

Wurubure Nombia Kraakpaa Nɔ̀kebakese see Wɔ̀le

Delo 2006 Edition

This Bible is copyrighted by Wycliffe Bible Translators (Wycliffe.org) and is printed with permission by the Digital Bible Society (dbs.org) for non-commercial use.

This Bible is available for free download in a variety of digital formats at dbs.org/bibles.

Mateo	4
Maake.....	37
Luka	57
Gyɔn.....	91
Kpilala.....	115
Romantena	146
1 Korintotena	163
2 Korintotena	177
Galatiatena	186
Efesotena	192
Filipitena	197
Kolosetena	201
1 Tesalonikatena	205
2 Tesalonikatena	208
1 Timoti	210
2 Timoti	214
Tituse.....	217
Filemɔn.....	219
Hiburutena	220
Gyemisi	233
1 Pita.....	237
2 Pita.....	242
1 Gyɔn.....	245
2 Gyɔn.....	249
3 Gyɔn.....	250
Gyuudi.....	251
Kalesewola	253

Mateo

Yesu duuluj man balan

Luka 3:23-38

- 1** Gyoo Defidi na Aberaham be naanabii Yesu Kristo duuluj man balan yaa.
- 2** Aberaham lolana Asiki te Asiki mɔ lola Gyekɔpo te Gyekɔpo mɔ lola Gyuda na ɔ naabia.
- 3** Gyuda lolana Peresi na Sera ban be naa yena Tama ne, te Peresi mɔ lola Heserɔn, te Heserɔn mɔ lola Ram.
- 4** Ram lolana Aminadabo te Aminadabo mɔ lola Nasɔn te Nasɔn mɔ lola Salimɔn.
- 5** Salimɔn na ɔ wɛele Rahabo lolana Boase te Boase na ɔ wɛele Ruute mɔ lolana Obedi te Obedi mɔ lolana Gyese.
- 6** Gyese mɔ lolana gyoo Defidi te gyoo Defidi mɔ lolana Solomɔn. Solomɔn ɔ naa yena Yuria lialo non gyoo Defidi ba mo yala ne.
- 7** Solomɔn mɔ lolana Rehoboam te Rehoboam mɔ lolana Abigya te Abigya mɔ lolana Asa.
- 8** Asa lolana Gyehosafate te Gyehosafate mɔ lolana Gyehoram te Gyehoram mɔ lolana Yusia.
- 9** Yusia lolana Gyotam te Gyotam mɔ lolana Ahase te Ahase mɔ lolana Hesehia.
- 10** Hesehia lolana Manase te Manase mɔ lola Amɔn te Amɔn mɔ lola Gyosia.
- 11** Gyosia lolana Gyekonia na ɔ naabia deban ken ɔn kyan Iseraetena yoo man mo gyu Babilɔn tɛele man ne.
- 12** Ba ke kyan Iseraetena gyu Babilɔn tɛele man wɔle ne te Gyekonia lola Selateli te Selateli mɔ lola Serubabeli.
- 13** Serubabeli lolana Abiudi te Abiudi mɔ lola Eliakim te Eliakim mɔ lola Asɔ.
- 14** Asɔ lolana Sadoki te Sadoki mɔ lola Akim te Akim mɔ lola Eliudi.
- 15** Eliudi mɔ lolana Eliasa te Eliasa mɔ lola Matan te Matan mɔ lola Gyekɔpo.

16 Gyekɔpo mɔ lolana Gyosefo.

Te Gyosefo yala Mɛere non ɔ ba lola Yesu non be baake e nyi Kristo ne.

Non yena nyeeleere non Wurubuaere be yako see nyi waa ken ne.

17 Mena ɔn lee Aberaham ɔn kelii gyoo Defidi ɔn yee kalola kegyakaare kufu anaara. Te lee gyoo Defidi ɔn kelii deban ken ɔn kyan Iseraetena gyu Babilɔn ne yee kalola kegyakaare kufu anaara. Te lee deban ken ɔn kyaa Babilɔn kelii deban ken ɔn lola Kristo mɔ ne yee kalola kegyakaare kufu anaara.

Yesu Kristo kalola wose man nombia

Luka 2:1-7

18 Yesu Kristo kalola wose man nombia yaa. Gyosefo na Yesu ɔ naa Mɛere yakow see nyi baa yala ɔn. Mɔna Gyosefo ta kpeo ta e ya, te Wurubuaere felin yela Mɛere kyan fulu. **19** Na Gyosefo yee walan non ɔ gbɛener tenɛ Wurubuaere siaman, te ɔ be gyae nyi waa do Mɛere deser balan man ɔn ya ne, ɔ yee wa agyuer nyi waa yo be e ken nolo na nolo ba gyem ya.

20 Deban ken Gyosefo na mo mena agyuer kei ne, te de Gbengyoo Wurubuaere kpilale nolo kaa lese ɔ wose wola e dose man, te ɔ yako e nyiaa, "Defidi ɔ naanabii Gyosefo, na yee Mɛere ke yala ya. Nawolo nyi Wurubuaere felin yele la te ɔ kyan fulu kei. **21** Waa lola bu baale na n ka do e yele nyi Yesu. Nawolo nyi non ne gyae la waa lese ɔ balan lee be nombiakumɛ man."

22 Ken pou kenaw mena, na kpene ken de Gbengyoo Wurubuaere be tɛ ɔ dekpenkpengyokore Yesaya ɔn yako see ne ke ken mena ampan. Nombia nenan yena nyiaa, **23** "Alebu non ɔ te doo ta na baale see ya ne waa kyan fulu na waa lola bu baale na baa baake e nyi Imanuele." Ken nawolo nyi "Wurubuaere kyaa de man." **24** Mena ɔn Gyosefo kefon ne, ɔ moo Mɛere yala ngba mena ken de Gbengyoo Wurubuaere kpilale non be yako e ne. **25** Mɔna non na Mɛere te doo ngba alo na baale ne ya kaboena ɔ lola bu baale. Te Gyosefo doo e yele nyi Yesu.

Siakaralaten baale kaa doo Yesu ɔn

2 Ba lola Yesu bo Betlehem don ken ke kyaa Gyudia tɛele man ne man. Deban ken na gyoo Herode ne diina gyoori. Be ka lola Yesu ne, te di weeya ala ya te siakaralaten baale ban ba gyan kyolobiise wose man nombia ne lee weese delee yenan ken Gyerusalem don man, **2** kaa ɔn balan nyiaa, "Alen te ba lola bu non waa kaa bese Gyudaten gyoo ne?"

Da te naa kyolobii nolo weese dɛɛlee yenaŋ keŋ na wola daa nyi be ta lola e, mena dɔɔ te de kɔŋawɔ de kaa som e.”³ Gyoo Herode na ban pou be kyaa Gyerusalem donɔɔ man ke nyii nombia keŋa ne, takaa wɔ nideli.⁴ Mena dɔɔ gyoo Herode baake Gyudatena saese kegyiise na ba mmaraa wolala pou yilaa te ɔ bɔɔse wɔ nyiaa, “Alen te baa lola nyeelɛere ŋon Wurubuarɛ be yako see nyi waa kɔŋ nɛ?”⁵ Ken te be tiranɔɔ fa e nyiaa, “Betelɛhem donɔɔ keŋ ke kyaa Gyudia tɛɛle man nɛ.” Nawolo nyi Wurubuarɛ dekpɛŋkpɛŋgyɔɔre nolo yakowɔ see lee Betelɛhem wose man nyiaa,⁶ Wurubuarɛ kpa,

“Emɛɛ Betelɛhemtena ban ɛ kyaa Gyudia tɛɛle man nɛ ɛ yɛɛ gyoorobiawɔ.

Nawolo nyi ɛ man te gyoo dinaa ŋon waa kɛɛ me balan Iseraetena dɔɔ nɛ waa lee.”

⁷ Mena dɔɔ gyoo Herode moo Siakaralatenana ban lee yenaŋ, te ɔ bɔɔse wɔ na waa gyeŋ deban kitii keŋ kyolobii ŋon ba lee.⁸ Be ke tiranɔɔ fa e tan nɛ, ɔ yako wɔ nyiaa, “ɛ gyu na ɛ ke keo bu ŋon nideli. Akpaa ɛ naa e na ɛ bese kaa yako man, na man mɔ ke gyu ka som e.” Ken te ɔ la wɔ gbɛɛ te be lanja Betelɛhem donɔɔ man.⁹ Be ke nyii gyoo ŋon nɔɔwɔya tan nɛ, ba korowɔ mo be gbɛɛ beɛ gyu. Te kyolobii ŋon bɔɔ naa weese dɛɛlee yenaŋ nɛ, tɛɛwɔ be siaman menɛɛ te ke ka seŋawɔ botɔɔ keŋ bu ŋon doo nɛ adido.¹⁰ Ba kena kyolobii ŋon mena nɛ, yɛɛ wɔ gyoŋ nideli.¹¹ Be ke gyu ka gyoo dekpɛŋalan keŋ man nɛ, be naa bu ŋon na ɔ naa Mɛere ken te ba buŋawɔ som bu ŋon. Be gyuuusu ba akpose te ba lese kɔba yayam, na oliifi na adudo kyɛɛ bu ŋon.¹² Kenan wɔle nɛ, Wurubuarɛ faree wɔ dosɛɛ man nyi be na bese gyu ka mo gyoo Herode gyan bela ya, mena dɔɔ ba moo gbɛɛ wɔle kpoo man gyu be dɛɛ.

Be ka mo Yesu yeu gyu Igyipite tɛɛle man

¹³ Siakaralatenana ban ke lan wɔle nɛ, de Gben gyoo Wurubuarɛ kpilale nolo kaa lese ɔ wose wola Gyosefo dosɛɛ man te ɔ yako e nyiaa, “Koro mo bu ŋon na ɔ naa na ɛ ke yeu gyu Igyipite tɛɛle man, na ɛ ke kyaa botɔɔ kelii deban keŋ maa yako ŋon nyi yaa koro botɔɔ. Nawolo nyi gyoo Herode waa keo bu ŋon waa ko.”¹⁴ Mena dɔɔ Gyosefo korowɔ nelim kenan te ɔ moo bu ŋon na ɔ naa te be yeuwɔ gyu Igyipite tɛɛle man,¹⁵ te be kyaa wɔ botɔɔ kaboena gyoo Herode yeŋawɔ. Keŋa pou kɔŋawɔ mena na kpene keŋ de Gben gyoo be tɛɛ ɔ dekpɛŋkpɛŋgyɔɔre dɔɔ yako see nɛ ke kɔŋ mena ampan. ɔ yakowɔ nyiaa, “Igyipite tɛɛle man te ma lese me bu lee.”

¹⁶ Gyoo Herode kena nyi Siakaralatenana ban ta mo adao di ɔ dɔɔ, keŋ be ta bese kɔŋ kaa mo ɔ gyan bela ya nɛ ɔ gyeŋa ban nideli. Ken te ɔ kpila ɔ yoonɔɔtena nyi baa gyu Betelɛhem donɔɔ man, na ke donɔɔsebia ŋan benaa na ke nɛ, na baa koe bia baala ban pou be ta bee ta kela kulutooneŋ ala ya nɛ, nawolo nyi mena deban kenan man te Siakaralatenana ban yako e nyi be naa kyolobii ŋon.¹⁷ Kei yele la kpene keŋ Wurubuarɛ dekpɛŋkpɛŋgyɔɔre Gyereŋia be yako see nɛ kɔŋawɔ ampan. ɔ yakowɔ nyiaa,

¹⁸ “De nyii yeesa na kewii na kayeyɛɛ dinaa Rama tɛɛle man.

Rahele ne wii ɔ bia te ɔ te bɛɛ nyi be na kyɔlɛɛ e ya, nawolo nyi ɔ bia pou te munu.”

Be ka bese kɔŋ Nasarɛte donɔɔ man

¹⁹ Gyoo Herode yeŋ wɔle nɛ, Wurubuarɛ kpilale nolo kaa lese ɔ wose wola Gyosefo dosɛɛ man Igyipite tɛɛle man te ɔ yako e nyiaa,²⁰ “Koro na n ka mo bu ŋon na ɔ naa, na ɛ ka bese gyu Iserae tɛɛle man. Nawolo nyi balan ban nafa bɛɛ gyae bu ŋon baa ko nɛ ta yekee.”

²¹ Mena dɔɔ Gyosefo desina ɔ wose, te ɔ moo bu ŋon na ɔ naa te be lanja Iserae tɛɛle man.²² Mɔna Gyosefo ke nyii nyi gyoo Herode bu Akelbse kyaa la ɔ kya nawɔɔ man ɔ ne di gyoori Gyudia tɛɛle dɔɔ nɛ, ɔ yee botɔɔ ke gyu. Te keŋ Wurubuarɛ be faree e dosɛɛ man dɔɔ nɛ, ɔ kpasewɔ gyu Galelia tɛɛle man.²³ Te ɔ gyuuwɔ ke kyaa donɔɔ keŋ bɛɛ baake ke nyi Nasarɛte nɛ man. Kei yela kpene keŋ Wurubuarɛ be tɛɛ wa akpɛŋkpɛŋgyɔɔra dɔɔ yako see nɛ, kɔŋawɔ ampan. Be yakowɔ nyiaa, “Baa baake e nyi Nasarɛte baale.”

Gyɔn Wurubuarɛ lonɔɔre ŋon ke desina gbɛɛ fa Yesu ke kɔŋ

Maake 1:1-8; Luka 3:1-18; Gyɔn 1:19-28

3 Deban kenan man nɛ, Gyɔn Wurubuarɛ lonɔɔre kɔŋawɔ ɔ ne kolosi Wurubuarɛ nombia Gyudia depampaa dinaa keŋ man. ɔ yakowɔ nyiaa,² “ɛ kyɛɛkee lee ɛ gbɛɛneŋ kumɛɛ man na ɛ ke kɔŋ Wurubuarɛ gyan, nawolo nyi Wurubuarɛ gyoori keŋ ta benaa.”

³ Gyɔn kei yena ŋon Wurubuarɛ dekpɛŋkpɛŋgyɔɔre Yesaya be yako ɔ wose man nombia nyiaa, “Nolo ne fae yeesa depampaa dinaa keŋ man nyiaa, ɛ desina de Gben gyoo gbɛɛneŋ. ɛ yela ɔ gbɛɛneŋ pou ka teneɛ.”

⁴ Kurumɔɔ tɔne te ba moowɔ ŋara Gyɔn kegba, te wonambu tɔne te ɔ moowɔ yɛɛ abɔɔɔ kpan ɔ tena man. Akpataana na teebɔɔ yena ɔ weeneɛ.⁵ Balan lee Gyerusalem donɔɔ man na Gyudia tɛɛlese man, na donɔɔse ŋan ŋe kyaa Gyɔɔdan boo keŋ yenaase nɛ kɔŋ ɔ gyan.⁶ Bɛɛ kaa tɔlɛɛ be nombiakumɛɛ ŋan pou bɔɔ yɛɛ nɛ fa e, na ɔ te sɔ wɔ Wurubuarɛ lonɔɔ Gyɔɔdan boo keŋ man.

⁷ Gyɔn kena balan burum ban bɔɔ lee Farasiitena na Sadukiitena akpii ŋan man kɔŋ ɔ gyan nyi waa sɔ wɔ Wurubuarɛ lonɔɔ nɛ ɔ bɔɔse wɔ nyiaa, “Kyoo, emɛɛ ban ɛ dana nombiakumɛɛ ŋgba doma nɛ. Amɔte faree na ŋon nyi yaa yeu lee Wurubuarɛ deŋele kewɔŋ keŋ gyae ke kɔŋ balan dɔɔ nɛ man?”⁸ ɛ yɛɛ nombia kpaakpaa ŋan nawolo nyi ɛ te kyɛɛkee lee ɛ gbɛɛneŋ kumɛɛ man kɔŋ Wurubuarɛ gyan.⁹ ɛ na yɛɛ ya agyueŋ nyi keŋ ɛ yɛɛ Aberaham ɔ naanasewɔ dɔɔ te Wurubuarɛ lee ŋon ya. Mɛɛ yako ŋon ɛ ke nyii nyiaa, Wurubuarɛ waa tale yela boya adon keŋa ka bese naanase fa Aberaham.

¹⁰ ɛ kɛɛ, Wurubuarɛ tan desina ɔ debeŋa see waa tunji daase la. Mena dɔɔ dan kamase keŋ ke bɛɛ se bia kpaakpaa ya na, waa tunj ke la na baa keretii ke do boalan man.¹¹ Ken te Gyɔn besewɔ yako wɔ nyiaa, man

dɔɔ loŋ te me dana mɛɛ sɔ ŋon Wurubuarɛ loŋ na kawola nyi ɛ te kyɛɛkee lee ɛ gbɛɛnɛŋ kumɛɛ man kɔŋ Wurubuarɛ gyan. Mɔna maŋ wɔle na ŋon ɔ kela maŋ nɛ waa kɔŋ, keŋ maŋ tekaboe gba nyi maa tela ɔtenate nkyokotase gba ya. Ŋon dɔɔ, Wurubuarɛ felij na boalan te waa mo sɔ ŋon Wurubuarɛ loŋ. ¹² ɔ dana ɔ pampaa ɔ nyinjmaa man waa mo feefu wa amɔla na waa lese amɔla bia ŋan do ɔ kpee man, na waa kuu wura ŋan ka do boalan keŋ ke bɛɛ yem ya nɛ man.

Yesu Wurubuarɛ loŋkɛsɔ

Maake 1:9-11; Luka 3:21-22; Gyon 1:31-34

¹³ Gyɔn kɛɛ sɔ balan Wurubuarɛ loŋ keŋ nɛ, te Yesu leewɔ Galelia tɛɛle man kɔŋ Gyɔɔdan boo nɔkman nyi Gyɔn waa sɔ e Wurubuarɛ loŋ. ¹⁴ Mɔna Gyɔn gyaewɔ waa yɛɛ na Yesu ke kyɛɛkee wa agyuen. Keŋte ɔ kɔkɔse Yesu nyiaa, "Nyan te kaboena nyi nya sɔ maŋ Wurubuarɛ loŋ. Weera te nyan besewɔ kɔŋ me gyan nyi maŋ maa sɔ neŋ Wurubuarɛ loŋ?" ¹⁵ Keŋte Yesu tiranɔkɔ fa Gyɔn nyiaa, "Deban kei man nɛ, nyan yɛɛ ke mena. De yɛɛ nne na, Wurubuarɛ kegyaebii yaa dɛɛ yɛɛ baa." Keŋte Gyɔn mɔ sɛɛwɔ. ¹⁶ Gyɔn ke sɔ Yesu Wurubuarɛ loŋ taŋ, te Yesu ka mo waa lee loŋ keŋ man pɛ, te adido torowɔ. Keŋte ɔ naa Wurubuarɛ felij ŋon moo duwuluŋ dinɔkɔ tisi kaa gyakaa ɔ kɔkɔ. ¹⁷ Botɔɔ te be nyii Wurubuarɛ kolosiwɔ lee adido yako nyiaa, "Kei yena me bu ŋon mɛɛ gyae lee me konɔkɔ man, te ɔ na gyoo me sia nideli."

ɔbɔnsam kekeɛse Yesu

Maake 1:12-13; Luka 4:1-13

4 Keŋte Wurubuarɛ felij ŋon yela Yesu gyuu depampaa dinaa daale man. Botɔɔ te ɔbɔnsam kɛɛse e kɛɛ. ² Yesu ke bake ɔ kɔkɔ weeya sɔŋola (40) nelim na ka weese wɔle nɛ, tanam kyanja e nideli. ³ Botɔɔ te ɔbɔnsam kɔkɔwɔ ɔ gyan kaa yako e nyiaa, "Akpa nyan yena Wurubuarɛ bu ŋon na, yela boya keŋa ka bese weenɛ." ⁴ Keŋte Yesu tiranɔkɔ fa e nyiaa, "Wurubuarɛ nombia aŋmarasɛŋ see ne yako daa nyiaa, 'Na weenɛ njaagɛŋ ne faa na walaŋ nyeedoŋ ya, mɔna Wurubuarɛ kɔkɔwɔya kamase mɔ ne fa walaŋ nyeedoŋ.'" ⁵ Botɔɔ te ɔbɔnsam moo Yesu gyuu Gyerusalem donɔkɔ man, te ɔ moo e gyuu Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa keŋ nyeeaman adido adido, ⁶ te ɔ yako e nyiaa, "Akpa nyan yena Wurubuarɛ bu ŋon na, fuŋ n wose lee kebo ke lɔ tɛɛle man, nawolo nyi Wurubuarɛ nombia aŋmarasɛŋ see ŋan ne yako daa nyiaa, 'Nyan dɔɔ Wurubuarɛ waa kpila ɔ kpilala, na be kaa gyee neŋ nideli, na baa kɔlee neŋ keŋ nyi n be gyae n ka mo n nae gyɔ na boe koraŋ gba ya.'" ⁷ Keŋte Yesu tiranɔkɔ fa e nyiaa, "Wurubuarɛ nombia aŋmarasɛŋ see na bese yako daa nyiaa, 'Na kɛɛse n Gbenjyoo Wurubuarɛ ŋon kɛɛ ya.'"

⁸ Botɔɔ te ɔbɔnsam besewɔ mo Yesu gyuu bula dinaa daale nyee dɔɔ, te ɔ wola e tɛɛle kei dɔɔ gyoorobiiri na ka kyee pou. ⁹ Keŋte ɔ yako Yesu nyiaa, "Akpa n buŋ me nawɔkɔ tɛɛ som maŋ na, maa mo abɔkɔ keŋa pou fa neŋ." ¹⁰ Keŋte Yesu yako e nyiaa, "ɔbɔnsam ta lee me siaman, nawolo nyi Wurubuarɛ nombia aŋmarasɛŋ see ne yako daa nyiaa, de Gbenjyoo Wurubuarɛ waagɛŋ te kaboena nyi dee buŋ e na dɛɛ som e." ¹¹ Botɔɔ te ɔbɔnsam leewɔ Yesu gyan laŋ, te Wurubuarɛ kpilala kɔkɔwɔ kaa kɛɛ ɔ kɔkɔ.

Yesu kefi ɔ tom keyɛɛ asɛɛ Galelia tɛɛle man

Maake 1:14-15; Luka 4:14-15

¹² Yesu ke nyii nyi ba te kyan Gyɔn Wurubuarɛ loŋkɔkɔre ŋon ɔ deni nɛ, te ɔ besewɔ gyuu Galelia tɛɛle man. ¹³ Yesu ka lee Nasarɛte donɔkɔ man nɛ, ɔ gyuuwɔ ke kyaa Kapanum donɔkɔ man. Donɔkɔ kei kyaa Galelia depaa nɔkman, te ka benaa na Sebulɔn na Nafitali tɛɛlese. ¹⁴ Kei yela kpene keŋ Wurubuarɛ dekpenkpenkgyɔkɔre Yesaya be yako see lee tɛɛle kenan wose man nɛ kɔŋawɔ ampan. Yesaya yakowɔ see nyiaa, ¹⁵ "Emɛɛ balan ban ɛ kyaa Sebulɔn na Nafitali tɛɛlese ŋan nje kyaa benaa na Galelia depaa, botɔɔ keŋ balan ban ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ boe nɛ, na Gyɔɔdan boo dingyiŋ nɛ, ɛ tei kebo. ¹⁶ Balan ban be doo ditiŋtɛɛ man nɛ te naa keŋmanjɛe dinaa daale. Balan ban mɔ be kyaa botɔɔ keŋ yeŋ ne di gyoori nɛ, keŋmanjɛe te kɔŋ fa wɔ." ¹⁷ Lee deban kenan te Yesu fiasɛɛ ɔ ne kolosi Wurubuarɛ nombia nyiaa, "ɛ kyɛɛkee lee ɛ gbɛɛnɛŋ kumɛɛ man na ɛ ke kɔŋ Wurubuarɛ gyan, nawolo nyi Wurubuarɛ gyoori keŋ ta benaa."

Yesu ke baake ɔ kaseela gyanjɛba nyiban ban

Maake 1:16-20; Luka 5:1-11

¹⁸ Wee daale Yesu keta Galelia boo nɔkɔ nɛ, ɔ naa Simɔn ŋon ɔ yele daale bela yena Pita nɛ, na ɔ naabu Anderiase na bɛɛ lɔ asawu boo keŋ man, nawolo nyi be yɛɛ kpɛɛ kyanarawɔ. ¹⁹ Keŋte Yesu yako wɔ nyiaa, "ɛ kaa sila maŋ, na maa yela ɛ ke yilaa balan fa maŋ." ²⁰ Debokenan man te be tinaa ba asawuse ŋan yela te be kaa sila Yesu. ²¹ ɔ ke gyuu ɔ siaman kyomii nɛ, ɔ naa Sebedeo bia Gyemisi na ɔ naabu Gyɔn na ban na be kya Sebedeo doo degbele man bee desina ba asawuse te Yesu baake wɔ, ²² debokenan man te be tinaa degbele keŋ na be kya yela, te be sila Yesu laŋ.

Yesu ke kyɔ kaweesɛ

Luka 6:17-19

²³ Keŋte Yesu kila Galelia tɛɛle keŋ pou, na ɔ na wola wɔ Gyudatena ɔsom denɛɛ man. ɔ kolosi Wurubuarɛ nombia kpaakpa lee Wurubuarɛ gyoori keŋ wose man, te ɔ kyɔkaweesɛ kpookpoo balan wose man. ²⁴ Mena dɔɔ Yesu yele leewɔ Siria tɛɛle keŋ dɔɔ pou. Keŋte balan moo kaweesɛtena kpookpoo, ŋgba ban bɛɛ wee keleuleuse na ɔtakasɛɛ na ban ba yenaase

ba yekee ne kɔna e, te ɔ kyɔɔ wɔ te ɔ gberaa felinjumee lee baale mɔ man. ²⁵ Mena dɔɔ balan burum lee Galelia, na Dekapolise tseele man na Gyerusalem donɔɔ man na Gyudia tseele man, na Gyɔɔdan dingyiŋ kaa sila e.

Yesu kawola balan bula dɔɔ

Luka 6:20-23

5 Yesu kena balan burum ban ne, ɔ gyeŋa bula daale gyu ke kyaa ke dɔɔ. Kenŋe ɔ kaseela ban kɔŋawɔ kaa kyaa kilisi e. ² Botɔɔ te ɔ gyuuusu ɔ kɔɔ ɔ na wola wɔ nyiaa,

³ “Emee ban e ba mo e wose pou lo Wurubuarɛ dɔɔ ne emee na nyeebam,

nawolo nyi emee te Wurubuarɛ gyoori kenŋe yee e wui.

⁴ Emee ban e ne di walaŋsa ne emee na nyeebam, nawolo nyi Wurubuarɛ waa kyɔɔe ŋon.

⁵ Emee ban e ne yɔkɔse e wose ne emee na nyeebam, nawolo nyi emee te tseele kei gyae kaa bese e wui.

⁶ Emee ban e loo gyakaa nideli nyi e ke yee kpene kenŋe tenee Wurubuarɛ siaman ne emee na nyeebam, nawolo nyi Wurubuarɛ waa fa ŋon abɔɔ ŋan e ne gyae lee e konɔɔ man ne.

⁷ Emee ban e ne wii balan waraŋase ne emee na nyeebam,

nawolo nyi Wurubuarɛ waa wii emee mɔ waraŋase.

⁸ Emee ban dukum kamase be doo e konɔɔse man ya ne

emee na nyeebam, nawolo nyi emee ne gyae la e ke na Wurubuarɛ.

⁹ Emee ban e ne yele wosefereŋ ne kɔŋ balan nsana ne emee na nyeebam,

nawolo nyi emee te baa baake nyi Wurubuarɛ bia.

¹⁰ Emee ban bee naase ŋon diyem nyi e ne yee kpene kenŋe tenee Wurubuarɛ siaman dɔɔ ne, emee na nyeebam,

nawolo nyi emee te Wurubuarɛ gyoori kenŋe yee e wui.”

¹¹ “Emee ban balan na tee ŋon te bee naase ŋon diyem te bee kere e nɔɔse yako nombiakumee gyakaa e dɔɔ, nawolo nyi kenŋe e silana maŋ dɔɔ ne, emee na nyeebam. ¹² E yela ke yee ŋon gyon nideli, nawolo nyi kom kenŋe Wurubuarɛ waa ɔ ŋon adido ne ka boe. Mena kenŋe bee naase ŋon diyem ne, mena ke te be naase Wurubuarɛ akpenŋpenŋgyɔɔra ban bɔɔ kyaa pɛte e be kɔŋ ne diyem.”

Emee yena tseele kei dɔɔ yabia na ka kenŋaŋee

Maake 9:50; Luka 14:34-35

¹³ “E yee ŋgba yabia ne fa balan tseele kei dɔɔ. Mɔna akpaa yabia gyon kenŋe da lee ke man na, n be gyae n ke tale yela ka ke yee gyon bela ya. Dekɔŋ mena na yabia kenanŋe be dei fa kolo na kolo ke yee bela ya. Bee fuŋ ke bo leki, na balan ke sakatee ke lanŋ.”

¹⁴ “E yee ŋgba kenŋaŋee ne fa balan tseele kei dɔɔ. Donɔɔ kenŋe ke gyakaa bula dɔɔ ne bee weese ya. ¹⁵ Nɔlo bee kyanŋee kanea na waa mo kolo wuu ke dɔɔ ya, mɔna ɔ na mo ke bo gyakaa kolo dɔɔ adido, na ke nyin

naa fa balan ban pou be kyaa dekpanalan man ne.

¹⁶ Mena mɔ te e yela balan kena e kenŋaŋee kenŋe. Kei ne gyae la ke yela balan kena e nombia kpaakpaa ŋan e ne yee ne, na baa nyin lese e kya ŋon ɔ kyaa adido ne yele.”

Yesu te kɔŋ ɔ kaa wɔɔe Wurubuarɛ mmaraase ŋan ya

¹⁷ Kenŋe Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, “E na gyueŋ nyi me kɔŋae me kaa bee Wurubuarɛ mmaraase, yaa nombia ŋan Wurubuarɛ akpenŋpenŋgyɔɔra be yako see ne ya. Ma te kɔŋ nyi me kaa bee ŋa ya, mɔna me kɔŋae na maa yela nombia ŋenanŋ pou ke kɔŋ ŋgba ba ke yako see ne. ¹⁸ Ampaŋ yaa mee yako ŋon e ke nyii nyiaa, adido na tseele kei pou nyinŋa te wɔɔe ta ya ne, mmaraase ŋan man dokolonŋ, yaa kenŋmarasebii dokolonŋ koonŋ gba be gyae ka feefo lee ŋe man ya, ke-lii debanŋ kenŋe nombia ŋenanŋ pou gyae ke kɔŋ, ŋgba mena kenŋe bɔɔ yako see ne. ¹⁹ Mena dɔɔ walaŋ kamase ŋon ɔ bee nyi ɔ be di Wurubuarɛ mmaraase kenŋe man kamase dɔɔ ya, te ɔ wola balan mɔ nyi be na di ŋe dɔɔ ya ne, na mena walaŋ ŋonanŋ waa yee walaŋ ke-maasabii Wurubuarɛ gyoori kenŋe man. Mɔna walaŋ kamase ŋon ɔ di Wurubuarɛ mmaraase ŋan kamase dɔɔ, te ɔ wola balan mɔ nyi baa di ŋe dɔɔ ne, baa baake e nyi walaŋ kegyia Wurubuarɛ gyoori kenŋe man. ²⁰ Mena dɔɔ mee yako ŋon e ke nyii nyiaa, akpaa e gbeneŋ ta tenee Wurubuarɛ siaman kela Gyudatena mmaraa wolala banŋ, na Farasiitena dikpii kenŋe balan ya ne, e be gyae e ka gyoo Wurubuarɛ gyoori kenŋe man ya.”

Yesu kawola lee ban wose man

²¹ Kenŋe Yesu besewɔ yako wɔ nyi, “E nyii Wurubuarɛ nombia yakowɔ nyiaa, beneŋ beneŋ kenŋe na, Wurubuarɛ yako de naanaɔ nyi, ‘E na ko walaŋ ya, te walaŋ kamase ŋon ɔ ko walaŋ na, maa bu e fɔɔ.’ ²² Mɔna maŋ ne yako ŋon baa nyiaa, ‘Walaŋ kamase ŋon ɔ gyenŋ ban do ɔ dɔɔ na baa bu e fɔɔ, te walaŋ kamase ŋon ɔ tee ɔ dɔɔ nyi ɔ yee ohuhoo e na, baa mo e gyu kegyiise siaman na be kaa di ɔ nombia. Te walaŋ kamase ŋon ɔ baake ɔ dɔɔ nyi Diyinŋte na, ɔtenate benaa na boalanŋ man kagyoo.’ ²³ Mena dɔɔ nyi akpaa nyaŋ ŋon n mo kolo kɔŋ Wurubuarɛ kedeese boe kenŋe tee n kaa deesi, te n ɔɔse nyi emee na ŋolo dana nombia na, ²⁴ tina nya abɔɔ ŋan yela kedeese boe kenŋe tee botɔɔ, na n ke gyu n dɔɔ ŋon gyanŋ na e kaa desina ya nsana, pɛna n kaa mo nya abɔɔ ŋan deesi fa Wurubuarɛ. ²⁵ Nyi akpaa ŋolo de samena nerya, yee kakyenŋ na e ke desina ya nsana pɛna nombia kedi wee kenŋe kelii. Na mena ya wee kenanŋ de lii na, waa mo nerya ka do nombiadiiri ŋon nyinŋmaa man, na ŋon mɔ ka mo nerya ka do kotɔɔɔtena nyinŋmaa man, na baa mo nerya ketɔ deni. ²⁶ Ampaŋ yaa mee yako nerya n ke nyii nyiaa, n be gyae n ka lee deni kenanŋ man ya, kaboena n ke ɔ kom kenŋe pou baa do nerya ne tanŋ.”

Yesu kawola lee yale kewɔɔ wose man

Mateo 19:9; Maake 10:11-12; Luka 16:18

²⁷ Kenje Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, “E nyii Wurubuarɛ nombia yakowɔ nyi alo na baale de yala dɔŋa na, ɲolo na lee ɔ dɔɔ wɔle ya. ²⁸ Mɔna maŋ ne yako ɲon baa nyi walaŋ kamase ɲon ɔ kee alo te ɔ gyakaa e loo na, ɔtenate te yeɛ dukum Wurubuarɛ siaman. Nawolo nyi Wurubuarɛ siaman na ɔ gyae e baa. ²⁹ Akpaa n dunoluŋ sibii ne yele la te n ne yeɛ dukum na kulu ke leki. Dei nyi nya lee kaderɔ na n ke kyaa Wurubuarɛ gyaŋ kela nyi baa mo n dibiliŋ pou ka do boalaŋ man. ³⁰ Te akpaa nyi n dunoluŋ baam ne yele la te n ne yeɛ dukum na kara ke leki. Dei nyi nya lee kaderɔ na n ke kyaa Wurubuarɛ gyaŋ kela nyi baa mo n dibiliŋ pou ka do boalaŋ man.”

³¹ Kenje Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa “E nyii Wurubuarɛ nombia yakowɔ nyiaa, ‘Walaŋ kamase ɲon waa bɛɛ ɔ weɛle na, kaboena nyi waa fa e tɔne na kawola nyi ɔ te bɛɛ e.’ ³² Mɔna maŋ ne yako ɲon baa nyi akpaa alo te gyae baala ya te ɔ baale de bɛɛ e na, ɔ te yeli alo ɲon te wɔɔɔ yale mmaraase Wurubuarɛ siaman. Te nyaŋ ɲon mɔ n yala alo ɲon ɔ baale be bɛɛ e na, Wurubuarɛ siaman na n gyae ɲolo weɛle baa.”

Yesu kawola lee ntamse kekaŋ wose man

³³ Kenje Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, “E nyii wɔ Wurubuarɛ nombia besewɔ yako gyaŋgba keŋ nyiaa, walaŋ kamase ɲon ɔ kaŋ ntam fa de Gbengyoo Wurubuarɛ na, waa yeɛ kakyen na waa di ke dɔɔ. ³⁴ Mɔna maŋ ne yako ɲon baa nyiaa, e na kaŋ ntam korakora gba ya. E na kaŋ adido ntam ya, nawolo nyi botɔɔ te Wurubuarɛ kyaa ɔ ne di gyoori balaŋ pou dɔɔ. ³⁵ E na kaŋ tɛɛle mɔ ntam ya, nawolo nyi botɔɔ yena Wurubuarɛ nae dɛɛ see. E na kaŋ Gyerusalem donɔɔ mɔ ntam ya, nawolo nyi keŋ yena gyoo dinaa ɲon donɔɔ. ³⁶ E na kaŋ e nyee ntam ya, nawolo nyi ɲolo be gyae waa tale yela ɔ nyeenyɔɔ dokolon ke biri yaa ka wolose ya. ³⁷ Nombii keŋ kaboena nyi nya sɛɛ ‘Ayi’ na sɛɛ nyi ‘Ayi’ te keŋ kaboena nyi nya bɛɛ nyi ‘Koa’ na, bɛɛ nyi ‘Koa.’ Nombii da lee keŋa wɔle na, lee walaŋkum ɲon gyaŋ.”

Na mo dukum tɔ dukum kom ya

Luka 6:29-30

³⁸ Kenje Yesu besewɔ yako nyiaa, “E nyii Wurubuarɛ nombia yakowɔ nyiaa, akpaa n dɔɔ de yeɛɛ n sibii na nyaŋ mɔ yeɛɛ ɔ wui tɔ kom. Te akpaa n dɔɔ de kulu n keli na, nyaŋ mɔ kulu ɔ wui tɔ kom. ³⁹ Mɔna maŋ ne yako ɲon baa nyiaa, akpaa ɲolo de yeɛ neŋ nombiikum na, nyaŋ na mo nombiikum tɔ e kom ya. Te akpaa ɲolo da ɲmera neŋ n dunoluŋ lakaa man na, besena n demena mɔ wui kpu e. ⁴⁰ Nyi ɲolo de samena neŋ nyi waa leɔ n kegba wurikyim na, kpee n kegba atetate keŋ mɔ kpu e. ⁴¹ Akpaa ɲolo da ɲere neŋ nyi emɛɛ na e ke ta nawɔɔɔɔ kufu na, sɛɛ na emɛɛ na e ke ta

nawɔɔɔɔ se saɔ. ⁴² Akpaa ɲolo da sola neŋ kolo na fa e, te akpaa ɲolo de keŋ ɔ kaa paa n kolo na, na bɛɛ ya.”

Yesu kpa dɛɛ gyae balaŋ baŋ bɛɛ kɔla daa

Luka 6:27-28, 32-36; 1 Korintotena 13

⁴³ Kenje Yesu besewɔ yako nyiaa, “E nyii Wurubuarɛ nombia yakowɔ nyiaa, gyae n dɔɔ na n ke kɔla ɲon ɔ ne kɔla neŋ nɛ. ⁴⁴ Mɔna maŋ ne yako ɲon baa nyiaa, e gyae balaŋ baŋ bɛɛ kɔla ɲon nɛ, na e ke fane fa baŋ bɛɛ naase ɲon diyem nɛ, ⁴⁵ na kawola nyi e yeɛ e kya ɲon ɔ kyaa adido nɛ bia gbagbawɔ. Nawolo nyi ɔ ne yele weese ne gyɔɔ fa balaŋ kumɛɛ na balaŋ kpaakpaa pou, te ɔ ne yele ɔga ne ɲɛɛ fa balaŋ baŋ be gbɛeneŋ tenɛɛ ɔ siaman, na baŋ be gbɛeneŋ ba tenɛɛ ɔ siaman ya nɛ pou. ⁴⁶ Nyi akpaa e ne gyae balaŋ baŋ bɛɛ gyae ɲon nɛ baageŋ bo na, e na gyueŋ nyi e ke nyiŋ kolo kpaakpaa lee Wurubuarɛ gyaŋ ya, nawolo nyi nombiakumɛɛyɛra mɔ koran ne gyae baŋ bɛɛ gyae wɔ nɛ. ⁴⁷ Te akpaa e do e gyoona baageŋ ɔ na, won te e ne yeɛ kela balaŋ akaŋ baŋ? Na mena te balaŋ baŋ ɔ ke gyeŋ Wurubuarɛ ya nɛ mɔ ne yeɛ yee? ⁴⁸ Mena dɔɔ e yeɛ balaŋ kpaakpaa keŋ nombiikum kamase na doo e man ya kelii ɔto, ɲgba e kya ɲon ɔ kyaa adido nɛ.”

Yesu kawola lee deeli keyɛɛ wose man

6 Kenje Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa “E kee nideli nyi e be yeɛ deeli balaŋ man, na baa nyiŋ naa ɲon ya. Akpaa e yeɛ mena na, e be gyae e ke nyiŋ kom ketɔ kamase lee e kya ɲon ɔ kyaa adido nɛ gyaŋ ya. ² Mena dɔɔ akpaa e yeɛ deeli fa diyemte ɲolo na, e na mo ke gyɔɔ dekpenjkeŋ ɲgba mena keŋ balaŋ baŋ bɛɛ beo ba wose nɛ ne yeɛ Gyudatena ɔsom denɛɛ na abɔnterese man, na balaŋ kenyiŋ keɛɛ wɔ nɛ ya. Ampan yaa mɛɛ yako ɲon nyiaa, be taŋ nyiŋ ba kom ketɔ pou. ³ Mɔna akpaa n yeɛ deeli fa diyemte ɲolo na, na yele n dɔɔ kpaakpaa gba koran ke nyii ya. ⁴ Yela kedoo walaŋ ɲon n be yeɛ deeli keŋ fa e nɛ, emɛɛ na e e bala nsana. Dekɔŋ mena na, n kya Wurubuarɛ ɲon ɔ ne naa kpene keŋ n be yeɛ weese nɛ, waa tɔ neŋ kom.”

Yesu kawola lee kefane wose man

Luka 11:2-4

⁵ Kenje Yesu yako wɔ nyi, “Akpaa e ne fane nɛ, e na yeɛ ɲgba mena keŋ balaŋ baŋ bɛɛ beo ba wose ne yeɛ nɛ ya. Nawolo nyi bɛɛ gyae Gyudatena ɔsom denɛɛ man, na abɔnterese man keta seŋee fane na balaŋ kenyiŋ naa wɔ. Ampan yaa mɛɛ yako ɲon nyi be taŋ tɔ wɔ ba kom pou. ⁶ Mɔna akpaa e ne gyae e ke fane na, e gyu e denɛɛ man na e ketɔ disim na e ke fane fa e kya ɲon e bɛɛ naa e na e sia fonɛɛ ya nɛ. Akpaa e yeɛ mena na, e kya ɲon ɔ ne naa kpene keŋ e be yeɛ weese nɛ, waa tɔ ɲon kom.

⁷ Akpaa e ne fane na, e na kolosi ɔkɔwɔya burum ɲan ɲan taŋ tɔkɔ, ɲgba mena keŋ balaŋ baŋ ɔ ke gyeŋ Wurubuarɛ ya ne yeɛ nɛ ya. Baŋ gyeŋ nyi akpaa be kolosi ɔkɔwɔya burum na, te Wurubuarɛ waa nyii wɔ. ⁸ Mena dɔɔ e na yeɛ ɲgba be kee yeɛ nɛ ya, nawolo nyi e kya

Wurubuare wulaa ɔ gyeŋ kpene keŋ ne hia ŋon koranŋ gba pɛte ɛ ne bɔɔse e." ⁹ "Ɛ ne gyae ɛ ke fane na, ɛ yako nyiaa,

'De kya ŋon n kyaa adido,
dɛɛ fane nyi balanŋ pou baa lese n yele.

¹⁰ Lese n gyoori debɔɔ,
yela baa yɛɛ n kegyaabii tɛɛle dɔɔ,
ŋgba mena keŋ bɛɛ yɛɛ adido nɛ.

¹¹ Fa daa gyeŋ wee kei weenɛɛ.

¹² Mo de nombiakumɛɛ kyɛɛ daa,
ŋgba mena keŋ daa mɔ na mo kyɛɛ balanŋ
banŋ bɛɛ yɛɛ nombiakumɛɛ tia daa nɛ.

¹³ Na yele dɛɛ yala kekeɛsekeɛ man ya.

Mɔna lese daa lee walanŋkum ŋon nyiŋmaa man.' "

¹⁴ Nawolo nyi akpaa ɛ mo balanŋ nombiakumɛɛ kyɛɛ wɔ na, ɛ kya ŋon ɔ kyaa adido nɛ mɔ waa mo ɛmɛɛ mɔ ɛ nombiakumɛɛ kyɛɛ ŋon. ¹⁵ Mɔna akpaa ɛ ta mo balanŋ nombiakumɛɛ kyɛɛ wɔ ya na, ɛ kya ŋon ɔ kyaa adido nɛ mɔ be gyae waa mo ɛmɛɛ mɔ wui nombiakumɛɛ kyɛɛ ŋon ya.

Yesu kawola lee nɔɔkeɔkeɔ wose man

¹⁶ Keŋte Yesu besewɔ yako wɔ nyi, "Akpaa ɛ ne bake ɛ nɔɔ nɛ, ɛ na nyanɛ ɛ sia ŋgba mena keŋ balanŋ banŋ bɛɛ beo ba wose nɛ ne yɛɛ nɛ ya. Bɛɛ nyanɛ be sia na balanŋ ke nyiŋ naa nyi bɛɛ bake be nɔɔ. Ampaŋ yaa mɛɛ yako ŋon nyi be taŋ nyiŋ ba kom ketɔ. ¹⁷ Mɔna akpaa n bake n nɔɔ nɛ, faafɔ n sia na n ke tiu nuŋ na n ke fulaa n nyee. ¹⁸ N yɛɛ mena na balanŋ ba gyem nyi n ne bake n nɔɔ ya. Mɔna n kya ŋon n bɛɛ naa e na n sia fonɛɛ ya, te ɔ ne naa kpene kamase keŋ n ne yɛɛ weese nɛ waa tɔ neŋ kom."

Ɛ mo ɛ sia gyakaa abɔɔ ŋan ŋe kyaa Wurubuare man nɛ dɔɔ

Luka 12:33-34

¹⁹ Keŋte Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, "Ɛ na gyae abɔɔ see tɛɛle kei dɔɔ fa ɛ wose ya. Nawolo nyi tɛɛle kei dɔɔ na, paapaase na kandorɔse gyae ke tale wɔlɛɛ ŋa, yaa ŋmɛɛlatena mɔ baa tale kaa ŋmɛɛle ŋa. ²⁰ Mɔna ɛ gyae abɔɔ see ɛ wose Wurubuare man, botɔɔ keŋ paapaase na kandorɔse be wɔlɛɛ ŋa ya, te ŋmɛɛlatena mɔ be gyae baa tale gyu ke ŋmɛɛle ŋa ya nɛ. ²¹ Nawolo nyi botɔɔ keŋ nya abɔɔ kpaakpaa doo nɛ, botɔɔ mɔ te n loo gyakaa."

Sia yɛna n wose keŋ keŋmanjɛe

Luka 11:34-36

²² Keŋte Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, "Sia yɛɛ ŋgba kanea nɛ fa deniwalaŋ wose. N sia dei na n wose pou doo keŋmanjɛe man. ²³ Mɔna n sia de wɔlɛɛ na, n wose pou doo ditiŋtɛɛ tuum man. Nyi akpaa kanea keŋ doo n man nɛ da gyoo ditiŋtɛɛ na, kenanŋ na ditiŋtɛɛ dinaa ta gyoo neŋ."

Ɛ na mo ɛ konɔɔ pou gyakaa ɛ wose man abɔɔ dɔɔ ya

Luka 12:22-31; 16:13

²⁴ "Walaŋ be kyaa keŋ waa tale som gbenjyooona bala ya. Dekɔŋ mena na, waa kɔla ŋolo na waa gyae ŋolo nombia, yaa waa som ŋolo nideli kela ŋolo. Ɛ be gyae ɛ ke tale som Wurubuare na kɔba bom ya.

²⁵ Mena dɔɔ te mɛɛ yako ŋon nyiaa, ɛ na yeyɛɛ na ɛ kekyaa man kedi na kenɔɔɔ, na abɔɔ ŋan ɛ ka do ya. Nyeedoŋ ne hia kela weenɛɛ, te deniwalaŋ wose mɔ ne hia kela abɔɔ ŋan waa do. ²⁶ Ɛ keɛ gyebuse, bɔɔ ne duu abɔɔ ya te bɔɔ ne kɔɔ ya te bɔɔ dana kpɛese yaa denɛɛ ŋan man baa see weenɛɛ ya. Mɔna ɛ kya ŋon ɔ kyaa adido nɛ ne fa wɔ weenɛɛ. Kaboena ya gyeŋ nyi, ɛ wose ne hia kela gyebuse. ²⁷ Ɛ man woŋti te lee ɔ kayeyɛɛ man nɛ, waa tale mo deɔbaŋ dokoloŋ kooŋ pɛ kpu na ɔ weeya ŋan Wurubuare be fa e nɛ? ²⁸ Woŋ dɔɔ te ɛ na yeyɛɛ na abɔɔ ŋan ɛ ka do. Ɛ keɛ mena keŋ kyenkyenɔɔse na bee, ŋe bɛɛ yɛɛ tom ya te ŋe bɛɛ loo kanyaŋse mɔ ya. ²⁹ Mɔna mɛɛ yako ŋon ɛ ke nyii nyiaa, Gyoo Solomɔn gba na ɔ wosekenyiŋ koranŋ nɛ, ɔ te nyiŋ kyenkyenɔɔse keŋa man dokoloŋ kyoo ya. ³⁰ Weera dɔɔ te ɛ bɛɛ lɛɛ Wurubuare di nideli ya. Nyi akpaa mena te Wurubuare ne mia ŋalese ŋan ɛ kena ŋa gyeŋ kyoo na be ta too ŋa na, kenanŋ na ɛ tɔɔse nyi Wurubuare waa mia ŋon kela ŋalese ŋenanŋ. ³¹ Mena dɔɔ ɛ na yeyɛɛ na kpene keŋ ɛ ke di, yaa kpene keŋ ɛ ke nyɔɔ yaa kpene keŋ ɛ ka do nɛ dɔɔ ya. ³² Nawolo nyi mena abɔɔ keŋa te tɛɛle kei dɔɔ balanŋ banŋ bɔɔ gyeŋ Wurubuare ya nɛ sia ne yɛɛ ŋe dɔɔ, mɔna ɛ kya Wurubuare gyeŋ nyi mena abɔɔ keŋa ne hia ɛmɛɛ mɔ. ³³ Mena dɔɔ ɛ taŋgbɛɛ mo ɛ loo pou gyakaa Wurubuare gyoori keŋ na ɔ gbɛɛneŋ ŋan tenɛɛ nɛ dɔɔ. Nyi akpaa ɛ yɛɛ mena na, Wurubuare waa mo abɔɔ akaŋ ŋan pou kpu ŋon. ³⁴ Mena dɔɔ ɛ na yeyɛɛ na kyoo wui nombia ya, te ɛ na mo gyeŋ wui nombia kpu kyoo wui man ya. Nawolo nyi wee kamase na ke wui nombia."

Ɛ na mo ɛ wose yɛɛ nombiadiira ya

Luka 6:37-38, 41-42

7 Keŋte Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, "Ɛ na yɛɛ ɛ wose balanŋ nombiadiira na ɛ ke bu wɔ fɔɔ ya, na Wurubuare mɔ be di ɛ nombia na waa bu ŋon fɔɔ ya. ² Nawolo nyi gbɛɛ keŋ man ɛ ka mo di ɛ teɔbia nombia na, mena mɔ te Wurubuare waa mo di ɛ nombia. Nombii keŋ ɛ ka mo yɛɛ ɛ teɔbia nɛ, keŋ ke te Wurubuare mɔ waa mo yɛɛ ŋon. ³ Weera dɔɔ te n ne naa woŋsilibii keŋ doo n dɔɔ sibii man, te n be famenɛ na daakpɛe keŋ doo nyanŋ gbagba n sibii man ya? ⁴ Sena te n ke tale yako n dɔɔ nyi, 'Me dɔɔ yela maa lese woŋsilibii lee n sibii man, keŋ nyanŋ gbagba be famenɛ na daakpɛe keŋ doo n sibii man ya?' ⁵ Nyanŋ walaŋ ŋon n na beo n wose, kaboena nyi nya taŋgbɛɛ lese daakpɛe keŋ doo n sibii man nɛ, pena n kena nideli na n ka lese woŋsilibii keŋ doo n dɔɔ sibii man nɛ.

⁶ Ɛ na mo kpene keŋ ke yɛɛ kolo kpaakpaa ke Wurubuare siaman nɛ fa babaase ya, na mena ya na baa besena bo kɔŋ ɛ dɔɔ na baa doŋjɛe ŋon. Ɛ na mo ɛ

kegyanjase kpaakpaa nyanjan mɔ funj lo kekuiriise ya, na mena ya na baa sakatee nja bo.”

Ɛ sola Wurubuare kolo na waa fa ngon

Luka 11:9-13

⁷ Kenje Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, “Ɛ sola Wurubuare kolo na ɛ nyinmaa gyae ke kan ke. Ɛ keo kolo lee ɔ gyar na ɛ ke nyin ke, te ɛ gyc e disim na waa toro fa ngon. ⁸ Nawolo nyi walan kamase ngon ɔ bɔɔse e kolo na ɔ nyinmaa ne kan ke. Njon ɔ gyae kolo lee ɔ gyar na ɔ ne nyin ke, te ngon mɔ ɔ gyc e disim na waa toro fa e. ⁹ Ɛ man wonɗi kyaa la keɗ nyi ɔ bu da sola e weenee na waa mo boe fa e? ¹⁰ Yaa ɛ man wonɗi kyaa la keɗ nyi ɔ bu da sola e kpepii na waa mo dom fa e? ¹¹ Akpaa emee ban ɛ yee nombiakumeyɛerawɔ koran gyen abɔɔ kpaakpaa ka mo fa ɛ bia na, de yaa sena te ɛ kya ngon ɔ kyaa adido ne be gyae waa mo abɔɔ kpaakpaa njan kela kenja ne fa ban bee sola e ne ya. ¹² Wurubuare mmaraase na Wurubuare akpenkpenngyɔɔra nombia njan pou bɔɔ wolo ne nja nyee yena nyi, kpene ken n ne gyae nyi balan baa yee fa nen na, ken te kaboena nyi nyan mɔ nya yee fa wɔ.”

Denanɔɔ bɔɔɔkyee ken

Luka 13:24

¹³ Kenje Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, “Ɛ yee kakyen na ɛ ka mo denanɔɔ bɔɔɔkyee ken man gyoo Wurubuare man. Nawolo nyi denanɔɔ ken ka keere te ke gbɛnaa felee te ke dɔɔ keta be tan ban ya ne, na mo balan bo gyu kayeyee ken be tan ɔto ya ne man. Mɔna ke man te balan burum dɔɔɔ. ¹⁴ Te denanɔɔ bɔɔɔkyee ken ke gbɛnaa yee peperee te ke dɔɔ keta dana ban ne, na moonan balan gyu nyeedon ken be tan ɔto ya ne man. Mɔna balan ban bee naa ke te bee moo ke man gyoo ne, be ta boo ya.”

Dan kamase na ke bii ken kee see

Luka 6:43-44

¹⁵ Kenje Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, “Ɛ kee ɛ wose man nideli lee akere akpenkpenngyɔɔra ban wose man. Akpaa be kɔɔ ɛ gyar na, bee yɔkɔse ba wose ngba namense ne mɔna be konɔɔse man na be yee ngba gbougbose ne. ¹⁶ Be nombia njan bee yee ne te ɛ ka mo gyen wɔ. Njolo bee kɔ mango bia lee akutu dan man ya, mena mɔ te bɔɔ ne kɔ apar lee abotoo wonse man ya. ¹⁷ Mena mɔ te dan kpaakpaate kamase na se bia kpaakpaa, te dan kum mɔ na see bia kumee. ¹⁸ Dan kpaakpaate be gyae ke tale see bia kumee ya, te dan kum mɔ be gyae ke tale see bia kpaakpaa ya. ¹⁹ Dan kamase ken bee se bia kpaakpaa ya ne, bee kara ke na be ta mo do boalan. ²⁰ Mena dɔɔ nombia njan balan benan ne yee ne, te ɛ ka mo gyen wɔ.”

Walan ngon waa gyoo Wurubuare gyoori ken man

²¹ “Na walan kamase ngon ɔ ne baake man nyi ‘Me Gbenngyoo, me Gbenngyoo’ ne, ne gyae la waa gyoo Wurubuare gyoori ken man ya. Mɔna walan ngon ɔ ne

yee kpene ken me kya ngon ɔ kyaa adido ne gyae ne, ngon waagen ne gyae la waa gyoo Wurubuare gyoori ken man. ²² Nombia kedi wee dinaa ken man ne, balan burum baa kaa yako nyiaa, ‘De Gbenngyoo, na n yele man te de kolosi Wurubuare nombia yee? Yaa na n yele te da moowɔ gegi felinikumee lee balan man yee? Na n yele te da moowɔ yee gyakolon nombia na nombia dinaana yee?’ ²³ Botɔɔ te maa toro yako wɔ nyiaa, ‘Mɔna gyen ngon ya, ɛ lee me siaman. Emee nombiakumeyɛera!’ ”

Denɛ maara bala

Luka 6:47-49

²⁴ Kenje Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, “Mena dɔɔ walan kamase ngon ɔ ne nyii me nɔɔwoya kenja te ɔ ne di ne dɔɔ ne, ɔ yee ngba siakaralate ngon ɔ be ban ɔ deni gyakaa boe dɔɔ ne. ²⁵ Ɔga nɛwɔ te boonen wuuwɔ te felin dinaa gyɔɔ deni ken, mɔna ka te yale ya. Nawolo nyi ɔ see ka mokɔɔ gyakaa boe dɔɔ. ²⁶ Mɔna walan kamase ngon ɔ ne nyii me nɔɔwoya kenja te ɔ bee di ne dɔɔ ya ne, ɔ yee ngba diyinje ngon ɔ be ma ɔ deni gyakaa anasa dɔɔ ne. ²⁷ Ɔga nɛwɔ te boonen wuuwɔ te felin dinaa gyɔɔ deni ken te ka leewɔ yala worom tekerii pou.”

²⁸ Yesu ke yako nombia kenja tan ne, ɔ kawola ken doo balan dikpii ken kɔɔ. ²⁹ Nawolo nyi ɔ wolawɔ ngba walan ngon ɔ dana don nombia njan dɔɔ ne, be yee ngba mena ken ba mmaraa wolala ban na wolo ne ya.

Yesu kekɔ akuntunte njolo kawee

Maake 1:40-45; Luka 5:12-16

8 Yesu ke tisi lee bula ken dɔɔ kɔɔ ne, balan burum kaa sila e. ² Kenje akuntunte njolo kaa bunawɔ ɔ nawɔɔ tee waase e nyiaa, “Me Gbenngyoo, akpaa n ne gyae na nyan ke tale kyɔ man me kawee.” ³ Botɔɔ te Yesu tenee ɔ nyinmaa tina e te ɔ yako e nyiaa, “Mee gyae, n kawee dee tan.” Debokenan man te balee ngon kawee tanawɔ. ⁴ Kenje Yesu dɔɔ e kiin nyi, “Na yele walan na walan ke nyii ya, mɔna mo n wose gyu kawola Wurubuare sae ngon, na n ke deesi fa Wurubuare ngba mena ken Mosesi ba wola ngon ne, na ke di adanse fa walan kamase nyi n kawee te tan.”

Yesu kekɔ Romantena yoonɔɔte kegyia njolo tobaale kawee

Luka 7:1-10

⁵ Yesu ke gyu ka gyoo Kapanum donɔɔ man ne, Romantena yoonɔɔtena kegyia njolo kɔɔwɔ kaa waase nyiaa, ⁶ “Me Gbenngyoo lee man, nawolo nyi me tobaale te tekerii ɔ doo deni man ɔ ne naa diyem nideli.”

⁷ Kenje Yesu yako e nyiaa, “Maa kɔɔ na me kaa kyɔ e ɔ kawee.” ⁸ Botɔɔ te yoonɔɔtena kegyia ngon yako e nyiaa, “Me gbenngyoo, na haa n wose ya. Nawolo nyi ma tekaboe nyi nya kɔɔ me dee ya. Mena dɔɔ nyan betaa gyusu n kɔɔ faree kawee ken, me tobaale ngon waa koro. ⁹ Nawolo nyi man gbagba mɔ yee walan ngon me doo baale tee, te yoonɔɔtena mɔ doo me tee. Me yako njolo nyi waa gyu yenan daale na ɔ ne gyu, te me yako njolo

nyi waa kɔŋ na ɔ ne kɔŋ. Kpene kamase keŋ me yako be man ɲolo nyi waa yee na, keŋ te ɔ ne yee." ¹⁰ Yesu ke nyii kɔwɔya keŋa ne, doo ɔ kɔ te ɔ yako balan dikpii keŋ be silana e ne nyiaa, "Ampaŋ yaa mee yako ɲon nyiaa, Iserae tseele kei dɔɔ pou ne ma te naa ta walaŋ ɲon ɔ ne lee Wurubuaɛ di ɲgba balee kei ne ya." ¹¹ Mee yako ɲon e ke nyii nyiaa, balan burum baa lee weese dseele na weese dseealae kɔŋ, na baŋ na Aberaham na Asiki na Gyekɔpo kaa kyaa Wurubuaɛ gyoori keŋ man na baa di bom. ¹² Te emee Gyudatena baŋ nafa kaboe-na nyi yaa kyaa Wurubuaɛ gyoori keŋ man ne, baa lese ɲon debɔɔ ka see ditiŋtsee keŋ man. Botɔɔ te e ke kyaŋ e nyeeya wii nideli. ¹³ Keŋte Yesu yako yoonɔɔtɛna kegyia ɲon nyiaa "Ta gyu dee, mena keŋ n be lee maŋ di ne dɔɔ gyae ke kɔŋ mena fa neŋ." Debokenaŋ man te ɔ tobaale ɲon kawee taŋawɔ.

Yesu kekyc balan burum kawee

Maake 1:29-34; Luka 4:38-41

¹⁴ Kenaŋ wɔle te Yesu korowɔ gyu Pita dee. ɔ ke gyu ne, na Pita wa awu doo ɔ na wee kpaŋalaŋ. ¹⁵ Keŋte Yesu kyaŋa e ɔ nyiŋmaa man te kpaŋalaŋ keŋ taŋawɔ. Keŋte ɔ korowɔ kee be dɔɔ.

¹⁶ Kelii balinɔɔ ne, ba moo balan baŋ felinikumee doo be man ne kɔŋ Yesu gyaŋ. ɔ moo nombii dokolon koon bo gegi felinikumee ɲan pou, te ɔ kyɔɔ kaweesetena baŋ mɔ pou. ¹⁷ ɔ ke yee kei yela nombia ɲan Wurubuaɛ dekpɛŋkpɛŋgyɔɔre Yesaya be yako see ne kɔŋawɔ ampaŋ. Yesaya yakowɔ nyiaa, "ɲon lee na de kawee pou, te ɔ moo de kaale mɔ seele."

Balan baŋ be kaboe na nyi baa sila Yesu

Luka 9:57-62

¹⁸ Yesu kena nyi balan burum te kilisi e ne, ɔ yako ɔ kaseela baŋ nyi baa ton gyu boo keŋ dingyiŋ. ¹⁹ Keŋte Wurubuaɛ mmaraa wolale ɲolo kɔŋawɔ ɔ gyaŋ kaa yako e nyiaa, "De Gbengyoo, yenaŋ kamase keŋ n ke gyu na, maa sila neŋ gyu." ²⁰ Keŋte Yesu yako e nyiaa, "Nyanyase dana bɔɔneŋ te gyebuse mɔ dana asaase, mɔna Deniwalan Bu ɲon be taŋ botɔɔ keŋ waa mo ɔ nyee teeli ya." ²¹ Botɔɔ te Yesu silala baŋ man ɲolo mɔ yako e nyiaa, "Me gbengyoo, yela maa taŋgbsee gyu kewuu me kya pena me kaa sila neŋ." ²² Keŋte Yesu yako e nyiaa, "Sila maŋ, na n ke yela woya kewuu ba woya."

Yesu keykɔse felin epo dɔɔ

Maake 4:35-41; Luka 8:22-25

²³ Botɔɔ te Yesu gyoowɔ degbele man, te ɔ kaseela baŋ mɔ gyoowɔ kpu na e. ²⁴ Karatete dokolon te felin dinaa daale korowɔ ne gyɔɔ lon keŋ dɔɔ, te gyɔɔ lon do degbele keŋ man. Debaŋ kenaŋ na Yesu te doo dosoron. ²⁵ Mena dɔɔ Yesu kaseela baŋ gyuuwɔ ke gyuuu e yako e nyiaa, "De Gbengyoo lee daa, dee gyae dee munu." ²⁶ Keŋte Yesu yako wɔ nyiaa, "Emee dɔɔ e kelɛedi ta boo ya. Weera dɔɔ te e dana gyakolon mena?" Botɔɔ te ɔ korowɔ te ɔ fae felin keŋ na lon keŋ

te ɲe yee wɔ yididi. ²⁷ Balan baŋ wose yena wɔ te be bɔɔse dɔŋa nyiaa, "Walaŋ wonŋi yena kei, te felin na lon koran ne nyii e ne?"

Yesu kekyc balan baŋ felinikumee doo be man ne

Maake 5:1-20; Luka 8:26-39

²⁸ Yesu ka ton gyu boo keŋ dingyiŋ Gadaratena tseele man ne, baala bala baale leewɔ amuseese man kɔŋ kaa gyaŋee na e. Na felinikumee doo balan ke wɔ man, te ba wose dana gyakolon. Mena dɔɔ ɲolo bee tale mo gbsee kenaŋ man ya. ²⁹ Ba kena Yesu ne be fae yeesa nedon nyiaa, "Wurubuaɛ Bu, wonŋ te n ne gyae de gyaŋ? N kɔŋae n kaa naase daa diyem pena debaŋ keŋ kelii?" ³⁰ Debaŋ kenaŋ na, kekuiriise dikpii dinaa daale seŋsee botɔɔ yenaŋ bee dii. ³¹ Keŋte felinikumee ɲan waase Yesu nyiaa, "Akpa n ke gegi daa na, yela de kaa gyoo kekuiriise dikpii kei man." ³² Keŋte Yesu yako felinikumee ɲan nyiaa, "E lee ta." Mena dɔɔ felinikumee ɲan leewɔ balan baŋ man gyu ka gyoo kekuiriise baŋ man, te be dikpii keŋ pou yeuwɔ tisi bula kyolonkyolon keŋ gyu ka gyoo lon keŋ man te be munuwɔ pou. ³³ Keŋte balan baŋ bee kee kekuiriise baŋ dɔɔ ne, yeuwɔ gyu donɔɔ man te be yako nombia ɲan be kɔŋ ne pou na kpene keŋ be kɔŋ balan baŋ felinikumee doo be man dɔɔ ne fa balan. ³⁴ Mena dɔɔ donɔɔ keŋ man balan pou leewɔ kɔŋ kaa gyaŋee na Yesu. Ba kena e ne, be waase e nyi waa lee be tseele dɔɔ.

Yesu kekyc yenaŋ dayenasate ɲolo kawee

Maake 2:1-12; Luka 5:17-26

9 Yesu gyoowɔ degbele man te ɔ ton ba boo keŋ gyu ɲon gbagba ɔ donɔɔ man. ² Keŋte balan baale seele yenaŋ dayenasate ɲolo ɔ dofonon dɔɔ kɔŋ Yesu gyaŋ. Yesu kena mena keŋ balan baŋ be lee e di ne, ɔ yako kawee ɲon nyiaa, "Me bu, nyiŋ konɔɔ. Me ta mo n nombiakumee kyee neŋ." ³ Botɔɔ te Wurubuaɛ mmaraa wolala baŋ be kyaa botɔɔ ne ɲorokoteewɔ nyiaa, "Balee kei ne kolosi mmusuo nombia." ⁴ Na Yesu gyeŋ kpene keŋ bee gyueŋ ba nyeeya man ne te ɔ bɔɔse wɔ nyiaa, "Weera dɔɔ te e na gyueŋ nombiakumee e nyeeya man? ⁵ Nombia keŋa man wonŋi woela na keyako? 'Me ta mo n dukum kyee neŋ, yaa koro seŋ na n ke ta?' ⁶ Mɔna mee gyae e ka gyeŋ nyi, maŋ Deniwalan Bu dana don tseele kei dɔɔ nyi maa mo dukum kyee." Mena dɔɔ ɔ yako kawee ɲon nyiaa, "Koro seŋ, gate n dofonon na n ke ta gyu n dee." ⁷ Keŋte balee ɲon korowɔ seŋ te ɔ lanja ɔ dee. ⁸ Balan dikpii keŋ kena nombia keŋa ne, doo be kɔɔ te ba lese Wurubuaɛ ɲon ɔ ba mo mena don kei fa balan ne ye.

Yesu ke baake Mateo

Maake 2:13-17; Luka 5:27-32

⁹ Yesu ka lee botɔɔ ɔ ne lam ne, ɔ naa balee ɲon bee baake e nyi Mateo ne, na ɔ kyaa ɔ lempoo dseele man. Te Yesu yako e nyiaa, "Koro sila maŋ" Keŋte Mateo korowɔ sila e.

¹⁰ Wee daale Yesu ke kyaa Mateo dee ɔ ne dii ne, lempoolɛera na nombiakumeeɛera burum kɔŋawɔ kaa di

bom na Yesu na ɔ kaseela banj. ¹¹ Farasiitena banj kena mena ne be boɔse Yesu kaseela banj nyiaa, "Weera doɔ te e Gbenjyoo ñon ne dii bom na lempoolɛera na nombiakumɛɛyɛera?" ¹² Yesu ke nyii nombia kenja ne ɔ yako wɔ nyiaa, "Kaweesetena te kaboena nyi baa kyɔ wɔ kawee. Balañ banj boɔ na wee ya ne doɔ, boɔ ne hia kawee kekɔyɔ ya. ¹³ Mɔna e gyu na e kaa gyuenj kpene kenj Wurubuarɛ nombii aɱmarasɛnj see kei na wolo ne man. Be ñmarasewɔ nyiaa, Wurubuarɛ kpa, 'Na kedeesa te mañ Wurubuarɛ ne gyae lee e gyanj ya.

Kenj mɛɛ gyae yɛna nyi yaa wii doɱa waraɱase.' Ma te koñ nyi me kaa baake balañ banj be gbɛɛneñ wulaa tenɛɛ Wurubuarɛ siaman ne ya, mɔna me koñae me kaa baake nombiakumɛɛyɛera."

Be boɔse Yesu koɔkebakɛ wose man nombia

Maake 2:18-22; Luka 5:33-39

¹⁴ Wee daale ne, Gyɔn Wurubuarɛ loɱɔɔre ñon kaseela koñawɔ kaa boɔse Yesu nyiaa, "Weera doɔ te daa na Farasiitena ne bake de boɔ, te n kaseela banj doɔ banj bɛɛ bake be boɔ ya?" ¹⁵ Kenjte Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, "Sena te balañ banj be kyaa allowɔletɛɛ ne baa wii walaɱsa kenj allowɔle baale kyaa be gyanj? Mɔna debanj daale gyae kekɔñ kenj baa mo allowɔle baale ñon lee be gyanj. Mena debanj kenja man na baa bake be boɔ. ¹⁶ Njolo bɛɛ kara kanyañ wɔle mo taa kakyɛngbe-laa kenj ba yem ne ya. Akpaa ɔ yɛɛ mena na, kanyañ wɔle kenj gyae ke wɔñee bene kenj tirii na boɔ kenj ke wolose kpu. ¹⁷ Mena mɔ te njolo bɛɛ mo solonj wɔle do wonembu tɔne ogele bene man ya. ɔ yɛɛ mena na, solonj wɔle kenj gyae ke yela wonembu tɔne ogele kenj ke bɛɛ, na solonj kenj ke leki na wonembu tɔne ogele kenj ke wɔlɛɛ. Mena doɔ kaboena bo nyi baa mo solonj wɔle do wonembu tɔne ogele wɔle man, na ñe popou be nyiñ wɔlɛɛ ya."

Yesu kegyuusu alebubii njolo, na ɔ kekɔyɔ alo ñon fatabo ne gyɔ e ne kawee

Maake 5:21-43; Luka 8:40-56

¹⁸ Yesu keɛ kolosi nombia kenja fa wɔ ne, Gyudatena ɔsom kegyia njolo kaa bunjawɔ ɔ nawɔɔ tɛɛ sola e nyiaa, "Me bu alebu ta yem debokeiman. Mɔna koñ na n kaa mo n nyiñmaa gyakaa ɔ boɔ, na waa nyiñ nyeedonj." ¹⁹ Mena doɔ Yesu korowɔ sila e, te ɔ kaseela banj mɔ sila e gyu. ²⁰ Botɔɔ na te alo njolo ñon fatabo ne gyɔ e kulu-tonɛnj kufu ala ne, moowɔ Yesu wɔle te ɔ moo ɔ nyiñ-maa tina Yesu kegba boɔboɔ. ²¹ Nawolo nyi alo ñon yakowɔ ɔ nyeeman nyiaa, "Akpaa me nyiñ tina ɔ kegba koranj na, me kawee gyae ke tañ." ²² Kenjte Yesu gɛɛsewɔ keɛ te ɔ naa alo ñon te ɔ yako e nyiaa, "Me bu yela n wɛe ke fɛɛ neñ. N kelɛɛ mañ di doɔ te n nyiñja kawee kekɔyɔ." Debokeñ man te alo ñon kawee tañawɔ. ²³ Yesu ke gyu ka gyoo Gyudatena ɔsom kegyia ñon dɛɛ, te ɔ kena banj bɛɛ wola keferese na banj bee wii lia ñan tɛɛ ne, ²⁴ ɔ yako wɔ nyiaa, "E popou e lee. Nawolo nyi alebu ñon ta yerja ta ya, ɔ doo dosoronj bo." Kenjte balañ banj pou bonjo Yesu. ²⁵ Balañ

banj ka lee debɔɔ man ne, Yesu gyuuwɔ deni kenj man woo ñon doo ne, te ɔ kyaɱa e ɔ nyiñmaa man te alebu ñon fonjawɔ. ²⁶ Mena nombia kenja yaaseewɔ tɛɛle kenjañ doɔ pou.

Yesu kekɔyɔ kaweesɛ

²⁷ Yesu ka lee botɔɔ ɔ ne gyu ne, siayɛlɛsatena bala baale sila e na bɛɛ fae yeesa baake nyiaa. "Gyoo Defidi ɔ naanabii, wii de waraɱase." ²⁸ Yesu ke gyu ka gyoo dekpañalañ man ne, siayɛlɛsatena banj koñawɔ ɔ gyanj te ɔ boɔse wɔ nyiaa, "E ne lɛɛ mañ di nyi maa tale gyusu e sia?" Kenjte be tiranɔɔ fa e nyi, "Ayi de Gbenjyoo." ²⁹ Kenjte Yesu moo ɔ nyiñmaa tina be sia te ɔ yako wɔ nyiaa, "Mena kenj e be lɛɛ di ne, dɛɛkoñ mena fa ñon." Kenjte be sia gyuuuwɔ. ³⁰ Botɔɔ te Yesu faree wɔ nideli nyi, "E na yeke njolo na njolo ke nyii nombia kenja ya." ³¹ Mɔna banj moo ɔ wose man nombia kpenjkepenj fa balañ tɛɛle kenjañ pou doɔ.

³² Be ka lee botɔɔ bee gyu ne, ba moo walañ ñon felinjkum doo ɔ man te ɔ bɛɛ tale kolosi ya ne koñ Yesu gyanj. ³³ Yesu ke gegi felinjkum kenj lee balee ñon man ne, te ɔ kolosiwɔ. Balañ dikpii kenj kena mena ne, nombia ñan doo be boɔ te be yakowɔ nyiaa, "Da te naa ta mena nombia kenja see Iserae tɛɛle kei doɔ ya." ³⁴ Mɔna Farasiitena banj yakowɔ nyiaa, "Felinjkumɛɛ pou gyoo ñon donj yaa ɔ na mo gegi felinjkumɛɛ ne."

Yesu kewii balañ waraɱase

³⁵ Kenjte Yesu tɛɛwɔ kila donɔɔse na akuraase ñan pou man, na ɔ na wola wɔ Gyudatena ɔsom denɛɛ man. ɔ ne kolosi Wurubuarɛ gyoori kenj nombia kpaakpaa fa wɔ, te ɔ kyɔɔ kaweesɛ kpookpoo kamase mɔ. ³⁶ ɔ kena balañ dikpii kenj ne, be nombia yɛɛ e waraɱase. Nawolo nyi bɛɛ yeyɛɛ te boɔ dana walañ ñon waa lɛɛ wɔ ya. Be nombia yɛɛ ñgba namense banj boɔ dana gbenjyoo ya ne. ³⁷ Botɔɔ te ɔ yako ɔ kaseela banj nyiaa, "Wɔɔman abɔɔ ñan boe na kekɛɛɛ, mɔna to-myɛera banj ta boo ya. ³⁸ Mena doɔ e fane fa wɔɔte ñon, na waa lese balañ ke koñ ɔ boɔ kenj man kaa yɛɛ tom."

Yesu kekpila ɔ kaseela kufu bala banj

Maake 3:13-19; Luka 6:12-16

10 Yesu baake ɔ kaseela kufu bala banj koñ ɔ gyanj, te ɔ faa wɔ donj kenj baa mo gegi felinjkumɛɛ lee balañ man, na baa kyɔ kaweesɛ kamase. ² Kpilala kufu bala banj yela yaa. Gyanjbate ñon yɛna Simɔn, ñon ɔ yeke daale mɔ yɛna nyi Pita ne, na ɔ naabu Anderiase, na Sebedeo bu Gyemisi na ɔ naabu Gyɔn, ³ na Filipino na Batolomeo na Tomase na Mateo ñon nafa ɔ yɛɛ lempoolɛere e ne, na Alfeose bu Gyemisi na Tadeose, ⁴ na Simɔn ñon ɔ ne gyae ɔ balañ nideli ne, na Gyudase Isekarɔte ñon waa kaa lese Yesu fa ne.

⁵ Mena kpilala kufu bala kewɔ te Yesu kpilawɔ te ɔ faree wɔ nyiaa, "E na gyu balañ banj ba te yɛɛ Gyudate-nawɔ ya ne gyanj ya, te e na gyu Samariatena mɔ donɔɔ kamase man ya. ⁶ Mɔna e tañgbɛɛ gyu Iseraetena banj gyanj. Be yɛɛ ñgba namense banj boɔ yoo ne. ⁷ E gyu na

ε kolosi Wurubuarε nombia fa wɔ nyiaa, 'Wurubuarε gyoori kenj ta benaa.' ⁸ Ε kyɔ kaweesetena na ε ke gyuuusu balan banj ɔɔ yekee ne, na ε ke kyɔ banj bεε wee kawee yayam ne, na ε ke gegi felinjumεε lee balan man. Ba moo mena donj kei fa njon bo yakaa kenj ε te to kom ya, mena ɔɔ εmεε mɔ ε mo fa wɔ yakaa kenj ε na lεε wɔ kolo ya. ⁹ Ε na mo kɔba na kɔba tela ya. ¹⁰ Ε na mo akpo ya, te ε na mo kegba alate yaa nkyokota alate yaa gbutu alate tela ya. Nawolo nyi kaboena nyi baa to tomyεere kamase kom.

¹¹ Donɔɔ yaa akuraa kamase kenj man ε gyoo ne, ε tangbεε ɔɔɔɔ walan njon ɔ kaboena te waa lεε njon ne ɔɔɔ, na ε ke kyaa ɔ gyanj kaboena e ka mo lee donɔɔ kenan man. ¹² Ε gyoo dekpanalanj kenan man ne, ε do dekpanalanjmantena banj ɔɔ nyiaa, Wurubuarε wosefεerej dεε kyaa ε man. ¹³ Nyi akpaa dekpanalanjmantena benan de lεε njon nideli na, ε sola Wurubuarε wosefεerej fa wɔ. Te akpaa ba te lεε njon nideli ya na, ε yela wosefεerej kenj ka bese kɔnj ε gyanj. ¹⁴ Mɔna donɔɔ yaa akuraa kamase kenj ke man balan de bεε ba te lεε njon ya, yaa be te nyii ε nombia njan ya ne, nyi akpaa ε na lee botɔɔ na ε kpiisi ε nawɔɔ anasa lɔ wɔ, na kawola nyi be ta fom Wurubuarε. ¹⁵ Ampanj yaa mεε yako njon nyi wee kenj Wurubuarε waa di balan nombia ne, waa naase mena balan benan diyem kela Sodom na Gomoratena diyem kenj ɔɔɔ naa kaalanj ne.

¹⁶ Ε kεε, mee kpila njon baa njgba namense ne, nyi yaa gyuu gbougbose man. Mena ɔɔ ε yela ε sia ke kara njgba doma ne, na ε ke yɔkɔse ε wose njgba awulunja ne. ¹⁷ Mena ɔɔ ε kεε ε wose man nideli lee balan wose man. Nawolo nyi baa mo njon gyuu kegyiise siaman na baa di ε nombia, na baa tuku njon ɔɔ som denεε man. ¹⁸ Lee manj ɔɔɔ, baa mo njon gyuu tεεle kegyiise na gyoonerj siaman. Kei gyae ke yela ε ke nyinj gbεε kolosi Wurubuarε nombia njan fa wɔ, na banj ba te yεε Gyudatenawɔ ya ne. ¹⁹ Mɔna nyi akpaa be kyanj njon ka senj be siaman ne, ε na wɔlεε na kpene kenj ε ke yako, na mena kenj ε ke yako ke ya. Debanj kenan de lii ne, Wurubuarε waa wola njon kpene kenj ε ke yako. ²⁰ Nawolo nyi na εmεε ne gyae la ε ke kolosi ya. Wurubuarε felinj njon ne gyae la waa ta ε ɔɔ kolosi. ²¹ Mena debanj kenan ne, naa lolo bia baa lese ɔɔnj fa yerj. Kya waa lese ɔ bu fa yerj, te bia mɔ baa koro senj ba lolala nyeeya ɔɔ na baa lese wɔ fa yerj. ²² Lee manj ɔɔ balan pou baa kɔla njon. Mɔna walan njon ɔ yεε kakerj senj kenjkenj ɔ kelεedi man kelii ɔto ne, Wurubuarε waa lεε ɔ nyee. ²³ Nyi akpaa be naase njon diyem donɔɔ daale man na, ε yeu gyuu donɔɔ wɔle man. Ampanj yaa mεε yako njon nyiaa, ε be gyae ε ke yεε tom Iserae donɔɔ njan man pou tanj, pete manj Deniwalanj Bu njon maa bese kɔnj ya. ²⁴ Walan njon ɔ ne kasee abɔɔ ne ɔ ba kela njon ɔ na wola e ne ya, te gbenj mɔ ba kela ɔ gbenggyoo ya. ²⁵ Kaboena nyi kaseele waa yεε njgba ɔ wolale ne, na gbenj mɔ ke yεε njgba ɔ gbenggyoo ne. Te akpaa bεε baake dekpanalanj njon nyi njon yena felinjumεε gyoo Belisebu na, wonj ɔɔ te ɔɔ mo yela kumεε gyakaa ɔ dekpanalanjmantena banj ɔɔ ya?

Walan njon ɔ kaboena nyi yaa yee e

Luka 12:2-9

²⁶ Mena ɔɔ ε na yee wɔ ya. Nawolo nyi kolo be kyaa kenj ɔɔ wuu ke ɔɔ kenj nyi ɔɔ gyae baa gyuuusu ke ya, te nombia aweeserj njaaale mɔ be kyaa kenj be gyae ka lee ɔɔɔ ya. ²⁷ Nombii kamase kenj me yako njon nelim na ε yako ke weeseterjtenj, te nombii kamase kenj me kolosi ke adadawoya man do ε denjela man na, ε mo ke gyɔ dekpenjkenj. ²⁸ Ε na yee balan banj baa tale ko deniwalanj kaagerj bo, mɔna ɔɔ tale yεε kolo kpu bela ne ya. Mɔna ε yee Wurubuarε njon ɔ ko walan tanj na, ɔ dana donj nyi waa funj e na ɔ woo pou ka do boalanj kenj bεε yem ya ne man. ²⁹ Akpelee koya yεε anjmonj? Na kapere te bεε ɔɔ akpeleese bala yee? Mɔna akpaa Wurubuarε te fa gbεε ya na, be man dokolonj gba be gyae waa yala yerj ya. ³⁰ Ε nyeenyɔɔse koranj ne, Wurubuarε gyen njε yaanɔɔle. ³¹ Mena ɔɔ ε na yee ya, nawolo nyi ε dana ɔɔɔ kela akpeleese burum.

³² Ε man walan kamase njon ɔ lεε man do denibalanj siaman nyi me yεε ɔ Gbenjgyoo e ne, manj mɔ maa lεε e do me kya njon ɔ kyaa adido ne siaman. ³³ Mɔna walan kamase njon ɔ te lεε manj do denibalanj siaman nyi me yεε ɔ Gbenjgyoo e ya ne, manj mɔ maa bεε e me kya njon ɔ kyaa adido ne siaman.

³⁴ Kenjte Yesu yako wɔ nyiaa, ε na gyuerj nyi wosefεerej yaa ma moowɔ kɔnj tεεle kei ɔɔ ya. Koa, na wosefεerej ya, mɔna yoo te ma moowɔ kɔnj, njgba mena kenj Wurubuarε nombia anjmaraserj see ne yako ne. ³⁵ Bia baala baa koro senj tia be kyaa, na bia alebia mɔ ka koro senj tia be naɔ, na bia ala mɔ ka koro senj tia ba awuna. ³⁶ Walanj dekpanalanj man balan gbagba ne gyae la baa kɔla e.

³⁷ Akpaa njolo ne kɔnj me gyanj ɔ kaa sila manj te ɔ ne gyae ɔ kya yaa ɔ naa kela manj na, ɔ tekaboena nyi waa yεε me kaseele ya. Te walan njon mɔ ɔ ne gyae ɔ bu tobaale yaa ɔ bu alebu kela manj na, ɔ tekaboena nyi waa yεε me kaseele ya. ³⁸ Te walan kamase njon ɔ ta mo ɔ ɔpanjanj kenj ka senjεε fa kaale na yerj ne na waa sila manj ya na, ɔ tekaboena nyi waa yεε me kaseele ya. ³⁹ Walan kamase njon ɔ mo njon gbagba donj ɔ ne keo ɔ nyeedonj ne, ke gyae ka lee ɔ nyinjmaa man. Mɔna walan kamase njon ɔ mo ɔ wose fa yerj lee manj ɔɔ ne, waa bese nyinj ɔ nyeedonj kenj.

⁴⁰ Walan kamase njon ɔ lεε njon na manj yaa ɔ lεεwɔ, te njon ɔ lεε manj na Wurubuarε njon ɔ be kpila manj ne yaa ɔ lεεwɔ. ⁴¹ Walan kamase njon ɔ lεε Wurubuarε dekpenjkenjgyɔɔre, nyi kenj ɔ yεε Wurubuarε dekpenjkenjgyɔɔre e ɔɔ ne, Wurubuarε dekpenjkenjgyɔɔre kom te Wurubuarε waa mo to walan njonanj. Te walan kamase njon ɔ lεε walan njon ɔ gbεenerj tenεε Wurubuarε siaman nyi kenj ɔ gbεenerj tenεε Wurubuarε siaman ɔɔ ne, walan njon ɔ gbεenerj tenεε Wurubuarε siaman ne kom te Wurubuarε waa mo to walan njonanj. ⁴² Walan kamase njon ɔ fa balan kewo man njolo lonj defεesa leenɔɔ ɔɔ nyi kenj ɔ yεε me kaseele e ɔɔ ne, Wurubuarε waa to e kom."

Gyɔn Wurubuare loɔɔɔre kekpila ɔ kaseela gyɔ Yesu gyan
Luka 7:18-35

11 Yesu ke kolosi nombia keɔa fa ɔ kaseela kufu bala baɔ taɔ ne, ɔ leeɔ botɔɔ gyɔ donɔɔse akan ɔn kyaa Galelia tɛele man ne ke kolosi Wurubuare nombia fa wɔ, te ɔ wola wɔ ne man nideli.

² Mena debaɔ kenan na ba te kyan Gyɔn Wurubuare loɔɔɔre ɔ deni. ɔ ke nyii kpene keɔ Yesu ne yeɔ ne, ɔ kpila ɔ kaseela nyi ³ baa gyɔ ke bɔɔse Yesu nyiaa, "Nyan yena walaɔ ɔn Wurubuare be yako see nyi nyan ke kɔɔ ne yaa, deɔ keɔ walaɔ wɔle gbɛɛ?" ⁴ Be ke gyɔ ke bɔɔse Yesu ne te ɔ tiranɔ fa wɔ nyiaa, "E bese gyɔ ke yako Gyɔn kpene keɔ e be nyii na e deɔela, na ɔn e be naa na e sia. ⁵ Siayeleɛsatena ne naa, ɔtakase ne tɛe, baɔ beɔ wee kawee yayam ne kaweeɛ te taɔ, te deɔela atɔɔsatena ne nyii. Woya ne foɔii, te beɔ yako Wurubuare nombia ɔn mɔ fa ayematena.

⁶ Walaɔ kamase ɔn ɔ beɔ leɔ maɔ aɔmaareɔ nyi maɔ yena ɔn Wurubuare be kpili ya ne, ɔn na nyeebam."

⁷ Gyɔn kpilala baɔ ka bese bee gyɔ ne, Yesu kolosi Gyɔn wose man nombia fa balan dikpii keɔ te ɔ bɔɔse wɔ nyiaa, "E ke gyɔ Gyɔn gyan depampaa dinaa keɔ man ne, woɔ te e gyaewɔ nyi e kena? Nale keɔ felin ne gyɔ ke wosi ne?" ⁸ Akpaa na keɔ ya na, woɔ te e gyuuwɔ e kaa keɔ? Walaɔ ɔn ɔ doona abɔɔ kpaakpaa nyinan yaa? Baɔ bee mia mena ne, ne kyaa bo gyooner deɔ.

⁹ E yako maɔ maa nyii, woɔ te nafɔ e gyuuwɔ nyi e kaa keɔ? Wurubuare dekpɛɔkpɛɔgyɔɔɔre? Ampan yaa meɔ yako ɔn nyi, ɔn e be naa ne gba kela Wurubuare dekpɛɔkpɛɔgyɔɔɔre. ¹⁰ Nawolo nyi Gyɔn kei yena ɔn bɔɔ yako ɔ wose man nombia Wurubuare nombia aɔmaraser see man ne nyiaa,

'Wurubuare kpa, mee kpila me kpilale ke ta n siaman, ɔn ne gyae la waa desina n gbɛɛ fa neɔ.'

¹¹ Keɔte Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, meɔ yako ɔn e ke nyii nyiaa, balan baɔ bɔɔ lolo tɛele kei dɔɔ ne, ɔlo be kyaa keɔ nyi ɔ kela Gyɔn Wurubuare loɔɔɔre ya. Mɔna Wurubuare gyoori keɔ man ne, walaɔ ɔn ɔ yeɔ kemaasa e koran ne, ɔ kela Gyɔn kei. ¹² Leenan Gyɔn Wurubuare loɔɔɔre debaɔ kaa lii na gyeɔ kei ne, balan na mo kale na doɔ nombia bo gyanee na Wurubuare gyoori keɔ nombia ɔn, te balan baɔ mɔ beɔ gyae ke ne, na mo siadon bo baa gyoo ke man. ¹³ Nawolo nyi Wurubuare akpɛɔkpɛɔgyɔɔɔra, na Wurubuare mmaraase ɔn pou kolosi Wurubuare gyoori keɔ wose man nombia, pete Gyɔn Wurubuare loɔɔɔre koɔawɔ.

¹⁴ Akpaa e ke seɔ leɔ mena nombia keɔa di na, ɔn Gyɔn yena Elia ɔn Wurubuare dekpɛɔkpɛɔgyɔɔɔre ɔlo be yako see nyi waa bese koɔ ne. ¹⁵ Nyan ɔn n dana deɔela anenyiin dei na, tei.

¹⁶ Keɔte Yesu bɔɔse wɔ nyiaa, woɔ te maa mo gyeɔ wee kei balan maa na? Sena te be wɔe? Be yeɔ ngba bia kyaa la abɔntere man bee yoi ne, na beɔ fae yeesa yako doɔna nyiaa,

¹⁷ De kpee alowɔle koɔnterɔ fa ɔn mɔna e te seɔ ya!

De kpee lia koɔnterɔ mɔ fa ɔn, mɔna e te wii ya.

¹⁸ Gyɔn Wurubuare loɔɔɔre ɔn koɔawɔ na ɔ ne kyaa bake ɔ koɔ. ɔ te nyɔɔ solon kamase ya te e kpa nyi 'Felin kumɛe doola ɔ man.' ¹⁹ Maɔ Deniwalan Bu ɔn koɔawɔ mee dii meɔ nyɔɔ, te e kpa nyi, 'E keɔ balee kei. ɔ yeɔ kedikumte na solonnyɔɔre e. ɔ gyooona yena lempoolɛera na nombiakumɛeɛɛera.' Mɔna walaɔ ɔn ɔ dana Wurubuare nyansa ne, ɔ tom na wola la."

Donɔɔse ɔn man ne balan te leɔ Yesu di ya ne
Luka 10:13-15

²⁰ Donɔɔse ɔn man Yesu be yeɔ gyakolon nombia ne, ne man balan burum te leɔ e di na baa kyeekeɔ lee be gbɛener kumɛe man, na baa koɔ Wurubuare gyan ya. Keɔte Yesu kolosiwɔ tia wɔ nyiaa, ²¹ "Emɛe Korasintena na Betesaidatena, e laako! Nawolo nyi gyakolon nombia ɔn Wurubuare be yeɔ e gyan ne, nyi akpaa beɔ yeɔ na Tae na Sidon donɔɔse man na nafɔ beɔ te wulaa do titere abɔɔ kyaa mo toɔ buraa ba wose, na kawola nyi ba te kyeekeɔ ba agyuer lee be gbɛener kumɛe man koɔ Wurubuare gyan. ²² Mɔna meɔ yako ɔn e ke nyii nyiaa, wee keɔ Wurubuare waa kaa di balan nombia ne, waa wii Taetena na Sidontena waranase kela ɔn. ²³ Te nenɛe emɛe Kapanumtana, e gyeɔ nyi Wurubuare waa keɔe ɔn gyina ɔn adido? Koa, waa yɔkoɔ ɔn, na waa mo ɔn do boalan keɔ beɔ yem ya ne man, na e kena diyem kekpaakekpa. Nafɔ gyakolon nombia ɔn mɔ yeɔ e man yaa meɔ yeɔwɔ Sodom donɔɔ man ne, nafɔ gyeɔ ke deɔ seɔ ke kyaa. ²⁴ Mɔna meɔ yako ɔn e ke nyii nyi wee keɔ Wurubuare waa kaa di balan pou nombia ne, waa wii Sodomtana waranase kela ɔn."

Yesu kpa balan baa koɔ ɔ gyan na be kaa feɔfo
Luka 10:21-22

²⁵ Mena debaɔ kenan man te Yesu fanewɔ nyiaa, "Me kya, adido na ateta pou Gbengyoo, meɔ fa neɔ karan nawolo nyi n ta mo abɔɔ keɔa weese nyansatena na baɔ ba gyeɔ nombia ne, te n lese na wola balan baɔ be dinɔ yeɔ ngba bia ne. ²⁶ Taata, ma gyeɔ nyi kei yena nyan gbagba n kegyaebii." ²⁷ Botɔ te Yesu yako balan baɔ nyiaa, "Me kya ta mo kpene kamase do maɔ me nyinmaa man. Nolo ba gyeɔ maɔ ɔ bu ɔn ya, me kya waager koɔn gyeɔa na maɔ. Nolo mɔ ba gyeɔ kya ɔn ya, maɔ ɔ bu ɔn na baɔ maa lese me kya ɔn wola wɔ ne, baager ne gyae la baa gyeɔ e."

²⁸ Keɔte Yesu besewɔ yako nyiaa, "Emɛe baɔ e seele-na kasolɔse yunɔnyin te ne takaa ɔn ne, e koɔ me gyan na maa yela e ke feɔfo. ²⁹ E koɔ na daa na ɔn ke yeɔ koɔdokolon na e ke kasee maɔ, na e ke nyin wosefeɔerɔ. Nawolo nyi ma woɔ, te ma te yɔkoɔ ma wose mɔ lee me koɔ man. ³⁰ Nawolo nyi gbɛɛ keɔ dɔɔ maa mo ɔn ta ne, be taɔ baɔ ya te kasolɔ keɔ maa bake seele ɔn ne, be gyae ke yeɔ ɔn yun ya."

Yesu kawola lee kefeefowee wose man

Maake 2:23-28; Luka 6:1-5

12 Te di weeya ala ya ne, Yesu na ɔ kaseela gyuuwa ka mo wɔɔ daale man. Na weeneɛ njan senɛɛ wɔɔ kenan man ne yee nɔgba kefaa ne. Tanam kyanɔ ɔ kaseela ban te ba kpera njaale posaa bɛɛ tao. Na wee kenan yee Gyudatena kefeefowee ke. ² Farasiitena ban kena mena ne be yako Yesu nyiaa, "Kɛɛ! N kaseela ne yee kpene keɛ da mmaraa bɛɛ fa gbɛɛ nyi dɛɛ yee da kefeefowee ya." ³ Botɔɔ te Yesu mɔ bɔɔse wɔ nyiaa, "ɛ te kala ta lee Wurubuare nombia anmarasen see njan man kpene keɛ gyoo Defidi be yee deban keɛ tanam be kyan njan na ɔ balan ban ne yee? ⁴ ɔ gyoo wɔ Wu-rubuare ɔsom deni dinaa keɛ man te ɔ ka moo weeneɛ njan bɔɔ mo deesi fa Wurubuare, keɛ nafɔ tekaboena nyi walan njan ɔ te yee Wurubuare sae e ya waa di ya ne, te ɔ diiwa te ɔ moo njaale mɔ fa ɔ balan ban be silana e ne. ⁵ Yaa ɛ ta bese ta kala lee Wurubuare mmaraa tɔne keɛ man nyi, saese ban be kyaa Wurubuare ɔsom deni dinaa keɛ man ne, deesiwɔ fa Wurubuare kefeefowee keɛ mɔna nɔlo te bu wɔ ɔɔ nyi ba te walaa ke yee? ⁶ Ampaɛ yaa mɛɛ yako njan nyiaa, walan njan ɔ kela Wurubuare ɔsom deni dinaa keɛ ne kyaa kebo. ⁷ Wurubuare yakowɔ ɔ nombia anmarasen see man nyiaa,

'Mɛɛ gyae bo nyi yaa wii balan waranase,
na kedeesa te mɛɛ gyae ya.

Nyi yey nyii nombia keɛna man ne, nafɔ ɛ be gyae ɛ ke bu balan ban be nombia dei ne ɔɔ ya.'

⁸ Nawolo nyi maɛ Deniwalan Bu njan yena kefeefowee keɛ gbenjyoo."

Yesu kekya baam dayenasate nɔlo kawee

Maake 3:1-6; Luka 6:6-11

⁹ Yesu ka lee botɔɔ ne, ɔ gyuuwa Gyudatena ɔsom deni man. ¹⁰ Na balee nɔlo kyaa botɔɔ keɛ ɔ baam ba yem. Lee mena keɛ bɛɛ gyae gbɛɛ na baa mo nombiikum seele Yesu dɔɔ ne, be bɔɔse e nyi da mmaraa ne fa daa gbɛɛ nyi dɛɛ kyɔ walan kawee da kefeefowee?

¹¹ Keɛte Yesu bɔɔse wɔ nyiaa, "ɛ man wonɔti te akpaa ɔ dana nam dokolon te ɔ yale gyoo bɔɔ man kefeefowee na, waa bɛɛ nyi ɔ ba lese e ya? ¹² Deniwalan kela nam. Mena dɔɔ gbɛɛ doo nyi dɛɛ yee deeli kefeefowee."

¹³ Botɔɔ te Yesu yako balee njan nyiaa, "Tenee n baam keɛ." Keɛte balee njan mɔ tenee ke, te ɔ baam keɛ yee don nɔgba alate keɛ ne. ¹⁴ Lee mena dɔɔ Farasiitena ban leewɔ gyu kebake, lee gbɛɛ keɛ man baa mo na baa ko Yesu.

¹⁵ Yesu kena mena ne, ɔ wɔɔna ɔ wose lee yenan. Balan burum sila e te ɔ kyɔ be man kaweasetena ban pou, ¹⁶ mɔna ɔ faree wɔ nyi be na yako ɔ wose man nombia fa nɔlo na nɔlo ya. ¹⁷ Kei yele la Wurubuare nombia njan ɔ be tɛɛ ɔ dekenjkenjgyɔre Yesaya dɔɔ yako ne kɔnawɔ ampaɛ. Yesaya yakowɔ nyiaa, Wurubuare kpa

¹⁸ "Kei yena me tobaale njan mɔɔ lese e,
njan te mɛɛ gyae te me sia na gye ɔ dɔɔ.

Maa mo me felin do ɔ man,
na waa yako debiise pou nyi deban keɛ maa lee ba nyee ne te lii.

¹⁹ ɔ be gyae waa ta gyae kale yaa waa ta fae yeesa na abɔnterese na balan ke nyii ya.

²⁰ Waa nyin konɔɔ fa ban be nombia dana waranase ne,

te ɔ be gyae waa yee ban bɔɔ tan don mɔ ne akpanyanpanyan ya.

Deban kamase na waa nyin konɔɔ fa mena balan keɛɔ dinɔɔ,

keɛ nyi ɔ be gyae waa yee kolo na ba wose keyɔkɔse wɔ ya

mo kelii deban keɛ baa nyin nyeekelee.

²¹ Te debiise balan pou baa mo be loo gyakaa ɔ dɔɔ bo."

Yesu na Belisebu

Maake 3:20-30; Luka 11:14-23

²² Wee daale ba moo walan njan felinkum doo ɔ man, te ɔ sia be yelee te ɔ bɛɛ tale kolosi mɔ ya ne kɔn Yesu gyan. Keɛte Yesu kyɔ e te ɔ kolosiwɔ te ɔ sia mɔ gyusuwa. ²³ Nombia keɛna doo balan ban pou kɔɔ te be bɔɔse dɔɔna nyiaa, "Na kei yena gyoo Defidi ɔ naanabii njan baa yaa?" ²⁴ Mɔna Farasiitena ban kenyii nombia keɛna ne be yakowɔ nyiaa, "Felinikumɛɛ pou gyoo Belisebu faa na balee kei don te ɔ ne tale gegi felinkumɛɛ ne." ²⁵ Mɔna Yesu gyan kpene keɛ bɛɛ gyuen ne te ɔ yako wɔ nyiaa, "Tɛɛle kamase keɛ ke man balan de kpase ba wose kpookpoo bee yoo na dɔɔna na, tɛɛle kenan be gyae ke de ya. Mena mɔ te donɔɔ yaa dekanalan daale man balan de kpase ba wose kpookpoo bee yoo na dɔɔna na, dekanalan kenan ne yelee bo.

²⁶ Akpaa nyi ba mo ɔɔnsam don gegi felinkumɛɛ ne, na keɛ nawolo baa nyi ɔ gyoori keɛ man balan te kpase ba wose kpookpoo bee yoo na dɔɔna. Dekɔn mena na, sena te ɔ gyoori keɛ gyae ke tale sen? ²⁷ Akpaa nyi Belisebu don te mɛɛ mo gegi felinkumɛɛ na, amɔte don yaa ɛ balan ban mɔ na mo gegi felinkumɛɛ? Mena na emɛ gbagba ɛ balan ne gyae la baa bu njan ɔɔ. ²⁸ Te akpaa Wurubuare don te mɛɛ mo gegi felinkumɛɛ na, kenan na ɛ wulaa gyan nyi Wurubuare gyoori keɛ tan kekɔn ɛ gyan." ²⁹ Keɛte Yesu besewa yako wɔ nyiaa, "Sena te nɔlo waa tale gyu don te nɔlo dɛɛ na ɔ kaa mo ɔ kolo, keɛ nyi ɔ te di don te njan dɔɔ ya? Nyi akpaa ɔ di don te njan dɔɔ te ɔ bake e see ne, kenan na waa tale kuu wa abɔɔ pou. ³⁰ Walan kamase njan ɔ be kpue na man ya ne na ɔ ne kɔla man, te walan kamase njan mɔ ɔ bɛɛ kyɔ man na dee yilaa balan fa Wurubuare ya ne, na ɔ ne yaasee wɔ bo. ³¹ Mena dɔɔ mɛɛ yako njan ɛ ke nyii nyiaa, Wurubuare waa mo balan nombiakumɛɛ na mmusuo nombia njan bɛɛ yako ne pou kyɛɛ wɔ, mɔna walan njan waa mo mmusuo nombia gyakaa Wurubuare felin njan dɔɔ ne, Wurubuare be gyae waa mo kyɛɛ e korakora ya. ³² Walan kamase njan ɔ kolosi nombiikum tia man Deniwalan Bu njan ne, Wurubuare waa mo kyɛɛ e. Mɔna walan kamase njan waa

kolosi nombiikum tia Wurubuarε felinj njon nε, Wurubuarε be gyae waa mo kyεε e gyεj yaa kyoo ya.

Danj kamase na ke bii kenj keε see

Luka 6:43-45

³³ N keε danj dɔɔ nideli te ke de nyinj dorj nε, keε se bia kpaakpaa. Te akpaa n te keε ke dɔɔ nideli ya te kawee de kyanj ke na, keε se bia kumεε bo. Nawolo nyi danj kamase nε, ke bia te bεε mo gyεj ke dinɔɔ.

³⁴ Emεε banj ε dana nombiakumεε njgba doma nε, sena te emεε balanj kumεε kewɔ ε ke tale kolosi nombia kpaakpaa? Nawolo nyi kpene kamase kenj be wulu walanj konɔɔ man nε, kenj na lee la ɔ konɔɔman. ³⁵ Mena ke te denibalanj mɔ doo. Walanj kpaakpaate kamase na lese abɔɔ kpaakpaa njan doo ɔ konɔɔ man nε wola, te walanjkum kamase mɔ na lese nombiakumεε njan doo ɔ konɔɔ man nε wola. ³⁶ Mena dɔɔ mεε yako njon ε ke nyii nyiaa, nombiikum kamase kenj gyae ka lee walanj kamase nɔɔman nε, wee kenj Wurubuarε waa di balanj pou nombia tεεle kei dɔɔ nε, ɔtenate waa senj Wurubuarε siaman na waa tira ke nɔɔ fa e. ³⁷ Nawolo nyi walanj kamase nɔɔwoya te baa mo di ɔ nombia, na baa naa nyi ɔ dii denjele, yaa ɔ dii fɔɔ.

Bεε gyae nyi Yesu waa yεε gyakolonj nombia

Maake 8:11-12; Luka 11:29-32

³⁸ Botɔɔ te Farasiitena na mmaraa wolala banj baale yako Yesu nyiaa, "De Gbenjgyoo, dεε gyae n ke yεε gyakolonj nombia wola daa." ³⁹ Kenjte Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, "Emεε gyεj wee kei balanj, ε yεε nombiakumεεyεεrawo te ε be yee Wurubuarε ya. ε ne gyae nyi maa yεε gyakolonj nombia na ε kena, mɔna mɔɔ gyae maa yεε gyakolonj nombii kamase kpɔ na kenj be kɔɔj Wurubuarε dekenjkenjgyɔɔre Gyona dɔɔ nε ya. ⁴⁰ Mena kenj Gyona be doo kpebii dinaa njon tɔɔman weeya atooro nelim na ka weese nε, mena te manj Deniwalanj Bu njon mɔ maa doo tεεle tɔɔman weeya atooro nelim na ka weese. ⁴¹ Wee kenj Wurubuarε waa di balanj nombia nε, Niniwetena baa koro senj na baa bu gyεj wee kei balanj fɔɔ, nawolo nyi debanj kenj Gyona be kolosi Wurubuarε nombia njan fa wɔ nε, be kyεεkeewɔ lee be gbεenenj kumεε man te be kɔɔjawɔ Wurubuarε gyanj. Mεε yako njon baa nyiaa, walanj njon ɔ kela Gyona nε kyaa kebo. ⁴² Mena mɔ te wee kenj Wurubuarε waa di balanj nombia nε, Seba gyoo njon ɔ yεε alo e te ɔ ba lee ata yenanj nε, waa koro senj na waa bu gyεj wee kei balanj fɔɔ. Nawolo nyi ɔ ke nyii Solomɔn nyansa nombia njan nε, ɔ tεεwɔ leenanj tεεle ɔto kɔɔj kaa nyii njan. Mεε yako njon baa nyiaa, walanj njon ɔ kela gyoo Solomɔn njonan nε kyaa kebo."

Felinjkumεε keε bese kɔɔj

Luka 11:24-26

⁴³ Kenjte Yesu yako wɔ nyiaa, "Felinjkum da lee walanj man nε ɔ ne tεε kila keo tεεle awolεε ɔ ne gyae dekyae, mɔna ɔ bee nyim ya. ⁴⁴ Akpaa ɔ te nyinj dekyae ya na ɔ ne yako ɔ wose nyiaa, maa bese gyɔ ma dekyae bene kenj mɔɔ lee nε man. Akpaa ɔ kɔɔj kaa naa nyi ba te

gbee botɔɔ desina ke nideli kenj nyi ayimεε kamase be doo ya nε, ⁴⁵ ɔ na bese gyɔ ka mo felinjnkumεε nyetooro, njan nje dana nombiakumεε kela e nε kpɔ na ɔ wose na be kaa kyaa walanj njonanj man. Dekɔɔj mena na, walanj njonanj dinɔɔ na bese wɔlεε kela ɔ kekyaa gyangba kenj. Mena ne gyae la ke kɔɔj gyεj wee kei balanj kumεε dɔɔ."

Yesu ɔ naa na ɔ naabia

Maake 3:31-35; Luka 8:19-21

⁴⁶ Yesu ke gyakaa ɔ ne kolosi fa balanj banj nε, ɔ naa na ɔ naabia kɔɔjawɔ kaa senj debɔɔ man kenj bεε gyae gbεε baa kolosi na e. ⁴⁷ Botɔɔ te njolo yako Yesu nyiaa, "N naa na n naabia senjεε debɔɔ man bεε gyae baa naa nenj." ⁴⁸ Kenjte Yesu bɔɔse wɔ nyiaa, "Amɔte yena me naa, te bomɔ yena me naabia?" ⁴⁹ Kenjte ɔ teneε ɔ nyinjmaa wola ɔ kaseela banj te ɔ yakowɔ nyiaa, "Kεwɔ yena me naa na me naabia. ⁵⁰ Nawolo nyi walanj kamase njon ɔ ne yεε me kya njon ɔ kyaa adido nε kegyaebii na, njon yena me naabu na me deesi na me naa."

Yesu kegyɔ dudu lee wɔɔfarale njolo wose man

Maake 4:1-9; Luka 8:4-8

13 Mena wee kenanj nε, Yesu leewɔ dekanjanj kenj man ɔ kyaa nε gyɔ ke kyaa boo nɔɔman. ² Kenjte balanj burum kaa yilaawɔ kilisi e. Mena dɔɔ ɔ gyooɔw ke kyaa degbele man, na balanj banj mɔ pou senjεε dekenjkenj dɔɔ. ³ Botɔɔ te ɔ yako wɔ nombia burum aduya man nyiaa, "Wɔɔfarale njolo gyuuwɔ ke njmatee abɔɔ bia njgba amɔla nε ɔ wɔɔman. ⁴ ɔ keε njmatee abɔɔ bia njan nε, njaaale yalawɔ wɔɔ kenj gbεenenj man te gyebuse kaa tɔɔsee njan di. ⁵ Njaaale mɔ yalawɔ kpananjse dɔɔ te njε tuuwɔ, mɔna tεεle ta boo botɔɔ ya. ⁶ Mena dɔɔ ɔga kaa senjawɔ na, te njan botowɔ. Te kenj njε te nyinj lila burum dɔɔ ya nε, njε popou yekeewɔ. ⁷ Bia njan njaaale mɔ yalawɔ kpalamse man te njε tuuwɔ, te kpalamse njan mɔ tuuwɔ millii njan mena dɔɔ njε te nyinj njan wose ya. ⁸ Abɔɔ bia njan njaaale mɔ yalawɔ tεεle kpaakpaa dɔɔ te njε tuuwɔ bee, te njan see bia burum. Njaaale see sɔɔnɔnɔj (100), te njaaale mɔ see sɔɔjotooro (60), te njaaale mɔ see saonakufu (30)." ⁹ Kenjte Yesu yako wɔ nyiaa, "Njon ɔ dana denjela waa nyii na, waa tei nideli."

Yesu ka lese dudu kenj asεε

Maake 4:10-12; Luka 8:9-10

¹⁰ Kenjte Yesu kaseela banj kɔɔjawɔ ɔ gyanj kaa bɔɔse e nyiaa, "Weera n ne kolosi fa balanj banj aduya man?" ¹¹ Te Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, "Emεε dɔɔ Wurubuarε ta toro ya agyuenjε na ε ka gyεj nombia njan weeseε lee ɔ gyoori kenj wose man, mɔna na balanj pou ya. ¹² Nawolo nyi walanj kamase njon ɔ gyεj Wurubuarε gyoori kenj nombia aweesenj njan man na, njon te Wurubuarε waa toro wa agyuenj na waa gyεj kpɔ. Te walanj kamase njon ɔ ba gyεj kolo lee Wurubuarε gyoori kenj nombia aweesenj njan man ya na, kyomii kenj ɔ na gyuenj nyi ɔ gyεj koranj nε, Wurubuarε waa leo ke lee ɔ

nyinmaa man." ¹³ Kenj dɔɔ te mee kolosi fa wɔ aduya man yena nyiaa,

Bɛɛ kɛo kɛo mɔna bɔɔ ne naa kolo ya.

Bɛɛ tei tei,

mɔna bɔɔ ne nyii nombia njanan man ya.

¹⁴ Nombia akɔnan balan kɛwɔ dɔɔ yela Wurubuarɛ dekpɛnkɛngyɔɔre Yesaya nombia njan ɔ be yako see ne kɔnɔwɔ ampanj. Yesaya yakowɔ nyiaa,

"Balan kɛwɔ baa tei tei,

mɔna bɔɔ gyae baa nyii nombia njanan man ya.

Te baa kɛo kɛo, mɔna bɔɔ gyae baa naa kolo ya.

¹⁵ Nawolo nyi mena balan kɛwɔ dana konɔɔyɔn, te be dana denjela tae.

Ba te kyanj be sia wuu na bɔɔ nyin naa ya.

Nawolo nyi akpaa be sia ne naa te ba denjela mɔ ne nyii na,

kenjɛ baa nyii nombia njan man

na baa kyɛkɛɛ lee be gbɛɛnɛn kumɛɛ man

na baa kɔn me gyanj,

na maa mo be nombiakumɛɛ kyɛɛ wɔ.

¹⁶ Mɔna ɛmɛɛ dɔɔ ɛ te yɛɛ nyeebam, nawolo nyi ɛ sia ne naa te ɛ denjela mɔ ne nyii. ¹⁷ Ampanj yaa mɛɛ yako nyiaa, Wurubuarɛ akpɛnkɛngyɔɔra na Wurubuarɛ balan banj be gbɛɛnɛn tenɛɛ ɔ siaman banj bɔɔ kyaa kaalanj nɛ, gyawɔ nyi baa naa kpene kenj ɛ ne naa nɛ, mɔna ba te naa ya. Te be gyawɔ nyi baa nyii kpene kenj ɛ ne nyii nɛ, mɔna be te nyii ya."

¹⁸ Kenjɛ Yesu yako wɔ nyiaa, "Nɛnɛɛ ɛ tei na ɛ ke nyii wɔɔfarale njon dudu kenj asɛɛ. ¹⁹ Abɔɔ bia njan be yale wɔɔ kenj gbɛɛnɛn man nɛ, seɛɛ fa balan banj bee nyii Wurubuarɛ gyoori kenj wose man nombia, te ɔɔɔnsam ne kɔn kaa njanɛɛɛ nja lee be konɔɔse man, na bɔɔ nyin nyii asɛɛ ya nɛ. ²⁰ Bia njan be yale kpananɔse dɔɔ nɛ, seɛɛ fa balan banj bee nyii Wurubuarɛ nombia njan, te bɛɛ lɛɛ nja na gyonj debokenan man nɛ. ²¹ Mɔna kenj Wurubuarɛ nombia njan te nyin lila be man dɔɔ ya nɛ, bɔɔ ne tale seɛ kenj kenj kelii ɔto ya. Mena dɔɔ akpaa de kɔn nyi Wurubuarɛ nombia njan dɔɔ te bɛɛ naase wɔ diyem na, be ta bese be wɔle bilɛn. ²² Bia njan be yale kpalamse man nɛ, seɛɛ fa balan banj bee nyii Wurubuarɛ nombia njan, te tɛɛɛ kei dɔɔ nombia, na kɔba kegyae bein, na tɛɛɛ kei dɔɔ abɔɔ akanj njan kegyae da gyoo be man nɛ, na bee yeli baa bee Kristo man ya.

²³ Abɔɔ bia njan be yale tɛɛɛ kpaakpaa dɔɔ nɛ, seɛɛ fa balan banj bee nyii Wurubuarɛ nombia njan te bɛɛ lɛɛ nja do konɔɔ kpaakpaa man, te bɛɛ tela nja nideli te bɛɛ yɛɛ kakyen di nje dɔɔ nɛ. Mena dɔɔ nombia njan ne yeli bɛɛ yɛɛ abɔɔ kpaakpaa njan njan se bia sɔnɔnɔn (100), na sɔnɔtooro (60), na saonakufu (30) nɛ."

²⁴ Kenjɛ Yesu besewɔ gyɔ dudu wɔle fa wɔ nyiaa, "Wurubuarɛ gyoori kenj yɛɛ njan mena kenj balee nolo be gyu ke njanɛ abɔɔ bia kpaakpaa nyinjan ɔ wɔɔman nɛ. ²⁵ Mɔna nelim balan pou kedokii nɛ, ɔ kolare kɔnɔwɔ kaa njanɛ njanɛ kumɛɛ bom na abɔɔ bia njan te ɔ lanjawa. ²⁶ Abɔɔ bia njan ketu se bia nɛ, te njanɛ kumɛɛ njan mɔ lese nja wose debɔɔ." ²⁷ Botɔɔ te wɔɔte njon tewulɛɛ kɔnɔwɔ kaa bɔɔse e nyiaa, "De gbɛngyoo, na abɔɔ bia kpaakpaa nyinjan te n njan-

teewɔ n wɔɔ kenj man yee? Te alɛn yaa njanɛ kumɛɛ kenj leewɔ?" ²⁸ Kenjɛ balee njon yakowɔ nyiaa, "Me kolare nolo kaa yɛɛ laa mena nɛ." Botɔɔ te ɔ tewulɛɛ banj bɔɔse e nyiaa, "N ne gyae nyi dee gyu ke kulii njanɛ kumɛɛ njan?" ²⁹ Kenjɛ balee njon tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, "Koa ɛ yela nje ka seɛ, na mena ya nɛ, akpaa ɛ gyu ɛ ne kulii njanɛ kumɛɛ njan nɛ, ɛ te kɛɛ nideli ya na ɛ ka kulii abɔɔ bia kpaakpaa njan mɔ kpu na nja.

³⁰ Mena dɔɔ ɛ yela nje popou ka seɛ kelii kekɛɛ tɛɛ. Debanj kenan nɛ, maa yako banj baa kɛɛɛ nja nɛ nyiaa, ɛ tanjɛɛ kulii njanɛ kumɛɛ njan pɛ, na ɛ ke bake nja kaboesɛ man na ɛ ka too nja. Kenan wɔle na ɛ ke yilaa abɔɔ bia kpaakpaa njan pou ka do me kpeese man."

Yesu kegyɔ dudu lee Wurubuarɛ gyoori kenj wose man

Luka 13:18-19; Maake 4:30-32

³¹ Kenjɛ Yesu besewɔ gyɔ dudu wɔle fa wɔ nyiaa, "Wurubuarɛ gyoori kenj yɛɛ njan danj daale bii pepereɛ kenj ke yɛɛ njan kpeli bii, kenj balee nolo ba mo ke duu ɔ wɔɔman nɛ.

³² Danjɛ kei yena bii pepereɛ daasebia pou man. Mɔna nyi akpaa ke da bee na, kɛɛ bee bese danj dinaa kenj nyi gyebuse ne kɔn kaa loo ba asaase do ke tombia man."

³³ Kenjɛ Yesu besewɔ gyɔ dudu fa wɔ nyiaa, "Wurubuarɛ gyoori kenj yɛɛ njan tee kenj alo nolo ba mo kyakale bodobodo bilin tasa dinaa man, kaboesɛ bilin kenj pou korowɔ wuku nɛ."

³⁴ Aduya man te Yesu kolosiwɔ fa balan dikpii kenj pou. ɔ te kolosi nombii daale fa nolo kenj ɔ te gyɔ dudu ya. ³⁵ Kei yele la Wurubuarɛ nombia njan ɔ be tɛɛ ɔ dekpɛnkɛngyɔɔre Yesaya dɔɔ yako see ne kɔnɔwɔ ampanj. ɔ yakowɔ nyiaa,

"Aduya man te maa kolosi fa wɔ na maa yako wɔ nombia aweesɛn njan bɔɔ gyɛn ya,

leenan tɛɛɛ kewalanj tɛɛ nɛ."

Yesu kalese njanɛ kumɛɛ dudu kenj man

³⁶ Kenjɛ Yesu kɔɔ balan dikpii kenj gbɛɛ te ɔ gyuuwɔ dekpɛnalan man. ɔ kaseela banj kɔnɔwɔ ɔ gyanj te be yako e nyiaa, "Wola daa dudu kenj n be gyɔɔ lee njanɛ kumɛɛ njan njan tuu wɔɔ kenj man nɛ asɛɛ." ³⁷ Kenjɛ Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, "Walanj njon ɔ be duu abɔɔ bia kpaakpaa njan nɛ yena manj Deniwalanj Bu njon, ³⁸ wɔɔ kenj yena tɛɛɛ kei pou. Abɔɔ bia kpaakpaa njan yena Wurubuarɛ gyoori kenj man bia banj. Njanɛ kumɛɛ njan yena ɔɔɔnsam njon bia. ³⁹ Te walanjkum njon ɔ be duu njanɛ kumɛɛ njan yena ɔɔɔnsam njon. Kekɛɛɛ tɛɛ kenj yena debanj ɔtomante kenj. Banj baa kɛɛɛ nɛ yena Wurubuarɛ kpilala banj. ⁴⁰ Mena kenj bɔɔ yilaa njanɛ kumɛɛ njan te bɔɔ too nja nɛ, mena ne gyae la ke kɔn debanj ɔtomante kenj man. ⁴¹ Manj Deniwalanj Bu njon maa kpila me kpilala lee adido na be kaa yilaa kpene kamase kenj ne yeli walanj ne yɛɛ dukum nɛ, na nombiakumɛɛyɛra pou lee me gyoori kenj man. ⁴² Wurubuarɛ kpilala banj baa funj balan kumɛɛ banj do boalan degyapaa kenj man. Botɔɔ te baa fae yeese na baa tao be kela. ⁴³ Mɔna banj be gbɛɛnɛn tenɛɛ Wu-

rubuare siaman ne, baa njalakee ngba weese ne be kya non gyoori kenj man. Barj be dana denjela anenyiin dei na, baa tei nideli."

Yesu kekolosi lee Wurubuaré gyoori kenj wose man

⁴⁴ Kenje Yesu besewo yako wo nyiaa, "Wurubuaré gyoori kenj yee ngba kolo kpaakpaate kenj ke dana koya donj te bwa mo weese tæele daale man ne. Balee njolo ke gyu kena ke ne, te wo desina ke weese nideli. Ke yee e gyonj gbaa mena dwa wo gyuuwa ka mo kpene kamase kenj wo dana ne wwa, te wo moowa ke lee tæele kenaj."

⁴⁵ Yesu besewo yako wo nyiaa, "Wurubuaré gyoori kenj yee ngba kebudiiri non wo dowa wo ne gyae kegyanjase kpaakpaaw nyinjan waa lee ne. ⁴⁶ Wo ke gyu ke nyin kegyanja kpaakpaate ne, wo gyuuwa ke wwa kpene kamase kenj wo dana ne, te wo moowa ke lee ke."

⁴⁷ Yesu besewo yako wo nyiaa, "Wurubuaré gyoori kenj yee ngba asawu kwara barj bwa funj ba asawu do lonj man te bwa kyanj kpebia kpoockpoo ne. ⁴⁸ Ba kena nyi asawu kenj te wulu ne, be wawee ke kenj dekenjenj dwa. Be tisiwo kyaa te be twosee kpebia kpaakpaaw nyibarj do be donjase man, te be funji akumee barj pou leki.

⁴⁹ Mena ne gyae la ke kenj wee wtomante kenj man. Wurubuaré kpilala barj baa kenj kaa lese balanj kumee barj lee balanj kpaakpaaw barj man. ⁵⁰ Na baa funj balanj kumee barj do boalanj kenj ke bwe yem ya ne man. Botwa te baa fae yeesa na baa tao be kela."

⁵¹ Kenje Yesu bwase wo nyiaa, "E nyii nombia kenja pou asewe?" Te be sewo nyi "Ayi." ⁵² Kenje Yesu yako wo nyiaa, "Nombii kei nawolo baa nyiaa, mmaraa wolale kamase non wo be kasee Wurubuaré gyoori kenj nombia gyen ja ne, wo yee ngba dekpanalanj kegyia non wo ne kyaa lese wa abwa wawe na benee lee wa abwa deese man ne."

Ba ke bwe Yesu Nasarete donwa man

Maake 6:1-6; Luka 4:16-30

⁵³ Yesu ke gyo aduya kenja tanj ne, wo leewa botwa lanj. ⁵⁴ Wo ke gyu ka gyo wo de ne, wo gyuuwa ka wola wo Wurubuaré nombia bwa som deni man, te wo kawola kenj doo be popou wwa, kenje be bwase dowa nyiaa, "Alenj yaa wo nyinjan nombia kagyen kei, na donj kenj wo na mo yee gyakolonj nombia na nombia dinaana kenja lee?" ⁵⁵ Na kapenta non bu yaa yee? Na wo naa yena Meeere yee, na wo naabia yena Gyemisi na Gyosefo na Simwan na Gyuda yee? ⁵⁶ Na daa na wo desina kyaa la kebo yee? Alenj kitii yaa wo nyinjan mena donj kei lee? ⁵⁷ Mena dwa ba te lee e ya. Kenje Yesu yako wo nyiaa, "Balanj ne bu Wurubuaré dekpenjkenjkenj yenanj kamase, mwa non gbagba wo donwa man balanj, na wo dekpanalanjmantena bee buu na e ya." ⁵⁸ Te kenj ba te lee Yesu di dwa ya ne, wo te yee gyakolonj nombia burum wo de botwa ya.

Gyoo dinaa Herode ne gyae waa naa Yesu

Maake 6:14-29; Luka 9:7-9

14 Mena debarj kenaj man te gyoo Herode non wo ne kee Galelia tæele dwa ne, nyii Yesu wose man

nombia. ² Kenje wo yako wo tewulle nyiaa, gyae ke yee Gyon Wurubuaré lonjkenj non bese la fonj lee yenj man kenj ne. Mena dwa te wo ne tale yee gyakolonj nombia ne.

³ Nawolo nyi gyoo Herode gbagba yele la be kyanj Gyon te be bake e, te ba moo e ke wo deni lee wo kegyia Filipino weele Herodia dwa. ⁴ Kpene kenj dwa gyoo Herode be yee mena yena nyi, Gyon yako e nyi gbwe be doo nyi waa mo wo kegyia Filipino weele Herodia yala ya. ⁵ Gyoo Herode gyaewa nyi nafa waa ko Gyon mwa wo ne yee Gyudatena barj, nawolo nyi bwe lee Gyon di nyi wo yee Wurubuaré dekpenjkenjkenj e. ⁶ Wee daale gyoo Herode kee di wo kalolawee ne, Herodia bu alebu kenjawa kaa wwe balanj barj pou siaman, te yee gyoo Herode kyeo. ⁷ Mena dwa gyoo Herode kenja ntam yako alebu non nyiaa, "Kpene kamase kenj n gyae nyi maa fa nenj na, yako na maa fa nenj." ⁸ Kenje alebu non wo naa feefuwa do wo bu nyi waa yako nyiaa, "Mee gyae n ke kara Gyon Wurubuaré lonjkenj nyee do tasa tanjanalanj man fa manj debokeiman." ⁹ Nombia njan takaa gyoo non, mwa ntam kenj wo be kam na balanj barj bwa yilaa botwa dwa ne, wo yela be yee alebu non kegyaebii fa e. ¹⁰ Mena dwa wo yela be gyuuwa ke kara Gyon nyee deni kenj man. ¹¹ Kenje ba moo Gyon nyee kenj do tasa tanjanalanj man kwa alebu non, te wo moo ke gyina wo naa. ¹² Kenaj wole te Gyon kaseela gyuuwa ka mo Gyon woo non ke wuu, te be gyuuwa ke yako Yesu.

Yesu kefa balanj kakponse banonj weene

Maake 6:30-44; Luka 9:10-17; Gyon 6:1-14

¹³ Yesu ke nyii Gyon Wurubuaré lonjkenj yenj ne, wo gyoo degele man lanj yenanj daale gyu ke kyaa waagenj koonj. Balanj dikpii kenj ke nyii nyi wo te lam ne, te ba leewa be donwa man, mo na be nawwa sila e. ¹⁴ Yesu ke tisi lee degbele kenj man, te wo kena balanj dikpii kenj ne, be nombia yee e waranjase te wo kywa kaweesetena barj pou bwa sila wo gyu ne.

¹⁵ Ke lii balinwa ne, Yesu kaseela barj kenjawa wo gyanj kaa yako e nyiaa, "De Gbenjgyoo, tee ne yuu te kebo mo yee njale nsana ke. Lo balanj barj gbwe, na baa gyu akuraase njan benaa ne man na be kaa gyae kolo lee di."

¹⁶ Kenje Yesu yako wo nyiaa, "Tekaboena nyi baa ta ya. Emee gbagba e gyae kolo fa wo na baa di." ¹⁷ Botwa te wo kaseela barj yako e nyiaa, "Bodobodose abilinj anonj na kpebia bala pe te de dana." ¹⁸ Kenje Yesu yako wo nyiaa, "E mo njan kwanj manj." ¹⁹ Te wo yela balanj barj tisiwo kyakee tæele man. Kenje Yesu moo bodobodose anonj na kpebia bala barj, te wo gyina wo nyee adido te wo fanewa do Wurubuaré wwa, te wo kerwe njan te wo moo njan fa wo kpilala barj, te barj mwa moowa kpele balanj barj.

²⁰ Balanj barj pou diiwo baa, te be twosee weene bu-ruburu akanj njan na, be nyinjan donjase kufu ala (12).

²¹ Balanj barj bwa di weene njan ne, be yaanwa gyae ke yee ngba baala kakponse banonj (5000) ne. Ba te kala ala na bia kpu ya.

Yesu keta loŋ ɔɔ
Maake 6:45-52; Gyon 6:15-21

²² Debokenaŋ man te Yesu yela ɔ kaseela baŋ gyoo ɔ degbele man kyaŋ gbɛɛ gyu boo keŋ dingyiŋ na waa nyiŋ lo balan baŋ gbɛɛ. ²³ Yesu ke lo balan baŋ gbɛɛ taŋ nɛ, ɔ gyuu ɔ bula ɔ waagen ɔ kaa fane. Ke-lii balin ɔ nɛ, na Yesu waagen kaa la botɔɔ. ²⁴ Debaŋ kenan na degbele keŋ te lii lem, na felin dinaa daale mɔ ne gyoo degbele keŋ wosi loŋ keŋ ɔɔ. ²⁵ Tɛɛ keɛ bee kena nɛ, Yesu tɛɛ ɔ loŋ keŋ ɔɔ ɔ ne gyu ɔ kaseela baŋ gyaŋ. ²⁶ ɔ kaseela baŋ kena e ɔ ɔɔnɛ loŋ keŋ ɔɔ ɔ ne kɔŋ nɛ, be wɔɛ lo ɔ gbaa. Kenɛte be kpa “ɔ yɛɛ woo e,” te be fae yeesa nawolo nyi gyakolon te kyaŋ wɔ. ²⁷ Debokenaŋ man te Yesu kolosiwɔ fa wɔ nyi, “E nyiŋ konɔɔ, e na yee ya, maŋ e.” ²⁸ Botɔɔ te Pita yako e nyiaa, “Me Gbenjyoo, akpaa nyan e na, yela maa ta loŋ keŋ ɔɔ kɔŋ n gyaŋ.” ²⁹ Kenɛte Yesu yako e nyiaa, “Kɔŋ” te Pita leewɔ degbele keŋ man ta loŋ keŋ ɔɔ ɔ ne gyu Yesu gyaŋ. ³⁰ Mɔna Pita kena mena keŋ felin keŋ ne gyoo loŋ keŋ ɔɔ nɛ, gyakolon gyoo e te ɔ fiasɛɛ ɔ na gyoo loŋ keŋ man. Kenɛte ɔ fae yeesa nyiaa, “Me Gbenjyoo, lɛɛ maŋ!” ³¹ Debokenaŋ man te Yesu teneɛ ɔ nyiŋmaa kyaŋ e te ɔ yako e nyiaa, “Baale, n kelɛɛdi ta boo ya. Weera ɔɔ te n lɛɛ maŋ aŋmaaren n konɔɔ man?” ³² Yesu na Pita ka gyen gyoo degbele keŋ man nɛ, te felin keŋ tinaa kegyo yela. ³³ Botɔɔ te baŋ be doo degbele keŋ man nɛ, korowɔ buŋ Yesu nawɔɔɛ te be yako e nyiaa, “Nyaŋ yena Wurubuare bu ŋon ampaŋ.” ³⁴ Be ka toŋ boo keŋ nɛ, be gyuuwɔ kelii tɛɛle keŋ bɛɛ baake ke Genesareti nɛ ɔɔ. ³⁵ Balan baŋ be kyaa tɛɛle kenan ɔɔ ka gyen nyi Yesu ŋonan nɛ, be kpiliwɔ gyu ke yako donɔɔɛ ŋan pou kyaa botɔɔ yenan nɛ. Mena ɔɔ balan moo be kaweesetena pou kɔŋ Yesu gyaŋ. ³⁶ Kenɛte be waase e nyi waa yela kaweesetena baŋ ka mo be nyiŋmaase tina ɔ kegba konɔɔii panpan bo gba. Te baŋ pou konɔɔ tina ɔ kegba keŋ nɛ, wose yɛɛ wɔ doŋ.

Yesu kawola lee Gyudatena gbɛɛnen man
Maake 7:1-13

15 Kenɛte Farasiitena na Gyudatena mmaraa wolala baŋ baale korowɔ lee Gyerusalem donɔɔ man gyu ke konɔɔ Yesu nyiaa, ² “Weera ɔɔ te n kaseela baŋ bee di da beneŋ amanberɛɛ ɔɔ ya? Nawolo nyi konɔɔ ne faafo be nyiŋmaase ngba mena keŋ da beneŋ amanberɛɛ nawolo nɛ pɛte baa di ya!” ³ Kenɛte Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, “Weera ɔɔ te emɛɛ mɔ, lee e beneŋ amanberɛɛ ɔɔ te e bee di Wurubuare mmaraase ɔɔ ya?” ⁴ Nawolo nyi Wurubuare yakowɔ nyiaa, “Bu n kya na n naa, te nyan ŋon n falaa n kya yaa n naa na, kaboena nyi baa ko neŋ.” ⁵ Mɔna emɛɛ ne yako nyiaa, “Akpaa ŋolo de yako ɔ kya yaa ɔ naa nyi, ‘Kpene keŋ nafa me dana maa fa neŋ nɛ, yɛɛ Wu-rubuare wui.’” ⁶ Mena ɔɔ be kaboena nyi tɛnate waa mo kpene kenan fa ɔ lolala ya. Nnɛ na e ne yako baa nyi tɛnate na bu ɔ kya na ɔ naa na waa yɛɛ kpene keŋ kaboena nyi waa yɛɛ fa wɔ nɛ ya. Kei nawolo baa nyi lee e beneŋ amanberɛɛ ɔɔ, e te bɛɛ kpene keŋ Wu-

rubuare kpa yaa yɛɛ nɛ. ⁷ Emɛɛ baŋ e na beo e wose, Wurubuare nombia ŋan ɔ be tɛɛ ɔ dekpɛŋkpɛŋgyoo Yesaya ɔɔ yako see lee e wose man nɛ yɛɛ ampaŋ. ɔ yakowɔ nyiaa,

⁸ ‘Balan kɛwɔ na mo be konɔɔ bo yako nyi bee bu maŋ, mɔna be konɔɔɛ man na, konɔɔ na mo maŋ yɛɛ kolo ya.

⁹ Bɛɛ som maŋ bo yakaa, nawolo nyi mmaraase ŋan denibalan gbagba be kyaa yɛɛ nɛ, ŋan te bɛɛ mo wola balan beo wɔ nyi ŋe yɛɛ maŋ Wurubuare mmaraase ŋa.’”

Kpene keŋ ne yɛɛ walaŋ ayimɛɛ
Maake 7:14-23

¹⁰ Kenɛte Yesu besewɔ baake balan baŋ pou kɔŋ ɔ gyaŋ te ɔ yako wɔ nyiaa, “E popou e tei me gyaŋ, na e ke nyii nombia keŋa man nideli. ¹¹ Na kpene keŋ na gyoo walaŋ konɔɔman nɛ ne yɛɛ na e ayimɛɛ ya, mɔna kpene keŋ na lee ɔ konɔɔman nɛ, keŋ ne yɛɛ na e ayimɛɛ.” ¹² Kenɛte Yesu kaseela baŋ kɔŋawɔ ɔ gyaŋ kaa konɔɔ nyiaa, “Ngba n gyen nyi debaŋ keŋ Farasiitena baŋ be nyii nombia ŋan na, te yɛɛ wɔ gyon ya?”

¹³ Kenɛte Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, “Dan kamase keŋ ka te yɛɛ nyi me kya ŋon ɔ kyaa adido nɛ duu na ke ya na, waa kulu ke na ke lila pou ke leki. ¹⁴ E tina Farasiitena benan yela botɔɔ, be yɛɛ ngba siayɛɛsatena baŋ bɛɛ wola siayɛɛsatena gbɛɛ nɛ. Akpaa siayɛɛsate na wola siayɛɛsate gbɛɛ nɛ, be bala pou baa kaa yala konɔɔ man bo.” ¹⁵ Botɔɔ te Pita yako e nyiaa, “De Gbenjyoo, lese dudu kei asɛɛ fa daa.” ¹⁶ Kenɛte Yesu konɔɔ ɔ kaseela baŋ nyiaa, “Keŋ ɔɔ emɛɛ mɔ nyee ya ta yem?” ¹⁷ Keŋ ɔɔ e ba gyen nyi kpene kamase keŋ da gyoo walaŋ konɔɔman na, ne gyu ka gyoo ɔ dubulu man na ke ta bese lee ɔ wose man yee?” ¹⁸ Mɔna nombii kamase keŋ na lee walaŋ konɔɔman nɛ, na lee bo ɔ konɔɔ man, te keŋ ne yɛɛ na e ayimɛɛ. ¹⁹ Nawolo nyi walaŋ konɔɔ man te nombiakumɛɛ ngba, balan kako, na yale kewɔɔɛ na kafon na ŋmɛɛɛn na balan konɔɔ kekeɛɛ na balan yela kewɔɔɛ na lee. ²⁰ Mena abɔɔ keŋa ne yɛɛ na walaŋ ayimɛɛ, mɔna akpaa ŋolo te faafo ɔ nyiŋmaase pɛte waa di ya nɛ, ke bɛɛ yɛɛ e ayimɛɛ ya.”

Alo ŋolo ke lɛɛ Yesu di
Maake 7:24-30

²¹ Yesu ka lee botɔɔ nɛ, ɔ kɔŋa ɔ wose lee botɔɔ gyu Tae na Sidon donɔɔɛ ŋan yenan. ²² Kenɛte Kaanan alo ŋolo leewɔ botɔɔ yenan kɔŋ Yesu gyaŋ kaa wii fa e nyiaa, “Me Gbenjyoo, gyoo Defidi ɔ naanabii, wii me waranase! Felin kum doo me bu alebubii man, te keɛ naase e diyem nideli.” ²³ Mɔna Yesu te yako daale ya. Mena ɔɔ ɔ kaseela baŋ waase e nyiaa, “Lo alo ŋon gbɛɛ na waa ta, nawolo nyi ɔ ne fae yeesa ɔ daa denjela.” ²⁴ Kenɛte Yesu yako alo ŋon nyiaa, “Iseraetena baŋ konɔɔ yoo Wurubuare gbɛɛ nɛ baagen gyaŋ te Wurubuare kpila maŋ.” ²⁵ Mɔna alo ŋon kɔŋawɔ kaa buŋ Yesu nawɔɔ tɛɛ waase e nyiaa, “Me Gbenjyoo, lɛɛ maŋ!” ²⁶ Kenɛte Yesu yako alo ŋon nyiaa, “Tekaboena nyi baa mo bia weenɛ fa babaase ya.” ²⁷ Botɔɔ te alo

ñon mɔ sɛɛwɔ nyiaa, "Ayi, me Gbenjyoo, doo mena, mɔna babaase baa tale fiu weenɛ ñan be gbenjyoo ne dii te ñɛ yale tɛle man nɛ di." ²⁸ Kenje Yesu yako alo ñon nyiaa, "Alo n kelɛdi boe. Kpene ken n ne gyae nɛ, dɛɛkɔñ mena fa nenj." Debokenañ man te ɔ bu ñon kawee tanjawɔ.

Yesu kekɔ balañ burum kaweesee

²⁹ Yesu ka lee botɔwɔ nɛ, te ɔ tɛɛwɔ na Galelia boo kenj kɔwɔ. Kenje ɔ gyuuwɔ ka gyenj bulabii daale gyu ke kyaa ke dɔwɔ. ³⁰ Balañ burum moo be kaweesetena kɔñ ɔ gyanj. Kaweesee ñgba balñ be nawɔwɔ ba yekee, na balñ be sia be yelee na ɔtakasese na omumuuse na kaweesee kpookpoo nɛ. Kenje Yesu kyɔwɔ be popou. ³¹ Balañ balñ kena nyi balñ be nawɔwɔ ba yekee ne tɛɛ, te omumuuse ne kolosi te ɔtakasese wose ne yeɛ wɔ donj, te siayelɛsatena sia ne naa nɛ, doo be kɔwɔ. Kenje ba lese Israetena Wurubuare ñon yelee.

Yesu kefa balañ kakponse banaara weenɛ

Maake 8:1-10

³² Kenje Yesu baake ɔ kaseela balñ kɔñ ɔ gyanj te ɔ yako wɔ nyiaa, "Balañ kɛwɔ nombia dana manj warañase, nawolo nyi gyenj weeya kpaakpaa atooro yaa ñgba be kyaa me gyanj te be te dii ta kolo ya nɛ. Mɔwɔ ne gyae maa lɔ wɔ gbɛɛ na tanam ya, nawolo nyi be sia de kaa biri wɔ gbɛɛnaa man." ³³ Botɔwɔ te ɔ kaseela balñ bɔwɔ e nyiaa, "Alenj yaa dee nyiñ weenɛ fa balañ burum kɛwɔ ñale nsana kɛbo?" ³⁴ Kenje Yesu bɔwɔ wɔ nyiaa, "Bodobodose anjmonj te e dana?" Te be tiranɔwɔ fa e nyi, "Bodobodose nyetooro na kpebia buruburu akalansɛɛ baale te de dana." ³⁵ Kenje Yesu yela balañ balñ tisiwɔ kyakee tɛle man. ³⁶ ɔ moo bodobodose nyetooro ñan, na kpebia balñ te ɔ fanewɔ fa Wurubuare karanj, te ɔ kerɛɛ ña mo fa ɔ kaseela balñ. Kenje ɔ kaseela balñ mɔwɔ ña kpelee balañ balñ. ³⁷ Balañ balñ pou diiwɔ baa. Te ɔ kaseela balñ tɔwɔwɔ buruburu akanj ñan na, be nyiñ donjase nyetooro. ³⁸ Balañ balñ bɔwɔ di weenɛ ñan nɛ, be yaanɔwɔ yeɛ baala kakponse banaara (4000). Ba te kala ala na bia kpu ya. ³⁹ Yesu ke lɔ balañ balñ gbɛɛ tanj nɛ, ɔ gyooowɔ degbele man te ɔ gyuu tɛle kenj bɛɛ baake ke nyi Magadan nɛ dɔwɔ.

Gyudatena kegyiise ne gyae nyi Yesu waa yeɛ gyakolonj nombia

Maake 8:11-13; Luka 12:54-56

16 Wee daale nɛ, Farasiitena na Sadukiitena kɔñjawɔ Yesu gyanj kaa teese e ɔ kɔwɔman nyi waa yeɛ gyakolonj nombia wola wɔ, na kawola nyi ɔ lee Wurubuare gyanj ampanj. ² Kenje Yesu tiranɔwɔ fa wɔ nyiaa, "De lii balinɔwɔ te ñkɔma yasɛɛ na e ne tale naa yako nyi, tɛɛ de naa na weese waa gyɔ. ³ Te nebo mɔwɔ na, e ne tale kɛɛ ñkɔma dinɔwɔ yako nyi gyenj ɔga waa ñɛɛ. E ne tale kɛɛ ñkɔma na e kawola kpene kenj gyae ke kɔñ. Mɔwɔ na nombia ñan ne yeɛ debañ kei man nɛ, e bɛɛ tale wola ñe man ya. ⁴ Emɛɛ gyenj wee kei balañ, e yeɛ bal-

anj kumɛɛwɔ te e bee yeɛ Wurubuare ya. E ne gyae nyi maa yeɛ gyakolonj nombia e kena, mɔwɔ mɔwɔ gyae maa yeɛ gyakolonj nombia kamase wola ñon kpu na ñan be kɔñ Wurubuare dekpɛñkpɛñgyɔwɔ Gyona dɔwɔ nɛ ya." Kenje Yesu leewɔ be gyanj lanj tina wɔ yela.

Yesu ke faree ɔ kaseela lee Farasiitena na Sadukiitena wose man

Maake 8:14-21

⁵ Yesu na ɔ kaseela ka tonj gyu boo kenj dingyiñ nɛ, ɔ kaseela balñ wolee bodobodo ka mo bo. ⁶ Kenje Yesu faree wɔ nyiaa, e kɛɛ e wose man nideli lee Farasiitena na Sadukiitena wose man. Nawolo nyi be dinɔwɔ yeɛ ñgba tee kenj bɛɛ mo do bodobodo man te kɛɛ koro nɛ. ⁷ Mena dɔwɔ ɔ kaseela balñ bɔwɔ dɔñja nyiaa, "Kenj de ta mo bodobodo kɔñ dɔwɔ ya te ɔ ne yako mena nombia kenja yaa?" ⁸ Na Yesu ta gyenj kpene kenj bee kolosi na dɔñja nɛ te ɔ yako wɔ nyiaa, "E kelɛdi ta boo ya. Weera dɔwɔ te e ne kolosi nyi e ta mo bodobodo tela ya?" ⁹ Mena dɔwɔ e sɛɛ e te nyii ta me nombia man yee? E bɛɛ tɔwɔwɔ bodobodose anoj ñan mɔwɔ kerɛɛ fa balañ kakponse banoj, na ñan kɔwɔ dii kaase te e be tɔwɔwɔ wulu donjase nɛ yee? ¹⁰ Yaa e bɛɛ tɔwɔwɔ bodobodose nyetooro ñan balañ kakponse banaara be dii, na ñan kɔwɔ dii kaase te e be tɔwɔwɔ wulu donjase nɛ yee? ¹¹ Weera dɔwɔ te e ta gyem nyi na bodobodo wose man nombia yaa mee kolosi fa ñon ya? Mɔwɔ e kɛɛ e wose man nideli lee Farasiitena na Sadukiitena wose man. Be dinɔwɔ yeɛ ñgba tee kenj bɛɛ mo do bodobodo man te kɛɛ koro nɛ." ¹² Botɔwɔ te ɔ kaseela balñ gyenjawɔ nyi, na tee kenj ne yeli bodobodo na koro nɛ yaa ɔ ne yako wɔ nyi baa kɛɛ ba wose man nideli na ke ya. Mɔwɔ Farasiitena na Sadukiitena nombia ñan bɛɛ wolo nɛ yaa ɔ ne yako wɔ.

Pita keyako nyi Yesu yena nyeeleere ñon Wurubuare be yako see nyi waa kɔñ nɛ

Maake 8:27-30; Luka 9:18-21

¹³ Yesu na ɔ kaseela balñ ka gyoo Kaesaria Filipi tɛle man nɛ, ɔ bɔwɔ ɔ kaseela balñ nyiaa, "Balañ ne kolosi ma wose man nombia na be kpa manj Deniwalanj Bu ñon yena amɔwɔ?" ¹⁴ Kenje ɔ kaseela balñ tiranɔwɔ nyiaa, "Balañ baale kpa nyanj yena Gyɔñ Wurubuare lonjɔwɔwɔ ñon. Baale mɔwɔ kpa nyanj yena Wurubuare dekpɛñkpɛñgyɔwɔwɔ Elia, te baale mɔwɔ kpa nyanj yena Wurubuare dekpɛñkpɛñgyɔwɔwɔ Gyeremia, yaa Wurubuare akpɛñkpɛñgyɔwɔwɔ balñ man ñolo." ¹⁵ Botɔwɔ te Yesu bɔwɔ wɔ nyiaa, "Emɛɛ mɔwɔ de? E kpa manj Deniwalanj Bu ñon yena amɔwɔ?" ¹⁶ Botɔwɔ te Simɔñ Pita tiranɔwɔ nyiaa, "Nyanj yena Kristo, nyeeleere ñon Wurubuare be yako see nyi waa kɔñ nɛ. Wurubuare ñon ɔ kyaa kekpaakekpa na Bu." ¹⁷ Kenje Yesu yako e nyiaa, "Gyona bu Simɔñ, nyanj na nyeebam, nawolo nyi na deniwalanj lese na nombia kenja wola nenj ya, mɔwɔ me kya ñon ɔ kyaa adido nɛ lese na ña wola nenj. ¹⁸ Mena dɔwɔ mee yako nenj nyiaa, nyanj yena Pita, te n yelee kenanj asɛɛ yena nyi boe. Nyanj boe kei dɔwɔ te maa baake me balañ pou yilaa. Te yenj gba koranj be gyae ke tale di be dɔwɔ

ya. ¹⁹ Maa mo Wurubuare gyoori kej safowaase do n nyinjmaa man. Kpene kamase kej nyanj ke gyc ke dowoe tæele kei dɔɔ nɛ, baa gyc ke dowoe adido, te kpene kamase kej nyanj ke booli ke tæele kei dɔɔ nɛ, baa booli ke adido mɔ. ²⁰ Kenje Yesu faree ɔ kaseela banj nyi, be na yako walanj kamase nyi non yena nyeeleere non Wurubuare be yako see nyi waa kɔɔ nɛ ya.

Yesu kekolosi lee ɔ yenj na ɔ kefonj wose man

Maake 8:31-9:1; Luka 9:22-27

²¹ Lee debanj kenanj pou nɛ, Yesu fiasɛɛ ɔ na lese nombia njan asɛɛ fa ɔ kaseela banj nyiaa, "Kaboena nyi maa gyu Gyerusalem donɔɔ man, na me kaa naa diyem nideli Gyudatena kegyiise na Wurubuare saese kegyiise na Gyudatena mmaraa wolala banj nyinjmaa man. Baa ko manj, mɔna weeya atoorote kej man na, Wurubuare waa gyuuusu manj lee yenj man." ²² Botɔɔ te Pita moo Yesu lee yenanj te ɔ ɔɔ e nyi, "Me Gbenjgyoo, na yako mena ya. Wurubuare dɛɛ mo kenja gyu lem. Kenja na kɔɔ n dɔɔ korakora ya." ²³ Botɔɔ te Yesu gɛɛsewɔ kɛɛ Pita te ɔ yako e nyiaa, "ɔbɔnsam, ta lee me gyanj! N ne gyae n ke ɔɔ manj gbɛɛ. Nawolo nyi na Wurubuare kegyaebii te n na gyuenj ya, mɔna denibal-anj kegyaebii te n na gyuenj."

²⁴ Kenje Yesu yako ɔ kaseela banj nyiaa, "Akpaa njolo ne gyae waa sila manj na, ɔ na yɛɛ kpene kej non gbagba ne gyae ya, mɔna waa mo ɔ ɔpanjanj kej seele, na waa sila manj wee kamase. ²⁵ Nawolo nyi walanj kamase non ɔ ne gyae waa lɛɛ non gbagba nyeedonj na, ke gyae ka lee ɔ nyinjmaa man. Mɔna walanj kamase non ɔ nyeedonj da lee ɔ nyinjmaa man lee manj Yesu na me nombia dɔɔ nɛ, waa bese nyinj ke. ²⁶ Akpaa njolo de nyinj tæele kei dɔɔ abɔɔ pou te ɔ nyeedonj da lee ɔ nyinjmaa man na, wonj ɔɔɔ te waa nyinj? Yaa wonj te walanj waa tale mo kyɛɛkee na ɔ nyeedonj? ²⁷ Manj Deniwalanj Bu non na me kpilala dɛɛ lee adido kɔɔ me kya Wurubuare gyoorobiiri man, na me kaa ɔ walanj kamase kom lee ɔ tom kej ɔ be yɛɛ nɛ man. ²⁸ Ampanj yaa mɛɛ yako non ɛ ke nyii nyiaa, baale senjɛɛ ɛ man kɛbo kej ɔɔ gyae baa yenj ya, kelii debanj kej manj Deniwalanj Bu non maa lese ma wose wola me gyoorobiiri man."

Yesu wose kekyɛɛkee

Maake 9:2-13; Luka 9:28-36

17 Weeya looro wɔle nɛ, Yesu moo Pita na Gyemisi na non Gyemisi ɔ naabu Gyɔɔn kpu na ɔ wose te be gyuuwɔ bula dinaa daale dɔɔ baagenj. ² Be ka senj botɔɔ nɛ, karatete dokolonj te Yesu wose kyɛɛkeewɔ be siaman. Na ɔ sia gbɛɛ ne njalakee njgba weese nɛ, te wa abɔɔ njan ɔ doona nɛ bese abɔɔ wolomɛɛ futututu na njɛ njalakee polepole. ³ Debokenanj man te Mosesi na Elia kaa bɛɛwɔ lee be dɔɔ, te be kolosiwɔ na Yesu. ⁴ Kenje Pita yako Yesu nyiaa, "De Gbenjgyoo, dei njgba daa mɔ be kɔɔ kɛbo nɛ. Nyi akpaa n ne gyae na, yela dɛɛ banj kefɛɛse atooro kɛbo. N wui daale, Mosesi wui daale te Elia mɔ wui daale." ⁵ Pita ke gyakaa ɔ ne kolosi nɛ, te njma njɛɛnjɛɛ njale kaa wuuwɔ be dɔɔ.

Kenje be nyii ɔɔwɔya njale lee njma njan man nyiaa, "Kei yena me bu non mɛɛ gyae e lee me konɔɔ man te ɔ na gyoo me sia, ɛ nyii e." ⁶ ɔ kaseela banj ke nyii ɔɔwɔya kenja nɛ, gyakolonj gyoo wɔ te be tisiwɔ bunji tæele man. ⁷ Kenje Yesu kaa mo ɔ nyinjmaa tina wɔ te ɔ yako wɔ nyiaa, "ɛ koro, ɛ na yee ya." ⁸ Be ka koro gyina be sia nɛ, ba te naa njolo kpu na Yesu ya.

⁹ Be ke tisi lee bula kej dɔɔ bɛɛ kɔɔ nɛ Yesu ɔɔ wɔ ki-inj nyiaa, "ɛ na yako walanj na walanj kpene kej ɛ be naa nɛ ya, kelii debanj kej Wurubuare waa gyuuusu manj Deniwalanj Bu non lee yenj man." ¹⁰ Kenje ɔ kaseela banj ɔɔɔ e nyiaa, "Weera dɔɔ te Gyudatena mmaraa wolala banj ne yako nyi, kaboena nyi Elia waa tanjgbɛɛ kɔɔ pɛna nyeeleere non Wurubuare be yako see nyi waa kɔɔ nɛ ke kɔɔ?" ¹¹ Kenje Yesu yako wɔ nyiaa, "Ke doo mena nyi Elia waa tanjgbɛɛ nyeeleere non kɔɔ na ɔ kaa desina kpene kamase see njgba nj ke-doobii nɛ." ¹² Mɔna mɛɛ yako non baa nyi Elia tanj wulaa kɔɔ lanj mɔna balanj ta gyenj e ya, te be yɛɛ e kpene kamase kej bɛɛ gyae. Mena mɔ te manj Deniwalanj Bu non maa naa diyem be nyinjmaa man. ¹³ Botɔɔ te ɔ kaseela banj gyanj nyiaa, Gyɔɔn Wurubuare lonjɔɔre non wose man nombia yaa ɔ ne yako nɛ.

Yesu kekyɔ tobaale non ɔ na wee keleuleuse nɛ

Maake 9:14-29; Luka 9:37-43

¹⁴ Ba ke kɔɔ kaa gyoo balanj burum banj man nɛ, balee njolo kaa tisiwɔ bunj Yesu nawɔɔɛɛ, ¹⁵ te ɔ yako e nyiaa, "Me Gbenjgyoo, wii me bu kei waranjase fa manj. ɔ na wee keleuleuse, te ɔ ne naa diyem nideli mɔ. Ne kyaa kuu e lo boalanj yaa lonj man. ¹⁶ Ma moo e kɔɔ n kaseela banj gyanj, mɔna ba te tale kyɔ e ya." ¹⁷ Botɔɔ te Yesu yako wɔ nyiaa, "Aɔ! Emɛɛ gyenj balanj banj ɛ bɛɛ lɛɛ manj di ya, te ɛ yɛɛ balanj kumɛɛwɔ. Weeya anjmonj te kaboena nyi maa kyaa ɛ gyanj, na maa nyinj konɔɔ fa non?" Kenje ɔ yako balee non nyiaa, "Mo n bu non kɔna manj." ¹⁸ Kenje Yesu fae felinjum kej te ka leewɔ bu non man, te ɔ kawee tanjɔwɔ debokenanj man. ¹⁹ Kenanj wɔle te Yesu kaseela banj gyuuwɔ ɔ gyanj, te be baake e lee yenanj ɔɔɔ e nyiaa, "Weera dɔɔ te daa te tale gegi felinjum kej lee bu non man ya?" ²⁰ Botɔɔ te Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, "Nawolo nyi ɛ kelɛɛdi ta boo ya. Mɛɛ yako non ɛ ke nyii nyiaa, nyi akpaa ɛ kelɛɛdi yɛɛ pepere njgba kefaabii koranj nɛ, nafɔ ɛ ke tale yako bula kei nyiaa, 'Kulu lee kɛbo ke yala nne' te ke gyae ke kɔɔ mena. Te kolo be kyaa kej nyi ɛ be gyae ɛ ke tale yɛɛ ya." ²¹ Mɔna mena felinjumɛɛ kenja dinɔɔ dɔɔ nɛ, kefane na ɔɔkebakɛ kaagenj te n ke tale mo gegi nj.

Yesu kekolosi ɔ yenj wose man bela

Maake 9:30-32; Luka 9:43-45

²² Debanj kej be popou be kɔɔ kaa gyanjɛ Galelia tæele man nɛ, Yesu yako ɔ kaseela banj nyiaa, "Baa lese manj Deniwalanj Bu non fa balanj, ²³ na baa ko manj, mɔna weeya atoorote kej nɛ, Wurubuare waa gyuuusu manj lee yenj man." Botɔɔ te dekwɔkwɔ kyanj ɔ kaseela banj.

²⁴ Yesu na ɔ kaseela banj ke kɔŋ kaa gyoo Kapanum donɔɔ man nɛ, balan banj bɛɛ lɛɛ lempoo Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa keŋ man nɛ, kɔŋawɔ kaa bɔɔse Pita nyiaa, “ɛ gbɛngyoo ŋon bɛɛ tɔ Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa lempoo keŋ yee?” ²⁵ Kenjɛ Pita tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, ɔ ne tɔɔ. Pita ke kɔŋ kaa gyoo dekpanalan man pɛ nɛ, Yesu tanjgbɛɛ la kolosi na e te ɔ bɔɔse e nyiaa, “Simɔn, sena yɛna nya agyuenj? Balan bomɔ gyanj te tɛɛle kei dɔɔ gyoonɛj ne lɛɛ lempoo lee? Donɔɔsetena gyanj yaa nɔɔla gyanj?” ²⁶ Te Pita tiranɔɔ nyiaa, “Nɔɔla gyanj te bɛɛ lɛɛ.” Kenjɛ Yesu yako e nyiaa, “Akpaɔ mena na donɔɔsetena te nyij ba wose. ²⁷ Mɔna keŋ dɔɔ ne gyae nyi daa na wɔ ke yala dɔŋa dɔɔ ya nɛ, mo n darawaa na n ke gyu boo man ke lɔ. Kpɛbii gyanjgbate ŋon n ke kyanj nɛ, n wola ɔ kɔɔ na n kena kɔba keŋ gyae ka yee daa na neŋ wui lempoo keŋ ketɔ. Lese ke na n ka mo gyina wɔ.”

Amɔte kela na ɔ dɔɔ Wurubuarɛ gyoori keŋ man?

Maake 9:33-37; Luka 9:46-48

18 Mena debanj kenanj man nɛ, Yesu kaseela banj kɔŋawɔ ɔ gyanj kaa bɔɔse e nyiaa, “Amɔte yɛna walanj kegyia Wurubuarɛ gyoori keŋ man?” ² Kenjɛ Yesu baake biikyaabii ŋolo kaa seŋ be siaman, ³ te ɔ yako wɔ nyiaa, “Ampaŋ yaa mɛɛ yako ŋon ɛ ke nyii nyiaa, akpaɔ ɛ te kyɛɛkeɛ ɛ dinɔɔ na ɛ ke yɔkɔse ɛ wose yɛɛ ŋgba bia ya nɛ, ɛ be gyae ɛ ka gyoo Wurubuarɛ gyoori keŋ man ya.” ⁴ Mena dɔɔ walanj kamase ŋon ɔ yɔkɔse ɔ wose ŋgba biikyaabii kei nɛ, ŋon yɛna walanj kegyia Wurubuarɛ gyoori keŋ man. ⁵ Te walanj kamase ŋon ɔ lɛɛ biikyaabii kei dinɔɔ ma yele man na, maŋ yaa ɔ lɛɛwɔ.

⁶ Mɔna walanj kamase ŋon ɔ yeli bia buruburu kɛwɔ banj dɔɔ lɛɛ maŋ di nɛ man ŋolo de yɛɛ dukum nɛ, kenanj na nyi akpaɔ ba mo boe dinaa dinaa kraŋ ɔ wɔŋɛ man, te be fuŋ e do ɛpo man na dei kela. ⁷ ɛmɛɛ balan banj ɛ kyaa tɛɛle kei dɔɔ nɛ ɛ laako lee abɔɔ ŋan ne yeli balan ne yɛɛ dukum nɛ dɔɔ. Kaboena nyi mena abɔɔ keŋa dɛɛ kɔŋ, mɔna nyanj walanj ŋon ŋe gyae ke ta n dɔɔ kɔŋ nɛ nyaa laako.

⁸ Nyi akpaɔ n nyinjmaa yaa n nae ne yele la te n ne yɛɛ dukum na kara ke leki. Nawolo nyi, dei nyi nya lee kadeŋ na n ka gyoo Wurubuarɛ gyoori keŋ man, kela nyi baa mo neŋ nyinjmaase ala yaa nawɔɔ ala ka do boalanj keŋ ke bɛɛ yem ya nɛ man. ⁹ Te akpaɔ nyi n sibii ne yele la te n ne yɛɛ dukum na kulu ke leki. Dei nyi nya mo sibii dokolonj gyoo Wurubuarɛ gyoori keŋ man, kela nyi baa mo neŋ na n sia ala ka do boalanj keŋ ke bɛɛ yem ya nɛ man.

Nam ŋon ɔ ba yoo nɛ dudu

Luka 15:3-7

¹⁰ Kenjɛ Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, ɛ kɛɛ nideli nyi ɛ be kɛɛ balan kɛwɔ banj dɔɔ lɛɛ maŋ di te bɔɔ yɔkɔse ba wose ŋgba bia nɛ nyi be man ŋolo yɛɛ walanj yakaate e ya. Mɛɛ yako ŋon baa ɛ ke nyii nyiaa, mena balan kɛwɔ dana Wurubuarɛ kpilala banj ba seŋɛɛ me kya Wurubuarɛ ŋon ɔ kyaa adido nɛ siaman, bɛɛ fane fa wɔ

debanj kamase. ¹¹ Maŋ Deniwalanj Bu ŋon kɔŋɛ me kaa lɛɛ banj dɔɔ yoo Wurubuarɛ gbɛɛ man nɛ nyee.

¹² Kenjɛ Yesu bɔɔse wɔ nyiaa, sena te ɛ na gyuenj lee nombia keŋa man? Akpaɔ ŋolo dana namense sɔŋonɔŋ (100) te be man dokolonj da yoo na wonj te ɔ ne yɛɛ? ɔ be gyae waa tina sɔŋonaara na kufu kadaale (99) banj yela bula dɔɔ botɔɔ, na waa ta keo ŋon ɔ ba yoo nɛ kaboena waa naa e yee? ¹³ Ampaŋ yaa mɛɛ yako ŋon nyi akpaɔ ɔ naa e na, ɔ sia na gye ɔ dɔɔ nideli kela sɔŋonaara na kufu kadaale banj be ta yoo ya nɛ. ¹⁴ Mena mɔ te ɛ kya ŋon ɔ kyaa adido nɛ, bɛɛ gyae nyi balan banj dɔɔ lɛɛ maŋ di nɛ, be man ŋolo dɛɛ yo ya.

Mena keŋ ɛmɛɛ na n dɔɔ ŋon ɔ be yɛɛ neŋ dukum nɛ ɛ ke kyaa

¹⁵ Kenjɛ Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, akpaɔ n dɔɔ Kristo baale de yɛɛ neŋ nombiikum na, gyu ɔ gyanj na n kaa bɔɔse e. Mɔna yela ka ke yɛɛ ɛmɛɛ na e ɛ bala nombia. Akpaɔ ɔ nyii neŋ na, n te tale baa besena e kɔŋ gbɛɛ kpaakpaate dɔɔ. ¹⁶ Mɔna nyi akpaɔ ɔ te nyii neŋ ya na, mo Kristo baale dokolonj yaa balan bala kpu na n wose na ɛ ke gyu ɔ gyanj. Kei gyae ke yela n ke nyij adansɛɛtena bala yaa batooro nombia ŋenanj man, ŋgba mena keŋ Wurubuarɛ nombia ne yako nɛ. ¹⁷ Akpaɔ ɔ bɛɛ ɔ te nyii ŋon ya nɛ, kenanj na baake e n tebia Kristotena dikpii keŋ gyanj. Te akpaɔ ɔ bɛɛ ɔ te nyii banj mɔ ya nɛ, kenanj na kɛɛ e nyi ɔ yɛɛ walanj ŋon ɔ ba gyenj Wurubuarɛ ya, yaa ɔ yɛɛ dukumyɛɛre e. ¹⁸ “Ampaŋ yaa mɛɛ yako ŋon ɛ ke nyii nyiaa, kpene kamase keŋ ɛ gyɔ ke dowoe tɛɛle kei dɔɔ nɛ, na ba te gyɔ ke dowoe adido, te kpene kamase keŋ ɛ booli ke tɛɛle kei dɔɔ nɛ, na ba te booli ke adido mɔ.” ¹⁹ “Te mɛɛ yako ŋon baa bela nyiaa, kpene kamase keŋ ɛ man balan bala de yɛɛ kɔɔ-dokolonj seŋ ke dɔɔ fane tɛɛle kei dɔɔ na, me kya ŋon ɔ kyaa adido nɛ waa yɛɛ ke fa ŋon.” ²⁰ Nawolo nyi botɔɔ keŋ balan bala yaa balan batooro de gyanjɛɛ ma yele man na, me kpue na wɔ.

Betabonjmon te kaboena nyi baa mo walanj dukum kyɛɛ e

²¹ Kenjɛ Pita kɔŋawɔ Yesu gyanj kaa bɔɔse e nyiaa, “Me Gbɛngyoo, betabonjmon te me dɔɔ de yɛɛ nombiikum me dɔɔ na te maa mo kyɛɛ e? Maa mo kyɛɛ e betabonyetooro?” ²² Kenjɛ Yesu tiranɔɔ fa e nyiaa, “Koa, na betabonyetooro ya, mɔna betabosɔŋotooro na kufu akpeŋ nyetooro (70 x 7).”

²³ Kenjɛ ɔ yako wɔ nyiaa, “Nnɛ te Wurubuarɛ gyoori keŋ doo. Ke yɛɛ ŋgba gyoo ŋon ɔ ne gyae nyi ŋon na ɔ tewulɛɛ ke kyaa, na baa kɛɛ koma ŋan be dana e nɛ.

²⁴ Be ka beta fiasɛɛ bɛɛ gyoo ŋe man nɛ, te ba moo tobaale ŋon ɔ dana e kom kɔba na nsendee ya nɛ kɔna e.

²⁵ Keŋ tobaale ŋon te nyij kɔba keŋ waa tɔ ya dɔɔ nɛ, ɔ gbɛngyoo ŋon yako wɔ nyi baa mo ŋon na ɔ wɛɛle na ɔ bia na wa abɔɔ ŋan pou ɔ dana nɛ ke kɔɔ, na baa mo kaa tɔ kom keŋ. ²⁶ Kenjɛ ɔ tobaale ŋon tisiwɔ buŋ ɔ nawɔɔ tɛɛ waase e nyiaa, ‘Nyij konɔɔ fa maŋ, maa tɔ neŋ kom keŋ pou.’ ²⁷ Botɔɔ te ɔ nombia yɛɛ ɔ gbɛngyoo

ñon warañase, te ɔ moo kom keñ pou kyɛ e te ɔ tina e yela nyi waa ta. ²⁸ Mɔna mena tobaale ñonañ ka lee botɔɔ nɛ, ɔ ke gyanjee na ɔ ɔɔ ñolo ñon ɔ dana e kom bii daale nɛ. Botɔɔ te tobaale ñon ɔɔ kyan ɔ ɔɔ ñon wɔñe man te ɔ yako e nyiaa, 'Tɔ man ma kom keñ pou n dana man nɛ?' ²⁹ Kenje ɔ ɔɔ ñon ɔ tisiwɔ buñ ɔ nawɔɔ tɛ waase e nyiaa, 'Me ɔɔ nyiñ konɔɔ fa man maa ɔ neñ n kom keñ pou.' ³⁰ Mɔna tobaale ñon beɛ, te ɔ yela ba moo ɔ ɔɔ ñon ketɔ deni nyi waa doo botɔɔ, kelii deban keñ waa ɔ e ɔ kom keñ pou. ³¹ Tewulɛ akan ban kena mena nɛ takaa wɔ nideli, kenje be gyuuwɔ ke ɔɔ nɔmbia ñan pou fa be gben-gyoo ñon. ³² Botɔɔ te be gben-gyoo ñon baake tobaale ñon te ɔ yako e nyiaa, 'N yɛ walan-kum ñolo e. Nyañ waase man te ma moo n kom keñ n dana man nɛ pou kyɛ neñ. ³³ Won ɔɔ te nyañ mɔ n te wii n ɔɔ ñon warañase, ñgba mena keñ man be wii neñ nɛ ya?' ³⁴ Mena ɔɔ ɔ gben-gyoo ñon gyeña ban, te ɔ yela ba moo tobaale ñon ketɔ deni na waa naa diyem kelii deban keñ, ñon mɔ waa ɔ ɔ koma ñan ɔ dana e nɛ pou. ³⁵ Mena ɔɔ emɛɛ ban ɛ ta mo ɛ tebia nombiakumɛ kyɛ wɔ lee ɛ konɔɔse man ya nɛ, mena te me kya ñon ɔ kyaa adido nɛ waa yɛ ñon."

Yesu kawola lee yale kebeɛ wose man

19 Yesu kekolosi nɔmbia keña pou tañ nɛ, ɔ leewɔ Galelia tɛle man gyu Gyudia tɛle man, Gyɔɔ-dan boo keñ dingyiñ. ² Balan burum sila e gyu botɔɔ te ɔ kyɔ wɔ be kawese pou. ³ Kenje Farasiitena baale kɔñawɔ be kaa teese ɔ ɔɔ-man te be ɔɔse e nyiaa, "Da mmaraa ne fa daa gbɛ nyi ñolo waa tale beɛ ɔ wɛle lee nombii kamase ɔɔ?" ⁴ Kenje Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, "E te kala ta Wurubuarɛ nɔmbia anmaraserɛ see ñan nyi, lee kewalan keñ na, Wurubuarɛ yɛ alo na baale bo, ⁵ te ɔ yakowɔ nyiaa, 'Lee kei ɔɔ nɛ baale waa tina ɔ kya na ɔ naa yela, na waa mo ɔ wose mataa na ɔ wɛle, na be balan bala ka bese walan dokolon yee?' ⁶ Mena ɔɔ be ta tekaa yɛ balan bala bela ya, mɔna be ta bese walan dokolon. Mena ɔɔ kpene keñ Wurubuarɛ ba mo bom yɛ ke dokolon nɛ, ñolo na ñolo na kpase ke man ya." ⁷ Kenje Farasiitena ban ɔɔse Yesu nyiaa, "Nyi akpaa mena te doo na, weera ɔɔ te de naana Mosesi yɛ mmaraa see nyi, baale waa tale ñmarase yale kebeɛ tɔne fa ɔ wɛle na waa beɛ e?" ⁸ Botɔɔ te Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, "E konɔɔyɔñ ɔɔ te de naana Mosesi fa ñon mena gbɛ kenan. Mɔna lee kewalan keñ na, be doo mena ya. ⁹ Mena ɔɔ mɛ yako ñon baa nyiaa, nyi akpaa na alo lee ɔ baale wɔle bo ya, te ɔ baale de beɛ e gyu ke yala alo wɔle nɛ, Wurubuarɛ siaman na tɛnate gyae ñolo wɛle baa." ¹⁰ Kenje Yesu kaseela ban yako e nyiaa, "Nyi akpaa nne te yale wose man nɔmbia doo na, kenan na walan te yale koran ya na dei." ¹¹ Kenje Yesu yako wɔ nyiaa, "Nɔmbia ñan mɛ yako ñon nɛ, na walan kamase ne gyae la waa tale lɛ ña do ya, gyise balan ban Wurubuarɛ ba mo mena berɛ kenan boele wɔ nɛ baagen. ¹² Balan baale kyaa keñ nyi ɔɔ gyae baa tale yala ala ya, nawolo nyi mena te ba lola wɔ.

Balan baale mɔ ɔɔ, balan yɛ na wɔ keñ nyi ɔɔ gyae baa tale yala ala ya. Balan baale mɔ ɔɔ, Wurubuarɛ gyoori keñ ɔɔ te ban gbagba beɛ wɔ nyi ɔɔ yale ya. Walan kamase ñon waa tale lɛ nɔmbia keña do na, waa lɛ ña do."

Yesu ke hiraa bia

Maake 10:13-16; Luka 18:15-17

¹³ Kenje balan baale moo bia kɔñ Yesu gyan nyi waa mo ɔ nyiñmaa gyakaa be ɔɔ na waa fane fa wɔ. Mɔna ɔ kaseela ban kena mena nɛ, be ñmanyañ balan ban. ¹⁴ Yesu kena mena nɛ ɔ yako wɔ nyiaa, "E yela bia ban ke kɔñ me gyan. E na ɔ wɔ gbɛ ya, nawolo nyi Wurubuarɛ gyoori keñ yɛ balan ban beɛ yɔkɔse ba wose ñgba bia kɛwɔ dinɔɔ nɛ wui." ¹⁵ Yesu ka mo ɔ nyiñmaa gyakaa bia ban ɔɔ tañ nɛ, te ɔ leewɔ botɔɔ lan.

Kɔbate ñolo wose man nɔmbia

Maake 10:17-31; Luka 18:18-30

¹⁶ Wee daale nɛ tobaale ñolo kaa ɔɔse Yesu nyiaa, "De Gben-gyoo, won deeli yaa maa yɛ na maa nyiñ nyeedon kekpa keñ?" ¹⁷ Botɔɔ te Yesu ɔɔse e nyiaa, "Weera te n ne ɔɔse man lee deeli keyɛ wose man. Wurubuarɛ waagen dei la. Mena ɔɔ nyi akpaa n ne gyae n ke nyiñ nyeedon kekpa keñ nɛ, kenan na kaboena nyi nya di Wurubuarɛ mmaraase ñan ɔɔ." ¹⁸ Botɔɔ te tobaale ñon ɔɔse Yesu nyiaa, "Mmaraase ñemɔ?" Kenje Yesu tiranɔɔ fa e nyiaa, "Na ko walan ya, na lee n wɛle yaa n baale wɔle ya, na ñmɛle ya, na kara n ɔɔ kɔ ya. ¹⁹ Bu n kya na n naa, na n ke gyae n tebia ñgba mena keñ n ne gyae nyañ gbagba n wose nɛ." ²⁰ Kenje tobaale ñon yakowɔ nyiaa, "Me wulaa mee di mmaraase keña pou ɔɔ. Won kaa la nyi maa yɛ bela?" ²¹ Botɔɔ te Yesu yako e nyiaa, "Nyi akpaa n ne gyae n ke de kelii tɔ na, gyu ke ɔɔ nya abɔ ñan pou n dana nɛ, na n ka mo kɔba keñ kpɛle ayematena na n ke kɔñ kaa sila man. N yɛ mena na, n ke nyiñ abɔ kpaakpaa see n wose Wurubuarɛ gyan adido." ²² Tobaale ñon ke nyii nɔmbia keña nɛ, ɔ moo warañase lee botɔɔ nawolo nyi ɔ dana kɔba na nsendee ya.

²³ Kenje Yesu yako ɔ kaseela ban nyiaa, "Mɛ yako ñon ɛ ke nyii nyiaa, gyae ke yɛ don fa ban be dana kɔba nɛ nyi baa gyoo Wurubuarɛ gyoori keñ man. ²⁴ Mɛ yako ñon bela nyiaa, gyae ke yɛ don fa ban be dana kɔba nɛ nyi baa gyoo Wurubuarɛ gyoori keñ man, kela nyi kurumɔ ka gyoo ñarale ɔɔ man lee." ²⁵ Yesu kaseela ban ke nyii nɔmbia keña nɛ doo be ɔɔ te be ɔɔse e nyiaa, "Nyi nne te doo na, amɔte ne gyae la waa nyiñ nyeekele baa?" ²⁶ Kenje Yesu kɛ wɔ te ɔ yako wɔ nyiaa, "Denibalan gyan na ñolo be tale yɛ nɔmbii kei ya, mɔna kpene kamase be kyaa keñ Wurubuarɛ be tale yɛ ya."

²⁷ Botɔɔ te Pita ɔɔse Yesu nyiaa, "De Gben-gyoo! Daa ɔɔ de te tina kpene kamase keñ de dana nɛ yela, te de dɔñɛ de silana neñ. Won yaa dee nyiñ baa?" ²⁸ Kenje Yesu yako wɔ nyiaa, "Aman yaa mɛ yako ñon ɛ ke nyii nyiaa, deban keñ kpene kamase de kaa bese wɔle

te maŋ Deniwalaŋ Bu ŋon de kyaa me gyooro gbeli keŋ doo me gyoorobiiri man ne, emee baŋ e be sila maŋ ne e ke kyaa gyooro gbele kufu ala doo, na e ke di Iseraetena akpaŋalaŋse kufu ala ŋan balan nombia. ²⁹ Te e man walaŋ kamase ŋon doo be tina doo dekaŋalaŋ yaa doo naabia yaa doo deesina, yaa doo kya yaa doo naa yaa doo bia yaa doo teelese yela lee maŋ doo ne, waa bese nyiŋ ŋa akpeŋ dooŋoŋoŋ (100) kpu, na waa bese nyiŋ nyeedoŋ kekpa a keŋ doo. ³⁰ Moŋa balan burum baŋ be yee siamantenawo ne, baa kaa bese woŋe nyibaŋ, na balan burum baŋ be yee woŋe nyibaŋwo ne kaa bese siamantena."

Tomyeera baale dudu

20 Keŋte Yesu gyoo doo lese nombia ŋan doo be yako ne man wola wo nyiaa, "Wurubuae gyoori keŋ yee ŋgba woŋafarale ŋon, doo ba koro nebo nebo fuu gyoo doo ne gyae paasetena na be kaa yee tom doo woŋoman ne. ² Balee ŋon na paasetena baŋ pou ke see wee dokoloŋ koya doo ne, doo moo wo gyoo doo woŋo keŋ man nyi ba ke yee tom. ³ Kegyo debaŋ kadaale ne, doo lewo gyoo aboŋtere man te doo kenaa tewulee baale doo seŋee yakaa woŋo ne yee kolo ya. ⁴ Keŋte doo yako wo nyiaa "Emee doo e gyoo me woŋo keŋ man ke yee tom. Maa doo ŋon kom keŋ kaboena nyi maa doo ŋon ne." ⁵ Mena doo baŋ doo gyoo woŋo doo woŋo keŋ man. Weese ka seŋ dee, na doo ke geese ne, doo besewo ka mo balan gyoo doo woŋo keŋ man bela. ⁶ Ke lii balinwo weese ŋgba debaŋ anoŋ ne, doo besewo gyoo kena balan baale doo seŋee yakaa. Keŋte doo woŋo wo nyiaa, "Weera te gyee pou e seŋee kebo yakaa e bee yee kolo ya?" ⁷ Keŋte balan baŋ tiranwo nyiaa, "Nawolo nyi ŋolo te fa daa tom dee yee ya." Botoo te balee ŋon yako wo nyiaa, "Kenan na emee doo e gyoo ke yee tom me woŋoman." ⁸ Ke lii balinwo ne, woŋo ŋon yako doo tewulee baŋ man kegyia ŋon nyiaa, "Baake paasetena baŋ na n ke doo wo kom. Tanŋbee doo baŋ woŋo doo woŋo gyoo woŋo keŋ man ne kom, pena n kaa doo baŋ woŋo tanŋbee gyoo ne." ⁹ Balan baŋ woŋo doo woŋo gyoo woŋo keŋ man balinwo weese ne woŋo woŋo, te be doo wo kom ŋgba mena keŋ woŋo ŋon be yako nyi waa doo gyanŋba nyibaŋ baŋ ne. ¹⁰ Mena doo baŋ woŋo tanŋbee gyoo woŋo keŋ man lee nebo nebo ne woŋo na, ba agyueŋ yena nyi baŋ baa nyiŋ kela be tebia baŋ. Moŋa be doo baŋ doo man walaŋ kamase kom ŋgba woŋe nyibaŋ baŋ ne. ¹¹ Ba ke lee be woŋo taŋ ne, be fiasee bee kolosi tia woŋo ŋon nyiaa, ¹² "Balan keŋo baŋ woŋo woŋo woŋo kei ne, yee tom bo debaŋ dokoloŋ kooŋ. Moŋa daa doo da seŋawo weese kpalala kei man leenaŋ nebo kaa lii balinwo kei. Kenan woŋo koraŋ na, n besewo doo de popou kom kyee kyee." ¹³ Botoo te woŋo ŋon tiranwo fa be man ŋolo nyiaa, "Me gyoo, me ta ŋere neŋ do ya na. ŋgba daa na neŋ kolosiwo see nyi n yee tom wee dibiliŋ na, nne te maa doo neŋ kom. ¹⁴ Mo n woŋo na n ke ta gyoo n dee. Maŋ gbagba gyae la nyi maa doo baŋ woŋo doo woŋo woŋo ne kom ŋgba mena keŋ woŋo doo neŋ ne. ¹⁵ Me dana gbee keŋ nyi maa mo maŋ gbagba me woŋo yee kpene keŋ mee gyae. Keŋ me dana woŋo doo te na wee neŋ ne?" ¹⁶ Keŋte Yesu yako wo nyiaa, "Mena doo te

woŋe nyibaŋ baa kaa bese gyanŋba nyibaŋ, na gyanŋba nyibaŋ doo kaa bese woŋe nyibaŋ."

Yesu ka bese kolosi lee doo yeŋ wose man

Maake 10:32-34; Luka 18:31-34

¹⁷ Wee daale Yesu kee gyoo Gyerusalem donoo man ne, doo baake doo kaseela kufu bala baŋ lee yenaŋ te doo yako wo nyiaa, ¹⁸ "Dee gyoo Gyerusalem donoo man baa. Baa lese maŋ Deniwalaŋ Bu ŋon fa Wurubuae saese kegyiise na Gyudatena mmaraa wola baŋ, na baa di me nombia bu maŋ doo nyi baa ko maŋ. ¹⁹ Baa mo maŋ doo balan baŋ ba te yee Gyudatenawo ya ne nyiŋmaa man na baa kulu maŋ, na baa tuku maŋ na baa gyoo maŋ sakaa woŋoŋaŋ doo na maa yeŋ. Moŋa weeya atoorote na, Wurubuae waa gyoo maŋ lee yeŋ man."

Sebedeo bia

Maake 10:35-45

²⁰ Keŋte Sebedeo bia, Gyemisi na Gyoo be naa moo wo woŋo Yesu gyan te doo burawo woŋo woŋo te e nyi waa kyoo e na nombii daale. ²¹ Keŋte Yesu woŋo e nyiaa, "Woŋo te n ne gyae nyi maa yee fa neŋ?" Te alo ŋon tiranwo fa Yesu nyiaa, "Mee gyae nyi n ke fa me bia bala keŋo gbee, na ŋolo ke kyaa n dunoloŋ doo, na ŋolo doo ke kyaa n demena doo n gyoo keŋ man." ²² Botoo te Yesu yako wo nyiaa, "E ba gyee kpene e na solo ne ya. E ke tale naa diyem keŋ maa naa ne?" Keŋte be tiranwo fa e nyi, "Ayi, dee tale." ²³ Te Yesu yako wo nyiaa, "E ke tale naa diyem keŋ maa naa ne, moŋa woŋo taŋ doŋ keŋ maa lese walaŋ ŋon waa kyaa ma dunoloŋ yaa ma demena doo ya. Mena akyaese keŋa doe fa balan baŋ me kya gbagba be desina see woŋo ne." ²⁴ Yesu kaseela kufu akan baŋ ke nyi mena nombia keŋa ne, ba gyeŋa baŋ Gyemisi na Gyoo doo. ²⁵ Botoo te Yesu baake doo kaseela baŋ pou yilaa te doo yako wo nyiaa, "E gyee kei doo gyooŋe ne di gyoo bo be balan doo, te be kegyiise baŋ doo dana doŋ be doo. ²⁶ Moŋa emee doo, na mena te kaboena nyi dee doo e man ya. E man walaŋ kamase ŋon doo ne gyae nyi waa bese e kegyia ne, kaboena nyi waa bese e kegbetibii. ²⁷ Te e man walaŋ kamase ŋon doo ne gyae nyi waa bese e siamante ne, kaboena nyi waa bese e popou e kegbetibii. ²⁸ Mena doo te maŋ Deniwalaŋ Bu ŋon te woŋo nyi balan baa som maŋ ya, moŋa me woŋo me kaa som balan, na maa yeŋ lee balan burum nyee."

Yesu kegyoo siayelesatena bala baale

Maake 10:46-52; Luka 18:35-43

²⁹ Yesu na doo kaseela baŋ kee lee Gyeriko donoo man ne, balan burum sila wo. ³⁰ Na siayelesatena bala baale kyaa gbeenaa woŋo doo. Be ke nyi nyi Yesu ne laŋa laa ne, be gyinaa be woŋo baake nyiaa "De Gbengyoo, gyoo Defidi doo naanabii, wii de waraŋase." ³¹ Keŋte balan baŋ ŋmanyar woŋo nyi baa wu be woŋo. Moŋa neŋee gba te be desina fae yeesa nedoŋ nyiaa, "De Gbengyoo, gyoo Defidi doo naanabii, wii de waraŋase." ³² Botoo te Yesu doo woŋo seŋ te doo baake woŋo woŋo woŋo nyi-

aa, “Woj te ε ne gyae nyi maa yεε fa ηon?”³³ Kenje be tiranok nyiaa, “De Gbenjyoo, dεε gyae de sia ke gyuuusu.”³⁴ Botok te Yesu wii be waranjase, te ok moo ok nyin-
maa tinaa be sia. Debokenan man te be sia gyuuusuok, te be sila Yesu lan.

Yesu kegyu Gyerusalem gyoorobiiri man

Maake 11:1-11; Luka 19:28-40; Gyon 12:12-19

21 Yesu na ok kaseela ka benaa Gyerusalem donok, te be kelii Betifagi donok ken ke kyaa oliifi bula ken dok ne, ok kpila ok kaseela bala,² te ok yako ok nyiaa, “E gyuu donok ken kyaa ε siaman ne man. E gyoo ke man pe ne, ε kena afurum kpanjεε na ok bu sejeε ok gyan. E booli ok na ε ka mo ok koka man.³ Akpaa ηolo de bokok ηon nombii daale ne, ε yako e nyiaa, ‘De Gbenjyoo Yesu ne gyae na ok.’ E yako mena ne, waa tina ok yela fa ηon debokenan man.”⁴ Mena nomba kenja pou kwanok mena, te yela Wurubuare nomba anmarasen see ηan ok be tεε ok dekprenkpenjyokre dok yako ne, kwanok ampan.⁵ Ok yakowok nyiaa,

“E yako Gyerusalemtena nyiaa,

‘E keε! E gyoo ne ok ε gyan.

Ok te yokokse ok wose,

te ok kyaa afurum dok.

Ok kyaa afurum bu dok ok ne ok.’ ”

⁶ Kenje Yesu kaseela ban gyuuok ke yεε ηgba mena ken ok be yako ok ne. ⁷ Ba moo afurum ηon na ok bu ok, te ba moo be kanyanjεε gyakaa be dok, te Yesu gyanok kyaa. ⁸ Balan burum feleε be kanyanjεε lo gbεεnaa ken man, te baale ok keεε daase tombia na ηe faarenjεε lo gbεεnaa man fa e. ⁹ Balan burum ban be dokjεε Yesu siaman, na ban be dokjεε ok wole ne pou fiaseε beε fae yeεa nyiaa,

“Gyoo Defidi ok naanabii, leε daa!

E fa dεε lese walan ηon ok ne ok de Gbenjyoo Wurubuare ye le man ne ye le.

Wurubuare ηon n kyaa adido, leε daa!”

¹⁰ Yesu ke ok kaa gyoo Gyerusalem donok man ne, donok ken pou sinjiok te be bokok dokja nyiaa, “Walan woti yena kei?”¹¹ Kenje balan ban tiranok nyiaa, “Kei yena Yesu, Wurubuare dekprenkpenjyokre ηon ok ba lee Nasarete donok ken ke kyaa Galelia tεεle man ne.”

Yesu kegegi abokokkra Wurubuare okom deni dinaa ken man

Maake 11:15-19; Luka 19:45-48; Gyon 2:13-22

¹² Yesu gyuu Wurubuare okom deni dinaa ken depanalan man, te ok kenaok nyi balan ne di kebu botok. Kenje ok gegi balan ban beε yok abok na ban beε leε abok botok ne pou. Ok besena balan ban beε ye leε koba ne tebuluse bunji, te ok tεεse balan ban beε yok awulun-
na ne ok gbe leε lo. ¹³ Kenje ok yako ok nyiaa, “Wurubuare nomba anmarasen see ne yako daa nyiaa, Wurubuare kpa,

‘Me deni gyae ke yeε botok ken baa fane,’

okna emεε ta besena ke yeε ηmεelatena dεε-gyanεε.”

¹⁴ Siayεleεsatena na okakaseε kwanok ok gyan Wurubuare okom deni dinaa ken man botok, te ok kyok w be kaweεe pou. ¹⁵ Moka saese kegyiise na mmaraa wola ban kena gyakolon nomba ηan Yesu be yeε, na mena ken bia ne fae yeεa Wurubuare okom deni dinaa ken man nyiaa, “Gyoo Defidi ok naanabii leε daa” ne, ba gyan ban Yesu dok. ¹⁶ Kenje be bokok Yesu nyiaa, “N ne nyii nomba ηan bia ban ne yako?” Te Yesu tiranok fa ok nyiaa, “Ayi, mee nyii.” Kenje ok bokok ok nyiaa, “E te kala ta na ε kena kpene ken Wurubuare nomba anmarasen see ηan ne yako ne yeε? Ba te ηmarase see nyiaa,

‘Bia buruburu na kyokyoose te n leseok see nyi baa lese n ye le’ ”

¹⁷ Kenje Yesu lewok be gyan donok ken man, te ok gyuuok Betani donok man, te ok doowok botok.

Yesu ke falaa fiigi dan ken

Maake 11:12-14, 20-24

¹⁸ Tεε kena nebo nebo fuu ken Yesu ba bese ok wole ok ne ok Gyerusalem donok man ne, na tanam na ko e. ¹⁹ Botok te ok naa fiigi dan daale sejeε gbεεnaa bokman, te ok kpasewok gyuu ke tεε nyi mberem waa nyin ke bia ηaale di. Moka ok te nyin bii dokolon na dokolon ya. Ke yeε faarenjεε wolowolo bo. Botok te Yesu falaa dan kenan nyiaa, “N be gyae n ka tekaa se bii na bii bela ya.” Debokenan man te fiigi dan ken botowok. ²⁰ Ok kaseela ban kena mena ne, doo be bokok te be bokok e nyiaa, “Kwanok sena te fiigi dan ken botowok karateteε dokolon mena?”²¹ Kenje Yesu yako ok nyiaa, “Mεε yako ηon ε ke nyii nyiaa, akpaa ε leε man di nideli te ε te leε anmaaren ya ne, na kpene ken be ok fiigi dan kei dok ne kaagen te ε ke tale yeε ya. Moka ε ke tale yako bula kei koran nyiaa, ‘Koro ke yala epo man’ te ke gyae ke ok mena. ²² Nyi akpaa ε leε man di ne, kpene kamase ken ε ke fane bokok Wurubuare ne, ε nyinmaa gyae ke kan ke.”

Ba ke bokok Yesu ok donj wose man nomba

Maake 11:27-33; Luka 20:1-8

²³ Kenje Yesu besewok ok Wurubuare okom deni dinaa ken man, te ok keε wola ok Wurubuare nomba ηan ne, saese kegyiise na donok kegyiise kwanok ok gyan kaa bokok e nyiaa, “Donj woti yaa n dana n ne yeε mena bokok kenja pou? Amok faa na nen mena donj kenan?”²⁴ Botok te Yesu tiranok fa ok nyiaa, “Man ok ne gyae maa bokok ηon nombii dokolon. Nyi akpaa ε tiranok fa man ne kenan na man ok maa wola ηon donj ken me dana mεε yeε mena bokok kenja pou. ²⁵ Gyon Wurubuare lonkesok ken ok be ok balan ne, ka lee alen? Ka lee Wurubuare gyan yaa balan gyan?” Botok te ba gyoo nomba ηan man te be bokok dokja nyiaa, “Woj te dεε yako? ‘Akpaa de yako nyi ka lee Wurubuare gyan na, waa bokok daa nyi woj dok te da te leε Gyon nomba ηan di ya?’²⁶ Te akpaa de yako nyi ka lee balan gyan na, dee yeε balan burum kewok ok. Nawolo nyi be popou ne leε di nideli nyi Gyon yeε Wurubuare dekprenkpenjyokre e.”²⁷ Mena dok be tiranok fa Yesu

nyiaa, “Dɔk gyeŋ ya.” Kenje Yesu mo yako wo nyiaa, “Akpa mena na, man mo ba wola non me don ken da lee ya.”

Bia bala baale wose man dudu

²⁸ Kenje Yesu besewo gyo dudu fa wo nyiaa, “Balee nolo kyaawo ken ko dana bia baala bala. Wee daale ne, ko gyuu ko bu kegyia non gyan ke yako e nyiaa, ‘Me bu, mee gyae nyi gyen n ke gyu me wɔɔman ke yee tom fa man.’ ²⁹ Kenje ko bu non yako e nyiaa, mo gyae maa gyu ya, mo na wole wole ne, ko kaa kyeeke wa agyuen te ko gyuuwo. ³⁰ Kenje balee non gyuuwo ko bu kemaasa non gyan ke yako non mo mena ke. Ko bu kemaasa non seewo nyi, ‘Yoo taata me nyiwo, maa gyu,’ mo na ko te gyu ya. ³¹ Botko te Yesu yako wo nyiaa, e wola man ya agyuen. Bia bala kawo man na, wɔɔti yena ko kya non kegyaebii? Te balan ban tiranwo fae e nyiaa, ‘Bu kegyia non.’ Kenje Yesu yako wo nyiaa, ‘Mee yako non e ke nyii nyiaa, lempoolera na kafontena te tanbbe non bee gyoo Wurubuarẽ gyoori ken man.’ ³² Nawolo nyi Gyɔn Wurubuarẽ lonwo non kɔɔawo kaa wola non gbẽe kpaakpaate ken e ka mo, mo na e te lee e di ya. Lem-poolera na kafontena ban ko, be lee e di. Kenan wole e kena mena koran ne, e te kyeeke wa agyuen na e ke lee e di ya.”

Paasetena baale dudu

Maake 12:1-12; Luka 20:9-19

³³ Kenje Yesu besewo yako wo nyiaa, “E nyii dudu daale bela. Wɔɔfarale nolo fara ko te ko duu daasebia naale nan ne yee ngba akutuse te bee baake na nyi gerepo ne. Ko dii aban kilisi ko ken, te ko wula ko ken baa sara daasebia nan ke man na baa lese na lon lee ne man ne. Te ko ban deni doɔlon doɔlon daale, ken walan ke kyaa ke man na waa gyee ko kenan. Te ko mo ko ken do paasetena baale nyima man nyi baa kee ke ko, te ko korowo lan gbẽe. ³⁴ Deban kelii nyi baa ko daasebia nan ne, ko kpila ko tewulee gyu paasetena ban gyan nyi baa fa e ko wui ko. ³⁵ Botko te paasetena ban kyan ko tewulee ban, te be tuku nolo te ba koo nolo te be funji nolo ko boya. ³⁶ Kenje wɔɔte non besewo kpila ko tewulee ban ba boe kela gyanba nyiban ban gyu paasetena ban gyan, mo na be yee ban mo mena ke. ³⁷ Kenan wole ne, wɔɔte non kpila non gbagba ko bu te ko yakowo nyiaa, ‘Mberem non na baa bu e.’ ³⁸ Mo na paasetena ban kena ko bu non ne be yako doɔna nyiaa, ‘Kei yena bu non waa kaa di ko kya abko nan. E yela de ko e na abko nan nafi waa di ne ka bese de wui!’ ³⁹ Mena ko be wɔɔte e lee ko ken man ka ko. ⁴⁰ Botko te Yesu bɔɔse wo nyiaa, Mena ko wee ken wɔɔte non de ko na, wɔɔ te waa yee paasetena ban?” ⁴¹ Kenje be tiranwo fa e nyiaa, “Waa koe mena balan kumee ban pou, na waa mo ko ken do paasetena wolee ban de ban de lii na, baa fa e ko wui ko ne nyima man.” ⁴² Botko te Yesu bɔɔse wo nyiaa, “E te kala ta Wurubuarẽ nomba anmarasen see nan na e kena kpene ken ne yako ne yee? Be nmarasewo see nyiaa, ‘Boe ken deni mmaraa ban be bee ne,

ken kaa bese na mo ko kasee boe ken ne yeli deni ken ne yee don.

De Gbengyoo Wurubuarẽ yee la te kɔɔawo mena, te ke yee kpene ken ke dana gyakolon de siaman” ⁴³ Kenje Yesu besewo yako wo nyiaa, “Mena ko mee yako non e ke nyii nyiaa, Wurubuarẽ waa leo ko gyoori ken lee e gyan, na waa mo fa balan ban baa yee ko kegyaebii ne. ⁴⁴ Walan kamase non ko yale mena boe kei ko na, gyae ke keretii e kpetekpetekpete. Te nan walan kamase non mo boe ken de yale n ko na, nan ke petee.”

⁴⁵ Saese kegyiise na Farasiitena ban ke nyii Yesu aduya ken ne, ba gyanwo nyi ba wose man nomba ya ko ne yako. ⁴⁶ Mena ko be gyae gbẽe ken baa mo kyan e, mo na be yee balan dikpii ken. Nawolo nyi bee lee di nideli nyi Yesu yee Wurubuarẽ dekenkenkyoo e.

Alowole dudu

Luka 14:15-24

22 Yesu besewo kolosi fa balan ban aduya man nyiaa, ² “Wurubuarẽ gyoori ken yee ngba gyoo non ko ba do kesaa fa ko bu non ko ba kpeo alo ne. ³ Kenje ko kpila ko tewulee nyiaa, baa gyu ke baake balan ban ko be lo yele baake wo ne nyi baa ko na be kaa di, mo na be bee ba te ko ya. ⁴ Mena ko ko besewo kpila ko tewulee wolee baale bela nyiaa, e gyu ke yako balan ban ko ko lo yele baake wo ne nyiaa, ‘E ko, ma te tan kpene kamase. Be ta koe me nunkyue baala na me wonembia ban be dana non ne, te ba te yee kpene kamase mo tan. E ko alowole ken tee na e kaa di.’ ⁵ Mo na balan ban ko be lo yele baake ne ta mo ko nomba nan yee kolo ya. Kei da koro na ko te lan ko ko, kei ko da koro na ko te lan ko tom man. ⁶ Balan akan ban kyan gyoo non tewulee ban, te be tuku wo te ba koe ko. ⁷ Mena ko gyoo non gyan ban nideli te ko kpila ko yoonko te be ka koe balan ban ko koe ko tewulee ban ne, te ba too be donko ken ko. ⁸ Kenje gyoo non baake ko tewulee ban ko kaa ne te ko yako wo nyiaa, ‘Ba te saa ma alowole weene nan tan, mo na balan ban ko ko lo yele baake wo ne, ba tekaboena nyi baa ko kaa di ya. ⁹ Mena ko e nere gyoo donko ken abkontere man, na e ke baake walan kamase non e kena ne, nyi waa ko alowole ken tee.’ ¹⁰ Mena ko ko tewulee ban gyoo donko ken man te be baake balan ban pou ko na ne. Be baake balan kpaakpa nyiban na balan kumee pou, te balan kaa wulu alowole dekanalan ken man.

¹¹ Mo na gyoo non ke ko kaa gyoo dekanalan ken man ko kaa kee balan ban pou ko ko baake ne, ko na baale nolo kyaa be man ken ko ba doona alowolee kegba ken kaboena nyi walan kamase waa do ne ya. ¹² Kenje gyoo non bɔɔse e nyiaa, ‘Me gyoo, sena te n yee ko ko kebo ken n ba doona alowolee kegba ya?’ Mo na baale non te tale tiranwo fa e ya. ¹³ Botko te gyoo non yako ko tewulee ban nyi, ‘E baake e ko nyima na ko nawo, na e ke fun e leki ditente man. Botko te waa kyan ko nyee wii na waa naa diyem nideli.’ ¹⁴ Kenje Yesu yako wo nyi-

aa, Wurubuare baake balan burum, mɔna balan ky-omii te ɔ lesewɔ lee be man."

Ba ke bɔɔse Yesu lee lempoo kets wose man

Maake 12:13-17; Luka 20:20-26

¹⁵ Kenɛte Farasiitena ban korowɔ lee yenanɛ gyu ke bake Yesu nyeeman, mena kenɛ baa kaa teese ɔ kɔɔman na baa mo nɔn gbagba ɔ kɔɔwoya kyanɛ e.

¹⁶ Mena dɔɔ be kpila be kaseela ban man baale kpu na gyoo Herode balan gyu Yesu gyanɛ. Kenɛte be yako e nyiaa, "De Gbenɛgyoo, da gyenɛ nyi n nombia doo na nɛ gbɛɛ, te n na wola balan Wurubuare gbɛɛnɛnɛn kpaak-paa nɔn bo na anokoare. Da gyenɛ nyi nɔlo be tale beo nɛnɛn ya, nawolo nyi n bɛɛ kɛɛ balan siaman ya. ¹⁷ Mena dɔɔ yako daa nya agyuenɛ. Dei nyi dɛɛ tɔ lempoo fa Romantena gyoo dinaa nɔn, yaa de na tɔɔ ya?" ¹⁸ Mɔna Yesu kena ba agyuenɛ kumɛɛ nɔn nɛ ɔ yako wɔ nyiaa, "Ɛmɛɛ ban ɛ na beo ɛ wose, wonɛ dɔɔ te ɛ nɛ gyae ɛ ka teese me kɔɔman. ¹⁹ Ɛ mo kɔɔbabii kenɛ ɛ na mo tɔ lempoo nɛ kɔɔnɛ maa kɛɛ." Kenɛte ba moo kɔɔbabii kenɛ daale kɔɔna e. ²⁰ Kenɛte ɔ kɔɔse wɔ nyiaa, "Amɔte nyee na ɔ yelee gyakaa la ke dɔɔ?" ²¹ Botɔɔ te be tiranɔɔ nyiaa, "Romantena gyoo dinaa nɔn." Mena dɔɔ Yesu yako wɔ nyiaa, "Mena na kpene kenɛ yɛɛ Gyoo dinaa nɔn wui na ɛ mo fa e, te kpene kenɛ yɛɛ Wurubuare mɔ wui na ɛ mo fa e." ²² Be ke nyii Yesu kɔɔwoya kenɛ nɛ, doo be kɔɔ. Mena dɔɔ be lanɔwɔ tina e yela.

Yesu kawola lee yenɛ wɔle kefonɛ wose man

Maake 12:18-27; Luka 20:27-40

²³ Mena wee kenanɛ ke nɛ, Sadukiitena ban bɛɛ yako nyi yenɛ wɔle kefonɛ be kyaa ya nɛ kɔɔnɛ Yesu gyanɛ kaa bɔɔse e nyiaa, ²⁴ "De Gbenɛgyoo, de naana Mosesi nɛmarase mmaraa kei fa daa nyi, akpaa nɔlo da yem tina ɔ wɛɛle yela te be ta lolo bia ya na, kaboena nyi ɔ naabu waa yala lialo nɔn na baa lola bia ɔ kegyia nɔn yelee man. ²⁵ Kɔɔnɛ nyi naa bia nyetooro baale kyaawɔ te kegyia nɔn yala alo te ɔ yenɛwɔ. Mɔna kenɛ be ta lola bia dɔɔ ya nɛ, te balate nɔn mɔ yala alo nɔn. ²⁶ ɔ naabu balate na batooro te mɔ yenɛwɔ yela alo nɔn mena kenɛ be ta lola bia ya. Balan nyetooro kɛwɔ pou yala alo kei te ba yekeewɔ, mɔna be man nɔlo na alo nɔn ta lolo ya. ²⁷ Kenanɛ wɔle nɛ, te alo nɔn mɔ yenɛwɔ. ²⁸ Mena dɔɔ wee kenɛ Wurubuare waa gyuusuu balan ban pou bɔɔ yem nɛ lee yenɛ man na, baala nyetooro kɛwɔ ban bɔɔ yala alo kei gyanɛ nɛ, be man wonɛnɛn te alo nɔn waa yɛɛ ɔ wɛɛle?"

²⁹ Kenɛte Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, "Ɛ ta yoo, nawolo nyi ɛ ba gyenɛ Wurubuare nombia anɛmarasɛnɛn see nɔn ya, te ɛ ba gyenɛ Wurubuare donɛ mɔ ya. ³⁰ Nawolo nyi wee kenɛ Wurubuare waa gyuusuu balan lee yenɛ man nɛ, baala be gyae baa yala ya, te bɔɔ gyae baa mo ala mɔ fa yale ya. Be popou baa yɛɛ nɛgba Wurubuare kpi-lala ban be kyaa adido nɛ. ³¹ Ɛ te kala ta Wurubuare nombia anɛmarasɛnɛn see nɔn, na ɛ kena kpene kenɛ Wurubuare be yako lee kefonɛ lee yenɛ man wose man nombia yee? ɔ yakowɔ nyiaa,

³² 'Manɛ yena Aberaham na Asiki na Gyekɔpo Wurubuare.'

Wurubuare te yɛɛ woya Wurubuare e ya, mɔna ɔ yɛɛ balan ban be kyaa na be sia nɛ Wurubuare e."

³³ Balan dikpii kenɛ ke nyii nombia kenɛ nɛ, ɔ kawola kenɛ doo be kɔɔ.

Mmaraa dinaate

Maake 12:28-34; Luka 10:25-28

³⁴ Farasiitena ban ke nyii nyi Yesu ta mo ɔ nyansa di Sadukiitena ban dɔɔ nɛ, be popou kaa gyanɛewɔ debodokolonɛ. ³⁵ Kenɛte be manɛ nɔlo nɔn ɔ yɛɛ mmaraa wolale e nɛ, kɔɔnɛwɔ ɔ kaa teese Yesu kɔɔman te ɔ bɔɔse e nyiaa, ³⁶ "De Gbenɛgyoo, Wurubuare mmaraase nɔn pou na, wonɛnɛn kela la?" ³⁷ Botɔɔ te Yesu tiranɔɔ fa e nyiaa, " 'Mo n kɔɔnɛ pou na n wose pou na nya agyuenɛ pou gyae n Gbenɛgyoo Wurubuare.' ³⁸ Kei yena mmaraa siamante na kenɛ ka kela nɛ popou. ³⁹ Alate kenɛ mɔ yɛɛ nɛgba gyanɛgbate kenɛ nɛ. Kenɛ yena nyi, 'Gyae n dɔɔ nɛgba nyanɛ gbagba n wose nɛ.' ⁴⁰ Mosesi mmaraase nɔn pou na Wurubuare akpenɛkpenɛgyoo ban pou nombia nɔn bɔɔ wolo nɛ, senɛa mmaraase ala kenɛ dɔɔ."

Amɔte yena nyeeleɛɛre Kristo nɔn?

Maake 12:35-37; Luka 20:41-44

⁴¹ Farasiitena ban ke yilaa debodokolonɛ nɛ, Yesu bɔɔse wɔ nyiaa, ⁴² "Sena te ɛ na gyuenɛ lee nyeeleɛɛre nɔn Wurubuare be yako see nyi waa kɔɔnɛ wose man? ɔ yɛɛ amɔte ɔ naanabii e?" Kenɛte be tiranɔɔ nyiaa, "ɔ yɛɛ gyoo Defidi ɔ naanabii e." ⁴³ Kenɛte Yesu bɔɔse wɔ nyiaa, "Akpaa mena na, weera dɔɔ te Wurubuare felinɛ nɔn yela gyoo Defidi baake nyeeleɛɛre nɔn Wurubuare be yako see nyi waa kɔɔnɛ nyi me 'Gbenɛgyoo?' Gyoo Defidi yakowɔ nyiaa,

⁴⁴ 'De Gbenɛgyoo Wurubuare nɔn yako me Gbenɛgyoo nyi,

tisi kyaa me dunolonɛ dɔɔ,

keli debanɛ kenɛ maa mo n kɔɔlala ban do n tɛɛ.'

⁴⁵ Akpaa nyi gyoo Defidi baake nyeeleɛɛre nɔn nyi ɔ 'Gbenɛgyoo' na, kenanɛ na sena te nyeeleɛɛre nɔn waa bese gyoo Defidi ɔ naanabii?" ⁴⁶ Be man nɔlo te tale tiranɔɔ fa Yesu ya. Te lee mena wee kenanɛ nɛ gyu mɔ na, nɔlo te tale gyɔ ɔ kɔɔnɛ bɔɔse e nombii daale bela ya.

Yesu kefaree ɔ silala lee Gyudatena mmaraa wolala ban wose man

Maake 12:38-40; Luka 11:37-52; 20:45-47

23 Kenɛte Yesu kolosiwɔ fa balan dikpii kenɛ na ɔ kaseela ban nyiaa, ² "Gyudatena mmaraa wolala na Farasiitena ban yena balan ban be dana gbɛɛ nyii baa tale lese Wurubuare mmaraase nɔn man. ³ Mena dɔɔ kaboena nyi yaa tei wɔ, na ɛ ke sila kpene kamase kenɛ bɛɛ wola nɔn nɛ. Mɔna ɛ na yɛɛ kpene kenɛ bɛɛ yɛɛ nɛ ya, nawolo nyi bɔɔ ne di be kawola kenɛ dɔɔ ya. ⁴ Bɛɛ bake kasolɔse nɔn kela balan nɛ yere wɔ, mɔna ban gbagba bɛɛ sɛɛ yɛɛ kolo kyomii kyɔ wɔ na baa tale

seele be kasolɔse ɲenanɲ ya. ⁵ Kpene kamase keɲ beɛ yee ne, beɛ yee bo na balan ke nyiɲ naa wɔ. Wonembu tɔne adakaasebia ɲan beɛ yee te beɛ ɲmarase Wurubuaɛ nombia do ɲe man te beɛ mo mataa be tirinɔɔse na be baamense dɔɔ ne, bee yeli be wui ɲan na keeree. Te ɲmeesen ɲan beɛ mo gbili ba kegba wurikyimse ɲan nɔɔsebia te ɲee wuluɲu ne, bee yeli be wui ne yee dɔɔlon dɔɔlon. ⁶ Beɛ gyae akyaese kraakpaa be deɛgyaɲee di gyon, na Gyudatena ɔsom denɛɛ man. ⁷ Beɛ gyae nyi balan ke bunji do wɔ kɔ balan deɛgyaɲee man, te beɛ gyae mɔ nyi balan ke baake wɔ nyi 'Wolala.' ⁸ Mɔna emɛɛ dɔɔ, ɛ na yele baa baake ɲon nyi 'Wolala' ya, nawolo nyi ɛ popou dana wolale dokolon koon bo, te ɛ yee walan dokolon mɔ biawɔ. ⁹ Te ɛ na baake ɲolo mɔ tɛele kei dɔɔ nyi ɛ 'Kya' ya, nawolo nyi ɛ dana kya dokolon koon bo. ɲon yena ɲon ɔ kyaa adido ne. ¹⁰ Mena ke te ɛ na yele baa baake ɛ man ɲolo nyi 'Siamante' ya, nawolo nyi ɛ dana siamante dokolon bo. ɲon yena nyeeleɛɛɛ ɲon Wurubuaɛ be yako see nyi waa kɔɲ ne. ¹¹ Walaɲ ɲon ɔ yee kegyia e ɛ man ne, waa bese ɛ kegbetibii. ¹² Walaɲ ɲon ɔ gyina ɔ wose adido na, Wurubuaɛ waa yɔkɔse e, te ɲon ɔ yɔkɔse ɔ wose na, Wurubuaɛ waa gyina adido.

¹³ Emɛɛ mmaraa wolala na Farasiitena ban ɛ na beo ɛ wose, ɛ laako. Nawolo nyi ɛ ne tɔ balan gbɛɛ nyi be na gyoo Wurubuaɛ gyoori keɲ man ya. Emɛɛ gbagba beɛ gyoo ke man ya, mɔna ban beɛ yee kakyen baa gyoo ke man mɔ ne, ɛ beɛ fa wɔ gbɛɛ ya.

¹⁴ Emɛɛ mmaraa wolala na Farasiitena ban ɛ na beo ɛ wose, ɛ laako. Nawolo nyi ɛ na beo liala leo ba abɔɔ ɲan be dana ne. ɛ ne fane kyare na ɛ ka mo beo balan nyi ɛ yee balan kraakpaaɔ. Mena dɔɔ Wurubuaɛ waa wɔɲ ɛ denɲela nideli kela walaɲ kamase.

¹⁵ Emɛɛ mmaraa wolala na Farasiitena ban ɛ na beo ɛ wose, ɛ laako. Nawolo nyi ɛ na mo epo dɔɔ, kila tɛele dɔɔ pou nyi ɛ ke nyiɲ walaɲ dokolon na ɔ kaa sila Wurubuaɛ. Mɔna akpaa ɛ nyiɲ walaɲ ɲonanɲ na, ɛ ne yeli ɔ dinɔɔ na bese wɔleɛ koran keɲ nyi diyem keɲ waa naa boalan man ne, kela emɛɛ gbagba wui betabola.

¹⁶ Emɛɛ siayeleɛsatena ban ɛ na wola balan gbɛɛ ne, ɛ laako nawolo nyi ɛ kra akpaa ɲolo de kan Wurubuaɛ ɔsom deni dinaa keɲ ntam na ka te yee kolo ya, mɔna akpaa ɲolo de kan kɔba yayam abɔɔ ɲan doo Wurubuaɛ ɔsom deni dinaa keɲ man ntam na, kaboena nyi waa di ntam kenanɲ dɔɔ. ¹⁷ Emɛɛ siayeleɛsatena ayiɲtena, wonɲi kela na ke dɔɔ? Kɔba yayam abɔɔ ɲan yaa Wurubuaɛ ɔsom deni dinaa keɲ ne yele kɔba abɔɔ ɲan na bese Wurubuaɛ wui ne? ¹⁸ ɛ na bese yako nyi, akpaa ɲolo de kan Wurubuaɛ kedeesa boe keɲ ntam na te yee kolo ya, mɔna akpaa ɔ kan abɔɔ ɲan gyakaa kedeesa boe keɲ dɔɔ ne ntam na, kaboena nyi waa di ntam keɲ dɔɔ. ¹⁹ Emɛɛ siayeleɛsatena, wonɲi kela na ke dɔɔ? Abɔɔ ɲan gyakaa kedeesa boe keɲ dɔɔ ne, yaa kedeesa boe keɲ ne yele kedeesa abɔɔ ɲan na bese Wurubuaɛ wui ne? ²⁰ Lee mena dɔɔ walaɲ kamase ɲon ɔ kan Wurubuaɛ kedeesa boe keɲ ntam na, nawolo baa nyi ɔ te kan abɔɔ ɲan pou gyakaa ke dɔɔ ne ntam.

²¹ Te walaɲ ɲon ɔ kan Wurubuaɛ ɔsom deni dinaa keɲ

ntam na, nawolo baa nyi ɔ te kan keɲ na Wurubuaɛ ɲon ɔ kyaa ke man ne ntam. ²² Mena mɔ te walaɲ ɲon ɔ kan adido ntam na, nawolo baa nyi ɔ te kan Wurubuaɛ gyoorogbeli keɲ, na Wurubuaɛ ɲon ɔ kyaa ke dɔɔ ne ntam.

²³ Emɛɛ mmaraa wolala na Farasiitena ban ɛ na beo ɛ wose, ɛ laako. Nawolo nyi ɛ na mo ɛ wɔɔman abɔɔ buruburu gba kufu man dekpen dokolon fa Wurubuaɛ, mɔna ɛ te tina kpene keɲ ne hia nyi yaa yee mmaraa keɲ man ne yela. ɛ bee di nombia na ɲe gbɛɛ ya, te ɛ bee wii balan waranɲase ya, te ɛ bee di anokoare mɔ ya. Nafɔ kaboena nyi yaa yee mena abɔɔ keɲa pou, na ɛ ka bese fa ɛ wɔɔman abɔɔ buruburu ɲan kufu man dekpen dokolon bela kpu. ²⁴ Emɛɛ siayeleɛsatena ban ɛ dɔɲ balan siaman. ɛ ne tale kyɔsee lese wonembia buruburu lee ɛ solonɲe man, mɔna ɛ ne lilii wonembia dinaana.

²⁵ Emɛɛ mmaraa wolala na Farasiitena ban ɛ na beo ɛ wose, ɛ laako. Nawolo nyi ɛ ne faafo ɛ leenɔɔse na ɛ nyefaleɛ wɔle bo, mɔna ɲe man dana ayimeɛ. Nawolo nyi abɔɔ ɲan doo ɲe man ne, anibiri na donɲ te ɛ na mo ɲere balan leo ɲa. ²⁶ Emɛɛ Farasiitena siayeleɛsatena, ɛ tanɲgbɛɛ faafo ɛ leenɔɔse na ɛ nyefaleɛ ɲan tɔɔman na, ɲe wɔle mɔ gyae ka lee.

²⁷ Emɛɛ mmaraa wolala na Farasiitena ban ɛ na beo ɛ wose, ɛ laako! Nawolo nyi ɛ yee ɲgba yebɔɔse ɲan bɔɔ mo kolo wolom gyilaa ɲe wɔle na ke yee kyeo ne. Mɔna ɲe tɔɔman na, denibalan ɲkɔ na ba wosenaane adalɛ te wulu ɲe man. ²⁸ Mena ke te emɛɛ mɔ doo. Balan siaman na ɛ ne yee ɛ wose ɲgba ɛ yee balan kraakpaaɔ ne, mɔna balan kaboo na nombiakumɛɛ te wulu ɛ konɔɔse man.

Yesu kekolosi lee denɲele kewɔɲ keɲ gyae ke kɔɲ be dɔɔ ne

²⁹ Emɛɛ mmaraa wolala na Farasiitena ban ɛ na beo ɛ wose, ɛ laako. Nawolo nyi ɛ ne ma Wurubuaɛ akpenkpenɲkɔɔra na balan ban be gbɛɛnenɲ tenɛɛ Wurubuaɛ siaman ne yebɔɔse nideli, na ɲa ke yee kyeo.

³⁰ Te ɛ ne yako nyi, 'Daa denɲ kyaa la de naanaɔ deban keɲ ne, nafɔ denɲ te kpuu na wɔ na baa koe Wurubuaɛ akpenkpenɲkɔɔra ban ya.' ³¹ Mena dɔɔ ɛ kɔɔwɔya keɲa nawola la nyi, ɛ te sɛɛ nyi balan ban bɔɔ koe Wurubuaɛ akpenkpenɲkɔɔra ban ne, ɛ yee be duulun man balanɲa. ³² ɛ betaa kyan nombiakumɛɛ ɲan ɛ naanaɔ be yee ne man, na ɛ ke yee ɲa kelii tɔ.

³³ ɛ dana nombiakumɛɛ ɲgba doma ne. ɛ be gyae ɛ ke tale yeu lee Wurubuaɛ nyiɲmaa man, keɲ nyi ɔ be bu ɲon fɔɔ na waa yela ɛ ka gyoo boalan man ya.

³⁴ Mɛɛ yako ɲon baa ɛ ke nyii nyiaa, maa kpila Wurubuaɛ akpenkpenɲkɔɔra na siakaralatena na wolala ɛ gyan. ɛ ka ko be man baale na ɛ ke gyc be man baale ɔpanɲan dɔɔ, na ɛ ke tuku be man baale yɔ ɔsom denɛɛ man na ɛ ke gegi wɔ na donɔɔse. ³⁵ Keɲ ɛ ba koe balan ban be gbɛɛnenɲ tenɛɛ Wurubuaɛ siaman, lee Abele dɔɔ kelii Berekia bu Sakaria ɲon ɛ ba koo kedeesa boe keɲ na Wurubuaɛ ɔsom deni dinaa keɲ nsana nsana dɔɔ ne, Wurubuaɛ waa wɔɲ ɛ denɲela

nideli. ³⁶ Mee yako non e ke nyii nyiaa, kenja pou denjele kewonj gyae ke konj emee gyenj wee kei balanj dɔɔ.

Mena kenj Yesu ne gyae Gyerusalem

³⁷ O Gyerusalemtena! O Gyerusalemtena! Emee koono Wurubuare akpenkpenjgyokra, te e funjii balanj banj Wurubuare be kpilii e gyanj ne boya. Ma te yee kakyenj nyi maa yilaa non do me tee, ngba mena kenj kegyim talabo ne felee konj benkelee wuu konj bia dɔɔ ne, mona e te fa manj gbese ya. ³⁸ E kee, Wurubuare ta lese konj sia lee e donkonj kenj dɔɔ. Ka senje bo yakaa. ³⁹ Mena dɔɔ mee yako non e ke nyi nyiaa, e be gyae e ka tekaa naa manj bela ya, kelii debanj kenj e ke yako nyiaa 'Walanj non konj ne konj de Gbenjgyoo Wurubuare yele man ne, non na nyeebam.'"

Yesu kekolosi lee Wurubuare nsom deni dinaa kenj kewolee wose man

Maake 3:1-13; Luka 21:5-19

24 Yesu ka lee Wurubuare nsom deni dinaa kenj man konj ne gyuu ne, konj kaseela banj wɔnɔ wa agyuenj konj denee njan senje botkonj ne kyeo dɔɔ. ² Kenje konj tiranjon fa wɔ nyiaa, "Ngba e ne naa abkonj kenja pou. Ampanj yaa mee yako non e ke nyii nyiaa, baa tekerii nje popou lon kenj nyi e be gyae e kena boe na boe gyakaa ke dɔɔ dɔɔ ya."

³ Kenje Yesu gyuuwɔ ke kyaa oliifi bula kenj dɔɔ. Botkonj te konj kaseela banj baagenj korowɔ gyuu konj gyanj te be bokose e nyiaa, "De Gbenjgyoo yako daa, debanj wonji te kenja pou gyae ke konj. Wonj te dee mo gyenj nyi n kabese konj, na debanj otomante kenj ta benaa?" ⁴ Kenje Yesu tiranjon fa wɔ nyiaa, "E kee e wose dɔɔ nideli kenj nyi non ba beo non ya. ⁵ Nawolo nyi balanj burum baa konj ma yele man, na be kaa mo ba wose nyi banj yena manj nyeeleere non, na baa beo balanj burum na baa yo gbese. ⁶ E nyii yoo nombia na, e na yele e wɔe ke lon non ya. Nawolo nyi kaboena nyi nombia kenja pou deekonj, mona kenja bese wolo nyi konj te lii ya. ⁷ Teelese baa koro senj tia dɔnɔ, na gyoonenj konj ka koro senj tia dɔnɔ. Tanam dinaa gyae ke yala, te teelee konj gyae kewosi yenaase burum. ⁸ Kenja pou yee yaa ngba fulute kadojee kewalanj ne.

⁹ Lee manj dɔɔ balanj pou baa kola non, na baa kyanjee non na baa naase non diyem na baa koe non. ¹⁰ Debanj kenanj man te balanj burum baa tina manj keleedi yela. Baa kola dɔnɔ, na baa lese dɔnɔ fa. ¹¹ Akere akpenkpenjgyokra baa konj, na be kaa beo balanj burum. ¹² Kenj nombiakumee keyee gyae ka bo dɔɔ, balanj burum balanj kegyae konj gyae ke yɔkɔse. ¹³ Mona walanj non konj yee kakyenj senj kenkenj kelii konj na, Wurubuare waa lee konj nyee. ¹⁴ Baa yako nombia kpaakpaa lee Wurubuare gyoori kenj wose man fa teelee kei dɔɔ balanj pou, na debiise pou balanj ke nyii, pete konj kenj ke konj.

¹⁵ Akpaa e naa mmusuo nombii Wurubuare nsom deni dinaa kenj man, ngba mena kenj Wurubuare be tee konj dekenkpenjgyokra Daniiele dɔɔ kolosi see lee ka wose man ne, na kaboena nyi walanj kamase non waa

kala mena konjwoya nenanj na, waa yee kakyenj na waa nyii nje man nideli. ¹⁶ De konj mena na, balanj banj be kyaa Gyudia teelee man ne, baa yee gyuu bulase dɔɔ. ¹⁷ Nyi akpaa non kyaa konj deni nyee dɔɔ na, konj na tisi konj teelee man nyi konj kaa mo konj kolo ya. ¹⁸ Te akpaa non konj kyaa wɔkman na, konj na bese gyuu dee nyi konj kaa mo konj kegba ya. ¹⁹ Weeya nenanj man na, fulsetena na talabose baa laako. ²⁰ Mena dɔɔ e fane fa Wurubuare nyi, e keyee wee kenanj na konj waaretee yaa kefeefowee ya. ²¹ Nawolo nyi debanj kenanj wui kayeyee gyae ka bo kela njan pou be konj kaalanj, leenanj debanj kenj Wurubuare be yee teelee kei kaa lii gyenj wee kei ne. Te kaale kenanj dinjon be gyae ka tekaa konj wee daale wee daale bela ya. ²² Mona Wurubuare tanj wula kokee kayeyee weeya kenja. Na waa yee mena ya ne, nafɔ non na non be gyae waa ka ya. Mona lee konj balanj banj konj ba lese see dɔɔ ne, te waa kokee weeya nenanj. ²³ Debanj kenanj de lii te non de yako non nyi 'E kee Kristo non kyaa kebo yaa konj kyaa yenanj daale na, e na lee ke di ya.' ²⁴ Nawolo nyi balanj baa dii akere nyi banj yena manj Kristo non, te baale konj baa dii akere nyi be yee Wurubuare akpenkpenjgyokrawɔ. Baa yee gyakolonj nombia na nombia dinaana, na akpaa be tale nyinj gbese koranj na, baa mo beo Wurubuare balanj banj konj ba lese see ne. ²⁵ Mona emee dɔɔ, me te wulaa yako non nombia kenja pena debanj kenj ke konj.

²⁶ Mena dɔɔ akpaa non de yako non nyi, e kee konj kyaa depampaa dinaa kenj man na, e na gyuu botkonj ya. Te akpaa be yako non nyi, konj te konj konj yoe yenanj daale na, e na lee di. ²⁷ Nawolo nyi manj Deniwalanj Bu non kekonj gyae ke yee bo ngba mena kenj konj ga ne njmaale lee weese deele man, te balanj pou ne naa ke konj deeyalae man ne. ²⁸ Botkonj kenj kolo punta doo na, botkonj te bapeteena konj ne yilaa.

Deniwalanj Bu non kekonj

Maake 13:24-31; Luka 21:25-33

²⁹ Weeya nenanj man kaale kenja pou wɔle ne, be gyae ke di weeya ala ya weese waa gyoo ditiŋtee, te gyaalanj konj be gyae waa wolose ya. Kyolobiise baa lee adido kaa yala. Te abkonj njan pou nje kyaa adido ne, gyae ke wosi. ³⁰ Debanj kenanj ne, balanj baa naa kolo adido kenj gyae kawola nyi, manj Deniwalanj Bu non kekonj te lii. Te teelee kei dɔɔ balanj pou baa wii walanja. Baa naa manj Deniwalanj Bu non ta mo donj na gyoorobiiri lee njoma man adido mee konj. ³¹ Ba wola kabere dinaa kenj na, manj Deniwalanj Bu non maa kpila me kpilala lee adido konj teelee kei dɔɔ, na be kaa yilaa me balanj banj konj lese see ne lee teelee kei dɔɔ yenaase kamase.

³² Kenje Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, e kee fiigi danj na e ke kasee kolo lee ka wose man. Akpaa e naa ngba ke tombia da potee faarenje wɔlee ne, na e gyenj nyi awuluntee ta benaa. ³³ Mena konj te akpaa e naa mena nombia kenja pou ne konj na, e gyenj nyi manj Deniwalanj Bu non kekonj ta benaa tanj. ³⁴ Ampanj yaa mee yako non nyi balanj banj be kyaa gyenj kei ne, be duulunj be gyae ke munu tanj ya, pete nombia kenja kekonj. ³⁵ Adido na

tɛɛle kei pou gyae ke gyu ɔto, mɔna me mɔwɔya dɔɔ njan gyae ke kyaa kekpaakekpaa.

Njolo ba gyen wee na deban kenj maa mo kenj ya

³⁶ Kenje Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, njolo ba gyen wee na deban kenj kenja pou gyae ke kenj ya. Wu-rubuarɛ kpilala banj be kyaa adido, na manj Deniwalanj Bu njon koranj ba gyen ya. Gyisɛ me kya njon ɔ kyaa adido nɛ waagenj gyenja la. ³⁷ Mena kenj be kenj Nowa debanj kenj nɛ, mena te manj Deniwalanj Bu njon mɔ kabese kenj gyae ke yɛɛ. ³⁸ Weeya njenanj man pɛte lonj kenj ke kenj kaa wɔɛɛ tɛɛle nɛ, na balanj ne dii na bɛɛ nyɔɔ. Baala ne yala ala na bɛɛ mo ala mɔ fa yale, kelii wee kenj Nowa ba gyoo adakaa dinaa kenj man nɛ. ³⁹ Be ta gyen kpene kenj ne kenj ya, kelii debanj kenj lonj be kaa waale kuu wɔ pou lanj nɛ. Mena te manj Deniwalanj Bu njon ke kenj gyae ke yɛɛ. ⁴⁰ Debanj kenanj man na, baala bala baa kyaa wɔɔman bɛɛ yɛɛ tom. Wu-rubuarɛ waa mo njolo tina njolo yela. ⁴¹ Ala bala baa senj bɛɛ nanj abɔɔ. Wurubuarɛ waa mo njolo tina njolo yela. ⁴² Mena dɔɔ ɛ doo ɛ wose dɔɔ, nawolo nyi ɛ ba gyen wee kenj ɛ gbenggyoo njon waa kenj ya. ⁴³ ɛ tɔɔse nyiaa, nyi dekpanalanje denj gyen debanj kenj njmɛɛlate waa kenj kaa njmɛɛle e nɛ, nafɔ waa deke ɔ dekpanalanj kenj nyi njmɛɛlate be nyinj gbɛɛ kaa gyoo kuu wa abɔɔ ya. ⁴⁴ Mena dɔɔ ɛmɛɛ mɔ ɛ doo ɛ wose, nawolo nyi manj Deniwalanj Bu njon mɔ maa kenj debanj kenj ɛ loo be gyakaa ya.

⁴⁵ Kenje ɔ besewɔ bɔɔse wɔ nyiaa, amɔte yena tobaale njon ɔ sia be kare te ɔ ne di ɔ gbenggyoo mmaraase dɔɔ? Njon yena tobaale njon ɔ gbenggyoo waa mo ɔ tebia akanj banj do ɔ nyinjmaa man nyi waa kɛɛ be dɔɔ, na waa fa wɔ weenɛɛ debanj kenj kaboena nɛ. ⁴⁶ Akpaa tobaale njonanj senjɛɛ ɔ tom man ɔ ne yɛɛ ke nideli mena, te ɔ gbenggyoo njon de kenj kaa naa e na, njon na nyeebam. ⁴⁷ Mɛɛ yako njon ɛ ke nyii nyiaa, mena tobaale njonanj ɔ gbenggyoo waa mo wa abɔɔ pou do e ɔ nyinjmaa man nyi waa kɛɛ njɛ dɔɔ. ⁴⁸ Mɔna akpaa nyi tobaale njonanj yɛɛ tobaale kum e, te ɔ yɛɛ wa agyuenj nyi ɔ gbenggyoo be gyae waa kenj bilɛnj ya, ⁴⁹ te ɔ gyoo ɔ tebia akanj banj ketuku, te njon na solonj nyɔɔɔ ne dii bɛɛ nyɔɔ na, ⁵⁰ ɔ gbenggyoo njon waa kaa lee ɔ dɔɔ wee kenj ɔ loo be gyakaa ya nɛ. ⁵¹ ɔ gbenggyoo njon de kenj kaa naa e mena na, waa wɔɔ ɔ denjele nideli na waa gegi e lee ɔ gyanj, na waa yela ɔ kaa kyaa balanj banj bɛɛ beo ba wose nɛ gyanj. Botɔɔ te waa kyanj ɔ nyee wii na waa tao ɔ kela.”

Alebia kufu baale dudu

25 Yesu besewɔ gyɔ dudu fa wɔ nyiaa, “Weeya njenanj man na Wurubuarɛ gyoori kenj gyae ke yɛɛ njgba, alebia kufu banj bɔɔ koro mo be kanease be kaa gyanjɛ na alowɔle baale nɛ. ² Be man banonj yɛɛ ayinjtenawɔ, te banonj mɔ yɛɛ siakaralatenawɔ. ³ Ayinjtena banj ka mo be kanease na, be ta gyem na baa mo nunjse tela kpu na njan doo be kanease man nɛ ya. ⁴ Mɔna siakaralatenana banj dɔɔ, banj moo nunj do poron-

tiase man tela kpu na njan doo be kanease man nɛ. ⁵ Alowɔle baale njon te kenj bilɛnj ya, mena dɔɔ alebia banj pou moowɔ beɛ denjeli te be doo dosoronj. ⁶ Ke lii tɛɛ nsana nɛ te akelelee yalawɔ nyiaa, ‘Alowɔle baale njon te kenj! ɛ lee kaa gyanjɛ na e!’ ⁷ Kenje alebia kufu banj pou korowɔ te be gyinaa be kanea njmeesenj njan. ⁸ Botɔɔ te ayinjtena banj yako siakaralatenana banj nyiaa, ‘De kanease na yekee, mena dɔɔ ɛ fa daa ɛ nunjse njan kyomii.’ ⁹ Kenje siakaralatenana banj yako wɔ nyiaa, ‘Koa de nunjse njan be gyae ka yee dɛɛ fa njon ya.’ Mena dɔɔ ɛ gyu donɔɔ man na ɛ kaa gyae njaaɛ lɛɛ. ¹⁰ Mɔna debanj kenj ayinjtena banj be lam be kaa lɛɛ nunjse njan nɛ te alowɔle baale njon kaa gyoowɔ. Alebia banonj banj bɔɔ desina ba wose see nɛ, gyoowɔ alowɔle bɔɔkedi deni kenj man, te be kyanja disim kenj ɔ. ¹¹ Kenanj wɔle te alebia akanj banj mɔ kenjawɔ kaa gyoo. Kenje be fae yeese baake nyi, ‘De Gbenggyoo toro daa.’ ¹² Kenje alowɔle baale njon yako wɔ nyiaa, ‘Mɛɛ yako njon ɛ ke nyii nyiaa mɔɔ gyen njon ya.’ ¹³ Botɔɔ te Yesu yako ɔ kaseela banj nyiaa, ‘ɛ doo ɛ wose dɔɔ nideli, nawolo nyi ɛ ba gyen wee yaa debanj kenj manj Deniwalanj Bu njon maa bese kenj ya.’ ”

Tewulɛɛ batooro baale dudu

Luka 19:11-27

¹⁴ Yesu besewɔ gyɔ dudu fa wɔ nyiaa, “Debanj kenanj man na Wurubuarɛ gyoori kenj gyae ke yɛɛ njgba balee njon ɔ ne gyae waa gyu gbɛɛ, te ɔ be baake ɔ tewulɛɛ te ɔ be kpɛɛɛ wa abɔɔ do wɔ be nyinjmaa man nɛ. ¹⁵ ɔ faa walanj kamase njgba mena kenj waa tale tela nɛ. ɔ faa njolo kɔba kakponjse anonj (5,000) te ɔ faa njolo kakponjse ala (2,000) te ɔ faa njolo mɔ kakponj dokolonj (1,000). Kenje ɔ korowɔ lanj ɔ gbɛɛ kenj. ¹⁶ Tobaale njon ɔ be fa e kakponjse anonj nɛ, korowɔ debokenanj man te ɔ moo kɔba kenj ke yɛɛ tom te ɔ nyinja kakponjse anonj kpu bela. ¹⁷ Mena mɔ te njon ɔ be fa e kakponjse ala nɛ, nyinja kakponjse ala bela kpu. ¹⁸ Mɔna tobaale njon bɔɔ fa e kakponj dokolonj nɛ, korowɔ ke wula bɔɔ te ɔ moo ɔ gbenggyoo kɔba kenj kewuu.

¹⁹ Be gbenggyoo njon kyaawɔ botɔɔ kyare pɛte ɔ kenjawɔ. ɔ ke kenj nɛ te ɔ baake ɔ tewulɛɛ banj gyanjɛ nyi baa gyoo be kɔbase njan man. ²⁰ Tobaale njon ɔ be fa e kɔba kakponjse anonj nɛ, moo kakponjse kufu kenj te ɔ yako ɔ gbenggyoo njon nyiaa, kɛɛ kakponjse anonj te n faa manj mɔna me ta bese nyinj kakponjse anonj kpu bela. ²¹ Kenje ɔ gbenggyoo njon yako e nyiaa, ‘Ao baale kpaakpaa anokoarete, karanj na keyɛɛ. N te di anokoare lee kyomii maa moo fa nerj kei man, mena dɔɔ maa mo abɔɔ burum do n nyinjmaa man. Kenj na dee di gyonj kenj mee dii nɛ.’ ²² Tobaale njon ɔ be fa e kɔba kakponjse ala nɛ mɔ kenjawɔ kaa yako e nyiaa, ‘Me gbenggyoo, n faa manj kakponjse ala, mɔna me te nyinj kakponjse ala kpu bela.’ ²³ Kenje ɔ gbenggyoo njon yako e nyiaa, ‘Tobaale kpaakpaa anokoarete, karanj na ke yɛɛ. N te di anokoare lee kyomii maa moo fa nerj kei man, mena dɔɔ maa mo abɔɔ burum do n nyinjmaa man. Kenj na dee di gyonj kenj mee dii nɛ.’ ²⁴ Tobaale njon ɔ be fa e kakponj dokolonj nɛ mɔ kenjawɔ te ɔ yako

ɔ gbenjyoo ñon nyiaa, 'Me gbenjyoo, ma gyeñ nyi n nombia dana donj te botɔɔ keñ n te duu kolo mɔ ya ñe, botɔɔ te n ne kɔɔ. ²⁵ Me yee neñ mena dɔɔ ma moo n kɔba keñ ka weese bɔɔ man. Kɛɛ, n kɔba yaa, lɛɛ n woni.' ²⁶ Kenje ɔ gbenjyoo ñon yako e nyiaa, 'N yɛɛ tobaale kum na kebɔɔalete e. N gyeñ nyi mɛɛ ɔ abɔɔ botɔɔ keñ me te duu ya, te mee yilaa abɔɔ botɔɔ keñ ma te ñmatee ya na, ²⁷ weera n ta moo me kɔba ka see mañ kɔba dɛɛsee man ya. Nafɔ ma ke kɔñ kei na, ñgba maa gyu ke lɛɛ keñ na ka loñ. Kenje ɔ yako ɔ tewulɛɛ bañ nyiaa, ²⁸ ɛ lɛo kɔba keñ lee ɔ gyañ na ɛ ka mo kpu ñon ɔ be nyiñ kakpoñse kufu ñe. ²⁹ Nawolo nyi walañ ñon ɔ dana kolo na baa kpu e na waa nyiñ burum, te ñon ɔ be dana ya na, kyomii keñ korañ ɔ dana ñe baa lɛo ke lee ɔ gyañ. ³⁰ Mena dɔɔ ɛ fuñ tobaale ohuhoo kei ñon ɔ be dana tɔɔɔ ya ñe leki ditiñtɛɛ keñ man. Botɔɔ te waa kyañ ɔ nyee wii na waa tao ɔ kela.'"

Nombia kedi ɔtomante keñ

³¹ Kenje Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, "Debañ keñ mañ Deniwalañ Bu ñon maa bese kɔñ na, daa na Wurubuarɛ kpilala ne gyae la dɛɛ kɔñ. Maa kɔñ me gyoorobiiri man kaa kyaa me gyooro gbeli keñ dɔɔ. ³² Tɛɛle kei balañ pou baa kaa yilaa me gyañ, na maa kpase be man akpeñ ala ñgba mena keñ wonombia kɛɛlere ne kpase asoose lee namense man ñe. ³³ Maa mo namense bañ see me dunoluñ dɔɔ, na maa mo asoose bañ see ma demena dɔɔ. ³⁴ Botɔɔ te mañ gyoo ñon maa yako bañ be kyaa ma dunoluñ dɔɔ ñe nyiaa, 'Emɛ bañ me kya be hiraa ñon. ɛ kɔñ kaa kyaa Wurubuarɛ gyoori keñ ɔ be wulaa desina see ñon leenañ debañ keñ ɔ be yɛɛ tɛɛle kei ñe man. ³⁵ Nawolo nyi debañ keñ tanam na ko mañ na, ɛ faa mañ weenɛɛ me diiwa. Debañ keñ lonboanɛñ na ko mañ na ɛ faa mañ loñ me nyɔɔɔ. Debañ keñ me yɛɛ ñɔɔle e na, ɛ lɛɛ mañ gyu ya akpañalanje man, ³⁶ debañ keñ me dɔñɛɛ ditenjeli na, ɛ faa mañ abɔɔ ma doowɔ. Debañ keñ mɛɛ wee na ɛ kaa kɛɛ me dɔɔ, debañ keñ kɔɔ kyañ mañ ketɔ deni na, ɛ ka doo mañ kɔɔ.'

³⁷ Kenje mena balañ kɛwɔ bañ be gbɛɛneñ tenɛɛ Wurubuarɛ siaman ñe, baa bɔɔse gyoo ñon nyiaa, 'De gbenjyoo, woromɔ te de naa neñ nyi tanam na ko neñ te de faa neñ weenɛɛ, yaa lonboanɛñ na ko neñ te de faa neñ loñ n kɔɔɔ. ³⁸ Woromɔ te de naa neñ nyi n yɛɛ ñɔɔle te de lɛɛ neñ gyu da akpañalanje man, yaa n dɔñɛɛ ditenjeli te de faa neñ abɔɔ n doowɔ? ³⁹ Woromɔ te de naa neñ nyi n na wee, yaa ba te kyañ neñ ketɔ deni te de kaa doo neñ kɔɔ?' ⁴⁰ Botɔɔ te mañ gyoo ñon maa tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, 'Ampañ yaa mɛɛ yako ñon nyiaa, kpene kamase keñ ɛ be yɛɛ fa me balañ kɛwɔ man kemaasabii korañ na, mañ yaa ɛ yɛɛwɔ fa!' ⁴¹ Botɔɔ te maa yako bañ be kyaa ma demena dɔɔ ñe nyiaa, 'E señ lee me gyañ, emɛ bañ Wurubuarɛ be falaa ñon nyi ya gyu ka gyoo boalanj degyapaa keñ ɔ be desina see fa ɔbɔɔsam na ɔ kpilala bañ ñe man. ⁴² Nawolo nyi tanam koo mañ na, ɛ te fa mañ weenɛɛ ya, lonboanɛñ koo mañ na ɛ te fa mañ loñ ya. ⁴³ Debañ keñ me yɛɛ ñɔɔle e na ɛ ta mo mañ gyu ya akpañalanje man ya. Me tɛɛwɔ

ditenjeli na, ɛ te fa mañ kolo maa do ya. Ma weewɔ mɔna ɛ te kaa do mañ kɔɔ ya, te be kyañ mañ ketɔ deni, mɔna ɛ te kaa do mañ kɔɔ ya.'

⁴⁴ Botɔɔ te balañ bañ baa bɔɔse mañ gyoo ñon nyiaa, 'De gbenjyoo woromɔ te de naa neñ nyi tanam na ko neñ, yaa lonboanɛñ na ko neñ, yaa n yɛɛ ñɔɔle e yaa n dɔñ ditenjeli yaa n weewɔ yaa be kyañ neñ ketɔ deni te da te kyɔ neñ ya?' ⁴⁵ Kenje maa tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, ampañ yaa mɛɛ yako ñon ɛ ke nyii nyiaa, 'Kpene keñ ɛ be bɛɛ ɛ te yɛɛ fa me balañ kɛwɔ man kemaasabii korañ ya ñe, na mañ yaa ɛ bɛɛwɔ ɛ te yɛɛ fa ya.' ⁴⁶ Botɔɔ te baa mo balañ benañ gyu botɔɔ keñ baa naa diyem kekpaakekpaa ñe, mɔna balañ bañ be gbɛɛneñ tenɛɛ Wurubuarɛ siaman ñe dɔɔ, baa nyiñ nyeedoñ kekpaakekpaa."

Ba kebake Yesu nyeeman

Maake 14:1-2; Luka 22:1-2; Gyon 11:45-53

26 Yesu kawola abɔɔ keñ pou tañ ñe, ɔ yako ɔ kaseela bañ nyiaa, ² "Ñgba ɛ gyeñ nyi teka weeya ala na nyeekelewee kedi keñ te lii. Debañ kenañ man te baa lese mañ Deniwalañ Bu ñon fa na baa gyɔ mañ sakaa ɔpañdan dɔɔ."

³ Debañ kenañ man te Wurubuarɛ saese kegyiise na Gyudatena kegyiise gyuuwɔ ke gyañee saese pou kegyia Kaifase dekpañalanj man. ⁴ Kenje be bakewɔ nyi baa yo kyañ Yesu na baa ko e. ⁵ Mɔna be yakowɔ nyi, "Tekaboena nyi dɛɛ ko e nyeekelewee kedi kei man ya, na mena ya na balañ bañ baa yela donɔɔ keñ ke sinjii."

Alo ñolo ka mo nuñ woli Yesu Betani donɔɔ man

Maake 14:3-9; Luka 7:36-50; Gyon 12:1-8

⁶ Kenañ wɔle na te Yesu gyuuwɔ Simɔn ñon nafɔ ɔ na wee kawee yayam ñe dɛɛ Betani donɔɔ man. ⁷ ɔ kekyaa botɔɔ ñe, te alo ñolo kɔñawɔ ɔ gyañ na ɔ dana nuñ ofonfonje keñ ke dana koyadoñ ñe porontia kɔɔ. Kenje ɔ toosi nuñ keñ woli Yesu nyeeman. ⁸ ɔ kaseela bañ kena kpene keñ alo ñon be yɛɛ ñe, yɛɛ wɔ bañ te be yakowɔ nyiaa, "Weera dɔɔ te ɔ ne wɔlɛɛ nuñ kei mena." ⁹ "Nafɔ beñ kɔɔ nuñ kei na, baa nyiñ kɔba burum na baa mo fa ayematena." ¹⁰ Na Yesu gyeñ nombia ñan bɛɛ gyueñ ñe te ɔ bɔɔse wɔ nyiaa, "Weera te ɛ ne kale na alo ñon mena? Nombii kpaakpaa yaa ɔ yɛɛwɔ fa mañ ñe. ¹¹ Ayematena dɔɔ be kyaa ɛ gyañ debañ kamase, mɔna mañ dɔɔ kɔɔ gyae maa kyaa ɛ gyañ debañ kamase ya. ¹² Mena keñ ɔ be kyɛkeke nuñ kei woli mañ ñe, kei nawolo baa nyi ɔ te desina mañ fa me kewuu. ¹³ Ampañ yaa mɛɛ yako ñon ɛ ke nyii nyiaa, tɛɛle kei dɔɔ yenañ kamase keñ baa kolosi Wurubuarɛ nombia kpaakpaa ñan ñe, baa yako alo kei nombii waa ayɛɛñ kei na baa mo tɔɔse e."

Gyudase te sɛɛ nyi waa lese Yesu fa

Maake 14:10-11; Luka 22:3-6

¹⁴ Kenañ wɔle ñe, ɔ kaseela kufu bala bañ mañ ñolo, ñon bɛɛ baake e nyi Gyudase Isekarɔte ñe, korowɔ gyu saese kegyiise bañ gyañ. ¹⁵ Kenje ɔ ke bɔɔse wɔ nyiaa,

"Akpa ma lese Yesu fa non na, won te e ke fa man?" Botɔ te be tiranɔ fa e nyi deɛ fa neɗ kɔba wolom bia sao na kufu (30) Te be kala kɔba keɗ do e ɔ nyinmaa man. ¹⁶ Lee debarɗ kenarɗ te Gyudase fiasɛɛ ɔ ne gyae gbɛɛ keɗ waa mo lese Yesu fa wɔ.

Yesu na ɔ kaseela kedi nyeekeleɛwee weeneɛ non

¹⁷ Nyeekeleɛwee kedi wee gyanɗgate keɗ bee di bodobodo keɗ tee be doo ke man ya ne, Yesu kaseela barɗ kɔɗawɔ ɔ gyan kaa bɔɔse e nyiaa, "Aleɗ te n ne gyae nyi de kaa desina see fa nyeekeleɛwee weeneɛ kedi keɗ?" ¹⁸ Kenɗe ɔ yako wɔ nyiaa, "E gyu balee nono gyan Gyerusalem donɔ keɗ man na e kaa yako e nyiaa, 'De Gbenɗyoo non kpa ma debarɗ keɗ te lii, te n deɗpaɗalan man te ɔ ne gyae nyi non na daa ɔ kaseela barɗ kaa di nyeekeleɛ weeneɛ non.'" ¹⁹ Kenɗe ɔ kaseela barɗ gyuuwɔ ke yeɛ ngba mena keɗ ɔ be yako wɔ ne te be desina nyeekeleɛ weeneɛ non see. ²⁰ Kelii balinɔ ne, Yesu na ɔ kaseela kufu bala barɗ gyuuwɔ ke kyaa weeneɛ non dedii man. ²¹ Ba ke kyaa bee dii ne Yesu yako ɔ kaseela barɗ nyiaa, "Amɗarɗ yaa mee yako non e ke nyii nyi, e man nono waa lese man fa." ²² Lee nombia non ɔ be yako wɔ ne dɔɔ, deɗkɔɗkɔɗkɔ kyanɗ ɔ kaseela barɗ pou te be fiasɛɛ beɛ bɔɔse e dokolon dokolon nyiaa, "De gbenɗyoo, man yaa amɗe?" ²³ Kenɗe Yesu tiranɔ fa wɔ nyiaa,

"Walarɗ non daa na e kyaa deɛ do nyinmaa nyefale dokolon kei man ne,

non ne gyae la waa lese man fa.

²⁴ Man Deniwalarɗ Bu non maa yeɗ ngba mena keɗ Wurubuare nombia anmarasen see ne yako lee ma wose man ne,

mɔna non waa lese man fa ne waa laako.

Nafɔ berɗ ta lola walarɗ nonan ya na, dei."

²⁵ Kenɗe Gyudase non waa kaa lese Yesu fa ne mɔ bɔɔse e nyiaa, "Me Gbenɗyoo, man yaa amɗe?" Te Yesu tiranɔ fa e nyiaa, "Mena yaa nyan gbagba yakowɔ ne."

Yesu na ɔ kaseela kedi nyeekeleɛwee dinaa weeneɛ non

Maake 14:22-26; Luka 22:14-20; 1 Korintotena 11:23-25

²⁶ Be kee dii ne, Yesu moo bodobodo te ɔ fanewɔ fa Wurubuare karanɗ, te ɔ kara ke mo fa ɔ kaseela barɗ. Kenɗe ɔ yako wɔ nyiaa, "E lee di, kei yena ma wose-naane keɗ." ²⁷ Kenarɗ wɔle te ɔ moo leenɔ keɗ te ɔ fanewɔ fa Wurubuare karanɗ, te ɔ moo ke fa ɔ kaseela barɗ. Kenɗe ɔ yako wɔ nyiaa "E popou e lee nɔɔ." ²⁸ "Kei yena me fatabo keɗ Wurubuare ba mo tɔ non na ɔ balanɗ kɔɔkebakesee keɗ kɔɔ. Kei yena fatabo keɗ gyae ke kyɛkeɛ leki, na Wurubuare ka mo balanɗ burum nombiakumɛ kyɛɛ wɔ." ²⁹ Amɗarɗ yaa mee yako non nyi mɔ gyae maa tekaa nɔɔ solon kei bela ya, kelii wee keɗ daa na non deɛ nɔɔ solon wɔle me kya Wurubuare gyoori keɗ man." ³⁰ Kenarɗ wɔle ne, be kpee nɔɔneɗ lese Wurubuare yeɛ te ba leewɔ lan oliifi bula keɗ dɔɔ.

Yesu keyako nyi Pita waa beɛ e

Maake 14:27-31; Luka 22:31-34; Gyon 13:36-38

³¹ Kenɗe Yesu yako ɔ kaseela barɗ nyiaa, "Gyeɗ nelim kei ne e popou e ke yeu yela man. Nawolo nyi Wurubuare yakowɔ ɔ nombia anmarasen see non man lee ma wose man nyiaa,

'Maa gyɔ namensekeɛlere non lo,

na ɔ namense barɗ pou ke yaasee.'

³² Mɔna me fom lee yeɗ man na, maa kyanɗ non gbɛɛ gyu Galelia teɛle man." ³³ Kenɗe Pita yako e nyiaa, "Akpa be popou de yeu tina neɗ yela koranɗ na, man dɔɔ mɔ gyae maa tina neɗ yela korakora ya." ³⁴ Botɔ te Yesu yako Pita nyiaa, "Amɗarɗ yaa mee yako neɗ nyi gyeɗ nelim kei peɗe kegyim kelɔ woya ne, nyan ke beɛ betabotooro nyi n ba gyeɗ man korakora ya." ³⁵ Kenɗe Pita tiranɔ fa e nyiaa, "Akpa nyi ke yeɛ yeɗ ke koranɗ na, mɔ gyae maa beɛ neɗ korakora ya." Te ɔ kaseela akanɗ barɗ pou mɔ yakowɔ mena.

Yesu kefane Gekyɛmane

Maake 14:32-42; Luka 22:39-46

³⁶ Kenarɗ wɔle ne, Yesu na ɔ kaseela barɗ gyuu yenanɗ daale keɗ beɛ baake botɔ nyi Gekyɛmane ne. Kenɗe ɔ yako wɔ nyiaa, "E kyaa kebo, mee gyu siaman me kaa fane maa kɔɔ." ³⁷ Kenɗe ɔ moo Pita na Sebedeo bia bala barɗ kpu na ɔ wose. Botɔ te deɗkɔɗkɔɗkɔ kyanɗ e keɗ nyi ɔ beɛ gyeɗ mena keɗ waa yeɛ ɔ wose ya.

³⁸ Kenɗe ɔ yako wɔ nyiaa, "Deɗkɔɗkɔɗkɔ te kyanɗ man gbaa keɗ nyi ne gyae ka ko man. E kyaa kebo na e ka deke." ³⁹ Botɔ te Yesu tuuwɔ gyu siaman kyomii te ɔ tisiwɔ bunɗ wulunɗ ɔ nyee te ɔ fanewɔ fa Wurubuare nyiaa, "Taata, akpa nyi gyae ke de na, yela mena kayeyɛ kei ke lan me dɔɔ. Mɔna na man kegyaebii ya. Yeɛ kpene keɗ nyan gbagba ne gyae." ⁴⁰ Yesu ka bese kɔɔ ɔ kaseela barɗ gyanɗ ne, ɔ kaa naawɔ nyi ba te doo dosoronɗ. Kenɗe ɔ bɔɔse Pita nyiaa, "Mena dɔɔ e te tale deke debarɗ dokolon koonɗ keɗ nyi e be doo yee?"

⁴¹ Kenɗe ɔ besewɔ yako wɔ nyiaa, "E deke na e ke fane, na e be nyinɗ ka gyoo kekeɛsekeɛ man ya. Nawolo nyi ma gyeɗ nyi e konɔɔse man na e ne gyae e ke yeɛ ma kegyaebii, mɔna e wosenaane betanɗ mena donɗ kenarɗ ya."

⁴² Kenɗe Yesu besewɔ lee ɔ kaseela barɗ gyanɗ bolate gyu ke fane nyiaa, "Taata, nyi be gyae ke de nyi mena kayeyɛ kei ka lee me dɔɔ ya ne, kenarɗ na yeɛ nyan gbagba n kegyaebii" ⁴³ Yesu ka bese kɔɔ ne, ɔ kaa naawɔ nyi ɔ kaseela barɗ seɛ be dokeɛ, nawolo nyi dosoronɗ doo be siaman. ⁴⁴ Kenɗe ɔ besewɔ lee be gyanɗ gyu ɔ kaa fane botoorote. Te ɔ fanewɔ yako nombii dokolon kenarɗ ke bela. ⁴⁵ Kenɗe ɔ besewɔ kɔɔ ɔ kaseela barɗ gyanɗ te ɔ kaa bɔɔse wɔ nyiaa, "E seɛ e doo e ne feɛfo? E keɛ, debarɗ keɗ te lii. Be ta lese man Deniwalarɗ Bu non do balanɗ kumɛ nyinmaa man. ⁴⁶ E koro dee gyu, e keɛ walarɗ non waa lese man fa ne te tunɗ daa tanɗ."

Ba kekyan Yesu

Maake 14:43-50; Luka 22:47-53; Gyɔn 18:3-12

⁴⁷ Yesu ke gyakaa ɔ ne kolosi nɛ, ɔ kaseela kufu bala ban man ɲolo ɲon bɛɛ baake e nyi Gyudase nɛ kaa leewɔ botɔɔ. ɲon na balan dikpii ken ɔɔ lee saese kegyiise na donɔɔ kegyiise gyan nɛ kɔɲala. Na be man baale dana yoosilase na akpokpose. ⁴⁸ Gyudase ɲon waa kaa lese Yesu fa nɛ tan wulaa yako balan ban nyiaa, "Walan ɲon maa kaa pukaa e nɛ, ɲon yɛna walan ɲon e ne gyae nɛ. E kyan e." ⁴⁹ Mena ɔɔ Gyudase tɛɛwɔ teen gyu Yesu gyan te ɔ baake e nyi "De Gbenyoo, te ɔ pukaa e doo e ɔɔ." ⁵⁰ Kenɛ Yesu yako e nyiaa, "Me gyoo, yɛɛ kpene ken ɔɔ n be ken kebo nɛ." Botɔɔ te balan ban kaa ɔɔ Yesu do te be kyan e. ⁵¹ Botɔɔ te Yesu kaseela ban man ɲolo lese ɔ yoosila, te ɔ moowɔ kara saese pou kegyia ɲon tobaale denjele lese ke lɔ. ⁵² Kenɛ Yesu yako ɔ kaseele ɲon nyiaa, "Mo n yoosila ken do ke botɔɔ man. Nawolo nyi walan kamase ɲon ɔ ne wɔɲ yoosila na, waa yen bo yoosila ɔɔman." ⁵³ N ba gyen nyi maa tale sola me kya na waa yela ɔ kpilala kakponkakponse ka lee adido ken debokeiman kaa yoo lɛɛ man yee? ⁵⁴ Mɔna akpaa me yɛɛ mena na, sena te Wurubuarɛ nombia anmarasen see ɲan ne yako nyi, kaboena nyi mena nombia ken dɛɛkɔɲ nɛ, gyae ke yɛɛ ampan." ⁵⁵ Kenɛ Yesu ɔɔɔ balan dikpii ken ɔɔ ken be kaa kyan e nɛ nyiaa, "Me yɛɛ walanɲum e te e moo yoosilase na akpokpose e ne ken e kaa kyan man? Wee kamase na mɛɛ kyaa Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa man wola ɲon Wurubuarɛ nombia, mɔna e te kyan man ya. ⁵⁶ Mɔna ken pou kɔɲae mena na nombia ɲan Wurubuarɛ akpenkpenygyɔɔra be ɲmarase see nɛ ke ken mena." Botɔɔ te ɔ kaseela ban pou korowɔ yeu tina e yela.

Be ka mo Yesu gyu kegyiise siaman

Maake 14:53-65; Luka 22:54-55, 63-71; Gyɔn 18:13-14, 19-24

⁵⁷ Balan ban ɔɔ kyan Yesu nɛ moo e gyu saese pou kegyia Kaifase dekpanalan man, botɔɔ ken mmaraa wolala na donɔɔ kegyiise pou be gyanee nɛ. ⁵⁸ Pita sila Yesu wɔle wɔle menɛ kelii saese kegyia ɲon dekpanalan man. ɔ gyooowɔ ke man te ɔ gyuuwɔ ke kyaa tewulɛɛ ban bee gyee dekpanalan ken nɛ gyan, na waa naa kpene gyae ke ken Yesu ɔɔ. ⁵⁹ Saese kegyiise na donɔɔ kegyiise ban pou ɔɔ gyanee botɔɔ nɛ, ne gyae nombii ken baa mo gyakaa Yesu ɔɔ na baa nyin gbɛɛ ko e. ⁶⁰ Balan burum kɔɲawɔ kaa kɛɛɛ Yesu ɔɔɔ, mɔna be te nyin nombiikum ken baa mo gyakaa ɔ ɔɔ ya. Wɔle wɔle na te baala bala baale kɔɲawɔ kaa yako nyi, ⁶¹ "De nyiiwɔ balee kei yakowɔ nyi 'Waa tale tekerii Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa kei lɔ, na waa mo weeya atooro ma ke bela.'" ⁶² Botɔɔ te saese kegyia ɲon korowɔ sen te ɔ ɔɔɔ Yesu nyiaa, "Nombia ɲan bɛɛ mo gyakaa n ɔɔ nɛ, n be tale tira ɲe ɔɔ yee?" ⁶³ Mɔna Yesu te gyuuu ɔ ɔɔ ya. Kenɛ saese kegyia ɲon yako Yesu nyiaa, "Ma te kɛɛ Wurubuarɛ ɲon ɔ kyaa kekpaakekpaa nɛ nae fa nen, akpaa nyan yɛna nyeeleere ɲon Wurubuarɛ be yako see nyi waa ken, ɲon ɔ yɛɛ

Wurubuarɛ bu dokolon koon ɲon e na, yako daa"

⁶⁴ Kenɛ Yesu tiranɔɔ fa e nyiaa, "Ken yaa n yakowɔ nɛ. Mɔna mɛɛ yako e popou e ke nyii nyiaa, wee daale nɛ e kena man Deniwalan Bu ɲon kyaa Wurubuarɛ don pou gbenyoo ɲon dunolon ɔɔ, na e ka bese naa man na me ta lee ɲoma man adido mɛɛ ken."

⁶⁵ Saese kegyia ɲon ke nyii nombia ken nɛ, ɔ kyan ɔ kegba tirii (Ken nawolo nyi nombia ɲan ta wee e gbaa) te ɔ yakowɔ nyiaa, "ɔ te kolosi mmusuo nombia! Won nombii yaa dɛɛ gyae dɛɛ tekaa nyii kpu bela? Nenɛɛ emɛɛ gbagba e nyii mmusuo nombia ɲan ɔ be kolosi nɛ. ⁶⁶ Sena yɛna ya agyuen lee nombia ken man?" Kenɛ be tiranɔɔ nyi, "ɔ kaboena yen." ⁶⁷ Kenɛ be ɔɔ ɔɔɔɔɔ woli ɔ siagbɛɛ te be takee e akɔtase. Baale mɔ ɲmerɛɛ e ɔ lakaase man, ⁶⁸ te be yako e nyiaa "Wurubuarɛ dekpenkpenygyɔɔre Kristo, wola daa ɲon ɔ be gy ken."

Pita kebɛɛ Yesu

Maake 14:66-72; Luka 22:56-62; Gyɔn 18:15-18, 25-27

⁶⁹ Deban kenan na Pita kyaa dekpanalan ken man. Kenɛ saese kegyia ɲon alebu ɲolo kɔɲawɔ ɔ gyan kaa yako e nyiaa, "Nyan mɔ n kpue na Yesu ɲon ɔ ba lee Galelia tɛɛle man nɛ." ⁷⁰ Kenɛ Pita lɛɛ anmaaren balan ban pou siaman botɔɔ nyiaa, "Mɔɔ gyen nombia ɲan n ne yako nɛ man korakora ya." ⁷¹ Te ɔ leewɔ gyu dekpanalan ken denanɔɔ man. Botɔɔ te alebubii ɲolo mɔ besewɔ naa e te ɔ yako ɔ tebia ban be kyaa botɔɔ nɛ nyiaa, "Balee kei mɔ kpue na Yesu ɲon ɔ ba lee Nasarɛte donɔɔ man nɛ." ⁷² Kenɛ Pita besewɔ lɛɛ anmaaren te ɔ kanan tam nyiaa, "Mɔɔ gyen balee kei korakora ya." ⁷³ Te kyare ya nɛ, balan ban be kyaa botɔɔ nɛ kɔɲawɔ Pita gyan kaa yako e nyiaa, "Kei ɔɔ ke yɛɛ ampan ke kaen nyi nyan mɔ n kpue na balee kei. N kekolosi koran nawolo nyi n yɛɛ be man ɲolo e." ⁷⁴ Botɔɔ te Pita fiasɛɛ ɔ ne falaa ɔ wose te ɔ kanan tam nyiaa, "Mɔɔ gyen balee kei korakora ya." Debokenan man te kegyim ɔɔ woya. ⁷⁵ Kenɛ Pita ɔɔɔ nombia ɲan Yesu be yako e nyiaa, "Pete kegyim ke lɔ woya na, nyan ke bɛɛ betabotooro nyi n ba gyen man ya" nɛ. Te Pita leewɔ debɔɔman ke kyan ɔ nyee wii.

Be kamo Yesu gyu gyoo Pilato gyan

Maake 15:1; Luka 23:1; Gyɔn 18:28

27 Tɛɛ kena nebo nebo fuu nɛ, saese kegyiise na donɔɔ kegyiise ban gyaneeowɔ te be yakowɔ sɛɛ donɔɔ nyi baa ko Yesu. ² Mena ɔɔ be bake e te ba moo e gyu ka do Pilato ɲon ɔ senɛɛ Romantena gyoo dinaa nawɔɔ man nɛ nyinmaa man.

Gyudase yen

Kpilala 1:18-19

³ Gyudase ɲon ɔ ba lese Yesu fa kena nyi be te bu Yesu ɔɔ nyi baa ko e nɛ, takaa e nideli te ɔ kyɛɛkeɛ wa agyuen. Mena ɔɔ ɔ besena kɔba ken ɔ be lɛɛ Yesu nyeeeman nɛ gyina kegyiise ban. ⁴ Kenɛ ɔ yako wɔ nyiaa, "Ma te yɛɛ nombiakumɛɛ ngba mɔɔ lese walan ɲon dukum kamase be doo ɔ man ya fa ɲon nɛ." Te kegyi-

ise banj mo tiranoo fa e nyiaa, daa be famene na njan ya. Ne yee nyanj gbagba n nombia na. ⁵ Botoo te Gyudase funa koba kenj lo wo Wurubuaroo som deni dinaa kenj man, te o gyuuwo kado o wose nmelenj. ⁶ Kenje saese kegyiise banj toosee koba nan te be yakowo nyiaa, "Da mmaraa bee fa daa gbese nyi dee mo koba kei kyakale na o som deni koba man ya. Nawolo nyi koba kenj dana ayimee." ⁷ Kenje kegyiise banj moo ba nyeeya banj na dora te be seewoo nyi, baa mo koba kenanj ke lee teele saabuse maare njolo gyanj, na baa kyaa wuu njoo botoo. ⁸ Mena ooo kaa lii nanj gyenj ne, bee baake teele kenanj bo nyi fatabo teele. ⁹ Kenja pou yela Wurubuaroo nombia nan o be tee o dekenjkenjgyoo Gyereemia ooo yako see ne koraawoo mena. O yakowo nyiaa,

"Ba moo koba wolom bia sao na kufu 30 nan ne yee koya kenj Iseraetena be dii o nyeeman ne,
¹⁰ ke lee teele saabuse maare gyanj ngba mena kenj de Gbenjyoo Wurubuaroo ba wola manj ne."

Be kamo Yesu gyu Pilato gyanj

Maake 15:2-5; Luka 23:3; Gyon 18:33-38

¹¹ Kenje ba moo Yesu kaa senj Pilato nan o senje Romantena gyoo dinaa nawoo man ne siaman. Te Pilato toosee e nyiaa, "Nyanj yena Gyudatena gyoo nan?" Te Yesu tiranoo fa e nyiaa, "Kenj yaa n yakowo ne." ¹² Mena debanj kenj saese kegyiise na donoo kegyiise ba mo nombia gyakaa Yesu ooo ne, o te gyuuusu o oo ya. ¹³ Botoo te Pilato toosee Yesu nyiaa, "Nombia burum kenja bee mo gyakaa n ooo ne, n bee nyii yee?" ¹⁴ Mena Yesu bee o te gyuuusu o oo yako nombii dokolonj koonj gba ya. Nombii kei doo Pilato oo nideli.

Be kalese Yesu fa yenj

Maake 15:5-15; Luka 23:13-25; Gyon 18:39-19:6

¹⁵ Gyudatena nyeekeleewe kedi wee kamase ne, kaboena nyi Pilato nan o senje Romantena gyoo dinaa nawoo man ne, waa tina balan banj oo kyam oo deni ne man dokolonj, nan balan benanj gbagba ne gyae ne yela fa wo. ¹⁶ Mena debanj kenanj na Barabase nan o yee nombiakumee yere e, te balan pou be nyii o nombia ne doo deni man. ¹⁷ Balanj dikpii kenj ke oo kaa yilaa ne Pilato toosee wo nyiaa, "Balan bala kewoo man na be man worti te e ne gyae nyi maa tina yela fa nan. Barabase yaa Yesu nan bee baake e nyi Kristo ne?" ¹⁸ Nawolo nyi na Pilato gyenj nyi, kenj balan banj ne koba Yesu ooo te ba lese e fa. ¹⁹ Pilato keyyaa o ne di nombia nan ne, o weele kpilawoo kaa yako e nyiaa, "Lese n nyinjmaase lee mena walan nan nombiikum kamase be doo o man ya ne nombia man. Nawolo nyi nelim me doosi dosee naale lee o wose man na, yee manj gyakolonj te me naa diyem nideli."

²⁰ Mena Wurubuaroo saese kegyiise na kegyiise akanj banj feefuwoo do balan dikpii kenj nyi, baa sola Pilato na waa tina Barabase yela na baa ko Yesu. ²¹ Kenje Pilato besewoo toosee balan banj nyiaa, "Balan bala kewoo man na, be man worti te e ne gyae nyi maa tina e yela?" Te be tiranoo fa nyiaa, "Tina Barabase yela fa daa."

²² Kenje Pilato besewoo toosee wo nyiaa, "Kenanj na sena te maa yee Yesu nan bee baake nyi Kristo ne?" Botoo te be popoo yakowo nyi, "Yela baa gyoo e sakaa opanjanj ooo." ²³ Kenje Pilato toosee wo nyiaa, "Woo dukum te o yee wo?" Mena be see bee fae yeesa nedoo nyiaa, "Yela baa gyoo e sakaa opanjanj ooo."

²⁴ Pilato kena nyi balan banj ooo woya na kela e te o be gyae waa tale yee kolo lee Yesu wose man ya ne, o kyee lonj faafo o nyinjmaase balan dikpii kenj siaman te o yako wo nyiaa, "Manj nyinjmaa be doo balee kei yenj man korakora ya. Ke yee emee gbagba e nombia na." ²⁵ Kenje balan banj pou seewoo yako nyiaa, "Denjele kewoo kenj gyae ke oo lee o kako wose man ne, deekoo daa na de bia ooo." ²⁶ Mena ooo Pilato tinaa Barabase yela fa wo, te o yela ba nmeree Yesu dambise te o moo e fa yoonoo tena banj nyi baa gyoo ke gyoo e sakaa opanjanj ooo.

Be kekulu Yesu

Mateo 27:27-32

²⁷ Kenje Pilato yoonoo tena banj moo Yesu gyoo nan Pilato dekanalanj man, te be baake yoonoo tena akanj banj pou kaa gyanje kilisi Yesu. ²⁸ Be kyana o kegbase kpee te ba moo kegba yayam wurikyim daale ngba nan Romantena gyoonen na doo ne do e. ²⁹ Kenje ba moo toosee loo gyoo ko too wuu e, te ba moo gbutu do e o dunolonj nyinjmaa man na bee bunj o siaman kulu e nyiaa, "Gyudatena gyoo nyanj na ke yee. N nyee dee wolose." ³⁰ Be oo toosee woli e, te be lee o gbutu kenj mo nmeree e o nyee man. ³¹ Be ke kulu e tanj ne, te ba kpee kegba yayam kenj oo mo do ne te ba moo nan gbagba wui ooo do e. Te ba moo lee be kaa gyoo e sakaa opanjanj ooo.

Ba kegoo Yesu opanjanj ooo

Maake 15:21-32; Luka 23:26-43; Gyon 19:17-27

³² Be ka lee deboo man bee gyoo ne, te be gyanje na balee njolo nan o ba lee Kirene te bee baake e nyi Simoo ne. Kenje ba nere e nyi waa lee Yesu opanjanj kenj seele. ³³ Kenje be gyuuwo ka gyoo botoo kenj bee baake nyi "Golgata," kenj nawolo nyi Nyeeepookoo dee ne. ³⁴ Botoo te ba moo tee nanje daale mo kyakale na solonj fa Yesu nyi waa oo. Mena o ke daa ke kee ne te o seewoo nyi o be oo ya. ³⁵ Ba ke gyoo e sakaa opanjanj ooo ne, te be kpee ke kegbase bunji te be oo boe ne oo na baa naa kenj walan kamase waa nyinj. ³⁶ Kenanj wole ne, te be kyawoo botoo bee deke e. ³⁷ Kenje be njmarase nombii kenj ooo oo gyoo e opanjanj ooo ne mataa o nyee gbese nyiaa,

"KEI YENA YESU, GYUDATENA GYOO NAN."

³⁸ Botoo te be gyoo njmelatena bala baale sakaa opanjanj daase oo kpu na Yesu. Njolo sakaa o dunolonj ooo te njolo oo sakaa o demena ooo.

³⁹ Na balan banj bee lam botoo ne na tee e na bee kpiisi ba nyeeya, ⁴⁰ na bee yako e nyiaa, "Nyanj nan n kpa n ke tekerii Wurubuaroo som deni dinaa kenj na n ka mo weeya atooro ma ke ne, lee n wose na dee kee. Akpaa nyanj yena Wurubuaroo bu nan na, lee n wose na n

ke tisi lee ɔpaɲɔɲ keɲ dɔɔ." ⁴¹ Mena mɔ te saese kegyiise na mmaraa wolala na donɔɔ kegyiise baɲ mɔ kulu e nyiaa, ⁴² "ɔ ne lɛɛ balan nyee, mɔna ɔ be tale lɛɛ ɲon gbagba wose ya. Ngba n kpa nyan yena Iseraetena gyoo ɲon, tisi lee daɲ keɲ dɔɔ na dɛɛ lɛɛ neɲ di. ⁴³ ɔ na mo ɔ wose lɔ Wurubuare dɔɔ te ɔ ne yako nyi, 'Nɔn yena Wurubuare bu. Akpaa Wurubuare ne gyae e na, e yela dɛɛ kɛɛ nyi waa lɛɛ e.'" ⁴⁴ Mena mɔ te nombi-akumɛyɛɛra baɲ kɔɔ gyɔɔ wɔ sakaa ɔpaɲɔɲ dɔɔ kpu na e nɛ mɔ kulu e.

Yesu yen

Maake 15:33-41; Luka 23:44-49; Gyɔn 19:28-30

⁴⁵ Lee weese kaseɲ dɛɛ kelii ɔ ke gɛɛse nɛ, ditiɲtɛɛ kaa lɛɛ tɛɛle keɲ dɔɔ pou. ⁴⁶ Debaɲ kenaɲ nɛ, te Yesu fae yeesa keɲkeɲ nyiaa, "Eli, Eli lama sabatani?" Keɲ nawolo nyi, "Me Wurubuare me Wurubuare, weera te n lese n sia yela maɲ?" ⁴⁷ Balan baɲ ba seɲɛ botɔɔ ke nyii mena nɛ be yakowɔ nyiaa, "E nyii, ɔ ne baake Elaegya." ⁴⁸ Debokenaɲ man te be man ɲolo yeuwa ka mo kolo ngba kokyaa keɲ gyae ke tale lɛɛ loɲ nɛ do solonɲ denyanɲesa daale man, te ɔ moo ke tooso na daɲ te ɔ gyinaa ke adido fa Yesu nyi waa nyɔɔ. ⁴⁹ Keɲte balan akaɲ baɲ yakowɔ nyiaa, "E yela dɛɛ kɛɛ nyi Elaegya waa kɔɲ kaa lɛɛ e?" ⁵⁰ Keɲte Yesu besewɔ fae yeesa keɲkeɲ te ɔ kara weesi.

⁵¹ Kekɔɲ mena nɛ, kanyaɲ keɲ kɔɔ mo kpase Wurubuare ɔsom deni dinaa keɲ man nɛ bɛɛsewɔ kyɛkyɛɛ ala lee adido kaa lii ka mokɔɔ man. Tɛɛle wosiwɔ, te boya dinaana mɔ yelɛwɔ. ⁵² Yebɔɔse gyuuusuwɔ te Wurubuare gyuuusu ɔ balan baɲ be gbɛɛneɲ tenɛ ɔ siaman te bɔɔ yekee nɛ, man balan burum lee ba yebɔɔse man. ⁵³ Yesu kefoɲ lee yen man nɛ, Wurubuare balan baɲ kɔɔ foɲii lee ba yebɔɔse man nɛ, gyuu Gyerusalem donɔɔ man ka lese ba wose wola balan burum.

⁵⁴ Romantena yoonɔɔtɛna siamante ɲon na baɲ ba seɲɛ bɛɛ gyee Yesu nɛ kena tɛɛle kewosi na gyakolonɲ nombia ɲan be yɛɛ pou nɛ, ba wose yenɔ wɔ te be yakowɔ nyiaa, "Balee kei yena Wurubuare bu ɲon ampanɲ." ⁵⁵ Na ala burum baale mɔ seɲɛ yenaɲ botɔɔ lemlem bɛɛ kɛɛ. Be wulaa be silana Yesu leenaɲ Galelia donɔɔ man bɛɛ kɛɛ ɔ dɔɔ. ⁵⁶ Ala benaɲ man baale yena Mɛere ɲon ɔ ba lee Magedala nɛ, na Gyemisi na Gyosefo be naa Mɛere, na Sebedeo bia baɲ be naa.

Yesu kewuu

Maake 15:42-47; Luka 23:50-56; Gyɔn 19:38-42

⁵⁷ Kelii balinɔɔ nɛ kɔbate ɲolo ɲon bɛɛ baake e nyi Gyosefo, ɲon ɔ ba lee Arimatia donɔɔ man nɛ kɔɲawɔ botɔɔ. Na ɲon mɔ yɛɛ Yesu silala baɲ man ɲolo e. ⁵⁸ ɔ gyuu Pilato gyan ka sola e nyi waa fa e gbɛɛ na waa mo Yesu woo ɲon ke wuu. Keɲte Pilato sɛɛwɔ nyi baa moo Yesu woo ɲon fa e. ⁵⁹ Keɲte Gyosefo moo woo ɲon, te ɔ moo akaralɛɛ wɔle wɔle daale milii e. ⁶⁰ Te ɔ moo e ke wuu boe kɔɔ wɔle keɲ ɲon Gyosefo gbagba be kare see ɔ wose nɛ man. Keɲte ɔ bilinɲi boe dinaa daale ɔ yebɔɔ keɲ kɔɔ te ɔ lanawɔ. ⁶¹ Na Mɛere ɲon ɔ

ba lee Magedala nɛ, na Mɛere balate ɲon baɲɛ botɔɔ be sia tee na yebɔɔ keɲ.

⁶² Tɛɛ kena keɲ ke yɛɛ Gyudatena kefɛɛfowee ke nɛ, Wurubuare saese kegyiise na Farasiitena baɲ gyuuwɔ ke gyanɛɛ Pilato dekpaɲalan man. ⁶³ Keɲte be yako Pilato nyiaa, "Kegyia dɛɛ ɔɔse nyi Yesu dekarate ɲon ke kyaa keɲ nɛ ɔ yakowɔ nyiaa, weeya atoorote wɔle na waa foɲ lee yen man. ⁶⁴ Mena dɔɔ yela be kaa deke yebɔɔ keɲ na baa gyee ke nideli kelii weeya atoorote keɲ. Na mena ya na ɔ kaseela baɲ baa yo gyu ke ɲmɛɛle e lese na baa yako nyi, ɔ foɲae lee yen man. Na mena ya na, dekara alate kei gyae ka kela gyanɲba te keɲ." ⁶⁵ Keɲte Pilato yako wɔ nyiaa, e lese ɛmɛɛ gbagba e balan na baa gyu ka deke yebɔɔ keɲ nideli fa ɲon ngba mena keɲ baa tale nɛ. ⁶⁶ Mena dɔɔ be gyuuwɔ ke desina yebɔɔ keɲ ɔ nideli keɲ nyi ɲolo na ɲolo be tale tɛɛse boe keɲ lee ke kɔɔ man ya. Keɲte ba lese balan nyi baa gyee yebɔɔ keɲ nideli.

Yesu kefoɲ lee yen man

Maake 16:1-10; Luka 24:1-12; Gyɔn 20:1-10

28 Gyudatena kefɛɛfowee wɔle tɛɛ kena nebo nebo fuu nɛ, Mɛere ɲon ɔ ba lee Magedala na Mɛere balate ɲon korowɔ gyu botɔɔ keɲ kɔɔ wuu Yesu nɛ. ² Debaɲ kenaɲ nɛ tɛɛle wosiwɔ nawolo nyi de Gbenɲyoo Wurubuare kpilale te tisi lee adido kɔɲ kaa bilinɲi boe keɲ see yenaɲ, te ɔ tisiwɔ kyaa ke dɔɔ. ³ Na Wurubuare kpilale ɲon ne ɲalakee ngba ɔga keɲmaale nɛ, te ɔ kegba woloseɛ futututu ngba akaralɛɛ nɛ. ⁴ Balan baɲ bɛɛ deke yebɔɔ keɲ kena Wurubuare kpilale ɲon nɛ, gyakolonɲ gyoo wɔ nideli te be dɔɔ ba seɲɛ botɔɔ ngba woya nɛ.

⁵ Keɲte Wurubuare kpilale ɲon yako ala baɲ nyiaa, "E na yee ya, ma gyen nyi Yesu ɲon kɔɔ gyɔɔ sakaa ɔpaɲɔɲ dɔɔ nɛ yaa e ne kɛo. ⁶ ɔ be kyaa kebo ya. ɔ te fom lee woya man ngba mena keɲ ɔ be yako see nɛ. E kɔɲ kaa kɛɛ ɔ dedoi man, ⁷ na e ke ta bilinɲibilenɲ ke yako ɔ kaseela baɲ nyiaa ɔ te fom lee woya man te ɔ te kyanɲ ɲon gbɛɛ ɔ ne gyu Galelia tɛɛle man. Botɔɔ te e kena e. Kei yena nombii keɲ me dana maa yako ɲon."

⁸ Keɲte ala baɲ moo gyakolonɲ yeu lee yebɔɔ keɲ gyanɲ. Mɔna yɛɛ wɔ gyonɲ te be yeuwa gyu be kaa yako ɔ kaseela baɲ. ⁹ Karatetee dokolonɲ te Yesu gyanɛɛ na ala baɲ te ɔ doo wɔ kɔɔ nyiaa, "Wurubuare waa fa ɲon wosefɛɛrenɲ." Keɲte ala baɲ tuuwɔ benaa e te be tisiwɔ bunɲ kyanɲ ɔ nawɔɔ som e. ¹⁰ Keɲte Yesu yako wɔ nyiaa, "E na yee ya, e gyu ke yako me tebia baɲ nyiaa, baa gyu Galelia tɛɛle man. Botɔɔ te baa naa maɲ."

¹¹ Debaɲ keɲ ala baɲ ne gyuu nɛ, yoonɔɔtɛna baɲ bee gyee yebɔɔ keɲ nɛ man baale gyuuwɔ donɔɔ man ke yako Wurubuare saese kegyiise kpene kamase keɲ be kɔɲ nɛ. ¹² Botɔɔ te Wurubuare saese kegyiise na donɔɔ kegyiise baɲ gyanɛɛwɔ, te be bakewɔ te be faa yoonɔɔtɛna baɲ bɛɛ deke yebɔɔ keɲ nɛ kɔba burum daale, ¹³ na baa yako nyi nelim ba ke doo na, te Yesu kaseela baɲ kɔɲawɔ kaa ɲmɛɛle ɔ woo ɲon. ¹⁴ Te be yako wɔ nyi akpaa Pilato de nyii nombia keɲ na, daa dee gyu kekoloji na e na dɛɛ lese ɲon lee nombia

man. ¹⁵ Mena dɔɔ yoonɔɔtena ban lɛɛ kɔba keŋ te be gyuuɔɔ ke yɛɛ ŋgba mena keŋ kegyiise ban be yako wɔ nɛ. Mena nombia keŋa te yaasee Gyudatena tɛɛle man kaa lii na gyɛŋ.

Tom dinaa keŋ Yesu ba ma do ɔ kaseela nyinmaa man

Maake 16:14-18; Luka 24:47-49

¹⁶ Mena dɔɔ Yesu kaseela kufu daale akan ban gyuuɔɔ Galelia tɛɛle man, te be gyuu bula keŋ dɔɔ Yesu ba wola wɔ nyi baa gyu nɛ. ¹⁷ Botɔɔ te Yesu ka lese ɔ wose

wola wɔ te be buɔawɔ som e, mɔna be man baale te lɛɛ di ya. ¹⁸ Keŋte Yesu tuuɔɔ benaa wɔ te ɔ yako wɔ nyiaa, "Wurubuare te fa maŋ don adido na tɛɛle kei pou dɔɔ. ¹⁹ Mena dɔɔ ɛ gyu tɛɛle kei pou dɔɔ na ɛ kaa wola balan na baa bese me kaseela. ɛ ɔ wɔ Wu-rubuare lon lee Wurubuare kya ŋon na ɔ Bu ŋon na ɔ Feliŋ ŋon yele man. ²⁰ Na ɛ ka wola wɔ na baa di kpene kamase keŋ mɔɔ faree ŋon nɛ dɔɔ. Te mɛɛ yako ŋon ɛ ke nyii nyiaa, me kpue na ŋon deban kamase kelii tɛɛle kei ɔto."

Maake

Gyɔn Wurubuare loŋsɔɔre ŋon ke desina gbɛɛ fa Yesu kekɔŋ

Mateo 3:1-12; Luka 3:1-8; Gyɔn 1:19-28

1 Wurubuare bu Yesu Kristo nombia kpaakpaa ŋan kewalaŋ yaa. ² Wurubuare kpila tobaale ŋon bɛɛ baake nyi Gyɔn nɛ nyi waa kyaŋ Yesu gbɛɛ kɔŋ, ŋgba mena keŋ Wurubuare dekpɛŋkpɛŋgyɔɔre ŋon bɛɛ baake e nyi Yesaya be yako Wurubuare nombia aŋmaraseŋ see ŋan man nɛ. ³ Yakowɔ nyiaa, “Kɛɛ! Mee kpila me kpilale na waa ta n siaman. Ŋon ne gyae la waa desina n gbɛɛneŋ see neŋ.” ⁴ Wurubuare dekpɛŋkpɛŋgyɔɔre Yesaya besewɔ yako Gyɔn wose man nombia Wurubuare nombia aŋmaraseŋ see ŋan man bela nyiaa, “Ŋolo ne fae yeesa depampaa dinaa keŋ man nyiaa, ‘E desina de Gberŋgyoo gbɛɛnaa, na e ke yela ɔ gbɛɛneŋ pou ka tenee.’” ⁵ Mena dɔɔ kɔŋawɔ ampaŋ nyiaa, Gyɔn ŋon ɔ ne sɔ bal-aŋ Wurubuare loŋ nɛ kyaawɔ depampaa dinaa keŋ man. Na ɔ ne kolosi fa bal-aŋ nyi baa kyɛɛkee lee be gbɛɛneŋ kumɛɛ man na baa kɔŋ Wurubuare gyaŋ, na baa sɔ wɔ Wurubuare loŋ na Wurubuare ka mo be nombiakumɛɛ kyɛɛ wɔ. ⁶ Mena dɔɔ bal-aŋ burum leewo Gyudia tɛɛlese pou man, na Gyerusalem donɔɔ man gyu ketɔɔɛ be nombiakumɛɛ ŋan bɛɛ yeɛ nɛ fa Gyɔn, te ɔ sɔ wɔ Wurubuare loŋ Gyɔɔdan boo man. ⁷ Na kumumɔ tɔne te ba moowɔ ŋara Gyɔn kegba, te wonembu tɔne te ɔ moowɔ yeɛ abɔɔɔ kpaŋ ɔ teŋa man. Akpataana na teeɔɔ yɛna ɔ weeneɛ ŋan ɔ ne dii. ⁸ Keŋte Gyɔn yako bal-aŋ baŋ nyiaa, “Walaŋ ŋolo dɔŋ me wɔle ɔ ne kɔŋ keŋ ɔ kela maŋ. Maŋ tekaboena nyi maa buŋ booli tɛnate nkyokota ŋmeeseŋ gba ya. ⁹ Maŋ dɔɔ loŋ te maŋ dana mɛɛ sɔ ŋon Wurubuare loŋ, mɔna akpaa ŋon de kɔŋ na Wurubuare felinŋ te waa mo sɔ ŋon Wurubuare loŋ.”

Yesu Wurubuare loŋkesɔ

Mateo 3:13-4:11; Luka 3:21-22; 4:1-4

⁹ Gyɔn kɛɛ sɔ bal-aŋ Wurubuare loŋ nɛ, te Yesu leewo Nasarete donɔɔ keŋ ke kyaa Galelia tɛɛle man nɛ kɔŋ, te Gyɔn sɔ e Wurubuare loŋ Gyɔɔdan boo man. ¹⁰ Yesu ka mo waa lee loŋ keŋ man nɛ, karatete dokolonŋ te ɔ naawɔ na adido ta toro, te Wurubuare felinŋ ŋon moo duwulɔŋ dinɔɔ tisi lee adido kaa gyakaa ɔ dɔɔ. ¹¹ Botɔɔ te be nyii woya ŋaale kolosiwɔ lee adido yako nyiaa, “Nyaŋ yɛna me bu ŋon mɛɛ gyae lee me konɔɔ man, te n na gyoo me sia nideli.”

¹² Debokenaŋ man te Wurubuare felinŋ ŋon yela Yesu gyuuwɔ depampaa dinaa daale man. ¹³ Yesu kyaawɔ depampaa ken-aŋ man weeya sɔŋola (40). ɔ kekyaa botɔɔ nɛ, te ɔɔɔsam kɔŋawɔ kaa kɛɛse e kɛɛse e kina. Na Yesu kyae ŋale man wonembia man, te Wurubuare kpilala leewo adido kɔŋ kaa kɛɛ ɔ dɔɔ.

Yesu kebaake ɔ kaseela gyangba nyibaŋ

Mateo 4:12-22; Luka 4:14-15; 5:1-11

¹⁴ Te di weeya ala ya te be kyaŋa Gyɔn tɔ deni. Ba ke kyaŋ e tɔ deni wɔle nɛ, Yesu kɔŋawɔ Galelia tɛɛle dɔɔ ɔ ne kolosi Wurubuare nombia kpaakpaa ŋan fa bal-aŋ nyiaa, ¹⁵ “Debaŋ keŋ te lii, te Wurubuare gyoori keŋ mo ta benaa. E kyɛɛkee lee e gbɛɛneŋ kumɛɛ man kɔŋ Wurubuare gyaŋ, na e ke lee nombia kpaakpaa ŋan di!”

¹⁶ Keŋte Yesu gyuuwɔ ka mo Galelia boo donɔɔman. Botɔɔ te ɔ naa Simɔn na ɔ naabu Anderiase na bɛɛ lo asawuse boo keŋ man, nawolo nyi be yeɛ kɛɛ kyaŋarawɔ. ¹⁷ Keŋte Yesu yako wɔ nyiaa, “E kaa sila maŋ, na maa yela e ke yilaa bal-aŋ fa maŋ ŋgba mena keŋ e ne kyaŋ kɛɛ nɛ.” ¹⁸ Debokenaŋ man te be tinaa ba asawuse ŋan yela, te be kaa sila Yesu. ¹⁹ ɔ ke gyu ɔ siaman kyomii nɛ, ɔ naa Sebedeo bia Gyemisi na ɔ naabu Gyɔn na be doo ba degbele man bee desina ba asawuse. ²⁰ Debokenaŋ man te Yesu baake wɔ, te be tinaa be kya Sebedeo na be paasetena baŋ pou yela degbele keŋ man te be kaa sila Yesu.

Yesu kegegi felinŋkum lee balee ŋolo man

Luka 4:31-37

²¹ Keŋte be gyuuwɔ Kapanum donɔɔ man. Te Gyudatena kefeefowee kelii nɛ, Yesu gyuuwɔ ɔɔ som deni man ɔ kaa wola wɔ Wurubuare nombia. ²² Yesu kawola keŋ doo bal-aŋ baŋ pou dɔɔ. Nawolo nyi ɔ ne gyɔ ɔ konɔɔ wola ŋgba walaŋ ŋon ɔ dana doŋ nombia ŋan ɔ na wolo nɛ dɔɔ nɛ. ɔ kawola keŋ te yeɛ ŋgba Gyudatena mmaraa wolala baŋ nɛ ya. ²³ Debaŋ ken-aŋ na balee ŋolo kyaa ɔɔ som deni man botɔɔ keŋ felinŋkum doo ɔ man. Karatete dokolonŋ te ɔ fae yeesa keŋkeŋ nyiaa, ²⁴ “Nyaŋ Yesu Nasarete baale, wɔŋ yaa n ne gyae de gyaŋ? N kɔŋae n kaa wɔle daa? Ma gyeŋ neŋ nyi nyaŋ yɛna Wurubuare walaŋ ŋon ayimeɛ be doo n man ya nɛ.”

²⁵ Botɔɔ te Yesu faree felinŋkum keŋ nyiaa, “Wu n dɔɔ, na n ka lee ɔ man.” ²⁶ Keŋte felinŋkum keŋ wosi balee ŋon nideli, te ke fae yeesa keŋkeŋ te ka leewo ɔ man laŋ. ²⁷ Nombii kei doo bal-aŋ baŋ pou dɔɔ te be dɔɔ dɔŋa nyiaa, “Wɔŋ nombii yaa? Kawola wɔle? ɔ dana doŋ felinŋkumɛɛ dɔɔ, keŋ nyi ɔ ne kolosi fa ŋa na ŋee

nyii ɔ dei." ²⁸ Mena ɔɔ Yesu wose man nombia yaaseewɔ gyu Galelia tɛele man na ka yenaase pou.

Yesu kekycɔ balan burum kaweesɛ

Mateo 8:14-17; Luka 4:38-41

²⁹ Be ka lee ɔɔ som deni keɔ man pɛ, te balan na Gyemisi na Gyɔn gyuuwɔ Simɔn na Anderiase dɛɛ. ³⁰ Be ke gyu na Simɔn wa awu doo ɔ na wee kpanalan, keɔte be yako Yesu. ³¹ Botɔɔ te Yesu gyuuwɔ alo ɔn gyan, te ɔ kyanja e ɔ nyinmaa man gate e kyaase. Debokenan man te alo ɔn kawee keɔ tanawɔ, te ɔ keɛ be ɔɔ.

³² Mena wee kenan balinɔɔ weese kagyoo nɛ, balan moo be kaweesetena na balan pou felinkumɛ doo be man nɛ keɔ Yesu gyan. ³³ Keɔte donɔɔ keɔ man balan pou kɔɔnawɔ kaa wuu dekpandalan keɔ denanɔɔ man.

³⁴ Te Yesu kyɔɔ balan burum be kaweesɛ kpookpoo pou. ɔ gegi felinkumɛ burum mɔ lee balan man keɔ ɔ te fa ɔn gbɛɛ nyi ɔn deɛ kolosi ya, nawolo nyi ɔn gyan walan ɔn dinɔɔ Yesu yɛɛ.

Yesu kekolosi Wurubuare nombia Galelia tɛele man

Luka 4:42-44

³⁵ Ke tɛɛ kena nebo nebo fuu nɛ, Yesu karatɛewɔ lee dekpandalan man gyu yenan daale keɔ botɔɔ yɛɛ yididi nɛ, te ɔ ke fanewɔ fa Wurubuare. ³⁶ Keɔte Simɔn na ɔ tebia balan gyuuwɔ bɛɛ keo e. ³⁷ Ba kena e nɛ te be yako e nyiaa, "Balan balan pou ne keo nɛ." ³⁸ Botɔɔ te Yesu yako wɔ nyiaa, "E yela deɛ gyu donɔɔɔ ɔn ɔn kyaa siaman nɛ man, na me kaa kolosi Wurubuare nombia ɔn botɔɔ mɔ. Nawolo nyi keɔ ɔn te me kɔɔnawɔ tɛele kei ɔɔ." ³⁹ Mena ɔɔ ɔ tɛɛwɔ kila Galelia tɛele pou ɔɔ, te ɔ kolosi Wurubuare nombia ɔn fa wɔ ɔɔ som denɛ man pou, te ɔ gegi felinkumɛ lee balan man.

Yesu kekycɔ akuntunɛte ɔn kawee

Mateo 8:1-4; Luka 5:12-16

⁴⁰ Te akuntunɛte ɔn kaa bunawɔ ɔ doona ɔɔ Yesu nawɔɔɛ waase e nyiaa, "Me Gbenngyoo, akpaa n nɛ gyae na n ke tale kyɔ man me kawee kei." ⁴¹ Botɔɔ nɛ, ɔ nombia yɛɛ Yesu waranase te ɔ moo ɔ nyinmaa gyakaa ɔ ɔɔ yako e nyiaa, "Mɛɛ gyae, n kawee dɛɛ tan." ⁴² Debokenan man te ɔ kawee keɔ tanawɔ, te ɔ nyin ɔ wose. ⁴³ Pɛ Yesu ke ɔ baleɛ ɔn gbɛɛ nɛ, ɔ faree e nideli nyiaa, ⁴⁴ "Kɛɛ nyi walan na walan na nyii kpene keɔ be keɔ nɛ ya. Mɔna mo n wose gyu kawola Wurubuare sae ɔn, na n ketɔ kedeesa abɔɔ ɔn de naana Mosesi ba wolo nyi yaa ɔ nɛ. Kei gyae ke yela walan kamase kena nyi n kawee keɔ te tan." ⁴⁵ Mɔna baleɛ ɔn ka lee debɔɔ man pɛ te ɔ gyoo nombia ɔn dekpɛnkeɔ kegyɔ, te walan kamase nyiiwɔ. Lee mena ɔɔ Yesu te tale gyoo donɔɔ kamase man na balan kena e ya. ɔ ne gyu bo ke kyaa donɔɔ keɔ man, botɔɔ keɔ balan be gyae baa naa e ya nɛ. Mɔ keɔ koran na, balan na lee yenan kamase keɔ ɔ gyan.

Yesu kekycɔ ɔtakase ɔn kawee

Mateo 9:1-8; Luka 5:17-26

² Weeya akalanɛɛ ɔnale wɔle nɛ, Yesu besewɔ gyu Kapanum donɔɔ man te balan nyiiwɔ nyi ɔ te keɔ dɛɛ. ² Keɔte balan burum kaa wuuwɔ botɔɔ, keɔ nyi nae dasenae be doo ya. Mena ɔɔ gbɛɛ be doo keɔ ɔn lo waa mo gyoo dekpandalan keɔ man gba ya. Te Yesu kolosi Wurubuare nombia fa wɔ. ³ Keɔte balan banaara baale seele ɔtakase ɔnale bɛɛ keɔ Yesu gyan. ⁴ Keɔ balan boe ɔɔ be te nyin gbɛɛ mo e ta denanɔɔ man ya. Mena ɔɔ ba gyan deni keɔ man Yesu kyaa nɛ nyee ɔɔ te be woleɛ yenan daale, te be tisinaa kawee ɔn na ɔ dofoɔn keɔ pou dɛɛdɛɛ see Yesu siaman. ⁵ Yesu kena mena keɔ balan balan be lɛ e di nɛ, ɔ yako kawee ɔn nyiaa, "Me bu, me ta mo n nombiakumɛ kyɛɛ nɛ." ⁶ Botɔɔ te Gyudatena mmaraa wolala balan be kyaa botɔɔ nɛ yakowɔ ba nyeeɛ man nyiaa, ⁷ "Weera ɔɔ te baleɛ kei ne kolosi mena? ɔ te kolosi mmusuo nombia. Lee Wurubuare wɔle na, amɔte kyaa la keɔ waa tale mo dukum kyɛɛ?" ⁸ Debokenan man te Yesu gyan kpene keɔ bɛɛ gyuen nɛ te ɔ yako wɔ nyiaa, "Wɔn ɔɔ te e na gyuen keɔ e nyeeɛ man?" ⁹ Nombia keɔ man wɔnti wɔla na keyako fa ɔtakase ɔn? "Me ta mo n dukum kyɛɛ nɛ," yaa "Koro seɔ na n ka mo n dofoɔn na n ke ta?" ¹⁰ Mɔna mɛɛ gyae e ka gyan nyi, Man Deniwalan Bu dana donɔɔ tɛele kei ɔɔ nyi maa mo dukum kyɛɛ." Mena ɔɔ ɔ yako kawee ɔn nyiaa, ¹¹ "Koro seɔ. Gate n dofoɔn, na n ke ta gyu n dɛɛ." ¹² Debokenan man te kawee ɔn korowɔ seɔ ɔ nawɔɔ ɔɔ, te ɔ gate ɔ dofoɔn keɔ ɔɔ doo nɛ, te ɔ lewɔ lan ɔ dɛɛ balan balan pou siaman. Nombia keɔ doo balan balan pou keɔ te ba lese Wurubuare yele yako nyiaa, "Da te naa ta mena nombia keɔ dinɔɔ see ya."

Yesu ke baake Lewi

Mateo 9:9-13; Luka 5:27-32

¹³ Kenan wɔle te Yesu besewɔ gyu Galelia boo keɔ man, te balan burum kɔɔnawɔ ɔ gyan te ɔ wola wɔ Wurubuare nombia. ¹⁴ ɔ ke ta ɔ ne lam nɛ, ɔ naa Alfeose bu Lewi ɔn ɔ yɛɛ lempoolɛere e nɛ, na ɔ kyaa ɔ lempoo delɛ man. Te Yesu yako e nyiaa, "Sila man." Keɔte Lewi korowɔ sila e.

¹⁵ Kenan wɔle nɛ, Lewi baake Yesu na ɔ kaseela balan gyu ɔ dɛɛ be kaa di. Lempoolɛera na nombiakumɛyɛera burum sila Yesu na ɔ kaseela balan gyu botɔɔ, te balan na wɔ pou ke diiwɔ bom. ¹⁶ Gyudatena mmaraa wolala balan keɔ lee Farasiitena dikpii keɔ man kena ɔn Yesu ne dii bom na lempoolɛera na nombiakumɛyɛera nɛ be keɔse ɔ kaseela balan nyiaa, "Weera ɔɔ te Yesu ne dii bom na lempoolɛera na nombiakumɛyɛera?" ¹⁷ Yesu kenyii mena nɛ te ɔ yako wɔ nyiaa, "Kaweesetena te kaboena nyi baa kyɔ wɔ kawee. Balan balan keɔ na wee ya nɛ, ɔɔ keɔ ne hia kawee kekycɔ ya. Ma te keɔ nyi me kaa baake balan balan be gbɛɛnen wulaa tenɛ Wurubuare siaman nɛ ya. Mɔna me keɔnɛ na me kaa baake balan balan be yɛɛ nombiakumɛyɛerawɔ nɛ."

Ba ke bɔɔse Yesu bɔɔkebakɔ nɔmbia

Mateo 9:14-17; Luka 5:33-39

¹⁸ Wee daale balan baale naawɔ na Gyɔn Wurubuare lonɔɔre silala na Farasiitena ne bake be ɔɔ. Kenɛte be bɔɔse Yesu nyiaa, "Weera ɔɔ te Gyɔn Wurubuare lonɔɔre silala na Farasiitena ne bake be ɔɔ, te nyan wui kɛwɔ ɔɔ ɔɔ ne bake be ɔɔ ya?" ¹⁹ Botɔɔ te Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, "Sena te balan ban be kyaa alowɔletɛɛ nɛ baa tale bake be ɔɔ kenɛ alowɔle baale kyaa be gyan? Alowɔle baale nyinɔa ɔ kyaa be gyan nɛ, ɔɔ gyaɛ baa tale bake be ɔɔ ya. ²⁰ Mɔna debaran daale gyaɛ kekɔn kenɛ baa mo alowɔle baale non lee be gyan. Mena wee kenanɛ man te baa bake be ɔɔ. ²¹ Nolo bɛɛ kara kanyan wɔle mo taa kakyengbelaa kenɛ ba yem nɛ ɔɔ ya. Akpaa ɔ yɛɛ mena nɛ, kanyan wɔle kenɛ gyaɛ ke tao kakyengbelaa kenɛ wolose ke ɔɔ kenɛ yɛɛ ke dinaa. ²² Mena mɔ te nolo bɛɛ mo solonɛ wɔle do wonembu tɔne ogele bene man ya. Akpaa ɔ yɛɛ mena na solonɛ kenɛ gyaɛ ke tao tɔne kenɛ lii, na solonɛ kenɛ na wonembu tɔne ogele kenɛ pou ke wɔlɛɛ. Bɛɛ mo solonɛ wɔle bo do wonembu tɔne ogele wɔle man."

Yesu kawola lee keɛɛfowee wose man

Mateo 12:1-8; Luka 6:1-5

²³ Kelii Gyudatena keɛɛfowee nɛ, Yesu na ɔ kaseela banɛ gyuuwɔ ka mo ɔɔ daale man. Na weenɛɛ nyan senɛɛ ɔɔ kenanɛ man nɛ yɛɛ ngba kefaa nɛ. Kenɛte ba kpera njaale posaa bɛɛ tao. ²⁴ Kenɛte Farasiitena bɔɔse Yesu nyiaa, "Weera te n kaseela banɛ ne yɛɛ kpene kenɛ dɛɛ kɔle nɛ da keɛɛfowee?" ²⁵ Botɔɔ te Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, "ɛ te kala ta lee Wurubuare tɔne kenɛ man kpene kenɛ de naana Defidi be yɛɛ debaran kenɛ tanam be kyan non na ɔ tebia, te ba wose be kyan wɔ nɛ yee? ²⁶ Debaran kenɛ Abiata yɛɛ Wurubuare sae kegyia e nɛ, de naana Defidi gyooowɔ Wurubuare ɔsom deni dinaa kenɛ man, te ɔ dii bodobodo kenɛ ɔɔ mo deesi fa Wurubuare kenɛ nolo be dana gbɛɛ waa di ke kpu na Wurubuare saese ya nɛ. Kenɛte ɔ moo njaale mɔ fa ɔ tebia banɛ be kpue na e nɛ, te banɛ mɔ diiwɔ." ²⁷ Te Yesu torowɔ yako wɔ nyiaa, "Wurubuare yɛɛ keɛɛfowee bo fa walanɛ. ɔ te yɛɛ walanɛ fa keɛɛfowee ya. ²⁸ Mena ɔɔ man Deniwalan Bu non yena keɛɛfowee kenɛ gba Gbenɛgyoo."

Yesu kekɔɔ baam dayenasate nolo kawee

Mateo 12:9-14; Luka 6:6-11

3 Wee daale Yesu besewɔ gyu Gyudatena ɔsom deni man. ɔ ke gyu nɛ, na baam dayenasate nolo kyaa botɔɔ. ² Na balan banɛ baale na deke Yesu nyi waa kyɔ balee non kawee ba keɛɛfowee kenɛ, na baa nyin mo nombia gyakaa ɔ ɔɔ. ³ Kenɛte Yesu yako baam dayenasate non nyiaa, "Lee kaa senɛ siaman kebo." ⁴ Botɔɔ te Yesu bɔɔse wɔ nyiaa, "Wonɛ te da mmaraa ne fa gbɛɛ nyi dɛɛ yɛɛ keɛɛfowee? Da mmaraa ne fa daa gbɛɛ nyi dɛɛ yɛɛ kolo kpaakpaa yaa dɛɛ yɛɛ kolo kum? Dɛɛ lɛɛ walanɛ nyee yaa, dee yela waa yenɛ?" Botɔɔ na, nolo te tale gyuuusu ɔ ɔɔ ya. ⁵ Te Yesu kɛɛ wɔ pou

gyanɛɛ banɛ man, te takaa e nideli lee ba denɛle donɛ kenɛ ɔɔ. Kenɛte ɔ yako kaweeɛ non nyiaa, "Teneɛ n baam." Botɔɔ te balee non teneɛ ɔ baam kenɛ, te kawee kenɛ tanawɔ te ɔ baam kenɛ yɛɛ donɛ. ⁶ Mena ɔɔ Farasiitena na Herode silala leewɔ be kaa bake mena kenɛ baa mo ko Yesu.

Balan burum kesila Yesu

Mateo 12:15-16; Luka 6:17-19

⁷ Kenanɛ wɔle te Yesu na ɔ kaseela banɛ wɔnɛ ba wose lee botɔɔ gyu Galelia boo ɔɔman, te balan burum banɛ ɔɔ lee Galelia nɛ sila e gyu botɔɔ. ⁸ Be ke nyii kpene kenɛ ɔ ne yɛɛ nɛ, balan burum leewɔ Gyerusalem na Idumia donɔɔse na tɛɛle kenɛ ke kyaa Gyɔɔdan boo dinɛ-gyin nɛ, na donɔɔse nyan be kilisi Tae na Sidon nɛ man kɔn ɔ gyan. ⁹ Balan banɛ booronɛ ɔɔ ɔ yako ɔ kaseela banɛ nyi baa gyaɛ degbele fa e, na balan banɛ be nyinɛ tɔ e do ya. ¹⁰ Nawolo nyi ɔ te kyɔ balan burum kaweeɛ, mena ɔɔ banɛ be sɛɛ be dana kaweeɛ nɛ te kaa wuu ɔ ɔɔ kenɛ bɛɛ gyaɛ baa mo be nyinɛmaase tina e. ¹¹ Te akpaa balan banɛ felinɛkum doo be man nɛ de naa e na, bɛɛ bunɛii ɔ nawɔɔtɛɛ na bɛɛ fae yeesa nyiaa, "Nyan yena Wurubuare bu non." ¹² Kenɛte Yesu fareɛ wɔ nyi, be na yela balan ka gyan walanɛ non dinɔɔ ɔ yɛɛ ya.

Yesu ka lese ɔ kpilala kufu bala banɛ

Mateo 10:1-4; Luka 6:12-16

¹³ Kenɛte Yesu gyanɛ bula daale, te ɔ baake balan banɛ ɔ ne gyaɛ nɛ te be kaa yilaawɔ ɔ gyan. ¹⁴ Te ɔ lese balan banɛ man baala kufu bala, te ɔ baake wɔ ɔ kpilala nyi baa kpu na e na waa kpilii wɔ na baa ta yako Wurubuare nombia nyan. ¹⁵ Na waa fa wɔ donɛ na baa gberaa felinɛkumɛɛ lee balan man. ¹⁶ Baala kufu bala banɛ Yesu ba lese nɛ yela yaa, Simɔn te ɔ doo e yele nyi Pita, na ¹⁷ Sebedeo bu Gyemisi na ɔ naabu Gyɔn, te ɔ besewɔ do wɔ yela nyi Boanegesi. Yele kei nawolo nyi bɛɛ yɛɛ nombia bo yakaa yakaa na donɛ ngba ɔga kefae nɛ, ¹⁸ na Anderiase na Filipino na Batolomeo na Mateo na Tomase na Alfeose bu Gyemisi na Tadeose na Kanaan baale Simɔn non ɔ ne gyaɛ ɔ balan nideli nɛ, ¹⁹ na Gyudase Isekarɔte non ɔ ba lese Yesu fa nɛ.

Yesu na Belisebu

Mateo 12:25-29; Luka 11:17-22

²⁰ Yesu ka lese ɔ kpilala banɛ tanɛ nɛ te ɔ gyuuuwɔ ɔ dɛɛ. Kenɛte balan burum kɔnawɔ kaa wuu ɔ ɔɔ, kenɛ non na ɔ kaseela bee nyinɛ gbɛɛ baa di weenɛɛ panpan gba ya. ²¹ ɔ lonɔtona kenyii mena nɛ be gyuuuwɔ be kaa kyan e gyu dɛɛ, nawolo nyi na balan banɛ kpa ɔ nyee ne wɔlɛɛ. ²² Botɔɔ te Gyudatena mmaraa wolala banɛ ɔɔ lee Gyerusalem donɔɔ man kɔn botɔɔ nɛ yakowɔ nyiaa, "Felinɛkumɛɛ pou gyoo non bɛɛ baake e nyi Belisebu nɛ doola Yesu man. Non faa na e donɛ te ɔ na mo gberaa felinɛkumɛɛ lee balan man nɛ." ²³ Kenɛte Yesu baake balan banɛ kɔn ɔ gyan yako wɔ aduya man nyiaa, "Sena te ɔɔɔnsam waa tale gegi ɔ wose? ²⁴ Akpaa tɛɛle daale man balan de kpase ba wose bee yoo na donɛ nɛ, tɛɛle kenanɛ be gyaɛ ke senɛ ya. ²⁵ Mena mɔ te akpaa dek-

paŋalan daale man balan de kpase ba wose bee yoo na dɔŋa nɛ, dekpaŋalan kenan mɔ be gyae ke tale senj ya. ²⁶ Te akpaa abɔnsam na ɔ tewulɛɛ de kpase ba wose kpookpoo te ba koro senj tia dɔŋa na, ɔ be gyae waa tale senj ya. Na ɔ gyoori kenj ɔto kenan." ²⁷ Kenje Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, ŋolo be tale gyu donje ŋolo dɛɛ na ɔ kaa mo ɔ kolo, kenj nyi ɔ te di donje ŋon dɔɔ ya. Nyi akpaa ɔ di donje ŋon dɔɔ te ɔ bake e see nɛ, kenan na waa tale kuu wa abɔɔ pou. ²⁸ Mɛɛ yako ŋon anokoare baa ε ke nyii nyiaa, Wurubuare waa tale mo balan pou nombiakumɛɛ na mmusuo nombia ŋan bɛɛ yɛɛ nɛ kyɛɛ wɔ. ²⁹ Mɔna walan ŋon waa kolosi mmusuo nombia tia Wurubuare felinj ŋon nɛ, ɔ be gyae waa mo kyɛɛ ɔtenate korakora ya. Nawolo nyi walan ŋonanj te yɛɛ nombiakumɛɛ ŋan ŋe doo kekpaakekpaa. ³⁰ Kenj dɔɔ te Yesu be yako nombia kenja yɛna nyiaa, na balan ne yako nyi felinjum doo la ɔ man.

Yesu ɔ naa na ɔ naabia Mateo 12:46-50; Luka 8:19-21

³¹ Kenje Yesu ɔ naa na ɔ naabia kɔŋawɔ kaa senj debɔɔman kpila nyi baa baake e fa wɔ. ³² Na balan burum kyaa kilisi e te be yako e nyiaa, "Kɛɛ, n naa na n naabia senjɛɛ debɔɔman bɛɛ gyae nenj." ³³ Botɔɔ te Yesu bɔɔɔse wɔ nyiaa, "Bomɔ yɛna me naa na me naabia?" ³⁴ Kenje ɔ kɛɛ banj be kyaa kilisi e nɛ gyanjɛɛ te ɔ yakowɔ nyiaa, "Kɛɛ, me naa na me naabia yɛna kɛwɔ." ³⁵ Walan kamase ŋon ɔ ne yɛɛ Wurubuare kegyaebii nɛ, ŋon yɛna me naabu na me deesi na me naa."

Yesu kegyɔ dudu lee wɔɔfarale ŋolo wose man Mateo 13:1-17; Luka 8:4-10

4 Wee daale Yesu besewɔ ɔ na wola Wurubuare nombia Galelia boo bɔɔman. Te mena kenj balan burum be kaa wuu ɔ ɔɔ ɔɔ nɛ, ɔ gyooowɔ ke kyaa degbele man gyu lonj kenj dɔɔ na balan akanj banj pou senjɛɛ dekenjkenj dɔɔ. ² Botɔɔ te ɔ wola wɔ nombia aduya man. ³ Te ɔ yako wɔ nyiaa, "ɛ tei kebo, wɔɔfarale ŋolo gyuuwɔ ke ŋmatee abɔɔɔbia ŋgba amɔla nɛ ɔ wɔɔman. ⁴ ɔ kɛɛ ŋmatee ŋa nɛ, ŋaale yalawɔ gbɛɛnenjbia ŋan doo wɔɔ kenj man nɛ man, te gyebuse kaa wɔɔsee ŋa di. ⁵ ŋaale mɔ yalawɔ kpananɔse dɔɔ te ŋe tuuwɔ, mɔna tɛɛle ta boo botɔɔ ya. ⁶ Mena dɔɔ ɔga kaa senjawɔ na te ŋa botowɔ. Te kenj ŋe te nyinj lila burum dɔɔ ya nɛ, ŋe popou yekeewɔ. ⁷ Bia ŋan ŋaale mɔ yalawɔ kpalamse man te ŋe tuuwɔ, te kpalamse ŋan mɔ tuuwɔ millii ŋa. Mena dɔɔ ŋe te nyinj ŋa wose se bia ya. ⁸ Abɔɔɔbia ŋan ŋaale mɔ yalawɔ tɛɛle kpaakpaa dɔɔ te ŋe tuuwɔ bee, te ŋa see bia burum. ŋaale see bia sao na kufu (30), te ŋaale mɔ see bia sɔŋotooro (60), te ŋaale mɔ see bia sɔŋononj (100)." ⁹ Kenje Yesu yako wɔ nyiaa, "Ŋon ɔ dana denjela waa nyii na, waa tei nideli." ¹⁰ Keka Yesu waagenj nɛ, ɔ kaseela kufu bala banj na balan banj be kyaa botɔɔ kpu na wɔ nɛ yako e nyi waa wola wɔ dudu kenj asɛɛ. ¹¹ Kenje Yesu yako wɔ nyiaa, "ɛmɛɛ dɔɔ Wurubuare ta toro ya agyuenjɛɛ na ε ka gyenj nombia ŋan weesɛɛ lee ɔ gyoori kenj wose man.

Mɔna balan banj bɔɔ kpuɛ na ŋon ya nɛ dɔɔ, aduya man te baa kolosi fa wɔ, ¹² na ke yela, 'Baa keo keo mɔna bɔɔ gyae baa naa kolo ya, te baa tei tei mɔna bɔɔ gyae baa nyii nombia ŋenanj man ya. Na mena ya nɛ, baa kyɛɛkee lee be gbɛɛnenj kumɛɛ man, na Wurubuare ka mo be nombiakumɛɛ kyɛɛ wɔ.' "

Yesu kalese dudu kenj asɛɛ Mateo 13:18-23; Luka 8:11-15

¹³ Kenje Yesu yako wɔ nyiaa, "Akpaa ε bee nyii dudu kei asɛɛ ya na, sena te ε ke yɛɛ na ε ke nyii aduya akanj man? ¹⁴ Abɔɔɔbia ŋan wɔɔfarale ŋon be ŋmatee nɛ senjɛɛ fa Wurubuare nombia ŋan. ¹⁵ Balan baale yɛɛ ŋgba bia ŋan be yale wɔɔ kenj gbɛɛnenjbia man nɛ. Be nyii Wurubuare nombia ŋan pɛ, na abɔɔnsam te kɔŋ kaa lese ŋa lee be konɔɔse man. ¹⁶ Balan baale mɔ yɛɛ ŋgba bia ŋan be yale kpananɔse dɔɔ nɛ. Be nyii Wurubuare nombia ŋan na, bɛɛ lɛɛ ŋa na gyonj deboke-nanj man. ¹⁷ Mɔna kenj Wurubuare nombia ŋan te nyinj lila be man dɔɔ ya nɛ, bɔɔ ne tale senj kenjkenj kelii ɔto ya. Mena dɔɔ akpaa de kɔŋ nyi Wurubuare nombia ŋan dɔɔ te bɛɛ naase wɔ diyem na, be ta bese be wɔle bilɛj. ¹⁸ Balan baale mɔ yɛɛ ŋgba bia ŋan be yale kpalamse man nɛ. Bee nyii Wurubuare nombia ŋan, ¹⁹ mɔna akpaa tɛɛle kei dɔɔ nombia na kɔba kegyae beinj, na tɛɛle kei dɔɔ abɔɔ akanj ŋan kegyae da gyoo be man nɛ, na bee yele baa bee Kristo man ya. ²⁰ Balan baale mɔ yɛɛ ŋgba bia ŋan be yale tɛɛle kpaakpaa dɔɔ nɛ. Bee nyii Wurubuare nombia ŋan te bɛɛ lɛɛ ŋa do konɔɔ kpaakpaa man, te bɛɛ tela ŋa nideli te bɛɛ yɛɛ kakyenj di ŋe dɔɔ. Mena dɔɔ nombia ŋan ne yele bɛɛ yɛɛ abɔɔ kpaakpaa ŋgba ŋan ŋkɔ se bia sao na kufu (30) na sɔŋotooro (60), na sɔŋononj (100), nɛ."

Yesu kegyɔ dudu lee kanea wose man Mateo 5:15; Luka 8:16-18

²¹ Kenje Yesu yako wɔ nyiaa, "Ŋolo bɛɛ kyanjɛɛ kanea na waa mo kolo wuu ke dɔɔ yaa waa mo ke do mpa ateta ya. Mɔna ɔ na mo ke bo gyakaa kolo dɔɔ adido. ²² Nawolo nyi kolo ba weesɛɛ kenj be gyae ka lee debɔɔ ya, te kolo mɔ be wue kenj nyi be gyae ka lee debɔɔ ya. ²³ Walan ŋon ɔ dana denjɛɛ anenyiiŋ dei nɛ, waa see denjɛɛ na waa tei." ²⁴ Kenje Yesu yako wɔ bela nyiaa, "ɛ kɛɛ ε wose nideli lee nombia ŋan ε ne nyii nɛ man. Nawolo nyi kpene kenj n mo yɛɛ n dɔɔ nɛ, kenj ke te Wurubuare mɔ waa mo yɛɛ nenj, te waa yɛɛ nenj gba kela mena kenj n ba mo yɛɛ n dɔɔ nɛ. ²⁵ Nyanj ŋon n dana kolo na Wurubuare waa kpu nenj na n ke nyinj kpu. Te nyanj ŋon n be dana kolo ya na, kyomii kenj n na gyuenj nyi n dana koranj nɛ, Wurubuare waa leo ke lee n nyinjmaa man."

Wɔɔman kolo kabee dudu

²⁶ Yesu besewɔ gyɔ dudu fa wɔ nyiaa, "Wurubuare gyoori kenj yɛɛ ŋgba mena kenj walan ne ŋmatee abɔɔɔbia

nyaale ngba amɔla ɔ wɔɔman nɛ. ²⁷ Nelim na ka weese ɔ doo te ɔ fom na abɔɔɔbia njan ne tuu na nɛɛ bee, mɔna njon gbagba ba gyen mena kenj ne yeɛ pete nɛɛ bee ya. ²⁸ Tɛɛle kenj gbagba ne yele la te bia njan ne tuu. Ne tanjgbeɛ yeɛ faarense na te fulu, pete kaa yeɛ bia. ²⁹ Amɔla bia njan de yeɛ pɛ, na wɔɔte njon ta mo ɔ sakawa gyu ke kara nja, nawolo nyi amɔla njan kekara debanj te lii."

Danjii kenj bɛɛ baake ke nyi Mastade nɛ dudu

Mateo 13:31-32, 34; Luka 13:18-19

³⁰ Yesu besewɔ bɔɔɔse wɔ nyiaa, "Wɔn te dɛɛ mo Wurubuarɛ gyoori kenj maa na? Yaa dudu wɔnti te dɛɛ gyɔ na dɛɛ mo lese ke man? ³¹ Wurubuarɛ gyoori kenj yeɛ ngba danjii peperee daale kenj bɛɛ baake nyi Mastade nɛ. Wɔɔ man abɔɔ njan bee duu pou nɛ, danjii kei yena nje man kemaasa. ³² Mɔna nyi akpaa be duu ke nɛ, kɛɛ bee bese kolo dinaa kela daasebia akanj njan pou, kenj nyi gyebuse ne kɔn kaa loo ba asaase do ke tombia man."

³³ Aduya burum ngba kei dinɔɔ nɛ te Yesu moowɔ kolosi Wurubuarɛ nombia fa balan banj, ngba mena kenj baa tale nyii nje man nideli nɛ. ³⁴ ɔ te kolosi nombii yakaa fa wɔ kenj ɔ te gyɔ dudu ya. Mɔ nyi akpaa de ka njon na ɔ kaseela banj baagenj nɛ, ɔ na lese aduya njan pou man wola wɔ.

Yesu keyɔkɔse felinj epo ɔɔ

Mateo 8:23-27; Luka 8:22-25

³⁵ Mena wee kenanj balinɔɔ nɛ, Yesu yako ɔ kaseela banj nyiaa, "ɛ yela dɛɛ toj gyu boo kenj dingyin."

³⁶ Kenj te tinaa balan dikpii kenj yela, te njon na ɔ kaseela banj gyoowɔ degbele man te be lanjawɔ. Na agbelese nyaale mɔ silana wɔ. ³⁷ Be kee gyu na te felinj dinaa daale korowɔ ne gyɔɔ, te gyɔɔ loj do degbele kenj man te ke yela ke munu. ³⁸ Debanj kenanj na Yesu te doo dosoroj degbele kenj wɔle mo ɔ nyee gyakaa keputu ɔɔ. Kenj te ɔ kaseela banj ke gyuuusu e bɔɔɔse e nyiaa, "De Gbenjgyoo, n be famenɛ ngba dɛɛ gyae dee munu yee?" ³⁹ Botɔɔ te Yesu korowɔ te ɔ fae felinj kenj te ɔ yako loj kenj nyiaa, "Yeɛ yididi!" Kenj te felinj kenj tinaa kegyɔ yela, te loj kenj mɔ yeɛwɔ yididi. ⁴⁰ Kenj te Yesu bɔɔɔse ɔ kaseela banj nyiaa, "Wɔn ɔɔ te ɛ dana gyakolonj mena? ɛ sɛɛ ɛ te lɛɛ ta manj di yee?"

⁴¹ Gyakolonj kyanja ɔ kaseela banj te be bɔɔɔse dɔnɔ nyiaa, "Walanj wɔnti yaa kei, te felinj na loj gba ne nyii ɔ dei nɛ?"

Yesu kegyɔ walanj njon felinj kumɛɛ doo ɔ man nɛ

Mateo 8:28-34; Luka 8:26-39

5 Kenanj wɔle te Yesu na ɔ kaseela banj toja boo kenj gyu Gerasenetena tɛɛle man. ² Yesu ka lee degbele kenj man pɛ te balee njolo njon felinj kum doo ɔ man nɛ, leewɔ amusee man kɔn kaa gyanjɛ na e. ³ Na mena balee njonanj kyae amusee man botɔɔ, te njolo na njolo bɛɛ tekaa tale kyanj e do agbaraagbaraa bela ya. ⁴ Nawolo nyi nafɔ bɛɛ mo agbaraagbaraa do e ɔ nyinjmaase na ɔ nawɔɔ man, mɔna ɔ ne tirii nja pou leki. Te

njolo be dana donj kenj waa tale yɔkɔse e ya. ⁵ Nelim na ka weese na ɔ dɔn amusee man na bulase ɔɔ botɔɔ ɔ ne fae yeese, na ɔ na mo boya kɛɛɛ ɔ wose. ⁶ Balee njonanj kena Yesu ne kɔn lemlem nɛ, te ɔ yeuwɔ ke bunj ɔ siaman. ⁷⁻⁸ Botɔɔ te Yesu fae felinj kum kenj nyi waa lee balee njon man. Kenj te balee njon fae yeese kenj kenj nyiaa, "Yesu, Wurubuarɛ Adidote Bu, wɔn te n ne gyae me gyanj? Mɛɛ mo Wurubuarɛ mɛɛ doo nenj teree nyi, na naase manj diyem ya." ⁹ Te Yesu bɔɔɔse balee njon nyi, "N yele yena sena?" Te ɔ yako e nyi, "Ma yele yena dikpii, nawolo nyi da boe." ¹⁰ Kenj te balee njon waase Yesu agbaatee agbaatee nyi, ɔ na gegi felinj kumɛɛ njan lee depunj kenanj man ya. ¹¹ Kekɔn mena na kekuiriise dikpii daale senjɛ bula kenj tenja man bee dii. ¹² Kenj te felinj kumɛɛ njan doo Yesu teree nyi, "Waaseda, fa daa gbɛɛ na de kaa gyoo kekuiriise kɛwɔ man." ¹³ Botɔɔ te Yesu sɛɛwɔ te ba leewɔ ka gyoo kekuiriise banj man. Kekuiiriise banj baa yeɛ ngba kakponjɛ ala nɛ, te be yeuwɔ tisi dekenj kenj kyolonj kyolonj kenj gyu ka gyoo loj man, te be popou munuwɔ.

¹⁴ Mena ɔɔ balan banj bɛɛ kɛɛ kekuiriise banj ɔɔ ne yeuwɔ, te be gyuuwɔ ke yako kpene kenj be kɔn nɛ fa balan banj be kyaa donɔɔ kenj man nɛ na akuraase njan man pou. Kenj te balan kɔnjawɔ kaa kɛɛ kpene kenj be kɔn nɛ. ¹⁵ Mena ɔɔ te kyare ya te balan kɔnjawɔ Yesu gyanj te be naa walanj njon nafɔ felinj kumɛɛ doo ɔ man nɛ banjɛ, na ɔ doona wa abɔɔ na ɔ diterj kenj te tanj. Ba kena nyi balee njon diterj te tanj nɛ, gyakolonj gyoo wɔ nideli. ¹⁶ Botɔɔ te balan banj bɔɔ naa kpene kenj be kɔn balee njon felinj kumɛɛ doo ɔ man na kekuiriise banj ɔɔ nɛ, yako nombia njan pou be kɔn nɛ fa balan akanj banj. ¹⁷ Kenj te balan banj waase Yesu nyi waa lee be tɛɛle ɔɔ. ¹⁸ Yesu ka mo waa gyoo degbele man nɛ, balee njon ɔ be kyɔ e nɛ waase e nyi waa sila e. ¹⁹ Mɔna Yesu te sɛɛ ya te ɔ yako e nyiaa, "Ta gyu n dɛɛ, na n kaa yako n loj-tona kpene kenj n Gbenjgyoo be yeɛ fa nenj, na mena kenj ɔ be wii n waranjase nɛ." ²⁰ Mena ɔɔ balee njon lanjawɔ, te ɔ gyuuwɔ donɔɔ kufu njan nje kyaa dupunj kenanj man nɛ ɔ ne yako kpene kenj Yesu be yeɛ fa e nɛ. Te gyakolonj gyoo balan banj pou.

Yesu kegyuuusu Gyariose bu alebubii njolo, na ɔ kegyɔ alo njon fatabo ne gyɔ e nɛ kawee

Mateo 9:18-26; Luka 8:40-56

²¹ Kenanj wɔle te Yesu besewɔ gyoo degbele man toj boo kenj gyu dingyin. Kenj te balan burum kɔnjawɔ kaa wuu ɔ ɔɔ boo wɔɔman botɔɔ. ²² Kenj te Gyudatena ɔsom deni man kegyia njon bɛɛ baake e nyi Gyariose nɛ kɔnjawɔ botɔɔ. ɔ kena Yesu nɛ, ɔ ke bunjawɔ ɔ nawɔɔ tɛɛ, ²³ te ɔ waase e nideli nyiaa, "Me bu alebubii ne gyae waa yenj. Kɔn na n kaa mo n nyinjmaa gyakaa ɔ ɔɔ na waa nyinj nyeedonj." ²⁴ Mena ɔɔ Yesu sila e lanj. Be kee gyu na balan burum silana wɔ, na bɛɛ soko e.

²⁵ Na alo njolo kyaa kenj fatabo ne gyɔ e kulutoonerj kufu ala yaa. ²⁶ ɔ te naa diyem nideli teenertena nyinjmaa man, te ɔ wɔlɛɛ ɔ kɔba kenj pou ɔ dana nɛ nyi waa nyinj kawee kegyɔ. Mɔna ɔ kawee kenj na bese bo yeɛ donj kpu. ²⁷⁻²⁸ Alo njon ke nyii Yesu wose man nombia

ne, ɔ gyoowoɔ balanɔ banɔ man kaa sila Yesu te ɔ yakowɔ ɔ nyeeman nyiaa, "Akpa me nyinɔ mo me nyinmaa tina ɔ kegba koranɔ na, me kawee gyae ke tanɔ." Kenɔte ɔ nɔreketeɔ ɔ wose do balanɔ banɔ man ka senɔ Yesu wɔle, te ɔ moo ɔ nyinmaa tina ɔ kegba. ²⁹ Karateteɔ dokolonɔ te fatabo kenɔ ne gyo e nɔ karawɔ, te ɔ naawɔ ɔ wose man nyi ɔ kawee te tanɔ. ³⁰ Debokenanɔ man te Yesu naawɔ nyi donɔ daale ta lee ɔ man. Kenɔte ɔ besenawɔ keɔ balanɔ banɔ gyanee te ɔ bɔɔse wɔ nyiaa, "Amɔte tinaa na ma kegba?" ³¹ Botɔɔ te ɔ kaseela banɔ yako e nyiaa, "Nyanɔ gbagba n naa mena kenɔ balanɔ be wuu n dɔɔ, na n na bese bɔɔse nyi 'Amɔte tinaa na man?' " ³² Mɔna Yesu gyakaa ɔ ne keo nyi waa naa walanɔ nɔn ɔ be tina ɔ kegba nɔ. ³³ Alo nɔn kena mena kenɔ ɔ wose be yeɔ e nɔ, ɔ moo gyakolonɔ na wose keseree kaa bunɔ Yesu nawɔɔteɔ te ɔ yako e kpene kenɔ be kɔn nɔ pou. ³⁴ Botɔɔ te Yesu yako e nyiaa, "Me bu, n keleɔ man di dɔɔ te n nyinɔ kawee kekyo. Ta wosefɔerenɔ man, nawolo nyi n kaale kenɔ pou te tanɔ."

³⁵ Yesu ka senɔ botɔɔ ɔ ne kolosi nɔ, baale leewɔ Gyudatena ɔsom deni man kegyia Gyariose nɔn dɔɔ kaa yako e nyiaa, "N bu alebu nɔn ta yem. Weera te n ne naase de Gbenɔgyoo nɔn diyem bela" ³⁶ Mɔ Yesu ta mo balanɔ banɔ nombia nɔn bɔɔ kaa yako nɔn nɔ yeɔ kolo ya. Mena dɔɔ ɔ yako ɔsom deni man kegyia nɔn nyiaa, "Na yee ya, nyanɔ lee man di." ³⁷ Mena dɔɔ Yesu te yela nɔlo ke sila e kpu na Pita na Gyemisi, na Gyemisi ɔ naabu Gyɔn baagenɔ ya. ³⁸ Be ka benaa Gyudatena ɔsom deni man kegyia Gyariose nɔn dɔɔ nɔ, Yesu nyii-wɔ na balanɔ ne wii na bɔɔ fae yeasa kenɔkenɔ. ³⁹ Yesu ka gyoo dekanɔalanɔ kenɔ man nɔ te ɔ bɔɔse balanɔ banɔ nyiaa, "Weera te e ne wii te e ne fae yeasa? Bu nɔn ta yena ta ya, ɔ doo dosoronɔ bo." ⁴⁰ Botɔɔ te balanɔ banɔ bonɔ Yesu. Kenɔte ɔ gegi balanɔ banɔ pou lee te ɔ moo bu nɔn ɔ kya na ɔ naa, na ɔ kaseela batooro banɔ be silana e nɔ, te be gyuuwɔ deni kenɔ man woo nɔn doo nɔ. ⁴¹ Kenɔte ɔ kyanɔ bu nɔn nyinmaa man te ɔ yako e nyiaa, "Talita kumi!" Kei nawolo nyi, "Ale bubii, me kpa kororo." ⁴² Karateteɔ dokolonɔ te alebu nɔn korowɔ senɔ ɔ ne tɔɔ. Kenɔte gyakolonɔ gyoo wɔ nideli. Na bu nɔn te di kulutoonenɔ kufu ala. ⁴³ Botɔɔ te Yesu faree wɔ nideli nyi be na yeli walanɔ na walanɔ ke nyii nombii kei ya. Te ɔ yako wɔ nyi baa gyae kolo fa bu nɔn ke di.

Ba ke bɔɔ Yesu Nasarete donɔɔ man

Mateo 13:53-58; Luka 4:16-30

6 Kenanɔ wɔle te Yesu na ɔ kaseela banɔ lee botɔɔ gyoo nɔn gbagba ɔ dɔɔ. ² Gyudatena kefeefowee kelii nɔ, ɔ korowɔ gyoo ɔsom deni man ɔ na wola wɔ Wurubuare nombia. ɔ nombia nɔn ɔ na wolo nɔ doo balanɔ banɔ pou nɔ te be bɔɔsewɔ nyiaa, "Alenɔ yaa balee kei nyinɔ abɔɔ kenɔ pou lee? Alenɔ yaa ɔ nyinɔ mena nyansa kei lee? Keɔ gyakolonɔ nombia nɔn ɔ ne yeɔ? ³ Na kapenta nɔn yaa yee? Na ɔ naa yena Mɔere yee? Na ɔ naabia yena Gyemisi na Gyosefo na Simɔn na Gyuda yee? Na daa na ɔ desina kyaa la kebo yee?" Mena dɔɔ ba te lee e do ya. ⁴ Botɔɔ te Yesu yako wɔ nyiaa, "Balanɔ ne bu Wurubuare dekanɔalanɔ yenanɔ

kamase, mɔna nɔn gbagba ɔ donɔɔ man balanɔ, na ɔ lonɔtona na ɔ dekanɔalanɔmantena bee buu na e ya." ⁵ Mena dɔɔ Yesu te tale yeɔ gyakolonɔ nombia burum ɔ dɔɔ botɔɔ ya. ɔ moo ɔ nyinmaa bo gyakaa balanɔ kyomii baale bo dɔɔ, te ɔ kyɔ wɔ be kaweesee. ⁶ Yesu wose yena e nɔgba mena kenɔ ɔ balanɔ gbagba te lee e di ya nɔ dɔɔ. Kenɔte ɔ leewɔ donɔɔ kenɔ man, ta kila akuraase nɔn man ɔ na wola wɔ Wurubuare nombia.

Yesu kekpila ɔ kaseela kufu bala banɔ

Mateo 10:5-15; Luka 9:1-6

⁷ Te Yesu baake ɔ kaseela kufu bala banɔ te ɔ kpilii wɔ bala bala. Te ɔ fa wɔ donɔ kenɔ baa mo di felinɔkumɔ dɔɔ. ⁸ Kenɔte ɔ yako wɔ nyiaa, "E na mo kolo tela kpu na e gbutuse ya. E na mo weeneɔ, yaa akpo yaa kɔba tela ya. ⁹ E do nkyokotase, mɔna e na mo kegbase tela kpu ya. ¹⁰ E gyoo donɔɔ daale man te dekanɔalanɔ kenɔ man be lee nɔn nɔ, e kyaa botɔɔ kaboena e ka mo lee donɔɔ kenanɔ man. ¹¹ Te akpa e gyoo yenanɔ daale te ba te lee nɔn yaa be te nyii nɔn ya nɔ, e lee botɔɔ na e kpiisi ya nkyokotase anasa lo wɔ na ke di adanseɔ tia wɔ nyi Wurubuare be gyae waa tina wɔ yela ya." ¹² Mena dɔɔ be gyuuwɔ kekolosi Wurubuare nombia nɔn fa balanɔ, nyi baa kyɔkeɔ lee be gbɔenenɔ kumɔ man kɔn Wu-rubuare gyannɔ. ¹³ Be gegi felinɔkumɔ burum lee balanɔ man, te ba moo nunɔ fee kaweesetena burum te ba wose yeɔ wɔ donɔ.

Gyɔn Wurubuare lonɔɔre yenɔ

Mateo 14:1-12; Luka 9:9-13, 19-20

¹⁴ Abɔɔ nɔn pou Yesu be yeɔ nɔ, yela ɔ yele yaaseewɔ gyoo yenanɔ kamase te gyoo Herode mɔ nyiiwɔ. Be ke nyii Yesu yele nɔ, na baale kpa "Gyɔn Wurubuare lonɔɔre nɔn ɔ ba yem nɔ yaa Wurubuare gyuuuwo lee yenɔ man, mena dɔɔ te ɔ nyinɔ donɔ ɔ ne yeɔ gyakolonɔ nombia na nombia dinaana kenɔ nɔ." ¹⁵ Baale mɔ kpa, "Nɔn yena Wurubuare dekanɔalanɔ-gyoo Elii," te baale mɔ kpa "ɔ yeɔ gyannɔ Wu-rubuare akpenɔkpenɔgyoo banɔ bɔɔ kyaa kaalanɔ nɔ man nɔlo e." ¹⁶ Gyoo Herode kenyii mena nɔ ɔ yakowɔ nyiaa, "Gyɔn nɔn mɔ kara ɔ nyee nɔ bese la fon nɔ!" ¹⁷⁻¹⁸ Nawolo nyi na Gyɔn gyakaa ɔ ne yako gyoo Herode nyi, "Gbɔɔ be doo nyi waa mo ɔ kegyia Filipino wɔle yala nɔgba mena kenɔ ɔ be yeɔ nɔ ya." Mena dɔɔ gyoo Herode gbagba yela be kyanɔ Gyɔn te ba doo e agbaraag-baraase mo e ketɔ deni. ¹⁹ Nombii kei dɔɔ Herodia moo Gyɔn do ɔ mɔ man, te ɔ gyae gbɔɔ kenɔ waa mo ko e mɔna ɔ bɔɔ tale ya. ²⁰ Nawolo nyi gyoo Herode gyanɔ nyi Gyɔn yeɔ walanɔ nɔn ɔ gbɔenenɔ tenɔ Wurubuare siaman, te ɔ ta mo ɔ wose mɔ fa Wurubuare. Mena dɔɔ gyoo Herode na weese Gyɔn kenɔ nyi nombiikum daale be yeɔ e ya. Debanɔ kamase kenɔ gyoo Herode de nyii Gyɔn kowoya na bɔɔ senɔ e nideli ya, mɔna ɔ ne gyae nyi waa tei e.

²¹ Kenɔ pou wɔle nɔ, gbɔɔ kaa torowɔ fa Herodia. Nawolo nyi Gyoo Herode kee di ɔ kalolawee nɔ, ɔ baake ɔ kegyiise na ɔ yoonɔɔtɔna kegyiise na Galeliatena banɔ ba wose dana obuo nɔ, nyi be kaa di wee kenɔ kyɔ e.

²² Ba ke gyanjee keŋ ne, Herodia bu alebu koŋawo kaa soe te yee gyoo Herode na balan ban pou kyeo. Botoo te gyoo Herode yako alebu non nyiaa, "Yako man kpene kamase keŋ n ne gyae, na maa fa neŋ." ²³ Keŋte gyoo Herode kaŋa ntam kpu fa bu non nyiaa, "Kpene kamase keŋ n boose man na maa fa neŋ. Akpaa me gyoori koran te n ne gyae na, maa kpase ke man fa neŋ." ²⁴ Botoo te alebu non leewo yenan gyu ke boose o naa nyiaa, "Nna, won te maa boose?" Botoo te o naa yako e nyiaa, "Yako nyi n ne gyae Gyon Wurubuarɛ loŋsoore non nyee." ²⁵ Debokenan man te alebu non barasewo gyu gyoo Herode gyan ke yako e nyiaa, "Mee gyae n ke kara Gyon Wurubuarɛ loŋsoore nyee do tasa tan-tanalan man fa man." ²⁶ Nombii kei takaa gyoo Herode nideli, mona ntam keŋ o be kam koŋola ban siaman doo ne, o te tale bee ya. ²⁷ Mena doo debokenan man te o kpila o balan ban bee keere balan nyeeya ne man nolo nyi, waa gyu ke kara Gyon nyee kɔna e. Keŋte balee non gyuu deni keŋ man Gyon doo ne ka lese e kara o nyee. ²⁸ Keŋte o moo ke do tasa tan-tanalan man kɔna gyoo Herode te o moowo fa alebu non, te non mo moo ke fa o naa. ²⁹ Gyon kaseela ban kenyii o yen ne, be gyuuwo ka mo e ke wuu.

Yesu kefa balan kakponse banon weeneɛ

Mateo 14:13-21; Luka 9:10-17; Gyon 6:1-14

³⁰ Yesu kpilala kufu bala ban o be kpilii ne besewo koŋ kaa yako e nombia non pou booo yee, na non pou booo wola balan ne. ³¹ Na mena keŋ balan na gyem tisi be doo bein doo ne, be te nyin gbee baa di weeneɛ gba ya. Mena doo Yesu yako wo nyiaa, "E yela dee won da wose lee yenan gyu botoo keŋ balan be kyaa ya ne, na e kaa feefo." ³² Keŋte ba gyoowo degbele man te be lan ba botoo keŋ balan be kyaa ya ne. ³³ Mo be kee gyu ne, balan burum naa wo te ba gyanawo nyi ban banan. Mena doo balan leewo donkose non man pou yeu gyu ka gyoo botoo keŋ bee gyu ne, pete Yesu na o kaseela ban kaa gyoowo botoo. ³⁴ Yesu ke tisi lee degbele keŋ man na o kena balan burum ban ne, be nombia yee e waranase. Nawolo nyi na be yee ngba namense ban booo dana gbenyoo ya ne. Mena doo o fiasɛɛ o na wola wo aboo burum. ³⁵ Mena deban kenan na te lii balinoo, mena doo o kaseela ban koŋawo o gyan kaa yako e nyiaa, "Kebo yee nale nsana ke, te tee mo te yuu. ³⁶ Lo balan ban gbee na baa gyu donkose na akuraase non na benaa ne man, na be kaa gyae kolo lee di." ³⁷ Mo Yesu yako wo nyiaa, "Emee gbagba e gyae kolo fa wo na baa di." Keŋte be boose e nyiaa, "Da mo tomyere kulutoo dokolon koŋba lee weeneɛ koran na, gyae ka yee balan burum kawo pou?" ³⁸ Botoo te Yesu mo boose wo nyiaa, "Bodobodose anmon te e dana? E gyu ke kee." Be ke gyu ke kee ne te be kaa yako e nyiaa, "Bodobodose abiliŋ anon na kpebia bala pe te de dana." ³⁹ Keŋte Yesu yako o kaseela ban nyi baa yela balan ban ke kyakee akpii akpii nalese nalan non doo. ⁴⁰ Mena doo balan ban kyakeewo akpii akpii. Akpii naale yee balan soŋonon (100) te naale mo yee balan soŋola na kufu (50). ⁴¹ Botoo te Yesu moo bodobodose anon na kpebia

bala ban, te o gyinaa o nyee kee adido te o fanewo do Wurubuarɛ doo. Te o keere na fa o kaseela ban nyi baa kpelee fa balan ban. ⁴² Balan ban pou diiwo baa ba kegyaebii. ⁴³ Be ke di tan ne, o kaseela ban doose bodobodose na kpebia buruburu non booo dii kaase na, be nyina donase kufu ala (12). ⁴⁴ Balan ban booo di weeneɛ non ne, be man baala baagen yee balan kakponse banon (5000).

Yesu keta loŋ doo

Mateo 14:22-23; Gyon 6:15-21

⁴⁵ Debokenan man te Yesu yela o kaseela ban gyoowo degbele man kyan gbee bee gyu Betesaida donoo keŋ ke kyaa booo keŋ dingyin ne, na non ke lo balan ban gbee. ⁴⁶ O ke lo balan ban gbee tan ne, o gyuuwo bula doo o kaa fane. ⁴⁷ Kelii balinoo ne, na degbele keŋ te lii booo keŋ nsana nsana, te kaa Yesu waagen booo keŋ dingyin. ⁴⁸ Botoo te Yesu keewo na felin ne gyoo gyanee na o kaseela ban, mena doo bee kaa na degbele keŋ kesaa. Keŋte o karateewo ta loŋ keŋ doo gyu be gyan, te o yee wo ngba o ne gbaa wo ne. ⁴⁹ O kaseela ban kena e o doŋ loŋ keŋ doo o ne koŋ ne, na ba gyan nyi o yee woo e te be fae yeesa. ⁵⁰ Nawolo nyi be popou naa e te gyakolon kyan wo. Debokenan man te Yesu kolosiwo na wo nyi, "E nyin konoo! E na yee ya! Man e." ⁵¹ Botoo te o gyoowo kyaa degbele keŋ man kpu na wo, te felin non booo koŋsewo. Nombia keŋa doo o kaseela ban booo nideli. ⁵² Yesu ka mo bodobodose anon kpala balan kakponse banon ban ne, o kaseela ban te nyii ka asɛɛ ya, nawolo nyi na be sɛɛ be ta gyan walan non dinoo Yesu yee ya.

Yesu kekwo kaweeɛ Genesareti teeɛ man

Mateo 14:34-36

⁵³ Keŋte ba toŋa booo keŋ gyu Genesareti teeɛ man, te be kpana ba degbele keŋ botoo. ⁵⁴ Be ka betaa lee degbele keŋ man pe, te balan naa Yesu te ba gyanawo nyi non nonan. ⁵⁵ Mena doo balan yekiiwo lee teeɛ kenan yenan kamase man koŋ o gyan. Yenan kamase keŋ be nyii nyi Yesu kyaa na, bee koŋ na ba seele be kaweesetena ba afoŋonse doo bee koŋ botoo. ⁵⁶ Te akuraase yaa donkose kamase non man Yesu de gyu ne, balan na mo be kaweesetena kaa see abontere man, na ba te waase e nyi waa yela kaweesetena ban ka mo be nyinmaase tina o kegba koŋbii panpan bo gba. Te ban pou booo tina o kegba keŋ ne, wose yee wo doŋ.

Farasiitena na Gyudatena mmaraa wolala kolosi be naana kesila wose man nombia

Mateo 15:1-9

7 Wee daale ne, Farasiitena na Gyudatena mmaraa wolala baale ban booo lee Gyerusalem donoo man ne, kaa yilaawo Yesu gyan. ² Botoo te be naawo nyi, o kaseela ban baale te faafo be nyinmaase ngba mena keŋ ba benen amanberese na wola wo ne ya pete bee dii. ³ Nawolo nyi Farasiitena na Gyudatena ban pou bee tina ba benen amanberese non yela ya. Mena doo nyi akpaa ba te faafo be nyinmaase ngba mena keŋ be

naanaɔ be yako see ya na ɔɔ ne dii ya. ⁴ Mena ke mo te akpaa ba lee kebu man kɔŋ na, bɛɛ saase ba wose pɛte baa di weenɛɛ. Ba benɛŋ amanberɛse boe nideli. Be dana gbɛɛnɛŋ ŋan bɛɛ mo saase ba leenɔɔse na tasase na osuŋse mo. ⁵ Mena ɔɔ Farasiitena na Gyu-datena mmaraa wolala ban ɔɔɔse Yesu nyiaa, "Weera ɔɔ te n kaseela ban bee di da benɛŋ amanberɛse ɔɔ ya? Nawolo nyi ɔɔ ne faafo be nyiŋmaase ŋgba mena keŋ da benɛŋ amanberɛ nawolo nɛ pɛ baa di ya!"

⁶ Keŋte Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, "E ne yɛɛ ɛ wose ŋgba ɛ yɛɛ balan kpaakpaawɔ nɛ, moɔna ɛ na beo ɛ wose bo. E nombia ŋan Wurubuare be tɛɛ ɔ dekpɛŋkpɛŋgyɔɔre Yesaya ɔɔ yako ɔ nombia aŋmarasɛŋ see ŋan man nɛ yɛɛ ampan. ɔ yakowɔ nyiaa,

'Wurubuare kpa, balan kɛwɔ dana be ɔɔ bo bɛɛ yako nyi bee bu man,

moɔna be konɔɔse man na ɔɔ na mo man yɛɛ kolo ya.

⁷ Bɛɛ som man bo yakaa, nawolo nyi mmaraase ŋan denibalan be yɛɛ nɛ te be dana bɛɛ wola balan nombia.'

⁸ E te tina Wurubuare mmaraase ŋan yela, te ɛ dana ɛ benɛŋ amanberɛse ŋan balan na wolo nɛ man."

⁹ Keŋte Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, "E gyɛŋ adao gbɛɛnɛŋ ŋan ɛ na mo bɛɛ Wurubuare nombia ŋan, na ɛ ke nyiŋ di ɛ benɛŋ amanberɛse ŋan ɔɔ. ¹⁰ Nawolo nyi gyanŋba keŋ de naana Mosesi yakowɔ Wurubuare mmaraase ŋan man nyiaa, 'Bu n kya na naa, te walan kamase ŋon ɔ kolosi nombiakumɛɛ tia ɔ kya yaa ɔ naa na, kabona nyi baa ko e.' ¹¹ Moɔna ɛmɛɛ ne yako nyiaa, 'Akpaa ŋolo de yako ɔ kya yaa ɔ naa nyi, "Kpene keŋ nafa me dana maa mo kyɔ nɛŋ nɛ yɛɛ Koriban ke." ' (Koriban kei nawolo nyi, kpene keŋ yɛɛ Wurubuare wui). ¹² Dekɔŋ mena na, ɛ bɛɛ tekaa fa ɔtenate gbɛɛ waa yɛɛ kolo fa ɔ kya yaa ɔ naa ya. ¹³ Mena yaa ɛ na mo ɛ benɛŋ amanberɛse ŋan wɔɔɛ Wurubuare nombia ŋan, te ɛ yɛɛ ŋa see ɛ bia mo. Te ɛ ne yɛɛ nombia burum ŋan ŋe yɛɛ ŋgba keŋa dinɔɔ nɛ kpu."

Kpene keŋ ne yɛɛ walan ayimɛɛ

Mateo 15:10-20

¹⁴ Kenan wɔle nɛ, Yesu besewɔ baake balan ban pou kaa yilaa ɔ gyan te ɔ yako wɔ nyiaa, "E popou ɛ tei man, na ɛ ke nyii nombia keŋa man nideli. ¹⁵ Kolo be kyaa keŋ ke da lee yanɛŋ gyoo walan wose man na, ke gyae ke tale yɛɛ e ayimɛɛ ya. Moɔna kpene keŋ na lee walan man kɔŋ nɛ, keŋ ne yɛɛ na e ayimɛɛ. ¹⁶ Walan kamase ŋon ɔ dana denjele anenyiiŋ dei nɛ, waa see denjele na waa nyii." ¹⁷ Yesu ka lee balan ban man gyoo dekpɛŋalan man nɛ, ɔ kaseela ban ɔɔɔse e dudu keŋ asɛɛ. ¹⁸ Botɔɔ te ɔ ɔɔɔse wɔ nyiaa, "Mena ɔɔ ɛmɛɛ mo bee nyii nombia asɛɛ yee? E ba gyɛŋ nyi kpene kamase keŋ na lee yanɛŋ gyoo walan wose man na, ke bɛɛ yɛɛ e ayimɛɛ yee? ¹⁹ E ba gyɛŋ nyi na ɔ konɔɔ man te ŋee gyoo ka gyoo yee? Nee gyoo bo ka gyoo ɔ dubulu man, na ta lee ɔ wose man." Yesu ke yako kei nɛ, na ɔ nawolo baa nyi weenɛɛ kamase dei na kedi. ²⁰ Keŋte Yesu yako wɔ nyiaa, "Kpene kamase keŋ na lee walan konɔɔ

man nɛ, keŋ ne yɛɛ na e ayimɛɛ. ²¹ Nawolo nyi walan konɔɔ man te nombiakumɛɛ pou na lee. Mena abɔɔ keŋa ŋaale yena, kafon na ŋmɛɛɛnɛŋ na balan kako na yale kewɔɔɛ, ²² na sibii na nombiakumɛɛ keyɛɛ, na kabeo na kewɔɔɛ nombia na balan kekɔla, na nombiakumɛɛ ka mo gyakaa balan ɔɔ, na wose kegata adido na diyin nombia. ²³ Nombiakumɛɛ keŋa pou na lee bo walan konɔɔ man, te ŋan ne yɛɛ na e ayimɛɛ."

Siria alo ŋolo ke lɛɛ Yesu di

Mateo 15:21-28

²⁴ Lee botɔɔ te Yesu korowɔ gyoo Tae na Sidon donɔɔse ŋan ŋe yɛɛ Iseraetena donɔɔse ŋa nɛ yanɛŋ. Te ɔ ka gyoo dekpɛŋalan daale man keŋ ɔ te gyae nyi ŋolo ka gyɛŋ nyi ɔ kyaa botɔɔ ya, moɔna balan naa e. ²⁵ Te alo ŋolo ŋon felinikum doo ɔ bu alebubii man ka betaa nyii nyi Yesu kyaa botɔɔ nɛ, te ɔ kaa bunawɔ ɔ nawɔɔ tɛɛ.

²⁶ Na alo ŋonan yɛɛ Giriki alo e, te ba lola e bo Fonisia keŋ ke kyaa Siria tɛɛle man nɛ. Keŋte ɔ sola Yesu nyi waa gegi felinikum keŋ lee ɔ bu ŋon man. ²⁷ Botɔɔ te Yesu ɔɔɔse e nyiaa, "Nyi n dana bia na, n ke sɛɛ mo be weenɛɛ fa babaase? Koa, n ke tanŋbɛɛ mo weenɛɛ ŋan fa bia kedi pɛ. Te akpaa be dii kaase na, pena na n ka mo fa babaase." ²⁸ Keŋte alo ŋon mo yako e nyiaa, "Ayi, me Gbenŋgyoo, doo mena. Mo babaase baa tale fiu weenɛɛ ŋan bia ne dii te ŋɛɛ yale tɛɛle man nɛ di."

²⁹ Botɔɔ te Yesu yako alo ŋon nyiaa, "Nɔɔ keŋ n be tiri fa man nɛ ɔɔ ta, felinikum keŋ ta lee n bu alebubii ŋon man." ³⁰ Alo ŋon ka lee botɔɔ gyoo ɔ dɛɛ nɛ, te ɔ ke-naawɔ nyi ɔ bu ŋon doo mpa ɔɔ na felinikum keŋ ta lee ɔ man.

Yesu kekyɔ omumuu ŋolo kawee

Mateo 15:29-31

³¹ Yesu ka lee Tae donɔɔ man nɛ, ɔ tɛɛwɔ Sidon donɔɔ man ka lee Galelia boo kɔɔ kɔɔ donɔɔse kufu ŋaale tɛɛle man. ³² Keŋte balan baale moo balee ŋolo ŋon ɔ denjela be ɔɔ te ɔ bɛɛ tale kolosi nideli ya nɛ kɔŋ Yesu gyan. Te ba sola e nyi waa mo ɔ nyiŋmaa gyakaa ɔ ɔɔ, na waa kyɔ e ɔ kawee. ³³ Botɔɔ te Yesu moo kawee ŋon lee balan ban man gyoo yanɛŋ. Te ɔ moo ɔ nyiŋmaasebia do kawee ŋon denjela man, te ɔ ɔɔ kɔɔ mo tina ɔ laakem. ³⁴ Te Yesu kɛɛ adido te ɔ lee weesɛɛ te ɔ yako e nyiaa, "Efata!" Keŋ nawolo nyi toro! ³⁵ Debo-kenan man te ɔ denjela torowɔ te ɔ laakem booliwo, te ɔ talowɔ kolosi nideli. ³⁶ Keŋte Yesu faree balan ban nideli nyi be na yako walan kamase ya. Moɔna keŋ na ɔ ke faree wɔ koran nɛ, keŋ gba te be yela balan nyiiwo bein. ³⁷ Balan ban wose yanawɔ nideli te be yakowɔ nyiaa, "Yesu te yɛɛ kpene kamase nideli. ɔ te yela denjela atɔɔsatena ne nyii dei, te omumuuse mo nɛ kolosi."

Yesu kefa balan kakponse banaara (4000) weenɛɛ

Mateo 15:32-39

8 Deban daale bela nɛ, balan burum baale besewɔ kɔŋ kaa yilaa Yesu gyan. Na ɔɔ dana kolo baa di ya, te Yesu baake ɔ kaseela ban kɔŋ ɔ gyan yako wɔ

nyiaa, ²“Balan̄ kɛwɔ nombia dana man̄ waran̄jase. Nawolo nyi gyɛn̄ weeya kpaakpaa atooro yaa ngba be kyaa me gyan̄, te kolo be doo baa di ya nɛ. ³Nyi akpaa me lɔ wɔ gbɛɛ na tanam na, be sia gyae kaa biri wɔ gbɛɛnaa man. Nawolo nyi be man baale lee lemlem” ⁴Botɔɔ te ɔ kaseela ban̄ bɔɔɔ e nyiaa, “Aleŋ te walaŋ waa nyiŋ weenɛɛ depampaa kei dɔɔ na ka yee mena balan̄ burum kɛwɔ?” ⁵Ken̄te Yesu bɔɔɔ wɔ nyiaa, “Bodobodose aŋmon̄ te ɛ dana?” Te be yako e nyi be dana bodobodose nyetooro. ⁶Te Yesu yela balan̄ ban̄ kyakeewɔ tɛɛle man, te ɔ moo bodobodose nyetooro ŋan te ɔ fanewɔ fa Wurubuare karan̄, te ɔ kɛɛɛ ŋa mo fa ɔ kaseela ban̄ nyi baa mo kpɛɛɛ balan̄ ban̄. Ken̄te ban̄ mɔ moo ŋa kpɛɛɛ balan̄ ban̄. ⁷Na ɔ kaseela ban̄ dana kpebia kyomii baale mɔ. Te Yesu moo kpebia ban̄ mɔ te ɔ fanewɔ fa Wurubuare karan̄ te ɔ moo ŋa fa wɔ nyi baa mo kpɛɛɛ fa balan̄ ban̄. ⁸Balan̄ ban̄ pou dii wɔ baa nideli. Kenan̄ wɔle te ɔ kaseela ban̄ bɔɔɔ buruburu akan̄ ŋan na, be nyiŋa don̄atɔɔɔ nyetooro. ⁹Balan̄ ban̄ bɔɔ di weenɛɛ ŋan nɛ, be man baala yɛɛ balan̄ kakpon̄se banaara (4000). Yesu ke lɔ balan̄ ban̄ gbɛɛ nɛ, ¹⁰te ŋon na ɔ kaseela ban̄ gyoowɔ degbele man gyu Dalimanuta tɛɛle man.

Farasiitena ne gyae nyi Yesu waa yɛɛ gyakolon̄ nombia wola wɔ

Mateo 16:1-4

¹¹Ken̄te Farasiitena baale kɔŋawɔ Yesu gyan̄ bɛɛ bɔɔɔ e nombia na baa mo teese ɔ bɔɔ man. Be yako e nyi waa yɛɛ gyakolon̄ nombia na kawola nyi ɔ lee Wurubuare gyan̄ ampan̄. ¹²Botɔɔ te Yesu lee weesɛɛ ɔ man te ɔ yako wɔ nyiaa, “Wɔŋ dɔɔ te ɛmɛɛ gyɛn̄ wee kei balan̄ ne gyae nyi maa yɛɛ gyakolon̄ nombia wola ŋon? Ampan̄ yaa mɛɛ yako ŋon nyiaa, mɔɔ gyae maa yɛɛ gyakolon̄ nombia wola ŋon ya.” ¹³Ken̄te Yesu leewɔ balan̄ ban̄ gyan̄, te ɔ moo degbele ton̄ gyu boo ken̄ dingyiŋ.

Yesu kefaree ɔ kaseela lee Farasiitena na Herodetena wose man

Mateo 16:5-12

¹⁴Yesu na ɔ kaseela ban̄ kee gyu nɛ, na ɔ kaseela ban̄ te wolee be ta mo bodobodo ŋaale tela kpu na dokolon̄ ken̄ doo ba degbele ken̄ man nɛ ya. ¹⁵Te Yesu faree ɔ kaseela ban̄ nyiaa, “ɛ kɛɛ ɛ wose man nideli lee Farasiitena na Herodetena wose man. Nawolo nyi be din̄wɔ yɛɛ ngba tee ken̄ bɛɛ mo do bodobodo man te kɛɛ koro nɛ.” ¹⁶Botɔɔ te ɔ kaseela ban̄ yako dɔŋa nyiaa, “Ken̄ de ta mo bodobodo tela ya dɔɔ te ɔ ne yako mena nɛ.” ¹⁷Yesu ka gyɛn̄ kpene ken̄ bɛɛ yako nɛ te ɔ bɔɔɔ wɔ nyiaa, “Weera dɔɔ te ɛ ne kolosi nyi ɛ ta mo bodobodo tela ya? Mena dɔɔ ɛ ta gyɛn̄a ta nombia man yee? Ya agyuen̄se man ta toro ta yee?” ¹⁸ɛ dana sia nɛ, ɛ bɛɛ naa yee? Te ɛ dana den̄jela mɔ nɛ, ɛ bee nyii nombia yee? ɛ bɛɛ bɔɔɔ nombia yee? ¹⁹Deban̄ ken̄ mɔ kɛɛɛ bodobodose anon̄ ŋan kpɛɛɛ balan̄ kakpon̄se banon̄ ban̄ te bɔɔ dii baa nɛ, don̄atɔɔɔ aŋmon̄ te ɛ bɔɔɔ buruburu akan̄ ŋan wulu?” Ken̄te be

tiran̄wɔ nyi, “Don̄atɔɔɔ kufu ala.” ²⁰Te Yesu besewɔ bɔɔɔ wɔ nyiaa, “Deban̄ ken̄ mɔ kɛɛɛ bodobodose nyetooro ŋan kpɛɛɛ balan̄ kakpon̄se banaara (4000) ban̄ te bɔɔ dii baa nɛ, don̄atɔɔɔ aŋmon̄ te ɛ bɔɔɔ buruburu akan̄ ŋan wulu?” Ken̄te be tiran̄wɔ nyi, “Don̄atɔɔɔ nyetooro.” ²¹Botɔɔ te Yesu bɔɔɔ wɔ nyi, “ɛ sɛɛ ɛ te nyii ta nombia ŋan man yee?”

Yesu kekɔɔ siayeɛɛsate ŋolo

²²Yesu na ɔ kaseela ban̄ ke kɔŋ Betesaida don̄wɔ man nɛ, te balan̄ baale moo siayeɛɛsate ŋolo kɔŋ ɔ gyan̄ te ba waase e nyi waa mo ɔ nyiŋmaa tina e na ɔ sia ke gyusu. ²³Botɔɔ te Yesu kyan̄a siayeɛɛsate ŋon nyiŋmaa man te ɔ moo e lee don̄wɔ ken̄ man, te ɔ bɔɔ bɔɔ woli ɔ sia te ɔ moo ɔ nyiŋmaa gyakaa ɔ bɔɔ te ɔ bɔɔ e nyiaa, “N ne naa kolo?” ²⁴Ken̄te balee ŋon gyinaa ɔ sia kɛɛ adido te ɔ yakowɔ nyiaa, “Mɛɛ naa balan̄, mɔna be yɛɛ ngba daase ne tɛɛ la nɛ.” ²⁵Te Yesu besewɔ mo ɔ nyiŋmaa tina balee ŋon sia bela. Ken̄te ɔ sia gyusuwɔ, te ɔ naa kpene kamaseɛ nideli. ²⁶Botɔɔ te Yesu bɔɔ balee ŋon gbɛɛ te ɔ faree e nyiaa, “Na bese gyu don̄wɔ ken̄ man bela ya. Ta gyu n dɛɛ.”

Pita kpa Yesu yena nyeeɛɛre ŋon

Mateo 16:13-20; Luka 9:18-21

²⁷Kenan̄ wɔle te Yesu na ɔ kaseela ban̄ gyuu don̄wɔ ŋan ŋe kyaa benaa na Kaesaria Filipi don̄wɔ ken̄ nɛ. Be kee gyu ken̄ nɛ te ɔ bɔɔɔ ɔ kaseela ban̄ nyiaa, “Balan̄ ne kolosi ma wose man nombia na, be kpa man̄ yena amɔ?” ²⁸Botɔɔ te ɔ kaseela ban̄ tiran̄wɔ nyi, “Baale kpa nyan̄ yena Gyɔn̄ Wurubuare lon̄wɔŋ ŋon, baale mɔ kpa nyan̄ yena Wurubuare dekpen̄kpɛn̄gyɔŋre Elia, te baale mɔ kpa n yɛɛ Wurubuare akpen̄kpɛn̄gyɔŋre ban̄ man ŋolo e.” ²⁹Ken̄te Yesu bɔɔɔ wɔ nyiaa, “ɛmɛɛ mɔ de? ɛ kpa man̄ yena amɔ?” Botɔɔ te Pita tiran̄wɔ nyiaa, “Nyan̄ yena Kristo, nyeeɛɛre ŋon Wurubuare be yako see nyi waa kɔŋ nɛ” ³⁰Botɔɔ te Yesu faree wɔ nyi be na yako ɔ wose man nombia fa ŋolo na ŋolo ya.

Yesu kekolosi lee ɔ yer̄ na ɔ kefon̄ wose man

Mateo 16:21-28; Luka 9:22-27

³¹Kenan̄ wɔle te Yesu fiasɛɛ ɔ na wola ɔ kaseela ban̄ nombia nyiaa, “Kaboena nyi man̄ Deniwalan̄ Bu ŋon maa naa diyem nideli, na Gyudatena kegyiise na Wurubuare saese kegyiise na Gyudatena mmaraa wolala ban̄ ke bɛɛ man̄ nyi na man̄ yena nyeeɛɛre ŋon ya. Baa ko man̄, mɔ weeya atoorote ken̄ na maa fon̄ lee yer̄ man.” ³²Yesu ka toro nombia ken̄a yako fa ɔ kaseela ban̄ nɛ, te Pita moo e lee yenan̄ te ɔ faree e nyi ɔ na kolosi mena ya. ³³Botɔɔ te Yesu gɛɛsewɔ kɛɛ ɔ kaseela ban̄ te ɔ fae Pita nyiaa, “Ta lee me gyan̄, ɔbɔɔnsam! Na Wurubuare kegyaebii te n na gyuen̄ ya, mɔna denibal-an̄ kegyaebii te n na gyuen̄.”

³⁴Ken̄te Yesu baake balan̄ dikpii ken̄ na ɔ kaseela ban̄ kɔŋ ɔ gyan̄ te ɔ yako wɔ nyiaa, “Akpaa ŋolo ne gyae waa sila man̄ na ɔ na yɛɛ kpene ken̄ ŋon gbagba ne gyae ya. Mɔna waa mo ɔ kpan̄dan̄ ken̄ seele, na waa

silá maŋ. ³⁵ Nawolo nyi walaŋ kamase ŋon ɔ ne gyae waa lee ŋon gbagba nyeedon na, ke gyae ka lee ɔ nyin-maa man. Te walaŋ kamase ŋon ɔ nyeedon da lee ɔ nyin-maa man lee maŋ Yesu na me nombia ɔɔ ne, waa bese nyin ke. ³⁶ Akpaa ŋolo de nyin tseele kei ɔɔ abɔɔ pou te ɔ nyeedon da lee ɔ nyin-maa man na, won ɔɔ te waa nyin? ³⁷ Yaa won te walaŋ waa tale mo kyeeke na ɔ nyeedon? ³⁸ Akpaa maŋ Yesu na me nombia de yee ŋolo desey gyey wee kei balan ban ɔɔ besena be wole tee Wurubuarɛ te be yee nombiakumɛyɛraw nɛ siaman na, kenaŋ na wee keŋ maŋ Deniwalaŋ Bu ŋon maa bese kɔŋ daa na me kya Wurubuarɛ na Wurubuarɛ kpilala ban gyoorobiiri man nɛ, walaŋ ŋonaŋ mɔ nombia gyae ke yee maŋ desey.”

9 Kenŋe Yesu besewo yako wɔ nyiaa, “Ampaŋ yaa mɛɛ yako ŋon nyi ɛ man baale kyaa kebo kei keŋ ɔɔ gyae baa yey ya, kelii deban keŋ baa naa Wurubuarɛ gyoori keŋ nyi ka senɛɛ na ke don.”

Yesu wose kekyekee
Mateo 17:1-3; Luka 9:28-36

² Weeya looro wole nɛ, Yesu moo Pita na Gyemisi na Gyɔn kpu na ɔ wose te be gyuuwɔ bula dinaa daale ɔɔ ban baagen. Botɔɔ te Yesu wose kyeekeewɔ be siaman. ³ Wa abɔɔ ŋan ɔ doona nɛ bese abɔɔ wolomɛɛ parepare, na nɛɛ ŋalakee polepole. Na wolosewɔ keŋ nyi, ŋolo be kyaa tseele kei ɔɔ keŋ waa tale faafɔ kolo na ke ka lee mena ya. ⁴ Kenŋe Mosesi na Elia kaa bɛɛwɔ lee be ɔɔ, te be kolosiwɔ na Yesu. ⁵ Botɔɔ te Pita yako Yesu nyiaa, “De Gbenyyoo, dei ŋgba daa mɔ be kɔŋ kebo nɛ. Yela dɛɛ ban kefɛɛɛ atooro kebo. N wui daale, Mosesi wui daale te Elia mɔ wui daale.” ⁶ Na Pita ta gyey kpene waa yako ya, nawolo nyi gyakolon te kyan wɔ gbaa. ⁷ Botɔɔ te ŋoma kaa wuu be ɔɔ, te be nyii kɔwɔya ŋaale ŋoma keŋ man nyiaa, “Kei yena me bu ŋon mɛɛ gyae e. ɛ nyii e.” ⁸ Debokenaŋ man ɔ kaseela batooro ban besewo keɛ na, ba te naa walaŋ kamase kpu na Yesu ya.

⁹ Be ke tisi bula keŋ bɛɛ kɔŋ nɛ Yesu faree wɔ nyi, “Mɔɔ ne gyae nyi ɛ ke yako ŋolo na ŋolo kpene keŋ ɛ be naa nɛ ya, kelii deban keŋ maŋ Deniwalaŋ Bu ŋon maa fon lee yey man.” ¹⁰ Mena ɔɔ nombia ŋan ɔɔwɔ ba nyeyaa man na bɛɛ ɔɔɔɔ ɔɔɔɔ nyiaa, kefon lee yey man kei na wolo baa nyi sena? ¹¹ Kenŋe be ɔɔɔɔ Yesu nyiaa, “Weera ɔɔ te Gyudatena mmaraa wolala ban ne yako nyi, kaboena nyi Elia waa kyan gbɛɛ kɔŋ pena Kristo ŋon Wurubuarɛ be yako see nyi waa kɔŋ nɛ ke kɔŋ?” ¹² Te Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, “Ke yee ampaŋ nyi Elia waa tanɔɔɔɔ nyeeɛɛɛ ŋon kɔŋ, na ɔ kaa desina kpene kamase see nideli. Wurubuarɛ nombia anmarasen see ŋan besewo yako yenaŋ daale lee Deniwalaŋ Bu ŋon wose man nyiaa, kaboena nyi waa naa diyem nideli na baa bɛɛ e nyi na ŋon yena nyeeɛɛɛ ŋon ya. Weera ɔɔ te be ŋmarase mena nombia keŋa?” ¹³ Mɔ mɛɛ yako ŋon baa nyiaa, Elia tan keɔɔ te balan yee e kpene kamase keŋ be gyae ŋgba mena keŋ Wurubuarɛ nombia anmarasen see be yako lee ɔ wose man nɛ.”

Yesu kekyɔ tobaale ŋon ɔ na wee keleuleuse nɛ

Mateo 17:14-21; Luka 9:37-42

¹⁴ Ba ke kɔŋ ɔ kaseela akan ban gyan nɛ, be naa balan burum te yilaa kilisi wɔ. Na Gyudatena mmaraa wolala ban, na ɔ kaseela ban ne wɔɔɔɔ nombia ŋaale. ¹⁵ Balan ban pou ke gyɔ sibi naa Yesu nɛ, doo be ɔɔ te be yeuwɔ ke gyanee na e te ba doo e ɔɔ. ¹⁶ Botɔɔ te Yesu ɔɔɔɔ ɔ kaseela ban nyiaa, “Won nombia yaa emɛɛ na wɔ ne wɔɔɔɔ?” ¹⁷ Kenŋe balan ban man ŋolo tiranɔɔ nyiaa, “De Gbenyyoo, ma moo me bu tobaale ŋon felinkum doo ɔ man, te keŋ ɔɔ ɔ bɛɛ tale kolosi ya nɛ baa kɔna neŋ nyi nya kyɔ. ¹⁸ Deban kamase keŋ ka de kɔŋ ɔ ɔɔ nɛ, ne fun e lɔ tseele man. Afofose na lee ɔ nɔɔman, na ɔ ne tao ɔ kela na ɔ te kem. Me yako n kaseela ban nyi baa gegi felinkum keŋ lee ɔ man, mɔna ba te tale ya.” ¹⁹ Botɔɔ te Yesu yako wɔ nyiaa, “Ao! Emɛɛ gyey balan ban ɛ bɛɛ lee Wurubuarɛ di ya. Weeya anmon yaa ɛ ne gyae nyi maa nyin kɔɔɔ kyaa ɛ gyan, pena ɛ ke lee maŋ di? ɛ mo bu ŋon kɔna maŋ.” ²⁰ Mena ɔɔ ba moo tobaale ŋon kɔna Yesu. Felinkum keŋ kena Yesu nɛ, debokenaŋ man te ke yela bu ŋon keŋawɔ ŋgba keleuleuse kyan na e nɛ. Bu ŋon leewɔ yala tseele man, na ɔ ne bilin gyɔ kɔŋ, na afofose na lee ɔ nɔɔman. ²¹ Botɔɔ te Yesu ɔɔɔɔ bu ŋon ɔ kya nyiaa, “Weeya anmon yaa ŋgba kawee kei ba gyoo e nɛ?” Kenŋe balee ŋon tiranɔɔ nyiaa, “Lee nan ɔ biatɛɛ. ²² Kawee keŋ ne tale fun e do boalan yaa lon man yey yey wui. Nyi akpaa n ke tale yee kolo na, wii de waranase na n ke kyɔ daa.” ²³ Kenŋe Yesu ɔɔɔɔ e nyi, “N ne ɔɔɔɔ maŋ nyi maa tale nɛ, nafaŋ nyan gbagba nyan ke tale, nyi akpaa n lee maŋ di na. Nawolo nyi walaŋ kamase ŋon ɔ ne lee Wurubuarɛ di nɛ, kpene kamase ne dee fa e.” ²⁴ Debokenaŋ man te bu ŋon ɔ kya fae yeesa yako nyiaa, “Mɛɛ lee di. Kyɔ maŋ na maa lee neŋ di kpu nideli.” ²⁵ Yesu kena nyi balan te yeu bɛɛ kɔŋ botɔɔ nɛ, ɔ faree felinkum keŋ nyiaa, “Nyan denjela atɔɔɔ na omumuu felinkum, mɛɛ yako ŋon nyi ɛ lee ɔ man. Lee gyey ne gyɔ, ɛ na tekaa kaa gyoo ɔ man bela ya.” ²⁶ Botɔɔ te felinkum keŋ fae yeesa te ke wosi bu ŋon nideli ŋgba keleuleuse weere nɛ, te ka leewɔ ɔ man lan. Na bu ŋon doo tseele man ŋgba ɔ yena nɛ, mena ɔɔ balan burum kpa ɔ ta yem. ²⁷ Kenŋe Yesu kyan bu nyin-maa man gate e seŋ ɔ nawɔɔɔ, te ɔ seŋawɔ.

²⁸ Kenaŋ wole Yesu ka gyoo deni man nɛ, ɔ kaseela ban ɔɔɔɔ e deni man nyiaa, “Won ɔɔ te daa te tale gegi felinkum keŋ lee bu ŋon man ya?” ²⁹ Botɔɔ te Yesu yako wɔ nyiaa, “Nyi akpaa ɛ te fane fa Wurubuarɛ nideli ya nɛ, ɛ be gyae ɛ ke tale gegi mena felinkum kei dinɔɔ ya.”

Yesu kekolosi ɔ yey wose man bela

Mateo 17:22-23; Luka 9:43-45

³⁰ Be ka lee botɔɔ nɛ, be tɛɛwɔ na Galelia tseele man. Na Yesu te gyae nyi walaŋ kamase ka gyey botɔɔ keŋ be kyaa ya. ³¹ Nawolo nyi na ɔ na wola ɔ kaseela ban nombia. Kenŋe ɔ yako wɔ nyiaa, “Baa lese maŋ Deniwalaŋ Bu ŋon fa balan na baa ko, mɔ weeya atoorote

kenj ne maa fonj lee yerj man.”³² Mɔna ɔ kaseela banj te nyii kenj ɔ be yako ne man ya, te be yee mena kenj baa bɔɔse e nombia njenanj man.

Amɔte kela na ɔ dɔɔ Wurubuare gyoori kenj man?

Mateo 18:1-5; Luka 9:46-48

³³ Kenanj wɔle te be kɔɔawɔ Kapanum donɔɔ man. Be ke gyu dɛɛ ne te ɔ bɔɔse ɔ kaseela banj nyiaa, “Wɔnj aɔmaarenj yaa ε ne lɛε gbɛɛnaa man ne?”³⁴ Mɔna be man njolo te tale kolosi ya. Nawolo nyi gbɛɛnaa man ne na bɛε lɛε aɔmaarenj nyi be man wɔnti kela na ɔ dɔɔ.

³⁵ Botɔɔ te Yesu tisiwɔ kyaa te ɔ baake ɔ kaseela kufu bala banj yako wɔ nyiaa, “Akpaɔ njolo ne gyae nyi waa yɛε siamante ne, kaboena nyi waa yɔkɔse ɔ wose njgba biikyaa ne, na waa som ε popou.”³⁶ Botɔɔ te ɔ moo biikyabii njolo kaa senj ba nsana, te ɔ pukaa e te ɔ yako wɔ nyiaa,³⁷ “Walanj kamase njon ɔ lɛε biikyabii kei dinɔɔ ma yele man na ɔ te lɛε manj, te njon ɔ lɛε manj na ɔ te lɛε njon ɔ be kpila manj ne.”

Balee njolo moo Yesu yele ɔ ne gegi felinjumɛ

Luka 9:49-50

³⁸ Botɔɔ te Gyɔn yako Yesu nyiaa, “De Gbenjgyoo, de naa balee njolo na ɔ ne gegi felinjumɛ lee n yele man te de tɔɔ e, nawolo nyi ɔ be kpue de man ya.”³⁹ Kenje Yesu yako wɔ nyiaa, “E na tɔ e gbɛε ya. Nawolo nyi njolo be kyaa kenj waa mo ma yele yɛε gyakolonj nombia, na waa bese kolosi ma wose man nombiikum debokenanj man ya.⁴⁰ Nawolo nyi walanj kamase njon ɔ bee yoo na daa ya ne, na ɔ kpue na daa.⁴¹ Ampanj yaa mɛε yako njon nyiaa, walanj kamase njon ɔ fa njon lonj leenɔɔ tɔɔ nyi kenj ε yɛε manj Kristo balanjwɔ dɔɔ ne, Wurubuare waa tɔ ɔtenate kom.”

Kpene kenj ne yele walanj ne yɛε dukum

Mateo 18:6-9; Luka 17:1-2

⁴² “Walanj kamase njon ɔ yeli bia buruburu kɛwɔ banj bɔɔ lɛε manj di ne man njolo de yɛε dukum ne, kenanj na nyi akpaɔ ba mo boe dinaa dinaa kpanj ɔ wɔnje man, te be fonj e do epo man na dei kela.⁴³ Nyi akpaɔ n nyinjmaa ne yele la te n ne yɛε dukum na, kara ke leki. Nawolo nyi dei nyi nya lee kaderj na n gyoo Wurubuare gyoori kenj man, kela kenj n ka mo nyinjmaase ala ka gyoo boalanj kenj ke bɛε yem ya ne man.⁴⁴ Nawolo nyi feelee banj bɛε gyoo balanj botɔɔ ne bɔɔ na yem ya, te boalanj kenj mɔ bɛε yem korakora ya.⁴⁵ Te akpaɔ n nae ne yele la te n ne yɛε dukum na kara ke leki. Nawolo nyi dei nyi nya mo nae dokolonj gyoo Wurubuare gyoori kenj man, kela nyi baa mo nejj na n nawɔɔ ala ka do boalanj kenj ke bɛε yem ya ne man.⁴⁶ Nawolo nyi feelee banj bɛε gyoo balanj botɔɔ ne bɔɔ na yem ya, te boalanj kenj mɔ bɛε yem korakora ya.⁴⁷ Te akpaɔ n sibii ne yele la te n ne yɛε dukum na kulu ke leki. Nawolo nyi dei nyi nya mo sibii dokolonj gyoo Wurubuare gyoori kenj man, kela nyi baa mo nejj na n sia ala ka do boalanj kenj ke bɛε yem ya ne man.⁴⁸ Nawolo nyi feelee banj bɛε gyoo balanj botɔɔ ne bɔɔ na yem ya, te boalanj kenj mɔ bɛε yem korakora ya.⁴⁹ Wurubuare waa mo

boalanj desina walanj kamase, njgba mena kenj bɛε mo yabia do kolo man te ke bɛε wɔlɛε ya ne.⁵⁰ Yabia dei, mɔna akpaɔ ka gyonj da lee ke man na, sena te ε ke yɛε na ka gyonj kenj ka bese kaa gyoo ke man bela? E yela ε nombia ayɛesa ke yɛε gyonj njgba yabia ne, na ε ke kyaa na dɔɔna wosefɛɛrenj man.”

Yesu kawola lee yale kebɛε wose man

Mateo 19:1-12; Luka 16:18

10 Yesu ka lee botɔɔ ne, ɔ gyuuwɔ Gyudia tɛεle kenj ke kyaa Gyɔɔdan boo kenj dingyinj ne. Balanj burum besewɔ kaa wuu ɔ dɔɔ botɔɔ, te ɔ wola wɔ nombia njgba mena kenj ɔ ne kyaa wola wɔ ne.² Kenje Farasiite-na baale kɔɔawɔ be kaa teese ɔ kɔɔman te be bɔɔse e nyiaa, “Da mmaraa ne fa daa gbɛε nyi njolo waa tale bɛε ɔ wɛεle?”³ Botɔɔ te Yesu bɔɔse wɔ nyiaa, “Sena te de naana Mosesi yako njon nyi yaa yɛε?”⁴ Kenje be yako e nyi, “De naana Mosesi faa gbɛε nyi baale waa tale njmarase yale kebɛε tɔne kenj nawolo nyi ɔ te bɛε ɔ wɛεle ne, pɛna waa bɛε e”⁵ Te Yesu yako wɔ nyiaa, “E kɔɔɔyɔnj dɔɔ te Mosesi yɛε mena mmaraa kenanj fa njon.⁶ Nawolo nyi lee kewalanj kenj ne, ‘Alo na baale te Wurubuare yɛεwɔ.’⁷ Lee kei dɔɔ baale waa tina ɔ kya na ɔ naa yela na njon na ɔ wɛεle kaa bom,⁸ na njon na ɔ wɛεle ka bese walanj dokolonj.’ Mena dɔɔ be ta tekaa yɛε kpookpoo ya, mɔna be ta bese walanj dokolonj.⁹ Lee mena dɔɔ kpene kenj Wurubuare ba mo bom yɛε ke dokolonj ne, njolo na njolo na kpase ke man ya.”¹⁰ Be ke gyu kagyoo deni man bela ne, Yesu kaseela banj bɔɔse e nombia kenja man.¹¹ Kenje ɔ tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, “Nyi akpaɔ baale de bɛε ɔ wɛεle te ɔ ke yala alo wɔle ne, na yɛε yaa njgba ɔ lee ɔ wɛεle njon wɔle baa ne.¹² Te akpaɔ alo mɔ de bɛε ɔ baale te ɔ ke yala baale wɔle ne, na yɛε yaa njgba njon mɔ lee ɔ baale wɔle baa ne.”

Yesu kehiraɔ bia

Mateo 9:13-15; Luka 18:15-17

¹³ Botɔɔ te balanj moo bia kɔɔ Yesu gyanj nyi waa mo ɔ nyinjmaa gyakaa be dɔɔ. Mɔna ɔ kaseela banj njmanyanj balanj banj bɔɔ mo bia banj kɔɔ ne bo.¹⁴ Yesu kena mena ne, te yɛε e gyonj ya te ɔ yako wɔ nyiaa, “E yela bia banj kekɔɔ me gyanj, ε na tɔ wɔ gbɛε ya. Nawolo nyi Wurubuare gyoori kenj yɛε balanj banj bɛε yɔkɔse ba wose njgba bia kɛwɔ dinɔɔ ne wui.¹⁵ Ampanj yaa mɛε yako njon nyiaa, walanj kamase njon ɔ te yɔkɔse ɔ wose do Wurubuare tɛε njgba biikyaa e ya ne, ɔ be gyae waa gyoo Wurubuare gyoori kenj man korakora ya.”¹⁶ Kenje Yesu kyanja bia banj nyinjmaa man te ɔ moo ɔ nyinjmaa gyakaa be dɔɔ, te ɔ hiraa wɔ.

Kɔbate njolo wose man nombia

Mateo 19:16-30; Luka 18:18-30

¹⁷ Yesu ka mo gbɛε ɔ ne gyu ne, tobaale njolo yeuwɔ kaa bunj ɔ nawɔɔtɛε te ɔ bɔɔse e nyiaa, “Me Gbenjgyoo kpaakpaɔ, wɔnj te kaboena nyi maa yɛε na maa nyinj nyeedonj kekpaɔ?”¹⁸ Botɔɔ te Yesu bɔɔse e nyiaa, “Wɔnj dɔɔ te n ne baake manj walanj kpaakpaɔ? Lee Wu-

rubuare wole ne, walaŋ kamase be kyaa keŋ ɔ yee walaŋ kpaakpaate e ya." ¹⁹ Ngba n gyeŋ Wurubuare mmaraase ŋan ne yako nyi, "Na ko walaŋ ya, na lee n baale yaa n weele wole ya, na ŋmeele ya, na kara n doo ko ya, na ŋere ŋolo do ya, bu n kya na n naa ne?"

²⁰ Keŋte balee ŋon mo yakowo nyiaa "Me Gbenŋgyoo, me wulaa mee di mmaraase keŋa pou doo leenaŋ me biate" ²¹ Botoo te Yesu kee ɔ siaman yididi, na ɔ ne gyae ɔ nombia, mena doo ɔ yako e nyiaa, "Ta bese ka neŋ kolo dokolon n ke yee. Gyu ke ɔ nya aboo ŋan pou n dana ne, na n ka mo koba keŋ kpelee ayemate-na, na n ke koŋ kaa sila maŋ. N yee mena na, n ke nyiŋ aboo kpaakpaa see n wose Wurubuare gyaŋ adido."

²² Tobaale ŋon ke nyii nombia keŋa ne, ɔ moo waraŋase lee botoo nawolo nyi na ɔ dana ɔ wose nideli.

²³ Keŋte Yesu kee balan baŋ gyaŋee te ɔ yako ɔ kaseela baŋ nyiaa, "Dana doŋ fa balan baŋ be dana ba wose nideli ne, nyi baa gyoo Wurubuare gyoori keŋ man." ²⁴ ɔ kaseela baŋ ke nyii nombia keŋa ne, doo be ko. Te Yesu besewe yako wo nyiaa, "Me bia, ŋgba e naa mena keŋ gyae ke yee doŋ fa balan baŋ be dana ba wose nideli ne, nyi baa gyoo Wurubuare gyoori keŋ man." ²⁵ Gyae ke yee doŋ fa balan baŋ be dana ba wose nideli ne nyi baa gyoo Wurubuare gyoori keŋ man, kela nyi kurumoo ka gyoo ŋarale oo man lee." ²⁶ ɔ kaseela baŋ ke nyii nombia keŋa ne, besewe doo be ko nideli te be oo doŋ nyiaa, "Nyi nne te doo na, amote ne gyae la waa nyiŋ nyeekelee baa?" ²⁷ Te Yesu kee wo yididi yako wo nyiaa, "Balan gyaŋ na dana doŋ, moŋa Wurubuare gyaŋ na be dana doŋ ya. Nawolo nyi Wurubuare gyaŋ na, kpene kamase gyae ke tale koŋ mena." ²⁸ Botoo te Pita yako Yesu nyiaa, "De Gbenŋgyoo, daa mo te tina kpene kamase keŋ de dana ne yela, te de silana neŋ." ²⁹ Keŋte Yesu tiranoo fa e nyiaa, "Ampan yaa mee yako ŋon nyiaa, e man ŋolo be kyaa keŋ ɔ be tina ɔ dekpanalan yaa ɔ naabia yaa ɔ desina, yaa ɔ kya yaa ɔ naa yaa ɔ bia yaa ɔ teelese yela lee maŋ na nyeekelee nombia ŋan doo, ³⁰ te ɔ be gyae waa bese nyiŋ akpanalanŋe na naabia na desina na naa na kya na bia na teelese akpeŋ soŋonon (100) kpu gyey weeya keŋa man ya. Mo kayeyee gyae ke koŋ ɔ doo, na balan kekola e kpu. Te kenan wole na, waa nyiŋ nyeedon kekpaakekpa. ³¹ Mo balan burum baŋ be yee siamantena- nawa ne baa kaa bese wole nyiban, na wole nyiban kaa bese siamantena."

Yesu ka bese kolosi lee ɔ yeŋ wose man

Mateo 20:17-19; Luka 18:31-34

³² Lee botoo te Yesu na ɔ kaseela baŋ moo gbeye be gyee Gyerusalem donoo man, na Yesu doŋee la be siaman. Be kee gyee ne, ɔ kaseela baŋ wose yeŋa wo, te gyakolon mo kyaŋa balan baŋ be silana wo ne. Keŋte ɔ baake ɔ kaseela kufu bala baŋ lee yenaŋ te ɔ yako wo kpene keŋ gyae ke koŋ ɔ doo ne nyiaa, ³³ "E kee! Dee gyee Gyerusalem donoo man baa. Baa lese maŋ Deniwalan Bu ŋon fa Wurubuare saese kegyiise na Gyudatena mmaraa wolala baŋ. Baa di me nombia na baa bu maŋ oo nyi baa ko maŋ, na baa mo maŋ do balan

baŋ ba te yee Gyudatenawa ya ne nyiŋmaa man. ³⁴ Baa kulu maŋ na baa oo koŋolon woli maŋ, na baa ŋmerree maŋ dambiise na baa ko maŋ. Moŋa weeya atooro wole na, maa foŋ lee yeŋ man."

Sebedeo bia

Mateo 20:20-28

³⁵ Kenan wole ne, Sebedeo bia Gyemisi na Gyoon koŋawa Yesu gyaŋ kaa yako e nyiaa, "De Gbenŋgyoo, dee gyae nyi kpene kamase keŋ de oo neŋ na, n ke yee ke fa daa." ³⁶ Botoo te Yesu oo koŋe wo nyi, "Won te e ne gyae nyi maa yee fa ŋon?" ³⁷ Keŋte be yako e nyiaa, "Dee gyae nyi de man ŋolo ke kyaa n dunolon doo, na ŋolo mo ke kyaa n demena doo n gyoori keŋ man."

³⁸ Botoo te Yesu yako wo nyiaa, "E ba gyeŋ kpene keŋ e ne oo ne ya. E ke tale nyiŋ koŋoo naa diyem keŋ maa naa ne, yaa e ke tale gyoo kayeyee keŋ man maa gyoo ne?" ³⁹ Keŋte be tiranoo fa e nyi, "Ayi, dee tale." Te Yesu yako wo nyiaa, "E ke tale naa diyem keŋ maa naa, na e ka gyoo kayeyee keŋ maa gyoo ne man." ⁴⁰ Moŋa moŋa taŋ doŋ keŋ maa lese walaŋ ŋon waa kyaa ma dunolon yaa ma demena doo ya. Mena akyaese keŋa doo fa balan baŋ me kya Wurubuare gbagba be desina see wo ne." ⁴¹ Yesu kaseela kufu akan baŋ kenyii nombia keŋa ne, ba gyeŋa baŋ Gyemisi na Gyoon doo.

⁴² Botoo te Yesu baake ɔ kaseela baŋ pou yilaa te ɔ yako wo nyiaa, "E gyeŋ nyi teelee kei doo gyoonen ne di gyoori bo be balan doo, te be kegyiise baŋ mo dana doŋ be doo." ⁴³ Mo emee doo, na mena te kaboena nyi dee doo e man ya. E man walaŋ kamase ŋon ɔ ne gyae nyi waa bese e kegyia ne, kaboena nyi waa bese e kegbetibii. ⁴⁴ Te e man walaŋ kamase ŋon ɔ ne gyae nyi waa bese e siamante ne, kaboena nyi waa bese e popou e kegbetibii. ⁴⁵ Nawolo nyi maŋ Deniwalan Bu ŋon te koŋ nyi balan baa som maŋ ya, moŋa me koŋae me kaa som balan, na maa yeŋ mo ma nyeedon lee balan burum nyee."

Yesu kegyuusu Batimeo sia

Mateo 20:29-34; Luka 18:35-43

⁴⁶ Kenan wole te Yesu na ɔ kaseela baŋ gyuuwo Gyeriko donoo man. Non na ɔ kaseela na balan burum baŋ ka lee botoo be gyee ne, be naa Timeo bu Batimeo ŋon ɔ sia be yelee ne na ɔ kyaa gbena na oo man ɔ na solee aboo. ⁴⁷ Balee ŋon kenyii nyi Yesu Nasarete baale ŋon ne koŋ ne, ɔ fae yeesa yako nyiaa, "Yesu, gyoo Defidi ɔ naanabii, wii me waraŋase." ⁴⁸ Keŋte balan baŋ man burum too be koŋ gyakaa ɔ doo nyi waa wu ɔ ko. Moŋa nenee gba te ɔ ne fae yeesa keŋkeŋ nyiaa, "Gyoo Defidi ɔ naanabii, wii me waraŋase." ⁴⁹ Botoo te Yesu seŋawa yako wo nyi, "E baake e fa maŋ." Te be baake siayeeesate ŋon yako e nyiaa, "Yela ke yee neŋ gyon na n ka koro seŋ. ɔ ne baake neŋ." ⁵⁰ Botoo te ɔ funa ɔ kegbu wurikyim lo yenaŋ, te ɔ tonawa seŋ ta koŋ Yesu gyaŋ. ⁵¹ Keŋte Yesu oo koŋe e nyiaa, "Won te n ne gyae nyi maa yee fa neŋ?" Botoo te siayeeesate ŋon yako e nyiaa, "Me Gbenŋgyoo, mee gyae me sia ke gyuuusu" ⁵² Botoo te Yesu yako e nyiaa, "Ta, n ke lee maŋ di doo n

kawee te tanj." Debokenanj man te ɔ sia gyuusuwɔ, te ɔ sila Yesu lanj.

Yesu kegyu Gyerusalem gyoorobiiri man

Mateo 21:1-11; Luka 19:28-40; Gyɔn 12:12-19

11 Kenje Yesu na ɔ kaseela banj korowɔ mo gbɛɛ bee gyu Gyerusalem donɔɔ man. Be kelii Betifagi na Betani donɔɔɔ njan nje kyaa oliifi bula kenj tenja man nɛ, ɔ kpila ɔ kaseela banj man bala nyiaa, ² "Ɛ gyu donɔɔ kenj ke kyaa ɛ siaman nɛ man. Ɛ betaa ɛ na gyoo ke man pɛ nɛ, ɛ kena afurum bu njolo kpanjɛ kenj njolo te kyaa ta ɔ ɔɔ see ya. Ɛ booli e na ɛ ka mo e kɔna manj. ³ Akpaa njolo de ɔɔɔɔ njon nyi, Weera ɔɔ te ɛ ne booli e na? Ɛ yako e nyiaa, De Gbenjgyoo ne gyae na e, mɔna be gyae ke kyare ya waa besena e kɔn." ⁴ Kenje be gyuusuwɔ kena afurum bu njon kpanjɛ denanɔɔ man benaa na gbɛɛ te be booli e. ⁵ Be kɛɛ booli e nɛ, balan banj ba senjɛ botɔɔ nɛ ɔɔɔɔ wɔ nyiaa, "Wɔnj yaa ɛ ne booli e ɛ ke yɛɛ?" ⁶ Botɔɔ te be tiranɔɔ ngba mena kenj Yesu be yako wɔ nɛ, te balan banj yela ba moo e lanj. ⁷ Kenje ba moo e kɔna Yesu te ba moo be kanyanjɛ gyakaa ɔ ɔɔ, te Yesu gyanjɔwɔ kyaa ɔ ɔɔ. ⁸ Botɔɔ te balan burum moo be kanyanjɛ na ba kegbase njale ɔ gbɛɛnaa man, te baale mɔ moo faarenjɛ njan ɔɔ kɛɛɛ lee njale man nɛ ɔ gbɛɛnaa man. ⁹ Na balan banj be ɔnjɛɛ Yesu siaman na banj be ɔnjɛ ɔ wɔle nɛ ne fae yeesa kɛɛɛ e akelegyi yako nyiaa, "Wurubuare waa hiraa walan njon ɔ ne kɔn De Gbenjgyoo yele man nɛ.

¹⁰ De naana Defidi gyoori kenj bese la kɛɛ kɔn.

Wurubuare dee yela ka kekɔn.

Mena ɔɔ ɛ yela dɛɛ lese Wurubuare njon ɔ kyaa adido nɛ yele."

¹¹ Yesu kelii Gyerusalem donɔɔ man nɛ, ɔ gyoo Wurubuare ɔsom deni dinaa kenj man te ɔ kɛɛ abɔɔ njan pou gyanjɛ. Na tɛɛ te lam ɔɔ, njon na ɔ kaseela kufu bala banj gyuu Betani donɔɔ man.

Yesu kefalaa fiigi danj daale

Mateo 21:18-19

¹² Tɛɛ kena kenj Yesu na ɔ kaseela banj ba lee Betani bɛɛ kɔn Gyerusalem donɔɔ man nɛ tanam kyanja e. ¹³ Kenje ɔ naa fiigi danj daale lemlɛm kenj faarenjɛ doo ke man, te ɔ tuuwɔ benaa ke nyi waa nyinj ke bia di. ɔ ke gyu ke gyanj na ke yɛɛ faarenjɛ bo kenj bia be doo ke man ya. Nawolo nyi na te lii ta debanj kenj fiigi daase na see ya. ¹⁴ Botɔɔ te ɔ falaa danj kenj nyiaa, "Lee gyanj ne gyu n be gyae n ka tekaa se bia na njolo ke di ya." Te ɔ kaseela banj nyii kpene kenj ɔ be yako nɛ.

Yesu kegegi abɔɔɔɔra Wurubuare ɔsom deni dinaa kenj man

Mateo 21:12-17; Luka 19:45-48; Gyɔn 2:13-22

¹⁵ Be kelii Gyerusalem donɔɔ man nɛ, ɔ gyuusuwɔ Wurubuare ɔsom deni dinaa kenj dekpanjanj man. ɔ ke gyu botɔɔ nɛ, na balan banj ta mo botɔɔ besena kebu dedii. Kenje ɔ gegi balan banj bɛɛ yɔɔ abɔɔ na banj bɛɛ lɛɛ abɔɔ botɔɔ nɛ. ɔ besena banj bɛɛ yelɛɛ kɔbase nɛ

tebuluse bunji, te ɔ tɛɛɛɛ banj bɛɛ yɔɔ awulunja nɛ gbɛɛɛ mɔ ɔ. ¹⁶ Te ɔ te fa njolo gbɛɛ waa seele kolo aneyɔɔɔ kaalanj Wurubuare ɔsom deni dinaa kenj dekpanjanj man ya. ¹⁷ Botɔɔ te ɔ ɔɔɔɔ balan banj nyiaa, "Ɛ te kala ta Wurubuare nombia anjmarasɛn see njan ne yako nyi, Wurubuare kpa,

"Me deni gyae ke yɛɛ botɔɔ kenj tɛɛɛɛ kei ɔɔ balan pou baa kɔn kaa fane,

"mɔna ɛmɛɛ ta besena ke yɛɛ njmɛɛlatena dɛɛgyanjɛ."

¹⁸ Saese kegyiise na Gyudatena mmaraa wolala banj ke nyii kpene kenj ɔ be yako nɛ, be gyae gbɛɛ kenj baa mo koe e. Mɔna gyakolonj gyoo wɔ, nawolo nyi ɔ kawola kenj te yeli balan banj pou wose ta yɛn wɔ. ¹⁹ Kelii balinɔɔ nɛ, te ba leewɔ Gyerusalem donɔɔ man lanj.

Yesu kawola fiigi danj kenj yɛn asɛɛ

Mateo 21:20-22

²⁰ Tɛɛ kena nebo kenj be ɔnjɛ bee gyu nɛ, be naawɔ nyi fiigi danj kenj Yesu be falaa ke nɛ ta yem leenanj ke lila man. ²¹ Botɔɔ te Pita ɔɔɔɔ kpene kenj Yesu be yako nɛ te ɔ yako e nyiaa, "Me Gbenjgyoo, kɛɛ! Fiigi danj kenj n be falaa ke nɛ ta yem." ²² Kenje Yesu yako wɔ nyiaa, "Ɛ lɛɛ Wurubuare di. ²³ Ampanj yaa mɛɛ yako njon nyiaa, walanj kamase njon waa yako bula kei nyi, 'Kulu lee kebo ka gyoo ɛpo man' te ɔ te lɛɛ ɔ wose anjmaarenj ya, te ɔ lɛɛ di nyi kpene kenj ɔ be yako nɛ gyae ke kɔn mena fa e nɛ, ke gyae ke kɔn mena fa ɔtenate. ²⁴ Mena ɔɔ mɛɛ yako njon nyiaa, kpene kamase kenj ɛ fane nyi Wurubuare waa yɛɛ fa njon nɛ, ɛ lɛɛ di nyi ɛ te wulaa nyinj ke, te ɛ ke nyinj ke mɔ. ²⁵ Te akpaa n senjɛ n ne fane fa Wurubuare, te n ɔɔɔɔ nyi njolo nombia doo n konɔɔ man nɛ, kaboena nyi nya mo ɔtenate nombiakumɛɛ kyɛɛ e, na n kya Wurubuare njon ɔ kyaa adido mɔ ke nyinj mo n wui nombiakumɛɛ kyɛɛ nenj. ²⁶ Mɔna akpaa ɛ ta mo ɛ tebia nombiakumɛɛ kyɛɛ wɔ ya nɛ, ɛ kya njon ɔ kyaa adido mɔ be gyae waa mo ɛ wui nombiakumɛɛ kyɛɛ njon ya."

Ba ke ɔɔɔɔ Yesu ɔ donj wose man nombia

Mateo 21:23-27; Luka 20:1-8

²⁷ Kenje Yesu na ɔ kaseela banj besewɔ kɔn Gyerusalem donɔɔ man. Te Yesu ke ta Wurubuare ɔsom deni dinaa kenj dekpanjanj man ɔ ne lam nɛ, Wurubuare saese kegyiise na Gyudatena mmaraa wolala na Gyudatena kegyiise kɔnjawɔ ɔ gyanj. ²⁸ Te be ɔɔɔɔ e nyiaa, "Donj wɔnti yaa n dana n ne yɛɛ mena abɔɔ kenja pou? Amɔte faa na nenj mena donj kenanj?" ²⁹ Botɔɔ te Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, "Manj mɔ ne gyae maa ɔɔɔɔ njon nombii dokolonj. Nyi akpaa ɛ tiranɔɔ fa manj nɛ, kenanj na maa wola njon donj kenj me dana mɛɛ yɛɛ mena abɔɔ kenja pou. ³⁰ Gyɔn Wurubuare lonjesɔ kenj ɔ be ɔɔ balan nɛ, ka lee Wurubuare gyanj yaa ka lee balan gyanj? Ɛ tiranɔɔ fa manj." ³¹ Botɔɔ te ba gyoo nombia njan man te be ɔɔɔɔ ɔnjɛ nyiaa, "Akpaa de yako nyi ka lee Wurubuare gyanj na waa ɔɔɔɔ daa nyi, 'Kenanj na wɔnj ɔɔ te da te lɛɛ Gyɔn nombia njan di ya?' ³² Te akpaa de yako nyi 'Ka lee balan gyanj' na, dee

yee balan burum kɛwɔ ɔ. Nawolo nyi be popou ne lee di nideli nyi Gyɔn yɛ Wurubuarɛ dekpenkpenngyɔɔre e.”³³ Mena dɔɔ be tiranɔɔ fa Yesu nyiaa, “Dɔɔ gyen ya.” Kenɛte Yesu ɔ yako ɔ nyiaa, “Akpaɔa mena na maɔ ɔ ba wola nɔn me doɔ kenɛ me dana mɛɛ yɛ tom nɛ dalee ya.”

Paasetena baale dudu

Mateo 21:33-46; Luka 20:9-19

12 Kenɛte Yesu besewɔ kolosi nombia burum fa wɔ aduya man, te ɔ gyɔɔ dudu fa ɔ nyiaa, “Wɔɔfar-ale nɔlo fara wɔɔ te ɔ duu daasebia nɔale nɔn nɛ yɛ ngba akutuse te bɛɛ baake nɔ nyi gerepo nɛ ke man. ɔ dii aban kilisi wɔɔ kenɛ, te ɔ wula wɔɔ kenɛ baa sara daasebia nɔn ke man na baa lese nɔ lon lee nɛ man nɛ. Te ɔ banɔ deni dɔɔlon dɔɔlon daale kenɛ walaɔ ke kyaa ke man na waa gyee wɔɔ kenanɛ. Te ɔ moo wɔɔ kenɛ do paasetena baale nyinmaa man nyi baa kɛɛ ke dɔɔ, te ɔ korowɔ lan gbɛɛ. ² Deban kelii nyi baa ɔ daasebia nɔn nɛ, balee nɔn kpila ɔ tobaale nɔlo gyu paasetena ban gyan nyi baa fa e ɔ wui wui. ³ Mɔna paasetena ban kyanɔ ɔ tobaale nɔn, te be tuku e te be yela ɔ lanɔwɔ nyinmaase kufu nawɔɔ kufu. ⁴ Kenɛte wɔɔte nɔn besewɔ kpila ɔ tobaale nɔlo bela gyu paasetena ban gyan. Mɔna be tuku nɔn ɔ do e gyamɛɛ ɔ nyee man, te ba doo e desɛn. ⁵ Kenanɛ wɔle wɔɔte nɔn besewɔ kpila ɔ tobaale nɔlo bela, mɔna paasetena ban koo e bo. ɔ kpila tewulɛɛ burum, mɔna be tuku baale te ba koe baale. ⁶ Walaɔ nɔn ɔ be kaa kenɛ wɔɔte nɔn waa kpila yɛna, nɔn gbagba bu dokolon koon nɔn ɔ bɛɛ sɛɛ ɔ dɔɔ ya nɛ. Wɔle wɔle nɛ, ɔ kaa kpila nɔn ɔ gyu paasetena ban gyan te ɔ yakowɔ nyiaa, ‘Mberem me bu na, baa bu e.’ ⁷ Mɔ paasetena ban kenɛ ɔ bu nɔn nɛ be yako dɔnɔ nyiaa, ‘Kei yɛna bu nɔn waa kaa di ɔ kya abɔɔ nɔn. E yela dɛɛ ko e, na abɔɔ nɔn nafɔ waa di nɛ ka bese de wui!’ ⁸ Mena dɔɔ be kyanɔ bu nɔn ko, te be wɔnɛe e lee wɔɔ kenɛ man ke leki.” ⁹ Botɔɔ te Yesu bɔɔse wɔ nyiaa, “Wɔn te wɔɔte nɔn waa yɛɛ? Waa kɔn kaa koe mena paasetena banɛ, na waa mo wɔɔ kenɛ do paasetena wɔlɛɛ nyinmaa man.” ¹⁰ Te ɔ besewɔ bɔɔse wɔ nyiaa, “E te kala ta Wurubuarɛ nombia anɔmarasɛn see nɔn na e kena kpene kenɛ ne yako nɛ yee? Be nɔmarasewɔ nyiaa,

‘Boe kenɛ deni maara ban be bɛɛ nɛ,
kenɛ kaa bese na mokɔ kasee boe kenɛ ne yeli deni kenɛ ne yɛɛ doɔ.

¹¹ De Gbenɔyoo Wurubuarɛ yɛɛ la te kɔnɔwɔ mena, te ke yɛɛ kpene kenɛ ke dana gyakolon de siaman’ ” Saese kegyiise na Farasiitena ban ke nyii Yesu aduya kenɛ nɛ, ba gyanɔwɔ nyi ba wose man nombia yaa ɔ ne yako nɛ.

¹² Botɔɔ te Gyudatena kegyiise ban gyaɛ gbɛɛ baa kyanɛ Yesu, nawolo nyi be naawɔ nyi ban dɔɔ te ɔ gyɔɔ dudu kei. Mɔna be yee balan ban, mena dɔɔ be tinaa e yela te be lanɔwɔ.

Ba ke bɔɔse Yesu lee lempoo ketɔ wose man

Mateo 22:15-22; Luka 20:20-26

¹³ Kenanɛ wɔle te Gyudatena kegyiise ban gyuuwɔ ke kpila gyoo Herode balan baale, na Farasiitena ban baale nyi baa kɔn kaa teese Yesu nɔɔman na baa nyin gbɛɛ kyanɛ e. ¹⁴ Ban ɔ kɔnɔwɔ ɔ gyan kaa bɔɔse e nyiaa, “De Gbenɔyoo, da gyan nyi n bee di dekara ya, te n be famenɛ na kpene kenɛ balan ne yako nɛ ya. N bɛɛ kɛɛ walaɔ siaman ya, te n na wola Wurubuarɛ gbɛɛnen kraakpaɔa nɔn nɛ gbɛɛ dɔɔ. Dei nyi dɛɛ ɔ lempoo fa Romantena gyoo dinaa Kaesa, yaa de na dɔɔ ya?” ¹⁵ Mɔ Yesu kena ba agyuen kumɛɛ nɔn nɛ ɔ yako ɔ nyiaa, “E mɛɛ ban e na beo e wose, wɔn dɔɔ te e ne gyaɛ e ka teese me nɔɔman. E mo kɔɔbabi kenɛ kɔn maa kɛɛ” ¹⁶ Kenɛte ba moo kɔɔbabi dokolon kɔna e. Botɔɔ te ɔ bɔɔse wɔ nyiaa, “Amɔte nyee na ɔ yele gyakaa la ke dɔɔ?” Te be yako e nyi gyoo dinaa Kaesa wui. ¹⁷ Kenɛte Yesu yako ɔ nyiaa, “Kpene kenɛ yɛɛ gyoo Kaesa wui na e mo fa e, te kpene kenɛ ɔ yɛ Wurubuarɛ wui nɛ, e mo ke fa e.” Botɔɔ te gyakolon gyoo balan ban lee nɔɔ kenɛ Yesu be tiri fa wɔ nɛ dɔɔ.

Yesu kawola lee yɛn wɔle kefonɛ wose man

Mateo 22:23-33; Luka 20:27-40

¹⁸ Kenanɛ wɔle te Sadukiitena ban bɔɔ ne lee di nyi walaɔ da yem na waa bese fonɛ ya nɛ, man baale kɔnɔwɔ Yesu gyan kaa bɔɔse e nyiaa, ¹⁹ “De Gbenɔyoo, de naana Mosesi nɔmarase mmaraa fa daa nyi, akpaɔa walaɔ da yem tina ɔ wɛɛle yela te be ta lola bia ya na, ɔ naabu waa yala lialo nɔn na baa lola bia ɔ kegyia nɔn yele man. ²⁰ Kɔnɔwɔ nyi balee nɔlo bia baala nyetooro baale kyaawɔ, te be kegyia nɔn yala alo kenɛ be ta lola bia ya te ɔ yɛnɔwɔ. ²¹ Balate nɔn ɔ yala alo nɔnɔn te nɔn ɔ yɛnɔwɔ kenɛ be ta lola bia ya. Batoorote nɔn ɔ mena. ²² Mena mɔ te akanɛ ban ɔ pou yala alo nɔnɔn, mɔna be ta lola ya. Te kyare ya, te alo nɔn ɔ yɛnɔwɔ. ²³ Mena dɔɔ wee kenɛ Wurubuarɛ waa gyuuu balan ban pou bɔɔ yem nɛ lee yɛn man na, baala nyetooro kɛwɔ ban bɔɔ yala alo kei gyanɛ nɛ, be man wɔnɛ te alo nɔn waa yɛɛ ɔ wɛɛle?”

²⁴ Kenɛte Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, “E ta yoo, nawolo nyi e ba gyan Wurubuarɛ nombia anɔmarasɛn see nɔn ya, te e ba gyan Wurubuarɛ doɔ kenɛ ɔ ya. ²⁵ Wee kenɛ Wurubuarɛ waa gyuuu balan lee yɛn man nɛ, baala be gyaɛ baa yala ya, te bɔɔ gyaɛ baa mo ala ɔ fa yale ya. Be popou baa yɛɛ bo ngba Wurubuarɛ kpilala ban be kyaa adido nɛ. ²⁶ Lee kefonɛ lee yɛn man wose man nombia na, e te kala ta de naana Mosesi tɔne man mena kenɛ Wurubuarɛ be kolosi na nɔn Mosesi deponɛ fa kenɛ ne kpaɔ nɛ man yee? ɔ yakowɔ nyiaa, ‘Maɔ yɛna Aberaham na Asiki na Gyekɔpo Wurubuarɛ.’

Wurubuarɛ keyako kei nɛ, na nawolo baa nyi ɔ siaman na balan kɛwɔ sɛɛ be kyaa ²⁷ Wurubuarɛ te yɛɛ woya Wurubuarɛ e ya, ɔ yɛɛ balan ban be kyaa na be sia nɛ Wurubuarɛ e. Mena dɔɔ e ta yoo nideli ngba e ne yako nyi yɛn wɔle kefonɛ be kyaa ya nɛ.”

Mmaraa dinaate

Mateo 22:34-40; Luka 10:25-28

²⁸ Botɔɔ te Gyudatena mmaraa wolala ban man ɲolo kɔɲawɔ botɔɔ. ɔ ke kɔɲ kaa nyii mena keɲ beɛ wɔɲee nombia ɲan, na ɔ kena nyi Yesu ke tiranɔɔ fa wɔ nideli ne ɔ bɔɔse e nyiaa, "Wurubuare mmaraase ɲan pou na, wɔɲti yena keɲ ne hia kela?" ²⁹ Botɔɔ te Yesu tiranɔɔ fa e nyiaa, "Iseraetena pou e nyii, 'De Gbenɲyoo Wurubuare ɲon yeɛ dokolonɲ. ³⁰ Mena dɔɔ kaboena nyi nya mo n konɔɔ pou na nya agyueɲ pou na n doɲ pou gyae n Gbenɲyoo Wurubuare.' ³¹ Alate keɲ mɔ yena nyi, 'Gyae n dɔɔ ɲgba nyan gbagba n wose ne.' Mmaraa daale be kyaa keɲ kela keɲa ya." ³² Keɲte Gyudatena mmaraa wolale ɲon yako Yesu nyiaa, "De Gbenɲyoo, ampan yaa n yakowɔ nyi Wurubuare yeɛ dokolonɲ, te ɲolo be kyaa kpu na e ya. ³³ Te n besewɔ yako nyi kaboena nyi walan waa mo ɔ konɔɔ pou na ɔ doɲ pou na wa agyueɲ pou gyae Wurubuare, na waa bese gyae ɔ dɔɔ ɲgba ɲon gbagba ne. Mmaraase keɲa dɔɔ kedi dei kela keɲ walan ka mo abɔɔ ke deesi fa Wurubuare." ³⁴ Yesu kena nyi Gyudatena mmaraa wolale ɲon te tiranɔɔ nideli ne ɔ yako e nyiaa, "Emɛɛ na Wurubuare gyoori keɲ nsana be dana lem ya." Lee kei wɔle ne, ɲolo te tale gyɔ ɔ konɔɔ bɔɔse e nombii daale bela ya.

Amɔte yena Kristo nyeelɛere ɲon?

Mateo 22:41-46; Luka 20:41-44

³⁵ Yesu ke gyakaa ɔ na wolo Gyudatena ɔsom deni dinaa keɲ dekanɲalan man ne ɔ bɔɔse wɔ nyiaa, "Sena dɔɔ te Gyudatena mmaraa wolala ban ne tale yako nyi, Kristo ɲon Wurubuare ba lese ne yeɛ gyoo Defidi ɔ naanabii e? ³⁶ Nawolo nyi Wurubuare felinɲ ɲon yela gyoo Defidi gbagba yakowɔ nyiaa, 'Me Gbenɲyoo Wurubuare yako me Gbenɲyoo nyi, Tisi kyaa me dunolonɲ dɔɔ, kelii deban keɲ maa mo n kɔlala pou do n tɛɛ.' ³⁷ Te akpaa nyi gyoo Defidi baake nyeelɛere ɲon nyi ɔ 'Gbenɲyoo' na, kenan na sena te nyeelɛere ɲon waa bese gyoo Defidi ɔ naanabii?" Keɲte yeɛ balan ban pou bɔɔ gyanee bee tei ne gyonɲ.

Yesu kefaree ɔ silala lee Gyudatena mmaraa wolala ban wose man

Mateo 23:1-36; Luka 20:45-47

³⁸ Yesu keɛ wolo ne ɔ faree wɔ nyiaa, "E keɛ e wose nideli na Gyudatena mmaraa wolala ban. Beɛ gyae kegbase dɔɔlonɲ nyinɲan kado na be dɔɲ na kebu agantanɲ man, na balan keninɲ do wɔ bɔɔ. ³⁹ Akpaa be gyanee Gyudatena ɔsom denɛɛ man, na botɔɔse ɲan beɛ gyanee di be bɔɔ ne, na beɛ gyae akyaese kpaakpaa baa kyaa. ⁴⁰ Beɛ beo liala leo ba abɔɔ kamase ɲan be dana ne. Te beɛ fane balan man kyare mo wola ba wose. Wurubuare waa wɔɲ mena balan benanɲ dinɔɔ deɲela nideli."

Lialo diyemte ɲolo kɔba kado

Luka 21:1-4

⁴¹ Yesu ke gyu ka gyoo Wurubuare ɔsom deni dinaa keɲ man ne, ɔ ke kyaawɔ yenanɲ mo ɔ sia tee adakaa keɲ beɛ do kɔba ke man ne. Te ɔ gyinaa ɔ sia ɔ ne keɛ mena keɲ balan na mo kɔba kaa do adakaa keɲ man. Balan ban be dana kɔba ne, moo kɔba burum kaa do adakaa keɲ man. ⁴² Keɲte lialo diyemte ɲolo moo kɔbabia ala, ɲan ɲe gyae ke yeɛ ɲgba kotoku dokolonɲ ne kaa do adakaa keɲ man. ⁴³ Botɔɔ te Yesu baake ɔ kaseela ban gyanee te ɔ yako wɔ nyiaa, "Ampan yaa mɛɛ yako ɲon nyi lialo diyemte kei ta do kɔba kela balan akan ban pou. ⁴⁴ Nawolo nyi balan ban pou lese kɔba kyomii bo lee burum ɲan be dana ne man kaa do. Mɔ lialo diyemte kei dɔɔ, keɲ na ɔ diyem koranɲ ne kpene kamase keɲ ɔ dana ne yaa ɔ moowɔ kaa do ne."

Yesu kekolosi lee Wurubuare ɔsom deni dinaa keɲ kewɔlɛɛ wose man

Mateo 24:1-2; Luka 21:5-6

13 Yesu keɛ lee Gyudatena ɔsom deni dinaa keɲ man ne, ɔ kaseela ban man ɲolo yako e nyiaa, "De Gbenɲyoo, keɛ boya ɲan bɔɔ mo ma deni kei, na deni keɲ mɔ kyeo!" ² Botɔɔ te Yesu mɔ yako wɔ nyiaa, "ɲgba e ne naa denɛɛ dinaana keɲa? Baa tekerii ɲe popou lo keɲ nyi e be gyae e kena boe na boe gyakaa ke dɔɔ dɔɔ ya."

Yesu kawola lee diyem keɲ gyae kekɔɲ ne wose man

Mateo 24:3-14; Luka 21:7-19

³ Keɲte Yesu gyuuwɔ ke kyaa oliifi bula keɲ dɔɔ, te ɔ moo ɔ sia tee Wurubuare ɔsom deni dinaa keɲ. ɔ keyyaa botɔɔ te Pita na Gyemisi na Gyɔɲ na Anderiase baagenɲ kɔɲawɔ ɔ gyanɲ kaa yako e nyiaa, ⁴ "Wola daa deban keɲ nombia keɲa pou gyae ke kɔɲ. Wɔɲ te deɛ mo naa nyi keɲa pou gyae ke kɔɲ?" ⁵ Botɔɔ te Yesu yako wɔ nyiaa, "E keɛ e wose man nideli, na ɲolo ba beo ɲon ya. ⁶ Balan burum baa kɔɲ ma yeɛ man na be kaa yako nyi, 'Ban yena manɲ Nyeelɛere ɲon,' na baa beo balan burum na baa yo gbɛɛ. ⁷ Akpaa e nyii yoo na yoose nombia ne, e na yeli e wɔle ke lo ɲon ya. Kaboena nyi mena abɔɔ keɲa pou deɛkɔɲ mena, mɔna kei beɛ wolo nyi deban ɔtomante keɲ te lii ya. ⁸ Tɛɛlese baa koro seɲ tia dɔɲa, na gyoonɲ mɔ ka koro seɲ tia dɔɲa. Tɛɛle gyae ke wosi yenaase burum, te tanam mɔ gyae ke yala tɛɛle dɔɔ. Mɔna keɲa pou yeɛ yaa ɲgba fulute kadoɲee kewalanɲ ne.

⁹ Mena dɔɔ e keɛ e wose dɔɔ nideli, nawolo nyi baa mo ɲon gyina donɔɔ kegyiise na baa tuku ɲon Gyudatena ɔsom denɛɛ man. Lee manɲ dɔɔ, baa mo ɲon gyu tɛɛle kegyiise na gyoonɲ siaman. Kei gyae ke yela e ke nyinɲ gbɛɛ kolosi Wurubuare nombia ɲan fa wɔ. ¹⁰ Mɔna kaboena nyi me silala baa tangbɛɛ kolosi Wurubuare nombia kpaakpaa ɲan fa tɛɛle kei dɔɔ balan pou pɛ. ¹¹ Nyi akpaa be kyanɲ ɲon gyu nombia dedii man ne, e na wɔlɛɛ na kpene keɲ e keyako ya. Kpene keɲ Wurubuare waa mo do e bɔɔse man deban kenanɲ

ne, kenj te kaboena nyi yaa yako. Nawolo nyi na emee ne gyae la e kekolosi ya, mɔna Wurubuarɛ felinj njon ne gyae la waa kolosi fa njon. ¹² Naa lolo bia baa lese dɔnja fa yerj, na kya mɔ ka lese ɔ bu fa yerj. Bia baa koro senj tia ba lolala, na baa lese wɔ fa yerj. ¹³ Manj dɔɔ balanj pou baa kɔla njon. Mɔ walanj njon ɔ kyanj ɔ wose senj kenkenj kelii ɔto ne, Wurubuarɛ waa lɛɛ ɔ nyee.

¹⁴ Nyi akpaa e naa kpene kenj bɛɛ kɔle te ke dana duwaare ne de kaa senj botɔɔ kenj tekaboena nyi ke dɛɛ senj ya ne, (kaboena nyi walanj kamase njon ɔ ne kala tɔne kei ne, waa yɛɛ kakyen na waa nyii ke man). Dekɔnj mena na, balanj banj be kyaa Gyudia tɛɛle dɔɔ ne, baa yeu gyu bulase dɔɔ. ¹⁵ Nyi akpaa njolo kyaa ɔ deni nyee dɔɔ na, ɔ na tisi kɔnj tɛɛle man nyi ɔ kaa mo ɔ kolo ya. ¹⁶ Te akpaa njolo mɔ kyaa wɔɔman na, ɔ na bese gyu dɛɛ nyi ɔ ka mo ɔ kegba ya. ¹⁷ Mena weeya njenanj man ne, fulɛtɛna na talabose baa laako. ¹⁸ Mena dɔɔ e fane fa Wurubuarɛ nyi, mena nombia kenja naa kɔnj waaretɛɛ ya. ¹⁹ Nawolo nyi weeya njenanj man ne, balanj baa naa diyem kenj leenanj debanj kenj Wurubuarɛ be yɛɛ tɛɛle kei kaa lii na gyen ne, mena diyem kenanj te kɔnja ta see ya, te ke dinɔɔ mɔ be gyae kekɔnj mɔ see ya. ²⁰ Na Wurubuarɛ ke kɔkee kayeyɛɛ weeya kenja ya ne, nafa njolo na njolo be gyae waa ka ya. Mɔna lee ɔ balanj banj ɔ ba lese see ne dɔɔ, te ɔ kɔ-kee weeya njenanj. ²¹ Debanj kenanj de lii te njolo de yako njon nyi 'E kee Kristo njon kyaa kebo, yaa ɔ kyaa yenanj daale na' e na lɛɛ ke di ya. ²² Nawolo nyi balanj baa dii akereɛ nyi banj yena manj Kristo njon, te baale mɔ baa dii akereɛ nyi be yɛɛ Wurubuarɛ akpenjkenj-gyɔɔwɔɔ. Baa yɛɛ gyakolonj nombia na nombia dinaana, te akpaa be tale nyinj gbɛɛ koranj na, baa mo beo Wurubuarɛ balanj banj ɔ ba lese see ne. ²³ Mɔna emee dɔɔ e doo e wose dɔɔ, nawolo nyi me tanj wulaa yako njon nombia kenja."

Deniwalanj Bu njon kekɔnj

Mateo 24:29-31; Luka 21:25-28

²⁴ Weeya njenanj man kayeyɛɛ kenja pou wɔle na weese waa gyoo ditinjɛɛ, te gyaalanj mɔ be gyae waa wolose ya. ²⁵ Kyolobiise baa lee adido kaa yala. Te abɔɔ njan pou nje kyaa adido ne, gyae ke wosi. ²⁶ Debanj kenanj ne, balanj baa naa manj Deniwalanj Bu njon ta mo donj na gyoorobiiri lee njoma man adido mɛɛ kɔnj. ²⁷ Te maa kpila me kpilala lee adido na be kaa yilaa me balanj banj Wurubuarɛ ba lese wɔ see tɛɛle kei dɔɔ yenanj kamase ne.

²⁸ Kenjte Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, "E kee fiigi danj na e ke kasee kolo lee ka wose man. Akpaa e naa ngba ke tombia da potee faarenjse wɔlɛɛ ne, na e gyenj nyi awulunjɛɛ ta benaa baa. ²⁹ Mena mɔ te akpaa e naa mena nombia kenja ne kɔnj na, e gyenj nyi manj Deniwalanj Bu njon kekɔnj ta benaa tanj. ³⁰ Ampanj yaa mɛɛ yako njon nyi balanj banj be kyaa gyenj kei ne, be duulunj be gyae ke munu tanj ya, pete nombia kenja kekɔnj.

³¹ Adido na tɛɛle kei pou gyae ke gyu ɔto, mɔna me nɔɔwoya dɔɔ njan gyae ke kyaa kekpaakekpaa."

Njolo ba gyenj mena debanj kenj nombia kenja gyae kekɔnj ya

Mateo 24:36-44

³² Kenjte Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, "Njolo ba gyenj wee na debanj kenj kenja pou gyae ke kɔnj ya. Wurubuarɛ kpilala banj be kyaa adido, na manj Deniwalanj Bu njon koranj ba gyenj ya. Gyise me kya njon ɔ kyaa adido ne waagenj gyenja la. ³³ Mena dɔɔ e kee nideli na e ke desina e wose see, nawolo nyi e ba gyenj wee kenj debanj kenanj gyae ke kɔnj ya. ³⁴ Ke yɛɛ ngba walanj njon ɔ ba koro ɔ ne gyu gbɛɛ, te ɔ ba mo ɔ dekpanalanj do ɔ tewulɛɛ nyinjmaa man ne. ɔ faa be man walanj kamase tom kenj waa yɛɛ, te ɔ yako njon ɔ na deke denanɔɔ kenj ne nyi waa deke ke nideli. ³⁵ Mena dɔɔ emee mɔ e doo e wose dɔɔ, nawolo nyi e ba gyenj wee kenj dekpanalanj njon waa kɔnj ya. Waa tale kɔnj balinɔɔ yaa tɛɛnsana, yaa kegyim kee ɔ woya, yaa nebo nebo. ³⁶ E doo e wose dɔɔ na ɔ be kɔnj kaa futaa njon nyi e doo dosoronj man ya. ³⁷ Nombii kei mɛɛ yako njon ne, mɛɛ yako baa fa balanj pou. E doo e wose dɔɔ."

Kegyise ne bake Yesu nyee man

Mateo 26:1-5; Luka 22:1-2; Gyɔn 11:45-53

14 Keka weeya ala na Gyudatena nyeekeleɛwee dinaa kenj kedi kelii ne, Wurubuarɛ saese kegyiise banj na Gyudatena mmaraa wolala gyae gbɛɛ kenj baa mo adao gbɛɛnenj kyanj Yesu na baa ko e. ² Kenjte be yakowɔ nyi, "E na fa dɛɛ kyanj e nyeekeleɛwee dinaa kei kedi man ya, na mena ya na balanj banj baa yela donɔɔ kenj ke sinjii."

Alo njolo ka mo nunj woli Yesu Betani donɔɔ man

Mateo 26:6-13; Gyɔn 12:1-8

³ Yesu ke kyaa Betani donɔɔ man ne, ɔ gyuuwɔ Simɔn njon nafa ɔ na wee kawee yayam ne dɛɛ ɔ kaa di. Te alo njolo kɔnjawɔ botɔɔ na ɔ dana nunj ofonjofonjte kenj ke dana koyadonj ne porontia tɔɔ. Botɔɔ te ɔ toro ke te ɔ toosi nunj kenj woli Yesu nyee man. ⁴ Te balanj banj be kyaa botɔɔ ne baale gyenja banj bɔɔse dɔɔnja nyiaa, "Weera dɔɔ te ɔ wɔlɛɛ nunj kei mena. ⁵ Nafa baa tale ɔɔɔ nunj kei kela tomyɛere kulutoo dokolonj kɔba, na waa mo ke fa ayematena." Botɔɔ te ba too be nɔɔ gyakaa alo dɔɔ. ⁶ Kenjte Yesu yako wɔ nyiaa, "E yela e, weera dɔɔ te e ne kale na alo njon mena e? ɔ te yɛɛ kolo kpaakpaa fa manj. ⁷ Ayematena dɔɔ, baa kyaa e gyanj debanj kamase. Te debanj kamase kenj e gyae na, e ke tale yɛɛ deeli fa wɔ. Mɔna manj dɔɔ, mɔɔ gyae maa kyaa e gyanj kelii ɔto ya. ⁸ ɔ te yɛɛ kpene kenj waa tale. ɔ te tanjgbɛɛ kyɛɛkee nunj woli manj, na kawola nyi ɔ te desina manj fa me ke wuu pɛna maa yerj. ⁹ Ampanj yaa mɛɛ yako njon e ke nyii nyiaa, tɛɛle kei dɔɔ yenanj kamase kenj baa kolosi Wurubuarɛ nombia kpaakpaa njan ne, baa yako kpene kenj alo kei be yɛɛ ne na baa mo tɔɔse e."

Gyudase te sɛɛ nyi waa lese Yesu fa

Mateo 26:14-16; Luka 22:3-6

¹⁰ Kenje Gyudase Isekarote non ɔ yɛɛ Yesu kaseela kufu bala ban man nolo e ne, gyuuwa Wurubuarɛ saese kegyiise ban gyan nyi waa lese Yesu fa wa. ¹¹ Be ke nyii mena ne, yɛɛ wa gyon te be yakowa see nyi baa fa e kɔba. Lee botwa te Gyudase Isekarote keo gbɛɛ ken waa mo lese e fa wa.

Yesu na ɔ kaseela kedi nyeekelɛwɛɛ dinaa weenɛ njan

Mateo 26:17-25; Luka 22:7-14, 21-23; Gyon 13:21-30

¹² Nyeekelɛwɛɛ kedi wee gyan gbate ken bee di bodobodo ken tee be doo ke man ya, te bɛɛ ko Nyeekeleɛwɛɛ kedi nambu non kelii ne, Yesu kaseela ban kɔnawa ɔ gyan kaa bɔɔse e nyiaa, "Alen te n ne gyae nyi de kaa desina see fa nyeekelɛwɛɛ dinaa weenɛ njan?" ¹³ Botwa te ɔ kpila ɔ kaseela ban bala te ɔ yako wa nyiaa, "E gyu Gyerusalem donwa man. E ne gyu na e ke gyanee na balee nolo seele na lon na ogele. E sila e. ¹⁴ Dekpanalan ken man waa gyoo ne, e yako dekpanalan te non nyi, De Gbengyoo non kpa dɛɛ bɔɔse nen nyiaa, 'Alen te nɔɔla deni ken daa na me kaseela ban dɛɛ kaa di nyeekelɛwɛɛ dinaa weenɛ njan ne kyaa?' ¹⁵ Balee nonan waa wola non abansoro deni dinaa daale ken ke kyaa adido te bɔɔ desina ke man nideli ne. E desina botwa na de kaa di weenɛ njan." ¹⁶ ɔ kaseela ban ke gyu kelii donwa ken man ne, be naa kpene kamase ken Yesu be yako wa ne pɛpɛpɛ, te be desina nyeekelɛɛ weenɛ njan see botwa.

¹⁷ Kelii balinwa ne, Yesu na ɔ kaseela kufu bala ban kɔnawa botwa. ¹⁸ Ba ke kyaa bee dii ne, te Yesu yako wa nyiaa, "Ampaŋ yaa mɛɛ yako non nyi emɛɛ ban daa na non kyaa dee dii ne, e man nolo waa lese man fa." ¹⁹ Botwa te dekwɔkwɔ kyan ɔ kaseela ban, te be bɔɔse Yesu dokolon dokolon nyiaa, "De Gbengyoo, man yaa amɔte?" ²⁰ Te Yesu yako wa nyiaa, "Emɛɛ kufubala kɛwa man nolo non daa na e na do de nyinmaa nyefale dokolon kei man ne. ²¹ Man Deniwalan Bu non maa yen ngba mena ken Wurubuarɛ nombia anmarasen see ne yako lee ma wose man ne, mɔna walan non waa lese man fa ne waa laako. Nyi ben ta lola walan nonan ya na, nafa dei."

Yesu na ɔ kaseela kedi nyeekelɛwɛɛ dinaa weenɛ njan

Mateo 26:26-30; Luka 22:14-20; 1 Korintotena 11:22-25

²² Yesu na ɔ kaseela ban kee dii ne, ɔ moo bodobodo te ɔ fanewa fa Wurubuarɛ karan, te ɔ kara ke mo fa ɔ kaseela ban. Kenje ɔ yako wa nyiaa, "E lɛɛ di, kei yɛna ma wosenaane ken." ²³ Kenan wɔle te ɔ moo leenwa ken solon doo ke man ne te ɔ fanewa fa Wurubuarɛ karan, te ɔ moo ke fa ɔ kaseela ban. Kenje be popou nyɔɔwa lee ke man. ²⁴ Botwa te ɔ yako wa nyiaa "Kei yɛna me fatabo ken Wurubuarɛ be kyɛɛkeɛ leki na waa mo ɔ kɔkebakeseɛ wɔle ken kɔ. Kei ne gyae la ke yela na Wurubuarɛ ka mo balan burum nombiakumɛɛ

kyɛɛ wa. ²⁵ Ampaŋ yaa mɛɛ yako non nyiaa, mɔɔ gyae maa tekaa nyɔɔ solon kei bela ya, kelii wee ken maa bese nyɔɔ ke wɔle Wurubuarɛ gyoori ken man." ²⁶ Ba ke kpee nɔɔnen lese Wurubuarɛ yele ne, te ba leewa donwa ken man gyu oliifi bula ken dɔɔ.

Yesu keyako nyi Pita waa kaa bɛɛ e

Mateo 26:31-35; Luka 22:31-34; Gyon 13:36-38

²⁷ Botwa te Yesu yako wa nyiaa, "E popou e ke yeu tina man yela. Nawolo nyi Wurubuarɛ yakowa ɔ nombia anmarasen see njan man lee ma wose man nyiaa, 'Maa gyɔ namensekelere non ɔ, na ɔ namense ban pou ke yaasee.'

²⁸ Mɔna me fom lee yen man na, maa kyan non gbɛɛ gyu Galelia tɛɛle man." ²⁹ Kenje Pita yako e nyiaa, "Ak-paa be popou de yeu tina nen yela koran na, man dɔɔ mɔɔ gyae maa tina nen yela korakora ya." ³⁰ Botwa te Yesu yako Pita nyiaa, "Ampaŋ yaa mɛɛ yako nen nyi gyɛn nelim kei pɛte kegyim kelɔ woya betabola ne, nyan ke bɛɛ betabotooro nyi n ba gyan man korakora ya." ³¹ Kenje Pita yakowa sen ke dɔɔ kenken nyiaa, "Ak-paa nyi ke yɛɛ yen ke koran na, mɔɔ gyae maa bɛɛ nyi mɔɔ gyan nen korakora ya." Te ɔ kaseela akan ban pou mɔ yakowa mena.

Yesu kefane Gekyɛmane

Mateo 26:36-46; Luka 22:40-46

³² Yesu na ɔ kaseela ban kelii botwa ken bɛɛ baake nyi Gekyɛmane ne ɔ yako wa nyiaa, "E kyaa kebo na me kaa fane." ³³ Te ɔ moo Pita na Gyemisi na Gyon sila ɔ wose. Botwa te nombia takaa e nideli, ken nyi ɔ bɛɛ gyan mena ken waa yɛɛ ɔ wose ya. ³⁴ Te ɔ yako ɔ kaseela ban nyiaa, "Nombia ne takaa man nideli ken mɛɛ gyae maa yen. E kyaa kebo, e na doo ya." ³⁵ Kenje ɔ gyuuwa ɔ siaman kyomii te ɔ tisiwa bun te ɔ fanewa fa Wurubuarɛ nyi, akpaa ɔ ne gyae na waa yela kaale kei ke lan ɔ nyee dɔɔ. ³⁶ Te ɔ yakowa nyi, "Me kya, kpene kamase be tan nen don ya. Lese kaale kei me dɔɔ. Mɔ na yɛɛ kpene ken man ne gyae ya. Yɛɛ kpene ken nyan gbagba ne gyae." ³⁷ ɔ ka bese kɔn ne, ɔ kaa naawa na ba te doo te ɔ gyuuuwa wa bɔɔse Simɔn Pita nyiaa, "Simɔn, e te doo? E te tale kyaa na e ka deke de ban dokolon koon ken nyi e be doo yee?" ³⁸ E na doo ya, e fane na e be nyin gyoo kekeɛsekeɛ man ya. Ma gyan nyi e kɔɔɔse man na e ne gyae e ke yɛɛ ma kegyaebii, mɔna e wosenaane man na e be tan mena don kenan ya." ³⁹ Kenje Yesu besewa gyu ke fane yako nombii dokolon kenan bela. ⁴⁰ ɔ ka bese kɔn be gyan na be sɛɛ be doo, nawolo nyi doson doo be siaman te be ta gyan kpene ken baa yako ya. ⁴¹ Kenje Yesu besewa kɔn be gyan betabotooro te ɔ bɔɔse wa nyi, "E sɛɛ e gyakaa doson kei dɔɔ e ne fɛɛfo? Tekaboɛ mena, de ban ken te lii. Be ta lese man Deniwalan Bu non fa nombiakumɛɛyɛɛra. ⁴² E koro dee gyu de kaa gyanee na wa. Non ɔ na lese man waa fa ne te tun daa tan."

Ba kekyan Yesu

Mateo 26:47-56; Luka 22:47-53; Gyon 18:3-12

⁴³ Yesu ke gyakaa ɔ ne kolosi ne, Gyudase ɗon ɔ yee kaseela kufu bala ban man ɗolo e ne, kaa beɛwɔ lee be doɔ. Na balan dikpii ken be dana yoosilase na akpokpose, na Wurubuarɛ saese kegyiise na Gyudatena mmaraa wolala ban Gyudatena kegyiise ba lese do na e ne silana e. ⁴⁴ Na Gyudase ɗon ɔ ba lese e fa ne tan tangbɛɛ yako balan ban nyiaa, "Walan ɗon maa pukaa e ne ɗon ɗonan, ɛ kyan e kenken na ɛ ka mo e ta."

⁴⁵ Gyudase ka betaa lii Yesu gyan ne, ɔ baake e nyi, "Me Gbengyoo," te ɔ pukaa e. ⁴⁶ Botɔɔ te balan ban kyanja e. ⁴⁷ Kenɛte Yesu kaseela ban man ɗolo ɗon ɔ seɗɛɛ botɔɔ ne lese ɔ yoosila kara Wurubuarɛ saese kegyia ɗon tobaale denjele lese ke lo. ⁴⁸ Botɔɔ te Yesu bɔɔse wɔ nyiaa, "Me yee walanɗum e te ɛ moo yoosilase na akpokpose ɛ ne kɔɗ ɛ kaa kyan man?" ⁴⁹ Wee kamase ken me kyaa ɛ gyan Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa ken man mee wola ɗon ne, ɛ te kyan man ya. Mɔna nombia kenja pou kɔɗae, na ke yela Wurubuarɛ nombia anmarasenɛ se ɗan ke kɔɗ mena." ⁵⁰ Kenɛte Yesu kaseela ban pou yeuwa tina e yela.

⁵¹ Na tobaale ɗolo ɗon ɔ wuuna kanyanbii ne silana Yesu. Be ka mo baa kyan e ne, ⁵² te ɔ leewɔ be nyinmaa man yeu ditenteli tina ɔ kanyanbii ken yela.

Be kamo Yesu gyu kegyiise siaman

Mateo 26:57-68; Luka 22:54-55, 63-71; Gyon 18:13-14, 19-24

⁵³ Kenɛte ba moo Yesu gyu Wurubuarɛ saese kegyia ɗon gyan, te Wurubuarɛ saese kegyiise ban pou na Gyudatena mmaraa wolala, na Gyudatena kegyiise kaa gyanɛewɔ botɔɔ. ⁵⁴ Na Pita silana Yesu wɔle wɔle lelem gyu Wurubuarɛ saese kegyia ɗon dekanalan man. Botɔɔ te Pita gyuuwɔ ke kyaa kotɔɔɔtɛna ban bee gyee dekanalan ken ne gyan bee woli boalan. ⁵⁵ Na Wurubuarɛ saese kegyiise, na Gyudatena kegyiise akan ban ne keo nombii ken baa mo gyakaa ɔ doɔ na baa nyin gbɛɛ ko e, mɔ be te nyim ya. ⁵⁶ Balan burum kɔɗawɔ kaa kerɛɛ ɔ kɔɔse, mɔna be kɔɔwoya ɗan te kyaa na doɗa ya. ⁵⁷ Te baale korowɔ kerɛɛ ɔ kɔɔse nyiaa, ⁵⁸ "De te nyii nyi ɔ kpa waa tekerii Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa ken balan be maa ne, te weeya atooro wɔle na waa ma wɔle ken te yee walan maa na ke ya." ⁵⁹ Ban mɔ nombia ɗan bɔɔ kaa yako ne, te kyaa na doɗa ya.

⁶⁰ Botɔɔ te Wurubuarɛ saese kegyia ɗon korowɔ seɗ kebu ken nsana nsana te ɔ bɔɔse Yesu nyiaa, "N be tiranɔ yee? Won doɔ te balan keɔwɔ ne kerɛɛ n kɔɔse, te n be tiranɔ ya?" ⁶¹ Mɔ Yesu te gyuuusu ɔ kɔɔ ya. Botɔɔ te Wurubuarɛ saese kegyia ɗon bɔɔse e nyi, "Nyan ye-na nyeelɛere ɗon Wurubuarɛ be yako see nyi nyan ke kɔɗ ne? Nyan yena Wurubuarɛ ɗon kaboena nyi baa lese ɔ yele ne bu dokolon ɗon?" ⁶² Kenɛte Yesu tiranɔ nyi, "Ayi, man ɗonan. ɛ kena man Deniwalan Bu ɗon kyaa Wurubuarɛ donɛte ɗon dunolon doɔ. Na ɛ ka bese naa man na me doɗa ɗoma man adido mee kɔɗ." ⁶³ Botɔɔ te Wurubuarɛ saese kegyia ɗon tirii ɗon gbag-

ba kegba te ɔ bɔɔse wɔ nyiaa, "Won adansɛɛ yaa deɛ gyae dee nyii bela?" ⁶⁴ ɛ te nyii mmusuo nombia ɗan ɔ be yako yee? Sena yaa ɛ na gyueɗ lee ke man? Te kegyiise ban pou too be kɔɔ gyakaa ɔ doɔ bu e doɔ nyi, "Kaboena nyi baa ko e." ⁶⁵ Kenɛte balan ban baale fiasɛɛ beɛ ɔ kɔɔlon woli e, te be wuu ɔ sia na beɛ takee e akɔtase. Te be bɔɔse e nyi, "Wurubuarɛ dekenkenken-gyɔɔre, wola daa ɗon ɔ be gyo nen." Kenɛte ba moo e fa kotɔɔɔtɛna ban te ban mɔ ke tuku e.

Pita kebee Yesu

Mateo 26:69-75; Luka 22:56-62; Gyon 18:15-18, 25-27

⁶⁶ Pita ke kyaa dekanalan ken man ne, Wurubuarɛ saese kegyia ɗon alebu ɗolo kɔɗawɔ botɔɔ. ⁶⁷ ɔ kena Pita kyaa ɔ ne woli boalan ne, ɔ keɛ e yididi te ɔ yako e nyiaa, "Nyan mɔ n kpuɛ na Yesu Nasarete baale ɗon." ⁶⁸ Mɔ Pita leɛ anmaarenɛ te ɔ yako e nyi, "Mɔ gyan kpene ken n ne yako ne man korakora ya." Botɔɔ te Pita leewɔ gyu denanɔ ken man. ⁶⁹ Alebu ɗon ka bese naa Pita botɔɔ ne ɔ yako balan ban ba seɗɛɛ botɔɔ ne nyiaa, "Balee kei mɔ kpuɛ na wɔ." ⁷⁰ Mɔ Pita besewɔ beɛ ke bela. Kenan wɔle ne, balan ban ba seɗɛɛ botɔɔ ne besewɔ yako Pita nyiaa, "Ke yee ampan nyi n kpuɛ na wɔ, nawolo nyi n yee Galelia baale e." ⁷¹ Botɔɔ te Pita moo kɔɔdon kolosi te ɔ kɔɗa ntam kpu nyiaa, "Mɔ gyan balee kei ɗon ɛ ne kolosi ɔ wose man nombia ne korakora ya" ⁷² Debokenan man te kegyim kɔ woya betabolate. Kenɛte Pita bɔɔse nombia ɗan Yesu be yako e ne nyiaa, "Pe kegyim kelɔ woya betabola na, nyan ke beɛ betabotooro nyi n ba gyan man ya." Kenɛte ɔ yeleeɛwɔ do ɔ ne wii.

Be kamo Yesu gyu gyoo Pilato gyan

Mateo 27:1-2, 11-14; Luka 23:1-5; Gyon 18:28-38

15 Tɛɛ kena nebo nebo fuu ne, saese kegyiise na donɔ kegyiise na Gyudatena mmaraa wolala gyanɛewɔ te be bake Yesu nyeeman. Mena doɔ be bake e te ba moo e gyu ka do Pilato ɗon ɔ seɗɛɛ Romantena gyoo dinaa nawɔɔ man ne, nyinmaa man. ² Kenɛte Pilato bɔɔse e nyiaa, "Nyan yena Gyudatena gyoo ɗon?" Te Yesu tiranɔ nyi, "Mena yaa n yakowɔ ne." ³ Te Gyudatena saese kegyiise ban kerɛɛ ɔ kɔɔse mo nombia burum gyakaa ɔ doɔ. ⁴ Kenɛte Pilato bɔɔse e nyi, "Be ta mo nombia kenja beɛ gyakaa n doɔ na, n ba lese n kɔɔse yee?" ⁵ Botɔɔ te nombia ɗan doo gyoo Pilato kɔɔ, nawolo nyi Yesu te yako daale ya.

Be kalese Yesu fa yen

Mateo 27:15-27; Luka 23:13-25; Gyon 18:39-19:16

⁶ Gyudatena nyeekelɛewee kedi kamase ne, kaboena nyi Pilato waa tina balan ban kɔɔ kyam ɔ deni ne man dokolon, ɗon balan benan gbagba ne gyae ne yela fa wɔ. ⁷ Mena deban kenan na ba te kyan Barabase ɔ deni. Barabase kei kpuɛ balan ban kɔɔ koro seɗ tia gyoo dinaa, te kɔɔ ko balan ne man. ⁸ Botɔɔ te balan dikpii ken kɔɗa Pilato gyan nyi waa yee kpene ken ɔ ne tan yee deban kamase ne fa wɔ. ⁹ Te Pilato bɔɔse wɔ nyiaa, "ɛ ne gyae nyi maa lese Gyudatena gyoo ɗon fa

non?"¹⁰ Kenj dɔɔ Pilato be bɔɔse mena yena nyi, ɔ gyen nyi saese kegyiise banj ne kɔla Yesu dɔɔ te ba lese e fa yerj. ¹¹ Mɔ Wurubuarɛ saese kegyiise banj feefuwɔ do balan dikpii kenj nyi, baa yako Pilato nyi waa lese Barabase fa wɔ. ¹² Botɔɔ te Pilato bɔɔse wɔ nyi, "Sena te ɛ ne gyae maa yɛɛ walanj non ɛ ne baake e nyi Gyudatena gyoo nɛ?" ¹³ Te balan dikpii kenj fae yeesa nyi, "Yela baa gyc e nyeelabia sakaa ɔpanɔɔɔɔ dɔɔ na waa yerj" ¹⁴ Kenjte Pilato bɔɔse wɔ nyiaa, "Wɔɔj dukum te ɔ yɛɛwɔ?" Mɔna be gyakaa bo bɛɛ fae yeesa kenkenj nyi, "Gyc e nyeelabia sakaa ɔpanɔɔɔɔ dɔɔ" ¹⁵ Kenj Pilato ne gyae mena kenj be wɔɛ ke fɛɛ wɔ dɔɔ ɔ lese Barabase fa wɔ, te ɔ yela ɔ yoonɔɔɔɔɔɔna tuku Yesu te ɔ moo e fa nyi baa gyu ke gyc e nyeelabia sakaa ɔpanɔɔɔɔ dɔɔ.

Be kekulu Yesu

Mateo 27:27-31

¹⁶ Kenjte yoonɔɔɔɔɔɔna banj moo Yesu gyu Pilato depanalanj man botɔɔ kenj bee di nombia nɛ, te be baake be tebia yoonɔɔɔɔɔɔna akanj banj pou gyanjɛ. ¹⁷ Te ba moo kegba yayam do e, te ba moo bɔɔse loo gyoooro kotɔɔɔ wuu e. ¹⁸ Na bee kulu e nyiaa, "Gyudatena gyoo, n nyee dɛɛ wolose" ¹⁹ Botɔɔ na be gyakaa bɛɛ mo danj nmerɛe e ɔ nyeeman, na bɛɛ tɔɔɔɔɔɔ woli e na bɛɛ bunj ɔ nawɔɔɔɔɔ kulu e. ²⁰ Be ke kulu e tanj nɛ, ba kpee kegba yayam kenj te ba moo non gbagba wui kenj do e. Te ba moo e lee be kaa gyc e sakaa ɔpanɔɔɔɔ dɔɔ.

Ba kegyi Yesu ɔpanɔɔɔɔ dɔɔ

Mateo 27:32-44; Luka 23:26-43; Gyɔn 19:17-27

²¹ Be ka lee donɔɔ kenj man bee gyu nɛ, te be gyanjɛ na Simɔn non ɔ ba lee Kirene donɔɔ man nɛ na ɔ ne kɔɔ. Simɔn kei bia yena Alɛkesanda na Rufuse. Kenjte ba njere e nyi waa lɛɛ Yesu ɔpanɔɔɔɔ kenj seele. ²² Te ba moo Yesu gyu botɔɔ kenj bɛɛ baake nyi "Golgata" kenj nawolo nyi "Nyepookoo" dɛɛ nɛ. ²³ Kenjte ba moo tee kenj bɛɛ baake nyi mɛɛɛ nɛ kyakale solonj man fa Yesu nyi waa nycɔ, mɔna ɔ te nycɔ ke ya. ²⁴ Ba ke gyc e sakaa ɔpanɔɔɔɔ dɔɔ nɛ, te be kpɛɛɛ ɔ kegbase bunji te be lɔɔ boe njɛ dɔɔ, na baa naa kenj walanj kamase waa nyirj. ²⁵ Gyae ke yɛɛ ngba nebo weese debanj atoorote man nɛ, te be gycɔ Yesu sakaa ɔpanɔɔɔɔ dɔɔ. ²⁶ Kenjte be njmarase dukum kenj be kpa ɔ be yɛɛ nɛ mataa ɔ nyee gbɛɛ nyiaa,

"GYUDATENA GYOO NON YAA."

²⁷ Botɔɔ te be gycɔ njmɛɛlatena bala baale mɔ sakaa ɔpanɔɔɔɔ dɔɔ kpu na Yesu. Njolo sakaa ɔ dunolunj dɔɔ, te njolo mɔ sakaa ɔ demena dɔɔ. ²⁸ Kei yela Wurubuarɛ nombia anjmarasɛɛ see njan kɔɔɔɔɔ mena. Nombia njenanj yena nyi, "Be ta mo e kpu na nombi-akumɛɛyɛɛra." ²⁹ Na balan banj bɛɛ lam botɔɔ nɛ, na tee e na bee kpiisi ba nyeeya yako nyiaa, "Nyanj non n kpa n ke tekerii Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa kenj na n ka mo weeya atooro maa ke nɛ, ³⁰ lɛɛ n wose na n ke tisi lee ɔpanɔɔɔɔ kenj dɔɔ na dɛɛ kɛɛ." ³¹ Mena mɔ te Wurubuarɛ saese kegyiise na Gyudatena mmaraa wolala banj mɔ kulu e. Te be yako dɔɔɔ nyiaa, "ɔ ne tale lɛɛ baale nyee, mɔna ɔ be tale lɛɛ non gbagba nyee ya."

³² Nyi akpaa non yena nyeedonj Gbenjgyoo na Iseraetena gyoo non Wurubuarɛ be yako see nyi waa kɔɔ nɛ, kenanj na waa lɛɛ ɔ wose lee ɔpanɔɔɔɔ kenj dɔɔ na dɛɛ naa na dɛɛ lɛɛ e di. Te balan bala banj dɔɔ gyc wɔ sakaa ɔpanɔɔɔɔ dɔɔ kpu na e nɛ mɔ tee e mena.

Yesu yerj

Mateo 27:45-56; Luka 23:44-49; Gyɔn 19:28-30

³³ Weese ka serj dɛɛ nɛ, ditinjɛɛ kaa lɛɛ tɛɛle kenj dɔɔ pou kelii ɔ ke gɛɛɛ. ³⁴ Te weese ke gɛɛɛ kenanj nɛ Yesu fae yeesa kenkenj nyiaa, "Eli, Eli, lama sabatani?" Kenj nawolo nyi, "Me Wurubuarɛ, Me Wurubuarɛ, weera te n lese n sia yela man?" ³⁵ Balanj banj ba serjɛɛ botɔɔ ke nyii mena nɛ be yakowɔ nyiaa, "ɛ nyii, ɔ ne baake Elaegya." ³⁶ Debokenanj man te be man njolo yeuwɔ ka mo kolo ngba kokyaa kenj gyae ke tale lɛɛ lonj nɛ do solonj denyanjesa daale man, te ɔ moo ke tooso na danj te ɔ gyinaa ke adido fa Yesu nyi waa nycɔ. Kenjte ɔ yakowɔ nyiaa, "ɛ serj dɛɛ kɛɛ nyi Elaegya waa kɔɔ kaa lese e lee ɔpanɔɔɔɔ kenj dɔɔ." ³⁷ Botɔɔ te Yesu besewɔ fae yeesa kenkenj, te ɔ kara weesi. ³⁸ Kekɔɔ mena nɛ, kyanj kenj dɔɔ mo kpase Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa kenj man nɛ bɛɛsewɔ kyɛkyɛɛ ala lee adido kaa lii ka mokɔɔ man.

³⁹ Yoonɔɔɔɔɔɔna kegyia non ɔ serjɛɛ botɔɔ kena Yesu ke fae yeesa kara weesi nɛ, ɔ yakowɔ nyiaa, "Balee kei yena Wurubuarɛ bu non ampanj."

⁴⁰ Na ala baale serjɛɛ lemlɛm bɛɛ kɛɛ. Ala benanj man baale yena Mɛɛɛɛ non ɔ ba lee Magedala nɛ, na Gyemisi kemaasa na Gyose be naa Mɛɛɛɛ na Salome. ⁴¹ Ala kɛwɔ silana Yesu kɛɛ ɔ dɔɔ debanj kenj ɔ kya Galelia nɛ. Na ala burum banj dɔɔ sila e kɔɔ Gyɛrusalem donɔɔ man nɛ mɔ serjɛɛ botɔɔ.

Yesu kewuu

Mateo 27:57-61; Luka 23:50-56; Gyɔn 19:38-42

⁴² Na wee kenanj yɛɛ wee kenj Gyudatena na mo desina ba wose fa ba kefɛɛfowee kenj kedi. Ke lii balinɔɔ nɛ, ⁴³ balee non bɛɛ baake e nyi Gyosefo non ɔ ba lee Arimatia donɔɔ man nɛ gycɔ ɔ konɔɔ gycɔ Pilato gyanj ka sola e nyi waa mo Yesu woo non fa e ɔ kaa wuu. Gyosefo kei yɛɛ donɔɔ kegyia njolo e, te non mɔ ne gyeki Wurubuarɛ gyoori kenj. ⁴⁴ Pilato ke nyii nyi Yesu ta yem nɛ, yɛɛ e gyakolonj. Mena dɔɔ ɔ baake ɔ yoonɔɔɔɔɔɔna kegyia non bɔɔse e nyiaa, "Yesu non wulaa yerjawɔ?" ⁴⁵ ɔ ke nyii lee yoonɔɔɔɔɔɔna kegyia non kɔɔman nyi ke yɛɛ ampanj nɛ, ɔ faa Gyosefo non gbɛɛ nyi waa gyu ka mo woo non. ⁴⁶ Mena dɔɔ Gyosefo gyuuwɔ ke lɛɛ akaralɛɛ te ɔ lese woo non lee ɔpanɔɔɔɔ kenj dɔɔ te ɔ moo akaralɛɛ kenj millii e. Kenjte ɔ moo e ke wuu yebɔɔ kenj kɔɔ kare boe daale man nɛ man. Te ɔ bilinj boe dinaa daale tɔ yebɔɔ kenj kɔɔ. ⁴⁷ Na Mɛɛɛɛ non ɔ ba lee Magedala nɛ, na Gyose ɔ naa Mɛɛɛɛ serjɛɛ botɔɔ. Mena dɔɔ be naa botɔɔ kenj dɔɔ wuu e nɛ.

Yesu kefoŋ lee yeŋ man

Mateo 28:1-8; Luka 24:1-12; Gyɔn 20:1-10

16 Gyudatena kefeefowee keŋ ke taŋ ne, Mɛere ŋon ɔ ba lee Magedala na Gyemisi ɔ naa Mɛere na Salome, lee abɔɔ ofoŋ nyiŋan be kaa buraa Yesu woo ŋon. ² Kosida nebo nebo weese ke beɛ ne, ala baŋ korowɔ beɛ gyu yebɔɔ keŋ tee. ³ Be kee gyu na beɛ bɔɔse doŋa nyiaa, "Amɔte ne gyae la waa biliŋi boe keŋ lee yebɔɔ keŋ nɔɔman fa daa?" ⁴ Mɔ be ke gyina be sia keɛ na, be naawɔ nyi be te biliŋi boe dinaa dinaa keŋ lee yebɔɔ keŋ nɔɔman. ⁵ Be ka mo baa gyoo yebɔɔ keŋ man ne, te be naa tobaale ŋolo na ɔ doona kegba wolom wurikyim na ɔ baŋɛ dunoluŋ dɔɔ te be ŋeŋawɔ. ⁶ Botɔɔ te ɔ yako ala baŋ nyiaa, "E na ŋeŋii ya. Ma gyeŋ nyi Yesu ŋon ɔ ba lee Nasarete, ŋon bɔɔ gyɔ e sakaa ɔpaŋdaŋ dɔɔ ne yaa e ne keo. ɔ te fom. ɔ be kyaa kebo ya. E keɛ botɔɔ keŋ ɔ be doo ne. ⁷ Mena dɔɔ e gyu ke yako ɔ kaseela baŋ na Pita nyiaa, 'ɔ te kyaŋ ŋon gbɛɛ ɔ ne gyu Galelia donɔɔ man. Botɔɔ te e kena e ŋg-ba mena keŋ ɔ be yako ŋon ne.'" ⁸ Keŋte ala baŋ leewɔ yebɔɔ keŋ man bilerŋ, nawolo nyi gyakolonŋ ta gyoo wɔ te ba wose mɔ ta yeŋ wɔ. Te ba te yako ŋolo mɔ kolo ya, nawolo nyi bee yee.

⁹ Yesu kefoŋ lee yeŋ man Kosida nebo nebo fuu keŋ ne, ɔ taŋgbɛɛwɔ lese ɔ wose wola Mɛere ŋon ɔ ba lee Magedala ne. Mɛere kei te Yesu gegi felinŋkumɛɛ nyetooro lee ɔ man ne. ¹⁰ Mena dɔɔ ŋon mɔ gyuuwɔ ke yako balanŋ baŋ be silana Yesu ne. ɔ ke gyu na be kyaa bee wii na bee di walaŋsa. ¹¹ Keŋ na be ke nyii nyi Yesu te fom te Mɛere naa e koraŋ ne, ba te lee di ya.

¹² Kenanŋ wɔle ne, Yesu lese ɔ wose dinɔɔ wɔle daale man wola ɔ kaseela bala baale debanŋ keŋ bee gyu donɔɔ daale man ne. ¹³ Keŋte baŋ mɔ besewɔ kɔŋ kaa yako be tebia akanŋ baŋ. Mɔ baŋ mɔ te lee wɔ di ya.

Yesu kalese ɔ wose wola ɔ kaseela kufu daale baŋ

Mateo 28:16-20; Luka 24:36-49; Gyɔn 20:19-23; Kpilala 1:6-8

¹⁴ Keŋa pou wɔle ne, ɔ kaseela kufu daale baŋ yilaawɔ bee dii te Yesu besewɔ kaa lese ɔ wose wola wɔ. Keŋte ɔ gyeŋa baŋ do wɔ lee mena keŋ balanŋ be kɔŋ kaa yako wɔ nyi ɔ te fom, te ba lee wɔ di ya ne dɔɔ. ¹⁵ Botɔɔ te Yesu yako wɔ nyiaa, "E gyu teelee kei pou dɔɔ na e kaa kolosi Wurubuarɛ nombia ŋan fa balanŋ pou. ¹⁶ Walaŋ kamase ŋon ɔ lee nombia ŋan di te be ɔ e Wurubuarɛ lonŋ na, waa nyiŋ nyeedoŋ. Mɔ walaŋ kamase ŋon ɔ te lee nombia ŋan di ya ne, Wurubuarɛ waa bu e fɔɔ.

¹⁷ Balanŋ baŋ baa lee maŋ di ne, baa yee gyakolonŋ nombia keŋa. Baa gberaa felinŋkumɛɛ lee balanŋ man lee ma yelee man, na baa kolosi deise wɔlee kpookpoo ŋan bɔɔ gyeŋ ya. ¹⁸ Nyi akpaa be gate doma na be nyiŋmaase yaa be nyɔɔ teekum daale koraŋ na, be gyae ke yee wɔ kolo ya. Baa mo be nyiŋmaase gyakaa kaweesetena dɔɔ, na ba wose ke yee wɔ doŋ."

¹⁹ De Gbenŋgyoo Yesu kekolosi fa wɔ taŋ ne, Wurubuarɛ moo e gyu adido te ɔ ke kyaawɔ Wurubuarɛ dunoluŋ dɔɔ. ²⁰ Yesu kaseela baŋ ka lee botɔɔ ne, be gyuuwɔ teelee kei pou dɔɔ kekolosi Wurubuarɛ nombia ŋan. Te de Gbenŋgyoo seŋawɔ be wɔle te be yee gyakolonŋ nombia, na kawola nyi Wurubuarɛ nombia ŋan yee ampanŋ.

Luka

¹ Kegyia kpaakpaa Teyofilose, balan burum te yee kakyen nmarase nombia njan be kɔn de gyan kebo lee Yesu Kristo wose man ne see. ² Nombia njan bɔn nmarase ne, mena nombia njan ke te ban bɔn mo be sia naa njan leenan kewalan, te bɔn kolosi de Gbenjyoo Yesu Kristo wose man nombia fa daa ne yakowɔ. ³ Kegyia Teyofilose, lee mena dɔn man gbagba gyoo nombia kenja man nideli leenan njan kewalan ken na, me naawɔ nyi kaboena nyi maa tɔlee njan kekɔn bii dokolon dokolon fa nen, ⁴ na n ke nyin gyen nyi nombia njan pou bɔn wola nen ne yee ampan.

Gyon Wurubuare lonjɔre njan kalola wose man nombia

⁵ Deban kenj gyoo Herode ne di gyoori Gyudia tɛle man ne, na Wurubuare sae nolo kyaa kenj be baake e nyi Sakaria. Na ɔ kpue Abigya saere dikpii man, te ɔ weele Elisabete mɔ lee Wurubuare sae Aarɔn duulun man. ⁶ Sakaria na ɔ weele gbɛnen tenɛ Wurubuare siaman. Te bee di de Gbenjyoo Wurubuare mmaraase na ɔ nombia njan pou dɔn nideli kenj ba wose man be dana nombiikum daale ya. ⁷ Mɔna bɔn tanj bu ya nawolo nyi Elisabete yee ɔlamanbo e, te njan na ɔ baale Sakaria mɔ pou te njan.

⁸ Wee daale ne, kaa liiwɔ Sakaria saese dikpii kenj dɔn nyi baa gyoo Wurubuare ɔsom deni dinaa kenj man ke fa Wurubuare kedi. ⁹ Be ɔ boe ngba mena kenj ba amanberɛ na wolo ne, te yalawɔ Sakaria dɔn nyi waa gyoo Wurubuare ɔsom deni dinaa kenj man ɔ kaa too oliifi. ¹⁰ Deban kenj ɔ ba gyoo Wurubuare ɔsom deni dinaa kenj man ɔ kaa too oliifi ne, na balan dikpii kenj pou kyaa debɔn man be fane. ¹¹ Sakaria kee too oliifi kenj ne, botɔn te Wurubuare kpilale kɔnawɔ ɔ gyan kaa senj kedeesa boe kenj ɔ na too oliifi ke dɔn ne dunolon dɔn. ¹² Sakaria kena e ne, ɔ wɔe ɔn e te gyakolon gyoo e. ¹³ Kenj te Wurubuare kpilale njan yako e nyiaa, "Sakaria na yee ya, Wurubuare te nyii n kefane mena dɔn n weele Elisabete waa lola bu baale fa nen, na n ka do e yele nyi Gyon. ¹⁴ Ba lola bu njan na, gyae ke yee nenj gyon nideli te balan burum mɔ sia gyae ka gye ɔ dɔn, ¹⁵ nawolo nyi bu njan waa yee walan dinaa Wurubuare siaman, mena dɔn ɔ na mo solon na solon daa ɔ nɔn ya. Wurubuare waa mo ɔ felin do ɔ man leenan ɔ naa tɔnman pena baa lola e. ¹⁶ Te waa kyɛkee Iseraetena balan burum agyuen kɔn be Gbenjyoo Wurubuare gyan. ¹⁷ Wurubuare waa mo ɔ felin do ɔ man, na waa fa e don ngba mena kenj ɔ be fa ɔ dekpɛnkpɛngyɔre Elia ne. Waa ta de Gbenjyoo njan siaman na waa desina

kyaa na be bia nsana, te balan ban bɔn ne bu Wurubuare ya ne, waa besena wɔ kɔn gbɛe kpaakpaate kenj dɔn na waa desina de Gbenjyoo balan see e."

¹⁸ Botɔn te Sakaria bɔnse Wurubuare kpilale njan nyiaa, "Sena te maa yee na maa naa nyi nombia kenja yee ampan? Nawolo nyi daa na me weele pou te njan."

¹⁹ Kenj te Wurubuare kpilale njan tiranɔn fa e nyiaa, "Man yena Gaberele, Wurubuare kpilale njan ma senjɛ ɔ siaman deban kamase. Njan kpila na man nyi me kaa yako nen mena nombia kpaakpaa kenja. ²⁰ Nombia njan mɔn yako nen ne, gyae kekɔn ngba mena kenj mɔn yako see ne. Mɔna kenj n te lee me nombia kenja di ya dɔn ne, n be gyae n ke tale kolosi ya kaboena nombia njan mɛe yako nen ne kekɔn ampan deban kenj mɔn see nen."

²¹ Deban kenj pou man na, balan ban kyaa debɔn man be daa Sakaria, na be gyuen kpene kenj dɔn ɔ be dɔn Wurubuare ɔsom deni dinaa kenj man mena. ²² Deban kenj ɔ ba lee kɔn balan ban gyan ne, ɔ te tale kolosi na wɔ ya, mena dɔn ba gyanawɔ nyi ɔ te naa kalesewola daale Wurubuare ɔsom deni dinaa kenj man. ɔ nyinmaase te ɔ moowɔ kolosi na wɔ, nawolo nyi ɔ ta bese omumuu. ²³ Deban kenj ɔ be yee ɔ saere tom kenj tanj ne, te ɔ besewɔ gyoo ɔ de. ²⁴ Nombia kenja kekɔn wole ne, te kyare ya te ɔ weele Elisabete kyanja fulu, te ɔ weese ɔ wose gyaalanja banon kenj ɔ be lee debɔn ya. ²⁵ Kenj ɔ yakowɔ nyiaa, "De Gbenjyoo Wurubuare te wii me waranjase ngba ɔ ba lese desɛn dinaa kei lee me dɔn balan siaman ne."

Yesu kalola dekpɛnkpɛn kegyo

²⁶ Elisabete fulu kenj ke di gyaalanja looro ne, Wurubuare kpila ɔ kpilale Gaberele gyoo Nasarete kenj kyaa Galelia tɛle dɔn ne. ²⁷ ɔ kpila e gyoo alebu nolo njan ɔ te doo ta na baale ya ne gyan. ɔ yele yena Mɛere. Mɛere kei na Gyosefo njan ɔ ba lee gyoo Defidi duulun man ne bake la see nyi baa yala dɔn ne. ²⁸ Kenj te Wurubuare kpilale njan gyuuwɔ ke yako e nyiaa, "Mɛere nyan na nyeebam, nawolo nyi Wurubuare kpue na nen, te ɔ nyinmaa gyakaa n dɔn nideli." ²⁹ Mɛere kenj nɔn woye kenja ne, ɔ wose gbirisii e nawolo nyi ɔ te nyii nombia njan man nideli ya.

³⁰ Kenj te Wurubuare kpilale njan yako e nyiaa, "Mɛere na yee ya, Wurubuare ta mo ɔ berɛ boele nen. ³¹ Nyen ke kyan fulu na n ka lola bu baale na n ka do e yele nyi Yesu. ³² Waa yee walan dinaa Wurubuare siaman, na baa baake e nyi Wurubuare Kpatakperɛ njan bu. De Gbenjyoo Wurubuare waa yela waa di gyoori ngba ɔ

naana Defidi ne. ³³ Waa di gyoori Gyekɔpo duulun man balan dɔɔ kekpaakekpaa, te ɔ gyoori kenan betan ɔto ya." ³⁴ Botɔɔ te Mɛere bɔɔse Wurubuare kpilale non nyiaa, "Sena te nombia kenja gyae ke tale kɔn mena, deban ken mɔɔ gyeɔ baale na baale ya?" ³⁵ Kenje Wurubuare kpilale non tiranɔɔ fa e nyiaa, "Wurubuare felin non gyae kekɔn kaa gyoo n man, na Wurubuare Kpatakpere non ka mo ɔ don ken do n man na n ke kyan fulu. Mena dɔɔ bu non nyan ka lola ne, waa yɛe bu non ayimɛe be doo ɔ man ya, te baa baake e nyi Wurubuare bu. ³⁶ Kɛe! N lonɔto Elisabete non be kpa ɔ yɛe ɔlamanbo e te ɔ be nɛmɛe koran mɔ ne, te kyan fulu gyaalanɔna looro yaa. ³⁷ Nawolo nyi kpene kamase be kyaa ken nyi Wurubuare be gyae waa tale yɛe ya." ³⁸ Kenje Mɛere yakowɔ nyiaa, "Ma nyee tesɛe bo na Wurubuare. Nan pou n be yako man ne dɛɛkɔn mena." Kenje Wurubuare kpilale non lanɔawo yela e.

Mɛere kegyu Elisabete gyan

³⁹ Weeya akalansɛe njaale wɔle ne, Mɛere desina ɔ wose te ɔ gyuu Sakaria na ɔ wɛele Elisabete gyan Gyudia tɛele man. Na donɔɔ ken man be kyaa ne, gyakae bulase dɔɔ. ⁴⁰ ɔ ka gyoo donɔɔ ken man ne, ɔ gyuuwɔ Sakaria dɛe te ɔ doo Elisabete nɔɔ. ⁴¹ Deban ken Elisabete be nyii Mɛere nɔɔ kado ken ne, ɔ bu non wosi ɔ wose ɔ tɔɔman, te Wurubuare felin non kaa gyooɔ Elisabete man nideli. ⁴² Kenje Elisabete nyanɛewɔ fae yeesa nyiaa, "Nyan yena alo non Wurubuare ba mo ɔ nyinmaa gyakaa n dɔɔ nideli ala pou man, te ɔ ta mo ɔ nyinmaa gyakaa n bu non nyan ka lola ne dɔɔ." ⁴³ Won nombia dinaana yaa Wurubuare yɛewɔ fa man ne, nyi me Gbenɔgyoo ɔ naa waa kɔn kaa do man nɔɔ? ⁴⁴ Nawolo nyi me ka betaa nyii n nɔɔ kado pɛ, te me bu non ɔ doo me tɔɔman ne nyanɛewɔ wosi ɔ wose. ⁴⁵ Wurubuare te hiraa nen, nɔɔba n be lɛedi nyi de Gbenɔgyoo nombia nan ɔ be yako ne, gyae kekɔn mena fa nen ne. ⁴⁶ Kenje Mɛere yakowɔ nyiaa, "Mɛe lese de Gbenɔgyoo yele lee me konɔɔ man. ⁴⁷ Wurubuare yena ma nyeeleere, mena dɔɔ te mɛe nyanɛe, ⁴⁸ nawolo nyi ɔ te tɔɔse man wa alebu kei dinɔɔ, non nafɔɔ nɔɔ ne kala man do balan man ya ne. Lee nenɛe ne gyuu ne, walan kamase waa baake man nyi, alo non Wurubuare be hiraa e. ⁴⁹ Nawolo nyi Wurubuare Kpatakpere non te yɛe nombia dinaana fa man. ɔ yɛe Wurubuare non ayimɛe be doo ɔ man ya. ⁵⁰ Deniwalan duulun kamase man ne, ɔ ne wii ban pou bee yee e ne waranase. ⁵¹ ɔ ta mo ɔ don yɛe gyakolon nombia, te ɔ yaasee balan ban bee gyina ba wose ne na be nombia nan pou be gyuen ba nyeeya man ne lee ɔ siaman. ⁵² ɔ te yɔkɔse gyoonen dinaana tɛele man, te ɔ gyinaa balan ban be yɔkɔse ba wose ne adido. ⁵³ ɔ te yeli ban tanam na ko wɔ ne te nyin abɔɔ kpaakpaa,

te ɔ yela ban be dana kɔba ne lanɔawo nyinmaase kufu nawɔɔ kufu.

⁵⁴ ɔ te di ntam ken ɔ be ken fa de naana ne dɔɔ, te ɔ kɔnawo kaa kyɔ ɔ tewulɛe Iseraetena,

⁵⁵ nɔɔba mena ken ɔ be yako see nyi, waa wii Aberaham na ɔ duulun man balan pou waranase kekpaakekpaa ne."

⁵⁶ Mɛere kyaawo Elisabete gyan nɔɔba gyaalanɔna ba-tooro ne, te ɔ besewo gyuu ɔ dɛe.

Gyan Wurubuare lonɔɔre kalola

⁵⁷ Deban ken Elisabete kalola be lii ne, ɔ lola bu baale. ⁵⁸ Balan ban be kyaa benaa na e, na ɔ lonɔtona nyii mena ken de Gbenɔgyoo be wii ɔ waranase nideli ne, be popou nyanɛewɔ kpu na e. ⁵⁹ Bu non kedi weeya gyanaara ne, be kɔnawo be kaa kara ɔ baala wose na baa mo ɔ kya Sakaria yele do e, ⁶⁰ mɔna ɔ naa bɛewɔ te ɔ kpa "Baa baake e nyi Gyɔn." ⁶¹ Kenje balan ban yako e nyiaa, "Yele kei te yɛe n dekanalan man yele ya." ⁶² Botɔɔ te ba moo be nyinmaase kolosi na ɔ kya bɔɔse e yele ken ɔ ne gyae nyi baa mo do ɔ bu non. ⁶³ Kenje Sakaria yako wɔ nyiaa baa fa e kolo waa nɔmarase ke dɔɔ, te ɔ nɔmarasewo nyi, "ɔ yele yena Gyɔn." Nombii kei yɛe be popou gyakolon. ⁶⁴ Debokenan man te Sakaria nɔɔ gyuuwɔ te ɔ fiasɛe kolosi lese Wurubuare yele. ⁶⁵ Kenje gyakolon gyoo be tebia ban pou, te nombia nenan yaaseewɔ gyuu Gyudia tɛele man donɔɔse nan nɔ kya bulase dɔɔ ne pou man. ⁶⁶ Walan kamase non ɔ be nyii nombii kei ne bɔɔse ɔ wose nyiaa, "Walan wonɔti dinɔɔ yaa bu kei waa kaa yɛe baa?" Nawolo nyi be naawo nyi, de Gbenɔgyoo Wurubuare nyinmaa gyakaa ɔ dɔɔ nideli.

Sakaria ke kpee kɔnɔnɔn lese Wurubuare yele

⁶⁷ Wurubuare moo ɔ felin non do Gyɔn ɔ kya Sakaria man, te ɔ kolosi Wurubuare nombia see nyiaa,

⁶⁸ "De Gbenɔgyoo Wurubuare, dɛe lese n yele nawolo nyi n te kɔn kaa lɛe n balan Iseraetena nyee.

⁶⁹ N te fa daa nyeeleere dinaa nolo, non ɔ ba lee n tobaale Defidi duulun man.

⁷⁰ Nɔɔba mena ken n be tɛe nya akpenkpenɔgyooɔ ban ayimɛe be doo be man ya ne dɔɔ kolosi see ne nyiaa,

⁷¹ waa lɛe daa lee de kolala, na ban nɔɔ ne naa de sia lan ya ne nyinmaa man.

⁷² N yakowɔ nyi nyan ke wii de naana waranase, na n ke tɔɔse nɔɔkebakesee ken emɛe na wɔ be bake see ne.

⁷³ N kɔnɔnɔn fa de naana Aberaham, te emɛe na e bakewo see nyi,

⁷⁴ n ka lese daa lee de kolala nyinmaase man, na ke yela dɛe tale gyɔ de konɔɔ som nen ken dɔɔ yee gyakolon ya,

⁷⁵ na dɛe yɛe balan ban be gbɛenen tenɛe n siaman, na ban ba wose betan ayimɛe ya kelii deban ken dɛe yɛe ne.

⁷⁶ Sakaria ke yako kenja pou tan ne

te ɔ kolosiwɔ fa bu ɔn nyiaa,
 nɛnɛ nyan me bu Gyɔn,
 baa baake neɔ nyi
 Wurubuare Kpatakpere ɔn dekpɛnkpɛngyɔɔre,
 nawolo nyi nyan keta de Gbɛngyoo ɔn siaman
 na n ke desina ɔ gbɛnɛnɛ fa e.
⁷⁷ Na n ke yela ɔ balan ka gyeɔ nyi ba sola Wurubuare
 te ɔ mo be nombiakumɛɛ kyɛɛ wɔ na,
 baa nyin nyeekeleɛ.
⁷⁸ Nawolo nyi Wurubuare yɛɛ waraɔsete e,
 te ɔ te kpila nyeeleɛre ɔn nyi waa kɔɔ kaa lɛɛ da ny-
 ee.
 ɔ kekɔɔ gyae ke yɛɛ ngba keɔmanɛe nɛ,
⁷⁹ keɔmanɛe kei gyae ka lee adido kɔɔ ban pou be
 kyaa ditiɔtɛɛ man na yeɔ gbɛnɛnɛ man nɛ dɔɔ,
 na kawola daa gbɛɛ kpaakpaa keɔ deɛ ta wosefeɛren
 man.”
⁸⁰ Keɔte bu ɔn beewɔ te de Gbɛngyoo Wurubuare
 moo ɔ felin ɔn do ɔ man te ɔ nyinɔ don. ɔ kyaawɔ de-
 pampaa dinaa man kaboena wee keɔ ba lese ɔ wose
 debɔɔ wola Iseraetena nɛ liiwɔ.

Yesu kalola wose man nombia

2 Deban kenan man te Roman gyoo dinaa ɔn beɛ
 baake e Agustuse nɛ, faa mmaraa nyi baa kala
 balan ban pou be kyaa ɔ tɛɛle man nɛ. ² Kei yɛna balan
 kekala gyanɔbate, deban keɔ Kireniuse kyaa Romante-
 na gyoo dinaa nawɔɔ man Siria tɛɛle man nɛ. ³ Lee
 mmaraa keɔ gyoo ɔn be faa dɔɔ, walan kamase gyuu
 ɔ deɛ ɔ kaa ɔmarase ɔ yele. ⁴ Keɔte Gyosefo mɔ lee
 Nasarete keɔ kyaa Galelia tɛɛle man nɛ, gyu Betelɛhem
 keɔ ke kyaa Gyudia tɛɛle man nɛ. Betelɛhem donɔɔ kei
 man te ba lola gyoo Defidi. Gyosefo gyuu botɔɔ nawo-
 lo nyi ɔ lee gyoo Defidi duuluɔ man. ⁵ ɔn na Mɛere
 ɔn, ɔn na e be yako see nyi baa yala dɔɔ nɛ, gyuu
 la be kaa ɔmarase ba yela. Deban kenan man na
 Mɛere dana fulu. ⁶ Ba kekyaa Betelɛhem botɔɔ nɛ te
 kadoɔee kyanɔ Mɛere. ⁷ Keɔte be te nyin deni ɔkɔla da-
 soe keɔ man ya dɔɔ, be gyue ka gyoo wonembia dedoi
 man. Botɔɔ te ɔ lola ɔ bu baale gyanɔbate te ɔ mo
 kakyɛngbelaase millii e mo e doosi adakaa keɔ
 wonembia ne dii ke man nɛ man.

Wurubuare kpilala ban kekolosi na namensekeɛlera baale

⁸ Deban kenan man na, namensekeɛlera baale kyaa
 ɔnale man benaa na botɔɔ yɛnɔ beɛ gyee be namense
 nelim kenan. ⁹ Botɔɔ te de Gbɛngyoo Wurubuare kpi-
 lala ɔnole kaa beewɔ lee be dɔɔ te de Gbɛngyoo Wu-
 rubuare gyoorobiiri keɔ ɔnakeewɔ kilisi wɔ, keɔte
 gyakolon gyoo wɔ. ¹⁰ Keɔte Wurubuare kpilale ɔn
 yako wɔ nyiaa, “E naa yee ya! E keɛ! Me ta mo nombia
 kpaakpaa ɔnale mɛɛ kɔna ɔn. Nombia keɔ gyae ke
 yɛɛ balan pou gyon. ¹¹ Nawolo nyi gyeɔ wee kei nɛ, be
 ta lola e nyeeleɛre fa ɔn gyoo Defidi donɔɔ Betelɛhem
 man. ɔn yɛna de Gbɛngyoo Kristo, (walan ɔn Wu-
 rubuare be yako see nyi waa kaa lɛɛ ɔ balan nyee nɛ).

¹² Kpene keɔ gyae kawola nyi nombia ɔn mɛɛ yako nɛ
 yɛɛ ampan yɛna nyi, e kena kyokyoo ɔn doo adakaa
 keɔ wonembia ne dii ke man nɛ man, na be ta mo
 kakyɛngbelaase millii e.” ¹³ Debokenan man te Wu-
 rubuare kpilala burum baale kɔnawɔ kaa kpu na kpi-
 lala gyanɔbate ɔn, te be kpee kɔkɔnɛn lese Wu-
 rubuare yele nyiaa,

¹⁴ “Wurubuare ɔn n kyaa adido,
 n gyoorobiiri kaboena neɔ.

N wosefeɛren deɛkɔɔ balan ban
 beɛ gyoo n sia tɛɛle kei dɔɔ nɛ man.”

¹⁵ Wurubuare kpilala ban ka bese lee be gyan gyuu
 adido nɛ, namensekeɛlera ban yako dɔɔ nyiaa, “E fa
 dee gyuu Betelɛhem, na de kaa keɛ kpene keɔ be kɔɔ te
 de Gbɛngyoo Wurubuare ba lese wola daa nɛ.” ¹⁶ Mena
 dɔɔ be yɛewɔ bilɛn te be gyuuwɔ te ba ke naa Mɛere na
 Gyosefo na kyokyoo ɔn, na ɔ doo adakaa keɔ
 wonembia ne dii ke man nɛ man. ¹⁷ Namensekeɛlera
 ban kena kyokyoo ɔn nɛ, be yako wɔ mena keɔ Wu-
 rubuare kpilale ɔn be kolosi kyokyoo ɔn wose man
 nombia fa wɔ nɛ. ¹⁸ Nombia ɔn namensekeɛlera ban
 be yako nɛ, yela balan ban pou bɔɔ nyii ɔn nɛ wose
 gbirisi wɔ. ¹⁹ Mɔna Mɛere kyanɔ nombia keɔ pou do ɔ
 konɔɔ man, na ɔ na gyueɔ ɔn man nideli. ²⁰ Na-
 mensekeɛlera ban besewɔ lan, na beɛ kpee kɔkɔnɛn
 lese Wurubuare yele lee ɔn pou bɔɔ nyii te bɔɔ naa nɛ
 dɔɔ, nawolo nyi nombia ɔn pou bɔɔ nyii te bɔɔ naa nɛ,
 kyaawɔ na ɔn Wurubuare kpilale ɔn be yako wɔ nɛ.

Be kado Yesu yele

²¹ Weeya gyanaarate keɔ kelii nyi baa kara bu ɔn
 baala wose nɛ, ba doo e yele nyi Yesu. Mena yele kei te
 Wurubuare kpilale ɔn yakowɔ nyi baa baake e pete
 Mɛere kyanɔ ɔ fulu.

Gyosefo na Mɛere kamo Yesu gyuu Gyerusalem

²² Deban keɔ ba ayimɛɛ keɔberaa weeya ɔn be
 gyanɛe ngba mena keɔ Wurubuare mmaraase ɔn ɔ
 be yeli Mosesi be ɔmarase see nawolo nɛ, Gyosefo na
 Mɛere moo Yesu gyuu Gyerusalem donɔɔ man be kaa
 do de Gbɛngyoo Wurubuare nyinmaa man, ²³ nawolo
 nyi de Gbɛngyoo Wurubuare mmaraase ɔn ɔ be yeli
 Mosesi be ɔmarase see nɛ ne yako nyiaa, “Bu baale ka-
 mase ɔn ɔ naa waa tanɔgbɛɛ lola na, baa mo e ka do
 de Gbɛngyoo Wurubuare nyinmaa man.” ²⁴ Keɔte
 Gyosefo na Mɛere gyuuwɔ ke deesi fa Wurubuare ngba
 mena keɔ Wurubuare mmaraase ɔn ɔ be yeli Mosesi
 be ɔmarase see ne yako nɛ nyiaa, “Baa mo donɔɔ man
 yaa ɔnale man awuluɔna bala deesi nɛ.”

²⁵ Deban kenan na balee ɔnole kyaa Gyerusalem
 donɔɔ man keɔ ɔ yele yɛna Simeɔn. ɔ yɛɛ walan ɔn ɔ
 gbɛnɛnɛ tenɛɛ Wurubuare siaman te ɔ ne yee Wu-
 rubuare. Wurubuare felin doo ɔ man te ɔ ne daa wee
 keɔ Wurubuare waa kaa lɛɛ Iseraetena nyee nɛ. ²⁶ Wu-
 rubuare felin ɔn lese la wola e nyi, waa naa nyeeleɛre
 ɔn de Gbɛngyoo Wurubuare be yako see nyi waa kɔɔ
 nɛ penɔ ɔn Simeɔn ka yeɔ. ²⁷ Wurubuare felin ɔn

yela Simeon gyuu Wurubuaré zsom deni dinaa kenj man. Gyosefo na Mēere ka mo be bu Yesu non kōnj be kaa do de Gbenjyoo Wurubuaré nyinjmaa man, ngba mena kenj Wurubuaré mmaraase njan ne yako nē, ²⁸ te Simeon tee z nyinjmaase lēe bu non te z lese Wurubuaré yele nyiaa,

²⁹ “De Gbenjyoo Wurubuaré,
nombii kenj n be yako see nē n te di ke dōō.
Mena dōō nyanj ke tale lo n tobaale gbēe wosefēerenj man.

³⁰ Nawolo nyi manj gbagba ta mo me sibii naa nyeeleere non n be kpili nē,

³¹ n kpila e nyi waa kōnj na balan pou kena e.

³² Non yena kenjmanjee kenj gyae ke yela banj dōō yēe Iseraetenawō ya nē, kena n gbēenenj na baa lese n balan Iseraetena yele.”

³³ Simeon nōōwōya njan z be yako lee be bu non wose man nē, doo bu non z kya na z naa nōō. ³⁴ Kenj te Simeon fanewō fa wō nyi Wurubuaré waa hiraa wō te z yako bu non z naa Mēere nyiaa, “Wurubuaré lese na bu kei. Iseraetena burum banj baa bēe e na baa naa diyem, te banj mō baa lēe e di na baa nyinj nyeedonj. Bu kei waa yēe Wurubuaré gbagba tobaale, mōna balan baa koro senj tia e, ³⁵ na ka lese njan balan burum na gyuenj nē pou debōō. Te nyanj Mēere n kena diyem ngba sila te ba moowō dōō nenj n konōō man nē.”

Ana kekolosi lee Yesu wose man

³⁶ Alo kegyia nolo kyaawō non bēe baake e nyi Ana. z yēe Wurubuaré dekprenjkenjgyōōre e te z kya yele yena Fanuweli. Fanuweli kei lee Asa dekpnanalanj man. Ana kei yalawō te non na z baale kyaawō kulutoonenj nyetooro, te z baale yēnawō yela e. ³⁷ Te z kyaawō lialo man kulutoonenj kōnjonaara na anaara (84). Nelim na ka weese pou na z kyae Wurubuaré zsom deni dinaa kenj man z ne bake z nōō fane. ³⁸ Simeon kēe kolosi nē, te non Ana mō kōnjawō. z fanewō fa Wurubuaré karanj, te z kolosiwō lee bu non wose man fa balan banj bēe daa nyeeleere non waa kōnj kaa lese Gyerusalemtena lee ba diyem man nē.

³⁹ Gyosefo na Mēere keyēe kpene kamase tanj ngba mena kenj de Gbenjyoo Wurubuaré mmaraase njan nawolo nē, ba besewō gyuu be dēe Nasarete kenj kyaa Galelia tēele man nē. ⁴⁰ Bu non beewō yēe donj te z sia karawō nideli, te Wurubuaré moo z berēe boele e.

Yesu kegyu Wurubuaré zsom deni dinaa man

⁴¹ Kulutoo kamase nē, Yesu z kya na z naa ne gyuu Gyerusalem ke di ba nyeekeleeweēe dinaa kenj. ⁴² Yesu ke di kulutoonenj kufu ala nē, be gyuu Gyerusalem be kaa di ba nyeekeleeweēe dinaa kei ngba mena kenj bēe tanj gyuu nē. ⁴³ Be ke di wee kenj tanj bese bee gyuu nē, Yesu dōōwō Gyerusalem botōō mōna z kya na z naa ta gyem ya. ⁴⁴ Na banj gyenj nyi z kpuē na be balan dikpii kenj mena dōō be tēawō wee debilij pou, pete ba gyoo e kekeo be tebia na ba lonjtona man. ⁴⁵ Kenj ba te naa

ya dōō, ba besewō gyuu Gyerusalem donōō man be kaa keo e. ⁴⁶ Ka weeya atoorote te ba ke naa e Wurubuaré zsom deni dinaa kenj man na non na Gyudatena mmaraa wolala banj kyaa la. z ne tei be nombia, na non mō ne bōōse wō nombia. ⁴⁷ Mena kenj z ne nyii nombia njan asēe na mena kenj z ne tira nē kōō fa wō nē, doo banj pou be tei nē nōō. ⁴⁸ z kya na z naa ke gyuu kena e botōō nē, ba wose gbirisi wō. Kenj te z naa bōōse e nyiaa, “Me bu, weera te n yēe daa mena? Kēe, daa na n kya sia te yēe, de dōnjēe dēe keo nenj.” ⁴⁹ Botōō te Yesu bōōse wō nyiaa, “Weera dōō te e ne keo manj? E ba gyenj nyi kaboena nyi maa kyaa me kya dēe yee?” ⁵⁰ Mōna z kya na z naa te nyii kpene kenj z be yako wō nē asēe ya. ⁵¹ Botōō te Yesu korowō sila wō gyuu Nasarete donōō man, te z nyii z kya na z naa dei. z naa moo nombia kenj pou do z konōō man, na z na gyuenj nē man nideli. ⁵² Yesu beewō nideli te z sia karawō kpu, te z gyoo Wurubuaré na balan pou sia.

Gyon Wurubuaré lonjōōre ke desina gbēe fa Yesu kekōnj

Mateo 3:1-12; Maake 1:1-8

3 ¹ Debanj kenj Sakaria bu Gyon sēe z kyaa depampaa dinaa kenj man nē, Wurubuaré kolosiwō fa e nyi waa gyuu kekolosi Wurubuaré nombia fa balan. Debanj kenanjan na gyoo dinaa Kaesa Tiberiuse ke di gyoori Roman tēele dōō kulutoonenj kufu anōnjte man kenanjan, na Pōntiōse Pilato ne diina gyoori Gyudia tēele dōō. Herode mō ne diina gyoori Galelia tēele dōō, te z naabu Filipino mō ne diina gyoori Iturea na Tirakonitise tēelese dōō, te Lisaniase mō ne di gyoori Abilene tēele dōō. Na Ana na Kaifase mō yena Wurubuaré saese kegyiise Gyerusalem donōō man. ³ Kenj te Gyon tēawō donōōse njan nē kyaa Gyōōdan boo nōōman nē pou dōō z ne kolosi nyiaa, “E kyēēkeē lee e gbēenenj kumēe man na e ke kōnj Wurubuaré gyanj, na waa mo e nombiakumēe pou kyēe non.” ⁴ Ngba mena kenj Wurubuaré dekprenjkenjgyōōre non bēe baake nyi Yesaya be njmarase z tōne man lee Gyon wose man nē nyiaa, “Njolo ne fae yeesa depampaa dinaa man nyiaa, e desina de Gbenjyoo gbēenenj, na e ke yela z gbēenenj pou ka tenee.

⁵ E z bojōbii kamase

na e ke yelēe bulase na bulasebia pou,
na nja ke doo kyēkyēe.

E tenee gbēenenj njan be gokii nē,

na e ke kyalase gbēenenj njan nja be kyalasee ya nē.

⁶ Kenj pou wōle na,

balanj pou baa naa nyeeleere non
Wurubuaré ba lese nyi z kaa lēe daa nē.”

⁷ Balanj burum kōnjawō Gyon gyanj nyi waa sō wō Wurubuaré lonj te z bōōse wō nyiaa, “Emēe banj e dana nombiakumēe ngba doma nē, amōte faree na non nyi yaa yeu lee Wurubuaré banj dinaa kenj gyae kekōnj balan dōō nē man? ⁸ E yēe nombia kpaakpaa njan nawolo nyi e te kyēēkeē lee e gbēenenj kumēe man nē. E na yēe ya agyuenj nyi kenj e yēe Aberaham z naanasewō dōō te Wurubuaré lēe non ya. Mēe yako non nyi Wurubuaré

waa tale yela boya adonj kenja ka bese naanase fa Aberaham. ⁹ Wurubuarɛ te desina ɔ debeɗa see waa tunjii daase lo, mena doɗɗ danj kamase kenj beɛ se bia kpaakpa ya na, waa tunj ke lo na baa keretii ke do boalanj man."

¹⁰ Botɗɗ te balanj dikpii kenj bɗɗɗe Gyɗɗɗ nyiaa, "Akpa mena na, wonj te kaboena nyi dɛɛ yɛɛ?" ¹¹ Kenjɛ Gyɗɗɗ tiranɗɗ fa wɗ nyiaa, "Nyaɗ njon n dana kegbase ala na, mo dokolonj fa njon ɔ be tanj ya nɛ, te nyaɗ njon mɗ n dana weenɛ na, fa njon ɔ be tanj ya nɛ." ¹² Lempoolɛɛra baale mɗ kɗɗawɗ nyi Gyɗɗɗ dɛɛ sɗ wɗ Wurubuarɛ lonj te be bɗɗɗe e nyiaa, "De Gbenjyoo, wonj te kaboena nyi daa mɗ dɛɛ yɛɛ?" ¹³ Kenjɛ Gyɗɗɗ tiranɗɗ fa wɗ nyiaa, "E na lɛɛ kɗba kela kenj kaboena nyi yaa lɛɛ nɛ ya."

¹⁴ Yoonɗɗɗɗɗ baale mɗ bɗɗɗe e nyiaa, "Daa mɗ de? Wonj te kaboena nyi dɛɛ yɛɛ?" Kenjɛ Gyɗɗɗ yako wɗ nyiaa, "E na mo siadonj leo njolo kɗba ya, yaa e na mo nombiakumɛɛ gyakaa njolo doɗɗ ya. E yela kɗba kenj beɛ tɗ njon nɛ ka gyoo e sia."

¹⁵ Lee mena kenj balanj banj ne daa nyeeleɛɛre njon Wurubuarɛ be yako see nyi waa kɗɗ doɗɗ nɛ, walanj kamase yɛɛ wa agyuenj nyi Gyɗɗɗ yena nyeeleɛɛre njon. ¹⁶ Kenjɛ Gyɗɗɗ tiranɗɗ fa be popou nyiaa, "Manj doɗɗ lonj te mɛɛ mo sɗ njon Wurubuarɛ lonj, mɗna njon ɔ kela manj nɛ waa kɗɗ kenj manj tekaboe gba nyi maa bunj booli ɔ nkyokota njmeesɛnj koranj gba ya. Njon doɗɗ Wurubuarɛ felinj na boalanj, te waa mo sɗ njon Wurubuarɛ lonj. ¹⁷ ɗ dana ɔ pampaa ɔ nyinjmaa man waa mo feefu wa amɗla, na waa lese amɗla bia njan do ɔ kpee man, na waa kuu wura njan ka do boalanj kenj beɛ yem ya nɛ man."

¹⁸ Kenjɛ Gyɗɗɗ tɛɛwɗ gbɛɛɛɛnj burum doɗɗ kolosi Wurubuarɛ nombia fa wɗ, te ɔ doo wɗ kakyɛnj nyi baa kyɛɛkee lee be gbɛɛɛɛnj kumɛɛ man. ¹⁹ Gyɗɗɗ lese nombiakumɛɛ burum njan Herode njon ɔ seɗɛɛ Romantena gyoo dinaa nawɗɗ man be yɛɛ nɛ si e, na mena kenj ɔ be leo njon gbagba ɔ kegɗia wɛɛle Herodia yala nɛ. ²⁰ Te nombiikum kenj Herode be yɛɛ tɗ kɗɗ koranj yena nyi, ɔ yela be kyanja Gyɗɗɗ ke tɗ deni.

Yesu Wurubuarɛ lonjkeso

Mateo 3:13-17; Gyɗɗɗ 1:31-34; Maake 1:9-11

²¹ Gyɗɗɗ ke sɗ balanj dikpii kenj Wurubuarɛ lonj tanj nɛ, ɔ sɗɗ Yesu mɗ Wurubuarɛ lonj. ɗ ke sɗ e tanj na te Yesu moowɗ ɔ ne fane. Botɗɗ te adido torowɗ, ²² kenjɛ Wurubuarɛ felinj njon moo duwulunj dinɗɗ te ɔ kaa gyakaawɗ Yesu doɗɗ. Botɗɗ te be nyii kɗɗwoya njaa lee adido nyiaa, "Nyaɗ yena me bu njon mɛɛ gyae nenj lee me konɗɗ man, te n na gyoo me sia nideli."

Yesu ɔ naanaɗ

²³ Debanj kenj Yesu be fi ɔ tom keyɛɛ aseɛ nɛ, na ɔ te di njgba kulutoonɛnj sao na kufu nɛ, na balanj na gyuenj nyi Yesu yɛɛ Gyosefo bu dalolasa e.

Gyosefo ɔ kya yena Heli,

²⁴ Heli mɗ ɔ kya yena Matati,
te Matati mɗ ɔ kya yena Lewi.

Lewi ɔ kya yena Melki

te Melki mɗ ɔ kya yena Yanai
te Yanai ɔ kya yena Gyosefo.

²⁵ Gyosefo ɔ kya yena Matatia,
te Matatia ɔ kya yena Amose
te Amose ɔ kya yena Nahum
te Nahum mɗ ɔ kya yena Esili,
te Esili ɔ kya yena Nagai.

²⁶ Nagai ɔ kya yena Maati
te Maati mɗ ɔ kya yena Matatia,
te Matatia ɔ kya yena Semeni
te Semeni ɔ kya yena Gyoseki
te Gyoseki ɔ kya yena Gyoda.

²⁷ Gyoda ɔ kya yena Gyoana
te Gyoana ɔ kya yena Resa
te Resa ɔ kya yena Sorobabeli,
te Sorobabeli ɔ kya yena Selateli
te Selateli ɔ kya yena Neri.

²⁸ Neri mɗ ɔ kya yena Meliki
te Meliki mɗ ɔ kya yena Adi.

Adi ɔ kya yena Kosam
te Kosam mɗ ɔ kya yena Elemadam
te Elemadam mɗ ɔ kya yena Eri.

²⁹ Eri ɔ kya yena Gyosua
te Gyosua mɗ ɔ kya yena Eliasa
te Eliasa ɔ kya yena Gyorim
te Gyorim ɔ kya yena Matati
te Matati mɗ ɔ kya yena Lewi.

³⁰ Lewi ɔ kya yena Simeɗɗ
te Simeɗɗ ɔ kya yena Gyuda,
te Gyuda ɔ kya yena Gyosefo
te Gyosefo ɔ kya yena Gyonom,
te Gyonom ɔ kya yena Eliakim.

³¹ Eliakim ɔ kya yena Melea
te Melea ɔ kya yena Mena.
Mena ɔ kya yena Matata
te Matata mɗ ɔ kya yena Natan,
te Natan mɗ ɔ kya yena Defidi.

³² Defidi ɔ kya yena Gyese
te Gyese mɗ ɔ kya yena Obedi.
Obedi ɔ kya yena Boase
te Boase ɔ kya yena Salimɗɗ,
te Salimɗɗ mɗ ɔ kya yena Nasɗɗ.

³³ Nasɗɗ ɔ kya yena Aminadabo
te Aminadabo ɔ kya yena Adimi,
te Adimi mɗ ɔ kya yena Arini
te Arini ɔ kya yena Hesɛɗɗ
te Hesɛɗɗ mɗ ɔ kya yena Peresi,
te Peresi ɔ kya yena Gyuda.

³⁴ Gyuda ɔ kya yena Gyekɗɗo
te Gyekɗɗo ɔ kya yena Asiki
te Asiki ɔ kya yena Aberaham,
te Aberaham mɗ ɔ kya yena Tera
te Tera ɔ kya yena Nahɗ.

³⁵ Nahɗ mɗ ɔ kya yena Serugi
te Serugi ɔ kya yena Rewu,
te Rewu ɔ kya yena Pelegi
te Pelegi mɗ ɔ kya yena Eberi,
te Eberi mɗ ɔ kya yena Sela.

³⁶ Sela ɔ kya yena Kainan
te Kainan mɔ kya yena Afahade
te Afahade mɔ kɔ kya yena Sem,
te Sem mɔ kɔ kya yena Nowa,
te Nowa mɔ kɔ kya yena Lameke.
³⁷ Lameke ɔ kya yena Metusala
te Metusala mɔ kɔ kya yena Enɔke,
te Enɔke mɔ kɔ kya yena Gyaredi
te Gyaredi mɔ kɔ kya yena Mahalali,
te Mahalali mɔ kɔ kya yena Kainan.
³⁸ Kainan mɔ kɔ kya yena Enose
te Enose mɔ kɔ kya yena Sɛete,
te Sɛete ɔ kya yena Adam,
te Wurubuarɛ mɔ yɛna Adam.

Ɔbɔnsam kekɛse Yesu
Mateo 4:1-11; Maake 1:12-13

4 Yesu ka lee Gyɔɔdan boo keɲ man nɛ, na Wurubuarɛ felinɲ doo ɔ man nideli. Te Wurubuarɛ felinɲ non yela Yesu gyuu depampaa dinaa daale man, ² botɔɔ te ɔbɔnsam kaa kɛse e weeya ɔɲɔla. Weeya nɛnanɲ man pou na ɔ ta mo kolo daa ɔ nɔɔ ya. Te weeya nɛnanɲ kesi nɛ, tanam kyanɲ e nideli. ³ Botɔɔ te ɔbɔnsam yako e nyiaa, "Akpaɲ nyanɲ yena Wurubuarɛ bu nɲon na, yela boe kei ka bese weenɛɛ."

⁴ Keɲte Yesu tiranɔɔ fa e nyiaa, "Wurubuarɛ nombia anɲmarasɛɲ see ne yako daa nyiaa, na weenɛɛ kaagɛɲ ne gyae la ke fa walaɲ nyeedonɲ ya."

⁵ Botɔɔ te ɔbɔnsam moo Yesu gyuu bula dinaa daale nyee dɔɔ, te ɔ lese tɛle kei dɔɔ gyoorobiiri pou wola e karatete dokolonɲ. ⁶ Keɲte ɔ yako Yesu nyiaa, "Maa mo gyoorobiiri na abɔɔ nya ananɲ keɲa pou donɲ do n nyinɲ-maa man na n ke di nɲe dɔɔ. Nawolo nyi be ta mo nɲe popou fa manɲ, mena dɔɔ maa tale mo nɲa fa walaɲ kamase nɲon mɛɛ gyae. ⁷ Mena dɔɔ nyi akpaɲ n buɲ me nawɔɔtɛɛ som manɲ na, abɔɔ keɲa pou gyae ka bese n wui."

⁸ Keɲte Yesu tiranɔɔ fa e nyiaa, "Wurubuarɛ nombia anɲmarasɛɲ see ne yako daa nyiaa, De Gbenɲgyoo Wurubuarɛ waagɛɲ te kaboena nyi nya buɲ na n ka som e."

⁹ Botɔɔ te ɔbɔnsam moo Yesu gyuu Gyerusalem donɔɔ man te ɔ mo e gyuu Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa keɲ nyee man adido adido te ɔ yako e nyiaa, "Akpaɲ nyanɲ yena Wurubuarɛ bu nɲon na, funɲ n wose lee kebo ke lɔ tɛle man, ¹⁰ nawolo nyi Wurubuarɛ nombia anɲmarasɛɲ see nɲan ne yako daa nyi,

'Nyanɲ dɔɔ Wurubuarɛ waa kpila ɔ kpilala
na be kaa gyee nɲeɲ nideli,

¹¹ na baa kɔlee nɲeɲ keɲ nyi,
n be gyae n ka mo n nae gyɔ na boe koranɲ gba ya.' "

¹² Keɲte Yesu tiranɔɔ fa e nyiaa, "Wurubuarɛ nombia anɲmarasɛɲ see na bese yako daa nyiaa, 'Na kɛse n Gbenɲgyoo Wurubuarɛ nɲon kɛɛ ya.' " ¹³ Debanɲ keɲ ɔbɔnsam be kɛse e kina tanɲ nɛ, ɔ tinaa Yesu yela pɛ kelii debanɲ keɲ waa bese nyinɲ gbɛɛ wɔle bela.

Yesu kefi ɔ tom keyɛɛ asɛɛ Galelia tɛle man

Mateo 4:12-17; Maake 1:14-15

¹⁴ Wurubuarɛ felinɲ nɲon yela Yesu besewɔ gyuu Galelia tɛle man, te ɔ wose man nombia yaaseewɔ tɛle kenanɲ pou dɔɔ. ¹⁵ Yesu tɛɛwɔ wola Gyudatena ɔsom denɛɛ man, te walaɲ kamase kɛleɛ e.

Ba kebɛɛ Yesu Nasarɛte donɔɔ man

Mateo 13:53-58; Maake 6:1-6

¹⁶ Yesu gyuuwɔ Nasarɛte botɔɔ keɲ bɔɔ kɛle e nɛ, te Gyudatena kefɛɛfowee kelii nɛ, ɔ gyuuwɔ Gyudatena ɔsom deni man nɲgba mena keɲ ɔ ne tanɲ yɛɛ nɛ. Keɲte ɔ korowɔ seɲ nyi waa kala Wurubuarɛ nombia nɲan, ¹⁷ botɔɔ te ba moo Wurubuarɛ dekpenɲkeɲgyɔɔre Yesaya tɔne fa e. Ɔ gyuuusu tɔne keɲ te ɔ kala botɔɔ keɲ bɔɔ nɲmarase nyiaa,

¹⁸ "De Gbenɲgyoo Wurubuarɛ felinɲ doo me man,
nawolo nyi ɔ ta lese man see nyi
maa kolosi ɔ nombia kpaakpaɲ nɲan fa ayematena.
Ɔ te kpila man nyi maa yako yoo gbenɲa nyi
Wurubuarɛ waa lese wɔ lee be gbenɲiri man,
na maa yako siayɛɛsatena nyi be sia gyae ke gyuu-
usu,

na banɲ mɔ bee wuritii wɔ nɛ ke nyinɲ ba wose,

¹⁹ na maa yela balanɲ pou ka gyeɲ nyi,
debanɲ keɲ de Gbenɲgyoo Wurubuarɛ
waa kaa lɛɛ ɔ balanɲ nyee nɛ ta benaa."

²⁰ Keɲte Yesu bɔɔ tɔne keɲ te ɔ besena ke fa tobaale nɲon ɔ ba mo ke fa e nɛ, te ɔ tisiwɔ kyaa. Balanɲ banɲ pou be kyaa bɔ ɔsom deni keɲ man nɛ, fɛɛ be sia bɛɛ kɛɛ e nɛ fee. ²¹ Botɔɔ te Yesu yako wɔ nyiaa, "Gyeɲ wee kei nɛ, Wurubuarɛ nombia ma akalanɲ keɲa te kɔɲ mena ɛmɛɛ gbagba ɛ siaman nɲgba mena keɲ ɛ be nyii mɔɔ kale nɛ."

²² Nombia kpaakpaɲ nɲan Yesu be yako nɛ, doo balanɲ banɲ pou bɔɔ gyanɲee botɔɔ nɛ nɔɔ te be kɛleɛ e. Keɲte be bɔɔse dɔɲa nyiaa, "Na Gyosefo bu nɲon yaa yee?"

²³ Keɲte Yesu yako wɔ nyiaa, "Ma gyeɲ nyi ɛ ke gyɔ manɲ dudu kei nyi 'Nyanɲ nɲon n ne kyɔ balanɲ nɛ, kyɔ n wose na dɛɛ kɛɛ.' Te ɛ ka bese yako manɲ nyi, 'Gyakolonɲ nombia nɲan dɔɔ nyii n be yɛɛ Kapanum donɔɔ man nɛ, yɛɛ nɲa nyanɲ gbagba n donɔɔ man kebo mɔ na dɛɛ kɛɛ.' "

²⁴ Yesu besewɔ yako wɔ kpu nyiaa, "Ampanɲ yaa mɛɛ yako nɲon nyi Wurubuarɛ dekpenɲkeɲgyɔɔre nɲolo be kyaa keɲ bɛɛ lɛɛ e nɲon gbagba ɔ dɛɛ ya." ²⁵ Ampanɲ yaa mɛɛ yako nɲon nyi, debanɲ keɲ Wurubuarɛ dekpenɲkeɲgyɔɔre Elia be kyaa nɛ, na liala burum kyaa Iserae tɛle dɔɔ, mɔna debanɲ keɲ ɔga ba sem kulutoonɲe atooro na yaale, te tanam dinaa be yale tɛle keɲ pou dɔɔ nɛ, ²⁶ Wurubuarɛ te kpila Elia nyi waa gyuu ke kyɔ be man nɲolo ya. Ɔ kpila e bo gyuu lialo nɲon ɔ te yɛɛ Iserae alo e ya, te ɔ kyaa Sarefate donɔɔ keɲ kyaa Sidɔn tɛle man nɛ gyanɲ. ²⁷ Wurubuarɛ dekpenɲkeɲgyɔɔre Elia mɔ ke kyaa nɛ, na akunɲunɲtena burum kyaa Iserae tɛle dɔɔ mɔna Wurubuarɛ te kyɔ be man nɲolo ya. Siria baale Naaman nɲon waagɛɲ te ɔ kyɔwɔɔ.

²⁸ Balan ban pou be kyaa Gyudatena som deni ken man kenyii nombia kenja ne, ba gyenja ban nideli.
²⁹ Botok te balan ban korowk gyu ke kyan Yesu wonee e lee donok ken man, te ba moo e gyu bula ken dok donok ken gyakaa ne nyee man, nyi baa fun e ke lo deloktok ken man. ³⁰ Mena Yesu moowk balan ban pou nsana nsana te o lanjaw.

Yesu kegegi felinkum lee balee nolo man

Mateo 1:21-28

³¹ Yesu gyuuwk Kapanum donok ken ke kyaa Galelia teele man ne man. Te Gyudatena kefeefowee kelii na, o gyuuwk ka wola wk Wurubuar nombia. ³² Yesu kawola ken doo balan ban pou nok, nawolo nyi o ne gyo o konok wola ngba walan non o dana don nombia non o na wolo ne dok ne.

³³ Na balee nolo kyaa Gyudatena som deni ken man ken felinkum doo o man. O fae yeesa kenken nyiaa, ³⁴ "Nyan Yesu Nasarete baale, won yaa n ne gyae de gyan? N kone n kaa wolee daa? Ma gyen nen nyi nyan yena Wurubuar walan non ayimee be doo n man ya ne."

³⁵ Botok te Yesu yase o sia yako felinkum ken nyiaa, "Wu n nok, na n ka lee o man." Kenje felinkum ken funja balee non lo balan ban pou siaman te ka leewk o man lan, mena balee non te gooli ya. ³⁶ Nombii kei doo balan ban pou nok te be bokse donja nyiaa, "Won kawola yena kei? O na mo don kolosi fa felinkumee na hene lee balan man." ³⁷ Kenje Yesu wose man nombia yaaseewk gyu debiise non na benaa na botok ne pou man.

Yesu kekoy balan burum kawee

Mateo 8:14-17; Maake 1:29-39

³⁸ Yesu ka lee Gyudatena som deni ken man na, te o gyuuwk Simon dee. O ke gyu botok na Simon wa awu doo o na wee kpanalan. Kenje be waase Yesu nyi waa ky e kawee fa wk. ³⁹ Botok te o ka senjawk alo non yenan te o fae kpanalan ken, te o kawee ken tanjawk. Debokenan man te alo non korowk kyaa te o kee be dok.

⁴⁰ Kelii balinok ne, balan burum moo kaweesetena ban bee wee kawee kpoockpoo ne kon Yesu gyan, te o moo o nyinmaa gyakaa kawee kamase dok te o kyok wk. ⁴¹ Felinkumee mo leewk balan burum man na hene fae yeesa nyi, "Nyan yena Wurubuar bu non." Mena o fae na ken o te fa na gbee na ke kolosi ya, nawolo nyi na gyen nyi non yena Kristo, nyeeleere non Wurubuar be yako see nyi waa kon ne.

Yesu kolosi nombia burum Galelia teele man

⁴² Tee kena ne, Yesu wone o wose lee yenan. Botok na balan ban te fiasse bee keo e. Ba kena e ne, ba te fa e gbee waa lee be gyan ya. ⁴³ Mena o yako wk nyiaa, "Kaboena nyi maa kolosi Wurubuar gyoori ken wose man nombia kpaakpa na fa donokse akan non mo, nawolo nyi ken dok te Wurubuar kpila man." ⁴⁴ Mena

dok Yesu teewk kolosi Wurubuar nombia Gyudatena som denee man Galelia teele dok pou.

Yesu kebaake o kaseela gyanngba nyiban ban

Mateo 4:18-22; Maake 1:16-20

5 Wee daale Yesu ka sen Genesareti boo nokman ne, balan burum kaa yilaawk kilisi e bee nyii Wurubuar nombia. ² Kenje o naa agbelese ala boo ken nokman, na kpee kyanara ban ta lee bee faafo ba asawuse. ³ Yesu gyooowk degbele ken daale man, ken ke yee Simon wui ne. Te o yako e nyi waa teese e gyu lon ken man kyomii. Yesu kyaaowk degbele ken man botok te o wola balan dikpii ken Wurubuar nombia.

⁴ O kekolosi tan ne, o yako Simon nyiaa, "E saa gyu lon ken nsana nsana botok ken dana siilin ne, na e ke lo ya asawuse non na e ke kyan kpee."

⁵ Botok te Simon tiranok nyiaa, "De Gbengyoo, da te yee tom nelim pou da te kyan kolo ya! Mena ken nyan be yako dok, dee lo da asawuse." ⁶ Ba ke lo ba asawuse non ne, be kyan kpee burum ken nyi ba asawuse non ne lee gbee ne ke tirii. ⁷ Mena dok be baake be tebia ban be doo degbele daale man ne nyi be kaa kyok wk. Ba kekone ne, be kaa lese kpee wulu agbelese ala non pou ken nyi, ne lee gbee nafk ne ke munu.

⁸ Simon Pita kena kpene ken be kon ne, o bunjawk o doona dok Yesu siaman yako e nyiaa, "Lee me gyan, me Gbengyoo! Me yee nombiakumeyee e."

⁹ Nawolo nyi lee kpee burum ban nok kyam ne dok, doo non na o tebia ban pou nok. ¹⁰ Mena mo te doo o tebia Sebedeo bia Gyemisi na Gyon ban ban na wk ne yee tom ne nok. Botok te Yesu yako Simon nyiaa, "Na yee ya, lee gyen ne gyu ne, balan te maa yela n ke kyan."

¹¹ Mena dok ba ke saa ba agbelese non kon dekenken dok ne, be tinaa kpene kamase yela botok te be sila Yesu lan.

Yesu kekoy akuntunte nolo kawee

Mateo 8:1-4; Maake 1:40-45

¹² Yesu keyyaa donokse non daale man ne, balee nolo konjawk ken kaweeayam te di o wose pou. O kena Yesu ne, o kaa bunjawk o nawoktee waase e nyiaa, "Me Gbengyoo, akpa n ne gyae na nyan ke tale kyok man kawee."

¹³ Botok te Yesu tenee o nyinmaa tina e te o yako nyiaa, "Mee gyae, n kawee dee tan." Debokenan man te balee non kawee tanjawk.

¹⁴ Kenje Yesu dok e kiin nyi, "Na yeli walan na walan ke nyii ya, mena mo n wose gyu kawola Wurubuar sae non, na n ke deesi ngba mena ken Mosesi ba wola non ne, na kedi adanse fa walan kamase nyi n kawee te tan."

¹⁵ Mena nenee gba te Yesu wose man nombia yaaseewk gyu yenan kamase, te balan burum konjawk be kaa nyii e na waa kyok wk be kawee. ¹⁶ Mena Yesu ne kyaa wone o wose lee yenan gyu kefane.

Yesu kekɔ yenanɔ dayenasate ɲolo kawee

Mateo 9:1-8; Maake 2:1-12

¹⁷ Wee daale Yesu kee wolo ne, na Farasiitena na Gyudatena mmaraa wolala banɔ ba lee Galelia na Gyudia tɛelese man, na Gyerusalem donɔɔ man ne, baale kyaa botɔɔ. Debanɔ kenanɔ na, de Gbenɔgyoo Wurubuare donɔ doo Yesu man kenɔ waa tale mo kyɔ kaweese. ¹⁸ Te balanɔ baale seele walanɔ ɲon ɔ yenanɔ ba yem ne dofonɔɲon ɔɔ kɔɲ, na beɛ gyae gbɛɛ na baa mo e gyoo dekanɔalanɔ kenɔ man ka see Yesu siaman, ¹⁹ mɔna be te nyinɔ gbɛɛ mo e ta denanɔɔ man ya, nawolo nyi balanɔ boe. Mena ɔɔ ba gyenɔawɔ gyu deni kenɔ nyee ɔɔ te be wolee yenanɔ daale, te be tisinna e na ɔ dofonɔɲon kenɔ pou deɛdeɛ see Yesu siaman balanɔ banɔ nsana nsana.

²⁰ Yesu kena mena kenɔ ba leɛ e di ne, ɔ yako kaweete ɲon nyiaa, "Me gyoo, me ta mo n nombiakumɛɛ pou kyɛɛ neɲ."

²¹ Botɔɔ te Gyudatena mmaraa wolala na Farasiitena banɔ fiasɛɛ beɛ baɔɔse donɔ nyiaa, "Walanɔ wonɲi yaa kei te ɔ na mo ɔ wose keɛse na Wurubuare mena? Lee Wurubuare wole na amɔ kyaa la kenɔ waa tale mo dukum kyɛɛ?"

²² Na Yesu gyeɲ kpene kenɔ beɛ gyuenɔ ne te ɔ baɔɔse wɔ nyiaa, "Wonɔ ɔɔ te e na gyuenɔ kenɔ e nyeeɔa man?" ²³ Nombia kenɔ man wonɲi woɛla na keyako? 'Me ta mo n dukum kyɛɛ neɲ,' yaa 'Koro senɔ na n ke ta?' ²⁴ Mɔna mɛɛ gyae e ka gyeɲ nyi manɔ Deniwalanɔ Bu dana donɔ tɛele kei ɔɔ nyi maa mo dukum kyɛɛ. Mena ɔɔ ɔ yako kaweete ɲon nyiaa, Koro senɔ, gate n dofonɔɲon na n ke ta gyu n deɛ!"

²⁵ Debokenanɔ man te kaweete ɲon korowɔ senɔ ɔ nawɔɔ ɔɔ be siaman te ɔ gate ɔ dofonɔɲon kenɔ ɔɔ ɔ doo ne, te ɔ lanɔ ɔ deɛ. ɔ ne gyu na ɔ na lese Wurubuare yele. ²⁶ Nombia kenɔ doo balanɔ banɔ pou baɔɔ nideli te ba lese Wurubuare yele. "Gyakolonɔ gyoo wɔ te be yakowɔ nyiaa, gyeɲ ɔɔ da te naa nombia ɲan te kɔɲa ta see ya."

Yesu ke baake Lewi

Mateo 9:9-13; Maake 2:13-17

²⁷ Nombia kenɔ wole ne Yesu leewɔ te ɔ ke naa lempoolɛere ɲolo ɲon beɛ baake e nyi Lewi ne, na ɔ kyaa ɔ lempoo delee man. Kenɔte Yesu yako e nyiaa, "Koro sila manɔ." ²⁸ Debokenanɔ man te Lewi tinaa kpene kamase yela te ɔ korowɔ sila Yesu.

²⁹ Kenɔte Lewi moo Yesu gyu ɲon Lewi deɛ te ɔ ke saa e weeneɛ ampanɔ ampanɔ. Lempoolɛera burum na balanɔ yakaa nyibanɔ kɔɲawɔ kaa di bom na wɔ. ³⁰ Botɔɔ te Farasiitena na Gyudatena mmaraa wolala banɔ ba lee Farasiitena dikpii kenɔ man ne ɲorokoteewɔ baɔɔse Yesu kaseela banɔ nyiaa, "Weera ɔɔ te emɛɛ na lempoolɛera na nombiakumɛɛyɛra ne dii te e ne nyɔɔ bom?"

³¹ Kenɔte Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, "Kaweɛsetena te kaboena nyi baa kyɔ kawee. Banɔ ba na wee ya ne ɔɔ, baɔɔ ne hia kawee kekɔ ya. ³² Ma te kɔɲ nyi me kaa baake balanɔ banɔ be gbɛɛnenɔ wulaa tenɛɛ Wurubuare siaman ne ya, mɔna me kɔɲae me kaa baake nombi-

akumɛɛyɛra na baa kyɛɛkee lee be gbɛɛnenɔ kumɛɛ man na baa kɔɲ Wurubuare gyanɔ."

Ba ke baɔɔse Yesu baɔɔkebaake wose man nombia

Mateo 9:14-17; Maake 2:18-22

³³ Kenɔte be yako Yesu nyiaa, "Gyɔɲ Wurubuare lonɔɔɔre ɲon silala ne kyaa bake be baɔɔ fane, te mena mɔ yaa Farasiitena silala mɔ ne yɛɛ. Mɔna nyanɔ wui kɛwɔ ɔɔ beɛ dii beɛ nyɔɔ debanɔ kamaseɛ."

³⁴ Botɔɔ te Yesu yako wɔ nyiaa, "E ke tale yela balanɔ banɔ be kyaa alowɔletɛɛ ne ke bake be baɔɔ kenɔ alowɔle baale kyaa be gyanɔ?" ³⁵ Mɔna debanɔ daale gyae kekɔɲ kenɔ baa mo alowɔle baale ɲon lee be gyanɔ. Mena weeya ɲenanɔ man te baa bake be baɔɔ."

³⁶ Kenɔte Yesu gyɔɔ wɔ dudu kei nyiaa, "ɲolo beɛ kara kanyanɔ wole mo taa kakyenɔgbelaa kenɔ ba yem ne ya. Akpaa ɔ yɛɛ mena na ɔ te wole kanyanɔ wole kenɔ, nawolo nyi kanyanɔ wole kenɔ be gyae ke kyaa na bene kenɔ ya. ³⁷ Mena mɔ te ɲolo beɛ mo solonɔ wole do wonembu tɔne ogele bene man ya. ɔ yɛɛ mena na solonɔ wole kenɔ gyae ke tao wonembu tɔne ogele kenɔ lii na solonɔ kenɔ ke leki, na wonembu tɔne ogele kenɔ mɔ ke woleɛ.

³⁸ Mena ɔɔ kaboena bo nyi baa mo solonɔ wole do wonembu tɔne ogele wole man. ³⁹ Te ɲolo be kyaa kenɔ nyi ɔ nyɔɔ solonɔ apaesa na, waa yako nyi ɔ ne gyae ntonɲikum waa nyɔɔ bela ya. Nawolo nyi ɔ ne yako nyi apaesate kenɔ yena kpaakpaate."

Yesu kawola lee kefeɛfowee wose man

Mateo 12:1-8; Maake 2:23-28

6 Gyudatena kefeɛfowee daale ne, Yesu na ɔ kaseela gyuuwɔ ka mo baɔɔ daale man. Na weeneɛ ɲan senɛɛ baɔɔ kenɔ man ne yɛɛ ɲgba kefaa ne. Kenɔte ɔ kaseela banɔ kpɛra ɲaale posaa beɛ tao. ² Kenɔte Farasiitena baale naa wɔ te be baɔɔse wɔ nyiaa, "Weera ɔɔ te e ne yɛɛ kpene kenɔ da mmaraa beɛ fa gbɛɛ nyi baa yɛɛ da kefeɛfowee ya ne?"

³ Botɔɔ te Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, "E te kala ta lee Wurubuare tɔne man kpene kenɔ gyoo Defidi be yɛɛ debanɔ kenɔ tanam be kyanɔ ɲon na ɔ balanɔ banɔ yee?" ⁴ ɔ gyuuwɔ Wurubuare ɔsom deni dinaa kenɔ man te ɔ ka moo weeneɛ ɲan baɔɔ mo deesi fa Wurubuare, kenɔ nafa tekaboena nyi walanɔ ɲon ɔ te yɛɛ Wurubuare sae e ya waa di ya ne, te ɔ diiwɔ te ɔ moo ɲaale mɔ fa ɔ balanɔ banɔ be silana e ne." ⁵ Kenɔte Yesu yako wɔ nyiaa, "Manɔ Deniwalanɔ Bu ɲon yena kefeɛfowee kenɔ Gbenɔgyoo."

Yesu kekɔ baam dayenasate ɲolo kawee

Mateo 12:9-14; Maake 3:1-6

⁶ Gyudatena kefeɛfowee daale bela ne, Yesu gyuu Gyudatena ɔsom deni man ɔ na wola wɔ. Na baale ɲolo kyaa botɔɔ kenɔ ɔ dunolonɔ baam ba yem. ⁷ Gyudatena mmaraa wolala na Farasiitena baale gyae gbɛɛ kenɔ baa mo nombiikum daale seele Yesu na baa nyinɔ kyanɔ e, mena ɔɔ ba deke e na baa keɛ nyi waa kyɔ ɲolo kawee Gyudatena kefeɛfowee kenɔ.

⁸ Mɔna na Yesu gyeɲ kpene kenɔ beɛ gyuenɔ te ɔ yako baam dayenasate ɲon nyiaa, "Koro senɔ na n ke kɔɲ

kaa senj balaŋ kɛwɔ pou siaman." Kenje balee ŋon korowɔ kaa senj be siaman.

⁹ Botɔɔ te Yesu bɔɔse wɔ nyiaa, "Wɔŋ te da mmaraa ne fa gbɛɛ nyi dɛɛ yɛɛ kefɛɛfowee kenj? Da mmaraa ne fa daa gbɛɛ nyi dɛɛ yɛɛ kolo kpaakpaa yaa dɛɛ yɛɛ kolo kum? Dɛɛ lɛɛ walaŋ nyee yaa dee yela waa yenj?"

¹⁰ Kenje Yesu kɛɛ wɔ pou gyanjee te ɔ yako balee ŋon nyiaa, "Tenee n baam." Balee ŋon tenee ɔ baam kenj te kawee kenj tanjawɔ te ɔ baam kenj yɛɛ doŋ. ¹¹ Botɔɔ te kegyiise banj gyeŋa banj nideli, te be fiasɛɛ bɛɛ gyuen kpene kenj baa mo yɛɛ Yesu.

Yesu kalese ɔ kpilala kufu bala banj

Mateo 10:1-4; Maake 3:13-19

¹² Debanj kenanj man wee daale ne Yesu gyuuwɔ bula dɔɔ ɔ kaa fane, te ɔ fanewɔ fa Wurubuare nelim kenanj pou. ¹³ Tɛɛ kena ne ɔ baake ɔ kaseela kɔŋ ɔ gyanj te ɔ lese baala kufu bala lee be man nyi baa yɛɛ ɔ kpilala. ¹⁴ Baala kufu bala banj Yesu ba lese ne yela yena Simɔn, ŋon Yesu ba do e yele nyi Pita ne, na ɔ naabu Anderiase na Gyemisi na Gyɔn na Filipino na Batolomeo na ¹⁵ Mateo na Tomase na Alfeose bu Gyemisi na Simɔn ŋon ɔ ne gyae ɔ balaŋ nideli ne ¹⁶ na Gyemisi bu Gyudase na Gyudase Isekarɔte ŋon waa kaa lese Yesu fa ne.

Yesu kekɔɔ kaweesɛ

Mateo 4:23-5:1; Maake 3:7-12

¹⁷ Yesu na ɔ kpilala banj ka lee bulabii kenj dɔɔ kɔŋ detanjya man ne, ɔ kaseela burum na balaŋ dikpii burum banj bɔɔ lee Gyudia tɛɛle dɔɔ na Gyerusalem donɔɔ man na Tae na Sidɔn donɔɔse ŋan kyaa epo nɔɔman ne kɔŋawɔ ɔ gyanj. ¹⁸ Be kɔŋawɔ be kaa nyii Wurubuare nombia na waa kyɔ wɔ be kaweesɛ. Banj felinjumɛɛ ne haa wɔ ne, ɔ kyɔɔ banj mɔ. ¹⁹ Na balaŋ banj pou ne gyae nyi baa tina e, nawolo nyi doŋ na lee ɔ man na ne kyɔ wɔ be kaweesɛ pou.

Yesu kawola lee siakagye na waraŋase wose man

Mateo 5:3-4; 5:6; 5:11-12

²⁰ Yesu gyinaa ɔ sia kɛɛ ɔ kaseela banj te ɔ yako wɔ nyiaa, "ɛmɛɛ banj ɛ yɛɛ ayematənawɔ ne ɛmɛɛ na nyeebam, nawolo nyi ɛmɛɛ te Wurubuare gyoori kenj yɛɛ ɛ wui. ²¹ ɛmɛɛ banj tanam dana ŋon debokeiman ne ɛmɛɛ na nyeebam, nawolo nyi ɛmɛɛ ne gyaela ɛ kaa baa. ɛmɛɛ banj ɛ ne wii debokeiman ne ɛmɛɛ na nyeebam, nawolo nyi ɛmɛɛ ne gyaela ɛ kaa boŋo. ²²⁻²³ ɛmɛɛ banj balaŋ ne kɔla ŋon te bɔɔ ne lɛɛ ŋon do ba wose man ya te bɛɛ tee ŋon, te bɛɛ baake ŋon nyi balaŋ kumɛɛ lee maŋ Deniwalaŋ Bu ŋon dɔɔ ne ɛmɛɛ na nyeebam. Mena ke te be naanaɔ mɔ naase Wurubuare akpenjkenjgyɔɔra banj diyem. Dekɔŋ mena na ɛ yela ɛ sia ka gye na ɛ ke nyanjee nideli, nawolo nyi kom kenj Wurubuare waa ɔ ŋon adido ne te yɛɛ nsendee ya. ²⁴ Mɔna ɛmɛɛ banj ɛ dana kɔba ne ɛ laako,

nawolo nyi ɛ tanj ke di ɛ gyonj pou tanj tɛɛle kei dɔɔ.

²⁵ ɛmɛɛ banj ɛ be dii baa debanj kei ne ɛ laako, nawolo nyi tanam gyae kaa ko ŋon.

ɛmɛɛ banj ɛ na boŋo debanj kei ne ɛ laako, nawolo nyi yaa kaa wii na ɛ ke di walaŋsa.

²⁶ ɛmɛɛ banj balaŋ pou ne kolosi ɛ wose man nombia kpaakpaa ne ɛ laako,

nawolo nyi mena mɔ te

be kyɔɔ yɛɛ balaŋ banj bɔɔ dii akɛɛɛ

nyi be yɛɛ Wurubuare akpenjkenjgyɔɔrawɔ ne.

Yesu kpa dɛɛ gyae banj bɛɛ kɔla daa ne nombia

Mateo 5:39-48

²⁷ ɛmɛɛ banj ɛ ne tei maŋ ne mɛɛ yako ŋon na ɛ ke nyii nyiaa, ɛ gyae balaŋ banj bɛɛ kɔla ŋon ne na ɛ ke yɛɛ deeli fa wɔ. ²⁸ ɛ sola Wurubuare na waa hiraa banj bɛɛ falaa ŋon ne, na ɛ kefane fa banj bɛɛ naase ŋon diyem ne. ²⁹ Akpaa ŋolo de gyɔ n lakaa man na besena alate kenj mɔ fa e. Mena mɔ te akpaa ŋolo da mo n kegba wurikyim na mo atatate kenj mɔ kpu e. ³⁰ Akpaa ŋolo da sola neŋ kolo na fa e te akpaa ŋolo da mo n kolo na, na gyu ke bɔɔse ke dɔɔ bela ya. ³¹ Kpene kenj n ne gyae nyi walaŋ waa yɛɛ fa neŋ ne nyanj mɔ yɛɛ ke fa e.

³² Akpaa ɛ ne gyae balaŋ banj bɛɛ gyae ŋon ne baagerj bo na, ɛ na gyuenj nyi ɛ ke nyinj kolo kpaakpaa lee Wurubuare gyanj ya, nawolo nyi nombiakumɛɛyɛera mɔ koranj ne gyae banj bɛɛ gyae wɔ ne. ³³ Akpaa ɛ yɛɛ deeli fa banj bɛɛ yɛɛ deeli fa ŋon ne baagerj na, ɛ na gyuenj nyi ɛ ke nyinj kolo kpaakpaa lee Wurubuare gyanj ya. Nawolo nyi nombiakumɛɛyɛera mɔ koranj ne yɛɛ mena. ³⁴ Te akpaa ɛ pakee abɔɔ fa balaŋ banj ɛ gyeŋ nyi baa nyinj ɔ ŋon na, ɛ na gyuenj nyi ɛ ke nyinj kolo kpaakpaa lee Wurubuare gyanj ya. Nawolo nyi nombiakumɛɛyɛera koranj ne pakee abɔɔ fa be tebia banj ba gyeŋ nyi baa nyinj pou ɔ wɔ ne. ³⁵ Mɔna ɛ gyae banj bɛɛ kɔla ŋon ne na ɛ ke yɛɛ deeli fa wɔ. ɛ paa wɔ kolo na ɛ lese ɛ loo lee ke dɔɔ. ɛ yɛɛ mena na, Wurubuare waa ɔ ŋon kom nideli te ɛ ka bese Wurubuare ŋon kpene kamase doo ɔ tɛɛ ne bia. Nawolo nyi ɔ dana wɛ fa banj kolo bɛɛ gyoo be sia ya, na banj be dana nyeeandonj ne pou. ³⁶ ɛ wii balaŋ waraŋase ŋgba mena kenj ɛ kya Wurubuare ne wii balaŋ waraŋase ne."

ɛ na mo ɛ wose yɛɛ nombiadiira ya

Mateo 7:1-5

³⁷ "ɛ na mo ɛ wose yɛɛ balaŋ nombiadiira na ɛ ke bu wɔ fɔɔ, na Wurubuare mɔ be nyinj di ɛ nombia na waa bu ŋon fɔɔ ya. ɛ mo balaŋ nombiakumɛɛ kyɛɛ wɔ, na Wurubuare mɔ ka mo ɛ nombiakumɛɛ kyɛɛ ŋon. ³⁸ ɛ yɛɛ deeli fa balaŋ na Wurubuare mɔ ke yɛɛ deeli fa ŋon. ɛ yɛɛ mena na, kpene kenj Wurubuare waa fa ŋon ne te yɛɛ nsendee ya. Waa nyinj konɔɔ maa ke nideli na ke wulu gba leki, na waa mo do ɛ nyinjmaa man. Nawolo nyi mena kenj ɛ ke maa fa ɛ tebia ne, mena ke te Wurubuare mɔ waa maa fa ŋon."

³⁹ Botɔɔ te Yesu gyɔɔ wɔ dudu kei nyiaa, "Siayɛɛsate waa tale wola ɔ dɔɔ siayɛɛsate gbɛɛ? Akpaa ɔ yɛɛ mena na, be balaŋ bala pou be gyae be kaa gyoo bɔɔ

man yee? ⁴⁰ Kaseele bεε kela ɔ gbenjyoo ya, mɔna kaseele kamase ɔn ɔ kasee tom nideli nε waa yεε ɔn-ɔn ɔ gbenjyoo nε.

⁴¹ Weera dɔɔ te n ne naa wonsilibii kenj doo n dɔɔ sibii man, te n be famenε na daakpee kenj doo nyanj gbagba n sibii man ya? ⁴² Sena te n ke tale yako n dɔɔ nyi, 'Me dɔɔ, yela maa lese wonsilibii lee n sibii man,' kenj nyanj gbagba be famenε na daakpee kenj doo n sibii man ya? Nyanj walanj ɔn n na beo n wose, kaboena nyi nya tangbεε lese daakpee kenj doo n sibii man nε, pεna n kena nideli lese wonsilibii kenj doo n dɔɔ sibii man nε."

Danj kamase na ke bii kenj kεε see

Mateo 7:16-20; 12:33-35

⁴³ Danj kpaakpaate kamase bεε se bia kumεε ya, mena mɔ te danj kum bεε se bia kpaakpaa ya. ⁴⁴ Danj kamase nε, ke bia te bεε mo gyerj ke. Bɔɔ ne kɔ akutu bia lee mango danj man ya, mena mɔ te bɔɔ ne kɔ aparj lee abotoo wonse man ya. ⁴⁵ Mena ke te denibalarj mɔ doo. Walanj kpaakpaate kamase na lese abɔɔ kpaakpaa njan doo ɔ konɔɔ man nε wola, te walanjkum kamase mɔ na lese nombiakumεε njan doo ɔ konɔɔ man nε wola. Kpene kamase kenj be wulu walanj konɔɔ man nε, kenj na lee la ɔ konɔɔ man.

Yesu kekolosi lee deni maara bala wose man

Mateo 7:24-27

⁴⁶ Kenjte Yesu bɔɔse wɔ nyiaa, "Wonj dɔɔ te ε ne baake manj nyi, 'E Gbenjyoo,' te ε bεε yεε kpene kenj mɔɔ yako ɔn nyi yaa yεε nε ya? ⁴⁷ Walanj kamase ɔn ɔ ne kɔɔ me gyanj te ɔ ne nyii me mɔɔwoya te ɔ ne di njε dɔɔ nε, maa wola ɔn mena kenj ɔ dinɔɔ doo. ⁴⁸ ɔ yεε njgba walanj ɔn ɔ ne ma deni te ɔ be wula bɔɔ te ɔ ba see ka mɔɔɔ nideli boe dɔɔ nε. Kenjte boo wuuɔɔ kaa mo ke dɔɔ mɔna ka te yale ya, nawolo nyi ɔ see ka mɔɔɔ nideli. ⁴⁹ Mɔna walanj ɔn ɔ ne nyii me mɔɔwoya te ɔ be di njε dɔɔ ya nε, ɔ yεε njgba walanj ɔn ɔ be ma deni te ɔ ta see ka mɔɔɔ nideli ya nε. Boo wuuɔɔ kaa mo ke dɔɔ, te ke yalawɔ tekerii pou kenj n be naa ka mɔɔɔ gba ya."

Yesu kekɔɔ Romantena yoonɔɔte kegyia njolo tobaale kawee

Mateo 8:5-13

7 Yesu kekolosi nombia kenj fa balanj banj tanj nε, ɔ gyuu Kapanum donɔɔ man. ² Donɔɔ kenanj man na, Romantena yoonɔɔtɔna kegyia njolo kyaa na ɔ dana tobaale njolo ɔn ɔ bεε sεε ɔ dɔɔ ya. Te kawee kaa gyɔɔ mena tobaale kei yerj yerj. ³ Yoonɔɔtɔna kegyia kei ke nyii Yesu nkanj nε, ɔ kpila Gyudatena kegyiise baale gyuu ɔ gyanj nyi waa kɔɔ kaa kyɔɔ ɔ tobaale njolo fa e. ⁴ Kenjte Gyudatena kegyiise banj kɔɔjawɔ Yesu gyanj kaa waase e nideli nyiaa, "Yεε kakyerj na n ke kyɔɔ balee kei fa daa, ⁵ nawolo nyi ɔ ne gyae de tεεle kei deeli, te njon gba maana dɔɔ ɔsom deni fa daa."

⁶ Mena dɔɔ Yesu sila wɔ gyuu. ɔ ka benaa yoonɔɔtɔna kegyia njolo dεε nε, ɔ kpila ɔ gyooona gyuu keyako Yesu

nyiaa, "Me Gbenjyoo, na haa n wose ya nawolo nyi ma tekaboena nyi nya kɔɔ me dεε ya, ⁷ mena ke te ma gyerj nyi manj gbagba mɔ tekaboena nyi maa kɔɔ n gyanj ya. Mena dɔɔ nyanj yako nombii dokolorj bo, me tobaale njolo waa koro. ⁸ Nawolo nyi manj gbagba mɔ yεε walanj njolo me doo baale tεε, te yoonɔɔtɔna mɔ doo me tεε. Me yako njolo nyi waa gyuu yenanj daale na ɔ ne gyuu, te me yako njolo nyi waa kɔɔ na ɔ ne kɔɔ. Kpene kamase kenj me yako be man njolo nyi waa yεε na, kenj te ɔ ne yεε."

⁹ Yesu ke nyii mɔɔwoya kenj nε, doo ɔ kɔɔ te ɔ gεεsewɔ kεε balanj dikpii kenj be silana e nε te ɔ yako wɔ nyiaa, "Ampanj yaa mεε yako njolo nyiaa, Iserae tεεle kei dɔɔ pou nε ma te naa ta walanj njolo ɔ ne lεε Wu-rubuare di njgba balee kei nε ya."

¹⁰ Kenjte yoonɔɔtɔna kegyia njolo kpilala banj besewɔ gyuu be dεε. Be gyuuɔɔ na ɔ tobaale njolo ta koro.

Yesu kegyuusu lialo njolo bu

¹¹ Kei wɔle nε Yesu gyuu donɔɔ kenj bεε baake ke nyi Nai nε man. ɔ kaseela banj na balanj burum sila e gyuu botɔɔ. ¹² Yesu ka betaa benaa donɔɔ kenj konɔɔman nε, te ɔ naa ba seelena woo njolo bεε kɔɔ be kaa wuu. Na woo njonanj waagerj yena bu baale njolo ɔ naa ba lolo te ɔ naa njolo mɔ yεε lialo e. Na donɔɔtɔna banj burum silana alo njolo. ¹³ De Gbenjyoo Yesu kena alo njolo ne waranjase kyana e te ɔ yako e nyiaa, "Alo na wii ya."

¹⁴ Botɔɔ te Yesu gyuuɔɔ ke tina woo njolo, te banj ba seelena e nε senjawɔ. Kenjte Yesu yakowɔ nyiaa, "Tobaale, koro." ¹⁵ Kenjte woo njolo korowɔ kyaa te ɔ fiasεε ɔ ne kolosi, te Yesu besena e fa ɔ naa.

¹⁶ Nombia kenj yεε walanj kamase gyakolorj te ba lese Wurubuare yele yako nyiaa, "Wurubuare dekpenjkpenjgyɔɔre dinaa njolo te kaa bεε lee de gyanj," te ba besewɔ yako nyiaa "Wurubuare te kɔɔ kaa kyɔɔ ɔ balanj." ¹⁷ Yesu wose man nombia kenj yaaseewɔ Gyudia tεεle dɔɔ pou na tεεlese njolo pou benaa na botɔɔ nε.

Gyɔɔ Wurubuare lonjɔɔre kekpiila ɔ kaseela gyuu Yesu gyanj

Mateo 11:2-19

¹⁸ Gyɔɔ Wurubuare lonjɔɔre kaseela gyuuɔɔ keyako e abɔɔ njolo pou Yesu be yεε nε. ¹⁹ Kenjte Gyɔɔ kpila ɔ kaseela bala baale nyi baa gyuu ke bɔɔse de Gbenjyoo Yesu nyiaa, "Nyanj yena walanj njolo Wurubuare be yako see nyi nyanj kekɔɔ nε yaa dεε kεε walanj wɔle gbεε?"

²⁰ Gyɔɔ kaseela banj ke gyuu Yesu gyanj nε be yako e nyiaa, "Gyɔɔ Wurubuare lonjɔɔre njolo kpila na daa n gyanj nyi de kaa bɔɔse nenj nyiaa, 'Nyanj yena walanj njolo Wurubuare be yako see nyi nyanj kekɔɔ nε yaa dεε kεε walanj wɔle siaman?' "

²¹ Debanj kenanj man na Yesu te kyɔɔ balanj burum kawee lese wɔ lee be kayeyεε man. ɔ gegi fe-lijnkumεε lee baale mɔ man, te ɔ kyɔɔ siayεεsatena burum mɔ. ²² Mena dɔɔ Yesu tiranɔɔ fa Gyɔɔ kpilala banj nyiaa, "E bese gyuu keyako Gyɔɔ kpene kenj ε be naa na ε sia, na njan ε be nyii na ε denjela. Siayεεsate-

na ne naa, ɔtakasese ne tɛɛ, ban̄ bɛɛ wee kawee yayam nɛ kaweesɛ te tan̄, te denjele atɔɔsatena ne nyii. Woya ne fonjii, te bɛɛ yako Wurubuaɛ nombia n̄an mɔ fa ayematena. ²³ Walaŋ kamase n̄on ɔ bɛɛ lɛɛ maŋ aŋmaaren̄ nyi maŋ yena n̄on Wurubuaɛ be kpili ya nɛ, n̄on na nyeebam."

²⁴ Gyɔn̄ kpilala ban̄ ka bese laŋ nɛ, Yesu kolosi Gyɔn̄ wose man nombia fa balan̄ dikpii keŋ te ɔ bɔɔse wɔ nyiaa, "Ɛ ke gyu Gyɔn̄ gyan̄ depampaa dinaa keŋ man nɛ, won̄ te ɛ gyaewɔ nyi ɛ kena? Njale keŋ felin̄ ne gyɔ ke wosi nɛ? ²⁵ Akpaa na keŋ ya na, won̄ te ɛ gyuuwɔ ɛ kaa kɛɛ? Walaŋ n̄on ɔ doona abɔɔ kpaakpaa nyin̄an yaa? Ban̄ bee mia mena te bee di gyon̄ nɛ ne kyaa bo gyoonen̄ akpaŋalan̄ man. ²⁶ Ɛ yako maŋ maa nyii, won̄ te nafɔ ɛ gyuuwɔ nyi ɛ kaa kɛɛ? Wurubuaɛ dekpɛŋkpɛŋgyɔɔre? Ampan̄ yaa mɛɛ yako n̄on nyi, n̄on ɛ be naa nɛ gba kela Wurubuaɛ dekpɛŋkpɛŋgyɔɔre.

²⁷ Nawolo nyi Gyɔn̄ yena Wurubuaɛ kpilale n̄on Wurubuaɛ nombia aŋmarasen̄ see n̄an ne yako nyiaa, Wurubuaɛ kpa,

'Mee kpila me kpilale keta n siaman,
n̄on ne gyae la waa desina n gbɛɛ fa neŋ.'

²⁸ Keŋte Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa,
'Mɛɛ yako n̄on ɛ ke nyii nyiaa,
balan̄ ban̄ bɔɔ lolo tɛɛle kei dɔɔ nɛ,
n̄olo be kyaa keŋ nyi ɔ kela Gyɔn̄ ya.
Mɔna Wurubuaɛ gyoori keŋ man nɛ,
walaŋ n̄on ɔ yɛɛ kamase e koran̄ nɛ
ɔ kela Gyɔn̄ n̄onan̄.'

²⁹ Deban̄ keŋ balan̄ ban̄ pou na lempoolɛɛra be nyii nombia keŋa nɛ, be lɛɛwɔ do nyi Wurubuaɛ gbɛɛnen̄ tenɛɛ, nawolo nyi be sɛɛwɔ Gyɔn̄ sɔɔ wɔ Wurubuaɛ lon̄. ³⁰ Mɔna Farasiitena na Gyudatena mmaraa wolala ban̄ bɛɛ kpene keŋ Wurubuaɛ ne gyae nyi waa yɛɛ fa wɔ nɛ, nawolo nyi be bɛɛwɔ nyi Gyɔn̄ na sɔ wɔ Wurubuaɛ lon̄ ya.

³¹ Keŋte Yesu bɔɔsɛwɔ nyiaa, "Won̄ te maa mo gyen̄ wee kei balan̄ maa na? Sena te be doo? ³² Be yɛɛ ngba bia kyaa la kebu man bee yoi nɛ, na bɛɛ fae yeesa yako dɔŋa nyiaa,

'De kpee alowɔle nɔɔnen̄se fa n̄on,
mɔna ɛ te sɔɔ ya!

De kpee lia nɔɔnen̄se mɔ,
mɔna ɛ te wii ya!

³³ Gyɔn̄ Wurubuaɛ lon̄sɔɔre n̄on kɔŋawɔ na ɔ ne kyaa bake ɔ nɔɔ keŋ ɔ te nyɔɔ solon̄ kamase ya. Te ɛ kpa nyi, 'Felin̄kumɛɛ doola ɔ man.' ³⁴ Maŋ Deniwalan̄ Bu n̄on mɔ kɔŋawɔ mee dii mɛɛ nyɔɔ, te ɛ kpa nyi, 'Ɛ kɛɛ balee kei! ɔ yɛɛ kedikumte na solon̄nyɔɔre e. ɔ gyoon̄a yena lempoolɛɛra na nombiakumɛɛyɛɛra.' ³⁵ Mɔna ban̄ bɔɔ lɛɛ Wurubuaɛ di nɛ, ta lese wola nyi Wurubuaɛ dana nyansa nideli."

Alo dukumyɛɛre n̄olo ke tiu Yesu nun̄

³⁶ Wee daale nɛ Farasii baale n̄olo baake Yesu nyi waa kɔŋ ɔ dɛɛ na n̄on na e ke di bom. Yesu sɛɛwɔ te ɔ gyuuwɔ ke kyaa bee dii. ³⁷ Na alo n̄olo kyaa donɔɔ ke-nan̄ man keŋ ɔ yɛɛ futooli alo e. ɔ kenyii nyi Yesu kyaa

Farasii baale n̄on dɛɛ ɔ ne dii nɛ, ɔ moo nun̄ ofon̄ofon̄te daale porontia ɔɔ kɔŋ botɔɔ, ³⁸ keŋte ɔ kaa sen̄awɔ Yesu wɔle benaa na ɔ nawɔɔ. Keŋte ɔ wii siasaran̄ woli Yesu nawɔɔ. Te ɔ moo ɔ nyeenyɔɔse feefo Yesu nawɔɔ n̄enan̄ te ɔ kyan̄a n̄a obuɔ man, te ɔ toosi nun̄ ofon̄ofon̄te keŋ woli n̄a.

³⁹ Farasii baale n̄on ɔ be baake Yesu gyu ɔ dɛɛ kena mena nɛ, ɔ yakowɔ ɔ nyeeman nyiaa, "Akpaa balee kei den̄ yɛɛ Wurubuaɛ dekpɛŋkpɛŋgyɔɔre gbagba e na, nafɔ waa gyen̄ alo n̄on ɔ ne tina e nɛ dinɔɔ. Nawolo nyi ɔ yɛɛ dukumyɛɛre e." ⁴⁰ Keŋte Yesu tiranɔɔ fa e nyiaa, "Simɔn̄, me dana kolo maa yako neŋ." Keŋte ɔ yako e nyiaa, "De Gben̄gyoo, yako maŋ."

⁴¹ Botɔɔ te Yesu gyɔɔ e dudu kei nyiaa, "Balan̄ bala baale kyaaawɔ te be gyuuwɔ ke paa kɔɔa lee kɔbate n̄olo gyan̄. N̄olo wui yɛɛ kɔbabia kakpon̄ yaale, te n̄olo mɔ wui yɛɛ sɔŋola na kufu. ⁴² Be man kamase bɛɛ tale waa ɔɔ kom ya, mena dɔɔ balee n̄on moo ba koma n̄an pou kyɛɛ wɔ. Yako maŋ! Balan̄ bala kɛwɔ na, be man won̄ti ne gyae la waa gyae kɔbate n̄on nombia nideli?" ⁴³ Keŋte Simɔn̄ tiranɔɔ nyiaa, "Mɛɛ lɛɛdi nyi n̄on ɔ kom boe nɛ." Te Yesu yako e nyiaa, "N tiranɔɔ nideli."

⁴⁴ Botɔɔ te Yesu besena ɔ sia tee alo n̄on te ɔ yako Simɔn̄ nyiaa, "N naa alo kei? Me kɔŋa n dɛɛ na n te fa maŋ lon̄ maa faafo me nawɔɔ ya. Mɔna alo kei dɔɔ n̄on ta mo ɔ siasaran̄ faafo me nawɔɔ te ɔ moo ɔ nyeenyɔɔse feefo n̄a. ⁴⁵ N te pukaa maŋ ya, mɔna lee deban̄ keŋ mɔ kɔŋ kebo nɛ, alo kei te tinaa ta me nawɔɔ ke pukaa yela ya. ⁴⁶ N ta mo nun̄ pan̄pan̄ gba tiu ma nyee ya, mɔna alo kei dɔɔ n̄on kyɛɛkeɛ nun̄ woli me nawɔɔ.

⁴⁷ Mena dɔɔ mɛɛ yako neŋ n ke nyii nyi ɔ nombiakumɛɛ n̄an pou ɔ be yɛɛ nɛ, Wurubuaɛ ta mo n̄a kyɛɛ e, mena dɔɔ te ɔ ne gyae me nombia nideli. Nyar̄ n̄on n̄olo da mo n dukum kyomii kyɛɛ neŋ na, n ne gyae ɔtenate nombia bo kyomii." ⁴⁸ Botɔɔ te Yesu yako alo n̄on nyiaa, "Wurubuaɛ ta mo n nombiakumɛɛ kyɛɛ neŋ." ⁴⁹ Keŋte balan̄ ban̄ be kyaa botɔɔ bee dii nɛ bɔɔse dɔŋa nyiaa, "Amɔte yena kei, n̄on ɔ na mo nombiakumɛɛ kyɛɛ?" ⁵⁰ Botɔɔ te Yesu yako alo n̄on nyiaa, "N kelɛɛdi te yeli n te nyin̄ nyeedon̄ kekpaa, ta wosefɛɛren̄ man."

Ala ban̄ bɔɔ tɛɛ sila Yesu

8 Kedi weeya ala nɛ Yesu gyuuwɔ ke kila donɔɔse na akuraase pou man, na ɔ ne yako Wurubuaɛ gyoori keŋ wose man nombia kpaakpaa n̄an fa balan̄, na ɔ kaseela kufu bala ban̄ mɔ silana e. ² Na ala baale ban̄ ɔ be kyɔ wɔ be kaweesɛ te ɔ be gegi felin̄kumɛɛ lee be baale man nɛ mɔ kpue na e. Be man baale yena Mɛɛre n̄on bɛɛ baake e nyi Magedala, n̄on Yesu be gegi felin̄kumɛɛ nyetooro lee ɔ man nɛ, ³ na Gyoana n̄on ɔ baale yena Kusa nɛ. Kusa kei yɛɛ kegyia n̄olo e gyoo Herode dekpɛŋalan̄ man, na Susana na ala burum ban̄ bɔɔ mo ba abɔɔ kɛɛ Yesu na ɔ kaseela dɔɔ nɛ.

Yesu kegyo dudu lee wɔɔfarale ɔolo wose man

Mateo 13:1-23; Maake 4:1-20

⁴ Deban keɲ balan burum kpu na ban bɔɔ lee debiise man kɔɲ be kaa yilaa Yesu gyan ne, ɔ gyɔɔ dudu fa wɔ nyiaa, ⁵ “Wɔɔfarale ɔolo gyuuɔ ke ɲmatee abɔɔ bia ɲgba amɔla ne ɔ wɔɔman. ɔ kee ɲmatee ɲa ne ɲaale yalawɔ wɔɔ keɲ gbɛeneɲ man te balan tɛwɔ ɲe dɔɔ sakatee ɲa lan, te gyebuse kaa tɔɔsee ɲa di. ⁶ ɲaale mɔ yalawɔ kpananɛe dɔɔ te ɲe tuuɔwɔ, mɔna te kyare ya te ɲa yekeewɔ. Nawolo nyi tɛele ta boo kpananɛe ɲan dɔɔ na ke lee lon see ya. ⁷ Bia ɲan ɲaale mɔ yalawɔ kpalamse man te ɲe tuuɔwɔ, te kpalamse ɲan mɔ tuuɔwɔ milii ɲa. ⁸ ɲaale mɔ yalawɔ tɛele kpaakpaa dɔɔ te ɲe tuuɔwɔ bee, te ɲa see bia burum.” Botɔɔ te Yesu yako wɔ nyiaa, “ɲon ɔ dana denjele waa nyii na, waa tei nideli.”

Yesu kalese dudu keɲ aɛɛ

⁹ Kenɛe Yesu kaseela ban yako e nyi waa wola wɔ dudu keɲ aɛɛ. ¹⁰ Te Yesu yako wɔ nyiaa, “Emɛɛ dɔɔ Wurubuare ta toro ya agyueɲse na e ka gyeɲ nombia ɲan weeseɛ lee ɔ gyoori keɲ wose man. Mɔna balan akan ban dɔɔ aduya kaageɲ man te maa kolosi fa wɔ. ‘Baa keo na baa keo mɔna bɔɔ gyae baa naa ya, te baa tei na baa tei mɔna bɔɔ gyae baa nyii aɛɛ ya.’”

¹¹ Kenɛe Yesu yako wɔ nyiaa, dudu keɲ mɔɔ gyɔɔ ne ka aɛɛ yaa. “Abɔɔ bia ɲan seɲɛe fa Wurubuare nombia ɲan. ¹² Bia ɲan be yale gbɛena man ne, seɲɛe fa balan ban bee nyii Wurubuare nombia ɲan te ɔɔɔnsam ne kɔɲ kaa ɲmɛele ɲa lee be konɔɔse man, na bɔɔ nyiɲ lee ɲa di na Wurubuare ke lee ba nyee ya ne. ¹³ Bia ɲan be yale kpananɛe dɔɔ ne seɲɛe fa balan ban bee nyii Wurubuare nombia ɲan te bɛe lee ɲa na gyon, mɔna ɲe bee nyiɲ lila be man ya. Bɛe lee ɲa di deban kyomii bo, te akpaa ɔɔɔnsam de keese wɔ kee na ba te yale. ¹⁴ Bia ɲan be yale kpalamse man ne seɲɛe fa balan ban bee nyii Wurubuare nombia ɲan, te tɛele kei dɔɔ nombia, na kɔba kegyae bein, na tɛele kei dɔɔ abɔɔ akan ɲan kegyae da gyoo be man ne, na bee yeli baa bee Kristo man ya. ¹⁵ Abɔɔ bia ɲan be yale tɛele kpaakpaa dɔɔ ne seɲɛe fa balan ban bee nyii Wurubuare nombia ɲan, te bɛe lee ɲa do konɔɔ kpaakpaa man, te bɛe tela ɲa nideli te bɛe yeɛ kakyen di ɲe dɔɔ kelii deban keɲ nombia ɲan ne yeli bɛe yeɛ abɔɔ kpaakpaa ne.”

Yesu kegyo dudu lee kanea wose man

Maake 4:21-25

¹⁶ Yesu besewɔ gyɔɔ dudu fa wɔ nyiaa, “ɲolo bɛe kyanɛe kanea na waa mo kolo wu ke dɔɔ yaa waa mo ke do mpa ateta ya. Mɔna ɔ na mo ke bo gyakaa kolo dɔɔ adido na kena dekanalan pou, na ban bɛe kɔɲ na baa nyiɲ naa. ¹⁷ Kolo ba weeseɛ keɲ be gyae ka lee debɔɔ ya, te kolo mɔ be wue keɲ nyi be gyae ka lee debɔɔ ya. ¹⁸ Mena dɔɔ e kee e wose nideli lee mena keɲ e na mo tei nombia ɲan. Nawolo nyi nyan ɲon n dana kolo

na Wurubuare waa kpu neɲ burum, te nyan ɲon n be dana kolo ya na kyomii keɲ n na gyueɲ nyi n dana koran ɲe, Wurubuare waa leo ke lee n nyiɲmaa man.”

Yesu ɔ naa na ɔ naabia

Mateo 12:46-50; Maake 3:31-35

¹⁹ Yesu ɔ naa na ɔ naabia kɔɲawɔ ɔ gyan, mɔna balan dikpii keɲ dɔɔ be te nyiɲ baa benaa e ya. ²⁰ Botɔɔ te ɲolo yako Yesu nyiaa, “N naa na n naabia seɲɛe debɔɔ man bɛe gyae baa naa neɲ.” ²¹ Kenɛe Yesu yako wɔ nyiaa, “Me naa na me naabia yena ban bee nyii Wurubuare nombia ɲan te bee di ɲe dɔɔ ne.”

Yesu keyɔɔse felin ɛpo dɔɔ

Mateo 8:23-27; Maake 4:35-41

²² Wee daale ne Yesu yako ɔ kaseela ban nyiaa, “E yela deɛ ton gyuu boo keɲ dingyiɲ.” Mena dɔɔ ba gyooɔ degbele man te be lanawɔ. ²³ Deban keɲ be kyaa degbele keɲ man bee gyuu ne te dosoron moo Yesu. Kenɛe felin dinaa daale korowɔ ne gyɔɔ lon keɲ dɔɔ, mena dɔɔ ke gyɔɔ lon do degbele keɲ man te Yesu kaseela ban sia yeɛ wɔ nideli. ²⁴ Mena dɔɔ Yesu kaseela ban gyuuɔwɔ ke gyuuu e yako e nyiaa, “De Gbengyoo, de Gbengyoo deɛ gyae dee munu.” Botɔɔ te Yesu korowɔ te ɔ fae felin keɲ na lon keɲ pou te ɲe yeɛwɔ yidi di. ²⁵ Kenɛe Yesu bɔɔse ɔ kaseela ban nyiaa, “Weera dɔɔ te e bɛe lee man di ya?” Gyakolon kyanɛa wɔ te ba wose yena wɔ te be bɔɔse dɔɲa nyiaa, “Walan wonɛi yena kei? ɔ ne kolosi fa felin na lon koran na ɲee nyii e.”

Yesu kegyo walan ɲon felinɔmɛe doo ɔ man ne

Mateo 8:28-34; Maake 5:1-20

²⁶ Kenɛe Yesu na ɔ kaseela ban tonawɔ gyuu Gerasenetena tɛele man keɲ kyaa Galelia boo dingyiɲ ne. ²⁷ Yesu ka betaa lee degbele keɲ man pe, te baale ɲolo ɲon felinɔmɛe doo ɔ man ne leewɔ donɔɔ keɲ man kɔɲ kaa gyanɛe na e. ɔ te tɛe ditenɛeli kyare te ɔ bɛe kyaa deɛ ya. ɔ kyae amuseese man. ²⁸ Deban keɲ ɔ be naa Yesu ne ɔ fae yeese te ɔ leewɔ yala ɔ nawɔɔ tɛe, na ɔ ne fae yeese kenken nyiaa, “Yesu Wurubuare Adidote Bu, wonɛi te n ne gyae me gyan? Mɛe waase neɲ bo, na naase man diyem ya.” ²⁹ Nawolo nyi na Yesu tan ke fae felinɔmɛe keɲ nyi ke deɛ lee ɔ man. Deban kamase na felinɔmɛe keɲ ne naase e diyem, na ba te kyan e bake e agbaraagbaraase ɔ nyiɲmaase na ɔ nawɔɔ man na balan ne gyee e. Keɲ koran na ɔ ne tirii ɲa, na felinɔmɛe keɲ ta mo e gyuu kefula man. ³⁰ Kenɛe Yesu bɔɔse e nyiaa, “N yeɛ yena sena?” Te balee ɲon tiranɔɔ nyi ma yeɛ yena “Dikpii” ɔ tiranɔɔ mena nawolo nyi felinɔmɛe burum doo ɔ man. ³¹ Botɔɔ te felinɔmɛe ɲan waase Yesu nyi, ɔ na gegi wɔ ka do bɔɔ keɲ betan ɔto ya ne man ya.

³² Deban kenan na kekuiriise dikpii daale seɲɛe bula daale dɔɔ bee dii. Kenɛe felinɔmɛe ɲan waase Yesu nyi waa yela be kaa gyoo kekuiriise ban man, te Yesu faa wɔ gbɛe. ³³ Mena dɔɔ felinɔmɛe ɲan leewɔ balee ɲon man ka gyoo kekuiriise ban man, te ba dikpii keɲ

pou yeu w tisi bula kyolonkyolon kenj gyu ka gyoo lonj kenj man te be munuw pou.

³⁴ Balañ bañ bɛɛ kɛɛ kekuiiise bañ dɔɔ kena kpene kenj be kɔɔ nɛ, ba korow yeu gyu ke yako kpene kenj be kɔɔ nɛ fa balañ bañ be kyaa donɔɔ kenj man nɛ na akuraase ñan man pou. ³⁵ Kenjte balañ yeu w gyu be kaa kɛɛ kpene kenj be kɔɔ nɛ. Ba ke kɔɔ Yesu gyan nɛ, be naa walañ ñon nafɔ felinjkumɛɛ doo ɔ man nɛ bañɛ Yesu nawɔɔ tɛɛ, na ɔ wose te fɛɛ e kenj ɔ doona abɔɔ. Te gyakolonj gyoo balañ bañ pou. ³⁶ Balañ bañ bɔɔ naa kpene kenj be kɔɔ nɛ yako bañ bɔɔ kɔɔ nɛ mena kenj Yesu be kyɔ balee ñon kawee. ³⁷ Kenjte balañ bañ pou be kyaa Gerasene tɛɛle dɔɔ nɛ waase Yesu nyi waa lee be gyan nawolo nyi gyakolonj dinaa ta gyoo wɔ. Mena dɔɔ Yesu gyoo wɔ degbele kenj man te ɔ lanawɔ. ³⁸ Walañ ñon Yesu be gegi felinjkumɛɛ lee ɔ man nɛ waase Yesu nyi waa sila e. Mɔna Yesu bɛɛwɔ te ɔ yako e nyiaa, ³⁹ "Bese gyu n dɛɛ, na n kaa yako kpene kenj Wurubuare be yɛɛ fa neñ nɛ fa balañ." Mena dɔɔ balee ñon gyuu wɔ donɔɔ kenj man ke yako balañ pou kpene kenj Yesu be yɛɛ fa e nɛ.

Yesu kegyuusu Gyariose bu alebu lee yerñ man

Mateo 9:18-26; Maake 5:21-43

⁴⁰ Yesu ka bese lee boo kenj dinggyin kɔɔ nɛ, balañ burum kɔɔwɔ kaa gyanee na e. Nawolo nyi na be popou ne kɛɛ ɔ gbɛɛ. ⁴¹ Botɔɔ te balee ñolo ñon bɛɛ baake nyi Gyariose, ñon ɔ yɛɛ Gyudatena ɔsom deni man kegyia e nɛ kɔɔwɔ kaa bunj Yesu nawɔɔ tɛɛ sola e nyi waa kɔɔ ɔ dɛɛ. ⁴² Nawolo nyi ɔ bu alebu dokolonj koonj ñon ɔ be di kulutooneñ kufu ala nɛ ne gyae waa yerñ. Yesu kee gyuu kenj nɛ na balañ bañ be silana e te yɛɛ nsendee ya, mena dɔɔ na ɔ be nyinj gbɛɛ gba waa besena ɔ wose ya.

⁴³ Na alo ñolo kpue balañ burum bañ be silana Yesu nɛ man kenj fatabo ne gyc e kulutooneñ kufu ala yaa, mɔna ñolo te tale kyɔ e ya. ⁴⁴ Alo ñon moowɔ balañ bañ man ka lee Yesu wɔle te ɔ tinaa ɔ kegba nɔɔbii. Debokenañ man te fatabo kenj ne gyc e nɛ karawɔ.

⁴⁵ Botɔɔ te Yesu bɔɔwɔ nyiaa, "Amɔte tinaa na manj?" Balañ bañ pou kebɛɛ nyi be te tina e ya nɛ te Pita yako e nyiaa, "De Gbenjgyoo, balañ burum ke kilisi neñ gyanee te bɛɛ tɛɛse dɔɔna kei na, n ne bɔɔse nyi amɔte tinaa na neñ?" ⁴⁶ Mɔna Yesu yakowɔ nyiaa, "Ñolo te tina man. Nawolo nyi ma te naa nyi donj daale ta lee me man." ⁴⁷ Alo ñon kena nyi ɔ be gyae waa tale weese ɔ wose ya nɛ, ɔ moo gyakolonj na wose keseree kaa bunj Yesu nawɔɔ tɛɛ. Botɔɔ te ɔ yako kpene kenj dɔɔ ɔ be tina Yesu kegba, na mena kenj ɔ kawee kenj be tanj debokenañ man nɛ balañ bañ pou siaman. ⁴⁸ Kenjte Yesu yako alo ñon nyiaa, "Me bu, n kelɛɛ manj di dɔɔ te n nyinja kawee kekyc. Ta wosefɛɛrenj man."

⁴⁹ Yesu ke gyakaa ɔ ne kolosi nɛ, walañ ñolo lee Gyudatena ɔsom deni man kegyia Gyariose ñon dɛɛ kaa yako e nyiaa, "N bu alebu ñon ta yem. Na tekaa naase de Gbenjgyoo ñon diyem bela ya."

⁵⁰ Yesu ke nyii nombia kenj nɛ ɔ yako Gyariose nyiaa, "Na yee ya, nyanj lɛɛ manj di. N bu ñon waa nyinj nyeedonj."

⁵¹ Yesu ke gyu ka gyoo Gyariose dɛɛ nɛ, ɔ te yeli ñolo ke sila e gyoo deni kenj man ya. Pita na Gyɔn na Gyemisi na bu ñon ɔ kya na ɔ naa baagenj te ɔ moowɔ sila ɔ wose. ⁵² Na balañ bañ bɔɔ yilaa botɔɔ nɛ pou ne wii na bee di walañsa. Botɔɔ te Yesu yako wɔ nyiaa, "E na wii ya, alebu kei ta yerñ ta ya, ɔ doo dosoronj bo."

⁵³ Kenjte balañ bañ pou bonj Yesu, nawolo nyi ba gyan nyi bu ñon ta yem. ⁵⁴ Kenjte Yesu kyanja alebu ñon nyinmaa man te ɔ yakowɔ nyiaa, "Me bu! Koro senj."

⁵⁵ Botɔɔ te bu ñon woo besewɔ kɔɔ kaa gyoo ɔ man te ɔ korowɔ senj debokenañ man. Kenjte Yesu yako wɔ nyi baa gyae kolo fa bu ñon na waa di. ⁵⁶ Gyakolonj gyoo bu ñon ɔ kya na ɔ naa, te Yesu bɔɔ wɔ nideli nyi be na yako walañ na walañ kpene kenj be kɔɔ nɛ ya.

Yesu kekpila ɔ kaseela kufu bala bañ

Mateo 10:1, 7, 9-11, 14; Maake 6:7-13

9 Wee daale Yesu baake ɔ kaseela kufu bala bañ gyanee, te ɔ faa wɔ donj nyi baa mo di felinjkumɛɛ dɔɔ na baa kyɔ kawee. ² Kenjte ɔ kpila wɔ nyi baa gyu ke yako Wurubuare gyoori kenj wose man nombia na baa kyɔ kaweesetena. ³ Botɔɔ te ɔ yako wɔ nyiaa, "E ne gyu na e na mo kolo na kolo tela ya. E na mo gbutu yaa akpo yaa weenɛɛ, yaa kɔba, yaa kegba alate gba tela ya. ⁴ Dekpanjalañ kamase kenj man e soo te be lɛɛ ñon atuu na, e kyaa botɔɔ kaboena e ka mo lee donɔɔ kenañ man. ⁵ Donɔɔ kenj man e gyu te ba te lɛɛ ñon ya na, e na lee ke man na e kpiisi e nawɔɔ anasa lɔ wɔ na ke di adanseɛ tia wɔ nyi Wurubuare be gyae waa tina wɔ yela ya."

⁶ Mena dɔɔ Yesu kaseela bañ korowɔ gyu akuraa kamase man, na be donj bɛɛ yako Wurubuare nombia ñan te be kyɔ balañ kawee yenañ kamase.

Gyoo dinaa Herode ne gyae waa naa Yesu

Mateo 14:1-2; Maake 6:14-16

⁷ Galeliatena Gyoo dinaa Herode ke nyii abɔɔ ñan pou Yesu be yɛɛ nɛ ñe haa e ɔ konɔɔ man, nawolo nyi balañ baale ne yako nyi, "Gyɔn Wurubuare lonjɔɔre ñon ɔ ba yem nɛ fonjala lee yerñ man. ⁸ Baale mɔ kpa Wurubuare dekpɛnkɛnggyɔɔra Elia bɛɛ la lee, te baale mɔ kpa Wurubuare akpɛnkɛnggyɔɔra benɛɛ bañ manj ñolo fonjala lee yerñ man." ⁹ Botɔɔ te gyoo Herode yakowɔ nyiaa, "Ma te yela ba te kara Gyɔn nyee, te walañ wonjti yena ñon mee nyii ɔ wose man gyakolonj nombia kenj nɛ?" Mena dɔɔ ɔ yase ɔ sia gyae gbɛɛ kenj waa mo naa Yesu.

Yesu kefa balañ kakponse banonj weenɛɛ

Mateo 14:13-21; Maake 6:30-44; Gyɔn 6:1-14

¹⁰ Debañ kenj kpilala kufu bala bañ ba bese kɔɔ nɛ, be yako Yesu kpene kamase kenj bɔɔ yɛɛ nɛ. Kenjte Yesu baake wɔ te ñon na wɔ gyuu donɔɔ kenj bɛɛ baake ke nyi Betesaida nɛ man. ¹¹ Balañ dikpii kenj kenyii nyi ɔ te lam botɔɔ nɛ be sila ɔ gbɛɛ. Be ke gyu kena nɛ ɔ lɛɛ wɔ

atuu te ɔ kolosi Wurubuare gyoori kenj wose man nombia fa wɔ, te ɔ kyɔɔ banj be hia kawee kekɔɔ nɛ. ¹² Ke lii balinɔɔ weese nɛ, Yesu kpilala kufu bala banj kɔɔwɔ ɔ gyanj kaa yako e nyiaa, "Yela balan banj keta na baa gyu akuraase na donɔɔse njan benaa nɛ man, na be kaa gyae weenɛ na adoise, nawolo nyi kebo kei yɛɛ njale nsana kenj kolo be kyaa ya." ¹³ Mɔna Yesu yako wɔ nyiaa, "Emɛɛ gbagba e fa wɔ kolo baa di." Botɔɔ te be tiranɔɔ nyi, "Njan pou de dana yena bodobodose abiliŋ anonj na kpebia bala. Yaa n ne gyae nyi dee gyu ke lɛɛ weenɛ kɔna balan dikpii kei pou?" ¹⁴ Na baala banj baagenj baa yɛɛ njgba balan kakponjse banonj (5000)nɛ. Kenjte Yesu yako ɔ kpilala banj nyiaa, "E yela balan banj ke kyaa dikpii, dikpii. Dikpii kamase deɛ yɛɛ balan ɔɔɔɔla na kufu (50)." ¹⁵ Kenjte kpilala banj yela balan banj pou kyakeewɔ njgba mena kenj Yesu be yako nɛ. ¹⁶ Botɔɔ te Yesu moo bodobodose abiliŋ anonj njan na kpebia bala banj te ɔ gyinaa ɔ nyee adido, te ɔ fanewɔ do Wurubuare nɔɔ te ɔ kerɛɛ nj te ɔ moo nj fa ɔ kpilala banj nyi baa mo kpeleɛ balan banj. ¹⁷ Balan banj pou dii-wɔ baa, te be ɔɔɔsee weenɛ buruburu akanj njan na be nyinja donjase kufu ala (12).

Pita keyako nyi Yesu yena nyeeleere njon Wurubuare be yako see nyi waa kɔɔ nɛ
Mateo 16:13-28; Maake 8:27-9:1

¹⁸ Wee daale Yesu kɛɛ fane waagenj nɛ ɔ kaseela banj gyuuwɔ ke kpu na e te ɔ ɔɔɔse wɔ nyiaa, "Balan ne kolosi ma wose man nombia na be kpa manj yena amɔ?"

¹⁹ Kenjte ɔ kaseela banj tiranɔɔ nyiaa, "Balan baale kpa nyanj yena Gyɔɔn Wurubuare lonjɔɔre njon. Baale mɔ kpa nyanj yena Wurubuare dekpɛnjkpɛngyɔɔre Elia, te baale mɔ kpa Wurubuare akpɛnjkpɛngyɔɔra benɛɛ banj man njolo fonjala." ²⁰ Botɔɔ te Yesu ɔɔɔse wɔ nyiaa, "Emɛɛ mɔ de? E kpa manj yena amɔ?" Te Pita tiranɔɔ nyiaa, "Nyanj yena nyeeleere njon Wurubuare be yako see nyi waa kɔɔ nɛ." ²¹ Botɔɔ te Yesu ɔɔ wɔ nideli nyi be na yako nombii kei fa walanj na walanj ya.

Yesu kekolosi lee ɔ yɛɛ na ɔ kefonj wose man
Mateo 16:20-28; Maake 8:30-9:1

²² Kenjte ɔ besewɔ yako wɔ nyiaa, "Kaboena nyi manj Deniwalanj Bu maa naa diyem nideli. Gyudatena kegyiise na Wurubuare saese kegyiise na Gyudatena mmaraa wolala banj baa bɛɛ manj. Baa ko manj, te weeya atoorote kenj man na, Wurubuare waa gyuuusu manj lee yɛɛ manj."

²³ Kenjte Yesu yako be popou nyiaa, "Akpa njolo ne gyae waa sila manj na ɔ na yɛɛ kpene kenj njon gbagba ne gyae ya, mɔna waa mo ɔ ɔpanjanj seele na waa sila manj wee kamase." ²⁴ Nawolo nyi walanj kamase njon ɔ ne gyae waa lɛɛ njon gbagba nyeedonj na, ke gyae ka lee ɔ nyinmaa man. Mɔna walanj kamase njon ɔ nyeedonj da lee ɔ nyinmaa man lee manj Yesu ɔɔ nɛ waa bese nyin ke. ²⁵ Akpa njolo de nyin tɛɛle kei ɔɔ abɔɔ pou te ɔ nyeedonj da lee ɔ nyinmaa man na, wonj ɔɔɔ te waa nyin? ²⁶ Akpa manj Yesu na me nombia de yɛɛ

njolo desɛnj tɛɛle kei ɔɔ nɛ, kenanj na wee kenj manj Deniwalanj Bu njon maa bese kɔɔ daa na me kya Wurubuare na Wurubuare kpilala banj gyoorobiiri man nɛ, walanj njonanj mɔ nombia gyae ke yɛɛ manj desɛnj. ²⁷ Ampanj yaa mɛɛ yako njon nyi e man baale kyaa kebo kei kenj ɔɔ gyae baa yɛɛ ya, kelii debanj kenj baa naa Wurubuare gyoorobiiri kenj."

Yesu wose kekyɛkeɛ
Mateo 17:1-9; Maake 9:2-9

²⁸ Yesu keyako nombia kenj weeya gyanaara wɔle nɛ, ɔ moo Pita na Gyemisi na Gyɔɔn sila ɔ wose gyu bula ɔɔ ɔ kaa fane. ²⁹ ɔ kɛɛ fane nɛ, karatete dokolonj te ɔ sia gbɛɛ kyɛkeewɔ te wa abɔɔ njan ɔ doona nɛ bese abɔɔ wolomɛɛ futututu na njɛ njalakee nɛ polepolepole. ³⁰ Debokenanj man te baala bala baale kaa bɛɛwɔ lee Yesu ɔɔ te be kolosiwɔ na e. Balan bala kɛwɔ yena Mosesi na Elia. ³¹ Be kɔɔwɔ gyoorobiiri man kaa yako Yesu mena kenj waa yɛɛ Gyerusalem donɔɔ man, njgba mena kenj Wurubuare be bake see nɛ. ³² Mena debanj kenanj na Pita na ɔ tebia banj ɔɔ sila Yesu gyu nɛ te doo dosoronj. Ba ke fonjii nɛ, be naa Yesu gyoorobiiri man na baala bala senjɛ ɔ gyanj. ³³ Baala bala banj ka lee Yesu gyanj bee gyu nɛ te Pita yako Yesu nyiaa, "De Gbenjyoo, dei njgba daa mɔ be kɔɔ kebo nɛ. Yela deɛ banj kefeese atooro kebo. N wui daale, Mosesi wui daale, te Elia mɔ wui daale." Mɔna ɔ ba gyɛnj kpene kenj ɔ ne yako nɛ ya.

³⁴ Pita kɛɛ kolosi kenj nɛ te njoma kaa wuuwɔ be ɔɔ, kenjte gyakolonj kyanj kaseela banj njgba njoma njan be kaa wuu be ɔɔ nɛ. ³⁵ Botɔɔ te be nyii nɔɔwɔya njale lee njoma njan man nyiaa, "Kei yena me bu njon mɔɔ lese e, e nyii e."

³⁶ Nɔɔwɔya njan kekolosi tanj nɛ, be kɛɛ na Yesu waagenj senjɛ la te kaseela banj wuu be ɔɔ. Ba te yako walanj kamase kpene kenj ɔɔ naa weeya njenanj man nɛ ya.

Yesu kekyɔ tobaale njon ɔ na wee keleuleuse nɛ
Mateo 17:14-18; Maake 9:14-27

³⁷ Tɛɛ kena kenj ɔɔ lee bula kenj ɔɔ bɛɛ kɔɔ nɛ, balan burum kɔɔwɔ kaa gyanjɛ na Yesu, ³⁸ botɔɔ te balee njolo fae yeese lee balan burum banj man nyiaa, "De Gbenjyoo, mɛɛ waase nenj kɛɛ me bu fa manj, nawolo nyi njon waagenj yena me bu. ³⁹ Felinjkum ne kyaa ɔ ɔɔ na ɔ te peti fae yeese na te funj e njmera na ɔ ɔɔ ne ɔɔ afofose. Ne yɛɛ donj pete kɛɛ koro ɔ ɔɔ, mɔna ke gyakaa kɛɛ wɔle e. ⁴⁰ Me waase n kaseela banj nyi baa gegi felinjkum kenj, mɔna ba te tale ya."

⁴¹ Botɔɔ te Yesu tiranɔɔ nyiaa, "Ao! E mɛɛ gyɛnj balan banj e bɛɛ manj di ya te e gbɛɛnenj ba tenɛɛ ya. Weeya anjmonj te kaboena nyi maa kyaa e gyanj na maa nyinj kɔɔ fa njon?" Kenjte ɔ yako balee njon nyi, "Mo n bu njon kɔna manj."

⁴² Bu njon kɛɛ kɔɔ nɛ, felinjkum kenj doo ɔ man nɛ kara e ɔ na ne wɔnjɛɛ e tokii. Mɔna Yesu fae felinjkum kenj te ɔ kyɔɔ bu njon kawee te ɔ besena e fa ɔ kya.

⁴³ Balan ban wose yera wɔ lee Wurubuare donj dinaa keŋ ɔɔ naa ne ɔɔ. Nombia ŋan Yesu be yeɛ ne doo balan ban ɔɔ te be ka seŋ beɛ gyueŋ ŋe man ne ɔ yako ɔ kaseela ban nyiaa, ⁴⁴ “E nyii nombia ŋan mee gyae maa yako ŋon ne nideli. Baa lese maŋ Deniwalaŋ Bu ŋon do balan nyiŋmaa man.” ⁴⁵ Mɔna ɔ kaseela ban te nyii kpene keŋ ɔ ne yako wɔ ne man ya. Nawolo nyi Wurubuare ta lese wola wɔ na baa nyii aseɛ ya, mɔna bee yee nyi baa ɔɔse e nombii kenanŋ man.

Amɔte kela na ɔ ɔɔ Wurubuare gyoori keŋ man?

Mateo 18:1-5; Maake 9:33-40

⁴⁶ Keŋte anmaareŋ gyoo Yesu kaseela ban man nyi be man wonŋi kela na ɔ ɔɔ. ⁴⁷ Na Yesu gyee kpene keŋ beɛ gyueŋ ne te ɔ kyaŋa biikyaabii ŋolo kaa seŋ ɔ yenaŋ, ⁴⁸ keŋte ɔ yako wɔ nyiaa, “Walaŋ ŋon ɔ lee biikyaabii kei ma yele man na ɔ te lee maŋ, te ŋon ɔ lee maŋ na ɔ te lee ŋon ɔ be kpila maŋ ne. Nawolo nyi walaŋ ŋon e beɛ mo e yeɛ kolo e man ya ne, ŋon kela na e popou.”

⁴⁹ Botɔ te Gyɔn yako Yesu nyiaa, “De Gbenjgyoo, de naa balee ŋolo na ɔ ne gegi felinŋkumɛɛ lee n yele man te de ɔɔ e, nawolo nyi ɔ be kpue de man ya.” ⁵⁰ Keŋte Yesu tiranɔ fa e nyiaa, “E na ɔ e gbɛɛ ya, nawolo nyi ŋon ɔ bee yoo na ŋon ya ne, na ɔ seŋɛ e wɔle.”

Samariatena kebee Yesu

⁵¹ Weeya ŋan Wurubuare waa mo Yesu gyoo adido keɛ benaa ne, ɔ yeɛ wa gyueŋ nyi waa gyoo Gyerusalem donɔɔ man. ⁵² Keŋte ɔ kpila ɔ kaseela baale nyi baa kyaŋ gbɛɛ gyoo Samaria donɔɔ daale man na be kaa desina botɔ see e. ⁵³ Mɔna balan ban be kyaa botɔ ne bee nyi ɔɔ lee e ya, nawolo nyi na ɔ sia gyakae nyi ɔ ne gyoo Gyerusalem donɔɔ man. ⁵⁴ ɔ kaseela Gyemisi na Gyɔn kena mena ne be ɔɔse e nyiaa, “De Gbenjgyoo, n ne gyae dɛɛ baake boalaŋ lee adido na kaa kpa wɔ wɔleɛ?” ⁵⁵ Botɔ te Yesu besenawɔ keɛ wɔ te ɔ faree wɔ nyi be naa yeɛ mena ya. ⁵⁶ Keŋte be popou gbaawɔ gyoo akuraa wɔle man.

Balan ban be kaboena nyi baa sila Yesu

Mateo 8:18-22

⁵⁷ Ba ke ta bee gyoo keŋ ne, walaŋ ŋolo kɔŋawɔ kaa yako Yesu nyiaa, “Yenaŋ kamase keŋ n ke gyoo ne maa sila neŋ gyoo.” ⁵⁸ Botɔ te Yesu yako e nyiaa, “Nyanyase dana ɔɔneŋ te gyebuse mɔ dana asaase, mɔna Deniwalaŋ Bu ŋon betan botɔ keŋ waa mo ɔ nyee teeli ya.”

⁵⁹ Walaŋ wɔle ŋolo mɔ kɔŋawɔ Yesu gyan te Yesu yako e nyi, “Sila maŋ.” Mɔna walaŋ ŋon yako e nyiaa, “Me Gbenjgyoo, yela maa tanjbeɛ gyoo kewuu me kya pena me kaa sila neŋ.” ⁶⁰ Keŋte Yesu tiranɔ fa e nyiaa, “Yela woya kewuu ba woya, mɔna nyan ɔɔ gyoo na n kaa kolosi Wurubuare gyoori keŋ wose man nombia.”

⁶¹ ŋolo mɔ yako Yesu nyiaa, “Me Gbenjgyoo maa sila neŋ, mɔna yela maa gyoo kekalaa ma lonŋtona pe.”

⁶² Keŋte Yesu yako e nyiaa, “Nyan walaŋ ŋon n bunjɛɛ

fare ɔɔ te n ne gɛɛse keɛ n wɔle ne, n tekaboena Wurubuare gyoori keŋ man ka gyoo ya.”

Yesu kekpila ɔ silala sɔŋotooro na kufu bala ban (72)

10 Kei wɔle ne de Gbenjgyoo lese baala sɔŋotooro na kufu bala (72) te ɔ kpila wɔ bala bala nyi, baa kyaŋ gbɛɛ gyoo donɔɔse na yenaase ŋan pou man ŋon gbagba ne gyae waa gyoo ne. ² Keŋte Yesu yako wɔ nyiaa, “Wɔɔman weeneɛ ŋan boe na ke tekerii, mɔna balan ban baa tekerii ne ta boo ya. Mena ɔɔ e waase wɔɔte ŋon na waa kpila balan burum kɔŋ wɔ keŋ man na be kaa tekerii. ³ E ta! Mee kpila ŋon baa ŋgba namensebia ne gyoola gbougbose man ne. ⁴ E ne gyoo na e na mo kɔba yaa akpo yaa nkyokota ya. Te e na wɔleɛ deban na balan ɔɔ kado gbɛɛnaa man ya. ⁵ Dekpanjalaŋ kamase keŋ man e gyoo na, e tanjbeɛ yako dekpanjalaŋmantena ban nyi, ‘Wosefɛereŋ dɛɛkɔŋ dekpanjalaŋ kei man.’ ⁶ Akpaa walaŋ ŋon ɔ ne gyae wosefɛereŋ kyaa dekpanjalaŋ kenanŋ man na, e wosefɛereŋ gyae ke kyaa na e. Te akpaa walaŋ ŋon ɔ ne gyae wosefɛereŋ be kyaa botɔ ya na, e wosefɛereŋ keŋ gyae ka bese kɔŋ e gyan. ⁷ Nyi be lee ŋon na e kyaa dekpanjalaŋ kenanŋ man na e ke di na e ke nyɔɔ kpene kamase keŋ baa fa ŋon ne, nawolo nyi kaboena nyi baa ɔ tomyɛere kamase kom. E na tɛɛ na akpanjalaŋ yakaa yakaa ya. ⁸ Akpaa e gyoo donɔɔ daale man te be lee ŋon atuu na, e di kpene kamase keŋ balan ban baa fa ŋon ne. ⁹ E kyɔ kaweesetena kawee donɔɔ kenanŋ man, na e keyako donɔɔsetena benanŋ nyi, ‘Wurubuare gyoori keŋ ta benaa ŋon tanj.’ ¹⁰ Mɔna donɔɔ keŋ man e gyoo te ba te lee ŋon ya ne, e gyoo ka abɔnterese ŋan man na e ke yako nyiaa, ¹¹ ‘E donɔɔ anasa ŋan be mataa de nawɔɔ koranŋ ne, de te kpiisi ŋa woli e nyee nsana. Mɔna e ɔɔse nyi Wurubuare gyoori keŋ ta benaa tanj.’ ¹² Mee yako ŋon na e ke nyii nyi wee keŋ Wurubuare waa kɔŋ kaa di balan nombia ne, waa wii Sodomtena waranase koranŋ kela mena donɔɔ kenanŋ man balan.”

Donɔɔse ŋan ŋe balan te lee Yesu di ya ne

Mateo 11:20-24

¹³ “Korasin na Betesaida donɔɔsetena! Mee fa ŋon laako. Nawolo nyi gyakolonŋ nombia ŋan Wurubuare be yeɛ e gyan ne, nyi akpaa beŋ yeɛ ŋa Tae na Sidɔn donɔɔse man ne nafa beŋ te wulaa do titere abɔɔ kyaa mo ɔŋ buraa ba wose, na kawola nyi ba te kyɛkeɛ ba agyueŋ lee be gbɛeneŋ kumɛɛ man kɔŋ Wurubuare gyan. ¹⁴ Mɔna wee keŋ Wurubuare waa kaa di balan nombia ne, waa wii Taetena na Sidɔntena waranase kela ŋon. ¹⁵ Te neneɛ emɛɛ Kapanumtena! E gyee nyi baa gyina ŋon adido gyoo Wurubuare gyan? Koa, baa tisina ŋon ateta ateta kɔŋ botɔ keŋ e kena diyem kekpaakekpaa.” ¹⁶ Keŋte Yesu yako ɔ kaseela ban nyiaa, “Walaŋ ŋon ɔ nyii ŋon na maŋ yaa ɔ nyiiwɔ, te ŋon ɔ beɛ ŋon na maŋ yaa ɔ beɛwɔ. Te ŋon ɔ beɛ maŋ na ɔ te beɛ ŋon ɔ be kpila maŋ ne.”

¹⁷ Te kyare ya te balan sɔŋotooro na kufu bala ban Yesu be kpila wɔ ne besewɔ kɔŋ. Na te yeɛ wɔ gyoo

nideli te be yako e nyiaa, "De Gbenjyoo, lee n yelee man dɔɔ felin̄kumɛɛ gba ne nyii daa." ¹⁸ Ken̄te Yesu tiran̄kɔɔ fa wɔ nyiaa, "Me naa ɔbɔnsam lee adido kaa yala ngba ɔga n̄maalela nɛ. ¹⁹ E nyii, ma te fa n̄on don̄ nyi yaa mo sakatee doma na kanase dɔɔ na e ke di e ɔklare n̄on don̄ dɔɔ, te kolo be gyae ke tale yɛɛ n̄on ya. ²⁰ E na yela keyɛɛ n̄on gyon̄ nyi felin̄kumɛɛ ne nyii n̄on ya, mɔna e yela keyɛɛ n̄on gyon̄ nyi ba te n̄marase e yela adido."

Yesu kefane fa Wurubuare karaj

Mateo 11:25-27; 13:16-17

²¹ Deban̄ kenan̄ man te Wurubuare felin̄ n̄on yela gyon̄ kaa gyoowɔ Yesu man nideli te ɔ yakowɔ nyiaa, "Me kya adido na ateta pou Gbenjyoo! Mɛɛ fa n̄en̄ karaj nawolo nyi n ta mo abɔɔ ken̄a weese nyansatena na ban̄ ba gyeɛ n̄ombia nɛ, te n lese n̄a wola ban̄ be din̄kɔɔ yɛɛ ngba bia nɛ. Taata, ma gyeɛ nyi kei yena nyan̄ gbagba n kegyaebii." ²² Botɔɔ te Yesu yako balan̄ ban̄ nyiaa, "Me kya ta mo kpene kamase do man̄ me nyin̄-maa man. N̄olo ba gyeɛ man̄ ɔ Bu n̄on ya, me kya waagen̄ koon̄ gyeɛ na man̄. N̄olo mɔ ba gyeɛ kya n̄on ya, man̄ ɔ Bu n̄on na ban̄ maa lese me kya n̄on wola wɔ nɛ daagen̄ ne gyae la dɛɛ gyeɛ e."

²³ Ken̄te Yesu besenawɔ kɛɛ ɔ kaseela ban̄ te ɔ yako wɔ nyiaa, "E te yɛɛ nyeebam ngba e ne naa mena abɔɔ n̄an e ne naa nɛ! ²⁴ Mɛɛ yako n̄on e ke nyii nyiaa, Wurubuare akpen̄kpen̄gyɔɔra na gyooneɛ gyae wɔ baa naa kpene ken̄ e ne naa nɛ mɔna ba te naa ya, te be gyae wɔ baa nyii kpene ken̄ e ne nyii nɛ mɔna be te nyii ya."

Yesu kegyɔɔ dudu lee Samaria baale n̄olo wose man

²⁵ Wee daale nɛ Gyudatena mmaraa wolale n̄olo kɔɔn̄awɔ ɔ kaa teese Yesu n̄on man te ɔ bɔɔse e nyiaa, "De Gbenjyoo, won̄ te maa yɛɛ na maa nyin̄ nyeedon̄ kekpaɔ ken̄?" ²⁶ Botɔɔ te Yesu bɔɔse e nyi, "Won̄ te be n̄marasewɔ do Wurubuare mmaraa tɔne ken̄ man? Sena te e ne nyii mmaraase n̄an man?" ²⁷ Ken̄te balee n̄on tiran̄kɔɔ nyiaa, "Be n̄marasewɔ nyi mo n kon̄kɔɔ pou na n wose pou na n don̄ pou na nya agyuen̄ pou gyae n Gbenjyoo Wurubuare, na n ke gyae n dɔɔ ngba nyan̄ gbagba n wose nɛ." ²⁸ Ken̄te Yesu yako e nyiaa, "N tiran̄kɔɔ nideli, yɛɛ ngba mena ken̄ n be yako nɛ na n ke nyin̄ nyeedon̄ kekpaɔ ken̄."

²⁹ Mɔna ken̄ mmaraa wolale n̄on ne gyae waa wola nyi ɔ gbɛener̄ tenɛɛ Wurubuare siaman dɔɔ nɛ, ɔ bɔɔse Yesu nyi, "Amɔte yena me dɔɔ?"

³⁰ Botɔɔ te Yesu gyɔɔ dudu daale tiran̄kɔɔ fa e nyiaa, "Wee daale balee n̄olo lee Gyerusalem don̄kɔɔ man tisi ɔ ne gyu Gyeriko don̄kɔɔ man. Ken̄te ɔ gyuuwɔ kegyan̄ee na n̄mɛlatena, te be lɛo ɔ kpene kamase te be tuku e yeɛ yeɛ, te be tinaa e yela ditɛnteli. ³¹ Te kɔɔn̄awɔ nyi Wurubuare Sae n̄olo tisiwɔ mo gbɛɛ kenan̄ ɔ ne gyu. ɔ kena balee n̄on doo nɛ ɔ kpasewɔ mo yenan̄ lan̄.

³² Mena mɔ te Lewi baale n̄olo mɔ kɔɔn̄awɔ kaa mo botɔɔ te ɔ kena balee n̄on doo nɛ, n̄on mɔ kpasewɔ mo yenan̄ lan̄. ³³ Mɔna Samaria baale n̄olo n̄on ɔ ne gyu ɔ

gbɛɛ nɛ, kaa leewɔ balee n̄on dɔɔ. ɔ kena e ken̄ nɛ ɔ dɔɔ nyakee e, te waran̄ase kyan̄a e fa balee n̄on. ³⁴ ɔ tuuwɔ benaa e te ɔ doo e tee ɔ gyamɛɛ n̄an man te ɔ bake n̄a. Botɔɔ te ɔ moo balee n̄on gyakaa n̄on gbagba ɔ wonembu n̄on ɔ kyaa nɛ dɔɔ, te ɔ moo e gyu n̄on dɛɛ-soe ken̄ man nyi baa kɛɛ ɔ dɔɔ fa e. ³⁵ Tɛɛ kena nɛ, ɔ lese kɔba fa kegyia n̄on ɔ ne kɛɛ n̄on dɛɛsoe ken̄ dɔɔ nɛ te ɔ yako e nyiaa, 'Kɛɛ balee kei dɔɔ fa man̄. Ma bese kɔn̄ na me kaa tɔ n̄en̄ kom kamase ken̄ n be wɔlɛ ɔ dɔɔ nɛ kpu.' "

³⁶ Ken̄te Yesu bɔɔse balee n̄on nyiaa, "Nya agyuen̄ man na, balan̄ batooro kɛwɔ man won̄ti yena balee n̄on n̄mɛlatena be tuku e nɛ ɔ dɔɔ?"

³⁷ Ken̄te mmaraa wolale n̄on tiran̄kɔɔ nyiaa, "Walan̄ n̄on ɔ be wii ɔ waran̄ase nɛ." Botɔɔ te Yesu yako e nyiaa, "Nyan̄ mɔ gyu na n kaa yɛɛ wɔɛ mena."

Yesu kegyu Maata na Mɛere dɛɛ

³⁸ Yesu na ɔ kaseela kegyakaa be gbɛɛ dɔɔ bee gyu nɛ, ɔ keliiwɔ akuraa daale man te alo n̄on bɛɛ baake e nyi Maata nɛ moo e gyu ɔ dɛɛ. ³⁹ Na Maata dana naabu n̄olo n̄on bɛɛ baake e nyi Mɛere. Ken̄te Mɛere kɔn̄awɔ kaa kyaa de Gbenjyoo Yesu gyaj ɔ ne nyii Wurubuare n̄ombia. ⁴⁰ Maata kɛɛ ka ɔ wose na n̄on kɔba ban̄ kedi man nɛ, ɔ kɔn̄awɔ kaa bɔɔse Yesu nyiaa, "De Gbenjyoo, n be famene ngba me naabu be tina man̄ yela maagen̄ yee? Yako e nyi waa kɔn̄ kaa kyɔɔ man̄."

⁴¹ Ken̄te de Gbenjyoo Yesu tiran̄kɔɔ fa e nyiaa, "Maata, Maata, n ne naase n wose diyem abɔɔ burum dɔɔ, ⁴² mɔna kolo dokolon̄ ne hia la ken̄ kaboena nyi nya yɛɛ. Mena kolo kpaakpaɔ kenan̄ yaa Mɛere moowɔ, te bɔɔ gyae baa lɛo ke lee ɔ nyin̄maa man ya."

Yesu wola ɔ kaseela mena ken̄ ban̄ fane

Mateo 6:9-13

11 Wee daale Yesu gyuu yenan̄ daale ɔ ne fane. ɔ kefane tan̄ nɛ, ɔ kaseela ban̄ man n̄olo yako e nyiaa, "De Gbenjyoo, wola daa mena ken̄ dɛɛ fane ngba mena ken̄ Gyɔɔn̄ ba wola ɔ kaseela nɛ." ² Ken̄te Yesu yako wɔ nyiaa,

"E ne gyae e ke fane na e yako nyiaa,
'De kya,

dɛɛ fane nyi balan̄ pou baa lese n yelee
Lese n gyoori debɔɔ.

³ Fa daa wee kamase weeneɛ n̄an ne hia daa nɛ.

⁴ Mo de nombiakumɛɛ kyɛɛ daa,

ɔ nawolo nyi daa mɔ na mo kyɛɛ balan̄ ban̄ bɛɛ yɛɛ
nombiakumɛɛ tia daa nɛ.

Na yeli dɛɛ yala kekeɛsekeɛ man ya.' "

⁵ Yesu besewɔ yako ɔ kaseela ban̄ nyiaa, "E yela dɛɛ mo ke nyi n dana gyoo, te n gyu ɔ dɛɛ tɛɛ nsana ke gyɔɔ ɔ disim yako e nyi 'Me gyoo, waaseda paa man̄ weeneɛ kyomii. ⁶ Nawolo nyi me gyoo n̄olo ta lee gbɛɛ kɔn̄ me gyaj, te mɔna dana kolo na kolo maa fa e ya.' ⁷ Na n gyoo n̄on te tiran̄kɔɔ deni tɔn̄man nyi, 'Na haa man̄ ya, me tan̄ ketɔ me disim te daa na me bia mɔ tan̄ kedoo. Mɔna gyae maa tale koro kaa fa n̄en̄ kolo ya.' " ⁸ Ken̄te Yesu yako wɔ nyiaa, "Akpaɔ nyi n̄on na e gyoori kaagen̄ wui

dɔɔ nɛ nafɔ ɔ be gyae waa koro ya. Mɔna mena keɲ ɔ ne gyoɔ disim keɲ kakyekyemaare man dɔɔ nɛ, waa koro toro na waa fa e kpene keɲ ɔ ne gyae nɛ.

⁹ Mena dɔɔ mɛɛ yako ɲon baa nyi ɛ sola Wurubuare kolo na, ɛ nyiɲmaa gyae ke kan ke. ɛ keo kolo lee ɔ gyan na ɛ ke nyiɲ ke, te ɛ gyoɔ e disim mɔ na waa toro fa ɲon. ¹⁰ Nawolo nyi walaɲ kamase ɲon ɔ kɔɔse e kolo na ɔ nyiɲmaa ne kan ke, te ɲon ɔ gyae kolo lee ɔ gyan na ɔ ne nyiɲ ke, te ɲon mɔ ɔ gyoɔ e disim na waa toro fa e. ¹¹ Lolala, ɛ man wɔɲti kyaa la keɲ nyi ɔ bu da sola e kpebi na, waa mo dom fa e? ¹² Yaa ɔ sola e wɔe na, waa mo kana fa e? ¹³ Akpaa ɛmɛɛ baɲ ɛ yɛɛ nombiakumɛyɛɛrawɔ koraɲ gyeɲ abɔɔ kraakpaa ka mo fa ɛ bia na, de yaa sena te ɛ kya ɲon ɔ kyaa adido nɛ, ba mo ɔ felin do baɲ bɛɛ sola e nɛ man nideli ya?"

Yesu na Belisebu

Mateo 12:22-30; 12:43-45; Maake 3:22-27

¹⁴ Wee daale Yesu gberaa felinikum keɲ ne yeli walaɲ bɛɛ tale kolosi ya nɛ lee balee ɲolo man. Felinikum keɲ ka lee nɛ, balee ɲon kolosiwɔ te doo balan dikpii keɲ be kyaa botɔɔ nɛ pou kɔɔ. ¹⁵ Keɲte balan baɲ baale yakowɔ nyiaa, "Felinikumɛɛ pou gyoo Belisebu faa na balee kei doɲ te ɔ ne tale gegi felinikumɛɛ nɛ." ¹⁶ Keɲ baale mɔ ne gyae baa teese Yesu nɔɔman dɔɔ be yako e nyi waa yɛɛ gyakolonɲombia, na kawola nyi ɔ lee Wurubuare gyan.

¹⁷ Mɔna Yesu gyeɲ kpene keɲ bɛɛ gyueɲ nɛ te ɔ yako wɔ nyiaa, "Tɛɛle kamase keɲ ke man balan de kpase ba wose kpookpoo be yoo na dɔɲa na, tɛɛle kenan be gyae ke de ya. Mena mɔ te dekpaɲalan daale man balan de kpase ba wose kpookpoo be yoo na dɔɲa na, dekpaɲalan kenan ne yeɛɛ bo. ¹⁸ Akpaa nyi ɔɔɔnsam gyoori keɲ man balan de kpase ba wose kpookpoo be yoo na dɔɲa nɛ, sena te ɔ gyoori keɲ gyae ke tale seɲ? Keɲ dɔɔ mɛɛ yako kei yena nyi, ɛmɛɛ kpa felinikumɛɛ pou gyoo Belisebu faa na man doɲ te mɛɛ mo gegi felinikumɛɛ na, amɔte doɲ yaa ɛ silala baɲ na mo gegi felinikumɛɛ? ɛmɛɛ gbagba ɛ silala ne gyae la baa bu ɲon kɔɔ. ²⁰ Te akpaa Wurubuare doɲ te mɛɛ mo gegi felinikumɛɛ na, kenan na ɛ wulaa gyeɲ nyi Wurubuare gyoori keɲ taɲ kekɔɲ ɛ gyan. ²¹ Akpaa doɲte ɲolo de desina ɔ wose mo yoo abɔɔ ɔ na deke ɔ dɛɛ nɛ, ɲolo be tale kaa mo ɔ kolo ya. ²² Mɔna akpaa walaɲ ɲon ɔ dana doɲ kela e de kɔɲ kaa yokii na e te ɔ di ɔ dɔɔ nɛ, ɔ ne leo ɔ yoo abɔɔ ɲan ɔ na mo ɔ wose lo ɲe dɔɔ nɛ pou, na ɔ te kuu wa abɔɔ pou ke kpɛɛɛ balan. ²³ Walaɲ kamase ɲon ɔ be kpue na man ya nɛ na ɔ ne kɔla man, te walaɲ kamase ɲon mɔ ɔ bɛɛ kyɔ man na dee yilaa balan fa Wurubuare ya nɛ, ɔ ne yaasee wɔ bo."

²⁴ Keɲte Yesu yako wɔ nyiaa, "Felinikum da lee walaɲ man nɛ, ɔ ne tɛɛ kila keo tɛɛle awolɛɛ ɔ ne gyae dekyae. Akpaa ɔ te nyiɲ dekyae ya na ɔ ne yako ɔ wose nyiaa, 'Maa bese gyu ma dekyae bene keɲ mɔɔ lee nɛ man.' ²⁵ Akpaa ɔ kɔɲ kaa naa nyi ba te gbee botɔɔ desina ke nideli keɲ nyi ayimɛɛ kamase be doo ya nɛ.

²⁶ ɔ na bese gyu ka mo felinikumɛɛ nyetooro ɲan ɲe dana nombiakumɛɛ kela e nɛ kpu na ɔ wose na be kaa kyaa walaɲ ɲonan man. Dekɔɲ mena na, walaɲ ɲonan dinɔɔ na bese wɔɛɛ kela ɔ kekyaa gyanɲba keɲ."

²⁷ Yesu kɛɛ kolosi nombia keɲa nɛ, alo ɲolo gyinaa ɔ nɔɔ balan baɲ man yako nyiaa, "Alo ɲon ɔ ba lola neɲ te ɔ be kɛɛle neɲ nɛ, ɲon na nyeebam."

²⁸ Keɲte Yesu tiranɔɔ nyiaa, "Balan baɲ bee nyii Wurubuare nombia ɲan te bee di ɲe dɔɔ nɛ, baɲ gba te kaboena nyi be sia dɛɛ gye."

Bɛɛ gyae nyi Yesu waa yɛɛ gyakolonɲombia

Mateo 12:38-42

²⁹ Balan baɲ ke kɔɲ kaa wuku nɛ Yesu besewɔ yako nyiaa, "Gyeɲ wee kei balan yɛɛ nombiakumɛɛyɛɛrawɔ. Bɛɛ gyae bo nyi baa naa gyakolonɲombia, mɔna mɔɔ gyae maa yɛɛ gyakolonɲombia kpu na ɲan be kɔɲ Wurubuare dekpenkpenɲgyɔɔɔ Gyona dɔɔ nɛ ya.

³⁰ Mena keɲ Gyona nombia ɲan ba bese kolo kekasee fa Niniwetena nɛ, mena mɔ te man Deniwalaɲ Bu ɲon mɔ me nombia gyae ka bese kolo kekasee fa gyeɲ wee kei balan. ³¹ Wee keɲ Wurubuare waa kɔɲ ɔ kaa di balan nombia nɛ, Seba gyoo ɲon ɔ yɛɛ alo e te ɔ ba lee ata yenaɲ nɛ, waa koro seɲ na waa bu gyeɲ wee kei balan kɔɔ. Nawolo nyi ɔ ke nyii Solomɔɔ nyansa nombia ɲan nɛ, ɔ tɛɛwɔ leenaɲ tɛɛle ɔto kɔɲ kaa nyii ɲa. Mɛɛ yako ɲon baa nyi walaɲ ɲon ɔ kela gyoo Solomɔɔ ɲonan kyaa kebo mɔna ɛ bee nyii e ya. ³² Mena mɔ te wee keɲ Wurubuare waa kɔɲ ɔ kaa di balan nombia nɛ, Niniwetena baa koro seɲ na baa bu gyeɲ wee kei balan kɔɔ. Nawolo nyi deban keɲ Gyona be kolosi Wurubuare nombia ɲan fa wɔ nɛ, be kyɛkeewɔ lee be gbɛeneɲ kumɛɛ man te be kɔɲawɔ Wurubuare gyan. Mɛɛ yako ɲon baa nyi walaɲ ɲon ɔ kela Gyona ɲonan nɛ kyaa kebo."

Deniwalaɲ wose kanea

Mateo 5:15; 6:22-23

³³ Keɲte Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa "Nolo bɛɛ kyanɛe kanea na waa mo ke weese yaa waa mo kolo wu ke ya. Mɔna ɔ na mo ke bo gyakaa kolo dɔɔ adido na balan baɲ bɛɛ kɔɲ dekpaɲalan keɲ man nɛ ke nyiɲ naa.

³⁴ Deniwalaɲ kanea yena ɔ sia. N sia ne naa na n wose pou yɛɛ keɲmanɛe ke, mɔna n sia de wɔɛɛ na n wose pou doo ditiɲtɛɛ tuum man. ³⁵ Mena dɔɔ ɛ kɛɛ nideli nyi keɲmanɛe keɲ doo ɛ man nɛ ba bese ditiɲtɛɛ ya.

³⁶ Nyi akpaa n wose pou doo keɲmanɛe man te ka yenaɲ daale be doo ditiɲtɛɛ man ya na, kenan na n wose pou gyae ke ɲalakee ɲgba mena keɲ kanea ne ɲalakee nɛ."

Yesu kekolosi Farasiitena na Gyudatena mmaraa wolala nombia

Mateo 23:1-36

³⁷ Yesu kekolosi taɲ nɛ Farasii baale ɲolo baake e gyu ɔ dɛɛ ɔ kaa di, mena dɔɔ ɔ gyuuwɔ kekyaa weeneɛ ɲan tɛɛ. ³⁸ Farasii baale ɲon kena nyi Yesu te faafo ɔ nyiɲ-

see me weeneε bela ya.'¹⁸ Kenje balee non yako ɔ wose nyi 'Ma gyeŋ kpene keŋ maa yeε, maa tekerii me kpeese beneε njan pou na maa ban dinaana na maa see me weeneε na ma abɔɔ pou ŋe man.'¹⁹ Na maa yako ma wose nyiaa, 'Me dana abɔɔ kpaakpaa burum njan gyae ke doo fa maŋ kulutooneŋ burum. Mena ɔɔ maa kyaa feεfo na maa di na maa nyɔɔ na maa di gy-onŋ!' "²⁰ Mɔna Wurubuareε yako e nyiaa, "Nyan diyinje! Gyen nelim kei maa leo n nyeedonŋ lee n nyinmaa man. Na nya abɔɔ njan pou n be gyae see ne, gyae ka bese amɔte wui?"²¹ Kenje Yesu yakowɔ nyiaa, "Nne kei te gyae ke kɔŋ walaŋ kamase njan ɔ ne gyae abɔɔ burum fa ɔ wose teεle kei ɔɔ, mɔna Wurubuareε siaman na ɔ be doo kolo man ya ne ɔɔ."

Mo n loo gyakaa Wurubuareε ɔɔ

Mateo 6:24-34

²² Kenje Yesu yako ɔ kaseela ban nyiaa, "Mena ɔɔ te mεε yako non nyi 'E na naase ε wose diyem lee ε keyyaa man kedi na kenyoɔ na abɔɔ njan ε ka do ya.²³ Nyeedonŋ ne hia kela weeneε, te deniwalaŋ wose mɔ ne hia kela abɔɔ njan waa do.²⁴ E keε gyebuse, ɔɔ ne duu abɔɔ ya te ɔɔ ne ɔɔ ya, te ɔɔ dana kpeese yaa denεε njan man baa see weeneε ya, mɔna Wurubuareε ne fa ɔ weeneε. Kaboena yaa gyeŋ nyi ε wose ne hia kela gyebuse.²⁵ E man wonji te lee ɔ kayeyεε man ne, waa tale mo debaŋ dokolonŋ koonŋ pε kpu na ɔ weeya njan Wurubuareε be fa e ne?²⁶ Akpaa nyi ε be gyae ε ke tale yeε kolo peperee kei ya na, wonŋ ɔɔ te ε ne naase ε wose diyem abɔɔ akanŋ njan ɔɔ?²⁷ E keε mena keŋ kyenkyenkyɔɔ na bee, ŋe beε yeε tom ya te ŋe beε loo kanyaŋse mɔ ya. Mɔna mεε yako non ε ke nyii nyi Gyoo Solomɔn na ɔ wosekenyiŋ koraŋ ne, ɔ te nyin kyenkyenkyɔɔ keŋa man dokolonŋ kyeo ya.²⁸ Weera ɔɔ te ε beε lee Wurubuareε di nideli ya? Nyi akpaa mena te Wurubuareε ne desina ŋalese njan ε kena ŋa gyeŋ kyoo na be ta too ŋa na, kenaŋ na ε ɔɔ nyi Wurubuareε waa tale desina njan kela ŋalese njan.²⁹ Mena ɔɔ ε na mo ε konɔɔ gyakaa kpene keŋ ε ke di yaa kpene keŋ ε ke nyɔɔ ɔɔ ya. E na yeyεε na mena abɔɔ njan ya.³⁰ Nawolo nyi mena abɔɔ keŋa te teεle kei ɔɔ balaŋ ban ɔɔ gyeŋ Wurubuareε ya ne sia ne yeε ŋe ɔɔ, mɔna ε kya Wurubuareε gyeŋ nyi mena abɔɔ keŋa ne hia emεε mɔ.³¹ Mena ɔɔ ε tanŋbeε mo ε loo pou gyakaa Wurubuareε gyoori keŋ ɔɔ. Nyi akpaa ε yεε mena na, Wurubuareε waa mo abɔɔ akanŋ njan pou kpu non.'"

³² "Emεε me balaŋ dikpiibii, ε ta boo ya mɔna ε na yee ya nawolo nyi dana ε kya Wurubuareε gyonŋ nyi waa yela ε ke di gyoori kpu na e.³³ E ɔɔ ya abɔɔ na ε ka mo ŋe kɔba pou fa ayematena. Kei gyae ke yela ε ke nyin abɔɔ kpaakpaa see ε wose Wurubuareε man. Nmεlate be gyae waa tale gyu botɔɔ ke nmεle ya, te kolo be gyae ke tale woleε ŋa mɔ ya.³⁴ E ɔɔ nyi botɔɔ keŋ ya abɔɔ kpaakpaa doo ne, botɔɔ te ε loo mɔ gyakaa."

ε doo ε wose ɔɔ

Mateo 24:45-51; Maake 13:32-37

³⁵ Kenje Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, "E doo ε wose ɔɔ nideli na ε ke kyanŋee ε kanease see,³⁶ ŋgba tewuleε ban beε daa be gbenggyoo ka lee allowle teε kɔŋ ne. Na nyi akpaa ɔ betaa kɔŋ kaa gyɔ disim na baa koro toro e bilen.³⁷ Tewuleε ban be gbenggyoo waa kaa naa nyi ba delena ne, ban na nyeebam. Ampaŋ yaa mεε yako non nyiaa, be gbenggyoo non waa kpee wa abɔɔ desina ɔ wose na waa yela baa kyakee na waa fa wɔ weeneε baa di.³⁸ Akpaa nyi be gbenggyoo non da bese kɔŋ teε nsana yaa nebo fuu koraŋ te ɔ naa nyi ɔ tewuleε ban delena na, ban na nyeebam.³⁹ Mɔna ε ɔɔ nyiaa, akpaa dekanjalaŋte denŋ gyeŋ debaŋ keŋ nmεelatenaa baa kɔŋ kaa nmεle e ne, nafa waa doo ɔ wose ɔɔ na ɔɔ nyin kɔŋ kaa kuu wa abɔɔ ya.⁴⁰ Mena ɔɔ kabona nyi emεε mɔ yaa doo ε wose ɔɔ, nawolo nyi maŋ Deniwalaŋ Bu non mɔ maa kɔŋ bo debaŋ keŋ ε loo be gyakaa ya ne."

⁴¹ Botɔɔ te Pita ɔɔ Yesu nyiaa, "Me Gbenggyoo, daa yaa n gyɔɔ dudu kei fa yaa walaŋ kamase?"⁴² Kenje Yesu tiranɔɔ fa e nyi, "Amɔte yena tobaale non beε lee e di te ɔ sia be kare?" Non yena walaŋ non ɔ gbenggyoo ba mo e nyi waa keε ɔ tewuleε akanŋ ban ɔɔ, na waa fa wɔ weeneε debaŋ keŋ kabona ne man.⁴³ Nyi ɔ gbenggyoo non de kɔŋ kaa naa e nyi ɔ ne yeε ɔ tom ŋgba mena keŋ ɔ kpa waa yeε ne, na non na nyeebam.

⁴⁴ Ampaŋ yaa mεε yako non nyiaa, ɔ gbenggyoo non waa mo wa abɔɔ pou do tobaale nonaŋ nyinmaa man nyi waa keε ŋe ɔɔ.⁴⁵ Mɔna akpaa tobaale kei de yako ɔ wose nyiaa, "Me gbenggyoo te kyare ɔ beε kɔŋ ya, te ɔ gyoo tewuleε na alebia akanŋ ban akpanyanŋyan keyεε te ɔ ne dii te ɔ ne nyɔɔ deεse ne,⁴⁶ ɔ gbenggyoo non da bese kɔŋ wee yaa debaŋ keŋ tobaale non loo be gyakaa ya ne, waa wɔŋ tobaale nonaŋ denjele na waa gegi e na waa yela waa naa diyem ŋgba ban ɔɔ ne lee Wurubuareε di ya ne.⁴⁷ Tobaale non ɔ gyeŋ kpene keŋ ɔ gbenggyoo ne gyae te ɔ te desina ɔ wose see na waa yeε ɔ gbenggyoo kegyaebii ya ne, baa kebi e dambiise nideli.⁴⁸ Mɔna tobaale non ɔ ba gyeŋ kpene keŋ ɔ gbenggyoo ne gyae ya te ɔ yeε kpene keŋ kabona ketuku na, baa tuku e bo kyomii. Walaŋ kamase non ba mo abɔɔ burum do ɔ nyinmaa man na, baa ɔɔ abɔɔ burum lee ɔ gyaŋ. Te non mɔ ba mo abɔɔ njan ŋa boe nideli do e ɔ nyinmaa man na, mena ke mɔ te baa ɔɔ lee ɔ gyaŋ."

Yesu nombia ta mo kekpase kɔŋ

Mateo 10:34-36

⁴⁹ Kenje Yesu yako wɔ nyiaa, "Me kɔŋae me kaa do boalaŋ teεle kei ɔɔ, te ma kegyaebii yena nyi nafa ke denŋ wulaa keε kpa.⁵⁰ Kaale daale doo daa na maŋ te mεε yeyεε kelii debaŋ keŋ kaale kenaŋ gyae ke taŋ.⁵¹ E gyeŋ nyi wosefeereŋ yaa ma moowɔ kɔŋ teεle kei ɔɔ? Koa! Na wosefeereŋ ya, mɔna me kɔŋae na balaŋ kek-pase kpookpoo.⁵² Lee gyeŋ ne gyu ne dekanjalaŋ keŋ ke man balaŋ yeε balaŋ banonŋ na baa kpase ba wose."

Balan batooro baa koro senj tia balan bala, na balan bala mo ka koro senj tia balan batooro. ⁵³ Kyaa baa koro senj tia be bia baala te bia baala mo baa koro senj tia be kyaa. Na baa koro senj tia be bia alebia te bia alebia mo baa koro senj tia be naa. Awuna baa koro senj tia be bia ala te bia ala mo baa koro senj tia ba awuna."

Debanj otomante kenj wose man nombia

Mateo 16:2-3

⁵⁴ Kenje Yesu besewo yako balan dikpii kenj nyiaa, "E naa njoma da lee weese deyalae man ne, debokenan man na e kpa 'Oga ne kora' na ampanj oga te nje. ⁵⁵ Te e naa ngba felinj ne gyoo lee ata yenan na e kpa 'Weese waa senj' na ampanj te kora mena. ⁵⁶ Emee banj e na beo e wose! E ne tale kee adido na ateta na e ta wola kpene kenj gyae ke yee. Wonj doo te e be tale kee aboo njan ne kora gyen ne, na e ka wola ne man ya? ⁵⁷ Wonj doo te emee gbagba be tale gyuen naa kpene kenj dei fa njon na e ke yee ya? ⁵⁸ Nyi akpaa njolo de samena njan te e ne gyu e kaa di nombia njon na, yee kakyer na e ke desina ya nsana gbena man. Na mena ya na waa mo nenj gyu nombiadiiri njon gyan na njon mo ka mo nenj kafa kotokotona na banj mo kewone nenj keti deni. ⁵⁹ Mee yako nenj n ke nyi nyiaa, n be gyae n ka lee deni man botoo ya kaboena n keti kom kenj baa kara fa nenj ne pou tanj."

Kyeeke lee n gbene nj kumee man na n ke kora Wurubuar gyan

13 Yesu ke gyakaa mo ne kolosi fa balan banj ne balan baale korawo kaa yako e nyiaa, Galeliatena baale gyuuwo Wurubuar som deni dinaa kenj man be kaa deesi fa Wurubuar. Kenje gyoo dinaa Pilato yela be ka koo wo, te be fatabo kyakalewo na ba kedeesa fatabo kenj. ² Kenje Yesu boose wo nyiaa, "E na gyuen nyi Galeliatena banj booo naa mena diyem kei gyu ka yen ne, be nombiakumee kela Galeliatena akan banj pou? ³ Koa be doo mena ya, mee yako njon baa nyiaa akpaa e te kyeeke lee e gbene nj kumee man na e ke kora Wurubuar gyan ya ne, emee mo e ka yen. ⁴ Yaa e na gyuen nyi balan kufu gyanaara banj deni doolonje kenj be yale nere wo Siloam ne, be nombiakumee kela balan akan banj be kyaa Gyerusalem donoo man ne pou? ⁵ Koa be doo mena ya, mee yako njon baa nyiaa akpaa e te kyeeke lee e gbene nj kumee man na e ke kora Wurubuar gyan ya ne, emee mo e ka yen."

Danj kenj ke bee see ya ne dudu

⁶ Botoo te Yesu gyoo dudu kei fa wo nyiaa, "Balee njolo duu danj kenj bee baake ke nyi fiigi ne mo koman, te mo gyuuwo mo kaa kee nyi waa nyin ke bia di moona ke ta see ya. ⁷ Kenje mo yako mo paate njon nyiaa, 'Kee kulutoonenj atooro booo yaa ngba mee kora kebo kaa kee nyi maa nyin danj kei bia, moona me bee nyim ya. Kara ke leki! Wonj doo te ka senje kee wole me teele?' ⁸ Kenje mo paate njon tiranoo nyiaa, 'Me gbenjyoo, yela ke ka senj

kulutoo dokolonj kpu na maa wola teele kenj ke dei ne kaa do ka ateta na dee kee. ⁹ Akpaa ke da see bia kulutoo anekoranj na dei, te akpaa ke ta see ya na dee kara ke leki.'"

Yesu kekoo alo njolo kawee Gyudatena kefeefowee

¹⁰ Gyudatena kefeefowee daale ne, na Yesu na wolo Gyudatena som deni daale man. ¹¹ Na alo njolo kyaa botoo kenj felinjum ba do e kawee kulutoonenj kufu gyanaara, te ke yela mo goowo kenj mo bee tale waa tenee mo wose koranj ya. ¹² Yesu kena alo njon ne, mo baake e kaa senj balan siaman te mo yako e nyiaa, "Alo, n te nyin kawee kekoo." ¹³ Kenje Yesu moo mo nyinmaa gyakaa mo doo, debokenan man te alo njon teneewo te mo lese Wurubuar ye.

¹⁴ Botoo te booo som deni man kegyia njon gyan banj nyi Yesu te kyoo walanj kawee ba kefeefowee, mena doo mo kolosiwo fa balan banj booo gyanee botoo ne nyiaa, "E dana weeya looro kenj e na mo yee tom. E kora weeya njenan man na baa kyoo njon e kawee, te yee nyi kefeefowee te e ke kora ya."

¹⁵ Kenje de Gbenjyoo Yesu tiranoo fa e nyiaa "Emee banj e na beo e wose! E man wonji bee booli na mo wonembu lee mo dekanjae man mo e gyu kafa e lonj kefeefowee ya? ¹⁶ Te nenee alo kei njon mo ba lee Aberaham duulonj man te booo sam ba do e kawee kulutoonenj kufu gyanaara booo yaa ne, tekaboena nyi maa kyoo e kawee kefeefowee yee?" ¹⁷ Yesu booo ketira kenj yela mo kolala banj pou sia yowanj, te gyakolonj nombia njon mo be yee ne yee balan banj pou gyanj.

Yesu kegyoo dudu lee Wurubuar gyoori kenj wose man

Mateo 13:31-33; Maake 4:30-32

¹⁸ Kenje Yesu booo wo nyiaa, "Sena te Wurubuar gyoori kenj doo? Yaa wonj te dee mo ke maa na? ¹⁹ Ke yee ngba danj daale bii peperee ngba kpeli bii kenj balee njolo ba mo ke duu mo koman ne. Te ke tuuwo bese danj dinaa dinaa te gyebuse korawo kaa loo ba asaase do ke tombia man."

²⁰ Kenje Yesu besewo booo wo nyiaa, "Wonj te maa mo Wurubuar gyoori kenj maa na? ²¹ Wurubuar gyoori kenj yee ngba tee kenj alo njolo ba mo kyakale bodobodo bilinj tasa dinaa man, kaboena bilinj kenj pou korowo wuku ne."

Denanoo booo kyee kenj

Mateo 7:13-14, 21-23

²² Yesu ka mo mo nyee banj mo ne gyu Gyerusalem donoo man ne, mo teewo donoo na akuraase man mo na wola wo Wurubuar nombia. ²³ Kenje walanj njolo booo e nyiaa, "Me Gbenjyoo, balan akalansee te Wurubuar waa lee ba nyee yaa?" Te Yesu tiranoo nyiaa, ²⁴ "Nyi akpaa e ne gyae e ka gyoo Wurubuar gyoori kenj man ne, e yee kakyer na e ka mo denanoo booo kyee kenj man gyoo. Nawolo nyi balan burum baa pere nyi baa mo botoo gyoo, moona booo gyae baa tale ya. ²⁵ Debanj kenj dekanjanjanje njon waa koro na waa mo mo mo disim ne,

debanj kenanj te ε ka senj debɔɔ man na ε ke gɔɔ disim kenj na ε ke waase e nyiaa, 'De Gbenjyoo toro denanɔɔ kenj fa daa.' Kenjte waa tiranɔɔ fa njon nyi, 'Mɔɔ gyeɛ njon ya te mɔɔ gyeɛ botɔɔ kenj ε ba lee mɔɔ ya.'

²⁶ Botɔɔ te ε ke tiranɔɔ nyiaa, daa na nenj doo nyinj-maa di te de nyɔɔɔ, te n wola nombia de debiise mɔɔ man.

²⁷ Mɔɔna dekanjalante njon waa bese yako nyiaa, 'Mɔɔ gyeɛ njon ya te mɔɔ gyeɛ botɔɔ kenj ε ba lee mɔɔ ya. ε ta lee me siaman, εmεε nombiakumεεyεεra!' ²⁸ Debanj kenj ε kena de naanɔɔ Aberaham na Asiki na Gyekɔpo na Wurubuare akpenjkenjgɔɔra banj pou Wurubuare gyoori kenj man te ε be gyae ε ke tale ke kpu na wɔ ya nε, botɔɔ te ε ke kyanj ε nyeeɔa wii na ε ka donjεε ε nyimbia. ²⁹ Balanj baa lee weese dεεlee na weese dεεyalaε man, na ado na ata yenanj kɔɔ kaa kyaa Wurubuare gyoori kenj man di gyonj. ³⁰ Mεε yako njon ε ke nyii nyiaa, balanj banj bɔɔ dɔɔ wɔle nε baa kaa lanj siaman, te banj be kyaa siaman nε baa dɔɔ wɔle."

Mena kenj Yesu ne gyae Gyerusalem

Mateo 23:37-39

³¹ Debanj kenanj man te Farasiitena baale kɔɔjawɔ Yesu gyanj kaa yako e nyi "Lee kεbo kei gyu yenanj daale, nawolo nyi gyoo Herode ne gyae nenj waa ko."

³² Kenjte Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, "ε gyu ke yako mena adaote njonanj nyiaa, maa gberaa felinjumεε na maa kyɔ balanj gyeɛ na kyoo, te weeya atoorote man na maa tanj ma tom." ³³ Mɔɔna kaboena nyi maa mo me sia tee me dee gyue dεdεε gyeɛ na kyoo na ke tεε kena. Nawolo nyi yεε senaa nε, Gyerusalem donɔɔ man te kaboena nyi Wurubuare dekanjkenjgɔɔra waa yenj.

³⁴ Kenjte Yesu yakowɔ nyiaa, "O Gyerusalemtena, O Gyerusalemtena, εmεε koono Wurubuare akpenjkenjgɔɔra banj te ε funjii Wurubuare kpilala banj ɔ be kpili ε gyanj nε boyo. Ma te yεε mena kenj maa yilaa njon kɔɔ me gyanj ngba mena kenj kegyim talabo ne yilaa ɔ bia do ɔ benjkeεε tεε nε, mɔɔna ε te fa manj gbεε ya. ³⁵ ε kεε, Wurubuare ta lese ɔ sia lee ε donɔɔ kenj dɔɔ. Te mεε yako njon ε ke nyii nyiaa, ε be gyae ε kena manj bela ya kelii debanj kenj ε keyako nyiaa, 'Walanj njon ɔ ne kɔɔ de Gbenjyoo Wurubuare yele man nε, njon na nyeebam.'"

Yesu kekɔɔ balee njolo kawee

14 Gyudatena kefeεfowee daale nε, Yesu gyuu Farasiitena siamante njolo dεε ɔ kaa di. ɔ ke kyaa botɔɔ kenj na, Farasiitena banj na deke e baa kεε nyi baa nyinj kolo yako lee ɔ wose man. ² Kenjte balee njolo njon ɔ ba bokee nε kɔɔjawɔ Yesu gyanj, ³ te Yesu bɔɔse Gyudatena mmaraa wolala banj na Farasiitena banj nyiaa, "Da mmaraa ne fa gbεε nyi dεε kyɔ walanj kawee kefeεfowee yaa bεε fa daa gbεε ya?" ⁴ Mɔɔna be man njolo te gyuuu ɔ kɔɔ ya. Kenjte Yesu kyanj kaweete njon nyinjmaa man te ɔ kyɔ e kawee te ɔ kɔɔ e gbεε. ⁵ Botɔɔ te Yesu bɔɔse wɔ nyiaa, "Akpaε ε man njolo dana bu baale bii yaa wonembu te ɔ yale ditiribuɔɔ man

kefeεfowee na, ɔ be gyae waa lese e debokenanj man yee?" ⁶ Mɔɔna ba te tale tiranɔɔ fa e ya.

Wose keyɔkɔse

⁷ Yesu kena mena kenj balanj banj bɔɔ baake wɔ kɔɔ weenεε njan tεε kεε tɔɔsee akyaese kpaakpaε nyinjnan nε, ɔ gɔɔɔ dudu kei fa wɔ nyiaa, ⁸ "Akpaε njolo de baake nenj alowɔlere weenεε tεε nε na pereε dekyae kpaakpaate ya. Nawolo nyi gyae ke tale kɔɔ nyi ɔ te baake walanj njolo njon ɔ kela nenj nε mɔɔ kɔɔ botɔɔ. ⁹ Akpaε de kɔɔ mena na walanj njon ɔ be baake ε bala nε, waa kɔɔ kaa yako nenj nyiaa 'Koro mo n dekyae fa balee kei.' Botɔɔ na desεnj gyae ke kyanj nenj, na n ke gyu ke kyaa botɔɔ kenj be tanj obuɔ ya nε. ¹⁰ Mɔɔna nyi akpaε njolo de baake nenj gyu ɔ dεε nε, gyu ke kyaa botɔɔ kenj be tanj obuɔ ya nε te akpaε walanj njon ɔ be baake nenj de kɔɔ nε waa yako nenj nyiaa, 'Me gyoo koro ke kyaa dekyae kpaakpaate man.' Kei gyae ke fa nenj obuɔ balanj banj bɔɔ baake wɔ nε pou siaman. ¹¹ Nawolo nyi walanj kamase njon ɔ gyina ɔ wose na Wurubuare waa yɔkɔse e, te walanj kamase njon ɔ yɔkɔse ɔ wose na Wurubuare waa gyina e adido." ¹² Botɔɔ te Yesu yako walanj njon ɔ be baake e gyu ɔ dεε nε nyiaa, "Akpaε n do kesaa te n ne gyae n ke baake balanj kaa di be nɔɔ nε, na baake n gyoona yaa n naabia yaa n lonjtona yaa n tebia banj be dana kɔɔba nε ya. Nawolo nyi n yεε mena na banj mɔɔ baa kaa baake nenj wee daale tɔ kom. ¹³ Mena dɔɔ nyi akpaε n do kesaa na, baake ayematenana na ɔtakasese na abafanjε na siayεεεsatena. ¹⁴ N yεε mena na Wurubuare waa hiraa nenj. Nawolo nyi banj be gyae baa tale yεε mena tɔ nenj kom ya, mɔɔna Wurubuare ne gyae la waa tɔ nenj kom wee kenj waa gyuuu balanj banj be gbεenenj tenεε ɔ siaman lee yenj man nε."

Nɔɔkedi dinaa daale dudu

Mateo 22:2-10

¹⁵ Balanj banj banj na wɔ kyaa bee di weenεε njan man njolo kenyii nombia kenja nε ɔ yako Yesu nyiaa, "Walanj njon waa di weenεε Wurubuare gyoori kenj man nε, njon na nyeebam!" ¹⁶ Kenjte Yesu tiranɔɔ fa e nyiaa, "Balee njolo kyaawɔ te wee daale ɔ doo kesaa, te ɔ baake balanj burum nyi be kaa di. ¹⁷ Debanj kenj weenεε njan kedi be lii nε, ɔ kpila ɔ tobaale nyi waa ta baake balanj banj ɔ be lo yele baake wɔ nε nyiaa, 'ε kɔɔ, ba te tanj kpene kamase.'

¹⁸ Mɔɔna be popou wɔnεε ba wose lee wɔle dokolonj dokolonj. Walanj gyanjgbate njon tobaale njon be gyu ɔ gyanj nε yakowɔ nyiaa, 'Ma ke lεε tεεle daale yaa te mee gyu me kaa kεε ke mena dɔɔ mεε waase nenj bo mɔɔ gyae maa tale kɔɔ ya.'

¹⁹ Njolo mɔɔ yako e nyiaa, 'Ma te lεε nunkyuese baala kufu banj baa yεε tom fa manj te mee gyu me kaa mo wɔ fara kεε be donj man, mena dɔɔ mεε waase nenj bo mɔɔ gyae maa tale kɔɔ ya.'

²⁰ Kenjte njolo mɔɔ yakowɔ nyiaa, 'Ma ke yala alo yaa, mena dɔɔ mɔɔ gyae maa tale kɔɔ ya.'

²¹ Mena ɔɔ tobaale ɔɔn besewɔ ɔɔy ke yako ɔ ɔgben-gyoo ɔɔn nombia ɔɔn ɔɔn yako e ne. ɔ ɔgben-gyoo ɔɔn ke nyii nombia keɔa ne ɔ ɔgyeɔa baɔ nideli te ɔ yako ɔ tobaale ɔɔn nyiaa, 'Bese ɔɔy donɔɔ keɔ abɔnterese na ɔɔe gbɛeneɔ ɔɔn man, na n kaa baake ayematena na ɔtakasese na siayelɛesatena na abafanɔe nyi be popou baa kɔɔ.'

²² Te kyare ya ne tobaale ɔɔn besewɔ kɔɔ kaa yako ɔ ɔgben-gyoo ɔɔn nyiaa, 'Me ɔgben-gyoo, kpene keɔ n be kpila maɔ nyi maa yeɛ ne, ma te yeɛ mɔna akyaese seɛ doo burum.' ²³ Keɔte balee ɔɔn yako ɔ tobaale ɔɔn nyiaa, 'Gyu donɔɔ keɔ denɛ wɔla na ke gbɛeneɔ pou man, na n kaa mo balan kɔɔ na ma dekpɔɔalan keɔ kenyiɔ wulu.' ²⁴ Mɛɛ yako ɔɔn e ke nyii nyiaa, 'Balan baɔ kɔɔ lɔ yeɛ baake wɔ ne, be man ɔɔlo na ɔɔlo kɔɔ be gyae ke daa me weeneɛ keɔa ya.'"

Kaale keɔ doo Yesu kesila

Mateo 10:37-38

²⁵ Wee daale balan burum baale kesila Yesu bee gyuu ne, ɔ besena ɔ sia tee wɔ te ɔ yako wɔ nyiaa, ²⁶ "Akpaɔ ɔɔlo ne kɔɔ me ɔɔaɔ ɔ kaa sila maɔ te ɔ te gyae maɔ kela ɔ kya na ɔ naa na ɔ weɛle na ɔ bia na ɔ kegyiise na ɔ naabia na ɔ deesina na ɔɔn gbagba ɔ wose koran ya ne, ɔ be gyae waa tale bese me kaseele ya. ²⁷ Te walan kamase ɔɔn ɔ ta mo ɔ ɔpaɔɔan keɔ ka seɔe fa kaale na yeɔ na waa sila maɔ ya ne, ɔ be gyae waa tale bese me kaseele ya.

²⁸ Akpaɔ e man ɔɔlo ne gyae waa baɔ deni dinaa na, ɔ beɛ kyaa na waa bu deni keɔ abɔɔ koya keɛ nyi kɔba keɔ ɔ dana ne gyae ka yeɛ deni kenan kebaɔ yeɛ?

²⁹ Nawolo nyi akpaɔ ɔ see deni keɔ mokɔɔ te ɔ te tale taɔ ke ya na, baɔ pou baa naa ke ne baa boɔo e, ³⁰ nyiaa 'Balee kei korowɔ nyi ɔ ne baɔ deni mɔna ɔ nyiɔmaa te ɔɔaɔe ya.'

³¹ Keɔte Yesu besewɔ yako nyiaa, akpaɔ gyoo ɔɔlo dana yoonɔɔtɔna kakpɔɔse kufu (10,000) te ɔ ne gyuu ɔ kaa yoo na ɔ ɔɔn gyoo ɔɔn ɔ dana yoonɔɔtɔna kakpɔɔse sao (20,000) na, ɔ be gyae waa kyaa na waa gyueɔ keɛ nyi waa tale mo ɔ wui yoonɔɔtɔna kakpɔɔse kufu (10,000) baɔ ke yoo na ɔ ɔɔn ɔɔn wui yoonɔɔtɔna kakpɔɔse sao (20,000) baɔ yeɛ? ³² Nyi akpaɔ ɔ keɛ nyi ɔ be tale yoo na e ya ne, debaɔ keɔ ɔ ta benaa ta e ya na waa kpila tereɛ gyuu ke doo e nyi waa yela baa desina ba nsana na baa kyaa wosefɛereɔ man. ³³ Mena mɔ te e man walan kamase ɔɔn ɔ be gyae waa tale tina kpene kamase keɔ ɔ dana yela ya ne, ɔ be gyae waa tale bese me kaseele ya."

³⁴ Keɔte Yesu besewɔ yako nyiaa, "Yabia dei mɔna akpaɔ ka ɔɔn keɔ da lee ke man ne, n be gyae n ke tale yela ka ke yeɛ ɔɔn bela ya. ³⁵ De kɔɔ mena na, yabia kenan be dei fa kolo na kolo keyeɛ bela ya, bee fuɔ ke bo leki. Walan kamase ɔɔn ɔ dana deɔela anenyiɔ dei na, waa tei nombia ɔɔn mɛɛ yako ne."

Nam ɔɔn ɔ ba yoo ne dudu

Mateo 18:12-14

¹⁵ Debaɔ daale ne, lempoolɛera burum na nombi-akumɛɛyɛera kɔɔaɔ Yesu ɔɔaɔ be kaa nyii nombia ɔɔn ɔ na wolo ne. ² Keɔte Farasiitena na Gyudatena mmaraa wolala ɔɔrokosowɔ yako nyiaa, "Balee kei ɔɔn ɔ ne leɛ nombiakumɛɛyɛera do ɔ wose man te ɔ ne dii bom na wɔ gba koran."

³ Mena ɔɔn Yesu ɔɔn dudu kei fa wɔ nyiaa, ⁴ "Akpaɔ e man ɔɔlo dana namense ɔɔnɔnɔ (100) te be man ɔɔlo da yoo na wɔ te ɔ ne yeɛ?" ɔ be gyae waa tina ɔɔnɔnaara na kufu kadaale (99) baɔ yela ɔɔle nsana botɔɔ na waa ta keo ɔɔn ɔ ba yoo ne kaboena waa naa e yeɛ? ⁵ Te akpaɔ ɔ naa e na, ɔ be gyae waa nyanɛe na waa gate e gyakaa ɔ degbaɔbaɔ ɔɔn mo e gyuu deɛ yeɛ? ⁶ ɔ gyuu deɛ ne waa baake ɔ gyoo na ɔ tebia ɔɔaɔe na waa yako wɔ nyiaa, "E yela deɛ nyanɛe na wolo nyi ma te naa me nam ɔɔn ɔ ba yoo ne. ⁷ Mɛɛ yako ɔɔn e ke nyii nyiaa, mena ke te akpaɔ nombi-akumɛɛyɛere dokolon de kyɛkeɛ lee ɔ gbɛeneɔ kumɛe man te ɔ kɔɔ Wurubuare ɔɔaɔ ne, baɔ be kyaa Wurubuare man adido ne baa nyanɛe ɔ ɔɔn kela balan ɔɔnɔnaara na kufu kadaale baɔ beɛ gyueɔ nyi be gbɛeneɔ tenɛ Wurubuare siaman, mena ɔɔn tekaboena nyi baa kyɛkeɛ lee be gbɛeneɔ kumɛe man ya ne."

Kɔbabii keɔ kɔ yoo ne dudu

⁸ Yesu besewɔ yako nyiaa, akpaɔ alo ɔɔlo dana kɔba wolom bia kufu te ɔɔn man dokolon da yoo na wɔ te ɔ ne yeɛ? ɔ be gyae waa kyanɛe kanea na waa gbɛe ɔ deni man na waa keo yenaɔ kamase nideli kaboena waa naa ke yeɛ? ⁹ Te akpaɔ ɔ naa ke na, ɔ ne baake ɔ gyoo na ɔ tebia ɔɔaɔe na waa yako wɔ nyiaa, "E yela deɛ nyanɛe nawolo nyi ma te naa me kɔba wolom bii keɔ kɔ yoo ne. ¹⁰ Mɛɛ yako ɔɔn e ke nyii nyiaa, mena ke te akpaɔ nombiakumɛɛyɛere dokolon de kyɛkeɛ lee ɔ gbɛeneɔ kumɛe man te ɔ kɔɔ Wurubuare ɔɔaɔ ne, Wurubuare kpilala baɔ be kyaa adido ne baa nyanɛe ɔ ɔɔn."

Yesu kegyɔ dudu lee bu ɔɔn ɔ ba yoo ne wose man

¹¹ Yesu besewɔ gyɔ dudu kei fa wɔ nyiaa, "Balee ɔɔlo kyaaɔ na ɔ dana bia baala bala. ¹² Wee daale balee kei bu kemaasa ɔɔn yako ɔ kya nyiaa, 'Taata, kpala nya abɔɔ ɔɔn n dana ne na n ka mo me wui fa maɔ.' Mena ɔɔn ɔ kya ɔɔn kpala wa abɔɔ ɔɔn fa ɔ bia baɔ.

¹³ Te di weeya ala ya te ɔ bu kemaasa ɔɔn kɔɔ abɔɔ ɔɔn ɔ be nyim ne pou te ɔ moo kɔba keɔ do ɔ wose man te ɔ moo ɔ nyee baɔ teɛle wɔle daale man. ɔ ke gyuu botɔɔ ne, ɔ moo kɔba keɔ ɔ dana ne ke yeɛ ke-huhoori wɔleɛ ke pou. ¹⁴ ɔ ke wɔleɛ kɔba keɔ pou taɔ ne, tanam dinaa daale yalawɔ teɛle kenan pou ɔɔn te ɔ wose kyanɔ e nideli. ¹⁵ Mena ɔɔn ɔ gyuuɔ ɔ kaa di paa fa donɔɔte ɔɔlo, te donɔɔte ɔɔn moo e gyuu nyi waa gyuu ke keɛ ɔ kekuriise ɔɔn. ¹⁶ Na nafa ɔ loo gyakaa nyi

waa nyiŋ kekuiriise banj weeneɛ njan njaale di, mɔna ŋolo te fa e nja ya.

¹⁷ ɔ sia ke njanjee e ne ɔ yako ɔ wose nyiaa, 'Me kya tewulɛɛ pou ne dii baa kaase, te manj kyaa kebo kenj tanam ne gyae ke kara ma nyee?' ¹⁸ Maa koro na maa bese gyu me kya gyanj na me kaa yako e nyiaa, 'Taata, ma te yɛɛ nombiakumɛɛ tia Wurubuare te ma te yɛɛ tia nyanj mɔ. ¹⁹ Mena dɔɔ ma tekaboena nyi nya baake manj n bu bela ya, mo manj yɛɛ ngba n tewulɛɛ banj man ŋolo ne.' ²⁰ Mena dɔɔ ɔ korowɔ mo gbɛɛ ɔ ne gyu ɔ kya gyanj. Debanj kenj ɔ dɔŋɛɛ lemlɛm ɔ ne kɔŋ dɛɛ ne, ɔ kya naa e te ɔ bu ŋon nombia yɛɛ e waranase te ɔ yeuwɔ kegyanjee na e te ɔ pukaa e nyanjee na e.

²¹ Botɔɔ te ɔ bu ŋon yako e nyiaa, 'Taata, ma te yɛɛ nombiakumɛɛ tia Wurubuare te ma te yɛɛ tia nyanj mɔ. Mena dɔɔ ma tekaboena nyi nya baake manj n bu bela ya. Mo manj yɛɛ ngba n tewulɛɛ banj man ŋolo ne.'

²² Kenjte ɔ kya ŋon baake ɔ tewulɛɛ banj yako wɔ nyiaa, 'E kanj e wose na e ka lese kegba dɔɔɔɔ kpaakpaate kenj kɔŋ kaa do e. E do e kɔlabia ɔ nyinjmaa man na e ka do e nkyokotase. ²³ Na e ke gyu ka mo nunkyue baale dinaa ŋon kɔŋ kaa ko na dee di de dɔɔ. ²⁴ Nawolo nyi yɛɛ yaa ngba me bu kei yenjae te ɔ besewɔ fonj ne. Nafɔ na ɔ ta yoo te nenɛɛ ma te naa e bela.' Kenjte be fiasɛɛ bɛɛ nyanjee na bee di be dɔɔ.

²⁵ Debanj kenj bɛɛ yɛɛ kenja pou ne, na ɔ bu kegyia ŋon kyaa wɔɔman. ɔ ka lee wɔɔ ɔ ne kɔŋ te ɔ ba bɛnaa dɛɛ ne, ɔ nyii wɔɔɔɔ na suya ne tao kela. ²⁶ Kenjte ɔ baake ɔ kya tewulɛɛ banj man ŋolo bɔɔɔɔ e kpene kenj be kɔŋ dekpɔnalanj man. ²⁷ Te ɔ tiranɔɔ fa e nyiaa, 'N naabu ŋon ta bese kɔŋ donɔɔ te n kya koo nunkyue baale dinaa ŋon, nawolo nyi ɔ ta bese kɔŋ dɛɛ na nyeedonj.'

²⁸ Botɔɔ te ɔ bu kegyia ŋon gyanj banj bɛɛ nyi ɔ ba gyoo dekpɔnalanj kenj man bela ya. ɔ kya ke nyii mena na te ɔ leewɔ kɔŋ kaa waase e nyi waa gyoo dɛɛ. ²⁹ Kenjte ɔ yako ɔ kya nyiaa, 'Taata nyanj keɛ, kulutoonɛɛ kenja pou me kyaa mɛɛ som neŋ ngba gbenji ne, te ma te yɛɛ deŋele donj n dɔɔ ya. Wonj te n faa manj? N te faa ta manj asoobii panjanj gba na daa na me gyoona mɔ ke-di de dɔɔ ya. ³⁰ Mɔna n bu kei ŋon ɔ ba mo nya abɔɔ pou ke wɔɔɛ futooli ala dɔɔ te ɔ ba bese kɔŋ donɔɔ nyinjmaase wolo ne te n koo nunkyue baale dinaa ŋon fa.' ³¹ Kenjte ɔ kya ŋon yako e nyiaa, 'Me bu, debanj kamase n kyae me gyanj te kpene kamase kenj me dana ne yɛɛ n wui. ³² Mɔna kaboena nyi dee di de dɔɔ na dɛɛ nyanjee. Nawolo nyi yɛɛ yaa ngba n naabu kei yenjae te ɔ besewɔ fonj ne, nafɔ na ɔ ta yoo te nenɛɛ da te naa e.'

Tomyɛɛre kegyia ŋolo wose man dudu

16 Kenjte Yesu gyɔɔ dudu fa ɔ kaseela banj nyiaa, 'Kɔbɔte ŋolo kyaawɔ kenj ɔ dana tobaale ŋon ɔ ne keɛ wa abɔɔ pou dɔɔ, te be yako balee ŋon nyi ɔ tobaale ŋon ne wɔɔɛ ɔ kɔba. ² Mena dɔɔ balee ŋon baake ɔ tobaale ŋon te ɔ bɔɔɔɔ e nyiaa, wonj nombia yaa mee nyii lee n wose man ne? Kɔŋ kaa bu abɔɔ ŋon pou doo n nyinjmaa man ne akɔntaa fa manj, nawolo nyi n ba tekaa keɛ ma abɔɔ dɔɔ bela ya.' ³ Botɔɔ te tobaale ŋon yakowɔ ɔ nyee man nyiaa, 'Me gbenjgyoo ne gyae waa

gegi manj lee ma tom man. Sena te maa yɛɛ? Mɔɔ tanj donj me kaa fara ya, te abɔɔ kasolee mɔ dana manj desɛɛ.' ⁴ Kenjte ɔ yako ɔ wose nyi me ta gyanj kpene kenj maa yɛɛ kenj nyi akpaa ma tom de wɔɔɛ na, maa nyiŋ balan banj baa lɛɛ manj be dɛɛ. ⁵ Mena dɔɔ ɔ baake balan banj pou be dana ɔ gbenjgyoo ŋon koma ne dokolonj dokolonj. Kenjte ɔ bɔɔɔɔ gyanjgɔte ŋon nyiaa, 'Kom anjmonj te n dana me gbenjgyoo?' ⁶ Kenjte ɔ tiranɔɔ fa nyiaa, 'Nunj garawaase sɔŋonaara na kufu (90).' Te tobaale ŋon lese ɔ kom tɔne kenj fa e te ɔ yako e nyiaa, 'Tisi kyaa bilenj na n ke kyɛɛkeɛ ke yɛɛ garawaase sɔŋola na anonj (45).' ⁷ Kenjte ɔ besewɔ bɔɔɔɔ balate ŋon mɔ nyi, 'Kom anjmonj te nyanj dana me gbenjgyoo?' Te ŋon mɔ tiranɔɔ fa e nyiaa, 'Manj dana e kom kameese tasase kakponj (1000).' Kenjte tobaale ŋon lese ɔ kom tɔne fa e te ɔ yako e nyiaa, 'Kyɛɛkeɛ ke yɛɛ sɔŋononjse akpenj gyanaara (800).' ⁸ ɔ gbenjgyoo ŋon ke nyii wa ayɛɛŋ ne, ɔ kelɛɛ ɔ tobaale nkon-topoote ŋon nyi ɔ gyanj adao nideli. Nawolo nyi tɛɛle kei dɔɔ balan gyanj adaosebia njan baa mo kyaa na be tebia kela balan banj bee yee Wurubuare ne.

⁹ 'Mena dɔɔ mɛɛ yako ŋon e ke nyii nyi e mo tɛɛle kei dɔɔ abɔɔ yɛɛ deeli lese gyoori, na akpaa abɔɔ njan de tanj ne, na ke yela Wurubuare ke lɛɛ ŋon na e ke kyaa ɔ gyanj kekpaakekpaa. ¹⁰ Walaŋ kamase ŋon ɔ ne di anokoare kolo peperee dɔɔ kekeɛ man ne, waa di anokoare kolo dinaa mɔ dɔɔ kekeɛ man. Te walaŋ kamase ŋon ɔ bee di anokoare kolo peperee dɔɔ kekeɛ man ya ne, ɔ be gyae waa di anokoare kolo dinaa mɔ dɔɔ kekeɛ man ya. ¹¹ Akpaa nyi n bee di anokoare tɛɛle kei dɔɔ abɔɔ kekeɛ dɔɔ ya na, amɔte ne gyae la waa mo abɔɔ kpaakpaa njan ne dana tɔɔɔɔ Wurubuare man ne do neŋ n nyinjmaa man? ¹² Te akpaa n te di anokoare keɛ ŋolo abɔɔ dɔɔ nideli ya na, amɔte ne gyae la waa sɛɛ mo nyanj gbagba wui do neŋ n nyinjmaa man?

¹³ Tobaale kamase be gyae waa tale som gbenjgyoona bala ya. De kɔŋ mena na waa kɔba ŋolo na waa gyae ŋolo nombia, yaa waa som ŋolo kela ŋolo. E be gyae e ke tale som Wurubuare na kɔba bom ya.'

¹⁴ Farasiitena banj be sia ne yɛɛ kɔba dɔɔ nideli ke nyii nombia kenja ne, ba borjo Yesu kulu e. ¹⁵ Kenjte Yesu yako wɔ nyiaa, 'E mɛɛ yɛna balan banj e ne desina e wose balan siaman, mɔna Wurubuare gyanj e konɔɔɔ man. Nawolo nyi kpene kamase kenj balan ne bu ke nideli ne, ke yɛɛ kolo anekolanj ke Wurubuare siaman. ¹⁶ Wurubuare mmaraase njan, na Wurubuare akpenjkenjgyooɔɔɔɔ nombia njan dɔɔ te balan ne dii pete Gyɔɔ Wurubuare lonjɔɔɔɔ ŋon kɔŋawɔ. Lee mena debanj kenj Gyɔɔ be kɔŋ pou na, bee kolosi Wurubuare gyoori kenj wose man nombia kpaakpaa njan, te walaŋ kamase na pereɛ nyi waa gyoo ke man. ¹⁷ Dana donj nyi kolo bii peperee ka yo lee Wurubuare mmaraase njan man, kela nyi adido na ateta ke njaalaa. ¹⁸ Walaŋ kamase ŋon ɔ bɛɛ ɔ weɛle te ɔ yala alo wɔle ne, Wurubuare siaman na tɛnate gyae ŋolo weɛle baa Te walaŋ kamase ŋon mɔ ɔ yala alo ŋon ɔ baale be bɛɛ e na, Wurubuare siaman na tɛnate mɔ gyae ŋolo weɛle baa.'

Kɔbate ɲolo na Lasarose wose man nombia

¹⁹ Kenɛte Yesu besewɔ yako nyiaa, “Kɔbate ɲolo kyaawo kenɛ ɔ na do abɔɔ kpaakpaa nyinjan ɲan ɲe dana koyadorɛ te ɔ ne di gyonɛ wee kamase. ²⁰ Wee na wee mɔ na, bɛɛ mo balee diyemte ɲolo ɲon bɛɛ baake e nyi Lasarose nɛ, kaa see kɔbate ɲon denanɔɔ man. Na Lasarose kei wose pou te kulii gyamɛɛ. ²¹ ɔ ne kɔɲ kaa kyaa botɔɔ gyakaa loo nyi waa nyinɛ kɔbate ɲon weenɛɛ ɲan ne yale tɛɛle man nɛ ɲaale di. Na babaase gba ne kɔɲ kaa denɛɛ ɔ gyamɛɛ ɲan. ²² Wee daale nɛ, balee diyemte ɲon kaa yeɲawɔ te be wuu e te Wu-rubuarɛ kpilala kaa seele ɔ woo gyu Aberaham gyan Wurubuarɛ man. Kenanɛ wɔle te kɔbate ɲon mɔ kaa yeɲawɔ te be wuu e te ɔ gyuuwɔ ka gyoo boalanɛ kenɛ ke bɛɛ yem ya nɛ man. ²³ ɔ ke doo botɔɔ ɔ ne naa diyem nɛ, ɔ gyinaa ɔ sia kɛɛ adido na te ɔ naa Aberaham lemlem na Lasarose ɲon kyaa ɔ yenanɛ. ²⁴ Botɔɔ te kɔbate ɲon gyinaa ɔ kɔɔ baake Aberaham nyiaa, ‘Me kya Aberaham! Wii me waranɛɛ na n ke yela Lasarose ka mo ɔ nyimbii ke ɔɔɔ lonɛ man, na waa mo kaa tina me laakem na ma wose ke fɛɛ manɛ kyomii, nawolo nyi mɛɛ naa diyem nideli boalanɛ kei man!’ ²⁵ Kenɛte Aberaham tiranɔɔ fa e nyiaa, ‘Me bu, tɔɔɔ nyi debaranɛ kenɛ n kyaa tɛɛle dɔɔ nɛ n nyinɛ abɔɔ kpaakpaa di gyonɛ, na Lasarose ɲon doo diyem man ɔ na yeyɛɛ, te nɛnɛɛ ɲon mɔ ne di gyonɛ kebo te nyanɛ mɔ n doo diyem man n na yeyɛɛ. ²⁶ Te agyakanɛ yɛna nyi, kɔɔ dinaa dinaa daale doo daa na ɲon nsana kenɛ nyi banɛ be kyaa kebo nɛ be gyae baa tale gbaa kɔɲ ɛ gyanɛ ya, mena mɔ te banɛ be kyaa botɔɔ nɛ be gyae baa tale gbaa kɔɲ de gyanɛ kebo ya.’ ²⁷ Kenɛte kɔbate ɲon yako e nyiaa, ‘Me kya, kenanɛ na mɛɛ sola nɛɲ bo, kpila Lasarose ka bese gyu me kya dɛɛ, ²⁸ nawolo nyi me dana naabia baala banonɛ na ɔ kaa faree wɔ, na mena ya na banɛ mɔ baa kɔɲ kaa naa diyem boalanɛ kei man.’ ²⁹ Kenɛte Aberaham yako kɔbate ɲon nyiaa, ‘Ba gyanɛ Wurubuarɛ mmaraase ɲan ɔ be yeli Mosesi be ɲmarase see, na Wurubuarɛ nombia ɲan Wurubuarɛ akpenɛkpenɛgyɔɔra ba wolo nɛ. Mena dɔɔ baa tei nombia ɲenanɛ nideli.’ ³⁰ Botɔɔ te kɔbate ɲon tiranɔɔ nyiaa, ‘Koa me kya Aberaham! Akpaa ɲolo da lee woya man kebo gyu keyako wɔ nɛ, baa kyɛɛkeɛ lee be nombiakumɛɛ keyɛɛ man na baa kɔɲ Wurubuarɛ gyanɛ.’ ³¹ Kenɛte Aberaham yako e nyiaa, ‘Nyi akpaa be te nyii Mosesi na Wurubuarɛ akpenɛkpenɛgyɔɔra banɛ nombia ya nɛ, mena mɔ te ɲolo de fom lee yeɲ man kebo gyu be gyanɛ koranɛ na kɔɔ gyae baa tanɛ bua e ya.’”

Yesu kekolosi lee dukum na keɛɛdi na tom keyɛɛ wose man

17 Kenɛte Yesu yako ɔ kaseela banɛ nyiaa, “Abɔɔ ɲan ne yeli balanɛ ne yɛɛ dukum nɛ gyae ke kɔɲ, mɔna nyanɛ ɲon ɲe gyae ke ta n dɔɔ kɔɲ nɛ nya laako! ² Akpaa nyi ba mo boe dinaa dinaa kpanɛ n wɔɲe man te be funɛ nɛɲ do epo man nɛ, dei fa nɛɲ kela nyi n ke yela bia buruburu kɛwɔ man ɲolo keyɛɛ dukum. ³ Mena dɔɔ

ɛ kɛɛ ɛ wose nideli. Akpaa n dɔɔ de yɛɛ nɛɲ dukum na lese si e, te akpaa ɔ nyii ɔ wose asɛɛ te ɔ kyɛɛkeɛ na mo kyɛɛ e. ⁴ Akpaa ɔ yɛɛ nombiikum tia nɛɲ betabonyetooro wee dokolonɛ, te ɔ bese kɔɲ n gyanɛ betabonyetooro wee dokolonɛ kenanɛ kaa doo nɛɲ teree na mo kyɛɛ e.”

⁵ Kenɛte Yesu kpilala kufu bala banɛ yako e nyiaa, “De Gbenɛgyoo, yela da keɛɛdi ka bo kpu.” ⁶ Kenɛte de Gbenɛgyoo Yesu yako wɔ nyiaa, “Akpaa ɛ keɛɛdi yɛɛ peperee ɲgba kefaabii koranɛ nɛ, ɛ ke tale yako danɛ nyi ‘Kulu na n lila pou na n kaa seɲ epo man, te gyae ke kɔɲ mena.’ ⁷ Dɛɛ mo ke nyi ɛ man ɲolo dana tobaale ɲon ɔ ne fare fa e yaa ɔ ne kɛɛ ɔ namense dɔɔ. Akpaa tobaale ɲon da lee ɲale man kɔɲ nɛ, ɔ gbenɛgyoo ɲon bɛɛ yako e nyi tisi kyaa bilenɛ na n kedi ya. ⁸ Mɔna ɔ ne yako e bo nyi, ‘Desina n wose na n ke saa me balinɔɔ weenɛɛ fa manɛ na n ke kyaa daa man maa di na maa nyɔɔ, me tanɛ na pena nyanɛ mɔ n kaa di na n ke nyɔɔ.’ ⁹ Kaboena nyi balee ɲon waa do ɔ tobaale ɲon kɔɔ nyi ɔ te yɛɛ kpene kenɛ ɔ be yako e nyi waa yɛɛ dɔɔ? Koa. ¹⁰ Mena te doo fa ɛmɛɛ mɔ, nyi akpaa ɛ yɛɛ kpene kamase kenɛ mɔɔ yako ɲon nyi yaa yɛɛ nɛ, kaboena yaa yako nyi de tanɛ yɛɛ n tewulɛwɔ, tom kenɛ kaboena nyi dɛɛ yɛɛ nɛ te de yɛɛwɔ.”

Yesu kekɔɔ balanɛ kufu baale kawee yayam

¹¹ Yesu ka mo ɔ nyee banɛ ɔ ne gyu Gyerusalem donɔɔ man nɛ, ɔ tɛɛwɔ Samaria na Galelia tɛɛlese wulu man. ¹² Debaranɛ kenɛ ɔ na gyoo akuraa daale man nɛ, balanɛ kufu baale banɛ bɛɛ wee kawee yayam nɛ kɔɲawɔ be kaa gyanɛɛ na e te be dɔɔɔ seɲ lemlem, ¹³ kenɛte be gyinaa be kɔɔ nyiaa, “De Gbenɛgyoo Yesu! Waaseda wii de waranɛɛ!”

¹⁴ Yesu kena wɔ kenɛ nɛ, ɔ yako wɔ nyiaa “ɛ mo ɛ wose kawola Wurubuarɛ saese banɛ.” Be kee gyuu nɛ te be kaweeɛ ɲan tanɛwɔ.

¹⁵ Be man ɲolo kena nyi ɔ kawee te tanɛ nɛ, ɔ besewɔ kɔɲ Yesu gyanɛ na ɔ ne fae yeesa lese Wurubuarɛ yele. ¹⁶ Kenɛte ɔ kaa bunɛwɔ Yesu nawɔɔtɛɛ do e kɔɔ. Na mena balee kei yɛɛ Samaria baale e.

¹⁷ Botɔɔ te Yesu kɔɔɔwɔ nyiaa, “Na balanɛ kufu te me kyɔɔwɔ yee? Te nde balanɛ kadaale akanɛ banɛ? ¹⁸ Weera dɔɔ te ɲɔɔle kei waagenɛ yɛna walanɛ ɲon ɔ ba bese kɔɲ ɔ kaa fa Wurubuarɛ karanɛ?” ¹⁹ Botɔɔ te Yesu yako e nyiaa, “Koro na n ke ta, n keɛɛdi dɔɔ te n nyinɛ kawee kekɔɔ.”

Yesu kekolosi lee Wurubuarɛ gyoori kenɛ wose man

Mateo 24:23-28, 37-41

²⁰ Wee daale nɛ Farasiitena baale kɔɔɔ Yesu nyiaa, debaranɛ wonɛɛ te Wurubuarɛ gyoori kenɛ gyae ke kɔɲ. Kenɛte Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyi, “Wurubuarɛ gyoori kenɛ be gyae ke kɔɲ na ɛ kena ke na ɛ sia fonɛɛ nyi kɛɛ kɔɲ ya. ²¹ ɲolo be gyae waa yako ɲon nyiaa ‘ɛ kɛɛ, kenɛ yaa kebo,’ yaa ke kyaa yenanɛ daale ya! Nawolo nyi Wurubuarɛ gyoori kenɛ kyaa ɛ man.”

²² Kenɛte Yesu yako ɔ kaseela banɛ nyiaa, “Debaranɛ daale gyae kekɔɔ kenɛ ɛ ke gyae nyi ɛ ka bese naa manɛ Deni-

walanj Bu ñon kekyaa man wee dokolonj gba, mɔna ɛ be gyae ɛ kena ya." ²³ Balanj baa yako ñon nyiaa, "Ɔ kyaa kebo, yaa Ɔ kyaa yenanj daale! Mɔna ɛ na yekii sila wɔ ya. ²⁴ Nawolo nyi wee keñ manj Deniwalanj Bu ñon maa bese kɔñ ne, walanj kamase waa naa manj ngba mena keñ ɔga ne ñmaale adido te walanj kamase ne naa ka keñmanjee keñ ne. ²⁵ Mɔna kaboena nyi maa tanjbeɛ naa diyem nideli, na gyenj wee kei balanj ke beɛ manj pe.

²⁶ Mena keñ be kɔñ Nowa kekyaa man ne, mena mɔ te gyae ke kɔñ manj Deniwalanj Bu ñon ka bese kɔñ man. ²⁷ Mena Nowa weeya ñenanj man ne, na balanj gyakaa bee dii na beɛ nyɔɔ, na ala na baala mɔ ne yala dɔña kelii debanj keñ Nowa ba gyoo adakaa keñ man te loñ keñ waalewɔ kaa koe balanj pou.

²⁸ Mena mɔ te yɛwɔ Lɔɔte kekyaa man. Balanj gyakaa bee dii na beɛ nyɔɔ, na baale ne ɔɔ abɔɔ na baale mɔ ne leɛ, na baale ne duu abɔɔ na baale mɔ ne ma denɛɛ. ²⁹ Mɔna wee keñ Lɔɔte ba lee Sodom donɔɔ man ne, Wurubuare yela boalanj na kpatakpela leewɔ adido kɔñ kaa kpa Sodom donɔɔ pou.

³⁰ Mena mɔ te wee keñ manj Deniwalanj Bu ñon maa beɛ lee ne gyae ke futaa balanj. ³¹ Mena wee kenanj ne walanj kamase ñon Ɔ be kyaa Ɔ deni man ya te wa abɔɔ doo Ɔ deni man ne, Ɔ na bese gyu ka lese ña ya. Mena mɔ te walanj ñon Ɔ kyaa wɔɔman ne Ɔ na bese gyu dɛɛ nyi Ɔ kaa mo Ɔ kolo ya. ³² ɛ na wolee kpene keñ be kɔñ Lɔɔte weele dɔɔ ne ya. ³³ Walanj kamase ñon Ɔ ne gyae nyi waa leɛ ñon gbagba nyeedonj na ke gyae ka lee Ɔ nyinmaa man, mɔna walanj ñon Ɔ nyeedonj da lee Ɔ nyinmaa man lee manj dɔɔ ne waa bese nyin ke. ³⁴ Mena dɔɔ mɛɛ yako ñon ɛ ke nyii nyi mena wee kenanj nelim ne balanj bala baa doo dofononj dokolonj dɔɔ, mɔna Wurubuare waa mo ñolo tina ñolo yela. ³⁵ Ala bala baa señ debodokolonj beɛ nanj abɔɔ, mɔna Wurubuare waa mo ñolo tina ñolo yela. ³⁶ Mena mɔ te baala bala baa señ wɔɔman beɛ yɛɛ tom, mɔna Wurubuare waa mo ñolo tina ñolo yela."

³⁷ Botɔɔ te Ɔ kaseela banj bɔɔse e nyiaa, "De Gbenjyoo, alenj gbɛɛ te mena nombia keñja pou gyae kekɔñ?" Keñte Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, "Botɔɔ keñ kolo punta doo ne, botɔɔ te bapɛɛna ne yilaa."

Lialo ñolo na nombiadiiri ñolo wose man dudu

18 Keñte Yesu gyɔɔ dudu fa Ɔ kaseela banj wola wɔ nyiaa, kaboena nyi baa fane wee kamase keñ ba wose na yɔɔse wɔ ya.

² Ɔ yako wɔ nyiaa "Donɔɔ daale man ne nombiadiiri ñolo kyaawɔ keñ Ɔ bee yee Wurubuare ya, te Ɔ be famene na walanj mɔ ya. ³ Na lialo ñolo mɔ kyaa donɔɔ kenanj man. Ɔ ne kyaa kɔñ nombiadiiri ñon gyanj kaa waase e wee kamase nyiaa, 'Kɛɛ na n ke di daa na me walanj ñon daa na e be nyim ne nombia ñan nideli fa manj.' ⁴ Nafɔ nombiadiiri ñon beɛwɔ kelii debanj daale, mɔna wɔle wɔle ne Ɔ yako Ɔ wose nyiaa, 'Yɛɛ ampanj nyi mɔɔ ne yee Wurubuare ya te mɔɔ famene na walanj mɔ ya. ⁵ Mɔna alo kei nombia te poro manj mena dɔɔ maa

kɛɛ na maa di Ɔ nombia ñan nideli fa e, na Ɔ be nyin gyem tisi me dɔɔ naase manj diyem bela ya.' "

⁶ Botɔɔ te Yesu yakowɔ nyiaa, "ɛ nyii kpene keñ nombiadiiri kum kei be yako. ⁷ Akpaa mena na Wurubuare be gyae waa di nombia anokoare man fa Ɔ balanj banj bee wii baake e nelim na ka weese ne yee? ɛ ne leɛdi nyi waa wɔñee Ɔ wose nyi Ɔ be kyɔ wɔ yee? ⁸ Mɛɛ yako ñon ɛ ke nyii nyiaa, Wurubuare waa di nombia ñan anokoare man fa wɔ bilerj na waa yela baa di deñe. Te nyi akpaa manj Deniwalanj Bu ñon ma bese kɔñ na, balanj baa kyaa tɛɛle kei dɔɔ keñ baa leɛ manj di?"

Farasii baale ñolo na lempoolɛere ñolo wose man dudu

⁹ Yesu besewɔ gyɔɔ dudu kei fa balanj banj beɛ kɛɛ ba wose gyɔɔ konɔɔ nyi be gbɛenerj tenɛ Wurubuare siaman, te bɔɔ na mo walanj kamase yɛɛ kolo ya ne nyiaa! ¹⁰ "Baala bala baale gyuu Wurubuare ɔsom deni dinaa keñ man be kaa fane. Ñolo yɛɛ Farasii baale e te ñolo mɔ yɛɛ lempoolɛere e. ¹¹ Farasii baale ñon korowɔ señ te Ɔ fanewɔ kelɛɛ Ɔ wose nyiaa, 'Wurubuare mɛɛ fa nenj karanj nyi ma te yɛɛ nombiakumɛɛyɛere e ngba balanj akanj banj ne ya. Mɔɔ yɛɛ ngba ñmɛelatena na balanj kumɛɛ na kafonjena yaa ngba lempoolɛere kei ne ya. ¹² Mɛɛ bake me nɔɔ betabola weeya nyetooro kamase man, te mɛɛ kpase ma kpene kamase keñ mee nyim ne akperj kufu na me ta mo dekperj dokolonj fa nyanj Wurubuare.' ¹³ Mɔna lempoolɛere ñon dɔɔ, ñon gyuuwɔ ka señ yenanj keñ nyi Ɔ te gyina Ɔ sia kɛɛ adido gba ya te Ɔ moo Ɔ nyinmaase gyakaa Ɔ konɔɔ dɔɔ waranjase man yako nyiaa, 'Wurubuare, wii manj nombiakumɛɛyɛere kei waranjase.' " ¹⁴ Keñte Yesu yakowɔ nyiaa, "Mɛɛ yako ñon ɛ ke nyii nyi ba ke fane tanj ne, lempoolɛere ñon te Wurubuare leɛwɔ do nyi Ɔ gbɛenerj tenɛ ñon Wurubuare siaman. Nawolo nyi walanj kamase ñon Ɔ gyina Ɔ wose adido na Wurubuare waa yɔɔse e, te walanj kamase ñon Ɔ yɔɔse Ɔ wose na Wurubuare waa gyina e adido."

Yesu kehira a bia

Mateo 19:13-15; Maake 10:17-20

¹⁵ Wee daale balanj baale moo be bia kɔñ nyi Yesu waa mo Ɔ nyinmaa gyakaa be dɔɔ na waa hiraa wɔ. Ɔ kaseela banj kena mena ne, be ñmanyanj balanj banj. ¹⁶ Keñte Yesu baake bia banj kɔñ Ɔ gyanj te Ɔ yakowɔ nyiaa, "ɛ yela bia banj kekɔñ me gyanj, ɛ na tɔ wɔ gbɛɛ ya. Nawolo nyi Wurubuare gyoori keñ yɛɛ balanj banj beɛ yɔɔse ba wose ngba bia kɛwɔ dinɔɔ ne wui. ¹⁷ Ampanj yaa mɛɛ yako ñon nyiaa, walanj kamase ñon Ɔ te yɔɔse Ɔ wose do Wurubuare tɛɛ ngba biikyaa e ya ne, Ɔ be gyae waa gyoo Wurubuare gyoori keñ man korakora ya."

Yesu na kɔbate ñolo wose man nombia

Mateo 19:16-29; Maake 10:17-30

¹⁸ Wee daale ne Gyudatena siamante ñolo kaa bɔɔse Yesu nyiaa "De Gbenjyoo kpaakpaa, wonj te maa yɛɛ

na maa nyinj nyeedonj kekpa kɛn?" ¹⁹ Botɔɔ te Yesu bɔɔse e nyiaa, "Wɔn dɔɔ te n ne baake maŋ walaŋ kpaakpa? Lee Wurubuare wɔle nɛ walaŋ kamase be kyaa kɛn ɔ yɛe walaŋ kpaakpaate e ya." ²⁰ Ngba n gyen Wurubuare mmaraase ŋan ne yako nyi, "Na lee n baale yaa n wɛele wɔle ya, na ko walaŋ ya na ŋmɛele ya, na kara n dɔɔ kɔɔ ya. Bu n kya na n naa nɛ?" ²¹ Kɛnte balee ŋon mɔ tiranɔɔ nyiaa "Me wulaa mee di mmaraase kɛŋa pou dɔɔ leenaŋ me biatɛ" ²² Yesu ke nyii ɔ kɔɔ-woya ŋan nɛ ɔ yako e nyiaa, "Ta bese ka nɛŋ kolo dokolonj koonj n ke yɛe. Gyu ke yɔɔ nya abɔɔ ŋan pou n dana nɛ na n ka mo kɔba kɛn kɛlɛe ayematena na n ke kɔn kaa sila maŋ. N yɛe mena na n ke nyinj abɔɔ kpaakpa see n wose Wurubuare gyaŋ adido." ²³ Balee ŋon ke nyii nombia kɛŋa nɛ, takaa e nideli nawolo nyi ɔ dana abɔɔ burum. ²⁴ Kɛnte Yesu gɛsewɔ kɛe e te ɔ yakowɔ nyiaa, "Gyae ke yɛe donj fa baŋ be dana kɔba nɛ nyi baa gyoo Wurubuare gyoori kɛn maŋ. ²⁵ Mɛe yako ŋon e ke nyii nyiaa, gyae ke yɛe donj fa baŋ be dana kɔba nɛ nyi baa gyoo Wurubuare gyoori kɛn maŋ, kela nyi kurumɔ ka gyoo ŋarale kɔɔ maŋ lee."

²⁶ Balan baŋ ke nyii nombia kɛŋa nɛ be bɔɔse e nyiaa, "Nyii nɛ te doo na, amɔte ne gyae la waa nyinj nyeekele baa?"

²⁷ Kɛnte Yesu tiranɔɔ nyiaa, "Kpene kɛn deniwalaŋ be gyae waa tale yɛe ya nɛ, Wurubuare dɔɔ waa tale yɛe."

²⁸ Botɔɔ te Pita yakowɔ nyiaa, "De gbenjgyoo, daa dɔɔ de te tina kpene kamase kɛn de dana nɛ yela, te de dɔnɛ de silana nɛŋ." ²⁹ Kɛnte Yesu yako wɔ nyiaa, "Mɛe yako ŋon e ke nyii nyiaa, walaŋ kamase ŋon ɔ be tina ɔ dekpɔŋalaŋ yaa ɔ wɛele yaa ɔ naabia yaa ɔ kya na ɔ naa yaa ɔ bia yela lee Wurubuare gyoori kɛn dɔɔ nɛ, ³⁰ waa bese nyinj ŋa burum kpu gyen weya kɛŋa maŋ, na waa bese nyinj nyeedonj kekpa wee daale."

Yesu besewɔ kolosi lee ɔ yɛn na ɔ kefonj wose maŋ
Mateo 20:17-19; Maake 10:32-34

³¹ Wee daale nɛ Yesu baake ɔ kaseela kufu bala baŋ lee yenaŋ te ɔ yako wɔ nyiaa, "Dee gyu Gyerusalem donɔɔ maŋ baa, te kpene kamase kɛn Wurubuare akpenjkenjgyoo be ŋmarase lee maŋ Deniwalaŋ Bu ŋon wose maŋ nɛ, gyae ke kɔn mena. ³² Baa mo maŋ do balan baŋ ba te yɛe Gyudatenawɔ ya nɛ nyinjmaa maŋ, na baa kulu maŋ na baa tee maŋ na baa ko maŋ. ³³ Mɔna weya atoorote kɛn nɛ, Wurubuare waa gyusu maŋ lee yɛn maŋ."

³⁴ Yesu kaseela baŋ te nyii nombia kɛŋa maŋ ya, nawolo nyi Wurubuare ta lese ŋe maŋ wola wɔ ya mena dɔɔ be te nyii ŋe maŋ dokolonj maŋ ya.

Yesu kekɔɔ siayɛlɛsate ŋolo kawee
Mateo 20:29-34; Maake 10:46-52

³⁵ Yesu kɛe benaa Gyeriko donɔɔ maŋ nɛ, na siayɛlɛsate ŋolo kyaa gbɛnaa maŋ ɔ na solee abɔɔ. ³⁶ ɔ ke nyii balan burum baŋ kɛe lam nɛ, ɔ bɔɔse wɔ nyi wɔn kɔŋala? ³⁷ Kɛnte balan baŋ yako e nyiaa "Yesu Nasarete baale ŋon ne laŋa laa." ³⁸ Botɔɔ te ɔ gyinaa ɔ

kɔɔ baake nyiaa, "Yesu, Defidi ɔ naanabii! Wii me waraŋase!" ³⁹ Balan baŋ be dɔnɛ siaman nɛ ŋmanyarŋ e nyi waa wu ɔ kɔɔ. Mɔna nɛnɛ gba te ɔ desinaa fae yeese nedonj nyiaa, "Defidi ɔ naanabii! Wii me waraŋase." ⁴⁰ Mena dɔɔ Yesu seŋawɔ te ɔ yakowɔ nyi baa mo siayɛlɛsate ŋon kɔn ɔ gyaŋ. ɔ ka benaa e nɛ, Yesu bɔɔse e nyiaa, ⁴¹ "Wɔn te n ne gyae nyi maa yɛe fa nɛŋ?" Kɛnte siayɛlɛsate ŋon tiranɔɔ nyiaa, "Me Gbenjgyoo, mɛe gyae me sia ke gyusu." ⁴² Kɛnte Yesu yako e nyiaa, "N sia dee gyusu na n kena. N ke lɛe maŋ di dɔɔ te n nyiŋa kawee kekɔɔ." ⁴³ Debokenaŋ maŋ te ɔ sia gyusuwɔ, te ɔ naawɔ te ɔ sila Yesu na ɔ na lese Wurubuare yele. Balan dikpii kɛn pou kena nɛ, baŋ mɔ lese Wurubuare yele.

Yesu na Sakio wose maŋ nombia

¹⁹ Yesu ke gyu ka gyoo Gyeriko donɔɔ maŋ ɔ ne lam nɛ, ² na balee ŋolo kyaa botɔɔ kɛn ɔ yele yɛ-na Sakio. ɔ yɛe lempoolɛera kegyia e te ɔ dana kɔba mɔ nideli. ³ Sakio kei gyaewɔ nyi waa naa Yesu mɔna ɔ yɛe walaŋ dugunje e dɔɔ ɔ te tale naa e ya, nawolo nyi balan baŋ boe. ⁴ Mena dɔɔ ɔ kyaŋa gbɛe gyu siaman ka gyen danj daale, na waa nyinj naa e nawolo nyi botɔɔ te Yesu waa kaa mo. ⁵ Yesu kelii danj kɛn tɛe nɛ ɔ gyinaa ɔ sia kɛe adido te ɔ naa Sakio te ɔ baake e nyiaa, "Sakio tisi kɔn bilɛŋ, nawolo nyi gyen n dɛe te maa soo."

⁶ Mena dɔɔ Sakio mɔ tisiwɔ bilɛŋ kɔn te ɔ lɛe Yesu gyonj maŋ. ⁷ Balan baŋ pou bɔɔ naa nɛ fiasɛe bɛe ŋorokotee nyi, "Balee kei ne gyu ɔ kaa soo nombiakumɛyɛere kei." ⁸ Be ke gyu ka gyoo Sakio dɛe nɛ, ɔ korowɔ kaa seŋ balan baŋ siaman te ɔ yako Yesu nyiaa, "De Gbenjgyoo kɛe, maa kpase ma abɔɔ ŋan pou me dana nɛ yaale fa ayematena. Te akpaa me te sisii ŋolo na maa tɔ e betabonaara kpu" ⁹ Kɛnte Yesu yako Sakio nyiaa, "Gyen Wurubuare te lɛe emɛe na n dekpɔŋalaŋmante-na pou nyee, nawolo nyi nyanj mɔ n yɛe Aberaham ɔ naanabii e. ¹⁰ Nawolo nyi maŋ Deniwalaŋ Bu kɔnɛ me kaa keo na maa lɛe baŋ bɔɔ yoo nɛ nyee."

Yesu kegɔɔ dudu lee kɔba bia ŋaale wose maŋ
Mateo 25:14-30

¹¹ Balan baŋ kee tei mena nombia kɛŋa nɛ, Yesu besewɔ gɔɔ dudu fa wɔ nawolo nyi bɛe benaa Gyerusalem donɔɔ maŋ, na balan gyen nyi Wurubuare gyoori kɛn gyae ke bɛe lee debokenaŋ maŋ. ¹² Mena dɔɔ Yesu yakowɔ nyiaa, "Balee ŋolo kyaawɔ kɛn ɔ yɛe gyoo bu e, te ɔ korowɔ gyu tɛele daale dɔɔ lemlem ɔ kaa di gyoori na waa bese kɔn. ¹³ Debanj kɛn ɔ ne gyae waa gyu nɛ ɔ baake ɔ tewulɛe kufu baale te ɔ faa wɔ kɔba kyɛkyɛe te ɔ yako wɔ nyiaa, 'E mo kɔba kei besena e wose kelii debanj kɛn maa bese kɔn.' ¹⁴ Mɔna ɔ dɛete-na baŋ bɛe gyae ɔ nombia ya, mena dɔɔ be kpila balan gyu keyako donɔɔ kɛn maŋ ɔ ne gyu nɛ kegyiise nyiaa, 'De bɛe gyae balee kei kaa bese de gyoo ya.' ¹⁵ Mɔna kegyiise baŋ see balee ŋon gyoo te ɔ besewɔ kɔn ɔ dɛe. ɔ ka bese kɔn nɛ ɔ kpilawɔ baake ɔ tewulɛe baŋ ɔ be fa wɔ kɔba nɛ nyi baa kɔn, na waa kɛe kpene kɛn bɔɔ nyim gyakaa be kɔbase ŋan dɔɔ. ¹⁶ ɔ tobaale gyanjgate

ñon kɔŋawɔ kaa yako e nyiaa, 'Me gbengyoo, kɔba ken n ba mo fa maŋ ne ta lola kufu kpu na bene ken.'

¹⁷ Kenŋe ɔ gbengyoo ñon yako e nyiaa, 'Nyaŋ na keye, n yeɛ tobaale kpaakpaate e! Mena ken n be di anokoare abɔɔ peperee kenŋa man dɔɔ ne, maa yela n ke keɛ donɔɔse kufu dɔɔ fa maŋ.' ¹⁸ ɔ tobaale balate ñon mɔ kɔŋawɔ kaa yako e nyiaa, 'Me gbengyoo, n kɔba ken n ba mo fa maŋ ne ta lola anɔŋ kpu na bene ken.' ¹⁹ Botɔɔ te ɔ yako e nyiaa, 'Nyaŋ mɔ n ke keɛ donɔɔse anɔŋ dɔɔ fa maŋ.' ²⁰ Kenŋe ɔ tobaale ñolo mɔ kɔŋawɔ kaa yako e nyiaa, 'Me gbengyoo, n kɔba ken n ba mo fa maŋ ne yaa, ma moo ke kpaŋ na kakyengbe-laa ka weese. ²¹ Nawolo nyi na mee yee neŋ nyi n nombia dana doŋ. N na mo kpene kenŋe te yeɛ n wui ya, te n ne kɔ abɔɔ ñan n te duu ya ne mɔ.' ²² Kenŋe ɔ gbengyoo ñon yako e nyiaa, 'N yeɛ tobaale kum e, nyaŋ gbagba n kɔwɔya te maa mo bu neŋ fɔɔ. N gyeŋ nyi me nombia dana doŋ te mee mo kpene kenŋe te yeɛ me wui ya, te mee kɔ abɔɔ ñan me te duu ya na, ²³ woŋ dɔɔ te n ta mo me kɔba kenŋe ka do kɔba deɛsee man na me kɔŋ na, me kaa leɛ kenŋe na ka loŋ kenŋe ya?' ²⁴ Botɔɔ te be gbengyoo ñon yako baŋ ba seŋeɛ botɔɔ ne nyiaa, 'E leɔ kɔba kenŋe lee ɔ gyaŋ na e ka mo fa walaŋ ñon ɔ kɔba ba lola kufu kpu ne.'

²⁵ Kenŋe ɔ tewuleɛ baŋ yako e nyiaa, 'De gbengyoo, ñgba ñon wulaa ɔ dana kɔba burum?'

²⁶ Botɔɔ te be gbengyoo ñon tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, 'Mee yako ñon e ke nyii nyi walaŋ kamase ñon ɔ wulaa ɔ dana abɔɔ burum ne baa mo ñaale kpu e bela. Te walaŋ kamase ñon ɔ betaŋ ya ne, kyomii kenŋe gba ɔ dana koraŋ ne baa leɔ ke lee ɔ nyiŋmaa man. ²⁷ Te me kolala baŋ ba te gyae nyi maa di gyoori be dɔɔ ya ne, e mo wɔ kɔŋ na e kaa koe wɔ me siaman kebo.'

Yesu kegyu Gyerusalem gyoorobiiri man

Mateo 21:1-11; Maake 11:1-11; Gyɔn 12:12-19

²⁸ Yesu keyako nombia kenŋa taŋ ne, ɔ teɛwɔ balan baŋ siaman te ba moo ba nyee baŋ bee gyu Gyerusalem donɔɔ man. ²⁹ ɔ keɛ benaa Betifagi na Be-tani donɔɔse ñan kyaa oliifi bula kenŋe teŋa man ne, ɔ kpila ɔ kaseela baŋ man balan bala ³⁰ nyiaa, 'E gyu akuraa kenŋe kyaa e siaman ne man. E betaa e na gyoo ke man pe ne, e kena afurum bu ñolo kpaŋe kenŋe walaŋ na walaŋ te kyaa ta ɔ dɔɔ see ya. E booli e na e ka mo e kɔna maŋ kebo. ³¹ Akpaa ñolo de donɔɔse ñon nyi, 'Weera dɔɔ te e ne booli e?' na 'E yako e nyi de Gbengyoo Yesu ne gyae na e.' ³² Kenŋe baŋ Yesu be kpili ne gyuuwɔ kena afurum bu ñon kpaŋe ñgba mena kenŋe ɔ be yako wɔ ne. ³³ Be kee booli afurum bu ñon ne ɔ gbengyoo donɔɔse wɔ nyiaa, 'Weera dɔɔ te e ne booli ma afurum bu ñon?' ³⁴ Kenŋe be tiranɔɔ fa e nyiaa, 'De Gbengyoo Yesu ne gyae na e.'

³⁵ Te ba moo afurum bu ñon kɔna Yesu. Botɔɔ te ɔ kaseela baŋ moo be kanyaŋse gyakaa afurum bu ñon dɔɔ te be gate Yesu gyakaa ɔ dɔɔ. ³⁶ Yesu kekyaa ɔ dɔɔ ɔ ne gyuu ne, baale feleɛ be kanyaŋse lɔ gbena man fa e.

³⁷ Yesu keɛ gyoo Gyerusalem donɔɔ man, te ɔ ka benaa na botɔɔ kenŋe gbɛe kenŋe be tisi lee oliifi bula kenŋe nyee man ne kɔŋ ka teŋa man ne, ɔ silala burum baŋ pou sia gyeewɔ te be fiaseɛ beɛ fae yeesa lese Wurubuare yeɛle gyonŋ man lee nombia dinaana na gyakolonŋ nombia ñan dɔɔ naa ne dɔɔ. ³⁸ Be fae yeesa yako nyiaa, 'E fa deɛ lese gyoo ñon ɔ ne kɔŋ de Gbengyoo Wurubuare yeɛle man ne yeɛle. Wosefeereŋ deɛ kyaa adido, te Wurubuare ñon ɔ kyaa adido mɔ ne gyoorobiiri deɛ kaboena e.'

³⁹ Na Farasiitena baale kpue na balan baŋ be silana e ne te be yako Yesu nyiaa, 'De Gbengyoo, ɔ n silala baŋ nyi baa wu be kɔɔ.' ⁴⁰ Kenŋe Yesu yako wɔ nyiaa, 'Ak-paa balan keɔ de wu be kɔɔ koraŋ ne, boya gyae ke fae yeesa lese Wurubuare yeɛle.'

Yesu kewii fa Gyerusalemtena

⁴¹ Yesu ka benaa Gyerusalem donɔɔ te ɔ kena ke ne, ɔ wiiwɔ fa ke, ⁴² kenŋe ɔ yakowɔ nyiaa, 'Nafɔ akpaa emee Gyerusalemtena deŋ gyeŋ kpene kenŋe gyae ke fa ñon wosefeereŋ gyeŋ wee kei ne, nafɔ na dei. Mɔna e ba gyeŋ ke ya! ⁴³ Te weeya ñaale gyae kekɔŋ kenŋe e kolala baa kilisi ñon, na baa ɔ ñon do lee yenaŋ kamase. ⁴⁴ Na baa wɔleɛ emee na e donɔɔ kenŋe pou kenŋe nyi boe na boe be gyae ke gyakaa ke dɔɔ dɔɔ ya, nawolo nyi deban kenŋe Wurubuare be kɔŋ nyi ɔ kaa leɛ ñon ne e beɛ e bo.'

Yesu kegegi abɔɔwɔra Wurubuare ɔsom deni dinaa kenŋe man

Mateo 21:12-17; Maake 11:15-19; Gyɔn 2:13-22

⁴⁵ Kenŋe Yesu gyuuwɔ ka gyoo Wurubuare ɔsom deni dinaa kenŋe dekpajaŋaŋ man. Na balan ne kɔɔ abɔɔ botɔɔ te ɔ gegi wɔ, ⁴⁶ te ɔ yako wɔ nyiaa, 'Wurubuare nombia aŋmaraseŋ see ne yako nyi Wurubuare kpa, 'Me deni dinaa kenŋe gyae ke yeɛ botɔɔ kenŋe baa fane. Mɔna emee ta besena ke yeɛ ñmɛlatena deɛgyaŋee!'

⁴⁷ Wee na wee na Yesu ne kyaa wola balan Wurubuare nombia Wurubuare ɔsom deni dinaa kenŋe man. Te saese kegyiise na Gyudatena mmaraa wolala na donɔɔ kegyiise baŋ gyae gbɛe nyi baa ko e. ⁴⁸ Mɔna be ta gyeŋ gbɛe kenŋe baa mo kyaŋ e ya, nawolo nyi na balan baŋ pou ne tei ɔ nombia ñan ɔ na wolo ne nideli kenŋe kɔɔ ne gyae ña ke laŋ wɔ ya.

Ba keɔɔse Yesu ɔ doŋ wose man nombia

Mateo 21:23-27; Maake 11:27-33

20 Wee daale Yesu ke kyaa Wurubuare ɔsom deni dinaa kenŋe man ɔ na wola balan nombia te ɔ ne kolosi Wurubuare nombia kpaakpaa ñan fa wɔ ne, saese kegyiise na Gyudatena mmaraa wolala na donɔɔ kegyiise kɔŋawɔ ɔ gyaŋ ² kaa donɔɔse e nyiaa, 'Yako daa, doŋ woŋti yaa n dana n ne yeɛ mena abɔɔ kenŋe pou? Amɔte faa na neŋ mena doŋ kenan?' ³ Botɔɔ te Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, 'Maŋ mɔ ne gyae maa donɔɔse ñon nombii dokolonŋ. ⁴ Gyɔn Wurubuare loŋkesɔ kenŋe ɔ be sɔ

balan nɛ, lee Wurubuare gyan yaa balan gyan?" ⁵ Botɔɔ te be lɛɛ aɲmaareɲ na dɔɲa nyiaa, "Wonɲ te dɛɛ yako? Akpaa de yako nyi ka lee Wurubuare gyan na, waa bɔɔse daa nyi wonɲ dɔɔ te da te lɛɛ Gyɔn nombia njan di ya?" ⁶ Te akpaa de yako nyi ka lee balan gyan na, balan dikpii kɛwɔ pou baa funii daa boya. Nawolo nyi bɛɛ lɛɛ di nideli nyi Gyɔn yɛɛ Wurubuare dekpɛɲkpɛɲgyɔɔre e." ⁷ Mena dɔɔ be tiranɔɔ fa Yesu nyiaa "Dɔɔ gyan botɔɔ keɲ kɔɔ lee ya." ⁸ Keɲte Yesu mɔ yako wɔ nyiaa, "Akpaa mena na, manɲ mɔ ba wola njan me donɲ keɲ da lee ya."

Paasetena baale dudu

Mateo 21:33-46; Maake 12:1-12

⁹ Botɔɔ te Yesu gyɔɔ dudu kei fa balan banɲ nyiaa, "Wɔɔɔfarale njan fara wɔɔ te ɔ duu daasebia njaale njan nje yɛɛ nɲba akutuse te bɛɛ baake nja nyi gerepo nɛ, te ɔ moo nja do paasetena baale nyinmaa man nyi baa kɛɛ nje dɔɔ, te ɔ korowɔ gyu tɛɛle wɔle daale man lemlem ke kyaa botɔɔ kyare. ¹⁰ Debanɲ kelii nyi bɛɛ kɔ daasebia njan nɛ, ɔ kpila ɔ tobaale njan gyu paasetena banɲ gyan nyi baa fa e ɔ wui kɔɔ. Botɔɔ te paasetena banɲ tuku tobaale njan, te be tina e yela ɔ lanɲawɔ nawɔɔ kufu nyinmaase kufu. ¹¹ Wɔɔɔte njan besewɔ kpila tobaale wɔle bela, mɔna be tuku njan mɔ do e desɛɲ te be yela e ɔ lanɲawɔ nawɔɔ kufu nyinmaase kufu. ¹² Botɔɔ te ɔ besewɔ kpila tobaale batoorote, mɔna be tuku njan mɔ do e gyamɛɛ te be gegi e lee wɔɔ keɲ man."

¹³ Keɲte wɔɔte njan yakowɔ nyiaa, "Wonɲ te maa yɛɛ? Maa kpila manɲ gbagba me tɔɔman lolo bu, mberem njan na baa bu e."

¹⁴ Mɔna paasetena banɲ kena bu njan nɛ be yako dɔɲa nyiaa, "Kei yena bu njan waa di ɔ kya abɔɔ njan. E yela dɛɛ ko e na wa abɔɔ njan ka bese de wui." ¹⁵ Mena dɔɔ be wɔɲee e lee wɔɔ keɲ man ka ko.

Keɲte Yesu bɔɔse wɔ nyiaa, "Wonɲ te e ne lɛɛdi nyi wɔɔte njan waa yɛɛ paasetena banɲ?" ¹⁶ "Waa kɔɲ na ɔ kaa ko paasetena benanɲ, na waa mo wɔɔ keɲ do balan wɔɛɛ nyinmaa man."

Debanɲ keɲ balan banɲ be nyii nombia keɲa nɛ be yakowɔ nyiaa, "Wurubuare na yeli kekɔɲ mena ya."

¹⁷ Keɲte Yesu kɛɛ wɔ te ɔ bɔɔse wɔ nyiaa,

"Nyi akpaa mena na,
sena te e ne nyii Wurubuare nombia keɲa asɛɛ?
'Boe keɲ deni maara banɲ be bɛɛ nɛ,
ta bese mokɔɔ kasee boe keɲ ne yeli deni keɲ ne yɛɛ donɲ.'

¹⁸ Walaɲ kamase njan ɔ yale boe kei dɔɔ na,
ke gyae ke keretii e kpetekpetekpete.

Te nyanɲ walaɲ kamase njan mɔ boe keɲ de yale n dɔɔ na,

nyanɲ ke pɛtɛɛ."

Ba kebɔɔse Yesu lee lempoo ketɔ wose man

Mateo 22:15-22; Maake 12:13-17

¹⁹ Botɔɔ na saese kegyiise na Gyudatena mmaraa wolala banɲ gyae gbɛɛ baa kyanɲ Yesu debokenanɲ man. Nawolo nyi ba gyanɲ nyi banɲ yaa ɔ gyɔɔ dudu keɲ, mɔ-

na na bee yee balan banɲ. ²⁰ Keɲ dɔɔ ba moo be sia gyakaa ɔ dɔɔ. Botɔɔ te kegyiise banɲ gyae kɔba fa balan te be kpila wɔ nyi baa yɛɛ ba wose nɲba be yɛɛ balan kpaakpaawɔ nɛ na baa deke Yesu, na be kaa teese ɔ kɔɔman na baa nyinɲ lese e fa gyoo dinaa njan ɔ ne di be dɔɔ nɛ. ²¹ Keɲte balan banɲ gyuuwɔ ke bɔɔse e nyiaa, "De Gbenɲgyoo, da gyanɲ nyi kpene keɲ n ne yako te n na wolo mɔ nɛ yɛɛ ampanɲ. Da gyanɲ nyi n bɛɛ kɛɛ walaɲ siaman ya, mɔna n na wola balan Wurubuare gbɛɛnɛɲ kpaakpaa njan bo na anokoare. ²² Dei nyi dɛɛ tɔ lempoo fa Romantena gyoo dinaa njan yaa de na tɔɔ ya?"

²³ Yesu kena ba adao njan bee dii nɛ ɔ yako wɔ nyiaa,

²⁴ "E mo kɔɔbii keɲ daale kɔɲ maa kɛɛ. Amɔte nyee na ɔ yele gyakaa la ke dɔɔ?" Botɔɔ te be tiranɔɔ nyi "Romantena gyoo dinaa njan." ²⁵ Mena dɔɔ Yesu yako wɔ nyiaa, "Mena na kpene keɲ yɛɛ Gyoo dinaa njan wui na e mo fa e, te kpene keɲ yɛɛ Wurubuare mɔ wui na e mo fa e." ²⁶ Kpene keɲ ɔ be yako nɛ dɔɔ ba te tale mɔ ɔ kɔɔwɔya njan kyanɲ e balan banɲ siaman ya. Mena dɔɔ ɔ kɔɔwɔya yɛɛ wɔ gyakolonɲ te be wuu be bɔɔse.

Yesu kawola lee yɛɛ wɔle kefonɲ wose man

Mateo 22:23-33; Maake 12:18-27

²⁷ Keɲte Sadukiitena banɲ bɛɛ yako nyi yɛɛ wɔle kefonɲ be kyaa ya nɛ man baale kɔɲawɔ Yesu gyanɲ kaa bɔɔse e nyiaa, ²⁸ "De Gbenɲgyoo, de naana Mosesi njanrase mmaraa kei fa daa nyi, 'Akpaa walaɲ njan ɔ kegyia yaa ɔ naabu da yem tina ɔ wɛɛle yela te be ta lola bia ya na, kaboena nyi njan ɔ kyaa nɛ waa mo lialo njan yala na baa lola bia yere njan yele man.' ²⁹ Kɔɲawɔ nyi baala nyetooro baale kyaawɔ te be kegyia njan yala alo te ɔ yɛɲawɔ keɲ ɔ ta lola bia ya. ³⁰ Botɔɔ te balate njan mɔ yala alo njan, ³¹ te batoorote njan mɔ mena. Balan nyetooro kɛwɔ pou yala alo kei te ba yekeewɔ, mɔna be man njan alo njan ta lola ya. ³² Kenanɲ wɔle na te alo njan mɔ yɛɲawɔ. ³³ Mena dɔɔ wee keɲ Wurubuare waa gyuuusu balan banɲ pou dɔɔ yem nɛ lee yɛɲ man na, baala nyetooro kɛwɔ banɲ kɔɔ yala alo kei gyanɲee nɛ, be man wonɲi te alo njan waa yɛɛ ɔ wɛɛle?"

³⁴ Botɔɔ te Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, "Bɛɛ mo ala banɲ be kyaa tɛɛle kei dɔɔ nɛ fa yale te baala banɲ mɔ be kyaa tɛɛle kei dɔɔ nɛ ne yala ala, ³⁵ mɔna balan banɲ be kaboena nyi Wurubuare waa gyuuusu wɔ lee yɛɲ man na baa kyaa kekpaakekpa nɛ, baala be gyae baa yala ya te bɔɔ gyae baa mo ala mɔ fa yale debanɲ wɔle kenanɲ man ya. ³⁶ Yɛɲ be tale ko wɔ bela ya nawolo nyi be yɛɛ nɲba Wurubuare kpilala nɛ. Be yɛɛ Wurubuare biawɔ, nawolo nyi ba te fom lee yɛɲ man. ³⁷ Mosesi mɔ torowɔ yako nyiaa, balan ayɛnɲ baa fonɲ lee yɛɲ man. Nawolo nyi debanɲ keɲ ɔ be naa deponɲfa keɲ ne kpaa nɛ ɔ yakowɔ nyiaa, de Gbenɲgyoo Wurubuare yena Aberaham na Asiki na Gyekɔpo Wurubuare. ³⁸ Kei nawolo baa nyiaa, ɔ yɛɛ balan banɲ be kyaa na be sia nɛ Wurubuare e. ɔ te yɛɛ woya Wurubuare e ya, nawolo nyi Wurubuare siaman na ɔ balanɲ pou delena." ³⁹ Botɔɔ te Gyudatena mmaraa wolala banɲ baale yakowɔ nyiaa, "De Gbenɲgyoo, n tiranɔɔ nideli." ⁴⁰ Mena dɔɔ njan te tale gyɔ ɔ kɔɔɔ bɔɔse e nombii bela ya.

Amɔte yena nyeeleere Kristo non?

Mateo 22:41-46; Maake 12:35-37

⁴¹ Kenɛte Yesu bɔɔse wɔ nyiaa, "Sena te baa tale yako nyi nyeeleere non Wurubuaɛ be yako see nyi waa kɔn nɛ yɛe gyoo Defidi ɔ naanabii e?" ⁴² Nawolo nyi gyoo Defidi gbagba yakowɔ kɔnɛnɛ tɔne kenɛ man nyiaa, 'De Gbenɛgyoo Wurubuaɛ non yako me Gbenɛgyoo nyi

"Tisi kyaa me dunolunɔ dɔɔ,

⁴³ kelii debarɛ kenɛ maa mo n kɔlala barɛ do n tɛɛ."'

⁴⁴ Gyoo Defidi baake nyeeleere nonanɛ nyi ɔ Gbenɛgyoo. Akpaa mena na, sena te nyeeleere nonanɛ waa bese gyoo Defidi ɔ naanabii?"

Yesu kefaree ɔ silala lee Gyudatena mmaraa wolala barɛ wose man

Mateo 23:1-36; Maake 12:38-40

⁴⁵ Balanɛ barɛ pou kee tei Yesu nɛ ɔ yako ɔ kaseela barɛ nyiaa, ⁴⁶ "Ɛ keɛ ɛ wose nideli na Gyudatena mmaraa wolala barɛ. Bɛɛ gyae kegbase dɔɔlonɛ nyinɛn keta do kila, te bɛɛ gyae balanɛ ke bunɛii do wɔ kɔɔ balanɛ deɛ-gyanɛe man, te bɛɛ gyae akyaese kpaakpaa Gyudatena ɔsom denɛɛ na be deɛgyanɛe di gyonɛ man. ⁴⁷ Bɛɛ beo liala leɔ ba abɔɔ nɛn be dana nɛ. Bɛɛ fane kyare na baa mo beo balanɛ nyi be yɛe balanɛ kpaakpaa." Wurubuaɛ waa wɔnɛ mena balanɛ kɛwɔ dinɔɔ denɛla nideli kela walanɛ kamase.

Lialo diyemte non kɔba kado

Maake 12:41-44

21 Yesu kekyaa Wurubuaɛ ɔsom deni dinaa kenɛ man nɛ, ɔ gyinaa ɔ nyee na ɔ naa kɔbatena keɛ mo be kɔba kaa do kɔba adakaa kenɛ man, ² te ɔ naa lialo diyemte nono mɔ moo kɔbasebia ala kaa do kɔba adakaa kenɛ man. ³ Botɔɔ te Yesu yakowɔ nyiaa, "Ampanɛ yaa mɛɛ yako non nyi lialo diyemte kei ta do kɔba kela balanɛ akanɛ barɛ pou. ⁴ Nawolo nyi barɛ pou bɔɔ do kɔba nɛ, ba lese kyomii bo lee nɛn be dana nɛ man. Mɔna lialo kei na ɔ diyem koraɛ na, ɔ moo kɔba kenɛ pou ɔ dana nɛ kaa do."

Yesu kekolosi lee Wurubuaɛ ɔsom deni dinaa kenɛ kewɔɔɛ wose man

Mateo 24:1-21; Maake 13:1-19

⁵ Na Yesu kaseela barɛ man baale ne kolosi Wurubuaɛ ɔsom deni dinaa kenɛ kyeo na mena kenɛ bɔɔ mo boya kpaakpaa nyinɛn ma ke, na abɔɔ kpaakpaa nɛn balanɛ ba mo kaa fa Wurubuaɛ te bɔɔ mo desina deni kenanɛ nɛ wose man nombia. Kenɛte Yesu yako wɔ nyiaa, ⁶ "Abɔɔ nɛn pou ɛ ne naa kebo nɛ, debarɛ daale gyae kekɔnɛ kenɛ baa tekerii nɛ popou lɔ kenɛ nyi ɛ be gyae ɛ kena boe na boe gyakaa ke dɔɔ dɔɔ ya." ⁷ Kenɛte ɔ kaseela barɛ bɔɔse e nyiaa, "De Gbenɛgyoo, debarɛ wonɛti te mena nombia kenɛnɛ gyae kekɔnɛ? Wonɛ nɛ gyae la ke yɛe na kawola nyi debarɛ kenɛ nombia kenɛnɛ gyae ke kɔnɛ nɛ te lii?"

⁸ Botɔɔ te Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, "Ɛ keɛ ɛ wose nideli nyi nono na beo non ya. Nawolo nyi balanɛ burum baa kɔnɛ ma yele man nyi, 'Barɛ yena manɛ nyeeleere non,' na baa yako non nyi 'Debarɛ kenɛ te lii.' Akpaa ɛ nyii mena na ɛ na sila wɔ ya. ⁹ Te akpaa ɛ nyii yoo na yoo nombia na ɛ na yeli gyakolonɛ kekyanɛ non ya, nawolo nyi kaboena nyi mena nombia kenɛnɛ pou deɛkɔnɛ. Mɔna kenɛnɛ bɛɛ wolo nyi debarɛ ɔtomante kenɛnɛ gyae ke kɔnɛ debokenanɛ man ya."

¹⁰ Kenɛte Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, "Tɛɛlese gyae ka koro yokii na dɔnɛ, te gyooneɛ mɔ baa yokii na dɔnɛ.

¹¹ Tɛɛle gyae ke wosi, tanam dinaa gyae ke yala tɛɛlese dɔɔ te kaweeɛ mɔ gyae ke gbiki tɛɛlese dɔɔ. Gyakolonɛ nombia na nombia dinaana gyae ka lee adido kɔnɛ.

¹² Mɔna pɛte kenɛnɛ pou kekɔnɛ nɛ, lee manɛ dɔɔ baa kyanɛ non na baa naase non diyem. Baa mo non fa Gyudatena ɔsom denɛɛ man kegyiise na gyooneɛ na gyooneɛ kegyiise na baa di ɛ nombia na baa do non denɛɛ man. ¹³ Kenɛnɛ gyae ke yela ɛ kenɛnɛnɛ gbɛɛ kolosi Wurubuaɛ nombia kpaakpaa nɛn fa wɔ. ¹⁴ Mɔna ɛ yela ke doo ya agyuenɛ man nyiaa, te yɛe kenɛ ɛ ka yeyɛe na nombii kenɛ ɛ ka mo kolosi lese ɛ kɔɔse ya, ¹⁵ nawolo nyi manɛ nɛ gyae la maa wola non nombia nɛn ɛ ke yako. Na maa fa non nyansa kenɛ ɛ kɔlala be gyae baa tale senɛ ɛ siaman nyi emɛɛ na wɔ kedi nombia ya.

¹⁶ Emɛɛ gbagba ɛ kyawɔ na ɛ naɔ na ɛ naabia na ɛ lonɛ-tona na ɛ gyoona nɛ gyae la baa lese non fa, na baa koe ɛ man baale. ¹⁷ Lee manɛ dɔɔ balanɛ pou baa kɔla non. ¹⁸ Mɔna ɛ nyeenɔɔse dokolonɛ koraɛnɛ gba be gyae ka yo ya. ¹⁹ Ɛ senɛ kenɛkenɛ ɛ kelɛɛdi man kelii ɔto na, ɛ ke nyinɛ nyeedonɛ."

Yesu kekolosi lee mena kenɛ baa wɔɔɛ Gyerusalem donɔɔ nɛ wose man

Mateo 24:15-21; Maake 13:14-19

²⁰ Kenɛte Yesu yako wɔ nyi, "Debarɛ kenɛ ɛ naa yoonɔɔtɛna de kaa kilisi Gyerusalem donɔɔ nɛ, botɔɔ te ɛ ka gyenɛ nyi ka kewɔɔɛ ta benaa.

²¹ Akpaa de kɔnɛ mena na balanɛ barɛ be kyaa Gyudia tɛɛle man nɛ, baa yeu gyu bulase dɔɔ te barɛ mɔ be kyaa Gyerusalem donɔɔ man nɛ baa lee ke man, te barɛ mɔ be kyaa ka yenaase nɛ be na bese kɔnɛ donɔɔ kenɛ man ya. ²² Nawolo nyi kei yena denɛle kewɔɔnɛ kenɛnɛ gyae ke kɔnɛ nɛnɛ mena kenɛ Wurubuaɛ nombia anɛmarasenɛ see nɛn be yako nɛ. ²³ Weeya nɛnanɛ man nɛ, fulɛɛtena na talabose baa laako. Nawolo nyi kayeyɛe dinaa gyae ke kɔnɛ tɛɛle kei dɔɔ, na Wurubuaɛ denɛle kewɔɔnɛ kekɔnɛ balanɛ kɛwɔ dɔɔ. ²⁴ Baa mo sila ko balanɛ barɛ baale, na baa kyanɛ baale ketɔ deni tɛɛlese wɔɔɛ dɔɔ. Balanɛ barɛ ba te yɛe Gyudatenawɔ ya nɛ baa di Gyerusalem donɔɔ dɔɔ kelii debarɛ kenɛ Wurubuaɛ ba see nɛ."

Deniwalanɛ Bu non ka bese kɔnɛ

Mateo 24:29-31; Maake 13:24-27

²⁵ Kenɛte Yesu yakowɔ nyiaa, "Ɛ kena gyakolonɛ nombia weese na gyaalanɛ na kyolobiise man, te gyakolonɛ gyae ka gyoo tɛɛle kei dɔɔ balanɛ pou te bɔɔ gyae baa

gyeŋ kpene keŋ baa yee ya, lee mena keŋ epo ne muusu te kee gyoo nedoŋ ne doo. ²⁶ Debaŋ keŋ bee wolee na nombia ŋan gyae ke yee teelee kei doo ne, gyakoloŋ gyae ke yela balan woya ke yekii lee be man, nawolo nyi aboo ŋan ŋe kyaa adido te ŋe dana doŋ ne pou gyae ke wosi. ²⁷ Debaŋ kenan ne, e kena man Deniwalaŋ Bu ŋon ta mo doŋ na gyoorobiiri lee ŋoma man adido mee koŋ. ²⁸ Akpaa e naa aboo kenan ne koŋ na e koro seŋ na e ke kpaŋ e gbegyase, nawolo nyi e nyeekelee ta benaa."

Fiigi dan keŋ dudu

Mateo 24:32-35; Maake 13:28-31

²⁹ Kenŋe Yesu gyoo dudu fa wo nyiaa, "E kee fiigi dan keŋ na daase akan ŋan pou. ³⁰ Akpaa e naa ngba ŋe tombia ne pookoo na, e gyeŋ nyi dekpao ta benaa.

³¹ Mena mo te akpaa e naa mena aboo kenan ne koŋ na, e gyeŋ nyi Wurubuae gyoori keŋ ta benaa. ³² Ampaŋ yaa mee yako ŋon nyiaa, mena duuluŋ kei be gyae ke munu pete aboo kenan pou ke koŋ ya. ³³ Adido na teelee kei pou gyae ke gyoo doo, moŋa me kooŋwoya ŋan doo ŋan gyae ke kyaa kekpaakekpa."

³⁴ "E kee e wose doo nideli! E na yeli teelee kei doo aboo kegyae ka bere e sia ya. E na mo solon kenyoŋ do e wose ya. E na gyueŋ teelee kei doo nombia beŋ, na wee keŋ be nyiŋ koŋ kaa futaa ŋon ya. ³⁵ Nawolo nyi mena wee kenan gyae ke koŋ teelee kei balan pou doo.

³⁶ Mena doo e kee e wose doo nideli debaŋ kamase na e ke fane na e kenyiŋ tale lese e wose lee nombia ŋan pou gyae ke koŋ ne man, na e ke nyiŋ tale seŋ man Deniwalaŋ Bu ŋon siaman."

³⁷ Wee kamase na, Yesu na wolo Wurubuae osom deni dinaa keŋ man te balinoo de lii na wo ne gyoo ke doo oliifi bula keŋ doo. ³⁸ Tee de naa nebo nebo na, balan baŋ pou ne gyoo ke yilaa Wurubuae osom deni dinaa keŋ man na baa nyii wo nombia ŋan.

Gyudase Isekarote kalese Yesu fa

Mateo 26:1-5; Maake 14:1-2; Gyoo 11:45-53

22 Gyudatena debaŋ keŋ bee baake ke nyi nyeekelee debaŋ keŋ bee di bodobodo keŋ bodobodo tee be doo ke man ya ne kee benaa ne, ² Wurubuae saese kegyiise na Gyudatena mmaraa wolala gyae gbeye keŋ baa mo ko Yesu, moŋa bee yee balan baŋ.

³ Kenŋe abooŋsam gyoo Yesu kaseela kufu bala baŋ man ŋolo ŋon bee baake nyi Gyudase Isekarote ne man. ⁴ Kenŋe Gyudase gyuuwo te ŋon na Wurubuae saese kegyiise na Wurubuae osom deni dinaa keŋ kotokotona kegyiise bakewo see mena keŋ waa lese Yesu fa wo. ⁵ Yee kegyiise baŋ gyooŋ te be seewo nyi baa fa e koba. ⁶ Kenŋe Gyudase mo seewo te wo gyae gbeye keŋ waa mo lese Yesu fa wo keŋ balan ba gyem ya.

Yesu na wo kaseela kedi nyeekelee wee dinaa weenee ŋan

Mateo 26:17-25; Maake 14:12-21; Gyoo 13:21-30

⁷ Gyudatena wee dinaa keŋ bee di bodobodo keŋ bodobodo tee be doo ke man ya, te bee mo nyeekelee nambu ŋon mo deesi kelii ne, ⁸ Yesu kpila Pita na Gyoo nyiaa, "E gyoo ke desina aboo ŋan dee mo di nyeekelee weenee ŋan ne see." ⁹ Botoo te be booo e nyiaa, "Alen te n ne gyae de kaa desina see?" ¹⁰ Kenŋe Yesu yako wo nyiaa, "E betaa e na gyoo donoo keŋ man ne, e kena balee ŋolo seelena loŋ na ogele. E sila e gyoo dekpalaŋ keŋ man waa gyoo ne, ¹¹ na e ke yako dekpalaŋte ŋon nyiaa, 'De Gbeŋgyoo ŋon kpa dee booo neŋ nyi alen te ŋoo deni keŋ daa na me kaseela dee kaa di nyeekelee weenee ŋan ne kyaa?' ¹² Balee ŋonaŋ waa wola ŋon abansoro deni dinaa daale keŋ ke kyaa adido te booo desina ke man nideli ne. E desina botoo na de kaa di weenee ŋan."

¹³ Yesu kaseela baŋ ke gyoo keŋ ne, be naa kpene kamase doo papepe ngba mena keŋ Yesu be yako wo ne, te be desina nyeekelee weenee ŋan see botoo.

¹⁴ Debaŋ keŋ kelii ne, Yesu na wo kaseela baŋ kyaawo bom baa di. ¹⁵ Kenŋe Yesu yako wo kaseela baŋ nyiaa, "Me gyaewo nideli me konoo man nyi daa na ŋon ke di mena nyeekelee weenee kenan pena me kaa naa diyem! ¹⁶ Mena doo mee yako ŋon e ke nyii nyiaa, moŋa gyae maa tekaa di weenee kenan bela ya kelii wee keŋ kpene keŋ mena kedi kei seŋee fa ne, gyae ke koŋ mena Wurubuae gyoori keŋ man." ¹⁷ Kenŋe Yesu moo leenoo keŋ te wo fanewo do Wurubuae oo te wo yakowo nyiaa, "E lee kei na e ke nyoo fa doŋa. ¹⁸ Nawolo nyi mee yako ŋon baa nyiaa, moŋa gyae maa nyoo solon kei bela ya kelii wee keŋ Wurubuae gyoori keŋ gyae ke koŋ."

¹⁹ Kenŋe wo moo bodobodo te wo fanewo do Wurubuae oo te wo kara ke mo fa wo te wo yakowo nyiaa, "Kei yena ma wosenaane keŋ mo mo deesi fa ŋon. E kyaa yee kei na e ka mo ooŋ man." ²⁰ Mena mo te be ke di tan ne, wo moo leenoo te wo yakowo nyiaa, "Kei yena me fatabo keŋ Wurubuae be kyeekele leki mo wo kookebakesee wole keŋ oo fa ŋon. ²¹ Moŋa mee yako ŋon e ke nyii nyiaa, walaŋ ŋon waa lese man fa ne kpu e na man weenee kenan dedii man kebo. ²² Man Deniwalaŋ Bu ŋon maa yeŋ ngba mena keŋ Wurubuae be yako see ne, moŋa walaŋ ŋon waa lese man fa ne waa laako." ²³ Botoo te wo kaseela baŋ gyoo doŋa ke booo nyiaa, "De man walaŋ wonŋi kitii ne gyae la waa yee mena nombii kei?"

Amote yena kegyia?

Mateo 20:20-28; Maake 10:35-45

²⁴ Kenŋe anmaaren gyoo Yesu kaseela baŋ man nyi be man wonŋi ne gyae la waa yee be kegyia? ²⁵ Botoo te Yesu yako wo kaseela baŋ nyiaa, "Teelee kei doo gyoonen ne di doŋ be balan doo, moŋa balan ne baake mena gyoonen kewo nyi be yee balan kpaakpaawo. ²⁶ Moŋa tekaboena nyi emee ke yee ngba mena balan kewo ne ya. Walaŋ ŋon wo yee kegyia e e man ne waa yee wo wose

ngba e man kemaasabii ne, te non c yee e siamante e ne waa som non. ²⁷ Walañ non c kyaa c ne dii na non c na som e ne, be man wonñi yena kegyia? Na walañ non c kyaa c ne dii ne yee? Mōna mañ kyaa e man ngba walañ non c na som ne.

²⁸ Emee yena bañ e ba sem me wole lee me kayeyee man pou, ²⁹ mena dōc mee see non gyoori ngba mena keñ me kya ba see mañ gyoo ne. ³⁰ Na daa na non kedi na dēe nyōc me gyoori keñ man, na e ke kyaa me gyooro gbelee ñan dōc e ke di Iseraetena akpañalañ kufu ala ñan balan nombia."

Yesu keyako nyi Pita waa bæe e

Mateo 26:31-35; Maake 14:27-31; Gyōn 13:36-38

³¹ Keñte Yesu yako Simōn Pita nyi "Simōn, Simōn nyii! Dōbōnsam ta sola gbēe lee Wurubuarē gyañ waa kēese e popou kēe na waa kpase e man ngba mena keñ bee feefu amōla lese bia ne. ³² Mōna ma te fane fa nyañ Simōn na n kelēdi be yōkōse ya. Te akpaa n kyēkee lee n gbēeneñ kumēe man bese kōñ me gyañ ne, do n tebia me kaseela akan bañ kakyen." ³³ Botōc te Pita tiranōc nyiaa, "Me Gbengyoo, nyi akpaa ke yee deni ke-doo ke yaa yēñ ke korañ na, ma te desina ma wose nyi maa sila neñ." ³⁴ Keñte Yesu tiranōc nyiaa, "Pita, mee yako neñ nyi pēte kegyim kelō woya gyēñ na, nyañ ke bæe betabotooro nyi n ba gyeñ mañ korakora ya."

³⁵ Botōc te Yesu bōcōse wō nyiaa, "Debañ keñ mōc kpi-la ñon keñ e ta mo kōba yaa akpo, yaa e ta mo nkyokotase tela ya ne kolo hia non?" Keñte be tiranōc nyiaa, "Koa, kolo te hia daa ya." ³⁶ Keñte Yesu yako wō nyiaa, "Nēnēe dōc nyañ non n dana kōba yaa akpo na mo tela, te nyañ non n be dana sila ya na yōc n kegba na n ka mo ke lēe daale. ³⁷ Nawolo nyi ba te ñmarase ma wose man nombia see nyiaa, 'Ba te kala e do nombi-akumēyēera man,' te mee yako non e ke nyii nyiaa, Wurubuarē nombia ñan bōc ñmarase see lee ma wose man ne, kaboena nyi ñe dēe kōñ mena. Ampañ kpene keñ bōc ñmarase see lee ma wose man ne ta benaa ka ke kōñ." ³⁸ Botōc te c kaseela bañ yako e nyiaa, "De Gbengyoo kēe silase ala yaa." Keñte Yesu yako wō nyi, "Tekaboe mena."

Yesu kefane Gekyemane

Mateo 26:36-46; Maake 14:32-42

³⁹ Keñte Yesu leewō donōc keñ man gyū oliifi bula keñ dōc ngba mena keñ c ne kyaa gyū ne, te c kaseela bañ sila e gyū. ⁴⁰ Be kelii botōc ne Yesu yako c kaseela bañ nyiaa, "E fane na e be nyiñ gyoo kekēesekekēe man ya." ⁴¹ Keñte c wōñā c wose lee yenañ gyū siaman ke-omii te c ke buñawō fane nyiaa, ⁴² "Taata, akpaa ke yee n kegyaebii ke na, lese mañ lee kaale kei man. Mōna na yee mañ kegyaebii ya, yee nyañ gbagba n kegyaebii." ⁴³ Botōc te Wurubuarē kpilale lee adido kōñ kaa do e kakyen. ⁴⁴ Yesu kēe yeyēe keñ ne, c kyañā c wose fane nideli te dufuñ keñ ba lee e ne kyōseewō yala tēele man ngba fatabo ne. ⁴⁵ C ke fane tañ keñ ne te c besewō gyū c kaseela bañ gyañ. C ke gyū keñ na c ke naawō ngba c kaseela bañ te dokii, nawolo nyi dekwōkwōc te kyañ

wō. ⁴⁶ Keñte Yesu bōcōse wō nyiaa, "Weera e ne doo? E koro na e ke fane na e be nyiñ gyoo kekēesekekēe man ya."

Ba kekyan Yesu

Mateo 26:47-56; Maake 14:43-50; Gyōn 18:2-11

⁴⁷ Yesu ka sen c ne kolosi ne balan dikpii baale kaa bæewō lee c dōc, na Gyudase non c yee Yesu kaseela kufu bala bañ man ñolo e ne dōñēe la be siaman. C kena Yesu ne te c kōñawō c kaa pukaa e. ⁴⁸ Keñte Yesu bōcōse e nyiaa, "Gyudase, kepukaa te nyañ ka mo lese mañ Deniwalan Bu non fa?"

⁴⁹ Yesu kaseela bañ kena kpene keñ ne gyae ke kōñ ne te be bōcōse e nyiaa, "De Gbengyoo, dēe mo de silase na dee yoo?" ⁵⁰ Botōc te Yesu kaseela bañ man ñolo moo c yoosila kara saese kegyia tobaale ñolo dunolun dejele lese ke lo. ⁵¹ Keñte Yesu yako wō nyiaa, "E tina yela, e na yee mena ya." Te c tinaa balee non dejele keñ te ka towaawō bela. ⁵² Keñte Yesu bōcōse saese kegyiise na Wurubuarē dēe kotōcōtēna kegyiise na kegyiise bañ bōc kōñ botōc be kaa kyañ e ne nyiaa, "Weera te e moo yoosilase na akpokpose e ne kōñ me dōc ngba me yee walañkum e ne?" ⁵³ Wee kamase daa na non ne kyaa la Wurubuarē ñsom deni dinaa keñ man, mōna e te kyañ mañ ya. Nēnēe te gbēe torowō fa non nyi yaa kyañ mañ, na e ke yee dōbōnsam ditiñtēe gyoo non kegyaebii."

Pita kebēe Yesu

Mateo 26:57-58, 69-75; Maake 14:53-54, 66-72; Gyōn 18:12-18, 25-27

⁵⁴ Botōc te be kyañā Yesu mo e gyū Wurubuarē saese kegyia non dekpāñalañ man, na Pita mō silana wō wole wole. ⁵⁵ Keñte balan bañ doo boalan dekpāñalañ keñ nsana nsana te be yilaawō ke gyañ bee woli, te Pita mō gyūawō ke kyaa be gyañ. ⁵⁶ Alebia bañ bæe yee tom dekpāñalañ keñ man ne ñolo naa Pita kyaa boalan keñ gyañ, te c gyene e nideli te c yakowō nyi "Na balee kei mōc kpue na Yesu!" ⁵⁷ Keñte Pita lēe añaareñ nyiaa, "Alebu, mōc gyeñ e ya." ⁵⁸ Te kyare ya te ñolo mōc naa e te c yako e bela nyiaa, "Nyañ mōc n yee be man ñolo e!" Keñte Pita tiranōc nyiaa, "Baale, mōc kpue na wō ya!" ⁵⁹ Debañ dokolon daale wole ne, ñolo mōc kaa yase c sia do Pita nonāñ nyiaa, "Ke yee ampañ kañ nyi balee kei kpue na Yesu, nawolo nyi c yee Galelia baale e!"

⁶⁰ Botōc te Pita tiranōc nyiaa, "Baale, mōc gyeñ nombia ñan n ne yako ne man ya." Pita ke gyakaa c ne kolosi ne te kegyim lo woya. ⁶¹ Botōc te de Gbengyoo Yesu gēesewō kēe Pita, te Pita tōcōse de Gbengyoo Yesu nombia ñan c be yako e ne nyiaa, "Pē kegyim ke lo woya gyēñ na, nyañ ke bæe betabotooro nyi n ba gyeñ mañ ya ne." ⁶² Keñte Pita leewō debōc man gyū ke kyañ c nyee wii nideli.

Be ketuku Yesu

Mateo 26:67-68; Maake 14:65

⁶³ Balan bañ bæe kēe Yesu dōc ne fiasee bee kulu e na bee tuku e. ⁶⁴ Ba moo kanyañ bake c sia na bæe takee e

akotase na bæe bɔɔse e nyi “Yako daa, amɔte gyɔɔ na neŋ?”⁶⁵ Te ba tee e tuubia kpaŋ kpaŋ kpu.

Be kamo Yesu gyɔ donɔɔ kegyiise siaman

Mateo 26:59-66; Maake 14:55-64; Gyɔn 18:19-24

⁶⁶ Tɛɛ kena keŋ nɛ, donɔɔ kegyiise na Wurubuare saese kegyiise na Gyudatena mmaraa wolala baŋ gyaŋeewɔ te ba moo Yesu kɔŋ kaa seŋ be siaman. ⁶⁷ Keŋte be yako Yesu nyiaa, “Akpaɔ nyɔŋ yɛna nyeeleere ŋon Wurubuare be yako see nyi waa kɔŋ nɛ na yako daa dee nyii.” Keŋte Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, “Akpaɔ me yako ŋon na ε be gyae ε ke lɛɛ maŋ di ya, ⁶⁸ te akpaɔ me bɔɔse ŋon nombia mɔ nɛ ε be gyae ε ke tiranɔɔ fa maŋ ya. ⁶⁹ Mɔna lee debarŋ kei ne gyɔ nɛ, maŋ Deniwalan Bu ŋon maa kyaa Wurubuare Kpatakpere ŋon dunoluŋ dɔɔ.” ⁷⁰ Keŋte be popou bɔɔse e nyiaa, “Akpaɔ mena na nyɔŋ yɛna Wurubuare bu ŋon?” Keŋte Yesu tiranɔɔ nyi, “Mena yaa ε ne yako nɛ.” ⁷¹ Keŋte be yakowɔ nyiaa, “Wɔŋ nombia yaa dɛɛ gyae dɛɛ bese nyii kpu bela. Daa gbagba te nyii lee ŋon gbagba nɔɔman!”

Be kamo Yesu gyɔ Pilato na Gyoo Herode gyaŋ

Mateo 27:1-2, 11-31; Maake 15:1-5; Gyɔn 18:28-38

23 Keŋte balan baŋ bɔɔ gyaŋee botɔɔ nɛ pou korowɔ mo Yesu gyɔ Pilato ŋon ɔ seŋɛɛ Romante-na gyoo dinaa nawɔɔ man nɛ gyaŋ, ² te be fiaseɛ bæe mo nombia gyakaa ɔ dɔɔ nyiaa, “De naa balee kei dɔŋ de balan siaman ɔ na wola wɔ nombiakumɛɛ keyɛɛ. ɔ ne bæe nyi be na tɔ lempoo fa gyoo dinaa Kaesa ya, te ɔ ne gyɔ ɔ konɔɔ yako nyi ŋon yɛna nyeeleere ŋon Wurubuare be yako see nyi waa kɔŋ nɛ, te ɔ yɛɛ gyoo mɔ e.” ³ Botɔɔ te Pilato bɔɔse Yesu nyiaa, “Nyɔŋ yɛna Gyudatena gyoo ŋon?” Te Yesu tiranɔɔ nyi, “Mena yaa n yakowɔ nɛ.” ⁴ Keŋte Pilato yako saese kegyiise baŋ na balan dikpii keŋ nyiaa, “Ma te naa nombiakum keŋ balee kei be yɛɛ keŋ kaboenɔ nyi maa bu e fɔɔ ya.” ⁵ Mɔna nɛnɛɛ gba te ba seŋɛɛ be nɔɔwɔya dɔɔ keŋkeŋ nyi, “ɔ ta mo ɔ kawola keŋ wɔlɛɛ balan agyuenŋ Gyudia tɛɛle kei dɔɔ pou. ɔ fiaseɛ lee Galelia tɛɛle dɔɔ te nɛnɛɛ ɔ te kaa lii de gyaŋ kebo.”

⁶ Pilato ke nyii nombia keŋa nɛ ɔ bɔɔsewɔ nyiaa, “Balee kei yɛɛ Galelia baale e?” ⁷ Pilato ka gyeŋ nyi Yesu lee gyoo Herode tɛɛle man nɛ, ɔ yela ba mo e gyoo gyoo Herode gyaŋ. Debarŋ kenan na gyoo Herode mɔ kyaa Gyerusalem donɔɔ man botɔɔ. ⁸ Gyoo Herode kena Yesu nɛ yɛɛ e gyonŋ nideli, nawolo nyi ɔ wulaa nyii Yesu wose man nombia te ɔ ne gyae e mɔ waa naa. Lee mena keŋ ɔ be nyii Yesu wose man nombia dɔɔ nɛ, wa agyuenŋ yɛna nyi waa yɛɛ gyakolonŋ nombia wola e. ⁹ Mena dɔɔ gyoo Herode bɔɔse Yesu nombia burum, mɔna ɔ te tira ŋe man dokolonŋ nɔɔ ya. ¹⁰ Botɔɔ na saese kegyiise na Gyudatena mmaraa wolala baŋ seŋɛɛ keŋkeŋ bæe keŋɛɛ nombia dinaana gyakaa Yesu dɔɔ. ¹¹ Keŋte gyoo Herode na ɔ yoonɔɔtɛna baŋ kulu Yesu te ba do e desɛŋ. Ba doo e gyoooro keŋba te ɔ yela ba besena e gyina Pilato. ¹² Lee wee kenan te gyoo

Herode na Pilato nsana besewɔ de, nafɔ na bɔɔ na gyoo ya.

¹³ Botɔɔ te Pilato baake saese kegyiise baŋ na donɔɔ kegyiise na balan baŋ pou gyaŋee, ¹⁴ te ɔ yako wɔ nyiaa, “Emɛɛ moona balee kei kɔŋ me gyaŋ te ε kpa ɔ na beo balan baŋ. Maŋ gyoo ke man ε siaman kebo mɔna ma te naa nombiakumɛɛ ŋan ɔ be yɛɛ te ε ne kara ɔ nɔɔ ya. ¹⁵ Gyoo Herode mɔ te naa nombiakum lee ɔ wose man ya, te ɔ yela ba besena e kɔna daa. N keɛ paa na balee kei te yɛɛ kolo kum keŋ kaboenɔ nyi baa ko e ya. ¹⁶ Mena dɔɔ maa yela baa tuku e na baa tina e yela.” ¹⁷ Na ke yɛɛ ba mmaraa ke nyi ba nyeekeleewee kedi kamase na, kaboenɔ nyi Pilato waa tina balan baŋ bɔɔ kyam tɔ deni man nɛ, be man ŋolo ŋon baŋ Gyudatena ne gyae nɛ yela fa wɔ.

¹⁸ Botɔɔ te balan dikpii keŋ pou fae yeese nedonŋ nyiaa, “Ko balee kei na n ke tina Barabase yela fa daa.”

¹⁹ Keŋte dɔɔ kɔŋ kyan Barabase tɔ deni yɛna nyi, ŋon tɛɛ la balan siaman te ba korowɔ seŋ tia kegyiise te ɔ koo walaŋ nombia ŋenanŋ man. ²⁰ Keŋte Pilato ne gyae waa tina Yesu yela dɔɔ nɛ, ɔ besewɔ kolosi fa balan baŋ.

²¹ Mɔna balan baŋ gyakaa bæe fae yeese nyiaa, “Yela baa gyɔ e sakaa ɔpaŋdanŋ dɔɔ” ²² Keŋte Pilato besewɔ kolosi fa wɔ betabotoorote nyiaa, “Wɔŋ nombiakum yaa balee kei yɛɛwɔ? Maŋ te naa kpene keŋ ɔ be yɛɛ keŋ kaboenɔ nyi baa ko e ya. Mena dɔɔ maa yela baa tuku e na maa tina e yela.” ²³ Mɔna balan baŋ seŋɛɛ keŋkeŋ bæe fae yeese nedonŋ nyi baa gyɔ e sakaa ɔpaŋdanŋ dɔɔ, te be yeese ŋan kela Pilato. ²⁴ Mena dɔɔ Pilato yɛɛ wa agyuenŋ nyi waa yɛɛ balan baŋ kegyaebii fa wɔ. ²⁵ Keŋte Pilato tinaa Barabase ŋon bɔɔ kyam tɔ deni ne yela fa wɔ. Barabase kei tɛɛ la balan baale siaman te ba korowɔ seŋ tia kegyiise te ɔ koo walaŋ mɔ. ŋon yɛna walaŋ ŋon balan baŋ be yako nyi waa tina e yela fa wɔ nɛ. Te ɔ moo Yesu fa wɔ nyi baa gyɔ ke yɛɛ e ba kegyaebii.

Ba kegyɔ Yesu sakaa ɔpaŋdanŋ dɔɔ

Mateo 27:32-44; Maake 15:21-32; Gyɔn 19:17-27

²⁶ Be ka mo Yesu lee Pilato gyaŋ bee gyuu nɛ, be gyaŋee na balee ŋolo ŋon bæe baake e nyi Simɔn ŋon ɔ ba lee Kirene donɔɔ man nɛ, na ɔ ta lee akuraa ɔ ne kɔŋ Gyerusalem donɔɔ man. Keŋte be kyanŋa e te ba ŋere e mo ɔpaŋdanŋ keŋ seele e na ɔ silana Yesu wɔle wɔle.

²⁷ Na balan burum silana Yesu, mo kpu na ala baŋ bee wii te be tɔɔse ne kyonŋii wɔ fa e nɛ. ²⁸ Keŋte Yesu besenawɔ keɛ wɔ te ɔ yako wɔ nyiaa, “Gyerusalem ala, ε na wii fa maŋ ya. Mɔna ε wii fa ε wose na ε bia. ²⁹ Nawolo nyi debarŋ daale ne kɔŋ keŋ ε ke yako nyiaa, “ɔla-manbose, emɛɛ baŋ bia te doo ε tɔɔman see ya te bia te ŋmase ya ade ya nɛ, emɛɛ na nyeebam.”

³⁰ Debarŋ kenan te balan baa yako bulase nyiaa, “E kaa ŋere daa,”

na baa yako bulasebia mɔ nyiaa,

“E kaa wuu de dɔɔ!”

³¹ Akpaɔ danŋ lanŋe ne kpaɔ la nne na, sena te danŋ dowolo gyae ke yɛɛ?” ³² Keŋte ba moo nombi-

akumeyera bala baale mo kaa kpu na Yesu na be kaa ko wo.

³³ Be kelii botoo ken bae baake ke nyi "Nyeepookoo dee" ne, be gyoo Yesu sakaa opanjan doo. Kenje be gyoo nombiakumeyera bala ban mo sakaa opanjaase kpu na e. Nolo sakaa o dunolun doo te nolo mo sakaa o demena doo. ³⁴ Kenje Yesu yakoo nyiaa, "Taata! Mo balan kewo nombiakumee kyee wo, nawolo nyi boo gyen kpene ken bae yee ne ya." Kenje be boe mo kpala Yesu kegbase. ³⁵ Na balan burum senje botoo bae kee te Gyudatena kegyiise ban mo kulu e nyiaa, "O ne lee balan nyee, e yela waa lee o wose na dee kee. Ngba non kpa non yena nyeelere non Wurubuare be yako see nyi waa koo ne." ³⁶ Kenje yoonootena ban mo kulu e te be faa e solon ken koo nyane ne, ³⁷ te be yakoo nyiaa, "Akpa nyane yena Gyudatena gyoo non na, kenan na lee n wose!" ³⁸ Te be nmarase nombia kenja see o nyee adido nyiaa,

"KEI YENA GYUDATENA GYOO NON."

³⁹ Botoo te nombiakumeyera bala ban be sakaa opanjaase doo ne man nolo tee Yesu nyiaa, "Na nyane yena nyeelere non yee? Lee n wose na n ke lee daa mo." ⁴⁰ Kenje o balate non gyoo o koo doo nyiaa, "N bee yee Wurubuare ngba de popou doo denje kewoo dokolon man yee?" ⁴¹ De nombiakumee non doo yee ne, na denje kewoo yaa de nyinawo ne. Mo baale kei doo o te yee nombiikum daale ya." ⁴² Botoo te o yako Yesu nyi "Yesu, n koo n gyoori ken man na, na wolee man ya." ⁴³ Kenje Yesu yako e nyiaa, "Ampan yaa mee yako nen nyiaa, gyen nyane ke kyaa me gyan Wurubuare man."

Yesu yen

Mateo 27:45-56; Maake 15:33-41; Gyon 19:28-30

⁴⁴ Weese ka sen dee ne, weese tinaa kegyoo yela te ditente lee teele ken doo pou kelii deban ken weese be geese ne. ⁴⁵ Botoo te kanyan ken kpanje Wurubuare som deni dinaa ken man ne beesewo kyekyee ala. ⁴⁶ Kenje Yesu fae yeesa kenken nyiaa, "Taata, me ta mo ma woo do n nyinmaa man." O ka betaa yako mena pe te o kara weesi. ⁴⁷ Yoonootena kegyia non kena kpene ken be koo ne, o lese Wurubuare yele yako nyiaa "Ampan, baale kei gbene tenee Wurubuare siaman!" ⁴⁸ Balan ban pou boo gyanee botoo bae kee ne naa kpene ken be koo, te ba besewo gyoo donoo man na ba nyinmaase gyakaa ba nyeeya doo waranase man. ⁴⁹ Mo ba ban pou ba gyen Yesu na ala ban koo sila e lee Galelia donoo man ne, senawo lemlem bae kee nombia kenja.

Yesu kewuu

Mateo 27:57-61; Maake 15:42-47; Gyon 19:38-42

⁵⁰⁻⁵¹ Baale nolo kyawo na bae baake e nyi Gyosefo. O lee Gyudatena donoo ken bae baake ke nyi Arimatia ne man. Na o gbene tenee Wurubuare siaman te bee bu e mo nideli. O yee walan non o ne kee Wurubuare gyoori ken siaman te non mo kpu Gyudatena kegyiise ban man, mo ba o te lee kpene ken boo bake na kpene

ken boo yee ne do ya. ⁵² Mena baale kei gyuuwo Pilato gyan ka sola gbene nyi waa mo Yesu woo non ke wuu. ⁵³ Kenje o ka lese woo non lee opanjan ken doo te o moo akaralee milii e te o moo e ke wuu yeboo ken boo kare boe man te be te wuu ta walan na walan ke man see ya ne man. ⁵⁴ Wee kenan yee wee ken Gyudatena na mo desina ba wose fa ba kefeefowee ken kedi. ⁵⁵ Ala ban koo sila Yesu lee Galelia koo ne, sila Gyosefo gyoo te ba ke naa yeboo ken na mena ken o be wuu Yesu. ⁵⁶ Kenje ba besewo gyoo ba akpanjanse man be kaa gyae teene ofonofon non bae mo desina woo ne, na baa mo kaa buraa woo non na o be nyin wolee bilen ya. Mo ba be feefowo Gyudatena kefeefowee ken ngba mena ken Mosesi mmaraase non na wolo ne.

Yesu kefon lee yen man

Mateo 28:1-10; Maake 16:1-8; Gyon 20:1-10

24 Ba kefeefowee ken wole tee kena nebo nebo fuu ne, ala ban mo ba teene ofon nyin non boo gyae see ne te be gyuuwo yeboo ken tee. ² Be kelii botoo ne be naawo ngba boe ken boo mo o yeboo ken koo man ne te bilin lan yenan, ³ mena doo ba gyoowo yeboo ken man mo ba te naa de Gbenjyoo Yesu woo non ya. ⁴ Be ka sen botoo bae gyuen nombia ken man ne, karatete dokolon te baala bala ban ba doona kegbase wolomee non nee jalakee ngba akaralee ne kaa beewo lee be doo. ⁵ Gyakolon kyan ala ban te be gonye ba nyeeya. Kenje baala ban koo wo nyiaa, "Weera doo te e ne keo walan non o delena ne woya dee?" ⁶ O be kyaa kebo ya o te fom. E te wolee nombia non o be yako non deban ken o kyaa e gyan Galelia ne nyiaa, ⁷ "Kaboena nyi baa lese man Deniwalan Bu non fa nombiakumeyera, na baa gyoo man nyeelabia sakaa opanjan doo na maa yen. Mo ba weeya atoorote na Wurubuare waa gyuuwo man lee yen man." ⁸ Botoo te ala ban koo te koo koo kenja. ⁹ Be ka lee yeboo ken tee ne, ba ke yako nombia kenja pou fa o kpilala kufu daale ban na o kaseela akan ban pou. ¹⁰ Meere Magedala na Gyoana na Gyemisi o naa Meere, na ala akan ban be kpu na wo ne gyoo la ke yako nombia kenja fa kpilala ban. ¹¹ Mo ba kpilala ban gyuenwo nyi non ala ban be yako ne pou yee diyin nombia na, mena doo ba te lee wo di ya. ¹² Kenje Pita non korowo yee gyoo yeboo ken tee. O ke bunawo do o sibii kee yeboo ken man na, o naa akaralee ken boo mo milii e ne kaagen doo la. Botoo te o besewo gyoo dee na o na gyuen nombia non be koo ne man.

Yesu kalese o wose wola o kaseela bala baale

Maake 16:12-13

¹³ Mena wee kenan ne, Yesu kaseela bala baale lewo Gyerusalem donoo man bee gyoo donoo bii daale ken bae baake ke nyi Emause ne man. Lee botoo gyoo Gyerusalem donoo man gyae ke yee ngba gbekemaase nyetoo (kilometase kufu daale) ne. ¹⁴ Na be dnye bae yoo nombia non be koo ne afa. ¹⁵ Ba ke ta bae yoo afa kenja ne, Yesu gbagba kaa beewo lee be doo. ¹⁶ Mo ba te ta gyem nyi Yesu nonan ya.

¹⁷ Botɔɔ te Yesu bɔɔse wɔ nyiaa, “Wɔŋ afa yaa ε dɔŋε ε ne wɔɔ mena?” Kenɛte be dɔɔɔ seŋ waraŋase man.

¹⁸ Te be man ŋolo ŋon beε baake e nyi Kilopase ne bɔɔse Yesu nyiaa, “N yεε ŋɔɔle e Gyerusalem donɔɔ man kebo, keŋ n ba gyeŋ kpene keŋ be keŋ weeya ala keŋa yee?”

¹⁹ Botɔɔ te Yesu bɔɔse wɔ nyiaa “Wɔŋ nombia kɔŋala?” Kenɛte be tiranɔɔ fa e nyiaa, “Yesu Nasarεte baale ŋon wose man nombia. Balee kei yεε Wurubuarε dekpεŋkpεŋgyɔɔre e te wɔ kekolosi na wɔ nombia ŋan wɔ be yεε ne, lesewɔ wola nyi Wurubuarε kpue na e te bal- aŋ wɔ lεε e di. ²⁰ Wurubuarε saese kegyiise na de donɔɔ kegyiise lese na e fa nyi baa ko, te be gyɔɔ e sakaa kpaŋdan dɔɔ. ²¹ Mɔna nafa ŋon te de loo gyakaa wɔ dɔɔ nyi waa kaa lεε Iseraetena nyee. Gyeŋ yena weeya atoorote ŋgba keŋa pou be keŋ ne. ²² Keŋa wɔle ne, ala baale baŋ be kpue na daa ne kɔŋawɔ kaa yako daa gyakolonɔ nombia ŋaale. Be kpa be karatεεwɔ gyu yebɔɔ keŋ tεε, ²³ mɔna ba te naa Yesu woo ŋon ya te ba besewɔ keŋ kaa yako nyi, Wurubuarε kpilala bala baale kaa lese ba wose wola wɔ, te be yako wɔ nyi Yesu de- lena. ²⁴ De man baale wɔ gyuu yebɔɔ keŋ tεε na, ba ke naa kpene kamase ŋgba mena keŋ ala baŋ be yako ne mɔna baŋ wɔ te naa Yesu ŋon ya.”

²⁵ Botɔɔ te Yesu yako wɔ nyiaa, “O εmεε ayiŋtena, weera dɔɔ te ε yεε nyoenyoε na nombia ŋan pou Wu- rubuarε akpεŋkpεŋgyɔɔra baŋ be yako see ne ke lεε di mena. ²⁶ Tekaboena nyi nyeelεere ŋon Wurubuarε be yako see nyi waa keŋ ne, waa naa diyem kei pena waa gyoo wɔ gyoori keŋ man yee?” ²⁷ Botɔɔ te Yesu fiasεε wɔ na wola wɔ kpene keŋ bɔɔ ŋmarase Mosesi mmaraase ŋan man, na ŋan Wurubuarε akpεŋkpεŋgyɔɔra be yako see lee wɔ wose man ne man.

²⁸ Be ka benaa donɔɔbii keŋ man bee gyuu ne, Yesu yεεwɔ ŋgba wɔ ne gbaa waa laŋ ne. ²⁹ Mɔna be waase e nideli nyi, “Tεε te yuu dɔɔ waa keŋ kaa doo be gyaŋ.” Mena dɔɔ wɔ gyuuwɔ kekyaa be gyaŋ.

³⁰ Ŋon na wɔ ke kyaa baa di ne, wɔ moo bodobodo te wɔ fanewɔ do Wurubuarε wɔ te wɔ kεrεε ke kpala wɔ.

³¹ Botɔɔ te be sia gyuusuwɔ te ba gyeŋawɔ nyi Yesu ŋonan, kenɛte wɔ ŋaalaawɔ be siaman. ³² Kenɛte be bɔɔse dɔŋa nyiaa, “Debaŋ keŋ wɔ ne kolosi na daa gbεεnaa man te wɔ ba lese Wurubuarε nombia aŋmarasεŋ see ŋan man wola daa ne, de wɔ te la daa yee?”

³³ Debokenaŋ man te ba korowɔ bilen bese gyu Gyerusalem donɔɔ man. Botɔɔ te ba ke naa kpilala ku- fu daale baŋ na balan akan baŋ te yilaa botɔɔ ³⁴ na beε yako nyiaa, “Ampan de Gbεŋgyoo ŋon te fom! Wɔ ta lese wɔ wose wola Simɔn!” ³⁵ Botɔɔ te kaseela bala baŋ wɔ yako wɔ kpene keŋ be keŋ Emause gbεεnaa man ne, na mena keŋ Yesu be kεrεε bodobodo kpala wɔ te bɔɔ gyem nyi ŋon ŋonan ne.

Yesu kalese wɔ wose wola wɔ kaseela baŋ

Mateo 28:16-20; Maake 16:14-18; Gyɔn 20:19-23; Kpilala 1:6-8

³⁶ Ba ke gyakaa bee kolosi wɔ wose nombia keŋa ne, Yesu gbagba kaa seŋawɔ be gyaŋ te wɔ yako wɔ nyiaa, “Wosefεereŋ dεε kyaa ε man.” ³⁷ Be ŋeŋawɔ te gyakolonɔ kyaŋa wɔ, na baŋ gyeŋ nyi woo yaa be naawɔ. ³⁸ Kenɛte Yesu bɔɔse wɔ nyiaa, “Wɔŋ dɔɔ te ε ne yee yaa wɔŋ dɔɔ te ε ne lεε aŋmaareŋ ε nyeeya man? ³⁹ ε kεε me nyiŋmaase na me nawɔɔ! Maŋ gbagba ŋon- aŋ. ε tina maŋ kεε! Nawolo nyi woo be dana wose- naane na ŋka ŋgba mena keŋ ε ne naa maŋ dana ne ya.” ⁴⁰ Wɔ kekolosi taŋ ne, wɔ moo wɔ nyiŋmaase na wɔ nawɔɔ wola wɔ. ⁴¹ Nombia ŋan doo be wɔ te yεε wɔ gyon gbaa keŋ nyi ba te lεε di ya. Kenɛte Yesu bɔɔse wɔ nyiaa, “ε dana weenεε ŋaale kebo?” ⁴² Kenɛte ba moo kpebii keŋ bɔɔ ŋasee ke ne duguy fa e. ⁴³ Te wɔ lεε ke tao be siaman botɔɔ.

⁴⁴ Kenɛte wɔ yako wɔ nyiaa, “Debaŋ keŋ me kyaa ε gyaŋ ne me yako ŋon nyiaa, nombii kamase keŋ bɔɔ ŋmarase Mosesi mmaraase ŋan man, na ŋan Wu- rubuarε akpεŋkpεŋgyɔɔra be ŋmarase see na ŋan bɔɔ ŋmarase see wɔkeŋ tɔne man lee ma wose man ne, kaboena nyi ŋe dεε keŋ mena.” ⁴⁵ Botɔɔ te wɔ toro ba agyueŋ na baa nyiŋ nyii Wurubuarε nombia aŋ- marasεŋ see ŋan man. ⁴⁶ Kenɛte Yesu yako wɔ nyiaa, “Be yakowɔ Wurubuarε nombia aŋmarasεŋ see ŋan man nyiaa, nyeelεere ŋon Wurubuarε be yako see nyi waa keŋ ne, waa naa diyem na waa yeŋ mɔna ka weeya atoorote keŋ na waa foŋ lee yeŋ man, ⁴⁷ te baa kolosi Wurubuarε nombia wɔ yele man fa balan pou tεεle kei dɔɔ, na baa kyεεkee lee be gbεεneŋ kumεε man na baa keŋ Wurubuarε gyaŋ, na Wurubuarε ka mo be nombiakumεε kyεε wɔ. Baa fiasεε lee Gyerusalem donɔɔ man, pena baa gyu donɔɔse akan ŋan man. ⁴⁸ εmεε yena balan baŋ ε ke di mena nombia keŋa wose man adanseε. ⁴⁹ Maa mo me kya Wu- rubuarε felin ŋon wɔ be yako see nyi waa fa ŋon ne kaa do ε man. Mɔna ε kyaa Gyerusalem donɔɔ man kebo kelii debaŋ keŋ waa mo mena doŋ kei lee adido kaa do ε man.”

Yesu kegyu adido

Maake 16:19-20; Kpilala 1:9-11

⁵⁰ Kenɛte Yesu moo wɔ kaseela baŋ lee donɔɔ kenan man gyu Betani donɔɔ wɔman, botɔɔ te wɔ gyinaa wɔ nyi- ŋmaase adido te wɔ hiraa wɔ kaseela baŋ. ⁵¹ Wɔ kee hiraa wɔ ne, wɔ tinaa wɔ yela te Wurubuarε moo e laŋ adido. ⁵² Kenɛte ba som e te ba moo kenyanjee dinaa bese keŋ Gyerusalem donɔɔ man, ⁵³ te debaŋ kamase na bee gyu ke kyaa Wurubuarε wɔsom deni dinaa keŋ man lese Wurubuarε yele.

Gyɔn

Wurubuare nombii keɛ fa nyeedon

1 Lee kewalanɛ keɛ pena Wurubuare ke yee kpene kamase na, non bɛe baake e nyi Wurubuare nombii non ne wulaa ɔ kyaa. Na non na Wurubuare kyaa la, te non yena Wurubuare. ² Non na Wurubuare kyaa la leenanɛ kewalanɛ kenanɛ man. ³ ɔ ɔɔ te Wurubuare tɛɛwɔ yee kpene kamase, te Wurubuare ta lee ɔ wɔle yee kolo na kolo ya. ⁴ Wurubuare nombii kei ne faa na nyeedon, te nyeedon kenanɛ yena kenmanɛe keɛ ne gyuuu balanɛ sia na baa naa Wurubuare gbɛɛ. ⁵ Kenmanɛe kenanɛ ne nmanɛe ditinɛɛ man, mɔna ditinɛɛ keɛ bɛɛ tale di ke ɔɔ ya.

⁶ Debanɛ daale liiwɔ na Wurubuare kpila ɔ kpilale nolo non bɛe baake e nyi Gyɔn. ⁷ Non kɔnala ɔ kaa di adanseɛ lee kenmanɛe keɛ wose man fa balanɛ, na balanɛ pou kenyanɛ ta ɔ ɔɔ lɛɛ kenmanɛe keɛ di. ⁸ Na non Gyɔn gbagba yena kenmanɛe keɛ ya, mɔna ɔ kɔnɛe kaa di adanseɛ lee kenmanɛe keɛ wose man. ⁹ Non bɛe baake e kenmanɛe gbagba keɛ ne waa kɔnɛ tɛɛle kei ɔɔ, na ɔ kaa nmanɛe fa walanɛ kamase. ¹⁰ Kenmanɛe kenanɛ kaa kyawɔ tɛɛle kei ɔɔ. ɔ ɔɔ te Wurubuare tɛɛwɔ yee kpene kamase tɛɛle kei ɔɔ, mɔna tɛɛle kei ɔɔ balanɛ ta gyanɛ e ya. ¹¹ ɔ kɔnawɔ non gbagba ɔ balanɛ gyanɛ, mɔna ɔ balanɛ te lɛɛ e ya. ¹² Mɔna balanɛ banɛ pou ɔɔ lɛɛ e te ɔɔ lɛɛ di nɛ, ɔ faa wɔ gbɛɛ te ba bese Wurubuare bia. ¹³ Ba te yee Wurubuare bia ngba mena keɛ alo na baale na lola bia ba kegyae man nɛ ya. Mɔna Wurubuare gbagba kegyaebii man te ɔ lese wɔ nyi baa yee ɔ bia.

¹⁴ Non bɛe baake e nyi Wurubuare nombii nɛ, kaa bese deniwalanɛ te ɔ kaa kyawɔ de man weeya akalanseɛ nɛale. De naa ɔ gyoorobiiri keɛ nawolo nyi non waagenɛ yena ɔ kya Wurubuare bu dokolonɛ non nɛ. ɔ man te Wurubuare bɛɛɛ na anokoare keɛ doo.

¹⁵ Gyɔn dii adanseɛ lee ɔ wose man. ɔ fae yeesa yako nyi, "Walanɛ kei wose man nombia yaa me wulaa yako non nyiaa, 'Walanɛ non ɔ ɔɔ me wɔle ɔ ne kɔnɛ ɔ kela man, nawolo nyi ɔ wulaa ɔ kyaa pete ba lola man.'" "

¹⁶ Lee ɔ bɛɛɛ keɛ be wulu ɔ man nɛ ɔɔ, te ɔ ne hiraa daa agbaatee agbaatee. ¹⁷ Mosesi ɔɔ te Wurubuare tɛɛwɔ mo mmaraase nɛan fa daa, mɔna Yesu Kristo ɔɔ te ɔ tɛɛwɔ wola daa ɔ bɛɛɛ na wa anokoare keɛ. ¹⁸ Non na nolo te naa ta Wurubuare na ɔ sia ya, mɔna Wurubuare bu dokolonɛ koonɛ non lonɛ bɛɛ lam non na ɔ kya nsana ya nɛ, kaa lesena Wurubuare dinɔɔ wola daa.

Gyɔn Wurubuare lonɔɔɔ non kekolosi Wurubuare nombia

Mateo 3:1-12; Maake 1:1-8; Luka 3:1-18

¹⁹ Gyudatena kegyiise banɛ be kyaa Gyerusalem donɔɔ man nɛ, kpila Wurubuare saese na Lewitena baale nyi be kaa ɔɔ Gyɔn nyiaa, "Nyanɛ yena amɔte?" Gyɔn ta beo wɔ ya. ²⁰ Mɔna ɔ torowɔ yako wɔ nyiaa, "Na manɛ yena nyeeɛere non Wurubuare be yako see nyi waa kɔnɛ nɛ ya." ²¹ Kenɛte be ɔɔ e nyiaa, "Kenanɛ na nyanɛ yena amɔte? Nyanɛ yena Elaegya?" Kenɛte ɔ tiranɔɔ fa wɔ nyi, "Koa, na manɛ yena Elaegya ya." Ba besewɔ ɔɔ e nyiaa, "Nyanɛ yena Wurubuare dekpenɛkenɛgyɔɔ non dɛɛ daa nɛ?" Kenɛte Gyɔn tiranɔɔ fa wɔ nyi "Koa, na manɛ ya."

²² Kenɛte be ɔɔ e nyi "Te kenanɛ na nyanɛ yena amɔte? Yako daa nombii dokolonɛ na dee nyinɛ gyuu ke yako banɛ ɔɔ kpila daa nɛ. Sena te n ne yako lee nyanɛ gbagba n wose man?" ²³ Botɔɔ te Gyɔn moo ɔɔwɔya nɛan Wurubuare dekpenɛkenɛgyɔɔ Yesaya be yako see nɛ tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, "Manɛ yena woyaa nɛan ne fae yeesa depampaa dinaa keɛ man nɛ nyiaa, E teneɛ de Gbenɛgyoo Wurubuare gbɛɛ see e na ɔ kaa ta ke ɔɔ."

²⁴ Balanɛ banɛ ɔɔ kpili gyuu Gyɔn gyanɛ nɛ, man baale yee Farasiitenawɔ, ²⁵ kenɛte be ɔɔ Gyɔn nyiaa, "Akpa na nyanɛ yena nyeeɛere non Wurubuare be yako see nyi waa kɔnɛ nɛ ya, yaa Elaegya yaa Wurubuare dekpenɛkenɛgyɔɔ non ya na, wonɛ ɔɔ te n ne ɔ balanɛ Wurubuare lonɛ?" ²⁶ Botɔɔ te Gyɔn tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, "Manɛ ɔɔ lonɛ yakaa te me dana mɛɛ ɔ balanɛ Wurubuare lonɛ, mɔna nolo kyaa e man keɛ e ba gyanɛ e ya. ²⁷ Non yena walanɛ non ɔ ɔɔ me wɔle ɔ ne kɔnɛ, keɛ ma te kaboe gba nyi maa bunɛ booli ɔ nkyokota nmanɛenɛ koraɛ gba ya." ²⁸ Nombia kenɛ pou kɔnɛ Gyɔɔdan boo dingyanɛ donɔɔ keɛ bɛɛ baake ke Betani nɛ man, botɔɔ keɛ Gyɔn ne ɔ balanɛ Wurubuare lonɛ nɛ.

²⁹ Tɛɛ kena nɛ, Gyɔn naa Yesu ne kɔnɛ ɔ gyanɛ te ɔ yakowɔ lee Yesu wose man nyiaa, "E keɛ Wurubuare nambu non. Non na lesena balanɛ lee be dukum man. ³⁰ Kei yena walanɛ non ɔɔ wulaa yako non ɔ wose man nombia nyiaa, 'Walanɛ non ɔ ɔɔ me wɔle ɔ ne kɔnɛ nɛ ɔ kela man. Nawolo nyi ɔ wulaa ɔ kyaa pete ba lola man.'" ³¹ Nafɔ na manɛ gbagba ba gyanɛ e ya, mɔna non ɔɔ te Wurubuare kpila man nyi me kaa ɔ balanɛ Wurubuare lonɛ, na maa lese e debɔɔ wola Iseraetena na baa nyinɛ gyanɛ e." ³² Kenɛte Gyɔn dii adanseɛ nyiaa, "Me naa Wurubuare felinɛ non moo duwulunɛ dinɔɔ tisi lee adido kaa kyaa ɔ ɔɔ. ³³ Nafɔ manɛ gbagba ba gyanɛ e ya, mɔna Wurubuare non ɔ be kpila man nyi me kaa mo lonɛ

sɔ balan Wurubuarɛ lonɔ nɛ yako na manɔ nyiaa, 'Walanɔ nɔn n naa Wurubuarɛ felinɔ nɔn de tisi kaa kyaa ɔ dɔɔ nɛ, nɔn ne gyaela waa mo Wurubuarɛ felinɔ nɔn sɔ balanɔ Wurubuarɛ lonɔ.'³⁴ Ma te naa te mee di adansɛɛ nyiaa, nɔn yena Wurubuarɛ bu nɔn."

Yesu kpilala gyanɔba nyibanɔ ban

³⁵ Tɛɛ kena nɛ, Gyɔn na ɔ kaseela bala besewɔ gyu boo kenɔ nɔnman. ³⁶ Kenɔte Gyɔn naa Yesu ne lam. ɔ kena e nɛ te ɔ yakowɔ nyiaa, "Ɛ kɛɛ Wurubuarɛ nambu nɔn!" ³⁷ Gyɔn kaseela bala banɔ kenyii Gyɔn nɔnwoya kenɔ nɛ, be tinaa Gyɔn yela gyu ke sila Yesu. ³⁸ Yesu gɛɛsewɔ kɛɛ na te ɔ naa wɔ kenɔte ɔ bɔɔɔse wɔ nyiaa, "Wonɔ yaa ɛ ne gyae?" Botɔɔ te banɔ mɔ bɔɔɔse e nyiaa, "De Gbenɔgyoo, alenɔ te n kyaa?" ³⁹ Kenɔte Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, "Ɛ kɔnɔ na ɛ kaa kɛɛ." Mena dɔɔ be gyuuwɔ kena botɔɔ kenɔ kyaa. Debanɔ kenanɔ na te gyɔ balinɔɔ de banɔ anaara te be kyaa wɔ gyɔn wee kenanɔ pou. ⁴⁰ Balanɔ bala banɔ bɔɔ nyii Gyɔn nɔnwoya te bɔɔ sila Yesu nɛ, be man nɔlo yena Simɔn Pita ɔ naabu Anderiase. ⁴¹ Kpene kenɔ Anderiase be tanɔgbɛɛ yɛɛ yena nyi, ɔ gyuuwɔ ke keo ɔ kegyia Simɔn te ɔ yako e nyiaa, "Da te naa Mesaya nɔn, nyeeleere nɔn Wurubuarɛ be yako see nyi waa kɔnɔ nɛ." ⁴² Kenɔte Anderiase moo Simɔn kɔnɔ Yesu gyɔn. Yesu kena Simɔn nɛ ɔ kɛɛ e yididi te ɔ yako e nyiaa, "Me gyenɔ nyi nyanɔ yena Gyɔn bu Simɔn nɔn. Baa baake nenɔ nyi Kefase yaa Pita." Ka asɛɛ yena nyi boe.

Yesu kebaake Filipino na Natanele

⁴³ Tɛɛ kena nɛ, Yesu yɛɛ wa agyuenɔ nyi waa gyu Galelia tɛɛle man. Kenɔte ɔ naa Filipino te ɔ yako e nyiaa, "Kaa sila man." ⁴⁴ Filipino lee donɔɔ kenɔ bɛɛ baake ke Betesaida nɛ man. Donɔɔ kenanɔ man mɔ te Anderiase na Pita mɔ leewɔ. ⁴⁵ Filipino mɔ naa Natanele te ɔ yako e nyiaa, "Da te naa walanɔ nɔn Mosesi be nɔmarase ɔ wose man nombia do mmaraa tɔne kenɔ man, te Wurubuarɛ akpenɔkpenɔgyɔɔra banɔ mɔ be nɔmarase ɔ wose man nombia nɛ. Bɛɛ baake e nyi Yesu. Nɔn yena Yesu, Gyosefo bu nɔn ɔ ba lee Nasarete nɛ." ⁴⁶ Kenɔte Natanele bɔɔɔse e nyiaa, "Nasarete ya? Kolo kpaakpaa daale gyae ke tale lee botɔɔ?" Kenɔte Filipino yako e nyiaa, "Nyanɔ kɔnɔ na n kaa kɛɛ." ⁴⁷ Yesu kena Natanele ne kɔnɔ ɔ gyɔn nɛ ɔ kolosiwɔ lee ɔ wose man nyiaa, "Ɛ kɛɛ, Iserae baale gbagba yaa kei kenɔ de kara be doo ɔ man ya." ⁴⁸ Botɔɔ te Natanele bɔɔɔse e nyiaa, "Sena te n yɛɛwɔ gyenɔ man?" Kenɔte Yesu tiranɔɔ fa e nyi, "Me wulaa naa nenɔ fiigi danɔ kenɔ tɛɛ pɛte Filipino baake nenɔ." ⁴⁹ Kenɔte Natanele torowɔ yako nyiaa, "De Gbenɔgyoo, nyanɔ yena Wurubuarɛ bu nɔn! Nyanɔ yena Iseraetena gyoo nɔn!" ⁵⁰ Kenɔte Yesu yako e nyiaa, "Kenɔ mɔ yako nenɔ nyi me naa nenɔ fiigi danɔ kenɔ tɛɛ dɔɔ te n ne lɛɛ man di? N kena nombia dinaana nɔn kela kenɔ." ⁵¹ Kenɔte Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, "Mɛɛ yako nɔn ɛ ke nyii nyiaa, ɛ kena nɔnba adido ta toro na Wurubuarɛ kpilala banɔ na gyem tisi man Deniwalanɔ Bu nɔn dɔɔ."

Alowɔle keyɛɛ Kaanan donɔɔ man

² Ka weeya atoorote kenɔ nɛ, ba kpeo alo nɔlo Kaanan donɔɔ kenɔ ke kyaa Galelia tɛɛle man nɛ man. Na Yesu ɔ naa mɔ kyaa botɔɔ. ² Be baake Yesu na ɔ kaseela mɔ kɔnɔ alowɔle kenɔ tɛɛ botɔɔ. ³ Balanɔ banɔ solonɔ ke tanɔ nɛ, Yesu ɔ naa yako e nyi "Balanɔ banɔ solonɔ te tanɔ." ⁴ Botɔɔ te Yesu tiranɔɔ fa e nyiaa, "Nna kei te yɛɛ daa na nenɔ de nombia ya. Debanɔ kenɔ Wurubuarɛ ba see manɔ nɛ te lii ta ya." ⁵ Kenɔte Yesu ɔ naa yako de kpanalanɔ kenɔ tewulɛɛ banɔ nyiaa, "Kpene kamase kenɔ ɔ yako nɔn nyi yaa yɛɛ na, ɛ yɛɛ ke." ⁶ Debanɔ kenanɔ na, osunɔse dinaana looro nɔale banɔɛ botɔɔ. Gyudatena ɔsom man na, osunɔse kenɔ man te bee kyekii lonɔ do mo faafo ba wose. Dokolonɔ gyae ke lɛɛ lonɔ nɔnba garawaase anonɔ yaa looro nɛ. ⁷ Botɔɔ te Yesu yako tewulɛɛ banɔ nyiaa, "Ɛ kyekii lonɔ do osunɔse nɔn man wulu." Kenɔte tewulɛɛ banɔ kyekii lonɔ wulu nɔ belebelebele. ⁸ Kenɔte ɔ yako wɔ nyiaa, "Nɛnɛ ɛ kyee lonɔ kenɔ nɔale gyina kegyia nɔn ɔ senɔɛ alowɔle kenɔ siaman nɛ." Te be kyeewɔ gyina e. ⁹ Kegyia nɔn daa lonɔ kenɔ ba bese solonɔ nɛ kɛɛ. ɔ naawɔ nyi solonɔ kenɔ dei, mɔna ɔ ba gyenɔ ke dalee ya, mɔna tewulɛɛ banɔ bɔɔ kyee lonɔ kenɔ kɔna e nɛ banɔ gyenɔ botɔɔ kenɔ kɔnɔ lee. Kenɔte kegyia nɔn baake alowɔle baale nɔn lee yenanɔ, ¹⁰ te ɔ yako e nyiaa, "Balanɔ degyanɔee na, bɛɛ tanɔgbɛɛ bo mo solonɔ kpaakpaa te fa wɔ, te akpaa be deese na te bɛɛ mo solonɔ kenɔ kɔnɔ dei ya nɛ kɔnɔ. Mɔna nyanɔ moo solonɔ kpaakpaa te bo weese kaa lii debanɔ kei pɛte n lese ke de bɔɔɔ." ¹¹ Kei yena gyakolonɔ nombia gyanɔgbate kenɔ Yesu be yɛɛ Kaanan donɔɔ kenɔ ke kyaa Galelia tɛɛle dɔɔ nɛ man. ɔ moo ke lese ɔ gyoorobiiri wola, te ɔ kaseela banɔ mɔ lɛɛ e di. ¹² Kei wɔle nɛ, nɔn na ɔ naa na ɔ naabia na ɔ kaseela banɔ gyuu donɔɔ kenɔ bɛɛ baake ke Kapanum nɛ man ke di weeya akalansɛɛ nɔale botɔɔ.

Yesu kegegi balanɔ Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa kenɔ man

Mateo 21:12-13; Maake 11:15-17; Luka 19:45-46

¹³ Debanɔ kenɔ Gyudatena nyeekeleese wee kenɔ na benaa nɛ, Yesu gyuu Gyerusalem donɔɔ man. ¹⁴ Yesu ke gyu ka gyoo Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa kenɔ de kpanalanɔ man nɛ, ɔ naawɔ nyi baale ne ɔɔnɔ nunkyuese na namense na awulunɔna, na balanɔ baale mɔ kyakɛɛ bɛɛ yɛɛɛ kɔba. ¹⁵ Mena dɔɔ ɔ moo nɔmeesenɔ nɔme yɛɛ dambila te ɔ moowɔ gege balanɔ banɔ na be nunkyuese na be namense pou lee de kpanalanɔ kenɔ man. ɔ yaasee be kɔbasebia nɔn te ɔ besena be tebuluse nɔn pou bunji. ¹⁶ Kenɔte ɔ yako balanɔ banɔ bɛɛ ɔɔnɔ awulunɔna nɛ nyiaa, "Ɛ mo wɔ lee kebo! Ɛ na mo me kya de besena ɛ kebu dedii ya!" ¹⁷ Nombia kenɔ yela ɔ kaseela banɔ bɔɔɔse Wurubuarɛ nombia anɔmarasenɔ see nɔn ne yako nyi, "O Wurubuarɛ, n deni dinaa kenɔ man nombia ne hia manɔ nideli, te nɛ te di ma nyee mɔ."

¹⁸ Botɔɔ te Gyudatena kegyiise kaa bɔɔɔse e nyiaa, "Wonɔ gyakolonɔ nombia te nyanɔ ke tale yɛɛ na kawola daa nyi Wurubuarɛ faa na nenɔ donɔ nyi nya yɛɛ mena

abɔɔ keŋa?"¹⁹ Keŋte Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, "E yelee Wurubuare ɔsom deni dinaa kei, weeya atoorote na maa ma ke bela."²⁰ Botɔɔ te Gyudatena kegyiise ban yako Yesu nyiaa, "Ba moo kulutooneŋ sɔŋola na looro bo ma Wurubuare ɔsom deni dinaa kei, te nyaŋ n ke tale mo weeya atooro ma ke?"²¹ Mɔna Wurubuare ɔsom deni dinaa keŋ Yesu ne kolosi ka wose man nombia ne, yena ŋon gbagba ɔ wose.²² Mena ɔɔ deban keŋ Yesu be fom lee yeŋ man ne, ɔ kaseela ban ɔɔsewɔ nyi ɔ yako mena nombia keŋa. Te be lee Wurubuare nombia aŋmaraseŋ see, na Yesu nombia ŋan ɔ be yako ne di nideli.²³ Yesu ke kyaa Gyerusalem Gyudatena nyeekeleeweeya kedi ŋan man ne, balan bu-rum naa gyakolon nombia ŋan ɔ be ye e ne te be lee e di.²⁴ Mɔna Yesu ta mo ɔ wose ɔ be ɔɔ ya, nawolo nyi ɔ gyeŋ walaŋ kamase dinɔɔ.²⁵ Te ye e keŋ nyi ŋolo keyako deniwalaŋ nombii fa e ya, nawolo nyi ɔ gyeŋ walaŋ kamase nyeeman nombia.

Yesu kawola Nikodemose nombia

3 Mena deban kenan man ne, na Gyudatena kegyia ŋolo kyaawɔ keŋ ɔ yelee yena Nikodemose. ɔ kpu e Farasiitena dikpii keŋ man.² Wee daale nelim ne ɔ korowɔ gyuu Yesu gyaŋ te ɔ yako e nyiaa, "Kegyia, da gyeŋ nyi n ye e wolale e ŋon Wurubuare be kpila neŋ. Nawolo nyi ŋolo be kyaa keŋ waa tale ye e gyakolon nombia na nombia dinaana ŋan n ne ye e ne, keŋ nyi Wurubuare be kpu e na e ya."³ Botɔɔ te Yesu yako e nyiaa, "Mee yako neŋ anokoare n ke nyii nyiaa, akpaa be ta bese lola walaŋ ya ne, ɔ be gyae waa naa Wurubuare gyoori keŋ ya."

⁴ Keŋte Nikodemose ɔɔse Yesu nyiaa, "Walaŋ ŋon ɔ ba bee na, sena te baa bese tale lola e? Waa bese tale gyoo ɔ naa ɔɔman na baa lola e bela?"⁵ Botɔɔ te Yesu tiranɔɔ fa e nyiaa, "Mee yako neŋ anokoare n ke nyii nyiaa, akpaa ba te sɔ neŋ Wurubuare lon na Wurubuare ka mo ɔ felii do n man ya na, n be gyae n ke tale gyoo Wurubuare gyoori keŋ man ya."⁶ Deniwalaŋ na lola ɔ dinɔɔ bo, te Wurubuare felii ŋon mɔ na lola walaŋ bo ngba Wurubuare dinɔɔ ne.⁷ Na yela keyee neŋ gyakolon nyi me kpa, kaboena nyi ba bese lola neŋ bela ya.⁸ Felii ne gyoo bo gyuu botɔɔ keŋ ke e gyae. N ne nyii mena keŋ ke e gyoo mɔna n ba gyeŋ ke dalee yaa ke dee gyue ya. Mena mɔ te doo fa walaŋ kamase ŋon Wurubuare felii ba lola e ne."

⁹ Keŋte Nikodemose ɔɔse Yesu nyiaa, "Sena te keŋa gyae ke tale kɔŋ mena?"¹⁰ Botɔɔ te Yesu ɔɔse e nyiaa, "Ngba n ye e Gyudatena wolale kegyia e. N bee nyii mena nombia keŋa man yee?"¹¹ Mee yako neŋ anokoare n ke nyii nyiaa, nombia ŋan da gyeŋ ne te dee yako te ŋan dee naa mɔ ne te dee di ŋa wose man adanse e, mɔna e be e lee nombia ŋan dee yako ŋon ne di ya.¹² Mee yako ŋon te e kei ɔɔ nombia te e be e lee ŋa di ya na, sena te me yako ŋon Wurubuare man nombia na e kelee ŋa di?"¹³ Ŋolo na ŋolo te gyuu ta Wurubuare man ya, Gyise man Deniwalaŋ Bu ŋon mɔ lee botɔɔ kɔŋ ne maagen.

¹⁴ E gyeŋ nyi gyangba keŋ na Wurubuare yela Mosesi ye e dom te ɔ moowɔ mataa na dan adido depampaa dinaa keŋ man. Walaŋ kamase ŋon ɔ be gyina ɔ sia ke e mena dom kei na ɔ nyiŋa nyeedon. Mena ke te baa gyoo man Deniwalaŋ Bu ŋon mɔ mataa na ɔpaŋdan adido.¹⁵ Na walaŋ kamase ŋon ɔ lee man di na, waa nyii nyeedon kekpaa keŋ.

¹⁶ Lee mena keŋ Wurubuare ne gyae balan ɔɔ te ɔ moo ɔ bu dokolon koon ŋon fa, nyi walaŋ kamase ŋon ɔ lee e di na ɔ be gyae waa yeŋ leki ya, mɔna waa nyii nyeedon kekpaa."¹⁷ Nawolo nyi Wurubuare te kpila ɔ bu te e kei ɔɔ nyi ɔ kaa bu balan ɔɔ ya, mɔna ɔ kpila e bo na balan ke ta ɔ ɔɔ nyii nyeedon.

¹⁸ Walaŋ kamase ŋon ɔ lee e di na ɔɔ gyae baa bu e ɔɔ ya, te ŋon ɔ te lee e di ya na be wulaa bu e ɔɔ, nawolo nyi ɔ te lee Wurubuare bu dokolon koon ŋon di ya.¹⁹ Nombia ŋan ɔɔ mo bu te e kei ɔɔ balan ɔɔ ye na nyi, keŋmanee te kɔŋ te e kei ɔɔ, mɔna balan ne gyae ditiŋte bo kela keŋmanee keŋ. Nawolo nyi be nombia ŋan be e ye e dukum ke.²⁰ Walaŋ kamase ŋon ɔ ne ye e dukum na, ɔ ne kɔla keŋmanee keŋ te ɔ be e bena ke ya. Nawolo nyi ɔ be e gyae nyi ɔ nombiakumee ŋan ka lee deɔɔ ya.²¹ Mɔna walaŋ kamase ŋon ɔ ne ye e nombia kpaakpaa ne, ɔ na bena keŋmanee keŋ. Nawolo nyi keŋmanee keŋ gyae ka lese ɔ nombia ŋan ɔ ne ye e ne wola nyi ɔ ne ye e Wurubuare kegyaebii.

Gyɔn Wurubuare lonɔɔre kedi Yesu wose man adanse

²² Keŋa wɔle ne Yesu na ɔ kaseela ban gyuu Gyudia te e man. Yesu kyaawɔ botɔɔ weeya akalansee ŋaale te ɔ ɔɔ balan Wurubuare lon.²³ Deban kenan na Gyɔn mɔ ne sɔ balan Wurubuare lon donɔɔ keŋ be e baake ke nyi Aenon keŋ ka bena na Salim donɔɔ ne man. Nawolo nyi na lon boe botɔɔ, te balan mɔ na gyeŋ tisi ɔ ɔɔ nyi waa sɔ wɔ Wurubuare lon.²⁴ Deban kenan na ba te kyaŋa ta Gyɔn ɔ deni ya.

²⁵ Gyuda baale ŋolo na Gyɔn kaseela ban man baale lee aŋmaaren lee mena keŋ be e mo lon fafo ba wose lee ba amanbere gbese ne wose man.²⁶ Botɔɔ te Gyɔn kaseela ban kɔŋawɔ Gyɔn gyaŋ kaa yako e nyiaa, "De Gbenggyoo, n ne ɔɔse balee ŋon nafi ɔ kpu e na daa Gyɔɔdan boo keŋ dingyiŋ, te n be di ɔ wose man adanse e nideli ne? Ke e, ɔ ne sɔ balan Wurubuare lon, te balan pou ne gyuu ɔ gyaŋ."²⁷ Keŋte Gyɔn tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, "Nyi Wurubuare te fa walaŋ gbese nyi waa ye e kolo ya ne, ɔtenate be gyae waa tale ye e ya."²⁸ Emee gbagba e ke tale di man adanse e nyi me yakowɔ nyiaa, Na man yena Nyeelere ŋon Wurubuare be yako see nyi waa kɔŋ ne ya, mɔna Wurubuare kpila man bo nyi maa kyaŋ gbese ta ɔ siaman kɔŋ."

²⁹ Keŋte Gyɔn gyoo dudu yako wɔ nyiaa, "Walaŋ ŋon ɔ dana alowɔle na, ŋon yena alowɔle ŋon baale. Mɔna alowɔle baale ŋon ɔ gyoona ɔɔ be e sem bo yenaŋ tei, te akpaa be nyii alowɔle baale ŋon woya na ne ye e wɔ gyon nideli. Mena mɔ yaa ye e man gyon nideli de-

bokeiman ngba mɔɔ nyii Yesu nkan nɛ. ³⁰ Kaboena nyi Yesu yelee dɛɛ lee kela man.

³¹ Walaŋ nɔn ɔ ba lee adido kɔn nɛ ɔ kela walaŋ kamase, te walaŋ nɔn ɔ ba lee tɛɛle kei dɔɔ nɛ ɔ yɛɛ tɛɛle kei dɔɔ walaŋ e te ɔ ne kolosi tɛɛle kei dɔɔ nombia bo. Walaŋ nɔn ɔ ba lee adido nɛ, ɔ kela kpene kamase.

³² Nombia nɔn ɔ be naa na nɔn ɔ be nyii nɛ wose man adanseɛ te ɔ ne dii, mɔna nɔlo te lɛɛ wa adanseɛ keŋ di ya. ³³ Te walaŋ nɔn ɔ be lɛɛ wa adanseɛ keŋ di na, na ɔtenate te sɛɛ baa nyi Wurubuare nombia nɔn yɛɛ ampan. ³⁴ Walaŋ nɔn Wurubuare be kpila e na ɔ ne kolosi Wurubuare nombia bo, nawolo nyi Wurubuare ta mo ɔ felin nɔn do walaŋ nɔn man nideli. ³⁵ Kya nɔn ne gyae ɔ bu nɔn nombia, te ɔ moo kpene kamase do e ɔ nyinmaa man. ³⁶ Walaŋ kamase nɔn ɔ lɛɛ ɔ bu nɔn di na waa nyin nyeedon kekpa, te walaŋ kamase nɔn ɔ bɛɛ ɔ bu nɔn na ɔ be gyae waa nyin nyeedon kei ya, mɔna Wurubuare waa gyeŋ ban do e kekpaakekpa.

Yesu kekolosi na Samaria alo nɔlo

4 Farasiitena ban nyiiwɔ nyi Yesu ne nyin balan burum ɔ wɔ Wurubuare loŋ kela Gyɔn Wurubuare loŋɔɔre. ² Mɔna Yesu gbagba dɔɔ ɔ te ɔ nɔlo na nɔlo Wurubuare loŋ ya, ɔ kaseela ban ɔɔ na wɔ. ³ Yesu ke nyii mena keŋ balan ne kolosi ɔ wose man nombia nɛ, ɔ korowɔ lee Gyudia tɛɛle man bese gyu Galelia tɛɛle man. ⁴ Na kabona nyi waa mo na Samaria tɛɛle man. ⁵ Mena dɔɔ ɔ moowɔ botɔɔ kelii Samariatena donɔɔ keŋ bɛɛ baake ke nyi Sikya nɛ man. Sikya donɔɔ kei benaa na tɛɛle keŋ Gyekɔpo ba mo fa ɔ bu Gyosefo nɛ. ⁶ Na Gyekɔpo ditiribun doo botɔɔ. Yesu kelii botɔɔ nɛ, na ɔ te kaa mena dɔɔ ɔ tisiwɔ kyaa ditiribun keŋ gyaŋ. Deban kenan na weese ta seŋ dɛɛ.

⁷ ɔ ke kyaa botɔɔ nɛ Samaria alo nɔlo kɔnawɔ botɔɔ ɔ kaa kyee loŋ, keŋte Yesu sola e nyi “Fa man loŋ maa nyɔɔ.” ⁸ Deban kenan na, ɔ kaseela ban te lam donɔɔ keŋ man be kaa lɛɛ weeneɛ. ⁹ Botɔɔ te Samaria alo nɔn yako Yesu nyiaa, “N yɛɛ Gyuda baale e te man mɔ yɛɛ Samaria alo e. Won dɔɔ te n na sola man loŋ?” Keŋ dɔɔ ɔ be bɔɔse mena yena nyi, Gyudatena na Samariatena bɛɛ gyoo ya. ¹⁰ Keŋte Yesu tiranɔɔ fa e nyiaa, “Akpaa nyen gyeŋ Wurubuare kolo anefan na walaŋ nɔn ɔ na sola neŋ loŋ kei nɛ, nafɔ nyan ka sola e na waa fa neŋ loŋ keŋ kɛɛ fa nyeedon nɛ.”

¹¹ Botɔɔ te alo nɔn yako e nyiaa, “Kegyia, ditiribun keŋ dana siilin te n be dana kpene keŋ n ka mo kyee loŋ keŋ ya. Alen te nyan kenyin mena nyeedon loŋ kei. ¹² Yaa nyan kela na de naana Gyekɔpo nɔn ɔ be wula ditiribun kei fa daa nɛ? Nɔn gbagba na ɔ bia na ɔ wonombia pou nyɔɔ loŋ lee ditiribun kei man.” ¹³ Keŋte Yesu tiranɔɔ fa alo nɔn nyiaa, “Walaŋ kamase nɔn waa nyɔɔ loŋ kei nɛ, loŋboanɛ gyae ka ko e bela. ¹⁴ Mɔna walaŋ kamase nɔn waa nyɔɔ loŋ keŋ maa fa e nɛ, loŋboanɛ be gyae ka ko e bela ya. Loŋ keŋ maa fa e nɛ gyae ke doo ɔ man ngba ditiribun nɛ, na ka ke fa e nyeedon loŋ na waa nyin nyeedon kekpaakekpa.”

¹⁵ Botɔɔ te alo nɔn yako e nyiaa, “Kegyia, akpaa mena na fa man mena loŋ kei na loŋboanɛ ba tekaa ko

man bela ya, na maa tina ditiribun kei man kekɔn yela.”

¹⁶ Keŋte Yesu yako e nyiaa, “Gyu ke baake n baale na e ke kɔn.” ¹⁷ Te alo nɔn yako e nyiaa, “Mɔɔ dana baale ya.” Keŋte Yesu yako e nyiaa, “N te yako anokoare nyi n be dana baale ya. ¹⁸ N tan ke yala baala banon, te nɔn gyaŋ n kyaa debokeiman nɛ ɔ te yɛɛ n baale e ya. Mena dɔɔ nombia nɔn n be yako man nɛ yɛɛ ampan.”

¹⁹ Botɔɔ te alo nɔn yako e nyiaa, “Kegyia ma te naa nyi n yɛɛ Wurubuare dekpenkpenkyɔɔre e ampan. ²⁰ De naana som Wurubuare bo bula kei dɔɔ, mɔna emɛɛ Gyudatena kpa Gyerusalem donɔɔ man te kabona nyi dɛɛ som Wurubuare.” ²¹ Keŋte Yesu yako e nyiaa, “Alo lɛɛ man di, deban daale gyae kekɔn keŋ ɔɔ gyae baa tekaa som Wurubuare bula kei dɔɔ yaa Gyerusalem donɔɔ man ya. ²² Emɛɛ Samariatena na som Wurubuare nɔn e ba gyeŋ e ya, te daa Gyudatena dɔɔ dɛɛ som Wurubuare nɔn da gyeŋ e, nawolo nyi nyeekeleɛ gyae ke ta bo Gyudatena dɔɔ kɔn.

²³ Deban daale ne kɔn te ke tan kekɔn, keŋ nyi ban bɛɛ som Wurubuare anokoare man nɛ, baa mo Wurubuare Felin na anokoare bo som Wurubuare nawolo nyi mena somra kewɔ dinɔɔ te Wurubuare ne gyae.

²⁴ Wurubuare yɛɛ felin e, mena dɔɔ ban baa som e nɛ kabona nyi baa mo ɔ felin na anokoare som e.”

²⁵ Botɔɔ te Samaria alo nɔn yako e nyiaa, “Ma gyeŋ nyi Nyeeleere nɔn bɛɛ baake e nyi Kristo nɛ waa kɔn. ɔ kɔn na waa kaa lese kpene kamase man fa daa.” ²⁶ Keŋte Yesu torowɔ yako e nyiaa, “Man nɔn mɛɛ kolosi na neŋ nɛ, man yena nyeeleere nɔn.”

²⁷ Be kee kolosi kenan nɛ, te Yesu kaseela ban leewɔ donɔɔ man kɔn. Ba kena ngba Yesu na alo nɔn seŋɛ be kolosi nɛ, yɛɛ wɔ gyakolon. Mɔna be man nɔlo te tale bɔɔse alo nɔn nyi won te ɔ ne gyae ya, te ba te tale bɔɔse Yesu mɔ nyi weera ɔ ne kolosi na alo nɔn ya.

²⁸ Botɔɔ te alo nɔn tina osun keŋ yela, te ɔ yeuwɔ gyu donɔɔ keŋ man ke yako balan nyiaa, ²⁹ “E kɔn kaa kɛɛ balee nɔlo nɔn ɔ be yako man ma wose man nombia nɔn pou mɔ yɛɛ nɛ. Na nɔn yena Kristo, nyeeleere nɔn Wurubuare be yako see nyi waa kɔn nɛ baa yaa?”

³⁰ Mena dɔɔ balan leewɔ donɔɔ keŋ man kɔn Yesu gyaŋ.

³¹ Deban kenan na te ɔ kaseela ban waase e nyiaa, “De Gbenkyoo mo kolo tina n kɔɔ” ³² Keŋte Yesu yako wɔ nyiaa, “Me dana weeneɛ njaale maa di keŋ e ba gyeŋ ya.” ³³ Botɔɔ te ɔ kaseela ban bɔɔse dɔnɔ nyiaa, “Doona nɔlo saa weeneɛ baa kɔna e?” ³⁴ Keŋte Yesu yako wɔ nyiaa, “Me weeneɛ yena nyi maa yɛɛ me kya nɔn ɔ be kpila man nɛ kegyaebii, na maa yɛɛ tom keŋ ɔ ba mo fa man nɛ kelii ɔto. ³⁵ Emɛɛ gbagba ne tale yako nyi ‘Te ka gyaalanɔna banaara na weeneɛ kekerɛɛ te lii.’ Mɛɛ yako nɔn e ke nyii nyiaa, e gyina e sia na e ke kɛɛ wɔɔse nɔn. E kena nyi abɔɔ nɔn te yɛɛ na kekerɛɛ.

³⁶ Walaŋ nɔn ɔ ne kerɛɛ weeneɛ nɔn nɛ baa tɔ e kom, te ɔ ne yilaa abɔɔ nɔn bo see fa nyeedon kekpaakekpa keŋ. Mena dɔɔ walaŋ nɔn ɔ be fare na walaŋ nɔn ɔ be kerɛɛ nɛ pou baa bom di gyon. ³⁷ Dudu keŋ ɔɔ gyɔɔ nyi, ‘Nɔlo ne duula te nɔlo mɔ ne karala’ nɛ yɛɛ ampan.

³⁸ Me kpila nɔn baa nyi ya gyu ke keɛɛ weenɛɛ wɔɔ keɛ ɛ te yeɛ tom ya nɛ man. Baale yeɛna tom keɛ, te emɛɛ kɔɔwɔ ɛ ne di ba tom keɛ ɔɔ yeɛ nɛ tɔɔɔɔ.”

³⁹ Balan ban be kyaa Samaria donɔɔ keɛ man nɛ, be man burum lɛɛ Yesu di nawolo nyi alo nɔn yakowɔ nyiaa, “ɔ te yako man ma wose man nombia nɔn pou weesɛɛ nɛ.” ⁴⁰ Mena ɔɔ Samariatena ban kekɔɔ ɔ gyan nɛ, be waase e nyi waa kyaa be gyan, te Yesu dii weeya ala be gyan. ⁴¹ Yesu nombia nɔn ɔ ba wolo nɛ yela balan burum lɛɛ e di. ⁴² Keɛte be yako alo nɔn nyiaa, “Nɛnɛɛ ɔɔ nɛ na n kɔɔwoya nɔn ɔɔ te de lɛɛ e di ya, mɔna daa gbagba te nyii e te da te naa nyi nɔn yena balan pou nyeeleɛere gbagba nɔn.”

Yesu kekɔɔ tomyɛere kegyia nɔlo bu kawee

⁴³ Yesu kedi weeya ala botɔɔ wɔle nɛ, ɔ leewɔ botɔɔ bese gyu Galelia tɛɛle man. ⁴⁴ Nawolo nyi Yesu gbagba yakowɔ nyiaa, “ɔɔ ne lɛɛ Wurubuarɛ dekpenkpen-gyɔɔre kamase do nɔn gbagba ɔ donɔɔ man ya.”

⁴⁵ Yesu kekɔɔ kaa gyoo Galelia nɛ, botɔɔtena lɛɛ e nideli, nawolo nyi be naa nombia nɔn pou ɔ be yeɛ Gyerusalem donɔɔ man deban keɛ ɔɔ gyu be kaa di ba nyeeleɛɛwee keɛ nɛ.

⁴⁶ Keɛte Yesu besewɔ gyu Kaanan donɔɔ keɛ ke kyaa Galelia tɛɛle man nɛ man. Mena donɔɔ kenan man te ɔ besena loɔ yeɛ solorɔ nɛ. Deban kenan na tomyɛere kegyia nɔlo kyaa botɔɔ keɛ ɔ bu na wee Kapanum donɔɔ man. ⁴⁷ Tomyɛere kegyia nɔn kenyii nyi Yesu ta lee Gyudia kɔɔ Galelia botɔɔ nɛ, ɔ gyuuwɔ ɔ gyan ke waase e nyi ɔ bu na wee ɔ doo Kapanum donɔɔ man ɔ ne gyae waa yeɛ. Mena ɔɔ waa kɔɔ na ɔ kaa kyɔ e kawee fa e. ⁴⁸ Botɔɔ te Yesu yako e nyiaa, “Na e kena gyakolorɔ nombia na nombia dinaana ya nɛ, nafɔ ɛ man walan kamase be gyae waa lɛɛ man di ya.”

⁴⁹ Keɛte kegyia nɔn yako Yesu nyiaa, “Me Gbenjgyoo, waase kɔɔ deɛ gyu bilen na mena ya na me bu nɔn waa yeɛ.” ⁵⁰ Botɔɔ te Yesu yako e nyiaa, “Ta, n bu nɔn waa nyin nyeedon.” Balee nɔn lɛɛ Yesu kɔɔwoya nɔn di te ɔ lanawɔ. ⁵¹ Balee nɔn keta ɔ ne gyu ɔ deɛ nɛ, ɔ gyanee na ɔ tewulɛɛ gbɛɛnaa man te be yako e nyiaa, “N bu nɔn wose te yeɛ e donɔɔ.” ⁵² Botɔɔ te balee nɔn ɔɔɔɔ ɔ tewulɛɛ ban nyiaa, deban wɔnti man te me bu nɔn wose yeɛ e donɔɔ? Keɛte be tiranɔɔ fa nyiaa, “Dana weesetɛntɛn kegyɔɔ ngba deban dokolorɔ nɛ, te bu nɔn wose yeɛ e donɔɔ.” ⁵³ Botɔɔ te ɔ kya nɔn kɔɔsewɔ nyiaa, deban kenan man pɛpɛɛɛ te Yesu yako e nyiaa, “N bu nɔn wose gyae ke yeɛ e donɔɔ.” Mena ɔɔ nɔn na ɔ dekanalanmantena pou lɛɛ Yesu di. ⁵⁴ Yesu ka lee Gyudia kɔɔ Galelia tɛɛle man nɛ, kei yena gyakolorɔ nombia bolate keɛ ɔ be yeɛ.

Yesu kekɔɔ ɔtakase nɔlo kawee

5 Keɛna wɔle nɛ, Gyudatena ne di ɔɔ som wee dinaa daale Gyerusalem donɔɔ man, te Yesu mɔ gyuu botɔɔ. ² Na depaa daale kyaa Gyerusalem donɔɔ man keɛ bɛɛ baake ke be deɛ dei man nyi Betesaida. Mena depaa kei benaa na denanɔɔ keɛ bɛɛ baake ke

nyi “Namense Denanɔɔ” nɛ, te be banee kefeɛɛ anon kilisi ke. ³ Kaweesetena kpookpoo burum ngba siayɛleɛsatena na ɔtakase na ban ba yenaase ba yekee nɛ na lee donɔɔ keɛ man kaa doo botɔɔ daa loɔ keɛ kewosi. ⁴ Nawolo nyi be kyaa be kyaa na, Wurubuarɛ kpilale ne kyaa kaa wosi loɔ kenan te kawee nɔn ɔ tanjbeɛ ka gyoo loɔ keɛ man na, ɔ kawee ne tanɔɔ.

⁵ Na balee nɔlo nɔn ɔ be tekerii kulutoonen saɔ na kufu gyanaara nɛ doo botɔɔ. ⁶ Yesu kena balee nɔnan te ɔ ke nyii nyi ɔ ta wee kyare nɛ ɔ ɔɔɔɔ e nyiaa, “N ne gyae n kawee ke tanɔɔ?” ⁷ Botɔɔ te kawee nɔn tiranɔɔ fa e nyiaa, “Me Gbenjgyoo, akpaa be wosi loɔ keɛ na, mɔɔ ne nyin nɔn waa gate man ka do ke man ya. Akpaa ma mo maa yeɛ kakyen koro ka gyoo na nɔlo te tanjbeɛ man.” ⁸ Botɔɔ te Yesu yako e nyiaa, “Koro! Gate n dofonon na n ke ta.” ⁹ Debokenan man te balee nɔn kawee tanjawɔ te ɔ korowɔ gate ɔ dofonon te ɔ tɛɛwɔ lanɔ. Mena wee kenan yeɛ Gyudatena kefeɛfowee ke. ¹⁰ Mena ɔɔ Gyudatena kegyiise yako balee nɔn ɔɔ kyɔ e nɛ nyiaa, “Gyɛn yeɛ da kefeɛfowee ke, te da mmaraa bɛɛ fa gbɛɛ nyi nya seele n dofonon ya.”

¹¹ Keɛte balee nɔn tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, “Walan nɔn ɔ be kyɔ man me kawee nɛ, yako na man nyi maa gate ma dofonon na maa ta.” ¹² Botɔɔ te be ɔɔɔɔ e nyiaa, “Walan wɔnti yako na neɛ nyi nya gate n dofonon na n keta?” ¹³ Mɔna balee nɔn Yesu be kyɔ e ɔ kawee nɛ, ta gyem nyi Yesu kyɔɔɔ e ɔ kawee keɛ ya. Nawolo nyi na balan boe botɔɔ te Yesu mɔ ta nɛre gyoo be man.

¹⁴ Kenan wɔle nɛ, Yesu kena balee nɔnan Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa keɛ man te ɔ yako e nyiaa, “Kɛɛ, nɛnɛɛ n wose te yeɛ neɛ donɔɔ, na tekaa yeɛ dukum bela ya. Na mena ya na kpene keɛ gyae kekɔɔ n ɔɔ nɛ, gyae ka kela kei.” ¹⁵ Botɔɔ te balee nɔn gyuuwɔ keyako Gyudatena kegyiise ban nyiaa, Yesu kyɔɔ na e ɔ kawee keɛ.

¹⁶ Mena ɔɔ Gyudatena kegyiise ban naase Yesu diyem, nawolo nyi ɔ te kyɔ kawee ba kefeɛfowee.

¹⁷ Keɛte Yesu yako wɔ nyiaa, “Me kya Wurubuarɛ ne yeɛ tom deban kamase kaa lii na gyɛn, mena ɔɔ kaboena nyi man mɔ maa yeɛ tom mena.” ¹⁸ Lee mena nombia keɛna ɔɔ nɛ Gyudatena kegyiise ban yase sia gyae gbɛɛ keɛ baa mo ko Yesu. Nawolo nyi na keɛ ɔ be wɔleɛ ba kefeɛfowee keɛ kaagen ɔɔ ya, mɔna ɔ kpa ɔ kya yena Wurubuarɛ keɛ nawolo nyi ɔ dokoso yena Wurubuarɛ. ¹⁹ Keɛte Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, “Ampan yaa mɛɛ yako nɔn ɛ ke nyii nyiaa, kolo be kyaa keɛ man Wurubuarɛ bu nɔn ne yeɛ ma wose ɔɔ ya. Kpene keɛ me naa me kya ne yeɛ na keɛ te mɛɛ yeɛ. Kpene keɛ kya nɔn ne yeɛ na, keɛ te man ɔ bu nɔn mɔ ne yeɛ.

²⁰ Nawolo nyi me kya ne gyae man te ɔ na wola man kpene kamase keɛ nɔn gbagba ne yeɛ nɛ. Waa wola man abɔɔ dinaana nɔn kela keɛna na maa yeɛ, na e wose ka yeɛ nɔn. ²¹ Mena keɛ kya nɔn ne gyuuuwoya te ɔ ne fa wɔ nyeedon nɛ, mena kee te man ɔ bu nɔn mɔ maa fa balan ban man gbagba ne gyae nɛ nyeedon. ²² Kya nɔn gbagba bee di balan nombia ya. ɔ ta mo balan nombia kedi pou do man ɔ bu nɔn nyinmaa

man, ²³ na balan pou ke nyin lese man ɔ bu njon ye le ngba mena ken bɛe lese me kya njon ye le nɛ. Wala njon ɔ bɛe lese man ɔ bu njon ye le ya na, ɔ bɛe lese me kya njon ɔ be kpila man ɔ bu njon nɛ ye le ya.

²⁴ Ampan yaa mɛɛ yako njon ɛ ke nyii nyiaa, wala njon ka-mase njon ɔ nyii me nɔwɔya te ɔ lɛɛ wala njon ɔ be kpila man nɛ di na, waa nyin nyeedon kekpa te bɔɔ gyae baa bu e fɔɔ ya. Kei nawolo baa nyi ɔ ta lee yen man kɔn nyeedon man. ²⁵ Ampan yaa mɛɛ yako njon ɛ ke nyii nyiaa, deban daale ne kɔn te ke tan ke kɔn ken balan ban be yɛɛ ngba woya nɛ, nawolo nyi ba te lɛɛ Wurubuarɛ nomba njan di dɔɔ ya nɛ, baa nyii man Wurubuarɛ bu njon dei. Balan ban baa nyii me dei te baa yɛɛ kpene ken kɔɔ yako wɔ nɛ na baa nyin nyeedon. ²⁶ Mena ken me kya njon ne fa balan nyeedon nɛ, mena mɔ te ɔ faa man ɔ bu don nyi maa fa balan nyeedon. ²⁷ ɔ te fa man ɔ bu njon don nyi maa di balan nomba, nawolo nyi man yena Deniwala Bu njon. ²⁸ ɛ na yeli nomba kenja ke yɛɛ njon gyakolon ya, nawolo nyi deban daale gyae kekɔn ken woya pou baa nyii ma woya, ²⁹ na baa lee ba yebɔse man kɔn. Ban bɔɔ yɛɛ nomba kraakpa nɛ baa koro na baa nyin nyeedon, te ban bɔɔ yɛɛ nombiakumɛɛ nɛ baa koro na baa bu wɔ fɔɔ.”

Yesu adansɛtena

³⁰ “Man gbagba bɛɛ yɛɛ kolo me baam dɔɔ ya. Mena ken me kya Wurubuarɛ de yako man nɛ, mena te mee di balan nomba, te me nomba kedi mɔ doo na ke gbɛɛ. Nawolo nyi na man gbagba kegyaebii te mɛɛ yɛɛ ya, mɔna me kya njon ɔ be kpila man nɛ kegyaebii te mɛɛ yɛɛ. ³¹ Nyi akpaa man gbagba de di ma wose man adansɛ na, ɛ be gyae ɛ ke lɛɛ man di ya. ³² Mɔna nolo kyaa ken ɔ ne di ma wose man adansɛ, te ma gye nyi wa adansɛ ken ɔ ne dii lee ma wose man nɛ yɛɛ ampan. ³³ ɛ kpila balan gyu Gyɔn gyan, te ɔ dii anokoare ken wose man adansɛ fa njon. ³⁴ Na mɛɛ gyae bo nyi denibalan baa di ma wose man adansɛ ya, mɔna ɛ nyeedon kenyin dɔɔ te mɛɛ yako kenja. ³⁵ Gyɔn yɛɛ ngba kanea ken kɛɛ naa te kɛɛ nɔlake nɛ, te ɛ gyaewɔ nyi ɛ ke di kanea ken gyon kyomii. ³⁶ Me dana nolo njon ɔ ne di ma wose man adansɛ, te wa adansɛ kenja kela Gyɔn wui ken ɔ be dii lee ma wose man nɛ. Nawolo nyi tom ken me kya Wurubuarɛ ba mo do man me nyinmaa man nyi maa yɛɛ ke kelii ɔto te mɛɛ yɛɛ ke nɛ, ne diina adansɛ lee ma wose man nyi me kya njon kpila na man. ³⁷ Me kya njon ɔ be kpila man nɛ, njon gbagba mɔ ne di ma wose man adansɛ. ɛ te nyii ta ɔ nɔwɔya ya, te ɛ te naa ta ɔ dinɔɔ mɔ ya. ³⁸ ɔ nomba be doo ɛ konɔse man ya, nawolo nyi ɛ bɛɛ lɛɛ wala njon ɔ be kpila nɛ di ya. ³⁹ ɛ ne yase ɛ sia kasee Wurubuarɛ nomba njan nawolo nyi na ya agyuen yena nyi nje man te ɛ ke nyin nyeedon kekpa ken. Te mena Wurubuarɛ nomba anmarasen see kenja ne di ma wose man adansɛ. ⁴⁰ Mɔna ɛ bɛɛ gyae ɛ ke kɔn me gyan na ɛ kaa nyin nyeedon kekpa ken ya.

⁴¹ Na ma kegyaebii yena nyi balan baa kelɛɛ man ya. ⁴² Mɔna ma gye ɛ dinɔɔ te ma gye nyi ɛ bɛɛ gyae Wurubuarɛ lee ɛ konɔse man ya. ⁴³ Me kɔnae me kya njon

yele man mɔna ɛ te lɛɛ man ya. Mɔna akpaa nolo de kɔn njon gbagba ye le man na ɛ ke lɛɛ e. ⁴⁴ ɛ ne gyae nyi ɛ ke kelɛɛ dɔnɔ, mɔna ɛ bɛɛ gyae nyi Wurubuarɛ dokolon njon ke kelɛɛ njon ya. Kenan na sena te ɛ ke tale lɛɛ man di? ⁴⁵ ɛ na gyuen nyi man ne gyaela me kaa yako ɛ nombiakumɛɛ fa me kya Wurubuarɛ ya. Mosesi njon ɛ ba mo ɛ loo gyakaa ɔ dɔɔ nɛ, njon ne gyaela waa mo ɛ nombiakumɛɛ gyu me kya siaman. ⁴⁶ Nyi yen lɛɛ Mosesi di na nafɔ ɛ kelɛɛ man mɔ di, nawolo nyi ma wose man nomba te Mosesi nmarasewɔ. ⁴⁷ Mɔna nyi akpaa ɛ bɛɛ lɛɛ kpene ken ɔ be nmarase ne di ya na, sena te ɛ kelɛɛ kpene ken mɛɛ yako nɛ di?”

Yesu kefa balan kakponse banon (5000) weenɛ

Mateo 14:13-21; Maake 6:30-44; Luka 9:10-17

6 Weeya akalansɛ njaale wɔle nɛ, Yesu tonja Galelia depaa ken bɛɛ baake ke bela nyi Tiberiase nɛ gyu ke dingyin. ² Balan burum sila ɔ gbɛɛ gyu botɔɔ, nawolo nyi be naa gyakolon nomba na nomba dinaana njan ɔ be yɛɛ lee mena ken ɔ be kyɔ balan kawee nɛ dɔɔ. ³ Kenje Yesu na ɔ kaseela ban gye nja bula daale keyaa botɔɔ. ⁴ Deban kenan na Gyudatena nyeekeleewee kedi ken ta benaa.

⁵ Yesu gɛɛsewɔ kɛɛ te ɔ naawɔ nyi balan burum ne kɔn ɔ gyan kenje ɔ bɔɔse Filipino nyiaa, “Alen te dee nyin weenɛ lɛɛ fa balan burum kɛwɔ dinɔɔ kedi?” ⁶ Yesu bɔɔse Filipino mena nomba kenja na waa mo kɛɛ wa agyuen nawolo nyi njon gbagba wulaa ɔ gye kenje ken waa yɛɛ. ⁷ Botɔɔ te Filipino tiranɔɔ fa e nyiaa, “Pɛ wala njon kamase kenyin kyomii di koran na, kaboena nyi dɛɛ mo tomyɛɛ kegyia nolo gyaalanja gyanaara kɔba bo lɛɛ weenɛ.” ⁸ Kenje ɔ kaseela ban nolo njon bɛɛ baake e nyi Anderiase, njon ɔ kegyia yena Simɔn Pita nɛ yakowɔ nyiaa, ⁹ “Bu nolo kyaa kebo ken ɔ dana bodobodose anon na kpebia bala. Mɔna won te kenja gyae keyɛɛ balan burum kɛwɔ.” ¹⁰ Botɔɔ te Yesu yako ɔ kaseela ban nyiaa, “ɛ yela balan ban pou ke tisi kyakee.” Na njalese murumuru njaale kyaa botɔɔ, mena dɔɔ balan ban pou tisiwɔ kyakee botɔɔ. Baala ban be kyaa botɔɔ nɛ baa yɛɛ ngba balan kakponse banon nɛ. ¹¹ Kenje Yesu moo bodobodose njan te ɔ fanewɔ fa Wurubuarɛ karan, te ɔ moo nja kpeleɛ fa balan ban be kyaa botɔɔ nɛ. Mena ke te ɔ moo kpebia njan mɔ te ɔ fanewɔ fa Wurubuarɛ karan te ɔ kpeleɛ nja fa balan ban pou. Balan ban diiwɔ baa ba kegyaebii. ¹² Balan ban pou kedi baa nɛ Yesu yako ɔ kaseela ban nyiaa, “ɛ tɔɔsee weenɛ akan njan pou, ɛ na yeli nja kewɔle ya.” ¹³ Weenɛ njan balan ban be dii kaase nɛ, be tɔɔsee nja buruburu akan njan na be nyin donase kufu ala. ¹⁴ Balan ban kena gyakolon nomba njan Yesu be yɛɛ nɛ be yakowɔ nyiaa, “Kei yena Wurubuarɛ dekenjkenj-gyɔre njon ɔ be yako see nyi waa kɔn tɛle kei dɔɔ nɛ ampan.” ¹⁵ Na Yesu tan kena nyi balan ban ne gyae be kaa kyan e, na baa nje e mo e see be gyoo mena dɔɔ njon waagen wɔnɔ ɔ wose lee be man gyu ke kyaa bula ken dɔɔ bela.

Yesu keta loŋ ɔɔ

Mateo 14:22-33; Maake 6:45-52

¹⁶ Kelii balinɔɔ nɛ Yesu kaseela ban besewɔ gyu de-paa keŋ ɔɔman, ¹⁷ keŋte ba gyoowɔ degbele daale man te ba moo ba nyee ban bee gyu Kapanum donɔɔ man. Deban kenan na tɛ te biri mɔna Yesu sɛɛ ɔ te kɔŋa ta be gyan ya. ¹⁸ Te felinɔɔ dinaa daale korowɔ ne gyoɔ loŋ keŋ ɔɔ keŋ te yɛɛ nsendee ya. ¹⁹ ɔ kaseela ban kesaa degbele keŋ gyu siaman keŋ gyae keyɛɛ ng-ba gbɛekemaa atooro na yale nɛ, be naa Yesu ɔɔŋɛ loŋ keŋ ɔɔ ɔ ne kɔŋ ba degbele keŋ gyan, keŋte gyakolonɔɔ gyoo wɔ. ²⁰ Keŋte Yesu yako wɔ nyiaa, “ɛ na yee ya, man ŋonan.” ²¹ Botɔɔ te be lɛɛ Yesu gyon man do ba degbele keŋ man, debokenan man te be kelii botɔɔ keŋ bee gyu nɛ.

²² Tɛɛ kena nɛ, balan burum ban ɔɔ kaa depaa keŋ dingyin nɛ naawɔ nyi degbele dokolonɔɔ doo la botɔɔ. Te ba gyan mɔ nyi Yesu ta gyoo degbele kenan man kpu na ɔ kaseela ban ya. ɔ kaseela ban baagenɔɔ gyoola ke man lan. ²³ Agbelese ŋaale mɔ lee Tiberiasɛ donɔɔ man kɔŋ dingyin botɔɔ, benaa na botɔɔ keŋ Yesu ba mo bodobodo fane fa Wurubuare karan te ɔ ba mo fa balan burum ban be dii nɛ. ²⁴ Balan burum ban kena nyi Yesu na ɔ kaseela ban be kyaa botɔɔ ya nɛ, ba gyoowɔ agbelese ŋenan man gyu Kapanum donɔɔ man bɛɛ keo e.

Yesu yɛna nyeedon weenɛ

²⁵ Balan ban ke gyu kena Yesu boo keŋ dingyin nɛ be ɔɔɔɛ e nyiaa, “De Gbengyoo, deban wonɔi yaa n tan kaa lii kebo?” ²⁶ Keŋte Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, “Ampaŋ yaa mɛɛ yako ŋon ɛ ke nyii nyiaa, na gyakolonɔɔ nombia ŋan ɛ be naa mɔɔ yɛɛ nɛ ɔɔ te ɛ silana me gbɛɛ ya, mɔna weenɛ ŋan ɛ be nyim di baa ɛ kegyaebii nɛ ɔɔ te ɛ silana me gbɛɛ. ²⁷ ɛ na naase ɛ wose diyem gyae weenɛ ŋan gyae kewɔlɛɛ nɛ ya, mɔna ɛ yɛɛ kakyerɔ gyae weenɛ ŋan gyae kefa ŋon nyeedon kekpaɛ keŋ nɛ. Weenɛ kenja te man Deniwalaŋ Bu ŋon maa fa ŋon, nawolo nyi me kya Wurubuare ta mo ɔ don do me man keŋ nawolo nyi ɔ te lɛɛ man do.” ²⁸ Keŋte be ɔɔɔɛ Yesu nyiaa, “Won te kaboena nyi dɛɛ yɛɛ, na dɛɛ tale yɛɛ kpene keŋ Wurubuare ne gyae nyi dɛɛ yɛɛ nɛ?” ²⁹ Botɔɔ te Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, “Tom keŋ Wurubuare ne gyae nyi yaa yɛɛ yɛna nyiaa, ɛ lɛɛ walaŋ ŋon ɔ be kpila e nɛ di.”

³⁰ Keŋte be ɔɔɔɛ Yesu nyiaa, “Won gyakolonɔɔ nombia te nyaŋ ke yɛɛ wola daa na dɛɛ lɛɛ neŋ di nyi Wurubuare kpila na neŋ? Won te nyaŋ ke yɛɛ?” ³¹ De naanaɔ dii weenɛ ŋan bɛɛ baake ŋa nyi maana nɛ depampaa keŋ man, ngba mena keŋ Wurubuare nombia aŋmarasɛ see ŋan ne yako daa nɛ nyiaa, “ɔ faa wɔ weenɛ lee adido te be dii wɔ.” ³² Keŋte Yesu yako wɔ nyiaa, “Ampaŋ yaa mɛɛ yako ŋon nyiaa, na Mosesi faa na ŋon weenɛ lee adido ya, mɔna me kya yɛna walaŋ ŋon ɔ ne fa weenɛ gbagba ŋan ba lee adido nɛ. ³³ Nawolo nyi weenɛ ŋan me kya Wurubuare ne faa nɛ yɛna ŋon ɔ ba lee adido kɔŋ tɛɛle kei ɔɔ, te ɔ ne fa balan

nyeedon kekpaɛ nɛ.” ³⁴ Keŋte be yako e nyiaa, “De Gbengyoo, akpaɛ mena na lee gyan ne gyu na fa daa weenɛ kenja wee kamase.”

³⁵ Te Yesu yako wɔ nyiaa, “Man yɛna nyeedon weenɛ ŋan. Walaŋ kamase ŋon ɔ kɔŋ me gyan nɛ, tanam be gyae ka ko e ya. Te walaŋ kamase ŋon ɔ lɛɛ man di na, loŋboanɛ be gyae ka ko e ya. ³⁶ Ngba mena keŋ mɔ tan yako ŋon kaalan nɛ, ɛ te naa man mɔna ɛ bɛɛ lɛɛ man di ya. ³⁷ Walaŋ kamase ŋon me kya ba mo e fa man nɛ, waa kɔŋ me gyan. Te walaŋ kamase ŋon ɔ kɔŋ me gyan nɛ, mɔɔ gyae maa gegi e ya. ³⁸ Nawolo nyi me ta lee adido kɔŋ tɛɛle kei ɔɔ nyi me kaa yɛɛ man gbag-ba kegyaebii ya, mɔna me kɔŋae me kaa yɛɛ ŋon ɔ be kpila man nɛ kegyaebii. ³⁹ ŋon ɔ be kpila man nɛ kegyaebii yɛna nyiaa, balan ban pou ɔ ba mo do man me nyinmaa man nɛ, me na yela be man dokolonɔɔ ka yo ya. Mɔna wee ɔtomante keŋ man nɛ, maa gyuusɔ wɔ pou lee yerɔ man kɔŋ nyeedon man. ⁴⁰ Nawolo nyi me kya ŋon kegyaebii yɛna nyi walaŋ kamase ŋon ɔ mo ɔ loo gyakaa me ɔɔ te ɔ lɛɛ man di na, waa nyin nyeedon kekpaɛ keŋ. Te wee ɔtomante keŋ man nɛ, maa gyuusɔ mena walaŋ ŋonan lee yerɔ man kɔŋ nyeedon man.”

⁴¹ Botɔɔ te Gyudatena ban fiasɛɛ bɛɛ ŋorokoso lee Yesu wose man nawolo nyi ɔ kpa, ŋon yɛna weenɛ ŋan ba lee adido kɔŋ nɛ. ⁴² Keŋte be yakowɔ nyiaa, “Na kei yɛna Gyosefo bu ŋon bɛɛ baake e nyi Yesu nɛ yee? Da gyan ɔ kya na ɔ naa. Won ɔɔ te nɛnɛ ɔ ne yako daa nyi ɔ lee adido bo kɔŋ?” ⁴³ Botɔɔ te Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, “ɛ na ŋorokoso na ɔɔŋa ya. ⁴⁴ Nyi akpaɛ me kya ŋon ɔ be kpila man nɛ te wɔŋ ŋolo benaa na man ya nɛ, mena walaŋ ŋonan be gyae waa tale kɔŋ me gyan ya. Te wee ɔtomante keŋ nɛ, maa gyuusɔ mena walaŋ ŋonan lee yerɔ man na waa nyin nyeedon. ⁴⁵ Wurubuare akpenkpenɔɔwɔra ban ŋolo ŋmarasewɔ see nyiaa, ‘Wurubuare ne gyaela waa wola walaŋ kamase nombia.’ Mena ɔɔ walaŋ kamase ŋon ɔ tei me kya Wurubuare nombia te ɔ kasee ŋa nɛ, waa kɔŋ me gyan. ⁴⁶ Kei bɛɛ wolo nyi ŋolo te naa me kya ŋon ya. Walaŋ ŋon ɔ ba lee Wurubuare gyan kɔŋ nɛ, ŋon waagenɔɔ naa na e. ⁴⁷ Ampaŋ yaa mɛɛ yako ŋon nyiaa, walaŋ ŋon ɔ lɛɛ man di na waa nyin nyeedon kekpaakekpaɛ.”

⁴⁸ Man yɛna nyeedon weenɛ ŋan. ⁴⁹ ɛ naanaɔ dii weenɛ ŋan bɛɛ baake ŋa nyi maana nɛ depampaa keŋ man, mɔna ba yekeewɔ. ⁵⁰ Mɔna nyeedon weenɛ ŋan ba lee Wurubuare man kɔŋ te mɛɛ yako ŋon ŋa wose man nombia nɛ ɔɔ, walaŋ kamase ŋon ɔ di ke na ɔ be gyae waa yerɔ ya. ⁵¹ Man yɛna nyeedon weenɛ ŋan ba lee adido kɔŋ tɛɛle kei ɔɔ nɛ. Walaŋ kamase ŋon ɔ di mena weenɛ kenja na, waa nyin nyeedon kekpaakekpaɛ. Weenɛ ŋan maa mo fa balan na baa nyin nyeedon nɛ yɛna ma wosenaane.”

⁵² Botɔɔ te Gyudatena ban gyoo aŋmaarenɔ na ɔɔŋa nyiaa, “Sena te balee kei waa tale mo ɔ wosenaane fa daa na dee di?” ⁵³ Keŋte Yesu yako wɔ nyiaa, “Ampaŋ yaa mɛɛ yako ŋon nyiaa, nyi akpaɛ ɛ te di man Deniwalaŋ Bu wosenaane na ɛ kenyɔɔ me fatabo ya nɛ, ɛ

be gyae ε ke nyin nyeedon ya. ⁵⁴ Walaŋ kamase ŋon waa di ma wosenaane na waa nyɔɔ me fatabo ne, waa nyin nyeedon kekpaɔ keŋ. Wee ɔtomante keŋ man ne, maa gyuuu mena walaŋ ŋonaŋ lee yeŋ man. ⁵⁵ Nawolo nyi ma wosenaane yena weeneε anediŋ gbagba, te me fatabo mɔ yena kolo anenyɔɔŋ gbagba. ⁵⁶ Walaŋ kamase ŋon ɔ di ma wosenaane te ɔ nyɔɔ me fatabo na, daa na e ta bese walaŋ dokolon. ⁵⁷ Me kya ŋon ɔ ne fa balan nyeedon ne kpila na maŋ, te wa adaworoma dɔɔ te me dana nyeedon. Mena ke mɔ te walaŋ kamase ŋon ɔ di ma wosenaane na, maa fa e nyeedon. ⁵⁸ Maŋ yena weeneε ŋan ba lee adido koŋ tɛle kei dɔɔ ne. Ma te yeε ŋgba weeneε ŋan ε naanaɔ be dii te bɔɔ yekee ne ya. Walaŋ kamase ŋon wa di mena weeneε keŋa ne, waa nyin nyeedon kekpaakekpaɔ." ⁵⁹ Debaŋ keŋ Yesu na wolo Gyudatena ɔsom deni man Kapanum donɔɔ man ne, te ɔ yako mena nombia keŋa.

⁶⁰ Yesu kaseela baŋ kenyii nombia keŋa ne be yakow nyiaa, "Mena kawola keŋa man dana doŋ. Amɔte ne gyaela waa tale lee ŋa do?" ⁶¹ Yesu ka gyen nyi ɔ kaseela baŋ na ŋorokoso lee nombia keŋa wose man ne ɔ bɔɔse wɔ nyiaa, "Nombia keŋa ne takaa ŋon?" ⁶² Kenan na akpaɔ ε naa maŋ Deniwalan Bu ŋon na gyem mee gyu adido, botɔɔ keŋ mɔ lee na sena te ε ke yeε? ⁶³ Wurubuarε felin ne faa na balan nyeedon. Kpene keŋ denibalan na mo baŋ gbagba be doŋ yeε ne be taŋ tɔɔɔ ya. Nombia ŋan mɔ yako ŋon ne lee Wurubuarε felin ŋon man te ŋεε fa nyeedon. ⁶⁴ Mɔna ε man baale bεε lee di ya." Yesu yako nombia keŋa nawolo nyi lee kewalan keŋ na, ɔ wulaa ɔ gyen baŋ bɔɔ gyae baa lee e di ya, na ŋon waa kaa lese e fa. ⁶⁵ Keŋte Yesu besewo yako wɔ nyiaa, "Kei dɔɔ te me yako ŋon nyiaa, akpaɔ me kya te fa ŋolo gbεε nyi waa koŋ me gyan ya na, ɔ be gyae waa tale koŋ ya ne."

⁶⁶ Kei wɔle ne, ɔ silala baŋ man balan burum wɔŋa ba wose lee wɔle keŋ be te sila e bela ya. ⁶⁷ Keŋte Yesu bɔɔse ɔ kaseela kufu bala baŋ mɔ nyiaa, "Emεε mɔ ne gyae ε ka bese ε wɔle yaa?" ⁶⁸ Botɔɔ te Simɔn Pita tiranɔɔ nyiaa, "De Gbenɔgyoo, amɔte gyan te dee gyu? Nyan nyaagerŋ danaana nombia ŋan ŋεε fa nyeedon kekpaɔ keŋ. ⁶⁹ Nenεε da te lee neŋ di, te de ta gyem nyi nyan yena walaŋ ŋon Wurubuarε be kpili te ayimεε be doo ɔ man ya ne." ⁷⁰ Keŋte Yesu bɔɔse wɔ nyiaa, "Na emεε balan kufu bala te me baakewo yee? Mɔna ε man ŋolo yeε walaŋkum e." ⁷¹ Na Simɔn Isekarɔte bu Gyudase wose man nombia yaa Yesu ne yako ne. Nawolo nyi Gyudase yeε ɔ kaseela kufu bala baŋ man ŋolo e, mɔna ŋon ne gyae la ɔ kaa lese Yesu fa yeŋ.

Yesu na ɔ naabia

7 Nombia keŋa wɔle ne Yesu tɛεwɔ kila Galelia donɔɔɔ man. ɔ te gyae nyi waa gyu Gyudia tɛle man ya, nawolo nyi Gyudatena kegyiise baŋ be kyaa botɔɔ ne ne gyae gbεε baa ko e. ² Debaŋ kenan na Gyudatena kefεese man kekyaa wee dinaa kedi ta be-naa. ³ Mena dɔɔ Yesu ɔ naabia yako e nyiaa, "Kaboena nyi nya lee kebo na n ke gyu Gyuda tɛle man na n kaseela baŋ ke nyin naa gyakolon nombia ŋan n ne

yeε ne. ⁴ Nawolo nyi walaŋ ne gyae ɔ yele ka lee na, ɔ bεε yeε kolo weese ya. Mena dɔɔ n keta n ne yeε gyakolon nombia keŋa ne, kaboena nyi nya lese n wose debɔɔ fa balan pou." ⁵ ɔ naabia baŋ kolosi nombia keŋa nawolo nyi baŋ gbagba koran te lee e di ya. ⁶ Keŋte Yesu yako wɔ nyiaa, "Debaŋ keŋ Wurubuarε ba see fa maŋ ne te lii ta ya, mɔna emεε dɔɔ debaŋ kamase dei fa ŋon. ⁷ Tɛle kei dɔɔ balan bεε kɔla ŋon ya mɔna maŋ dɔɔ bεε kɔla maŋ, nawolo nyi me gyakaa mεε yako wɔ nyi be nombia ŋan bεε yeε ne be dei ya. ⁸ Emεε ε ta gyu kedi wee dinaa keŋ, maŋ be gyae maa gyu ya nawolo nyi ma debaŋ keŋ te lii ta ya." ⁹ ɔ ke yako nombia keŋa fa wɔ taŋ ne, te ŋon dɔɔwɔ Galelia tɛle man.

¹⁰ Yesu ɔ naabia ke lan ba wee dinaa keŋ dedii man ne, te ŋon mɔ korowɔ gyu botɔɔ. Mɔna ɔ weese ɔ wose bo. ¹¹ Na Gyudatena kegyiise baŋ dɔŋεε bεε keo e na bεε bɔɔse nyiaa "ɔ kyaa alen?" ¹² Keŋte balan baŋ man balan burum gyoo kekolosi na dɔŋa lee Yesu wose man. "Baale kpa ɔ yeε walaŋ kpaakpaɔ e, te baale mɔ kpa koa, ɔ na beo balan bo na baa yo lee Wurubuarε gbεenerŋ ŋan man." ¹³ Mɔna ŋolo te tale kolosi ɔ wose man nombia balan man ya, nawolo nyi be yee Gyudatena kegyiise baŋ.

¹⁴ Be kedi ba wee dinaa keŋ kelii nsana nsana ne, Yesu gyuu Wurubuarε ɔsom deni dinaa keŋ man ɔ na wola balan Wurubuarε nombia. ¹⁵ ɔ kawola keŋ doo Gyudatena kegyiise baŋ ɔɔ te be bɔɔsewɔ nyiaa, "Sena te balee kei yeεwɔ gyen nombia keŋa keŋ nyi ɔ te kasee lee ŋolo gyan ya?" ¹⁶ Keŋte Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, "Kpene keŋ mεε wolo ne ta lee maŋ gbagba gyan ya, mɔna ka lee me kya Wurubuarε ŋon ɔ be kpila maŋ ne gyan. ¹⁷ Walaŋ kamase ŋon ɔ ne gyae nyi waa di Wurubuarε nombia ŋan dɔɔ ne, ɔtenate waa gyen nyi kpene keŋ mεε wolo ne, lee Wurubuarε gyan yaa lee maŋ gbagba gyan. ¹⁸ Walaŋ kamase ŋon ɔ ne kolosi ŋon gbagba ɔ baam dɔɔ ne, na ɔ ne gyae yele bo wa fa ɔ wose. Te walaŋ kamase ŋon ɔ ne gyae bo nyi waa lese ŋon ɔ be kpila e ne yele na, ɔ nombia doo na ke gbεε keŋ nyi dekara be doo ke man ya. ¹⁹ Na Mosesi faa na ŋon mmaraase ŋan yee? Mɔna ε man ŋolo bee di ŋe dɔɔ ya. Wɔŋ dɔɔ te ε ne gyae ε ka ko maŋ?"

²⁰ Botɔɔ te balan dikpii keŋ tiranɔɔ fa e nyiaa, "Felinɔkumεε doo n man. Amɔte ne gyae la waa ko neŋ?" ²¹ Keŋte Yesu yako wɔ nyiaa, "Gyakolon nombii dokolon te me yeεwɔ ε kefεεfowee, keŋ na doo na ŋon gyakolon ne. ²² Mosesi yako ŋon nyi ya kara ε bia baalawose. (Kei ta lee Mosesi gyan ya, mɔna ka lee ε naanaɔ gyan), mena dɔɔ ε ne kara ε bia baalawose ε kefεεfowee. ²³ Nyi akpaɔ ε ne kara ε bia baalawose ε kefεεfo te keŋ bεε wɔleε ya mmaraa ya na, weera dɔɔ te ε na gyen baŋ do maŋ nyi ma te kyɔ walaŋ dibilin kawee kefεεfowee? ²⁴ ε na barase bu balan fɔɔ ya, ε di nombia na ŋe gbεε."

²⁵ Keŋte Gyerusalemtena baale bɔɔsewɔ nyiaa, "Na balee kei te bεε keo nyi baa ko ne yee? ²⁶ ε keε ɔ ka sen balan man ɔ ne kolosi keŋ ŋolo bεε bɔɔse e daale ya. Yaa nenεε dɔɔ kegyiise baŋ te lee e do nyi ŋon yena ny-

eelɛere ɲon? ²⁷ Balee kei dɔɔ de popou gyeɲ botɔɔ keɲ ɔ ba lee. Mɔna akpaa nyi nyeelɛere ɲon waa kɔɲ na, ɲolo be gyae waa gyeɲ botɔɔ keɲ waa lee ya." ²⁸ Yesu kɛɛ wola abɔɔ Wurubuare ɔsom deni dinaa keɲ man nɛ, ɔ gyinaa ɔ woya bɔɔse wɔ nyiaa, "Mena dɔɔ ɛ gyeɲ maɲ nideli na botɔɔ keɲ mɔɔ lee? Na maɲ gbagba me baam dɔɔ te me kɔɲawɔ ya. Walaɲ ɲon ɔ be kpila maɲ nɛ ɔ yɛɛ anokoarete e, mɔna ɲon dɔɔ ɛ ba gyeɲ e ya. ²⁹ Mɔna maɲ dɔɔ ma gyeɲ e nawolo ɔ gyaɲ te ma leewo te ɲon kpila na maɲ." ³⁰ Mena dɔɔ be yela baa kyaɲ Yesu, mɔna ɲolo te tale mo ɔ nyiɲmaa tina e ya, nawolo nyi debaɲ keɲ Wurubuare ba see nyi waa yeɲ nɛ te lii ta ya. ³¹ Mɔna balaɲ burum lɛɛ e di te be bɔɔsewɔ nyiaa, "Akpaa nyeelɛere ɲon de kɔɲ na, waa yɛɛ gyakolonɲ nombia kela balee kei aneyɛɛɲ keɲa?"

Be kpila balaɲ nyi baa gyu ke kyaɲ Yesu

³² Farasiitena ke nyii mena keɲ balaɲ ne kolosi nombia keɲa adadawoya man lee Yesu wose man nɛ, baɲ na Wurubuare saese kegyiise kpila kotɔɔɔtɔɔtɔɔna baɲ bɛɛ deke Wurubuare ɔsom deni dinaa keɲ nɛ nyi baa gyu kekyaɲ e kɔɲ. ³³ Keɲte Yesu yakowɔ nyiaa, "Maa kyaa ɛ gyaɲ bo weeya akalansɛɛ ɲaale na maa bese gyu walaɲ ɲon ɔ be kpila maɲ nɛ gyaɲ. ³⁴ ɛ ke keo maɲ mɔna ɛ be gyae ɛ kena maɲ ya, te botɔɔ keɲ me kyaa mɔ nɛ, ɛ be gyae ɛ ke tale kɔɲ ya." ³⁵ Botɔɔ te Gyudatena kegyiise baɲ bɔɔse dɔɲa nyiaa, "Aleɲ yaa balee kei ne gyae waa yeu gyu te dɔɔ gyae dɛɛ naa e ya? Yaa ɔ ne gyae waa yeu ba gyu Girikitena gyaɲ botɔɔ keɲ de balaɲ be yaasee gyu nɛ ɔ kaa wola wɔ abɔɔ?" ³⁶ ɔ ke yako nyi, "ɛ ke keo maɲ mɔna ɛ be gyae ɛ kena maɲ ya, Te botɔɔ keɲ me gyu nɛ ɛ be gyae ɛ ke tale gyu ya nɛ, na sena yaa ɔ ne yako baa? Na woɲ nombia yɛna keɲa baa?"

Nyeedonɲ nombia

³⁷ Gyudatena kefɛɛse man kekyaa weekedi ɔtomante keɲ nɛ, Yesu korowɔ seɲ te ɔ gyinaa ɔ nɔɔ kolosi te ɔ yako wɔ nyiaa, "Akpaa nyaɲ ɲon loɲboanenɲ dana neɲ na kɔɲ me gyaɲ na n kaa nyɔɔ loɲ. ³⁸ 'Walaɲ kamase ɲon ɔ lɛɛ maɲ di na, nyeedonɲ nombia gyae ka lee ɔ man kɔɲ ɲgba mena keɲ loɲ na lee ditiribuɲ man kɔɲ nɛ. Nnɛ te Wurubuare nombia aɲmarasenɲ see yakowɔ.' ³⁹ Yesu kekolosi kei nɛ, na Wurubuare felinɲ ɲon waa kaa mo do baɲ baa lɛɛ e di nɛ man nombia yaa ɔ ne kolosi nɛ. Debaɲ kenanɲ na ɔ ta moo ta Wurubuare felinɲ ɲon do ɲolo man ya, nawolo nyi Yesu gyoorobiiri keɲ ta lee ta debɔɔ ya.

Balaɲ kekpase lee Yesu dɔɔ

⁴⁰ Balaɲ baɲ ke nyii Yesu nɔɔwoya keɲa nɛ be man baale yakowɔ nyiaa, "Ampaɲ, balee kei yɛna Wurubuare dekpenɲkpenɲgyɔɔre ɲon Wurubuare be yako see nyi waa kɔɲ nɛ." ⁴¹ Baale mɔ yakowɔ nyiaa, "Balee kei yɛna nyeelɛere ɲon Wurubuare be yako see nyi waa kaa kɔɲ nɛ ampaɲ. Mɔna baale mɔ yakowɔ nyiaa, na Galelia tɛɛle man te nyeelɛere ɲon waa lee ya."

⁴² Wurubuare nombia aɲmarasenɲ see ɲan ne yako nyiaa, "Nyeelɛere ɲon waa lee bo Betelɛhem donɔɔ man botɔɔ keɲ Gyoo Defidi be kyaa nɛ, te waa lee bo gyoo Defidi loɲtoro man." ⁴³ Lee Yesu dɔɔ, balaɲ baɲ man kpasewɔ. ⁴⁴ Balaɲ baɲ baale gyaewɔ nyi baa kyaɲ Yesu, mɔna ɲolo te tale mo ɔ nyiɲmaa tina e ya.

Gyudatena kegyiise te lɛɛ Yesu di ya

⁴⁵ Wɔle wɔle keɲ nɛ, kotɔɔɔtɔɔtɔɔtɔɔna baɲ bɛɛ deke Wurubuare ɔsom deni dinaa keɲ te bɔɔ kpila wɔ nɛ besewɔ kɔɲ Wurubuare saese kegyiise na Farasiitena baɲ gyaɲ. Keɲte kegyiise baɲ bɔɔse wɔ nyiaa, "Weera dɔɔ te ɛ te kyaɲ e kɔɲ ya?" ⁴⁶ Keɲte be tiranɔɔ fa kegyiise baɲ nyiaa, "ɲolo na ɲolo te kolosi ta see ɲgba balee kei nɛ ya." ⁴⁷ Te Farasiitena baɲ bɔɔse wɔ nyiaa, "Doona ɔ taɲ beo ɛmɛɛ mɔ? ⁴⁸ ɛ te nyii nyi donɔɔ kegyiise kɛwɔ man ɲolo yaa Farasiitena kɛwɔ man ɲolo te lɛɛ Yesu di? ⁴⁹ Mɔna mena balaɲ burum kɛwɔ baɲ bɔɔ gyeɲ Mosesi mmaraa keɲ ya nɛ, baɲ doola kefaala tɛɛ." ⁵⁰ Nikodemose ɲon ɔ be kyaa gyu Yesu gyaɲ nɛ yɛɛ kegyiise baɲ man ɲolo e. Te ɔ bɔɔse wɔ nyiaa, ⁵¹ "Da mmaraa ne fa daa gbɛɛ nyi dɛɛ bu ɲolo fɔɔ keɲ de te nyii ta ɔ nɔɔman nombia yee?" ⁵² Keɲte be tiranɔɔ fa e nyiaa, "Weera nyaɲ mɔ ne kolosi ɲgba n yɛɛ Galelia baale e nɛ? Nyaɲ kɛɛ Wurubuare nombia aɲmarasenɲ see ɲan man nideli, n kena nyi Wurubuare dekpenɲkpenɲgyɔɔre ɲolo ta lee ta Galelia ya." ⁵³ Keɲte be popou yaaseewɔ dokolonɲ dokolonɲ gyu be dɛɛse.

Alo futoolite ɲolo nombia

8 Balaɲ baɲ ke yaasee nɛ, Yesu gyuuwɔ oliifi bula keɲ dɔɔ. ² Tɛɛ kena nɛ ɔ besewɔ kɔɲ Wurubuare ɔsom deni dinaa keɲ man. Balaɲ baɲ pou be kyaa botɔɔ nɛ kaa wuuwɔ ɔ dɔɔ te ɔ tisiwɔ kyaa ɔ na wola wɔ Wurubuare nombia. ³ Botɔɔ te Gyudatena mmaraa wolala na Farasiitena baɲ moo alo ɲolo ɲon ɔ ba lee ɔ baale wɔle te bɔɔ kyaɲ e nyiɲmaa nyiɲmaa nɛ kɔɲ kaa seɲ Yesu na balaɲ baɲ pou siaman. ⁴ Keɲte be yako Yesu nyiaa, "De Gbenɲgyoo, da te kyaɲ alo kei ɔ ne gyae baala. ⁵ Mosesi mmaraa ɲan na wola daa nyi dee funɲii mena alo kei dinɔɔ boya ko. Te nyaɲ mɔ n kpoo?" ⁶ Be yako nombia keɲa nyi baa mo teese Yesu nɔɔman, na baa nyiɲ mo nombia gyakaa ɔ dɔɔ. Mɔna Yesu gɲasewɔ te ɔ moo ɔ nyimbii ɲmarase kolo tɛɛle man. ⁷ Be kaseɲ bɛɛ daa e nyi waa tiranɔɔ fa wɔ nɛ, ɔ korowɔ seɲ te ɔ yako wɔ nyiaa, "Nyaɲ ɲon n gyeɲ nyi n te yɛɛ ta dukum see ya nɛ taɲgbɛɛ mo boe funɲ e" ⁸ Te ɔ besewɔ gɲasɛ ɲmarase kolo tɛɛle man. ⁹ Be ke nyii nombia keɲa nɛ, be yaaseewɔ dokolonɲ dokolonɲ tina e yela. Be man kegyiise baɲ taɲgbɛɛ la lee botɔɔ, te kaa Yesu na alo ɲon na balaɲ dikpii keɲ baagenɲ. ¹⁰ Keɲte Yesu korowɔ seɲ te ɔ bɔɔse alo ɲon nyiaa, "Alo nde wɔ? ɲolo te tale bu neɲ fɔɔ yee?" ¹¹ Te alo ɲon tiranɔɔ fa e nyiaa, "Me Gbenɲgyoo, ɲolo te bu maɲ fɔɔ ya." Te Yesu yako e nyiaa, "Maɲ mɔ be gyae maa bu neɲ fɔɔ ya. Ta, na tekaa yɛɛ dukum bela ya."

Yesu yena kenmanee fa balan tseele kei dɔɔ

¹² Nombia kenja wɔle ne Yesu besewɔ kolosi fa balan ban nyiaa, “Man yena kenmanee fa balan tseele kei dɔɔ. Walaŋ kamase ŋon ɔ sila man na ɔ sia gyae ke gyuuu na waa naa nyeedon gbɛɛ ken. ɔ be gyae waa ta di-tiŋtɛ man ya.” ¹³ Kenje Farasiitena ban yako e nyiaa, “Nyaŋ gbagba ne diina n wose man adanseɛ, mɔna nya adanseɛ ken betan tɔɔɔ fa daa ya.” ¹⁴ Botɔɔ te Yesu yako wɔ nyiaa, “Nyi akpaa man gbagba de di ma wose man adanseɛ koran ne, ke doo na ke gbɛɛ. Nawolo nyi ma gyen botɔɔ ken mɔɔ lee na botɔɔ ken mee gyu. Emɛɛ ba gyen botɔɔ ken mɔɔ lee ya, te e ba gyen botɔɔ ken mee gyu ya. ¹⁵ Emɛɛ ne bu balan fɔɔ bo lee denibalan nombia kedi gbɛɛ man, mɔna man dɔɔ mɔɔ ne bu ŋolo fɔɔ ya. ¹⁶ Mɔna nyi akpaa me yako nyi maa bu ŋolo fɔɔ koran ne, ke doo na ke gbɛɛ nawolo nyi na man maagen ne buu na fɔɔ ken ya. Daa na me kya ŋon ɔ be kpila man ne ne buu na fɔɔ kenan. ¹⁷ Ba te ŋmarase do ya mmaraa tɔne man nyiaa, akpaa adanseɛtena bala mɔɔ de yɛɛ dokolon lee nombii man na, na ke yɛɛ ampan. ¹⁸ Man gbagba ne di ma wose man adanseɛ, te me kya ŋon ɔ be kpila man ne mɔ ne di ma wose man adanseɛ.” ¹⁹ Kenje be bɔɔse e nyiaa, “N kya ŋonan kyaa alen?” Te Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, “E ba gyen man ya te e ba gyen me kya ŋon mɔ ya. Nyi akpaa yen gyen man ne, nafa e ka gyen me kya ŋon mɔ.” ²⁰ Deban ken Yesu na wola nombia kenja Wurubuare ɔsom deni dinaa ken man ne, na ɔ seŋɛɛ benaa na adakaase ŋan bɛɛ mo abɔɔ do ŋe man fa Wurubuare ne. Mɔna ŋolo te tale kyan e ya, nawolo nyi deban ken Wurubuare ba see e ne te lii ta ya.

Yesu kekolosi lee ɔ ka bese gyu adido wose man

²¹ Kenje Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, “Mee gyu baa. E ke keo man, mɔna e ka yen e nombiakumɛɛ man. E be gyae e ke tale gyu botɔɔ ken mee gyu ne ya.” ²² Mena dɔɔ Gyudatena kegyiise ban bɔɔse dɔŋa nyiaa, “Na ɔ ne gyae waa ko ɔ wose baa yaa sena te ɔ ne yako nyi, e be gyae e ke tale gyu botɔɔ ken mee gyu ya ne?” ²³ Kenje Yesu yako wɔ nyiaa, “Emɛɛ lee tseele kei dɔɔ kebo, mɔna man dɔɔ ma lee adido. E yɛɛ tseele kei dɔɔ walaŋ e ya. ²⁴ Mena dɔɔ te mɛɛ yako ŋon nyiaa, e ka yen e nombiakumɛɛ man ne. Nyi akpaa e bɛɛ e te lɛɛ man di nyi man yena ŋon ɔ kyaa pɛte be yɛɛ kpene kamase ya ne, e ka yen e nombiakumɛɛ man.” ²⁵ Kenje be bɔɔse Yesu nyiaa, “Nyaŋ yena amɔte?” Te Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, “Man yena walaŋ ŋon mɔɔ tan wulaa yako ŋon lee kewalaŋ ken ne. ²⁶ Me dana nombia burum ŋan kaboena nyi maa yako lee e wose man na maa bu ŋon fɔɔ. Mɔna walaŋ ŋon ɔ be kpila man ne ɔ nombia doo na ke gbɛɛ, mena dɔɔ kpene ken me nyi lee ɔ gyan na, kenje mɛɛ yako fa balan tseele kei dɔɔ.” ²⁷ Mɔna balan ban te nyii nombia ŋan man nyi Yesu ne kolosi baa lee ɔ kya Wurubuare wose man ya. ²⁸ Mena dɔɔ Yesu yako wɔ nyiaa, “Nyi akpaa e gyo man Deniwalan Bu ŋon ɔpanɔan dɔɔ mataa

adido ne, botɔɔ te e kena nyi man yena walaŋ ŋon me kpa me yɛɛ ne. Botɔɔ te e kena nyiaa mɔɔ ne yɛɛ kolo me baam dɔɔ ya. Mɔna mɛɛ kolosi kpene ken me kya ŋon ne yako man ne bo. ²⁹ Te ŋon ɔ be kpila man ne kpuɛ na man. ɔ te tinaa ta man yela maagen ya, nawolo nyi deban kamase na mɛɛ yɛɛ ɔ kegyaebii bo.” ³⁰ Kenje balan burum ban bɔɔ nyii nombia ŋan Yesu ne yako ne lɛɛ e di.

Anokoare ken ne gyaela ke yela e ke nyin e wose

³¹ Mena dɔɔ Yesu yako Gyudatena ban bɔɔ lɛɛ e di ne nyiaa “Akpaa e di kpene ken mɛɛ wola ŋon ne dɔɔ na, kenan na e yɛɛ me kaseela gbagbawɔ. ³² Kei gyae ke yela e ka gyen anokoare ken, te anokoare ken gyae ke yela e ke nyin e wose.” ³³ Kenje be tiranɔɔ nyiaa, “De yɛɛ Aberaham ɔ naanasewɔ, te de ta bese ta ŋolo gbenji ya. Sena yaa n ne yako nyi dɛɛ lee gbenjiri man na dee nyin da wose?” ³⁴ Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, “Anokoare yaa mɛɛ yako ŋon nyi nyaŋ ŋon n yɛɛ dukum ne, n ta bese gbenji fa dukum ken. ³⁵ Gbenji bɛɛ bese dekpanalan duulun walaŋ ya, mɔna dekpanalan te bu dɔɔ ɔ yɛɛ dekpanalan duulun walaŋ e kekpa. ³⁶ Mena dɔɔ nyi man Wurubuare bu de yela n nyin n wose na, n ke nyin n wose kekpa. ³⁷ Ma gyen nyi e yɛɛ Aberaham ɔ naanasewɔ mɔna e ne gyae e ka ko man, nawolo nyi me nombia be doo e konɔɔse man ya. ³⁸ Nombia ŋan me kya ba wola man ne ŋan te mee kolosi fa ŋon, te emɛɛ dɔɔ ŋan e be nyii lee e kya gyan ne ŋan te e ne yɛɛ.” ³⁹ Botɔɔ te be tiranɔɔ fa e nyiaa, “Aberaham yena de kya.” Te Yesu yako wɔ nyiaa, “Akpaa e yɛɛ Aberaham biawɔ ne, nafa e keyɛɛ abɔɔ ŋan Aberaham be yɛɛ ne. ⁴⁰ Mɔna e te yase sia nyi e ka ko man nawolo nyi ma te yako ŋon anokoare ken mɔɔ nyii lee Wurubuare gyan ne. Aberaham te yɛɛ mena nombia kenja dinɔɔ ya. ⁴¹ E ne yɛɛ kpene ken emɛɛ gbagba e kya ne yɛɛ ne bo.” Te be lɛɛ ka aŋmaaren nyiaa, “Wurubuare waagen yena de kya, da te yɛɛ diidɔɔre bia ya.” ⁴² Kenje Yesu yako wɔ nyiaa, “Nyi akpaa e kya yena Wurubuare ne nafa e ke gyae man, nawolo nyi Wurubuare ŋonan gyan te ma leewɔ kɔŋ kebo. Na man gbagba me baam dɔɔ te me kɔŋawɔ ya. Wurubuare ŋonan gbagba kpila na man. ⁴³ Weera dɔɔ te e be nyii me nombia ŋan man ya? Nawolo nyi e bɛɛ gyae e ke nyii me nombia ya. ⁴⁴ E kya yena ɔbɔɔnsam te e kya ŋonan kegyaebii te e ne gyae e ke yɛɛ. ɔ yɛɛ awudiini e leenan gyan gba gyan ken, te ɔ bɛɛ gyae anokoare ya nawolo nyi anokoare be doo ɔ man ya. Akpaa ɔ ne di dekara ne ke yɛɛ ŋon gbagba dinɔɔ ke, nawolo nyi akereɛ te wulu ɔ man te ŋon yena akereɛ pou nyee. ⁴⁵ Mɔna man dɔɔ nombia ŋan ŋe doo na ŋe gbɛɛ ne te mɛɛ yako ŋon, mena dɔɔ te e bɛɛ lɛɛ man di ya. ⁴⁶ E man wonji ne gyae la waa tale wola nyi nombiikum kei te me yɛɛwɔ? Te akpaa mɛɛ yako ŋon anokoare na, wonji dɔɔ te e bɛɛ lɛɛ man di ya? ⁴⁷ Walaŋ ŋon ɔ yɛɛ Wurubuare walaŋ e ne, ɔ ne nyii Wurubuare dei. Kpene ken dɔɔ te e be nyii Wurubuare dei yena nyi, e te yɛɛ ɔ balanɔwɔ ya.”

⁴⁸ Kenɛte Gyudatena kegyiise banɛ ɔɔɔse Yesu nyiaa, “De yako nyi n yee Samaria baale e te felinɛkum doo n man na, de karae?” ⁴⁹ Botɔɔ te Yesu yako wɔ nyiaa, “Felinɛkum be doo me man ya. Mee lese me kya nɔn yele bo, mɔna emee bee bu man ya. ⁵⁰ Mɔɔ ne gyae maa lese man gbagba yele ya, mɔna nɔlo kyaa ken waa lese ma yele. Nɔn yena nombiadiiri nɔn. ⁵¹ Ampan yaa mee yako nɔn e ke nyii nyiaa, walan kamase nɔn ɔ di me nombia ɔɔɔ ne ɔ be gyae waa yen ya.”

⁵² Kenɛte Gyudatena kegyiise ban yako e nyiaa, “Nene da te naa gyen nyi felinɛkum doo n man. Aberaham ta yem mena mɔ te Wurubuarɛ akpenɛkpenɛgyɔɔra ban mɔ yekeewɔ. Mɔna nyan ne yako nyi walan kamase nɔn ɔ di n nombia ɔɔɔ na ɔ be gyae waa yen ya. ⁵³ Nyan kela na de naana Aberaham nɔn? Aberaham ta yem mena mɔ te Wurubuarɛ akpenɛkpenɛgyɔɔra ban mɔ yekeewɔ. N ne yako baa nyi nyan yena amɔte?” ⁵⁴ Kenɛte Yesu yako wɔ nyiaa, “Akpa ma lese man gbagba yele ne, ma yele kalese ken yee yakaa. Me kya nɔn emee kpa nɔn yena e Wurubuarɛ ne na lesena ma yele. ⁵⁵ Emee ba gyen e ya, mɔna man ɔɔɔ ma gyen e. Nyi akpa me yako nɔn nyi mɔ gyen e ya ne na me ta bese dekarate ngba emee ne, mɔna ma gyen e te mee dii ɔ nombia ɔɔɔ. ⁵⁶ Yee e kya Aberaham gyon ngba ɔ be naa ma kekɔn ne. ɔ naa ke te yee e gyon.” ⁵⁷ Kenɛte Gyudatena kegyiise ban ɔɔɔse Yesu nyiaa, “N te dii ta kulutooneɛ ɔɔɔɔla na kufu gba ya, sena te n yeeɔ naa Aberaham?” ⁵⁸ Kenɛte Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa “Ampan yaa mee yako nɔn e ke nyii nyiaa, pe baa lola Aberaham ne na man kyaa.” ⁵⁹ Botɔɔ te be gate boya baa funji e, mɔna Yesu sarakeewɔ lee Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa ken man.

Yesu kekɔɔ siayelɛesate nɔlo kawee

9 Yesu keta ɔ ne lam ne ɔ naa balee nɔlo nɔn ɔ sia be yelee leenanɔ ɔ biateɛ ne. ² Botɔɔ te ɔ kaseela ban ɔɔɔse e nyiaa, “De Gbenɛgyoo, amɔte dukum faa la te ba lola e siayelɛesate? Yee nɔn gbagba wui yaa ɔ lolala wui?” ³ Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, “ɔ sia keyelɛe te yee ɔ dukum yaa ɔ lolala wui ya. Ba lola e bo mena na balan kena gyakolonɔ nombia nyan Wurubuarɛ waa yee ɔ man. ⁴ Weese nyina ɔ kyaa ne, kaboena nyi deɛ yee nɔn ɔ be kpila man ne tom, Tee gyae ke yuu ken nɔlo be gyae waa tale yee tom bela ya. ⁵ Me nyina me kyaa tɛele kei ɔɔɔ ne, man yena kenmanɛe fa tɛele kei balan.” ⁶ ɔ keyako nombia kenɛ taɛ ne, Yesu ɔɔɔ nɔɔɔnɔ ɔ tɛele man te ɔ buu tɛele te ɔ moowɔ taa balee nɔn sia nyan ɔɔɔ, ⁷ kenɛte ɔ yako e nyiaa, “Gyu kefaafo n sia depaa ken beɛ baake ke Siloam ne man.” (Siloam kei asɛɛ yena “Kekpila”.) Mena ɔɔɔ balee nɔn gyuuwɔ kefaafo ɔ sia, ɔ ka bese kɔn deɛ na ɔ sia te gyuuusu.

⁸ ɔ tebia na balan ban ba gyen e nyi nafa ɔ kyaa na ɔ na solee abɔɔ ne bɔɔsewɔ nyiaa, “Na balee kei ne kyaa la kyaa solee abɔɔ ne yee?” ⁹ Botɔɔ te baale kpa “Nɔn nɔnan” mɔna baale mɔ kpa “Koa, na nɔn nɔnan ya, ɔ lee e bo.” Mena ɔɔɔ balee nɔn gbagba yakowɔ nyiaa, “Man nɔnan.” ¹⁰ Te be bɔɔse e nyiaa, “Sena yaa n yeeɔwɔ te n sia gyuuusuwɔ?” ¹¹ Kenɛte ɔ tiranɔɔ fa wɔ nyiaa,

“Balee nɔn beɛ baake e nyi Yesu ne, buuna tɛele te ɔ moowɔ mataa me sia te ɔ yako man nyi maa gyu Siloam depaa ken man kefaafo me sia. Mena ɔɔɔ me gyuuwɔ, te me kabetaa faafo me sia na te nɛ gyuuusuwɔ.” ¹² Kenɛte be bɔɔse e nyiaa, “ɔ kyaa alen?” Te ɔ tiranɔɔ fa wɔ nyi “Mɔ gyen ya.”

Farasiitena ne keo balee nɔn kekɔɔ ken man

¹³ Te ba moo balee nɔn nafa ɔ sia be yelee ne kɔn Farasiitena gyan. ¹⁴ Wee kenɛte ken Yesu be buu tɛele mo kyɔ siayelɛesate nɔn ne yee Gyudatena kefeefowee ke. ¹⁵ Mena ɔɔɔ Farasiitena ban besewɔ bɔɔse balee nɔn bela mena ken be yee te ɔ sia nyan be gyuuusu. Kenɛte ɔ yako wɔ nyi, “ɔ buu tɛele bo taa me sia, te me gyuuwɔ kefaafo te nɛ gyuuusuwɔ.” ¹⁶ Botɔɔ te Farasiitena ban baale yakowɔ nyi “Balee nɔn ɔ be yee nombii kei ne ta lee Wurubuarɛ gyan ya, nawolo nyi ɔ bee di da kefeefowee ken ɔɔɔ ya.” Mɔna baale mɔ yakowɔ nyiaa, “Sena te walan nɔn ɔ yee nombiakumɛyɛere e ne, waa tale yee gyakolonɔ nombia kenɛ?” Botɔɔ na te be man kpasewɔ. ¹⁷ Mena ɔɔɔ Farasiitena ban besewɔ bɔɔse balee nɔn bela nyiaa, “N sia te ɔ gyuuusuwɔ. Mena ɔɔɔ sena te n ne yako lee ɔ wose man?” Kenɛte balee nɔn tiranɔɔ nyiaa, “ɔ yee Wurubuarɛ dekenɛkpenɛgyɔɔra e.”

¹⁸ Kenɛte pou wɔle ne Gyudatena kegyiise ban te sɛe lee di nyi ɔ sia yeleeɔwɔ te neneɛ ba te kyɔ e kawee ya, te ba ke baake ɔ kyaa na ɔ naa kɔn, ¹⁹ te be bɔɔse wɔ nyiaa, “E bu yena kei? E ne yako baa nyi ba lola e na ɔ sia te yelee? Sena kɔnɔla te neneɛ ɔɔɔ ɔ ne naa?” ²⁰ Kenɛte ɔ kyaa na ɔ naa tiranɔɔ nyiaa, “Da gyen nyi de bu nɔnan, te da gyen nyi da lola e na ɔ sia te yelee. ²¹ Mɔna ɔɔɔ gyen mena ken be kɔn te ɔ ne naa ne ya, te ɔɔɔ gyen nɔn ɔ be kyɔ e ya. E bɔɔse e, ɔ ta bee ken waa tale tiranɔɔ fa ɔ wose.” ²² ɔ kyaa na ɔ naa yako nombia kenɛ nawolo nyi bee yee Gyudatena kegyiise ban. Na Gyudatena ban tan kan ntam nyi nyan nɔn n ka koro yako nyi Yesu yena nyeeleere nɔn na baa gegi nen lee bɔ ɔsom deni man. ²³ Mena ɔɔɔ te balee nɔn ɔ kyaa na ɔ naa yakowɔ nyi, “ɔ ta bee, e bɔɔse e ne.”

²⁴ Te ba besewɔ baake balee nɔn nafa ɔ sia be yelee ne kɔn te be yako e nyiaa, “Kan Wurubuarɛ nyi nyan keyako anokoare. Da gyen nyi balee nɔn ɔ be kyɔ nen ne yee dukumɛyɛere e.” Yako mena na n ka mo lese Wurubuarɛ yele. ²⁵ Kenɛte balee nɔn tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, “ɔ yee dukumɛyɛere o, ɔ yee walan kpaakpa e o man ba gyen ya. Ken man gyen yena nyi nafa na me sia te yelee te neneɛ ɔɔɔ mee naa.” ²⁶ Kenɛte ba besewɔ bɔɔse e nyiaa, “Wɔn te ɔ yee nen te n sia gyuuusuwɔ?” ²⁷ Te ɔ tiranɔɔ nyiaa, “Me tan keyako nɔn, te e beɛ gyae e ke tei ya. Wɔn ɔɔɔ te e ne gyae e kenyii ke bela? Emee mɔ ne gyae e ka bese ɔ kaseela?” ²⁸ Kenɛte ba tee e te be yakowɔ nyiaa, “Nyan yena walan nɔnan kaseele, mɔna daa yee Mosesi wui kaseelawɔ. ²⁹ Da gyen nyi Wurubuarɛ kolosiwɔ fa Mosesi, te balee kei ɔɔɔ ɔɔɔ gyen botɔɔ ken ɔ ba lee gba ya.” ³⁰ Botɔɔ te balee nɔn yako wɔ nyiaa, “Te doo me kɔn ngba e ba gyen botɔɔ ken ɔ ba lee ya, mɔna nɔn gyuuusu na me sia. ³¹ Da gyen nyi

Wurubuare bee nyii nombiakumɛyɛera ya. Ɔ ne nyii balan ban bee nyii e te bɛe yɛe kpene keɲ ɔ ne gyae ne bo. ³² Lee tɛele kei kewalan ne, ɲolo te nyii ta nyi ɲolo te gyuuu walan ɲon boɔ lola e na ɔ sia te yɛɛe ne sia ya. ³³ Akpaa balee kei ta lee Wurubuare gyan ya ne, ɔ be gyae waa tale yɛe nombii kei ya." ³⁴ Te be tiranɔɔ fa e nyiaa, "Nyan ɲon boɔ lola neɲ dukum man te boɔ kɛele neɲ dukum man na, nyan ne gyae n kawola daa nombia?" Keɲte be gegi e lee te be boɔ e nyi ɔ na kɔɲ boɔ som deni keɲ man bela ya.

³⁵ Yesu kenyii nyi ba te gegi e lee boɔ som deni keɲ man ne, ɔ ke keo e te ɔ naa e te boɔse e nyiaa, "N ne lee Deni walan Bu ɲon di?" ³⁶ Te balee ɲon tiranɔɔ fa e nyi, "Me Gbenɲyoo, amɔte ɲonan? Yako man na maa lee e di." ³⁷ Botɔɔ te Yesu yako e nyiaa, "N tan kena e. ɲon yena ɲon ɔ ne kolosi fa neɲ debokeiman ne." ³⁸ Te balee ɲon yakow nyiaa, "Mɛe lee e di me Gbenɲyoo." Te ɔ bunawo Yesu siaman som e. ³⁹ Botɔɔ te Yesu yakow nyiaa, "Me kɔɲae tɛele kei boɔ na balan nombiakumɛe ka lee debɔɔ. Na ban boɔ ne naa ya ne kena, na ban bɛe naa ne sia keyɛɛe." ⁴⁰ Farasiitena ban be kyaa ɔ gyan botɔɔ ne, baale nyii kpene keɲ ɔ be yako mena boɔ be boɔse e nyiaa, "Mena boɔ n ne yako baa nyi daa ɔ sia te yɛɛe?" ⁴¹ Keɲte Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, "E sia deɲ te yɛɛe ne nafa ɲolo be gyae waa bu ɲon boɔ ya. Te keɲ e kpa e ne naa boɔ te e sɛe e doo e dukum keyɛe man."

Yesu yena namensekɛelere kpaakpaate ɲon

10 Keɲte Yesu yakow nyiaa, "Mɛe yako ɲon e ke nyii nyiaa, walan ɲon ɔ ta mo denanɔɔ keɲ man gyoo namense debɔɔ keɲ man ya, te ɔ gyem mo yenan kale gyoo na ɔ yɛe ɲmɛelate e, te ɔ na mo doɲ bo leo balan. ² Walan ɲon ɔ na mo denanɔɔ keɲ man gyoo na, ɲon yena namensekɛelere ɲon. ³ Denanɔɔ dekere ɲon na toro fa e te namense ban ne nyii ɔ woya. Ɔ ne baake ɲon gbagba namense ban yele na ɔ ta mo wɔ lee. ⁴ Te ɔ mo wɔ pou lee na ɔ ne tɛe be siaman, te namense ban ne sila e nawolo nyi ba gyan ɔ woya. ⁵ Boɔ gyae baa sila walan yakaate ya. Baa yeu lee ɔ gyan nawolo nyi boɔ gyan ɔ woya ya." ⁶ Yesu gyɔɔ dudu kei fa wɔ, mɔna be te nyii kpene keɲ ɔ ne yako ne aseɛ ya.

⁷ Mena boɔ Yesu besewo yako wɔ nyiaa "Ampaɲ yaa mɛe yako ɲon nyiaa, man yena namense debɔɔ keɲ denanɔɔ. ⁸ Ban pou boɔ tanɲbɛe man kɔɲ kaa beo nyi Wurubuare kpila na wɔ ne, be yɛe ɲmɛelatenawo na ban bɛe mo doɲ leo balan abɔɔ ne, mɔna namense ban te nyii wɔ ya. ⁹ Man yena denanɔɔ keɲ, akpaa ɲolo de tɛe me man gyoo na, maa lee ɔ nyee. Waa gyoo na waa lee na waa nyiɲ weenɛe kpaakpaa di. ¹⁰ ɲmɛelate boɔ ɔ ne kɔɲ bo kaa ɲmɛele na ɔ ta koo na ɔ te wɔɛe abɔɔ. Man kɔɲae na e keniɲ nyeedon, na e keniɲ ke kek-paa.

¹¹ Man yena namensekɛelere kpaakpaate ɲon. Namensekɛelere kpaakpaate ɲon na mo ɔ wose fa yɛɲ ɔ namense ban boɔ. ¹² Mɔna paate ɲon boɔ moo nyi waa kɛe namense ban boɔ na baa boɔ e kom ne, na ɲon yena

namensekɛelere ɲon ɔ tee namense ban ya. Mena boɔ ɔ naa nyi gbougbose ne kɔɲ na, ɔ ne yeu tina namense ban yela, na gbougbose ban te kyan baale na akan ban te yaasee. ¹³ Ɔ ne yeu nawolo nyi ba mo e bo na bɛe boɔ e kom, mena boɔ ɔ be famene na namense ban ya.

¹⁴⁻¹⁵ Man yena namensekɛelere kpaakpaate ɲon. Mena keɲ me kya gyan man te man boɔ gyan e ne mena ke te ma gyan me namense te ban boɔ gyan man, te ma te sɛe nyi maa mo ma wose fa yɛɲ me namense ban boɔ. ¹⁶ Me dana namense baale ban boɔ kpue kɛwo man ya. Kaboena nyi maa mo ban boɔ kaa kpu na kɛwo na be popou keyɛe walan dokolon namense, debɔɔ dokolon man, na be kɛelere ke yɛe dokolon na baa nyii ma dei. ¹⁷ Kpene keɲ boɔ me kya ne gyae me nombia yena nyi, ma te desina ma wose nyi maa mo ma wose fa yɛɲ ma kegyaebii man na maa bese foɲ lee yɛɲ man. ¹⁸ ɲolo be gyae waa tale leo ma nyeedon lee me gyan ya. Mɔna man gbagba ma kegyaebii man te maa mo ma wose fa yɛɲ. Me dana doɲ maa mo ma wose fa yɛɲ, te me dana doɲ maa bese nyiɲ nyeedon bela. 'Kei yena kpene keɲ me kya ɲon be yako man nyi maa yɛe.'

¹⁹ Lee boɔwoya keɲ boɔ Gyudatena ban besewo kpase ba wose man. ²⁰ Be man balan burum yakow nyiaa, "Ɔ dana felinɲum mena boɔ ɔ nyee ne wɔɛe. Won boɔ te e ne nyii e?" ²¹ Baale boɔ kpa, "Walan ɲon felinɲum doo ɔ man be gyae waa tale kolosi nne ya! Sena te felinɲum gyae ke tale gyuuu siayɛɛesate sia?"

Balan ban keɛe Yesu

²² Keɲte Gyudatena wee dinaa daale kaa liiwo. Mena wee kei te bee dii mo boɔse deban keɲ boɔ mo boɔ som deni dinaa keɲ do Wurubuare nyiɲmaa man ne. Mena deban kenan yɛe waare tɛe Gyerusalem donɔɔ man. ²³ Na Yesu boɔɛe ɔ ne kila poto keɲ bɛe baake ke Solomɔn poto Wurubuare boɔ som deni dinaa keɲ dekanalan man ne. ²⁴ Keɲte Gyudatena baale kaa yilaawo ɔ gyan boɔse e nyiaa, "Sena yaa n tinaa daa yela te de bɛe gyan da nyee na de nawoɔ ya ne? Yako daa anokoare keɲ. Nyan yena nyeeɛere ɲon Wurubuare be yako see nyi waa kɔɲ ne?" ²⁵ Keɲte Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, "Me tan keyako ɲon mɔna e bɛe lee man di ya. Gyakolon nombia ɲan boɔ yɛe me kya yele man ne, ne diina ma wose man adanseɛ, ²⁶ mɔna e bɛe lee man di ya, nawolo nyi e te yɛe me namensewɔ ya. ²⁷ Me namense ne nyii me dei, te ma gyan wɔ te bee sila man. ²⁸ Mɛe fa wɔ nyeedon kek-paa keɲ, te boɔ gyae baa yo lee Wurubuare siaman ya. ɲolo be gyae waa tale leo wɔ lee me gyan ya. ²⁹ Me kya ɲon ɔ ba mo wɔ do me nyiɲmaa man ne, dana doɲ kela kolo kamase te ɲolo be gyae waa tale leo wɔ lee me kya nyiɲmaa man ya. ³⁰ Daa na me kya yɛe walan dokolon."

³¹ Botɔɔ te Gyudatena ban gate boya baa fun e bela. ³² Keɲte Yesu yako wɔ nyiaa, "Me kya te yeli ma te yɛe nombia kpaakpaa burum e siaman, ɲe man wonɲi boɔ te e ne gyae e ke funii man boya?" ³³ Te Gyudatena ban tiranɔɔ fa e nyiaa, "Na abɔɔ nya ayɛɛɲ keɲ boɔ te deɛ

gyae dee funjii neɲ boya ya, mɔna mena keɲ n ne yako mmusuo nombia dɔɔ. Nawolo nyi n yɛɛ deniwalaɲ e, mɔna n na mo n wose maa na Wurubuarɛ.”³⁴ Botɔɔ te Yesu bɔɔse wɔ nyiaa, “Ba te ɲmarase emɛɛ gbagba mmaraa tɔne keɲ man nyi, Wurubuarɛ kpa, ɛ yɛɛ Wurubuarɛ kemaasasewɔ yee?”³⁵ Da gyeɲ nyi kpene keɲ Wurubuarɛ nombia ɲan ne yako nɛ yɛɛ anokoare kek-paa. Te Wurubuarɛ de baake balanɲ baɲ ɔ ba mo ɔ nombia ɲan fa nɛ nyi be yɛɛ Wurubuarɛ kemaasasewɔ na,³⁶ weera dɔɔ te ɛ ne yako maɲ ɲon Wurubuarɛ ba lese maɲ te ɔ be kpila maɲ kɔɲ tɛɛle kei dɔɔ nɛ nyi mɛɛ mo ma wose maa na Wurubuarɛ keɲ mɛɛ yako nyi me yɛɛ Wurubuarɛ bu e dɔɔ?”³⁷ Akpaa me bɛɛ yɛɛ kpene keɲ me kya ɲon kpa ma yɛɛ ya na, ɛ na lɛɛ maɲ di ya,³⁸ te akpaa mɛɛ yɛɛ ɲa na, nyi ɛ be lɛɛ maɲ di koranɲ ya na ɛ lɛɛ abɔɔ ɲan mɛɛ yɛɛ nɛ di, na ɛ ka gyeɲ na ɛ kenyii asɛɛ nyiaa daa na me kya ɲon yɛɛ dokolonɲ”³⁹ Mena dɔɔ be gyaewɔ baa kyanɲ e bela, te ɔ sarakeewɔ lee be man.

⁴⁰ Kenɲte Yesu besewɔ tonɲ Gyɔɔdan boo keɲ gyu botɔɔ keɲ Gyɔn be kyaa ɔ balanɲ Wurubuarɛ lonɲ kaalanɲ nɛ, te ɔ ke kyaawɔ botɔɔ.⁴¹ Balanɲ burum kɔɲawɔ ɔ gyanɲ te be yako dɔɲa nyiaa, “Gyɔn te yɛɛ gyakolonɲ nombia ya, mɔna kpene kamase keɲ ɔ be yako lee balee kei wose man nɛ yɛɛ ampanɲ.”⁴² Kenɲte balanɲ burum baɲ ba seɲɛɛ botɔɔ nɛ lɛɛ Yesu di.

Lasarose yeɲ

11 Balee ɲolo kyaawɔ Betani donɔɔ man keɲ bɛɛ baake e nyi Lasarose. Betani donɔɔ kenanɲ man te Mɛɛre na ɔ kɔɔ Maata leewɔ.² Mɛɛre kei yeɲa walaɲ ɲon ɔ be toosi nuɲ ofonɔfonɲ woli Yesu nawɔɔ, te ɔ ba mo ɔ nyeenyɔɔse feefo ɲa nɛ. ɔ ɲmɛɛtee yeɲa Lasarose ɲon ɔ na wee nɛ.³ Mena dɔɔ Mɛɛre na Maata doo Yesu tiila nyiaa, “De Gbenɲgyoo, n gyoo ɲon lonɲ bɛɛ lam emɛɛ na e nsana ya nɛ na wee.”

⁴ Yesu kenyii tiila keɲ nɛ ɔ yakowɔ nyiaa, “Kawee kei te yɛɛ kawee keɲ gyae ka ko Lasarose ya. Mɔna ke gyae ke yela balanɲ kena Wurubuarɛ gyoorobiiri na ka ke yela baa lese maɲ Wurubuarɛ bu ɲon mɔ yeɛ.”⁵ Na Yesu ne gyae Maata na ɔ naabu Mɛɛre na Lasarose nombia.⁶ Mɔna ɔ kenyii nyi Lasarose na wee nɛ, ɔ besewɔ di weeya ala botɔɔ keɲ ɔ kyaa nɛ.

⁷ Kenanɲ wɔle nɛ ɔ yako ɔ kaseela baɲ nyiaa, “ɛ fa dɛɛ bese gyu Gyudia tɛɛle man bela.”⁸ Botɔɔ te ɔ kaseela baɲ yako e nyiaa, “De Gbenɲgyoo, weeya akalansɛɛ ɲaale yaa ɲgba Gyudatena be yeɛ baa funjii neɲ boya nɛ. Wonɲ dɔɔ te n ne gyae n ka bese gyu botɔɔ bela?”

⁹ Kenɲte Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, “Wee kamaseɛ dana ke nelim na ka weese. Akpaa ɲolo dɔɲɛɛ weesetenɲ nɛ, ɔ bɛɛ gyɔ ɔ nae ya nawolo nyi weese kyaa.¹⁰ Mɔna nyi akpaa ɔ dɔɲɛɛ ditiɲɲɛɛ man na ɔ ne gyɔ ɔ nae, nawolo nyi kenmanɲee be kyaa na waa naa ya.”¹¹ Kei wɔle na Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, “De gyoo Lasarose te doo dosoronɲ mɔna maa gyu na me kaa gyuusuu e.”¹² Botɔɔ te ɔ kaseela baɲ tiranɔɔ nyiaa, “De Gbenɲgyoo, akpaa ɔ doe na ɔ kawee keɲ gyae ke taɲ.”¹³ Na Lasarose yeɲ nombia yaa Yesu ne yako, mɔna ɔ kaseela baɲ na

gyueɲ bo nyi dosoronɲ gbagba yaa Lasarose doowɔ.

¹⁴ Botɔɔ te Yesu torowɔ yako wɔ nyiaa, “Lasarose ta yem,¹⁵ mɔna lee emɛɛ dɔɔ dana maɲ gyonɲ nyi mɔɔ kyaa botɔɔ pete ɔ yeɲawɔ ya, na ɛ kenyinɲ lɛɛ maɲ di. ɛ fa dee gyu ɔ gyanɲ.”¹⁶ Mena dɔɔ ɔ kaseela baɲ man ɲolo ɲon bɛɛ baake e Tomase yaa Ata nɛ yako ɔ tebia kaseela akanɲ baɲ nyiaa, “ɛ fa de popou ke sila da wolale ɲon gyu. Nyi yɛɛ yeɲ ke na, de popou ka yeɲ kpu na e.”

¹⁷ Yesu ke gyu ka gyoo Betani donɔɔ man nɛ, be yako e nyiaa be kewuu Lasarose weeya anaarate kenanɲ.

¹⁸ Betani yɛɛ donɔɔ keɲ ka benaa na Gyerusalem donɔɔ. Ke lem gyae ke yɛɛ ɲgba gbɛɛkemaase atooro nɛ.¹⁹ Na Gyudatena burum te kɔɲ Maata na Mɛɛre gyanɲ be kaa gyam wɔ lee be ɲmɛɛtee ɲon yeɲ man.

²⁰ Maata ke nyii nyi Yesu ne kɔɲ nɛ, ɔ leewɔ gyu ke gyanɲee na e. Na Mɛɛre dɔɔ ɲon kyaa dekpajalanɲ man.

²¹ Maata ke gyu ke tunɲ Yesu nɛ ɔ yako e nyiaa, “Me Gbenɲgyoo, nyi akpaa nyenɲ kyaa kebo na nafɔ me ɲmɛɛtee deɲ ta yem ya!”²² Mɔna ma gyeɲ nyi de-bokeiman koranɲ nɛ, kpene kamase keɲ n bɔɔse Wurubuarɛ na waa yɛɛ fa neɲ.”²³ Kenɲte Yesu yako e nyiaa, “N ɲmɛɛtee ɲon waa bese fonɲ na waa nyinɲ nyeedonɲ bela.”²⁴ Te Maata yako e nyiaa, “Ayi ma gyeɲ nyi wee ɔtomante keɲ woya pou baa fonɲ lee yeɲ man nɛ, ɲon mɔ waa fonɲ.”²⁵ Kenɲte Yesu yako e bela nyiaa, “Maɲ ye-na walaɲ ɔ ne gyuusuu balanɲ lee yeɲ man te be nyinɲ nyeedonɲ. Walaɲ kamase ɲon waa lɛɛ maɲ di na, nyi ɔ yem koranɲ na waa bese nyinɲ nyeedonɲ,²⁶ te walaɲ kamase ɲon ɔ kyaa te ɔ lɛɛ maɲ di na, ɔ be gyae wa yeɲ leki ya.” Kenɲte Yesu bɔɔse Maata nyiaa, “N ne lɛɛ nombia kenɲa di?”²⁷ Te Maata sɛɛ e nyiaa, “Ayi me Gbenɲgyoo, mɛɛ lɛɛ di nyi nyanɲ yeɲa nyeelɛɛre, Wurubuarɛ bu ɲon dɛɛ daa nyi waa kɔɲ tɛɛle kei dɔɔ nɛ.”

Yesu kewii

²⁸ Maata kekolosi nombia kenɲa taɲ nɛ, ɔ besewɔ gyu dekpajalanɲ man ke baake ɔ naabu Mɛɛre lee yeɲanɲ te ɔ yako e nyiaa, “De Gbenɲgyoo ɲon te kɔɲ te ɔ kpa nya kɔɲ.”²⁹ Mɛɛre kenyii mena nɛ, ɔ korowɔ bilenɲ gyu ke gyanɲee na e.³⁰ Debanɲ kenanɲ na Yesu ta gyoo ta donɔɔ keɲ man ya. Na ɔ sɛɛ ɔ kyaa botɔɔ keɲ Maata be gyu ke tunɲ e nɛ.³¹ Debanɲ kenanɲ mɔ na, Gyudatena te kɔɲ dekpajalanɲ keɲ man bee kolosi do Mɛɛre. Ba kena ɲgba Mɛɛre ba koro karatete dokolonɲ lee ɔ ne gyu nɛ, na baɲ gyeɲ nyi ɔ ne gyu baa ɔ ɲmɛɛtee Lasarose yebɔɔ keɲ tɛɛ ɔ kaa wii. Mena dɔɔ baɲ mɔ korowɔ sila e.

³² Mɛɛre ke gyu kelii botɔɔ keɲ Yesu kyaa nɛ te ɔ tisi-wɔ bunɲ Yesu nawɔɔ tɛɛ te ɔ yako e nyiaa, “Me Gbenɲgyoo, nyenɲ kyaa kebo na nafɔ me ɲmɛɛtee deɲ ta yem ya.”³³ Yesu kena mena keɲ Mɛɛre na Gyudatena baɲ be silana e ne wii nɛ, takaa e te dekpajalanɲ kyana e.

³⁴ Kenɲte ɔ bɔɔse wɔ nyiaa, “Aɲɲ te ɛ wuu e?” Te be yako e nyiaa, “De Gbenɲgyoo, kɔɲ na n kaa kɛɛ.”³⁵ Kenɲte Yesu wiiwɔ.³⁶ Kenɲte Gyudatena baɲ yakowɔ nyiaa, “ɛ kɛɛ mena keɲ ɔ ne gyae Lasarose nombia.”³⁷ Mɔna balanɲ baale yakowɔ nyiaa, “Na Yesu kei gyuusuna

siayelɛsate ɲon sia yee? Nafɔ ɲgba ɲon talewɔ lɛɛ Lasarose na ɔ ba yem ya?"

³⁸ Dekakɔkɔkɔ kyaɲa Yesu bela te ɔ gyuu botɔɔ keɲ bɔɔ wuu Lasarose nɛ. Na be wuu e bo boe bɔɔ daale maɲ, te be biliɲi boe dinaa daale ɔ ke bɔɔ. ³⁹ Kenɲe Yesu yako wɔ nyiaa, "Ɛ biliɲi boe keɲ lee yebɔɔ keɲ bɔɔ man." Te yere ɲon ɔ deesi Maata yako Yesu nyiaa, "De Gbenɲyoo, deɲaɲ kei bɔɔ ɔ ne wɔlɛɛ. Nawolo nyi gyeyɲ yena weeya anaara yaa ɲgba bɔɔ wuu e nɛ." ⁴⁰ Te Yesu yako e nyiaa, "Ma te yako neɲ nyi akpaa n lɛɛ maɲ di na nyanɲ kena Wurubuare gyoorobiiri keɲ yee?"

⁴¹ Mena bɔɔ be biliɲi boe keɲ lee yebɔɔ keɲ bɔɔ man. Botɔɔ te Yesu gyinaa ɔ nyee kɛɛ adido te ɔ fanewɔ fa Wurubuare nyiaa, "Taata, mɛɛ fa neɲ karanɲ ɲgba n ne nyii maɲ nɛ. ⁴² Maɲ bɔɔ ma gyeyɲ nyi n ne nyii maɲ deɲaɲ kamase, mɔna balanɲ baɲ ba seɲɛɛ kebo bɔɔ te mɛɛ yako mena na baa nyiɲ gyeyɲ nyi nyanɲ kpila na maɲ." ⁴³ Yesu ke yako mena taɲ nɛ, te ɔ fae yeesa kenɲenɲ baake Lasarose nyiaa, "Lasarose, lee kɔɲ!" ⁴⁴ Kenɲe Lasarose ɲon ɔ ba yem nɛ leewɔ kɔɲ, na kewuu abɔɔ ɲan bɔɔ mo bake ɔ nyiɲmaase na ɔ nawɔɔ, na kanyanɲ keɲ bɔɔ mo bake ɔ sia gbɛɛ nɛ doo mena. Te Yesu yako wɔ nyiaa "Ɛ booli e, na waa ta."

Ba kebake Yesu nyeeman

Mateo 26:1-5; Maake 14:1-2; Luka 22:12

⁴⁵ Gyudatena burum baɲ bɔɔ kɔɲ Mɛere gyanɲ te bɔɔ naa kpene keɲ Yesu be yɛɛ nɛ lɛɛ e di. ⁴⁶ Mɔna be man baale besewɔ gyu Farasiitena baɲ gyanɲ gyu ke yako wɔ kpene keɲ Yesu be yɛɛ nɛ. ⁴⁷ Kenɲe Wurubuare saese kegyiise na Farasiitena baake donɔɔ kegyiise gyanɲee. Te be bɔɔɔ dɔɲa nyiaa "Sena yaa dɛɛ yɛɛ? Nawolo nyi balee kei ne yɛɛ gyakolonɲ nombia burum. ⁴⁸ Akpaa de tina e yela te ɔ gyakaa ɔ ne yɛɛ mena tom kei na, balanɲ baɲ pou baa lɛɛ e di na ke yela Romantena kaa yɛɛɛ de Wurubuare ɔsom deni dinaa keɲ na baa lɛo de tɛɛle pou." ⁴⁹ Te balanɲ baɲ man ɲolo ɲon bɛɛ baake e nyi Kaifase ɲon ɔ be yɛɛ saese kegyia kulutoo kenanɲ man nɛ yakowɔ nyiaa, "Ɛmɛɛ dɔɔ ɛ ba gyeyɲ daale ya. ⁵⁰ Ɛ ba gyeyɲ nyi dei nyi walanɲ dokolonɲ waa yeyɲ fa balanɲ baɲ pou kela keɲ nyi tɛɛle pou balanɲ kewɔlɛɛ yee?" ⁵¹ Te yɛɛ Kaifase gbagba agyueɲ yaa ɔ moowɔ yako nombia kenɲa ya, mɔna keɲ ɔ be yɛɛ Wurubuare sae kegyia kulutoo kenanɲ man dɔɔ te Wurubuare yela ɔ yako mena nombia ɲenanɲ see nyi, kaboena nyi Yesu waa yeyɲ fa Gyudatena pou. ⁵² Te yɛɛ nyi Gyudatena baagenɲ te Yesu waa yeyɲ fa ya, mɔna waa yeyɲ bo fa Wurubuare bia baɲ pou bɔɔ yaasee nɛ na waa nyiɲ mo wɔ kaa yilaa. ⁵³ Leenanɲ wee kenanɲ keɲ kegyiise baɲ be gyanɲee nɛ, te be fiasɛɛ bɛɛ gyae gbɛɛ keɲ baa mo ko Yesu. ⁵⁴ Lee mena dɔɔ na Yesu bɛɛ tekaa lese ɔ wose debɔɔ Gyudia tɛɛle man bela ya. Mɔna ɔ leewɔ botɔɔ gyu donɔɔ keɲ bɛɛ baake ke nyi Eferam te ka benaa na depampaa dinaa daale nɛ. Botɔɔ te ɲon na ɔ kaseela baɲ gyuuwɔ ke kyaa.

⁵⁵ Na Gyudatena nyeekeleɛwee kedi keɲ ta benaa, mena dɔɔ balanɲ burum lee donɔɔɔ ɲan man gyu Gyerusalem be kaa gyoraa ba wose pɛna ny-

eekelɛwee kedi keɲ kelii. ⁵⁶ Deɲaɲ kenanɲ man pou na bɛɛ keo Yesu. Be ka seɲ Wurubuare ɔsom deni dinaa keɲ man nɛ be bɔɔɔ dɔɲa nyiaa, "Sena yena ya gyueɲ? Doona ɔ be gyae waa kɔɲ nyeekeleɛwee kedi kei man ya?" ⁵⁷ Na Wurubuare saese kegyiise na Farasiitena baɲ te yako wɔ nyiaa, walanɲ kamase ɲon ɔ gyeyɲ Yesu dekyae na ɔ kaa yako wɔ na be kaa kyanɲ e.

Alo ɲolo ka mo nuɲ woli Yesu Betani donɔɔ man

Mateo 26:6-13; Maake 14:3-9; Luka 7:37-39

12 Keka weeya looro na Gyudatena kedi ba nyeekeleɛwee dinaa keɲ nɛ, Yesu gyuu Betani donɔɔ man. Mena donɔɔ kenanɲ man te Lasarose ɲon Yesu be gyuuu e lee yeyɲ man nɛ leewɔ. ² Be lɔɔ yele saa weenɛ fa Yesu. Maata mɔ kpue baɲ bɛɛ kpeɛɛ weenɛ ɲan nɛ man. Na Lasarose mɔ kpue na baɲ be kyaa bee dii nɛ. ³ Kenɲe Mɛere moo nuɲ ofonɲofonɲe keɲ ke dana koyadonɲ nɛ porontia bɔɔ, te ɔ kaa toosi ke woli Yesu nawɔɔ te ɔ moo ɔ nyeenɔɔɔ feefo ɔ nawɔɔ ɲan. Te nuɲ keɲ ofonɲ lɛɛ dekpanalanɲ keɲ pou. Daɲ keɲ bɛɛ baake ke nyi Naade nɛ te ba moowɔ yɛɛ nuɲ kenanɲ ⁴ Te Yesu kaseela baɲ man ɲolo ɲon bɛɛ baake e nyi Gyudase Isekarɔte, ɲon waa kaa lese Yesu fa na baa ko nɛ yakowɔ nyiaa, ⁵ "Wonɲ dɔɔ te ba te yɔɔ mena nuɲ ofonɲofonɲ kei na baa mo ke kɔba keɲ fa ayematena ya." Nyi beɲ yɔɔ ke na nafɔ baa nyiɲ tomyɛere kulutoo dokolonɲ kɔba lee ke man. ⁶ Gyudase keyako nombia kenɲa nɛ, na ayematena wose man yaa ɔ na gyueɲ ya, mɔna ɔ yɛɛ ɲmɛɛlate e. Ʋon na see na be kɔba, te ɔ ne kyaa mo ɲaale desina ɔ wose. ⁷ Kenɲe Yesu yako e nyiaa, "Ɛ tina alo ɲon yela! Ɔ yɛɛ kei baa mo daa me kewuu. ⁸ Ayematena dɔɔ be kyaa ɛ gyanɲ deɲaɲ kamase, mɔna maɲ dɔɔ bɔɔ gyae maa kyaa ɛ gyanɲ kek-paa ya."

Gyudatena kegyiise kegyae gbɛɛ baa ko Lasarose

⁹ Gyudatena burum kenyii nyi Yesu kyaa Betani donɔɔ man nɛ, be gyuuwɔ botɔɔ. Na Yesu waagenɲ dɔɔ te be gyuuwɔ botɔɔ ya, mɔna bɛɛ gyae baa naa Lasarose ɲon Yesu be gyuuu e lee yeyɲ man nɛ mɔ. ¹⁰ Mena dɔɔ saese kegyiise baɲ mɔ gyae gbɛɛ baa ko Lasarose mɔ, ¹¹ nawolo nyi Yesu ke gyuuu e lee yeyɲ man dɔɔ Gyudatena burum te bɛɛ wɔ te ba ke lɛɛ Yesu di.

Yesu kegyu Gyerusalem gyoorobiiri man

Mateo 21:1-11; Maake 11:1-11; Luka 19:28-40

¹² Tɛɛ kena nɛ, balanɲ burum baɲ bɔɔ kɔɲ nyeekeleɛwee kedi keɲ man nyiiwɔ nyi Yesu dɔɲ gbɛɛ ɔ ne kɔɲ Gyerusalem donɔɔ man. ¹³ Mena dɔɔ be gyae bakɛɛna faarenɲse gyu be kaa gyanɲee na e na bɛɛ fae yeesa nyiaa,

"Lɛɛ daa.

De Gbenɲyoo Wurubuare waa hiraa walanɲ ɲon ɔ ne kɔɲ ɔ yele man nɛ,

na waa hiraa Iseraetena gyoo ɲon mɔ."

¹⁴ Yesu gyae afurum te ɔ kyaawɔ ɔ ɔɔɔ, ɲgba mena kenj Wurubuarɛ nombia aɲmarasɛn see be yako nɛ. Nombia ɲɛnaɲ yɛna nyiaa,

¹⁵ “Ɛmɛɛ Gyerusalemtena,

ɛ na yela ɛ wɛ ke ɔ ɲon ya.

Ɛ kɛɛ, ɛ gyoo ne kɔɲ,

ɔ kyaa afurum bu ɔɔɔ ɔ ne kɔɲ.”

¹⁶ Kewalanj kenj nɛ, ɔ kaseela banj te nyii nombia kenja man ya. Mɔna kenanj wɔle Wurubuarɛ ka lese Yesu gyoorobiiri wola nɛ te be ɔɔɔwɔ nyiaa, nombia ɲan Wurubuarɛ nombia aɲmarasɛn see be yako lee ɔ wose man nɛ kɔɲala mena nɛ.

¹⁷ Kenjɛ balanj burum banj be kpue na Yesu, debanj kenj ɔ be baake Lasarose lee yebɔɔ man te ɔ be gyuuusu e lee yɛn man nɛ, yaasee nombia kenja. ¹⁸ Kenj ɔɔɔ te balanj burum leewɔ donɔɔ man kɔɲ kaa gyanjɛ na e nɛ, nawolo nyi be nyiiwɔ nyi ɔ yɛɛ mena gyakolonj nombii kei. ¹⁹ Botɔɔ te Farasiitena banj yako ɔɲa nyiaa, “Njgba ɛ ne naa nyi da te tale yɛɛ kolo ya na? Ɛ kɛɛ! Balanj pou silana e.”

Girikitena kekeo Yesu

²⁰ Na Girikitena baale mɔ kpue na balanj banj ɔɔɔ gyu Gyerusalem be kaa som Wurubuarɛ Gyudatena nyeekeleewee kedi kenj man nɛ. ²¹ Be gyuuwɔ Filipino ɲon ɔ ba lee Betesaida kenj ke kyaa Galelia tɛɛle man nɛ gyanj ke yako e nyiaa, “Kegyia, dɛɛ gyae dɛɛ naa Yesu.”

²² Kenjɛ Filipino mɔ gyuuwɔ ke yako Anderiase. Te be balanj bala gyuuwɔ keyako Yesu. ²³ Botɔɔ te Yesu tira nombia kenja kɔɔ fa wɔ nyiaa, “Debanj kenj te lii nyi baa lese manj Deniwalanj Bu ɲon gyoorobiiri kenj wola.

²⁴ Ampanj yaa mɛɛ yako ɲon ɛ ke nyii nyiaa, nyi akpaa be ta mo wambelebi do ɔɔɔ man na ke ka yɛn ya nɛ, na ke sɛɛ ke yɛɛ bii dokolonj. Mɔna nyi akpaa ba mo ke do ɔɔɔ man te ke da yem te ke de tuu na te kɛɛ see bia burum. ²⁵ Walanj kamase ɲon ɔ ne gyae ɲon gbagba nyeedonj kela Wurubuarɛ nɛ, waa yɛn leki. Mɔna walanj kamase ɲon lee Wurubuarɛ nombia ɔɔɔ ɔ be famɛnɛ na ɲon gbagba nyeedonj ya nɛ, Wurubuarɛ waa fa e nyeedonj kekpa.” ²⁶ Kenjɛ Yesu besewɔ yako nyiaa, “Walanj kamase ɲon ɔ ne gyae nyi waa som manj nɛ, kaboena nyi waa sila manj. Na botɔɔ kenj me kyaa na, ɲon mɔ ke nyiɲ kpu na manj. Walanj kamase ɲon ɔ na som manj na, me kya mɔ waa lese ɔ yele.”

Yesu kekolosi lee ɔ yɛn wose man

²⁷ Te Yesu besewɔ yako nyiaa, “Nɛnɛɛ dekwɔkwɔɔɔ te kyanj manj nideli, te sena yaa maa yako? ‘Maa yako nyi me kya, lese manj lee mena kaale dinaa kei man?’ Mɔna mena kaale kei ɔɔɔ te me kɔɲawɔ tɛɛle kei ɔɔɔ.”

²⁸ Kenjɛ Yesu fanewɔ nyiaa, “Me kya, lese n gyoorobiiri wola.” Te be nyii woya ɲaale kolosiwɔ lee adido nyiaa, “Me te wulaa lese me gyoorobiiri wola, te maa bese lese ke wola.” ²⁹ Balanj burum banj ba serjɛ botɔɔ te ɔɔɔ nyii woya ɲan nɛ, be man baale yakowɔ nyiaa, “ɔɔɔ faela” te baale mɔ yakowɔ nyi, “Wurubuarɛ kpilale ɲolo kolosi la na e lee adido.” ³⁰ Kenjɛ Yesu yako wɔ nyiaa,

“Ɛmɛɛ ɔɔɔ te mena kɔɔwɔya kenja kɔɲawɔ, na manj ɔɔɔ ya. ³¹ Nɛnɛɛ yena debanj kenj Wurubuarɛ waa di balanj nombia tɛɛle kei ɔɔɔ. Nɛnɛɛ te Wurubuarɛ waa gegi ɔɔɔɔsam ɲon ɔ ne di gyoori tɛɛle kei ɔɔɔ nɛ lee ɔ gbeli kenj ɔɔɔ. ³² Mɔna manj ɔɔɔ nyi akpaa be gyina manj adido lee tɛɛle kei ɔɔɔ nɛ, maa wɔɲ walanj kamase benaa ma wose.” ³³ ɔ kekolosi kei na wola yɛn kenj waa kaa yɛn nɛ baa. ³⁴ Botɔɔ te balanj burum banj tiranɔɔ fa e nyiaa, “De kalawɔ lee da mmaraa tɔne man nyiaa, Nyeeleere ɲon waa kyaa kenj ɔ be gyae waa yɛn ya. Te sena yaa n ne yako nyi kaboena nyi baa gyina Deniwalanj Bu ɲon adido? Amɔte yena Deniwalanj Bu kei?”

³⁵ Te Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, “Kenjmanjɛɛ kenj nyiɲa ke kyaa ɛ gyanj nɛ ɛ ta ke man na ditiɲtɛɛ be nyiɲ futaa ɲon ya. Nawolo nyi walanj ɲon ɔ ɔɲɛɛ ditiɲtɛɛ man nɛ, ɔ ba gyanj botɔɔ kenj ɔ ne gyu ya. ³⁶ Walanj ɲon ɔ ne fa kenjmanjɛɛ nyiɲa ɔ kyaa ɛ gyanj nɛ, ɛ lɛɛ e di na ɛ keniɲ bese balanj banj be doo kenjmanjɛɛ man.” Yesu kekolosi nombia kenja tanj nɛ, ɔ wɔɲa ɔ wose kekyaa yenanj daale kenj ɔɔɔ ne naa e ya.

Gyudatena burum te lɛɛ Yesu di ya

³⁷ Yesu yɛɛ gyakolonj nombia burum be siaman, mɔna kenja pou wɔle na be bɛɛ ba te lɛɛ e di ya. ³⁸ Kei yela nombia ɲan Wurubuarɛ dekpenkpenjɔɔɔɔ Yesaya be yako nɛ kɔɲawɔ ampanj. Yesaya yakowɔ nyiaa, “De Gbenjgyoo, amɔte lɛɛ na nombia ɲan ɔɔɔ yako nɛ di?”

Amɔte te de Gbenjgyoo lese ɔ kɔɔle wola?”

³⁹ Lee mena ɔɔɔ kɔɔ ne tale baa lɛɛ Wurubuarɛ nombia di ya ɲgba mena kenj Yesaya be yako nɛ. ⁴⁰ ɔ besewɔ yako nyiaa,

“Wurubuarɛ te yeɛɛ be sia na ɔɔɔ nyiɲ naa ya,

te ɔ ɔɔɔ ba agyueɲse na ɔɔɔ tale nyii kolo man ya.

Na mena ya na nafa baa kyɛɛkeɛ lee be gbɛɛnɛn kumɛɛ man

na baa kɔɲ me gyanj na maa kyɔ kɔɔ.”

⁴¹ Yesaya te kolosi nombia kenja yakaa ya, mɔna ɔ wulaa naa Yesu gyoorobiiri kenj dinɔɔ kenj ɔɔɔ te ɔ kolosiwɔ lee ɔ wose man. ⁴² Nombia kenja wɔle nɛ Gyudatena kegyiise burum lɛɛ Yesu di, mɔna Farasiitena banj ɔɔɔ ba te tale lese ba keɛɛdi kenj debɔɔ ya, nawolo nyi be yeewɔ nyi Farasiitena banj baa ɔɔɔ wɔ gbɛɛ nyi be na kɔɲ ɔɔɔ som deni man bela ya. ⁴³ Be ta lese ba keɛɛdi kenj debɔɔ ya nawolo nyi bɛɛ gyae bo nyi balanj ka lese ba yeɛle kela Wurubuarɛ ka lese ba yeɛle.

⁴⁴ Kenjɛ Yesu gyinaa ɔ kɔɔ kolosi nyiaa, “Nyɔɲ ɲon n lɛɛ manj di nɛ, na maagenj te n lɛɛwɔ di ya mɔna ɲon ɔ be kpila manj nɛ mɔ yaa n lɛɛwɔ di. ⁴⁵ Nyɔɲ walanj ɲon n naa manj na, n te naa walanj ɲon ɔ be kpila manj nɛ.

⁴⁶ Me kɔɲae tɛɛle kei ɔɔɔ ɲgba kenjmanjɛɛ nɛ na maa ɲmanjɛɛ fa balanj. Nyɔɲ ɲon n lɛɛ manj di na n be gyae n ke ɔɔɔ ditiɲtɛɛ man ya. ⁴⁷ Walanj ɲon ɔ nyii me nombia te ɔ te lɛɛ ɲa do ya na, mɔna gyae maa di ɔ nombia ya. Nawolo nyi ma te kɔɲ me kaa di balanj nombia tɛɛle kei ɔɔɔ na maa bu wɔ kɔɔ ya, mɔna me kɔɲae me kaa lɛɛ ba nyee.

⁴⁸ Nyan nɔn n bɛɛ man te n te lɛɛ me nɔmbia ya na, nɔmbiadiiri nɔlo kyaa ken waa di n nɔmbia. Nɔkwɔya njan mɔɔ kolosi nɛ, njan te baa mo di n nɔmbia weɛ ɔtomante ken man na baa bu nen ɔɔ. ⁴⁹ Nawolo nyi ma te kolosi man gbagba me don man ya, mɔna me kya nɔn ɔ be kpila man nɛ, nɔn yako na man kpene ken maa yako na mena ken maa yako ke. ⁵⁰ Te man gyeɔn mɔ nyi kpene ken ɔ be yako daa nyi dɛɛ yɛɛ nɛ, ken ne faa na nyeedon kekpa ken. Mena dɔɔ kpene ken mɛɛ yako nɛ, yɛɛ ken me kya be yako man nyi maa yako.”

Yesu kefaafo ɔ kaseela ban nawɔɔ

13 Pɛ tɛɛ kena na Gyudatena kedi ba nyeekeleɛwee ken nɛ, na Yesu wulaa gyeɔn nyi ɔ deban te lii ken waa lee tɛɛle kei dɔɔ gyu ɔ kya gyan. Mɔna mena ken ɔ ne gyae ɔ balan ban be kyaa tɛɛle kei dɔɔ nɛ, mena te waa gyae be nɔmbia kelii ɔɔ.

² Yesu na ɔ kaseela ban ke kyaa baa di be balinɔɔ weenɛ nɛ, na ɔɔɔnsam tan ka mo nɔmbiakumɛɛ do Simɔn bu Gyudase Isekarɔte nyeeɛman nyi waa lese Yesu fa na baa ko.

³ Yesu mɔ gyeɔn nyi ɔ kya ta mo kpene kamase do ɔ nyinmaa man, te ɔ gyeɔn mɔ nyi ɔ lee Wurubuare gyan bo kɔn te ɔ gyan te waa bese gyu. ⁴ Mena dɔɔ Yesu korowɔ lee weenɛ njan tɛɛ te ɔ kpee ɔ kegba wurikyim ken ɔ doona nɛ, te ɔ moo bɔroboa kpan ɔ tena man. ⁵ Ken te ɔ toosi lon do tasa man te ɔ fiasɛɛ ɔ ne faafo ɔ kaseela ban nawɔɔ, te ɔ moo bɔroboa ken kpanɛɛ ɔ tena man nɛ feefo wɔ.

⁶ ɔ kelii Simɔn Pita gyan nɛ Pita bɔɔɔ e nyiaa, “Me Gbenjyoo, nyan ne gyaela n kefaafo me nawɔɔ?”

⁷ Te Yesu tiranɔɔ fa e nyiaa, “Kpene ken mɛɛ yɛɛ nɛ n be gyae n ke nyii ke man debokeiman ya, mɔna nyan kaa nyii ke man wɔle wɔle.”

⁸ Ken te Pita yako e nyiaa, “Koa, mɔɔ sɛɛ na n ke faafo me nawɔɔ korakora ya.” Botɔɔ te Yesu tiranɔɔ fa e nyiaa, “Akpaa ma te faafo n nawɔɔ ya na, daa na nen be doo daale man ya.”

⁹ Te Simɔn Pita yako e nyiaa, “Me Gbenjyoo, akpaa mena na na faafo me nawɔɔ kaagen ya, mɔna faafo me nyinmaase na ma nyee mɔɔ.”

¹⁰ Te Yesu yako e nyiaa, “Walan nɔn ɔ be ɔɔ nɛ ɔ wose pou ta lee. ɔ be kaboena nyi waa ɔɔ bela ya. Kaboena bo nyi waa faafo ɔ nawɔɔ kaagen. E popou wose ta lee, mɔna walan dokolon wose danaana ayimɛɛ.” ¹¹ Nawolo nyi na Yesu gyeɔn walan nɔn waa lese e fa, mena dɔɔ te ɔ yakowɔ nyi “Walan dokolon wose danaana ayimɛɛ.”

¹² Yesu kefaafo be nawɔɔ tan nɛ, ɔ moo ɔ kegba wurikyim ken do bela te ɔ gyuuwɔ kekyaa ɔ dekyae man. Te ɔ bɔɔɔ wɔ nyiaa, “E ne nyii kpene ken mɔɔ yɛɛ fa nɔn nɛ man? ¹³ E ne baake man nyi e wolale na e Gbenjyoo. Dei ngba e ne baake man mena nɛ, nawolo nyi nje kaboena man. ¹⁴ Te akpaa man e Gbenjyoo na e wolale te faafo e nawɔɔ nɛ, mena te kaboena nyi emɛɛ mɔ yaa faafo dɔnɔ nawɔɔ. ¹⁵ Me yɛɛ kei baa wola nɔn na emɛɛ mɔ kenjin yɛɛ fa dɔnɔ ngba mena ken man

be yɛɛ nɛ. ¹⁶ Anokoare yaa mɛɛ yako nɔn nyiaa, gbenji bɛɛ kela ɔ gbenjyoo ya, te kpilale mɔ bɛɛ kela walan nɔn ɔ be kpila e nɛ ya. ¹⁷ Nɛnɛ ken e ba gyeɔn nɔmbia kenɔ nɛ, akpaa e di nje dɔɔ na gyon gyae ke doo e man.

¹⁸ Na e popou yaa me dana ya, nawolo nyi ma gyeɔn balan ban mɔɔ lese. Mɔna kaboena nyi Wurubuare nɔmbia njan bɔɔ nɔmarase see nɛ dɛɛ kɔn mena. Be nɔmarasewɔ see nyiaa, walan nɔn daa na e na do nyinmaa di nɛ, ta koro sen me dɔɔ. ¹⁹ Mena dɔɔ me wulaa mɛɛ yako nɔn nɔmbii kei baa pena ka ke kɔn, na ka de kɔn na e ke lɛɛ di nyiaa, man yena nɔn ɔ kyaa pɛte be yɛɛ kpene kamase. ²⁰ Anokoare yaa mɛɛ yako nɔn nyiaa, walan nɔn ɔ lɛɛ walan kamase nɔn maa kpila nɛ na man yaa ɔ lɛɛwɔ, te walan nɔn ɔ lɛɛ man na ɔ te lɛɛ walan nɔn ɔ be kpila man nɛ.”

Yesu yakowɔ nyi ɔ kaseela ban man nɔlo waa lese e fa

Mateo 26:20-25; Maake 14:17-21; Luka 22:21-23

²¹ Yesu keyako nɔmbia kenɔ tan nɛ, nɔmbia takaa e ɔ konɔɔ man nideli te ɔ kolosiwɔ balan man ken ɔ ta mo kolo weese ya nyi, “E man nɔlo waa lese man fa na baa ko.” ²² Botɔɔ te ɔ kaseela ban wose yɛnawɔ te be kɛɛ dɔnɔ dokolon dokolon, nawolo nyi be ta gyeɔn nɔn ɔ dana ya. ²³ ɔ kaseela ban man nɔlo nɔn Yesu ne gyae nideli nɛ kyaa la benaa e, ²⁴ mena dɔɔ Simɔn Pita fatee e te ɔ yakowɔ nyi, “Bɔɔɔ e walan nɔn ɔ dana.” ²⁵ Mena dɔɔ kaseele nɔn tuuwɔ benaa na Yesu te ɔ bɔɔɔ e nyiaa, “Me Gbenjyoo, amɔte yaa n dana?” ²⁶ Te Yesu tiranɔɔ nyiaa, “Walan nɔn maa kara bodobodo mo nyoko tasa kei man fa e nɛ, na nɔn yaa me dana.” Ken te ɔ kara bodobodo ken te ɔ moowɔ nyoko tasa ken man te ɔ moowɔ fa Simɔn bu Gyudase Isekarɔte nɔn. ²⁷ Gyudase kedi bodobodo ken pɛ te ɔɔɔnsam gyoo ɔ man. Te Yesu yako e nyi, “Kpene ken n ne gyae n keyɛɛ nɛ, yɛɛ ke bilen.” ²⁸ Mɔna ban be kyaa weenɛ njan tɛɛ nɛ, be ta gyeɔn kpene ken dɔɔ te Yesu be yako e mena ya. ²⁹ Na Gyudase ne kɛɛ na be kɔba dɔɔ, mena dɔɔ kaseela ban baale gyueɔn nyi Yesu yako e baa nyi waa gyu ke lɛɛ weenɛ njan baa mo gyu kedi ba nyeekeleɛwee kedi ken man nɛ, yaa waa lese kɔba fa ayematena. ³⁰ Mena dɔɔ Gyudase ka betaa lɛɛ bodobodo ken di pɛ, te ɔ leewɔ bilen. Na tɛɛ te yuu.

³¹ Gyudase kalee lan nɛ Yesu yakowɔ nyiaa, “Nɛnɛ te Wurubuare waa lese man Deniwalan Bu nɔn gyoobiiri debɔɔ. Waa ta me dɔɔ yela balan kena ɔ gyoobiiri ken.” ³² Ken te Yesu besewɔ yako nyi, “Akpaa Wurubuare waa ta me dɔɔ lese ɔ gyoobiiri wola na, mena mɔ te waa ta nɔn gbagba dɔɔ lese me gyoobiiri wola. Be gyae ke kyare pɛte waa yɛɛ nɔmbii kei ya. ³³ Me bia mɔɔ gyae maa kyaa e gyan kyare ya. E ke keo man, mɔna ngba mena ken mɔɔ yako Gyudatena ban nɛ, mena yaa mɛɛ yako nɔn debokeiman nyiaa ‘Botɔɔ ken mee gyu nɛ e be gyae e ke tale kɔn botɔɔ ya.’

³⁴ Mɛɛ fa nɔn mmaraa wɔle nyiaa, e gyae dɔnɔ. Ngba mena ken man be gyae nɔn nɛ, emɛɛ mɔ e gyae dɔnɔ mena. ³⁵ Akpaa e ne gyae dɔnɔ na, walan kamase waa naa nyi e yɛɛ me kaseelawɔ.”

Yesu keyako nyi Pita waa bɛɛ e

Mateo 26:31-35; Maake 14:27-31; Luka 22:31-34

³⁶ Botɔɔ te Simɔn Pita bɔɔse e nyiaa, “Me Gbenɔgyoo, alɛn yaa n ne gyuu?” Te Yesu tiranɔɔ fa e nyiaa, “Botɔɔ keɔ mee gyuu nɛ, n be gyae n ke tale sila maɔ de-bokeiman ya, mɔna nyan kaa sila maɔ wɔle wɔle.” ³⁷ Te Pita bɔɔse e nyiaa, “Me Gbenɔgyoo, weera dɔɔ te mɔɔ tale sila neɔ debarɔ kei ya? Ma te sɛɛ nyi maa yeɔ fa neɔ.” ³⁸ Te Yesu tiranɔɔ nyiaa, “N ne lɛɛdi nyi nyan ke tale yeɔ fa maɔ? Ampaɔ yaa mɛɛ yako neɔ nyi pɛ kegyim kelɔ woya nɛ, nyan ke bɛɛ betabotooro nyi n ba gyen maɔ korakora ya.”

Yesu yena gbɛɛ keɔ ne gyuu Wurubuare gyan

14 Keɔte Yesu yako ɔ kaseela baɔ nyiaa, “E na yeli e wɔe ke lo ɔn ya. E lɛɛ Wurubuare di na e ke lɛɛ maɔ mɔ di. ² Denɛ burum doo me kya ɔn dekanalan man. Akpaa te yeɛ mena ya na nafa mɔɔ yako nyi mee gyuu me kaa desina akyae see ɔn ya. ³ Akpaa me gyuu ke desina botɔɔ taɔ na maa bese kɔɔ kaa mo ɔn gyuu me gyan, na botɔɔ keɔ me kyaa na emɛ mɔ ke kyaa botɔɔ. ⁴ Botɔɔ keɔ mee gyuu nɛ e gyen ke gbɛɛ.” ⁵ Botɔɔ te Tomase bɔɔse e nyiaa, “Me Gbenɔgyoo, dɔɔ gyen botɔɔ keɔ ne gyuu ya, sena te dɛɛ yeɛ na dɛɛ gyen ke gbɛɛ?” ⁶ Keɔte Yesu tiranɔɔ fa e nyiaa, “Maɔ ye-na gbɛɛ keɔ na anokoare keɔ na nyeedoɔ keɔ. Nolo be kyaa nyi waa tale gyuu me kya ɔn gyan keɔ ɔ te tɛ me dɔɔ ya. ⁷ Nyi akpaa yeɔ gyen maɔ na nafa e ka gyen me kya ɔn mɔ. Lee gyen ne gyuu nɛ, e ta gyen e te e ne naa e mɔ.”

⁸ Keɔte Filipino mɔ yakowɔ nyiaa, “De Gbenɔgyoo, wola daa n kya ɔn. Akpaa n wola daa n kya ɔn na, keɔ kaagerɔ koran dei fa daa.” ⁹ Te Yesu mɔ bɔɔse e nyiaa, “Filipo, mena dɔɔ leenaɔ ma ke kyaa e gyan kei nɛ, na e ba gyen maɔ yeɔ? Walaɔ ɔn ɔ naa maɔ na, ɔ te naa me kya ɔn mɔ. Sena yaa n ke tale yako maɔ nyi, ‘Maa wola ɔn me kya ɔn bela?’ ¹⁰ Filipo n bɛɛ lɛɛ di nyi daa na me kya ɔn yeɛ dokolon yeɔ? Na maɔ gbagba me baam dɔɔ te mee kolosi nombia keɔ ya. Mɔna me kya ɔn ɔ doo me man nɛ, ɔn ne tɛɛ la me dɔɔ yeɛ ɔ tom. ¹¹ Me yako nyi daa na me kya ɔn yeɛ dokolon na, e lɛɛ maɔ di. Akpaa nyi e be lɛɛ maɔ di koran ya nɛ, e keɔ gyakolon nombia ɔn mɛɛ yeɛ nɛ na e ke lɛɛ maɔ di. ¹² Mɛɛ yako ɔn e ke nyii nyiaa, walaɔ kamase ɔn waa lɛɛ maɔ di nɛ, waa yeɛ abɔɔ ɔn mɛɛ yeɛ nɛ, te waa yeɛ gyakolon nombia kela ɔn mɛɛ yeɛ nɛ. Nawolo nyi mee gyuu me kya ɔn gyan. ¹³ Te kpene kamase keɔ e ke bɔɔse lee ma yeɛ man na, me kya waa yeɛ fa ɔn na maɔ ɔ bu ɔn ke yela baa lese ɔ yeɛ. ¹⁴ Akpaa e bɔɔse kpene kamase ma yeɛ man na, maa yeɛ fa ɔn.”

Yesu yakowɔ see nyi Wurubuare felin ɔn waa kɔɔ

¹⁵ “Akpaa e ne gyae maɔ na, nafa e ke di maɔ mmaraase ɔn dɔɔ. ¹⁶ Te maa waase me kya ɔn na waa fa ɔn walaɔ ɔn waa yako do ɔn, na ɔ kaa kyaa me nawɔɔ man kekpaakekpa. ɔn yena ɔ felin ɔn

waa lese Wurubuare dinɔɔ wola nɛ. ¹⁷ Balaɔ baɔ be loo gyakaa tɛɛle kei dɔɔ dɔɔ nɛ, bɔɔ gyae baa tale lɛɛ Wurubuare felin ɔn ya. Nawolo nyi bɔɔ ne naa e ya te bɔɔ gyen e mɔ ya. Mɔna emɛ dɔɔ e gyen e, nawolo nyi ɔ kyaa na ɔn te ɔ doo e man. ¹⁸ Debaɔ keɔ me lam nɛ, mɔɔ gyae maa tina ɔn yela ngba yoyolobiise nɛ ya, mɔna maa bese kɔɔ e gyan. ¹⁹ Teka kyomii balaɔ be gyae baa tekaa naa maɔ bela ya, mɔna emɛ dɔɔ e ke-na maɔ. Keɔ me dana nyeedoɔ dɔɔ emɛ mɔ e ke nyin nyeedoɔ. ²⁰ Debaɔ kenaɔ de lii na e kena nyi daa na me kya ɔn kyaa la, te emɛ mɔ e kyaa na maɔ te maɔ mɔ me kyaa na ɔn. ²¹ Walaɔ kamase ɔn ɔ lɛɛ maɔ mmaraase ɔn do te ɔ di ɔe dɔɔ na, ɔn ne gyae na me nombia ta me kya ɔn mɔ waa gyae ɔn ɔ ne gyae me nombia nɛ nombia. Maɔ mɔ maa gyae ɔ nombia na maa lese ma wose wola e.”

²² Botɔɔ te Gyudase (na Gyudase Isekarɔte ɔn ɔ ba lese Yesu fa nɛ ya) bɔɔse e nyiaa, “Me Gbenɔgyoo, sena te gyae ke tale kɔɔ nyi nyan ka lese n wose wola daa daagerɔ, te n be gyae n ka lese wola balaɔ pou ya?”

²³ Keɔte Yesu tiranɔɔ fa e nyiaa, “Akpaa ɔlo ne gyae maɔ na, waa lɛɛ me nombia ɔn mɛɛ wolo nɛ do, na daa na me kya ke gyae ɔ nombia na de kaa kyaa ɔ gyan. ²⁴ Walaɔ kamase ɔn ɔ bɛɛ gyae me nombia ya na, ɔ bee di me nombia ɔn mɛɛ wolo nɛ dɔɔ ya. Nombia ɔn mɛɛ yako ɔn nɛ ta lee me gyan ya mɔna ɔa lee me kya ɔn ɔ be kpila maɔ nɛ gyan.

²⁵ Debaɔ keɔ me sɛɛ me kyaa e gyan nɛ yaa mɛɛ yako ɔn nombia keɔ. ²⁶ Walaɔ ɔn waa yako do ɔn nɛ, ɔn yena felin ɔn me kya waa kpila ma yeɛ man nɛ. Waa kaa wola ɔn abɔɔ pou, na waa tɔɔse ɔn abɔɔ ɔn pou mɔɔ yako ɔn nɛ. ²⁷ Ma wosefɛɛren dɛɛ kyaa na ɔn, mɛɛ fa ɔn wosefɛɛren. Na wosefɛɛren keɔ balaɔ ne nyim tɛɛle kei dɔɔ nɛ yaa mɛɛ fa ɔn ya, mɔna ma wosefɛɛren gbagba yaa mɛɛ fa ɔn. E na yeɛ e wɔe ke lo ɔn ya, te e na yeɛ gyakolon mɔ ke kyan ɔn ya. ²⁸ Me yako ɔn nyi, mee gyuu mɔna maa bese kɔɔ e gyan. Akpaa nyi yeɔ ne gyae me nombia na nafa gyae ke yeɛ ɔn gyon nyi mee gyuu me kya ɔn gyan, nawolo nyi ɔ kela maɔ. ²⁹ Me wulaa mɛɛ yako nombia keɔ pou pena ɔa ke kɔɔ, na akpaa nyi ɔa de kɔɔ na, e ke nyin lɛɛ maɔ di. ³⁰ Mɔɔ gyae maa tekaa kolosi na ɔn burum bela ya, nawolo nyi bɔɔnsam ɔn ɔ ne di doɔ tɛɛle kei dɔɔ nɛ ne kɔɔ. ɔ be taɔ doɔ me dɔɔ bere ya, ³¹ mɔna mɛɛ gyae balaɔ pou ka gyen nyi mɛɛ gyae me kya ɔn nombia, te kpene kamase keɔ ɔ yako maɔ nyi maa yeɛ na keɔ te mɛɛ yeɛ. E koro dɛɛ lee kebo.”

Yesu yena daɔ keɔ gbagba

15 Keɔte Yesu besewɔ yako ɔ kaseela baɔ nyiaa, “Maɔ yena daɔ keɔ gbagba, te me kya yena wɔɔ-farale ɔn. ² Tombii kamase keɔ doo me man te ke bɛɛ see bia ya nɛ waa kara ke leki. Mɔna tombii kamase keɔ doo me man te keɛ se bia na, waa kpaase ke na ke kenin se bia burum. ³ Lee nombia ma ayakon ɔn keɔ dɔɔ nɛ, ɔe taɔ ke yela e wose ta lee keɔ ayimɛ be doo e man ya. ⁴ E doo me maɔ, na maɔ mɔ ke doo e man. Tombii kamase be kyaa nyi ke gyae ke tale se bia

ka wose ɔɔ, keɲ ɔɔ towaa na ke daɲ ya. Mena ɔɔ yaa ɛmɛɛ ɔɔ be gyae ɛ ke tale yɛɛ kolo ɛ wose ɔɔ keɲ nyi ɛ be doo me man ya. ⁵ Maɲ yɛna daɲ keɲ te ɛmɛɛ yɛna ke tombia ɲan. Walaɲ kamase ɲon ɔ doo me man, te maɲ ɔɔ doo ɔ man nɛ, waa se bia burum. Nawolo nyi ɛ be gyae ɛ ke tale yɛɛ kolo ɛ wose ɔɔ keɲ ɔɔ kpue na ɲon ya. ⁶ Walaɲ kamase ɲon ɔ be doo me man ya nɛ, ɔ yɛɛ ɲgba tombii keɲ ɔɔ kare leki te ɔɔ wolo nɛ. Baa yilaa mena tombia ɲenaɲ bo na baa mo ɲa do boalaɲ man na ɲa ke kpa. ⁷ Nyi akpaa ɛ sɛɛ doo me man te me nombia ɲan ɔɔ de doo ɛ man nɛ, kpene kamase keɲ ɛ ke ɔɔɔɔ na maa yɛɛ fa ɲon. ⁸ Akpaa ɛ se bia burum nɛ, ke gyae ke yela baa lese me kya ɲon yele. Kei gyae ke yela balan ka gyeɲ nyi ɛ yɛɛ me kaseelawɔ.

⁹ ɲgba mena keɲ me kya ɲon ne gyae me nombia nɛ, mena ke yaa maɲ ɔɔ ne gyae ɛ nombia. Mena ɔɔ ɛ yela maa gyae ɲon kelii ɔɔ. ¹⁰ Nyi akpaa ɛ di ma mmaraase ɲan ɔɔ nɛ, maa gyae ɛ nombia kelii ɔɔ ɲgba mena keɲ ɔɔ di me kya ɲon mmaraase ɔɔ te ɔ ne gyae me nombia nɛ. ¹¹ Mɛɛ yako mena nombia keɲa baa na ke yela ma gyon keɲ ke doo ɛ man, na ɛ ke nyiɲ di gyon ɲideli. ¹² Mmaraa keɲ mɛɛ fa ɲon yɛna nyiaa, ɛ gyae ɔɔɲa ɲgba mena keɲ ɔɔ gyae ɲon nɛ. ¹³ Walaɲ kegyae daale be kyaa keɲ ka kela kegyae keɲ ɲolo waa gyae ɔ gyoon na waa yeɲ fa wɔ nɛ ya. ¹⁴ Nyi akpaa ɛ yɛɛ kpene keɲ ɔɔ yako ɲon nyi yaa yɛɛ nɛ, mena na ɛ yɛɛ me gyoon gbagbawɔ. ¹⁵ Mɔɔ tekaa baake ɲon me tewulɛɛ bela ya, nawolo nyi tobaale ba gyeɲ ɔ gbenjgyoo nyeeman nombia ya. Mɔɔ mɛɛ baake ɲon me gyoon, nawolo nyi ma te yako ɲon kpene kamase keɲ me kya be yako maɲ. ¹⁶ Na ɛmɛɛ lese na maɲ ya, mɔɔ maɲ lese na ɲon. Ma lese ɲon bo nyi yaa yɛɛ nombia kpaakpaa ɲan ɲe dana ɔɔɔɔ deɲan kamase. ɛ yɛɛ mena na me kya waa fa ɲon kpene kamase keɲ ɛ ka sola e lee ma yele man. ¹⁷ Mmaraa keɲ mɛɛ fa ɲon ye-na nyi, 'ɛ gyae ɔɔɲa.'

Ba kekɔla Yesu na ɔ kaseela

¹⁸ Akpaa tɛɛle kei ɔɔ balan ne kɔla ɲon nɛ, ɛ ɔɔɔɔ nyi mena te be tanjɛɛwɔ kɔla maɲ. ¹⁹ Nyi yeɲ yɛɛ ɲgba balan baɲ be kyaa tɛɛle kei ɔɔ nɛ, nafa baa gyae ɲon ɲgba baɲ gbagba be balan nɛ. Mɔɔ kpene keɲ ɔɔ te beɛ kɔla ɲon yɛna nyi me ta lese ɲon lee be man, te ɛ ba tekaa kpue na wɔ ya. ²⁰ ɛ ɔɔɔɔ ɔɔwɔya ɲan ɔɔ yako ɲon nɛ nyi, "Tobaale kamase ba kela ɔ gbenjgyoo ya. Nyi be naase maɲ diyem nɛ, mena ke te baa naase ɛmɛɛ ɔɔ diyem. Nyi akpaa be lɛɛ me kawola keɲ di na, mena ɔɔ te baa lɛɛ ɛmɛɛ ɔɔ wui di. ²¹ Mɔɔ lee maɲ ɔɔ baa mo mena nombia keɲa pou yɛɛ ɲon, nawolo nyi ɔɔ gyeɲ walaɲ ɲon ɔ be kpila maɲ nɛ ya. ²² Akpaa meɲ te kɔɲ kaa kolosi fa wɔ ya nɛ, nafa ɔɔ gyae baa di fɔ be dukum keyɛɛ man ya. Mɔɔ nɛnɛɛ nyi be yɛɛ dukum na, ɔɔ gyae baa tale yako nyi be ta gyem bo te be yɛwɔ ya. ²³ Nyɲaɲ ɲon n ne kɔla maɲ na, n ne kɔla me kya ɲon ɔɔ. ²⁴ Akpaa meɲ te yɛɛ tomse ɲan ɲolo te yɛɛ ta see be man ya nɛ, nafa beɲ te di fɔ be dukum keyɛɛ man ya. Mɔɔ nɛnɛɛ ba te naa gyakolonɲ nombia

keɲa pou mɔɔna beɛ kɔla daa na me kya ɲon. ²⁵ Kei yela kpene keɲ ɔɔ ɲmarase see ba mmaraa ɔɔne man nɛ kɔɲawɔ mena. Be ɲmarasewɔ nyiaa, 'Be kɔla maɲ bo yakaa.'

²⁶ Mɔɔna maa yela Wurubuare felin ɲon ka lee me kya ɲon gyaɲ kɔɲ na ɔ kaa kyaa na ɲon. ɲon ne gyae la waa yako do ɲon na waa lese anokoare keɲ doo Wurubuare man nɛ wola ɲon, na waa di adansɛɛ lee ma wose man. ²⁷ Te ɛmɛɛ ɔɔ ɛ di adansɛɛ lee ma wose man, nawolo nyi lee kewalaɲ keɲ pou na ɛ kyaa me gyaɲ."

16 "Mɛɛ yako mena nombia keɲa pou baa na ɛ be nyiɲ tina ɛ kelɛɛdi keɲ yela ya. ² Gyudatena kegyiise baa ɔɔ ɲon nyi ɛ na kɔɲ ɔɔ ɔsom denɛɛ man donɔɔ kamase man ya. Deɲan daale gyae kelii nɛ, akpaa walaɲ da ko ɛ man ɲolo na waa yako nyi Wurubuare ɔsom nombia ɔɔ te ɔ koo ɲon. Na waa yako nyi ɔ yɛɛ deeli baa fa Wurubuare. ³ Baa mo mena nombia keɲa yɛɛ ɲon nawolo nyi be ta gyeɲa ta daa na me kya ɲon ya. ⁴ Mɛɛ wulaa yako ɲon nombia keɲa baa na akpaa deɲan kenɲ de lii na, ɛ ke ɔɔɔɔ nyi me wulaa yako ɲon nombia keɲa na ɛ ke nyiɲ do ogo."

Wurubuare felin ɲon tom

⁵ "Ma te yako ɲon nombia keɲa lee kewalaɲ keɲ ya, nawolo nyi na maɲ gbagba kyaa ɛ gyaɲ ɔɔ. Mɔɔna nɛnɛɛ yaa mɛɛ yako ɲon nawolo nyi mee gyu ɲon ɔ be kpila maɲ nɛ gyaɲ, mɔɔna ɛ man ɲolo te tale ɔɔɔɔ maɲ nyi 'Aleɲ yaa n ne gyu ya.' ⁶ Te nɛnɛɛ keɲ ɔɔ yako ɲon na, te ɛ gyoo kayeyɛɛ? ⁷ Mɔɔna mɛɛ yako ɲon nombii anokoare baa nyiaa, ɛ deeli ɔɔ te mee gyu nɛ. Nawolo nyi akpaa me te gyu ya na, Wurubuare felin ɲon waa yako do ɲon nɛ be gyae waa kɔɲ ɛ gyaɲ ya. Mɔɔna akpaa me gyu na, maa kpila e na waa kɔɲ ɛ gyaɲ. ⁸ Tɛɛle kei balan kpa ba gyeɲ kpene keɲ yɛɛ dukum ke, te ba gyeɲ kpene keɲ doo na ke gbɛɛ, te ba gyeɲ Wurubuare nombia kedi keɲ wose man nombia ɔɔ. Mɔɔna akpaa ɔ kɔɲ na waa yela baa gyeɲ nyi be nombia be dei ya. ⁹ ɔɔ gyeɲ kpene keɲ yɛɛ dukum ke ya, nawolo nyi ba te lɛɛ maɲ di ya. ¹⁰ Te ɔɔ gyeɲ kpene keɲ ɔɔ doo na ke gbɛɛ ya, nawolo nyi mɛɛ bese mee gyu me kya ɲon gyaɲ te ɛ be gyae ɛ ka tekaa naa maɲ bela ya. ¹¹ ɔɔ gyeɲ Wurubuare nombia kedi keɲ wose man daale ya, nawolo nyi ɔɔɔɔsam ɲon ɔ ne di tɛɛle kei ɔɔ gyoori nɛ, Wurubuare te wulaa di ɔ nombia bu e fɔɔ.

¹² Me dana nombia burum maa yako ɲon, mɔɔna debokeiman man nɛ ɲe dana yuɲ kela ɲon. ¹³ Mɔɔna akpaa Wurubuare felin ɲon ɔ bee di dekara ya nɛ de kɔɲ na, waa lese nombia ɲan ɲe doo na ɲe gbɛɛ pou nɛ wola ɲon. Nawolo nyi na ɲon gbagba ɔ baam ɔɔ te ɔ ne kolosi ya, mɔɔna nombia ɲan pou ɔ be nyii nɛ yaa ɔ ne kolosi na waa lese nombia ɲan pou gyae ke kɔɲ wee daale nɛ wola ɲon. ¹⁴ Wurubuare felin ɲon waa yela balan kena me gyoorobiiri, nawolo nyi waa lese kpene kamase keɲ me dana maa yako ɲon nɛ wola ɲon. ¹⁵ Kpene kamase keɲ me kya dana na ke yɛɛ me wui, mena ɔɔ te mɛɛ yako ɲon nyi Wurubuare felin

ɲon waa lese kpene kamase keŋ me dana maa yako ɲon ne wola ɲon."

Ɛ waraŋase gyae kabese gyon

¹⁶ Keŋte Yesu besewo yako nyiaa, "Tekaa kyomii Ɛ be gyae Ɛ kena maŋ bela ya, moŋa kenan wole ne be gyae ke kyare ya, Ɛ ka bese naa maŋ." ¹⁷ Botoo te o kaseela ban baale boose doŋa nyiaa, "Sena yaa balee kei ne yako baa, o kpa 'Tekaa kyomii Ɛ be gyae Ɛ kena maŋ bela ya, te kenan wole na be gyae ke kyare ya na, Ɛ ka bese naa maŋ.' Nawolo nyi mee gyu me kya gyan doo?" ¹⁸ Keŋte ba besewo boose doŋa nyiaa, "'Tekaa kyomii' kei mo na wolo baa sena? Doo ne nyii nombia keŋa man ya."

¹⁹ Na Yesu gyeŋ nyi be Ɛ gyae baa boose e nombia keŋa man, mena doo o boose wo nyiaa, "Keŋ mo yako ɲon nyi, 'Tekaa kyomii Ɛ be gyae Ɛ kena maŋ bela ya, moŋa kenan wole na be gyae ke kyare ya Ɛ ka bese naa maŋ' ne yaa Ɛ ne boose doŋa ne?" ²⁰ Ampan yaa mee yako ɲon Ɛ ke nyii nyiaa, Ɛ ke wii na Ɛ ka yeyee moŋa balan ban be loo gyakaa teele kei aboo doo ne baa di gyon. Emee Ɛ ka yeyee, moŋa Ɛ kayeyee keŋ gyae kaa bese gyon kedi. ²¹ Akpaa alo na doŋee na o na yeyee, nawolo nyi o deban te lii. Moŋa akpaa o lola bu ɲon na, ne yee e gyon nyi o ta lola bu koŋ teele kei doo. Mena gyon kei ne ye le o ne wolee o kaale keŋ o be naa ne. ²² Mena ke mo yaa doo fa ɲon. Deban kei na Ɛ na yeyee, moŋa maa bese koŋ Ɛ gyan na Ɛ wose ke fee ɲon, na Ɛ ke di gyon. Te ɲolo be gyae waa tale lese gyon kenan lee Ɛ man ya. ²³ Mena wee kenan doo ne, Ɛ be gyae Ɛ ke boose maŋ daale ya. Mee yako ɲon Ɛ ke nyii nyiaa, kpene kamase keŋ Ɛ ka sola me kya ɲon ma ye le man na, waa mo fa ɲon. ²⁴ Kaalii na gyeŋ kei ne, Ɛ ta sola ta kolo ma ye le man ya. Ɛ sola na Ɛ ke nyiŋ, na ke yee ɲon gyon nideli.

²⁵ Mee yako ɲon Ɛ ke nyii nyiaa, deban daale gyae kelii na mo gyae maa tekaa kolosi na ɲon aduya man bela ya. Moŋa maa toro me kya ɲon nombia yako ɲon. ²⁶ Deban kenan de lii ne, Ɛ ka sola e ma ye le man. Moŋa te yee nyi maa seŋ Ɛ nawoo man na maa sola me kya ɲon fa ɲon ya. ²⁷ Nawolo nyi me kya ɲon gbagba ne gyae ɲon, keŋ Ɛ ne gyae maŋ te Ɛ be lee di nyi ma lee Wurubuae gyan ne doo. ²⁸ Daa na me kya kyaa la pe te ma lee o gyan koŋ teele kei doo, te nenee mee bese lee teele kei doo mee gyu me kya ɲon gyan."

²⁹ Botoo te o kaseela ban yako e nyiaa, "Nenee doo n be kolosi aduya man fa daa bela ya. N ta lese nombia ɲan man wola daa. ³⁰ Nenee da te naa nyi n gyeŋ kpene kamase, te tekaboena nyi ɲolo dee boose neŋ nombia daale bela ya. Kei te yeli da te naa nyi n lee Wurubuae gyan." ³¹ Keŋte Yesu boose wo nyiaa, "Nenee Ɛ ne lee maŋ di?" ³² Deban keŋ ne koŋ te ke tan kekoo, keŋ Ɛ popou Ɛ ke yaasee. Walaŋ kamase waa gyu o dee tina maŋ yela na ke ka maageŋ. Moŋa na maageŋ kyaa la ya, nawolo nyi me kya ɲon kpue na maŋ. ³³ Mee yako nombia keŋa baa, na Ɛ ke ta me doo nyiŋ wosefeereŋ. Balan baa yela Ɛ kena diyem nideli

teele kei doo, moŋa Ɛ nyiŋ konoo na Ɛ ka seŋ keŋkeŋ nawolo nyi me te di teele kei doo!"

Yesu kefane

¹⁷ Yesu ke yako nombia keŋa tan ne, o gyinaa o sia kee adido te o fanewo nyiaa, "Taata, deban keŋ te lii. Lese maŋ n bu ɲon ye le na maŋ mo ka lese n ye le. ² Nawolo nyi n te fa maŋ doŋ balan pou doo, nyi maa fa ban pou n ba mo do maŋ me nyiŋmaa man ne nyeedoŋ kekpaakekpaa. ³ Nyeedoŋ kekpa keŋa yena nyiaa, balan pou baa gyeŋ neŋ na baa gyeŋ nyi nyan nyaageŋ yena Wurubuae ɲon n ne di anokoare. Na baa bese gyeŋ maŋ Yesu Kristo ɲon n be kpili ne. ⁴ Me ta lese n ye le teele kei doo, nawolo nyi ma te yee tom keŋ n ba fa maŋ ne kelii ko o. ⁵ Taata, nenee lese me gyoorobiiri keŋ me dana n siaman pe te n be yee kpene kamase teele kei doo ne wola.

⁶ Me ta lese n dinoo wola balan ban n ba lese wo lee teele kei doo fa maŋ ne. Be yee n balanoo te n moo wo fa maŋ. Be te di n nombia ɲan doo, ⁷ te nenee ba te naa nyi kpene kamase keŋ me dana ne lee n gyan. ⁸ Nawolo nyi ma te yako wo nombii kamase keŋ n be yako maŋ ne, te be lee ɲa do. Ba te naa nyi ke yee ampan nyi ma lee n gyan, te ba te lee di nyi nyan kpila na maŋ. ⁹ Mee fane baa fa wo. Na teele kei doo balan pou yaa mee fane maa fa ya. Mee fane maa fa balan ban n ba mo wo fa maŋ ne, nawolo nyi be yee n wui. ¹⁰ Kpene kamase keŋ n dana ne yee me wui, te keŋ maŋ mo dana ne yee n wui. Te n te tee be doo lese me gyoorobiiri wola. ¹¹ Nenee mee koŋ baa n gyan. Mo gyae maa tekaa kyaa teele kei doo bela ya, moŋa ban see be kyaa teele kei doo. Me kya ɲon ayimee be doo n man ya, doŋ keŋ n ba mo gyee maŋ ne, mo mena doŋ kenan gyee wo nideli, na baa yee dookoŋoŋ ɲgba mena keŋ daa na neŋ yee dookoŋoŋ ne. ¹² Deban keŋ me kyaa be gyan ne, me gyee wo nideli lee n doŋ keŋ n ba do me man ne doo. Me gyee wo nideli keŋ be man ɲolo ta yoo ya. ɲon kaboena nyi waa yo ne waageŋ yoo la, na ke yela Wurubuae nombia aŋmaraseŋ see ɲan ke nyiŋ koŋ mena.

¹³ Nenee mee koŋ n gyan. Te deban kei keŋ me see me kyaa teele kei doo ne, mee yako nombia keŋa baa na ke yela gyon keŋ doo me maŋ ne ke nyiŋ doo be man nideli. ¹⁴ Ma te kolosi n nombia fa wo moŋa teele kei doo balan koo wo, nawolo nyi ban na wo ta tekaa yee dookoŋoŋ ya, ɲgba mena keŋ daa na teele kei doo balan ta tekaa yee dookoŋoŋ ya ne. ¹⁵ Moŋa ne fane nyi nya lese wo lee teele kei doo ya, moŋa mee fane bo nyi nya gyee wo nideli na boo yale walaŋkum ɲon koo man ya. ¹⁶ ɲgba mena keŋ daa na teele kei balan te yee dookoŋoŋ ya ne, mena kee yaa ban mo na teele kei doo balan te yee dookoŋoŋ ya. ¹⁷ Mo nya anokoare nombia ɲan desina wo see. Nawolo nyi n nombia ɲan doo na ɲe gbese. ¹⁸ Mena keŋ n be kpila maŋ teele kei doo ne, mena ke yaa maŋ mo ne kpila wo teele kei doo. ¹⁹ Ban doo te ma moo ma wose fa neŋ, na ban mo ke nyiŋ mo ba wose fa neŋ kekpaakekpaa.

²⁰ Na me kaseela kɛwɔ baagen yaa mɛɛ fane fa ya. Mɔna mɛɛ fane mɛɛ fa balan ban pou baa nyii me kaseela kɛwɔ nombia te baa lɛɛ man di nɛ. ²¹ Mɛɛ fane bela nyiaa, be popou baa yɛɛ nɔɔdokolon ngba mena ken me doo nyan me kya man te nyan mɔ n doo me man nɛ. Mena ke yaa yela baa doo de man na tɛɛle kei balan pou ke nyin lɛɛ di nyi nyan kpila na man. ²² Ma te fa wɔ gyoorobiiri ken n ba mo fa man nɛ, na baa yɛɛ nɔɔdokolon ngba mena ken daa na nen yɛɛ dokolon te lon bɛɛ lam da nsana ya nɛ. ²³ Me doo be man ngba mena ken nyan mɔ n doo me man nɛ, na baa nyin yɛɛ dokolon ken nyi lon gba be lam ba nsana ya. Na tɛɛle kei dɔɔ balan ke nyin gyen nyi nyan kpila na man, te n ne gyae be nombia ngba mena ken n ne gyae me nombia nɛ.

²⁴ Taata! Mɛɛ gyae nyi me kaseela ban n ba mo wɔ fa man nɛ, baa kyaa me gyan botɔɔ ken me kyaa nɛ, na baa nyin naa me gyoorobiiri ken n ba mo fa man nɛ. N moo gyoorobiiri kei fa man nawolo nyi, n wulaa n ne gyae man pɛte n yɛɛ tɛɛle kei. ²⁵ Me kya, nyan yena walan nɔn n gbɛnenɛ tenɛɛ. Balan ban be loo gyakaa tɛɛle kei dɔɔ nɛ, be ta gyen ta nen ya mɔna man dɔɔ ma gyen nen. Te me kaseela ban mɔ gyen nyi nyan kpila na man. ²⁶ Me ta lese n dinɔɔ wola wɔ te maa bese lese ke wola wɔ bela, na kegyae ken n ne gyae man nɛ ke nyin doo be man na man mɔ ke doo be man."

Ba kekyan Yesu

Mateo 26:47-56; Maake 14:43-50; Luka 22:47-53

18 Yesu ke fane tan nɛ, nɔn na ɔ kaseela ban korowɔ gyu ka ton borjobii ken bɛɛ baake ke Kidrɔn nɛ, te be ka gyooɔwɔ oliifi wɔɔɔbii daale man. ² Na Gyudase nɔn ɔ ba lese Yesu fa nɛ mɔ gyen botɔɔ, nawolo nyi Yesu na ɔ kaseela ban ne kyaa gyu ke gyanɛe botɔɔ. ³ Mena dɔɔ Gyudase moo balan burum ban be dana kanease na kefuluse te ba doona yoo abɔɔ nɛ gyu botɔɔ. Mena balan kɛwɔ baale yɛɛ yoonɔɔtenawɔ, te baale mɔ yɛɛ kotɔɔɔtena ban bɛɛ deke Wurubuare ɔsom deni dinaa ken nɛ. Gyudatena saese kegyiise na Farasiitena kpila na wɔ. ⁴ Ken Yesu gyen kpene ken ne kɔɔ ɔ dɔɔ nɛ, ɔ leewɔ ɔ kaseela ban man kɔɔ siaman te ɔ bɔɔ balan ban nyiaa, "Amɔte yaa ɛ ne gyae?" ⁵ Ken te be tiranɔɔ fa e nyiaa, "Yesu Nasarete baale nɔn yaa dɛɛ gyae." Te Yesu yako wɔ nyi, "Man yaa." Deban kenan na Gyudase nɔn waa lese Yesu fa nɛ mɔ kpue balan ban man. ⁶ Yesu ke yako wɔ nyi "Man yaa" nɛ, be tuuwɔ lee wɔle wɔle te ba ke yalawɔ tɛɛle man. ⁷ Botɔɔ te Yesu besewɔ bɔɔɔ wɔ nyiaa, "Amɔte yaa ɛ ne gyae?" Te be yakowɔ nyi, "Yesu Nasarete baale nɔn yaa dɛɛ gyae." ⁸ Ken te Yesu yakowɔ nyiaa "Me wulaa yako nɔn nyi man yaa. Akpaa man te ɛ ne gyae berɛ na, ɛ yela me balan kɛwɔ ke ta." ⁹ Kei yela nombia nɔn ɔ be wulaa yako nɛ kɔɔwɔ mena. ɔ yakowɔ nyiaa, "Balan ban nyan me kya ba mo fa man nɛ, ma te yeli be man dokolon ka yo ya." ¹⁰ Botɔɔ na Simɔn Pita dana yoosila, te ɔ wɔɔ ke lese kara saese kegyia nɔn tobaale nɔlo dunolon derjele lese ke b. Tobaale nɔnan

yela yena Maakuse. ¹¹ Botɔɔ te Yesu fae Pita nyiaa, "Besena n sila ken do ke bɔɔlee man. N bɛɛ gyae nyi maa naa diyem ken me kya be yako nyi me kaa naa nɛ yee?"

Be kamo Yesu gyu saese kegyia Anase gyan

¹² Ken te yoonɔɔtena siamante nɔn na ɔ yoonɔɔtena dikpii ken, na Gyudatena kotɔɔɔtena ban kyan Yesu te be bake e, ¹³ te be tangbɛɛwɔ mo e gyu Anase gyan. Kaifase nɔn ɔ yɛɛ saese kegyia e kulutoo kenan man nɛ, ɔ nen gya yena Anase nɔnan. ¹⁴ Kaifase kei faa na Gyudatena agyuen nyi, dei nyi walan dokolon waa yen fa balan ban pou.

Pita kebɛɛ Yesu

Mateo 26:69-70; Maake 14:66-68; Luka 22:55-57

¹⁵ Deban ken bɔɔ mo Yesu bee gyu saese kegyia nɔn dɛɛ nɛ, na Simɔn Pita na ɔ dɔɔ kaseela ban man nɔlo silana e wɔle wɔle. Ken kaseele ɔ dɔɔ nɔn gyen saese kegyia nɔn dɔɔ nɛ, nɔn sila Yesu ka gyoo dekanalan ken man. ¹⁶ Mɔna Pita nɔn dɔɔ denanɔɔ man. Botɔɔ te kaseele nɔn saese kegyia nɔn gyen nɛ, besewɔ kɔɔ kaa kolosi na alebu nɔn ɔ na deke denanɔɔ ken nɛ nyi waa yela Pita mɔ ka gyoo. Ken te ɔ moo e gyu dekanalan ken man. ¹⁷ Ken te alebu nɔn bɔɔɔ Pita nyiaa, "Ngba nyan mɔ n yɛɛ Yesu kaseela ban man nɔlo e?" Te Pita tiranɔɔ nyi, "Koa, ma te yɛɛ be man nɔlo e ya" ¹⁸ Deban kenan na waare kyaa, mena dɔɔ kotɔɔɔtena ban na dekanalan ken man tomyɛɛra baale doo boalan bee woli. Te Pita mɔ gyuuwɔ ka sen be gyan ɔ ne woli boalan ken.

Saese kegyia Anase kebɔɔɔ Yesu nombia

Mateo 26:59-66; Maake 14:55-64; Luka 22:66-71

¹⁹ Be ka mo Yesu gyu saese kegyia nɔn dekanalan man nɛ, ɔ bɔɔɔ Yesu nombia lee ɔ kaseela na ɔ kawola ken wose man. ²⁰ Ken te Yesu tiranɔɔ nyiaa, "Ma senawɔ balan man kolosi. Deban kamase mɔ na mɛɛ wola Wurubuare nombia Gyudatena ɔsom denɛɛ man, na Wurubuare ɔsom deni dinaa ken Gyudatena pou ne kyaa gyanɛe ke man nɛ man. Mɔna ma te yako kolo weese ya. ²¹ Won dɔɔ te n ne bɔɔɔ man mena nombia ken? Bɔɔɔ balan ban bɔɔ nyii me kawola ken nɛ. Ban gyen na kpene ken mɔ yako nɛ. ²² Yesu kekolosi nombia ken nɛ te kegyiise ban man nɔlo gyɔɔ e ɔ lakaa man te ɔ bɔɔɔ e nyiaa, 'Mena te kaboena nyi nya tiranɔɔ fa saese kegyia nɔn?' " ²³ Ken te Yesu yako e nyiaa, "Akpaa me yako nombiikum daale na wola man ke. Te akpaa me nombia doo na ke gbɛɛ na weera te ne gyɔɔ man?" ²⁴ Ken te Anase yela ba moo Yesu gyu saese kegyia Kaifase gyan, na ɔ sɛɛ ɔ doo nɛmesen nɔn bɔɔ mo bake e nɛ man.

Pita kabese bɛɛ nyi ɔ ba gyen Yesu ya

Mateo 26:71-75; Maake 14:69-72; Luka 22:57-62

²⁵ Simɔn Pita ka sen botɔɔ ɔ ne woli boalan ken nɛ te be bɔɔɔ e nyiaa, "Ngba nyan mɔ n yɛɛ Yesu kaseela

baŋ man ŋolo e?" Keŋte Pita tiranɔɔ nyi "Koa, ma te yɛɛ be man ŋolo e ya." ²⁶ Botɔɔ te saese kegyia ŋon to-baale ŋolo ŋon ɔ lonɔto yɛna tobaale ŋon Pita be kara ɔ deŋele ne bɔɔse Pita nyiaa, "Ŋgba me naa nyanɔ ɔ n kpuɛ na wɔ oliifi wɔɔbii keŋ man?" ²⁷ Keŋte Pita besewɔ bɛɛ nyi koa. Debokenaŋ man te kegyim ɔɔ woya.

Be kamo Yesu gyu Romantena kegyia Pilato gyan

Mateo 27:1-2, 11-14; Maake 15:1-5; Luka 23:1-5

²⁸ Tɛɛ kena nebo nebo fuu ne, ba moo Yesu lee Kaifase dɛɛ gyu Pilato ŋon ɔ seŋɛ Romantena gyoo di-naa nawɔɔ man ɔ ne keɛ Gyuda tɛɛle dɔɔ ne dɛɛ. Debaŋ kenana na Gyudatena nyeekeleɛwee kedi keŋ ta benaa. Gyudatena kegyiise baŋ ta gyoo Pilato dekpɔŋalaŋ keŋ man ya. Nawolo nyi ba te gyae baa walaa ba wose pɛ baa di ba nyeekeleɛwee dinaa keŋ ya. ²⁹ Mena dɔɔ kegyia Pilato leewɔ keŋ be gyan debɔɔ man kaa bɔɔse wɔ nyiaa, "Wɔŋ dukum te balee kei yɛɛwɔ te ɛ ne gyae ɛ ke bu e fɔɔ?" ³⁰ Keŋte be tiranɔɔ fa e nyiaa, "Nyi ŋon te yɛɛ bu kum e ya ne, nafa dɔɔ mo e keŋ kebo ya." ³¹ Botɔɔ te Pilato yako wɔ nyiaa, "ɛ mo e ta na ɛmɛɛ gbagba kaa di ɔ nombia ŋgba mena keŋ ya mmaraa na wola ŋon ne." Keŋte Gyudatena kegyiise baŋ tiranɔɔ fa e nyiaa, "ɛmɛɛ Romantena mmaraa bɛɛ fa daa gbɛɛ nyi dɛɛ ko walaŋ ya." ³² Kei yela Yesu nombia ŋan ɔ be wulaa yako see lee ɔ yeŋ keŋ waa yeŋ wose man ne kɔŋawɔ ampaŋ.

³³ Keŋte kegyia Pilato besewɔ gyoo ɔ dekpɔŋalaŋ man te ɔ baake Yesu bɔɔse e nyiaa, "Nyanɔ yɛna Gyudatena gyoo ŋon?" ³⁴ Te Yesu ɔ besenawɔ bɔɔse e nyiaa, "Nyanɔ gbagba nyeeman nombii yaa n ne bɔɔse maŋ ne yaa ŋolo yako na ma wose man nombia fa neŋ?" ³⁵ Botɔɔ te Pilato bɔɔse e nyiaa, "Me yɛɛ Gyuda baale e? Nyanɔ gbagba n balan na ɛ saese kegyiise moona neŋ kɔna maŋ. Wɔŋ dukum te n yɛɛwɔ?" ³⁶ Keŋte Yesu tiranɔɔ fa e nyiaa, "Me gyoori ta lee tɛɛle kei dɔɔ ya, nyi ke deŋ lee tɛɛle kei dɔɔ ne, nafa me tewulɛɛ baa yoo lɛɛ maŋ na dɔɔ nyiŋ mo maŋ ka do Gyudatena nyiŋmaa man ya. Mɔna me gyoori ta lee tɛɛle kei dɔɔ ya." ³⁷ Keŋte Pilato yako e nyiaa, "Kenana na ŋgba n yɛɛ gyoo e baa?" Te Yesu tiranɔɔ nyiaa, "Keŋ yaa n yakowɔ ne. Mena nombia keŋa dɔɔ te ba lola maŋ, te ŋan ɔ dɔɔ te me kɔŋawɔ tɛɛle kei dɔɔ na me kaa yako anokoare keŋ. Walaŋ kamase ŋon ɔ ne gyae anokoare keŋ ne ɔ ne tei maŋ."

³⁸ Botɔɔ te Pilato bɔɔse e nyiaa, "Wɔŋ yɛna anokoare kei?" ɔ ke bɔɔse e nombia keŋa taŋ ne te ɔ besewɔ lee keŋ Gyudatena baŋ gyan kaa yako wɔ nyiaa, "Ma ta naa nombiikum daale lee ɔ wose man ya. ³⁹ Mɔna ke yɛɛ ya mmaraa ke nyi ɛ nyeekeleɛwee kedi kamase man na, maa tina balan baŋ bɔɔ kyam ɔ deni ne man dokolonɔ yela fa ŋon. Mena dɔɔ ɛ ne gyae nyi maa tina Gyudatena gyoo ŋon yela yaa sena?" ⁴⁰ Keŋte be fae yeese yako nyiaa, "Koa, na Yesu te dɛɛ gyae nyi nya tina e yela ya. Barabase te dɛɛ gyae nyi nya tina e yela." Barabase kei yɛna walaŋ ŋon ɔ be kyaa koro seŋ tia gyoonenɔ te ɔ ba ko walaŋ ne.

Be kebu Yesu fɔɔ nyi baa ko e

Mateo 27:27-31; Maake 15:16-20

¹⁹ Keŋte kegyia Pilato yela ba ŋmeree Yesu mpiree. ² Kei wɔle ne, Romantena yoonɔɔtɛna baŋ moo bɔɔse loo gyooro kotɔɔɔ te ba moowɔ wuu Yesu. Te ba doo e kegyia yayam wurikyim daale ŋgba gyoo ne. ³ Na bee gyu bɛɛ keŋ kaa ŋmiŋ e kulu e nyiaa, "Gyudatena gyoo! N nyee dɛɛ wolose!" Na bɛɛ felee e ɔ lakaase man. ⁴ Botɔɔ te kegyia Pilato besewɔ keŋ debɔɔ man te ɔ yako Gyudatena baŋ nyiaa, "ɛ nyii, mɛɛ mo e maa lee kɔna ŋon debɔɔ man kebo na ɛ kena nyi ma te naa ɔ dukum keŋ ɔ be yɛɛ ya."

⁵ Mena dɔɔ te kyare ya te Yesu leewɔ debɔɔ man, na ɔ wuuna gyooro kotɔɔɔ keŋ te ɔ doona ɔ kegyia yayam keŋ mɔ! Keŋte kegyia Pilato yako wɔ nyiaa, ɛ walaŋ ŋon yaa. ⁶ Saese kegyiise na Wurubuare dɛɛ kotɔɔɔtɛna baŋ ke gyɔ ba sibii na Yesu ne, ba fae yeese nedonɔ nyiaa, "Gyɔ e sakaa ɔpaŋdaŋ dɔɔ, gyɔ e sakaa ɔpaŋdaŋ dɔɔ." Botɔɔ te kegyia Pilato yako wɔ nyiaa, "Ma te naa dukum keŋ ɔ be yɛɛ ya. ɛmɛɛ gbagba ɛ mo e kegyɔ sakaa ɔpaŋdaŋ dɔɔ." ⁷ Botɔɔ te Gyudatena baŋ tiranɔɔ nyiaa, "Daa dana mmaraa daale te keɛ wolo nyi kaboe-na nyi waa yeŋ, nawolo nyi ɔ ta mo ɔ wose nyi ɔ yɛɛ Wurubuare bu e."

⁸ kegyia Pilato ka betaa nyii nombia keŋa ne, gyakolonɔ gyoo e gbaa. ⁹ Botɔɔ te ɔ besewɔ gyu dekpɔŋalaŋ keŋ man ke bɔɔse Yesu nyiaa, "N lee alɛŋ?" Mɔna Yesu diŋi e bo. ¹⁰ Mena dɔɔ kegyia Pilato bɔɔse e nyiaa, "N be kolosi yee? N ba gyeŋ nyi me dana donɔ keŋ maa tale tina neŋ yela, yaa maa yela baa gyɔ neŋ sakaa ɔpaŋdaŋ dɔɔ yee?" ¹¹ Botɔɔ te Yesu tiranɔɔ nyiaa, "Me kya faa na neŋ gbɛɛ, mena dɔɔ te n nyiŋa donɔ me dɔɔ. Nafa nyanɔ gbagba n baam dɔɔ na, n be dana donɔ me dɔɔ ya. Mena dɔɔ walaŋ ŋon ɔ ba lese maŋ fa ne, ŋon wui dukum kela la." ¹² Debaŋ keŋ kegyia Pilato be nyii nombia keŋa ne, ɔ gyae gbɛɛ keŋ waa mo tina Yesu yela, mɔna na Gyudatena baŋ ne fae yeese yako nyiaa, "Akpaa n tina balee kei yela na, n te yɛɛ Romantena gyoo dinaa Kaesa ɔ dɔɔ e ya. Walaŋ kamase ŋon ɔ see ɔ wose gyoo ne, na ɔ na koro baa seŋ tia gyoo dinaa Kaesa."

¹³ kegyia Pilato ka betaa nyii kɔɔwɔya keŋa ne, ɔ moo Yesu lee keŋ debɔɔ man te ɔ kaa gyeŋawɔ kyaa ɔ gbeli keŋ dɔɔ ɔ ne kyaa di nombia ne. Boya te ba moowɔ ma ɔ dekyae kenana, te Gyudatena dei man na bɛɛ baake ke nyi "Gabata." ¹⁴ Debaŋ kenana na weese ta seŋ dɛɛ. Wee kenana te Gyudatena ne desina ba wose na ke tɛɛ naa na, baa di ba nyeekeleɛwee keŋ. Keŋte kegyia Pilato yako Gyudatena baŋ nyiaa, "ɛ keɛ, ɛ gyoo ŋon yaa." ¹⁵ Botɔɔ te be fae yeese nyiaa, "ɛ mo e lee de siaman, ɛ mo e lee de siaman. ɛ gyɔ e sakaa ɔpaŋdaŋ dɔɔ." Te kegyia Pilato bɔɔse wɔ nyiaa "ɛ gyoo yaa te ɛ ne gyae nyi maa ko e?" Keŋte saese kegyiise baŋ tiranɔɔ nyi, "Da be dana gyoo kamase kpu na Kaesa ya." ¹⁶ Keŋa pou wɔle ne, kegyia Pilato moo Yesu do balan baŋ nyiŋmaa man nyi baa gyu ke gyɔ e sakaa ɔpaŋdaŋ dɔɔ.

Ba kegyɔ Yesu sakaa ɔpaɔɔɔn ɔɔ
Mateo 27:32-44; Maake 15:21-32; Luka 23:26-43

¹⁷ Mena ɔɔ yoonɔɔɔtena banj moo Yesu lee donɔɔ kenj man na ɔ seelena ɔ ɔpaɔɔɔn kenj te ba moo e lanj gyu botɔɔ kenj bɛɛ baake “Nyeepookoo dɛɛ” nɛ. Gyudatena dei man na bɛɛ baake ke bo nyi “Golgata.” ¹⁸ Botɔɔ te be gyɔɔ e nyeelabia sakaa ɔpaɔɔɔn ɔɔ. Kenj te be gyɔɔ balan bala baale mɔ sakaa ɔpaɔɔɔn ɔɔ kpu na e. Nolo sakaa ɔ dunolonj ɔɔ te nolo mɔ sakaa ɔ demena ɔɔ. ¹⁹ Kenj te kegyia Pilato yela be nmarase nɔwɔya kenj mataa na ɔpaɔɔɔn kenj. Nɔwɔya njanj yena nyiaa,

“YESU NASARETE BAALE,
GYUDATENA GYOO NJON.”

²⁰ Gyudatena burum kala kenjmarase kei nawolo nyi botɔɔ kenj ɔɔ gyɔ Yesu ɔpaɔɔ ɔɔ nɛ betanj lem na donɔɔ kenj ya. Be nmarase ke Gyudatena dei man na Romantena dei man na Giriki dei man. ²¹ Gyudatena saese kegyiise kena kenjmarase kenj nɛ be yako kegyia Pilato nyiaa, “Nyenj te nmarase ke nyi Gyudatena gyoo ya. Nyenj nmarase ke bo nyi, balee kei kpa njon yena Gyudatena gyoo.” ²² Botɔɔ te kegyia Pilato tiranɔɔ nyiaa, “Kpene kenj ɔɔ nmarase nɛ, me tanj kenjmarase.”

²³ Debanj kenj yoonɔɔɔtena banj be gyɔ Yesu ɔpaɔɔɔn ɔɔ tanj nɛ, ba moo ɔ wose man abɔɔ njan te be kpala nja akpenj anaara, na be man kamase ka mo dekpenj dokolonj. Ba ke kpala tanj na te kaa ɔ kegba atetate kenj. Mena kegba kei ɔɔ kanyanj dokolonj te ba moowɔ loo ke karatetee lee ka nyeeman tisi. Be ta loo ke towaa towaa njgba mena kenj bɛɛ loo kegba yakaa nyinjan nɛ ya. ²⁴ Kenj te yoonɔɔɔtena banj yako dɔnja nyiaa, “ɛ na fa dee tirii kegba kei ya.

ɛ fa dɛɛ lo boe na dɛɛ kɛɛ njon waa nyinj ke.” Kei yela Wurubuare nombia anjmarasenj see njan kɔnjawɔ ampanj. Be nmarasewɔ see nyiaa,

“Be kpala ma abɔɔ,
te ma kegba atetate ɔɔ be loo boe bo ke ɔɔ”
Kenj ɔɔ mena mɔ te yoonɔɔɔtena banj yɛɛwɔ.

²⁵ Debanj kenjan na Yesu ɔ naa na ɔ niinaa na Kilopase wɛɛle Mɛɛre, na Mɛɛre njon ɔ ba lee Magedala nɛ senjɛ benaa na Yesu ɔpaɔɔɔn kenj. ²⁶ Yesu kena ɔ naa na ɔ kaseele njon ɔ ne gyae ɔ nombia senjɛ benaa na dɔnja nɛ, ɔ yako ɔ naa nyiaa, “Nna, n bu njonanj.” ²⁷ Kenj te kɛɛ ɔ kaseele njon mɔ te ɔ yako e nyiaa, “Kɛɛ, n naa njonanj.” Lee debanj kenjan na, te kaseele njon moo Yesu ɔ naa gyu ɔ dɛɛ te ɔ ke kyaawɔ ɔ gyanj.

Yesu yenj

Mateo 27:45-56; Maake 15:33-41; Luka 23:44-49

²⁸ Kenj wɔle Yesu kena nyi nenɛɛ kpene kamase te tanj nɛ ɔ yakowɔ nyiaa, “Lonjboanenj dana manj.” Kei yela Wurubuare nombia anjmarasenj see njan kɔnjawɔ mena. ²⁹ Na osunj na solonj denyanjesa daale banjɛ botɔɔ. Mena ɔɔ ba moo kolo njgba kokyaa kenj gyae ke tale lɛɛ lonj nɛ do solonj kenj man, te ba moo ke tooso na danj daale te ba moo ke ɔɔ ɔ ɔɔ nyi waa

nyɔɔ. ³⁰ Solonj kenj ke tina Yesu ɔɔ nɛ te ɔ yakowɔ nyiaa, “Te tanj.” Botɔɔ te ɔ gɔnjase ɔ nyee te ɔ kara weesi.

³¹ Wee kenanj yena wee kenj Gyudatena na mo desina ba wose fa ba kefeɛfowee kedi. Mena kefeɛfowee kei yɛɛ wee dinaa ke. Te ke yɛɛ kpene kenj bɛɛ kɔle nyi baa tina woo yela ɔpaɔɔɔn ɔɔ na ba kefeɛfowee kenj kaa tunj e. Lee mena ɔɔ Gyudatena kegyiise banj gyuu kegyia Pilato gyanj ka sola e nyi, waa fa wɔ gbɛɛ na be kaa tekerii balan banj bee fiti na yenj nɛ nawɔɔ na baa nyinj yenj bilenj, na baa nyinj lese ɔɔ ɔpaɔɔ daase njan ɔɔ. ³² Mena ɔɔ yoonɔɔɔtena banj gyuuwɔ ke tekerii balan bala banj ɔɔ gyɔ wɔ sakaa kpu na Yesu nɛ nawɔɔ. ³³ Mɔna ba kekɔnj Yesu gyanj te ba kena nyi ɔ tanj ke wulaa yenj nɛ, ba te tekerii ɔ nawɔɔ ya. ³⁴ Kenj te yoonɔɔɔtena banj nolo moo wa apia ɔɔ Yesu yenaabia man. Debokenanj man te fatabo na lonj leewɔ. ³⁵ Manj walanj njon ɔɔ naa nombia kenj na me sia nɛ ne diina ka wose man adanseɛ, te ma adanseɛ kenj yɛɛ anokoare. Ma gyenj nyi anokoare yaa mɛɛ yako, te mee di adanseɛ baa na emɛɛ mɔ ke nyinj lɛɛ di. ³⁶ Kei yela Wurubuare nombia anjmarasenj see njan kɔnjawɔ ampanj. Nombia njanj yena nyiaa, “ɔɔ gyae baa tekeri ɔ njɔ dokolonj pɛ gba ya.” ³⁷ Wurubuare nombia anjmarasenj daale mɔ yakowɔ nyiaa, “Balanj baa kɛɛ walanj njon ɔɔ ɔɔ e apia nɛ.”

Yesu kewuu

Mateo 27:57-61; Maake 15:42-47; Luka 23:50-56

³⁸ Kenj pou wɔle nɛ, Gyosefo njon ɔ ba lee Arimatia donɔɔ man nɛ kaa sola gbɛɛ lee kegyia Pilato gyanj na ɔ kaa lese Yesu woo njon kewuu. Na Gyosefo kei mɔ yɛɛ Yesu kaseele e, mɔna ɔ weese ɔ wose bo nawolo nyi ɔ ne yee Gyudatena kegyiise banj. Kegyia Pilato ke fa e gbɛɛ nɛ te ɔ gyuuwɔ ka lese woo njon. ³⁹ Nikodemose njon ɔ be kyaa kɔnj Yesu gyanj nelim nɛ, mɔ kaa kpauwɔ na Gyosefo njon. Nikodemose kei moo pɛpɛre na oliifi na abɔɔ ofonj nyinjan njaale tasatɔɔ kɔnj te ba moowɔ desina woo njon. ⁴⁰ Be balanj bala moo akaralɛɛ na abɔɔ ofonj nyinjan mo milii Yesu njgba mena kenj Gyudatena ne desina woo pɛte bee wuu e nɛ. ⁴¹ Na wɔɔɔɔ daale kyaa botɔɔ kenj ɔɔ gyɔ Yesu sakaa ɔpaɔɔɔn ɔɔ nɛ. Yebɔɔ wɔle wɔle daale doo botɔɔ kenj be te wuu ta walanj ke man see ya. ⁴² Kenj Gyudatena kefeɛfowee kenj na benaa te bee desina ba wose mɔ te yebɔɔ kenj mɔ benaa na botɔɔ ɔɔ nɛ, ba moo woo njon kewuu ke man. Kenj te bilinj boe dinaa daale tɔ ke ɔɔ.

Yesu kefonj lee yenj man

Mateo 28:1-8; Maake 16:1-8; Luka 24:1-12

²⁰ Kosida nebo nebo fuu kenj tɛɛ te njmanjɛe ta nideli ya nɛ, Mɛɛre njon ɔ ba lee Magedala donɔɔ man nɛ, karatɛɛwɔ gyu botɔɔ kenj ɔɔ wuu Yesu nɛ. ɔ ke gyu botɔɔ nɛ, ɔ naawɔ nyi be te bilinj boe kenj lee yebɔɔ kenj ɔɔman. ² Mena ɔɔ ɔ yeuwɔ kɔnj Simɔn Pita na kaseele njon Yesu ne gyae ɔ nombia nɛ gyanj kaa yako wɔ nyiaa, “Be ta lese de Gbenjgyoo lee yebɔɔ kenj man, te ɔɔ gyenj botɔɔ kenj ɔɔ moo e ka see ya.”

³ Kenje Pita na kaseele ɲon yeuwo gyu yebɔɔ kenje tɛɛ. ⁴ Be kee yeu kenje nɛ, kaseele ɲon Yesu ne gyae ɔ nombia nɛ yeuwo gbaa Pita kyan gbɛɛ ka gyoo yebɔɔ kenje tɛɛ. ⁵ ɔ buɲawo kee yebɔɔ kenje man na, ɔ naa akaralɛɛ kenje kaagerɲ doo la mɔna ɔ ta gyoo ke man ya. ⁶ Simɔn Pita ka lee wɔle kɔn na te ɲon kaa gyooɔw yebɔɔ kenje man. ɔ gyooɔw na te ɔ naa akaralɛɛ kenje, ⁷ na kanyan kenje ɔɔ mo bake ɔ nyee nɛ. Kanyan kenje be doo akaralɛɛ kenje gyan ya, mɔna akaralɛɛ kenje te ɔɔ ke doo yenaɲ. ⁸ Wɔle wɔle na te kaseele ɔ ɔɔ ɲon mɔ gyooɔw kena abɔɔ ɲan, kenje ɲon mɔ lɛɛwɔ di. ⁹ Mɔna Wurubuarɛ nombia aɲmarasɛn see ɲan ne yako nyi "Yesu waa foɲ lee yerɲ man nɛ, be sɛɛ be te nyii ta ɲe man nideli ya." ¹⁰ Kenje kaseela banj besewɔ gyu be dɛɛ.

Yesu kalese ɔ wose wola Mɛɛre Magedala

Mateo 28:9-10; Maake 16:9-11

¹¹ Mɔna Mɛɛre ɲon ɔ be sila wɔ gyu nɛ seɲɛɛ yebɔɔ kenje tɛɛ ɔ ne wii. ɔ ka seɲ ɔ ne wii nɛ te ɔ buɲawo kee yebɔɔ kenje man, ¹² kenje ɔ naa Wurubuarɛ kpilala bala na ba doona kegbase wolomɛɛ be kyaa botɔɔ kenje ɔɔ mo Yesu woo ɲon doosi nɛ. ɲolo kyaa yebɔɔ kenje nyee gbɛɛ te ɲolo mɔ kyaa ke nawɔɔ gbɛɛ. ¹³ Kenje be ɔɔɔɔ e nyiaa, "Alo, weera n ne wii?" Te ɔ tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, "Nawolo nyi be ta lese me Gbenjgyoo lee yebɔɔ kenje man, te mɔɔ gyeɲ botɔɔ kenje ɔɔ mo e ka see ya." ¹⁴ ɔ ke yako mena nɛ, ɔ gɛɛsewɔ kee na te ɔ naa Yesu seɲɛɛ, mɔna ɔ ta gyem nyi Yesu ɲonaɲ ya. ¹⁵ Kenje Yesu ɔɔɔɔ e nyiaa, "Alo, weera n ne wii? Amɔte yaa n ne keo?" Na Mɛɛre gyeɲ nyi walaɲ ɲon ɔ ne kee wɔɔɔɔii kenje ɔɔ nɛ ɲonaɲ, mena ɔɔɔ ɔ yako e nyiaa, "Tobaale, akpaa nyan moona woo ɲon ka weese na, wola manj botɔɔ kenje n ba mo e ka see na me kaa mo e ta." ¹⁶ Kenje Yesu baake e nyiaa, "Mɛɛre!" Mɛɛre gɛɛsewɔ kee te ɔ fae yeesa baake e be dɛɛ dei man nyiaa, "Raboni" kenje nawolo nyi "De Gbenjgyoo" ¹⁷ Kenje Yesu yako e nyiaa, "Na tina man ya, nawolo nyi me te gyuu ta me kya ɲon gyan ya. Mɔna bese gyu me kaseela banj gyan na n kaa yako wɔ nyi 'Mee gyu me kya ɲon ɔ yɛɛ e kya e nɛ, na me Wurubuarɛ ɲon ɔ yɛɛ e Wu-rubuarɛ e nɛ gyan.'" ¹⁸ Mena ɔɔ Mɛɛre Magedala ɲon gyuuwɔ ke yako kaseela banj nyiaa "Ma te naa de Gbenjgyoo Yesu ɲon." Te ɔ besewɔ yako wɔ nombia ɲan Yesu be yako e nyi waa yako wɔ nɛ.

Yesu kalese ɔ wose wola ɔ kaseela banj

Mateo 28:16-20; Maake 16:14-18; Luka 24:36-49

¹⁹ Kosida kenan balinɔɔ nɛ, kaseela banj gyuuwɔ ke gyanee deni man te be ɔɔ disim do ba wose, nawolo nyi bee yee Gyudatena kegyiise banj. Debokenan man te Yesu kaa bɛɛwɔ lee ba nsana te ɔ yako wɔ nyiaa, "Wosefɛɛrenj dɛɛ kyaa na ɲon." ²⁰ ɔ ke yako wɔ mena nɛ, ɔ moo ɔ nyinmaa na ɔ yenaabia gyam kenje wola wɔ. Kenje yɛɛ ɔ kaseela banj gyonj nideli nyi ba te naa be Gbenjgyoo ɲon bela. ²¹ Kenje Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, "Wosefɛɛrenj dɛɛ kyaa na ɲon, mena kenje me kya ɲon be kpila man nɛ, mena ke yaa mɛɛ kpila emɛɛ mɔ." ²² ɔ kekolosi nombia kenja tan nɛ, ɔ lee weeseɛ woli wɔ

te ɔ yako wɔ nyiaa, "E lɛɛ Wurubuarɛ felin ɲon na waa kyaa e man. ²³ Akpaa e mo ɲolo nombiakumɛɛ kyɛɛ e na, Wurubuarɛ mɔ waa mo kyɛɛ e. Te akpaa e bɛɛ e ta mo ɲolo nombiakumɛɛ kyɛɛ e ya na, Wurubuarɛ mɔ be gyae waa mo kyɛɛ e ya."

Yesu kalese ɔ wose wola Tomase

²⁴ Wee kenan kenje Yesu be kaa lese ɔ wose wola ɔ kaseela kufu bala banj nɛ, na be man ɲolo ɲon bɛɛ baake e nyi Tomase yaa Ata nɛ be kpue na ɔ tebia ya. ²⁵ Mena ɔɔ Yesu kaseela akanj banj yako Tomase nyiaa, "Da te naa de Gbenjgyoo ɲon." Kenje Tomase yako wɔ nyiaa, "Akpaa me ta mo me sia naa nyeelabia gyan-tarɛɛ ɲan, na maa mo me nyimbii do ɔ yenaabia gyam kenje man ya nɛ, manj be gyae maa lɛɛ di korakora ya." ²⁶ Weeya gyanaara wɔle nɛ, na ɔ kaseela banj te gyanee deni man bela. Wee kenan na Tomase mɔ kpue na wɔ. Ba te ɔ asima ɲan pou, karatete dokolonj te Yesu kaa bɛɛwɔ lee be ɔɔ te ɔ yako wɔ nyiaa, "Wosefɛɛrenj dɛɛ kyaa na ɲon." ²⁷ Kenje ɔ yako Tomase nyiaa, "Mo n nyinmaa do me nyinmaa ɔɔ man na n ke kee me nyinmaase, na n ka mo n nyimbii do ma yenaɲ kee. Tina aɲmaarenj kelee yela na n ke lɛɛ di." ²⁸ Botɔɔ te Tomase tiranɔɔ nyiaa, "Nyan yena me Gbenjgyoo na me Wurubuarɛ." ²⁹ Kenje Yesu ɔɔɔɔ e nyiaa, "Kenje n be naa manj ɔɔ te n lɛɛwɔ di? Balaɲ banj ba te naa manj ya te ɔɔ lɛɛ di nɛ, banj na nyeebam." ³⁰ Yesu besewɔ yɛɛ gyakolonj nombia burum ɲan ɔ kaseela banj be naa na be sia, mɔna na ɲe popou te be ɲmarasewɔ do tɔne kei man ya. ³¹ Mɔna be ɲmarase kenja bo na e ke lɛɛ di nyi Yesu yena Wurubuarɛ bu na nyeeɛere ɲon. Na nyan ɲon n lɛɛ e di na, n ke nyin nyeedonj kekpa kenje ɔ ye le man.

Yesu kalese ɔ wose wola ɔ kaseela baale

21 Kenja pou wɔle nɛ, Yesu besewɔ lese ɔ wose wola ɔ kaseela baale Tiberiase boo ɔɔman. Mena kenje ɔ ba lese ɔ wose wola wɔ yaa. ² ɔ kaseela banj bɛɛ baake wɔ Simɔn Pita na Tomase ɲon bɛɛ baake e Ata nɛ na Natanele ɲon ɔ ba lee Kaanan donɔɔ kenje ke kyaa Galelia tɛɛle man nɛ, na Sebedeo bia na ɔ kaseela bala baale gyuuwɔ ke kyaa bom. ³ Kenje Simɔn Pita yako wɔ nyiaa, "Mee gyu boo man me kaa kyan kpebia." Te banj mɔ yako e nyiaa, "Daa mɔ dee sila neɲ gyu." Mena ɔɔ be gyuuwɔ ka gyoo degbele man te be lanjawo. Be ɔɔ asawu nelim kenan pou mɔna ba te kyanj kolo ya.

⁴ Tɛɛ kena nebo nebo fuu nɛ, be kee na ɲolo seɲɛɛ la boo ɔɔman, na n kee nɛ Yesu ɲonaɲ. Mɔna ɔ kaseela banj ta gyeɲ e ya. ⁵ Kenje Yesu ɔɔɔɔ wɔ nyiaa, "Tewulɛɛ, doona e te kyanj kolo ya?" Te be tiranɔɔ nyiaa, "Koa de te nyin kpebii dokolonj panpan gba ya." ⁶ Kenje ɔ yako wɔ nyiaa, "E fun ya asawu kenje lo degbele kenje dunolonj ɔɔ na e ke kyanj kpebia." Mena ɔɔ be funja asawu kenje lo botɔɔ yenaɲ te be kyanja kpebia burum kenje nyi ɔɔ ne tale baa wɔneɛ asawu kenje gba ya.

⁷ Botɔɔ te Yesu kaseele ɲon ɔ ne gyae ɔ nombia ne yako Pita nyiaa, “De Gbenɲyoo Yesu ɲonanɲ.” Simɔn Pita kenɲii nyi de Gbenɲyoo Yesu ɲonanɲ ne te ɔ moo ɔ kegba wurikyim milii ɔ wose, nawolo nyi ɔ wulaa kpee ke. Kenɲte ɔ toɲawɔ gyoo loɲ keɲ man yelee ɔ ne gyu Yesu gyaaɲ. ⁸ Mɔna kaseela akanɲ baɲ saa degbele keɲ beɛ kɔɲ dekenɲkeɲ dɔɔ na beɛ wɔɲee asawu keɲ kpebia be wulu ke man ne, nawolo nyi na ba dekyae keɲ taɲ lem na dekenɲkeɲ ya. Ke lem gyae ke yeɛ ɲgba baam tɔɔse sɔɲola na kufu ne (50).

⁹ Be kelii dekenɲkeɲ dɔɔ ne be naa boalanɲ na nyewalanɲ, na kpebia gyakaa ke dɔɔ na bodobodo mɔ doo yenaɲ. ¹⁰ Kenɲte Yesu yako wɔ nyiaa, “E mo kpebia baɲ e be kyam ne baale kɔɲ.” ¹¹ Mena dɔɔ Simɔn Pita besewɔ gyu degbele keɲ man, te ɔ ke wɔɲee asawu keɲ kɔɲ dekenɲkeɲ dɔɔ. Na kpebia dinaana baɲ bɔɔ wulu asawu keɲ ne, be yaanɔɔ yeɛ sɔɲononɲ na sɔɲola na kufu batooro (153). Keɲ na kpebia baɲ booronɲ kei koranɲ ne, asawu keɲ te tirii ya. ¹² Kenɲte Yesu yako wɔ nyiaa, “E kɔɲ kaa di e nebo weeneɛ.” Mɔna ɔ kaseela baɲ ɲolo te tale gyɔ ɔ konɔɔ bɔɔse e nyi “Nyanɲ yena amɔte ya?” Nawolo nyi ba gyeɲ nyi be Gbenɲyoo Yesu ɲonanɲ. ¹³ Te Yesu kɔɲawɔ kaa mo bodobodo keɲ fa wɔ, kenanɲ wɔle te ɔ moo kpebia baɲ mɔ fa wɔ. ¹⁴ Yesu kefonɲ lee yeɲ man ne, kei yena betabotoorote keɲ ɔ ba lese ɔ wose wola ɔ kaseela baɲ.

Yesu kekolosi na Pita

¹⁵ Be kedi weeneɛ ɲan taɲ ne te Yesu bɔɔse Simɔn Pita nyiaa, “Gyɔn bu Simɔn, n ne gyae maɲ kela n tebia kɛwɔ keɛ gyae maɲ?” Kenɲte Pita tiranɔɔ fa e nyiaa, “Ayi, me Gbenɲyoo, n gyeɲ nyi mɛɛ gyae n nombia.” Kenɲte Yesu yako e nyiaa, “Keɛ me silala baɲ dɔɔ ɲgba mena keɲ namensekeɛlere ne keɛ namense dɔɔ ne.” ¹⁶ Te Yesu besewɔ bɔɔse e bolate nyiaa, “Gyɔn bu Simɔn, n ne gyae me nombia?” Te Pita tiranɔɔ fa e nyiaa, “Ayi me Gbenɲyoo, nyanɲ gbagba gyeɲ nyi mɛɛ gyae n nombia.” Kenɲte Yesu yako e nyiaa “Keɛ me silala baɲ dɔɔ ɲgba mena keɲ namensekeɛlere ne keɛ ɔ namense dɔɔ

ne.” ¹⁷ Kenɲte Yesu besewɔ bɔɔse e betabotoorote nyiaa, “Gyɔn bu Simɔn, n ne gyae me nombia nideli?” Nombia ɲenanɲ takaa Pita nideli nawolo nyi ɔ te bɔɔse e betabotooro nyi, “N ne gyae maɲ nideli?” Kenɲte Pita yako e nyi, “Me Gbenɲyoo, nyanɲ gbagba n gyeɲ kpene kamase. N gyeɲ nyi mɛɛ gyae neɲ nideli.” Kenɲte Yesu yako e nyiaa, “Mena na keɛ me silala baɲ dɔɔ ɲgba mena keɲ namensekeɛlere ne keɛ ɔ namense dɔɔ ne.” ¹⁸ Mɛɛ yako neɲ anokoare nyiaa, “Debaɲ keɲ n yeɛ tobaale e ne nyanɲ gbagba ne tale mo n kegba do n wose, na n ka koro gyu botɔɔ keɲ n ne gyae. Mɔna n kaa ɲmɛɛ na ɲolo ne gyae la waa do neɲ kegba na waa kyanɲ neɲ n nyiɲmaa man mo neɲ gyu botɔɔ keɲ n beɛ gyae nyi n ke gyu ya.” ¹⁹ Yesu yako nombia keɲa baa na kawola yeɲ keɲ Pita waa yeɲ na ka lese Wu-rubuarɛ yeɛ. Yesu kekolosi nombia keɲa pou taɲ ne te ɔ yako Pita nyiaa, “Sila maɲ!”

²⁰ Ba ke ta bee gyu ne, Pita gɛɛsewɔ keɛ te ɔ naawo ɲgba kaseele ɲon Yesu ne gyae ɔ nombia nideli ne silana wɔ wɔle wɔle. Mena kaseele kei yeɲa ɲon ɔ be kyaa teelina Yesu debaɲ keɲ bee di be balinɔɔ weeneɛ te ɔ be bɔɔse e nyiaa, “Me Gbenɲyoo, amɔte ne gyae la waa lese neɲ fa yeɲ ne?” ²¹ Pita kena kaseele ɲon ne ɔ bɔɔse Yesu nyiaa, “Me Gbenɲyoo, sena te baa yeɛ balee kei mɔ?” ²² Kenɲte Yesu tiranɔɔ fa e nyiaa, “Akpaɔ mɛɛ gyae nyi waa kyaa kelii debaɲ keɲ maa bese kɔɲ na, n wonɲ faa la? Nyanɲ sila maɲ!” ²³ Mena dɔɔ nombia keɲa yaaseewɔ Yesu kaseela baɲ man nyiaa, kaseele ɲon Yesu ne gyae ɔ nombia ne be gyae waa yeɲ ya. Mɔna Yesu te yako nyi ɔ be gyae waa yeɲ ya. Keɲ ɔ be yako yena nyi, “Akpaɔ mɛɛ gyae nyi waa kyaa kelii debaɲ keɲ maa bese kɔɲ na, n wonɲ faa la?”

²⁴ Mena kaseele kei diina nombia keɲa wose man adansɛɛ te ɔ ɲmarase ɲa see. Te da gyeɲ mɔ nyi wa adansɛɛ keɲ yeɛ ampaɲ.

²⁵ Yesu yeɛ abɔɔ burum ɲaale mɔ. Akpaɔ beɲ ɲmarase ɲa dokolonɲ dokolonɲ ne, tɛɛle kei dɔɔ pou bɔɔ gyae baa nyiɲ botɔɔ keɲ baa mo ɲa see ya.

Kpilala

1 Kegyia Teyofilose, manj Luka ne nmarase na tɔne kei mee yelee nerj. Me tɔne gyan gbate kerj man ne, ma wola abɔɔ njan pou Yesu be yeɛ na njan ɔ ba wolo debarj kerj ɔ be fi ɔ tom asɛɛ, ² mo kelii wee kerj Wurubuarɛ ba mo e lanj adido ne. Pɛ Wurubuarɛ ka mo Yesu gyu adido ne, Wurubuarɛ felij njon tɛɛwɔ njon Yesu dɔɔ wola ɔ kpilala banj ɔ ba lese ne tom kerj baa yeɛ. ³ Yesu Kristo ka yerj wɔle weeya sɔnɔla man ne, ɔ lese ɔ wose wola ɔ kaseela banj agbaatee agbaatee lee gbɛenerj burum man wola nyi ɔ delena, kerj nyi njolo be tale lɛɛ ka anjmaarenj ya. Be naa e na be sia, te ɔ kolosiwɔ fa wɔ lee Wurubuarɛ gyoorobiiri kerj wose man. ⁴ Ba keyyaa man ne, wee daale ɔ faree ɔ kaseela banj nyi “E na lee Gyerusalem donɔɔ man ya, mɔna e kyaa botɔɔ daa kpene kerj me kya be yako see nyi waa fa njon ne.” Me wulaa yako njon ka wose man nombia nyi, ⁵ lonj te Gyɔn moowɔ sɔ njon Wurubuarɛ lonj, mɔna weeya akalansɛɛ njaale wɔle na Wurubuarɛ waa mo ɔ felij njon bo sɔ njon Wurubuarɛ lonj.

Yesu adido kegyu

Maake 16:19-20; Luka 24:50-53

⁶ Debarj kerj Yesu na ɔ kpilala banj be yilaa ne te be bɔɔse e nyiaa, “De Gbenjgyoo, mena dɔɔ nenɛɛ n ka besena gyoori kerj fa Iseraetena?” ⁷ Botɔɔ te Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyi, “Ka te yeɛ kpene kerj nyi e ka gyerj debarj kerj ya, nawolo nyi debarj kerj na wee kerj mena nombii kei gyae ke kɔnɔ dɔɔ, kyae me kya gyanj. ɔ donj dɔɔ te ɔ see nja. ⁸ Mɔna debarj kerj Wurubuarɛ waa mo ɔ felij njon do e man ne, e ke nyij donj. Na e ka bese ma adansɛɛtena Gyerusalem donɔɔ man, na Gyudia na Samaria tɛɛlese pou dɔɔ mo kelii tɛɛle pou tɔɔ.” ⁹ ɔ kekolosi kerja pou tanj na, te Wurubuarɛ mo e lanj adido be popou siaman ka gyoo njoma man. Mena dɔɔ ba te naa e bela ya. ¹⁰ Be ka serj botɔɔ be sɛɛ bɛɛ kɛɛ adido fee ne, karatete na tewulɛɛ bala baale serjɛɛ laa ba yenanj na ba doona abɔɔ wolomɛɛ. ¹¹ Te be bɔɔse Yesu kpilala banj nyi, “Galeliatena, weera te e serjɛɛ e ne kɛɛ adido fee mena? Yesu kei, njon Wurubuarɛ ba mo e lee e gyanj lanj adido ne, mena ke te waa bese kɔnɔ ngba mena kerj e be naa e ɔ ne gyu adido ne.”

Ba lese Matiase nyi waa kyaa Gyudase nawɔɔ man

¹² Te ɔ kpilala banj besewɔ lee oliifi bula kerj dɔɔ kɔnɔ Gyerusalem. Lee botɔɔ kɔnɔ Gyerusalem donɔɔ kerj man benaa na dɔnɔ. Gyae ke yeɛ ngba wɔɔ njmeeserj sao na kufu ne. ¹³ Ba ke kɔnɔ kaa gyoo Gyerusalem donɔɔ kerj man ne, te ba gyerjawɔ gyu abansoro deni be dɛɛkyae

kerj man. Balanj banj be kyaa botɔɔ yena, Pita na Gyɔn na Anderiase na Filipino na Tomase na Batolomeo na Mateo na Alfeose bu Gyemisi na Simɔn njon ɔ ne gyae ɔ balanj nideli ne, na Gyemisi bu Gyudase. ¹⁴ Be popou na ala baale na Yesu ɔ naa Mɛere, na Yesu ɔ naabia ne yeɛ na nɔɔdokolonj yilaa fane debarj kamase.

¹⁵ Wee daale balanj banj bɔɔ lɛɛ Yesu di ne kaa yilaawɔ, na baa yeɛ ngba balanj sɔnɔnɔnɔ na balanj sao ne (120). Botɔɔ te Pita korowɔ serj yako wɔ nyiaa, ¹⁶ “Me tebia, nombia njan Wurubuarɛ nombia be yako see lee Gyudase wose man ne, kaboena nyi nje dɛɛ kɔnɔ mena. Gyudase kei wose man te gyoo Defidi yakowɔ see nyiaa, njon ne gyae la waa ta balanj banj baa gyu ke kyanj Yesu ne siaman.” ¹⁷ Nafɔ na Gyudase kei kpue de man, nawolo nyi Yesu lese na njon mɔ nyi waa kpu na daa na dɛɛ yeɛ tom kei. ¹⁸ Kɔba kerj njon Gyudase be nyim lee ɔ nombiakumɛɛ kerja keyɛɛ man ne, te ɔ moowɔ lɛɛ tɛɛle. Tɛɛle kenanj man te ɔ yalawɔ te ɔ tɔɔ bɛɛwɔ te ɔ loobia pou leewɔ. ¹⁹ Balanj banj pou be kyaa Gyerusalem donɔɔ man ne nyii mena nombii kei, mena dɔɔ ba doo botɔɔ yelee be dɛɛ dei man nyi Akeledama, kerj nawolo nyi Fatabo tɛɛle. ²⁰ Gyoo Defidi yako Gyudase wose man nombia Wurubuarɛ Nɔɔnɔnɔnɔ tɔne kerj man nyi, “ɔ dekpɔnalanj dɛɛ doo yakaa kerj njolo na kyaa ke man ya.”

ɔ besewɔ yako nyi,

“Walanj wɔle waa kyaa ɔ nawɔɔ man na waa yeɛ ɔ tom.”

²¹⁻²² “Mena dɔɔ kaboena nyi njolo waa kyaa ɔ nawɔɔ man kpu na daa, na dee di de Gbenjgyoo Yesu kefonj lee yerj man kerj adansɛɛ. Kaboena nyi walanj njonanj waa yeɛ walanj njon na ɔ kpue na daa debarj kerj pou daa na de Gbenjgyoo Yesu ne gyu dɛɛ kɔnɔ, lee debarj kerj Gyɔn be sɔ e Wurubuarɛ lonj kelii debarj kerj Wurubuarɛ ba mo e lee de gyanj gyu adido ne.”

²³ Mena dɔɔ ba lese Gyosefo njon bɛɛ baake e nyi Basabase yaa Gyustuse ne na Matiase. ²⁴ Te be fanewɔ nyi, “De Gbenjgyoo, nyanj gyenja na walanj kamase konɔɔ man. Mena dɔɔ wola daa tewulɛɛ bala kɛwɔ man njon n ba lese nyi waa yeɛ Yesu kpilale, ²⁵ na waa kyaa Gyudase njon ɔ be tina ɔ tom yela te ɔ be lam gyu botɔɔ kerj kaboena e ne nawɔɔ man.” ²⁶ Mena dɔɔ be lɔɔ boe, te boe kerj yalawɔ Matiase yelee dɔɔ. Kei nawolo nyi njon te Wurubuarɛ lesewɔ, te ba moo e kpu Yesu kpilala kufu daale banj man.

Wurubuare felij ñon kekɔŋ

2 Gyudatena wee dinaa keŋ bɛɛ baake ke nyi Pentekosite keŋ kelii nɛ, baŋ pou ɔɔ lɛɛ Kristo Yesu di nɛ ke yilaawɔ debodokolonɔ. ² Karatete dokolonɔ te be nyii nkanɔ daale lee adido ñgba felij dinaa daale ne gyɔɔ la nɛ, te ke kaa lɛɛ dekanɔlanɔ keŋ man be kyaa nɛ pou. ³ Botɔɔ te be naa kolo ñgba boalanɔ laakemse nɛ, te ñe yaaseewɔ kaa gyakaa walanɔ kamase nyee ɔɔ. ⁴ Te Wurubuare moo ɔ felij ñon do be popou man, te be fiasɛɛ bɛɛ kolosi deise kpookpoo ñgba mena keŋ Wurubuare felij ñon be fa wɔ nɛ.

⁵ Debanɔ kenanɔ na Gyudatena baŋ bee yee Wurubuare te ɔɔ lee tɛɛle kei ɔɔ pou nɛ, kyaa Gyerusalem donɔɔ keŋ man. ⁶ Be kenyii mena nkanɔ kei nɛ, te balanɔ burum kaa yilaawɔ. Balanɔ baŋ pou wose yerɔ wɔ nawolo nyi walanɔ kamase nyiiwɔ ñgba bee kolosi ɔ dɛɛ dei nɛ. ⁷ Yɛɛ wɔ gyakolonɔ te be ɔɔɔse dɔŋɔ nyiaa, balanɔ anekoloserɔ kɛwɔ pou te yɛɛ Galeliate-nawɔ yee? ⁸ Te weera de man walanɔ kamase ne nyii bee kolosi ñon gbagba ɔ dɛɛ dei? ⁹ De popou lee tɛɛlese kpookpoo ɔɔ. De man baale lee Patia na Media na Elam te baale mɔ lee Mesopotamia na Gyudia na Kapadosia, te baale mɔ lee Pɔntuse na Esia. ¹⁰ Baale lee Firigia na Pamfilia na Igyipite te baale mɔ lee Libia tɛɛlese ñaale ñan benaa na donɔɔ keŋ bɛɛ baake ke Kirene nɛ man. ¹¹ Gyudatena na baŋ ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya te ɔɔ kyɛɛkee gyoo Gyudatena ɔsom man nɛ, man baale mɔ lee Roman donɔɔ man kɔŋ. De baale mɔ lee Kreti na Arabia, mɔna dee nyii bee kolosi nombia dinaana ñan Wurubuare be yɛɛ nɛ daa gbagba de deise man. ¹² Gyakolonɔ gyoo wɔ te ba nyeyaa man mɔ yɛɛ wɔ basaa te be ɔɔɔse dɔŋɔ nyiaa, na nombia keŋa asɛɛ yɛna sena baa? ¹³ Mɔna be man baale mɔ kuluwɔ nyi kei ɔɔ be dɛɛsee.

Pita kekolosi lese nombia ñan man wola balanɔ baŋ

¹⁴ Botɔɔ te Pita na ɔ tebia Yesu kpilala kufu daale baŋ korowɔ serɔ, te ɔ gyinaa ɔ woya kolosi fa balanɔ dikpii keŋ nyiaa, “Me tebia Gyudatena na emɛɛ baŋ pou ɛ kyaa Gyerusalem nɛ, ɛ tei me gyanɔ nideli na maa wola ñon kpene keŋ nombii kei nawolo. ¹⁵ Ne yɛɛ ñon nyi balanɔ kɛwɔ dɛɛsee, mɔna na be dɛɛsee ya. Nawolo nyi nebo weese gba yaa, nenɛɛ te gyɔɔ debanɔ kadaale. ¹⁶ Mɔna nombii kei yɛna kpene keŋ Wurubuare dekanɔlanɔ Gyowɛle be kolosi see nyi ke gyae ke kɔŋ nɛ. ¹⁷ Wurubuare dekanɔlanɔ Gyowɛle yakowɔ see nyi,

‘Wurubuare kpa,
“Tɛɛle kei na benaa kɔ ɔto na,
maa mo me felij do walanɔ kamase man.
ɛ bia ala na baala baa kolosi nombia see ma ye le man.

ɛ tewulɛɛ baa naa me nombia ñan ñe doo na ñe gbɛɛ nɛ na be sia
ñgba doseɛ man nɛ.

Akpegyiina mɔ baa doosi naa me nombia ñan ñe doo na ñe gbɛɛ nɛ.

¹⁸ Debanɔ kenanɔ man nɛ maa mo me felij do ma alebia na me tewulɛɛ man na baa kolosi nombia see ma ye le man.

¹⁹ Maa yɛɛ gyakolonɔ nombia adido,
na maa lese me wɔɔle wola tɛɛle kei ɔɔ.
ɛ gyae ɛ kɛna fatabo na boalanɔ na nyɔɔse tuum.

²⁰ Weesetenɔtenɔ gyae ka bese ditiŋtɛɛ tuum
na gyaalanɔ ke yase ñgba fatabo nɛ.
Nombia keŋa pou gyae ke kɔŋ,
pete wee dinaa keŋ de Gbenɔgyoo waa lese ɔ gyooro-biiri wola nɛ kelii.

²¹ Te walanɔ kamase ñon waa baake de Gbenɔgyoo Wurubuare ye le na,
waa lɛɛ ɔ nyee.”

²² Pita gyina ɔ kekolosi keŋ ɔɔ nyiaa, Iseraetena, ɛ tei nombia keŋa nideli. Wurubuare tɛɛwɔ Yesu Nasarete baale ñon ɔɔ yɛɛ gyakolonɔ nombia lese ɔ wɔɔle wola ɛ man ñgba mena keŋ emɛɛ gbagba ɛ gyer nɛ. Keŋa diina adanseɛ nyi Wurubuare kpila na e. ²³ Lee Wurubuare gbagba kegyaebii na ɔ ka gyerɔ man te ɔ wulaa bakewɔ see nyi baa lese Yesu fa ñon, te ɛ yela balanɔ kumɛɛ gyɔɔ e ɔpanɔdanɔ ɔɔ ko. ²⁴ Mɔna Wurubuare gyuuusu e lee yerɔ man, te ɔ lese e lee yerɔ weelerɔ man, nawolo nyi yerɔ be tale kyan e see ɔ gyanɔ kekpaakekpa ya. ²⁵ Gyoo Defidi yakowɔ lee Yesu wose man nyi,

‘Me naa de Gbenɔgyoo ñon me siaman debanɔ kamase.
ɔ serɛɛ ma yɛnanɔ mena ɔɔ kolo be tale tɛɛse man
ya,

²⁶ mena ɔɔ me wɔe te fɛɛ man,
me sia mɔ ta gye.

Me yɛɛ walanɔ ñon maa yerɔ wee daale,
mɔna me sia gyakaa abɔɔ ñan Wurubuare waa kaa
fa man nɛ ɔɔ.

²⁷ Nawolo nyi n be gyae n ke yela maa ɔɔ yebɔɔ man
ya.

N be gyae n ke yela n walanɔ ñon ayimeɛ be doo ɔ
man ya nɛ ke doo yebɔɔ man dala ya.

²⁸ N ta wola manɔ nyeedonɔ gbɛɛ.

Nawolo nyi n kpue na manɔ ɔɔ te yɛɛ manɔ gyonɔ
nideli.’

²⁹ Me tebia, mɛɛ gyae maa yako ñon kolo lee de
naana Defidi wose man, ɔ yerɔwɔ te be wuu e, ɔ yebɔɔ
sɛɛ doo de gyanɔ kebo kaa lii na gyerɔ. ³⁰ Na ɔ yɛɛ Wu-
rubuare dekanɔlanɔ Gyowɛle e, te ɔ gyerɔ nombia ñan
Wurubuare be kanɔ ntam yako see lee ɔ wose man nyi,
waa mo Defidi duulunɔ man ñolo see gyoo na waa kyaa
ɔ gyoorogbeli keŋ ɔɔ di gyoori ñgba ñon Defidi nɛ.

³¹ Gyoo Defidi naa kpene keŋ Wurubuare waa kaa yɛɛ,
mena ɔɔ ɔ kolosiwɔ lee Kristo kefonɔ lee yerɔ man
wose man nombia nyi, ‘Wurubuare te tina e yela yebɔɔ
man na waa dala ya.’ ³² Wurubuare te gyuuusu Yesu kei
lee yerɔ man, te de popou ne di adanseɛ nyi nombii kei
yɛɛ ampanɔ. ³³ ɔ kya Wurubuare gyinaa e adido te ɔ
moo e see ɔ dunolonɔ ɔɔ te ɔ moo ɔ felij ñon fa e ñg-
ba mena keŋ ɔ be kanɔ ntam see nɛ. Mena felij kei yaa

Yesu moowɔ do de man gyɛŋ. Wurubuarɛ felɛŋ kei tom yaa ɛ ne naa te ɛ ne nyii nɛ. ³⁴ Gyoo Defidi gbagba te gyu adido ŋgba Yesu nɛ ya, mɔna ɔ talewɔ yako Yesu wose man nombia nyi,

'De Gbenɔgyoo Wurubuarɛ ŋon yako me Gbenɔgyoo nyi,

"Kyaa me dunolonɔ dɔɔ,

³⁵ kelii debarɛ keŋ maa mo

baŋ bɛɛ kɔla neŋ nɛ do n nawɔɔ tɛɛ."'

³⁶ Mena dɔɔ ɛmɛɛ Iseraetena pou ɛ gyɛŋ nideli nyi, Yesu kei ŋon ɛ be gyɔ e nyeelabia ko ɔpaŋdaŋ dɔɔ nɛ, ŋon ke te Wurubuarɛ moowɔ yɛɛ de Gbenɔgyoo na da nyeelɛɛre ŋon ɔ be yako see nyi waa kɔŋ nɛ."

³⁷ Balanɔ baŋ kenyii nombia keŋa nɛ, takaa wɔ nideli te be bɔɔse Pita na Yesu kpilala akaŋ baŋ nyiaa, "De tebia, sena yaa dɛɛ yɛɛ?" ³⁸ Te Pita tiranɔɔ fa wɔ nyi, "Walanɔ kamase waa kyɛɛkee lee ɔ nombiakumɛɛ man, na baa sɔ e Wurubuarɛ lonɔ lee Yesu Kristo yele man, na Wurubuarɛ ka mo ɔ nombiakumɛɛ kyɛɛ e, na waa mo ɔ felɛŋ ŋon do ɔ man. ³⁹ Wurubuarɛ nombii keŋ ɔ be yako see nyi waa mo ɔ felɛŋ do ɛ man nɛ, yɛɛ ɛmɛɛ na ɛ bia na baŋ pou be kyaa lemlem, na baŋ pou de Gbenɔgyoo Wurubuarɛ waa baake wɔ kɔŋ ŋon gbagba gyanɔ nɛ wui." ⁴⁰ Pita kolosiwɔ fa wɔ nideli te ɔ faree wɔ te ɔ sola wɔ nyi, "ɛ lese ɛ wose lee tɛɛle kei dɔɔ balanɔ kumɛɛ kɛwɔ man, na Wurubuarɛ ke lee ɛ nyee." ⁴¹ Be man balanɔ burum lee ɔ nombia ŋan di, te be sɔɔ wɔ Wurubuarɛ lonɔ. Balanɔ kakponɔse batooro (3000) kaa kpu la na Kristotena dikpii keŋ mena wee kenanɔ.

Baŋ bɔɔ lee Yesu di nɛ kekyaabii man

⁴² Be kyanɔ Yesu kpilala baŋ kawola man nideli, te be popou ne yɛɛ nɔɔɔɔkolonɔ gyanɔɛ debarɔ kamase. Bɛɛ yɛɛ nɔɔɔɔkolonɔ di weenɛɛ ŋan Yesu kpa baa di na baa mo tɔɔse e nɛ, te bɛɛ bese yɛɛ nɔɔɔɔkolonɔ gyanɔɛ fane.

⁴³ Yesu Kpilala baŋ yɛɛ gyakolonɔ nombia burum, te gyakolonɔ gyoo balanɔ baŋ pou. ⁴⁴ Baŋ pou bɔɔ lee Yesu di nɛ, yɛɛ nɔɔɔɔkolonɔ ba kekyaa man, na bɛɛ kɛɛ ba abɔɔ ŋan be dana nɛ nyi yɛɛ be popou wui. ⁴⁵ Te be yɔɔ ba abɔɔ ŋaale mɔ, na bɛɛ kpala kɔba keŋ fa walanɔ kamase ŋgba mena keŋ ne hia e nɛ. ⁴⁶ Wee kamase na, be dikpii keŋ ne gyanɔɛ be Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa keŋ man. Bɛɛ yɛɛ nɔɔɔɔkolonɔ te bɛɛ mo konɔɔ kpaakpaa, na sia kagye di weenɛɛ bom ba akpaŋalanɔse man. ⁴⁷ Bɛɛ lese Wurubuarɛ yele, te balanɔ pou mɔ ne kelɛɛ wɔ. Te wee kamase mɔ nɛ, de Gbenɔgyoo na mo balanɔ wɔlɛɛ baŋ ɔ ne lee ba nyeeya nɛ kaa kpu na wɔ.

ɔtakase ŋolo kawee kekyɔ

3 Wee daale balinɔɔ weese ŋgba debarɔ atoorote man nɛ, Pita na Gyɔŋ korowɔ gyu Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa keŋ man nyi be kaa fane. Debarɔ keŋanɔ yena kefane debarɔ. ² Na balee ŋolo kyaa keŋ ɔ yɛɛ ɔtakase e leenɔŋ ɔ biatɛɛ. Wee kamase nɛ bɛɛ mo e kaa see Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa denanɔɔ keŋ bɛɛ

baake ke nyi Denanɔɔ Kyeote nɛ man, na waa sola kɔba lee balanɔ baŋ bɛɛ gyoo deni kenanɔ man nɛ gyanɔ.

³ Debarɔ keŋ ɔ be naa nyi Pita na Gyɔŋ ne kɔŋ be kaa gyoo deni dinaa keŋ man nɛ, te ɔ sola wɔ nyi baa fa e kɔba. ⁴ Kenɔte be kɛɛ e yididi te Pita yako e nyiaa, "Kɛɛ daa." ⁵ Te balee ŋon mɔ kɛɛ wɔ gyakaa loo nyi, waa nyiŋ kolo lee be gyanɔ. ⁶ Te Pita yako e nyi, "Nyi kɔba na, mɔɔ dana ŋaale maa fa neŋ ya, mɔna kpene keŋ me dana nɛ te maa fa neŋ. Lee Yesu Kristo Nasarete baale ŋon yele man nɛ, koro seŋ na n ke ta," ⁷ Te Pita kyanɔ ɔ dunolonɔ nyiŋmaa man kyɔ e te ɔ korowɔ seŋ. Debokeŋanɔ man te ɔ doona na ɔ nawɔɔ pou yɛɛ e doŋ.

⁸ Karatete dokolonɔ te ɔ tonɔawɔ seŋ ɔ nawɔɔ dɔɔ, te ɔ fiasɛɛ ɔ ne tɛɛ. Kenɔte ɔ sila wɔ gyoo Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa keŋ man ɔ dɔŋɛɛ na ɔ na tonɔɛ na ɔ na lese Wurubuarɛ yele. ⁹ Balanɔ baŋ pou be kyaa botɔɔ nɛ, naa e na ɔ dɔŋɛɛ ɔ na lese Wurubuarɛ yele. ¹⁰ Te be ka gyɛŋ e nyi ŋon yena walanɔ ŋon nafa ɔ ne kyaa Denanɔɔ Kyeote keŋ man solee abɔɔ nɛ, ba wose yena wɔ gbaa, te gyakolonɔ gyoo wɔ lee kpene keŋ bɔɔ naa ɔ man nɛ dɔɔ.

Pita kekolosi Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa keŋ man

¹¹ Balanɔ baŋ kena balee ŋon mataa na Pita na Gyɔŋ botɔɔ keŋ bɛɛ baake nyi Solomɔn poto man nɛ, doo be popou nɔɔ te be yeuwɔ gyu be gyanɔ botɔɔ. ¹² Pita kena balanɔ baŋ nɛ ɔ bɔɔse wɔ nyiaa, "Iseraetena, weera dɔɔ te kei ne doo ɛ nɔɔ? Yaa weera dɔɔ te ɛ ne kɛɛ daa fee mena? ɛ fɛɛ ɛ sia baa ɛ ne kɛɛ daa nyi mberem daa gbagba de doŋ na de Wurubuarɛ keyee dɔɔ te de yela balee kei tɛɛwɔ?" ¹³ De naanaɔ Aberaham na Asiki na Gyekɔpo Wurubuarɛ ŋon ɔ yɛɛ de naanaɔ pou Wurubuarɛ e nɛ, lesena ɔ tobaale Yesu gyoorobiiri wola. ɛmɛɛ moona e do Romantena kegyiise nyiŋmaa man, te ɛ bɛɛ e Pilato siaman nyi baa ko e, mɔna nafa ɔ yɛɛ wa agyuenɔ koranɔ nyi waa tina e yela, nyi ɔ te naa dukum ɔ man ya. ¹⁴ ɛ bɛɛ Yesu ŋon ayimɛɛ be doo ɔ man ya te ɔ gbɛɛnenɔ tenɛɛ Wurubuarɛ siaman man nɛ, te ɛ sola Pilato nyi waa tina awudiini Barabase ŋon bɔɔ kyanɔ ɔ deni nɛ yela fa ŋon. ¹⁵ Te ɛ koo Yesu ŋon ɔ ne fa balanɔ nyeedonɔ kekpaɔ nɛ. Mɔna Wurubuarɛ gyuuu e lee yenɔ man keŋ de popou ne di ka wose man adanɔseɛ. ¹⁶ Mena keŋ dɔɔ lee Yesu di dɔɔ, te Wurubuarɛ yela balee asenɔŋ ɛ siaman kei ŋon ɛ gyɛŋ e nɛ, nyiŋa kawee kekyɔ. Ke yɛɛ ampanɔ nyi mena keŋ dɔɔ lee Yesu di dɔɔ, te balee kei nyiŋa wosedonɔ, ŋgba mena keŋ ɛ ne naa e nɛ.

¹⁷ Me tebia, ma gyɛŋ nyi kpene keŋ ɛmɛɛ na ɛ siamanɔna be yɛɛ Yesu nɛ, ɛ ta gyem bo ya. ¹⁸ Lee gyanɔgba gyanɔgba keŋ, te Wurubuarɛ tɛɛwɔ wa akpenɔkpenɔgyɔɔra pou dɔɔ yako see nyi, nyeelɛɛre ŋon ɔ be yako see nyi waa kɔŋ nɛ, waa naa diyem. Wurubuarɛ yele la nombia keŋa pou kɔŋawɔ mena. ¹⁹ Mena dɔɔ ɛ kyɛɛkee lee ɛ gbɛɛnenɔ kumɛɛ man, na ɛ kekɔŋ Wurubuarɛ gyanɔ, na waa gberaa ya ayimɛɛ pou lee ɛ wose man. ²⁰ Na de Gbenɔgyoo Wurubuarɛ kefa ŋon wosefɛɛrenɔ na waa yela ŋon ɔ yɛɛ nyeelɛɛre ŋon ɔ be wula lese e see fa ŋon nɛ kekɔŋ. ŋon yena Yesu.

²¹ Kaboena nyi waa kyaa adido kelii debarj keŋ Wurubuaɛ waa yɛɛ kpene kamase wɔle, ngba mena keŋ Wurubuaɛ be tɛɛ wa akpenjkenjgyɔɔra dɔɔ yako see gyanjba keŋ nɛ. ²² Na Mosesi mɔ yɛɛ Wurubuaɛ dekenjkenjgyɔɔre e, ɔ yakowɔ see nyi, 'Ɛ Gbenjgyoo Wurubuaɛ waa lese dekenjkenjgyɔɔre lee emɛɛ gbagba ɛ balan man fa ŋon, ngba manj Mosesi nɛ. Ɛ tei kpene kamase keŋ waa yako ŋon nɛ. ²³ Walan kamase ŋon ɔ te tei kpene keŋ dekenjkenjgyɔɔre kei waa yako ya nɛ, Wurubuaɛ waa lese e lee ɔ balan man na waa yoo.'

²⁴ Wurubuaɛ akpenjkenjgyɔɔra banj Wurubuaɛ be tɛɛ be dɔɔ kolosi nɛ pou, lee Samuele dɔɔ kelii banj bɔɔ kɔŋ ɔ wɔle pou nɛ, be wula yako kolo see lee nombia ŋan ne kɔŋ weeya keŋa man nɛ man. ²⁵ Nombia ŋan pou Wurubuaɛ be tɛɛ wa akpenjkenjgyɔɔra dɔɔ yako see nɛ yɛɛ ɛ wui, te emɛɛ mɔ kpue kebakesee keŋ Wurubuaɛ be bake na ɛ naana nɛ man. Nawolo nyi ɔ yako Aberaham nyi, 'N duuluj man te maa ta hiraa tɛɛle kei dɔɔ balan pou.' ²⁶ Mena dɔɔ debarj keŋ Wurubuaɛ ba lese ɔ tobaale Yesu nɛ, ɔ yela ɔ tanjgbɛɛwɔ kɔŋ ɛ gyanj nyi ɔ kaa hiraa ŋon, na waa yela ɛ man walan kamase kekyɛkeɛ lee ɔ gbɛnenɛ kumɛɛ man."

Be kamo Pita na Gyɔn gyu donɔɔ kegyiise siaman

4 Debarj keŋ Pita na Gyɔn sɛɛ bɛɛ kolosi fa balan banj nɛ, te Wurubuaɛ saese na kegyia ŋon ɔ ne keɛ balan banj bɛɛ gyee Wurubuaɛ ɔsom deni dinaa keŋ nɛ, na balan banj bɛɛ baake wɔ nyi Sadukiitena nɛ baale kɔŋawɔ be gyanj. ² Ba gyanj banj nideli nawolo nyi, Pita na Gyɔn na wola balan banj nyi, Yesu te fom lee yeŋ man, keŋ nawolo nyi balan pou baa foŋ lee yeŋ man bela. ³ Mena dɔɔ be kyanj Pita na Gyɔn ka do deni man, na tɛɛ te lam dɔɔ, be yela be doowɔ kelii tɛɛ kena. ⁴ Mɔna balan banj bɔɔ nyii nombia ŋan Pita na Gyɔn be yako nɛ, be man burum lɛɛ ŋa di, mena dɔɔ balan banj pou bɔɔ lɛɛ Yesu di nɛ, be man baala wukuwɔ kelii balan kakponjse banonj (5000).

⁵ Tɛɛ kena keŋ nɛ, Gyudatena kegyiise na be siaman-tena na ba mmaraa wolala banj gyanjɛewɔ Gyerusalem donɔɔ man. ⁶ Be gyanjɛewɔ na saese pou kegyia Anase na Kaifase na Gyɔn na Alekesanda na baala baale banj bɔɔ lee saese pou kegyia ŋon dekanjalarj man nɛ. ⁷ Be yela ba moo Pita na Gyɔn kaa seŋ be siaman te be bɔɔse wɔ nyi, "Wɔŋ wɔle yaa amɔte yele man yaa ɛ kyɔɔ balee ŋon?" ⁸ Te Pita ŋon Wurubuaɛ felin ŋon doo ɔ man nideli nɛ, tiranɔɔ fa wɔ nyi, "Kegyiise na siaman-tena, ⁹ akpaa gyɛŋ ɛ te baake daa kaa seŋ ɛ siaman ɛ ne bɔɔse daa lee kolo kpaakpaa keŋ dɔɔ yɛɛ, te ɔtakase ŋon be nyin doŋ koro seŋ nɛ dɔɔ na, ¹⁰ kenan na mɛɛ gyae emɛɛ na Iseraetena pou ka gyɛŋ nyi, Yesu Kristo ŋon ɔ ba lee Nasarete nɛ yele man yaa balee asenjanj ɛ siaman kei nyinjanj doŋ nɛ. Ŋon te ɛ gyɔɔwɔ sakaa ɔpanjanj dɔɔ ko, te Wurubuaɛ gyuuusu e lee yeŋ man. ¹¹ Yesu yɛna walan ŋon Wurubuaɛ nombia tɔne be yako nyi,

'Boe keŋ emɛɛ deni maara banj be bɛɛ ke nɛ,

keŋ kaa bese na deni mokɔɔ kasee boe keŋ ne yeli deni keŋ ne yɛɛ doŋ nideli.'

¹² Yesu waagenj koonj yɛna nyeeleɛre, ŋon waagenj koonj te Wurubuaɛ lesewɔ tɛɛle kei dɔɔ nyi de baake ɔ yele na waa lɛɛ da nyee."

¹³ Mena keŋ Pita na Gyɔn be kolosi nideli te ba te yee gyakolonj ya, te kegyiise banj kenyii nyi be yɛɛ balan yakaa nyibanjwɔ keŋ be te gyu sukuu ya nɛ, ba wose yeŋa wɔ. Botɔɔ te be naawɔ nyi banj na Yesu tɛɛ la.

¹⁴ Mɔna ba kena balee ŋon bɔɔ kyɔ e seŋɛɛ Pita na Gyɔn gyanj botɔɔ nɛ, ba te tale nyin nombiikum daale yako lee ba wose man ya. ¹⁵ Mena dɔɔ be yako wɔ nyi baa lee nombia dedii deni keŋ man, botɔɔ te kegyiise banj moo ba nyeeɛa banj na dɔŋa. ¹⁶ Bɛɛ bɔɔse dɔŋa nyi,

"Wɔŋ yaa dɛɛ yɛɛ balan kɛwɔ? Walan kamase ŋon ɔ kyaa Gyerusalem donɔɔ man nɛ, gyɛŋ nyi banj yɛna gyakolonj nombii kei, te dɔɔ gyae dɛɛ tale lɛɛ ka an-maarenj ya. ¹⁷ Mena keŋ dɔɔ ne gyae nyi baa mo nombia keŋa kpenjkepenj dɔɔ ya nɛ, ɛ yela dɛɛ ɔ wɔ nideli nyi be na tekaa kolosi Yesu kei nombia fa walan na walan ya." ¹⁸ Mena dɔɔ be baake wɔ gyoo be gyanj bela,

te be tɔɔ wɔ nyi be na tekaa kolosi Yesu nombia, yaa baa wola balan kolo lee ɔ yele man korakora bela ya. ¹⁹ Kenjɛ Pita na Gyɔn tiranɔɔ nyi, "Ɛmɛɛ gbagba ɛ keɛ nombia keŋa man nideli nyi wɔnti dei la Wurubuaɛ siaman? Dee nyii ɛ wui yaa dee nyii Wurubuaɛ wui?"

²⁰ Nawolo nyi daa dɔɔ, dɔɔ tale tina kpene keŋ dɔɔ naa, na keŋ dɔɔ nyii nɛ kekolosi yela ya." ²¹ Mena dɔɔ kegyiise banj tɔɔ wɔ nideli bela, te be tina wɔ yela. Be te nyin gbɛɛ keŋ baa mo wɔŋ ba deŋela ya, nawolo nyi balan banj pou na lese Wurubuaɛ yele lee kpene keŋ ɔ be yɛɛ nɛ dɔɔ. ²² Balee ŋon bɔɔ kyɔ e kawee kei nɛ, kela kulutoonenj kɔŋola (40).

Kristotena banj kefane

²³ Be ke tina Pita na Gyɔn yela nɛ, te ba besewɔ gyu be tebia gyanj keyako wɔ kpene kamase keŋ saese kegyiise na donɔɔ kegyiise banj be yako wɔ nɛ. ²⁴ Kristotena banj kenyii nombia ŋenanj nɛ, be popou moo nɔɔdokolonj fane fa Wurubuaɛ nyi, "De Gbenjgyoo, nyan ŋon n be yɛɛ adido na ateta, na ɛpo na kpene kamase keŋ doo ŋe man. ²⁵ Nyanj tɛɛ la n felin ŋon dɔɔ te n yela de naana Defidi ŋon ɔ yɛɛ n tobaale e nɛ yakowɔ nyi,

'Weera dɔɔ te tɛɛle kei dɔɔ balan na gyɛŋee banjse, te bɛɛ bake nombiakumɛɛ yakaa yakaa, mɔna ŋe bee dee ya nɛ?

²⁶ Tɛɛle kei dɔɔ gyoonenj ne desina ba wose fa yoo, te siaman-tena banj mɔ na koro seŋ tia de Gbenjgyoo Wurubuaɛ na nyeeleɛre ŋon ɔ be yako see nyi waa kɔŋ nɛ.'

²⁷ Ampanj te gyoo Herode na Pɔntiɔse Pilato na Iseraetena na banj mɔ ba te yɛɛ Iseraetenawɔ ya nɛ, gyanjɛewɔ donɔɔ kei man te be bakewɔ tia n tobaale Yesu ŋon ayimɛɛ be doo ɔ wose man ya, te nyanj Wurubuaɛ ba mo e yɛɛ nyeeleɛre na gyoo nɛ. ²⁸ Be gyanjɛewɔ te be yɛɛ kpene keŋ nyanj Wurubuaɛ n be wula yako see nyi gyae kekɔŋ nɛ, lee n doŋ na n

kegyaebii man. ²⁹ Neneɛ de Gbenyoo Wurubuarɛ, kɛɛ mena keɗ bɛɛ n̄maase daa na n ka do daa n tewulɛɛ kakyerɛ na dɛɛ tale gɔɔ de konɔɔ kolosi n nombia n̄an. ³⁰ Wurubuarɛ koro seɗ na n kekɔɔ kaweesɛ, na n ke ta de dɔɔ yɛɛ gyakolonɔɔ nombia lese n wɔɔɔ wola lee n to-baale Yesu n̄on ayimɛɛ be doo ɔ wose man ya n̄e ye le man." ³¹ Ba ke fane taɗ keɗ n̄e, te botɔɔ keɗ bɔɔ gyanɛɛ n̄e wosiwɔ te Wurubuarɛ felinɔ n̄on kaa gyoowo be popou man nideli te be gɔɔ be konɔɔ kolosi Wurubuarɛ nombia n̄an.

Kristotena baɗ konɔɔ dokolonɔɔ keyɛɛ

³² Balanɔ baɗ pou bɔɔ lɛɛ Kristo Yesu di n̄e, kyaawɔ konɔɔ dokolonɔɔ man te ba agyuerɛ mɔ yɛɛ dokolonɔɔ. N̄olo bɛɛ yako nyi ɔ kolo yɛɛ waagerɛ wui ya, mɔna be kpeɛɛ ba abɔɔ pou fa d̄n̄a. ³³ Yesu kpilala baɗ moo Wurubuarɛ doɗ dinaa keɗ di adanseɛ nyi, de Gbenyoo Yesu te fom lee yerɛ man, te Wurubuarɛ moo ɔ bɛɛɛ boele baɗ pou bɔɔ lɛɛ Yesu di n̄e. ³⁴ Kolo te hia be man n̄olo ya, nawolo nyi baɗ be dana denɛɛ na tɛɛlese n̄e ɔɔ n̄a na bɛɛ mo kɔba keɗ bɔɔ nyim n̄e, ³⁵ kɔna Yesu kpilala baɗ na be ta mo kpala fa wɔ. Bɛɛ fa walaɗ kamase n̄gba mena keɗ ne hia e n̄e. ³⁶ Mena ke te Lewi baale n̄olo n̄on ɔ ba lee Saiporɔɔ tɛɛle man, te ɔ ye le yena Gyosefo n̄e yɛɛwɔ. Yesu kpilala baɗ doo e ye le nyi Banabase, keɗ nawolo nyi walaɗ n̄on ɔ na do balanɔ kakyerɛ. ³⁷ N̄on mɔ ka moo ɔ tɛɛle keɗ ɔ dana n̄e ɔɔ, te ɔ moo kɔba keɗ ɔ be nyim n̄e kaa fa Yesu kpilala baɗ.

Ananiase na Safira

5 Balee n̄olo kyaawɔ keɗ bɛɛ baake e nyi Ananiase, na ɔ wɛɛle mɔ ye le yena Safira. Baɗ mɔ gyuuwɔ ka mo ba agyapadɛɛ daale ɔɔ. ² N̄on na ɔ wɛɛle yɛɛ n̄e ɔɔ te ba moo kɔba keɗ bɔɔ nyim n̄e man n̄aale weese, te baale n̄on moo akanɔ keɗ gɔɔ kefa Yesu kpilala baɗ. ³ Botɔɔ te Pita bɔɔɔ e nyi, "Ananiase, weera dɔɔ te n yela bɔɔnsam dii n dɔɔ mena, te ɔ yela n dii de kara fa Wurubuarɛ felinɔ n̄on, te n moo n kɔba keɗ n be nyim lee agyapadɛɛ keɗ n be ɔɔ n̄e man n̄aale weese?" ⁴ Agyapadɛɛ keɗ te yɛɛ n wui pɛte n ɔɔ ke yee? N ɔɔ ke taɗ mɔna kɔba keɗ n be nyim n̄e te yɛɛ n wui yee? Neneɛ weera n bakewɔ n konɔɔ man te n yɛɛ nombi-ikum kei mena? Na denibalanɔ te n dii de kara fa ya, Wurubuarɛ te n dii de kara fa." ⁵ Ananiase ka betaa nyii nombia keɗa pɛ, te kara e lɔ te ɔ yerɔwɔ. Mena dɔɔ gyakolonɔɔ gɔɔ baɗ pou bɔɔ nyii nombia n̄enanɔ n̄e. ⁶ Keɗte tewulɛɛ kɔɔnawɔ kaa mo kolo milii e, te be gate e lee gɔɔ kewuu. ⁷ Te kyare ya te ɔ wɛɛle n̄on mɔ kaa gyoowo botɔɔ mɔna n̄on ba gyerɛ kpene keɗ be kɔɔ ya. ⁸ Te Pita bɔɔɔ alo n̄on nyiaa, "Yako man, kɔba keɗ emɛɛ na n baale Ananiase be nyim lee agyapadɛɛ keɗ keyɔɔ man pou yaa ɔ moowɔ kɔɔ n̄e?" Te ɔ tiranɔɔ nyi ayi, mena te de ɔɔ ke. ⁹ Botɔɔ te Pita bɔɔɔ e nyi, "Weera te emɛɛ na n baale yɛɛ n̄e nyi e kekɛɛɛ de Gbenyoo felinɔ n̄on kɛɛ! Kɛɛ, balanɔ baɗ bɔɔ moo n baale kewuu n̄e, baɗ seɗɛ la denanɔ man n̄e, baa seele nyanɔ mɔ lee." ¹⁰ Karate-

tee dokolonɔɔ te kara n̄on mɔ lɔ Pita nawɔɔ tɛɛ te ɔ yerɔwɔ. Tewulɛɛ baɗ kekɔɔ kaa gɔɔ te ba kena nyi n̄on mɔ ta yem n̄e, te ba mo e lee gɔɔ kewuu ɔ baale yenaɗ. ¹¹ Mena dɔɔ gyakolonɔɔ dinaa daale gɔɔ Kristotena dikpii keɗ pou, na baɗ pou bɔɔ nyii nombia keɗa n̄e.

Kristo kpilala baɗ kekɔɔ kaweesetena

¹² Yesu kpilala baɗ yɛɛ gyakolonɔɔ nombia na nombia dinaana burum balanɔ baɗ man. Te baɗ pou bɔɔ lɛɛ Yesu Kristo di n̄e, ne gɔɔ ke yilaa Solomɔn poto keɗ man. ¹³ Na balanɔ ne bu wɔ nideli, mɔna balanɔ yenaasetena baɗ yee mena keɗ baa kaa kpu na wɔ. ¹⁴ Mɔna ala na baala burum lɛɛ de Gbenyoo Yesu di, te Wurubuarɛ moo wɔ kaa kpu na Kristotena baɗ. ¹⁵ Lee gyakolonɔɔ nombia n̄an Yesu kpilala baɗ ne yɛɛ dɔɔ, balanɔ na mo be kaweesetena kaa doosi afoɗɗɔse na mpase dɔɔ gbɛɛnaa konɔɔman, na akpaa Pita de kɔɔ ne lam na ɔ wɔn̄taa ke yala be man baale dɔɔ, na baa nyinɔ kawee kekɔɔ. ¹⁶ Balanɔ lee donɔɔɔ n̄an benaa na Gyerusalem n̄e kɔɔ Gyerusalem donɔɔ keɗ man, te ba moo be kaweesetena na baɗ felinɔkumɛɛ ne naase wɔ diyem n̄e kɔɔ te be kɔɔ wɔ pou.

Kristotena baɗ diyem kena

¹⁷ Mena dɔɔ Wurubuarɛ sae kegyia n̄on, na ɔ kegyiise na baɗ bɔɔ lee Sadukiitena dikpii man n̄e sia yɛɛwɔ Yesu kpilala baɗ dɔɔ, te be bakewɔ see nyi baa gyae kolo yɛɛ wɔ. ¹⁸ Mena dɔɔ be kyanɔ Yesu kpilala baɗ te ba moo wɔ ketɔ deni. ¹⁹ Mɔna ke nelim n̄e, de Gbenyoo Wurubuarɛ kpilale kɔɔnawɔ kaa toro deni keɗ fa wɔ, te ɔ moo wɔ lee deni keɗ man, te ɔ yako wɔ nyi, ²⁰ "E gɔɔ ka seɗ Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa keɗ man na e kekolosi nyeedonɔ wɔle kei wose man nombia fa balanɔ baɗ pou." ²¹ Yesu Kristo kpilala baɗ yɛɛwɔ n̄gba mena keɗ Wurubuarɛ kpilale n̄on be yako n̄e, mena dɔɔ nebo nebo fuu te be gyuuwɔ Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa keɗ man, te be fiasɛɛ bɛɛ wola balanɔ baɗ. Wurubuarɛ Sae kegyia n̄on na ɔ kegyiise baake Gyudatena kegyiise baɗ pou, te be gyanɛewɔ te be kpilawɔ nyi be ka mo Yesu kpilala baɗ lee deni keɗ man kɔɔ. ²² Mɔna balanɔ baɗ bɔɔ kpili n̄e gyuuwɔ kelii botɔɔ na, ba te naa Yesu kpilala baɗ deni keɗ man ya. Mena dɔɔ ba be-sewɔ kɔɔ kaa yako kegyiise baɗ nyi, ²³ "De gyuu botɔɔ keɗ bɔɔ kyanɔ wɔ do n̄e na disim keɗ tɔɔ kiin, na baɗ mɔ bee gyee ke n̄e seɗɛ be dasenɔ man. Mɔna da toro disim keɗ na, da te naa Yesu kpilala baɗ deni keɗ man ya." ²⁴ Debaɗ keɗ kegyia n̄on ɔ ne kɛɛ balanɔ baɗ bɛɛ gyee Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa keɗ dɔɔ n̄e, na saese kegyiise baɗ be nyii nombia keɗa n̄e, ta seɗ wɔ nideli ya. Te be bɔɔɔ d̄n̄a nyi, "Na wonɔ yena tewulɛɛ kɛwɔ baa?" ²⁵ Botɔɔ te balee n̄olo kɔɔnawɔ kaa yako wɔ nyi, "E nyii, balanɔ baɗ e be kyam do deni man n̄e, seɗɛ Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa keɗ man bɛɛ wola balanɔ Wurubuarɛ nombia." ²⁶ Mena dɔɔ kegyia n̄on ɔ ne kɛɛ balanɔ baɗ bee gyee Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa keɗ dɔɔ n̄e, na ɔ tewulɛɛ gyuuwɔ ka moo wɔ kɔɔ kegyiise baɗ

gyaŋ, mɔna be ta mo wɔ doŋ man ya, nawolo nyi bee yee nyi balan ban baa funji wɔ boya. ²⁷ Be ka mo wɔ kɔŋ nombiadiira ban siaman ne, te sae kegyia ŋon yako wɔ ²⁸ nyi, “De faree ŋon nyi ε na wola kolo lee Yesu yele man ya, mɔna ε keε ya aneyeeŋ, ε ta mo wɔ nombia ŋan ε na wolo ne wulu Gyerusalem donɔɔ pou, te ε ne gyae ε ka mo wɔ yeŋ seele daa.” ²⁹ Botɔɔ te Pita na Yesu kpilala akan ban tiranɔɔ nyi, “Kaboena nyi dee nyii Wurubuare dei kela balan wui.” ³⁰ De naanaɔ Wurubuare ŋon gyuuusu na Yesu ŋon ε be gyɔɔ e sakaa ɔpaŋdaŋ dɔɔ ko e ne lee yeŋ man. ³¹ Wurubuare gyina e adido te wɔ mo e see wɔ dunoluŋ dɔɔ, te wɔ moo e yeε siamante na nyeelɛere, na waa yela Iseraetena ke nyiŋ gbεε kyεεkee lee be nombiakumεε man na baa kɔŋ Wurubuare gyaŋ, na waa mo be nombiakumεε kyεε wɔ. ³² Daa ne diina nombia keŋa adanseε. Wurubuare feliiŋ ŋon wɔ ba mo do ban bee nyii wɔ dei man ne, mɔ ne di nombia keŋa adanseε.

³³ Kegyiise ban bɔɔ gyaŋee ne nyii nombia keŋa na ba gyeŋa ban nideli, mena dɔɔ be gyaewɔ nyi baa ko Yesu kpilala ban. ³⁴ Mɔna be man ŋolo, ŋon wɔ doo Farasiite-na dikpii keŋ man te bεε baake e nyi Gamaleli, te wɔ yeε Wurubuare mmaraa keŋ wolale e, te wɔ wose man dana obuɔ donɔɔ keŋ man ne, korowɔ seŋ be man. Botɔɔ te wɔ yela ba lese Yesu kpilala ban yenaŋ. ³⁵ Te wɔ yako kegyiise ban nyi, “Me tebia Iseraetena, ε keε kpene keŋ ε ne gyae ε ke yeε balan kewɔ ne nideli. ³⁶ Deban dugun daale kaa lanawɔ na, balee ŋon bεε baake e nyi Teudase ne korowɔ seŋ te wɔ yeε wɔ wose ngba walaŋ dinaa ŋolo ne, te balan ɔŋononŋ akpeŋ anaara (400) korowɔ sila e. Mɔna be ka ko e na wɔ balan ban pou mɔ yaaseewɔ, keŋte wɔ kawola keŋ pou mɔ kaa yeεwɔ yakaa. ³⁷ Kei mɔ wɔle deban keŋ bεε kala balan ne, te Galelia baale Gyuda korowɔ seŋ, te ŋon mɔ kaa beo balan burum sila wɔ wose. Be ka ko ŋon mɔ ne, wɔ balan ban pou bɔɔ sila e ne yaaseewɔ. ³⁸ Mena dɔɔ nombia keŋa man ne, mεε yako ŋon nyi ε na yeε balan kewɔ kolo ya. ε yela baa ta, nawolo nyi akpaa kpene keŋ bεε wolo te bεε yeε ne, lee deniwalan gyaŋ na, keŋ mɔ gyae ke yeε yakaa bo mena. ³⁹ Mɔna akpaa ka lee Wurubuare gyaŋ na, ε be gyae ε ke tale wɔ gbεε ya. ε kena bo nyi ε ne yoo bo na Wurubuare.” Mena dɔɔ kegyiise ban mɔ yeεwɔ ngba mena keŋ Gamaleli be yako wɔ ne.

⁴⁰ Mena dɔɔ be baake Yesu kpilala ban kɔŋ te be yela be tuku wɔ, te be wɔ wɔ nyi be na kolosi kolo lee Yesu yele man bela ya. Te be tina wɔ yela. ⁴¹ Yesu kpilala ban ka lee kegyiise ban gyaŋ ne na be sia ta gye, nawolo nyi Wurubuare te keε wɔ nyi ban mɔ kabona nyi baa do wɔ desεŋ lee Yesu dɔɔ. ⁴² Te wee kamase na, bee gyu Wurubuare ɔsom deni dinaa man na balan akpaŋalanse man. Bεε wola nombia kpaakpaa ŋan nyi Yesu yena Kristo, nyeelɛere ŋon Wurubuare be yako see nyi waa kɔŋ ne. Te be te tina nombia keŋa kawola yela ya.

Ba lese balan nyetooro nyi baa kyɔ Yesu kpilala ban

6 Weeya ala ŋenanŋ man na ban bɔɔ lεε Yesu di ne korowɔ bee wuku te kekolosi kaa gyoo Gyudatena ban bεε kolosi Giriki dei, na Gyudatena akan ban man. Gyudatena ban bεε kolosi Giriki dei ne, kpa Gyudatena akan ban ne wuritii wɔ weenεε kekpala man, nawolo nyi be kpa wee kamase weenεε ŋan bεε kpεεε ne, bee tun ban wui liala ban ya. ² Keŋte Yesu kpilala kufu bala ban baake ban pou bɔɔ lεε Yesu di ne gyaŋee, te be yako wɔ nyiaa, “Tekaboena nyi daa dεε bese tina Wurubuare nombia ŋan keyako yela, na dεε kɔŋ kaa keε abɔɔ kekpεεε dɔɔ bela ya. ³ Mena dɔɔ de tebia, ε keε ε man na ε ka lese baala nyetooro ban ba wose man dana obuɔ, te Wurubuare feliiŋ ŋon doo be man nideli te be sia be kare mɔ ne, na dεε mo mena tom kei do be nyiŋmaa man. ⁴ Na daa ke nyiŋ mo de doŋ pou do kefane, na Wurubuare nombia ŋan keyako man.” ⁵ Nombia nan Yesu kaseela ban be yako ne, seŋa balan ban pou nideli. Te ba lese Sitifin ŋon wɔ ne lεε Wurubuare di nideli te Wurubuare feliiŋ doo wɔ man nideli ne. Te ba besewɔ lese Filipino na Prokoro na Nikanɔ na Timɔn na Pamena na Nikolase ŋon wɔ ba lee Antioke te wɔ ba mo wɔ wose kpu Gyuda ɔsom keŋ man ne. ⁶ Keŋte ba moo balan nyetooro kewɔ kaa seŋ Yesu kpilala ban siaman. Te ba moo be nyiŋmaase gyakaa be dɔɔ te be fanewɔ fa wɔ.

⁷ Mena dɔɔ Wurubuare nombia ŋan yaaseewɔ bilen-bilen, te ban bɔɔ lεε Yesu di ne wukuwɔ burum Gyerusalem donɔɔ keŋ man. Te Wurubuare saese burum baale mɔ lεε Yesu di.

Ba kekyan Sitifin

⁸ Te Sitifin ŋon Wurubuare ba mo wɔ bεεε boele e nideli, te wɔ doŋ doo wɔ man ne yeε gyakolonŋ nombia na nombia dinaana balan ban man. ⁹ Mɔna Gyudatena baale ban bεε gyaŋee Gyudatena ɔsom deni keŋ bεε baake ke nyi gbeŋa ban bɔɔ tina wɔ yela ne ɔsom deni man ne, fiasεε bεε lεε aŋmaarenŋ na Sitifin. Balan benan baale lee Kirene na Alekesanderia na Silisia na Esia tεεlese man. ¹⁰ Mɔna Wurubuare feliiŋ ŋon faa Sitifin nyansa te wɔ kolosiwɔ nideli mena dɔɔ be te nyiŋ keŋ baa yako bela ya.

¹¹ Keŋ dɔɔ be gyuuwɔ ke feefu do balan baale nyi baa di dekara gyakaa wɔ dɔɔ nyi, “De nyiiwɔ wɔ ne kolosi mmusuo nombia gyakaa de naana Mosesi na Wurubuare dɔɔ.” ¹² Nne te be wɔlεε e fa balan ban na ɔsom kegyiise na mmaraa wolala ban pou, te ba korowɔ seŋ wɔ dɔɔ te ba kyaŋa e gyu donɔɔ kegyiise siaman. ¹³ Mena dɔɔ be gyae balan baale kɔŋ, te be kaa dii akεεε gyakaa wɔ dɔɔ nyi, “Deban kamase na balee kei ne kolosi bo tia de Wurubuare ɔsom deni dinaa keŋ, na Wurubuare mmaraase ŋan Mosesi ba wola daa ne.” ¹⁴ Nawolo nyi de nyiiwɔ ngba wɔ ne yako nyi, “Yesu ŋon wɔ ba lee Nasarete ne, waa yeεεε Wurubuare ɔsom deni dinaa kei la, na waa kyεεkee abɔɔ ŋan pou Mosesi ba mo see daa ne.” ¹⁵ Te nombiadiira ban be

kyaa deni kenj man ne, kee Sitifin ne yididi te be naawo ngba ɔ sia gbɛe te kyɛkeɛ yɛe ngba Wurubuarɛ kpilale sia gbɛe ne.

Sitifin kekolosi donɔɔ kegyiise banj siaman

7 Kenjte Wurubuarɛ sae kegyia ngon bɔɔse Sitifin nyi, "Mena dɔɔ nombia ba ayakon kenja pou yɛe ampan?" ² Botɔɔ te Sitifin tiranɔɔ nyi, "Me tebia na me kyaa, ɛ tei me gyan. Wurubuarɛ ngon ɔ ne di gyoori ne lese na ɔ wose wola de naana Aberaham, debanj kenj ɔ kyaa Mesopotamia tɛele man ne, kenanj wole pete ɔ korowɔ gyuu kekyaa Haran donɔɔ man, ³ botɔɔ te Wurubuarɛ yako e nyi, 'Koro lee n tɛele man na n lonɔtona gyan, na n ke tu gyuu ke kyaa tɛele kenj maa wola nen ne dɔɔ.'

⁴ Mena dɔɔ Aberaham korowɔ lee Kaldea tɛele man, te ɔ gyuuwɔ kekyaa Haran donɔɔ man. ɔ kya yenj wole ne, Wurubuarɛ moo e kaa see tɛele ya akyanj ke dɔɔ kei dɔɔ. ⁵ Tɛele naetɔɔ dokolonj koranj ɔ te fa e botɔɔ nyi dɛɛ bese ngon gbagba ɔ wui ya. Mɔna Wurubuarɛ yakowɔ see nyi, waa mo tɛele kenanj fa ngon na ɔ duulunj man balan. Debanj kenanj mɔ na Aberaham be dana bu koranj gba ya. ⁶ Kenjte Wurubuarɛ yako e nyi, 'N duulunj man balan baa kyaa dei wole daale tɛele dɔɔ bese hɔɔla. Baa moo wɔ yɛe gbenja, na baa yɛe wɔ nyeemandonj na akpanyanjnyanj kulutoonej sɔɔɔonj akpenj anaara (400). ⁷ Mɔna maa wɔɔ tɛele kenanj mantena banj baa mo n duulunj man balan banj yɛe gbenja ne denjele. Kenanj wole na, n duulunj man balan banj baa lee tɛele kenanj man, na be kaa som manj kebo kei.' ⁸ Te Wurubuarɛ na Aberaham bakewɔ see nyi, ngon na ɔ duulunj man balan pou baa kara ba baala wose. Mena dɔɔ Aberaham ka lola ɔ bu Asiki weeya gyanaarate ne te ɔ kara ɔ baala wose. Kenanj wole Asiki mɔ kaa lola Gyekɔpo, te Gyekɔpo mɔ lola de naanaɔ kufu bala banj.

⁹ Gyosefo mɔ yɛe de naanaɔ kufu bala banj man njolo e. Kenj ɔ kegyiise ne kɔla e dɔɔ ne te ba mo e ɔɔ te ɔ ka bese gbenj Igyipite tɛele man, mɔna Wurubuarɛ senjawɔ ɔ wole, ¹⁰ te ɔ lese e lee ɔ diyem pou man. Te ɔ fa e nyansa, te ɔ yela Igyipitetena gyoo Faaro gyae ɔ nombia, mena dɔɔ gyoo ngon moo ɔ dekanjalanj na Igyipite tɛele kenj pou do ngon Gyosefo nyinjmaa man nyi waa kee ne dɔɔ.

¹¹ Debanj kenanj te tanam dinaa daale kaa yalawɔ Igyipite na Kaanan tɛelese pou dɔɔ, te ka moo kaale dinaa mɔ kaa la be dɔɔ. Mena dɔɔ de naanaɔ banj te nyinj weenɛ baa di ya. ¹² Debanj kenj Gyekɔpo be nyii nyi weenɛ kyaa Igyipite ne, te ɔ kpila ɔ bia de naanaɔ banj botɔɔ. ¹³ Be ka bese gyuu Igyipite bolate ne, Gyosefo lese ɔ wose wola ɔ kegyiise banj, te gyoo Faaro mɔ kaa gyeja Gyosefo ɔ lonɔtona banj. ¹⁴ Mena dɔɔ Gyosefo doo ɔ kya Gyekɔpo tiila nyi ngon na ɔ balan pou baa tu kɔɔ Igyipite. Be yaanɔɔle pou yɛe balan sɔɔɔtooro na kufu banonj (75). ¹⁵ Mena dɔɔ Gyekɔpo gyuuwɔ ke kyaa Igyipite, te ngon na ɔ bia pou yekeewɔ botɔɔ. ¹⁶ Ba bese-na ba woya banj kɔɔ Sekyem donɔɔ man, te be kaa wuu wɔ boe bɔɔ kenj Aberaham be kala kɔba lɛe lee Hamɔ bia gyanj ne man.

¹⁷ Debanj kenj Wurubuarɛ nombii ayakonj see fa Aberaham kenj na benaa kekɔɔ ampanj ne, te de balan banj be kyaa Igyipite ne wukuwɔ nideli. ¹⁸ Kenanj wole ne, gyoo wole njolo ngon ɔ ba gyej kolo lee Gyosefo wose man ya ne, kaa dii gyoori Igyipite tɛele kenj dɔɔ.

¹⁹ Mena dɔɔ ɔ yɛe de naanaɔ banj nyeemandonj na akpanyanjnyanj, te ɔ njere wɔ dekanjpasare man nyi baa tirii be bia wole leki na baa nyinj yenj. ²⁰ Mena debanj kenanj man mɔ te ba lola Mosesi, mɔna ɔ te yɛe bu yakaate e Wurubuarɛ siaman ya. Ba weese e ɔ kya deni man te be keele e botɔɔ gyaalanja batooro. ²¹ Lii debanj daale na, be tira e leki debɔɔ man, te gyoo Faaro bu alebu naa e mo ke keele ngba ngon gbagba ɔ bu ne. ²² Ba wola e Igyipitetena nyansa pou. Te ɔ kaa bese walanj dinaa ɔ kekolosi na ɔ tom keyɛe pou man.

²³ Mosesi kedi kulutoonej sɔɔɔla ne, te kɔɔɔwɔ ɔ nyeeman nyi waa koro gyuu ke kee ɔ tebia Iseraetena kekyaa man. ²⁴ ɔ ke gyuu kenj ne, ɔ ke naawɔ ngba Igyipite baale njolo ne naase Iserae baale njolo diyem na, te ɔ gyuuwɔ ke lɛe ɔ dɛɛ baale ngon kɔɔ te ɔ koo Igyipite baale ngon. ²⁵ Mosesi agyuenj man na, ngon gyej nyi ɔ balan banj baa nyii aseɛ nyi Wurubuarɛ waa ta ɔ dɔɔ bo lese wɔ lee be kaale man, mɔna be te nyii aseɛ mena ya. ²⁶ Ke tɛɛ naa ne, ɔ ke naa Iseraetena wolɛwɔlɛ bala mɔ ne yoo, te ɔ gyuuwɔ ɔ kaa pataa wɔ te ɔ yakowɔ nyiaa, 'Me tebia e kee, e wolɛwɔlɛ. Weera dɔɔ te e ne yɛe dɔɔ akpanyanjnyanj mena?' ²⁷ Mɔna ngon ɔ ne yɛe ɔ dɔɔ akpanyanjnyanj ne tɛese Mosesi lee yenanj te ɔ bɔɔse e nyiaa, 'Amɔte moona nenj yɛe de siamante na de nombiadiiri?' ²⁸ 'N ne gyae baa n ka ko manj ngba mena kenj dana n ba ko Igyipite baale ngon ne?'

²⁹ Mosesi kenyii nombii kei ne te ɔ korowɔ yeu gyuu ke kyaa Midian tɛele man bese hɔɔle botɔɔ. Botɔɔ te ɔ yalawɔ te ɔ lola bia baala bala.

³⁰ Kulutoonej sɔɔɔla wole ne, Wurubuarɛ kpilale njolo kaa lese ɔ wose wola Mosesi, boalanj daale kenj ne kpaadeponjfa daale man depampaa nsana Sinai bula kenj gyanj ne. ³¹ Mosesi naa ke na, gyakolonj kyanja e. Te ɔ tuuwɔ benaa ke na waa nyinj naa ke nideli. Botɔɔ te ɔ nyii de Gbenjgyoo Wurubuarɛ woya nyiaa, ³² 'Manj yena n naanaɔ Aberaham na Asiki na Gyekɔpo Wurubuarɛ ngon.' Te gyakolonj gyoo Mosesi te ɔ sereewɔ, mena dɔɔ ɔ te tale kee ke bela ya. ³³ Te de Gbenjgyoo Wurubuarɛ yako e nyiaa, 'Kpee nyanj nkyokotase lee n naawɔ man, nawolo nyi manj Wurubuarɛ gbagba kyaa botɔɔ kenj n senjɛɛ ne. ³⁴ Ampanj, ma te naa me balan banj be kyaa Igyipite ne kaale te me te nyii mena kenj mɔ bɛɛ toronj, mena dɔɔ me te tisi lee adido kɔɔ me kaa lɛe wɔ. Desina n wose na maa kpila nenj Igyipite!'

³⁵ Mosesi kei nombia te be bɛɛwɔ, te be bɔɔse e nyi, 'Amɔte yɛe na nenj de siamante, na de nombiadiiri.' Wurubuarɛ tɛɛwɔ ɔ kpilale ngon ɔ ba lese ɔ wose wola Mosesi deponjfa kenj man ne dɔɔ, yɛe e siamante na nyeelɛere. ³⁶ Mosesi kei yena gyakolonj nombia na nombia dinaana debanj kenj ɔ ba mo Iseraetena lee Igyipite ta be siaman mo wɔ kaa tonj epo yayam kenj, gyuu ke ta depampaa dinaa kenj man kulutoonej sɔɔɔla (40) ne.

³⁷ Mosesi kei yako na Iseraetena nyiaa, 'Wurubuarɛ

waa kpila ɔ dekpɛŋkpɛŋgyɔɔre ɲolo ε gyaŋ ɲgba mena keŋ ɔ be kpila maŋ nɛ. Waa lee bo εmɛε gbagba ε bal-aŋ man.' ³⁸ Mosesi kei na Iseraetena baŋ ke kyaa depampaa keŋ man nɛ, Wurubuare kpilale kaa kolosiwa na e Sinai bula keŋ ɔɔ te ɔ lɛε Wurubuare nyeedoŋ nombia ɲan fa de naanaɔ, te ɲe kaa tuŋa daa mɔ.

³⁹ Mɔna de naanaɔ yɛε deŋele doŋ te be bɛε ɔ nombia ɲan, te be tɛεse e see yenaŋ. Te baŋ be konɔɔse man na, nafa be gyaewaŋ nyi baa bese gyu Igyipite.

⁴⁰ Mena ɔɔ be yako Aarɔn nyi, 'Yɛε bɛɛneŋ fa daa na baa ta de siaman, nawolo nyi ɔɔ gyeŋ kpene keŋ be yɛε Mosesi ɲon ɔ ba mo daa lee Igyipite nɛ ya.'

⁴¹ Weeya ɲenaŋ man te be yɛε nunkyue bu mo yɛε be bane, te be faa ke kedi te be dii be ɔɔ mo lese kpene keŋ baŋ gbagba ba mo be nyiŋmaase yɛε nɛ yele.

⁴² Mena ɔɔ Wurubuare lese ɔ sia yela wɔ, te ɔ moo wɔ fa adido kyolobiise kasom, ɲgba mena keŋ ɔɔ ɲmarase do Wurubuare akpɛŋkpɛŋgyɔɔra tɔne keŋ man nɛ. Ba ɲolo ɲmarasewaŋ nyi Wurubuare kpa, 'O Iseraetena, na maŋ te ε koo wonombia deesi fa kulutooneŋ sɔŋola (40) depampaa dinaa keŋ man ya.

⁴³ E bane Moleki te ε yɛε kanyaŋ deni do ke, na ε bane Refan wulu keŋ ke yɛε ɲgba kyolobii nɛ, te ε moowa sila ε wose.

Baŋ yena banɛε baŋ ε be yɛε nyi ε ka som!
Mena ɔɔ maa yela baa mo ɲon gyu lemlem,
naŋ Babilɔn donɔɔ keŋ wɔle.'

⁴⁴ Depampaa dinaa keŋ man nɛ, na de naanaɔ dana kanyaŋ deni dinaa daale keŋ ne di wɔ adansɛε nyi Wurubuare kyaa be gyaŋ. Be yɛε kanyaŋ deni dinaa kei ɲgba mena keŋ Wurubuare ba lese wola Mosesi nyi waa yɛε ke nɛ. ⁴⁵ De naanaɔ ke lɛε kanyaŋ deni dinaa kei lee be kyaa gyaŋ nɛ, ba moo ke sila be siamante Gyosua kelii tɛεle keŋ Wurubuare be yeli ɔɔ yoo gegi ke balan te ɔ be lɛo ke fa wɔ nɛ man. Kanyaŋ deni dinaa kei doowa botɔɔ kelii debar keŋ Defidi be kaa di gyoori nɛ. ⁴⁶ Defidi kei nombia gyoo Wurubuare sia, te ɔ yako Wurubuare nyi waa fa e gbɛε na waa baŋ ɔsom deni dinaa gbagba fa ɔ naana Gyekɔpo Wurubuare ɲon. ⁴⁷ Mɔna ɔ bu Solomɔn kaa baŋa na ɔsom deni dinaa kenan. ⁴⁸ Mɔna Wurubuare ɲon ɔ kela kpene kamase nɛ, bɛε kyaa deni keŋ ɔɔ mo nyiŋmaase ma ke nɛ man ya. Wurubuare dekpɛŋkpɛŋgyɔɔre ɲolo yako mena nombii kei nyiaa,

⁴⁹ De Gbɛŋgyoo Wurubuare kpa,
'Adido te me gyoo gbeli kyaa,
te tɛεle ɔɔ yena me nae dɛεsee.

Wɔŋ deni dinɔɔ yaa ε ke ma fa maŋ,
yaa alɛŋ te maa kyaa fɛεfo?

⁵⁰ Na maŋ gbagba yɛεna abɔɔ keŋa pou yee? "

⁵¹ Te Sitifin yako wɔ bela nyiaa, "εmɛε konɔɔyɔŋtɛna, ε dana konɔɔyɔŋ ɲgba balan baŋ ɔɔ ne nyii Wurubuare dei ya nɛ, te ε ne yɛε deŋele doŋ ɲgba ε kyaa nɛ. Nawolo nyi debar kamase na ε na koro seŋ tia Wurubuare felin ɲon. ⁵² Wurubuare dekpɛŋkpɛŋgyɔɔre ɲolo kyaaawa keŋ ε naanaɔ te naase e diyem yee? Ba koo Wurubuare kpilala baŋ ɔɔ wula yako see nyi Yesu

Kristo ɲon ɔ nombia tenɛε nɛ waa kɔŋ nɛ, te nɛnɛε ε lese Yesu ɲonaŋ fa te ba koo e. ⁵³ εmɛε yena baŋ ε be nyiŋ Wurubuare mmaraase ɲan lee ɔ kpilala gyaŋ, mɔna ε te di ɲe ɔɔ ya."

Be ke funjii Sitifin boya

⁵⁴ Debar keŋ donɔɔ kegyiise baŋ be nyii nombia keŋa nɛ, be sia yɛεwa ɔ ɔɔ te ba gyeŋa baŋ nideli. ⁵⁵ Mɔna Sitifin ɲon Wurubuare felin ɲon doo ɔ man nideli nɛ kɛε adido na, te ɔ naa Wurubuare gyoorobiiri keŋ, na Yesu mɔ seŋεε Wurubuare dunoluŋ ɔɔ. ⁵⁶ Te Sitifin yakowa nyiaa, "ε kɛε, mɛε naa ɲgba adido ta toro, na Deniwalan Bu ɲon seŋεε Wurubuare dunoluŋ ɔɔ." ⁵⁷ ɔ keyako mena nɛ te kegyiise baŋ moo be nyiŋmaase ɔ ba deŋela, te be fae yeesa keŋkeŋ. Karatete te be popou kaa wuuwa ɔ ɔɔ, ⁵⁸ te be wɔŋee e lee donɔɔ keŋ man ke funjii e boya. Baŋ ɔɔ gyu be kaa funjii e boya nɛ, kpɛε ba kegba wurikyimse ɲan fa tobaale ɲon bɛε baake e nyi Sɔɔ nɛ. ⁵⁹ Be kee funjii Sitifin boya ɲan nɛ, na ɔ ne fane nyi, "Me Gbɛŋgyoo Yesu, lɛε ma woo." ⁶⁰ Botɔɔ te ɔ ɲmiŋawa ɔ doona ɔɔ te ɔ fae yeesa nyiaa, "Me Gbɛŋgyoo Yesu, na mo nombiakumɛε keŋa ɔ wɔ kom ya." ɔ kekolosi nombia keŋa taŋ pɛ, te ɔ kara weesi. Be kɛε ko Sitifin na Sɔɔ mɔ seŋεε botɔɔ ɔ na do wɔ kakyen.

Sɔɔ ke naase Kristotena diyem

8 Lee wee kenan te be fiaseε bɛε naase Kristotena dikpii keŋ diyem nideli Gyerusalem donɔɔ man. Mena ɔɔ Kristotena baŋ pou yaaseewaŋ laŋ Gyudia na Samaria tɛεlese man, kaase kpilala baŋ baagen Gyerusalem donɔɔ man. ² Keŋte balan baŋ bee yee Wurubuare nɛ, baale gyuuwa kewuu Sitifin te be wii ɔ lia nideli. ³ Mɔna Sɔɔ korowa seŋ ɔ ne naase Kristotena baŋ diyem nideli. ɔ na gyoo akpaŋalanse man ke wɔŋee Kristotena ala na baala gyu ketɔ deni.

Filipo yako Wurubuare nombia Samaria tɛεle man

⁴ Yenaŋ kamase keŋ Kristotena baŋ be yaasee gyu nɛ, be kolosi Wurubuare nombia ɲan fa balan. ⁵ Te Filipo gyuu Samariatena donɔɔ dinaa daale man keyako Wurubuare nombia nyi, Yesu Kristo yena nyeelɛere ɲon Wurubuare be yako see nyi waa kɔŋ nɛ. ⁶ Debar keŋ balan burum baŋ be nyii nombia ɲan Filipo be yako, te ɔɔ naa gyakolon nombia ɲan ɔ be yɛε nɛ ɔɔ, be tei ɔ nombia ɲan nideli. ⁷ Filipo kekolosi keŋ nɛ, balan baŋ felinkumɛε doo be man nɛ fae yeesa keŋkeŋ, te felinkumɛε ɲan leewa be man. Te baŋ mɔ be baamense ba yekee, na ɔtakasese burum mɔ wose yɛε wɔ doŋ. ⁸ Mena ɔɔ yɛε donɔɔ kenan mantena baŋ pou gyon nideli.

⁹ Donɔɔ kenan man na balee ɲolo kyaa botɔɔ keŋ bɛε baake e nyi Simɔn. ɔ ne yɛε baalabiiri nombia wola Samariatena, keŋ nyi ba wose na gbirisi wɔ. ɔ ne gyina ɔ wose adido wola ɔ wose nyi ɔ yɛε walaŋ dinaa ɲolo e.

¹⁰ Mena ɔɔ walaŋ kamase, bia na kegyiise pou ne tei e te bɛε yako nyi, "Nɔn yena Wurubuare doŋ keŋ bɛε

baake nyi donj dinaa ne." ¹¹ Ɔ ta mo Ɔ baalabiiri nombia kenja wola wɔ yela ba wose te gbirisi wɔ kyare, mena dɔɔ bɛɛ lɛɛ e di nideli. ¹² Mɔna Filipino ke yako wɔ Wurubuarɛ gyoori na Yesu Kristo wose man nombia njan nɛ be lɛwɔ di, te be sɔɔ ala na baala pou Wurubuarɛ lonj. ¹³ Simɔn gbagba mɔ lɛɛ nombia njan di te be sɔɔ e Wurubuarɛ lonj, te Ɔ moo Ɔ wose do na Filipino nideli. Te gyakolonj nombia na nombia dinaana njan Ɔ be naa Filipino ne yɛɛ dɔɔ, Ɔ wose gbirisi e.

¹⁴ Debanj kenj Yesu kpilala banj be kyaa Gyerusalem be nyii nyi Samariatena te lɛɛ Wurubuarɛ nombia njan di nɛ, be kpila Pita na Gyɔn be gyanj. ¹⁵ Ba kekɔnj kaa gyoo na, be fanewɔ fa wɔ nyi Wurubuarɛ waa mo Ɔ felinj njon do be man. ¹⁶ Nawolo nyi na Wurubuarɛ ta moo ta Ɔ felinj njon do banj Samariatena benanj man njo- lo man ya. Be sɔɔ wɔ Wurubuarɛ lonj bo lee de Gbenjyoo Yesu waagenj yeke man. ¹⁷ Te Pita na Gyɔn moo be nyinjmaase gyakaa be dɔɔ te be fanewɔ fa wɔ, te Wurubuarɛ moo Ɔ felinj njon do be man. ¹⁸ Simɔn naawɔ nyi Yesu kpilala banj ka mo be nyinjmaase gyakaa balan banj dɔɔ fane fa wɔ nɛ, Wurubuarɛ moo Ɔ felinj njon do be man kenj te Ɔ lese kɔba waa fa wɔ, ¹⁹ te Ɔ yako wɔ nyiaa, "Ɛ mo mena donj kei fa manj mɔ, na walanj kamase njon maa mo me nyinjmaa gyakaa Ɔ dɔɔ na, Wurubuarɛ ka mo Ɔ felinj njon do Ɔ man." ²⁰ Te Pita yako e nyi, "Wurubuarɛ waa yela emɛɛ na n kɔba pou ka gyoo boalanj man. Nawolo nyi n te yɛɛ nya agyuenj nyi n ka mo kɔba lɛɛ Wurubuarɛ kolo anefanj. ²¹ N be dana dedii yaa dasenjae da tom kei man ya, nawolo nyi n konɔɔ man nombia ba tenɛɛ Wurubuarɛ siaman ya. ²² Kyɛɛ-kee nya agyuenj lee n nombiikum kei man, na n kefane fa de Gbenjyoo Wurubuarɛ na waa mo ke kyɛɛ nenj. ²³ Nawolo nyi ma te naa nyi n dana sibiikum, te nombiakumɛɛ te di n dɔɔ." ²⁴ Te Simɔn yako wɔ nyi, "Mɛɛ waase njon bo ɛ fane fa de Gbenjyoo Wurubuarɛ fa manj, na njan pou ɛ be yako nɛ man dokolonj gba be kɔnj me dɔɔ ya." ²⁵ Pita na Gyɔn kekolosi Wurubuarɛ nombia njan di adansɛɛ lee Yesu Kristo wose man tanj nɛ, te ba besewɔ lanj Gyerusalem donɔɔ man. Be ka bese beee gyuu kenj nɛ, be kolosi Kristo nombia kpaakpaa njan Samariatena akuraase burum man.

Filipo na Itiopia baale njolo wose man nombia

²⁶ De Gbenjyoo Wurubuarɛ kpilale njolo lee adido kaa yako Filipino nyiaa, "Koro desina n wose na n ka mo ata yenanj gbɛɛ bene kenj ba lee Gyerusalem ne gyuu Gasa donɔɔ man nɛ." ²⁷ Kenj te Filipino korowɔ desina Ɔ wose moo gbɛɛ. Ɔ kee gyuu kenj na te Ɔ ke gyanjɛ na Itiopia baale saayete njolo. Ɔ yɛɛ Itiopia ala gyoo njon bɛɛ baake e nyi Kandase nɛ wose man walanj kegyia njolo e. Njon ne kɛɛ na ala gyoo njon kɔba pou dɔɔ. Balee kei gyuu Gyerusalem bo ka som Wurubuarɛ, ²⁸ te Ɔ besewɔ kaa lanj Ɔ ne gyuu Ɔ dɛɛ. Na Ɔ kyaa anebiliinjibii daale man kenj dɛɛkyɔnjɛ ne wɔnjɛe na ke. Ɔ kyaa Ɔ ne kala Wurubuarɛ dekpɛnjkpɛnggyɔre Yesaya tɔne. ²⁹ Te Wurubuarɛ felinj njon yako Filipino nyi, "Tuu benaa anebiliinjibii kenj." ³⁰ Kenj te Filipino yeuwɔ gyuu botɔɔ, te Ɔ ke nyiiwɔ ngba balee njon ne kala kolo lee Wurubuarɛ

dekpɛnjkpɛnggyɔre Yesaya tɔne kenj man nɛ te Filipino bɔɔɔ e nyi, "Mena dɔɔ n ne nyii kpene kenj n ne kale nɛ man?" ³¹ Te balee njon tiranɔɔ fa Filipino nyi, "Sena te maa tale nyii ke man, kenj njolo ta lese ke man fa manj ya?" Te Ɔ baake Filipino nyi waa gyanj kaa kyaa Ɔ gyanj.

³² Na Wurubuarɛ nombia njan bɔɔ njmarase see te Ɔ ne kale yena nyi,

"Ba te kparaa e lanj ngba nam njon beee gyuu be kaa ko e nɛ.

Ɔ yɛɛ ngba nambu njon bɛɛ kɛɛɛ Ɔ wona te Ɔ senjɛɛ yididi nɛ.

Ɔ te wii koranj gba ya.

³³ Be tisinaa e tɛɛle man, do e desenj, te be sukutii Ɔ nombia do.

Amɔ ne gyae la waa tale yako kolo lee Ɔ duulunj man balan wose man, ngba bɔɔ ko e bilenj nɛ."

³⁴ Botɔɔ te Itiopia baale kegyia njon bɔɔɔ Filipino nyiaa, "Kegyia waaseda, amɔte wose man nombia yaa Wurubuarɛ dekpɛnjkpɛnggyɔre kei ne yako nɛ, njon gbagba yaa walanj wɔle njolo bo?" ³⁵ Te Filipino senjawɔ Wurubuarɛ nombia njan bɔɔ kale nɛ dɔɔ yako e Yesu wose man nombia njan.

³⁶ Be kee gyuu kenj nɛ, te be ka leewɔ lonj daale dɔɔ. Botɔɔ te balee njon bɔɔɔ Filipino nyiaa, "Kɛɛ lonj daale yaa kei, wonj ne tɔɔ na manj gbɛɛ na Wurubuarɛ lonjkesɔ?" ³⁷ Te Filipino yako e nyi, "Akparaa n mo n konɔɔ pou lɛɛ Kristo di na, gbɛɛ doo nyi maa sɔ nenj Wurubuarɛ lonj." Balee njon mɔ yakowɔ nyiaa, "Mɛɛ lɛɛdi nyi Yesu Kristo yena Wurubuarɛ bu njon." ³⁸ Mena dɔɔ balee njon yela anebiliinjibii kenj senjawɔ, te njon na Filipino pou tisiwɔ ka gyoo lonj kenj man te Filipino sɔɔ e Wurubuarɛ lonj. ³⁹ Be ka lee lonj kenj man nɛ, te de Gbenjyoo Wurubuarɛ felinj njon moo Filipino lanj debokenanj man, mena dɔɔ balee njon te naa e bela ya. Mɔna balee njon besewɔ mo Ɔ gbɛɛ Ɔ ne gyuu gyonj man. ⁴⁰ Filipino kɛɛwɔ na, Ɔ kyaa Asotuse donɔɔ man. Ɔ tɛɛwɔ donɔɔɔ njan man kolosi Kristo nombia njan, kaboena Ɔ gyuuwɔ ka lee Kaesaria donɔɔ man.

Sɔɔl keɛɛ Yesu di

9 Weeya njenanj pou man na Sɔɔl sɛɛ Ɔ ne njmaase de Gbenjyoo Yesu silala banj nyi waa ko wɔ. Mena dɔɔ Ɔ gyuu Wurubuarɛ sae kegyia njon gyanj, ² ka sola e lɛɛ Ɔ nyinjmaa man tɔne kenj gyae ke fa e donj na waa mo gyuu Damasekuse donɔɔ man kefa Gyudatena ɔsom denɛɛ man kegyiise banj. Na baa fa e gbɛɛ waa kyanj walanj kamase, ala na baala banj pou Ɔ naa nyi be silana Yesu kawola wɔle kei nɛ. Na waa nyinj kyanj wɔ kɔnj Gyerusalem donɔɔ man kaa tɔ deni. ³ Ɔ ke gyuu ka benaa Damasekuse donɔɔ nɛ, debokenanj man te boalanj daale lee adido kaa njmaale polɛ kilisi e. ⁴ Mena dɔɔ Ɔ leewɔ yala te Ɔ nyii woya njaaale baake e bɔɔɔ nyi, "Sɔɔl, Sɔɔl, weera dɔɔ te n ne naase manj diyem mena?" ⁵ Botɔɔ te Sɔɔl tiranɔɔ bɔɔɔ e nyiaa, "Nyanj amɔte njonanj me Gbenjyoo?" Te njon mɔ yako e nyiaa, "Manj yena Yesu njon n ne naase diyem nɛ. ⁶ Mɔna koro na n ke gyuu donɔɔ kenj man, na baa yako nenj kpene kenj

kaboena nyi nya yee.”⁷ Balan ban ban na Sɔɔl dɔŋɛɛ ne, ba woya yeuwo lee be gyan ken ba te tale gyusu be kɔɔ ya. Ban mɔ nyii kɔwɔya ŋan, mɔna ba te naa ŋolo ya.⁸ Sɔɔl korowɔ seŋ te kɔ gyusu kɔ sia mɔna kɔ te tale naa kolo ya, mena dɔɔ be kyanja e kɔ nyinmaa man, te ba moo e gyu Damasekuse donɔɔ man.⁹ Kɔ kyaawɔ botɔɔ weeya kpaakpa aatooro ken nyi kɔ bɛɛ naa ya, te kɔ bee dii ya, te kɔ bɛɛ nyɔɔ kɔ ya.

¹⁰ Na Yesu silale ŋolo kyaa Damasekuse botɔɔ ken bɛɛ baake e nyi Ananiase. Kɔ nyiiwɔ de Gbenjyoo baake e ŋgba doseɛ man ne nyi, “Ananiase.” Te kɔ kpaawɔ nyi, “Me Gbenjyoo man yaa!”¹¹ Te de Gbenjyoo Yesu yako e nyi, “Koro gyu Gyuda dɛɛ, ke kyaa gbɛɛnaa ken bɛɛ baake ke nyi gbɛɛnaa ken ka Tenɛɛ ne nɔɔman, na n ke bɔɔse Sɔɔl ŋon kɔ ba lee Tasuse ne dɔɔ. Kɔ kyaa botɔɔ kɔ ne fane.”¹² Wurubuare ta lese wola ŋon Sɔɔl mɔ ŋgba doseɛ man ne nyi, balee ŋon bɛɛ baake e nyi Ananiase ne, te kɔŋ kɔ kaa mo kɔ nyinmaase gyakaa kɔ dɔɔ, na waa bese naa bela.”¹³ Ananiase tiranɔɔ nyiaa, “Me Gbenjyoo, balan burum te yako man balee kei wose man nombia, na mena ken kɔ be yee n balan ban be kyaa Gyerusalem donɔɔ man ne akpanyanjan.”¹⁴ Kɔ lɛɛ tɔne ken ne fa e don baa lee Gyudatena saese kegyiise gyan kɔŋ Damasekuse kebo, na kɔ kaa kyan ban pou bɛɛ som neŋ ne.”¹⁵ Kenje de Gbenjyoo Yesu tiranɔɔ fa Ananiase nyiaa, “Gyu kɔ gyan, nawolo nyi man lese na e nyi waa som man, na waa yela ban pou ba te yee Gyudatenawɔ ya, na be gyoonen na Iseraetena pou ke nyii ma yele.”¹⁶ Man ne gyae la maa wola e mena ken kaboena nyi waa naa diyem nideli lee ma yele dɔɔ.”

¹⁷ Kenje Ananiase gyuuwɔ ka gyoo dekanjan ken man. Te kɔ moo kɔ nyinmaase gyakaa Sɔɔl nyee dɔ fane nyiaa, “Me dɔɔ Sɔɔl, de Gbenjyoo Yesu ŋon kɔ ba lese kɔ wose wola neŋ gbɛɛnaa man deban ken ne kɔŋ kebo ne, ŋon kpila na man n gyan nyi me kaa fane fa neŋ na n kabese naa. Na Wurubuare kenyiŋ mo kɔ felin ŋon do n man.”¹⁸ Debokenan man te kolo leewɔ kɔ sia ŋan man yala ŋgba kpebi dɔɔlɛɛ bia ne, te Sɔɔl sia ŋan gyusuwɔ, te kɔ besewɔ kɔ ne naa bela. Kɔ korowɔ seŋ te ba ke sɔɔ e Wurubuare loŋ.¹⁹ Kenan wɔle te be faa e weenɛɛ. Kɔ ke di tan ne, kɔ wose besewɔ yee e don. Te kɔ dii weeya akalanseɛ ŋaale Yesu silala ban gyan Damasekuse donɔɔ man botɔɔ.

Sɔɔl kekolosi Wurubuare nombia Damasekuse

²⁰ Debokenan man te Sɔɔl fiasɛɛ kɔ ne kolosi Yesu nombia Gyudatena kɔsom denɛɛ man nyi, Yesu yena Wurubuare bu ŋon.²¹ Ban pou bɔɔ nyii e ne wose gbirisi wɔ, te be bɔɔse dɔŋa nyi, “Na balee kei kyaa la Gyerusalem donɔɔ man kɔ ne naase ban bɛɛ som Yesu ne diyem yee? Na ken dɔɔ te kɔ kɔŋawɔ kebo kɔ kaa kyan wɔ na waa mo wɔ gyina saese kegyiise ban yee?”²² Te Sɔɔl besewɔ nyin don kpu te kɔ kolosiwɔ lese ŋe man nideli fa Gyudatena ban nyi, Yesu yena nyeeleere ŋon Wurubuare be yako see nyi waa kɔŋ ne. Kɔ kolosiwɔ nideli ken nyi Gyudatena ban be kyaa Damasekuse donɔɔ man ne, te tale gyusu be kɔɔ bela ya.²³ Weeya ala ŋaale wɔle ne, Gyudatena kegyiise gyanjewe yee

nyii baa ko Sɔɔl.²⁴ Mɔna Sɔɔl nyii be nombiakumɛɛ ŋan bɔɔ bake kɔ nyeeman ne. Nelim na ka weese pou na, bɛɛ deke donɔɔ ken anaanɔɔse ŋan na baa nyin ko e.²⁵ Mɔna nelim daale ne, kɔ kaseela ban moo e do dokyonolon man, te be tisinaa e mo nfansere man gbaa dekyan ken bɔɔ maa kilisi donɔɔ ken ne, te kɔ yeuwo lan Gyerusalem.

Sɔɔl kegyu Gyerusalem

²⁶ Sɔɔl ka bese gyu Gyerusalem donɔɔ man ne, kɔ gyawɔ nyi waa mo kɔ wose kpu na Yesu silala ban. Mɔna be popou ne yee nawolo nyi na ba te lɛɛ ta di nyi, ŋon mɔ ta bese Yesu silale gbagba ya.²⁷ Kenje Banabase moo e gyu Kristo kpilala ban gyan. Te kɔ yako wɔ mena ken Sɔɔl be naa de Gbenjyoo Yesu Damasekuse gbɛɛnaa man, na mena ken de Gbenjyoo Yesu be kolosi na e, na mena ken kɔ be gyɔ kɔ konɔɔ mo Yesu yele keyako Wurubuare nombia ŋan Damasekuse donɔɔ man ne.²⁸ Mena dɔɔ Sɔɔl kpuuwɔ na Yesu silala ban. Kɔ kyaawɔ be gyan te be gyɔ kɔ be konɔɔ ta na Gyerusalem donɔɔ kolosi Wurubuare nombia ŋan lee de Gbenjyoo Yesu yele man.²⁹ Sɔɔl kolosiwɔ nideli te ŋon na Gyudatena ban bee kolosi Giriki dei ne, lɛɛ anmaareŋ nideli. Te be gyae gbɛɛ ken baa mo ko e.³⁰ Mena dɔɔ Yesu silala ban ka gyeŋ mena ne, ba moo e gyu Kaesaria donɔɔ man te be yela kɔ lanja Tasuse.³¹ Mena dɔɔ Kristotena ban be kyaa Gyudia na Galelia na Samaria tɛɛlese man ne, wose fɛɛ wɔ mena deban kenan man. Be lɛɛ Yesu nombia ŋan di nideli, te be tɛɛwɔ Wurubuare kegyaebii man, te Wurubuare felin ŋon doo wɔ kakyen te be wukuwɔ kpu.

Pita kekyo Anease na Dɔkase

³² Kɔŋawɔ deban daale nyi Pita keta kɔ ne kila tɛɛle ken ne, kɔ gyuu Lida donɔɔ man kɔ kaa kɛɛ Kristotena ban be kyaa botɔɔ ne.³³ Kenje kɔ ke naa balee ŋolo na kɔ yele yena Anease ŋon kɔ wose pou ba yem ne. Kɔ doowɔ dofonon dɔɔ kulutooneŋ gyanaara ken kɔ bɛɛ tale koro ya.³⁴ Botɔɔ te Pita baake e nyiaa, “Anease kɛɛ, Yesu Kristo te kyɔ neŋ n kawee. Koro seŋ na n ke bɔ n dofonon!” Debokenan man te Anease korowɔ seŋ.³⁵ Balan ban pou be kyaa Lida na Sarɔn kena Anease dɔŋɛɛ ne, be lɛɛ de Gbenjyoo Yesu nombia ŋan di te ba bese kɔ silala.

³⁶ Na alo ŋolo mɔ kyaa Gyopa ken ŋon mɔ yee Yesu silale e te kɔ yele yena Tabita. Giriki dei man na baa baake e nyi Dɔkase ken nawolo nyi ŋaa. Deban kamase na alo kei ne yee deeli fa balan, te kɔ ne kyɔ ayematena mɔ nideli.³⁷ Deban kenan man ne, kɔ gyoo kawee te kɔ yenjawɔ. Te be sɔɔ e teeli abansoro deni daale man.³⁸ Lida na Gyopa donɔɔse tan lem na dɔŋa ya. Te kaseela ban be kyaa Gyopa kenyi nyi Pita kyaa Lida ne, be kpila tewulɛɛ bala gyu kɔ gyan nyi, “Pita, waaseda, yee bilen na n kekɔŋ de gyan.”

³⁹ Mena dɔɔ Pita korowɔ sila wɔ. Be ka gyoo botɔɔ ne te ba moo e gyu deni adidote ken man. Te liala ban pou kaa yilaawɔ kilisi Pita bee wii, na bɛɛ mo kegbase

na abɔɔ ɲan Tabita be ɲare fa wɔ pɛte ɔ ba yem ne wola e.⁴⁰ Kenɛte Pita lese be popou lee deni kenɛ man, te ɔ ɲminɲawɔ ɔ doona dɔɔ te ɔ fanewɔ. Te ɔ besenawɔ kɛɛ woo ɲon te ɔ yakowɔ nyiaa, "Tabita, koro!" Te woo ɲon gyuuɔ ɔ sia, te ɔ kena Pita nɛ, ɔ korowɔ kyaa.⁴¹ Kenɛte Pita kyanɛ e ɔ nyinɲmaa man kyɔ e te ɔ korowɔ seɲ. Te ɔ baake Yesu silala baɲ na liala baɲ, te ɔ moo Dɔkase do wɔ be nyinɲmaa man na ɔ delena.⁴² Nombia kenɛ yaaseewɔ kila Gyopa kenɛ pou, te balan burum kaa lɛɛ de Gbenɲgyoo Yesu di.⁴³ Kenan wɔle na Pita dii weeya burum Gyopa donɔɔ man botɔɔ. Na ɔ kyae Simɔn ɲon ɔ ne yɛɛ wonembia tɔna wose man tom nɛ gyanɛ.

Pita kekolosi Wurubuare nombia fa Kɔnelio

10 Balee ɲolo kyaawɔ Kaesaria donɔɔ man na ɔ yelee yena Kɔnelio. ɔ yɛɛ Itali tɛɛle yoonɔɔtɛna dikpii siamante e. Na yoonɔɔtɛna sɔɲonɔɲ doo la ɔ tɛɛ.² ɔ yɛɛ walaɲ ɲon ɔ ba mo ɔ wose fa Wurubuare, te ɲon na ɔ dekpɔɲalanɲmantena pou ne yee Wurubuare nideli. ɔ dana wɔe fa Gyudatena ayematena te ɔ ne fane fa Wurubuare debarɲ kamasɛ.³ Wee daale balinɔɔ weese debarɲ atoorote nɛ, ɔ naa kolo na ɔ sia ɲgba doseɛ man nɛ. ɔ naa Wurubuare kpilale ɲolo ta lee adido kɔɲ ɔ gyanɛ te ɔ baake e nyi, "Kɔnelio."⁴ Te Kɔnelio kɛɛ e yididi gyakolonɲ man te ɔ bɔɔɔ e nyi, "Me Gbenɲgyoo weera?" Kenɛte Wurubuare kpilale ɲon yako e nyiaa, "Wurubuare te lɛɛ n kefane. ɔ te naa mena kenɛ n ne yɛɛ wɔe fa ayematena baɲ, te ɲe ta gyoo ɔ sia.⁵ Mena dɔɔ kpila balan gyoo Gyopa donɔɔ kenɛ man, be kaa baake walaɲ ɲon bɛɛ baake e nyi Simɔn yaa Pita nɛ.⁶ ɔ kyaa Simɔn ɲon ɔ ne yɛɛ wonembia tɔna wose man tom nɛ dɛɛ. ɔ dɛɛ kyaa ɛpo nɔɔman."⁷ Wurubuare kpilale ɲon kekɔɲ kaa kolosi fa e taɲ te ɔ be lam nɛ, Kɔnelio baake ɔ dekpɔɲalanɲ man tewulɛɛ bala, na yoonɔɔtɛna baɲ bee gyee e nɛ man ɲolo, ɲon ɔ benaa na e te ɔ ne yee Wurubuare nɛ.⁸ Te ɔ yako wɔ kpene kenɛ pou be kɔɲ nɛ, te ɔ kpila wɔ Gyopa donɔɔ man.⁹ Tɛɛ kena weesetɛnɛn kenɛ be dɔɲ bee gyuu te be ka benaa Gyopa donɔɔ kenɛ nɛ, debarɲ kenanɲ te Pita mɔ gyanɲawɔ lan abansoro dɔɔ ɔ kaa fane.¹⁰ Tanam kyanɛ e te ɔ gyae kolo waa di, mɔna debarɲ kenɛ bɛɛ saa weenɛɛ ɲan nɛ, ɔ naa kolo na ɔ sia ɲgba doseɛ man nɛ.¹¹ ɔ naawɔ ɲgba adido ba toro na, te ɔ naa kolo ɲgba kyanɲ dinaa daale nɛ, na be dana ke nɔɔɔɔɔɔ anaara ɲan man lee adido, te be tisinaa ke kaa see tɛɛle man.¹² Na wonembia kpookpoo doo ke man. Baɲ be dana nawɔɔ anaara, na baɲ bee tuu be tɔɔɔ dɔɔ, na baɲ bee furufu nɛ doo ke man.¹³ Kenɛte ɔ nyii nɔɔwɔya ɲaale nyi, "Pita, koro na n ka ko di."¹⁴ Te Pita yakowɔ nyi, "Koa, dee gyoo lem me Gbenɲgyoo, nawolo nyi me te dii ta kolo kum yaa kpene kenɛ dɛɛ kɔle nɛ see ya."¹⁵ Te nɔɔwɔya ɲan besewɔ yako e bela nyi, "Kpene kenɛ Wurubuare be lɛɛ do nyi ke dei nɛ, na baake ke nyi kolo anekɔlanɲ bela ya."¹⁶ Kei yɛɛwɔ mena betabotooro. Te debokenanɲ man ba moo kyanɲ kenɛ lan adido bela.¹⁷ Pita kekyaa ɔ na gyuenɲ nombia ɲan ɔ be naa nɛ wose man nɛ, na Kɔnelio kpilala baɲ mɔ te bɔɔɔɔɔ gyoo

kena dekpɔɲalanɲ kenɛ man Simɔn kyaa, te be gyuuwɔ ka seɲ ka denanɔɔ man.¹⁸ Kenɛte be baake ɲolo dekpɔɲalanɲ kenɛ man bɔɔɔ e nyiaa, "Kɛbo te balee ɲon bɛɛ baake e nyi Simɔn Pita nɛ kyaa?"¹⁹ Na Pita sɛɛ ɔ na gyuenɲ nombia ɲan ɔ be naa nɛ wose man, te Wu-rubuare felinɲ yako e nyiaa, "Simɔn, nyii kɛbo, tewulɛɛ batooro baale ne gyae nɛɲ."²⁰ Mena dɔɔ desina n wose na n ke tisi gyoo be gyanɛ. Sila wɔ ta, na lɛɛ n wose an-maarenɲ ya nawolo nyi man kpila na wɔ."²¹ Mena dɔɔ Pita tisiwɔ gyoo balan baɲ gyanɛ te ɔ ke yako wɔ nyiaa, "Man yena walaɲ ɲon ɛ ne kɛo nɛ. ɛ keta gyakolonɲ?"²² Kenɛte balan baɲ tiranɔɔ nyiaa, "De gbenɲgyoo yoonɔɔtɛna dikpii siamante ɲon bɛɛ baake e nyi Kɔnelio nɛ kpila na daa n gyanɛ. ɔ yɛɛ walaɲ ɲon ɔ ne yee Wurubuare, te ɲon na e mɔ nsana dei, te Gyudatena pou ne bu e. Wurubuare kpilale ɲolo kɔɲala kaa yako e nyi, waa kpila kaa mo nɛn kɔɲ ɔ gyanɛ, na waa nyii kpene kenɛ n dana fa e."²³ Te Pita moo balan baɲ gyoo ɔ dɛɛ, te ɔ yela be doowɔ ɔ gyanɛ.

Tɛɛ kena kenɛ nɛ, Pita desina ɔ wose te ɲon na wɔ pou lanɲawɔ. ɔ tebia Kristotena baale mɔ leewɔ Gyopa sila wɔ gyoo.²⁴ Tɛɛ kena te ba gyoo Kaesaria, na Kɔnelio ne kɛɛ be gbɛɛ mena dɔɔ ɔ yilaa ɔ lonɲona na ɔ gyoona kpaakpaa nyibaɲ.²⁵ Pita ka gyoo dekpɔɲalanɲ kenɛ man nɛ, Kɔnelio kaa gyanɛewɔ na e te ɔ tisiwɔ bunɲ ɔ nawɔɔɔɔ obuo man.²⁶ Kenɛte Pita yako e nyi "Koro, na yɛɛ mena ya. Nawolo nyi man mɔ yɛɛ deniwalaɲ e ɲgba nyan nɛ."²⁷ Te ɲon na Pita moo afa keyɔɔ mo gyoo dekpɔɲalanɲ kenɛ man, te Pita ke naa balan burum baɲ pou bɔɔ yilaa botɔɔ nɛ.²⁸ Te ɔ yako wɔ nyi, "ɛmɛɛ gbag-ba ɛ gyenɲ nideli nyi nafɔ daa Gyudatena ɔsom kɛɛ wolo man na, gbɛɛ be doo kenɛ nyi Gyuda baale ka mo ɔ wose do na walaɲ ɲon ɔ te yɛɛ Gyuda baale e ya, yaa waa gyoo ɔ gyanɛ ya. Mɔna Wurubuare ta lese wola man nyi, me na kɛɛ walaɲ ɲolo nyi ɔ yɛɛ walaɲ yakaate e ya.²⁹ Lee mena dɔɔ n ke kpila baake man na, ma te bɛɛ nyi mɔ kɔɲ ya. Mɛɛ gyae maa nyii kpene kenɛ dɔɔ n be kpili baake man."³⁰ Botɔɔ te Kɔnelio tiranɔɔ nyiaa, "Weeya anaara yaa ɲgba me kyaa me dɛɛ mɛɛ fane balinɔɔ weese ɲgba debarɲ atoorote man nɛ, deboke-nanɲ man te baale ɲolo kaa bɛɛwɔ lee me dɔɔ. Na ɔ doona abɔɔ ɲan ne ɲalakee nɛ, te ɔ kaa seɲawɔ me siaman.³¹ Te ɔ yako man nyi, 'Kɔnelio, Wurubuare te nyii n kefane te ɔ ne tɔɔɔ n wɔe kenɛ n dana fa ayematena nɛ, mena dɔɔ³² kpila gyoo Gyopa donɔɔ man ke baake Simɔn Pita, ɔ kyaa Simɔn ɲon ɔ ne yɛɛ wonembia tɔna wose man tom te ɔ dekpɔɲalanɲ kyaa ɛpo nɔɔman nɛ gyanɛ."³³ Mena dɔɔ te me kpila balan n gyanɛ deboke-nanɲ man. N yɛɛ ke nideli ɲgba n be kɔɲ nɛ. Nɛnɛɛ de popou te kaa gyanɛee kɛbo Wurubuare siaman dɛɛ daa nɛɲ, na dee nyii nɔɔwɔya ɲan de Gbenɲgyoo Wurubuare kpa nya yako daa nɛ."

Pita kekolosi

³⁴ Botɔɔ te Pita gyinaa ɔ nɔɔwɔya nyi, "Nɛnɛɛ dɔɔ ma te naa ampanɲ nyi balan pou yɛɛ kyɛkyɛɛ Wurubuare siaman, te ɔ bɛɛ kɛɛ ɲolo siaman ya.³⁵ Mɔna walaɲ kamase ɲon ɔ ne yee e te ɔ ne yɛɛ abɔɔ ɲan doo na ɲe

gbɛɛ na, ɔ ne lɛɛ e do. ɔ be famenɛ na ɔtenate dalee ya. ³⁶ Emɛɛ gbagba gyeɲ kɔwɔya kpaakpaa ŋan Wurubuarɛ ba mo fa Iseraetena nɛ. ɔ yako wɔ nyi baa sila Kristo ŋon ɔ yɛɛ walaŋ kamase Gbenɣyoo e nɛ, na baŋ na ŋon Wurubuarɛ nsana ke de na baa nyiŋ wose-fɛɛɛɛɛɛ. ³⁷ E gyeɲ nombii dinaa keŋ be kɔŋ Iserae tɛɛle dɔɔ, keŋ be fiaseɛ lee Galelia tɛɛle man debaŋ keŋ Gyɔn be kolosi lee Wurubuarɛ lonkesɔ keŋ wose man nombia ŋan wɔle nɛ. ³⁸ E gyeɲ mena keŋ Wurubuarɛ ba mo ɔ felin na ɔ doŋ keŋ do Yesu Nasarete baale ŋon man, mena dɔɔ Yesu tɛɛwɔ yɛɛ deeli te ɔ kyɔɔ baŋ pou ɔbɔnsam be di be dɔɔ nɛ kaweeɛ. ɔ yɛɛ keŋa pou nawolo nyi Wurubuarɛ kpue na e. ³⁹ Te dee di adanseɛ lee kpene kamase keŋ ɔ be yɛɛ Gyudatena tɛɛle man na Gyerusalem donkɔ man nɛ. Be gyɔɔ e sakaa ɔpaŋdaŋ dɔɔ ko. ⁴⁰ Mɔna weeya atoorote keŋ man nɛ, Wurubuarɛ gyuuɛ e lee yeŋ man, te ɔ yela ɔ lese ɔ wose wola balaŋ. ⁴¹ Na balaŋ pou naa na e ya, mɔna daa baŋ Wurubuarɛ be wulaa lese nyi deɛ yɛɛ wa adanseɛtɛna nɛ, daa daageŋ naa na e. Wurubuarɛ ke gyuuɛ e lee yeŋ man mɔ nɛ, daa na e diiwa te de nyɔɔɔ. ⁴² Te ɔ yako daa nyi dee kolosi ɔ nombia fa balaŋ na dee di adanseɛ lee ɔ wose man nyi, ŋon yɛna walaŋ ŋon Wurubuarɛ ba lese nyi, waa di balaŋ baŋ bɔɔ yekee na baŋ be kyaa na be sia nɛ pou nombia. ⁴³ Wurubuarɛ akpenkpenɣyɔɔra baŋ pou kolosiwɔ lee ɔ wose man nyi, walaŋ kamase ŋon waa lɛɛ e di na, Wurubuarɛ waa mo ɔ nombiakumɛɛ kyɛɛ e lee Yesu yele man.”

Wurubuarɛ ta mo ɔ felin do balaŋ baŋ ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ man

⁴⁴ Pita kegyakaa ɔ ne kolosi nɛ, te Wurubuarɛ felin ŋon kaa gyoo baŋ pou bee tei e nɛ man. ⁴⁵ Te Gyudatena baŋ bɔɔ lɛɛ Yesu di te bɔɔ sila Pita kɔŋ nɛ, wose gbirisi wɔ ŋgba Wurubuarɛ ba mo ɔ felin ŋon do balaŋ baŋ ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya mɔ man nɛ. ⁴⁶ Nawolo nyi be nyiiwɔ bee kolosi deise kpookpoo, na bɛɛ lese Wurubuarɛ yele. Keŋte Pita yako wɔ nyiaa, ⁴⁷ “Wurubuarɛ ta mo ɔ felin ŋon do balaŋ kɛwɔ mɔ man, ŋgba mena keŋ keŋ ɔ ba mo do de man nɛ. Ŋolo waa tale ɔ wɔ gbɛɛ nyi be na ɔ wɔ Wurubuarɛ lonɣ yee?”

⁴⁸ Mena dɔɔ ɔ yela be ɔ wɔ Wurubuarɛ lonɣ lee Yesu Kristo yele man. Te ba sola e nyi, waa kyaa be gyaŋ weeya ala.

Pita ketira ɔ nombia kɔ

11 Yesu kpilala na Kristotena baŋ be kyaa Gyudia tɛɛle keŋ dɔɔ nyiiwɔ nyi, balaŋ baŋ ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ mɔ te lɛɛ Wurubuarɛ nombia ŋan do. ² Pita ke gyu ka gyoo Gyerusalem donkɔ man nɛ, Gyudatena baŋ ba seŋɛ nyi Yesu silala pou baa kara be baala wose nɛ te sɛɛ e ya. ³ Be bɔɔɔ e nyi, “Weera te n gyuuwɔ balaŋ baŋ ba te kara be baala wose ya nɛ gyaŋ, te n ke diiwa bom na wɔ?” ⁴ Botɔɔ te Pita lese kpene keŋ be kɔŋ nɛ man dokolonɣ dokolonɣ fa wɔ nyiaa, ⁵ “Na me kyaa Gyopa donkɔ man mɛɛ fane. Keŋte me naa kolo ŋgba kanyaŋ dinaa daale nɛ na me sia

ŋgba doseɛ man nɛ, keŋ be dana ke kɔɔbia anaara ŋan man te be tisinaa ke lee adido kaa see me siaman.

⁶ Me kɛɛ ke man nideli na te me naa wonembia kpookpoo, baŋ be dana nawɔɔ anaara na baŋ bee tuu be ɔɔɔɔ dɔɔ na baŋ bee furufu na wonembia kumɛɛ pou. ⁷ Te me nyii kɔwɔya ŋaale nyi, ‘Pita, koro na n ka ko di.’ ⁸ Te me yakowɔ nyiaa, ‘Me Gbenɣyoo koa, dee gyu lem, kolo kum yaa kpene keŋ deɛ kɔle nɛ te tinaa ta me kɔɔ see ya.’ ⁹ Te kɔwɔya ŋan besewɔ yako man lee adido bolate nyiaa, ‘Kpene keŋ Wurubuarɛ be lɛɛ do nyi ke dei nɛ, na baake ke nyi kolo anekɔlaŋ ya.’ ¹⁰ Ke yɛɛwɔ mena betabotooro te be wɔŋa woni keŋ pou laŋ adido bela.

¹¹ Debaŋ kenan na baala batooro baŋ Konelio be kpili lee Kaesaria kɔŋ me gyaŋ nɛ, te kaa sem dekpajaŋ keŋ man me kyaa nɛ. ¹² Te Wurubuarɛ felin yako man nyi, me na lɛɛ ma wose aŋmaareŋ ya, maa sila wɔ gyu. Me tebia looro kɛwɔ sila man lee Gyopa gyu Kaesaria te de popou gyuuwɔ ka gyoo Konelio deɛ. ¹³ Botɔɔ te ɔ yako daa mena keŋ Wurubuarɛ kpilale be kaa bɛɛ lee ɔ dɔɔ ɔ dekpajaŋ man, te ɔ yako e nyi kpila gyu Gyopa ke baake balee ŋon bɛɛ baake e nyi Simɔn Pita nɛ. ¹⁴ Waa kɔŋ kaa yako ŋon nombia kpaakpaa ŋan gyae ke yela emɛɛ na n dekpajaŋmantena pou ke nyiŋ nyeekeɛ. ¹⁵ Me ke gyina me kɔɔ mee kolosi pɛ, te Wurubuarɛ felin ŋon kɔŋawɔ kaa gyoo be man, ŋgba mena keŋ ba gyoo de man kewalaŋ keŋ nɛ. ¹⁶ Botɔɔ te me ɔɔɔɔ de Gbenɣyoo Yesu kɔwɔya ŋan ɔ be yako nyi, ‘Lon te Gyɔn moowɔ ɔ balaŋ Wurubuarɛ lonɣ, mɔna Wurubuarɛ waa mo ɔ felin ŋon bo ɔ ŋon Wurubuarɛ lonɣ.’ ¹⁷ Mena keŋ Wurubuarɛ ba mo ɔ felin do de man debaŋ keŋ man dɔɔ lɛɛ de Gbenɣyoo Yesu Kristo di nɛ, mena ke yaa ɔ moowɔ do baŋ mɔ man. Kenan na, man yɛna amɔte ŋon maa tale ɔ Wurubuarɛ gbɛɛ.” ¹⁸ Be ke nyii nombia keŋa nɛ be tinaa nombia ŋan kewɔŋee yela te ba lese Wurubuarɛ yele nyi, “Nɛnɛ dɔɔ, Wurubuarɛ te fa balaŋ baŋ ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ mɔ gbɛɛ nyi, baa kyɛkeɛ lee be gbɛɛneŋ kumɛɛ man na baa nyiŋ nyeedoŋ.”

Kristotena dikpii keŋ kyaa Antioke nɛ

¹⁹ Be ka ko Sitifin wɔle nɛ, baŋ bɔɔ lɛɛ Kristo di nɛ yaaseewɔ lee mena keŋ bɛɛ naase wɔ diyem dɔɔ. Baale gyuuwɔ naŋ Tunisia na Saiporɔɔ tɛɛle man, na Antioke donkɔ man bɛɛ yako Yesu nombia ŋan fa Gyudatena baageŋ. ²⁰ Mɔna baŋ bɔɔ lɛɛ Kristo di nɛ man baale baŋ bɔɔ lee Saiporɔɔ na Kirene nɛ, gyuu Antioke ke yako de Gbenɣyoo Yesu wose man nombia kpaakpaa ŋan fa balaŋ baŋ ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ. ²¹ De Gbenɣyoo Wurubuarɛ seŋawɔ be wɔle te balaŋ burum lɛɛ nombia ŋan di te be kyɛkeewɔ lee be gbɛɛneŋ kumɛɛ man, te be kɔŋawɔ de Gbenɣyoo Yesu gyaŋ.

²² Debaŋ keŋ Kristotena baŋ be kyaa Gyerusalem be nyii nombia keŋa nɛ, be kpila Banabase gyu Antioke. ²³ ɔ ke gyu ka gyoo botɔɔ te ɔ kena mena keŋ Wurubuarɛ ba mo ɔ bɛɛɛ boele wɔ nɛ, yɛɛ e gyoŋ te ɔ doo be popou kakyen nyi baa mo be konkɔ pou sila de Gbenɣyoo Yesu. ²⁴ Banabase yɛɛ walaŋ kpaakpaate

ñon ɔ be lɛɛ Kristo nombia ñan di, te Wurubuarɛ felin doo ɔ man nideli. De Gbengyoo Wurubuarɛ moo balan burum kaa kpu na Kristotena dikpii keɲ.

²⁵ Te Banabase gyuu Tasuse ɔ kaa keo Sɔɔl. ²⁶ ɔ kena e ne ɔ moo e kɔɲ Antioke. Kulutoo dibilin pou na Banabase na Sɔɔl ne kyaa gyanjee Yesu kaseela dikpii dinaa keɲ na beɛ wola wɔ. Antioke botɔɔ te be tangbeewɔ baake Yesu silala baɲ nyi Kristotena.

²⁷ Weeya ñenanɲ man te Wurubuarɛ akpenkpenkyoo baale lee Gyerusalem gyu Antioke. ²⁸ Keɲte be man ñolo ñon beɛ baake e Agabuse ne korowɔ seɲ te Wurubuarɛ felin tɛɛwɔ ɔ doo yako nombia see nyiaa, tanam dinaa daale gyae kekɔɲ tɛɛle keɲ pou doo. (Tanam dinaa kei kɔɲawɔ mena ampanɲ deɲan keɲ gyoo dinaa Klaudiuse ne di gyoori ne.) ²⁹ Mena doo kaseela baɲ yɛɛ ba agyueɲ nyi be man walaɲ kamase waa fa kolo ɔ ke talebii man, na baa mo yelee be tebia Kristotena baɲ be kyaa Gyudia tɛɛle man ne. ³⁰ Te ampanɲ be yɛɛwɔ mena. Ba moo abɔɔ ñan ɔɔ faa ne do Banabase na Sɔɔl nyinmaa man, te ba moowɔ gyina kegyiise baɲ be kyaa botɔɔ ne.

Ba kekyan Pita ɔ deni

12 Deɲan kenanɲ man te gyoo Herode fiasɛɛ ɔ ne naase Kristotena baɲ baale diyem. ² ɔ yela ba moo sila ko Gyɔn ɔ kegyia Gyemisi. ³ ɔ kena nyi kpene keɲ ɔ be yɛɛ ne dana Gyudatena baɲ gyon ne, te ɔ yela be kyanɲ Pita mɔ. Na ke yɛɛ Gyudatena wee dinaa keɲ bee di bodobodo keɲ tee keɲ ne yeli bodobodo na koro ne be doo ke man ya ne. ⁴ ɔ ke kyanɲ Pita do deni man wɔle ne, ɔ moo e do yoonɔɔtɛna akpen anaara nyinmaa man nyi baa gyee e. Yoonɔɔtɛna banaara doo la dekpɛɲ kamase man. Herode yɛɛ ke nyi akpaa be di ba nyeekelɛwee dinaa keɲ tan ne, na waa di ɔ nombia balan nsana. ⁵ Mena doo ɔ yela Pita doowɔ deni man botɔɔ, mɔna Kristotena dikpii keɲ ne fane nideli fa Wurubuarɛ ɔ doo.

Wurubuarɛ kpilale kalese Pita lee deni man

⁶ Nelim keɲ pɛ tɛɛ kena, na gyoo Herode ka lese Pita lee deni man na baa di ɔ nombia ne, na ɔ doo yoonɔɔtɛna bala nsana keɲ doo e agbaraagbaraase ala. Deɲan kenanɲ na yoonɔɔtɛna baɲ bee gyee denanɔ keɲ mɔ seɲɛɛ be dasɛnae man. ⁷ Karatete dokolon na te de Gbengyoo Wurubuarɛ kpilale ñolo beɛwɔ lee botɔɔ te deni keɲ man ñmanjeewɔ. Te ɔ kyanɲ Pita ɔ degbanɲan doo wosi e te ɔ gyuuu e yako e nyi, "Koro bilen." Debokenanɲ man te agbaraagbaraase ñan leewɔ ɔ nyinmaase man yala. ⁸ Botɔɔ te Wurubuarɛ kpilale ñon yako e nyiaa, "Mo nya abɔɔ do na n ka do nyan nkyokotase." Te Pita mɔ yɛɛwɔ mena te kpilale ñon yako e bela nyi, mo n kegya wurikyim keɲ do na n ke sila man. ⁹ Te Pita sila e lee debɔɔ man. Mɔna ɔ ta gyem nyi kpene keɲ Wurubuarɛ kpilale ñon ne yɛɛ ne yɛɛ ampanɲ ya. Nawolo nyi ñon gyanɲ na, yɛɛ e bo ñgba doseɛ ne.

¹⁰ Be tɛɛwɔ gbaa balan gyanɲba nyibanɲ baɲ bee gyee botɔɔ ne, na baɲ be gyakaa be doo ne, kaboena be ke lii nyeele denanɔ keɲ na mo lee donɔ keɲ man ne gyanɲ. Be kelii botɔɔ na, te nyeele denanɔ keɲ torowɔ fa wɔ ka wose doo, te ba leewɔ lan. Ba ke ta bee gyuu na, te kpilale ñon ñaalaawɔ yela Pita karatete dokolon. ¹¹ Botɔɔ te Pita sia ñmanjee e te ɔ yakowɔ nyiaa, "Nɛɛɛ, me ta gyem nyi de Gbengyoo Wurubuarɛ kpila na ɔ kpilale nyi ɔ kaa lese man lee gyoo Herode nyinmaa man, na ñan pou nafa Gyudatena be bake see nyi baa yɛɛ man ne."

¹² Pita kena mena nombia keɲa ne, te ɔ gyuu Gyɔn Maake ɔ naa Mɛere deɛ. Deɲan kenanɲ na balan burum te yilaa botɔɔ beɛ fane. ¹³ Pita ke gyɔ be disim keɲ te alebu ñolo ñon beɛ baake e nyi Roda ne, gyuuwɔ ke keɛ nyi amɔte ne gyɔɔ laa. ¹⁴ ɔ ke gyu kenyii woya ñan te ɔ ba gyem nyi Pita woya ñenanɲ ne, yɛɛ e gyon nideli te ɔ wolewɔ nyi waa toro e denanɔ keɲ. Mena doo ɔ yeuwɔ keyako wɔ nyiaa, "Pita te kɔɲ ɔ seɲɛɛ denanɔ man!" ¹⁵ Te be doo e nyiaa, "Yaa n na gyoo diteɲ bo?" Mɔna ɔ yase ɔ sia yako wɔ nyi yɛɛ ampanɲ. Keɲte be yakowɔ nyi gyae ke yɛɛ ɔ woo bo. ¹⁶ Na Pita gyakaa bo ɔ ne gyɔ denanɔ keɲ. Nɛɛɛ be ka toro denanɔ keɲ na Pita seɲɛɛ laa, mena doo ba wose gbirisi wɔ. ¹⁷ Te Pita gyina ɔ nyinmaa adido mo yako wɔ nyi baa wu be doo. Te ɔ yako wɔ mena keɲ de Gbengyoo Wurubuarɛ ba lese e lee deni keɲ man. Te ɔ yako wɔ nyi, "E yako Gyemisi na Kristotena akanɲ baɲ mena nombia keɲa." Te ɔ korowɔ lan yenanɲ wɔle.

¹⁸ Tɛɛ kena keɲ ne, te anmaaren dinaa daale gyoowɔ yoonɔɔtɛna baɲ nsana. Be doo e doo nyi, "Alenɲ yaa Pita moowɔ baa?" ¹⁹ Gyoo Herode yela be keo Pita nideli, mɔna ba te naa e ya. Mena doo ɔ baake yoonɔɔtɛna baɲ doo gyee e ne, nyii be doo man nombia, te ɔ yela ba koo wɔ pou. Kenanɲ wɔle ne, gyoo Herode leewɔ Gyudia tɛɛle man gyu kekyaa Kaesaria donɔ man kyomii.

Gyoo Herode yen

²⁰ Gyoo Herode gyanɲ baɲ Taetena na Sidɔntena doo. Mena doo balan benanɲ yɛɛ doo te be gyuuwɔ kena e. Be tangbeewɔ mo nombia ñenanɲ do Bilasituse doo man nyi waa doo e teree fa wɔ, nawolo nyi donɔɔtɛna ala ñenanɲ pou ne nyin be weenɛ bo lee gyoo ñonanɲ tɛɛle man. Bilasituse yena gyoo ñon dekpɛɲalan keɲ pou kegyia. ²¹ Wee keɲ doo see kelii ne, te gyoo Herode moo ɔ gyoooro abɔɔ do, te ɔ gyuuwɔ ka gyanɲ gyakaa ɔ gyoooro gbeli keɲ doo te ɔ kolosiwɔ fa balan baɲ pou. ²² Te balan baɲ pou fae yeesa yako nyi, "Kei doo te yɛɛ deniwalan ne kolosi la ya, yɛɛ bane ñolo e." ²³ Deboke nanɲ man te de Gbengyoo Wurubuarɛ kpilale kɔɲawɔ kaa gyɔ e do kawee, nawolo nyi ɔ ta lese Wurubuarɛ yele ya. Te gyoo ñon wose pou gyoo feeɛɛ te ɔ yɛɛwɔ.

²⁴ Keɲa pou man na, Wurubuarɛ nombia ñan seɛ ñɛɛ yaasee na balan burum mɔ ne lɛɛ ña di. ²⁵ Deɲan keɲ Banabase na Sɔɔl be tanɲ ba tom keɲ ne, ba besewɔ lee Gyerusalem gyu Antioke. Be kee gyu keɲ ne, te ba moo Gyɔn Maake sila ba wose.

Be kekpila Banabase na Sɔɔl

13 Kristotena dikpii keŋ ke kyaa Antioke donɔɔ man nɛ, na be dana Wurubuare akpenkpen-gyɔɔra na wolala be man. Baŋ yena Banabase na Simeɔn nɔn bɛɛ baake e nyi walaŋ bibiini nɛ na Lusiuse nɔn ɔ ba lee Kirene nɛ, na Sɔɔl na Manayen nɔn ɔɔ kɛɛle nɔn na gyoo Herode Antipase bom nɛ. Gyoo Herode Antipase yena walaŋ nɔn ɔ seŋɛ gyoo dinaa nawɔɔ man Galelia tɛɛle man. ²Wee daale be kɛɛ som Wurubuare nɛ, be bake be ɔɔ bɛɛ fane te Wurubuare felij yako wɔ nyiaa, “E lese Banabase na Sɔɔl fa maŋ, na baa yɛɛ tom keŋ ɔɔ ɔɔ baake wɔ nɛ.” ³Mena ɔɔ ba kebake be ɔɔ fane taŋ nɛ, ba moo be nyiŋmaase gyakaa be ɔɔ fane fa wɔ te be ɔɔ wɔ gbɛɛ.

⁴Wurubuare felij ke kpila Banabase na Sɔɔl nɛ, be gyuu Selusia. Botɔɔ te ba moo degbele dinaa mo loŋ ɔɔ gyu Saiporɔɔ tɛɛle keŋ loŋ be kilisi ke nɛ man. ⁵Be kelii Salamise nɛ be yako Wurubuare nombia nɔn Gyudatena ɔsom denɛ man. Na Gyɔn Maake ɔ kpue na wɔ ɔ ne kyɔ wɔ.

⁶Be kila tɛɛle kenan ɔɔ pou gbaa ke gyu ke lii Pafose donɔɔ man. Botɔɔ te ba ke naa nɛmesenɛ nɔl nɔn bɛɛ baake e nyi Baa Yesu nɛ. ɔ yɛɛ Gyuda baale e te ɔ moo ɔ wose yɛɛ nɔba Wurubuare dekpenkpen-gyɔɔre nɛ. ⁷Na ɔ yɛɛ gyoo nɔn ɔ seŋɛ gyoo dinaa nawɔɔ man tɛɛle kenan man nɛ ɔ ɔɔ e. Bɛɛ baake e nyi Segiuse Pɔluse. Na ɔ yɛɛ walaŋ nɔn ɔ gyen nombia nideli. ɔ baake Banabase na Sɔɔl ɔ gyan, nawolo nyi na ɔ ne gyae waa nyii Wurubuare nombia nɔn. ⁸Mɔna nɛmesenɛ nɔn ɔ yele Giriki dei man yena nyi Elimase nɛ, korowɔ seŋ tia Banabase na Sɔɔl. ɔ gyaewɔ nyi waa lese gyoo nɔn agyuen lee Wurubuare nombia nɔn man, na ɔ be nyiŋ lɛɛ nɔ di ya. ⁹Kenɛ Sɔɔl nɔn bɛɛ baake e nyi Pɔɔl te Wurubuare felij doo ɔ man nideli nɛ, kɛɛ nɛmesenɛ nɔn diiŋ te ɔ yako e nyiaa, ¹⁰“Nyɔn ɔɔnsam bu! N ne ɔɔla kpene kamase keŋ dei, nyɔn yɛna dekara na adao kumɛɛ pou nyee. Woromɔ te n ke tina de Gbenɔgyoo Wurubuare nombia nɔn doo na nɛ gbɛɛ nɛ ketulii yela?” ¹¹De Gbenɔgyoo Wurubuare waa lese ɔ doŋ wola neŋ. N sia gyae keyɛɛɛ, te n be gyae n kena weese ya, kelii deban daale.” Debokenan man te ɔ sia yɛɛwɔ, na ɔ doŋ ɔ ne lalaa ɔ ne gyae walaŋ nɔn waa kyan e ɔ nyiŋmaa man wola e gbɛɛ. ¹²Gyoo kemaasa nɔn kena kpene keŋ be ɔɔ balee kei ɔɔ nɛ ɔ lɛɛ Yesu di, nawolo nyi ɔ nombia nɔn ɔɔ wolo nɛ yela ɔ wose gbirisi e.

Pɔɔl na Banabase gyuu Antioke, donɔɔ keŋ ke kyaa Pisia tɛɛle man nɛ

¹³Pɔɔl na ɔ tebia moow loŋ ɔɔ lee Pafose kelii Pɛga keŋ kyaa Pamfilia tɛɛle man nɛ. Botɔɔ te Gyɔn Maake tinaa wɔ yela te ɔ besew loŋ Gyerusalem. ¹⁴Be ka lee Pɛga nɛ, be gyuuwɔ kelii Antioke keŋ kyaa Pisia tɛɛle man nɛ, te Gyudatena kefɛfowee keŋ kelii nɛ, be gyuu Gyudatena ɔsom deni man keyyaa. ¹⁵Gyudatena baŋ kekala lee Mosesi mmaraa tɔne na akpenkpen-gyɔɔra

tɔna nɔn man taŋ nɛ, ɔ ɔsom deni man kegyiise baŋ yako Pɔɔl na ɔ tebia nyiaa, “De tebia, akpaa e dana kolo e ka mo do balan baŋ kakyen na, e kolosi fa wɔ.”

¹⁶Botɔɔ te Pɔɔl korowɔ seŋ te ɔ gyinaa ɔ nyiŋmaa adido nyi baa yela kekolosi. Te ɔ fiasɛɛ ɔ ne kolosi nyiaa, “Iseraetena na emɛɛ baŋ e te yɛɛ Iseraetenawɔ ya, te e ne yee Wurubuare nɛ e tei maŋ! ¹⁷Iseraetena Wurubuare lese na de naana, te ɔ yela be nyiŋa ba wose deban keŋ be kyaa Igyipite tɛɛle man nɛ. Wurubuare moo ɔ doŋ dinaa keŋ lese wɔ lee tɛɛle kenan man. ¹⁸Te ɔ nyiŋa konɔɔ fa wɔ kulutoonen ɔɔnɔla (40) depampaa dinaa keŋ man. ¹⁹Wurubuare yela ɔ balan dii debiise nyetooro ɔɔ Kaanan tɛɛle man, te ɔ leo be tɛɛlese fa wɔ kekpaakekpaa. ²⁰Lee deban keŋ Wurubuare ba lese ɔ balan lee Igyipite, kaa lii mena deban kei nɛ yɛɛ kulutoonen ɔɔnɔnɔn akpen anaara na ɔɔnɔla na kufu (450). Kei wɔle nɛ, Wurubuare faa wɔ nombiadiira kelii ɔ dekpenkpen-gyɔɔre Samuele ɔɔ.

²¹Kenɛ balan baŋ yako Wurubuare nyi waa see gyoo fa wɔ. Te ɔ moo Kisi nɔn ɔ ba lee Bɛngyamen depaŋalan man nɛ bu Sɔɔl fa wɔ, te Sɔɔl dii gyoori kulutoonen ɔɔnɔla (40).” ²²Wurubuare ka lese Sɔɔl lee gyoori man nɛ, ɔ moo Defidi see gyoo. Wurubuare dii adansɛɛ lee ɔ wose man nyiaa, “Me te nyiŋ Gyese bu Defidi nɔn mɛɛ gyae e lee me konɔɔ man. Nɔn ne gyae la waa yɛɛ kpene kamase keŋ mɛɛ gyae. ²³Defidi kei duulɔn man te Wurubuare lese nyeeɛɛre Yesu, te ɔ kɔnɔwɔ Iseraetena gyan nɔba mena keŋ ɔ be yako see nɛ. ²⁴Pete Yesu ke kɔn na, Gyɔn taŋ kekolosi fa Iseraetena pou nyi, baa kyɛɛkee lee be gbɛɛnen kumɛɛ man, na baa kɔn Wurubuare gyan na baa ɔ wɔ Wurubuare loŋ. ²⁵Gyɔn kɛɛ gyae waa taŋ ɔ tom nɛ ɔ ɔɔ balan baŋ nyiaa, ‘Emɛɛ gyen nyi maŋ yena amɔte? Na maŋ yena walaŋ nɔn e ne daa nɛ ya. E kɛɛ, nɔn e ne daa nɛ doŋ me wɔle ɔ ne kɔn. Te maŋ Gyɔn be kaboena nyi maa buŋ booli ɔ nkyokota nɛmesenɛ gba ya.’

²⁶Me tebia Aberaham duulɔn man bia, na emɛɛ baŋ e te yɛɛ Iseraetenawɔ ya te e ne yee Wurubuare nɛ, daa te Wurubuare yela ba moo nyeedoŋ nombia keŋa kɔna. ²⁷Nawolo nyi Gyerusalemtena, na be siamantena baŋ ta gyem nyi nɔn yena nyeeɛɛre nɔn ya. Be te nyii konɔwɔya nɔn akpenkpen-gyɔɔra baŋ be nɔmarase see, te bɛɛ kale ba kefɛfowee kamase man nɛ ya. Mɔna be ke bu e fɔn keŋ nɛ, yela akpenkpen-gyɔɔra konɔwɔya nɔn ɔɔ nɔmarase see lee ɔ wose man nɛ kɔnɔwɔ mena.

²⁸Keŋ koran be te nyiŋ nombiikum baa seŋ ke ɔɔ bu e fɔn na ba ko e ya nɛ, ba sola Gyoo Pilato nyi waa lese e fa wɔ na baa ko. ²⁹Ba ke yɛɛ nɔn pou ɔɔ nɔmarase lee ɔ wose man taŋ nɛ, ba lese e lee ɔɔnɔn keŋ ɔɔ ke wuu boe ɔɔ daale man. ³⁰Mɔna Wurubuare gyuuu e lee yɛn man. ³¹Te ɔ lese ɔ wose wola balan baŋ nɔn na wɔ ne kyaa ta lee Galelia gyu Gyerusalem donɔɔ man nɛ weeya burum man. Balan baŋ ɔ ba lese ɔ wose wola wɔ nɛ, ne diina ɔ wose man adansɛɛ fa de balan Iseraetena gyen nɛ. ³²⁻³³Wurubuare nombia kpaakpaa nɛnɔn yaa deɛ yako nɔn nɛ. Wurubuare nombia kpaakpaa nɔn ɔ be yako see fa de naana nyi waa yɛɛ nɛ, nɛnɛɛ ɔ te yɛɛ nɔ fa daa baŋ de yɛɛ be duulɔn man bal-

an̄a wɔ nɛ, nawolo nyi ɔ te gyuuusu Yesu lee yer̄n man. Be n̄marasewɔ Defidi ɔn̄nɛn̄ alate man nyi,

Wurubuarē kpa 'Nyān yena me bu,
gyer̄n me yɛɛ n̄ kya e.'

³⁴ Wurubuarē besewɔ yako ɔ tɔnē ker̄n yer̄n daale mena ker̄n waa gyuuusu Yesu lee yer̄n man na ɔ be doo yebɔ man dala ya nɛ nyi,

'Maa mo me nyin̄maa gyakaa ε dɔn̄ ampan̄ ampan̄,
ngba mena ker̄n ɔn̄ yako see fa Defidi nɛ.'

³⁵ Defidi ɔn̄nɛn̄ tɔnē ker̄n man yer̄n daale na, ɔ besewɔ yako nyi,

'N be gyae n̄ ke yela n̄ tobaale n̄on ayimɛɛ be doo
ɔ wose man ya nɛ ke dala ya.'

³⁶ Defidi ke kyaa na ɔ sia, te ɔ ka som Wurubuarē tan̄ ngba mena ker̄n Wurubuarē ne gyae nɛ, ɔ moo ɔ kpāa teeli te ba moo e ke wuu ɔ naana ɔ gyan̄ te ɔ dalawɔ.

³⁷ Mɔna walan̄ n̄on Wurubuarē be gyuuusu e lee yer̄n man nɛ, n̄on te dale ya.

³⁸ Mena dɔn̄ me tebia, mɛɛ gyae ε ka gyer̄n nideli nyi Yesu adaworoma dɔn̄ te dɛɛ yako n̄on mena ker̄n walan̄ waa yɛɛ, na Wurubuarē ka mo ɔ dukum kyɛɛ e. ³⁹ Lee Yesu dɔn̄ walan̄ kamasē n̄on ɔ lɛɛ Wurubuarē nombia n̄an di na waa di den̄ele, nawolo nyi nafɔ n̄olo be kyaa ker̄n waa tale di Mosesi mmaraase n̄an dɔn̄, na waa di den̄ele Wurubuarē siaman ya. ⁴⁰ Lee mena dɔn̄ ε kɛɛ ε wose man nideli, na nombia n̄an Wurubuarē akper̄n̄kper̄n̄gyɔkra be n̄marase see nɛ, be kɔn̄ ε dɔn̄ ya. Be n̄marasewɔ nyiaa,

⁴¹ 'E kɛɛ, ε mɛɛ ban̄ ε ne kulu Wurubuarē nɛ,
gyakolon̄ gyae ka gyoo n̄on, na ε ka yer̄n futaa ε wose.

Nawolo nyi maa yɛɛ tom daale ε weeya ker̄n man,
ker̄n nyi ε be gyae ε ke lɛɛdi ya.

Akpāa n̄olo de yako n̄on koran̄ na,
ε be gyae ε ke lɛɛdi ya.' "

⁴² Mena dɔn̄ deban̄ ker̄n Pɔɔl na Banabase ba lee bɔ ɔsom deni ker̄n man bee gyu ker̄n nɛ, balan̄ ban̄ waase wɔ nyi baa bese kɔn̄ ba kefɛɛfowee anekɔn̄an̄, na be kaa yako wɔ mena nombia ker̄n bela kpu. ⁴³ Balan̄ ban̄ ke yaasee tan̄ ker̄n nɛ, Gyudatena burum na balan̄ ban̄ ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya te bee yee Wurubuarē te bɔ mo ba wose do Gyudatena ɔsom ker̄n man nɛ, sila Pɔɔl na Banabase. Te Pɔɔl na Banabase kolosiwɔ do wɔ kakyer̄n nyi, wee kamasē na baa ɔn̄kɔse Wurubuarē berɛɛ ker̄n ɔ ba mo boele wɔ nɛ nideli na baa kyaa fa e.

⁴⁴ Gyudatena kefɛɛfowee ka bese lii nɛ, don̄kɔ ker̄n pou kaa yilaawɔ nyi baa nyii de Gben̄gyoo Wurubuarē nombia. ⁴⁵ Gyudatena kena balan̄ ban̄ yaan̄kɔle nɛ be sia yɛɛwɔ be dɔn̄, mena dɔn̄ be lɛɛ Pɔɔl nombia n̄an ɔ ne yako nɛ an̄maaren̄ te ba tee e. ⁴⁶ Te Pɔɔl na Banabase gyɔkɔ be kon̄kɔ yako wɔ nyi, "Nafɔ kaboena nyi dɛɛ tan̄gbɛɛ kolosi Wurubuarē nombia n̄an bo fa n̄on pɛ, mɔna ker̄n ε be bɛɛ n̄a te ε be kɛɛ ε wose nyi ε be kaboena nyi ε ke nyin̄ nyeedon̄ kekpāa ker̄n dɔn̄ ya nɛ, dɛɛ lee ε gyan̄ dee gyu ban̄ ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ gyan̄. ⁴⁷ Nawolo nyi ker̄n de Gben̄gyoo Wurubuarē be yako daa yena nyi,

'Me ta mo ner̄n yɛɛ ker̄nman̄ee

fa balan̄ ban̄ ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ,
na n̄ ka wola wɔ gbɛɛ ker̄n tɛɛle kei dɔn̄ balan̄
baa mo na baa nyin̄ nyeekeleɛ nɛ.'

⁴⁸ Mɔna balan̄ ban̄ ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya ke nyii nombia ker̄n nɛ, yɛɛ wɔ gyon̄ nideli te ba lese Wu-rubuarē yele lee ɔ nyeedon̄ nombia n̄an dɔn̄. Te ban̄ Wurubuarē ba lese wɔ nyi baa nyin̄ nyeedon̄ kekpāa ker̄n nɛ, lɛɛ de Gben̄gyoo Yesu di." ⁴⁹ Te de Gben̄gyoo Yesu nombia n̄an yaaseewɔ tɛɛle ker̄n dɔn̄ pou. ⁵⁰ Mɔna Gyudatena ban̄ feefuwɔ do kegyiise ban̄ na ala ban̄ bee yee Wurubuarē te ba wose dana obuɔ don̄kɔ kenan̄ man nɛ, te be naase Pɔɔl na Banabase diyem, te be gegi wɔ lee tɛɛle ker̄n man. ⁵¹ Mena dɔn̄ Kristo kpilala ban̄ kpiisi be nawɔkɔ tɛɛ an̄asa see wɔ na kawola nyi ba te bɛɛ wɔ, te ba lese be nae botɔ te be lan̄a Ikonium. ⁵² Mɔna Yesu silala ban̄ be kyaa botɔ nɛ dɔn̄, yɛɛ wɔ gyon̄ nideli na Wurubuarē felin̄ n̄on mɔ doo be man nideli.

Pɔɔl na Banabase kolosi Wurubuarē nombia Ikonium don̄kɔ man

14 Pɔɔl na Banabase ka gyoo Ikonium don̄kɔ ker̄n man nɛ, be gyuu Gyudatena ɔsom deni ker̄n man ngba mena ker̄n bɛɛ tan̄ yɛɛ nɛ. Be kolosi Wurubuarē nombia n̄an nideli, te Gyudatena na ban̄ ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ burum lɛɛ Yesu di. ² Mɔna Gyudatena ban̄ bɔn̄ bɛɛ nyi bɔn̄ lɛɛ Yesu di ya nɛ, feefuwɔ do ban̄ ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ te ba korowɔ ser̄n tia Pɔɔl na Banabase. ³ Pɔɔl na Banabase kyaa wɔ botɔ weeya akalansɛɛ n̄aale, te be gyɔkɔ be kon̄kɔ kolosi de Gben̄gyoo Yesu nombia n̄an. N̄on mɔ ser̄nawɔ be wɔle te ɔ moo ɔ berɛɛ boele wɔ, te be yɛɛ nombia dinaana na gyakolon̄ nombia botɔ wola nyi ɔ nombia n̄an bee kolosi nɛ doo na n̄e gbɛɛ. ⁴ Mena dɔn̄ don̄kɔ ker̄n man balan̄ kpasewɔ akper̄n̄ ala. Dekper̄n̄ daale ser̄nawɔ Gyudatena ban̄ wɔle, te daale mɔ ser̄nawɔ Kristo kpilala ban̄ wɔle. ⁵ Ken̄te Gyudatena na ban̄ ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ, man baale na be siamantena yɛɛ n̄kɔn̄ dokolon̄ nyi, baa naase Pɔɔl na Banabase diyem na baa fun̄ii wɔ boyaa. ⁶⁻⁷ Pɔɔl na Banabase ke nyii mena nombia ker̄n nɛ, be yeuwɔ lee don̄kɔ kenan̄ man gyu Litra na Dɛbi don̄kɔse n̄an kyaa Likonia tɛɛle man nɛ, na don̄kɔse n̄an benaa na botɔ nɛ pou kekolosi Wurubuarē nombia kpaakpāa n̄an.

ɔtakase n̄olo kawee kekyɔ

⁸ Be ke gyu kelii Litra don̄kɔ ker̄n man nɛ, na ɔtakase n̄olo kyaa botɔ ker̄n nyi leenan̄ bɔn̄ lola e na, ɔ te tale ta koro ta ya. ⁹ ɔ ke kyaa botɔ ɔ ne tei Pɔɔl kekolosi nɛ, Pɔɔl kɛɛ e yididi te ɔ naawɔ nyi ɔ keleɛdi gyae ke tale yela waa nyin̄ kawee kekyɔ, ¹⁰ ken̄te Pɔɔl yako e ker̄nker̄n nyi "Koro ser̄n n̄ nawɔkɔ dɔn̄." Botɔ te ɔtakase n̄on ton̄awɔ ser̄n ɔ nawɔkɔ dɔn̄ te ɔ fiasɛɛ ɔ ne tɛɛ. ¹¹ Balan̄ ban̄ kena kpene ker̄n Pɔɔl be yɛɛ nɛ, be fae yeesa be dɛɛ Likonia dei man nyi, "Bɛɛner̄n̄ besena na ba wose yɛɛ denibalan̄ kaa ser̄n de gyan̄ yaa?" ¹² Mena dɔn̄ ba moo be bɛɛner̄n̄ yela do Banabase na Pɔɔl. Ba doo Ban-

abase nyi Sewuse, te ba doo Pɔɔl mɔ nyi Hemise nawolo nyi njon yena be kolosire. ¹³ Na be bane njon bɛɛ baake e nyi Sewuse nɛ deni seŋɛɛ donɔɔ keŋ kɔɔman. Te bane Sewuse sae njon moo nunkyuuse na kyenkyenɔɔ kaa seŋ donɔɔ keŋ kɔɔman, nawolo nyi njon na balan dikpii keŋ ne gyae baa fa Pɔɔl na Banabase kedi ngba bɛɛnerɛ nɛ.

¹⁴ Mɔna Banabase na Pɔɔl ke nyii nombia keŋa nɛ, be kyanɔ ba kegbase tirii na kawola nyi nombia njan te takaa wɔ, te ba moo yeesa yeu karatetee dokolonɔ kagyoo balan dikpii burum ban nsana nyi, ¹⁵ “De tebia, won nombia yaa keŋa, weera e ne yɛɛ mena? Daa mɔ yɛɛ denibalanɔ ngba emɛɛ nɛ. De kɔŋae de kaa yako Kristo nombia kpaakpaa njan fa njon, na e ke tina e nombia keŋa njan be tan kɔɔɔ ya nɛ keyɛɛ yela, na e ke kɔŋ Wurubuarɛ njon ɔ bɛɛ yem ya nɛ gyan. Njon yɛɛna adido na ateta na epo, na kpene kamase keŋ doo nje man nɛ. ¹⁶ Gyanɔba keŋ na, ɔ yela balan yɛɛ kpene keŋ ban gbagba ne gyae. ¹⁷ Mɔna ɔ na lese ɔ wose wola nyi ɔ kyaa ampan, lee deeli keŋ ɔ ne yɛɛ nɛ dɔɔ, te ɔ ne fa njon ɔga na e wɔɔse man weenɛɛ deban kpaakpaate man. ɔ ne fa njon weenɛɛ te ɔ ne yeli e sia na gye.”

¹⁸ Kristo kpilala ban ke yako keŋa koran na, yɛɛ wɔ don pɛte be talewɔ tɔ balan ban gbɛɛ nyi be na fa wɔ kedi ya.

¹⁹ Gyudatena baale lee Antioke keŋ kyaa Pisidia tɛɛle man nɛ, na Ikonium kɔŋ botɔɔ kaa wɔɔɛ balan ban agyuenɛ te ba seŋawɔ be wɔle. Keŋte be funii Pɔɔl boya, te be tuu e na tɛɛle lee donɔɔ keŋ man kelɔ donɔɔ kɔɔman. Na ban gyan nyi ɔ ta yem. ²⁰ Mɔna Yesu silala ban kekɔŋ kaa yilaa ɔ gyan nɛ, ɔ korowɔ bese gyu donɔɔ keŋ man. Ke tɛɛ kena na te njon na Banabase lanɔ Debi donɔɔ man.

Pɔɔl na Banabase besewɔ gyu Antioke keŋ kyaa Siria tɛɛle man nɛ

²¹ Pɔɔl na Banabase kekolosi Kristo nombia kpaakpaa njan Debi donɔɔ man nɛ, balan burum kɔŋawɔ kaa lee Yesu di te ba bese ɔ silala, Keŋte ba besewɔ gyu Listra na Ikonium na Antioke keŋ kyaa Pisidia nɛ. ²² Be kolosiwɔ fa Kristotena ban te ba doo wɔ kakyen nyi Kristo nombia njan kɔɔ lee di nɛ, baa kyan nja keŋkeŋ. Ba besewɔ do wɔ kakyen nyi, “Kaboena nyi dɛɛ naa diyem nideli pena dɛɛ tale gyoo Wurubuarɛ gyoori keŋ man.” ²³ Kristotena dikpii kamase man na, Pɔɔl na Banabase na lese siamantena fa wɔ. Ba lese wɔ tan na, bɛɛ bake be kɔɔ fane fa wɔ, na be ta mo be popou do de Gben-gyoo Kristo njon kɔɔ lee e di nɛ nyinmaa man.

²⁴ Ba ke ta kila Pisidia tɛɛle dɔɔ tan nɛ, be gyuu Pamfilia tɛɛle man. ²⁵ Be kolosi Kristo nombia njan Pɛga donɔɔ man. Be ka lee botɔɔ na, te be gyuuwɔ Atalia donɔɔ man. ²⁶ Be ka lee botɔɔ mɔ nɛ, ba moowɔ lon dɔɔ bese kɔŋ Antioke. Antioke botɔɔ te Kristotena ban fanewɔ mo wɔ do Wurubuarɛ nyinmaa man nyi, waa mo ɔ bɛɛɛ boele wɔ na baa gyu ke yɛɛ tom keŋ kɔɔ yɛɛ tan nɛ. ²⁷ Ba ke kɔŋ kaa gyoo botɔɔ nɛ, be yilaa Kristotena dikpii keŋ pou te be yako wɔ tom keŋ pou Wurubuarɛ be tɛɛ be dɔɔ yɛɛ, na mena keŋ ɔ ba toro gbɛɛ

fa balan ban ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya, te ban mɔ be lee Kristo nombia njan di nɛ. ²⁸ Lee kenan wɔle na, be kyaawɔ be tebia Kristotena ban gyan weeya burum.

Ba kegyanɛ Gyerusalem donɔɔ man

15 Balan baale leewɔ Gyudia tɛɛle man kɔŋ Antioke donɔɔ man bɛɛ wola Kristotena ban nyi, “Nyi akpaa e te kara e baala wose ngba mena keŋ Wurubuarɛ mmaraase njan ɔ be yela Mosesi be nmarase see nɛ nawolo ya na, Wurubuarɛ be gyae waa tale lee e nyee ya.” ² Mena dɔɔ anmaareŋ dinaa daale gyoo balan benan na Pɔɔl na Banabase nsana. Keŋte Kristotena ban lese Pɔɔl na Banabase na Antioke Kristotena ban baale te be kpila wɔ Gyerusalem na be kaa naa Kristo kpilala ban na ɔsom kegyiise ban lee nombii kei dɔɔ. ³ Kristotena ban ke lɔ wɔ gbɛɛ tan nɛ, ba moowɔ Fonisia na Samaria tɛɛlese man. Te be yako be tebia Kristotena ban be kyaa botɔɔ nɛ, mena keŋ balan ban ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ ke lee Yesu nombia njan di. Kristotena ban nyii nombia keŋa na, yɛɛ wɔ gyan nideli. ⁴ Be ke gyu ka gyoo Gyerusalem nɛ, Kristo kpilala ban na ɔsom kegyiise na Kristotena dikpii keŋ pou lee wɔ nideli, te ban mɔ yako wɔ kpene kamase keŋ Wurubuarɛ be tɛɛ be dɔɔ yɛɛ nɛ. ⁵ Te balan ban nafɔ be doo Farasiitena dikpii keŋ man te nenɛɛ kɔɔ lee Yesu di nɛ, man baale korowɔ seŋ te be yako wɔ nyi “Kaboena nyi baa yela ban ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ, ke kara be baala wose na baa di Wurubuarɛ mmaraase njan ɔ be yeli Mosesi be nmarase see nɛ dɔɔ.”

⁶ Mena dɔɔ Kristo kpilala ban, na ɔsom kegyiise ban gyanɛewɔ na baa gyoo nombia njan man. ⁷ Ba ke kyɔɔle dɔŋa gyu siaman nɛ, Pita korowɔ seŋ te ɔ yako wɔ nyi, “Me tebia, emɛɛ gbagba e gyan nyi leenanɛ kewalan keŋ, te Wurubuarɛ lese man nyi maa kolosi Kristo nombia kpaakpaa njan fa balan ban ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ, na baa nyin nyii na baa lee Yesu di. ⁸ Wurubuarɛ njon ɔ gyan walan kamase konɔɔ man nombia nɛ, lesewɔ wola nyi ɔ te lee wɔ do lee ɔ felin njon ɔ ba mo do be man, ngba mena keŋ ɔ ba mo do daa mɔ man nɛ dɔɔ. ⁹ Wurubuarɛ te keɛ wɔ nyi be yɛɛ balan kpoo lee de man ya, mɔna ɔ moo be nombiakumɛɛ kyɛɛ wɔ lee keŋ kɔɔ lee Kristo di dɔɔ. ¹⁰ Nenɛɛ weera te e ne gyae e ke keɛse Wurubuarɛ keɛ, keŋ e ne gyae e ka mo kasolɔ keŋ daa na de naanɔ te tale seele ya nɛ, seele ban kɔɔ lee Yesu di nɛ? ¹¹ E na yeli ke kɔŋ mena ya! Dɛɛ lee di nyi de Gben-gyoo Yesu bɛɛ keŋ dɔɔ te Wurubuarɛ lee da nyee, ngba mena keŋ ɔ be lee ban mɔ nɛ.”

¹² Balan ban pou kɔɔ gyanɛ nɛ, kyaawɔ yididi deban keŋ bee tei Banabase na Pɔɔl ne yako wɔ mena keŋ Wurubuarɛ be tɛɛ be dɔɔ yɛɛ gyakolonɔ nombia na nombia dinaana balan ban ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya man nɛ. ¹³ Ba kekolosi tan nɛ, te Gyemisi mɔ gyinaa ɔ kɔɔ nyi, “E tei me gyan, me tebia. ¹⁴ Debokeiman te Simɔn Pita yako daa mena keŋ Wurubuarɛ be tangbɛɛ yɛɛ wola daa nyi ɔ ne gyae balan ban ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ, te ɔ lese be man baale mo yɛɛ ɔ wui.

¹⁵ Nombia keŋa na Wurubuarɛ akpenkpen-gyoo nom-

bia njan te yee dokolonj. Nawolo nyi be njarasewo see nyi Wurubuare kpa nyi,

¹⁶ 'Kei wole na, maa bese kɔn na maa bese ma Defidi dekpanalanj keɔ be yelɛɛ nɛ, na maa desina ka abɔɔ njan be woleɛ nɛ, na ke ka seɔ nideli.

¹⁷ Denibalanj akanj banj na balan banj pou ba te yee Gyudatenawo ya te mɔɔ lese wo yee me wui nɛ, baa keo manj be Gbenjyoo Wurubuare njon.

¹⁸ Nne yaa manj e Gbenjyoo Wurubuare njon, mɔɔ wulaa lese keɔa wola lee gyanjba nɛ ne yako! "

¹⁹ Gyemisi besewo gyina ɔ wɔwɔya njan dɔɔ nyi, "Ma agyueɔ man na, e na yeli dɛɛ mo nombia njaale njere balan banj ba te yee Gyudatenawo ya, te bɛɛ mo ba wose fa Wurubuare nɛ ya. ²⁰ Mɔna e yela dɛɛ njarase wo tɔne nyi, be na di bane dɛɛ weenɛɛ ya, na baa lese ba wose lee kafonj nombia man. Be na di wonembu njon ba te kara ɔ nyee ya te ɔ ba yem nɛ na wonembu fatabo ya. ²¹ Nawolo nyi be wola bɛɛ kala Wurubuare mmaraase njan ɔ ba mo fa Mosesi nɛ Gyudatenawo som deni man kefeefowee kamase, te bee kolosi ɔ nombia njenanj donɔɔ kamase mɔ man."

Tɔne keɔ kɔ njarase yele Kristotena banj ba te yee Gyudatenawo ya nɛ

²² Keɔte Kristo kpilala banj na som kegyiise banj na Kristotena dikpii keɔ mantena akanj pou yee kɔ nyi baa lese be man balan baale na baa kpu na Pɔɔ na Banabase, na baa kpila wo Antioke. Mena dɔɔ ba lese Gyuda njon bɛɛ baake e nyi Basabase nɛ, na Silase banj ba wose man dana obuwo be man nɛ. ²³ Nɔwɔya njan doo tɔne keɔ man yena nyi.

"Daa Kristo kpilala na som kegyiise na e tebia banj be kyaa Gyerusalem donɔɔ man nɛ, ne njarasena tɔne kei dee yeleɛ emɛɛ Kristotena banj e te yee Gyudatenawo ya, te e kyaa Antioke na Siria na Silisia tɛɛlese man nɛ. Dɛɛ do njon kɔɔ.

²⁴ De te nyii nyi balan baale ta lee de man kɔn e gyanj, kaa mo nɔwɔya njaale bɛɛ njere njon te bɛɛ do njon kaale, keɔ nyi na daa faa na wo gbɛɛ ya. ²⁵ Mena dɔɔ de gyanjɛwo kolosi see nyi, dɛɛ lese balan baale kpu na de gyooona kpaakpaa Banabase na Pɔɔ, na dee kpila wo e gyanj. ²⁶ Be yee balan banj lee de Gbenjyoo Yesu Kristo yele man dɔɔ, te ba moo ba wose fa yɛn. ²⁷ Keɔ dɔɔ te dee kpila Gyudase na Silase mɔ, na baa mo be kɔ yako njon nombia njan dɔɔ njarase do tɔne keɔ man nɛ. ²⁸ Daa na Wurubuare felinj njon te sɛɛ nyi dɔɔ gyae dɛɛ mo nombia njaale njere njon ya. Mɔna njan dɛɛ gyae e ke yee yena nyi, ²⁹ e na di bane dɛɛ weenɛɛ, yaa wonembu fatabo yaa wonembu njon ba te kara ɔ nyee te ɔ ba yem nɛ ya. Nenɛɛ mɔ e lese e wose lee kafonj nombia man. Akpaa e lese e wose lee keɔa pou man na, kpene kamase gyae ke de fa njon. De nɔwɔya ɔto yaa. E kyaa nideli."

³⁰ Be kɔ balan banj kɔ kpili nɛ gbɛɛ, te be lanja Antioke. Be ke gyua kyoo botɔɔ nɛ, be yilaa Kristotena

dikpii keɔ pou te ba moo tɔne keɔ fa wo. ³¹ Balanj banj ke kala tɔne keɔ nɛ, yee wo gyanj lee mena keɔ kɔ do wo kakyen nɛ dɔɔ. ³² Gyudase na Silase banj mɔ be yee Wurubuare akpenjkenjgyoo wo nɛ kolosiwo nideli do wo kakyen na doɔ. ³³ Be ke di weeya akalanseɛ njaale nɛ, Kristotena banj be kyaa botɔɔ nɛ kɔ wo gbɛɛ wosefeɛrenj man te ba besewo lanj balan banj kɔ kpila wo nɛ gyanj. ³⁴ Mɔna Silase yee wa agyueɔ nyi waa dɔɔ botɔɔ. ³⁵ Pɔɔ na Banabase kyaa Antioke kyare kyomii, te banj na balan burum baale kolosi de Gbenjyoo Wurubuare nombia njan fa balan te ba wola wo mɔ.

Pɔɔ na Banabase ketira dɔnɔ

³⁶ Debanj daale wole nɛ, Pɔɔ yako Banabase nyi, "Yela dɛɛ bese gyua donɔɔ kamase keɔ man dɔɔ gyua kekolosi de Gbenjyoo Yesu nombia njan nɛ, na de kaa keɛ balan banj kɔɔ lee Kristo nombia njan di nɛ kekyaabii man."

³⁷ Nafɔ Banabase gyaewo nyi waa mo Gyɔn Maake kpu na ba wose. ³⁸ Mɔna Pɔɔ keɛ ke nyi tekaboena nyi waa sila wo ya. Nawolo nyi ba ke kyaa Pamfilia nɛ, ɔ te yee tom na wo kelii ɔto ya, mɔna ɔ tinaa wo yela botɔɔ.

³⁹ Mena dɔɔ kewoɔ njere dinaa daale gyoo ba nsana te be tira dɔnɔ. Banabase moo Maake te ba moowo lonj dɔɔ lanj Saiporo. ⁴⁰ Te Pɔɔ mɔ moo Silase, te Kristotena banj fanewo nyi de Gbenjyoo Wurubuare waa mo ɔ bereɛ boele wo te be kɔ wo gbɛɛ. ⁴¹ Pɔɔ tɛɛwo Siria na Silisia tɛɛlese man do Kristotena banj kakyen.

Timoti sila Pɔɔ na Silase

16 Pɔɔ gyua Debi donɔɔ man, te ɔ gyua Listra donɔɔ man mɔ. Botɔɔ te ɔ ke naa Kristo baale njolo njon bɛɛ baake e nyi Timoti nɛ. ɔ naa yee Gyuda alo njon ɔ be lee Yesu di, mɔna ɔ kya yee Giriki baale e. ² Kristotena banj pou be kyaa Listra na Ikonium donɔɔ man nɛ dii adanseɛ kpaakpaate lee ɔ wose man. ³ Na Pɔɔ ne gyae waa mo Timoti sila ɔ wose dɔɔ, ɔ yela be kara ɔ baala wose, nawolo nyi Gyudatenawo banj pou be kyaa botɔɔ nɛ gyanj nyi Timoti ɔ kya yee Giriki baale e. ⁴ Ba ke ta bɛɛ lam donɔɔ njan man nɛ, be yako wo nombia njan Kristo kpilala na kegyiise banj be kyaa Gyerusalem be yako see nyi baa di njere dɔɔ nɛ. ⁵ Mena dɔɔ Kristotena banj seɔawo keɔkeɔ ba keɔedi keɔ man nideli, na wee kamase na balan ne kaa kpuu na wo.

Ba ke baake Pɔɔ gyua Masedonia tɛɛle man

⁶ Pɔɔ na ɔ tebia tɛɛwo ka mo na Firigia na Galatia tɛɛlese njan man, nawolo nyi Wurubuare felinj njon te fa wo gbɛɛ nyi baa gyua kekolosi nombia njan Esia tɛɛle man ya. ⁷ Be ke gyua kelii Misia tɛɛle wulu man nɛ, be yee kakyen nyi baa gbaa gyoo Bitinia tɛɛle man, mɔna Yesu felinj njon te fa wo gbɛɛ ya. ⁸ Mena dɔɔ be gbaa Misia tɛɛle man tisi lanj Torase donɔɔ man. ⁹ Ke nelim na, te Pɔɔ naa kolo na ɔ sia njgba doseɛ man nɛ nyi, ɔ te naa balee njolo ta lee Masedonia tɛɛle man kɔn ɔ na sola e nyi, "Gbaa kɔn de gyanj Masedonia na n kaa kyoo daa." ¹⁰ Pɔɔ kena ke pɛ, te da korowo desina da wose

bilenj na dee gyuu Masedonia nawolo nyi, de lɛɛwɔ di nyi Wurubuare baake na daa nyi dee gyuu ke yako Kristo nombia kpaakpaan ɲan fa balan botɔɔ ɔ.

Lidia keɛɛ Yesu di

¹¹ Da moo degbele dinaa lee Torase teenj gyuu Samoterase. Tɛɛ naawɔ na te de gyuu Neyapolise donɔɔ man. ¹² De ka lee botɔɔ na, te de gyuuwɔ Filipi donɔɔ man. Filipi donɔɔ kenan yɛɛ Masedonia tɛɛle yenan daale donɔɔ dinaa ke. Na Romantena kyaa donɔɔ kenan man burum, te de kyaaawɔ botɔɔ weeya akalansɛɛ ɲaale. ¹³ Gyudatena keɛɛfowee kelii nɛ, te da leewɔ donɔɔ kenj man gyuu boɔ daale nɔɔman. Na da gyeɲ nyi dɛɛ naa Gyudatena dɛɛgyanɛe fane botɔɔ. De lii botɔɔ na te de tisiwɔ kyaa. Na ala baale te yilaa botɔɔ, te de fiasɛɛ dee kolosi Wurubuare nombia fa wɔ. ¹⁴ Ala ban ɔɔ tei de nombia nɛ, man ɲolo yele yena Lidia. ɔ lee Tiatira donɔɔ kenj man te ɔ ne ɔɔ agoo kanyanɛ ɲaale, na ɔ yɛɛ walan ɲon ɔ na som Wurubuare nideli. Mena ɔɔ de Gbenjgyoo toro wa agyuenj, te ɔ lɛɛ nombia ɲan Pɔɔl ne yako nɛ do nideli. ¹⁵ Mena ɔɔ be ɔɔ ɲon na ɔ dekpɔɔalanjmantena pou Wurubuare lonj. Te ɔ yako wɔ nyi, “Akpaɛ e te lɛɛ manj do nyi ampanj ma te lɛɛ de Gbenjgyoo Yesu di na, kenan na mɛɛ sola ɲon nyi e kɔɲ kaa kyaa me dɛɛ.” Te ɔ waase daa nideli mo daa gyuu ɔ dɛɛ.

Ba kekyanj Pɔɔl na Silase ɔ deni

¹⁶ Wee daale nɛ da korowɔ dee gyuu botɔɔ kenj bɛɛ fane nɛ, te de gyanɛe na alebubii ɲolo na ɔ yɛɛ balan baale alebu e. Felinjkum daale doo ɔ man, kenj ne yeli ɔ ne tale gba. Lee ɔ kegbala ɔɔ ɔ gbenjgyoona banj nyinja kɔba nideli. ¹⁷ Botɔɔ te alebu kei sila daa na Pɔɔl na ɔ ne fae yeesa nyi, “Balanj kewɔ yena Wurubuare adidote ɲon tewulɛɛ. Mena kenj e ke yɛɛ na Wurubuare ke lɛɛ e nyee nɛ yaa bɛɛ wola ɲon nɛ.” ¹⁸ ɔ yɛɛwɔ mena weeya burum te yɛɛ Pɔɔl ahinj te ɔ gɛɛsɛwɔ kɛɛ e, te ɔ faree e yako nyiaa, “Lee Yesu Kristo yele man, mɛɛ yako nyanj felinjkum kenj doo ɔ man nyi, lee ɔ man!” De-bokenanj man te felinjkum kenj leewɔ ɔ man lanj.

¹⁹ Debanj kenj alebu ɲon gbenjgyoona be naa nyi be kɔba kenjinj gbɛɛ te ɔɔ nɛ, te ba ke kyanja Pɔɔl na Silase te be wɔɲee wɔ gyuu kegyiise dɛɛgyanɛe man balan nsana. ²⁰ Ba moo wɔ gyuu Roman kegyiise gyanj te ba ke yako wɔ nyi, “Balanj kewɔ yɛɛ Gyudatenawɔ, te ba te kɔɲ bɛɛ wɔlɛɛ donɔɔ kenj. ²¹ Bɛɛ wola abɔɔ ɲan na seɲ tia da mmaraase. Daa yɛɛ Romantenawɔ, ɔɔ gyae dɛɛ tale di ɲe ɔɔ ya.” ²² Mena ɔɔ balanj dikpii kenj pou kaa kyɔɔ wɔ te ba seɲawɔ tia wɔ. Kegyiise banj yela ba kpee Pɔɔl na Silase kegbase te be yela dambiise yee wɔ nideli. ²³ Be ke tuku wɔ nideli tanj nɛ ba moo wɔ do deni man, te be faree deni kenj ɔɔ kɛɛre ɲon nyi waa ɔ deni kenj nideli na ɔɔ nyinj lee ya. ²⁴ Deni kenj ɔɔ kɛɛre ɲon kenyii nombia kenja ɔɔ, ɔ moo wɔ do deni ɔɔ-mante kenj man te ɔ gyɔɔ wɔ ɔpanj be nawɔɔ man.

²⁵ Kelii tɛɛ nsana nɛ, Pɔɔl na Silase korowɔ bɛɛ fane na bee kpee nɔɔnenj lese Wurubuare yele. Na balan

akanj banj ɔ be doo deni man nɛ ne tei wɔ. ²⁶ Deboke-nanj man te tɛɛle wosiwɔ kenjenj, te deni kenj mokɔɔ wosiwɔ. Denɛɛ ɲan anaanɔɔse pou torowɔ, te be nawɔɔ leewɔ ɔpanj kenj man. ²⁷ Deni kenj ɔɔ kɛɛre ɲon kefoɲ nɛ, ɔ naawɔ nyi denɛɛ ɲan ta toro te ɔ wɔɲa ɔ sila lese nyi waa ko ɔ wose. Nawolo nyi ɲon gyeɲ nyi balan banj pou be doo deni kenj man nɛ ta lee yeu. ²⁸ Kenj Pɔɔl fae yeesa kenjenj yako e nyi, “Na gooli n wose ya, de popou kyaa kebo!” ²⁹ Mena ɔɔ deni kenj ɔɔ kɛɛre ɲon yela ba moo kanea kɔna e, te ɔ yeuwɔ gyoo deni kenj man te ɔ ke ɲminjawɔ Pɔɔl na Silase nawɔɔ tɛɛ. Na ɔ ne seree kpaakpakpa. ³⁰ Te ɔ moo wɔ lee te ɔ ɔɔ wɔ nyi, “E waase da, wonj te maa yɛɛ na Wurubuare ke lɛɛ ma nyee?” ³¹ Botɔɔ te be tiranɔɔ yako e nyi, “Lɛɛ de Gbenjgyoo Yesu di, na Wurubuare ke lɛɛ e mɛɛ na n dekpɔɔalanjmantena pou nyee.” ³² Te be kolosi de Gbenjgyoo Wurubuare nombia ɲan fa deni kenj ɔɔ kɛɛre ɲon na ɔ dekpɔɔalanjmantena pou. ³³ Botɔɔ te deni kenj ɔɔ kɛɛre ɲon moo Pɔɔl na Silase gyuu ka nyee-kee be gyamɛɛ, te banj ɔɔ ɲon na ɔ dekpɔɔalanjmantena pou Wurubuare lonj. ³⁴ ɔ moo wɔ gyuu ɔ dɛɛ ke fa wɔ weenɛɛ. Yɛɛ ɲon na ɔ dekpɔɔalanjmantena pou gyonj, nawolo nyi ba te kaa lɛɛ de Gbenjgyoo Wurubuare di.

³⁵ Tɛɛ kena te Romantena kegyiise banj kpila kotɔɔɔtɛna kegyiise nyi, baa gyuu keyako deni kenj ɔɔ kɛɛre ɲon nyi, “Waa lese Pɔɔl na Silase na baa ta.”

³⁶ Mena ɔɔ deni kenj ɔɔ kɛɛre ɲon yako Pɔɔl nyi, “Kegyiise banj te kpila balan kɔɲ nyi maa tina ɲon yela na e ke ta, mena ɔɔ e ke tale ta wosefɛɛrenj man.”

³⁷ Mɔna Pɔɔl yako kotɔɔɔtɛna kegyiise banj nyi, “Be te di de nombia ya te be tuku daa balan nsana te be kyanja daa ke ɔ deni, kenj de yɛɛ Romantena gbagbawɔ. Te nɛnɛɛ bɛɛ gyae baa yo tina daa yela nyi dɛɛ ta. Koa, ɔɔ gyuu ya, kegyiise banj gbagba baa kɔɲ na be kaa lese daa.” ³⁸ Mena ɔɔ kotɔɔɔtɛna kegyiise banj be-sewɔ gyuu ke yako nombia kenja fa Romantena kegyiise banj. Te be kenyii nyi Pɔɔl na Silase yɛɛ Romantenawɔ nɛ, gyakolonj gyoo wɔ. ³⁹ Mena ɔɔ be kɔɲawɔ be gyanj kaa doo wɔ teree, te ba lese wɔ lee deni kenj man, te be waase wɔ nyi baa lee be donɔɔ kenj man. ⁴⁰ Pɔɔl na Silase ka lee deni kenj man nɛ, be gyuu alo ɲon bɛɛ baake e nyi Lidia nɛ dɛɛ. Te ba ke naa Kristotena banj botɔɔ te be kolosiwɔ fa wɔ do wɔ kakyenj te be lanjawɔ.

Pɔɔl na Silase kekolosi Wurubuare nombia Tesalonika donɔɔ man

17 Pɔɔl na Silase moowɔ Anfipolise na Apolonia donɔɔse man te be gyuu Tesalonika donɔɔ man, na Gyudatena ɔsom deni kyaa botɔɔ. ² Pɔɔl gyuu Gyudatena ɔsom deni kenj man, ɲgba mena kenj ɔ ne tanj yɛɛ nɛ. Pɔɔl na balan benanj moo Gyudatena keɛɛfoweeya atooro ɔɔ gyoo Wurubuare nombia anjmarasenj see ɲan man. ³ Na ɔ na lese nombia ɲan man wola wɔ nyi, “Kaboena nyi Kristo ɲon Wurubuare be yako see nyi waa kɔɲ nɛ waa naa diyem na waa fonj lee yenj man. Te ɔ besewɔ yako nyi, Yesu ɲon nombia mɛɛ yako ɲon nɛ, ɲon yena Kristo nyeeleere ɲon.” ⁴ Te Gyuu

datena baale agyuer kyeekeewo te be lee Yesu di, te be sila Pɔɔl na Silase. Girikitenana banj bee yee Wurubuare na ala burum baale, banj ba wose man dana obuo ne mo lee nombia njan do.

⁵ Mɔna Gyudatena banj ba te lee Yesu di ya ne, man baale sia yeekeewo Pɔɔl na Silase dɔɔ, te ba korowo yilaa donɔɔ keŋ man abonɔtena, te be wosi donɔɔ keŋ ampanj ampanj. Mena dɔɔ be gyuu balee njon be baake e nyi Gyason ne de ba keo Pɔɔl na Silase baa lese wo fa balan dikpii keŋ. ⁶ Keŋ ba te naa wo dɔɔ ya ne, be wɔŋee Gyason na Kristotena baale gyu donɔɔ keŋ kegyiise gyan na yeesa nyi, "Balanj kewo yee teelelawo. Ba de lanjae kamase na bee loo nombia do, te nenee ba te kaa lii de gyan kebo, ⁷ te Gyason dɔɔ njon lee wo see wo de. Be wole gyoo dinaa Kaesa mmaraase njan, te be yako nyi gyoo nolo kyaa bela njon be baake e nyi Yesu." ⁸ Donɔɔ keŋ mantena na kegyiise banj kenyii nombia keŋa ne, ba nyonowo nideli. ⁹ Mena dɔɔ be yela Gyason na balan akan banj dɔɔ ba daale mo seŋ be wole nyi, dɔɔ tekaa yee mena bela ya te be tina wo yela.

Pɔɔl na Silase kegyu Beria donɔɔ man

¹⁰ Tee ke yu pe te Kristotena banj moo Pɔɔl na Silase lee donɔɔ keŋ man, te be gyuu Beria donɔɔ man. Be ke gyu ka gyoo botɔɔ ne, be gyuu Gyudatena som deni keŋ man. ¹¹ Balanj banj be kyaa Beria ne, gyer nombia kela Tesalonikatena, nawolo nyi ba moo be konɔɔse pou lee Wurubuare nombia njan. Te be gyoo Wurubuare nombia anmaraseŋ see njan man wee kamase, na be kee nyi nombia njan Pɔɔl na wola wo ne yee ampanj? ¹² Mena dɔɔ Gyudatena balan burum lee Kristo nombia njan di. Te Girikitenana ala banj ba wose man dana obuo na Girikitenana baala burum mo lee Kristo nombia njan di. ¹³ Gyudatena banj be kyaa Tesalonika kenyii nyi Pɔɔl ne yako Wurubuare nombia njan Beria mo ne, be kɔŋawo kaa wosi botɔɔ wole Pɔɔl na wo tebia fa wo. ¹⁴ Debokenanj man te Kristotena banj dɔɔ Pɔɔl gbese te wo lanja epo mɔman. Mɔna Silase na Timoti dɔɔ banj kɔɔ Beria botɔɔ. ¹⁵ Balanj banj dɔɔ mo Pɔɔl ka tee ne, mo e kelii na Atense donɔɔ man. Be ka bese be keŋ Beria ne, Pɔɔl doo wo tiila nyi baa yako Silase na Timoti nyi be kaa tunj e bilenj.

Pɔɔl kyaa Atense donɔɔ man

¹⁶ Pɔɔl kee gyeki Silase na Timoti Atense donɔɔ man ne, wo naawo nyi beŋeneŋ te wulu donɔɔ keŋ man mena dɔɔ takaa e nideli. ¹⁷ Mena dɔɔ wo gyuu Gyudatena som deni keŋ man, na njon na Gyudatena na balan banj ba te yee Gyudatenawo ya te bee yee Wurubuare ne, na gyoo Wurubuare nombia njan man nideli. Mena te wee kamase wo, wo ne kolosi fa balan banj be keŋ botɔɔ keŋ balan ne gyanee ne. ¹⁸ Botɔɔ te wolala baale banj be baake wo nyi Epikuritenana na Setcyikitenana ne, na njon Pɔɔl wɔŋee nombia njaale. Pɔɔl kekolosi lee Yesu kabese foŋ lee yerj man nombia ne, balan baale boɔsewo nyi "Na wonj yaa nkpee kei ne yako baa? Te

baale mo kpa, mberem wo ne kolosi beŋeneŋ wole baale nombia bo." ¹⁹ Mena dɔɔ ba moo Pɔɔl gyu be deegyanee keŋ be baake ke nyi Areopaguse ne, kegyiise siaman. Te be boɔse Pɔɔl nyi, "Nyanj ke tale lese n kawola wole kei man wola daa? ²⁰ Nawolo nyi nombia njan n na wolo ne, ta bese nombia wole da denjela man. Mena dɔɔ deegyanee nyi n ka lese nje man wola daa." ²¹ Balanj banj be kyaa Atense donɔɔ keŋ man na njan banj be kyaa botɔɔ ne, be yee kolo kpu na nombia wole kenyii na nja keyako ya.

²² Keŋte Pɔɔl korowo seŋ kegyiise banj be kyaa Areopaguse deegyanee keŋ siaman te wo yako wo nyiaa, "Atensetena, ma te naa nyi gbese kamase man na, e dana wo som keŋ man nideli. ²³ Nawolo nyi ma keta mee kila donɔɔ keŋ na, me naa abɔɔ njan e na som ne, te me naawo nyi e te nmarase gyakaa e kedeese boe daale dɔɔ nyi, 'Wurubuare njon dɔɔ gyer e ya ne kedeese boe.' Mena Wurubuare njon e ba gyer e ya te e na som e ne, wo nombia yaa mee gyae maa yako njon ne. ²⁴ Wurubuare njon wo be yee teele kei na kpene kamase keŋ doo ke man ne, njon yena adido na ateta Gbenjyoo. Wo be kyaa denee njan denibalanj be bam te be som nje man ne man ya. ²⁵ Te yee mo nyi kolo ne hia na e, te wo ne gyae nyi denibalanj baa yee fa e ya. Nawolo nyi njon ne faa na balan pou nyeedoŋ na weese na kpene kamase. ²⁶ Walaŋ dokoloŋ dɔɔ, te wo teewo yela debiise balan pou kɔŋawo teele kei dɔɔ. Njon see na debanj, na botɔɔ keŋ walaŋ kamase waa kyaa teele kei dɔɔ. ²⁷ Wurubuare yee keŋa pou see na balan kenyin keo e na baa naa e. Mɔna wo be dana lem lee de man nolo gyanj ya. ²⁸ Ngba mena keŋ nolo be yako see nyi, njon dɔɔ te de dana nyeedoŋ te de tale wosi da wose te de kyaa ne. Emee gbagba e kɔɔkeŋ kpeere nolo yako nombii kei nyi, daa mo de yee wo biawo. ²⁹ Mena dɔɔ keŋ de yee wo biawo dɔɔ, de na kee nyi Wurubuare yee ngba kɔɔ yayam, yaa nyeele wolom, yaa boe keŋ balan ba mo ba agyuer na ba adao mo ke yee bane see ne ya. ³⁰ Gyangba keŋ na Wurubuare lese wo sia lee nombia njan balan ba gyer ya te be yee ne dɔɔ. Mɔna nenee dɔɔ wo ne faree balan pou yenanj kamase nyi, baa kyeekeee lee be gbeneŋ kumee man na baa keŋ wo gyanj. ³¹ Nawolo nyi wo ta lese wee daale see, keŋ waa ta walaŋ njon wo ba lese see ne dɔɔ, na waa di walaŋ kamase nombia gbese kpaakpaate man. Mena keŋ balan kenyin gyer nyi mena nombia keŋa yee ampanj dɔɔ, te wo gyuu walaŋ njon lee yerj man."

³² Balanj banj kenyii mena keŋ Pɔɔl ne kolosi lee yerj wole kefoŋ wose man nombia ne, be man baale kulu e te baale mo yako e nyi, "Dee gyae n ka bese yako daa mena nombia keŋa bela." ³³ Mena dɔɔ Pɔɔl korowo lee balan banj degyanee keŋ man. ³⁴ Balanj banj baale seŋawo Pɔɔl wole te be lee Yesu di. Be man baale yena Dinisuse njon wo yee botɔɔ keŋ be gyanee ne kegyia nolo e, na alo njon be baake e Damarise ne, na be man balan burum baale.

Pɔɔl kegyu Korinto donɔɔ man

18 Kei wɔle nɛ, Pɔɔl korowɔ lee Atense donɔɔ keɲ man lanɲ Korinto. ² Botɔɔ te ɔ ke naa Gyuda baale ɲolo ɲon bɛɛ baake e nyi Akuila nɛ. ɔ yɛɛ Pɔntuse baale e, te ɲon na ɔ wɛɛle Pisisila ka lee Itali kɔɲ Korinto donɔɔ man te kyare ta ya. Nawolo nyi gyoo dinaa Klaudiuse ta see mmaraa nyi, Gyudatena pou baa lee Roman donɔɔ keɲ man. Pɔɔl gyuuwɔ Akuila na ɔ wɛɛle gyanɲ Korinto botɔɔ. ³ Te keɲ ɲon na wɔ pou tom yɛɛ dokolonɲ dɔɔ, ɔ kyaawɔ be gyanɲ te be yɛɛ tom bom. Ba tom keɲ bɛɛ yɛɛ yɛna nyi, kanyanɲse te bɛɛ mo yɛɛ denɛɛ dɔɔ. ⁴ Gyudatena kefɛɛfowee kamase nɛ, Pɔɔl ne gyu Gyudatena ɔsom deni man, na ɲon na wɔ ta gyoo Wurubuare nombia ɲan man nideli, na Gyudatena na Girikitenana kenyiɲ lɛɛ Wurubuare nombia ɲan di.

⁵ Silase na Timoti ka lee Masedonia kɔɲ na, Pɔɔl te yɛɛ kolo kpu na Kristo nombia ɲan keyako ya. ɔ na lese ɲe man wola Gyudatena banɲ nideli nyi Yesu yɛna nyeeɛɛɛɛ ɲon Wurubuare be yako see nyi waa kɔɲ nɛ. ⁶ Mɔna be bɛɛ Pɔɔl nombia ɲan te ba tee e. Mena dɔɔ ɲon mɔ kpiisi ɔ kegba ayimɛɛ woli wɔ keɲ nawolo nyi ɔ ta lese ɔ nyiɲmaase lee be nombia man te ɔ yako wɔ nyi, “Akpaɛ ɛ yoo Wurubuare gbɛɛman na, ɛmɛɛ gbagba ɛ nombia ɲenanɲ, te yɛɛ me nombia bela ya. Nawolo nyi keɲ kaboena nyi maa yɛɛ yaa me yɛɛwɔ nɛ. Lee gyɛɲ ne gyu dɔɔ, maa gyu kekolosi Wurubuare nombia bo fa banɲ ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ.” ⁷ Mena dɔɔ ɔ leewɔ be gyanɲ gyu kekyaa Tituse Gyustuse ɲon ɔ te yɛɛ Gyuda baale e ya te ɔ na som Wurubuare nɛ dekpɔɲalanɲ man. ɔ dekpɔɲalanɲ kenanɲ benaa na Gyudatena ɔsom deni keɲ. ⁸ ɔ ɔsom deni man kegyia ɲon bɛɛ baake e nyi Kirispuse nɛ na ɔ dekpɔɲalanɲmantena pou lɛɛ de Gbenɲgyoo Wurubuare nombia ɲan di. Korintotena burum mɔ nyii nombia ɲan te be lɛɛ ɲa di, te be sɔɔ wɔ Wurubuare lonɲ. ⁹ Wee daale nelim nɛ, de Gbenɲgyoo Wurubuare kolosiwɔ fa Pɔɔl ɲgba doseɛ man nɛ nyi, “Na yee ya, mɔna kolosi Wurubuare nombia ɲan debanɲ kamase. Na tina ɲa keyako yela ya. ¹⁰ Nawolo nyi me kpuɛ na neɲ. ɲolo be gyae waa tale yɛɛ neɲ kolo ya, nawolo nyi balanɲ burum kyaa donɔɔ kei man keɲ be yɛɛ me wui.” ¹¹ Mena dɔɔ Pɔɔl kyaawɔ botɔɔ kulutoo dokolonɲ na yaale na ɔ na wola wɔ Wurubuare nombia ɲan.

¹² Debanɲ keɲ Galio ba seɲ Romantena gyoo dinaa nawɔɔ man dii gyoori Girikitenana dɔɔ nɛ, te Gyudatena yɛɛ nɔɔ te be kyanɲa Pɔɔl mo e gyu nombia dedii man.

¹³ Te be yakowɔ nyi “Balee kei na wola balanɲ Wurubuare ɔsom wɔle daale keɲ ne tia da mmaraase.”

¹⁴ Pɔɔl ka mo waa kolosi pɛ, te Galio yako Gyudatena banɲ nyi, “Nyi akpaɛ deɲ yɛɛ nyi nombiikum daale yaa balee kei yɛɛwɔ na, nafa maa nyiɲ konɔɔ fa ɲon. ¹⁵ Mɔna kei dɔɔ, ke yɛɛ wɔwɔya na yela, na ɛmɛɛ gbagba ya mmaraase wose man te ɛ ne wɔɲee dɔɔ, ɛmɛɛ gbagba ɛ gyu kedi ɛ nombia. Nombia keɲa dinɔɔ dɔɔ, manɲ be gyae maa tale di ɲa ya.” ¹⁶ Te ɔ yela be gegi wɔ lee nombia dedii man botɔɔ. ¹⁷ Keɲte balanɲ banɲ pou korowɔ kyanɲ Sositene ɲon ɔ yɛɛ ɔsom deni keɲ kegyia e

nɛ, te be tuku e nombia dedii man botɔɔ, mɔna Galio te tanɲ bua wɔ ya.

Pɔɔl kabese gyu Antioke donɔɔ man

¹⁸ Pɔɔl kyaawɔ Kristotena banɲ be kyaa Korinto nɛ gyanɲ kelii debanɲ daale, te ɔ korowɔ lee botɔɔ mo lonɲ dɔɔ gyu Siria tɛɛle man. ɔ ne gyu na te ɔ moo Pisisila na Akuila kpu na ɔ wose. ɔ ke gyu ka gyoo Kenkiria donɔɔ man nɛ, ɔ gbee ɔ nyee lee ntam keɲ ɔ be kam fa Wurubuare nɛ dɔɔ. ¹⁹ Be ke gyu ka gyoo Efeso donɔɔ man nɛ, ɔ tinaa Pisisila na Akuila yela, te waagenɲ gyuu Gyudatena ɔsom deni man, te ɲon na wɔ gyoo Wurubuare nombia ɲan man. ²⁰ Keɲte balanɲ banɲ yako e nyi nafa waa kyaa be gyanɲ kyomii te ɔ bɛɛwɔ. ²¹ ɔ kee gyu na te ɔ yako wɔ nyiaa, “Akpaɛ Wurubuare de sɛɛ na, maa bese kɔɲ ɛ gyanɲ.” Te ɔ moowɔ lonɲ dɔɔ lee Efeso donɔɔ man lanɲ. ²² ɔ kelii Kaesaria donɔɔ man nɛ, ɔ leewɔ botɔɔ gyu Gyerusalem donɔɔ man ka do Kristotena banɲ nɔɔ, te ɔ lanɲ Antioke. ²³ ɔ dii weeya akalanɲse botɔɔ, kenanɲ wɔle nɛ ɔ tɛɛwɔ Galatia na Firigia tɛɛlese man do Kristotena banɲ kakyɛɲ.

²⁴ Debanɲ kenanɲ man na, Gyuda baale ɲon bɛɛ baake e nyi Apolo, ɲon nɔɔ lola e Alekesanda donɔɔ man nɛ, te kɔɲ ɔ kyaa Efeso donɔɔ man. ɔ yɛɛ walanɲ ɲon ɔ gyɛɲ kekolosi nideli, te ɔ gyɛɲ Wurubuare nombia anmarasenɲ see ɲan mɔ nideli. ²⁵ Na be tanɲ wola e de Gbenɲgyoo Yesu nombia ɲan nideli. ɔ moo ɔ konɔɔ pou yase sia kolosi te ɔ wola de Gbenɲgyoo Yesu wose man nombia ɲan man nideli, mɔna Gyɔn kesɔ balanɲ Wurubuare lonɲ keɲ kaagenɲ wose man nombia te ɔ gyɛɲ. ²⁶ ɔ gyoo Gyudatena ɔsom deni man te ɔ kyɔɔ ɔ konɔɔ kolosi Wurubuare nombia ɲan. Pisisila na Akuila kenyii ɔ nombia ɲan ɔ na wolo nɛ, be kaa moo e gyu be dɛɛ te be desinawɔ lese Wurubuare nombia ɲan man wola e nideli. ²⁷ Debanɲ keɲ Apolo be yɛɛ wa agyueɲ nyi ɔ ne gyu Akaya Girikitenana tɛɛle man nɛ, Kristotena banɲ be kyaa Efeso nɛ doo e kakyɛɲ, te be faa e be nyiɲmaa man tɔne nyi waa mo gyina Kristotena banɲ be kyaa botɔɔ nɛ, nyi baa lɛɛ e nideli. ɔ ka gyoo botɔɔ nɛ, ɔ kyɔɔ banɲ lee Wurubuare bɛɛɛ keɲ dɔɔ, nɔɔ lɛɛ de Gbenɲgyoo Yesu di nɛ nideli. ²⁸ Be gyanɲee balanɲ man bɛɛ lɛɛ anmarasenɲ lee Wurubuare nombia man na ɔ ne di Gyudatena banɲ dɔɔ, nawolo nyi ɔ na mo Wurubuare nombia anmarasenɲ see ɲan wola wɔ nyi Yesu yɛna nyeeɛɛɛɛɛɛ ɲon Wurubuare be yako see nyi waa kɔɲ nɛ.

Pɔɔl kabese gyu Efeso donɔɔ man

19 Debanɲ keɲ Apolo kyaa Korinto nɛ, Pɔɔl besewɔ kila menɛ kelii Efeso donɔɔ man. Botɔɔ te ɔ ke naa Yesu silala baale, ² te ɔ nɔɔse wɔ nyi, “Debanɲ keɲ ɛ be lɛɛ Yesu di na, Wurubuare moo ɔ feliiɲ ɲon do ɛ man?” Te be tiranɔɔ fa e nyi, “De te nyii ta gba nyi Wurubuare feliiɲ daale kyaa ya.” ³ Te Pɔɔl nɔɔse wɔ bela nyi, “Kenanɲ na Wurubuare lonɲ wonɲti yaa be sɔɔ ɲon?” Te be tiranɔɔ fa e nyiaa, “Gyɔn Wurubuare lonɲkesɔ te be sɔɔ daa.” ⁴ Botɔɔ te Pɔɔl yako wɔ nyi, “Banɲ nɔɔ kyɛɛ-kee lee be gbɛɛnɛɲ kumɛɛ man nɛ, banɲ te Gyɔn nɔɔ wɔ

Wurubuare loŋ. Kenŋe ɔ yako Iseraetena nyi, baa lɛɛ ŋon waa kɔŋ ŋon Gyɔn wɔle nɛ di. Ŋon yɛna Yesu.”⁵ Be ke nyii nombia kenŋa nɛ, be yela be ɔɔ wɔ Wurubuare loŋ lee de gbɛngyoo Yesu yele man.⁶ Pɔɔl moo ɔ nyiŋ-maa gyakaa be ɔɔ, te Wurubuare moo ɔ felinŋ do be man. Botɔɔ te be kolosi deise wɔlɛɛ, te Wurubuare tɛɛwɔ be ɔɔ kolosi nombia.⁷ Na be yɛɛ ŋgba baala kufu bala (12) nɛ.

⁸ Gyaalanŋa batooro ɔɔŋ na, Pɔɔl ne gyu Gyudatena ɔsom deni man, na ɔ ne gyɔ ɔ konɔɔ kolosi Wurubuare nombia ŋan fa wɔ. Ŋon na wɔ na gyoo Wurubuare nombia ŋan man, te ɔ ne wɔŋee ba agyuenŋ kɔŋ Wurubuare gyoori deedi keŋ wose man nombia man, na baa nyiŋ lɛɛ Yesu di.⁹ Mɔna be man baale yɛɛ konɔɔyɔŋ te be bɛɛwɔ ɔɔ lɛɛ Yesu nombia ŋan di ya, te be yako nombiakumɛɛ lee de Gbɛngyoo Yesu nyeedoŋ gbɛɛ keŋ ɔ ba wolo nɛ wose man balanŋ nsana. Mena ɔɔ Pɔɔl moo silala banŋ kpu na ɔ wose, te ba kowɔ tina balanŋ banŋ yela. Wee kamase na bɛɛ gyanŋee Tiranuse deni dinaa keŋ ɔ na wola abɔɔ nɛ man gyoo Wurubuare nombia ŋan man.¹⁰ ɔ yɛɛ kei menɛɛ kulu-toonŋ ala mena ɔɔ walanŋ kamase ŋon ɔ kyaa Esia tɛɛle keŋ man nɛ, na banŋ ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ pou nyii de Gbɛngyoo Yesu nombia ŋan.

Siifa bia

¹¹ Wurubuare tɛɛwɔ Pɔɔl ɔɔ yɛɛ gyakolonŋ nombia na nombia dinaana.¹² Keŋ nyi balanŋ moo adukuse na kyanŋsebia ke tina Pɔɔl, na be ta mo ke tina be kaweesetena na ba wose te yɛɛ wɔ doŋ, te banŋ mɔ felinŋkumɛɛ doo be man na, ŋɛɛ lee be man.

¹³ Na Gyudatena baale mɔ doŋɛɛ bee kili gegi felinŋkumɛɛ lee balanŋ wose man. Be gyɔɔ be konɔɔ mo de Gbɛngyoo Yesu yele nyi baa gegi felinŋkumɛɛ. Bɛɛ gyae baa gegi felinŋkumɛɛ lee balanŋ wose man na bɛɛ yako nyi, “Lee Yesu ŋon Pɔɔl ne yako ɔ nombia nɛ yele man, mɛɛ faree ŋon nyi ‘ɛ lee ɔ man.’ ”¹⁴ Na Gyudatena saese kegyia ŋolo ŋon bɛɛ baake e nyi Siifa nɛ bia baala nyetooro baale ne yɛɛ na mena nombia kenŋa.¹⁵ Be kɛɛ yɛɛ mena nɛ, wee daale felinŋkum daale ɔɔ wɔ nyi, “Ma gyenŋ Yesu te ma gyenŋ Pɔɔl mɔ, te emɛɛ yɛna bomɔ?”¹⁶ Mena ɔɔ balee ŋon felinŋkum keŋ doo ɔ man nɛ yeu wɔ gyoo wɔ ketuku. ɔ tuku wɔ tirii ba kegbase, te ba moo fatabose yekii lee dekpɔŋalanŋ keŋ man ditenŋeli.

¹⁷ Te Gyudatena na banŋ ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya te be kyaa Efeso donɔɔ man nɛ, nyii nombia kenŋa na, gyakolonŋ gyoo wɔ. Mena ɔɔ ba moo obuo fa de Gbɛngyoo Yesu, te be ta mo ɔ yele do nsendee ya.¹⁸ Te banŋ ɔɔ lɛɛ Yesu di nɛ, be man balanŋ burum leewɔ balanŋ nsana tɔlɛɛ be ɔɔ woya lese be nombiakumɛɛ ŋan ɔɔ yɛɛ nɛ debɔɔ.¹⁹ Be man ŋmeesenŋtɛna burum mɔ moo ba ŋmeesenŋ tɔna ŋan bɛɛ ŋmarase ba ŋmeesenŋ nombia do ŋe man nɛ kɔŋ, te Pɔɔl na ɔ tebia too ŋa balanŋ banŋ pou siaman. Ba mo tɔna ŋan ɔɔ too nɛ pou koya bom na, te yɛɛ kɔba nsendee ya.²⁰ Lee mena ɔɔ de Gbɛngyoo Yesu nombia ŋan yaaseewɔ gyu lem te balanŋ lɛɛ ŋa do nideli.

Efeso donɔɔ kesinŋii

²¹ Nombia kenŋa pou wɔle nɛ, Pɔɔl yɛɛ wa agyuenŋ nyi waa mo na Masedonia na Giriki tɛɛlese man, na waa gyu Gyerusalem donɔɔ man. Botɔɔ te ɔ yakowɔ nyi, “Ak-paa me gyu kelii botɔɔ na, kaboena nyi maa gyu Roman donɔɔ man mɔ.”²² Mena ɔɔ ɔ kpila balanŋ banŋ bɛɛ kyɔ e nɛ man balanŋ bala, banŋ yɛna Timoti na Erasituse nyi baa gyu Masedonia, na ŋon Pɔɔl kekyaa Esia tɛɛle man kyomii.

²³ Debanŋ kenanŋ man te anmaarenŋ dinaa daale gyoo Efesotena man lee de Gbɛngyoo Yesu nyeedoŋ gbɛɛ keŋ ɔ silala banŋ na wolo nɛ ɔɔ.²⁴ Na nyeele wolom lu-ure ŋolo kyaa ŋon bɛɛ baake e nyi Demetiriyu. ɔ na mo nyeele wolom luu be bane Atemise denɛɛbia ɔɔ. Mena ɔɔ balanŋ banŋ bɛɛ yɛɛ mena tom kei nɛ nyiŋa kɔba nideli.²⁵ Kenŋe Demetiriyu ŋon baake ɔ tomyɛera, na banŋ pou bɛɛ yɛɛ mena tom kenanŋ dinɔɔ nɛ te ɔ yako wɔ nyiaa, “Me tebia ŋgba ɛ gyenŋ nyi dee nyiŋ kɔba lee da tom kei man.”²⁶ Emɛɛ gbagba ɛ ne naa te ɛ ne nyii mena keŋ Pɔɔl kei ne wɔlɛɛ balanŋ nyeeɛya, te ɔ na wola balanŋ nyi kpene keŋ bɛɛ mo nyiŋmaase yɛɛ nɛ, te yɛɛ kpene keŋ kaboena nyi baa som ya. Na Efeso kebo kaagenŋ te ɔ ne wɔlɛɛ balanŋ nyeeɛya ya, mɔna ɔ ta mo ɔ nombia ŋenanŋ kila Esia tɛɛle kei pou.²⁷ Te yɛɛ nyi da tom kei kaagenŋ ne gyae la ke wɔlɛɛ ya, mɔna de bane alo Atemise deni dinaa keŋ Esia na tɛɛle kei ɔɔ balanŋ pou ne kaa som nɛ, yele gyae ke yala te de bane Atemise ŋon mɔ be gyae waa tekaa nyiŋ obuo bela ya.”

²⁸ Balanŋ dikpii keŋ ke nyii nombia kenŋa nɛ, ba gyenŋa banŋ te ba gyoo yeese kefae nyi, “Daa Efesotena bane Atemise ŋon yɛɛ bane dinaa e!”²⁹ Mena ɔɔ donɔɔ keŋ sinjiwɔ, te ba ke kyanŋa Gayose na Arisitakuse. Banŋ yɛna Masedonia tewulɛɛ bala banŋ be kpue na Pɔɔl nɛ, kenŋe be yɛɛ konɔɔkolonŋ wɔŋee wɔ gyu be deɛgyanŋee keŋ man.³⁰ Nafɔ Pɔɔl gyaewɔ nyi waa gyu botɔɔ, mɔna kaseela banŋ te fa e gbɛɛ ya.³¹ Te Esiatena kegyiise banŋ be yɛɛ Pɔɔl ɔ gyoonawɔ nɛ, kpilawɔ ka sola Pɔɔl nyi ɔ na fa waa gyu ba degyanŋee keŋ man ya.³² Debanŋ kenanŋ na donɔɔ keŋ te sinji na bɛɛ fae yeese. Baale kpa kei, baale mɔ ne yako ŋaale kpoo. Be man dikpii dinaa daale mɔ ɔɔ, banŋ ba gyenŋ kpene keŋ be kɔŋ ɔɔ te ɔɔ kaa gyanŋee botɔɔ ya.³³ Te Gyudatena banŋ moo nombia gyakaa Alekesanda ɔɔ. Be tɛɛse e lee siaman kɔŋ balanŋ nsana, mena ɔɔ balanŋ banŋ baale gyuenŋ wɔ nyi Alekesanda gyae na nombia ŋan kɔŋ, kenŋe Alekesanda gyinaa ɔ nyiŋmaa adido nyi waa kolosi lese ɔ konɔɔ.³⁴ Mɔna balanŋ banŋ ka gyenŋ nyi ɔ yɛɛ Gyuda baale e nɛ, ba seŋawɔ nombii dokolonŋ ɔɔ bɛɛ fae yeese ŋgba debanŋe ala nɛ nyi, “Daa Efesotena bane Atemise yɛɛ bane dinaa e!”

³⁵ Kenŋe donɔɔ keŋ tɔne ŋmarasere ŋon yela balanŋ banŋ pou tinaa kekolosi yela te ɔ yako wɔ nyi, “Efesotena, amɔte kyaa la tɛɛle kei ɔɔ keŋ nyi ɔ ba gyenŋ nyi Efeso donɔɔ yɛna de bane dinaa Atemise deni na ɔ boe keŋ kɛɛ wola ɔ dinɔɔ keŋ ba lee adido kaa yala nɛ nyee ya?”³⁶ Ŋolo be kyaa keŋ nyi waa tale lɛɛ mena nombia

kenja anjmaarenj ya. Mena dɔɔ ɛ nyij konɔɔ, ɛ na barase yɛɛ kolo ya. ³⁷ Balaŋ kɛwɔ baŋ ɛ ba mo wɔ kɔŋ nɛ, te ŋmɛɛle kolo lee de bane deni man ya. Te ba te yako nombiikum mɔ tia de bane kei ya. ³⁸ Akpaa Demetiriyu na ɔ tebia na ŋolo dana nombia na, nombia kedi weeya kyaa te kegyiise baŋ mɔ kyaa. Baa tale mo dɔŋa gyu botɔɔ. ³⁹ Mɔna nyi akpaa ɛ dana nombia wɔlɛɛ ŋaale na, kaboena nyi donɔɔsetena gbagba baa di ŋa ŋgba mena keŋ da mmaraa keŋ na wolo nɛ. ⁴⁰ Akpaa da te kɛɛ nideli ya na, dee nyij nombia lee gyɛŋ basabasa kei dɔɔ. Te akpaa de nyij nombia mɔ na, dɔɔ gyae dɛɛ tale tiranɔɔ lese da wose lee ŋe man ya, nawolo nyi basabasa kei be taŋ nyee na nawɔɔ ya." ⁴¹ ɔ kekolosi taŋ nɛ, te ɔ yela balaŋ baŋ pou yaaseewɔ.

Pɔɔl kegyu Masedonia na Giriki tɛɛlese man

20 Basabasa keŋ wɔle nɛ, Pɔɔl baake Kristotena baŋ pou yilaa te ɔ kolosiwɔ fa wɔ do wɔ kakyen te ɔ kalaa wɔ, te ɔ lee botɔɔ laŋ Masedonia. ² ɔ tɛɛwɔ kila botɔɔ yenaŋ pou, na ɔ ne kolosi do balaŋ baŋ pou kakyen te ɔ leewɔ botɔɔ kɔŋ Giriki tɛɛle man. ³ ɔ kyaaawɔ botɔɔ gyaalanja batooro. ɔ kɛɛ desina ɔ wose waa gyu Siria tɛɛle man na te ɔ naawɔ nyi Gyudatena ne bake ɔ nyee man. Mena dɔɔ ɔ yɛɛ wa agyuen nyi waa bese ka mo na Masedonia tɛɛle man. ⁴ Balaŋ baŋ bɔɔ sila e gyu nɛ yena Piruse ŋon ɔ ba lee Beria nɛ bu Sopata, na Arisitakuse na Sekunduse baŋ bɔɔ lee Tesalonika nɛ, na Gayose ŋon ɔ ba lee Dɛbi nɛ, na Timoti na Tikikuse na Tirofimuse baŋ bɔɔ lee Esia tɛɛle man nɛ. ⁵ Mena balaŋ kɛwɔ kyaŋa gbɛɛ te ba ke kyaaawɔ Torase donɔɔ man daa daa. ⁶ Gyudatena bodobodo keŋ tee be doo ke man ya kedi wee dinaa keŋ wɔle nɛ, da moo degbele dinaa lee Filipi. Weeya anonj wɔle nɛ te de ka tunja baŋ bɔɔ kyaŋ gbɛɛ laŋ nɛ Torase donɔɔ man te de dii weeya nyetooro botɔɔ.

Pɔɔl kegyuusuu Yutikuse lee yerj man

⁷ Gyudatena kefɛɛfowee keŋ wɔle nɛ de popou kaa gyaŋeewɔ dee di weenɛ ŋan de Gbenjyoo Yesu ba wola daa nyi dee di na dɛɛ mo tɔɔse e nɛ. Lee keŋ tɛɛ de naa na Pɔɔl waa bese dɔɔ, ɔ kolosi Wurubuare nombia ŋan menɛɛ kelii tɛɛ nsana. ⁸ Na kanease burum doo abansoro deni keŋ man dɔɔ gyaŋee nɛ. ⁹ Pɔɔl kɛɛ kolosi keŋ nɛ, na tobaale ŋon bɛɛ baake e nyi Yutikuse baŋɛɛ abansoro deni kebaŋ gyakaa atoorote keŋ nfansere dɔɔ ɔ ne deŋeli. Lee Pɔɔl kekolosi kyare dɔɔ dosoronj moo tobaale ŋon, te tira e lee botɔɔ kaa lɔ tɛɛle man. Be gyuuwɔ ke gate e na ɔ ta yem. ¹⁰ Kenje Pɔɔl tisiwɔ gyu ke buŋ tobaale ŋon dɔɔ te ɔ pukaa e te ɔ gyuusuu e lee yerj man. Kenje ɔ yako wɔ nyi, "ɛ na yeli ɛ wɔe ke lɔ ŋon ya, ɔ delena." ¹¹ Kenje Pɔɔl besewɔ gyu ba dekyae keŋ man adido botɔɔ te be ke dii weenɛ ŋan de Gbenjyoo Yesu kpa baa di na baa mo tɔɔse e nɛ. ɔ besewɔ kolosi menɛɛ kelii tɛɛ kɛɛ yɛɛ maa na te ɔ laŋawɔ. ¹² Te balaŋ baŋ moo tobaale ŋon ɔ ba yem te Pɔɔl be gyuusuu e nɛ, gyu ɔ dekpɔŋalanj man te be popou wɔe fɛɛ wɔ.

Pɔɔl kekalaa Efeso kegyiise baŋ

¹³ Kenje da gyoowɔ degbele dinaa keŋ man gyu Asose donɔɔ man, na de kaa mo Pɔɔl kpu na da wose. Nawolo nyi ɔ yako daa nyi waa kyaŋ gbɛɛ na ɔ naawɔ, na de kaa mo e botɔɔ. ¹⁴ ɔ ke kɔŋ kaa tunj daa Asose donɔɔ man keŋ nɛ, da moo e kpu na da wose gyu Mitilene donɔɔ keŋ man. ¹⁵ Tɛɛ kena keŋ nɛ te da moo degbele dinaa keŋ bela kelii Kiyose tɛɛlebii keŋ loŋ be kilisi ke nɛ yenaŋ. Weeya alate keŋ na te de gbaawɔ gyu Samose tɛɛlebii keŋ loŋ be kilisi ke nɛ man, te ka weeya atoorote na, te da gyoo Miletuse donɔɔ man. ¹⁶ Pɔɔl yɛɛ wa agyuen nyi, ɔ be gyae waa seŋ Efeso donɔɔ man ya, na ɔ be nyij wɔlɛɛ debaŋ Esia tɛɛle man ya. Nawolo nyi ɔ ne gyae bilerj nyi akpaa ɔ tale na, waa gyu Gyerusalem donɔɔ man ke tunj Gyudatena wee dinaa keŋ bɛɛ baake ke nyi Pentekosite nɛ.

¹⁷ ɔ ke kyaa Miletuse na, te ɔ kpilawɔ ka mo Efeso Kristotena ɔsom kegyiise baŋ. ¹⁸ Ba ke kɔŋ kaa gyoo nɛ, ɔ yako wɔ nyi "ɛmɛɛ gbagba ɛ gyɛŋ nyi, leenaŋ wee gyaŋgbate keŋ mɔɔ kɔŋ ɛ gyaŋ Esia tɛɛle man nɛ, daa na ŋon kyaaawɔ nideli weeya ŋenaŋ pou man. ¹⁹ ɛ gyɛŋ mena keŋ mɔɔ kɔɔkɔse ma wose te mɔɔ mo siasaraŋ yɛɛ tom keŋ nideli ŋgba de Gbenjyoo Wurubuare tobaale nɛ. Te ɛ naa mena keŋ Gyudatena ba koro seŋ me dɔɔ te bɔɔ do maŋ sibiyyam nɛ. ²⁰ ɛ gyɛŋ nyi debaŋ keŋ mee kolosi Wurubuare nombia ŋan fa ŋon balaŋ nsana na ya akpaŋalanjse man nɛ, me ta mo kolo weese ŋon ya. Ma lese abɔɔ ŋan gyae ke kyc ŋon nɛ pou wola ŋon. ²¹ Gyudatena na Girikitena pou te me fareewɔ nyi, baa kyɛɛkee lee be nombiakumɛɛ man na baa kɔŋ Wurubuare gyaŋ na baa lɛɛ de Gbenjyoo Yesu di. ²² Te nɛnɛɛ, mɛɛ gyae maa yɛɛ kpene keŋ Wurubuare felij ŋon ne gyae dɔɔ mee gyu Gyerusalem, mɔna mɔɔ gyɛŋ kpene keŋ gyae ke kɔŋ me dɔɔ botɔɔ ya. ²³ Nombii dokolonj keŋ ma gyɛŋ yena nyi, Wurubuare felij ŋon ne faree maŋ donɔɔ kamase man nyi, baa naase maŋ diyem na baa kyaŋ maŋ tɔ deni. ²⁴ Mɔna mɔɔ ne kɛɛ ma nyeedonj nyi ke yɛɛ kolo ke fa maŋ ya. Mɛɛ gyae maa yɛɛ tom keŋ de Gbenjyoo Yesu be fa maŋ nyi maa yɛɛ nɛ ke si kɔ ɔto. Tom kenana yena nyi, maa yako ɔ nombia kpaakpaa ŋan fa balaŋ nyi Wurubuare waa mo ɔ berɛɛ boele wɔ."

²⁵ Nɛnɛɛ ma gyɛŋ nyi ɛmɛɛ baŋ pou mɔɔ kili ɛ dɔɔ yako ŋon Wurubuare gyoori keŋ wose man nombia ŋan nɛ, ɛ man ŋolo be gyae waa tekaa naa maŋ bela ya. ²⁶ Mena dɔɔ gyɛŋ wee kei mɛɛ yako ŋon baa nyi, akpaa ɛ man ŋolo da yoo lee Wurubuare gbɛɛ man na, me mɔɔ be doo ya. ²⁷ Nawolo nyi ma te yako ŋon Wurubuare nyee man nombia ŋan pou. ²⁸ ɛ kɛɛ ɛ wose dɔɔ nideli, na ɛ ke kɛɛ balaŋ baŋ Wurubuare felij ŋon ba mo wɔ do ɛ nyijmaa man nɛ mɔɔ dɔɔ nideli. ɛ kɛɛ Kristotena dikpii keŋ dɔɔ nideli ŋgba mena keŋ wonembu keelere ne kɛɛ ɔ wonembia dɔɔ nɛ. Baŋ yena baŋ Wurubuare be yela ɔ bu ba yem lɛɛ ba nyee ya nɛ. ²⁹ Ma gyɛŋ nyi ma ke laŋ wɔle na, balaŋ kumɛɛ baa kaa gyoo ɛ man ŋgba mena keŋ gbougbose na gyoo wonembia man nɛ, te bɔɔ gyae baa tina ŋon yela ya. ³⁰ Te de-

banj daale gyae kelii ne, baale baa lee emee gbagba e dikpii kenj man na baa beo e tebia Kristotena banj baale sila ba wose. ³¹ Mena dɔɔ e doo e wose dɔɔ, na e ke tɔɔse nyi kulutoonej atooro sɔɔj te me faree non na siasaraj nelim na ka weese pou.

³² Te nenɛɛ mee mo non mee do Wurubuare nyinjmaa man. Nombia njan na wola Wurubuare berɛɛ kenj ɔ dana fa deniwalaj ne, ne gyae la ke kyɔ non na e ke tale senj nombia njan e be lɛɛ di ne man nideli. Wurubuare waa mo ɔ nyinjmaa gyakaa emɛɛ na ɔ balan akanj banj ɔ ba lese ne pou dɔɔ. ³³ Me sia te yɛɛ njolo kɔ-ba yayam yaa ɔ kɔba, yaa wa abɔɔ dɔɔ ya. ³⁴ Emɛɛ gbagba e gyenj nyi ma nyinjmaase kenja te ma moowo yɛɛ tom te me nyinja abɔɔ njan pou gyae ke hia daa na me tebia ne. ³⁵ Ma wola non kpene kamase man nyi, kaboena nyi walaj kamase waa yɛɛ tom nideli mena, na waa nyinj kolo kyɔ banj kɔɔ dana donj ya ne. Na e ke tɔɔse de Gbenjyoo Yesu kawola kenj nyi, "Kolo kefa dana gyonj na wosefɛɛrenj kela kolo kenjinj lee njolo gyanj."

³⁶ ɔ kekolosi kenja tanj ne, be popou tisiwɔɔ banj ba doona dɔɔ te be fanewɔ. ³⁷ Kenje be man walaj kamase moo kewii pukaa e te be kalaa e. ³⁸ Kenj ɔ be yako wɔ nyi kɔɔ gyae baa tekaa naa e bela ya ne, kenj yɛna kpene kenj be takaa wɔ nideli. Ba moo e ka tee, te ɔ gyoo degbele dinaa kenj man lanj.

Pɔɔl kamo ɔ nyee banj Gyerusalem

21 Da ke kalaa dɔɔja tanj kenj ne, da moowo lonj kenj dɔɔ teenj te da tonjawɔ gyu Kosi donɔɔ man. Tɛɛ naawɔ na te de ka gyoo Rodesi donɔɔ man, te da leewo botɔɔ gyu Patara donɔɔ man. ² Botɔɔ te de naa degbele dinaa daale na kee gyu Fonisia tɛɛle man te da gyoo ke man lanj. ³ De sia ke kyɔ Saiporɔse tɛɛlebii kenj lonj be kilisi ke ne, te de tinaa ke yela te de kpasewɔ mo ka ata yɛnarj gyu ka senj Tae boo kɔɔman Siria tɛɛle kenj dɔɔ. Botɔɔ te ba lese kasolɔse njan doo degbele dinaa kenj man ne see. ⁴ Botɔɔ te de naa Kristotena baale te de kyaawɔ be gyanj weeya nyetooro. Te Wurubuare felinj non tɛɛwɔ be dɔɔ yako Pɔɔl nyi, ɔ na fa waa gyu Gyerusalem ya. ⁵ Mɔna debanj kenj kelii nyi dɛɛ koro lee be gyanj ne, te da korowɔ mo de gbɛɛ bela. Kenje banj na be wɛɛla na be bia pou gyuuwɔ ka tee daa donɔɔ kenj kɔɔman. Te de popou bunjawɔ da doona dɔɔ epo kenj kɔɔman te de fanewɔ. ⁶ De kalaa dɔɔja te de ka gyoo degbele dinaa kenj man te banj kɔɔ besewɔ lanj be dɛɛ. ⁷ Da besewɔ mo de gbɛɛ kenj dɔɔ lee Tae menɛɛ kelii Pitolemase te da doo Kristotena banj be kya botɔɔ ne kɔɔ te de kyaawɔ be gyanj wee dokolonj. ⁸ Tɛɛ kɛna na te da korowɔ ka gyoo Kaesaria donɔɔ man, te de ka soo Filipo non ɔ ne tɛɛ kolosi Kristo nombia ne. Non Filipo kɔ kpue balan nyetooro banj kɔɔ kya lese Gyerusalem nyi baa kɛɛ weenɛɛ kekpeɛɛ dɔɔ ne man. ⁹ Na ɔ dana bia alebia banaara banj ba te yala ta ya, na Wurubuare ne tɛɛ be dɔɔ kolosi.

¹⁰ De ke di weeya akalansɛɛ njaale botɔɔ ne, te Wurubuare dekpɛnjkpɛngjyɔɔ njolo non bɛɛ baake e nyi Agabuse ne, lee Gyudia tɛɛle man kɔɔ. ¹¹ ɔ kɔɔja de

gyanj na, te ɔ moo Pɔɔl abɔɔɔ mo baake non gbagba ɔ nawɔɔ na ɔ nyinjmaase te ɔ yakowɔ nyiaa, "Nne yaa Wurubuare felinj non ne yako. Nne te Gyudatena banj be kya Gyerusalem donɔɔ man ne, baa bake non ɔ tee abɔɔɔ kei ne, na baa lese e fa balan banj ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya ne." ¹² Debanj kenj dɔɔ nyii mena nombia kenja ne, te daa na balan akanj banj be kya botɔɔ ne waase Pɔɔl nyi ɔ na gyu Gyerusalem ya. ¹³ Kenje Pɔɔl tiranɔɔ fa wɔ nyi, "Weera e ne wii te e ne yeli dekwɔkwɔ ne kyanj manj mena? Na me desina ma wose bo fa kebake kaagenj Gyerusalem ya, mɔna ma te desina ma wose fa yɛn mɔ lee de Gbenjyoo Yesu ye le man." ¹⁴ Da te tale kyɛɛkee wa agyuenj ya, mena dɔɔ de tina e yela te de yakowɔ nyi, "Wurubuare gbagba waa yɛɛ ɔ kegyaebii."

¹⁵ Da ke kya botɔɔ kyomii ne, da moo da wose te de lanja Gyerusalem. ¹⁶ Kristotena banj kɔɔ lee Kaesaria ne man baale sila daa, te ba moo daa gyu Masɔne non ɔ ba lee Saiporɔse donɔɔ man ne dɛɛ. Masɔne kei yɛɛ walaj non ɔ be wulaa lɛɛ Kristo di leenaj kewalanj kenj.

Pɔɔl kagyoo Gyerusalem donɔɔ man

¹⁷ De ka gyoo Gyerusalem donɔɔ man ne, Kristotena banj be kya botɔɔ ne lɛɛ daa nideli. ¹⁸ Ke tɛɛ naa kenj ne, daa na Pɔɔl gyuuwɔ ka do Gyemisi kɔɔ. De ke gyu kenj na ɔsom kegyiise banj pou kya botɔɔ. ¹⁹ Pɔɔl doo wɔ kɔɔ te ɔ yako wɔ kpene kamase kenj Wurubuare be tɛɛ ɔ dɔɔ yɛɛ balan banj ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya man ne. ²⁰ Be ke nyii nombia njan tanj ne, be popou lese Wurubuare ye le. Te be yako e nyi, "Kegyia Pɔɔl, ngba n naa mena kenj Gyudatena burum be lɛɛ Kristo nombia njan di, mɔna be sɛɛ be dana Wurubuare mmaraase njan ɔ be yeli Mosesi be njmarase see ne man nideli. ²¹ Be te nyii n nombia nyi, n na wola Gyudatena banj pou be kya balan banj ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya ne tɛɛle dɔɔ nyi, baa tina Wurubuare mmaraase njan ɔ be yeli Mosesi be njmarase see ne dɔɔ kedi yela. Be na kara ba bia baala wose ya, te be na sila de naanaɔ benenj nombia njan bela ya. ²² Kei na sena yaa dɛɛ yɛɛ baa, de yɛɛ sena baa nyii nyi n te kɔɔ kebo. ²³ Mena dɔɔ yɛɛ kpene kenj dɛɛ yako nenj ne. Balanj banaara baale kya de gyanj kebo kenj kɔɔ kanj ntam. ²⁴ Gyu ke kpu na balan banaara kɛwɔ na e ka gberaa e wose, na n ke tɔ kom kenj baa gyoo ne, na baa nyinj tale tisi ba nyeyea. N yɛɛ mena na, walaj kamase waa naa nyi nombia njan pou kɔɔ yako lee n wose man ne te yɛɛ ampanj ya. Mɔna baa naa nyi nyanj gbagba mɔ n ne di Wurubuare mmaraase njan ɔ be yeli Mosesi be njmarase see ne dɔɔ nideli. ²⁵ Balanj banj ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya te kɔɔ lɛɛ Yesu di ne dɔɔ, da te njmarase tɔne yelee wɔ te de yako wɔ kpene kenj dɔɔ bake see ne nyi be na di bane dɛɛ weenɛɛ ya. Be na di fatabo ya te be na di wonembu non ba te kara ɔ nyee pɛte ɔ ba yem ne ya. Nenɛɛ baa lese ba wose lee kafonj nombia man." ²⁶ Mena dɔɔ tɛɛ kɛna kenj na, te Pɔɔl moo balan banaara banj, te be gyuuwɔ kegberaa ba wose. Te ɔ gyuu Wurubuare ɔsom deni dinaa kenj man ka see wee

keŋ ba wose keŋberaa keŋ gyaee ke taŋ, na wee keŋ be man walaŋ kamasee waa fa Wurubuaree kedi.

Ba kekyan Pɔɔl

²⁷ Weeya nyetooro ŋan kee benaa keŋ ne, Gyudatena baale baŋ bɔɔ lee Esia teelee man ne naa Pɔɔl Wurubuaree ɔsom deni dinaa keŋ man. Te be feefuwɔ do balan dikpii keŋ bɔɔ gyanee botɔɔ ne te be kyanja e, ²⁸ te be fae yeesa nyi, "Iseraetena e kaa kyɔ daa, balee kei yena walaŋ ŋon ɔ doŋ yenaŋ kamasee ɔ na wola balan pou nombia tia de balan na Wurubuaree mmaraase ŋan ɔ be yeli Mosesi be ŋmarase see fa daa ne, na Wurubuaree ɔsom deni dinaa keŋ. Lee kenan wole koran na, ɔ ta mo balan baŋ ba te yee Gyudatenawɔ ya ne kɔŋ Wurubuaree ɔsom deni dinaa keŋ man mo ayimee kaa buraa ke." ²⁹ Keŋ bɔɔ bɔɔ yako mena yena nyi, na be wulaa naa Efeso baale ŋon bɔɔ baake e nyi Tirofimuse ne, na Pɔɔl doŋee donɔɔ keŋ man, mena doɔ na baŋ gyeŋ nyi Pɔɔl ta mo e gyu Wurubuaree ɔsom deni dinaa keŋ man.

³⁰ Botɔɔ te donɔɔ keŋ pou siŋiwa te balan yeuwa lee yenaŋ kamasee kɔŋ kaa kyan Pɔɔl te be wɔŋee e lee Wurubuaree ɔsom deni dinaa keŋ man. Karatete dokolon te be kyanja ka asima ŋan pou ɔ. ³¹ Be kee gyaee baa ko e ne, te tiila ke tuŋa Romantena yoonɔɔtana siamante ŋon nyi, Gyerusalem donɔɔ keŋ pou te siŋii. ³² Debokeŋ man te ɔ mo yoonɔɔtana kegyiise na yoonɔɔtana baale, te be yeuwa gyu balan dikpii keŋ gyan. Balan baŋ kena siamante ŋon na yoonɔɔtana baŋ ne, te be tinaa Pɔɔl ketuku yela. ³³ Be siamante ŋon gyuu Pɔɔl gyan te ɔ ke kyanja e te ɔ yakowɔ nyi baa mo agbaraagbaraase ala bake e. Keŋte ɔ bɔɔ wɔ nyi, "Amɔte yena balee kei, te won yaa ɔ yee wɔ?" ³⁴ Balan baŋ baale ne yako nombii dokolon na baale mɔ ne yako ŋaale kpoo. Botɔɔ kee wosi doɔ, yoonɔɔtana siamante ŋon ta gyeŋ nombia ŋan nyee na ŋe nawɔ ya, mena doɔ ɔ yako ɔ tewulee baŋ nyi baa mo e gyu ba dekyae man. ³⁵ Be ka mo e kelii botɔɔ keŋ bɔɔ mo gyeŋ gyoo deni keŋ man ne, balan baŋ sia keyee doɔ yoonɔɔtana baŋ gate Pɔɔl seele adido. ³⁶ Na balan baŋ be silana wɔ ne, ne fae yeesa nyii, "E ko e."

³⁷ Be kee gyaee baa mo Pɔɔl gyoo yoonɔɔtana baŋ dekyae keŋ man ne, ɔ yako yoonɔɔtana siamante ŋon nyi, "Mee gyaee maa yako neŋ nombii daale." Te ɔ bɔɔ Pɔɔl nyi, "N ne nyii Giriki dei?" ³⁸ "Na nyan yena Igyipite baale ŋon n be kyaa koro seŋ tia kegyiise te n ba mo awudiina kakponse banaara (4,000) sila n wose gyu kefula man ne yee?" ³⁹ Te Pɔɔl tiranɔɔ fa e nyi, "Koa, me yee Gyuda baale e te ba lola maŋ bo Silisia teelee man. Ma lee Tasuse donɔɔ keŋ ke dana yele ne man. Waase-da, fa maŋ gbɔɔ na maa kolosi fa balan baŋ." ⁴⁰ Te yoonɔɔtana siamante ŋon faa e gbɔɔ nyi waa kolosi. Mena doɔ Pɔɔl seŋawɔ botɔɔ keŋ bɔɔ mo gyeŋ gyoo deni keŋ man ne, te ɔ gyinaa ɔ nyinmaa adido nyi baa wu be bɔɔ na baa tei e. Balan baŋ ke wu be bɔɔ ne, te Pɔɔl kolosiwa Hiburu dei man fa wɔ.

22 Keŋte Pɔɔl kolosiwa lese ɔ bɔɔ nyiaa, "Me tebia na me kyaa, e tei maŋ." ² Be kenyii ɔ

kekolosi na wɔ Hiburu dei man ne, be wuu be bɔɔ te botɔɔ yee wɔ diin. Te Pɔɔl yakowɔ nyi, ³ "Me yee Gyuda baale e te ba lola maŋ bo Tasuse Silisia teelee doɔ mɔna be keele maŋ bo Gyerusalem donɔɔ man kebo, Na me yee Gamaleli tobaale e. ɔ keele maŋ nideli de naana ɔsom amanbere gbɔɔ man te me yase me sia mo ma wose lo Wurubuaree doɔ ŋgba mena keŋ e man walaŋ kamasee ne yee gyeŋ ne. ⁴ Me naase baŋ be doŋ de Gbenngyoo Yesu nyeedon gbɔɔ kei doɔ ne diyem nideli keŋ nyi be baale koran yekeewɔ, te me kyanja be man ala na baala pou ketɔ deni. ⁵ Sae kegyia na nombiadi-ira kegyiise baa di adanse nyi kpene keŋ mee yako ne yee anokoare. Nawolo nyi me lee tɔna koran lee be gyan, ŋan bɔɔ ŋmarase fa be tebia Gyudatena baŋ be kyaa Damasekuse ne, te me gyuuwa me kaa kyan Kris-totena baŋ be kyaa botɔɔ ne, na maa do wɔ akyakaase kɔŋ Gyerusalem na baa wɔŋ ba denjela.

Pɔɔl kekolosi lee ɔ kekyekee wose man

⁶ Keŋte Pɔɔl yakowɔ nyi, ma keta gyu ka benaa Damasekuse donɔɔ keŋ na weese ta seŋ de. Karatete dokolon te keŋmaŋee dinaa daale lee adido kaa ŋmaale pole kilisi maŋ. ⁷ Kara maŋ lo teelee man te me nyii bɔɔwɔya ŋaale ne bɔɔse maŋ nyi, 'Sɔɔ! Sɔɔ! Weera te n ne naase man diyem?' ⁸ Te me bɔɔse e nyi, 'Nyan amɔte ŋonaŋ me Gbenngyoo?' Te ɔ tiranɔɔ nyi 'Maŋ Yesu Nasarete baale ŋon n ne naase diyem ne.' ⁹ Balan baŋ daa na wɔ doŋee ne naa keŋmaŋee keŋ, mɔna be te nyii bɔɔwɔya ŋan be kolosi na maŋ ne man ya. ¹⁰ Me bɔɔsewɔ nyi, 'Won te maa yee me Gbenngyoo?' Te de Gbenngyoo yako maŋ nyi, 'Koro gyu Damasekuse. Botɔɔ te baa yako neŋ kpene kamasee keŋ Wurubuaree ne gyaee nyi n ke yee.' ¹¹ Keŋmaŋee dinaa keŋ yela me sia yelee wɔ, mena doɔ balan baŋ daa na wɔ doŋ ne, kyanja na maŋ me nyinmaa man gyu ka gyoo Damasekuse donɔɔ man.

¹² Balee ŋolo ŋon bɔɔ baake e nyi Ananiase ne kɔŋawɔ kaa kee maŋ. ɔ yee walaŋ ŋon ɔ ne yee Wurubuaree, te ɔ ne di Wurubuaree mmaraase ŋan doɔ nideli, te Gyudatena baŋ pou be kyaa Damasekuse ne ne bu e nideli. ¹³ ɔ kɔŋawɔ kaa seŋ me gyan te ɔ yakowɔ nyi, 'Me doɔ Sɔɔ, gyusu n sia na n kena.' De-bokenaŋ man te me sia gyusuwa te me naa e. ¹⁴ Te Ananiase yako maŋ nyi, 'De naana Wurubuaree lese na neŋ nyi nya gyeŋ kpene keŋ ɔ ne gyaee nyi nya yee, na n kena ɔ walaŋ ŋon ɔ gbɔɔneŋ tenɔɔ Wurubuaree siaman ne, na n ke nyii ɔ bɔɔwɔya. ¹⁵ Nawolo nyi nyan ne gyaee la n ke di ɔ wose man adanse fa balan pou lee kpene keŋ n be naa, na kpene keŋ n be nyii lee ɔ wose man ne. ¹⁶ Nenɔɔ won yaa n ne daa? Koro seŋ na n ke yela baa ɔ neŋ Wurubuaree loŋ na n ke fane de Gbenngyoo Yesu yele man, na Wurubuaree ke gberaa nya ayimee lee n wose man.'

Ɔɔɔl yako Wurubuare nombia balan ban ba te yee Gyudatenawo ya ne man

¹⁷ Kenje Ɔɔɔl besewo gyina ɔ kekolosi doɔ nyi, deban kenje man bese gyu Gyerusalem te man gyu Wurubuare ɔsom deni dinaa kenje man me kaa fane ne, me naa kolo na me sia ngba dose man ne. ¹⁸ Keman te me naa de Gbenjyoo Yesu te ɔ yako man nyi, 'Yee bilen na n kaa lee Gyerusalem debokeiman! Nawolo nyi, balan kewo be gyae baa lee nya adanse kenje n ne dii lee ma wose man ne di ya.' ¹⁹ Kenje me tiranɔɔ nyi, 'Me Gbenjyoo, balan kewo gye nyi me gyuu Gyudatena ɔsom denee man donɔɔ kamase man, ke kyanjee balan ban bee lee ne di ne, te me tuku wo. ²⁰ Te deban kenje bee ko Sitifin ngon ɔ be di n wose man adanse nideli ne, na ma senje botɔɔ mee do wo kakyen, te man koran kee na ba kegbase doɔ.' ²¹ Te de Gbenjyoo yako man nyi, 'Ta! Maa kpila neje lemlem, balan ban ba te yee Gyudatenawo ya ne gyan.'

²² Balan ban tei e kelii deban kenje ɔ be kolosi nombia kenja pou tan ne. Botɔɔ te be fae yeesa nyi, "E ko e! E ko e! Ɔ tekaboena nyi waa kyaa teele kei doɔ ya." ²³ Na bee fae yeesa, te ba kpee ba kegbase na bee fiili na adido na be funii aɔasa gyuu adido. ²⁴ Mena doɔ yoonɔɔtena siamante ngon faree ɔ tewulee ban nyi, baa mo Ɔɔɔl gyuu yoonɔɔtena dekyae kenje man na baa kebii e dambiise na baa doɔse e kpene kenje doɔ balan ne fae yeesa ɔ doɔ mena. ²⁵ Ba ke bake e baa tuku e ne te Ɔɔɔl doɔse yoonɔɔtena kegyia ngon ɔ senje botɔɔ ne nyi, "Gbese doo nyi ya tuku Roman bu dalolasa ngon e te di ɔ nombia na e ke bu e doɔ yee?"

²⁶ Yoonɔɔtena kegyia ngon ke nyii nombia kenja ne, ɔ korowo gyuu yoonɔɔtena siamante ngon gyan ke yako e nyi, "Won yaa e ne gyae e ke yee ne? Balee kei yee Roman bu dalolasa e o!" ²⁷ Yoonɔɔtena siamante ngon gyuu Ɔɔɔl gyan ke doɔse e nyi, "Yako man, n yee Roman bu dalolasa e?" Kenje Ɔɔɔl tiranɔɔ nyi, "Ayi me yee Roman bu dalolasa e." ²⁸ Botɔɔ te yoonɔɔtena siamante ngon yakowo nyi, "Man doɔ kom dinaa pete ma bese Roman baale." Te Ɔɔɔl man yako e nyi, "Man doɔ me yee Roman bu dalolasa e." ²⁹ Mena doɔ ban nafa doɔ yeli baa doɔse e nombia ne, tuuwo lee ɔ gyan bilen. Deban kenje yoonɔɔtena siamante ngon gbagba be naa nyi Ɔɔɔl yee Roman bu dalolasa e te doɔ do e akyakaase ne, gyakolon gyuu e.

Be kamo Ɔɔɔl gyuu donɔɔ kegyiise siaman

³⁰ Yoonɔɔtena siamante ngon gyaewo waa gyan kpene kenje kitii doɔ Gyudatena ne kara Ɔɔɔl doɔse ne nideli, mena doɔ tee kena ne ɔ yela ba lese Ɔɔɔl akyakaase gan, te ɔ yela Wurubuare saese kegyiise na donɔɔ kegyiise pou gyanewo, te ɔ moo Ɔɔɔl kaa senje be siaman.

23 Ɔɔɔl kee kegyiise ban doɔ gyanee ne sia gbese te ɔ yakowo nyi, "Me tebia Iseraetena, me konɔɔ bee bu man doɔ gbese kamase man ya, nawolo nyi me kyawo nideli Wurubuare siaman kaa lii nan gyan."

² Botɔɔ te Wurubuare sae kegyia Ananiase faewo do ban ba senje benaa na Ɔɔɔl ne nyi, baa gye e ɔ doɔ gbese. ³ Kenje Ɔɔɔl man yako e nyi, "Wurubuare waa gye nyan doɔ. Kee ɔ ke kyaa botɔɔ ngba deni dekyan kenje doɔ gyilaa ke wo wo wolom ne. N kyaa botɔɔ n na mo mmaraa di me nombia, doɔ nyan gbagba doɔ n ta fom Wurubuare mmaraa, ngba n be fae do wo nyi baa gye man ne." ⁴ Botɔɔ te balan ban ba senje benaa na Ɔɔɔl ne yakowo nyi, "Wurubuare sae kegyia yaa n na tee ne!" ⁵ Kenje Ɔɔɔl tiranɔɔ nyi, "O me tebia, me ta gye nyi ngon yena Wurubuare sae kegyia ngon ya. Nawolo nyi Wurubuare nombia anmarasenje see ne yako nyi, 'E na kolosi wala ngon ɔ ne di balan doɔ ne wose man nombiikum ya.'"

⁶ Te Ɔɔɔl kena nyi balan ban baale yee Sadukiitenawo te baale do yee Farasiitenawo ne ɔ fae yeesa nyi, "Me tebia, me yee Farasii baale e, te me kya do yee Farasii baale e. Kenje doɔ bee di me nombia yena nyi, me sia gyakaa nyi ban doɔ yem ne baa fon lee yem man." ⁷ Ɔ ke yako mena ne, kale gyuu Sadukiitena na Farasiitena ban man te dikpii kenje kpasewo akpenje ala. ⁸ Nawolo nyi Sadukiitena ne yako nyi yem wo kefon be kyaa bela ya, yaa Wurubuare kpilala na felinkumee be kyaa ya, doɔ Farasiitena ne lee kenja pou di nyi ne kyaa. ⁹ Kale dinaa daale gyuu wo, kenje Gyudatena mmaraa wolala ban be yee Farasiitenawo ne, man baale korowo senje kenje nyi, "Da te naa dukum kenje balee kei be yee ya! Mberem Wurubuare felin yaa Wurubuare kpilale ngolo kolosila na e." ¹⁰ Kale kenje doɔ ke yee donje ne, yoonɔɔtena siamante ngon yeewo nyi mberem baa tirii Ɔɔɔl kpetekpetekpete. Mena doɔ ɔ faewo do ɔ yoonɔɔtena ban nyi baa lee Ɔɔɔl donje man lee balan ban gyan, na baa mo e gyuu ba dekyae man.

¹¹ Wee kenan nelim ne, de Gbenjyoo Yesu kɔnawo kaa senje Ɔɔɔl gyan yako e nyi, "Nyi konɔɔ! Na yee ya! Mena kenje n be di ma wose man adanse Gyerusalem kebo ne, mena do te kaboena nyi nya di ma wose man adanse Roman donɔɔ man."

Ba kebake Ɔɔɔl nyee man apam

¹² Tee kena nebo ne, Gyudatena baale gyanewo mo agyueje. Be kenja ntam nyi be doɔ be gyae ke daa weenee yaa lon ya kelii deban kenje baa ko Ɔɔɔl. ¹³ Balan ban doɔ mo Ɔɔɔl wose man agyueje kum kei kela balan doɔ (40). ¹⁴ Te be gyuu Wurubuare saese kegyiise na donɔɔ kegyiise ban gyan ke yako wo nyi, "Da te kenje ntam nyi, de doɔ be gyae ke daa kolo ya, kelii deban kenje de ko Ɔɔɔl. ¹⁵ Mena doɔ emee na nombiadiira ban e kpila gyuu Romantena yoonɔɔtena siamante ngon gyan ka sola e na waa mo Ɔɔɔl doɔ e gyan. E gyuu ka beo e nyi e ne gyae e ka gyuu Ɔɔɔl nombia gan man nideli, doɔ nyi ɔ fa gbese nyi baa mo e doɔ, da te desina da wose nyi de koe e gbena man."

¹⁶ Ɔɔɔl wa agbelebi nyii nombii kei na, te ɔ korowo gyuu yoonɔɔtena ban dekyae man ke do Ɔɔɔl amandee. ¹⁷ Kenje Ɔɔɔl baake yoonɔɔtena ban man kegyia ngolo te ɔ yako e nyi, "Mo tobaalebi kei gyuu yoonɔɔtena siamante ngon gyan, nawolo nyi ɔ dana nombii daale waa

yako e.”¹⁸ Te ɔ moo tobaalebii ñon gyu yoonɔɔtɛna siamante ñon gyan te yoonɔɔtɛna kegyia ñon yako e nyi, “Pɔɔl ñon ɔ doo deni man nɛ kpila la baake man te ɔ yako man nyi maa mo tobaalebii kei kɔn n gyan, nawolo nyi ɔ dana nombii daale waa yako neɲ.”¹⁹ Yoonɔɔtɛna siamante ñon kyanja bu ñon nyiɲmaa man te ɔ mo e lee yenaɲ bɔɔse e nyi, “Won te n dana n ke yako man?”²⁰ Kenɛte bu ñon tiranɔɔ nyiaa, “Gyudatena kegyiise te yeɛ ɔɔɔɔkoloɲ nyi baa sola neɲ na n ke yela Pɔɔl ke gyu kena wɔ kyoo. Baa beo neɲ nyi bɛɛ gyae baa gyoo ɔ nombia ñan man nideli.”²¹ Na sɛɛ ya nawolo nyi balan kela sɔɲola keɲ ba yoɛ gbɛɛnaa man bɛɛ daa Pɔɔl. Ba te kan ntam nyi be nɔɔse be gyae ke daa kolo ya kelii deban keɲ baa ko Pɔɔl. Ban tan desina ba wose tan, nyan yaa bee gyeki.”²² Te yoonɔɔtɛna siamante ñon ɔɔ tobaalebii ñon gbɛɛ te ɔ faree e nyi, “Na yeli ñolo ke nyii nyi, n te kaa yako man mena nombia keɲa ya.”

Be kalese Pɔɔl gyu Kaesaria donɔɔ man

²³ Mena dɔɔ yoonɔɔtɛna siamante ñon baake ɔ yoonɔɔtɛna kegyiise ban man balan bala te ɔ yako wɔ nyi, “E gyae yoonɔɔtɛna sɔɲonoɲ akpeɲ ala (200) na yoonɔɔtɛna ban bɛɛ kyaa dɛɛkyɔɲse nɛ sɔɲotooro na kufu (70), na yoonɔɔtɛna ban bɛɛ mo apiase yokii nɛ sɔɲonoɲ akpeɲ ala (200). Baa desina ba wose na baa koro nelim deban kadaalete man gyu Kaesaria.”²⁴ E gyae dɛɛkyɔɲ fa Pɔɔl na e ka mo e ka do gyoo Felisi ñon ɔ ne kɛɛ botɔɔ tɛɛle dɔɔ nɛ nyiɲmaa man wosefɛɛreɲ man.”²⁵ Te yoonɔɔtɛna siamante ñon ñmarase tɔne fa wɔ nyi.

²⁶ “Man Klaudiuse Lisiase ne ñmarasena tɔne kei mee yelee nyan gyoo kpaakpaa Felisi. Mɛɛ do neɲ nɔɔ.”

²⁷ Gyudatena kyanjana balee kei nyi baa ko e, te ma moo me yoonɔɔtɛna te de gyuuwɔ ke lɛɛ e, nawolo nyi me naawɔ nyi ɔ yeɛ Roman bu dalolasa e.”²⁸ Me gyaewɔ maa gyeyɛ kpene keɲ dɔɔ nɔɔ mo nombiakumɛɛ gyakaa ɔ nɔɔ, mena dɔɔ ma moo e gyu ban gbagba be kegyiise siaman.”²⁹ Botɔɔ te me naawɔ nyi, nombia ñan nɔɔ mo gyakaa ɔ nɔɔ nɛ, yeɛ ba mmaraase nombia ña, mɔna ma te naa kpene keɲ ɔ be yeɛ keɲ kaboena nyi baa ko e yaa baa kyan e tɔ deni ya.”³⁰ Te ba ke yako man nyi Gyudatena baale te bake ɔ nyee man nyi baa ko e nɛ, debokenaɲ man te me yeɛ ma agyueɲ nyi maa mo e kɔn n gyan. Te me yako ban ban na e dana nombia nɛ nyi baa mo be nombia kɔn n gyan na be kaa gyoo ñe man. Me nɔɔ te si.”

³¹ Mena dɔɔ yoonɔɔtɛna ban yeɛwɔ ñgba mena keɲ be kegyia ñon be faree wɔ nyi baa yeɛ nɛ. Ba moo Pɔɔl nelim kenan menɛ te be keliiwɔ Antipatirise donɔɔ man.”³² Tɛɛ kena nɛ, yoonɔɔtɛna ban be dɔɲ na be nawɔ nɛ, besewɔ gyu be dalee man, te ban bɛɛ kyaa dɛɛkyɔɲse nɛ moo e lan.”³³ Be ka gyoo Kaesaria donɔɔ man nɛ, ba moo tɔne keɲ fa gyoo Felisi te ba moo Pɔɔl do ɔ nyiɲmaa man.”³⁴ Gyoo ñon kala tɔne keɲ te ɔ nɔɔse Pɔɔl nyi, tɛɛle kei yenaɲ wonɲi man yaa n leewɔ. Gyoo ñon ke nyii nyi ɔ lee Silisia tɛɛle man nɛ,³⁵ ɔ yakowɔ nyi, “Deban keɲ balan ban emɛɛ na wɔ be nyiɲ

nombia de kɔn nɛ, na maa nyii n nɔɔwɔya.” Te ɔ yakowɔ nyi baa mo Pɔɔl gyu gyoo Herode dekanalan dinaa keɲ man na baa gyee e.

Be kedi Pɔɔl nombia gyoo Felisi gyan

24 Weeya anoy wɔle nɛ, Wurubuare sae kegyia Ananiase na donɔɔ kegyiise baale na Lɔya ñon bɛɛ baake e Tetulɔse nɛ gyoo Kaesaria ke tɔlɛɛ be nɔɔwɔya fa gyoo Felisi lee Pɔɔl wose man.”² Botɔɔ te be baake Pɔɔl kɔn. Kenɛte Tetulɔse tɔlɛɛ ɔ nɔɔwɔya lee Pɔɔl wose man nyi, Gyoo kpaakpaa, de te nyiɲ wosefɛɛreɲ kyare n gyoori kedi kei man. Nawolo nyi nyansa keɲ n ba mo di gyoori nɛ, te desina abɔɔ burum de tɛɛle kei dɔɔ.”³ Gyoo kpaakpaa Felisi, yenaɲ kamase na gbɛɛ kamase man na, de sia ta gye abɔɔ nya ayɛɛɛ fa daa keɲa dɔɔ, mena dɔɔ dɛɛ do neɲ nɔɔ nideli.”⁴ Mɔna me bɛɛ gyae maa wɔlɛɛ n deban bela ya, mena dɔɔ mɛɛ sola neɲ bo, nyiɲ konɔɔ na n ke tei daa kyomii.”⁵ “Da gyeyɛ nyi balee kei yeɛ tɛɛle yeɛɛre e. ɔ te loo nombia do Gyudatena ban be kyaa tɛɛle kei dɔɔ pou nɛ, te ɔ yeɛ Nasaretena ɔsom siamante mɔ e.”⁶⁻⁷ Nafɔ ɔ gyaewɔ waa mo ayimɛɛ tina Wurubuare ɔsom deni dinaa keɲ mɔ, te de kyanja e. Daa gyaewɔ nyi nafɔ dee di ɔ nombia daa gbagba da mmaraa gbɛɛ, mɔna yoonɔɔtɛna kegyia Lisia kaa lɛo e don man lee de nyiɲmaa man, te ɔ yako daa nyi daa ban daa na Pɔɔl dana nombia nɛ, dɛɛ mo kɔn n gyan.”⁸ Akpaa n nɔɔse e ɔ nɔɔwɔya na, nyan gbagba n kena nyi ñan pou dɔɔ yako lee ɔ wose man nɛ, doo na ke gbɛɛ.”⁹ Te Gyudatena mɔ moo be nɔɔ do nyi mena nombia ñan dɔɔ yako lee ɔ wose man nɛ, doo na ñe gbɛɛ.

Pɔɔl kekolosi lese ɔ nɔɔse

¹⁰ Gyoo Felisi ke fa Pɔɔl gbɛɛ nyi waa kolosi nɛ, Pɔɔl tɔlɛɛ ɔ nɔɔwɔya nyi, “Ma gyeyɛ nyi n ne di nombia tɛɛle kei dɔɔ te yeɛ gyeyɛ ya. Mena dɔɔ dana man gyoyɲ ñgba mɛɛ kolosi maa lese me nɔɔse fa neɲ nɛ.”¹¹ Nyan gbagba n gyoo ke man na, n kena nyi weeya kufu ala yaa ñgba nɔɔ gyu Gyerusalem me kaa som nɛ.”¹² Te balan ban daa na wɔ be nyim nɛ, te naa daa na ñolo ke lɛɛ aɲmaareɲ Wurubuare ɔsom deni dinaa keɲ man ya. Ba te naa man nyi maa loo nombia do balan Gyudatena ɔsom deni man, yaa yenaɲ daale ya.”¹³ Te nɔɔ gyae baa tale gyɔ be konɔɔ na baa seɲ kolo dɔɔ wola nyi nombia ñan bɛɛ mo gyakaa me dɔɔ nɛ yeɛ ampan ya.”¹⁴ Mɔna ma te sɛɛ nyi, mɛɛ som de naanaɔ Wurubuare lee de Gbengyoo Yesu gbɛɛ keɲ ban ne yako nyi ke yeɛ ɔsom kum ke nɛ man. Te mɛɛ lɛɛ kpene kamase keɲ nɔɔ ñmarase do Wurubuare mmaraase ñan ɔ be yeli Mosesi be ñmarase see nɛ, na Wurubuare akpeɲkppeɲ-gyɔɔra tɔna man nɛ di.”¹⁵ Me loo gyakaa Wurubuare nombii dokoloɲ kei dɔɔ nyi, yeɲ wɔle na, balan kpaakpaa na balan kumɛɛ pou baa fon lee yeɲ man ñgba mena keɲ ban mɔ loo gyakaa nɛ.”¹⁶ Mena dɔɔ mɛɛ yeɛ kakyeɲ wee kamase na maa yeɛ kpene keɲ me konɔɔ be gyae ke bu man fɔɔ Wurubuare na balan siaman ya.

¹⁷ Me ka lee Gyerusalem donk man kulutooneŋ burum wɔle nɛ, ma besewɔ kɔŋ botkɔ te ma moo kɔba na abɔkɔ kɔna me tebia Gyudatena ban na baa mo fa aye-matena, te me faa Wurubuare mɔ kedi. ¹⁸ Deban kei man te be naa man Wurubuare ɔsom deni dinaa keŋ man na ma te gberaa ma wose tan, na balan dikpii mɔ be kpue na man ya, te gidigidi mɔ te kɔŋ botkɔ ya.

¹⁹ Mɔna Gyudatena baale ban kɔ lee Esia tɛele dɔ nɛ kɔŋawɔ botkɔ. Ban te nafɔ kaboena nyi baa kɔŋ n siaman kebo, na nombii keŋ doo na dɛɛ gyoo ke man.

²⁰ Te n gyae mɔ na, yela ban ba senɛɛ kebo nɛ ke yako dukum keŋ kɔ naa lee ma wose man deban keŋ kɔ kyan man gyoo donkɔ kegyiise ban gyan nɛ. ²¹ Nombii dokolon keŋ kɔ gyoo me konkɔ yako be siaman yena nyi, ban kɔ yem nɛ baa bese fon lee yen man bela. Mena nombii kei dɔ te bee di me nombia gyen nɛ.”

²² Botkɔ te Felisi ŋon kɔ wulaa kɔ gyen de Gbengyoo Yesu nyeedon gbɛɛ keŋ wose man nombia nideli nɛ, tuu nombia kedi wee keŋ see wee wɔle. Kenɛ kɔ yakowɔ nyi, “Wee keŋ yoonkɔtena kegyia Lisiasɛ ŋon de kɔŋ na, maa di n nombia kenɛ.” ²³ Kenɛ kɔ yako yoonkɔtena kegyia ŋon kɔ mo Pɔkɔ do kɔ nyinmaa man nɛ nyi waa kɛɛ kɔ nideli, be naa sen kɔ dɔ bein ya. Mɔna waa fa kɔ tebia gbɛɛ baa fa e kpene kamase keŋ ne hia e.

²⁴ Ke di weeya ala ŋaale nɛ, Felisi na kɔ wɛele Durusila ŋon kɔ yɛɛ Gyuda alo e nɛ kɔŋawɔ botkɔ. Kenɛ Felisi yela Pɔkɔ kɔŋawɔ kaa kolosi fa wɔ, te Pɔkɔ kolosiwɔ lee Kristo Yesu kelɛɛdi wose man. ²⁵ Pɔkɔ ke gyakaa kɔ ne kolosi lee abɔkɔ ŋan tenɛ na deeli keyɛɛ, na wose dɔ kedi na mena keŋ Yesu waa di balan pou nombia wee daale nɛ, gyakolon gyoo Felisi te kɔ yakowɔ nyi, “Tek-aboe mena ta pɛ, me nyin ma wose na maa baake nen bela.” ²⁶ Na kɔ sia gyakaa nyi Pɔkɔ waa fa e kɔba na waa tina e yela mena dɔ kɔ kyaa kɔ kyaa na, kɔ te baake Pɔkɔ kolosi na e. ²⁷ Kulutooneŋɛ ala wɔle nɛ, Pokiuse Fesituse kaa dii gyoori gyoo Felisi nawɔkɔ man. Mɔna keŋ Felisi ne gyae waa yɛɛ Gyudatena deeli dɔ, kɔ ta lese Pɔkɔ lee deni man ya.

Gyoo Fesituse kedi Pɔkɔ nombia

25 Fesituse ke kɔŋ tɛele keŋ dɔ kɔ ne di gyoori nɛ, ka weeya atooro wɔle na kɔ lewɔ Kaesaria gyoo Gyerusalem. ² Botkɔ te Wurubuare saese kegyiise na Gyudatena ɔsom kegyiise moo Pɔkɔ nombia ŋan ban kpa kɔ be yɛɛ nɛ kaa see kɔ siaman. ³ Ba sola Fesituse nyi waa wii wɔ na waa yela baa lese Pɔkɔ kɔŋ Gyerusalem nawolo nyi, na ba te bake ba nyeeman nyi de kɔŋ mena na baa yo gbɛɛnaa man na baa deke e ko. ⁴ Kenɛ Fesituse tiranɔkɔ nyi, “Pɔkɔ waa doo deni man Kaesaria botkɔ, nawolo nyi man gbagba maa gyoo botkɔ weeya ala kenɛ man. ⁵ Akpaa nyi kɔ te yɛɛ nombiikum daale na e yela e kegyiise baale ke sila man gyoo Kaesaria na be kaa wola dukum keŋ kɔ be yɛɛ.”

⁶ Kɔ ke kyaa be gyan weeya gyanaara yaa kufu nɛ, kɔ korowɔ gyoo Kaesaria. Ke tɛɛ kena nɛ, kɔ baake nombia ŋan te kɔ yela ba moo Pɔkɔ kɔŋ be siaman. ⁷ Pɔkɔ ka be-taa bɛɛ lee pɛ, te Gyudatena ban kɔ lee Gyerusalem

nɛ kaa senjawɔ kilisi e te be fiasɛɛ bɛɛ mo nombiikum dinaana gyakaa kɔ dɔkɔ, mɔna be te nyin nombii keŋ baa sen ke dɔkɔ wola nyi ŋe yɛɛ ampan ya. ⁸ Pɔkɔ kolosiwɔ lese kɔ kɔkɔ nyi, “Ma te yɛɛ nombiikum kamase tia Gyudatena mmaraase yaa Wurubuare ɔsom deni dinaa keŋ ya. Ma te yɛɛ nombiikum tia Romantena gyoo dinaa mɔ ya.” ⁹ Fesituse gyaewɔ waa yɛɛ Gyudatena deeli mena dɔkɔ, kɔ kɔkɔ Pɔkɔ nyi, “N ne gyae n ke sila man gyoo Gyerusalem na me kaa di n nombia ŋan botkɔ?” ¹⁰ Kenɛ Pɔkɔ tiranɔkɔ nyi, “Gyoo dinaa Kaesaria nombia dedii dekanalan man yaa ma senɛɛ nɛ. Mena dɔkɔ kebo te kaboena nyi baa di me nombia. Nyan gbagba n gyen nideli nyi ma te yɛɛ Gyudatena dukum kamase ya. ¹¹ Akpaa ma te yɛɛ dukum keŋ kaboena nyi baa ko man na, baa tale ko man, kɔ ne bɛɛ ya. Mɔna akpaa nyi nombia ŋan bɛɛ mo gyakaa me dɔkɔ yɛɛ akɛɛ ŋa na, ŋolo be gyae waa tale mo man do be nyinmaa man nyi baa ko man ya. Akpaa nne te doo na mɛɛ sola nen bo, mo man gyoo Roman gyoo dinaa ŋon gyan.” ¹² Gyoo Fesituse na kɔ kegyiise ban ka lee yenan kolosi na dɔŋa tan nɛ kɔ kaa tiranɔkɔ nyiaa, “Gyoo dinaa Kaesaria gyan te n ne gyae baa di n nombia, mena dɔkɔ kɔ gyan te n ke gyoo.”

Fesituse kekolosi na gyoo Agiripa

¹³ Ke di weeya ala nɛ, gyoo Agiripa na kɔ deesi Bɛɛnise kɔŋawɔ Kaesaria kaa do Fesituse kɔkɔ. ¹⁴ Be ke di weeya ala ŋaale botkɔ nɛ, te Fesituse moo Pɔkɔ nombia ŋan see gyoo Agiripa siaman e nyiaa, “Tobaale ŋolo kyaa kebo kei ŋon gyoo Felisi be yeli kɔ be dɔkɔ deni man, ¹⁵ te deban keŋ kɔkɔ gyoo Gyerusalem nɛ, Wurubuare saese kegyiise na Gyudatena ɔsom kegyiise moo nombia gyakaa kɔ dɔkɔ te be yako man nyi maa bu e kɔ. ¹⁶ Mɔna me yako wɔ nyi, daa Romantena kɛɛ yɛɛ yena nyi, akpaa balan bala de nyin nombia te da te gyanee ta wɔ na baa lese be kɔkɔ ya na, de bee bu kɔ ya. ¹⁷ Te daa na wɔ ke kɔŋ kebo nɛ, ma te kyaa nombia ŋan dɔkɔ kyare ya, mɔna tɛɛ kena nɛ, me baake nombia ŋan te me yela ba lese balee ŋon kɔŋ. ¹⁸ Te balan ban ŋon na wɔ be nyim nɛ korowɔ kɔkɔ be kɔkɔwɔya. Nombiakumɛɛ ŋan man ba gyen nyi nafɔ baa yako lee kɔ wose man nɛ, na ŋan gba te be yakowɔ ya. ¹⁹ Mɔna ban na Pɔkɔ lɛɛ dɔŋa anmaaren bo lee be Wurubuare ɔsom wose man, na balee ŋon bɛɛ baake e nyi Yesu ŋon kɔ ba yem te Pɔkɔ ne gyoo kɔ konkɔ yako nyi kɔ delena nɛ wose man. ²⁰ Na kɔkɔ gyen mena keŋ maa gyoo nombia kenɛ dinɔkɔ man ya, mena dɔkɔ me kɔkɔ Pɔkɔ nyi waa sɛɛ gyoo Gyerusalem na be kaa di kɔ nombia botkɔ? ²¹ Mɔna Pɔkɔ solawɔ nyi baa yela waa doo be nyinmaa man na gyoo dinaa Kaesaria kedi kɔ nombia. Mena dɔkɔ me yela be gyee e keli deban keŋ maa kaa mo e gyina gyoo dinaa ŋon.” ²² Kenɛ gyoo Agiripa yako Fesituse nyi, “Man gbagba ne gyae nyi maa nyii balee kei kɔkɔwɔya.” Te Fesituse tiranɔkɔ fa e nyi, “Nyan ke nyii kɔ kɔkɔwɔya kyoo.”

²³ Ke tɛɛ kena nɛ, gyoo Agiripa na Bɛɛnise desinaa ba wose te yoonkɔtena kegyiise na donkɔ kegyiise sila wɔ kaa gyoo deni keŋ man bɛɛ gyanee nɛ. Be kee gyoo na kɔkɔnɛ na suya silana wɔ. Te Fesituse yela ba moo Pɔkɔ

කඤ. ²⁴ Te Fesituse yakow ණ nyi, “Gyoo Agiripa na ban pou e be yilaa kebo, ε ne naa balee kei. Gyudatena ban be kyaa Gyerusalem na Kaesaria kebo kaa wiiw fa man nyi kaboena nyi baa ko e. ²⁵ Man te naa dukum keŋ ƿ be yeε keŋ kaboena nyi baa koe ya. Mƿna ƿ ka sola nyi Roman gyoo dinaa waa di ƿ nombia ne, mena dƿ te me yeε ma gyuen nyi maa mo e yelee e.

²⁶ Mƿna mƿ tan kolo kitii maa ŋmarase yelee gyoo dinaa lee ƿ wose man ya. Mena dƿ te ma moo e kƿ ε popou siaman tuturu na, nyaŋ gyoo Agiripa gyan nyi n gyoo ƿ nombia ŋan man na, maa nyaŋ kolo ŋmarase lee ƿ wose man yelee gyoo dinaa ŋon. ²⁷ Nawolo nyi me naaw ma agyuen man nyi, tekaboena nyi maa mo walaŋ ŋon ƿ doo deni man ne yelee gyoo dinaa keŋ nyi, mƿ tale wola nombiikum keŋ ƿ be yeε ya.”

Pƿl kekolosi lese ƿ nƿse gyoo Agiripa siaman

26 Gyoo Agiripa yako Pƿl nyi, “Neneε gbεε doo, nyaŋ gbagba tƿεε n nƿwoya.” Te Pƿl gyinaa ƿ nyaŋmaa adido te ƿ kolosiw lese ƿ nƿse nyi, ² “Gyoo Agiripa, ma te yeε nyeebam ŋgba gyen wee kei ma seŋε n siaman mee lese me nƿse lee nombia ŋan pou Gyudatena ba moo gyakaa me dƿ ne. ³ Gbagbaagba na te yeε maŋ gyon nideli nawolo nyi n gyen Gyudatena mmaraase na kewƿee keŋ doo ŋe man ne pou. Mena dƿ mee sola neŋ nyi, nya nyaŋ konƿ na n ke tei man. ⁴ Gyudatena pou gyen mena keŋ mƿ kyaa lee me biatεε. Ba gyen mena keŋ mƿ kyaa maŋ gbagba me balan man na Gyerusalem donƿ man. ⁵ Ba gyen maŋ te yeε gyen ya, te akpaa nyi baa seε yako nombii na ke gbεε na, baa tale di adanseε nyi me kyaŋa dƿ ƿsom mmaraase ŋan nyaŋmaase ala ŋgba Farasii baale ne. ⁶ Keŋ dƿ gyen ma seŋεε kebo bee di me nombia yena nyi, me sia gyakaa kpene keŋ de Gbengyoo Wurubuare be yako see nyi waa yeε fa de naana nε dƿ. ⁷ Mena nombii kei dƿ te daa Gyudatena akpaŋalaŋ kufu ala ŋan pou sia gyakaa nyi Wurubuare waa yeε fa daa. Mena dƿ te dεε som Wurubuare na sibiiyam deban kamase. Gyoo kpaakpaa, me sia gyakaa mena nombii kei dƿ nyi Wurubuare waa yeε fa daa, keŋ dƿ te Gyudatena moo nombia gyakaa me dƿ. ⁸ Weera te dana doŋ fa ŋon nyi ya lee di nyi Wurubuare waa gyusu ban ƿƿ yem ne?”

⁹ Maŋ gbagba me lεw di me konƿ man nyi, kaboe-na nyi maa mo gbεε kamase man na maa wƿεε Yesu ŋon ƿ ba lee Nasarete ne yelee. ¹⁰ Mena mƿ te me yeεw Gyerusalem donƿ man. Saese kegyiise faa maŋ gbεε te me kyaŋa Kristotena burum tƿ deni, te akpaa bεε gyae baa ko wƿ na, mee seŋ be wƿ nyi ke gbεε ke-naŋ, baa ko wƿ. ¹¹ Deban kamase na me dƿεε Gyudatena ƿsom denεε man mee naase Kristotena diyem, na baa nyaŋ tina ba kelεedi keŋ yela. Me ban ka koro be dƿ nideli ne, me sila wƿ gyu tεεlese wƿεε dƿ ke naase wƿ diyem nideli.

Pƿl keyako ƿ kekyεεkeε wose man nombia

Kpilala 9:1-19; 22:6-16

¹² Lee kei dƿ te Wurubuare saese kegyiise faa maŋ be nyaŋmaa man tƿne keŋ ne fa maŋ doŋ, te ma moo ma nyee ban Damasekuse gbεε. ¹³ Gyoo kpaakpaa, weesetenteŋ me ka koro mee gyu keŋ ne, karateteε dokolon te keŋmaŋee daale keŋ ne naa kela weese ne, leewƿ adido kaa ŋmaale kilisi daa na me tebia ban de dƿεε ne. ¹⁴ De popou leewƿ yala tεεle man te me nyii nƿwoya ŋaale yako maŋ Hiburu dei man nyi, ‘Sƿl, Sƿl, weera te n ne naase man diyem? N ne naase n wose diyem bo ŋgba mena keŋ bεε wƿεε wonembu te ŋon mƿ ne wƿεε ƿ wose lee wƿεε naase ƿ wose diyem ne.’ ¹⁵ Te me bƿsewƿ nyi, ‘Nyaŋ amƿte ŋonaŋ me Gbengyoo?’ Te de Gbengyoo tiranƿ nyi, ‘Maŋ yena Yesu ŋon n ne naase diyem ne. ¹⁶ Mƿna koro seŋ ma lese ma wose baa wola neŋ, na maa mo neŋ yeε me tobaale na n ke di adanseε lee kpene keŋ n be naa lee ma wose man na ŋan maa kaa wola neŋ ne. ¹⁷ Maa lεε neŋ lee nyaŋ gbagba n balan, na ban ba te yeε Gyudatenawƿ ya te mee kpila neŋ be gyan ne nyaŋmaa man. ¹⁸ Mee kpila neŋ baa na n kaa gyusu be sia, na baa tale lee ditiŋteε man kƿ keŋmaŋee man, na baa tale lee ƿƿsam nyaŋmaa man kƿ Wurubuare gyan. Na baa lεε maŋ di na Wurubuare ka mo be nombiakumεε kyεε wƿ na baa nyaŋ dekyae kpu na ban Wurubuare ba lese see fa ƿ wose ne.’

Pƿl kekolosi lee ƿ tom keyεε wose man

¹⁹ Mena dƿ gyoo Agiripa, ma te yeε deŋele doŋ lee kpene keŋ Wurubuare ba lese wola maŋ lee adido, te mƿ naa ke na me sia ŋgba doseε man ne ya. ²⁰ Me tanŋbεewƿ yako Wurubuare nombia Damasekuse te me gyuu Gyerusalem na Gyudia tεεle dƿ pou. Kenan wƿεε te me kaa kolosi ŋa fa ban ba te yeε Gyudatenawƿ ya ne. Me yako wƿ nyi baa kyεεkeε lee be gbεεneŋ kumεε man na baa kƿ Wurubuare gyan, na baa yeε abƿ ŋan gyae kawola nyi ba te kyεεkeε lee be gbεεneŋ kumεε man kƿ Wurubuare gyan ne. ²¹ Kei dƿ te Gyudatena kyaŋa maŋ Wurubuare ƿsom deni dinaa keŋ man te bεε gyae gbεε baa ko maŋ ne. ²² Mƿna Wurubuare ta seŋ me wƿεε kaa lii gyen, mena dƿ te me talewƿ seŋ kebo keŋkeŋ mee di nombia keŋa adanseε fa bia na kegyiise pou nyi, kpene keŋ mee yako ne na keŋ Wurubuare akpenkpenŋgyƿra na Mosesi be yako see nyi gyae ke kƿ ne, yeε dokolon. ²³ Nombii keŋ bƿ yako see yena nyi, nyeeleere ŋon Wurubuare be yako see nyi waa kƿ ne, waa naa diyem te ŋon ne gyaela waa tanŋbεε foŋ lee yeŋ man, na waa wola ƿ balan Gyudatena na ban ba te yeε Gyudatenawƿ ya ne pou nyi, keŋmaŋee keŋ man baa ta na baa nyaŋ nyeedoŋ ne te kƿ.”

²⁴ Botƿ te gyoo Fesituse gyƿ Pƿl ƿƿ dƿ fae e nyi, “Pƿl, n nyee ne wƿεε do? N tƿne kagyen beŋ na doo na neŋ diteŋ ne.” ²⁵ Keŋte Pƿl tiranƿ nyi, “Gyoo kpaakpaa! Ma nyee bεε wƿεε ya, me sia ala kaen. Nombia ŋan mee kolosi ne yeε nombia kpaakpaa ŋa, te ŋe doo

na ɲe gbɛɛ mɔ. ²⁶ Gyoo Agiripa, n gyeɲ nombia keɲa pou man mena dɔɔ maa tale gyɔ me konɔɔ kolosi na neɲ lee me konɔɔ man. Mɛɛ lɛɛ di nyi n gyeɲ nombia keɲa man keɲ dokolorɔ koranɲ te lam n dɔɔ ya, nawolo nyi ba te yeɛ ɲa weese ya. ²⁷ Gyoo Agiripa, n ne lɛɛ Wu-rubuarɛ akpenɲkpenɲgyɔɔra banɲ nɔɔwoya di? Ma gyeɲ nyi n ne lɛɛ ɲa di." ²⁸ Keɲte gyoo Agiripa mɔ kɔɔse Pɔɔl nyi, "N gyeɲ nyi nyanɲ ke tale yela maa bese Kristobaale debokeiman?" ²⁹ Te Pɔɔl tiranɔɔ nyi, "Gyeɲ bo o kyoo bo o, manɲ ne fane bo nyi Wurubuarɛ waa yela emɛɛ na balanɲ akanɲ banɲ pou ɛ be tei manɲ gyeɲ wee kei nɛ, ɛ ka bese Kristotena ɲgba manɲ Pɔɔl nɛ. Mɔna be na do ɲon akyakaase bo ya!"

³⁰ Keɲte gyoo Agiripa na Fesituse ɲon ɔ seɲɛɛ Ro-mantena gyoo dinaa nawɔɔ man nɛ, na Bɛenise na balanɲ akanɲ banɲ korowɔ lee deni keɲ man. ³¹ Be ka koro nɛ be kolosiwɔ na dɔɲa nyiaa, "Balee kei te yeɛ dukum keɲ kaboenaa nyi baa ko e yaa baa do e deni ya."

³² Keɲte gyoo Agiripa yako Fesituse nyi, "Nyi balee kei denɲ te yako nyi dɛɛ mo ɔ nombia gyina gyoo dinaa Kaesa ya na, nafɔ dɛɛ tale tina e yela."

Be kamo Pɔɔl lanɲ Roman

27 Keɲte be bakewɔ see nyi dɛɛ mo degbele dinaa na dee gyu Romantena gyoo dinaa ɲon gyanɲ Itali tɛɛle man. Te ba moo Pɔɔl na balanɲ banɲ kɔɔ kyam tɔ deni nɛ baale do yoonɔɔtɛna kegyia ɲon bɛɛ baake e Gyulɔɔse nɛ nyiɲmaa man. Gyulɔɔse yeɛ Roman gyoo dinaa ɲon yoonɔɔtɛna kegyia ɲolo e. ² Te da gyoo degbele dinaa keɲ kɔɔ lee Adaramitium donɔɔ man kee gyu Esia yenanɲ donɔɔse ɲan ɲe kya boo nɔɔman nɛ, te de kuluwɔ lanɲ. Na Arisitakuse ɲon ɔ ba lee Tesalonika donɔɔ keɲ ke kyaa Masedonia tɛɛle man nɛ doo de man. ³ Tɛɛ kɛna keɲ nɛ, de gyuuwɔ ka gyoo Sidɔn donɔɔ man, botɔɔ te Gyulɔɔse naa Pɔɔl waranɲase te ɔ faa e gbɛɛ te ɔ gyuu ɔ tebia gyanɲ na baa fa e kpene keɲ ne hia e. ⁴ De ka koro lee botɔɔ dee gyu keɲ nɛ, na felinɲ ne gyɔɔ kɔɲ de gyanɲ mena dɔɔ da moowɔ na Saiporɔɔse tɛɛlebii keɲ lonɲ be kilisi ke nɛ yenanɲ, nawolo nyi na felinɲ bɛɛ gyɔɔ kɔɲ botɔɔ ya. ⁵ Da moowɔ epo dɔɔ ke lanɲ Silisia na Pamfilia tɛɛlese yenanɲ te de ka gyoo Mira donɔɔ keɲ ke kyaa Lisiase tɛɛle dɔɔ nɛ. ⁶ Botɔɔ te yoonɔɔtɛna kegyia ɲon naa degbele dinaa daale na ke ta lee Alɛkesanda kee gyu Itali te ɔ lese daa do ke manɲ. ⁷ Degbele keɲ moo daa dɛɛdɛɛ te de naa diyem mɔ nideli weeya burum pete de ka benaa donɔɔ keɲ bɛɛ baake ke Kiniduse nɛ. Felinɲ keɲ te fa daa gbɛɛ dɛɛ mo da nyee banɲ botɔɔ keɲ nafɔ dee gyu nɛ ya, mena dɔɔ de gyuuwɔ ka mo na Kreti tɛɛle keɲ lonɲ be kilisi ke nɛ, ata ata kelii Salimone donɔɔ yenanɲ dɔɔ, nawolo nyi na felinɲ keɲ bɛɛ gyɔɔ kɔɲ botɔɔ yenanɲ ya. ⁸ Da moowɔ na epo kɔɔ kɔɔ, te de kaawɔ mɔ nideli pete de kaa lii botɔɔ keɲ bɛɛ baake nyi Agbelese dasenɲae kpaakpaa, keɲ benaa na donɔɔ keɲ bɛɛ baake nyi Lasea nɛ.

⁹ De wɔlɛɛ debanɲ boo keɲ dɔɔ ampanɲ ampanɲ, te wee keɲ Gyudatena ne fa Wurubuarɛ kedi na waa mo ba dukum kyɛɛ wɔ nɛ kaa lanɲawɔ. Mena debanɲ kenanɲ na felinɲ ne yeli lonɲ dɔɔ keta ne yeɛ gyakolonɲ nideli. Mena

dɔɔ Pɔɔl kolosiwɔ fa wɔ nyi, ¹⁰ "Me tebia, ma te naa nyi dɛɛ naa diyem nideli na dee di gyerebi de gbɛɛ kei man. Na degbele dinaa kei na kasolɔɔse ɲan ɲaagenɲ ne gyae la ke wɔlɛɛ ya, mɔna balanɲ mɔ baa yekee. Mena dɔɔ ɛ yela dɛɛ kyaa kebo." ¹¹ Mɔna yoonɔɔtɛna kegyia ɲon bɛɛ Pɔɔl nɔɔwoya bo, te ɔ moo degbele dinaa keɲ gbenɲgyoo na saare ɲon wui. ¹² Keɲte be kpa agbelese dɛɛsenɲae kenanɲ be dei na kekyaa kyenɲgbelelee debanɲ kenanɲ man ya. Mena dɔɔ be man dekpenɲ dinaa gyaewɔ nyi baa kyanɲ ba wose na be kaa lii donɔɔ keɲ bɛɛ baake ke nyi Fonisi nɛ, na baa kyaa botɔɔ kyenɲgbelelee debanɲ kenanɲ man. Fonisi yeɛ agbelese dɛɛsenɲae keɲ ke kyaa Kreti tɛɛle man te ke sia tee bo weese dɛɛlee na weese dɛɛyalae nsana.

Felinɲkum kegyɔ epo keɲ dɔɔ

¹³ Felinɲbii daale kee gyɔɔ lee ata yenanɲ nɛ, balanɲ banɲ gyuerɲawɔ nyi baa nyinɲ gbɛɛ ta ba kegyaebii, mena dɔɔ be wɔɲee nyeele keɲ ne kyanɲ degbele dinaa seɲ de-bodokolonɲ dekenɲkeɲ dɔɔ nɛ, kaa do degbele dinaa keɲ man te be kuluwɔ ta na Kreti epo kɔɔ kɔɔ. ¹⁴ Te kyare ya te felinɲ dinaa daale gyɔɔwɔ lee weese dɛɛlee man demena dɔɔ, lee Kreti tɛɛlebii keɲ lonɲ be kilisi ke nɛ yenanɲ kɔɲ. ¹⁵ Felinɲ keɲ gyɔɔwɔ gyanɲee na degbele dinaa keɲ mena dɔɔ ka te tale gyu ke siaman bela ya. Mena dɔɔ de yela felinɲ keɲ wɔɲee daa gyu botɔɔ keɲ kee gyae. ¹⁶ Te de gyuuwɔ ka mo na Kauda tɛɛlebii keɲ lonɲ be kilisi ke nɛ yenanɲ, na felinɲ bɛɛ gyɔɔ botɔɔ nideli ya, mɔna de kaawɔ pete de talewɔ lese degbele bii keɲ bɛɛ mo lɛɛ balanɲ nyeeɛya nɛ lee degbele dinaa keɲ man. ¹⁷ Balanɲ banɲ wɔɲee degbelebii keɲ do degbele dinaa keɲ man te ba moo ɲmeesenɲ bake degbele dinaa keɲ na felinɲ be nyinɲ gyɔ ke tekerii ya. Be yeewɔ nyi degbele dinaa keɲ kaa ta dɔɔ Libia boo kɔɔ anɲasa man ya, mena dɔɔ be tisinaa degbele dinaa keɲ kanyanɲse te be tinaa degbele keɲ yela, te felinɲ moo ke ke dɔɲ dɛɛ dɛɛ. ¹⁸ Felinɲkum keɲ moo daa kyenɲgbenɲ kyenɲgbenɲ boo keɲ dɔɔ, mena dɔɔ tɛɛ kɛna nɛ te be fiaseɛ bɛɛ lese kasolɔɔse lee degbele dinaa keɲ man do lonɲ man. ¹⁹ Ke tɛɛ kɛna nɛ, ba lese degbele keɲ gbagba abɔɔ ɲan ɲaale funɲii leki do epo man. ²⁰ Dii weeya burum na de bɛɛ tekaa naa weese yaa kyolobiise ya, na felinɲ keɲ mɔ gyakaa ne gyɔɔ akpanyanɲnyanɲ man, mena dɔɔ de ta teka gyakaa loo nyi dee nyinɲ nyeedonɲ bela ya.

²¹ Balanɲ banɲ kyaawɔ weeya burum keɲ be bee di weenɛɛ ya, keɲte Pɔɔl korowɔ seɲ be siaman yako wɔ nyi, "Me tebia, nyi yeɲ nyii kpene keɲ mɔɔ yako ɲon nyi ɛ na kulu degbele dinaa keɲ lee Kreti ya nɛ, nafɔ denɲ te naa diyem kei na dee di gyerebi kei mɔ ya. ²² Nɛnɛ mɛɛ sola ɲon bo nyi ɛ nyinɲ konɔɔ, ɛ man ɲolo be gyae waa yeɲ ya mɔna degbele dinaa keɲ kaagenɲ ne gyae la ke wɔlɛɛ. ²³ Nawolo nyi dana nelim me Wurubuarɛ ɲon me yeɛ ɔ wui te mɛɛ som e nɛ, kpila ɔ kpilale kɔɲ me gyanɲ, ²⁴ kaa yako manɲ nyi, 'Pɔɔl na yee ya, kaboenaa nyi nya gyu ka seɲ gyoo dinaa Kaesa siaman, na baa di n nombia ɲan. Lee nyanɲ dɔɔ, Wurubuarɛ waa gyee banɲ pou be doo degbele dinaa keɲ man nɛ.' ²⁵ Mena dɔɔ me tebia, ɛ nyinɲ konɔɔ, nawolo nyi mɛɛ lɛɛ di nyi ɲan

pou Wurubuarε be yako nε gyae ke kɔŋ ŋgba mena keŋ ɔ be yako maŋ nε. ²⁶ Mɔna dεε kaa lee tεεlebii daale keŋ loŋ be kilisi nε dɔɔ.

Degbele dinaa keŋ kewɔlεε

²⁷ Weeya kufu anaarate keŋ man nelim nε, na felɩkum keŋ sεε kεε wɔŋee daa Aderia epo dɔɔ. Tεε nsana nε, baŋ bεε saa degbele dinaa keŋ nε naawɔ nyi be ta benaa tεεlebii daale. ²⁸ Te ba moo kpene keŋ bεε mo maa loŋ siilin nε mo do loŋ keŋ man te be naawɔ nyi ke siilin man yεε nawɔɔ tɔɔse sɔŋononɔ na sao(120). Be ke gyu be siaman kyomii nε, ba besewɔ maa loŋ keŋ te be naawɔ nyi yεε nawɔɔ tɔɔse sɔŋonaara na kufu (90). ²⁹ Be yeewɔ nyi degbele dinaa keŋ gyae ka too na boe, mena dɔɔ ba lese nyeela anaara ŋan ne kyan agbelese seŋ debodokolonɔ nε do loŋ man degbele keŋ wɔle. Te be fanewɔ nyi tεε dεε naa bilen. ³⁰ Baŋ bεε saa degbele dinaa keŋ nε yela baa yeu tina daa yela, mena dɔɔ ba lese degbelebii keŋ ke gyakaa degbele dinaa keŋ dɔɔ nε gyakaa loŋ dɔɔ. Te ba beowɔ yεε ŋgba bee gyu be kaa fuŋ nyeela ŋan ne kyan degbele dinaa seŋ debodokolonɔ nε do loŋ man degbele keŋ siaman. ³¹ Te Pɔɔl yako yoonɔɔtɔna kegyia ŋon na yoonɔɔtɔna baŋ nyi, "Akpa baŋ kεwɔ te kyaa degbele dinaa kei man ya na, ε be gyae ε ke nyiŋ nyeedonɔ ya." ³² Mena dɔɔ yoonɔɔtɔna baŋ tirii ŋmeeseŋ ŋan bɔɔ mo kpaŋ na degbelebii keŋ nε te loŋ wɔŋee ke laŋ.

³³ Tεε kεε ŋmaŋee maa keŋ nε, Pɔɔl doo wɔ kakyen nyi baa di weenεε. Te ɔ yako wɔ nyi, "Gyeŋ weeya kpaakpa kufu anaara yaa ŋgba ε wɔe ne lo ŋon, te ε nɔɔ mɔ te daa ta kolo ya. ³⁴ Mena dɔɔ mεε waase ŋon bo nyi yaa di na ε ke nyiŋ nyiŋ nyeedonɔ, nawolo nyi kolo na kolo be kyaa keŋ gyae ke yεε ε man ŋolo ya." ³⁵ ɔ kekolosi kɔwɔya keŋa taŋ nε, ɔ moo bodobodo te ɔ fanewɔ fa Wurubuarε karaŋ be popou siaman, te ɔ kara ke te ɔ diiwa. ³⁶ Botɔɔ te be popou wɔe fεε wɔ te ba moo weenεε do be nɔɔman. ³⁷ Daa baŋ pou de doo degbele dinaa keŋ man nε, yεε balan sɔŋononɔ akpeŋ ala na sɔŋotooro na kufu looro (276). ³⁸ Be popou kedi baa nε, ba lese weenεε ŋan doo degbele keŋ man nε fuŋ do epo man, na debgele dinaa keŋ ke nyiŋ koro yuŋ.

³⁹ Tεε kεε naa keŋ nε, be naawɔ ŋgba epo keŋ yenaŋ daale te sɔɔ gyoo tεεle daale man, na aŋasa doo botɔɔ mɔna be ta gyeŋ tεεle dokolonɔ kenaŋ ya. Mena dɔɔ be yεε ba gyuen nyi akpa baa tale na, baa besena degbele dinaa keŋ gyu ka seŋ botɔɔ. ⁴⁰ Te be kεεε ŋmeeseŋ ŋan bɔɔ mo kpaŋ na nyeela ŋan ne kyan degbele dinaa seŋ debodokolonɔ nε do loŋ man, te be booli ŋmeeseŋ ŋan bɔɔ mo bake na woni keŋ ne kii degbele dinaa nε. Te be gyinaa degbele dinaa keŋ kanyaŋ adido degbele keŋ siaman te feliiŋ gɔɔwɔ, te tuu degbele dinaa keŋ sia tee dekenkeŋ dɔɔ gbεε.

⁴¹ Mɔna degbele dinaa keŋ siagbεε gyuuwɔ ka gyoo aŋasa man te ke dɔɔwɔ debodokolonɔ, te ka ateta keŋ ŋerewɔ gyoo aŋasa ŋan man te ke dɔɔwɔ keŋ ke bee wosi gba ya. Te feliiŋ dinaa keŋ ne gyɔɔ nε yela epo loŋ

keŋ gyɔɔ degbele dinaa keŋ wɔle gbεε aguŋ kpetekpetekpete.

⁴² Yoonɔɔtɔna baŋ yεε ba agyuen nyi baa ko balan baŋ bɔɔ kyam do deni nε pou, na be man ŋolo be nyiŋ yεεε ton yeu ya. ⁴³ Mɔna yoonɔɔtɔna kegyia ŋon gyaewɔ waa lεε Pɔɔl nyee mena dɔɔ ɔ ɔɔ wɔ nyi be na yεε ŋgba mena keŋ bɔɔ bake see nε ya. Mena dɔɔ ɔ yako balan baŋ pou nyi baŋ baa tale yεεε na, baa taŋgbεε ton gyoo loŋ man na baa yεεε ton gyu dekenkeŋ dɔɔ. ⁴⁴ Te baŋ bɔɔ kaa nε baa gɔta degbele dinaa keŋ be yεεε nε daase pampasaŋse ŋan be kyakaree nε, na baa ton gyu dekenkeŋ dɔɔ. Nnε te de popou yεεwɔ ton gyu dekenkeŋ dɔɔ keŋ ŋolo te dɔɔ ya.

Maleta dekenkeŋ dɔɔ

28 De ka lee epo man kaa seŋ dekenkeŋ dɔɔ nε te balan baŋ be kyaa botɔɔ tεεlebii kei keŋ loŋ be kilisi ke nε dɔɔ yako daa nyi, bεε baake botɔɔ nyi Maleta. ² Donɔɔsetena benaŋ kεε de dɔɔ nideli. Na ɔga te fiaseε ɔ ne ŋεε, mena dɔɔ ba doo boalan fa daa nyi dee woli nawolo nyi, na waare kyaa. ³ Pɔɔl ke kuu daase ŋaale waa do boalan keŋ man nε, te boalan ogyefeliŋ keŋ yela dom keŋkeŋteŋte ŋolo leewɔ daase ŋan man kaa millii ɔ nyiŋmaa. ⁴ Donɔɔsetena baŋ kena mena nε be yako dɔŋa nyi, "Balee kei waa yεε awudiini e. Nawolo nyi, nyi ɔ yεε nyeebam ŋgba ɔ te dɔɔ epo man koran ya nε, ɔ nombiakumεε be gyae ke yela waa nyiŋ nyeedonɔ ya." ⁵ Mɔna Pɔɔl ŋmanyar dom ŋon do boalan man, keŋ kolo te yεε e ya. ⁶ Balan baŋ gyuenwɔ nyi waa bokee, yaa gyae ke kara e lo karatete dokolonɔ na waa yeŋ. Mɔna ba ke daa gyu siaman te ba kena nyi kolo te yεε e ya nε, be kyεεkee ba agyuen nyi balee kei waa yεε bane ŋolo e.

⁷ Botɔɔ gyoo yele yena Pubiliyuse. Na ɔ tεεle benaa na botɔɔ keŋ de kyaa nε. ɔ kεε de dɔɔ nideli te de kyaawɔ ɔ dεε weeya kpaakpa atooro. ⁸ Gyoo Pubiliyuse ŋonanɔ ɔ kya kaa wee kpaŋalan, na ɔ na kyeree. Keŋte Pɔɔl gyuuwɔ ka mo ɔ nyiŋmaa gyakaa ɔ dɔɔ fane fa Wurubuarε fa e, te ɔ kyɔ e kawee. ⁹ Ke kɔŋ mena nε, kaweesetena akan baŋ pou be kyaa Maleta tεεle keŋ dɔɔ nε kɔŋawɔ, te Pɔɔl kyɔɔ wɔ be kaweesε pou. ¹⁰ Balan benaŋ moo obuo dinaa fa daa, te be fa daa abɔɔ burum, te de ka koro lee botɔɔ dee gyuu nε, be fa daa abɔɔ ŋan gyae ke hia daa gbεεnaa man nε.

Pɔɔl ka lee Maleta gyu Roman donɔɔ man

¹¹ De dii gyaalanɔna batooro tεεlebii keŋ dɔɔ pte da leewɔ botɔɔ. Keŋte da moo degbele dinaa keŋ kɔɔ lee Alekesanda donɔɔ man kaa seŋ botɔɔ dugbutu tεε nε. Ba te yεε banεε atawaase gyakaa degbele dinaa keŋ dɔɔ, te da gyoo ke laŋ. ¹² De gyuuwɔ ka gyoo Sirakuse donɔɔ man, te de kyaawɔ botɔɔ weeya atooro. ¹³ Da leewɔ botɔɔ ka gyoo Regium donɔɔ man. Tεε kena keŋ nε, feliiŋ daale lee ata yenaŋ kaa gyɔ, mena dɔɔ ka weeya alate man te de gyuuwɔ ka gyoo Puteyoli donɔɔ man. ¹⁴ Botɔɔ te de naa Kristotena baale te ba sola daa nyi dee di weeya gyanaara be gyan. Nnε te de tεεwɔ

menεε ka gyoo Roman donk man. ¹⁵ Kristotena ban be kyaa Roman kenyii da nkanε, be man baale kɔhɔw kaa gyanee na daa nan Apiuse donk man, te baale kɔ kaa gyanee na daa hɔkɔlɔ dεεsoe denεε atooro nan man. Pɔkɔl kɔna wɔ nε, doo e kakyen te ɔ faa Wurubuarε karan. ¹⁶ De ka gyoo Roman donk man nε, yoonkɔtɔna kegyia hon faa Pɔkɔl gbεε nyi waa gyu ke kyaa botkɔ ken dei fa e nε, te ba lese yoonkɔtɔ nolo nyi waa gyee e.

Pɔkɔl kekolosi Roman donk man

¹⁷ Weeya atooro wɔle nε, Pɔkɔl baake Gyudatena kegyiise ban be kyaa donk kenan man nε gyanee. Ba ke gyanee ken nε te ɔ yako wɔ nyi, "Me tebia Iseraetena, ma te yεε kolo kum tia de tebia yaa tia amanberεse nan de naanɔ ba wola daa koran ya, mɔna be kyanan man Gyerusalem donk man te ba moo man do Romantena nyinmaa man. ¹⁸ Ba korowɔ gyoo me nombia man na, be yela baa tina man yela, nawolo nyi ba te naa nombiikum ken mɔ yεε ken kaboenɔ nyi baa ko man ya. ¹⁹ Mɔna ken Gyudatena be bεε dɔkɔ, yela ma solawɔ nyi maa mo me nombia kɔn gyoo dinaa gyan, mɔna man dɔkɔ ma gyan nyi daa na me tebia betan daale ya. ²⁰ Kei dɔkɔ te me baake hon na maa nyin lese nombia nan man wola hon. Wala hon Iseraetena sia gyakaa ɔ dɔkɔ nyi waa kɔn nε dɔkɔ te me doo akyakaase ken man nε." ²¹ Ken te kegyiise ban tiranɔ fa e nyi, "Da te lεε n wose man tɔne lee Gyudia tεεle man ya. Te de wala hon nolo mɔ ta lee botkɔ kɔn kaa yako daa kolo kum lee n wose man ya. ²² Mɔna dεε gyae dεε gyan nya agyuerɔ nawolo nyi da gyan nyi yenan kamase na balan ne kolosi tia dikpii ken man n doo nε."

²³ Te balan ban na Pɔkɔl see wee ken baa gyanee. Wee kenan kelii nε, be man balan burum kɔhɔw botkɔ ken Pɔkɔl kyaa nε. Lee nebo kelii balinɔ nε, ɔ kolosi Wu-

rubuarε gyoori ken wose man nombia. ɔ moo Wurubuarε mmaraase nan ɔ be yeli Mosesi be nmarase see nε, na Wurubuarε akpenkpengyɔkɔra kɔwɔya anmarasen see kolosi de Gbengyoo Yesu wose man nombia fa wɔ na baa nyin lεε e di. ²⁴ Be man baale lεε ɔ nombia nan di mɔna baale dɔkɔ ba te lεε na di ya. ²⁵ Mɔna, pena Pɔkɔl kɔn ke si na, nombii dokolon te ɔ yakowɔ te anmaaren gyoo wɔ, te be popou korowɔ yaasee. Nombii ken ɔ be yako wɔ yena nyi, "Nombii ken Wurubuarε felin be tεε Wurubuarε dekenkpengyɔkɔre Yesaya dɔkɔ yako fa ε naanɔ nε, doo na ke gbεε. ɔ yako wɔ nyi,

²⁶ 'Gyu ke yako balan kewɔ nyi,

ε ke tei, na ε ke tei,

mɔna ε be gyae ε ke nyii nombia nan man ya.

ε ke keo, na ε ke keo,

mɔna ε be gyae ε kena kolo ya.

²⁷ Nawolo nyi balan kewɔ agyuerɔ ta yem.

Ba te tɔ ba denjela te be wuu be sia,

na menɔ ya na nafɔ be sia gyae kena,

na ba denjela ke nyii,

na baa nyii nombia nan man,

na baa bese kɔn me gyan,

na maa kyɔ wɔ be kawεεe.' "

²⁸ Te Pɔkɔl kolosiwɔ tɔ kɔn nyi, "Lee menɔ dɔkɔ mεε gyae ε ka gyan nyi, Wurubuarε te yeli be ta mo nyeedon nombia nan gyina ban ba te yεε Gyudatenawɔ ya nε. Ban dɔkɔ baa tei na." ²⁹ Pɔkɔl ke yako nombia ken nε, te baagen baagen moo anmaaren koro yaasee.

³⁰ Kulutoonen ala sɔkɔn na Pɔkɔl kyaa botkɔ ken ɔ be hare deni ɔ kyaa nε, na ɔ ne lεε ban pou bεε kɔn ɔ gyan nε nideli. ³¹ ɔ gyɔ ɔ konkɔ kolosi Wurubuarε gyoori ken na de Gbengyoo Yesu wose man nombia nan fa balan ken nolo te tɔ e gbεε ya.

Romantena

¹ Tōne kei lee maŋ Pɔɔl ŋon me yee Yesu Kristo to-baale e ne gyaŋ. Wurubuaɛ baake na maŋ nyi me kaa yee ɔ kpilale, te ɔ lese maŋ see nyi maa yako ɔ nombia kpaakpaa ŋan. ² Gyaŋgba gyaŋgba keŋ ne, Wurubuaɛ tɛɛwɔ wa akpeŋkpeŋgyɔɔra dɔɔ yako ɔ nombia keŋa see ɔ nombia aŋmaraseŋ see ŋan man. ³ Nombia kpaakpaa keŋa yee ɔ bu Yesu Kristo ŋon ɔ yee de Gbenjyoo e ne nombia ŋa. Lee lolo gbɛɛ man na, Yesu kei lee gyoo Defidi duuluŋ man. ⁴ Wurubuaɛ felii ŋon doŋ keŋ ɔ ba mo gyuuusu Yesu lee yeŋ man ne, keŋ lese la wola nideli nyi ɔ yee Wurubuaɛ bu e keŋ ayimeɛ be doo ɔ man ya.

⁵ Wurubuaɛ tɛe ŋon Kristo ŋonaŋ dɔɔ mo ɔ beɛɛ boele daa nyi de kaa bese ɔ kpilala. Na ke yela tɛele kei dɔɔ balan pou ke lee ŋon Wurubuaɛ di, na baa nyii ɔ dei na baa lese ɔ yele. ⁶ Emɛɛ Romantena baŋ Wurubuaɛ be baake ŋon te e be kaa bese Yesu Kristo balan ne, emɛɛ mɔ kpuɛ mena balan kewɔ man.

⁷ Lee mena dɔɔ te mɛɛ ŋmarase tōne kei mee yelee emɛɛ Romantena baŋ pou Wurubuaɛ ne gyae ŋon te ɔ be baake ŋon nyi e kaa bese ɔ balan ne. De kya Wurubuaɛ na de Gbenjyoo Yesu Kristo baa mo be beɛɛ boele ŋon, na baa fa ŋon wosefɛereŋ.

⁸ Pɛ maa kolosi nombii daale ne, me dɔŋ Yesu Kristo dɔɔ mɛɛ fa Wurubuaɛ karaŋ lee e popou dɔɔ. Nawolo nyi balan ne nyii mena keŋ e be lee Wurubuaɛ nombia ŋan di tɛele kei dɔɔ pou. ⁹ Wurubuaɛ ŋon mɛɛ mo me konɔɔ pou som e te mɛɛ yako ɔ bu nyeekelee nombia ŋan ne, ŋon yena ma adanseɛ nyi mɛɛ tɔɔse ŋon nideli debaŋ kamase ma kefane man. ¹⁰ Debaŋ kamase keŋ mɛɛ fane na, mɛɛ sola Wurubuaɛ nyi waa toro gbɛɛ fa maŋ lee ŋon gbagba kegyaabii man na maa nyiiŋ kɔŋ e gyaŋ.

¹¹ E nombia ne gyɔ maŋ loo, mena dɔɔ mɛɛ gyae nyi maa kɔŋ e gyaŋ na maa yela e ke nyiiŋ Wurubuaɛ felii abɔɔ anefaŋ ŋan, na ŋe ka do ŋon doŋ e keleɛdi man.

¹² Kei nawolo baa nyi akpaa me kɔŋ e gyaŋ na, daa na ŋon pou keleɛdi gyae ka do dɔŋa kakyen.

¹³ Me tebia mɛɛ gyae e ka gyeŋ nyi nafa me gyaewo agbaatee agbaatee nyi maa kɔŋ e gyaŋ, na Wurubuaɛ ke ta me dɔɔ yela balan ke lee Yesu di nideli e man, ŋgba mena keŋ e tebia baŋ ba te yee Gyudatenawɔ ya ne be lee e di debiise akaŋ ŋan man ne, mɔna gbɛɛ ta toro fa maŋ debaŋ kenaŋ man ya.

¹⁴ Ke yee kpene keŋ doo me dɔɔ nyi maa kolosi Wurubuaɛ nombia fa walaŋ kamase. Siakaralaten na ayiŋtena pou, balan baŋ ba gyeŋ nombia na baŋ bɔɔ gyeŋ nombia ya ne pou. ¹⁵ Lee kei dɔɔ te me sia yeeɛwɔ

nyi maa kolosi Kristo nombia ŋan fa emɛɛ baŋ e kyaa Roman donɔɔ man mɔ ne.

¹⁶ Kristo nombia kpaakpaa ŋan kekolosi be dana maŋ desɛŋ ya. Nawolo nyi ŋan yena Wurubuaɛ doŋ keŋ ɔ na mo lee walaŋ kamase ŋon ɔ ne lee ŋa di ne nyee. Gyudaten aŋgbɛɛ la nyii nombia keŋa, pete balan akaŋ baŋ mɔ kaa nyii ŋa. ¹⁷ Kristo nombia kpaakpaa ŋan na wola na mena keŋ Wurubuaɛ ne yee pete balan gbɛɛneŋ na teneɛ ɔ siaman. Nombia ŋenaŋ nawolo nyi akpaa walaŋ ŋon ɔ ne lee Yesu di ne de tale seŋ ɔ keleɛdi man lee kewalaŋ kelii tɔ na, ɔtenate gbɛɛneŋ gyae ka teneɛ Wurubuaɛ siaman. Be ŋmarase mena nombii kei Wurubuaɛ nombia aŋmaraseŋ see ŋan man nyiaa, “Walaŋ ŋon lee ɔ keleɛdi dɔɔ te ɔ gbɛɛneŋ da tenɛɛ Wurubuaɛ siaman na, waa nyiiŋ nyeedoŋ kekpa.”

Wurubuaɛ baŋ

¹⁸ Wurubuaɛ ŋon ɔ kyaa adido ne ta lese wola nyi ɔ ta gyeŋ baŋ balan kumɛɛ na balan baŋ bɔɔ ne nyii ɔ dei ya ne dɔɔ. Nawolo nyi be nombiakumɛɛ bee yeli Wurubuaɛ nombia ŋan ŋe doo na ŋe gbɛɛ ne ka lee debɔɔ ya. ¹⁹ Wurubuaɛ ta gyeŋ baŋ nawolo nyi gbɛɛ keŋ man balan baa mo gyeŋ e ne te yee nombia aweesesa ya. ŋon Wurubuaɛ gbagba lese na ŋa wola wɔ. ²⁰ Wurubuaɛ wose man nombia ŋaale kyaa keŋ nyi walaŋ be tale naa ŋa na ɔ sia fonɛɛ ya. ŋan yena ɔ doŋ kekpaakekpa na ɔ dinɔɔ keŋ ɔ dana keŋ nawolo nyi ɔ yee Wurubuaɛ e ne. Mɔna n kee na leenaŋ tɛele keyee kewalaŋ keŋ na, Wurubuaɛ dinɔɔ kenaŋ ba weesɛɛ ya. Nawolo nyi abɔɔ ŋan pou ɔ be yee ne na lese ɔ dinɔɔ wola nideli keŋ balan baa tale naa na baa lee di. Mena dɔɔ walaŋ ŋon ɔ te lee di ya na, ɔ taŋ nombii daale waa yako mo lee ɔ wose ya.

²¹ Mena balan kewɔ gyeŋ nyi Wurubuaɛ kyaa mɔna bɔɔ na mo obuɔ keŋ kabona e ne fa e ya, te bɔɔ na lese ɔ yele mɔ ya. Nyansa nombii kamase be doo ba agyueŋ man ya, te ditiŋtɛɛ wolowolo doo la be konɔɔse man. ²² Bɛɛ yee ŋgba be sia te kare ne, mɔna be yee ayiŋtenawɔ. ²³ Be te tina Wurubuaɛ ŋon ɔ kyaa kekpaakekpa ne yela, gyu bɛɛ som banɛɛ ŋan bɔɔ maa yaa bɔɔ yae ŋa ŋgba balan yaa gyeɔuse yaa wonombia ne.

²⁴ Mena dɔɔ Wurubuaɛ mɔ ta besena ɔ wɔle tee wɔ, te bɛɛ yee nombia nkaranaŋ ŋan ba lee baŋ gbagba be konɔɔse man ne. Be dana kewɔlee nombia bee fulu ba wose. ²⁵ Be te tina Wurubuaɛ nombia ŋan ŋe doo na ŋe gbɛɛ ne keleɛdi yela gyu bɛɛ lee akereɛ nombia

di. Mena dɔɔ bɛɛ som abɔɔ njan Wurubuarɛ be yɛɛ nɛ bo tina Wurubuarɛ njon ɔ be yɛɛ nja nɛ yela. Njon Wurubuarɛ te kaboena nyi dɛɛ lese ɔ yele kekpaakekpaa Amen.

²⁶ Keɲ bɛɛ yɛɛ mena dɔɔ Wurubuarɛ ta besena ɔ wɔle tee wɔ te ba gyoo desɛɲ nombia keyɛɛ. Be man ala ban gba koran te tina baala gyan kedoo nɲba mena keɲ Wurubuarɛ ba wolo nɛ yela gyu bee doo na dɔɲa.

²⁷ Mena mɔ te baala mɔ bɛɛ ala gyan kedoo nɲba mena keɲ Wurubuarɛ ba wolo nɛ yela gyu bɛɛ yɛɛ dɔɲa yɛɛ, te ba gyoo desɛɲ nombia nkaranƙaran keyɛɛ na dɔɲa. Mena dɔɔ Wurubuarɛ waa wɔɲ ba deɲɛla nɲba mena keɲ kaboena nɛ.

²⁸ Keɲ bɔɔ bɛɛ Wurubuarɛ nombia njan kagyɛɲ dɔɔ, njon mɔ ta besena ɔ wɔle tee wɔ. Mena dɔɔ nombia nkaranƙaran te bɛɛ gyueɲ te bɛɛ yɛɛ nombia njan tekaboena nyi nafa balan baa yɛɛ ya nɛ. ²⁹ Nombiakumɛɛ te wulu be man. Akpanyanɲanɲan na nombiakumɛɛ na sibii na balan kekɔla na sia keyɛɛ balan abɔɔ dɔɔ, na balan kako na kale nombia na akɛɛɛ kedi na nombia ka mo gyakaa balan dɔɔ te wulu be man. Mena mɔ te bɛɛ yako balan wose man nombia. ³⁰ Bɛɛ mo nombiakumɛɛ gyakaa dɔɲa dɔɔ, te bɛɛ kɔla Wurubuarɛ. Be dana deɲɛɲ te bɔɔ ne bu balan ya, te bɛɛ wola ba wose mɔ. Bɛɛ gyae gbɛɛnɛɲ wɔlɛɛ njan baa mo yɛɛ nombiakumɛɛ deɲan kamase, te bɔɔ ne bu ba lolala mɔ ya.

³¹ Bɔɔ dana nyansa ya te bɔɔ ne di nombia njan bɛɛ yako nɛ dɔɔ ya. Bɔɔ ne gyae balan ya, te bɔɔ ne wii balan waranase mɔ ya. ³² Keɲ na keɲ ba gyeɲ nyi Wurubuarɛ mmaraa nawolo nyi walan njon ɔ doo mena dinɔɔ kei man na ɔtenate be gyae waa nyiɲ nyeedon kekpaɔ ya koran nɛ, be gyakaa bɛɛ yɛɛ mena nombiakumɛɛ keɲa kpu. Kenan wɔle koran nɛ, bɛɛ bese do balan ban bɛɛ yɛɛ mena nombiakumɛɛ keɲa mɔ nɛ kakyɛɲ.

Wurubuarɛ waa di walan kamase nombia

2 Nyarɲ walan njon n ne bu n dɔɔ fɔɔ nɛ, n be dana daale n ke yako ya nawolo nyi nyarɲ mɔ n ne yɛɛ nombiakumɛɛ njan ɔtenate ne yɛɛ nɛ. Mena dɔɔ nyi akpaɔ n bu nɔlo fɔɔ na, nyarɲ gbagba n wose yaa n buu fɔɔ nɛ. ² Da gyeɲ nyi Wurubuarɛ de di mena balan keɔɔ nombia te ɔ bu wɔ fɔɔ na, na ke doo na ke gbɛɛ.

³ Mena dɔɔ akpaɔ nyarɲ deniwalan n bu nɔlo fɔɔ lee nombiakumɛɛ njan nyarɲ gbagba mɔ ne yɛɛ nɛ dɔɔ nɛ, wulaa gyeɲ nyi Wurubuarɛ mɔ waa bu neɲ fɔɔ. N be gyae n ke tale lee Wurubuarɛ nyiɲmaa man ya. ⁴ Wurubuarɛ ta lese ɔ wɔɛ na ɔ konɔɔ keɲ ɔ dana nɛ wola neɲ kekpaɔ, mɔna n ta mo nja yɛɛ kolo ya. Yaa n ba gyeɲ nyi Wurubuarɛ lese ɔ wɔɛ baa wola neɲ na ke yela n ke kyɛɛkeɛ nya agyueɲ lee n gbɛɛnɛɲ kumɛɛ man, na n ke kɔɲ ɔ gyan yee?

⁵ Mɔna n dana konɔɔyurɲ na deɲɛle don. Mena dɔɔ n deɲɛle kewɔɲ keɲ ne wuku kpu, te ke doo kɛɛ daa neɲ kelii wee keɲ Wurubuarɛ waa mo ban di balan nombia nɛ. Mena wee kenan te waa wɔɲ n deɲɛle. Wee kenan te balan baa naa mena keɲ Wurubuarɛ ne di ɔ nombia

na ke gbɛɛ nɛ. ⁶ Nawolo nyi Wurubuarɛ waa ɔ walan kamase kom nɲba mena keɲ ɔtenate be yɛɛ nɛ.

⁷ Baale ta mo be loo gyakaa nyi baa nyiɲ gyoorobiiri na yele na nyeedon keɲ ka dokoso be kyaa ya nɛ. Mena dɔɔ bee nyiɲ konɔɔ te bɛɛ yɛɛ nombia kpaakpaɔ weeya pou man. Ban te Wurubuarɛ waa fa nyeedon kekpaakekpaa keɲ.

⁸ Mɔna balan ban lee sibii dɔɔ te bɔɔ bɛɛ anokoare keɲ gyu ke sila nombiakumɛɛ nɛ, Wurubuarɛ ban kum na ɔ deɲɛle kewɔɲ keɲ gyae ke kɔɲ be dɔɔ na baa naa diyem nideli. ⁹ Wurubuarɛ waa yela kaale na kayeyɛɛ ke kɔɲ balan ban pou bɛɛ yɛɛ nombiakumɛɛ nɛ dɔɔ. Ke gyae ke fiaseɛ bo lee Gyudatena dɔɔ, pɛna ke kɔɲ balan ban ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ mɔ dɔɔ. ¹⁰ Mɔna Wurubuarɛ waa yela balan ban bɛɛ yɛɛ nombia kpaakpaɔ nɛ ke nyiɲ gyoorobiiri na yele na wosefɛɛnɛɲ. Keɲ mɔ gyae ke fiaseɛ bo lee Gyudatena dɔɔ, pɛna ke kɔɲ balan ban ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ mɔ dɔɔ. ¹¹ Nawolo nyi Wurubuarɛ ne di ɔ nombia na ke gbɛɛ keɲ ɔ bɛɛ kɛɛ walan siaman ya.

¹² Balan ban ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ, bɔɔ gyeɲ Mosesi mmaraase njan ya. Mena dɔɔ akpaɔ be yɛɛ nombiakumɛɛ na, na Mosesi mmaraase njan te Wurubuarɛ waa mo di be nombia ya. Mɔna deɲɛle kewɔɲ keɲ baa nyiɲ lee be nombiakumɛɛ keyɛɛ dɔɔ nɛ yena yɛɛ kekpaɔ keɲ. Te Gyudatena dɔɔ akpaɔ be yɛɛ nombiakumɛɛ na, Mosesi mmaraase njan te Wurubuarɛ waa mo di be nombia. Nawolo nyi ban dɔɔ ba gyeɲ mmaraase njan. ¹³ Nawolo nyi na balan ban ba gyeɲ Mosesi mmaraase njan nɛ gbɛɛnɛɲ tenɛɛ la Wurubuarɛ siaman ya. Mɔna balan ban bee di mmaraase njan dɔɔ nɛ, ban gbɛɛnɛɲ tenɛɛ la Wurubuarɛ siaman.

¹⁴ Balan ban ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ, bɔɔ gyeɲ Mosesi mmaraase njan ya. Mɔna akpaɔ nyi ban gbagba konɔɔ man nombia na wola wɔ nyi baa yɛɛ kpene keɲ mmaraase njan na wolo nɛ, kenan nawolo baa nyi mmaraase njan doo be konɔɔse man. ¹⁵ Be nombia njan bɛɛ yɛɛ nɛ nawolo baa nyi ba gyeɲ nombia njan Mosesi mmaraase njan na wolo nyi baa yɛɛ nɛ be konɔɔse man. Mena keɲ be yɛɛ kolo kum yaa kolo kpaakpaate te be konɔɔ man nombia ne yɛɛ wɔ nɛ mɔ ne di adanseɛ kpu. Nawolo nyi njaale man na ne yɛɛ wɔ nyi mena nombia ayɛɛsa keɲa be dei ya, mena dɔɔ be wɔɛ bɛɛ fɛɛ wɔ ya. Deɲan njaale man mɔ na be konɔɔ man nombia na wola wɔ nyi be nombia ayɛɛsa keɲa doo na ke gbɛɛ. Kenan na be wɔɛ ne fɛɛ wɔ. ¹⁶ Mena yaa Kristo nombia kpaakpaɔ njan me dɔɲɛɛ mee kolosi nɛ na wolo. Nombia njan na wolo baa nyiaa, wee daale Wurubuarɛ waa ta Yesu Kristo dɔɔ di balan nombia njan bɛɛ yɛɛ weese nɛ na waa bu wɔ fɔɔ.

¹⁷ Nenɛɛ nyarɲ kpa n yɛɛ Gyuda baale e te n na mo n wose lɔ Mosesi mmaraase njan dɔɔ, mena dɔɔ n ne gyina n wose adido nyi n gyeɲ Wurubuarɛ nideli. ¹⁸ Nyarɲ kpa n gyeɲ Wurubuarɛ kegyaebii nawolo nyi Mosesi mmaraase njan na wola na neɲ nombia njan nje doo na nje gbɛɛ nɛ. ¹⁹ Nyarɲ kpa nyarɲ dɔɲɛɛ la siayɛɛsatena siaman, te n kpa nyarɲ yena kanea fa balan ban be doo ditiɲteɛ man nɛ. ²⁰ Nyarɲ kpa nyarɲ yena walan njon n na

wola ayintena na balan ban ɔɔ gyeɗ daale ya ne nombia. N ne gyc n konɔɔ nyi lee Mosesi mmaraase ɗan ɔɔ n gyeɗ kpene kamase na nombia ɗan pou ɗe doo na ɗe gbɛɛ ne. ²¹ Nyan ɗon n kpa n na wola balan nombia ne, weera ɔɔ te n be tale wola n wose ya? N ne yako balan nyi be na ɗmɛɛle ya mɔna nyan gbagba ne ɗmɛɛle. ²² N ne yako balan nyi be na lee be wɛɛla yaa be baala wɔle ya, mɔna nyan gbagba ne yɛɛ mena. Nyan kpa balan na som bɛɛneɗ ya, mɔna nyan ɔɗɗ bɛɛneɗ denɛɛ man n ne ɗmɛɛle. ²³ N na wola n wose lee Mosesi mmaraase ɗan ɔɔ, mɔna n bee di ɗe ɔɔ ya. Lee mena ɔɔ n na do Wurubuarɛ desɛɗ. ²⁴ Wurubuarɛ nombia aɗmarasɛɗ see ɗan ne yako nyiaa, lee emɛɛ Gyudatena nombia ayɛɛsa ɔɔ balan ban ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya ne ne kolosi mmusuo nombia tia Wurubuarɛ.

²⁵ Akpaa n ne di Mosesi mmaraase ɗan ɔɔ ne, kenan na n baala wose kekara keɗ dana ɔɔɔɔ. Mɔna akpaa n bee di Mosesi mmaraase ɗan ɔɔ ya ne, kenan na n baala wose kekara keɗ yɛɛ yakaa. Kenan na yɛɛ yaa ɗgba n te kara n baala wose gba ya ne. ²⁶ Nyi akpaa ɗolo te kara ɔ baala wose ya te ɔ ne di Mosesi mmaraase ɗan ɔɔ ne, Wurubuarɛ siaman na yɛɛ yaa ɗgba ɔtenate kara ɔ baala wose baa ne. ²⁷ Nyan Gyuda baale, n gyeɗ mmaraase ɗan nawolo nyi be ɗmarase ɗa bo see neɗ te be kara n baala wose mɔ, mɔna n bee di ɗe ɔɔ ya. Mena ɔɔ walaɗ ɗon ɔ te kara ɔ baala wose ya te ɔ ne di mmaraase ɗan ɔɔ ne, waa bu neɗ ɔɔ.

²⁸ Nawolo nyi te yɛɛ nyi keɗ ɗolo ne yɛɛ Gyudatena abɔɔ ayɛɛsa ɔɔ te ɔtenate yɛɛ Gyuda baale e ya. Te na baala wose mɔ kekara kaageɗ na wola la nyi ɗolo yɛɛ Gyuda baale gbagba e ya. ²⁹ Akpaa nyi ɗolo yɛɛ Gyuda baale gbagba e na, ɔ konɔɔ man na wola la. Te baala wose kekara gbagba mɔ yɛɛ konɔɔ man nombia ɗa. Wurubuarɛ feliy ɗon ne kyɛɛkee na ɔtenate konɔɔ. Ka te yɛɛ nyi mmaraase ɗan ɔɔ ɗmarase see ne ɔɔ kedi ya. Mena walaɗ ɗonɗ ne, Wurubuarɛ na lese na ɔ yeɛ. Te yɛɛ denibalan ya.

3 Akpaa ɗolo de yako nyi ɔ yɛɛ Gyuda baale e na, gbɛɛ wonɗi man yaa ɔ kela ɗon ɔ te yɛɛ Gyuda baale e ya ne? ɔɔɔɔ wonɗi doo la Gyuda baale keyɛɛ man? Yaa won ɔɔɔɔ doo la baala wose kekara man? ² Ke yɛɛ ampan nyi n yɛɛ Gyuda baale e na, ke dana ɔɔɔɔ lee gbɛɛ kamase man. Gyangbate yɛna nyi, Wurubuarɛ moo ɔ nombia ɗan bo do Gyudatena nyinmaa man. ³ Ke yɛɛ ampan nyi Gyudatena ban man baale te lee Wurubuarɛ nombia ɗan di ya. Mɔna ba denjele ɔɗɗ keɗ ɔɔ yɛɛ ne, gyae ke tale ɔ Wurubuarɛ gbɛɛ nyi ɔ na yɛɛ kpene keɗ ɔ be wulaa yako see nyi waa yɛɛ ne yee? ⁴ Be doo mena korakora ya. Keɗ na keɗ balan yɛɛ akereɛtenawɔ koran ne, Wurubuarɛ ɔɔ ɔ nombia doo na ke gbɛɛ ɗgba mena keɗ Wurubuarɛ nombia aɗmarasɛɗ see ɗan ne yako lee Wurubuarɛ wose man ne nyiaa,

“Akpaa n ne kolosi na,
n ne kolosi nombia na anokoare bo

te walaɗ kamase ne naa nyi n nombia doo na ke gbɛɛ.

Te n di walaɗ kamase nombia na,
bɛɛ naa nyi n nombia kedi mɔ dei”
⁵ Deniwalaɗ waa tale ɔɔɔɔ nyiaa, nyi de nombiakumɛɛ de yeli balan de naa nyi Wurubuarɛ nombia doo na ke gbɛɛ na, kenan na akpaa de yɛɛ nombiakumɛɛ te ɔ won ɔɔ denjele na, dɛɛ tale yako nyi ɔ ta ɗere daa do? ⁶ Ka te yɛɛ mena korakora ya. Akpaa nyi Wurubuarɛ nombia ɗan be doo na ke gbɛɛ ya na, sena te waa yɛɛ na waa di balan pou nombia? ⁷ Nyi akpaa ma dekara keɗ mee dii ne da lese Wurubuarɛ nombia ɗan ɗe doo na ke gbɛɛ ne wola nideli te da lese ɔ yeɛ na, won ɔɔ te Wurubuarɛ sɛɛ ɔ ne bu man ɔɔ nyi me yɛɛ nombiakumɛɛyɛere e? ⁸ Mena na won ɔɔ te ɔɔ ne yako nyi, “E yela de kaa yɛɛ nombiakumɛɛ na Wurubuarɛ nombia kpaakpaa ke nyin lee debɔɔ ya.” Balan baale tan kara me ɔɔ nyi ma te yako mena nombii kei see. Balan ban bɛɛ kara me ɔɔ ne, Wurubuarɛ waa won ɔ ba denjele ɗgba mena keɗ kaboena ne.

Walaɗ kamase gbɛɛ ba tenɛ ya

⁹ Neneɛ sena yaa dɛɛ gyueɗ baa lee nombia keɗa man? Daa Gyudatena na gyueɗ baa nyi de dei kela balan akan ban yaa? Koa be doo mena ya. Nawolo nyi de wulaa yako ɗon nyi Gyudatena na ban ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya ne pou dasɛɗ yɛɛ dokolon. Nombiakumɛɛ te wulu be popou man. ¹⁰ Wurubuarɛ nombia aɗmarasɛɗ see ɗan ne di nombii kei wose man adan sɛɛ nyiaa,

“Nolo na ɗolo be kyaa keɗ ɔ gbɛɛneɗ tenɛ Wurubuarɛ siaman ya.

¹¹ Nolo na ɗolo be kyaa keɗ ɔ dana nyansa na waa nyii Wurubuarɛ nombia ɗan man ya, te ɗolo mɔ be kyaa keɗ ɔ ne keo Wurubuarɛ gbɛɛneɗ ya.

¹² Balan pou te won ɔ ba wose lee Wurubuarɛ gbɛɛneɗ man.

Be popou te wɔɔɔɔ.

Nolo na ɗolo be kyaa keɗ ɔ ne yɛɛ nombia kpaakpaa ya”

¹³ “Bɛɛ gyae nombia nkarankaran keyako.

Bɛɛ mo be ɔɔ beo balan.”

“Be ɔɔwoya na koo ɗgba yeɗ ne.”

¹⁴ “Bɛɛ mo ɔɔwoya ɗan nyin falaa balan.”

¹⁵ “Balan kako be dana wɔ ban ya.

¹⁶ Yenan kamase keɗ bee gyu na bɛɛ wɔɔɔ abɔɔ botɔɔ, te bɛɛ mo kayeyɛɛ mɔ la balan ɔɔ.

¹⁷ Mena balan keɔw bɛɛ yɛɛ kpene keɗ gyae ka mo wosefɛɛneɗ kɔɗ ya.”

¹⁸ “Te Wurubuarɛ keyee be doo be man mɔ ya.”

¹⁹ Da gyeɗ nyi kpene kamase keɗ Wurubuarɛ mmaraase ɗan na wolo ne, doo bo fa balan ban be doo mmaraase ɗan tɛɛ ne. Mena ɔɔ ɗolo be kyaa nyi waa nyin gbɛɛ tira nombii daale ɔɔ yako nyi ɔ te yɛɛ ta dukum keɗ kaboena na nyi Wurubuarɛ waa won ɔ denjele ya. Kei nawolo baa nyi Wurubuarɛ waa di walaɗ kamase nombia wee daale. ²⁰ Nawolo nyi mmaraase

ňan ɔɔ kedi be gyae ke tale yela ńolo gbɛener ńa te-nee Wurubuare siaman ya. Mɔna mmaraase ńenan ńe yele la te dɛe gyem nyi de yɛe nombiakumɛyɛɛrawɔ.

Keleedi ne yele la walań gbɛener ńa tenee

²¹ Te nɛnɛe ɔɔ Wurubuare ta wola daa gbɛe keń dɛe mo na de nombia ka tenee ɔ siaman, keń te yɛe nyi mmaraase ńan ɔɔ kedi ya. Mosesi mmaraase ńan na Wurubuare akpenkpengyɔɔra nombia anmarasen see ńan wulaa yako mena gbɛena kenan nombia. ²² Mena gbɛena kenan yena Yesu Kristo keleedi. Nawolo nyi walań kamase ńon ɔ lɛe Yesu di na, Wurubuare waa lɛe ɔtenate do nyi ɔ gbɛener tenɛe ńon Wurubuare siaman. Gbɛe kei man te Wurubuare waa mo na waa lɛe walań kamase ńon waa lɛe Yesu Kristo di ne nyee. Wurubuare be famene na botɔ keń ɔtenate ba lee ya. ²³ Nawolo nyi walań kamase te yɛe dukum, mena ɔɔ Wurubuare gyoorobiiri keń nafɔ kaboena nyi ke dee doo de man ne, de te nyiń ke mena ya.

²⁴ Mɔna lee Wurubuare berɛe keń ɔ ba mo boele daa ne ɔɔ te balan gbɛener ńa tenee ɔ siaman. Yesu Kristo ɔɔ te ɔ tɛwɔ mo mena berɛe kei boele daa. ńon Yesu ɔɔ na balan pou nombiakumɛe kom, te ɔ lese wɔ lee be nombiakumɛe keyɛe man te be nyińa ba wose. ²⁵ Wurubuare gbagba moona Yesu Kristo fa ńgba kedeesa ne, nyi ɔ kaa yer ńgba mpataa ne lee de nombiakumɛe ɔɔ na Wurubuare ke ta ɔ yer kei ɔɔ mo de nombiakumɛe pou kyɛe daa. Mena ɔɔ walań kamase ńon waa lɛe Yesu nombia di ne, Wurubuare waa mo ɔ nombiakumɛe pou kyɛe e. Wurubuare yɛe nombii kei bo na ka wola nyi ɔ nombia doo na ke gbɛe, te ɔ be ńere ńolo mɔ do ya. Gyanńba gyanńba keń ne, Wurubuare nyińa konɔ te ɔ lese ɔ sia lee balan nombiakumɛe ńan be yɛe ne ɔɔ. ²⁶ Mɔna nɛnɛe ɔɔ Wurubuare be lese ɔ sia lee deniwalan dukum keyɛe ɔɔ ya. Kei na wola la nyi Wurubuare nombia ayɛesa doo na ke gbɛe, te walań kamase ńon ɔ lɛe Yesu di na waa yela ɔtenate mɔ nombia ka tenee ńon Wurubuare siaman.

²⁷ Nɛnɛe won ɔɔ te dɛe gyɔ de konɔ? Kolo be kyaa ya. Nawolo nyi na mmaraase ńan kesila ne yele la te walań gbɛener ńa tenee Wurubuare siaman ya, mɔna lee Yesu Kristo keleedi ɔɔ te walań gbɛener ńa tenee Wurubuare siaman. ²⁸ Mena ɔɔ de nombii keń ɔɔ da seńɛe yena nyi, na mmaraase ńan ɔɔ kedi ɔɔ te walań gbɛener ńa tenee Wurubuare siaman ya. Mɔna lee Yesu Kristo keleedi ɔɔ, te walań gbɛener ńa tenee Wurubuare siaman.

²⁹ E yela maa bɔɔse ńon nyiaa, Wurubuare yɛe Gyudatena baagen Wurubuare e? Koa, ɔ yɛe balan ban ba te yɛe Gyudatenawɔ ya ne mɔ Wurubuare e. ³⁰ Wurubuare dokolon koon kyaa la. Mena ɔɔ lee keleedi keń Gyudatena be lɛe e di ɔɔ te waa lɛe wɔ do nyi be gbɛener tenɛe ɔ siaman. Mena keleedi kenan ke mɔ ɔɔ te waa lɛe balan ban ba te yɛe Gyudatenawɔ ya ne mɔ do nyi be gbɛener tenɛe ɔ siaman. ³¹ Mena ɔɔ dee sila keleedi keń gbɛe, na dee tina mmaraase ńan ɔɔ

kedi yela yaa? Koa, da keleedi ne gyae la ke yela na dɛe tale di mmaraase ńan ɔɔ nideli.

Aberaham keleedi Wurubuare di

4 Nɛnɛe won yaa daa Gyudatena dana dɛe yako lee de naana Aberaham wose man? Won te Aberaham naawɔ lee keleedi da anekolosen kei wose man?

² Akpaa nyi Wurubuare lɛe Aberaham bo do nyi ɔ gbɛener tenɛe ńon Wurubuare siaman lee tom keń ɔ be yɛe ne ɔɔ na, kenan na ńon Aberaham waa tale gyɔ ɔ konɔ, mɔna na Wurubuare siaman ya. ³ Sena te Wurubuare nombia anmarasen see ńan ne yako? Nombia ńenan ne yako nyiaa, "Aberaham lɛe Wurubuare di, mena ɔɔ te Wurubuare lɛe e do nyi ɔ gbɛener tenɛe ńon Wurubuare siaman."

⁴ Akpaa walań de yɛe tom te n tɔ e kom na, kom keń n be tɔ e ne te yɛe nyi n moo ke bo kyɛe e ya. Mɔna ke yɛe kpene keń kaboena nyi waa nyiń lee tom keń ɔ be yɛe ne ɔɔ. ⁵ Nyi akpaa te yɛe nyi ńolo tom keń ɔ be yɛe ne ɔɔ ya, mɔna akpaa ɔ lɛe di nyi Wurubuare ne tale yela nombiakumɛyɛɛra ban ɔɔ lɛe Yesu di ne gbɛener ne tale tenee ńon Wurubuare siaman ne, kenan na ɔtenate keleedi gyae ke yela Wurubuare ke lɛe e do nyi ɔ gbɛener tenɛe ɔ siaman. ⁶ Gyoo Defidi wulaa yako nombia keńa Wurubuare nombia anmarasen see man wola nyiaa, akpaa Wurubuare te kee ńolo nombia ayɛesa ya te ɔ lɛe e do nyi ɔ gbɛener tenɛe ńon Wurubuare siaman na, kenan na walań ńonan ńon na nyeebam. Gyoo Defidi nombia ńenan yena nyiaa,

⁷ "Balan ban Wurubuare ba mo be nombiakumɛe kyɛe wɔ

te ɔ be gyae waa tɔɔse ńa bela ya ne, ban na nyeebam.

⁸ Walań ńon Wurubuare be mo ɔ nombiakumɛe do ɔ konɔ man ya ne, ńon na nyeebam."

⁹ Mena nyeebam kei ne, na ke yɛe fa balan ban ɔɔ kara be baala wose ne baagen yaa ban ba te kare ya ne mɔ kpue? Koa, ke yɛe be popou wui. De wulaa dɛe yako nyiaa, lee Aberaham keleedi ɔɔ te Wurubuare lɛe e do nyi ɔ gbɛener tenɛe ńon Wurubuare siaman.

¹⁰ Mɔna deban wonńi te Wurubuare lɛe Aberaham do nyi ɔ nombia tenɛe ɔ siaman? Deban kenan na, Aberaham te kara ɔ baala wose yaa ɔ te kara ta ya? Na ɔ ke kara ɔ baala wose wɔle ya, mɔna Wurubuare lɛe e do pete ɔ kara ɔ baala wose. ¹¹ Aberaham baala wose kekara yɛe kpene keń ne di adanse nyi lee ɔ keleedi ɔɔ te deban keń ɔ te kara ta ɔ baala wose ya ne, Wurubuare lɛe e do nyi ɔ gbɛener tenɛe ńon Wurubuare siaman. Mena ɔɔ balan ban pou ba te kara ta be baala wose ya te ɔɔ lɛe Wurubuare di ne, ɔ te yeli be gbɛener ta tenɛe ńon Wurubuare siaman. Kei te yeli Aberaham te kaa bese ban mɔ be naana. ¹² ńon Aberaham ńonan bese yaa ɔ yɛe balan ban ɔɔ kara be baala wose ne mɔ be naana. Na keń ɔɔ kara be baala wose ne kaagen ɔɔ te ɔ bese be naana ya, mɔna keń ɔɔ lɛe Wurubuare di kpu ńgba mena keń ńon Aberaham be

lɛɛ Wurubuare di pete ɔɔ kara ɔ baala wose nɛ ɔɔ te ɔ bese be naana.

¹³ Wurubuare yakowɔ see nyiaa, Aberaham na ɔ duulɔn man balan ne gyae la baa di tɛɛle kei ɔɔ. Te yɛɛ nyi keɔ Aberaham be di Mosesi mmaraase ɔn ɔɔ, ɔɔkaa te Wurubuare yako nombia keɔa ya, mɔna keɔ Aberaham be lɛɛ Wurubuare di te Wurubuare be lɛɛ e do nyi ɔ gbɛɛnɛnɛ tenɛɛ ɔn Wurubuare siaman nɛ ɔɔ te ɔ yako nombia ɔnɛnɛ. ¹⁴ Nyi akpaa balan baɔ bee di mmaraase ɔn ɔɔ nɛ ɔɔ te Wurubuare yako keyako see kei nɛ, kenɛn na Wurubuare kelɛɛdi keɔ yɛɛ yakaa te ɔ keyako see keɔ mɔ be dana ɔɔɔɔ ya. ¹⁵ Nawolo nyi mmaraase na moonɛ Wurubuare baɔ kɔnɛ. Te botɔɔ keɔ mɔ mmaraase be kyaa ya na, dukum mɔ keyɛɛ be kyaa ya.

¹⁶ Mena ɔɔ lee kelɛɛdi ɔɔ te balan baa tale nyiɔ Wurubuare abɔɔ ɔn ɔ be yako see nɛ. Na abɔɔ keɔa ka bese kpene keɔ Wurubuare na mo boele balan yakaa. Kei na wolo baa nyi Aberaham duulɔn man balan pou baa nyiɔ mena abɔɔ ɔnɛnɛ. Te yɛɛ nyi baɔ bee di mmaraase ɔn ɔɔ nɛ baagenɛ ne gyae la baa nyiɔ ɔa ya, mɔna baɔ pou ɔɔ lɛɛ di ɔgba mena keɔ Aberaham be lɛɛ di nɛ mɔ baa nyiɔ mena abɔɔ ɔnɛnɛ. Nawolo nyi Wurubuare siaman na, Aberaham yɛna de popou de naana. ¹⁷ ɔgba mena keɔ Wurubuare nombia aɔmarasenɛ see ne yako nyiaa, “Ma te yeli n ta bese tɛɛle kei ɔɔ balan pou be naana.” Aberaham ɔn ɔ be lɛɛ Wurubuare di nɛ, ɔ yɛɛ de naana e Wurubuare siaman. ɔn Wurubuare kei ne gyuusuu na woya lee yɛn man, te ɔn ne tale la yela abɔɔ ɔn nɛfɔ ɔɔ kyaa ya nɛ ne kɔn ɔgba ɔe wulaa ɔe kyaa nɛ.

¹⁸ Na kolo na kolo be kyaa keɔ gyae ke yela Aberaham ka mo ɔ loo gyakaa nyi, Wurubuare waa yɛɛ kpene keɔ ɔ be yako see nyi waa yɛɛ nɛ ya. Mɔna Aberaham lɛɛ Wurubuare di te ɔ moo ɔ loo pou gyakaa ɔ ɔɔ. Lee mena ɔɔ ɔ kaa bese tɛɛle kei ɔɔ balan pou be naana, ɔgba mena keɔ Wurubuare be yako see nyi, “ɔ duulɔn man balan baa bo ɔgba kyolobiise nɛ.”

¹⁹ Debaɔ keɔ Wurubuare be yako Aberaham mena nombii kei nɛ, na ɔ te di kulutoonenɛ ɔɔɔɔnɔnɔ (100) mena ɔɔ ɔ te ɔmɛɛ keɔ nyi ɔlo loo be gyakaa nyi waa tale lola bela ya. Mena mɔ te ɔ wɛɛle Saara mɔ te ɔmɛɛ gbaa lola. Keɔa pou wɔle nɛ, Aberaham ta lee wɔle Wurubuare kelɛɛdi man ya. ²⁰ Mena mɔ te ɔ te lɛɛ aɔmaarenɛ nyi nombia ɔn Wurubuare be yako see nɛ be gyae ke kɔn mena ya, mɔna ɔ yɛɛ kakyɛn seɔ ɔ kelɛɛdi keɔ man keɔkeɔ te ɔ lese Wurubuare yele.

²¹ Nawolo nyi na ɔ gyɛn lee ɔ konɔɔ man nideli nyi, Wurubuare dana doɔ keɔ waa tale yɛɛ kpene keɔ ɔ be yako see nyi waa yɛɛ nɛ. ²² Lee Aberaham kelɛɛdi kei ɔɔ te “Wurubuare lɛɛ e do nyi ɔ gbɛɛnɛnɛ tenɛɛ ɔ siaman.”

²³ Ba ke ɔmarase nyi “ɔ lɛɛ Wurubuare di ɔɔ te ɔ gbɛɛnɛnɛ teneewɔ Wurubuare siaman” nɛ, na Aberaham waagenɛ ɔɔ te be ɔmarase mena nombii kenɛn ya. ²⁴ Mɔna daa baɔ mɔ dɛɛ lɛɛ Wurubuare ɔn ɔ be gyuusuu de Gbenɔgyoo Yesu Kristo lee yɛn man nɛ di, na waa yela de gbɛɛnɛnɛ ka teneɛ ɔ siaman nɛ mɔ ɔɔ te

be ɔmarase mena nombii kenɛn. ²⁵ Lee de nombiakumɛɛ ɔɔ te Wurubuare lese Yesu Kristo nyi ɔ kaa yɛn fa daa. Mena mɔ te ɔ gyuusuu e lee yɛn man, na ke yela de gbɛɛnɛnɛ ka teneɛ ɔn Wurubuare siaman.

Daa na Wurubuare nsana ta bese de

5 Nɛnɛɛ lee keɔ ɔɔ lɛɛ de Gbenɔgyoo Yesu di ɔɔ, Wurubuare te lɛɛ daa do nyi de gbɛɛnɛnɛ tenɛɛ ɔ siaman. Te lee de Gbenɔgyoo Yesu Kristo ɔnɛnɛ ɔɔ, gyɔn te kaa doo daa na Wurubuare nsana. ² Lee de Kristo kelɛɛdi ɔɔ te de nyiɔa Wurubuare bɛɛɛ keɔ ɔ ba mo boele daa te de doɔ ke man nɛ. Mena ɔɔ dana daa gyɔn, nawolo nyi de loo gyakaa nyi dɛɛ kaa di gyoori kpu na e. ³ Na keɔ kaagenɛ ya. Kenɛn wɔle na dana daa gyɔn bela lee da diyem kena man, nawolo nyi diyem kena ne yele la walaɔ ne tale kyaa ɔ wose seɔ keɔkeɔ. ⁴ Walaɔ de kyaa ɔ wose seɔ keɔkeɔ na, ne yeli Wurubuare ne lɛɛ ɔtenate do. Mena mɔ te nyi walaɔ da gyem nyi Wurubuare te lɛɛ e do na, ne yeli ɔ ne nyiɔ kpene keɔ ɔɔ waa mo ɔ loo gyakaa. ⁵ Mena loo kegyakaa kei mɔ be gyae ka do daa desɛn ya, nawolo nyi Wurubuare te tɛɛ ɔ felii ɔn ɔ ba mo do de man ne ɔɔ mɔ ɔ balan kegyae do de man.

⁶ Nawolo nyi debaɔ keɔ de sɛɛ de yɛɛ nombiakumɛɛɛɛrawɔ te ɔɔ dana doɔ keɔ dɛɛ tale mo kyɛɛ-kee da kekyaabii ya nɛ, Kristo kɔnɛnɛ kaa yɛn fa daa debaɔ keɔ Wurubuare ba see nɛ man. ⁷ Gyae ke yɛɛ doɔ nideli pete ɔlo ke tale lɛɛ walaɔ ɔn ɔ gbɛɛnɛnɛ tenɛɛ Wurubuare siaman nɛ yɛn yɛn. Mɔna nyi akpaa ɔlo ne yɛɛ deeli fa balan na, mberem na ɔlo waa sɛɛ lɛɛ ɔ yɛn yɛn. ⁸ Mɔna Wurubuare ta lese wola nyi ɔ ne gyae daa nideli, nawolo nyi debaɔ keɔ de sɛɛ de yɛɛ nombiakumɛɛɛɛrawɔ nɛ, ɔ yela Kristo kaa yɛnɛnɛ fa daa. ⁹ Lee Kristo fatabo keɔ ɔ ba mo feefo de nombiakumɛɛɛɛ ɔɔ, te Wurubuare lɛɛ daa do nyi de gbɛɛnɛnɛ tenɛɛ ɔ siaman. Mena mɔ te lee Kristo fatabo kenɛn ɔɔ, Wurubuare waa lɛɛ da nyee wee keɔ waa mo baɔ di tɛɛle kei ɔɔ balan pou nombia nɛ. ¹⁰ Nɛfɔ na de yɛɛ balan baɔ dɛɛ kɔla Wurubuare, mɔna lee ɔ bu yɛn keɔ ɔɔ ɔ ta mo daa yɛɛ ɔ gyoona baɔ ɔ ne gyae. Nyi ɔ bu Yesu yɛn keɔ te yeli de ta bese ɔ gyoona na, kenɛn na Yesu nyeedoɔ keɔ ɔ be nyim nɛ be gyae ke yela waa lɛɛ da nyee kekpaɛ yee? ¹¹ Te yɛɛ nyi ɔ lɛɛ da nyee bo kaagenɛ ya, mɔna lee Yesu Kristo ɔɔ dee di gyɔn Wurubuare ɔsom keɔ man. Nawolo nyi lee ɔn Yesu Kristo ɔɔ gyɔn te kaa doo daa na Wurubuare nsana.

Be ka mo Adam maa na Kristo

¹² Lee walaɔ dokolonɛ ɔɔ te nombiakumɛɛɛɛ kɔnɛnɛ tɛɛle kei ɔɔ. ɔn yɛna de naana Adam. Nombiakumɛɛɛɛ keyɛɛ mɔ moonɛ yɛn kɔnɛ. Mena ɔɔ te yɛn nyiɔa doɔ balan ɔɔ, nawolo nyi walaɔ kamase te yɛɛ dukum.

¹³ Pete Wurubuare ka mo mmaraase ɔn fa Mosesi na, nombiakumɛɛɛɛ wulaa kyaa tɛɛle kei ɔɔ. Mɔna botɔɔ keɔ mmaraa be kyaa ya nɛ, ɔɔ ne kala dukum keyɛɛ do kolo man ya. ¹⁴ Leenaɔ de naana Adam debaɔ kaa lli de naana Mosesi debaɔ man nɛ, yɛn ne dii na doɔ

balan pou dɔɔ. Balan ban ba te yɛɛ denjele donj Wurubuarɛ nombia ayakonj see njan dɔɔ ngba Adam koran ya nɛ, yɛɛn dii donj be dɔɔ. Adam senɛɛ fa walan njon waa kɔn nɛ. Walan njonan yɛna Yesu Kristo.

¹⁵ Ke yɛɛ anokoare ke nyi mena balan bala kɛwɔ yɛɛ kprookpoo. Nawolo nyi kpene keɛn be tɛɛ Adam dɔɔ kɔn, na kpene keɛn be tɛɛ Kristo dɔɔ kɔn nɛ te yɛɛ dokolonj ya. Lee Adam dukum keɛn ɔ be yɛɛ nɛ dɔɔ te balan burum nyinjan yɛn. Te lee Yesu Kristo berɛɛ dɔɔ te Wurubuarɛ lese ɔ berɛɛ wola balan burum, kela balan ban bɔɔ yem lee Adam dukum dɔɔ nɛ. ¹⁶ Wurubuarɛ berɛɛ keɛn ɔ ba mo boele daa nɛ, na kpene keɛn Adam dukum keɛn ba mo kɔn nɛ te yɛɛ dokolonj ya. Adam dukum keɛn ɔ be yɛɛ nɛ yele la te balan pou dii fɔɔ Wurubuarɛ siaman. Mɔna balan nombiakumɛɛ burum kenja wɔle na, Wurubuarɛ ta mo ɔ berɛɛ boele daa te ɔ mo da akumɛɛ kyɛɛ daa te ɔ yela de kaa bese balan ban be gbɛɛnɛnɛ teneɛ ɔ siaman. ¹⁷ Lee walan dokolonj dukum keyɛɛ dɔɔ te yɛɛn dii gyoori balan pou dɔɔ. Mɔna keɛn Yesu Kristo be yɛɛ fa daa nɛ, ke tɔɔ kɔɔ kela kpene keɛn Adam dukum keɛn ba mo kɔn nɛ. Wurubuarɛ te tɛɛ Yesu Kristo dɔɔ wii de waranase nideli te ɔ mo ɔ berɛɛ boele daa te ɔ yela da bese balan ban de gbɛɛnɛnɛ teneɛ ɔ siaman. Walan kamase njon Wurubuarɛ be wii ɔ waranase, te ɔ ba mo ɔ berɛɛ boele e te ɔ be yeli ɔ gbɛɛnɛnɛ ba teneɛ ɔ siaman nɛ, waa nyin nyeedonj kekpa na waa yela njon na Yesu Kristo ke di gyoori.

¹⁸ Mena dɔɔ ngba mena keɛn lee walan dokolonj nombiakumɛɛ keyɛɛ dɔɔ te balan pou be di fɔɔ Wurubuarɛ siaman nɛ, mena ke mo te lee walan dokolonj nombia kpaakpa keyɛɛ dɔɔ te Wurubuarɛ waa lɛɛ balan burum do nyi be gbɛɛnɛnɛ teneɛ ɔ siaman na waa fa wɔ nyeedonj. ¹⁹ Mena keɛn lee walan dokolonj denjele donj dɔɔ te balan pou ba bese nombiakumɛɛyɛɛra nɛ, mena ke mo te lee walan dokolonj obuɔ dɔɔ Wurubuarɛ waa lɛɛ balan burum do nyi be gbɛɛnɛnɛ teneɛ ɔ siaman.

²⁰ Mosesi mmaraase njan kɔnɔ na ke yela balan ken na be nombiakumɛɛ njan bɛɛ yɛɛ nɛ nideli. Mɔna deban keɛn nombiakumɛɛ na boo na, Wurubuarɛ berɛɛ keɛn mo na boo kpu. ²¹ Nafɔ na nombiakumɛɛ ne diina donj balan dɔɔ, te ne kpase ban na Wurubuarɛ nsana. Mɔna nɛnɛɛ dɔɔ Wurubuarɛ ta mo ɔ berɛɛ boele daa yela de ta bese balan ban be gbɛɛnɛnɛ teneɛ njon Wurubuarɛ siaman, na ke yela dɛɛ ta de Gbenjyoo Yesu dɔɔ nyin nyeedonj kekpa.

Kristo dɔɔ te de nyeedonj dana tɔɔ

6 Akpaa nɛ te nombia kenja doo na, na sena yaa dɛɛ yako baa? Kaboena nyi dɛɛ dɔɔ da dukum keyɛɛ man na Wurubuarɛ berɛɛ keɛn ka bo yaa? ² Korakora, be kɔn mena ya. Nawolo nyi da te wɔn da wose lee dukum keyɛɛ man. Mena dɔɔ tekaboena nyi dɛɛ bese gyuu ke kyaa da dukum keyɛɛ man bela ya. ³ Deban keɛn bɔɔ daa Wurubuarɛ lonj te daa na Yesu Kristo be yɛɛ dokolonj nɛ, na ɛ ba gyeɛn nyi da te yɛɛ dokolonj baa lee ɔ yɛn keɛn man yee? ⁴ Ba ke ɔ daa Wurubuarɛ lonj keɛn nɛ, na yɛɛ yaa ngba daa na Yesu Kristo yɛn la te be wuu daa na e nɛ, nawolo nyi daa na e te

yɛɛ dokolonj. Mena dɔɔ ngba mena keɛn de kya Wurubuarɛ ba mo ɔ gyoori donj keɛn gyuuu Yesu Kristo lee woya man fa e nyeedonj nɛ, mena te kaboena nyi daa mo dɛɛ kyaa dinɔɔ wɔle man.

⁵ Nawolo nyi akpaa daa na Yesu te yɛɛ dokolonj lee ɔ yɛn man na, kenan na Wurubuarɛ waa gyuuu daa mo lee yɛn man ngba mena keɛn ɔ be gyuuu Yesu lee yɛn man nɛ. ⁶ Da gyeɛn nyi deban keɛn bɔɔ gyuu e mataa ɔpanɔn keɛn dɔɔ te ɔ ba yem nɛ, na njon Yesu na de dinɔɔ bene keɛn yaa be gyuuu ko nɛ. Kei te yeli donj keɛn nombiakumɛɛ dana de dɔɔ nɛ nɔ ta yem, keɛn de ta tekaa yɛɛ nombiakumɛɛ gbenjɔwɔ bela ya. ⁷ Nawolo nyi akpaa nɔlo da yem na, ɔ te tira ɔ wose lee nombiakumɛɛ keyɛɛ man. ⁸ Nyi akpaa daa na Kristo ta yem na, kenan na dɛɛ lɛɛ di nyi daa na e mo dɛɛ kyaa nyeedonj man. ⁹ Da gyeɛn nyi Wurubuarɛ gyuuusuna Yesu Kristo lee yɛn man, te ɔ be gyaa waa yɛn bela ya. Nawolo nyi yɛn ba tekaa dana donj ɔ dɔɔ bela ya. ¹⁰ Yɛn keɛn ɔ ba yem nɛ, ɔ yɛnɔ karateteɛ dokolonj na waa ko nombiakumɛɛ nɔ. Mena dɔɔ nɛnɛɛ keɛn ɔ kyaa nyeedonj man nɛ, ɔ kyaa fa Wurubuarɛ. ¹¹ Mena ke mo te kaboena nyi yaa kɛɛ e wose nyi ɛmɛɛ mo yɛnɔ na e ka ko nombiakumɛɛ nɔ, te nɛnɛɛ e kyaa fa Wurubuarɛ. Nawolo nyi ɛmɛɛ na Kristo Yesu te yɛɛ dokolonj.

¹² Mena dɔɔ ɛ na tekaa yela nombiakumɛɛ kedi donj e wosenaane keɛn gyaa ka yɛn nɛ dɔɔ, na ɛ ke sila abɔɔ kumɛɛ njan ɛmɛɛ gbagba ne gyaa tɛɛle kei dɔɔ nɛ ya.

¹³ ɛ na mo ɛ wosenaane yɛnɔ daale fa nombiakumɛɛ keyɛɛ ya. Mɔna ɛ mo ɛ wose fa Wurubuarɛ ngba balan ban bɔɔ lese wɔ lee yɛn man kɔn nyeedonj man nɛ. ɛ mo ɛ wose pou fa Wurubuarɛ na waa mo njon yɛɛ kpene keɛn dei te ke doo na ke gbɛɛ nɛ. ¹⁴ Tekaboena nyi nombiakumɛɛ deɛ di donj ɛ dɔɔ bela ya, nawolo nyi ɛ ba tekaa ɛ doo Mosesi mmaraase njan tɛɛ ya, mɔna nɛnɛɛ dɔɔ ɛ donj bo Wurubuarɛ berɛɛ keɛn man.

¹⁵ Mena dɔɔ nɛnɛɛ keɛn de donj Wurubuarɛ berɛɛ keɛn man, te dɔɔ tekaa doo mmaraase njan tɛɛ ya nɛ, na kaboena nyi dɛɛ gyakaa nombiakumɛɛ keyɛɛ dɔɔ bela yaa? Korakora, be doo mena ya. ¹⁶ ɛ ba gyeɛn nyi akpaa n mo n wose fa nɔlo te n na som e te n ne yɛɛ ɔ kegyaebii na, na n ta bese ɔ gbenji yee? Kei na wolo baa nyi akpaa n yeli dukum da mo nɛn yɛɛ ɔ gbenji na, yɛn ne sila la. Mɔna nyi n mo n wose fa Wurubuarɛ te n ne tei ɔ dei ngba ɔ gbenji nɛ, waa yela n nombia ka teneɛ ɔ siaman. ¹⁷ Mɔna dɛɛ do Wurubuarɛ nɔ nawolo nyi deban daale na, nafɔ ɛ yɛɛ nombiakumɛɛ gbenjɔwɔ. Te nɛnɛɛ dɔɔ ɛ ta mo ɛ konɔɔ pou ɛ silana Wurubuarɛ gbɛɛnɛnɛ njan bɔɔ wola njon nɛ.

¹⁸ Wurubuarɛ te yeli ɛ ta lese ɛ wose lee nombiakumɛɛ keyɛɛ man, te ɛ kaa bese Wurubuarɛ gbenja na ɛ ke tale yɛɛ nombia njan teneɛ ɔ siaman. ¹⁹ ɛ nombia man kenyii dana donj kyomii, mena dɔɔ te ma moo nombii kei mɛɛ maa na deniwalan kekyaabii man nɛ. Gyangba keɛn na ɛ mo ɛ wose pou besena gbenja fa nombia nkarankaran na nombiakumɛɛ keyɛɛ. Mena mo te kaboena nyi nɛnɛɛ yaa mo ɛ wose bese Wurubuarɛ gbenja, na ɛ ke tale yɛɛ nombia njan nɛ doo na

nje gbɛɛ na ɛ ka bese balan ban ayimɛɛ be doo ba wose man ya kelii ɔto.

²⁰ Deban keɲ ɛ yɛɛ nombiakumɛɛ gbenjawɔ nɛ, na ɛ be famenɛ na abɔɔ njan na tenɛɛ Wurubuarɛ siaman nɛ keyɛɛ ya. ²¹ Deban keɲ ɛ be yɛɛ nombiakumɛɛ njan gyeɲ kei nje dana njon desɛɲ nɛ, wonɲ tɔɔɔ te ɛ nyinjawɔ lee nje man? Mena nombia njanɲ tɔɔɔ yɛna yeɲ.

²² Mɔna nɛnɛɛ Wurubuarɛ te yeli ɛ ta lese ɛ wose lee nombiakumɛɛ keyɛɛ man te ɛ bese ɔ gbenja. Kpene keɲ ɛ ke nyinj lee ke man yɛna nyi, ɛ ke kyaa dinɔɔ kpaakpaate keɲ ayimɛɛ be doo ke man ya nɛ man na ɛ ke nyinj nyeedonɲ kekpaɔ. ²³ Nawolo nyi kpene keɲ n ke nyinj lee nombiakumɛɛ keyɛɛ man yɛna yeɲ, mɔna walaɲ njon ɔ lɛɛ de Gbenjgyoo Yesu Kristo di na, kpene keɲ Wurubuarɛ waa fa yɛna nyeedonɲ kekpaakekpaɔ keɲ.

Mosesi mmaraase njan ba tekaa dana donɲ Kristotena ɔɔɔ ya

7 Me tebia, ɛ popou ɛ gyeɲ Mosesi mmaraase njan. Te ɛ gyeɲ mɔ nideli nyi, akpaɔ walaɲ kyaa na ɔ sia na te mmaraase njan ne di donɲ ɔ ɔɔ. ² ɛ yela dɛɛ mo mena nombii kei maa na alo yalale. Akpaɔ ɔ baale nyiɲa ɔ kyaa keɲ ɔ ta yeɲa ta ya nɛ, na alo njon doe ɔ baale njonɲ tɛɛ. Mɔna akpaɔ ɔ baale njonɲ da yem na alo njon te nyinj ɔ wose lee mmaraase njan tɛɛ, nawolo nyi yale mmaraa bɛɛ tekaa bake e bela ya. ³ Mena ɔɔɔ nyi akpaɔ ɔ baale njon ta yeɲa ta ya te alo njon de bɛɛ e gyu ke yala baale wɔle nɛ, na ɔ ta lee ɔ baale wɔle baa. Te akpaɔ ɔ baale njon da yem te alo njon de gyu ke yala baale wɔle nɛ, kenɲ na ɔ te lee ɔ baale wɔle ya nawolo nyi yale mmaraa keɲ bɛɛ tekaa bake e bela ya.

⁴ Me tebia, mena yaa doo fa ɛmɛɛ mɔ nɛ. Deban keɲ ɛ be lɛɛ Kristo di nɛ, na yɛɛ yaa nɲgba ɛmɛɛ na e yeɲa la nɛ. Keɲ ɛmɛɛ na Kristo be yɛɛ dokolonɲ ɔ yeɲ man ɔɔɔ, mmaraase njan ba tekaa dana donɲ ɛ ɔɔɔ bela ya. Mena ɔɔɔ ɛ yɛɛ walaɲ wɔle njon Wurubuarɛ be gyuuusu e lee yeɲ man nɛ wui, na ɛ ke nyinj yɛɛ nombia kpaakpaɔ fa Wurubuarɛ. ⁵ Nawolo nyi deban keɲ de doo de dinɔɔ bene keɲ man nɛ, na mmaraase njan yela da moo da wose do abɔɔ kumɛɛ njan daa gbagba ne gyae nyi dɛɛ yɛɛ nɛ man nideli. Nafɔ mena abɔɔ kumɛɛ keɲa deɲ moo yeɲ bo kɔna daa, na daa na Wurubuarɛ nsana ke tira kekpaakekpaɔ.

⁶ Mɔna nɛnɛɛ ɔɔɔ Wurubuarɛ te yeli mmaraase njan nafɔ nɲɛɛ bake daa nɛ, ba tekaa dana donɲ de ɔɔɔ bela ya. Te keɲ daa na Yesu Kristo be yɛɛ dokolonɲ ɔ yeɲ man ɔɔɔ, de ta tekaa yɛɛ mmaraase njan nafɔ nɲɛɛ bake daa nɛ gbenjawɔ bela ya. Mena ɔɔɔ de te nyinj da wose dɛɛ som Wurubuarɛ lee gbɛɛ wɔle keɲ ɔ felij njon ba wola daa nɛ man. Ka te yɛɛ gbɛɛ bene keɲ Mosesi mmaraase njan ba wola daa nɛ ya.

Mmaraase na lese na dukum wola

⁷ Nɛnɛɛ sena yaa dɛɛ yako baa? Dɛɛ yako baa nyi mmaraase njan yɛɛ kolo kum ke? Korakora na mena ya. Mmaraase njan yele la te ma gyeɲa dukum. Nafɔ

akpaɔ mmaraase njanɲ deɲ te yako nyi, “Na yeli n sia keyɛɛ nɲolo kolo ya nɛ,” nafɔ mɔɔ gyeɲ nyi sia keyɛɛ nɲolo kolo ɔɔɔ yɛɛ dukum ke ya. ⁸ Mɔna mena mmaraa kei yele la te sibii keyɛɛ kum kamase nyiɲa gbɛɛ kaa gyoo me manɲ. Nyi mmaraase deɲ be kyaa ya nɛ, nafɔ dukum be dana yele ya.

⁹ Deban keɲ nafɔ mɔɔ gyeɲ mmaraase njan ya nɛ, na yɛɛ manɲ nɲgba dukum kamase be doo me manɲ ya nɛ. Mɔna nɛnɛɛ keɲ mɔɔ kaa gyeɲ mmaraase njanɲ nɛ te me naawɔ nyi me yɛɛ dukumyɛɛre e, te ma dukum ɔɔɔ daa na Wurubuarɛ nsana gyae ke tira kekpaɔ. Kei nawolo baa nyi Wurubuarɛ siaman na, me yɛɛ nɲgba walaɲ njon ɔ ba yem nɛ. ¹⁰ Mena ɔɔɔ me naawɔ nyi mmaraase njan nafɔ nje gyae ke fa manɲ nyeedonɲ nɛ, nja moo yeɲ bo kɔna manɲ. ¹¹ Nawolo nyi lee mmaraase njanɲ ɔɔɔ, te dukum nyiɲa gbɛɛ beo manɲ yela me nyiɲa yeɲ. ¹² Mmaraase njan gbagba ɔɔɔ, nje popou lee Wurubuarɛ gyanɲ. Nje doo na nje gbɛɛ te nje dei mɔ. Dukum kamase be doo nje man ya.

¹³ Na kei nawolo baa nyi mmaraase njan nje dei nɛ, yele la te me nyiɲa yeɲ? Korakora, be doo mena ya. Dukum yele la te me nyiɲa yeɲ. Dukum tɛɛ mmaraase njan nje dei nɛ ɔɔɔ te nje yela me nyiɲa yeɲ, na ke yela balan kena mena keɲ dukum doo. Mena ɔɔɔ lee mmaraase njan ɔɔɔ, te dukum lese ka wose wola nyi ko dei korakora ya.

Walaɲ kee yoo na dukum

¹⁴ Da gyeɲ nyi mmaraase njan dei nawolo nyi nje tɛɛ Wurubuarɛ felij njon ɔɔɔ kɔɲ, mɔna manɲ ɔɔɔ me yɛɛ deniwalan yakaate e, te nombiakumɛɛ te wulu ma nyee. Mena ɔɔɔ me ta bese gbenji fa dukum. ¹⁵ Manɲ gbagba bee nyii nombia njan mɛɛ yɛɛ nɛ man ya. Nawolo nyi nombia njan mɛɛ gyae nyi maa yɛɛ nɛ mɔɔ ne yɛɛ nja ya, te njan mɔɔ ne gyae nyi maa yɛɛ ya nɛ njan te mɛɛ yɛɛ. ¹⁶ Te akpaɔ nyi abɔɔ njan mɔɔ ne gyae nyi maa yɛɛ ya nɛ te mɛɛ yɛɛ na, kenɲ na mɛɛ lɛɛ ke do nyi mmaraase njan dei. ¹⁷ Kedoo kei nɛ, te yɛɛ manɲ gbagba ne yɛɛ na nombia keɲa ya. Dukum donɲ keɲ ne di me ɔɔɔ nɛ, keɲ ne yele la te mɛɛ yɛɛ mena nombia njanɲ.

¹⁸ Ma gyeɲ nyi deban keɲ me doo me dukum dinɔɔ kei man nɛ, kolo kpaakpaɔ kamase be doo me man ya. Nawolo nyi mɛɛ gyae nyi maa yɛɛ nombia kpaakpaɔ, mɔna mɔɔ ne tale yɛɛ nja ya. ¹⁹ Nombia kpaakpaɔ njan mɛɛ gyae nyi maa yɛɛ nɛ mɔɔ ne tale maa yɛɛ nja ya, mɔna nombiakumɛɛ njan mɔɔ ne gyae nyi maa yɛɛ ya nɛ, njan te me gyakaa mɛɛ yɛɛ. ²⁰ Akpaɔ nyi nombia njan mɔɔ ne gyae nyi maa yɛɛ ya nɛ te me gyakaa mɛɛ yɛɛ na, kenɲ na te yɛɛ nyi manɲ gbagba ne yɛɛ na nja ya. Mɔna dukum donɲ keɲ ne di me ɔɔɔ nɛ, ne yele la te mɛɛ yɛɛ mena nombia njanɲ.

²¹ Mena ɔɔɔ ma te naa nyi dukum donɲ keɲ ne diina me ɔɔɔ. Nawolo nyi akpaɔ mɛɛ gyae nyi maa yɛɛ kolo kpaakpaɔ na, ka te ka lee kolo kum ɔɔɔ. ²² Manɲ gbagba me konɔɔ man na, nafɔ mɛɛ gyae nideli nyi maa di Wurubuarɛ mmaraase njan ɔɔɔ. ²³ Mɔna mɛɛ naa nyi mmaraa wɔle daale keɲ kɔɔ ne kyaa na Wurubuarɛ mmaraase njan ya nɛ ne yoo na ɔɲa me man. Mena

mmaraa kum kei te yeli nombiakumεε ta gyoo me man di ma nyee pou. ²⁴ Me nombia dana waranjase nideli. Amote ne gyae la waa lese man lee mena dinok kum keŋ doo me man, te ke dana man kee gyu yeŋ man ne man? ²⁵ Mεε fa Wurubuarε karan, nawolo nyi ŋon ne gyae la waa ta de Gbenjgyoo Yesu Kristo dok na waa lεε man lee mena dinok kei man. Nombia atunjan man yaa. Man gbagba me konok man na mεε gyae nyi maa di Wurubuarε mmaraase ŋan dok, mokna dinok kum keŋ doo me man ne dok me ta bese dukum gbenji.

Nyeedonj wole

8 Me tebia, nenεε dok balan ban pou ban na Yesu Kristo be yeε dokolon ne, Wurubuarε be gyae waa bu wok dok bela ya. ² Nawolo nyi lee Yesu Kristo dok Wurubuarε felin ŋon ta lese daa lee dukum na yeŋ man te dok faa daa nyeedonj wole.

³ Mosesi mmaraase ŋan te tale lese daa lee dukum man ya, nawolo nyi de dinok kum keŋ doo de man ne te yeli dεε tale di mmaraase ŋan dok ya. Mokna Wurubuarε tεεwok gbεε wole daale dok lεε da nyee. Gbεε kenan yena nyi dok kpila ŋon gbagba dok bu kon de gyan ŋgba deniwalan ne, te dok wosenaane mok yeε ŋgba walan kamase wui keŋ dukum doo ke man ne. Nombiakumεε dok te Wurubuarε kpila dok bu ŋon nyi waa kon, te ŋon kaa moonna balan pou nombiakumεε seele. Keŋ Wurubuarε be yeli dok bu ŋon be kaa yem dok, dok ta lese wola nyi dukum be dana don denibalan dok bela ya. ⁴ Wurubuarε yeε ke mena na ke yela daa ban dok tekaa doo dinok kum keŋ man ya te dee sila Wurubuarε felin ŋon ne, ke nyin tale yeε nombia ŋan ŋa tenεε Wurubuarε siaman ŋgba mena keŋ mmaraase ŋan na wolo ne.

⁵ Nawolo nyi balan ban be sεε be doo be dinok kum keŋ man ne, be loo gyakaa bo abok kumεε ŋan ban gbagba ne gyae nyi baa yeε tεεle kei dok ne dok. Mokna balan ban be silana Wurubuarε felin ŋon ne, be loo gyakaa bo kpene keŋ Wurubuarε felin ŋon ne gyae nyi baa yeε ne dok. ⁶ Walan ŋon dok mo dok loo gyakaa abok kumεε ŋan ŋon gbagba ne gyae ne dok ne, na mo yeŋ bo mokna e. Te walan ŋon dok mo dok loo gyakaa Wurubuarε felin ŋon dok ne, na mo nyeedonj na wosefεereŋ bo konna e. ⁷ Mena dok akpaa ŋolo da mo dok loo gyakaa abok kumεε ŋan ŋon gbagba ne gyae ne dok ne, na mena walan ŋonan ne mokna Wurubuarε. Nawolo nyi dok be di Wurubuarε mmaraase ŋan dok ya, te dok be gyae waa tale di ŋe dok mokna ya. ⁸ Balan ban bεε yeε abok kumεε ŋan ban gbagba ne gyae ne, be nombia be gyae ke tale gyoo Wurubuarε sia ya.

⁹ Mokna emεε dok nyi akpaa Wurubuarε felin ŋon doo ε man ne, na ε ba tekaa doo ε dinok bene keŋ man ya. ε silana kpene keŋ Wurubuarε felin ŋon ne gyae nyi yaa yeε ne bo. Akpaa Wurubuarε felin ŋon be doo ŋolo man ya ne, na konate te yeε Kristo walan e ya. ¹⁰ Te akpaa Kristo doo ε man na, keŋ na keŋ ε ka yeŋ lee nombiakumεε keyεε dok koran ne, Wurubuarε felin ŋon waa yela ε ke nyin nyeedonj bela. Nawolo nyi lee Kristo dok ε gbεeneŋ ta tenεε Wurubuarε siaman. ¹¹ Nyi ak-

paa Wurubuarε ŋon dok be gyusu Yesu lee yeŋ man ne felin doo ε man na, kenan na waa ta dok felin ŋonan dok yela ε wosenaane kei keŋ gyae ka yeŋ ne ke nyin nyeedonj wole bela.

¹² Mena dok me tebia, kpene keŋ doo fa daa yena nyi kaboena nyi dεε yeε kpene keŋ Wurubuarε felin ŋon ne gyae. ε na tekaa yela dεε yeε kpene keŋ de dinok kum keŋ ne gyae ne ya. ¹³ Nawolo nyi akpaa ε yeε kpene keŋ ε dinok kum keŋ ne gyae tεεle kei dok na ε ka yeŋ. Mokna akpaa ε tεε Wurubuarε felin ŋon don dok bεε abok ŋan emεε gbagba ne gyae tεεle kei dok na, kenan na ε ke nyin nyeedonj kekpaakekpa.

¹⁴ Balan ban bee yeli Wurubuarε felin ŋon na wola wok gbεε ne, ban yena Wurubuarε bia gbagba. ¹⁵ Nawolo nyi na felin ŋon waa yela dεε bese gbenja na dee yee gyakolon ne te Wurubuarε faa daa ya, mokna dok felin ŋon waa yela dεε bese Wurubuarε bia gbagba ne te dok faa daa. Felin ŋonan don man dok te dεε tale baake Wurubuarε nyi "De kya Wurubuarε." ¹⁶ Wurubuarε felin ŋonan gbagba ne diina adansee fa daa, yela dεε gyem de konokse man nyi de yeε Wurubuarε bia gbagbawok. ¹⁷ Nenεε akpaa de yeε Wurubuarε bia gbagbawok na, kenan na dee kpu na Kristo nyin abok ŋan Wurubuarε be desina see fa dok balan ne. Te akpaa daa mok de naa diyem ŋgba mena keŋ Kristo be naa diyem ne na, kenan na Wurubuarε waa yela dee kpu na Kristo di gyoori dok gyoorobiiri keŋ man.

¹⁸ Akpaa ma to me sia keε gyoorobiiri keŋ ke doo ke daa na daa ne, na kaale keŋ dεε kaa deban kei ne te yeε kolo ke ya. ¹⁹ Tεεle kei na ka abok ŋan pou Wurubuarε be yeε ne, sia te yeε ŋεε daa wee keŋ Wurubuarε waa lese dok bia gbagba ban wola ne. ²⁰ Nawolo nyi tεεle kei na abok ŋan pou Wurubuarε be yeε ne ta koro yun, mena dok dok gyae ke tale yeε kpene keŋ Wurubuarε be yeε ŋa nyi ŋe dεε yeε ne ya. Te yeε abok ŋenan gbagba kegyaebii man yaa ŋe yeεwok mena ya, mokna Wurubuarε yele la te ŋe konok mena. ²¹ Mokna keŋa pou wole na, Wurubuarε te fa daa loo kegyakaa nyi waa lεε abok ŋenan pou nyee na ŋe ke nyin ŋa wose keŋ dok wokle leki ya. Na ŋan mok ke kpu na Wurubuarε bia dok gyoorobiiri keŋ man.

²² Da gyeŋ nyi kaa lii na gyeŋ wee kei ne, tεεle kei na abok ŋan pou doo ke man ne na keketee ŋgba alo ŋon dok na donεe ne. ²³ Na ŋan ŋaageŋ na keketee la ya. Mokna daa ban dok nyin Wurubuarε felin ŋon dok yeε kpene gyangbate keŋ Wurubuarε ba mo fa daa ne, daa mok na keketee de konokse man dεε daa Wurubuarε ke lεε da nyee lee de dinok kum kei man na waa yela dεε bese dok bia. ²⁴ Lee mena loo kegyakaa kei dok te Wurubuarε lεε da nyee. Nyi n loo gyakaa kpene keŋ n wulaa n dana ke ne dok na, kenan na ka te yeε loo kegyakaa ya. Nawolo nyi ŋolo be tale mo dok loo gyakaa kpene keŋ dok wulaa dok dana ke ne dok ya. ²⁵ Mokna akpaa da mo de loo gyakaa kpene keŋ dok dana ke ya ne dok na, kenan na dee nyin konok kyaa daa ke.

²⁶ Mena mok te Wurubuarε felin ŋon ne kyok daa de kaale man wee na wee lee da kefane man. Nawolo nyi dok gyeŋ mena keŋ dεε fane na ke kaboena Wu-

rubuare kegyaebii ya. Mōna ŋon Wurubuarē felin ŋon ɔ doo de man nē, na sejala de nawɔɔ man mo kakeketeē dinaa keŋ ke taŋ keyako ya nē kolosi seŋ de wole. ²⁷ Wurubuarē gyeŋ kpene keŋ doo walaŋ kamase konɔɔ man, te ɔ gyeŋ kpene kamase keŋ mɔ doo ɔ felin ŋon agyueŋ man. Nawolo nyi ɔ felin ŋonanŋ seŋe la de nawɔɔ man ɔ ne fane fa daa Kristotena lee Wurubuarē kegyaebii man.

Gyoorobiiri keŋ dee nyiŋ wee daale nē

²⁸ Da gyeŋ nyi balan baŋ bēe gyae Wurubuarē nē, nyi diyem man o, yaa gyon man o, Wurubuarē ne yeli kpene kamase ne gyu nideli fa wɔ. Baŋ yena balan baŋ ŋon Wurubuarē be baake wɔ, te ɔ ba mo wɔ yēe ɔ bia gbagba ŋgba mena keŋ ɔ be wulaa yako see nē. ²⁹ Nawolo nyi balan baŋ Wurubuarē wulaa ɔ gyeŋ nē, ɔ wulaa lese wɔ see na waa yela be dinɔɔ ke yēe ŋgba ɔ bu ŋon wui nē. Na ɔ bu ŋon ke yēe Wurubuarē bia man pou bu kegyia. ³⁰ Baŋ Wurubuarē be wulaa lese wɔ see nē, baŋ te ɔ baakewɔ. Te baŋ mɔ ɔ be baake wɔ nē, ɔ lēe wɔ doo nyi be gbēeneŋ tenēe ɔ siaman. Te baŋ ɔ be lēe wɔ doo nyi be gbēeneŋ tenēe ɔ siaman nē, baŋ te ɔ yela ba bese gyoorobia.

Kolo be tale tira daa lee Kristo man ya

³¹ Keŋa pou wole na, sena te dēe yako bela? Nyi akpaa Wurubuarē seŋe de wole na, amɔte ne gyae la waa tale koro seŋ tia daa? ³² Nolo be kyaa ya. Nawolo nyi akpaa Wurubuarē te bēese daa ŋon gbagba ɔ bu ya, mōna ɔ sēe wɔ mo e fa nyi ɔ kaa yeŋ lēe da nyee na, wɔŋ dɔɔ te ɔ ba mo abɔɔ ŋan pou ɔ be yako see nyi waa fa daa nē mɔ kpu daa ya? ³³ Akpaa mena te doo na, amɔte ne gyae la waa tale bu balan baŋ Wurubuarē ba lese wɔ besena ɔ balan nē fɔɔ, keŋ nyi ŋon lēe na wɔ doo nyi be gbēeneŋ tenēe ɔ siaman? ³⁴ Amɔte ne gyae la waa tale bu wɔ fɔɔ? Kristo Yesu gba be gyae waa bu wɔ fɔɔ ya, nawolo nyi ŋon yena walaŋ ŋon ɔ ba yem fa daa. Na yeŋ kaageŋ gba te ɔ yeŋawɔ fa daa ya, mōna Wurubuarē gyuuu e lee yeŋ man te ɔ kyaa Wurubuarē dunolon dɔɔ ɔ na sola e fa daa.

³⁵ Wɔŋ ne gyae la ke tale tira daa lee kegyae keŋ Kristo ne gyae daa nē man? Diyem kena yaa kayeyēe yaa kekɔla yaa diyem kenaase yaa tanam yaa diyem yaa gyakolon nombia yaa yeŋ? Kolo be kyaa keŋ gyae ke tale tira daa na Kristo nsana ya. ³⁶ Wurubuarē nombia aŋmaraseŋ see yakowɔ yenaŋ daale nyiaa,

“Lee nyan dɔɔ wee kamase na bēe gyae daa baa ko.

Bēe yēe daa ŋgba namense

baŋ bēe wɔŋee wɔ be kaa ko nē.”

³⁷ Abɔɔ keŋa pou man na dee yoo lee, lee Yesu Kristo ŋon ɔ ne gyae daa nē dɔɔ. ³⁸ Nawolo nyi, ma gyeŋ nideli nyi kolo na kolo be kyaa keŋ ke gyae ke tale tira daa lee kegyae keŋ Kristo ne gyae daa nē man ya. Yeŋ yaa nyeedon yaa Wurubuarē kpilala yaa felinkumēe yaa abɔɔ ŋan ŋe kyaa debarŋ kei yaa ŋan ŋe gyae ke kɔŋ wole wole nē yaa don wole daale koran be gyae ke tale tira daa lee Kristo kegyae keŋ man ya. ³⁹ Mena mo

te donse ŋan pou ŋe kyaa adido adido, na ŋan pou ŋe doo tēe ateta ateta yaa kpene kamase keŋ Wurubuarē be yēe tēe kei dɔɔ nē, be gyae ke tale tira daa lee kegyae keŋ Wurubuarē be tēe de Gbengyoo Yesu Kristo dɔɔ gyae daa nē man ya.

Balan baŋ Wurubuarē ba lese

⁹ Nombii na anokoare yaa mee kolosi fa ŋon nē. Ka te yēe dekara ya nawolo nyi me yēe Kristo kpilale e. Wurubuarē felin ŋon ɔ doo me man nē ne di man adanse nyi me konɔɔ man nombii kei yēe anokoare.

² Dana man waraŋase te na wee man nideli, lee me tebia Gyudatena baŋ daa na wɔ yēe fatabo dokolon te bɔɔ bēe nyi bɔɔ lēe Kristo di ya nē dɔɔ. ³ Nyi ke yēe kpene keŋ ke gyae ke de nyi Wurubuarē waa falaa man na daa na Kristo nsana ke tira, na me tebia Iseraetena kenyeŋ nyiŋ nyeedon na nafɔ me gyae. ⁴ Iseraetena yena balan baŋ Wurubuarē ba lese wɔ te ɔ ba mo wɔ yēe ɔ bia. Wurubuarē lese ɔ gyoorobiiri wola wɔ te ɔ yakowɔ see nyi waa hiraa wɔ. ɔ moo ɔ mmaraase ŋan fa wɔ, te ɔ wola wɔ gbēe kpaakpaate keŋ baa mo som e. Keŋa wole na Wurubuarē besewɔ yako see nyi, waa mo abɔɔ kpaakpaa burum ŋaale mɔ kpu wɔ. ⁵ Iseraetena kēwɔ man te Wurubuarē balan tuturu baŋ bɔɔ kyaa kaalan nē leewɔ. Kalola man na, Yesu Kristo mɔ lee Iseraetena duulon man te ŋon yena kpene kamase nyee. Wurubuarē te kaboena nyi baa lese ɔ yeke kpaakpaa Amen.

⁶ Kei bēe wolo nyi abɔɔ ŋan Wurubuarē be yako see nyi waa yēe fa Iseraetena nē, ɔ te yēe kina ya. Nawolo nyi na balan baŋ pou bɔɔ lee Iserae nē yena Wurubuarē balan gbagba ya. ⁷ Mena mɔ te na balan baŋ pou bɔɔ lee Aberaham duulon man nē yena Aberaham bia gbagba Wurubuarē siaman ya. Nawolo nyi Wurubuarē yako Aberaham nyiaa, “Asiki man te n duulon man balan gbagba baŋ baa lee.” ⁸ Kei nawolo baa nyiaa, na bia baŋ pou Aberaham ba lolo nē yena Wurubuarē bia gbagba ya. Mōna baŋ Wurubuarē be yako see pete Aberaham ba lola wɔ nē, baŋ yena Aberaham duulon man balan gbagba. ⁹ Nawolo nyi nombia ŋan Wurubuarē be yako see fa Aberaham yena nyiaa, “Ŋaale kala debarŋ kei me kaa bese kɔŋ na, n wēe Saara ta lola bu baale.”

¹⁰ Na nombii kei kaageŋ ya. Mōna Rebeka lola bia baala bala, te be popou be kya yena de naana Asiki. ¹¹⁻¹² Pete Rebeka ka lola bia kēwɔ na be kaa bee gyeŋ kolo kpaakpaa na kolo kum nē, na Wurubuarē wulaa yako ba wose man nombia see nyiaa, “Kegyia ŋon waa kaa som kemaasa ŋon.” Kpene keŋ dɔɔ Wurubuarē be yēe mena yena nyi, ɔ ne gyae balan ka gyeŋ nyi te yēe nyi ŋolo tom keŋ ɔ ne yēe nē dɔɔ te ŋon Wurubuarē na lese ɔtenate mo e yēe ɔ wui ya. Mōna Wurubuarē na lese walaŋ bo lee ŋon gbagba kegyaebii man. ¹³ Mena ke te be yakowɔ Wurubuarē nombia aŋmaraseŋ see ŋan man nyiaa, “Gyekɔpo te ma lesewɔ, te me tinaa Esawu yela.”

¹⁴ Nēnēe sena yaa dēe yako lee nombia keŋa man? Kei nawolo baa nyi Wurubuarē nombia be doo na ke

gbɛ yee? Korakora, be doo mena ya. ¹⁵ Nawolo nyi Wurubuare wulaa yako Mosesi leenan gyan gba gyan gba ken nyiaa,

“Balan ban mɛɛ gyae nyi maa wii be waranase na, ban te maa wii be waranase.

Te balan ban mɛɛ gyae nyi maa nyin konko fa wa na, ban te maa nyin konko fa.”

¹⁶ Mena dɔɔ nyi Wurubuare da lese nolo na, te yɛɛ nyi ctenate kegyaebii yaa ko tom ken ko ne yɛɛ ne dɔɔ ya, mɔna ken Wurubuare gbagba be wii ctenate waranase dɔɔ te ko lese e. ¹⁷ Nawolo nyi Wurubuare yakow ko nombia anmarasen see nan man lee Igyipite gyoo Faaro wose man nyiaa, “Kpene ken dɔɔ te mɔɔ see nen gyoori yena nyi, mɛɛ gyae nyi maa ta n dɔɔ lese me don wola na tɛɛle kei dɔɔ balan pou kenyin nyii ma yele.” ¹⁸ Mena dɔɔ da te naa nyi akpaa Wurubuare ne gyae nyi waa wii balan waranase na ko ne wii be waranase, te akpaa ko ne gyae nyi balan ke yɛɛ konkoyun na ko ne yeli bɛɛ yɛɛ konkoyun.

¹⁹ E man nolo waa tale bɔɔɔ nyiaa, “Nyi akpaa mena te doo na, weera dɔɔ te Wurubuare ne bu balan fo lee be nombiakumɛɛ keyɛɛ dɔɔ? Te amte ne gyae la waa tale kyɛkeɛ Wurubuare kegyaebii?” ²⁰ Mɛɛ bɔɔɔ non baa nyiaa, deniwalan yena amte ken waa tale non na Wurubuare ke wɔnɛe nombia? Osun gyae ke tale bɔɔɔ walan non ko be ma ke ne nyi, “Weera dɔɔ te n maa man nne?” ²¹ Kei be tale koɔ mena ya, nawolo nyi walan non ko ne ma osunɛ ne waa tale mo tɛɛle degban dokolon ma osun kpaakpaate. Mena mɔ te waa tale mo tɛɛle degban dokolon kenan ma osun yakaate.

²² Mena ke te Wurubuare mɔ doo. Nafɔ ko ne gyae nyi waa lese ko ban wola na balan kena nyi ko dana don. Mɔna ko ne nyin konko nideli fa ban ko ba gyen ban be dɔɔ ne. Nafɔ kaboena nyi waa wɔɔɛ mena balan benan kekpaakekpa. ²³ Wurubuare nyina konko fa daa ban ko ne gyae nyi waa nyin konko fa ne, nawolo nyi ko ne gyae nyi waa lese ko gyoorobiiri dinaa ken wola balan ban ko be wulaa lese wa see nyi baa kaa di gyoori kpu na e ne.

²⁴ Mena balan benan yena daa ban ko be baake ne. Te na de popou mɔ yena Gyudatena ya, mɔna baale mɔ lee yenaase. ²⁵ Wurubuare yako mena nombia ken ko dekpɛkpɛnggyɔre Hosea tɔne man nyiaa,

“Balan ban nafɔ ba te yɛɛ me balanwa ya ne, maa baake wa nyi me balan.

Te balan ban nafɔ mɔ ne gyae wa ya ne, baa kaa yɛɛ me balan ban mɛɛ gyae.”

²⁶ Mena mɔ te,

“Botɔ ken nafɔ bɛɛ yako wa nyi

ba te yɛɛ me balanwa ya ne, botɔɔtena te baa kaa baake nyi

Wurubuare non ko kyaa kekpaakekpa ne bia.”

²⁷ Wurubuare dekpɛkpɛnggyɔre Yesaya mɔ gyɔ dekpɛkpɛn yako lee Iseraetena wose man nyiaa,

“Doo nyi Iseraetena boe ngba epo mɔman anasa ne, mɔna be man balan kyomii baale te Wurubuare waa lɛɛ ba nyee.

²⁸ Nawolo nyi be gyae ke kyare ya, de Gben gyoo Wurubuare waa di

tɛɛle kei dɔɔ balan pou nombia karatete dokolon.”

²⁹ Wurubuare dekpɛkpɛnggyɔre Yesaya mɔ yako mena nombii kei kaalan nyiaa,

“Nafɔ Wurubuare don te non

den te kaase de duulun man balan kyomii baale see ya ne,

nafɔ de popou den munuwa

ngba mena ken Sodom na Gomora donɔɔɔ

na ne man balan pou be munu ne.”

³⁰ Lee mena dɔɔ kpene ken mɛɛ gyae maa yako yena nyi balan ban ba te yɛɛ Gyudatenawa ya ne, nafɔ ba te yase be sia nyi baa yela be gbɛɛnen ka teneɛ Wurubuare siaman ya. Mɔna lee ba kelɛɛdi dɔɔ te Wurubuare lɛɛ wa do yela be gbɛɛnen teneɛwa ko siaman.

³¹ Te Iseraetena dɔɔ ban yase be sia be silana Mosesi mmaraase nan, na na ke yela be gbɛɛnen ka teneɛ Wurubuare siaman. Mɔna be yɛɛ kina ken be gbɛɛnen ta teneɛ Wurubuare siaman ya. ³² Weera dɔɔ te be yɛɛwa kina? Nawolo nyi ba te kɛɛ ke nyi Wurubuare kelɛɛdi ne gyae la ke yela be gbɛɛnen ka teneɛ Wurubuare siaman ya. Ban gyen nyi be nombia ayɛɛsa ne gyae la ke yela be gbɛɛnen ka teneɛ Wurubuare siaman. Lee kei dɔɔ ba te yɛɛ ngba balan ban ko gyoo na boe dinaa ne. ³³ Wurubuare nombia anmarasen see yako boe kei nombia nyiaa,

“Kɛɛ, me ta mo boe dinaa daale see Siyon donɔɔ man.

Balan baa gyoo na boe kei kpan te,

na baa gyoo na ke yala.

Mɔna walan non ko mo ko wose lo walan non

boe kei senɛɛ fa e ne dɔɔ na,

desen be gyae ke di e ya.”

10 Me tebia, kpene ken mɛɛ gyae me konko man te mɛɛ fane ke dɔɔ yena nyi, Wurubuare waa lɛɛ me tebia Iseraetena pou nyee. ² Maa tale di ba wose man adansɛɛ nyi bɛɛ yase be sia lee Wurubuare nombia nan dɔɔ nideli. Mɔna be sia keyase ken bɛɛ kyaa na Wurubuare gbɛɛnen ya. ³ Nawolo nyi ko gyen gbɛɛ ken Wurubuare na mo yela balan gbɛɛnen na teneɛ ko siaman ya, te ban gbagba yase be sia be silana gbɛɛnen nan ban gyen nyi ne gyae ke yela be gbɛɛnen ka teneɛ Wurubuare siaman ne. Lee mena dɔɔ ba te yɔkɔɔ ba wose na baa sila Wurubuare gbɛɛ ken ne yeli balan gbɛɛnen na tenɛ ko siaman ne ya. ⁴ Kristo yena mmaraase nan pou nyee, te ko kekɔɔ dɔɔ mmaraase nan kesila be dana tɔɔɔɔ bela ya. Lee kei dɔɔ walan kamase non ko lɛɛ e di na, ctenate gbɛɛnen gyae ka teneɛ Wurubuare siaman.

⁵ De naana Mosesi nmarasewa lee mena ken deniwalan waa sila mmaraase nan na ko gbɛɛnen ka teneɛ Wurubuare siaman ne nyiaa, “Walan kamase non ko ne di mmaraase nan dɔɔ na ko gbɛɛnen ka teneɛ Wurubuare siaman ne, akpaa ko kyan ko wose di ne dɔɔ nideli ken ko te yale ne man dokolon dɔɔ ya ne, kenan na waa nyin nyeedon.” ⁶ Mɔna walan non ko lɛɛ Yesu di te lee ko kelɛɛdi dɔɔ ko gbɛɛnen da teneɛ Wurubuare siaman ne, na ko na wolo baa nyi ta tekaa yɛɛ nyi nolo ke bɔɔɔ nyi, “Amte ne gyae la waa gyen gyu adido” na ko kaa mo Kristo koɔ ya. ⁷ Yaa nolo mɔ ke bɔɔɔ nyi,

“Amote ne gyae la waa tisi gyu tɛɛle ateta” na ɔ kaa gyuusuu Kristo lee woya man kɔŋ ya. ⁸ Mɔna Wurubuare nombia ne yako lee balan ban ɔɔ lɛɛ Yesu di, te lee ba kelɛɛdi ɔɔ Wurubuare be lɛɛ wɔ do nyi be gbɛɛnɛɛ teneɛ nɔn Wurubuare siaman nɛ wose man nyiaa, “Wurubuare nombia njan benaa na nɔn. Nje doo ɛ nɔɔse man, te nje doo ɛ konɔɔse man mɔ.” Nombia njenan yɛna kelɛɛdi nombia njan dɛɛ yako nɛ.

⁹ Mena ɔɔ nyi akpaa n gyuusuu n ɔɔ yako balan man nyi, “Yesu yɛna de Gbenɔgyoo” te n lɛɛ di n konɔɔ man nyi Wurubuare gyuusuu e lee yɛn man na, Wurubuare waa lɛɛ n nyee. ¹⁰ Nawolo nyi walan konɔɔ man te ɔ ne lɛɛ di te Wurubuare ne lɛɛ ɔtenate do nyi ɔ gbɛɛnɛɛ teneɛ nɔn Wurubuare siaman. Walan ɔɔ mɔ te ɔ na mo yako nyi Yesu yɛna ɔ Gbenɔgyoo te Wurubuare ne lɛɛ ɔtenate nyee. ¹¹ Mena mɔ te Wurubuare nombia aɲmarasɛn see njan ne yako nyi, “Walan kamase nɔn ɔ lɛɛ Kristo di na, desɛn be gyae ke kyan e korakora ya.” ¹² N yɛɛ Gyuda baale e o, n te yɛɛ Gyuda baale e ya o, de popou yɛɛ dokolon Wurubuare siaman. Nawolo nyi Kristo njonan yɛna de popou de Gbenɔgyoo. Walan kamase nɔn ɔ wii baake e na, waa mo wa abɔɔ kpaakpaa njan boele e. ¹³ Nawolo nyi be yakowɔ Wurubuare nombia aɲmarasɛn see njan man nyiaa, “Walan kamase nɔn ɔ wii baake de Gbenɔgyoo Wurubuare na waa lɛɛ ɔ nyee.”

¹⁴ Te sena yaa balan baa tale wii baake de Gbenɔgyoo nɔn ɔɔ ne lɛɛ e di ya nɛ yele na waa lɛɛ ba nyee? Yaa akpaa be te nyii ta ɔ wose man nombia ya na, sena te baa tale lɛɛ e di? Te akpaa nolo mɔ te kolosi ɔ wose man nombia fa wɔ ya na, sena te baa yɛɛ na baa nyii nja? ¹⁵ Te akpaa Wurubuare te kpila balan nyi baa gyu ke yako ɔ wose man nombia njenan ya na, sena te baa yɛɛ na baa tale gyu ke yako nja? Wurubuare nombia aɲmarasɛn see njan ne yako nyiaa, “Akpaa balan ne kɔŋ be kaa kolosi nyeedon nombia njan na, ba keta na mo nombia kpaakpaa bo kɔŋ.”

¹⁶ Mɔna na ban pou ɔɔ nyii nombia kpaakpaa njan nɛ lɛɛ na nja di ya. Nawolo nyi Wurubuare dekpɛnɔkpɛnɔgyoo Yesaya yakowɔ nyiaa, “De Gbenɔgyoo, amote lɛɛ na de nombia njan ɔɔ yako nɛ di?” ¹⁷ Mena ɔɔ lee Kristo nyeedon nombia njan keyako man te balan ne nyii nja. Mena mɔ te lee Kristo nombia njenan kenyii man te balan ne lɛɛ nja di.

¹⁸ “Mɔna ɛ yela maa ɔɔse nɔn nyiaa, mena balan kɛwɔ te nyii Kristo nombia njan baa yee?” Kenyii ɔɔ be te nyii, nawolo nyi Wurubuare nombia aɲmarasɛn see njan ne yako nyiaa,

“Nombia njan te kili gyu tɛɛle kei ɔɔ pou.

Te deniwalan kamase mɔ te nyii nombia njenan.”

¹⁹ ɛ yela maa ɔɔse nɔn bela nyiaa, mena ɔɔ ɛ ne yako baa nyi Iseraetena ban ɔɔ nyii nombia kenja nɛ, be te nyii nje man yee? Kenyii ɔɔ be nyiiwɔ. Mosesi yɛna walan gyanɔbata nɔn ɔ be tira mena nombia kenja ɔɔ nyiaa, Wurubuare kpa,

“Maa mo balan ban ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya ne do ɛmɛɛ Gyudatenana sibiyyam.

Maa mo balan ban ɔɔ gyɛn daale lee ma wose man ya nɛ

do nɔn ban.”

²⁰ Wurubuare dekpɛnɔkpɛnɔgyoo Yesaya mɔ gyoo ɔ konɔɔ yako nyiaa, Wurubuare kpa,

“Balan ban ba te yase be sia kɛo man ya nɛ, ban naa na man.

Te balan ban mɔ ɔɔ ne ɔɔse me ɔɔ ya nɛ, ban te maa lese ma wose wola.”

²¹ Mɔna Iseraetena ban ɔɔ Yesaya yakowɔ nyi Wurubuare kpa,

“Wee na wee na mɛɛ kɛɛ gbɛɛ nyi

baa kaa lɛɛ man di na maa lɛɛ ba nyee,

mɔna ba te yɛɛ denjele don koro senja tia man.”

Wurubuare te bɛɛ Iseraetena kekpaakekpaa ya

11 Nyi akpaa nɛ te nombia kenja doo na, ɛ yela maa ɔɔse nɔn bela nyiaa, “Wurubuare bɛɛ nɔn gbagba ɔ balan ban baa yaa?” Korakora, ɔ te bɛɛ wɔ ya. Nawolo nyi man pɔɔɔ gbagba yɛɛ Iseraɛ baale e. Ma lee Aberaham duuluɲ man, te ma lee Bengyamɛn dekpɛnɔkpɛnɔ man. ² Te yɛɛ nyi Wurubuare bɛɛ ɔ balan ban ɔ wulaa ɔ gyɛn wɔ, te ɔ be wulaa lese wɔ see lee tɛɛle kei kewalan nɛ bo ya. ɛ ɔɔse mena kenja Wurubuare nombia aɲmarasɛn see njan be yako lee Wurubuare dekpɛnɔkpɛnɔgyoo Elia wose man. ³ Elia moo Iseraetena nombiakumɛɛ kaa see Wurubuare siaman te ɔ yako e nyiaa, “Me Gbenɔgyoo, Iseraetena ta koe nya akpɛnɔkpɛnɔgyoo ban pou te be yɛɛ n kedeesa boya njan pou. Man maagenja kooɲ kaa la, te bɛɛ kɛo man gba koran baa ko.” ⁴ Kenja Wurubuare tiranɔɔ fa Elia nyiaa, “Koa, na nyan nyaagenja kaa la ya. Nawolo nyi me ta lese balan kakpɔnse nyetooro (7,000) see fa ma wose, kenja be te burja ta som bane nɔn bɛɛ baake nyi Baal nɛ korakora ya.”

⁵ Mena mɔ te gyɛn wee kei nɛ, Wurubuare te tɛɛ ɔ bɛɛɛ kenja ɔɔ lese balan akalanɛɛ baale see fa ɔ wose.

⁶ Akpaa Wurubuare tɛɛ ɔ bɛɛɛ kenja ɔɔ lese balan na, kenja na te yɛɛ nyi ɔ tɛɛ ba tom kenja ɔɔ yɛɛ nɛ ɔɔ lese wɔ ya. Nyi nɔn tɛɛ ba tom kenja ɔɔ yɛɛ nɛ ɔɔ lese wɔ nɛ, kenja na ɔ bɛɛɛ kenja ta tekaa yɛɛ bɛɛɛ gbagba ya.

⁷ Nɛnɛɛ sena yaa dɛɛ yako bela? Kpene kenja Iseraetena be yase be sia kɛo nɛ, be te nyinja ke ya. Mɔna balan akalanɛɛ ban Wurubuare ba lese wɔ see nɛ, ban nyinja na ke. Balan akanja ban ɔɔ, ban yɛɛ denjele don bo.

⁸ Wurubuare nombia aɲmarasɛn see yako mena nombii kei nyiaa,

“Wurubuare te yeli ba nyeeɛ ta yem,

mena ɔɔ ɔɔ ne nyii nombia njan man ya.

Te kaa lii na gyɛn wee kei nɛ,

be dana sia mɔna ɔɔ ne naa ya.

Be dana denjele,

mɔna ɔɔ ne nyii Wurubuare nombia njan man ya.”

⁹ Gyoo Defidi mɔ sola Wurubuare nyiaa,

“Wurubuare yela be dedii ka bese ba deyalaɛ.

Yela baa naa diyem ɔ ba dukum kom.

¹⁰ Yela be sia ke yɛɛɛ na baa ta kpante,

na baa kyaa kaale man debanj kamae.”

¹¹ E yela maa bɔɔse ɲon bela nyiaa, ke yee ampanj nyi Iseraetena banj kpanɲewɔ yala kenj be ta bese tale koro yee? Koa, na mena ya. Mɔna kelɛedi kenj ba te lɛe Wurubuarɛ di ya nɛ, kenj toro na gbɛɛ fa balan banj ba te yee Iseraetenawɔ ya nɛ, na Wurubuarɛ ke lɛɛ ba nyee na ke nyiɲ do Iseraetena benanj sibiyyam. ¹² Nombiakumɛɛ ɲan Iseraetena be yee nɛ, kenj torona gbɛɛ fa balan banj ba te yee Iseraetenawɔ ya nɛ te Wurubuarɛ hiraa wɔ. Iseraetena benanj keyala be Wurubuarɛ ɔsom man nɛ, ka moo tɔɔɔ burum kɔna balan banj ba te yee Iseraetenawɔ ya nɛ. Mena dɔɔ akpaa Iseraetena banj de kaa nyiɲ Wurubuarɛ nyeekeleɛ na, kenanj na tɔɔɔ kenj balan banj ba te yee Iseraetenawɔ ya nɛ baa nyiɲ na, ka te yee nsendee ya.

¹³ Nɛnɛɛ emɛɛ banj ɛ te yee Gyudatenawɔ ya nɛ ɛ tei nombii kei. Me yee Kristo kpilale e te ɲon kpila na manj ɛ gyanj nyi me kaa kolosi ɔ nombia ɲan fa ɲon. Mena dɔɔ mɔ na mo ma tom kei do nsendee ya. ¹⁴ Nawolo nyi me loo gyakaa nyi me kyɔ ɲon na, gyae ka do me tebia Gyudatena banj sibiyyam na ke yela Wurubuarɛ ke lɛɛ ba nyee. ¹⁵ Debanj kenj Wurubuarɛ ba besena ɔ wɔle tee Iseraetena nɛ, ke yela balan banj ba te yee Iseraetenawɔ ya nɛ kaa bese Wurubuarɛ ɔ gyoona. Nyi akpaa mena te doo nɛ, kenanj na debanj kenj Wurubuarɛ waa kaa lɛɛ Iseraetena banj do na, gyae ke yee balan banj ba te yee Iseraetenawɔ ya nɛ gyonj ɲgba be foɲae lee yerj man nɛ. ¹⁶ Akpaa n dana kolo te n lese ke man ɲaale deesi fa Wurubuarɛ na, kenanj na nawolo baa nyi kpene kenanj pou yee Wurubuarɛ wui. Mena mɔ te akpaa danj lila yee Wurubuarɛ wui na, kenanj na nawolo baa nyi danj kenanj pou yee ɔ wui.

¹⁷ Gyudatena yee ɲgba oliifi danj kenj Wurubuarɛ gbagba be duu nɛ. Te balan banj ba te yee Gyudatenawɔ ya nɛ, banj yee yaa ɲgba ɲale man oliifi danj nɛ. Mena dɔɔ yee yaa ɲgba Wurubuarɛ te kara oliifi danj kenj ɔ be duu nɛ tombia ɲaale leki, te ɔ ke kara ɲale man oliifi danj kenj tombia ka towaa na ke nɛ. Kei nawolo baa nyi emɛɛ banj ɛ te yee Gyudatenawɔ ya nɛ, emɛɛ mɔ ɛ ke nyiɲ danj nawolo nyi ɛ ke nyiɲ loɲ lee oliifi danj kenj Wurubuarɛ gbagba be duu nɛ man. ¹⁸ Mena dɔɔ ɛ na gyo ɛ konɔɔ nyi ɛ kela tombia ɲan bɔɔ kare leki te bɔɔ mo ɲon towaa nɛ ya. Nawolo nyi na danj tombia danaana ke ka seɲɛɛ ya, mɔna ke lila danaana ke ka seɲɛɛ.

¹⁹ Mberem na ɛ ke yako nyi, “Be keretii tombia ɲan bo leki na daa banj da te yee Gyudatenawɔ ya nɛ, ke nyiɲ gbɛɛ kaa towaa botɔɔ ne dee nyiɲ nyeedonj” ²⁰ Kei yee ampanj. Kenj ba te lɛɛ di dɔɔ ya te Wurubuarɛ keretii wɔ leki, te kenj emɛɛ be kaa lɛɛ di dɔɔ te ɛ kaa seɲawɔ be nawɔɔ man. Mena dɔɔ ɛ na wola ɛ wose ya, mɔna ɛ keɛ ɛ wose dɔɔ nideli. ²¹ Nawolo nyi Iseraetena banj be yee tombia gbagbawɔ koranj nɛ, be yee dukum na Wurubuarɛ te tina wɔ yela ya, mɔna ɔ wɔɲa ba deɲele. Mena dɔɔ akpaa emɛɛ mɔ ɛ yee dukum na, ɔ be gyae waa tina ɲon yela ya.

²² N keɛ nombii kei na, deɛ tale naa nyi Wurubuarɛ dana wɔe nideli te ɔ nombia mɔ dana danj nideli. ɔ

nombia dana danj fa banj bɔɔ ne yee ɔ kegyaebii ya nɛ, mɔna emɛɛ balan banj ɛ yee kakyenj te ɛ danj ɔ gbɛɛnenj man kenj ɛ te tina yela ya na, waa lese ɔ wɔe wola ɲon. Na mena ya na waa keretii emɛɛ mɔ leki. ²³ Te akpaa Iseraetena banj bɔɔ tina ba kelɛedi yela nɛ da bese kɔɲ kaa lɛɛ Wurubuarɛ di na, kenanj na waa besena wɔ kaa see be dasenjae bene kenj man. Nawolo nyi Wurubuarɛ waa tale mo wɔ kaa towaa na oliifi danj kenj bela.

²⁴ Emɛɛ banj ɛ te yee Iseraetenawɔ ya nɛ, ɛ yee ɲgba ɲale man oliifi danj tombia ɲan bɔɔ kare mo kaa towaa na oliifi danj gbagba kenj nɛ. N keɛ na nafɔ bɔɔ ne kara danj daale tombii kaa towaa na daale ya. Mɔna Iseraetena banj dɔɔ, banj yena oliifi danj gbagba kenj bɔɔ kara ke tombia leki nɛ. Mena dɔɔ be gyae ke yee Wurubuarɛ danj nyi waa bese mo tombia ɲenanj kaa towaa na ke naa kenj ya.

Wurubuarɛ waa lɛɛ Iseraetena pou nyee

²⁵ Me tebia, nombii daale weeseɛ kenj mɛɛ gyae ɛ ke nyii ke man. Akpaa ɛ nyii ke man na, be gyae ke yela ɛ ke yee ya agyuenj nyi ɛ gyerj nombia gbaa ya. Nombii kenanj yena nyi Iseraetena dana deɲele danj, mɔna te yee nyi baa yee deɲele danj kenanj kekpaakekpaɔ ya. Baa yee deɲele danj kenanj bo kelii debanj kenj Wurubuarɛ waa kaa lɛɛ balan banj ba te yee Iseraetenawɔ ya nɛ yaanɔɔle kenj ɔ ne gyae nɛ nyee pɛ. ²⁶ Dekɔɲ mena na Wurubuarɛ waa lɛɛ Iseraetena pou nyee ɲgba mena kenj Wurubuarɛ nombia anjmarasenj see ne yako nɛ nyiaa,

“Siyɔɔ donɔɔ man te nyeeleɛɛɛ ɲon waa lee kɔɲ, na ɔ kaa lese nombia nkaranjkaranj pou lee Iseraetena man.

²⁷ Akpaa nyi ma lese nombiakumɛɛ pou lee be dɔɔ tanj na,

kenj ne gyae la ka wola nyi
nɔɔkebakeseɛ kenj doo daa na wɔ nsana nɛ te kɔɲ mena.”

²⁸ Kenj Iseraetena te lɛɛ nyeedonj nombia ɲan di dɔɔ ya, te be kaa bese balan banj bɛɛ kɔla Wurubuarɛ. Mɔna kei kaa yee tɔɔɔ fa emɛɛ banj ɛ te yee Iseraetenawɔ ya nɛ. Te kenj be yee balan banj Wurubuarɛ be wulaa lese wɔ see dɔɔ, mena dɔɔ ɔ ne gyae be nombia lee be naana dɔɔ. ²⁹ Nawolo nyi akpaa Wurubuarɛ da lese ɲolo te ɔ mo kolo boele e na, ɔ bɛɛ kyɛɛkeɛ wa agyuenj bela ya.

³⁰ Debanj daale kaa lanjawɔ na emɛɛ banj ɛ te yee Iseraetenawɔ ya nɛ ɛ yee deɲele danj Wurubuarɛ dɔɔ, mɔna nɛnɛɛ dɔɔ lee Iseraetena deɲele danj dɔɔ Wurubuarɛ te kaa wii ɛ waranjase. ³¹ Mena ke te nɛnɛɛ banj mɔ dana deɲele danj, na ke yela Wurubuarɛ ke wii be waranjase ɲgba mena kenj ɔ be wii ɛ waranjase nɛ. ³² Nawolo nyi Wurubuarɛ te yeli balan pou te yee deɲele danj, na waa nyiɲ wii be popou waranjase.

³³ Wurubuarɛ wɔe kenj ɔ dana nɛ,
be dana ke maa ya.

ɔ siakekara na ɔ nombia kagyenj dokoso be kyaa ya. Amɔte ne gyae la waa tale nyii Wurubuarɛ abɔɔ ɲan ɔ ne yee,

na mena keŋ ɔ ne yeɛ ɲa ne man?
³⁴ Amɔte gyeŋa na de Gbenjyoo Wurubuarɛ nyeeman nombia,
 te amɔte ne gyae la waa tale kolosi fa e?
³⁵ Amɔte faa na Wurubuarɛ kolo see,
 keŋ kaboena nyi ɲon mɔ waa tɔ ɔtenate kom?
³⁶ Nawolo nyi kpene kamase yeɛ ɔ wui.
 Lee ɔ doŋ man dɔɔ te kpene kamase kyaa,
 te ɲe popou mɔ kyae fa e.
 ɲon kaboela nyi deɛ lese ɔ yele kekpaakekpa.
 Amen.

Mena keŋ kaboena nyi Kristotena baa kyaa

12 Lee mena dɔɔ me tebia, keŋ Wurubuarɛ be wii de waraŋase dɔɔ mɛɛ waase ɲon bo nyiaa, ɛ mo ɛ wose pou fa e ɲgba kedeesa kolo ne lee ɛ kekyaabii man. Na ɛ ke kyaa fa e ɲgba balan baŋ ayimɛɛ be doo ba wose man ya, te be nombia na gyoo ɔ sia ne. Nawolo nyi kei yena ɔsom kpaakpaate keŋ ke kaboena. ² ɛ na tekaa mo ɛ wose do tɛɛle kei dɔɔ balan abɔɔ ayɛɛsa man bela ya. Mɔna ɛ yela Wurubuarɛ ke kyɛkeɛ ɛ konɔɔ man nombia na ɛ dinɔɔ pou, na ɛ ka bese balan wɔɔɛ ɛ kekyaabii man. Kei gyae ke yela ɛ ka gyeŋ kpene keŋ Wurubuarɛ ne gyae, te ke dei te keɛ gyoo ɔ sia ne nideli ne.

³ Lee Wurubuarɛ bɛɛɛ keŋ ɔ ba mo boele maŋ te ɔ be fa maŋ tom kei nyi maa yeɛ ne dɔɔ, mɛɛ sola ɛ man walaŋ kamase nyi ɔ na keɛ ɔ wose nyi ɲolo be kyaa ɔ wɔɔ ya. Mɔna ɛ man walaŋ kamase waa yɔkɔse ɔ wose na waa gyoo ɔ wose man keɛ nyi, mena keŋ ɔ ne keɛ ɔ wose na bɛɛɛ keŋ Wurubuarɛ ba mo boele e lee ɔ keɛɛdi dɔɔ ne doo na ke gbɛɛ.

⁴ Nawolo nyi de man walaŋ kamase yeɛ deniwalan na ɔ nyee e te ɔ dana yenaase kpookpoo, mɔna yenaŋ kamase dana ka tom keŋ keɛ yeɛ. ⁵ Mena ke mɔ te daa Kristotena mɔ boe, mɔna lee Kristo keɛɛdi dɔɔ de ta bese walaŋ dokolon. De yeɛ kpookpoo, mɔna Kristo dɔɔ da towaa na dɔɲa ɲgba walaŋ dokolon ne.

⁶ Wurubuarɛ abɔɔ anefaŋ ɲan ɔ ba mo boele daa ne yeɛ kpookpoo, mena dɔɔ kaboena nyi deɛ mo ɲa yeɛ tom ɲgba mena keŋ ɔ ba mo ɲa boele daa ne. Nyi ɲolo wui kpene keŋ Wurubuarɛ ba mo fa e yena nyi Wurubuarɛ waa ta ɔ dɔɔ kolosi na, kaboena nyi waa yeɛ ke ɲgba mena keŋ ɔ keɛɛdi doo ne. ⁷ Akpaa ɲolo wui ye-na balan kasom na waa yeɛ kakyen som. Te akpaa ɲolo mɔ wui yena Wurubuarɛ nombia ɲan kawola na, kaboena nyi waa yeɛ kakyen wola. ⁸ Akpaa ɲolo wui ye-na balan kakyen kado na, waa do balan kakyen. Te akpaa ɲolo mɔ wui yena wɔɔ keyɛɛ na, kaboena nyi waa lese ɔ ɔɔman yeɛ wɔɔ. Akpaa ɲolo wui yena nyi waa yeɛ siamante ɔ tebia man na, waa lese ɔ konɔɔ man yeɛ ke nideli. Akpaa ɲolo wui yena balan waraŋase kewii na, waa yeɛ ke gyon man keŋ ɔ na toron ya.

ɛ gyae dɔɲa

⁹ ɛ gyae dɔɲa lee ɛ konɔɔse man. ɛ kɔla abɔɔ ɲan pou ɲe yeɛ abɔɔ kumɛɛ ɲa ne, na ɛ ke kyan abɔɔ kpaakpaa

ɲan man keŋkeŋ. ¹⁰ ɛ yase ɛ sia gyae ɛ tebia Kristotena nideli ɲgba naalolobia ne, na ɛ ka mo obuɔ fa dɔɲa nideli. ɛ na keɛ nyi ɛmɛɛ kela na ɲolo ya. ¹¹ ɛ na yeli kegyae keŋ doo ɛ man fa Wurubuarɛ nombia ɲan ne ɔɔ ke yɔkɔse ya. ɛ yela Wurubuarɛ felii ɲon ka do ɲon doŋ, na ɛ ka som de Gbenjyoo Wurubuarɛ nideli. ¹² ɛ yela ɛ lookegyakaa keŋ ɛ dana ne ke yela ɛ ke di gyon, na ɛ ke nyii konɔɔ lee ɛ kayeyɛɛ man, na ɛ ke fane debaŋ kamase. ¹³ ɛ kyɔ ɛ tebia Kristotena baŋ be yeɛ ayematena wɔɔ ne, na ɛ ke lee ɲɔɔla mɔ nideli.

¹⁴ ɛ sola wosefɛɛɛɛɛ fa balan baŋ bɛɛ naase ɲon diyem ne. ɛ sola Wurubuarɛ wosefɛɛɛɛɛ fa wɔ. ɛ na falaa wɔ ya. ¹⁵ Kolo de kɔŋ ɲolo dɔɔ te ɔ ne di gyon na, ɛ kpu na e di gyon. Mena mɔ te akpaa kolo de kɔŋ ɲolo dɔɔ te ɔ ne di walaŋsa na, ɛ kpu na ɛ na ɛ ke di walaŋsa. ¹⁶ ɛ kyaa na dɔɲa nideli. ɛ na gyina ɛ wose adido ya, mɔna ɛ mo ɛ wose do na balan baŋ ɔɔ doo daale man ya ne. ɛ na keɛ ɛ wose nyi ɛ dei kela wɔ ya.

¹⁷ Nyi akpaa ɲolo de yeɛ ɲon nombiikum na, ɛ na mo dukum tɔ e kom ya. ɛ yeɛ kakyen na ɛ ke yeɛ kpene keŋ balan pou ne keɛ ke nyi ke dei ne. ¹⁸ Gbɛɛ kamase man na, ɛ yeɛ kakyen na ɛ ke kyaa na walaŋ kamase wosefɛɛɛɛɛ man. ¹⁹ Me tebia, ɛ na mo nombiakumɛɛ tɔ dɔɲa kom ya. ɛ mo kpene kamase fa Wurubuarɛ. Nawolo nyi Wurubuarɛ nombia aŋmaraseŋ see ɲan ne yako nyiaa, "Wurubuarɛ kpa, maŋ ɛ Gbenjyoo ne gyae la maa tɔ balan kom lee be nombiakumɛɛ ɲan ɔɔ yeɛ ne dɔɔ." ²⁰ Lee mena dɔɔ,

"Akpaa tanam na ko walaŋ ɲon ɔ ne kɔla neŋ na,
 fa e weenɛ waa di.

Akpaa lonboaneŋ na ko e na,
 fa e lon waa nyɔɔ.

N yeɛ mena na, desɛŋ gyae ke kyan e nideli."

²¹ Na yeli nombiakumɛɛ ke di n dɔɔ ya, mɔna mo nombia kpaakpaa keyɛɛ di nombiakumɛɛ dɔɔ.

ɛ yɔkɔse ɛ wose fa kegyiise

13 Kaboena nyi walaŋ kamase waa yɔkɔse ɔ wose fa tɛɛle kei dɔɔ kegyiise baŋ bee di de dɔɔ ne, nawolo nyi kegyia ɲolo be kyaa keŋ na Wurubuarɛ see na e ya. Kegyiise baŋ be kyaa ne pou, Wurubuarɛ see na wɔ. ² Mena dɔɔ akpaa ɲolo da koro seŋ tia kegyiise benaŋ na, ɔ ta seŋ tia Wurubuarɛ baa. Te walaŋ ɲon waa yeɛ mena na, Wurubuarɛ waa wɔŋ ɔ dejele. ³ Balan baŋ bɛɛ yeɛ nombia kpaakpaa ne, ɔɔ ne yee kegyiise ya. Nombiakumɛɛyɛɛra ne yee na kegyiise benaŋ. Akpaa n bɛɛ gyae nyi n ke yee tɛɛle kei dɔɔ kegyiise ya na, kenan na yeɛ kpene keŋ dei na baa nyii keɛɛ neŋ.

⁴ Nawolo nyi kegyia ɲon ɔɔ lese e see kolo ɔɔman ne, ɔ yeɛ Wurubuarɛ tobaale e keŋ ɔ ne yeɛ ɔ tom lee nyaŋ gbagba n deeli dɔɔ. Mɔna akpaa n yeɛ kolo kum na yela gyakolon ke kyan neŋ, nawolo nyi ɔ doŋ keŋ ɔ dana ne te yeɛ yakaa ya. ɔ yeɛ Wurubuarɛ tobaale e ɲon Wurubuarɛ ne tɛɛ ɔ dɔɔ wɔŋ nombiakumɛɛyɛɛra dejele. ⁵ Mena dɔɔ kaboena nyi walaŋ kamase waa yɔkɔse ɔ wose fa kegyiise baŋ. Te yeɛ keŋ nyi ɔ ne yee nyi keŋ baa wɔŋ ɔ dejele kaageŋ dɔɔ ya, mɔna keŋ ɔ

gyeŋ lee ɔ konɔɔ man nyi kaboena nyi waa yee mena dɔɔ.

⁶ Mena mɔ dɔɔ te kaboena nyi yaa tɔ lempoo ne. Nawolo nyi kegyiise ban yee Wurubuarɛ tewulɛɛwɔ te bɛɛ mo ba deban pou yee tom. ⁷ E tɔ walaŋ kamase kom keŋ e dana e ne. Akpaa ke yee lempoo ke na tɔ ke, te akpaa ke yee toto ke na tɔ ke. Akpaa ke yee obuɔ ke na bu wɔ, te akpaa ke yee yele kalese ke na lese ba yele.

⁸ E na yeli kom kamase ke doo emɛɛ na ɲolo nsana ya. Kom keŋ kaboena nyi ke dɛɛ doo ya nsana yena balan kegyae keŋ kaboena nyi yaa gyae dɔŋa ne. Nawolo nyi akpaa ɲolo ne gyae ɔ dɔɔ na, ɔ te yee kpene keŋ mmaraa keŋ ne gyae ne kelii ɔto. ⁹ Nne te Mosesi mmaraase ɲan ɲaale ne yako nyiaa, "Na lee n weele yaa n baale wɔle ya, na ko walaŋ ya, na ɲmɛɛle ya, na yeli n sia keyee n dɔɔ kolo ya." Keŋa na mmaraase akan ɲan pou nyee yena mmaraa keŋ ne yako nyiaa, "Gyae n dɔɔ ɲgba nyan ɲbagba n wose ne." ¹⁰ Nyi akpaa ɲolo ne gyae ɔ dɔɔ ne, ɔ be gyae waa yee e nombiikum ya. Mena dɔɔ nyi n gyae n dɔɔ na, n dii mmaraase ɲan pou dɔɔ baa kelii ɔto. Nawolo nyi mmaraase ɲan pou nyee yena kegyae.

¹¹ Keŋa pou wɔle ne, e kee deban keŋ man de kyaa ne na e kena nyi te lii deban keŋ dee foŋ lee da dosoroŋ man. Nawolo nyi nenɛɛ da nyeekeleweeya ɲan ta benaa kela deban keŋ dɔɔ tanɲbɛɛ lee Kristo di ne. ¹² Teka kyomii na nelim te lam, na tɛɛ kena mɔ te lii. Mena dɔɔ e yela dee tina ditiŋtɛɛ man abɔɔ keyee yela, na dɛɛ mo keŋmaŋee kegyae keŋ dɛɛ mo yoo na ditiŋtɛɛ abɔɔ ne do. ¹³ E yela da kekyaabii man ke yee ɲgba balan ban be kyaa keŋmaŋee man ne. E na yeli dɛɛ wɔleɛ deban gyu ke kyaa kɔɔdedii man di de nɔɔ na dɛɛ dɛɛse ya. E na yeli dɛɛ yee kafon nombia na nombia nkaraŋkaraŋ ya. E na gyae kale ya, te e na yee sibiikum mɔ ya. ¹⁴ Mɔna e yela de Gbenɲyoo Yesu Kristo kedi e nyee, na ba tekaa yela e ka gyueŋ nombiakumɛɛ ɲan e dinɔɔ kum keŋ ne yeli e ne yee ne ya.

E na bu dɔŋa fɔɔ ya

14 E lee walaŋ ɲon ɔ be dana doŋ ɔ Kristo kelɛɛdi man ya ne do e man. Mɔna e na yeli e konɔɔ man nombia ɲan dɔɔ walaŋ kamase seŋɛɛ ne, ka mo kewɔŋee kɔŋ ya nsana ya. ² ɲolo kyaa na lee ɔ Kristo kelɛɛdi dɔɔ ɔ ne lee di nyi waa tale di kpene kamase. ɲolo mɔ kelɛɛdi be dana doŋ ya mena dɔɔ ɲon ne di faareŋ weenɛɛ kaageŋ bo. ³ Gbɛɛ be doo nyi walaŋ ɲon ɔ ne di kpene kamase ne, waa kee ɔ wose nyi ɔ dei kela walaŋ ɲon ɔ ne di faareŋ weenɛɛ ne ya. Mena mɔ te walaŋ ɲon ɔ ne di faareŋ weenɛɛ ne, na bu walaŋ ɲon ɔ ne di kpene kamase ne fɔɔ ya. Nawolo nyi Wurubuarɛ ne lee be popou do. ⁴ Nyan yena amɔte keŋ n ke tale bu ɲolo tobaale yaa wa alebu fɔɔ? Walaŋ ɲonan ɔ gbenɲyoo waageŋ ne gyae la waa tale naa nyi ɔ seŋɛɛ nideli yaa ɔ ba seŋɛɛ nideli ya. Te waa tale seŋ nideli nawolo nyi de Gbenɲyoo Wurubuarɛ dana doŋ keŋ waa tale yela waa seŋ nideli.

⁵ ɲolo waa tale yako nyi wee daale kela weeya akan ɲan, te ɲolo mɔ gyan na weeya ɲan pou yee kyɛkyɛ.

Nombia keŋa man na, kaboena nyi walaŋ kamase waa lee ɔ wui keŋ dɔɔ ɔ seŋɛɛ ne do nideli. ⁶ Nyi akpaa ɲolo da lese wee daale see nyi keŋ kela na weeya akan ɲan na, ɔ ne yee mena bo na waa mo lese Wurubuarɛ yele. Te akpaa ɲolo mɔ ne di kpene kamase na, ɔ ne di ke bo na waa mo lese Wurubuarɛ yele. Nawolo nyi ɔ ne fane fa Wurubuarɛ karaŋ lee weenɛɛ ɲenan dɔɔ pete ɔ ne dii. Walaŋ ɲon mɔ ɔ ne di faareŋ kaageŋ bo ne, ɲon mɔ ne di ɲa bo na waa mo lese Wurubuarɛ yele. Nawolo nyi ɲon mɔ ne fane fa Wurubuarɛ karaŋ pete ɔ ne dii.

⁷ Da ke kyaa kei, yeŋ man o nyeedoŋ man o, ɲolo be kyaa fa ɔ wose ya. ⁸ Nyi akpaa de kyaa na, de kyae fa de Gbenɲyoo Yesu Kristo. Mena mɔ te akpaa da yem na, da yeŋae fa de Gbenɲyoo Yesu Kristo. Mena dɔɔ nyi de kyae na de sia o, da yeŋae o, de yee de Gbenɲyoo Yesu Kristo wui.

⁹ Kei dɔɔ te Kristo yeŋawɔ te ɔ foŋawɔ lee yeŋ man. Na ke yela waa nyiŋ bese balan ban be kyaa na be sia, na ban bɔɔ yekee ne pou Gbenɲyoo. ¹⁰ Mena dɔɔ tekaboenaa nyi ɲolo waa bu ɔ dɔɔ fɔɔ yaa waa kee ɔ wose nyi ɔ dei kela ɔ dɔɔ ya. Nawolo nyi de popou dɛɛ kaa seŋ Wurubuarɛ siaman na waa di de nombia. ¹¹ Nawolo nyi Wurubuarɛ nombia aŋmarasen see ɲan ne yako nyiaa,

"De Gbenɲyoo kpa,
Maŋ nyiŋa me kyaa ne,
walaŋ kamase waa kaa buŋ me siaman
na waa toro yako nyi maŋ yena Wurubuarɛ."'

¹² Lee mena dɔɔ de man walaŋ kamase waa kaa tɔleɛ ɔ nɔɔwoya fa Wurubuarɛ.

¹³ Mena dɔɔ e yela dee tina dɔŋa fɔɔ kebu yela. Mɔna kaboena bo nyi dɛɛ kee nyi dɔɔ yee kolo na ke yela ɲolo ke yee dukum ya. ¹⁴ Me ka bese Kristo baale kei dɔɔ ne, ma te naa nyi weenɛɛ kamase be kyaa keŋ ke yee kolo kum ke ya. Mɔna akpaa Kristo baale ɲolo de lee weenɛɛ ɲaale do nyi ke yee kolo anekɔlaŋ ke na, na ɔtenate gyan te ke yee kolo anekɔlaŋ.

¹⁵ Nyi akpaa n weenɛɛ ɲaale kedi de yeli n dɔɔ ɲolo wose te fɛɛ e ya ne, kenan na n nombia ayɛɛsa bɛɛ wola balan kegyae ya. Na yeli n weenɛɛ ɲaale kedi ke yela n dɔɔ ɲolo ke yala ɔ kelɛɛdi man ya. Nawolo nyi ɲon mɔ dɔɔ te Kristo yeŋawɔ. ¹⁶ Mena dɔɔ na yeli kpene keŋ nyan ne kee ke nyi ke dei ne, ka bese kolo kum balan siaman ya.

¹⁷ Nawolo nyi Wurubuarɛ gyoori keŋ ne, ka te yee kedi na kenyɔɔ nombia ɲaageŋ ya. Mɔna ke yee keŋ nyi walaŋ waa yee kpene keŋ tenɛɛ Wurubuarɛ siaman, na waa yee kpene keŋ gyae ka mo wosefɛɛreŋ kɔŋ ɲon na ɔ dɔɔ nsana, na dee di gyon keŋ Wurubuarɛ felin ɲon ne fa daa ne. ¹⁸ Walaŋ kamase ɲon ɔ som Kristo lee mena gbɛɛ kei man ne, ɔ nombia na gyoo Wurubuarɛ sia. Mena walaŋ ɲonan mɔ te balan na lese ɔ yele.

¹⁹ Mena dɔɔ deban kamase na e yela dɛɛ mo de loo gyakaa abɔɔ ɲan gyae ka mo wosefɛɛreŋ kɔŋ, te ɲɛɛ do daa doŋ da kelɛɛdi man ne dɔɔ. ²⁰ Na yeli weenɛɛ ɲan nyan ke di ne, ke wɔleɛ Wurubuarɛ tom ya. Gbɛɛ doo nyi dɛɛ tale di weenɛɛ kamase, mɔna akpaa weenɛɛ ɲan nyan kedi ne ne gyae la ke yela ɲolo ke

yala ɔ kelɛdi man na, kenan na na di ɲa korakora ya.
²¹ Nawolo nyi akpaa ɲolo de bɛɛ naane ketao, yaa ɔ bɛɛ solon kenan yaa ɔ bɛɛ kpene kamase ken gyaɛ ke yela ɔ dɔɔ ɲolo ke yala ɔ kelɛdi man na, ken gba dei la kela. ²² Mena dɔɔ kpene kamase ken n ne lɛɛ di lee mena nombia ken man na, yela ke doo ɛmɛɛ na n Wurubuarɛ nsana. Walaɲ ɲon ɔ konɔɔ man nombia bee bu e fɔɔ lee abɔɔ ɲan ɲon gbagba be lɛɛ ɲa do ne man ya na, ɲon na nyeebam. ²³ Mɔna akpaa ɲolo de di kolo ken ɔ konɔɔ man nombia ta teneɛ e ya nɛ, kenan na Wurubuarɛ waa bu e fɔɔ. Nawolo nyi ɔtenate te lɛɛ Wurubuarɛ di lee kpene kenan keyɛɛ man ya. Te kpene kamase ken ɲolo te lɛɛ Wurubuarɛ di lee ka keyɛɛ man ya nɛ, na ke yɛɛ dukum ke.

Ɛ na gyuen yaagen wui ya

15 Daa ban da seɲɛ da kelɛdi man kenken nɛ, kaboena nyi dee nyiɲ konɔɔ fa ban bɔɔ seɲɛ ba kelɛdi man kenken ya nɛ, na dee nyiɲ kyɔ wɔ. Ɛ na yeli dɛɛ kɛɛ daa daagen wui ya. ² Ɛ yela de man walaɲ kamase ke yɛɛ kpene ken dei fa ɔ dɔɔ, na ke kyɔ e na ɲon mɔ ka seɲ kenken ɔ kelɛdi man. ³ Nawolo nyi Kristo gba koran te kɛɛ ɲon waagen wui ya. Be ɲmarasewɔ Wurubuarɛ nombia aɲmaraseɲ see man nyi ɔ yako Wurubuarɛ nyiaa, “Tuubia ɲan balan ba tee neɲ nɛ, man te ɲe kaa wuraawɔ.” ⁴ Nombia ɲan pou bɔɔ ɲmarase see Wurubuarɛ nombia aɲmaraseɲ see ɲan man nɛ, be ɲmarase ɲa bo see na ɲe ka wola daa nombia. Kei gyaɛ ke yela dɛɛ yɛɛ kakyen na dee nyiɲ konɔɔ seɲ kenken, lee lookegyakaa ken de dana nɛ dɔɔ.

⁵ Mɛɛ sola Wurubuarɛ ɲon ɔ ne yeli balan ne nyiɲ konɔɔ seɲ kenken te ɔ na do wɔ kakyen nɛ nyiaa, de ban kei ken ɛ silana Kristo Yesu nɛ, waa yela ɛ ke yɛɛ nɔɔdokolon. ⁶ Dekɔɲ mena na gyaɛ ke yela ɛ popou ka mo konɔɔ dokolon, na nɔɔdokolon lese Wurubuarɛ ɲon ɔ yɛɛ de Gbenjyoo Yesu Kristo ɔ kya e nɛ yele.

⁷ Lee mena dɔɔ ɛ lɛɛ dɔɲa do ɲgba mena ken Kristo be lɛɛ ɲon do nɛ, na balan ke nyiɲ lese Wurubuarɛ yele. ⁸ Ampaɲ yaa mɛɛ yako ɲon nyiaa, Kristo kaa bese Gyudatena somre na ka wola nyi Wurubuarɛ ne di ɔ nombia dɔɔ. Te ɔ nombia ɲan ɔ be yako see fa Gyudatena be naanaɔ ban nɛ, gyaɛ ke kɔɲ mena. ⁹ Kei gyaɛ ke yela balan ban ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ, ka lese Wurubuarɛ yele lee mena ken ɔ be wii be waraɲase ɲgba mena ken Wurubuarɛ nombia aɲmaraseɲ see ɲan be yako nɛ nyiaa,

“Lee kei dɔɔ maa lese n yele balan ban
 ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ siaman,
 na maa kpee nɔɔneɲ kelɛɛ neɲ.”

¹⁰ Wurubuarɛ nombia aɲmaraseɲ see ɲan besewɔ yako nyiaa,

“Ɛmɛɛ balan ban ɛ te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ,
 ɛ kpu na balan ban Wurubuarɛ ba lese nɛ na ɛ ke nyaneɛ.”

¹¹ Wurubuarɛ nombia aɲmaraseɲ see ɲan besewɔ yako nyiaa,

“Ɛmɛɛ ban pou ɛ te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ,

ɛ lese de Gbenjyoo Wurubuarɛ yele.

Ɛmɛɛ tɛɛle kei dɔɔ balan pou,
 ɛ lese Wurubuarɛ yele.”

¹² Wurubuarɛ dekenjkenjyoo Yesaya mɔ yakowɔ nyiaa,

“Walaɲ ɲolo waa kaa lee de naana Gyese duulun man kɔɲ.

Ʋon ne gyaɛ la ɔ kaa di gyoori

balan ban ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ dɔɔ,
 te ɔ dɔɔ te baa mo be loo gyakaa.”

¹³ Mɛɛ sola Wurubuarɛ ɲon ɔ ne fa balan lookegyakaa nɛ nyi waa yela ɛ ke kyaa gyon na wosefɛereɲ man lee kelɛdi ken ɛ be lɛɛ e di nɛ dɔɔ. Na ɔ felij ɲon ke yela ɛ ka mo ɛ loo gyakaa ɔ dɔɔ nideli.

¹⁴ Me tebia Kristotena, man gbagba gyen nideli nyi ɛ yɛɛ balan kpaakpaawɔ, te ɛ gyen nombia mɔ nideli ken ɛ ke tale wola ɛ tebia. ¹⁵ Mɔna ma te gyɔ me konɔɔ yako ɲon nombia ɲaale me tɔne kei man, na ɛ be nyiɲ wolee ɲa ya. Wurubuarɛ bereɛ ken ɔ ba mo boele man nɛ dɔɔ, te me talewɔ yako ɲon nombia ɲenan. ¹⁶ Nawolo nyi Wurubuarɛ lese na man nyi maa yɛɛ Yesu Kristo kpilale balan ban ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ man. Mɛɛ yɛɛ tom ɲgba Wurubuarɛ sae nɛ lee ɲon Wurubuarɛ nyeedon nombia ɲan keyako man. Kei gyaɛ ke yela balan ban ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ, kaa yɛɛ ɲgba kpene ken bɛɛ mo deesi fa Wurubuarɛ te na gyoo ɔ sia nɛ. Nawolo nyi Wurubuarɛ felij ɲon te desina wɔ ken kolo kum kamase be doo be man bela ya.

¹⁷ Mena dɔɔ me dana gbɛɛ ken maa tale wola ma wose, lee tom ken Kristo don ken ne yeli mɛɛ yɛɛ fa Wurubuarɛ nɛ dɔɔ. ¹⁸⁻¹⁹ Mɔɔ gyaɛ maa yako nombii daale kpu na ken Yesu Kristo be tɛɛ me dɔɔ yɛɛ nɛ ya. Maa gyɔ me konɔɔ bo yako mena ken ɔ be tɛɛ me dɔɔ yela balan ban ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ be kaa lɛɛ Wurubuarɛ di nɛ dɔɔ. Me nɔɔwoya na me nombia ayɛɛsa na gyakolon nombia na nombia dinaana ɲan Wurubuarɛ felij ɲon be yeli mɔɔ tale yɛɛ nɛ, yele la te balan ban ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ kaa lɛɛ Wurubuarɛ di. Mena dɔɔ me tɛɛwɔ kolosi Kristo nombia kpaakpaa ɲan pou lee Gyerusalem donɔɔ man mɛnɛ kelii Ilirikum tɛɛle dɔɔ.

²⁰ Kpene ken doo me konɔɔ man de ban kamase ken mɛɛ gyaɛ nyi maa yɛɛ yena nyiaa, mɛɛ gyaɛ nyi maa ta kolosi Kristo nombia kpaakpaa ɲan botɔɔse ɲan be te nyii ta ɲa see ya nɛ. Mɔɔ ne gyaɛ nyi me kaa kolosi ɲa botɔɔse ɲan baale be wulaa kolosi ɲa nɛ ya. ²¹ Mena te Wurubuarɛ nombia aɲmaraseɲ see ɲan ne yako nyiaa,

“Balan ban ba te yako ta wɔ Kristo nombia ɲan ya nɛ
 baa naa e,
 te balan ban be te nyii ta ɔ nombia ɲan ya nɛ baa
 nyii ɲe man.”

²² Kei dɔɔ te kaa lii nan gyen me te nyiɲa ta gbɛɛ maa kɔɲ ɛ gyan ya nɛ. ²³ Mɔna nɛnɛɛ dɔɔ ma te tan ma tom keyɛɛ kɛbo, te leenan bene bene me wulaa mɛɛ gyaɛ gbɛɛ nyi maa kɔɲ ɛ gyan, ²⁴ mena dɔɔ ma te yɛɛ ma agyuen nyi akpaa mɛɛ lam mee gyu Sepeni na maa ta

ε γυαη. Μεε κωη με κaa talaa me sia ε γυαη weeya ala, na ε ke nyiη ιω μαη γβεε.

²⁵ Μωνα ηεηεε δωκ μα σεηεε Gyerusalem γβεε δωκ baa. Me dana kolo mee gyu me kaa kyc Kristotena ban be kyaa botωκ ηε. ²⁶ Nawolo nyi Kristotena ban be kyaa Masedonia na Akaya tεεlese man ηε, ta mo gyon yilaa abωκ na baa mo yelee Kristotena ayematena ban be kyaa Gyerusalem donωκ man ηε. ²⁷ Ban gbagba kegyaebii man te ba moowω yilaa abωκ κηηα, te kaboe-na nyi baa tan yεε mena. Nawolo nyi nyeedon nombia kpaakpaa ηan ωκ nyii lee Wurubuaree gyay ηε, Gyudatena yele la te be nyii ηα. Mena δωκ nyi ban ωκ da mo ba wose man abωκ gyu ke kyc Gyudatena benan na, ke doo na ke γβεε.

²⁸ Akpaa me tan mo abωκ ηan pou ωκ yilaa ηε do wω be nyiηmaa man na, maa kaa lan gyu Sepeni tεεle man. Akpaa μεε lam mee gyu botωκ na, te maa κωη ε γυαη. ²⁹ Te ma gyen nyi me κεε κωη ε γυαη kei ηε, gyae ke yela Kristo ke hiraa daa nideli.

³⁰ Me tebia kpaakpaa, me ta mo de Gbenjgyoo Yesu Kristo na balan kegyae keη Wurubuaree felii ηon be yeli ε dana ηε μεε sola ηon nyiaa, ε yase ε sia fane fa Wurubuaree kyc μαη. ³¹ E fane fa Wurubuaree fa μαη nyi waa lese μαη lee balan ban ba te yεε Kristotenawω ya te be kyaa Gyudia tεεle man ηε nyiηmaa man. E fane nyi Wurubuaree waa yela Kristotena ban be kyaa Gyerusalem donωκ man ηε, sia kagye tom keη mee gyu me kaa yεε be γυαη ηε man. ³² Te akpaa Wurubuaree de σεε na maa κωη ε γυαη na gyon, na daa na ηon pou ke kyaa na dee di gyon na δωκ. ³³ Wurubuaree ηon ω yεε wosefεereη Gbenjgyoo e ηε, waa kyaa na ε popou. Amen.

Νωκωδο

16 Μεε lese de deesi Kristo alo Foobe maa wola ηon nyi ω yεε walan ηon ω ne yee Wurubuaree nideli. Foobe kei yεε kegyia e Kristotena ban be kyaa Kenkiria donωκ man ηε man. ² Nyi ω κωη ε γυαη na ε lee e lee de Gbenjgyoo Yesu yele man na ε ke kyc e lee γβεε kamase man, ηγβα mena keη kaboe-na nyi Kristotena baa kyc δωκ ηε. Nawolo nyi ηon gbagba ωκ te kyc balan burum, te ω te kyc μαη gbagba ωκ.

³ E do Pisisila na Akuila ωκ fa μαη, nawolo nyi be yεε me tebiawω te daa na ωκ pou ne yεε na Kristo Yesu tom keη.

⁴ Ba moo ba wose fa yeη lee me δωκ.

Mena δωκ μεε do ωκ ωκ nideli.

Na μαη maageη na do na ωκ ωκ ya,

μωκω Kristotena ban ba te yεε Gyudatenawω ya ηε ωκ na do ωκ ωκ.

⁵ E do Kristotena ban bεε gyanee ba dekpanalan man ηε ωκ fa μαη.

E do me gyoo gyaagyι Epanetuse ωκ fa μαη. Non ye-na walan ηon ω be tanjβεε lee Kristo di Esia tεεle man.

⁶ E do Mεεre ηon ω be naa diyem nideli ε δωκ ηε ωκ fa μαη.

⁷ E do Andoronikuse na Gyuniase ωκ fa μαη.

Be yεε Gyudatenawω ηγβα μαη ηε,

te daa na ωκ pou te be kyanawω ωκ deni see.

Be yεε balan ban Kristo kpilala ban pou ne bu ωκ nideli,

te be tanjβεε μαη lee Kristo di gba.

⁸ E do Ampeliatuse ωκ fa μαη.

ω yεε me gyoo gyaagyι e lee Kristo δωκ.

⁹ E do de gyoo Ubanuse ηon daa na e pou ne yεε tom Kristo man ηε,

na de δωκ kpaakpaa Setakise ωκ fa μαη.

¹⁰ E do Apelese ωκ fa μαη.

ω ta lese wola nideli nyi ω σεηεε Kristo nombia ηan man nideli.

E do balan ban pou ωκ lee Aristobuluse dekpanalan man ηε ωκ fa μαη.

¹¹ E do Herodion ωκ fa μαη.

Non ωκ yεε Gyuda baale e ηγβα μαη ηε.

E do Kristotena ban be kyaa Nasisuse dekpanalan man ηε ωκ fa μαη.

¹² E do Tirifena na Tirifosa ωκ fa μαη.

Be yεε ala ban ωκ kyan ba wose yεε de Gbenjgyoo Kristo tom keη.

E do me gyoo gyaagyι Pεesi ωκ fa μαη.

Non ωκ yεε alo ηon ω be yεε tom dinaa fa de Gbenjgyoo.

¹³ E do Rufuse na ωκ naa ηon ω ba mo μαη yεε ω bu ηε ωκ fa μαη.

Rufuse yεε de Gbenjgyoo Kristo tobaale ηon ω yele ba lee nideli.

¹⁴ E do Asinkirituse na Felegon na Hemise na Patobase na Hemase na Kristotena ban pou be kyaa kpu na ωκ ηε ωκ fa μαη.

¹⁵ E do Filologuse na Gyulia na Neruse na ωκ deesi na Olimpase na Kristotena ban pou be kyaa kpu na ωκ ηε ωκ fa μαη.

¹⁶ E pukaa δωκ, na ε ka do δωκ ωκ na gyon.

Kristotena akpii akpii ηan pou na do ηon ωκ.

¹⁷ Me tebia, μεε waase ηon nyi ε κεε nideli na ε ka gyene balan ban be kpuε na ηon te bεε wλεε ya nsana ηε. Mena balan benan ne yeli baale ne yale ba keλεedi man, te be nombia ηan bεε wolo ηε ωκ yεε kpoo lee ηan ωκ wola ηon ηε man. E lese ε wose lee mena balan benan man. ¹⁸ Nawolo nyi mena balan keω bεε som de Gbenjgyoo Kristo ya, μωκω bεε gyae ban gbagba deeli bo. Be δωκ bεε mo ωκωκ man yeliη na ωκωκω ya gyon nyiηan mo beo balan ban ωκ gyen daale ya ηε.

¹⁹ E μεε δωκ balan pou te nyii mena keη ε ba mo ε wose fa Kristo ηε, mena δωκ dana μαη gyon nideli. Μωκω μεε gyae ε ka gyen nyansa na ε ka gyen nombia ηan ηe dei, na ε ka lese ε wose lee dukum keyεε man.

²⁰ Be gyae ke kyare ya Wurubuaree ηon ω yεε wosefεereη pou Gbenjgyoo e ηε, waa yela ε ke sakatee ωκωκω sam ε nawωκ tεε. De Gbenjgyoo Yesu waa mo ω bερεε boele ηon.

²¹ Me δωκ Timoti ηon daa na e ne yεε tom dokolon ηε na do ηon ωκ.

Mena ke ωκ te Lusiuse na Gyason na Sosipata ban be yεε me tebia Gyudatenawω ηε ωκ na do ηon ωκ.

²² Μαη Tetiyuse ηon ωκ ηmarase ωκω kei fa Pωκω ηε,

ṁ na do ḡon ṁṁ lee de Gbenḡyoo Kristo yele man.
²³ Me denite Gayose ṁ na do ḡon ṁṁ.
 Ɔ dekpḗḗalaḡ man te daa Kristotena baḡ pou de kyaa
 kebo ne ne gyaḡee.

Erasituse ḡon Ɔ ne kee donṁṁ kei ṁba ṁṁ ne,
 na de ṁṁ Kuatuse ṁ na do ḡon ṁṁ.

²⁴ De Gbenḡyoo Yesu Kristo waa mo Ɔ beḗe boele e
 popou na waa seḡ e wḗle. Amen.

²⁵ E yela deḗ lese Wurubuaḗe yele. Ḣon ne tale la yela
 e ne tale seḡ keḡkeḡ e keḗedi man, lee Yesu Kristo ny-
 eedoḡ nombia ḡan ṁṁ kolosi fa ḡon ne ṁṁ. Nafḗ
 anokoare nombii kei yeḗ nombii aweeseḡ ke, ṁṁna

neḗe ṁṁ Wurubuaḗe te yeli de ta gyeḡ ke. ²⁶ Neḗe
 ṁṁ nombii kei ta tekaa yeḗ nombii aweeseḡ ya. Wu-
 rubuaḗe te yeli wa akpeḡkpeḡgyṁṁra te ḡmarase
 anokoare nombii kei see. Te Wurubuaḗe ḡon ṁṁ Ɔ kyaa
 kekpaakekpaḗe ne te yeli ba te kolosi nombii kei fa teḗle
 kei ṁṁ balḗ pou, na baa lee e di na baa ta Ɔ gbḗeneḡ
 ṁṁ.

²⁷ E yela deḗ ta de Gbenḡyoo Yesu Kristo ṁṁ na deḗ
 lese Wurubuaḗe yele kekpaakekpaḗe. Nawolo nyi ḡon
 waageḡ kooḡ yena nyansa pou nyee.

Amen.

1 Korintotena

1 Tɔne kei lee maŋ Pɔɔl ŋon Wurubuare be baake lee ɔ kegyaebii man nyi me kaa yee ɔ kpilale ne, na de ɔɔ Sositene gyaŋ. ² Dɛe ŋmarase ke dee yelee emee Kristotena dikpii keŋ e kyaa Korinto donɔɔ man, na baŋ pou be kyaa yenaŋ kamase te bee som de Gbenɔyoo Yesu Kristo ŋon ɔ yee daa na wɔ pou Gbenɔyoo e ne. Wurubuare te tee Kristo Yesu ɔɔ baake ŋon te ɔ gberaa ayimɛe lee e wose man te ɔ desina ŋon see fa ɔ wose.

³ De kya Wurubuare na de Gbenɔyoo Yesu Kristo baa mo be beree boele ŋon, na baa fa ŋon wosefɛereŋ. ⁴ Debaŋ kamase keŋ mee fane na, mee fa Wurubuare karaŋ lee mena keŋ ɔ be tee de Gbenɔyoo Kristo Yesu ɔɔ mo ɔ beree boele ŋon ne ɔɔ. ⁵ Lee mena keŋ emee na Kristo be yee nɔɔdokolonɔ ɔɔ, Wurubuare te hiraa ŋon gbɛɛ kamase man. ɔ te yeli e ta gyɛŋ kekolosi te e nyiŋa nyansa mɔ kpu. ⁶ Nawolo nyi Kristo nombia ŋan dee kolosi te e be nyii ne, ta gyoo e man nideli. ⁷ Mena ɔɔ debaŋ kei keŋ e kyaa e ne daa de Gbenɔyoo Yesu kabese kɔŋ na sibiyyam ne, Wurubuare felii kolo anefaŋ daale be kyaa keŋ e te nyiŋa ta ya. ⁸ Ŋon gbagba waa yela e ka seŋ keŋkeŋ kelii ɔɔ, keŋ nyi nombiikum kamase be gyae ke doo e man ya kelii wee keŋ de Gbenɔyoo Yesu Kristo waa bese kɔŋ. ⁹ Wurubuare ŋon ɔ bee lee ɔ nombia wɔle ya ne baake na ŋon nyi e kaa yee nɔɔdokolonɔ na ɔ bu Yesu Kristo ŋon ɔ yee de Gbenɔyoo e ne.

Kristotena ne kale na ɔɔŋa

¹⁰ Me tebia Kristotena, me ta mo de Gbenɔyoo Yesu Kristo yele mee doo ŋon teree nyiaa, e popou e yako nombii see ɔɔŋa na kekpase be kɔŋ e man ya. E yee nɔɔdokolonɔ lee e nyeeman nombia na e kekolosi pou man. ¹¹ Me tebia, balan baale ta lee Koloe dekaŋalaŋ man kaa yako maŋ nyi kale doo ya nsana. ¹² Nombii keŋ doo yena nyi e be dana nɔɔdokolonɔ ya. Nawolo nyi e man baale kpa, "Be silana Pɔɔl bo," te baale mɔ kpa, "Be silana Apolo bo," te baale mɔ kpa, "Be silana Pita bo." Mena mɔ te baale mɔ kpa, "Kristo te be silana." ¹³ Mee bɔɔse ŋon baa nyiaa, dɛɛ tale kpase Kristo? Pɔɔl te be gyɔɔɔ sakaa ɔpaŋdaŋ ɔɔ fa ŋon? Yaa maŋ Pɔɔl yele maŋ te be ɔɔ ŋon Wurubuare loŋ? ¹⁴ Mee do Wurubuare ɔɔ nyi lee Krispuse na Gayose wɔle na, ma te ɔɔ ŋolo Wurubuare loŋ ya. ¹⁵ Lee mena ɔɔ ŋolo be tale yako nyi, be ɔɔ e Wurubuare loŋ bo lee ma yele man ya. ¹⁶ Mee bɔɔse mɔ nyi me ɔɔ Setefanase na ɔ dekaŋalaŋmantena Wurubuare loŋ. Lee kɛwɔ wɔle na, mɔ ne bɔɔse nyi me ɔɔ ŋolo Wurubuare loŋ bela ya.

¹⁷ Nawolo nyi Kristo te kpila maŋ nyi me kaa ɔ balan Wurubuare loŋ ya. Mɔna ɔ kpila maŋ bo nyi me kaa kolosi ɔ nombia kpaakpaa ŋan. Me ta mo denibalaŋ nyansa kolosi nombia kpaakpaa ŋenaŋ ya. Nyi meŋ moo denibalaŋ nyansa kolosi nombia kpaakpaa ŋenaŋ ne, nafa Kristo yeŋ keŋ ɔ ba yem ɔpaŋdaŋ ɔɔ ne wose man nombia be gyae ke yee nɔɔɔŋ ya.

Kristo yena Wurubuare doŋ na ɔ nyansa

¹⁸ Kristo ɔpaŋdaŋ ɔɔ yeŋ keŋ nombia yee diyin nombia ŋa fa balan baŋ bee yoo Wurubuare gbɛɛ man ne, mɔna daa baŋ Wurubuare ne lee da nyee ne ɔɔ ŋe yee Wurubuare doŋ ke fa daa. ¹⁹ Nawolo nyi Wurubuare nombia aŋmaraseŋ see ŋan ne yako nyiaa, "Maa yela nyansatena baŋ nyansa ke yee yakaa, na maa yela baŋ be sia be kare ne, mɔ sia kekara keŋ ke yee yakaa." ²⁰ Nyi akpaa nne te doo na, kenan na teelee kei ɔɔ nyansatena na tɔne gyɛŋara na nombia gyɛŋara baŋ dasɛŋae yena alen Wurubuare siaman? Wurubuare ta lese wola nyi teelee kei ɔɔ nyansa yee diyin nombia ŋa ɔ siaman. ²¹ Nawolo nyi Wurubuare nyansa man na, ɔ yee ke nyi balan be gyae baa tale mo baŋ gbagba be nyansa gyɛŋ e ya. Mena ɔɔ ke yee Wurubuare kegyaebii nyi waa ta na nombia kpaakpaa ŋan dee kolosi te balan kpa ŋe yee diyin nombia ŋa ne ɔɔ lee balan baŋ baa lee ŋa di ne nyee. ²² Gyudatena ne gyae gyakolonɔ nombia bo baa naa, te Girikitena mɔ ne gyae nyansa nombia bo baa nyii. ²³ Mɔna daa ne kolosi Kristo ŋon bɔɔ gyɔ e sakaa ɔpaŋdaŋ ɔɔ ne wose man nombia bo. Mena nombia ŋenaŋ yee baŋ nombia ŋa fa Gyudatena, te ŋe yee diyin nombia ŋa fa balan baŋ ba te yee Gyudatenawɔ ya ne. ²⁴ Te balan baŋ pou Wurubuare be baake ne ɔɔ, be yee Gyudatenawɔ o, yaa ba te yee Gyudatenawɔ ya ne, Kristo yena Wurubuare doŋ na ɔ nyansa fa wɔ. ²⁵ Nawolo nyi Wurubuare nyansa keŋ deniwalan bee bu ke ya ne, keŋ kela na deniwalan nyansa, te ɔ doŋ keŋ deniwalan bee bu ke ya ne, keŋ kela na deniwalan doŋ. ²⁶ Me tebia, e bɔɔse mena keŋ e doo pɛte Wurubuare be baake ŋon ne. Nawolo nyi debaŋ kenan na, na e popou yena siakaralatenaa balan siaman ya, te na e popou mɔ yena balan dinaana balan siaman ya, te na e popou mɔ yena gyoorobia ya. ²⁷ Mɔna balan baŋ teelee kei ɔɔ balan ne kɛɛ wɔ nyi be yee ayiŋtenawɔ ne, baŋ te Wurubuare lesewɔ te ɔ moo wɔ do siakaralatenaa desɛŋ. Mena mɔ te balan baŋ teelee kei ɔɔ balan ne kɛɛ wɔ nyi bɔɔ dana doŋ ya ne, baŋ te Wurubuare lesewɔ te ɔ moo wɔ do baŋ be dana doŋ ne

deserj. ²⁸ Balan ban tæele kei dɔɔ balan ne kɛɛ wɔ nyi ba tekaboena ya, yaa bɔɔ tan tɔɔɔ ya, te bɔɔ ne kala wɔ mɔ do kolo man ya nɛ, ban te Wurubuare lesewɔ. ɔ te yɛɛ mena yela balan ban tæele kei dɔɔ balan ne bu wɔ nyi ban yena balan nɛ, te yɛɛ yakaa. ²⁹ ɔ yɛwɔ mena na ka wola nyi, njolo be tale gyina ɔ wose adido Wurubuare siaman ya. ³⁰ Nawolo nyi njon Wurubuare yele la te daa na Kristo Yesu yɛɛ dokolorj. Te de nyansa pou lee njon Kristo gyanj. Njon yele la te de gbɛenerj te-neewɔ Wurubuare siaman, te da bese balan ban ɔ be tɔ da nyeeman kom te ɔ gberaa da ayimɛɛ pou lee da wose man. ³¹ Mena dɔɔ njgba mena keŋ Wurubuare nombia aŋmarasɛnj see ne yako nɛ nyiaa, “Nyanj walanj njon nyanj ke gyc n konɔɔ lee kolo dɔɔ na, kaboena nyi nya gyc n konɔɔ lee kpene keŋ Wurubuare be yɛɛ fa neŋ nɛ dɔɔ.”

2 Me tebia, debanj keŋ mɔɔ kɔŋ ɛ gyanj kaa di Wurubuare nombia njan wose man adansɛɛ fa njon nɛ, ma te kɔŋ kaa wola nyi ma gyeŋ kekolosi yaa ma gyeŋ nyansa kela ɛ man njolo ya. ² Debanj keŋ me kyaa ɛ gyanj nɛ, ma te gyae nyi maa gyeŋ kolo kpu na Yesu Kristo na ɔ yerj keŋ ɔ ba yem ɔpanɔɔnj dɔɔ nɛ ya. ³ Mena dɔɔ ma moo wose keykɔse na gyakolorj na wose keseree kyaa ɛ gyanj. ⁴ Ma kekolosi na me kawola ta lee deniwalanj agyuerj na adao gbɛenerj man ya, mɔna kɛɛ lese doŋ keŋ doo Wurubuare felinj njon man nɛ debɔɔ bo. ⁵ Na ɛ be nyinj mo ɛ keɛɛdi gyakaa deniwalanj nyansa dɔɔ ya, mɔna ɛ ka mo gyakaa Wurubuare doŋ keŋ dɔɔ.

Wurubuare nyansa

⁶ Dɛɛ mo nyansa bo kolosi fa Kristotena ban bɔɔ bee Kristo ɔsom keŋ man nɛ. Na tæele kei dɔɔ nyansa na gyoonerj ban be doŋ pou ne gyu kɔ ɔto nɛ nyansa yaa de dana dee kolosi ya. ⁷ Wurubuare nyansa keŋ ka weesɛɛ, te ɔ ba mo ke weese nyi waa mo lese de gyoorobiiri wola pɛte ɔ be yɛɛ kpene kamase nɛ, keŋ te dɛɛ mo kolosi. ⁸ Tæele kei dɔɔ gyoonerj ban man njolo na njolo te nyii nyansa kei man ya. Nyi berj nyii ke man na, nafɔ berj te gyc gyoorobiiri Gbengyoo njon sakaa ɔpanɔɔnj dɔɔ ya. ⁹ Mɔna ke yɛɛ kpene keŋ bɔɔ njmarase do Wurubuare nombia aŋmarasɛnj see njan man. Be njmarasewɔ nyiaa,

“Kpene keŋ sibii te naa ta see ya,
na keŋ denjele te nyii ta see ya,
na kpene keŋ deniwalanj agyuerj te gyakaa ta ke dɔɔ see ya nɛ,
keŋ te Wurubuare desinawɔ see fa ban bɛɛ gyae e nɛ.”

¹⁰ Nawolo nyi Wurubuare te tɛɛ ɔ felinj njon dɔɔ lese ɔ nombia aweesɛnj njan wola daa. Wurubuare felinj njonanj ne keɔla kpene kamase man, te ɔ gyeŋ Wurubuare nombia dinaana njan mɔ man. ¹¹ Amɔte gyeŋja na deniwalanj nyeeman nombia kpu na felinj njon doo ɔtenate man nɛ? Mena mɔ te walanj be kyaa keŋ ɔ gyeŋ Wurubuare nyeeman nombia kpu na Wurubuare felinj njon ya. ¹² Daa dɔɔ, na tæele kei dɔɔ nyansa te Wurubuare faa daa ya, mɔna ɔ felinj njon te ɔ faa daa na dee nyinj

nyii Wurubuare nombia dinaana njan ɔ ba mo fa daa nɛ man. ¹³ Mena dɔɔ na mena keŋ deniwalanj nyansa na wolo nɛ te dɛɛ mo kolosi ya, mɔna nyansa keŋ Wurubuare felinj na wolo nɛ, te dɛɛ mo kolosi nombia njan fa balan ban Wurubuare felinj doo be man nɛ. ¹⁴ Walanj njon Wurubuare felinj be doo ɔ man ya na, ɔ bɛɛ tale lɛɛ nombia njan Wurubuare felinj ne yako nɛ do ya. Nawolo nyi nombia njenanj yɛɛ diyinj nombia njan fa e, te ɔ be gyae waa tale nyii njɛ man ya. Nawolo nyi Wurubuare felinj njon waagenj koonj ne tale la yela balan ne nyii Wurubuare nombia njan man. ¹⁵ Walanj njon Wurubuare felinj doo ɔ man nɛ, ɔ ne tale gyeŋ abɔɔ pou man, mɔna walanj kamase bɛɛ tale gyeŋ ɔtenate nombia man ya.

¹⁶ Wurubuare nombia aŋmarasɛnj see ne yako nyiaa, “Amɔte gyeŋja na de Gbengyoo Wurubuare nyeeman, na waa wola e nombia?”

Mɔna daa gyeŋ nombia keŋja pou man, nawolo nyi de dana Kristo agyuerj.

Wurubuare tewulɛɛ

3 Me tebia, debanj keŋ me kyaa ɛ gyanj nɛ, ma te tale kolosi fa njon njgba balan ban Wurubuare felinj doo be man nideli nɛ ya, mɔna me kolosiwɔ fa njon bo njgba balan ban be sia gyakaa tæele kei dɔɔ abɔɔ dɔɔ nɛ, yaa balan ban be sɛɛ be yɛɛ kyokyoosewɔ Kristo man nɛ. ² Yɛɛ yaa njgba dide loŋ te ma moowɔ fa njon nɛ. Na te yɛɛ weenesɛ doŋ nyinj an ya, nawolo nyi na ɛ ta bee ta na weenesɛ doŋ nyinj an ke di ya. Kaa lii na gyeŋ wee kei koranj nɛ, ɛ ta bee ta na njɛ ke di ya. ³ ɛ sɛɛ ɛ yɛɛ njgba balan ban be loo gyakaa tæele kei dɔɔ abɔɔ dɔɔ nɛ. Nawolo nyi daaworo na aŋmaarenj na kale nombia doo ɛ man. Kenanj na njgba ɛ sɛɛ ɛ yɛɛ njgba balan ban be loo gyakaa tæele kei dɔɔ abɔɔ dɔɔ nɛ baa? ⁴ Akpaa njolo de yako nyi, “Me silana Pɔɔɔ bo” te njolo mɔ kpa “Me silana Apolo bo” na, njgba ɛ sɛɛ ɛ yɛɛ baa njgba tæele kei dɔɔ balan nɛ?

⁵ Ke gbagba na, amɔte yena Apolo te amɔte yena manj Pɔɔɔ mɔ. De popou yɛɛ de kya Wurubuare tewulɛɛ ban ɛ be tɛɛ de dɔɔ lɛɛ nyeedoŋ nombia njan di nɛ wɔ. Te de man walanj kamase dana tom keŋ de Gbengyoo Yesu be fa e nyi waa yɛɛ. ⁶ Wurubuare nombia njan dee kolosi nɛ, yɛɛ yaa njgba kolo keŋ bɔɔ duu nɛ. Manj Pɔɔɔ duu la, te Apolo mɔ doo ke loŋ, mɔna Wurubuare yele la te ka beewɔ. ⁷ Mena dɔɔ na walanj njon ɔ be duu, yaa njon ɔ ba do ke loŋ nɛ danaana yele ya, mɔna Wurubuare njon ɔ be yeli bɔɔ bee nɛ danaana yele. ⁸ Walanj njon ɔ be duu na njon ɔ ba do ke loŋ nɛ, be popou loo gyakaa bo kolo dokolorj dɔɔ. Te Wurubuare waa tɔ walanj kamase kom lee ɔ tom keŋ ɔ be yɛɛ nɛ dɔɔ. ⁹ Nawolo nyi daa na Wurubuare bom la dɛɛ yɛɛ ɔ tom keŋ. ɛ yɛɛ njgba Wurubuare wɔɔ keŋ ɔ ne fare yaa ɔ deni keŋ ɔ ne maa nɛ.

¹⁰ Lee Wurubuare berɛɛ keŋ ɔ ba mo boele manj dɔɔ nɛ, me ta see deni keŋ mokɔɔ njgba deni maare kpaakpaate njon ɔ gyeŋ ɔ tom nɛ. Keŋte baale mɔ kanjwɔ bɛɛ maa gyakaa ke dɔɔ. Mɔna kaboena nyi walanj kamase waa kɛɛ mena keŋ ɔ ne maa gyakaa nɛ nideli.

¹¹ Yesu Kristo te Wurubuare moowɔ see deni kei

mokk. Mena dkk njolo be gyae waa tale see mokk wole kpu na kenj dkk wulaa see ne ya. ¹² Nyi akpaa njolo da mo koba yayam yaa koba wolom yaa boya njan ne dana koya donj yaa daase yaa kaase ma gyakaa mokk kasee gyanjbate kenj dkk ne, ¹³ wee dinaa kenj Kristo waa bese kcnj na, baa lese kpene kamase debkk na walanj kamase tom kenj c be yee ne ka lee debkk. Nawolo nyi boalanj te baa mo lese kpene kamase debkk. Boalanj kenanj ne gyaela ka lese tom kenj walanj kamase be yee ne dinkk wola. ¹⁴ Akpaa nyi njolo wui abkk njan c ba mo ma ne te kpa boalanj kenanj man ya na, Wurubuarẽ waa t e kom nideli. ¹⁵ Mõna akpaa njolo wui de kpa na, c te yee tom leki. Walanj njonanj gbagba dkk Wurubuarẽ waa lee e, mõna gyae ke yee bo ngba c klee e bo lee boalanj man ne.

¹⁶ E ba gyen nyi emee gbagba yena Wurubuarẽ som deni dinaa kenj, te c felij njon doo e man yee? ¹⁷ Mena dkk akpaa njolo de wolej Wurubuarẽ som deni dinaa kenj ne, Wurubuarẽ waa wolej ctenate m. Nawolo nyi Wurubuarẽ desinaa c deni dinaa kenj bo see fa c wose, te emee yena c deni dinaa kenanj.

¹⁸ E na beo e wose ya. Akpaa njolo doo e man te c ne kee c wose nyi c yee siakaralate e teele kei dkk na, kaboena nyi waa besena c wose yee diyinte na waa nyinj bese siakaralate gbagba. ¹⁹ Nawolo nyi teele kei dkk nyansa yee diyinj nombia na Wurubuarẽ siaman. Wurubuarẽ nombia anmarasenj see ne yako nyiaa, "Siakaralatenã adao man te Wurubuarẽ na mo kyanj w." ²⁰ Te ba besewj njmarase see nyiaa, "De Gbenjyoo Wurubuarẽ gyen nyi siakaralatenã konkk man nombia be dana tckk ya."

²¹ Mena dkk njolo na mo c sia gyakaa deniwalanj dkk, na waa gyina c wose adido ya, nawolo nyi kpene kamase yee e wui. ²² Pkk o Apolo o Pita o teele kei o nyee donj o yenj o debarj kei o wee daale o, ne popou yee e wui. ²³ Emee m yee Kristo wui, te Kristo m yee Wurubuarẽ wui.

Kristo kpilala

4 Mena dkk kaboena nyi walanj kamase waa lee daa do nyi de yee Kristo kpilalawj, te de yee balanj banj Wurubuarẽ ba mo c nombia dinaana aweesenj njan do de nyinjmaa man. ² Walanj njon c ne kee njolo kolo dkk ne, kpene kenj kaboena nyi waa yee yena nyi, waa di anokoare fa c gbenjyoo njon. ³ Te manj dkk akpaa nyi e man baale yaa balanj wolej baale de bu manj ck na, bee takaa manj ya. Manj gbagba koranj bee bu ma wose ck ya. ⁴ Me konkk man nombia bee bu manj ck ya, mõna kei bee wolo nyi nombiikum daale be doo me man ya. De Gbenjyoo Yesu yena njon c ne di me nombia. ⁵ Mena dkk e na barase bu njolo ck pete de Gbenjyoo Yesu kekcnj kenj kelii ya. Njon ne gyae la c kaa lese kpene kamase kenj weese ne debkk, na waa lese walanj konkk man nombia pou debkk. Debarj kenanj te Wurubuarẽ waa kelee walanj kamase lee c tom wa ayenj dkk.

⁶ Me tebia, emee dkk te mee yako nombia kenja te ma moo ma wose mee maa na Apolo wola njon, na ke yela

e ka gyen Wurubuarẽ nombia anmarasenj see njan man. Nombia njenanj yena nyiaa, e na gbaa nombia njan dkk njmarase see ne dkk ke yee kolo wole ya. Nyi akpaa e yee menã na, e be gyae e ke kee njolo nyi c dei kela c dkk ya. ⁷ Amõte yako na njon nyi e kela e tebia? Wonj te e dana kenj nyi na Wurubuarẽ faa na njon ya? Te akpaa Wurubuarẽ faa na njon na, weera te e ne gyina e wose adido ngba na njon faa na njon ya ne?

⁸ E gyen nyi e tanj ke wulaa nyinj kpene kamase kenj ne hia njon? Te e gyen nyi e tanj wulaa nyinj e wose? E gyen nyi e tanj lee de wole di gyoori kenj daa see de yee balanj yakaa nyibanjw? Nafj me gyaewj nyi yaa bese gyoonenj, na daa m ke di gyoori kpu na njon. ⁹ Nawolo nyi ne yee manj ngba Wurubuarẽ ta mo daa Kristo kpilala banj see wole wole, ngba balanj banj dkk doo daale man ya, te bkk lese wj see nyi baa ko balanj man ne. De ta bese kpene kenj teele kei dkk balanj na Wurubuarẽ kpilala banj be kyaa adido ne pou ne kee. ¹⁰ Lee Kristo dkk daa yee ayinjtenawj, mõna emee te tee Kristo dkk bese siakaralatenã. Daa be dana donj ya, mõna emee dana donj. Balanj ne bu njon, mõna daa dkk bkk ne bu daa ya. ¹¹ Mo kaa lii nanj gyen kei ne, de dnj na de tanam na da lonjboanenj! De doo abkk akyekpree man, te bee tuku daa yenj yenj te daa gbagba m be dana dekyae ya. ¹² Dee mo daa gbagba nyinjmaase yee tom nideli. Akpaa balanj de falaa daa na, daa na sola Wurubuarẽ beree bo fa w. Akpaa be naase daa diyem na, dee yee kakyenj senj kelii ck. ¹³ Akpaa be wolej da yele na, dee mo nckwoya kpaakpaa nyinjã tiranck fa w. Kaa lii nanj gyen wee kei ne, de ta bese teele kei dkk abkk ayimee nyinjã, na walanj kamase dufunj.

¹⁴ Mõk ne njmarase nombia kenja na maa mo do njon desenj ya, mõna mee faree njon bo ngba me bia kpaakpaa ne. ¹⁵ Akpaa de cnj nyi e dana balanj banj baa kee e dkk Kristo man ngba balanj kakponje kufu (10,000) koranj na, e be dana kyawj burum menã ya. Nawolo nyi Kristo man dkk me ta bese e kya lee debarj kenj ck yako njon nombia kpaakpaa njan ne. ¹⁶ Mena dkk mee sola njon nideli nyi yaa kasee me dinkk. ¹⁷ Kei dkk te mee kpila me bu Timoti njon mee gyae e, te c ne di anokoare Kristo man ne e gyanj. Njon ne gyae la c kaa tckse njon me gbeneenj njan mee mo silã Kristo Yesu te mee mo wola Kristotena akpiise njan man yenanj kamase ne.

¹⁸ E man baale ne yee konckjyuj ngba ck gyae maa tekãã bese cnj e gyanj bo ya ne. ¹⁹ Mõna akpaa de Gbenjyoo de see na, be gyae ke kyare ya maa bese cnj e gyanj. Balanj banj bee yee konckjyuj ne, na be nombia njan bee kolosi ne njagenj te mee gyae me kaa nyii ya, mõna mee gyae me kaa naa donj kenj be dana bee yee menã nombia kenja ne. ²⁰ Nawolo nyi Wurubuarẽ gyoorobiiri kenj nombia ba senje kekolosi yaa nckwoya njagenj dkk ya, mõna ka senje Wurubuarẽ donj kenj dkk. ²¹ Wonj te e ne gyae? E ne gyae nyi maa mo dambila cnj e gyanj yaa, maa mo balanj kegyae na konck kefee bo cnj.

Kristotena baale ne yee kewolae nombia

5 Balan te yeli me te nyii nyi kafon kum daale dinco ta gyoo e man, ken e man baale gba ne doo na be kyaa weela. Mena dinco kum kei be doo banee somra man gba koran ya. ² Mɔna ke dana non gyon te e ne gyina e wose adido. Nafɔ kaboena bo nyi nombia nenan dɛe takaa non na ke yee non desɛn, na e ka lese walan non ɔ be yee mena nombia nenan dinco ne lee e dikpii ken man. ³ Doo nyi man gbagba be kyaa e gyan koran ya ne, me konco man na me kyaa e gyan. Mena doo me tan ke wulaa bu walan non ɔ be yee mena nombia nkarankaran nenan ne fɔ lee de Gbenjyoo Yesu ye le man, ngba man gbagba kyaa e gyan bo ne. ⁴ Deban ken emee Kristotena e gyanee de Gbenjyoo Yesu ye le man, te me konco man na me kyaa e gyan, te de Gbenjyoo Yesu don ken doo e man ne, ⁵ e mo mena walan nonan do ɔbɔnsam nyinmaa man, na waa naase ɔ wosenaane diyem, na Wurubuare kenyin lee ɔ nyee de Gbenjyoo wee ɔtomante ken man.

⁶ Mena ken e na wola e wose ne be dei ya. E ba gyen nyi bodobodo tee kyomii ne ye le la te bodobodo na koro yee? ⁷ Mena doo e lese bodobodo tee ken senee fa dukum ne lee e wose man, na e ka bese bodobodo bilin ken tee be doo ke man ya ne. Dinco kei kaboela na non. Nawolo nyi be ta mo Kristo non ɔ yee da nyeekele nambu e ne deesi. ⁸ Mena doo tekaboena nyi dɛe mo bodobodo ken tee doo ke man ne, di da nyeekelewee dinaa ken ya. Tee ken ne yeli bodobodo na koro ne, senee fa nombiakumee na akpanyanryan keyee. Mɔna e yela dɛe mo bodobodo ken tee be doo ke man ya ne, di da nyeekelewee dinaa ken. Bodobodo kei mo senee fa nombia kpaakpaa na anokoare ken.

⁹ Me te wulaa nmarase tɔne yelee non nyi, e na mo e wose do na balan kafontena ya. ¹⁰ Mɔna na tɛele kei doo balan ban bɛe yee kafon, na ban be dana sibii, na nmaralatena na banee somra yaa me dana ya. Nyi akpaa mena balan kewɔ yaa me dana na, kenan na nafɔ kaboena nyi yaa lese e wose lee tɛele kei doo pou. ¹¹ Mɔna kpene ken mo nmarase yelee non yena nyi, akpaa nolo ne baake ɔ wose nyi Kristo walan, te ɔ sɛe ɔ ne yee kewolae nombia, yaa ɔ dana sibii yaa ɔ na som bane yaa ɔ ne wolae balan ye le, yaa ɔ yee solonnyokwe e, yaa ɔ yee nmaralate e na, e wɔn e wose lee mena walan nonan man. E na dii bom na mena walan nonan koran gba ya.

¹² Me won faa la ken nyi maa di balan ban ba te yee Kristotenawɔ ya ne nombia? Mɔna emee Kristotena doo, kaboena nyi yaa di don nombia. ¹³ Ban ba te yee Kristotenawɔ ya ne doo, Wurubuare ne gyae la waa di be nombia. Mɔna kaboena nyi yaa yee ngba mena ken Wurubuare nombia nan ne yako ne. Nombia nenan ye na nyiaa, e lese walan kum non lee e dikpii ken man.

Mena ken kaboena nyi Kristotena baa desina don nsana

6 Nyi akpaa emee Kristotena wolɛwɛle de nyin nombia na, weera doo te e na mo gyu balan yakaa nyiban gyan, te e bɛe mo gyu e tebia Kristotena gyan ya? ² E ba gyen nyi emee Wurubuare balan ne gyae la e ke di tɛele kei doo balan nombia yee? Akpaa nyi emee ne gyae la e ke di tɛele kei doo balan nombia na, weera doo te e be tale di emee gbagba nsana nombia buruburu ken ya? ³ E ba gyen nyi daa Kristotena ne gyae la dee di Wurubuare kpilala nombia yee? Akpaa nyi daa ne gyae la dee di Wurubuare kpilala nombia na, kenan na doo tale di da kekyaabii kei man nombia yee? ⁴ Akpaa nyi mena nombia ken doo ya nsana na, won doo te e na lese balan ban doo dana dasɛn Kristotena siaman ya ne nyi baa di e nombia? ⁵ Nombii kei dana desɛn! Mena doo e be dana siakaralate nolo e man ken waa tale di e nombia fa non yee? ⁶ Mɔna emee doo, e ne tale ke samena doo fa walan non ɔ te yee Kristo baale e ya ne nyi waa di e nombia.

⁷ E kee samena doo kei nawolo baa nyi e te yale e kelɛedi ken man. Akpaa nolo de yee nombiakum tia nen na, won doo te n bee nyin konco fa e ya? Yaa akpaa nolo da nere nen do na, won doo te n bee nyin konco fa e ya? ⁸ Emee gbagba koran ne yee nombiakumee tia e tebia Kristotena, te e na nere don do.

⁹ Mena doo e ba gyen nyi nombiakumee yera be gyae baa nyin gbɛe gyoo Wurubuare gyoori ken man yee? E na yeli baa beo non ya, nawolo nyi balan ban bɛe yee kafon, na ban bɛe som banee na ban bɛe lee be baala yaa be weela wolɛ, na baala ban bee doo na don, ¹⁰ na nmaralatena na ban be dana sibii na solon nyokora na balan ban bɛe wolae balan na balan ban bɛe mo don leo balan abɔ ne, be gyae baa nyin gbɛe gyoo Wurubuare gyoori ken man ya. ¹¹ Nafɔ na mena te e man baale mo doo. Mɔna Wurubuare baake na non, te ɔ faafo non te ɔ desina non see fa ɔ wose. Nene Wurubuare te lee non do nyi e gbɛenen tenɛ ɔ siaman lee de Gbenjyoo Yesu Kristo na Wurubuare felin non ye le man.

Tekaboena nyi Kristotena baa yee kafon ya

¹² “Me dana gbɛe nyi maa tale yee kpene kamase, mo na na ne popou deila fa man ya. Me dana gbɛe nyi maa tale yee kpene kamase, mo na mo gyae maa fa kpene kamase gbɛe na ke kedi gyoori me doo ya.”

¹³ Weene doo bo fa dubulu, te dubulu mo doo bo fa weene. Mɔna Wurubuare waa kɔn kaa wolae ken pou. Ba te yee wosenaane bo fa kafon nombia ya, mo na be yee ke bo nyi dɛe mo som de Gbenjyoo Wurubuare. De Gbenjyoo Wurubuare tee wosenaane ken. ¹⁴ Wurubuare tɛawɔ ɔ don ken doo gyusu de Gbenjyoo Yesu lee yen man, mena ke te waa ta ɔ don kenan doo gyusu daa mo lee yen man.

¹⁵ E ba gyen nyi e wosenaane yee Kristo gbagba wosenaane nenan daale ke yee? Kaboena nyi maa mo

Kristo wosenaane yenan daale ke tina kafonje? Korakora, be kɔŋ mena ya. ¹⁶ Ɛ ba gyeŋ nyi walaŋ ŋon ɔ mo ɔ wose tina kafonje na, ŋon na e ta bese wosenaane dokolon yee? Nawolo nyi Wurubuarɛ nombia aŋmaraseŋ see ne yako nyiaa, "Alo na ɔ baale baa bese walaŋ dokolon."

¹⁷ Mɔna walaŋ ŋon ɔ mo ɔ wose fa de Gbenjyoo Yesu na, ŋon na e ta bese walaŋ dokolon.

¹⁸ Ɛ lese ɛ wose lee kafonj nombia man. Nombii kamase be kyaa keŋ ne yeɛ walaŋ wosenaane ayimeɛ ŋgba kafonj nombia ne ya. Nawolo nyi walaŋ kamase ŋon ɔ ne yeɛ kafonj nombia na, ɔ ne yeɛ dukum bo tia ŋon gbagba wosenaane. ¹⁹ Wurubuarɛ felin ŋon ɔ ba mo fa ŋon te ɔ doo ɛ man ne, ɛ ba gyeŋ nyi ɛ wosenaane yena ɔ deni dinaa yee? Ɛ be kyaa fa ɛ wose ya. ²⁰ Nawolo nyi Wurubuarɛ lee ŋon bo na koya don, mena doɔ ɛ mo wosenaane lese ŋon Wurubuarɛ yele.

Yale wose man nombia

7 Neneɛ lee nombia ŋan ɛ be ŋmarase kaa boɔse maŋ ne, keŋ me dana maa yako ŋon yena nyi, nafa dei nyi ŋolo na yale ya. ² Mɔna lee kafonj kum doɔ ne, kaboena nyi baale kamase waa nyin ɔ wose doɔ alo, na alo kamase mo ke nyin ŋon gbagba ɔ wose doɔ baale. ³ Kaboena nyi baale kamase waa yeɛ kpene keŋ kaboena nyi waa yeɛ yale keŋ teɛ ne fa ɔ weɛle, na alo kamase mo ke yeɛ mena fa ɔ baale. ⁴ Alo yalale be kyaa ɔ wose doɔ ya, mɔna ɔ kyaa bo fa ɔ baale. Mena mo te baale yalale kamase be kyaa ŋon gbagba ɔ wose doɔ ya, mɔna ɔ kyaa bo fa ɔ weɛle. ⁵ Alo na ɔ baale na beɛse doŋa dedoi ya, gyise be bala pou be seɛ yeɛ doɔ dokolon nyi baa kyaa weeya akalansɛ ŋaale na baa nyin debarŋ fane. Mɔna kenan wɔle na kaboena nyi baa bese kɔŋ doŋa gyan bilɛŋ, na doɔnsam be nyin gbɛ kaa keɛse wɔ, nyi keŋ boɔ tale kyan ba wose doɔ ya.

⁶ Mɛɛ yako ŋon nombia keŋa baa ŋgba kpene keŋ doo na ke gbɛ ne, mɔna ka te yeɛ mmaraa te mɛɛ fa ŋon ya. ⁷ Nyi balan pou deŋ doo ŋgba maŋ ne nafa me gyae, mɔna walaŋ kamase dana kpene keŋ Wurubuarɛ be fa e. ŋolo dana kei, te ŋolo mo wui yeɛ kpoo.

⁸ Dayarase na liala doɔ ne, nyi beŋ kyaa ŋgba maŋ ne keŋ nyi boɔ yale ya na nafa me gyae. ⁹ Mɔna akpaa nyi boɔ gyae baa tale kyan ba wose ya na, dei nyi baa yala. Nawolo nyi be yale na dei kela keŋ baa kyaa na ba wose ke kyan wɔ.

¹⁰ Ala na baala yalala baŋ doɔ mɛɛ yako ŋon nyi, alo na beɛ ɔ baale ya. Na maŋ ne yako na nombii kei ya, mɔna ka lee de Gbenjyoo Wurubuarɛ gyan. ¹¹ Akpaa alo de beɛ ɔ baale na, kaboena nyi waa kyaa mena. Te akpaa ɔ be gyae waa tale kyaa ya na, kaboena nyi waa bese gyuu ɔ baale ŋon gyan na ŋon na e kabese bom. Mena mo te tekaboena nyi baale waa beɛ ɔ weɛle ya.

¹² Te balan akan baŋ mo ne mɛɛ yako wɔ nyiaa, kei ta lee de Gbenjyoo Yesu gyan ya mɔna ka lee me gyan, akpaa Kristo baale ŋolo yala na alo ŋon ɔ te yeɛ Kristo alo e ya, te alo ŋon de seɛ nyi waa kyaa ɔ gyan na ɔ na beɛ e ya. ¹³ Mena mo te akpaa Kristo alo ŋolo yala na baale ŋon ɔ te yeɛ Kristo baale e ya, te baale ŋon de

seɛ nyi ŋon na alo ŋon baa kyaa na, alo ŋon na beɛ e ya. ¹⁴ Nawolo nyi lee Kristo alo ŋon doɔ ne, Wurubuarɛ te lee baale ŋon do. Mena mo te lee Kristo baale ŋon doɔ ne, Wurubuarɛ te lee alo ŋon do. Na mena ya na, nafa ɛ bia baŋ baa yeɛ balan baŋ ba wose dana ayimeɛ Wurubuarɛ siaman. Te neneɛ doɔ Wurubuarɛ te lee wɔ do.

¹⁵ Mɔna akpaa ŋon ɔ beɛ lee Kristo di ya ne de beɛ nyi ɔ be kyaa yale keŋ teɛ ya na, yela e waa ta. Kolo be kyaa keŋ ne to Kristo alo yaa Kristo baale gbɛ lee mena nombia keŋa man ya. Nawolo nyi Wurubuarɛ baake daa bo nyi de kaa kyaa wosefeɛreŋ man. ¹⁶ Alo yalale, sena te nyan ke tale gyeŋ nyi mberem lee nyan doɔ na, n baale ŋon waa kaa lee Kristo di na waa nyin nyeedonj kekpa? Yaa baale yalale sena te nyan ke tale gyeŋ nyi mberem lee nyan doɔ na, n weɛle waa kaa lee Kristo di na waa nyin nyeedonj kekpa?

¹⁷ Mena doɔ kaboena nyi walaŋ kamase waa kyan kpene keŋ de Gbenjyoo Yesu ba mo boele e ne man, na waa kyaa ŋgba mena keŋ nafa ɔ kyaa pete Wurubuarɛ be baake e ne. Kei yena mmaraa keŋ mɛɛ mo fa Kristotena pou yenan kamase keŋ mee gyuu ne.

¹⁸ Nyi akpaa ŋolo kara ɔ baala wose pete Wurubuarɛ baake e te ɔ kaa lee Kristo di na, kaboena nyi waa kyaa mena. Mena mo te akpaa ŋolo te kara ɔ baala wose ya te Wurubuarɛ baake te ɔ kaa lee Kristo di na, ŋon mo waa kyaa mena. ¹⁹ Nawolo nyi n kara n baala wose o, n te kare ya o, keŋ bee hia ya. Kpene keŋ ne hia yena nyi walaŋ kamase waa di Wurubuarɛ mmaraase ŋan doɔ.

²⁰ Kaboena nyi walaŋ kamase waa kyaa ɔ kekyaabii keŋ man ɔ kyaa pete Wurubuarɛ be baake e ne. ²¹ Nyi akpaa n yeɛ gbenji e pete Wurubuarɛ baake neŋ na, na yeli ke takaa neŋ ya. Mɔna akpaa nyi n ke tale nyin gbɛ, keŋ n ka mo lese n wose lee gbenjiri keŋ man na, yela n sia keyɛ. ²² Nawolo nyi walaŋ ŋon ɔ yeɛ gbenji e pete Wurubuarɛ be baake e ne, ɔ ta bese gyooro bu Kristo man. Mena mo te walaŋ ŋon ɔ ba lee gbenjiri man pete Kristo be baake e na, ɔ ta bese Kristo gbenji. ²³ Wurubuarɛ lee ŋon bo na koya don, mena doɔ ɛ na mo ɛ wose bese balan gbenja ya. ²⁴ Me tebia, mena keŋ walaŋ kamase doo pete Wurubuarɛ be baake e ne, kaboena nyi waa kyaa mena fa Wurubuarɛ.

²⁵ Dayarase doɔ, ma te lee ta mmaraa daale lee de Gbenjyoo Yesu gyan fa wɔ ya. Mɔna mee kolosi bo fa wɔ lee maŋ gbagba me nyansa man, ŋgba walaŋ ŋon de Gbenjyoo Wurubuarɛ be wii me waraŋase, te ɔ be yeli ɛ ne lee maŋ di ne.

²⁶ Mo lee gyeŋ wee kei teɛle nombia kedoo doɔ ne, kpene keŋ mɛɛ gyuen yena nyi walaŋ kamase waa kyaa ɔ kekyaabii. ²⁷ Akpaa n te yale na, na beɛ yale keŋ ya. Te akpaa n te yala ta ya na, na gyae yale gbɛ ya.

²⁸ Mɔna akpaa nyi n yale na, ka te yeɛ dukum ke ya. Te akpaa alebu mo de yale na, ka te yeɛ dukum ke ya. Mɔna baŋ boɔ yale ne, baa naa diyem ba kekyaa man. Mena doɔ te mɛɛ gyae maa lese ŋon lee ke man.

²⁹ Me tebia, kpene keŋ mɛɛ gyae maa yako ŋon yena nyiaa, doɔ gyae deɛ kyaa teɛle kei doɔ kyare ya, mena doɔ lee gyeŋ ne gyuu ne, emɛɛ baŋ ɛ be yale na, ɛ kyaa

ngba ε te yala ta ya na. ³⁰ Balan̄ ban̄ bee di walaṅsa ne, baa kyaa ngba balan̄ ban̄ ɔɔ ne di walaṅsa ya ne. Balan̄ ban̄ bee di gyon̄ ne, baa kyaa ngba balan̄ ban̄ ɔɔ ne di gyon̄ ya ne. Te balan̄ ban̄ bεε lεε abɔɔ ne, baa kyaa ngba abɔɔ ṅan bεε lεε ne te yεε be wui ya ne.

³¹ Balan̄ ban̄ ɔɔ mo be sia gyakaa tεεle kei ɔɔ abɔɔ keyε ɔɔ ne, baa kyaa ngba balan̄ ban̄ ba agyuen̄ be gyakaa tεεle kei ɔɔ abɔɔ keṅa ɔɔ ya ne. Nawolo nyi tεεle kei, na ka abɔɔ pou ne gyu ɔto baa.

³² Mεε gyae nyi nafɔ yaa lee ε kayeyεε pou man. Baale ṅon ɔ be dana alo ya na, wa agyuen̄ pou gyakaa bo de Gben̄gyoo Yesu Kristo tom keyε ɔɔ, lee mena keṅ waa yεε na ɔ nombia ka gyoo de Gben̄gyoo sia.

³³ Mɔna baale ṅon ɔ be yale ɔɔ, wa agyuen̄ gyakaa bo tεεle kei abɔɔ ɔɔ, lee mena keṅ waa yεε na ɔ nombia ka gyoo ɔ wεεle sia. ³⁴ Lee mena ɔɔ wa agyuen̄ te kpase ala. Mena mɔ te alo yaa alebu keteṅ ṅon ɔ te yala ta ya na, wa agyuen̄ gyakaa bo de Gben̄gyoo Yesu tom keyε ɔɔ. Lee mena keṅ waa mo ɔ wose pou fa de Gben̄gyoo, na ayimεε be doo ɔ man ya. Mɔna alo yalale ɔɔ, wa agyuen̄ pou gyakaa bo tεεle kei abɔɔ ɔɔ, lee mena keṅ waa yεε na ɔ nombia ka gyoo ɔ baale sia.

³⁵ Emεε gbagba ε deeli ɔɔ te mεε yako nombia keṅa, te yεε nyi mεε ɔ ṅon kolo gbεε bo ya. Mɔna mεε gyae ε ke kyaa na ε ke yεε kpene keṅ kaboena, na ε ka mo ε konɔɔ pou fa de Gben̄gyoo Yesu kekpa. ³⁶ Nyi akpaa baale ṅolo de kεε nyi, ɔ be gyae waa tale kyan̄ ɔ wose kyaa daa alebu ṅon ṅon na e be bake see nyi baa yala dɔṅa ya, te ɔ kεε nyi alebu ṅon ne ṅmεε na, ε yela waa kpeo alo ṅon bilen̄. Kei te yεε nombiikum ya. ³⁷ Mɔna walaṅ ṅon ṅon gbagba de yako ɔ konɔɔ man nyi waa tale kyan̄ ɔ wose keṅ ṅolo ta ṅere e ya, te ṅon gbagba ne tale di ɔ wose ɔɔ, te ɔ yεε wa agyuen̄ nyi ɔ be gyae waa yala alebu keteṅ ṅon ya na, ṅon mɔ te yεε ke nideli. ³⁸ Mena ɔɔ walaṅ ṅon ɔ yala alebu keteṅ ṅon na, ɔ te yεε ke nideli. Te ṅon mɔ ɔ bεε ɔ te yala alebu keteṅ ṅon ya na, ṅon mɔ ta bese yεε gbaa.

³⁹ Akpaa alo yalale baale kyaa na ɔ sia keṅ ɔ ta yerṅa ta ya na, yale mmaraa keṅ ne bake alo ṅon. Mɔna akpaa ɔ baale ṅon da yem na, gbεε doo nyi waa tale yala baale ṅon ṅon gbagba ne gyae. Mɔna waa kεε nyi baale ṅonan̄ yεε Kristo walaṅ e. ⁴⁰ Man̄ ma agyuen̄ man na, akpaa ɔ kyaa mena ɔ te yale bela ya na, waa di gyon̄ nideli kela, te ma gyen̄ mɔ nyi Wurubuarε felin̄ ṅon doo man̄ mɔ man.

Bane weenεε

8 Nεnεε mεε gyae maa kolosi fa ṅon lee bane weenεε wose man. Ke yεε ampan̄ ke nyi walaṅ kamase gyen̄ nombia, mɔna mena nombia kagyen̄ kei ne yeli walaṅ ne gyɔ ɔ konɔɔ wola ɔ wose bo, te balan̄ kegyae ne yele la Kristotena ne tale kyɔ dɔṅa na baa seṅ nideli ba kelεedi man. ² Akpaa walaṅ na gyuen̄ nyi ɔ gyen̄ nombia ne, ɔtenate ba gyen̄ kolo ya. Nawolo nyi ɔ ba gyen̄ ngba mena keṅ kaboena nyi waa gyen̄ ne ya. ³ Mɔna walaṅ ṅon ɔ ne gyae Wurubuarε na, ṅon mɔ te Wurubuarε gyen̄.

⁴ Mena ɔɔ lee bane weenεε kedi wose man ne, da gyen̄ nyi bane te yεε kolo ke tεεle kei ɔɔ ya, te da gyen̄ mɔ nyi Wurubuarε dokolon̄ kyaa la. ⁵ Doo nyi bεenen̄ na gben̄gyoona burum kyaa. Nyi akpaa bεenen̄ ban̄ balan̄ ne baake wɔ nyi be gben̄gyoona ne kyaa adido bo o, yaa be kyaa tεεle kei ɔɔ bo o ne, ⁶ daa ɔɔ Wurubuarε dokolon̄ koon̄ te de dana. ṅon yena de kya ṅon kpene kamase ba lee ɔ gyan̄, te ṅon mɔ ɔɔ te de dana nyeedon̄. Gben̄gyoo dokolon̄ koon̄ mɔ te de dana, ṅon yena Yesu Kristo. ɔ ɔɔ te Wurubuarε tεεwɔ yεε kpene kamase, te ṅon mɔ ɔɔ te de dana nyeedon̄.

⁷ Mɔna na balan̄ pou gyen̄a na mena nombii kei ya. Nawolo nyi bane nombia ta gyoo be man nideli keṅ nyi akpaa be di mena weenεε keṅa na, ne yεε wɔ nyi be te di bane weenεε. Te keṅ ba kelεedi tan̄ don̄ ɔɔ ya ne, na ne yεε wɔ nyi be ta mo ayimεε tina ba wose.

⁸ Mɔna weenεε be gyae ke tale mo daa benaa na Wurubuarε ya. Akpaa de di ṅa o, yaa de te di ṅa ya ne, ṅe bεε wɔlεε daa na Wurubuarε nsana ya.

⁹ Mɔna ε kεε ke nideli nyi gbεε keṅ ε dana nyi ε ke tale di mena weenεε ṅenan̄ ne, na bese kateesa fa walaṅ ṅon ɔ kelεedi tan̄ don̄ ne ya. ¹⁰ Akpaa walaṅ ṅon ɔ kelεedi tan̄ don̄ ya ne de naa nyi nyan̄ ṅon n gyen̄ nombia keṅa kyaa bane deni man n ne dii na, ngba n na wola e gbεε baa nyi waa ta di bane dεε weenεε?

¹¹ Mena ɔɔ n nombia kagyen̄ bein̄ gyae ke yela n ɔɔ ṅon ɔ kelεedi tan̄ don̄ ya, te Kristo ba yem lεε ɔ nyee ne, waa yo Wurubuarε gbεε man. ¹² Nyi akpaa n yεε dukum kei dinɔɔ tia n ɔɔ ṅon ɔ kelεedi tan̄ don̄ ya, te n yeli ɔ konɔɔ man nombia de yɔkɔse lee ɔ kelεedi man ne, na n te yεε dukum tia Kristo.

¹³ Mena ɔɔ akpaa nyi bane weenεε ṅan maa di, ne gyae la ke yela me ɔɔ ke yala gyoo dukum man yeyεε na, kenan̄ na mɔɔ gyae maa di ṅa korakora bela ya. Nawolo nyi mɔɔ ne gyae nyi me ɔɔ ke yala gyoo dukum man yeyεε ya.

Abɔɔ ṅan kaboena na Yesu kpilale

9 ε ne kεε man̄ ne ma te yεε Kristo kpilale e yee? Me doo ṅolo tεε? Ma te yεε walaṅ ṅon mɔɔ naa de Gben̄gyoo Yesu Kristo na me sia yee? Na ma tom keṅ mɔɔ yεε ε man ne, yele la te ε lεε de Gben̄gyoo Yesu di yee? ² Akpaa nyi baale bεε lεε man̄ do nyi me yεε Kristo kpilale e ya na, emεε ɔɔ ε te lεε man̄ do. Nawolo nyi mena keṅ ε be lεε Kristo di te ε emεε na e be yεε dokolon̄ ne, na lese la wola nyi me yεε Kristo kpilale e.

³ Nombia keṅa te mεε mo tiranɔɔ fa ban̄ bεε yako nyi ma te yεε Kristo kpilale e ya ne. ⁴ Mena ɔɔ tekaboena nyi baa fa daa weenεε na lon̄ yee? ⁵ Mena ɔɔ tekaboena nyi daa mɔ dεε yala ala ban̄ be yεε Kristotenawɔ, na baa ta sila daa ngba mena keṅ bee sila Pita na Kristo kpilala akan̄ ban̄, na de Gben̄gyoo Yesu ɔ naabia ban̄ ne yee? ⁶ Yaa daa na Banabase daagen̄ te kaboena nyi dεε yεε tom, na dεε mo kεε da wose ɔɔ?

⁷ Yoonɔɔte won̄ti ne gyuu na yoo, te ṅon gbagba ne ɔɔ ɔ wose kom? Yaa wɔɔfarale won̄ti kyaa la keṅ ɔ ne fara wɔɔ, te ɔ bee dii lee wɔɔ kenan̄ man ya? Wonem-

bia kɛɛlere wonɗi kyaa la, keŋ ɔ ne kɛɛle wonembia te ɔ bee di be naane ya?

⁸ Denibalanɗ agyuenɗ yaa me dana mee kolosi nombia keŋa yaa? Koa, Wurubuarɛ mmaraase ŋan mɔ na wolo mena. ⁹ Nawolo nyi be ŋmarasewɔ do mmaraase ŋan Wurubuarɛ ba mo fa Mosesi ne man nyiaa, "Na bake nunkyue ŋon ɔ ne yɛɛ tom wɔɔman ne ɔɔ, na ɔ be nyiŋ di weeneɛ ŋan ŋaale ya." Mena dɔɔ ɛ gyeŋ nyi nunkyue waraŋase yaa Wurubuarɛ ne wii ne? ¹⁰ Na daa te Wurubuarɛ ne yako mena nombia keŋa fa yee? Ayi, daa te be ŋmarase ŋa fa. Nawolo nyi walaŋ ŋon ɔ na boolaa wɔɔ na ŋon ɔ ne gbee weeneɛ ne, be popou loo gyakaa nyi baa nyiŋ kolo lee wɔɔ keŋ man. ¹¹ Wurubuarɛ nombia ŋan dɔɔ kolosi fa ŋon ne, ŋe yɛɛ yaa ŋgba abɔɔ ŋan dɔɔ duu ɛ man ne. Mena dɔɔ akpaa emɛɛ mɔ ɛ fa daa tɛɛle kei dɔɔ abɔɔ na, ta kela ŋon? ¹² Akpaa nyi ɛ ne kyɔ baale lee gbɛɛ kei man na, tek-aboena nyi yaa kyɔ daa kela wɔ yee? Mɔna daa ta mo mena gbɛɛ kei dɔɔ ŋere ŋon ya. De kyaŋa da wose te da seŋawɔ keŋkeŋ nombia keŋa pou man, na dɔɔ nyiŋ ɔ Kristo nombia kpaakpaa ŋan gbɛɛ ya. ¹³ Mena dɔɔ ɛ ba gyeŋ nyi balanɗ baŋ bɛɛ yɛɛ tom Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa keŋ man ne, bee nyiŋ be weeneɛ bo lee botɔɔ yee? Te na botɔɔ keŋ bee deesi fa Wurubuarɛ ne, te somra baŋ mɔ na nyiŋ be weeneɛ lee yee? ¹⁴ Mena ke te de Gbenɗgyoo mɔ yakowɔ nyiaa, balanɗ baŋ bee kolosi nombia kpaakpaa ŋan ne, kaboena nyi baa nyiŋ be weeneɛ lee nombia kpaakpaa ŋan kekolosi man.

¹⁵ Mɔna me ta mo mena gbɛɛ keŋ me dana ne, yɛɛ kolo ya. Te mɔɔ ne ŋmarase nombia keŋa fa ŋon, na ke yela ɛ ke yɛɛ mena abɔɔ keŋa fa maŋ ya. Nyi ma yem gba na dei kela nyi ŋolo ke fa maŋ kolo, keŋ gyae ketɔ maŋ gbɛɛ na mɔɔ nyiŋ gyɔ me konɔɔ wola ma wose lee tom keŋ mɛɛ yɛɛ ne man ya. ¹⁶ Mɔna gbɛɛ be doo nyi maa wola ma wose lee nombia kpaakpaa keŋa kekolosi dɔɔ ya, nawolo nyi me gyae o, ma te gyae ya o, ke yɛɛ kpene keŋ ke taŋ doo nyi maa kolosi nombia kpaakpaa ŋenanɗ. Akpaa ma te yako nombia ŋenanɗ ya na, maa laako. ¹⁷ Nyi akpaa maŋ gbagba kegyaebii man te mee kolosi nombia kpaakpaa keŋa na, maa nyiŋ kom ketɔ. Mɔna akpaa te yɛɛ maŋ gbagba kegyaebii man ya na, kenanɗ na mɛɛ yɛɛ tom keŋ de Gbenɗgyoo Yesu ba mo fa maŋ nyi kaboena nyi maa yɛɛ ne bo. ¹⁸ Wonɗ yena kom keŋ baa ɔ maŋ? Keŋ yena nyi maa yako nombia kpaakpaa ŋan fa balanɗ keŋ nyi me na lee kolo ya. Te mɔɔ gyae maa mo gbɛɛ keŋ me dana nombia kpaakpaa keŋa keyako man ne, mo gyae kolo fa ma wose ya.

¹⁹ Doo nyi me kyae ma wose dɔɔ keŋ ma te yɛɛ ŋolo gbenɗi e koranɗ ya ne, me ta mo ma wose besena gbenɗi fa balanɗ pou, na maa nyiŋ yela be man balanɗ burum kekoŋ Kristo gyaŋ. ²⁰ Akpaa me gyu Gyudatena gyaŋ na, mɛɛ yɛɛ ma wose ŋgba Gyuda baale ne, na maa nyiŋ yela be man balanɗ burum kekoŋ Kristo gyaŋ. Te akpaa me gyu balanɗ baŋ be doo Mosesi mmaraa keŋ tɛɛ na, mɛɛ yɛɛ ma wose ŋgba walaŋ ŋon ɔ doo mmaraa keŋ tɛɛ ne, mɔna mɔɔ doo ke tɛɛ ya. Mɛɛ yɛɛ mena na maa nyiŋ yela be man balanɗ burum kekoŋ Kristo gyaŋ.

²¹ Mena mɔ te akpaa me gyu balanɗ baŋ bɔɔ doo Gyudatena mmaraa keŋ tɛɛ ya ne gyaŋ na, mɛɛ yɛɛ ma wose ŋgba walaŋ ŋon ɔ be doo mmaraa kenanɗ tɛɛ ya ne. Mɔna ma te yɛɛ walaŋ ŋon mɔɔ doo Wurubuarɛ mmaraa tɛɛ ya. Me doo Kristo mmaraa tɛɛ. Mɛɛ yɛɛ mena na maa nyiŋ yela be man balanɗ burum baŋ bɔɔ doo mmaraa kenanɗ tɛɛ ya ne kekoŋ Kristo gyaŋ. ²² Akpaa me lii balanɗ baŋ ba keɛɛdi taŋ doŋ ya ne gyaŋ na, mɛɛ yɛɛ ma wose ŋgba baŋ ne, na maa nyiŋ yela be man balanɗ burum kekoŋ Kristo gyaŋ. Me ta mo ma wose yɛɛ kpene kamase fa balanɗ pou, na maa yɛɛ mena keŋ maa tale ne, na maa nyiŋ yela be man balanɗ burum kekoŋ Kristo gyaŋ. ²³ Wurubuarɛ nombia kpaakpaa ŋan dɔɔ te mɛɛ yɛɛ keŋa pou, na maŋ mɔ keŋ nyiŋ abɔɔ kpaakpaa ŋan gyae ka lee ŋe man koŋ ne.

²⁴ ɛ ba gyeŋ nyi balanɗ burum ne yeu baa lee yele na, be popou ne yeu mɔna walaŋ dokolonɗ ne lee na yele yee? Mena dɔɔ emɛɛ mɔ ɛ kyaŋ ɛ wose na ɛ ke yeu nideli, na ɛ ke nyiŋ yele keyeu keŋ man. ²⁵ Walaŋ kamase ŋon ɔ ne desina ɔ wose fa keyeu na, ɔ ne di keyeu mmaraase ŋan pou dɔɔ. ɔ ne yɛɛ keŋa pou bo fa yele keŋ be gyae ke kyare ya ne. Mɔna daa ne yɛɛ Kristo tom keŋ dɛɛ mo nyiŋ yele keŋ gyae ke doo kekpaakekpa ne bo. ²⁶ Mena dɔɔ mɔɔ ne yeu ŋgba walaŋ ŋon ɔ ba gyeŋ keŋ dɔɔ te ɔ ne yeu ne ya, te mɔɔ ne yoo mɔ ŋgba walaŋ ŋon ɔ ne funjii wa akɔta do felii man yakaa yakaa ne ya. ²⁷ Mɔna maŋ dɔɔ mɛɛ naase ma wose diyem, te mɛɛ yɛɛ ke ŋgba me gbenɗi ne. Na wee daale dekoŋ nyi ma kekolosi Kristo nombia ŋan fa balanɗ taŋ wɔle ne, na bɔɔ lese maŋ see yenaŋ keŋ mɔɔ nyiŋ yele ya.

ɛ na kasee Gyudatena dinɔɔ ya

10 Me tebia, mɛɛ gyae ɛ ke tɔɔse kpene keŋ be tunɗ de naanaɔ baŋ bɔɔ sila Mosesi ne. Wurubuarɛ moo ɔ debuŋta wuu wɔ, te ɔ yela ba gyoowɔ epo yayam keŋ man lee. ² Wurubuarɛ ka mo ɔ debuŋta keŋ wuu wɔ, na ɔ ke yela be ka gyoo epo yayam keŋ man lee ne, nawolo baa nyi be ɔɔ wɔ Wurubuarɛ loŋ baa te ba bese Mosesi silala. ³ Be popou dii weeneɛ ŋan ba lee Wurubuarɛ gyaŋ kaa yala ne, ⁴ te be popou nyɔɔ loŋ keŋ Wurubuarɛ be yeli kɔɔ lee boe keŋ man ne. Mena boe kenanɗ yena Kristo gbagba, ŋon na ɔ kpue na wɔ ba keta man ne. ⁵ Mɔna be man balanɗ burum nombia ta gyoo Wurubuarɛ sia ya, mena dɔɔ ba yekeewɔ leki depampaa dinaa keŋ man.

⁶ Be nombia keŋa pou yɛɛ kpene keŋ dɛɛ kɛɛ na dɛɛ kasee, na dɔɔ yɛɛ nombiakumɛɛ ŋgba baŋ ne ya. ⁷ ɛ na som beeneŋ ŋgba mena keŋ be man baale be yɛɛ ne ya. Wurubuarɛ nombia aŋmaraseŋ see yakowɔ nyiaa, "Balanɗ baŋ tisiwɔ kyakee na bee dii na bɛɛ nyɔɔ, te ba korowɔ bɛɛ yɛɛ nombia nkaranɗkaraŋ." ⁸ Mena dɔɔ ɛ na yɛɛ kafonɗ ŋgba mena keŋ bɔɔ yɛɛ kafonɗ nombia, te be man balanɗ kakponɗe saobatooro (23,000) ba yem wee dokolonɗ ne ya. ⁹ Tekaboena nyi dɛɛ teese Wurubuarɛ nɔɔman, ŋgba mena keŋ be man baale be yɛɛ te ɔ be yeli doma be kaa koe wɔ ne ya. ¹⁰ Tekaboena nyi dɛɛ toronɗ ŋgba mena keŋ be man baale ba toronɗ, te Wu-

rubuare be yeli ɔ kpilale njon ɔ na koe balan ne be kaa koe wɔ ne ya.

¹¹ Mena nombia kenja pou kɔjae be dɔɔ na balan ka mo kasee kolo. Te be nmarase na bo see na baa mo faree daa, nawolo nyi de kyaa debarj kenj tɛele kei ne gyu ɔ ɔto ne man. ¹² Mena dɔɔ nyanj walanj njon ne yɛe nenj nyi n senjɛ kenkenj ne, kɛɛ n wose nideli kenj nyi n ba lee yala ya. ¹³ Kekɛɛsekɛɛ daale te kɔja ta ɛ dɔɔ, kenj nyi ke dinɔɔ te kɔja ta njolo dɔɔ see ya. Mɔna Wurubuare ne di ɔ nombia dɔɔ, mena dɔɔ ɔ be gyae waa yela kekɛɛsekɛɛ kenj kela njon ne kekɔɔj ɛ dɔɔ ya. Te akpaa nyi kekɛɛsekɛɛ de kɔj ɛ dɔɔ na, waa wola njon gbɛɛ kenj ɛ ka mo senj kenkenj na ɛ ke tale di ke dɔɔ.

¹⁴ Mena dɔɔ me gyoona kpaakpaa, ɛ lese ɛ wose lee bɛɛnenj ɔsom man. ¹⁵ Mee kolosi baa fa ɛmɛɛ nyansatena. ɛmɛɛ gbagba ɛ gyoo me nombia njan man na ɛ ke kɛɛ kpene kenj mee yako ne. ¹⁶ Debarj kenj dee di de Gbenjgyoo weenɛɛ njan ɔ kpa dee di na dɛɛ mo tɔɔse e ne, leenɔɔ kenj dɛɛ sola Wurubuare wosefɛrenj gyakaa ke dɔɔ pɛte dɛɛ nyɔɔ lee ke man ne, nawolo baa nyi daa na Kristo te yɛɛ dokolonj lee ɔ fatabo kenj dɔɔ. Mena mɔ te bodobodo kenj dɛɛ kpɛlɛɛ fa dɔɔja ne, nawolo baa nyi daa na Kristo te yɛɛ dokolonj lee ɔ wose-naane man. ¹⁷ Bodobodo dokolonj te dɛɛ mo kpala fa dɔɔja, mena dɔɔ daa balan burum banj pou ta bese walanj dokolonj. Nawolo nyi bodobodo dokolonj kenanj te de popou diiwɔ.

¹⁸ ɛ mo kɛɛ Iseraetena. Balanj banj bee di weenɛɛ njan bɔɔ mo deesi fa Wurubuare ne, banj na Wurubuare na bese na walanj dokolonj. ¹⁹ Mena dɔɔ sena yaa me nombia kenja na wolo baa? Bane yɛɛ kolo ke, yaa weenɛɛ njan bɛɛ mo deesi fa bane ne yena kolo? ²⁰ Koa, kpene kenj mee wolo yena nyiaa, weenɛɛ njan bane somra na mo deesi fa banɛɛ ne, te yɛɛ nyi Wurubuare te bɛɛ mo deesi fa ya. Felinjumɛɛ te bee deesi fa, mena dɔɔ mɔɔ ne gyae nyi ɛmɛɛ na felinjumɛɛ ke yɛɛ dokolonj ya. ²¹ ɛ be gyae ɛ ke tale mo de Gbenjgyoo Kristo leenɔɔ nyɔɔ, na ɛ ka bese mo felinjumɛɛ mɔ leenɔɔ nyɔɔ ya. Te be gyae ke de nyi ɛ ke di de Gbenjgyoo Kristo nyefale man, na ɛ ka bese ke di felinjumɛɛ mɔ nyefale man ya.

²² Dɛɛ gyae baa nyi de Gbenjgyoo Wurubuare ka gyenj banj? Yaa dɛɛ kɛɛ da wose baa nyi de dana donj kela ɛ?

²³ "Gbɛɛ doo nyi dɛɛ yɛɛ kpene kamase" mɔna na nje popou danaana tɔɔɔɔ ya. "Gbɛɛ doo nyi dɛɛ yɛɛ kpene kamase" mɔna na nje popou ne gyae la ke yela dɛɛ bee ya. ²⁴ Njolo na gyae njon gbagba wui deeli ya, mɔna waa gyae ɔ tebia wui deeli bo.

²⁵ Naane kamase kenj bɛɛ kɔɔ kebu man ne ɛ ke tale lɛɛ di, mɔna na bɔɔɔse naane kenj dalee na ke yela njolo konɔɔ man nombia ke yɔɔɔɔ e ya. ²⁶ Nawolo nyi Wurubuare nombia anmarasenj see ne yako nyiaa "Tɛele kei na kpene kamase kenj doo ke man ne pou, yɛɛ de Gbenjgyoo Wurubuare wui."

²⁷ Akpaa walanj njon ɔ te yɛɛ Kristo baale e ya de baake njon nyi ɛ kaa di, te ke yɛɛ kenj ɛ ke di na, ɛ gyu ke di mɔna ɛ na bɔɔɔse weenɛɛ njan dalee na njolo konɔɔ man nombia ke yɔɔɔɔ e ya. ²⁸ Mɔna akpaa njolo de yako njon nyi, "Weenɛɛ kenja yɛɛ bane dɛɛ weenɛɛ na

na," lee walanj njon ɔ be yako njon ne, na balan akan banj konɔɔ man nombia dɔɔ ɛ na di na ya. ²⁹ Na ɛmɛɛ gbagba konɔɔ man nombia dɔɔ ya, mɔna walanj njon ɔ be yako njon ne konɔɔ man nombia dɔɔ. Nawolo nyi njolo konɔɔ man nombia be gyae ke tale ɔ manj gbɛɛ, nyi me na yɛɛ kpene kenj me dana gbɛɛ nyi maa yɛɛ ne ya. ³⁰ Mɔna akpaa me fane fa Wurubuare karanj te me di weenɛɛ kenja na, wonj dɔɔ te njolo waa bu manj fɔɔ lee weenɛɛ kenja kedi dɔɔ?

³¹ Mena dɔɔ kpene kamase kenj ɛ ne dii yaa ɛ ne nyɔɔ, yaa kpene kamase kenj ɛ ne yɛɛ na, ɛ yɛɛ nje popou mo lese Wurubuare yele. ³² ɛ na yeli ɛ nombia ayɛɛsa ke ɔ Gyuda baale, yaa Giriki baale yaa Kristo walanj kamase gbɛɛ ya. ³³ Mena mɔ te mee yɛɛ kakyenj maa yɛɛ kpene kamase, na ka gyoo walanj kamase sia lee gbɛɛ kamase man. Nawolo nyi mɔɔ ne gyae manj gbagba me deeli ya, mɔna balan pou deeli te mee gyae, na de Gbenjgyoo Yesu Kristo ke nyinj lɛɛ ba nyee.

Mena kenj kaboena nyi ala baa yɛɛ Wurubuare ɔsom man

11 ɛ kasee me dinɔɔ ngba mena kenj manj mɔ ne kasee Kristo dinɔɔ ne. ² Mee kelɛɛ njon ngba mena kenj ɛ ne tɔɔse manj ɛ nombia pou man, te ɛ dana me nombia njan mɔɔ wola njon man nideli ne. ³ Mɔna mee gyae ɛ ka gyenj nyi baale kamase nyee yɛna Kristo, te alo mɔ nyee yena ɔ baale te Kristo mɔ nyee yena Wurubuare. ⁴ Mena dɔɔ baale kamase njon ɔ ne fane yaa ɔ ne kolosi Wurubuare nombia balan man, te ɔ mo kolo wu ɔ nyee na ɔ ta do ɔ nyee desɛn. ⁵ Mena mɔ te alo kamase njon ɔ ne fane yaa ɔ ne kolosi Wurubuare nombia balan man, te ɔ ta mo kolo wu ɔ nyee ya na ɔ ta do ɔ nyee desɛn. Na yɛɛ yaa ngba ɔ gbee ɔ nyee baa ne. ⁶ Nyi akpaa alo bɛɛ gyae nyi waa mo kolo wu ɔ nyee ya na, kenanj na kaboena nyi waa tisi ɔ nyee. Te akpaa desɛn dana alo njon nyi waa tisi ɔ nyee yaa ɔ be tale gbee ɔ nyee ya ne, kenanj na kaboena nyi waa mo kolo wu ɔ nyee. ⁷ Tekaboena nyi baale waa mo kolo wu ɔ nyee ya, nawolo nyi Wurubuare yɛɛ baale bo njon gbagba dinɔɔ man na waa mo lese njon Wurubuare gyoorobiiri wola. Mɔna alo dɔɔ ɔ na lese baale gyoorobiiri bo wola. ⁸ Nawolo nyi na baale te Wurubuare lesewɔ lee alo man ya, mɔna alo te ɔ lesewɔ lee baale man. ⁹ Na alo dɔɔ te Wurubuare yɛɛ baale ya, mɔna baale dɔɔ te Wurubuare yɛɛ alo. ¹⁰ Nombia kenja na Wurubuare kpilala banj mɔ dɔɔ ne, kaboena nyi alo waa mo kolo wu ɔ nyee na ka wola nyi ɔ doe ɔ baale tɛɛ.

¹¹ De Gbenjgyoo Yesu siaman na alo be kyaa ɔ wose dɔɔ ya, te baale mɔ be kyaa ɔ wose dɔɔ ya. Be popou kyaa bo fa dɔɔja. ¹² Nawolo nyi ngba mena kenj alo ba lee baale man ne, mena mɔ te alo na lolana baale. Te kpene kamase mɔ na lee bo Wurubuare gyanj. ¹³ ɛmɛɛ gbagba ɛ gyoo nombia kenja man kɛɛ. Dei nyi alo waa fane fa Wurubuare kenj nyi ɔ na mo kolo wu ɔ nyee yee? ¹⁴ Daa gbagba de nombia ayɛɛsa bɛɛ wola daa nyi akpaa baale de tina ɔ nyeenyɔɔse yela te da gyoo kusuu na, ke yɛɛ desɛn ke yee? ¹⁵ Mɔna akpaa alo dana nyeenyɔɔse burum na, ne yeli ɔ ne yɛɛ kyeo. Nawolo

nyi Wurubuare faa e nyeenyokose dokolo bo nyi nje dee wu ɔ nyee. ¹⁶ Akpaa nolo ne gyae waa lee nombia kenja anjmaaren na, daa na Kristotena akanj ban pou nombia ayeesa bee wolo nyi dee lee nombia kenja anjmaaren ya.

De Gbenjyoo weenɛ njan ɔ kpa dee di na dee mo tokse e ne

¹⁷ Nɛnɛ lee nombia njan mee gyae maa kolosi fa njon debokeiman ne dok, dok ne kelee njon ya. Nawolo nyi e gyanee e ka som na, bee mo kolo kpaakpaa kɔn ya. Na bese walee abok bo kpu. ¹⁸ Nombii gyanjgate yena nyi, mee nyii nyi emee Kristotena dikpii kenj de gyanee na e ne kpase kpookpoo, te mee lee nombia kenja njaale di. ¹⁹ Nawolo nyi kaboena nyi kekpase kpookpoo kei dee kɔn e man, na ke nyin lese ban be gbɛnɛnɛ tenɛ Wurubuare siaman ne wola. ²⁰ E kyaa gyanee e ke di na, te yee de Gbenjyoo weenɛ te e ne dii ya. ²¹ Nawolo nyi e gyanee e ke di ne, walanj kamase ne di ɔ wui weenɛ bo kenj e bee kyaa daa dok ya. Tanam na ko baale, te baale dok ne dii baa deese. ²² E ne yako baa nyi emee gbagba be dana akpanalanse njan man e ke di na e ke nyok yee? Yaa e ne gyae e ke fulu Kristotena dikpii kenj, na e ka do balan ban dok dana kolo ya ne deser? Wonj nombia yaa e ne gyae maa yako njon baa? E ne gyae nyi maa kelee njon? Koa, kenja man dok dok gyae maa kelee njon ya.

²³ Nawolo nyi kpene kenj dok kasee lee de Gbenjyoo Yesu gyan ne, kenj yaa man dok moow dok mee wola njon ne. Nelim kenj baa lese de Gbenjyoo Yesu fa ne ɔ moo bodobodo, ²⁴ te ɔ kefane fa Wurubuare karanj tanj ne ɔ kerɛe ke te ɔ yakow nyiaa, "Kei yena ma wosenaane kenj Wurubuare ba mo fa njon ne. E kyaa yee kei na e ka mo tokse manj." ²⁵ Mena dok te be ke di weenɛ njan tanj ne, ɔ moo leenok na solonj kenj te ɔ yakow nyiaa, "Kei yena me fatabo kenj Wurubuare ba mo yee nokkebakese wale. E kyaa yee kei debanj kamase kenj e ke nyok ke ne, na e ka mo tokse manj." ²⁶ Kei nawolo nyi debanj kamase kenj e ke di bodobodo kei na e ke nyok lee leenok kei man na, e ne di de Gbenjyoo yenj kenj adanse baa kelii wee kenj waa bese kɔn.

²⁷ Mena dok walanj kamase njon ɔ ta mo gbɛe kpaakpaa di bodobodo kei, na waa nyok lee de Gbenjyoo leenok kei man ya ne, na ɔtenate te yee dukum baa. Nawolo nyi ɔ te bu de Gbenjyoo wosenaane na ɔ fatabo kenj ya. ²⁸ Mena dok kaboena nyi walanj kamase waa gyoo ɔ wose man nideli, pena waa di bodobodo kei na waa nyok lee de Gbenjyoo leenok kei man. ²⁹ Nawolo nyi walanj kamase njon ɔ dii te ɔ nyok, te ɔ te lee do nyi de Gbenjyoo Yesu wosenaane na ɔ fatabo kenja ya ne, na ɔtenate falaa ɔ wose baa. ³⁰ Lee mena dok te e man balan burum baale wose yokow, te baale dok gyoo kawee te baale dok yekeew ne. ³¹ Mena nyi akpaa da gyoo da wose man nideli pete de di de Gbenjyoo weenɛ njan na, Wurubuare be gyae waa bu daa dok ya. ³² Akpaa de Gbenjyoo de bu daa dok na ɔ ne wɔn da denjele bo, na dok nyin walee daa kpu na teele kei dok balan akanj ban ya.

³³ Mena dok me tebia, akpaa e kɔn kaa gyanee e ke di na e kyaa daa dok. ³⁴ Mena akpaa nyi tanam na ko nolo na waa di lee ɔ dee pena waa kɔn, na e kɔn kaa gyanee na dok nyin bu nolo dok ya. Nyi akpaa me kɔn na, maa kaa wola njon nombia akanj njan man kpu.

Wurubuare felin abok anefan

12 Me tebia, dok ne gyae e ke kyaa kenj nyi e ba gyan kolo lee Wurubuare felin abok anefan njan wose man ya. ² E gyan nyi debanj kenj e doo wase man kenj e te lee ta Wurubuare di ya ne, e yela ba beo njon gyu beɛnɛnɛ gyan. Beɛnɛnɛ kew dok bee fa nyeedon ya. ³ Mena dok mee gyae e ka gyan nyi walanj njon Wurubuare felin doo ɔ man ne, ɔ be gyae waa tale yako mmusuo nombia gyakaa Yesu dok ya. Te nolo dok be kyaa waa tale yako nyi Yesu yena ɔ Gbenjyoo, kenj nyi Wurubuare felin be doo ɔtenate man ya.

⁴ Wurubuare felin njon abok anefan kyaa kpookpoo, dok nje popou lee Wurubuare felin dokolonj njanj gyan. ⁵ Wurubuare ɔsom tomse kpookpoo kyaa, dok de Gbenjyoo dokolonj njanj yaa dee yee fa. ⁶ Tomse kpookpoo dok kyaa, dok Wurubuare dokolonj njanj ne faa na ɔ balan donj te bee mo yee nje popou.

⁷ Wurubuare felin njon ne faa na Kristo walanj kamase donj daale dinok, na waa mo yee tom Kristotena dikpii kenj man na ke de fa be popou. ⁸ Wurubuare felin njanj ne fa nolo nyansa kenj waa mo kolosi nombia, te ɔ ne fa nolo dok nombia kagyan. ⁹ Mena Wurubuare felin dokolonj njanj ne yele la nolo Wurubuare kelee di ne yee donj, te ɔ ne fa nolo dok donj kenj waa mo ky kawee. ¹⁰ Wurubuare felin njanj ne faa na nolo donj kenj waa mo yee gyakolonj nombia, te ɔ ne fa nolo dok donj kenj waa mo kolosi Wurubuare nombia. Njon ne yele la nolo ne tale gyan nyi nombii daale lee Wurubuare gyan yaa ke ta lee Wurubuare gyan ya. Njon ne faa na nolo deise kpookpoo kekolosi, te njon ke ne faa na nolo dok deise kpookpoo man kalese. ¹¹ Mena abok kenja pou yee Wurubuare felin dokolonj njanj tom ke, te ɔ ne fa walanj kamase lee njon felin njanj gbagba kegyaebii man.

¹² Deniwalanj wose yee dokolonj, dok ke dana yenaase kpookpoo burum. Doo nyi ke dana yenaase kpookpoo burum koranj ne, nje popou ne bom la yee deniwalanj wosenaane dokolonj. Mena ke te Kristo dok doo. ¹³ Daa Kristotena pou na Gyudatena na Girikiten na gbenja na ban be kyaa ba wose dok ne pou, Wurubuare felin dokolonj njanj te ba moow dok de popou Wurubuare lonj. Njon moona daa bom te de popou bese Kristo wosenaane dokolonj kenj. Kenj de nyinja felin dokolonj njanj, te ɔ ne yee tom de popou man.

¹⁴ Na yenanj dokolonj ne yee na deniwalanj wose kenj pou ya, dok yenaase kpookpoo njan pou bom la yee wosenaane dokolonj. ¹⁵ Akpaa nae de yako nyi, "Ma te yee nyinmaa ya mena dok dok kpu wosenaane kenj man ya na," kei gyae ke tale lese nae kenj lee wosenaane kenja man? ¹⁶ Te akpaa denjele de yako nyi, "Na manj yena sibii ya mena dok dok kpu wosenaane kenj man ya na," kenj nawolo baa nyi dok kpu wosenaane

kenj man yee? Kei gyae ke tale lese denjele kenaj lee wosenaane man? ¹⁷ Nyi akpaa wosenaane kenj pou denj yee sibii ke na, sena te wosenaane kenj gyae ke yee na ke nyii kolo? Te akpaa wosenaane kenj pou denj yee denjele ke na, sena te wosenaane kenj gyae ke yee na ke wɔɔ nyii? ¹⁸ Mɔ n kɛɛ na, Wurubuarɛ moo wosenaane kpookpoo njan pou bo bom yee wosenaane dokolonj, lee njon gbagba kegyaebii man. ¹⁹ Nyi wosenaane yenaase kpookpoo njan pou denj yee wosenaane yenaaj dokolonj na, nafɔ ke gyae ke yee gyakolonj. ²⁰ Mɔ na ngba mena kenj ke doo nɛ, wosenaane yenaase njan pou boe mɔna wosenaane kenj pou yee dokolonj.

²¹ Sibii be gyae ke tale yako nyinjmaa nyi, "N be dana tɔɔɔ fa man ja," te nyee mɔ be gyae ke tale yako nae nyi, "N be dana tɔɔɔ fa man ja." ²² Mɔna wosenaane yenaase njan dɛɛ kɛɛ nyi nje tanj donj ya nɛ, nyi njɔɔ doo wosenaane man ya nɛ nafɔ wosenaane be gyae ke tale yee kolo ya. ²³ Te wosenaane yenaaj kenj de bee bu ke ya nɛ, kenj gba te dɛɛ ko da wose na ke. Wosenaane yenaaj kenj daa ne kɛɛ nyi ke bee hia nideli ya nɛ, kenj gba te dɛɛ kɛɛ ke dɔɔ nideli. ²⁴ Da wosenaane yenaase njan dɛɛ kɛɛ nyi nje dana kyeo nɛ, be doo nyi dɛɛ kɛɛ nje dɔɔ mena ya. Mɔna Wurubuarɛ ta mo wosenaane yenaase njan pou towaa, te ɔ moo obuo fa njan nafɔ njɔɔ tanj obuo ya nɛ. ²⁵ ɔ yee ke mena na kekpase be nyinj doo wosenaane yenaase kpookpoo njan man ya, mɔna wosenaane yenaaj kamase dɛɛ kɛɛ ke dɔɔ dɔɔ nideli. ²⁶ Akpaa de kɔɔ nyi wosenaane yenaaj daale ne naa diyem na, akanj njan pou mɔ ne naa diyem kpu na ke. Mɔna akpaa de kɔɔ nyi wosenaane yenaaj daale de nyinj yele na, ne yee yenaase akanj njan mɔ pou gyonj.

²⁷ Nɛnɛɛ ɛ popou bom la yee Kristo wosenaane kenj, te ɛ man walaaj kamase yee ɔ yenaaj daale ke. ²⁸ Kristotena dikpii kenj man nɛ, Wurubuarɛ ta see dibiasɛ njaale. Gyanjba nyibanj yena Kristo kpilala banj. Banj be gyakaa balate yena Wurubuarɛ akpenjkenjgyɔɔra, te banj be gyakaa batoorote yena banj bɛɛ wola Wurubuarɛ nombia njan nɛ. Baale mɔ yena banj bɛɛ yee gyakolonj nombia, te baale mɔ yena banj bɛɛ kyɔ kaweesɛ, te baale mɔ yena banj bɛɛ kyɔ be tebia. Baale mɔ yena siamantena banj bɛɛ kɛɛ nyi nombia njan pou bɛɛ yee nɛ ne gyu nideli. Te akanj banj yena banj bee kolosi deise kpookpoo nɛ. ²⁹ N kɛɛ na, na be popou yena Kristo kpilala ya. Na be popou yena Wurubuarɛ akpenjkenjgyɔɔra ya. Na be popou yena wolala ya. Na be popou ne yee na gyakolonj nombia ya. ³⁰ Na be popou ne kyɔɔna kaweesɛ ya. Na be popou ne kolosina deise kpookpoo ya. Na be popou mɔ na lesena deise kpookpoo man ya. ³¹ Mɔna ɛ yela ɛ sia keyase Wurubuarɛ abɔɔ anefanjin dinaana njan nja kela kenja ne dɔɔ. Nɛnɛɛ maa wola njon nombia kpaakpaa njan nja kela kenja nɛ pou.

Kegyae

13 Nyi akpaa mɛɛ tale kolosi deise wɔɔɔ kpookpoo yaa Wurubuarɛ kpilala dei, te balanj kegyae be doo me man ya na, kenaj na ma kekolosi pou yee ngba dowuro yaa kpaakpaase njan njɛɛ yee yeesa yakaa

bo nɛ. ² Akpaa me yee Wurubuarɛ dekenjkenjgyɔɔra e, te maa tale naa Wurubuarɛ nombia aweesɛn njan na maa yako, te ma gyej nombia pou te me dana kelɛɛdi kpaakpaate kenj maa tale mo kulii bulase, te balanj kegyae be doo me man ya na me yee yakaa. ³ Mena mɔ te akpaa ma mo abɔɔ njan pou me dana nɛ fa aye-matena, te ma mo ma wosenaane fa nyi baa too, te balanj kegyae be doo me man ya na njan pou mɔɔ yee nɛ yee yakaa.

⁴ Nyi n ne gyae walaaj na n ne nyinj konɔɔ fa e, te n ne wii ɔ waranjase mɔ. ɔ kolo bɛɛ bere n sia ya te n bɛɛ wola n wose ya, te n bɛɛ kɛɛ n wose nyi n kela e ya.

⁵ Nyi akpaa n ne gyae walaaj na, n bɛɛ yee e abɔɔ njan tekaboena nɛ ya, te n bɛɛ gyae nyi nyanj nyaagenj wui ke de na njon wui ke wɔɔɔ ya. N bɛɛ gyej banj bilɛn-bilɛn na e ya, te n bɛɛ mo ɔ nombia do n tɔɔman ya.

⁶ Nyi n ne gyae walaaj nɛ ɔ yee nombiikum na bɛɛ yee nejj gyonj ya, mɔna akpaa ɔ yee nombii kpaakpaa na ne yee nejj gyonj. ⁷ Nyi akpaa balanj kegyae doo n man nɛ, debarj kamase na n ne tale sejj kenjkenj abɔɔ pou man, te ne yeli n kelɛɛdi na sem nideli. N ne nyinj konɔɔ abɔɔ pou man, te ne yeli n ne tale sejj kenjkenj abɔɔ njan n loo gyakaa nje dɔɔ nɛ man, te n ne yee kakyen sejj kenjkenj abɔɔ pou man.

⁸ Nombia njan Wurubuarɛ akpenjkenjgyɔɔra ne kolosi see, na deise kpookpoo kekolosi na nombia kagyen pou gyae ke gyu ɔto. Mɔna balanj kegyae dɔɔ kɔɔ tanj ɔto ya. ⁹ De nombia kagyen na donj kenj Wurubuarɛ ba mo fa daa te dɛɛ tale kolosi ɔ nombia nɛ yee yaale yaale. ¹⁰ Mɔna akpaa nyi kpene kenj ke yee debilinj nɛ de kɔɔ na, njan nje yee yaale yaale nɛ gyae ke njaalaa. ¹¹ Debarj kenj me yee bu e na mee kolosi bo ngba biikyaabii nɛ, te mee gyuenj mɔ ngba biikyaabii nɛ, te me yee ma kpene kamase mɔ bo ngba biikyaabii nɛ. Mɔna me ka bee kei nɛ, me te tina biatɛɛ nombia njan pou yela.

¹² Wurubuarɛ nombia njan dɛɛ naa debokeiman nɛ, dɔɔ ne naa nja nideli ya. Nje yee fulaa de siaman ngba mena kenj n ne kɛɛ kolo diiku bene man te n bɛɛ naa ke nideli ya. Mɔna debarj daale gyae kelii kenj dɛɛ naa de Gbenjgyoo Wurubuarɛ na de sia fonɛɛ, na waa yela dɛɛ gyej ɔ nombia njan man nideli. Debarj kei mɔ nɛ me nombia kagyen yee kyomii nɛ, mɔna debarj daale gyae kelii na, maa gyej nombia nideli ngba mena kenj Wurubuarɛ gyej manj nideli nɛ.

¹³ Abɔɔ kenja pou man nɛ nombia atooro kyaa la kenj njɔɔ tanj ɔto ya. Njan yena kelɛɛdi na lookegyakaa na kegyae. Mɔna nje popou man na, kegyae yena nja nyee.

Pɔɔɔ kabese kolosi lee Wurubuarɛ felinj abɔɔ anefanjin njan wose man

14 ɛ yee kakyen na ɛ ke gyae dɔɔna, na ɛ ke yase ɛ sia gyae Wurubuarɛ felinj abɔɔ anefanjin njan gbɛɛ. Tuturu na, ɛ yase ɛ sia gyae kenj Wurubuarɛ waa ta ɛ dɔɔ kolosi nɛ gbɛɛ. ² Nawolo nyi walaaj njon ɔ ne kolosi deise wɔɔɔ kpookpoo nɛ, ɔ bɛɛ kolosi fa denibalanj ya mɔna ɔ ne kolosi bo fa Wurubuarɛ. N kɛɛ na njolo bee nyii ɔ nombia njan man ya, nawolo nyi Wurubuarɛ felinj njon ne tɛɛ la ɔ dɔɔ kolosi nombia aweesɛn njan njan.

³ Mɔna walaŋ ŋon Wurubuare ne tɛɛ ɔ ɔɔ kolosi ne, ɔ nombia ŋan na do balan doŋ na kakyen te ne yeli beɛ tale kyan ba wose. ⁴ Walaŋ ŋon ɔ ne kolosi deise wɔlɛɛ kpookpoo ne, ŋon waager te nombia ŋan ɔ ne kolosi ne dana ɔɔɔ fa. Mɔna ŋon Wurubuare ne tɛɛ ɔ ɔɔ kolosi ne, ɔ nombia ŋan ɔ ne kolosi ne dana ɔɔɔ fa Kristotena dikpii ken pou.

⁵ Nafɔ ma kegyae yena nyi ε popou yaa kolosi deise wɔlɛɛ kpookpoo, mɔna ken mee gyae kela yena nyi, Wurubuare ke ta ε ɔɔ kolosi. Nawolo nyi walaŋ ŋon Wurubuare ne tɛɛ ɔ ɔɔ kolosi na, ɔ kela walaŋ ŋon ɔ ne kolosi deise kpookpoo. Gyise ŋolo kyaa botɔɔ ken ɔ ne tale lese deise wɔlɛɛ kpookpoo ŋan man, na kekɔ Kristotena dikpii ken pou, na baa bee ɔ som ken man.

⁶ Me tebia, nyi akpaa me kɔŋ ε gyan te me kolosi deise wɔlɛɛ kpookpoo na, won ɔɔɔ yaa ε ke nyin lee ŋe man? Mɔna akpaa me kaa yako ŋon nombia ŋan Wurubuare ba lese wola man, yaa nombia kagyen wose man nombia, yaa nombia ŋan Wurubuare ba mo fa man nyi me kaa yako ŋon, yaa me kaa wola ŋon nombia na, na ken ba dana ɔɔɔ fa ŋon yee? ⁷ Mena mɔ te abɔɔ ŋan nyeedoŋ be doo ŋe man ya ŋgba kereese na kabereɛ ne, akpaa be ta wola ŋa nideli ya na amɔte ne gyae la waa nyii ŋe man? ⁸ Te akpaa yoonɔɔte ŋon ta wola ɔ kabereɛ nideli ya na, sena te ŋolo waa nyii ke man na waa koro desina ɔ wose fa yoo?

⁹ Mena te doo fa emɛɛ mɔ. Akpaa ŋolo de kolosi dei wɔle kpoo daale, te ŋolo te nyii ke man ya na sena te ŋolo waa yɛɛ na waa tale nyii nombia ŋan ɔ ne yako ne man? Dekoŋ mena na, ɔ ne kolosi bo do felin man yakaa. ¹⁰ Deise kpookpoo burum kyaa tɛɛle kei ɔɔ, mɔna dei daale be kyaa ken ŋolo bee nyii ke man ya. ¹¹ Akpaa nyi mɔ ne nyii dei ken ŋolo ne kolosi ya na me yɛɛ ŋɔle e ɔ siaman, te mena mɔ te ŋon mɔ yɛɛ ŋɔle e me siaman. ¹² Mena te doo fa emɛɛ mɔ. Deban ken ε sia be yɛɛ ε ne keo Wurubuare felin abɔɔ anefan ŋan ne, ε yɛɛ kakyen keo ken gyae ke yela Kristotena dikpii ken ka bee ɔ som ken man ne.

¹³ Mena ɔɔ akpaa nyi ŋolo ne kolosi dei wɔle kpoo daale na, kaboena nyi waa fane na waa nyin tale lese ke man. ¹⁴ Nawolo nyi akpaa me fane dei kpoo man na, felin ŋon ɔ doo me man ne ne fane la, mɔna ma agyuen be doo botɔɔ ya. ¹⁵ Mena ɔɔ sena yaa maa yɛɛ? Maa mo felin ŋon ɔ doo me man ne fane, na maa mo ma agyuen mɔ fane. Maa mo felin ŋon ɔ doo me man ne kpee nɔɔnɔ, na maa mo ma agyuen mɔ kpee nɔɔnɔ. ¹⁶ Nyi ε gyanɛ ε ne fane te n mo dei daale kpoo n na lese Wurubuare yele, te walaŋ yakaa ŋolo kyaa ε man ken ɔ bee nyii n dei ken man ya na, sena te waa tale sɛɛ neŋ nyi, “Dɛɛkɔ Mena,” ken nyi ɔ te nyii kpene ken n be yako ne man ya? ¹⁷ Mberem na n fanewo nideli lese Wurubuare yele, mɔna ke tan ɔɔɔ fa n balate ŋon ya.

¹⁸ Mɛɛ fa Wurubuare karan ŋgba mɛɛ tale kolosi deise kpookpoo kela ε man walaŋ kamase ne. ¹⁹ Mɔna akpaa me kpue Kristotena dikpii ken man na, mee gyae nyi maa kolosi nyansa nombia kyomii bo mo

wola balan nombia, kela ken nyi maa kolosi nombia burum deise kpookpoo man ken ɔɔ gyae baa nyii ŋe man ya.

²⁰ Me tebia, ε na gyuen ŋgba bia ne ya. Lee dukum keyɛɛ man na, ε yɛɛ ε wose ŋgba kyokyoosebia ban ɔɔ gyeŋ dukum ya ne. Mɔna lee ε keɛ gyuen man na, ε gyuen ŋgba balan ban ɔɔ bee Wurubuare nombia man ne. ²¹ Wurubuare nombia anmarasen see ne yako nyiaa, Wurubuare kpa,

“Maa ta balan ban bee kolosi deise kpookpoo ne ɔɔ kolosi fa me balan.

Maa ta ŋɔɔ ɔɔ kolosi fa me balan.

Mɔna ken wɔle koran na,

ɔɔ gyae baa nyii me dei ya.”

²² Deise kpookpoo kekolosi te yɛɛ kpene ken Kristotena na mo gyeŋ Wurubuare doŋ ya, mɔna ban ba te lee ta Kristo di ya ne, beɛ mo ke gyene Wurubuare doŋ. Wurubuare nombia keyako see yɛɛ kpene ken ke dana ɔɔɔ fa ban ɔɔ lee Kristo di ne. Te ban ba te lee ta Kristo di ya ne ɔɔ, ka be dana ɔɔɔ fa wɔ ya.

²³ Mena ɔɔ akpaa Kristotena dikpii ken de gyanɛ te walaŋ kamase ne kolosi deise wɔlɛɛ kpookpoo, te akpaa balan wɔlɛɛ yaa ban ba te yɛɛ Kristotenawo ya ne de kɔŋ botɔɔ na, ɔɔ gyae baa yako nyi ba nyeeɛ ne wɔlɛɛ baa yee? ²⁴ Mɔna nyi akpaa Wurubuare de tɛɛ ε popou ɔɔ ɔ ne kolosi, te walaŋ yakaate yaa ŋon ɔ te yɛɛ Kristo walaŋ e ya ne de kaa gyoo ε man na, nombia ŋan ɔ ne nyii ne gyae ka lese ɔ dukum keyɛɛ debɔɔ, na ke yela waa gyeŋ nyi ɔ yɛɛ dukumyɛere e. ²⁵ Nombia ŋenan gyae ka lese ɔ konɔɔ man nombia ŋan pou weeseɛ ne debɔɔ, na waa bun som Wurubuare na waa yako nyiaa, “Aman Wurubuare kpue ε man.”

Kristotena kegyanɛ mmaraase

²⁶ Me tebia, nombia ŋan mee yako ne mee wolo baa nyi akpaa ε kɔŋ kaa gyanɛ ne, mberem na ŋolo dana nɔɔnɔ ken waa kpee na ŋolo mɔ dana kolo waa wola, yaa ŋolo mɔ dana nombii ken Wurubuare ba lese wola e. Mberem na ŋolo mɔ ne gyae waa mo deise wɔlɛɛ kpookpoo kolosi, yaa ŋolo mɔ kyaa ken waa lese dei wɔle kei man ne, kaboena nyi yaa yɛɛ ken pou na ε ka mo do Kristotena ban kakyen.

²⁷ Akpaa ε man baale baa kolosi deise wɔlɛɛ kpookpoo na, baa yɛɛ balan bala te ba boo paa na baa yɛɛ balan batooro. Mɔna kaboena nyi baa kolosi dokolon dokolon, na ŋolo mɔ ka lese ŋe man. ²⁸ Nyi akpaa ŋolo be kyaa ken waa lese nombia ŋan man ya ne, kenan na ŋon ɔ ne kolosi ŋa ne waa kyan ɔ ɔɔ wu Kristotena dikpii ken man, na waa kolosi fa Wurubuare na ŋon gbagba.

²⁹ E yela Wurubuare akpenkpengyɔɔra bala yaa batooro kekolosi, na balan akan ban ka gyoo be nombia ŋan bee kolosi ne man nideli. ³⁰ Te akpaa ŋolo kyaa te Wurubuare da lese nombia ŋaale wola e ne, ε yela walaŋ ŋon ɔ be tanɔɔɛ ɔ ne kolosi ne ke tina kekolosi yela. ³¹ Nawolo nyi ε yɛɛ mena na Wurubuare waa tale ta ε ɔɔ dokolon dokolon kolosi, na ke yela ε popou ke kasee kolo lee ke man na ka do ŋon kakyen. ³² Walaŋ

kamase ɲon Wurubuare ne tee ɔ ɔɔ kolosi ne, kaboe-na nyi waa tale kyan ɔ wose lee ɔ kekolosi keɲ man.
³³ Nawolo nyi Wurubuare te yee walaɲ ɲon ɔ ne yee abɔɔ basabasa ya, mɔna ɔ yee Wurubuare ɲon ɔ ne yee wa abɔɔ na ɲe gbɛɛ.

³⁴ ɲgba mena keɲ doo Kristotena akpiise ɲan pou man ne, kaboena nyi ala baa wu be ɔɔ. Be gyanee ɔsom man na gbɛɛ be doo nyi baa kolosi ya, mɔna kaboena nyi baa yɔkɔse ba wose ɲgba mena keɲ Mosesi mmaraa keɲ na wolo ne. ³⁵ Nyi akpaa bɛɛ gyae baa nyii nombii daale man nideli na, kaboena nyi baa bɔɔse be baala deni man. Nawolo nyi ke yee desɛɲ ke nyi alo ke yee ɔɔɔɔɔ Kristotena dɛɛgyanee man.

³⁶ Mena ɔɔ ɛ na wolo baa nyi ɛ gyan te Wurubuare nombia ɲan leewɔ kɔɲ, yaa ɛmɛɛ yaagen nyii na ɲa?

³⁷ Akpaa ɲolo ne baake ɔ wose nyi ɔ yee Wurubuare dekpenkpenygyɔɔre e, yaa ɔ ne keɛ ɔ wose nyi ɔ dana Wurubuare felin abɔɔ anefan ɲan na, kaboena waa gyan nyi me nombia ɲan mee kolosi ne pou lee Wurubuare gyan. ³⁸ Te akpaa nyi ɲolo te lee me nombia keɲa di ya ne, ɛmɛɛ mɔ ɛ na mo e yee kolo ya.

³⁹ Mena ɔɔ me tebia, ɛ yase ɛ sia na Wurubuare ke ta ɛ ɔɔ kolosi, mɔ ɛ na ɔɔ ban bee kolosi deise wɔɔɔ kprookpoo ne gbɛɛ ya. ⁴⁰ Mɔna kaboena nyi yaa yee nombia pou na ɲe gbɛɛ, ɲgba mena keɲ kaboena ne.

Kristo kefoɲ lee yeɲ man

15 Me tebia, nɛnɛɛ mɛɛ gyae maa ɔɔse ɲon nyee-don nombia ɲan mɔɔ yako ɲon te ɛ be lee di te seɲɛ ɲe man keɲkeɲ ne. ² Akpaa ɛ kyan nombia ɲan mɔɔ yako ɲon ne man keɲkeɲ na, Wurubuare waa ta ɲe ɔɔ lee ɛ nyee. Mɔna akpaa ɛ te kyan ɲa keɲkeɲ ya na ɛ keɛɛdi keɲ yee yakaa.

³ Nawolo nyi kpene keɲ de Gbenyoo Yesu ba wola maɲ te ke dana ɔɔɔ kela kpene kamase ne, keɲ yaa ma moowɔ mɛɛ wola ɲon ne. Nombia ɲenan yena nyi, De nombiakumɛɛ ɔɔ te Kristo kaa yeɲawɔ,

ɲgba mena keɲ Wurubuare nombia aɲmarasen see ɲan ne yako ne.

⁴ Be wuu e te weeya atoorote keɲ na

Wurubuare gyuuu e lee yeɲ man,
 ɲgba mena keɲ Wurubuare nombia aɲmarasen see ɲan ne yako ne.

⁵ ɔ lese ɔ wose wola Pita.

Kenaɲ wɔle na te ɔ lese ɔ wose wola ɔ kpilala kufu bala ban mɔ.

⁶ Kenaɲ wɔle ne ɔ besewɔ lese ɔ wose wola ɔ kaseela ban be yaanɔɔle kela balan ɔɲononɲ akpen anon (500) ne deban dokolon man. Be man balan burum seɛ be kyaa na be sia te baale mɔ ta yekee. ⁷ Keɲte ɔ lese ɔ wose wola Gyemisi, te ɔ besewɔ lese ɔ wose wola kpilala ban pou. ⁸ Wɔle wɔle ne, ɔ kaa lese ɔ wose wola maɲ ɔɔɔ ɲon nafaɲ ɲolo te gyakaa loo nyi maa kaa bese Kristo walaɲ ya ne.

⁹ Maɲ yena Kristo kpilala ban pou man kemaasa, te ma tekaboena gba nyi nafaɲ baa baake maɲ nyi Kristo kpilale ya. Nawolo nyi me naase Kristotena ban diyem nideli. ¹⁰ Mɔna lee Wurubuare bɛɛɛ ɔɔ te gyen me kaa

bese walaɲ ne. ɔ bɛɛɛ keɲ ɔ ba mo boele maɲ ne te yee yakaa ya, nawolo nyi me yee tom kela Kristo kpilala akaɲ ban pou. Mɔna na maɲ gbagba don te ma moowɔ yee ya, Wurubuare bɛɛɛ keɲ ɔ ba mo boele maɲ ne yee la. ¹¹ Mena ɔɔ Kristo nombia keɲa lee me gyan o ɲa lee be gyan bo o, ɲan te de popou ne kolosi te ɲan mɔ te ɛ leeɔɔ di.

Kefon lee yeɲ man

¹² Mɔna akpaa dee kolosi nyeekeɛɛ nombia ɲan nyi Kristo yeɲawɔ te Wurubuare gyuuu e lee yeɲ man na, won ɔɔ te ɛmɛɛ baale ne yako nyi kefoɲ lee yeɲ man be kyaa ya? ¹³ Nyi akpaa kefoɲ lee yeɲ man be kyaa ya na, kenaɲ na nawolo baa nyi Wurubuare te gyuuu Kristo lee yeɲ man ya. ¹⁴ Te akpaa Wurubuare te gyuuu Kristo lee yeɲ man ya na, kenaɲ na Wurubuare nombia ɲan dee kolosi na ɛ keɛɛdi keɲ mɔ yee yakaa.

¹⁵ Nyi akpaa be doo mena ya na kenaɲ na daa Kristo kpilala ban te di dekara gyakaa Wurubuare ɔɔ, nawolo nyi dee yako nyi Wurubuare gyuuu Kristo lee yeɲ man. Nyi akpaa woya be gyae baa fon lee yeɲ man ya na, kenaɲ na Wurubuare te gyuuu Kristo lee yeɲ man ya. ¹⁶ Mɔ akpaa kefoɲ lee yeɲ man be kyaa ya na, kenaɲ na Wurubuare te gyuuu Kristo lee yeɲ man ya.

¹⁷ Te akpaa nyi Wurubuare te gyuuu Kristo lee yeɲ man ya ne, kenaɲ na ɛ keɛɛdi keɲ yee yakaa te ɛ seɛ ɛ doo ɛ nombiakumɛɛ man. ¹⁸ Kenaɲ na Kristotena ban mɔ ɔɔ yekee ne ta yekee leki. ¹⁹ Akpaa nyi teeɛ kei ɔɔ kaagen keyaa ɔɔ te de loo gyakaa Kristo ɔɔ na, kenaɲ na de nombia dana waranase kela walaɲ kamase.

²⁰ Mɔna anokoare keɲ doo ke man yena nyiaa, Wurubuare gyuuu Kristo lee yeɲ man. ɲon Kristo yena woya ban pou Wurubuare waa kaa gyuuu wɔ ne be gyan gbate. ²¹ Nawolo nyi mena keɲ yeɲ be tee walaɲ dokolon ɔɔ keɲ teeɛ kei ɔɔ ne, mena mɔ te kefoɲ lee yeɲ man mɔ teeɔ walaɲ dokolon ɔɔ keɲ teeɛ kei ɔɔ. ²² ɲgba mena keɲ balan pou ba lee Adam man te ɔ nombiakumɛɛ ɔɔ bɛɛ yekee ne, mena mɔ te balan ban pou be yee Kristo wui ne baa nyin nyeedon kekpa lee Kristo yeɲ keɲ man.

²³ Mɔna walaɲ kamase dana ɔ deban keɲ Wurubuare waa gyuuu e lee yeɲ man. Kristo tan gbɛɛ la fon lee yeɲ man, te wee keɲ waa bese keɲ na balan ban be yee ɔ wui ne mɔ baa fon lee yeɲ man. ²⁴ Kei wɔle na kpene kamase gyae ke keɲ ɔɔ. Deban kenaɲ te Kristo waa di donse pou na gyooneɲ na ɲe gyoorobiiri pou ɔɔ, na waa mo gyoori keɲ do ɔ kya Wurubuare nyinmaa man.

²⁵ Nawolo nyi kaboena nyi Kristo waa di gyoori, kelii deban keɲ Wurubuare waa mo ɔ kɔlala pou do ɔ nawɔɔ tee. ²⁶ Te kɔlare ɔtomante ɲon Wurubuare waa wɔɔe e ne yena yeɲ. ²⁷ Nawolo nyi Wurubuare nombia aɲmarasen see ne yako lee Kristo wose man nyiaa, "Wurubuare ta mo kpene kamase do Kristo tee." Mɔna keɲ Wurubuare be yako nyi ɔ ta mo kpene kamase do ɔ tee ne, keɲ bɛɛ wolo nyi ɲon Wurubuare gbagba mɔ doo ɔ tee ya. Nawolo nyi ɲon Wurubuare moona kpene kamase do Kristo tee. ²⁸ Deban keɲ Wurubuare da mo

abɔɔ kenja pou do ɔ bu ŋon tɛɛ tan nɛ, ɔ bu ŋon mo waa mo ɔ wose do ɔ kya Wurubuarɛ ŋon ɔ ba mo kpene kamase do ɔ tɛɛ nɛ tɛɛ. Na balan pou kena nyi Wurubuarɛ yɛna kpene kamase nyee.

²⁹ Te akpaa kefonj lee yɛj man be kyaa ya na, wonj doɔ yaa balan banj bɛɛ lɛɛ ba woya kɔɔ seŋ nyi baa ɔ wɔ Wurubuarɛ lonj nɛ loo gyakaa? Yaa akpaa nyi doɔ gyae baa gyuuusu balan lee yɛj man korakora ya na, weera te baale ne lɛɛ ba lonɔtona banj doɔ yekee nɛ kɔɔ seŋ nyi baa ɔ wɔ Wurubuarɛ lonj fa wɔ? ³⁰ Te daa gbagba mo de? Nyi akpaa kefonj lee yɛj man be kyaa ya na, wonj doɔ te wee kamase dɛɛ mo da wose fa yɛj? ³¹ Me tebia, mɛɛ yako ŋon nyi yɛj nombia ne tunj manj wee kamase. Lee mena keŋ daa na ŋon na Kristo yɛɛ dokolonj doɔ, mɛɛ tale mo ŋon kyɔ poaa. Mena doɔ te mee kolosi nombii kei. ³² Nyi tɛɛle kei doɔ nombia doɔ te daa na balan banj be yɛɛ ŋgba wonembia banj bɛɛ kyanj balan nɛ yoo yoo dinaa kei Efeso donɔɔ man na, wonj doɔ yaa maa nyin lee ke man? Akpaa nyi kefonj lee yɛj man be kyaa ya na, ɛ yela dɛɛ yɛɛ ŋgba mena keŋ dudu daale ne yako nɛ nyiaa,

“ɛ yela dee di na dɛɛ nyɔɔ,
nawolo nyi kyoo kaagenj na de ta yem.”

³³ ɛ na yeli ŋolo ka beo ŋon ya, “Nawolo nyi doɔre kum ne wɔlɛɛ dinɔɔ kpaakpaate.” ³⁴ ɛ bese gyoo ɛ wose man nideli na ɛ ke tina nombiakumɛɛ keyɛɛ yela. Nawolo nyi dana desɛj ŋgba ɛ man baale sɛɛ ɛ ba gyɛj Wurubuarɛ nombia korakora ya nɛ.

Kefonj lee yɛj man na ka wosenaane wɔle

³⁵ Mberem na ŋolo waa doɔse nyiaa, “Sena te woya baa tale fonj lee yɛj man bela, te wosenaane wonɔti yaa baa nyin?” ³⁶ Diyin nombia kebɔɔse yaa kei. Nawolo nyi kpene kamase keŋ n duu tɛɛle man nɛ, kɛɛ daale pete kolo wɔle ne tuu lee ke man. ³⁷ Akpaa n duu kolo bii nɛ, keŋ n ba mo duu na keŋ nyanj ke kɔ nɛ te yɛɛ kyɛkyɛɛ ya. ³⁸ Mɔna Wurubuarɛ ne faa na ke ke dinɔɔ, ŋgba mena keŋ ŋon gbagba ne gyae nɛ. Kpene kamase keŋ n duu na, Wurubuarɛ ne yeli kɛɛ bee nyin ke dinɔɔ.

³⁹ Wosenaane pou te yɛɛ dokolonj ya. Denibalanj wui kpoo te wonembia wui kpoo te gyebuse wui kpoo te kpebia mo wui kpoo. ⁴⁰ Mena mo te abɔɔ ŋan pou Wurubuarɛ be yɛɛ nɛ, ŋan ŋe kyaa adido nɛ ŋa kyeo kpoo te ŋan ŋe kyaa tɛɛle kei doɔ mo nɛ kyeo kpoo. ⁴¹ Weese kɛɛ ŋalakee kpoo te gyaalanj mo wui keŋalakee kpoo te kyolobiise mo kɛɛ ŋalakee kpoo. Kyolobii kamase mo dana mena keŋ ɔ ne ŋalakee.

⁴² Mena ke te gyae ke yɛɛ debanj keŋ balan baa fonj lee yɛj man nɛ. Akpaa be wuu walanj na waa dala, mo na Wurubuarɛ de gyuuusu e na waa fa e wosenaane wɔle keŋ be gyae ke dala ya. ⁴³ Nyi akpaa be wuu ke na kɔɔ dana doɔɔɔ bela ya, mo na akpaa be gyuuusu ke lee yɛj man na ke dana obu. Nyi be wuu ke na kɔɔ dana doŋ ya, mo na akpaa be gyuuusu ke na ke dana doŋ. ⁴⁴ Deniwalanj wosenaane keŋ bɛɛ mo wuu nɛ, ke yɛɛ tɛɛle kei doɔ wosenaane ke. Mɔna akpaa Wurubuarɛ de gyuuusu ke na ke ta bese Wurubuarɛ man wosenaane. Tɛɛle kei doɔ wosenaane kyaa, mena doɔ

kaboena nyi Wurubuarɛ man wosenaane mo dɛɛ kyaa.

⁴⁵ Wurubuarɛ nombia anmarasɛj see yakowɔ nyiaa, “Wurubuarɛ moo ɔ felin do Adam gyanjgate ŋon man te ɔ nyinja nyeedonj. Mo na Yesu Kristo ŋon bɛɛ baake e nyi Adam balate ŋon nɛ, ŋon yɛna Wurubuarɛ felin ŋon ɔ ne fa nyeedonj kekpa.” ⁴⁶ Na ŋon ɔ yɛɛ Wurubuarɛ felin e nɛ tanjgbɛɛ la kɔɔ ya, mo na ŋon ɔ yɛɛ deniwalanj e nɛ tanjgbɛɛ la kɔɔ. Kenanj wɔle na pete ŋon ɔ yɛɛ Wurubuarɛ felin e nɛ kɔɔawɔ. ⁴⁷ Adam gyanjgate ŋon lee tɛɛle kei doɔ nawolo nyi tɛɛle te Wurubuarɛ moowɔ yɛɛ e, mo na Adam balate ŋon doɔ ŋon lee Wurubuarɛ man adido. ⁴⁸ Mena keŋ Adam ŋon ɔ ba lee tɛɛle kei doɔ doo nɛ, mena mo te tɛɛle kei doɔ balan doo. Te mena keŋ Adam ŋon ɔ ba lee Wurubuarɛ man doo nɛ, mena mo te Wurubuarɛ man balan doo. ⁴⁹ Mena keŋ walanj ŋon doɔ mo tɛɛle ma e dinɔɔ doo de man nɛ, mena mo te walanj ŋon ɔ ba lee adido nɛ dinɔɔ gyae ke doo de man.

⁵⁰ Me tebia, mɛɛ gyae ɛ ka gyɛj nyi kpene keŋ ke yɛɛ wosenaane na fatabo ke nɛ, be gyae ke tale gyoo Wurubuarɛ gyoori keŋ man ya. Mena mo te wosenaane kei keŋ gyae ke dala nɛ, be gyae ke kyaa kekpaakekpa ya.

⁵¹ ɛ see denjele na ɛ ke tei nombia aweesɛj kenja. Nombia ŋenanj yɛna nyiaa, na de popou ne gyae la dɛɛ yɛj ya. Mo na debanj keŋ ba wola kabere doɔmante keŋ na, Wurubuarɛ waa kyɛkeɛ de popou karatete dokolonj ŋgba mena keŋ doɔ ne ŋmaale nɛ. ⁵² Ba wola kabere doɔmante keŋ na Wurubuarɛ waa kyɛkeɛ de popou, te banj doɔ yekee nɛ baa fonj lee yɛj man keŋ doɔ gyae baa yɛj bela ya. ⁵³ Nawolo nyi Wurubuarɛ waa besena wosenaane keŋ kɛɛ dale nɛ yɛɛ wosenaane keŋ ke bɛɛ dale ya. Na waa besena wosenaane keŋ kɛɛ yem nɛ yɛɛ wosenaane keŋ ke bɛɛ yem ya. ⁵⁴ Akpaa wosenaane keŋ kɛɛ dale nɛ da bese wosenaane keŋ ke bɛɛ dale ya, te wosenaane keŋ kɛɛ yem nɛ da bese wosenaane keŋ ke bɛɛ yem ya nɛ, kenanj na Wurubuarɛ nombia ŋan doɔ ŋmarase see nɛ te kɔɔ mena. Nombia ŋenanj yɛna nyiaa, “Da te yoo di yɛj doɔ. Yɛj be tanj doŋ de doɔ bela ya.”

⁵⁵ “Yɛj, n doŋ keŋ n dana n ne di balan doɔ nɛ doo alɛj?”

Yɛj, n doŋ keŋ n dana n na mo do balan kayeyɛɛ nɛ doo alɛj?”

⁵⁶ Yɛj doŋ keŋ ɔ dana ɔ na do balan kayeyɛɛ nɛ yɛna dukum, te mmaraa mo ne yele la dukum ne nyin doŋ. ⁵⁷ Mo na dɛɛ do Wurubuarɛ kɔɔ, nawolo nyi ŋon yele la te de tɛɛwɔ de Gbenjgyoo Yesu Kristo doɔ di kpene kamase doɔ. ⁵⁸ Mena doɔ me tebia kpaakpa ɛ seŋ kenkenj, ɛ na yeli kolo ke wosi ŋon ya. Te debanj kamase na, ɛ mo ɛ wose pou do de Gbenjgyoo Yesu tom keŋ man. Nawolo nyi ɛ gyɛj nyi tom keŋ ɛ ne yɛɛ lee de Gbenjgyoo Yesu doŋ doɔ nɛ be gyae ke yɛɛ yakaa ya.

Kristotena toto kado fa be tebia

16 Nɛnɛ toto keŋ ɛ ka do na baa mo kyɔ Wurubuarɛ balan banj be kyaa Gyudia tɛɛle man nɛ, ɛ yɛɛ ŋgba mena keŋ moɔ wola Kristotena akpiise ŋan

kya Galatia tɛele man nɛ. ² Kosida kamase keŋ ɛ gyaŋee nɛ, kɔba keŋ walaŋ kamase be yɛe tom Kosida kenaŋ man te ɔ be nyim nɛ, waa lese ke man ɔ doŋ ke-talebii see yenaŋ. Na kɔbase ŋan pou kegyaŋee pɛna maa kɔŋ. ³ Na akpaa me kaa gyoo ɛ gyaŋ na, ɛ ka mo ya abɔɔ ŋan do balan ban emɛe gbagba ba lese wɔ nɛ nyiŋmaa man, na maa ŋmarase me nyiŋmaa man tɔne kpu na ya abɔɔ ŋan fa wɔ, na baa mo gyina Kristotena ban be kyaa Gyerusalem donɔɔ man nɛ. ⁴ Te akpaa de kɔŋ nyi man gbagba maa gyu na, maa kpu na wɔ na de popou ke gyu.

⁵ Nyi akpaa ma lee Masedonia tɛele man na maa kɔŋ ɛ gyaŋ, nawolo nyi ma te yɛe ma agyuer nyi maa mo na Masedonia tɛele man pɛ maa kɔŋ ɛ gyaŋ. ⁶ Me kɔŋ na, mberem maa di weeya ala ŋaale ɛ gyaŋ, yaa maa kyaa kelii waare tɛe na ɛ ke nyiŋ kyɔ man me gbɛener ŋan maa gyu nɛ man. ⁷ Me gbɛe kei man dɔɔ, mɔɔ nɛ gyae nyi maa kpase kɔŋ kaa do ŋon nɔɔ yakaa na maa bese ya, mɔna akpaa Wurubuarɛ de sɛe na, maa kaa di weeya akalansɛe ŋaale ɛ gyaŋ. ⁸ Mɔna maa kyaa Efeso donɔɔ man kebo kelii Pentekosite wee keŋ. ⁹ Doo nyi balan burum ta koro seŋ tia man, mɔna ma te naa nyi Wurubuarɛ ta toro gbɛe dinaa daale fa man, nyi maa yɛe tom keŋ ke gyae ke yɛe tɔɔ nɛ kebo.

¹⁰ Akpaa Timoti de kɔŋ ɛ gyaŋ na ɛ lɛe e nideli na ɔ wɔe ke fɛe e, nawolo nyi ŋon mɔ nɛ yɛe de Gbenɔgyoo Yesu tom bo ŋgba man nɛ. ¹¹ ɛ man ŋolo na ŋolo na bɛe nyi ɔ be lɛe e ya, mɔna ɛ lɔ e gbɛe wosefɛerer man na waa nyiŋ bese kɔŋ me gyaŋ. Mɛe kee ɔ gbɛe nyi de tebia Kristotena baale baa kpu na e na baa kɔŋ.

¹² De gyoo Apolo dɔɔ ma doo e kakyer nyideli nyi waa kpu na de tebia Kristotena akan ban na baa kɔŋ ɛ gyaŋ, mɔna ɔ te sɛe nyi waa kɔŋ ɛ gyaŋ debokeiman

ya. Akpaa Wurubuarɛ de fa e gbɛe na, waa kɔŋ ɛ gyaŋ.

¹³ ɛ na wolee ɛ wose ya. ɛ kyaŋ ɛ kelɛedi keŋ man keŋkeŋ. ɛ seŋ ŋgba baala nɛ, na ɛ ke yɛe doŋ. ¹⁴ ɛ yɛe kpene kamase dɔŋa kegyae man.

¹⁵⁻¹⁶ Setefanase dɔɔ emɛe gbagba gyeŋ nyi ŋon na ɔ dekpaŋalanmantena yena balan ban bɔɔ tanɔgbɛe lɛe Kristo di Akaya tɛele man. Be ta mo ba wose fa ɔsom keŋ, te bɛe kyɔ Kristotena ban nideli. Me tebia, mɛe waase ŋon bo nyi ɛ yɔkɔse ɛ wose fa mena balan kewo dinɔɔ, na ban mɔ bɛe yɛe mena tom kei nɛ. ¹⁷ Setefanase na Fɔtunatusɛ na Akayakuse ke kɔŋ me gyaŋ nɛ yɛe man gyeŋ nideli. Nawolo nyi ban kɔŋala kaa seŋ ɛ nawɔɔ man. ¹⁸ Nawolo nyi ba te yeli ma nyee man nombia te yɛe man dokolon, ŋgba mena keŋ emɛe mɔ wui be yɛe ŋon dokolon nɛ. Kaboena nyi dɛe lese mena balan kewo dinɔɔ yele.

Nɔɔkado ɔtomante

¹⁹ Kristotena akpiise ŋan kyaa Esia tɛele man nɛ na do ŋon nɔɔ. Akuila na Pirisila na Kristotena dikpii keŋ nɛ gyaŋee be dɛe nɛ, na do ŋon nɔɔ nideli lee de Gbenɔgyoo Yesu yele man. ²⁰ De tebia Kristotena ban pou be kyaa kebo nɛ na do ŋon nɔɔ. ɛ do dɔŋa nɔɔ gyeŋ man.

²¹ Man Pɔɔl gbagba moonna me nyiŋmaa ŋmarase nɔɔkado tɔne kei.

²² Akpaa nyi ŋolo bɛe gyae de Gbenɔgyoo Yesu nombia ya na, Wurubuarɛ waa falaa e. Maranata (ka asɛe yena nyi, de Gbenɔgyoo Yesu kɔŋ).

²³ De Gbenɔgyoo Yesu waa mo ɔ berɛe boele ŋon, na waa seŋ ɛ wɔle.

²⁴ Mɛe gyae ɛ popou, te mɛe do ŋon nɔɔ de Gbenɔgyoo Yesu Kristo yele man. Amen.

2 Korintotena

1 Tɔne kei lee maŋ Pɔɔl ŋon me yee Yesu Kristo kpilale e lee Wurubuare kegyaebii man ne, na de dɔɔ Timoti gyaŋ. Dɛɛ ŋmarase ke dee yelee emɛɛ Kristotena dikpii keŋ ɛ kyaa Korinto donɔɔ man, na Wurubuare balan baŋ ɔ be baake te ɔ be desina wɔ see fa ɔ wose te be kyaa Akaya tɛɛle dɔɔ pou ne. ² De kya Wurubuare na de Gbenɔgyoo Yesu Kristo baa mo be bɛrɛɛ boele ŋon, na baa fa ŋon wosefɛɛrenɔ.

Pɔɔl kalese Wurubuare yelee

³ ɛ yela dɛɛ do Wurubuare ŋon ɔ yee de Gbenɔgyoo Yesu Kristo ɔ kya e ne nɔɔ. Nɔn yena Wurubuare ŋon ɔ ne wii balan waraŋase te ɔ ne yako do wɔ. ⁴ Nɔn ne yakola do daa de kayeyee man, na ke yela daa mɔ ke tale mo keyakodo keŋ ɔ be yako do daa ne yako do de tebia baŋ bɛɛ yeyee ne. ⁵ De keɛ yeyee ŋgba mena keŋ Kristo mɔ ba yeyee ne, mena mɔ te Wurubuare waa ta Kristo dɔɔ yako do daa ŋgba mena keŋ ɔ be yako do Kristo ne. ⁶ Nyi daa Kristo kpilala ne naa diyem na, ɛ nyeekelee na ɛ keyakodo dɔɔ te dɛɛ naa diyem. Mena keŋ dee nyiŋ keyakodo ne, ne yeli emɛɛ mɔ ne nyiŋ keyakodo. Kei ne yeli ɛ ne tale nyiŋ konɔɔ naa diyem ŋgba mena keŋ daa mɔ ne naa ne. ⁷ Mena dɔɔ de loo gyakaa Wurubuare dɔɔ nideli nyi waa yela ɛ ke tale seŋ keŋkeŋ, nawolo nyi da gyen nyi mena keŋ ɛ ne naa diyem ŋgba mena keŋ daa mɔ ne naa ŋaale ne, mena te ɛ ke nyiŋ keyakodo ŋgba mena keŋ daa mɔ be nyiŋ keyakodo ne.

⁸ Me tebia, dɔɔ ne gyae ɛ ke kyaa ditiŋtɛɛ man lee diyem keŋ dɔɔ naa Esia tɛɛle man ne ya. Balan yela da wose kyaŋa daa nideli, keŋ nyi da te gyakaa loo gba nyi dee nyiŋ nyeedonɔ ya. ⁹ De konɔɔse man na, yee daa ŋgba ba te yako daa nyi baa ko daa ne. Kei yela de ta mo da wose lo daa gbagba de donɔ dɔɔ ya, mɔna da moo da wose bo lo Wurubuare ŋon ɔ ne gyuusu balan lee yen man ne dɔɔ. ¹⁰ Nɔn lesena daa lee yen nombia keŋa man, te ɔ gyakaa ɔ na lese daa kaa lii gyen. De loo gyakaa ɔ dɔɔ nyi waa lese daa debarŋ kamase. ¹¹ Nawolo nyi ɛ ne fane fa daa dɔɔ. Dekɔŋ mena na, Wurubuare bɛrɛɛ keŋ gyae ke kɔŋ de dɔɔ lee balan burum kefane dɔɔ ne, gyae ke yela balan burum ke fane fa Wurubuare karanɔ.

Pɔɔl te kyɛɛkee wa agyuen lee kpene keŋ ɔ ne gyae waa yee ne man

¹² Nombii dokolon keŋ dɔɔ te dɛɛ wola da wose ne ye-na nyiaa, de konɔɔ man nombia ne di daa adansɛɛ nyi, dɛɛ mo de konɔɔ pou yee nombia ŋan ayimɛɛ be doo

ŋe man ya ne tɛɛle kei dɔɔ, te dee di anokoare ŋgba mena keŋ Wurubuare ne gyae ne. Tuturu na, lee daa na ŋon kekyaa man. Na tɛɛle kei dɔɔ nyansa te dɛɛ mo yee nombia keŋa ya, mɔna Wurubuare bɛrɛɛ keŋ ɔ ba mo boele daa ne te dɛɛ mo yee. ¹³ Nombia ŋan pou dɛɛ ŋmarase yelee ŋon ne, yee nombia ŋan emɛɛ gbagba ɛ ke tale kala na ɛ ke nyii ŋe man. ¹⁴ Nɔn mena keŋ ɛ be nyii de nombia ŋan man kyomii debarŋ kei ne, de loo gyakaa nyi ɛ ke kɔŋ kaa nyii ŋe man nideli wee daale. Daa dɔɔ te ɛ ke tale wola ɛ wose, ŋgba mena keŋ lee emɛɛ mɔ dɔɔ, daa mɔ dɛɛ wola da wose wee keŋ de Gbenɔgyoo Yesu waa bese kɔŋ ne.

¹⁵ Me loo gyakaa nyi ɛ ke nyii nombia keŋa man nideli, mena dɔɔ te nafa me yee ma agyuen nyi maa tanɔbɛɛ kɔŋ ɛ gyaŋ, na ɛ ke nyiŋ di gyonɔ bola bola. ¹⁶ Nawolo nyi me yee ma agyuen nyi mee gyu Masedonia tɛɛle man na maa mo ɛ gyaŋ, te ma bese lee botɔɔ mee kɔŋ na maa mo ɛ gyaŋ bela, na ɛ ke nyiŋ lo maŋ gbɛɛ na maa gyu Gyudia tɛɛle man. Mɔna ta tekaa de ya. ¹⁷ Ma ke kyɛɛkee ma agyuen kei na, ke yee biatɛɛ agyuen ke? Yaa mee yee me nombia baa ŋgba tɛɛle kei dɔɔ balan ne? Yaa nawolo baa nyi me dana nɔɔse ala ala?

¹⁸ Mena keŋ Wurubuare yee anokoarete e keŋ ɔ bɛɛ lee ɔ nombii wɔle ya ne, mena mɔ yaa daa mɔ de nombia ŋan dɛɛ yako ne be yee nɔɔse ala ala ya. ¹⁹ Nawolo nyi Wurubuare bu Yesu Kristo ŋon daa na Silase na Timoti be kolosi ɔ nombia fa ŋon ne, ɔ te yee nɔɔse ala ala walaŋ e ya, keŋ waa “Sɛɛ” na waa bese “Bɛɛ” ya. Mɔna ŋon dɔɔ, ɔ sɛɛ na ɔ te sɛɛ. ²⁰ Lee Kristo dɔɔ te Wurubuare nombia ŋan ɔ be yako see ne pou kɔŋawɔ mena. Lee ŋon mɔ dɔɔ te de fane tanɔ na, dɛɛ yako nyi “Amen” (Dɛɛ kɔŋ mena) mo lese Wurubuare yelee. ²¹ Wurubuare gbagba ne yee la te daa na ŋon pou na sem keŋkeŋ Kristo keɛɛdi keŋ man. Nɔn lesena daa te ɔ kpila daa nyi dee gyu ke yee ɔ kegyaebii. ²² Nɔn moona ɔ nyiŋmaa gyakaa de dɔɔ, te ɔ moo ɔ felin ŋon do de konɔɔse man mo kyaŋ nae, na ke di adansɛɛ nyi de yee ɔ wui, te dee nyiŋ abɔɔ ŋan pou ɔ be desina see fa daa ne.

²³ Wurubuare yena ma adansɛɛ nyi ma te gyae nyi maa do ŋon kaale ya, mena dɔɔ te me kyɛɛkee ma agyuen nyi mɔ bese kɔŋ emɛɛ Korintotena gyaŋ ya. ²⁴ Dɔɔ ne gyae dɛɛ ŋere ŋon nyi yaa lee Kristo nombia ŋan dɛɛ yako ŋon ne di ya. Nawolo nyi ɛ wulaa ɛ seŋɛ ɛ keɛɛdi keŋ man keŋkeŋ. Mɔna keŋ dɛɛ gyae nyi ke yee ŋon gyonɔ dɔɔ te daa na ŋon ne yee tom bom ne.

2 Mena dɔɔ ma te yee ma agyuen nyi, mɔn gyae maa bese kɔŋ ɛ gyaŋ na maa yela nombia ke

takaa ñon ya. ² Nawolo nyi akpaa me kɔŋ te me yeli nombia de takaa ñon na, amɔte ne gyae la waa yela me sia kagye. Na emɛɛ ban ɔkɔ yeli nombia be takaa ñon ne yee? ³ Keŋ ɔkɔ te ɔkɔ ñmarase ñon tɔne kenan yena nyiaa, ɔkɔ ne gyae nyi me kɔŋ na kolo ke takaa emɛɛ ban ε ke yela me sia kagye ne ya. Nawolo nyi mee lee ε popou di nideli nyi akpaa me sia da gye na, emɛɛ ɔkɔ sia gyae ka gye. ⁴ Deban keŋ mee ñmarase tɔne kei ne, na me ɔkɔ ne kyonjii man. Nombia atakaasa na siasaran te ma moowɔ ñmarase ñon tɔne kenan. Na me ñmarase ñon tɔne kenan bo na ε wose ka yer ñon ya, ɔkɔna mee gyae nyi ε ka gyer mena keŋ mee gyae ñon ne nideli.

Nombiakumεε kamo kyεε

⁵ Walaŋ ñon ɔ be yεε nombiikum te ɔ be yeli nombia be takaa ñon ne, na man maager te ɔ yεε ke tia ya, ɔkɔna gbεε daale man na ε popou yaa ɔ yεε ke tia. Kei te yεε nyi mee wɔŋee nombia ñan man bo ya. ⁶ Mena keŋ ε man balaŋ burum be wɔŋ ɔ deŋele ne, keŋ kaager tekaboe. ⁷ Mena ɔkɔ kaboena nyi yaa mo ɔ nombiakumεε kyεε e na ε kekolosi do e, na mena ya na gyae ke yela waa mutii yer. ⁸ Mena ɔkɔ mee waase ñon nyiaa, ε lese ε kegyae keŋ wola e nideli. ⁹ Kpene keŋ ɔkɔ te ɔkɔ ñmarase ñon tɔne keŋ yena nyiaa, mee gyae maa keε nyi ε ka ser keŋkeŋ kekεεsekεε man, te ε ne nyii me dei deban kamase? ¹⁰ Nyi akpaa ε mo ñolo nombiakumεε kyεε e na, man ɔkɔ maa mo kyεε e. ɔkɔna nyi akpaa nombii daale doo keŋ kaboena nyi maa mo kyεε e koran gba na, lee emɛɛ ɔkɔ te maa mo kyεε e lee Kristo yele man. ¹¹ Kei gyae ke yela na ɔkɔnsam be nyir tale di de ɔkɔ ya. Nawolo nyi da gyer wa adaose ñan pou.

¹² Deban keŋ ɔkɔ gyu ka gyoo Torase donɔk man me kaa kolosi de Gbenjyoo Yesu Kristo nombia kpaakpaa ñan ne, me naawɔ nyi de Gbenjyoo ta toro gbεε fa man nyi maa kolosi ɔ nombia ñan botɔk. ¹³ ɔkɔna me wɔe te fεε man ya, nawolo nyi ma te naa me ɔkɔ Tituse botɔk ya. Mena ɔkɔ me kalaa Torasetena ban te me laŋa Masedonia tεεle man. ¹⁴ ɔkɔna mee do Wurubuare ɔkɔ nawolo nyi Kristo te di ɔ kolala pou ɔkɔ. Mena ɔkɔ te lee Kristo ɔkɔ, daa ɔkɔ ne di de kolala ban ɔkɔ deban kamase. Kristo te tεε de ɔkɔ yela ɔ nombia ñan man kagyer te yaasee gyu yenaŋ kamase ngba kolo ofonje ne. ¹⁵ Nawolo nyi Wurubuare siaman na, daa Kristotena yεε ngba kolo ofonje ne balaŋ ban Wurubuare ne lee ba nyee na balaŋ ban baa yer leki ne siaman. ¹⁶ Balaŋ ban baa yer leki ne gyan na, ofonje kei yεε ngba kolo wɔŋte keŋ gyae kako ɔkɔ ne. ɔkɔna balaŋ ban Wurubuare ne lee ba nyee ne ɔkɔ, ofonje kei yεε ngba kpene keŋ ne fa wɔ nyeedonje ne. Te amɔte kaboela na Kristo tom kei keyεε? ¹⁷ Daa be doo ngba balaŋ ban bεε mo Wurubuare nombia ñan di kebu ne ya. ɔkɔna daa ɔkɔ Wurubuare siaman na, de yεε balaŋ ban ñon Wurubuare ba lese te ɔ be kpila daa, te dεε tεε Kristo ɔkɔ mo de konɔk pou yako ɔ nombia ñan anokoare man ne.

³ Nombia da ayakon keŋa ne, nawolo nyi da bese yaa dεε keεε da wose baa yaa? Yaa kaboena nyi dεε tela tɔne keŋ gyae ka lese daa wola ne kɔna ñon? Yaa dεε lee tɔne keŋ gyae ka lese daa wola ne lee ε gyan, ngba mena keŋ baale ne yεε ne? ² Tekaboena nyi dεε yεε mena ya, nawolo nyi emɛɛ gbagba yena tɔne keŋ na lese de dinɔk wola, keŋ Kristo be ñmarase do de konɔkɔse man ne. Mena ɔkɔ emɛɛ yena tɔne keŋ walaŋ kamase waa kala na waa naa de dinɔk. ³ Mena ɔkɔ emɛɛ na wola la nyi, emɛɛ yena Kristo tɔne keŋ be tεε de ɔkɔ kɔŋ ne. Kei te yεε tɔne keŋ ɔkɔ mo nyirmaa yakaa ñmarase ya. ɔkɔna Wurubuare felij te ba moowɔ ñmarase ke. Ka te yεε ngba mena keŋ gyanjbatena ne ñmarase gyakaa boya paŋsapaŋsa ɔkɔ ne ya, ɔkɔna be ñmarase ña bo do deniwalan konɔk man.

⁴ Dεε yako mena nombia keŋa pou nawolo nyi, dεε lee Wurubuare di lee Kristo yele man. ⁵ Daa gbagba de don man na, nafɔ da tekaboena tom kei keyεε ya. Nawolo nyi daa gbagba bεε tale yεε kolo de baam ɔkɔ ya. De don pou lee Wurubuare gyan. ⁶ Ñon faa na daa don te de kaa bese Wurubuare ɔkɔkebakeseε wɔle keŋ somra. ɔkɔkebakeseε wɔle kei don ta lee mmaraase ñan ɔkɔ ñmarase see ne man ya, ɔkɔna don kenan lee Wurubuare felij ñon gyan. Nawolo nyi mmaraase ñan ɔkɔ ñmarase see ne ne kɔna yer. ɔkɔna Wurubuare felij ñon ɔkɔ, ñon ne fa nyeedonje bo.

⁷ Mosesi mmaraase ñan ɔkɔ, be ñmarase ña bo gyakaa boya patalapatala ɔkɔ. Te deban keŋ Wurubuare ba mo mmaraase ñan fa ñon Mosesi ne, ñe kɔŋae Wurubuare gyoorobiiri man te ke yela Mosesi siagbεε ñalakeewɔ keŋ Iseraetena te tale kεε ɔ siagbεε ya. ɔkɔna mena keŋalakee kenan ɔkɔ, na ke ɔkɔ na yem. Mena ɔkɔ akpaa nyi Mosesi mmaraase ñan na mo yer kɔŋ ne, kɔŋae na Wurubuare gyoorobiiri keŋ na, ⁸ kenan na Wurubuare felij ñon ɔ ne fa nyeedonje ne, wui gyoorobiiri be gyae ka kela kei yee? ⁹ Nyi akpaa ɔsom keŋ ne bu balaŋ fɔk ne dana gyoorobiiri mena na, kenan na ɔ som keŋ ne yele balaŋ gbεener na tenee Wurubuare siaman ne, wui gyoorobiiri be gyae ka kela kenan yee? ¹⁰ Gyoorobiiri keŋ ke kyaa deban kei ne ɔkɔ, te yeli gyoorobiiri keŋ nafɔ ke kyaa gyanjba keŋ ne te ñaalaa. ¹¹ Akpaa nyi keŋ ka te kyaa kekpa ya ne kɔŋawɔ na gyoorobiiri na, kenan na keŋ gyae ke kyaa kekpaakekpa ne wui gyoorobiiri gyae ka bo kela ke.

¹² Keŋ de dana mena loo kegyakaa kei ɔkɔ, te dεε tale gyɔ de konɔk kolosi. ¹³ Daa be doo ngba Mosesi ñon ɔ ba mo kolo wu ɔ siagbεε, na Iseraetena be nyir naa ɔ siagbεε deban keŋ keŋalakee keŋ ɔkɔ na yem ne ya. ¹⁴ Ke yεε anokoare ke nyi, na ba agyuenje ta toro ta na baa nyii Wurubuare nombia ñan man ya. Te kaa lii na gyer kei ne, akpaa bεε kala Wurubuare nombia ñan doo ɔkɔkebakeseε bene keŋ man ne, ɔkɔ ne nyii ñe man ya. Na yεε yaa ngba kolo sεε wuε ba agyuenje ɔkɔ ne. Nawolo nyi de Gbenjyoo Kristo keεεdi kaager ne gyae la ke tale gyusu walaŋ agyuenje, na ɔ kala Wurubuare nombia ñan na, waa tale nyii ñe man. ¹⁵ Kaa lii na gyer kei koran ne, akpaa Iseraetena de kala Mosesi

mmaraase njan na, bɔɔ ne nyii ne man ya. Yɛɛ yaa ngba kolo sɛɛ wuɛ ba agyuenjɛ dɔɔ nɛ. ¹⁶ Mɔna akpaa nyi nɔlo da mo ɔ wose fa de Gbenjyoo Kristo na, waa gyuuusu kpene keɲ wuɛ walaɲ nɔnaɲ agyuenjɛ dɔɔ nɛ, na waa nyii ɔ nombia njan man. ¹⁷ Nawolo nyi de Gbenjyoo Kristo na Wurubuarɛ felij nɔn yɛɛ dokolonj. Te botɔɔ keɲ de Gbenjyoo felij nɔn kyaa na, walaɲ ne nyinjɔ wose lee mmaraase njan tɛɛ. ¹⁸ Te daa baɲ kolo be wuɛ de siagbɛɛ ya nɛ, dɛɛ lese de Gbenjyoo gyoorobiiri keɲ wola. Wurubuarɛ felij nɔn ne kyɛɛkeɛ de dinɔɔ na ke yɛɛ ngba Kristo dinɔɔ nɛ, te debaɲ kamase mɔ na dee nyinjɔ gyoorobiiri keɲ kpu. Mena nombia keɲa lee de Gbenjyoo Kristo gyanj. Nɔn mɔ yɛna Wurubuarɛ felij nɔn.

Wurubuarɛ doɲ doo Kristotena man

4 Lee mena keɲ Wurubuarɛ be wii de waraɲase, te ɔ ba mo tom kei do daa de nyinjmaa man dɔɔ nɛ, dɔɔ ne yee ya. ² Mena dɔɔ te da lese da wose lee desɛɲ nombia man, te dɔɔ ne yɛɛ kolo mɔ weese ya. Dɔɔ na mo adao gbɛenerj man mo kolo kyakale na Wurubuarɛ nombia njan ya. Mɔna dɛɛ lese Wurubuarɛ nombia njan ne yɛɛ anokoare nɛ man nideli, na walaɲ kamase kagyɛɲ nyi kpene keɲ dɛɛ yɛɛ nɛ, te yɛɛ dekara Wurubuarɛ siaman ya. ³ Te akpaa Kristo nombia kpaakpaa njan yɛɛ nombia aweesɛɲ njan na, kenaj na ne yɛɛ nombia aweesɛɲ njan bo fa balaj baɲ baa yo nɛ baagenj. ⁴ Mena balaj keɔɔ bɛɛ lɛɛ nombia kpaakpaa njan di ya, nawolo nyi ɔɔɔnsam nɔn ɔ yɛɛ tɛɛle kei dɔɔ gyoo e nɛ, ta mo ɔ do ditinjɛɛ man. Mena dɔɔ bɔɔ ne naa keɲmanjɛ keɲ doo nombia kpaakpaa njan na lese ɔ gyoorobiiri wola nɛ ya. Te bɔɔ ne naa, na baa gyeɲ nyi Kristo yɛna Wurubuarɛ dinɔɔ gbagba nɔn ya. ⁵ Nombia njan dee kolosi fa nɔn nɛ, te yɛɛ daa gbagba da wose man nombia yaa dee kolosi fa nɔn ya. Mɔna Yesu Kristo nombia kpaakpaa njan yaa dee kolosi fa nɔn, nyi nɔn yɛna de Gbenjyoo te nɔn mɔ dɔɔ te dɛɛ som nɔn. ⁶ Nawolo nyi Wurubuarɛ nɔn ɔ be yako nyi, “Keɲmanjɛ dɛɛ lee ditinjɛɛ man njmanjɛ nɛ,” nɔn ke yela la te keɲmanjɛ njmanjɛwɔ de konɔɔse man, na ke yela dɛɛ gyeɲ Wurubuarɛ gyoorobiiri keɲ doo Kristo man nɛ. ⁷ Mɔna daa baɲ Wurubuarɛ gyooro abɔɔ keɲa doo de man nɛ, de yɛɛ ngba kpene keɲ bɔɔ mo tɛɛle ma ke nɛ. Na ka wola nyi doɲ dinaa keɲ doo de man nɛ, lee Wurubuarɛ gyanj. Ke ta lee daa gbagba gyanj ya. ⁸ Dɛɛ naa diyem lee gbɛɛ kamase man, mɔna da seɲɛɛ keɲkeɲ. Debaɲ njaale man na da agyuenj bee doo debodokolonj ya, mɔna da wose bee gbirisi daa ya. ⁹ Bɛɛ naase daa diyem, mɔna Wurubuarɛ bɛɛ lese ɔ sia yela daa ya. Bɛɛ gyc daa la yeɲ yeɲ, mɔna dɔɔ na yem ya. ¹⁰ Wee na wee na dɛɛ naa diyem yeɲ yeɲ da wose man, ngba mena keɲ Yesu mɔ be naa nɛ. Na kawola nyi nyeedonj keɲ Yesu dana nɛ, keɲ ke te daa mɔ dana. ¹¹ Daa baɲ de kyaa na de sia nɛ, wee na wee na lee Yesu dɔɔ bɛɛ lese daa fa yeɲ. Na ke yela walaɲ kamase kena nyi, Yesu nyeedonj keɲ doo daa baɲ da wosenaane kei gyae ka yeɲ nɛ mɔ man. ¹² Lee mena dɔɔ daa ne gyanjɛ na yeɲ

nombia wee kamase, na ɛmɛɛ kenjinj nyinj nyeedonj kekpaɛ.

¹³ Wurubuarɛ nombia anjarasɛɲ see yenaɲ daale ne yako nyiaa, “Me lɛɛ Wurubuarɛ nombia di dɔɔ, te me kolosi ɔ nombia.” Keɛɛdi dokolonj kenaj te daa mɔ lɛɛwɔ di, mena dɔɔ te dee kolosi ɔ nombia nɛ. ¹⁴ Da gyeɲ nyi Wurubuarɛ nɔn ɔ be gyuuusu de Gbenjyoo Yesu lee yeɲ man nɛ, waa ta Yesu dɔɔ gyuuusu daa na waa mo nɔn kpu na daa kaa seɲ nɔn Wurubuarɛ siaman. ¹⁵ ɛ deeli dɔɔ te nombia keɲa pou kɔɲawɔ mena, na ngba mena keɲ Wurubuarɛ ba mo ɔ bɛɛɛ boele balaj burum te ɔ ne lɛɛ ba nyee nɛ, ke yela baa fane fa Wurubuarɛ karaɲ nideli na baa lese ɔ yeɲ.

¹⁶ Lee mena dɔɔ da wose bɛɛ yɔkɔse daa ya. Nawolo nyi keɲ na da wosenaane kɛɛ yɔkɔse kei koraj nɛ, de dinɔɔ wɔle keɲ dɔɔ kee nyinj doɲ wee kamase. ¹⁷ Diyem keɲ dɛɛ naa debaɲ kei nɛ, ka be gyae ke kyare ya na ka te lam. Ke gyae ke yela dee nyinj gyoorobiiri keɲ gyae ke kyaa kekpaakekpaɛ, keɲ ka dokoso be kyaa ya te ka kela diyem keɲ dɛɛ naa nɛ. ¹⁸ Mena dɔɔ, dɔɔ na mo de loo gyakaa abɔɔ njan dɛɛ naa na de sia fonɛɛ nɛ dɔɔ ya, mɔna dɛɛ mo de loo bo gyakaa abɔɔ njan dɔɔ ne naa na de sia ya nɛ dɔɔ. Nawolo nyi abɔɔ njan dɛɛ mo de sia naa njan nɛ, ne bɛɛ kyare ya na njan te lam. Mɔna abɔɔ njan dɔɔ na mo de sia naa njan ya nɛ, ne gyae ke doo kekpaakekpaɛ.

Da dekyae wɔle Wurubuarɛ gyanj

5 Da gyeɲ nyi tɛɛle kei dɔɔ de kyaa nɛ, dɔɔ gyae dɛɛ kyare ya na de ta yem. Mɔna akpaa da yem na, Wurubuarɛ waa fa daa wosenaane wɔle adido, keɲ ka te yɛɛ tɛɛle kei dɔɔ wosenaane ke ya. Wurubuarɛ gbagba yɛɛ na ke, te ke gyae ke kyaa kekpaakekpaɛ. ² Debaɲ kei na dɛɛ keketee da wose man, nawolo nyi dɛɛ gyae nideli nyi Wurubuarɛ waa faa daa mena wosenaane wɔle kei. ³ Nyi akpaa Wurubuarɛ da mo ke do daa na, dɔɔ gyae dɛɛ ta ditinjɛɛli ya. ⁴ Debaɲ keɲ de sɛɛ de doo wosenaane kei man nɛ, dɛɛ yeyɛɛ ngba kasolɔ daale na njere na daa nɛ. Na dɛɛ yako baa nyi yeɲ yaa dɛɛ gyae debokeiman ya. Mɔna nafɔ da kegyaebii yɛna nyi Wurubuarɛ waa mo wosenaane wɔle keɲ kyaa adido nɛ do daa. Na wosenaane wɔle keɲ kaa kyaa wosenaane bene keɲ na yem nɛ nawɔɔ man. ⁵ Wurubuarɛ gbagba desina na daa fa mena kekyɛɛkeɛ kenaj, te ɔ moo ɔ felij nɔn do de man. Nɔn te ɔ moowɔ see ateta, mo kyanj abɔɔ njan pou waa kaa yɛɛ fa daa nɛ nae.

⁶ Mena dɔɔ debaɲ kamase na da wose bɛɛ yɔkɔse daa ya. Da gyeɲ nyi debaɲ keɲ de sɛɛ de kyaa wosenaane kei man kebo nɛ, de ta gyoo ta botɔɔ keɲ de Gbenjyoo Yesu kyaa nɛ ya. ⁷ Da ke kyaa tɛɛle kei dɔɔ nɛ, nombia njan dɔɔ lɛɛ di nɛ njan te de silana. Na abɔɔ njan dɛɛ naa na de sia nɛ, te de silana ya. ⁸ Lee mena dɔɔ de dana lookegyakaa nideli. Nafɔ da kegyaebii yɛna nyi, dɛɛ lee wosenaane kei man na de kaa kyaa de Gbenjyoo Yesu gyanj. ⁹ Mena dɔɔ nyi de kyaa tɛɛle kei dɔɔ bo o, yaa da yeɲaɛ o, kpene keɲ dɔɔ dɛɛ yase de sia yɛna nyi, dɛɛ yɛɛ kpene keɲ gyae ka gyoo de Gbenjyoo Yesu sia. ¹⁰ Nawolo nyi kaboena nyi walaɲ kamase waa kɔɲ kaa

sej Kristo siaman na waa di ɔ nombia, na waa ɔ walaŋ kamase kom ngba mena keŋ ɔtenate be yeɛ ɔ tom tɛele kei ɔɔ nɛ. Dukum dana ka kom ketɔ, te debam mɔ dana ka kom ketɔ.

Yesu ɔɔ te daa na Wurubuarɛ dana ɔɔre

¹¹ Da gyeŋ Wurubuarɛ keyee kedoobii man ɔɔ, te dɛɛ do balaŋ kakyen Wurubuarɛ ɔsom man. Wurubuarɛ gyeŋ de dinɔɔ, te dɛɛ lɛɛdi nyi emɛɛ mɔ ɛ gyeŋ de dinɔɔ lee ɛ konɔɔse man. ¹² Te yeɛ nyi da bese yaa dɛɛ keɛɛ da wose bo fa ŋon ya. Mɔna dɛɛ tɔɔse ŋon nombia ŋan gyae ke yela ɛ ke tale gyina ɛ wose adido lee daa ɔɔ nɛ bo. Dekɔŋ mena na, ɛ ke tale nyiŋ nombii yako balaŋ baŋ be gyina ba wose adido lee abɔɔ ŋan bɛɛ mo be sia naa ŋa nɛ ɔɔ, kela ŋan ŋe doo deniwalaŋ konɔɔ man nɛ. ¹³ Akpaa nombia keŋa ɔɔ te ɛ yako nyi da nyeeya ne wɔɛɛ na, ŋe wɔɛɛ fa Wurubuarɛ. Te akpaa da nyeeya doo mɔ na, kenan na emɛɛ ɔɔ te da nyeeya doo. ¹⁴ Kristo kegyae keŋ te di da nyee, nawolo nyi da gyeŋ nyi ŋon lɛɛ na balaŋ pou yeŋ yeŋ. Mena ɔɔ yeɛ yaa ngba balaŋ pou yeŋa la nɛ. ¹⁵ Kristo yeŋa la fa balaŋ pou, na ke yela baŋ be kyaa na be sia nɛ be nyiŋ kyaa fa ba wose ya. Mɔna baa kyaa fa Yesu Kristo ŋon ɔ ba yem fa wɔ, te Wurubuarɛ be gyuuusu e nɛ.

¹⁶ Mena ɔɔ lee nenɛɛ ne gyu na, ɔɔ ne keɛ balaŋ ngba mena keŋ tɛele kei ɔɔ balaŋ ne keɛ wɔ nɛ ya. Gyaŋgba keŋ na, nafa de keɛ Kristo mɔ mena. Mɔna nenɛɛ ɔɔ, ɔɔ na tekaa keɛ e mena bela ya. ¹⁷ Lee mena ɔɔ akpaa nyi ŋolo de lɛɛ Kristo di na, ɔ ta bese walaŋ wɔɛ. ɔ dinɔɔ bene keŋ te lam, te nenɛɛ ɔ te nyiŋ dinɔɔ wɔɛ. ¹⁸ Nombia keŋa pou lee Wurubuarɛ gyaŋ. Ŋon tɛɛ la Yesu Kristo ɔɔ desina daa na ŋon Wurubuarɛ nsana, te ɔ faa daa tom nyi dɛɛ yako ɔ nombia keŋa, na dɛɛ mo desina ŋon na balaŋ nsana. ¹⁹ Nombii keŋ dɛɛ yako ŋon yeŋa nyiaa, Wurubuarɛ tɛɛ la Kristo ɔɔ desina ŋon na balaŋ pou nsana, te ɔ moo be nombiakumɛɛ pou kyɛɛ wɔ. Te ɔ moo ŋon na balaŋ nsana kedesina tom kei do daa de nyiŋmaa man. ²⁰ Mena ɔɔ daa yeŋa Kristo kpilala baŋ da seŋɛɛ ɔ nawɔɔ man, keŋ Wurubuarɛ ne tɛɛ de ɔɔ kolosi sola ŋon. Da seŋɛɛ Kristo nawɔɔ man dɛɛ sola ŋon nyi, ɛ yela emɛɛ na Wurubuarɛ nsana keyɛɛ gyon. ²¹ Kristo te yeɛ nombiikum kamase ya. Mɔna Wurubuarɛ yela ɔ kaa moo de nombiakumɛɛ pou seele. Te ɔ yeŋawɔ ngba nombiakumɛɛyeɛ nɛ, na ke yela de nombia ka teneɛ Wurubuarɛ siaman lee ŋon Kristo ɔɔ.

6 De yeɛ balaŋ baŋ daa na Wurubuarɛ ne yeɛ na tom. Lee mena ɔɔ dɛɛ waase ŋon bo nyiaa, ɛ na yeli Wurubuarɛ bɛɛɛ keŋ ɔ ba mo boele ŋon nɛ ke yeɛ yakaa ya. ² Nawolo nyi Wurubuarɛ nombia anmarasen see yakowɔ yeŋaŋ daale nyiaa,

“Wurubuarɛ kpa debaŋ keŋ kaboena nyi maa wii ŋon nɛ,

me nyii ɛ ke fane.

Debaŋ keŋ mɔ kaboena nyi maa lɛɛ ɛ nyee nɛ, me lɛɛ ŋon.”

Te maŋ Pɔɔl ne yako ŋon baa ɛ ke nyii nyiaa, nenɛɛ ye-na debaŋ keŋ kaboena nyi Wurubuarɛ waa wii ŋon. Gyeŋ wee kei yeŋa nyeekeɛɛwee keŋ.

Diyem keŋ Pɔɔl be naa

³ De bɛɛ gyae nyi ŋolo ke wɔɛɛ da yele lee tom keŋ dɛɛ yeɛ nɛ man ya. Mena ɔɔ dɛɛ yeɛ kakyen nyi ɔɔ yeɛ kolo, na ŋolo kenyiŋ gbɛɛ mo ayimeɛ wuu daa ya. ⁴ Lee mena ɔɔ de nombia ayɛɛsa pou man na, dɛɛ lese wola ŋon nyi de yeɛ Wurubuarɛ tewulɛɛwɔ. Nawolo nyi de nyiŋa konɔɔ seŋ keŋkeŋ de kayeyɛɛ, na debaŋ keŋ da wose be kyaŋ daa nɛ, na de kaale burum man. ⁵ Be tuku daa nideli wɔŋɛɛ daa balaŋ man, te be kyaŋa daa ɔɔ deni. De kyaŋa da wose yeɛ tom nideli keŋ nyi ɔɔ ne nyiŋ dosoron gba dee doo ya, te de tɛɛwɔ mɔ na tanam. ⁶ Dɛɛ lese wola nyi de yeɛ Wurubuarɛ tewulɛɛwɔ, mo lee da kekyaabii keŋ ayimeɛ be doo ke man ya nɛ man. Da gyeŋ Wurubuarɛ nombia ŋan, te dee nyiŋ konɔɔ te dɛɛ yeɛ deeli. Wurubuarɛ felii ŋon doo de man, te dɛɛ gyae balaŋ anokoare man. ⁷ Nombii na anokoare te dee kolosi, te dɛɛ yeɛ kpene kamase mɔ bo lee Wurubuarɛ don man. De nombia ŋan tenɛɛ Wurubuarɛ siaman nɛ, te de dana demena na dunolon ngba yoo abɔɔ nɛ. Ŋan te dɛɛ mo yoo lɛɛ da wose.

⁸ Baale na lese da yele, te baale mɔ na do daa desɛŋ. Baale na tee daa, mɔna baale mɔ ne keɛɛ daa. Baale ne keɛ daa nyi de yeɛ akɛɛɛtenawɔ, mɔna de nombia doo na ke gbɛɛ. ⁹ Baale gyaŋ na, da te yeɛ balaŋwɔ ya, mɔna da yele ta lee nideli. Kayeyɛɛ ɔɔ akpaa n naa daa na n kpa dɛɛ yem baa, mɔna de dana nyeedon. Bɛɛ naase daa diyem nideli, mɔna de bɛɛ yem ya. ¹⁰ De ɔɔ waraŋase man, mɔna Kristo ɔɔ dee di gyon debaŋ kamase. De ɔɔ na diyem, mɔna dee yeli balaŋ burum ne nyiŋ abɔɔ kpaakpaa lee Wurubuarɛ gyaŋ. De ɔɔ ngba balaŋ baŋ ɔɔ dana kolo ya nɛ, mɔna Kristo ɔɔ kolo na kolo be hia daa ya.

¹¹ Me tebia Korintotena, da te kolosi nombii na anokoare keŋ fa ŋon, keŋ de ta mo kolo weese ŋon ya. Te dɛɛ gyae ŋon nideli lee de konɔɔ man. ¹² De bɛɛ wɔŋ da wose lee ɛ man ya, mɔna emɛɛ ne wɔŋ ɛ wose lee de man. ¹³ Mee kolosi baa fa ŋon ngba mena keŋ maa kolosi fa me bia nɛ. Mena ɔɔ ɛ na wɔŋ ɛ wose lee de man na daa mɔ ke wɔŋ da wose lee ɛ man ya.

Emɛɛ na balaŋ baŋ ba te yeɛ Kristotenawɔ ya nɛ, na yeɛ nɔɔdokolon ya

¹⁴ Emɛɛ na balaŋ baŋ ba te yeɛ Kristotenawɔ ya nɛ na yeɛ nɔɔdokolon ya. Emɛɛ gbagba ɛ keɛ nyi, walaŋ ŋon ɔ nombia tenɛɛ Wurubuarɛ siaman na walaŋkum baa tale yeɛ nɔɔdokolon? Yaa ditiŋtɛɛ na keŋmaŋɛ gyae ke tale kyaa bom? ¹⁵ Lonɔtoro wonɔti doola Kristo na ɔɔɔnsam nsana? Yaa Kristo walaŋ na walaŋ ŋon ɔ te yeɛ Kristo walaŋ e ya nɛ baa tale yeɛ nɔɔdokolon.

¹⁶ Lonɔtoro wonɔti doola Wurubuarɛ ɔsom deni na bane nsana? Daa yeŋa Wurubuarɛ ŋon ɔ kyaa kekpaakekpa nɛ ɔsom deni keŋ. Wurubuarɛ gbagba yakowɔ ɔ nombia anmarasen see ŋan man nyiaa,

“Maa kyaa be man, na maa kpu na wɔ,
na maa yɛɛ be Wurubuarɛ,
na banj mɔ ke yɛɛ me balan.
¹⁷ E lese e wose lee be man, na e ke tira e wose na wɔ.
E na tina kpene keŋ ka wose dana ayimɛɛ nɛ ya.
E yɛɛ mena na, maa lɛɛ njon do.
¹⁸ Maa yɛɛ e kya,
na emɛɛ mɔ ke yɛɛ me bia.
Nnɛ yaa de Gbenjyoo Wurubuarɛ donje njon ne yako.”

7 Me gyoona kpaakpaa, Wurubuarɛ te wulaa yako see nyi waa yɛɛ mena abɔɔ keŋa pou fa daa. Mena dɔɔ e yela dɛɛ lese ayimɛɛ kamase njan ne wɔlɛɛ da wosenaane na da woo nɛ leki. E yela Wurubuarɛ keyee ke doo de man, na dee desina da wose nideli see fa e, na dɛɛ mo obuɔ fa e lee da kekyaabii man.

Pɔɔɔ sia kagye

² E booli e wose na daa, na e ka mo e konɔɔ pou fa daa. Da te yɛɛ njolo nombiikum daale ya. Da te wɔlɛɛ njolo nyee ya, te de ta njere njolo mɔ do ya. ³ Mɔɔ ne yako mena nombia keŋa na maa mo bu njon fɔɔ ya. Me wulaa yako njon kaa lanj nyiaa, dɛɛ gyae e nombia nideli lee de konɔɔ man. Mena dɔɔ nyi nyeedonj man o, yerj man o, daa na njon yaa. ⁴ Mɛɛ lɛɛ njon di nideli te lee emɛɛ dɔɔ mee gyina ma wose adido tɛɛle kei dɔɔ. Keŋ na da diyem keŋ dɛɛ naa kei koran nɛ, mena dinɔɔ kei na do manj kakyen nideli te gyonj keŋ doo me man mɔ nɛ be tanj ɔto ya.

⁵ Debanj keŋ dɔɔ kɔŋ Masedonia tɛɛle man nɛ, de te nyinj da wose gba koran dɛɛ kyaa fɛɛfo ya. Balan naase daa diyem lee gbɛɛ kamase man. Baale korowɔ serj tia daa, yela gyakolonj gyoo daa. ⁶ Mɔɔna Wurubuarɛ njon ɔ ne yako do balan banj dekaɔɔɔɔɔɔ be kyanj wɔ nɛ, njon tɛɛ la Tituse njon ɔ ba lee e gyanj nɛ dɔɔ kɔŋ kaa yako do daa mɔ. ⁷ Na Tituse kekɔŋ kaagenj keŋ doo na daa kakyen ya, mɔɔna kakyen keŋ e ba do e nɛ mɔ kpuɛ. Nawolo nyi ɔ yako daa mena keŋ me nombia ne gyc njon loo, na mena keŋ e ne wii manj, na mena keŋ e be desina e wose nyi e ke yoo serj me wɔle nɛ. Mena dɔɔ te yeli me sia ta gye nideli.

⁸ Me nyiiwɔ nyi tɔne keŋ mɔɔ njanarase yelee njon nɛ te fɛɛ e wɔle ya. Mɔɔna te takaa manj ngba mɔɔ njanarase ke nɛ ya. Me naawɔ nyi tɔne kenan man nombia takaa njon berɛ, mena dɔɔ takaa manj mɔ. Mɔɔna ma gyerj nyi ka be gyae ke takaa njon kekpaakekpaaya. ⁹ Lee mena dɔɔ nɛnɛɛ dana manj gyonj. Te yɛɛ nyi keŋ tɔne keŋ man nombia be takaa njon dɔɔ ya, mɔɔna keŋ ka be yelee e be kyɛɛkee lee e gbɛɛnenj kumɛɛ man dɔɔ. Nawolo nyi ka ke takaa njon keŋ yɛɛ Wurubuarɛ kegyaabii man ke. Mena dɔɔ da gyerj nyi da te yɛɛ njon kolo kum ya. ¹⁰ Kolo de takaa njolo lee Wurubuarɛ kegyaabii man na, ne yelee e ne kyɛɛkee lee e gbɛɛnenj kumɛɛ man na ɔ kaa nyinj nyeekeleɛ. Ke beɛ takaa ɔtenate wɔle wɔle bela ya. Mɔɔna nyi kolo de takaa njolo keŋ ka te yɛɛ Wurubuarɛ kegyaabii man ke ya na, kɛɛ mo ɔtenate gyu yerj man. ¹¹ Ketakaa keŋ be yɛɛ Wurubuarɛ kegyaabii manj dɔɔ, e kɛɛ nombia kpaakpaa njan ba lee ke man kɔŋ. Te yeli e

te yase e sia e kaa lese wola walan kamase nyi, e ba gyerj kolo lee nombiikum keŋ man ya. E gyerj banj nideli lee nombii kenan dɔɔ, te gyakolonj mɔ gyoo njon. Te yeli e ne gyae me nombia, te e loo gyakaa nyi e kena manj. Te yeli e te yase e sia e ke desina nombia njenan man, na e ke wɔŋ dukumyɛere njon denjele. Lee gbɛɛ kamase man na, e ta lese wola nyi e ba gyerj kolo lee nombiikum kei man ya.

¹² Mena tɔne keŋ mɔɔ njanarase yelee njon nɛ, na walan njon ɔ be yɛɛ dukum, yaa njon dɔɔ yɛɛ dukum tia e nɛ baagenj dɔɔ te me njanarase ke ya. Mɔɔna me njanarase ke bo na Wurubuarɛ ke yela e ka gyerj lee emɛɛ gbagba e konɔɔ man nyi, de nombia yɛɛ e nombia njan Wurubuarɛ siaman. ¹³ Mena abɔɔ keŋa pou na do daa kakyenj.

Kei wɔle na, debanj keŋ dɔɔ naa nyi Tituse sia ta gye lee mena keŋ e popou be kyɔ e, te wa agyuerj be yɛɛ e dokolonj nɛ, yɛɛ daa mɔ gyonj nideli. ¹⁴ Me kelɛɛ njon fa Tituse, te e te yeli desenj ke kyanj manj ya. Mena keŋ kpene kamase keŋ dɔɔ yako njon yɛɛ ampanj nɛ, mena mɔ te da ke kelɛɛ njon fa Tituse keŋ te kaa yɛɛ ampanj. ¹⁵ Akpaa ɔ kɛɛ mena keŋ e be bu e, na mena keŋ e ba mo obuɔ lɛɛ e nɛ, ne yeli ɔ ne gyae njon nideli kpu. ¹⁶ Dana manj gyonj nideli, nawolo nyi ma gyerj nyi maa tale mo ma wose lo e dɔɔ nideli.

Wɔle keyɛɛ

8 De tebia, dɛɛ gyae e ka gyerj Wurubuarɛ berɛɛ keŋ ɔ ba mo boele Kristotena banj be kyaa Masedonia tɛɛle dɔɔ nɛ. ² Be naa diyem nideli. Mɔɔna gyonj dinaa keŋ doo be man dɔɔ nɛ, keŋ na ba diyem koran na bɛɛ yɛɛ wɔle nideli lee balan abɔɔ kefa man. ³ Mee di adansɛɛ lee ba wose man nyiaa, be faawɔ lee banj gbagba be konɔɔ man ba ketalebii man keŋ njolo ta njere wɔ ya. Maa tale yako nyi, be faawɔ kela be donj ɔto gba. ⁴ Keŋ na ba diyem koran na, ba sola daa nideli nyi dɛɛ fa wɔ gbɛɛ na baa kyɔ Kristotena banj be kyaa Gyudia tɛɛle man nɛ. ⁵ Be yɛɛ kpene keŋ da te gyakaa loo gba nyi baa yɛɛ ya nɛ. Be tanjgbɛɛwɔ mo ba wose fa de Gbenjyoo Yesu, kenan wɔle na te ba moo ba wose fa daa mɔ Wurubuarɛ kegyaabii man. ⁶ Mena dɔɔ da sola Tituse nyi, mena keŋ ɔ be tanj fi kɔba kelɛɛ asɛɛ ɔ na mo kyɔ ayematena nɛ, waa yɛɛ kakyen na waa kyɔ njon na e ke yɛɛ ke kelii ɔto. ⁷ Ma gyerj nyi e ne tale yɛɛ kpene kamase nideli, lee e kelɛɛdi na e kekolosi na e nombia kagyerj, na e kakyen kado, na e balan kegyae pou man. Mena dɔɔ e yɛɛ kakyen na e ke yɛɛ e kɔba kefa tom keŋ mɔ nideli.

⁸ Te yɛɛ nyi mɛɛ njere njon bo ya. Mɔɔna mɛɛ gyae maa mo Masedoniatena kakyen keŋ bɛɛ yɛɛ lee balan abɔɔ kefa man nɛ, mo maa na njon na maa naa mena keŋ emɛɛ mɔ e balan kegyae doo. ⁹ E gyerj mena keŋ de Gbenjyoo Yesu Kristo berɛɛ keŋ doo. E gyerj nyi ɔ yɛɛ gyoorobu e, mɔɔna lee emɛɛ dɔɔ te ɔ kaa bese diyemte, na ɔ diyem keŋ ke yela emɛɛ ka bese gyoorobia.

¹⁰ Nombia njan me dana maa kolosi fa njon lee nombia keŋa man yena nyiaa, kaboena nyi yaa tɔle kpene keŋ e be banj nae e ne yɛɛ lee dewii keŋ nɛ. Dewii na

εμεε kyanja na gbεε keη ε ne gyae nyi ε ke fa abɔɔ, te εμεε mɔ tanjgbεε la fa abɔɔ ηenanj. ¹¹ Mena dɔɔ tom keη ε be fiasεε ε ne yεε ne, ε gyeη yεε ke kelii ɔto. Kegyae keη ε ne gyae nyi ε ke fa ne, ε mo mena kegyae kenanj fa kelii ɔto lee ε ketalebii man. ¹² Nyi akpaa ηolo ne gyae nyi waa fa kolo lee ɔ konɔɔ man na, kpene keη ɔ dana te ɔ na lese fa lee ɔ konɔɔ man ne, keη na gyoo na Wurubuareε sia. Na kpene keη ɔ be dana waa fa ne ya. ¹³ Na da kegyaebii yena nyi baale wose dεε fεε wɔ, na εμεε wose kekyanη ηon ya. Mɔna kpene keη dεε gyae yena nyi, ε popou wose dεε fεε ηon kyεεkyεε. ¹⁴ Debanj kei dɔɔ εμεε dana, mena dɔɔ kaboena nyi yaa kyc banj ba wose be kyanj wɔ ne. Na wee daale εμεε mɔ wose de kyanη ηon na, banj mɔ ke nyiη kyc ηon. Dekɔη mena na, ε popou wose gyae ke fεε ηon kyεεkyεε. ¹⁵ Wurubuareε nombia anjmarasenj see yakowɔ lee weenεε ηan Wurubuareε be fa Iseraetena lee adido ne wose man nyiaa, “Walanη ηon ɔ be yilaa ηa burum na, ɔ kɔɔkɔɔ te ɔ nyiηawɔ. Te ηon mɔ ɔ be yilaa kyomii ne, ηon mɔ nyiηa ɔ kɔɔkɔɔ bo.”

Ɔɔɔl kekpila Tituse Korinto donɔɔ man

¹⁶ Mεε fa Wurubuareε karanj ηgba mena keη ɔ be yeli Tituse ne gyae ε nombia, ηgba mena keη manj mɔ ne gyae ε nombia ne. ¹⁷ Na keη dɔɔ waase Tituse dɔɔ te ɔ sεεwɔ nyi waa kɔη ε gyanj ya. Mɔna ε nombia wulaa gɔɔ e loo, te ɔ wulaa yεε wa agyuenj nyi waa kɔη ε gyanj. ¹⁸ Dee kpila de gyoo Kristobaale ηolo nyi waa kpu na Tituse na baa kɔη ε gyanj. De gyoo ηonanj keε tεε kolosi Kristo nombia kpaakpaa ηan dɔɔ, te yeli ɔ te nyiη yele Kristotena pou man. ¹⁹ Agyakanj yena nyi, Kristotena banj pou lese na e nyi waa kpu na daa na dεε ta lεε kɔbase ηan dεε lεε ne. Mena tom kei de dɔηεε dεε yεε ne, na lese Wurubuareε yele te keε lese de kakyenj keη daa mɔ na doo na dεε mo kyc ηon ne wola. ²⁰ Dεε keε da wose dɔɔ nideli keη nyi, ηolo be nyiη nombiikum daale kolosi lee da wose man, lee mena keη dεε mo tela mena kɔbase ηan ε ne faa ne ya. ²¹ Nawolo nyi da kegyaebii yena nyi, dεε yεε kpene kamase ke gbεε dɔɔ. Na dεε yεε ke bo nyi ka gyoo Wurubuareε waagenj sia ya, mɔna ka gyoo denibalanj mɔ sia. ²² Dee kpila de gyoo Kristobaale ηolo ηon daa na e ne yεε tom ne, nyi waa kpu na wɔ na baa kɔη ε gyanj. De ta gyoo ɔ man naa nyi, gbεε kamase man na ɔ dana kakyenj. ɔ sia te yεε nyi waa kɔη ε gyanj na ɔ kaa kyc ηon, nawolo nyi ɔ te lεε ηon di nideli. ²³ Tewulεε kewɔ man na, Tituse yena walanη ηon daa na e ne yεε tom dokolonj som ηon. Tewulεε akanj banj dɔɔ, Kristotena banj lese na wɔ nyi be kaa seη be nawɔɔ man, na baa lese Kristo yele. ²⁴ Mena dɔɔ ε lese ε balanj kegyae keη wola wɔ, na ke yela baa gyeη kpene keη dɔɔ dee gyina da wose adido lee ε dɔɔ ne, na Kristotena banj man balanj pou ke nyiη naa.

⁹ Lee toto keη ε na doo nyi baa mo kyc ε tebia Kristotena ne dɔɔ, nafɔ tekaboena nyi maa ηmarase ηon kolo lee ka wose man bela ya. ² Nawolo nyi ma gyeη mena keη ε ne yεε kakyenj nyi ε ke kyc ε tebia lee ε konɔɔ man. Mena dɔɔ ne yeli mεε keεε ηon fa Mase-

doniatena. Mεε yako wɔ nyi leenanj dewii te εμεε banj ε kyaa Akaya tεεle man ne, desina ε wose fa mena toto kei kado. Kakyenj keη ε dana ε na do mena toto kei ne ta do balanj burum mɔ kakyenj. ³ Mee kpila tewulεε kewɔ ε gyanj na de keε keεε ηon keη ne be yεε yakaa ya. Nawolo nyi debanj kamase na, mεε keεε ηon fa Kristotena banj be kyaa Masedonia ne nyi εμεε dɔɔ ε tanj desina ε wose see. ⁴ Akpaa nyi ε te desina ε wose ya te Masedoniatena baale de sila manj kɔη na, baa kaa naa nyi me keε keεε ηon keη ne yεε yakaa. Dekɔη mena ne na daa daagenj ne gyae la dee di desey ya, mɔna εμεε mɔ ε sia gyae ka yeη. ⁵ Mena dɔɔ me keε ke nyi, kaboena nyi maa kpila tewulεε kewɔ na baa kyanj gbεε kɔη ε gyanj na ε ke nyiη yilaa abɔɔ ηan ε be yako see nyi ε ke fa ne see. Kenanj na akpaa me kɔη na be gyae ke yεε nyi mεε ηere ηon bo ya, mɔna εμεε gbagba faa la lee ε konɔɔ man.

⁶ E ɔɔɔ nyiaa, nyi akpaa ηolo te sεε ηmatee abɔɔ bia ka bo ya na, mena mɔ te ɔ be gyae waa kara ka bo ya. Mɔna akpaa ηolo de ηmatee abɔɔ bia burum na, mena mɔ te waa kara burum. ⁷ Mena keη walanj kamase be yako see nyi waa fa lee ɔ konɔɔ man ne, waa fa mena. Te yεε nyi bεε ηere e bo ya. Nawolo nyi walanj ηon ɔ ne booli ɔ sia fa kolo lee ɔ konɔɔ man na, ηon te Wurubuareε ne gyae. ⁸ Wurubuareε waa tale mo ɔ bεεε keη boele ηon, na waa yela ε ke nyiη kpene kamase keη ε ne gyae debanj kamase. Waa yela ε ke nyiη gbaa, na ε ka mo ηaale yεε deeli. ⁹ Wurubuareε nombia anjmarasenj see yakowɔ yenanj daale nyiaa, “Wurubuareε te gyuuu ɔ nyiηmaa ɔ ne fa ayematena abɔɔ.

ɔ bεεε keη ɔ dana ne be gyae ke tanj ya.”

¹⁰ Wurubuareε ne faa na wɔɔfarale abɔɔ duuluj, te ηon ke ne faa na daa weenεε. Mena dɔɔ waa fa ηon abɔɔ ηan ε ne gyae ne pou na waa yela ηe ke wuku. Na ε kenyiη yεε wɔe nideli fa ayematena. ¹¹ Wurubuareε waa yela ε ke nyiη ε wose nideli kpene kamase man, na ε ke tale yεε wɔe debanj kamase. Te mena keη ε ne tεε de dɔɔ fa balanj abɔɔ ne, gyae ke yela balanj ke fa Wurubuareε karanj.

¹² Nawolo nyi mena wɔe ya aneyεεη kei ne, te yeli Kristotena burum te nyiη kpene keη bεε gyae, te bεε lese Wurubuareε yele nideli. ¹³ E ta lese ε dinɔɔ wola lee ε deeli keyεε keη man. E deeli keyεε keη gyae kawola nyi na Kristo nombia kpaakpaa ηan ηaagenj te ε lεεwɔ di ya, mɔna balanj baa naa nyi ε ne di Wurubuareε nombia ηan dɔɔ. Lee mena dɔɔ balanj baa lese Wurubuareε yele. ¹⁴ Baa fane fa ηon nideli lee be konɔɔ man. Nawolo nyi bεε naa Wurubuareε bεεε dinaa keη doo ε man ne. ¹⁵ E yela dεε do Wurubuareε kɔɔ, nawolo nyi ɔ bεεε keη ɔ ba mo boele denibalanj ne ka dokoso be kyaa ya.

Ɔɔɔl kawola nyi ɔ yεε Kristo kpilale e ampanj

¹⁰ Manj Ɔɔɔl gbagba ne waase na ηon nombii kei dɔɔ. E man baale ne yako nyi akpaa me kyaa ε gyanj na kɔɔ dana kɔɔkɔɔ ηon ya. Mɔna akpaa ma lee ε gyanj na, me kɔɔkɔɔ kela kpene kamase. Mεε mo de Gbengyoo Kristo konɔɔ kenyiη na ɔ wose keyɔkɔse mεε

sola ñon nyiaa, ² akpaa me kɔŋ ɛ gyaŋ na ɛ na yeli maa mo sibiyyam kolosi na ñon, ñgba mena keŋ maa kolosi na baŋ bɛɛ yako nyi dɛɛ yɛɛ da abɔɔ bo ñgba tɛɛle kei dɔɔ balan ne ya.

³ Doo nyi de yɛɛ denibalanɔ, mɔna na tɛɛle kei dɔɔ balan adao gbɛɛneŋ te dɛɛ mo yoo ya. ⁴ De yoo abɔɔ ñan dɛɛ mo yoo nɛ, te yɛɛ tɛɛle kei dɔɔ yoo abɔɔ ya. Mɔna ñe yɛɛ yoo abɔɔ ñan ñe doŋ ba lee Wurubuare gyaŋ. Mena yoo abɔɔ ñenan, ne tale yɔkɔse ɔbɔnsam kpene kamase keŋ kyaa tɛɛle kei dɔɔ nɛ. ⁵ Dɛɛ mo de yoo abɔɔ keŋa di aŋmaareŋ kamase dɔɔ, te dɛɛ bese mo ña di kpene kamase keŋ na koro seŋ tia Wurubuare nombia ñan nɛ dɔɔ. Dɛɛ mo ña di agyueŋse kamase dɔɔ, na ñe ke nyii Kristo dei. ⁶ Da te desina da wose nyiaa, akpaa ɛ mo ɛ konɔɔ pou fa Kristo na daa mɔ dɛɛ wɔŋ walan kamase ñon waa yɛɛ denjele doŋ tia Kristo nɛ denjele.

⁷ Emɛɛ dɔɔ ɛ ne kɛɛ abɔɔ bo adido adido. Akpaa ñolo de gyɔɔ ɔ konɔɔ nyi ɔ yɛɛ Kristo walan e na, kaboena nyi mena walan ñonan waa tɔɔse nyi daa mɔ de yɛɛ Kristo balanɔ ñgba ñon nɛ. ⁸ Nyi akpaa ma mo doŋ keŋ de Gbenjyoo Wurubuare be fa maŋ nɛ gyina ma wose adido na, be gyae ke yɛɛ maŋ desey ya. Nawolo nyi ɔ moo ɔ doŋ kenan bo fa daa, na ke yela ɛ kelɛɛdi keŋ ka bee. Mɔna te yɛɛ nyi ka ke wɔlɛɛ ñon bo ya. ⁹ Mɔɔ ne gyae ke yɛɛ ñon ñgba, mɛɛ mo me tɔna keŋmarase ñan bo ñmaase ñon nɛ ya. ¹⁰ Nawolo nyi balan baale ne yako nyiaa, me tɔna ñan mɛɛ ñmarase nɛ dana doŋ, te ñe man nombia mɔ dana yuŋ. Mɔna akpaa maŋ gbagba kyaa ɛ gyaŋ na, me kɔɔ bɛɛ yɛɛ doŋ ya te ma kekolosi mɔ yɛɛ yakaa. ¹¹ Kaboena nyi mena balan benan baa gyey nyiaa, mena keŋ de kyaa lem te dɛɛ ñmarase tɔna yelee ñon nɛ, akpaa de kyaa ɛ gyaŋ koran na mena ke te dɛɛ yɛɛ.

¹² Kegbagba na, dɔɔ gyae dɛɛ taŋ mo da wose maa na balan baŋ bɛɛ kelɛɛ ba wose nɛ ya. ɛ kɛɛ be diyin nombia. Bɛɛ mo ba wose maa na dɔŋa, te bɛɛ mo ba wose kɛɛse na dɔŋa. ¹³ Daa dɔɔ, dɔɔ gyae dɛɛ gyina da wose adido gbaa mena keŋ kaboena nɛ ya. Kpene keŋ dɔɔ dee gyina da wose yena tom keŋ Wurubuare ba mo fa daa nyi dɛɛ yɛɛ, te dɔɔ yɛɛ ke kaa lii emɛɛ mɔ gyaŋ nɛ. ¹⁴ Akpaa deŋ te kɔŋ ɛ gyaŋ ya te dee gyina da wose adido na, nafa da wose kegyina keŋ gyae ka bese gbaa mena keŋ kaboena nɛ. Mɔna daa yena balan baŋ dɔɔ taŋgbɛɛ mo Kristo nombia kpaakpaa ñan kɔna ñon. ¹⁵ Ka te yɛɛ keŋ nyi dɛɛ mo tom keŋ baale be yɛɛ nɛ, gyina da wose adido gbaa mena keŋ kaboena nɛ ya. Mɔna de loo gyakaa bo nyi ɛ ka bee ɛ kelɛɛdi man, na tomse ñan dɛɛ yɛɛ ɛ man nɛ ke gyu siaman nideli. ¹⁶ Na dee nyin tale gbaa ñon gyu yenaase wɔlɛɛ mɔ ke yako Kristo nombia kpaakpaa ñan. Nawolo nyi dɔɔ ne gyae dɛɛ mo tom keŋ ñolo be yɛɛ nɛ lɛɛ yelee ya. ¹⁷ Mɔna kaboena nyi dɛɛ yɛɛ ñgba mena keŋ Wurubuare nombia aŋmaraseŋ see ñan ne yako nɛ. Be ñmarasewɔ nyiaa, "Akpaa ñolo ne gyina ɔ wose adido na, kaboena nyi waa gyina ɔ wose adido lee kpene keŋ de Gbenjyoo Wurubuare be yɛɛ fa e nɛ dɔɔ." ¹⁸ Nawolo nyi na walan ñon ɔ ne kelɛɛ ɔ wose nɛ te Wurubuare nɛ

lɛɛ e do ya, mɔna walan ñon Wurubuare ne kelɛɛ e nɛ, te ɔ ne lɛɛ e do.

Ɔɔɔ na akɛɛɛ Kristo kpilala baŋ

11 Mɛɛ waase ñon nyiaa, akpaa nyi me nombia ñan mee kolosi fa ñon nɛ yɛɛ diyin nombia ña koran na, ɛ nyin konɔɔ fa maŋ ñgba mena keŋ ɛ ne taŋ nyin konɔɔ fa maŋ nɛ. ² Mɛɛ gyae ñon lee me konɔɔ man, ñgba mena keŋ Wurubuare ne gyae ñon nɛ. Nawolo nyi ɛ yɛɛ ñgba alebu ketey ñon ayimɛɛ be doo ɔ man ya, te mɔɔ yako see nyi Kristo waageŋ te maa mo e fa waa yala nɛ. ³ Mɔna me wɔe ne lo maŋ nyi, ñolo waa beo ñon na ɛ ka lese ya agyueŋ lee Kristo ɔsom keŋ dɔɔ, ñgba mena keŋ dom ñon ba mo adao gbɛɛneŋ man beo Efa gyaŋgba gyaŋgba keŋ nɛ. ⁴ Nawolo nyi akpaa ñolo de kɔŋ kaa kolosi Yesu wɔle ñolo wose man nombia fa ñon, lee Yesu ñon daa be kolosi ɔ wose man nombia fa ñon nɛ wɔle na, ɛ ne nyin konɔɔ lɛɛ ɔtenate nombia do. Te ɛ bɛɛ gataa na felin wɔlɛɛ mɔ kelɛɛdi kpu na Wurubuare felin ñon ɛ be wulaa nyin, na kawola wɔlɛɛ na nyee doŋ nombia ñan ɛ be wulaa nyii nɛ ya. ⁵ Mɔɔ ne lɛɛ di mɔ nyi mena balan baŋ be kpa baŋ yena Kristo kpilala gbagba nɛ, be man ñolo kela maŋ ya. ⁶ Nyi akpaa mɔɔ gyey kekolosi ya nɛ, keŋ bɛɛ wolo nyi mɔɔ gyey nombia bo ya. De ta lese mena nombia keŋa pou man wola ñon lee gbɛɛ kamase man.

⁷ Mena keŋ mɔɔ yɔkɔse ma wose kolosi Wurubuare nombia ñan fa ñon lese ñon yelee, te ma te lɛɛ ñon kolo ya nɛ, me yɛɛ dukum baa? ⁸ Debaŋ keŋ mɛɛ yɛɛ tom ɛ gyaŋ nɛ, ɛ tebia Kristotena baŋ be kyaa yenaase nɛ faa na maŋ abɔɔ te me talewɔ som ñon. Mena dɔɔ maa tale yako nyi, ma moo kaale bo lo be dɔɔ na maa tale som ñon. ⁹ Nawolo nyi debaŋ keŋ me kyaa ɛ gyaŋ nɛ, ma wose kyanja maŋ na, me ta mo kaale kenan lo ɛ dɔɔ ya. Mɔna de tebia Kristotena baŋ dɔɔ lee Masedonia nɛ, kaa faa maŋ abɔɔ ñan pou mɛɛ gyae nɛ. Mena dɔɔ me kyanja ma wose, te me gyakaa mɛɛ kyanja ma wose nyi, mɔɔ bese kasolo ɛ dɔɔ lee gbɛɛ kamase maŋ ya. ¹⁰ Nombii na anokoare yaa mɛɛ yako ñon lee Kristo man nyiaa, ñolo be kyaa Akaya tɛɛle kei dɔɔ na waa tale ɔ maŋ gbɛɛ nyi me na gyina ma wose adido lee nombii kei dɔɔ ya. ¹¹ Won dɔɔ te mɛɛ yako mena nombia keŋa? Nawolo baa nyi mɔɔ ne gyae ñon yee? Wurubuare gyey nyi mɛɛ gyae ñon.

¹² Mena keŋ mɔɔ wulaa bɛɛ nyi mɔɔ lɛɛ kolo lee ɛ gyaŋ ya nɛ, mena yaa me sɛɛ ma seŋɛɛ. Maa yɛɛ mena na maa nyin mo ɔ baŋ bee gyina ba wose adido nɛ gbɛɛ. Na kɔɔ nyin gbɛɛ wola ba wose nyi daa na wɔ ne yɛɛ na tom dokolon ya. ¹³ Nawolo nyi mena balan benan te yɛɛ Kristo kpilalawɔ ya. Bɛɛ beo balan nyi bɛɛ yɛɛ tom bo fa Wurubuare. Mena balan benan na mo be dinɔɔ gbagba weese, na bɛɛ yɛɛ ba wose ñgba be yɛɛ Kristo kpilalawɔ nɛ. ¹⁴ Be yɛɛ mena na be dana gyakolon ya, nawolo nyi ɔbɔnsam gbagba koran moo ɔ dinɔɔ gbagba weese, te ɔ moo ɔ wose yɛɛ ñgba Wurubuare kpilale kpaakpaate ñolo nɛ. ¹⁵ Mena dɔɔ nyi akpaa ɔbɔnsam ñonan tewulɛɛ mɔ da mo be dinɔɔ weese, te be yɛɛ ba wose ñgba kpilala baŋ be gbɛɛneŋ

tenεε Wurubuarε siaman na, be dana gyakolonj ya. Be dinɔɔ keŋ be dana nε, keŋ te Wurubuarε waa kεε na waa mo tɔ wɔ kom wee ɔtomante keŋ man.

Pɔɔ wose kawola lee diyem keŋ ɔ be naa dɔɔ

¹⁶ Mεε yako ŋon baa bela nyiaa, ŋolo na yεε wa agyueŋ nyi me yεε diyinɔte e ya. Mɔna akpaa ε yεε ya agyueŋ mena na, kenan na ε lεε man ŋgba diyinɔte nε, na maa nyin tale wola ma wose kyomii. ¹⁷ Nombii na anokoare na, mena wose kawola kei te yεε de Gbenjyoo kegyaebii man yaa mee kolosi ya. Mɔna mee kolosi baa ŋgba diyinɔte nε. ¹⁸ Mena keŋ balan burum na wola ba wose ŋgba mena keŋ tεεle kei dɔɔ balan ne yεε ne dɔɔ, man mɔ maa wola ma wose mena. ¹⁹ ε kpa ε yεε siakaralabiawɔ, mɔna ε ne nyin konɔɔ kyaa tei ayinɔtena. ²⁰ Nyi akpaa ŋolo da besena ŋon yεε ɔ kegbetibii, yaa ɔ na ŋere ŋon do, yaa ɔ ne kɔ ε nyeeya man di, yaa ɔ ne di gyoori ε dɔɔ, yaa ɔ bεε kala ŋon do balan man koran ya na, ε ne nyin konɔɔ lεε ɔtenate do.

²¹ ε wui dei ŋgba de ta gyem na dεε gyc de konɔɔ mo mena nombia keŋa yεε ŋon ya nε. Mɔna kpene kamase keŋ man ŋolo de gyc ɔ konɔɔ ɔ na wola ɔ wose na, man mɔ maa tale gyc me konɔɔ wola ma wose kpene kenan dɔɔ mena. Mee kolosi baa ŋgba diyinɔte nε. ²² Nyi akpaa mena balan benan kpa be yεε Hiburutenawɔ na, man mɔ me yεε Hiburu baale e. Nyi akpaa be kpa be yεε Israetenawɔ na, man mɔ me yεε Iserae baale e. Nyi akpaa be kpa ba lee Aberaham duulun man na, man mɔ ma lee Aberaham duulun man. ²³ Nyi akpaa be kpa be yεε Kristo tewulεawɔ na, man yεε Kristo tobaale kpaakpaate e kela wɔ. Nawolo nyi me yεε tom na donj kela wɔ, te me naa diyem nideli mɔ kela wɔ. Be kyan man tɔ deni agbaatee agbaatee, te ba ŋmerεe man dambiise nideli, te be naase man diyem yerj yerj wee na wee. ε ke yako nyi mee kolosi baa ŋgba walan ŋon ɔ nyee be doo ya nε, mɔna nombii na anokoare yaa mεε yako. ²⁴ Gyudatena ŋmerεe man dambiise saonakufukadaale (39) betabononj. ²⁵ Ba moo nyeela dambiise tuku man betabotooro. Wee daale na, be funjii man boya yerj yerj. Me kyaawɔ agbele dinaana man betabotooro keŋ ŋεε burj man, te epo yela kedi man. Te me kyaawɔ lonj dɔɔ wee dibilin nelim na ka weese. ²⁶ Me tεε gbεenenj burum, te me naa diyem yerj yerj lee boononj katonj, na balan ban bεε ŋere balan lεo ba abɔɔ dekpanjkpasare man nε nyinmaa man. Me dεε Gyudatena, na ban ba te yεε Gyudatenawɔ ya nε, naase man diyem yerj yerj. Me naa diyem yerj yerj donɔɔ dinaana man, na ŋalese man na epo dɔɔ, te me naa diyem balan ban bee dii akεrεε nyi be yεε Kristotenawɔ nε nyinmaa man. ²⁷ Me yεε tom nideli keŋ te yεε nsendee ya, te me naa diyem mɔ nideli. Me tεεwɔ weeya burum keŋ mɔ ne nyin dosoronj gba maa doo ya, te me tεεwɔ na tanam na lonboanē. Me tεεwɔ weeya ŋaale man keŋ mɔ ne nyin kolo na kolo gba tina me mɔ korakora ya. Me tεεwɔ na waare keŋ me te nyin kolo kpaakpaate wuu ma wose ya. ²⁸ Nombia keŋa pou wɔle na, Kristotena akpiise ŋan pou nombia ne takaa na manj wee kamase. ²⁹ Nawolo nyi, nyi ŋolo

kelεedi de yɔkɔse na, man mɔ wose te yɔkɔse manj. Nyi ŋolo mɔ de yεε dukum na, me tɔɔ loobia te kyonjii man fa ɔtenate.

³⁰ Nyi akpaa kaboena nyi maa wola ma wose na, maa wola ma wose bo lee abɔɔ ŋan na lese ma keyɔkɔse wola nε bo dɔɔ. ³¹ Wurubuarε ŋon ɔ yεε de Gbenjyoo Yesu Wurubuarε na ɔ kya e, te ɔ kaboena nyi dεε lese ɔ yele kekpaakekpa nε, ɔ gyerj nyi na dekara yaa mee dii ya. ³² Debanj keŋ me kyaa Damasekuse donɔɔ man nε, walan ŋon ɔ seŋεε gyoo Aretase nawɔɔ man ɔ ne kεε tεεle daale dɔɔ nε lese balan nyiaa, baa deke Damasekuse donɔɔ keŋ anaanɔɔse ŋan pou na baa nyin kyan manj. ³³ Mɔna ba moo manj do dokyonolonj man, te be tisinna man ta na nfansere te me nyin gbeε yeu lee tεεle dɔɔ kεere ŋon nyinmaa man.

Wurubuarε kalese nombia ŋale man wola Pɔɔ

12 Kaboena nyi maa wola ma wose, mɔna ma gyerj nyi ma wose kawola kei be dana mɔna ya. ε yela maa yako ŋon nombia ŋan de Gbenjyoo Yesu Kristo ba lese wola manj, na ŋan mɔna naa ŋa na me sia fonεε ŋgba doseε man nε. ² Ma gyerj Kristobaale ŋolo keŋ kulutoonē kufu anaara yaa ŋgba Wurubuarε be gate e gyu adido adido nε. Nyi ɔ naa ke na ɔ sia fonεε bo o, yaa ke yεε doseε man ke bo na, man ba gyerj ya. Wurubuarε waagerj gyerja la. ³ Ma gyerj nyi Wurubuarε moona mena walan ŋonanj gyu adido adido botɔɔ keŋ bεε baake nyi Paradiso nε. Nyi mena nombia keŋa yεε sia fonεε nombia bo o, ŋe yεε doseε nombia bo o na, man ba gyerj ya. Wurubuarε waagerj gyerja la. ⁴ Nombia ŋan walan ŋonanj be nyii botɔɔ nε ŋe tanj keyako ya, te walan mɔ be tale mo ɔ mɔ yako ŋa gba ya. ⁵ Mena dɔɔ maa wola ma wose bo mena walan kei dinɔɔ dɔɔ. Mɔna mɔna gyae maa wola ma wose lee manj gbagba dɔɔ ya. Nyi akpaa maa wola ma wose koran na, maa wola ma wose bo lee abɔɔ ŋan na wola ma wose keyɔkɔse nε dɔɔ bo. ⁶ Nyi akpaa ma wola ma wose na te yεε diyin nombia ŋa ya, nawolo nyi nombia ŋan mɔna yako ŋon nε yεε ampanj. Mɔna mɔna gyae maa wola ma wose ya. Nawolo nyi mɔna ne gyae nyi ŋolo ka mo manj maa kela mena keŋ kaboena nε, lee abɔɔ ŋan mεε yεε yaa nombia ŋan mee kolosi fa ŋon nε dɔɔ ya. ⁷ Gyakolonj nombia dinaana ŋan Wurubuarε ba lese wola manj nε, nafɔ ŋe gyae ke tale yela ma nyee ka koro manj na maa wola ma wose. Mɔna Wurubuarε bεε gyae nyi maa wola ma wose ya, mena dɔɔ te ɔ yela woseyoorenj daale kaa gyoo manj. Woseyoorenj kei yεε ŋgba abɔɔnsam kpila na ɔ tobaale ŋolo nyi waa kɔn kaa naase manj diyem nε, na be yele ma nyee ka koro manj gbaa na maa wola ma wose ya. ⁸ Me waase de Gbenjyoo Yesu betabotooro nyi, waa lese mena woseyoorenj kenan lee ma wose man. ⁹ Mɔna de Gbenjyoo Yesu bεε te ɔ yako manj nyiaa, "Yela me bεrεε keŋ mɔna mo boele nerj nε ke kaboena nerj. Nawolo nyi n wose keyɔkɔse man te nyanj kena me donj." Mena dɔɔ dana manj gyonj nyi mεε wola ma wose bo lee ma wose keyɔkɔse man, na Kristo donj keŋ kenyinj doo me man. ¹⁰ Mena dɔɔ lee Kristo dɔɔ nε, wose keyɔkɔse man bo o

tuubia man bo o, diyem kena man yaa diyem kenaase man yaa kaale man bo koran na, ma wose ne fεε man. Nawolo nyi ma wose keyokose man te mεε naa Kristo dor.

ƆƆƆ kayeyεε lee Korintotena ƆƆƆ

¹¹ Me ta bese diyinƙe, mƆna εmεε yeƙe la te ma bese diyinƙe. εmεε te kaboena nyi nafa yaa keƙεε man. Nawolo nyi ma te yεε kolo e ma wose ƆƆƆ koran ya na, mƆƆ doo balan ban bεε baake ba wose nyi be yεε Kristo kpilalaw nε tεε lee gbεε kamase man ya. ¹² AbƆƆ njan pou kaboena nyi walan waa yεε na kawola nyi Ɔ yεε Kristo kpilale e nε, Wurubuarε tεεwƆ me ƆƆƆ yεε njan ε man. Njan yena gyakolon nombia na wƆƆle kalese wola. Te ε naa mena keƙe mƆƆ nyinƙe konƆƆ ser keƙeƙe, yεε mena abƆƆ keƙeƙe pou. ¹³ Na kƆba te ma te lεε lee ε gyan ya na, nafa won te me yεεwƆ fa Kristotena akan ban te ma te yεε fa njan ya? Yaa keƙe ma te lεε kƆba lee ε gyan ƆƆƆ ya, te ε ne kolosi mena nombia keƙeƙe? Akpaa mena te doo na, ε wui dei.

¹⁴ Ma te desina ma wose nyi maa bese kaa ta ε ƆƆƆ betabotoorote. MƆƆ ne gyae nyi me kaa mo ma wose lƆ ε ƆƆƆ ya, nawolo nyi na ya abƆƆ njan ε dana nε te mεε gyae ya, mƆna εmεε gbagba te mεε gyae. Kegbagba na, na bia ne gyae na abƆƆ see ba lolala ya, mƆna lolala ne gyae na abƆƆ see be bia. ¹⁵ Mena ƆƆƆ dana man gyon nyi maa mo kpene kamase keƙe ma dana nε, kpu na me dibilin wƆƆεε ε ƆƆƆ. Nyi akpaa mεε gyae ε nombia nideli na, εmεε be gyae man mena yee? ¹⁶ Ma gyeƙe nyi ε ke sεε nyiaa, ayi me ta mo kasolƆ kaa nere njan ya. MƆna ε man baale ne yako nyiaa me dana nyansa, mena ƆƆƆ te ma moo adao gbεenerε nyin njan. ¹⁷ Ma moo balan ban mƆƆ kpili ε gyan nε ƆƆƆ di ε nyeeya man? ¹⁸ Me waase Tituse nyi waa kƆƙe ε gyan te me kpila Kristobaale nolo mƆ kpu na e. Tituse kaa lεε ε nyee-man kolo bo di yaa? Na agyuerε dokolon te daa na e dana yee? Yaa na gbεε dokolon ƆƆƆ te daa na e dor yee?

¹⁹ εmεε gyeƙe nyi da serεε baa dee tira de nombia keƙeƙe na dee di denjele? Koa te yεε mena ya. Wurubuarε ne naa daa nyi Kristo kegyaebii man yaa dee kolosi nε. Me tebia kpaakpaa, lee ε deeli ƆƆƆ te de kolosi nombia keƙeƙe pou mena nε. ²⁰ Me wƆε ne lƆ man nyi akpaa me kƆƙe ε gyan na, mƆƆ gyae maa naa njan nyi ε kyaa ngba mena keƙe mεε gyae nε ya, te εmεε mƆ be gyae ε kena me dinƆƆ ngba mena keƙe ε ne gyae nyi ε kena ke nε ya. Me wƆε ne lƆ man nyi mberem na kale nombia, na sibii na ban na yoo nombia na balan kewƆƆεε, na wose kawola na nombia nkarankaran keyεε gyae ke doo ε man. ²¹ Me wƆε ne lƆ man nyi akpaa me kƆƙe bela na, Wurubuarε waa yƆƆƆse man ε siaman na me ƆƆƆ ke kyonji man lee ε man baale nombiakumεε njan bεε yεε, te ƆƆƆ ne gyae baa kyεεkeε lee njan man ya nε ƆƆƆ. Me wƆε ne lƆ man nyi be sεε bεε yεε kafon na nombia nkarankaran, te ƆƆƆ ne gyae baa

kyεεkeε lee be nombiakumεε njan man kƆƙe Wu-rubuarε gyan ya.

13 Kei yena betabotoorote ngba mεε kƆƙe ε gyan nε. Mεε gyae ε ke tƆƆse nombii keƙe doo Wurubuarε nombia anmarasen see yenan daale nε nyiaa, "Pena ε ke bu nolo fƆƆ na, kaboena nyi yaa nyii lee balan bala, yaa balan batooro mƆƆman nyi nombii keƙe yεε ampan." ² Ma keƙeƙe ε gyan bolate keƙe nε, me wulaa faree balan ban pou ƆƆƆ yεε nombiakumεε kaalan nε, na balan akan ban pou. Deban kei keƙe mƆƆ kyaa ε gyan ya nε, mena yaa me gyakaa mεε faree njan nyiaa, akpaa ma bese kƆƙe na, mƆƆ gyae maa mo ban be sεε bεε yεε nombiakumεε nε wose kyεε wƆ ya. ³ εmεε kpa ε ne gyae ε kena nyi Kristo ne tεε la me ƆƆƆ kolosi nε, ε kena ke. ε kena nyi Kristo ba wεε keƙe Ɔ be gyae waa kƆƙe ε denjele ya. Ɔ dana dor ε ƆƆƆ. ⁴ Ke yεε ampan nyi be gyƆƆ e mataa Ɔpanƙan ƆƆƆ, ngba walan njan Ɔ be tan dor ya nε. MƆna debokeiman ƆƆƆ, Ɔ te fom lee yen man te Ɔ kyaa Wurubuarε dor man. Mena mƆ te daa mƆ be tan dor ya. MƆna keƙe de doo Kristo man ƆƆƆ, Wurubuarε dor doo de man te de dana dεε som njan.

⁵ ε gyoo ε wose man nideli na ε ke keε nyi ε ne lεε Yesu di nideli? Yaa ε ba gyeƙe nyi εmεε na Yesu Kristo yεε dokolon yee? Akpaa ε ba gyeƙe mena ya na, kenan na ε te yale ε keƙεdi man. ⁶ Mεε lεε di nyi ε ka gyeƙe nyi, daa ƆƆƆ da te yala ta da keƙεdi man ya. ⁷ Dεε fane fa Wurubuarε nyiaa, Ɔ na yeli ε ke yεε kolo kum ya. Te yεε keƙe nyi balan ke keƙε daa nyi da te yεε daale ƆƆƆ ya, mƆna akpaa dekƆƙe nyi da te yale da keƙεdi man koran na, dεε gyae bo nyi ε ke yεε nombia njan tenεε Wurubuarε siaman nε. ⁸ Nawolo nyi ƆƆƆ gyae dεε tale lee nombii na anokoare keƙe wƆle ya. Ke man te da serεε deban kamase. ⁹ Nyi akpaa daa de yƆƆƆse te εmεε serεε keƙeƙe ε keƙεdi man na, dana daa gyon. Nawolo nyi dεε fane bo nyi yaa tale serεε keƙeƙe ε keƙεdi man Wurubuarε kegyaebii man. ¹⁰ Mena ƆƆƆ te de kyaa lem na lem te mεε nmarase tƆne kei mee yelee njan nε. Kenan na akpaa me kƆƙe ε gyan na, mƆƆ gyae maa mo dor keƙe de Gbengyoo Yesu be fa man nε kolosi na njan akpanyanjan man ya. Nawolo nyi de Gbengyoo Wurubuarε faa man dor kei bo, nyi maa mo kyƆ njan na ε ka bee ε keƙεdi man. Ɔ te fa man ke bo nyi maa mo wƆƆεε njan ya.

¹¹ Me tebia, me mƆƆwoya Ɔto yena nyiaa, ε kyaa nideli. ε yase ε sia na ε ke kyaa nideli kelii Ɔto, na ε ke tei nombia njan mƆƆ yako njan nε. ε yεε mƆƆdokolon na ε ke kyaa wosefεereƙe man. Na Wurubuarε njan Ɔ ne gyae balan te Ɔ yεε wosefεereƙe Gbengyoo e nε ke kyaa na njan. ¹² ε mo Kristo balan kegyae keƙe do dor na mƆ lee ε konƆƆ man. ¹³ Wurubuarε balan ban pou be kyaa kebo nε na do njan mƆ. ¹⁴ De Gbengyoo Yesu Kristo waa mo Ɔ berεε boele njan, na Wurubuarε kegyae keƙe ke doo ε man, na Wurubuarε felin njan ke yela ε ke yεε mƆƆdokolon.

Galatiatena

1 Tɔne kei lee maŋ Pɔɔl gyaŋ. Me yɛɛ Yesu Kristo kpilale e keŋ na deniwalaŋ ŋolo lese na maŋ ya, te na deniwalaŋ ŋolo mɔ kpila na maŋ ya. Mɔna Yesu Kristo gbagba, na de kya Wurubuaɛ ŋon ɔ be gyuuusu Yesu lee yeŋ man nɛ lese na maŋ te ɔ kpila maŋ. ² Mɛɛ ŋmarase ke mee yelee ɛmɛɛ Kristotena akpii akpii ŋan pou ɛ kyaa Galatia tɛɛle man nɛ. Daa na me tebia Kristotena baŋ pou be kyaa me gyaŋ kebo nɛ na do ŋon nɔɔ.

³ De kya Wurubuaɛ na de Gbenɣyoo Yesu Kristo baa mo be bɛɛɛ boele ŋon, na baa fa ŋon wosefɛɛɛɛɛɛ. ⁴ De nombiakumɛɛ dɔɔ te Yesu Kristo moo ɔ wose fa yeŋ, na waa lese daa lee gyeŋ duuluŋ kei nombiakumɛɛ man. Wurubuaɛ ŋon ɔ yɛɛ de kya e nɛ, kegyaebii man te nombia keŋa pou kɔŋawɔ mena. ⁵ Ŋon Wurubuaɛ te kaboeni nyi dɛɛ lese ɔ yelee kekpaakekpaa. Amen.

Nombii wɔle daale be kyaa Kristo nombia kpaakpaa ŋan wɔle ya

⁶ ɛmɛɛ Galatiatena, ɛ nombia dana maŋ gyakolon gbaa. ɛmɛɛ baŋ Wurubuaɛ be tɛɛ Kristo bɛɛɛɛ dɔɔ baake ŋon nɛ, ɛ kɛɛ mena keŋ ɛ be barase lee ɔ nombia ŋan wɔle. Nɛnɛɛ ɛ te gyu ɛ silana kawola wɔle keŋ balan ne dii akɛɛɛ de man nyi ŋe yelee Kristo nombia ŋa nɛ. ⁷ N kɛɛ gbagba na, mena kawola kenan ta lee Kristo gyaŋ korakora ya. Mɔna balan baale ne wɔlɛɛ na ya agyueŋ. Bɛɛ gyae bo nyi baa tulii Kristo nombia kpaakpaa ŋan. ⁸ Mɔna akpaa nyi daa gbagba, yaa Wurubuaɛ kpilale ŋolo koran da lee adido kɔŋ kaa kolosi nombia wɔlɛɛ ŋaale kpoo fa ŋon lee Kristo nombia kpaakpaa ŋan daa be wulaa kolosi fa ŋon nɛ wɔle na, ɔtenate dɛɛ laako. Nawolo nyi Wurubuaɛ waa wɔlɛɛ e kekpaakekpaa. ⁹ De te wulaa yako ŋon mena nombia keŋa. Mɔna ma bese yaa mɛɛ yako ŋon bela nyiaa, akpaa ŋolo de kɔŋ kaa yako ŋon nombia wɔlɛɛ ŋaale bela lee Kristo nombia kpaakpaa ŋan daa be yako ŋon nɛ wɔle na, Wurubuaɛ waa wɔlɛɛ ɔtenate kekpaakekpaa.

¹⁰ Me kɛɛ yako ŋon nombia keŋa na, nawolo baa nyi mɛɛ gyae nyi denibalan ke keɛɛ maŋ yaa? Koa, na mena ya. Yaa mɛɛ gyae baa nyi maa yelee denibalan kegyaebii? Nyi akpaa me sɛɛ mɛɛ gyae bo nyi denibalan ke keɛɛ maŋ na, kenan na nafa ma te yelee Kristo tobaale e ya.

Mena keŋ Pɔɔl ba bese Kristo kpilale

¹¹ Me tebia mɛɛ gyae ɛ ka gyeŋ nyiaa, Kristo nombia kpaakpaa ŋan mɔɔ kolosi fa ŋon nɛ te yelee nombia ŋan denibalan be kyaa bake see ya. ¹² Na deniwalaŋ ŋolo

moona mena nombia keŋa do maŋ me nyiŋmaa man ya, te na deniwalaŋ ŋolo mɔ wola na maŋ mena nombia keŋa ya. Mɔna Yesu Kristo lese na mena nombia keŋa wola maŋ.

¹³ ɛmɛɛ gbagba ɛ gyeŋ me dinɔɔ deban keŋ me doo Gyudatena ɔsom keŋ man nɛ. Me dii ba mmaraase ŋan dɔɔ nideli, te me naase Kristotena baŋ Wurubuaɛ ba lese wɔ nɛ diyem akpanyanŋan man, te me gyae gbɛɛ nyi nafa maa wɔlɛɛ nombia ŋan be silana nɛ.

¹⁴ Me yase me sia kasee Gyudatena ɔsom mmaraase ŋan nideli gyu siaman, kela me tebia Gyudatena baŋ daa na wɔ yelee akoso nɛ pou. Ma moo ma nyee pou do de naanaɔ benerŋ nombia ŋan keyɛɛ man.

¹⁵ Mɔna Wurubuaɛ tɛɛwɔ ɔ bɛɛɛ keŋ dɔɔ wii me waranase, te ɔ baake maŋ nyi me kaa yelee ɔ tom. ɔ wulaa lese maŋ see nyi me kaa bese ɔ tobaale pete ba lola maŋ. ¹⁶ Lee ŋon Wurubuaɛ gbagba kegyae man dɔɔ te ɔ baake maŋ te ɔ lese ɔ bu Yesu wola maŋ. Na maa nyiŋ kolosi ɔ bu Yesu nombia kpaakpaa ŋan fa balan baŋ ba te yelee Gyudatenawɔ ya nɛ. Wurubuaɛ ke baake maŋ keŋ nɛ, me te gyu ŋolo gyaŋ nyi waa fa maŋ agyueŋ lee nombia keŋa man ya. ¹⁷ Mena ke mɔ te me te gyu Gyerusalem donɔɔ man nyi me kaa naa Kristo kpilala gyaŋgba nyibaŋ baŋ nyi baa fa maŋ agyueŋ lee nombia keŋa man ya. Mɔna ma korowɔ karatete dokolon gyu Arebia tɛɛle man, pete ma besewɔ kɔŋ Damasekuse donɔɔ man.

¹⁸ Kulutooneŋjɛ atooro wɔle nɛ, me gyuu Pita gyaŋ Gyerusalem donɔɔ man, te me kyaawɔ ɔ gyaŋ weeya kufu anon. ¹⁹ Me ke gyu botɔɔ nɛ, ma te naa Kristo kpilala baŋ man ŋolo ya gyise de Gbenɣyoo Yesu ɔ naabu Gyemisi waagen. ²⁰ Wurubuaɛ gbagba gyeŋ nyi nombia ŋan mɛɛ ŋmarase nɛ yelee ampan.

²¹ Kenan wɔle na te me gyuu Siria na Silisia tɛɛlese dɔɔ. ²² Mena deban kenan na, Kristotena akpii akpii ŋan pou be kyaa Gyudia tɛɛle dɔɔ nɛ ba gyeŋ maŋ gbagba ya. ²³ Kpene keŋ bee nyii yɛna nyiaa, “Balee ŋon gyaŋgba ɔ ne naase daa diyem nɛ, nɛnɛɛ ŋon dɔŋɛɛ la ɔ ne kolosi Kristo keɛɛdi keŋ nafa ɔ be gyae gbɛɛ nyi waa wɔlɛɛ ke nɛ wose man nombia nɛ.”

²⁴ Mena dɔɔ ba lese Wurubuaɛ yelee lee mena keŋ ɔ be kyɛɛke maŋ nɛ dɔɔ.

Kristo kpilala baŋ keɛɛ Pɔɔl do ba wose man

2 Kulutooneŋ kufu anaara wɔle nɛ, ma besewɔ gyu Gyerusalem donɔɔ man. Me ke gyu kei na, daa na Banabase na Tituse gyuu la. ² Wurubuaɛ lese la wola maŋ nyi maa gyu Gyerusalem donɔɔ man botɔɔ mena

dɔɔ te me gyuuwɔ. De ke gyu botɔɔ na, dɛɛ kyaa gyanjɛ na Kristotena kegyiise banj baagenj bo. De gyanjɛ na, mɛɛ lese Kristo nombia kpaakpaa njan me dɔɔ mee kolosi fa balan banj ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ man wola wɔ, na daa na wɔ ke yɛɛ nɔɔɔkolonj. Nawolo nyi ma te gyae nyi tom kenj mɔɔ yɛɛ kaalanj, na kenj me gyakaa mɛɛ yɛɛ nɛ ke yɛɛ yakaa ya. ³ Me dɔɔ Tituse njon ɔ silana manj nɛ, na ɔ yɛɛ Giriki baale e. Mɔna njolo na njolo ta njere e nyi waa kara ɔ baala wose pena baa lɛɛ e do nyi ɔ yɛɛ Kristo tobaale e ya. ⁴ Balan baale beo la mo ba wose nyi be yɛɛ Kristotenawɔ te be kaa kpuiuwɔ de man. Banj gyae la nyi nafɔ baa kara e ɔ baala wose. Mena balan benanj wɛɛlee la kaa gyoo de man, te bɛɛ gyae nyi baa wɔlɛɛ da wosekenyinj kenj dɔɔ nyim lee de Gbenjyoo Kristo man nɛ. Bɛɛ gyae nyi dɛɛ bese gyu ke doo Gyudatenana mmaraase njan tɛɛ na dee di nje dɔɔ, na baa mo daa besena ba mmaraase njan gbenja. ⁵ Mɔna da te fa wɔ gbɛɛ korakora ya. Nawolo nyi dɛɛ gyae nyi ɛ ke kyanj Kristo anokoare nombia njan dɔɔ wola njon nɛ man nideli.

⁶ Balan banj balan ne kɛɛ wɔ nyi banj yɛna siamantena yaa kegyiise Kristo ɔsom kenj man nɛ koranj ta mo kolo kpu na Kristo nombia njan mɔɔ kolosi fa balan banj ba te yɛɛ Gyudatenawɔ nɛ ya. Mena balan benanj kegyiiri kedi kenj te yɛɛ kolo ke me gyanj ya. Nawolo nyi Wurubuare bɛɛ kɛɛ njolo siaman pena waa yɛɛ ɔ kolo ngba mena kenj balan ne yɛɛ nɛ ya. ⁷ Mɔna mena balan kɛwɔ naawɔ nyi Wurubuare lese na manj nyi maa kolosi ɔ nombia kpaakpaa njan fa balan banj ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ, ngba mena kenj ɔ ba lese Pita nyi waa kolosi nombia kpaakpaa njan fa Gyudatenana nɛ. ⁸ Nawolo nyi Wurubuare njon ɔ be baake Pita te ɔ be fa e donj nyi waa kolosi ɔ nombia kpaakpaa njan fa Gyudatenana nɛ, njon ke baake na manj te ɔ faa manj mɔɔ donj nyi maa kolosi ɔ nombia kpaakpaa njan fa balan banj ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ. ⁹ Gyemisi na Pita na Gyɔn banj balan ne kɛɛ wɔ nyi be yɛɛ kegyiisewɔ Kristo ɔsom kenj man kena nyi Wurubuare ta mo ɔ bɛɛɛ kenj boele daa nɛ, be gbaa daa do daa mɔɔ na ke yela walan kamase kena nyi daa na wɔ pou yɛɛ dokolonj tom kenj dɛɛ yɛɛ nɛ man. Mena dɔɔ daa na wɔ yakowɔ sɛɛ dɔɔnja nyiaa, daa na Banabase dee kolosi Kristo nombia kpaakpaa njan fa balan banj ba te Gyudatenawɔ ya nɛ, na banj mɔɔ kekolosi nja fa Gyudatenana. ¹⁰ Nombii dokolonj kenj mɔɔ yako daa nyi dɛɛ kyanj ke kenjkenj yɛna nyi, de na wolee ayematena dɔɔ ya. Na mena nombii kei tanj doo la me konɔɔ man.

Pɔɔl kakoro senj tia Pita

¹¹ Pita ke kɔɔ de gyanj Antioke donɔɔ man nɛ, ma korowɔ senj tia e de tebia Kristotena banj siaman. Nawolo nyi kpene kenj ɔ be yɛɛ nɛ be dei ya. ¹² ɔ ke kɔɔ botɔɔ kewalanj kenj nɛ, ɔ sia gyeeuwɔ na ɔ ne dii bom na balan banj ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ. Mɔna Gyemisi ke kpila balan baale lee Gyerusalem donɔɔ man kɔɔ na, te Pita tira ɔ wose lee ɔ tebia banj man kenj ɔ bɛɛ tekaa di bom na wɔ bela ya. Nawolo nyi ɔ ne yee Gyudatenana banj ba senjɛ nyi kaboena nyi baa kara Kristotena banj

ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya baala wose nɛ. ¹³ Kpene kenj Pita be yɛɛ nɛ, yela Gyudatenana banj be yɛɛ Kristotenawɔ Antioke donɔɔ man nɛ mɔɔ tira ba wose kenj be silana Pita nombiakumɛɛ njan ɔ be yɛɛ nɛ. Ba ke yɛɛ kenanj dɔɔ yela Banabase gba mɔɔ sila be nombiakumɛɛ njan dɔɔ yɛɛ nɛ.

¹⁴ Ma kena nyi be nombia ayɛɛsa bɛɛ kyaa na Kristo nombia kpaakpaa njan ya nɛ, ma korowɔ senj tia Pita balan banj pou siaman nyiaa, “Pita, n yɛɛ Gyuda baale e, mɔna n nombia ayɛɛsa bɛɛ wolo nyi n yɛɛ Gyuda baale e ya. Wonj dɔɔ te nɛnɛ n na njere balan banj ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ nyi baa di Gyudatenana mmaraase dɔɔ?”

¹⁵ Lolo man na daa na nenj pou yɛɛ Gyudatenawɔ. Da te yɛɛ balan banj ba te yɛɛ Gyudatenawɔ, te balan ne baake wɔ nyi be yɛɛ nombiakumɛɛyɛɛrawɔ nɛ ya.

¹⁶ Daa Gyudatenana banj de yɛɛ Kristotenawɔ nɛ dɔɔ, da gyenj nyi Wurubuare bɛɛ lɛɛ walanj do nyi ɔ gbɛnenj tenɛɛ njon Wurubuare siaman nyi kenj ɔ ne di mmaraase njan dɔɔ nɛ dɔɔ ya, mɔna walanj njon ɔ ne lɛɛ de Gbenjyoo Yesu di na te Wurubuare ne lɛɛ e do. Mena dɔɔ daa mɔɔ te lɛɛ Yesu di na Wurubuare ke nyinj lɛɛ daa do nyi de gbɛnenj tenɛɛ ɔ siaman. Na te yɛɛ nyi da mmaraase njan dɔɔ kedi dɔɔ te Wurubuare lɛɛ daa do ya. Nawolo nyi da gyenj nyi Wurubuare be gyae waa lɛɛ njolo do nyi ɔ gbɛnenj tenɛɛ ɔ siaman, nyi kenj ɔ be di mmaraase njan dɔɔ nɛ dɔɔ ya.

¹⁷ Akpaa dɛɛ gyae nyi Wurubuare ke lɛɛ daa do nyi de gbɛnenj tenɛɛ ɔ siaman na, kenanj na kaboena nyi dɛɛ lɛɛ Kristo di. Kenanj na daa mɔɔ dɛɛ naa nyi daa Gyudatenana mɔɔ yɛɛ nombiakumɛɛyɛɛrawɔ ngba balan banj ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ. Akpaa mena te doo na, kenanj na nawolo baa nyi Kristo na wola na balan nyi baa yɛɛ nombiakumɛɛ baa yaa? Korakora, be doo mena ya. ¹⁸ Nyi akpaa ma bese lee me wɔle gyu ke di mmaraase njan mɔɔ wulaa bɛɛ nja nɛ dɔɔ na, kenanj na nawolo baa nyi me yɛɛ dukumyɛɛre e. ¹⁹ Gyangba kenj na nafɔ me doo Mosesi mmaraa kenj tɛɛ, mɔna nɛnɛ dɔɔ Yesu ta lese manj lee ke tɛɛ na maa nyinj kyaa fa Wurubuare. ²⁰ Ba ke gyɔ Kristo mataa ɔpanjanj kenj dɔɔ te ɔ ba yem nɛ, na yɛɛ yaa ngba daa na e yɛna la nɛ. Mena dɔɔ mɔɔ tekaa kyaa ngba gyangba ma kekyaabii kenj nɛ ya, mɔna nɛnɛɛ dɔɔ Kristo kyaa la me manj. Lee mena dɔɔ kpene kamase kenj maa yɛɛ ma kekyaa tɛɛle kei dɔɔ na, maa mo ma wose la Yesu Kristo dɔɔ bo. Nawolo nyi ɔ ne gyae manj, te lee manj dɔɔ te ɔ moo ɔ wose fa yɛn. ²¹ Mɔɔ ne bɛɛ Wurubuare bɛɛɛ kenj ɔ ba mo boele manj nɛ ya. Nawolo nyi nafɔ akpaa Wurubuare ne lɛɛ balan bo do nyi be gbɛnenj tenɛɛ ɔ siaman mo lee mmaraase njan dɔɔ kedi dɔɔ na, kenanj na Kristo yɛn kenj ɔ ba yem nɛ be dana tɔɔɔ ya.

Keleedi yaa mmaraase dɔɔ kesila

3 Emɛɛ Kristotena banj ɛ kyaa Galatia donɔɔ man nɛ, weera te ɛ ne yɛɛ abɔɔ ngba ayinjtena nɛ? Amɔ tulii na ɛ nyeeya te ɛ bɛɛ naa anokoare kenj ya nɛ? Na ɛ popou siaman te me kolosi Yesu Kristo wose man nombia fa njon nideli nyi, emɛɛ dɔɔ te be gyɔɔ e ɔpanj-

danj dɔɔ te ɔ yɛnawɔ yee? ² E tira nombii kei kɔɔ fa manj. Mmaraase njan kedi yelee la te e nyinja Wurubuaɛ felij njon yaa, nyeekelee nombia njan dɔɔ kolosi fa njon te e be lee na di ne dɔɔ? ³ Sena yaa e gyimwɔ mena? E fiasee nideli e ne sila Wurubuaɛ felij njon gbɛenerj. Nenɛɛ weera dɔɔ te e ne gyae e ka mo denibalanj gbɛenerj tɔɔle ke? ⁴ Kenanj na nawolo baa nyi e diyem keɛ e be naa lee e Wurubuaɛ ɔsom man ne yee yakaa baa? Koa, mɔɔ ne lee di nyi ke yee yakaa ya. ⁵ Mosesi mmaraase njan e be di nje dɔɔ ne dɔɔ te Wurubuaɛ moo ɔ felij njon do e man te ɔ yee gyakolonj nombia e man? Yaa keɛ e be nyii nyeekelee nombia njan te e be lee na di ne dɔɔ?

⁶ E tɔɔse balee njon bɛɛ baake nyi Aberaham ne wose man nombia. Wurubuaɛ nombia anjarasenj see ne yako yenanj daale lee Aberaham wose man nyiaa, "Aberaham lee Wurubuaɛ bo di, mena dɔɔ te Wurubuaɛ lee e do nyi ɔ gbɛenerj tenɛɛ njon Wurubuaɛ siaman." ⁷ Mena dɔɔ kaboena nyi yaa gyeɛ nyiaa, balanjan dɔɔ lee Wurubuaɛ di ngba mena keɛ Aberaham be lee Wurubuaɛ di ne, banj yena Aberaham duulunj man balanjan gbagba. ⁸ Wurubuaɛ nombia anjarasenj see njan wulaa yakowɔ see lee gyangba gyangba keɛ pete nombia njenanj kɔɔnawɔ mena nyiaa, akpaa balanjan banj ba te yee Gyudatenawɔ ya ne de lee njon Wurubuaɛ di na, njon mɔ waa lee wɔ do nyi be gbɛenerj tenɛɛ ɔ siaman. Wurubuaɛ wulaa yakowɔ see fa Aberaham nyiaa, "Lee nyanj dɔɔ te maa hiraa tɛɛle kei dɔɔ balanjan pou." ⁹ Lee mena dɔɔ balanjan banj pou baa lee Wurubuaɛ di ngba mena keɛ Aberaham be lee e di ne, Wurubuaɛ waa hiraa wɔ ngba mena keɛ ɔ be hiraa Aberaham ne.

¹⁰ Walanjan kamase njon ɔ yako nyi ɔ ne di Mosesi mmaraase njan dɔɔ na ɔ gbɛenerj ke nyinj tenɛɛ Wurubuaɛ siaman na, Wurubuaɛ waa falaa ɔtenate. Nawolo nyi Wurubuaɛ nombia anjarasenj see njan ne yako nyiaa, "Walanjan kamase njon ɔ te di kpene kamase keɛ dɔɔ njmarase do Mosesi mmaraa tɔne keɛ man ne dɔɔ kelii ɔto ya na, Wurubuaɛ waa falaa e" ¹¹ Nombii na anokoare yena nyiaa, Wurubuaɛ bɛɛ lee njolo do nyi ɔ gbɛenerj tenɛɛ njon Wurubuaɛ siaman nyi keɛ ɔtenate ne di Mosesi mmaraase njan dɔɔ ne dɔɔ ya. Nawolo nyi Wurubuaɛ nombia anjarasenj see ne yako nyiaa, "Walanjan kamase njon lee ɔ kelɛɛdi dɔɔ te ɔ gbɛenerj da tenɛɛ Wurubuaɛ siaman na, Wurubuaɛ waa lee ɔtenate nyee." ¹² Nyi akpaa njolo da mo ɔ wose bɔ Mosesi mmaraase njan dɔɔ te ɔ yase ɔ sia ɔ ne di nje dɔɔ na, kenanj na bɛɛ tekaa hia nyi ɔtenate deɛ lee Wurubuaɛ di pɛna waa nyinj nyeekelee ya. Nawolo nyi Wurubuaɛ nombia anjarasenj see ne yako nyiaa, "Walanjan njon ɔ ne di Mosesi mmaraase njan dɔɔ nideli na, waa nyinj nyeedonj kekpaɔ bo lee mmaraase njan kedi dɔɔ" ¹³ Mosesi mmaraase njan te yeli Wurubuaɛ te falaa daa, nawolo nyi de bɛɛ tale di nje dɔɔ kelii ɔto ya. Mɔna Kristo ta lese daa lee mmaraa kenanj kefaala tɛɛ. Njon moona kefaala kenanj gyakaa ɔ wose dɔɔ debanj keɛ ɔ be lee da yɛn yɛn ɔpanjan dɔɔ ne. Nawolo nyi Wurubuaɛ nombia anjarasenj see njan ne yako

yenanjan daale nyiaa, "Ba te falaa walanjan kamase njon waa yɛn ɔpanjan dɔɔ ne" ¹⁴ Kristo yɛn la tɔ de nombiakumɛ pou kom na Wurubuaɛ ke ta ɔ dɔɔ hiraa balanjan banj ba te yee Gyudatenawɔ ya ne, ngba mena keɛ ɔ be hiraa Aberaham ne. Na lee da ke lee Yesu di dɔɔ Wurubuaɛ ke fa daa ɔ felij njon ɔ be yako see nyi waa fa daa ne.

Mosesi mmaraase njan na Wurubuaɛ nombia njan ɔ be yako see fa Aberaham ne

¹⁵ Me tebia, e yela maa mo nombia njan e wulaa e gyeɛ ne mo lese nombia keɛna man wola njon. Nyi balanjan bala de yako nombii see na, njolo be kyaa keɛ waa tale wɔɔɛ ke yaa waa kyeekeɛ ke ya. Mena yaa Wurubuaɛ nombia ayakonj see keɛna mɔ doo. ¹⁶ De naana Aberaham na ɔ duulunj man walanjan te Wurubuaɛ yako mena nombia keɛna see fa. Wurubuaɛ nombia anjarasenj see njan te yako nyi, "Aberaham na ɔ duulunj man balanjan" na kawola nyi ba boe ya. Mɔna ɔ yako e nyi, "Aberaham na ɔ duulunj man walanjan" na kawola nyi walanjan dokolonj koonj nombia te Wurubuaɛ ne yako. Walanjan njonanjan yena Yesu Kristo. ¹⁷ Nombii keɛ yako ne ka aseɛ yena nyiaa, Wurubuaɛ wulaa yakowɔ see fa Aberaham kulutoonɛn ɔnjononjse akpenj anaara na sao na kufu (430) wɔɔle pete ɔ kaa moo mmaraase njan fa Mosesi. Mena dɔɔ mmaraase njan ɔ ba mo fa Mosesi ne be gyae ke tale wɔɔɛ keyako see keɛ ɔ be yako see fa Aberaham ne ya. ¹⁸ Mena dɔɔ Wurubuaɛ be gyae waa mo ɔ nhira keɛ fa njon nyi keɛ e ne di Mosesi mmaraase njan dɔɔ ne dɔɔ ya, mɔna lee keɛ ɔ be wulaa kanj ntam yako see nyi waa mo fa njon dɔɔ. Mena ke mɔ te Wurubuaɛ moo ɔ nhira keɛ fa Aberaham yakaa, nawolo nyi ɔ wulaa yakowɔ see nyi waa mo ke fa e. ¹⁹ Nyi akpaa mena na, wonj dɔɔ te Wurubuaɛ faa mmaraase njan? Kpene keɛ dɔɔ ɔ ba mo nja kpu na keyako see keɛ fa wɔ yena nyiaa, ɔ ne gyae nyi balanjan ka gyeɛ kpene keɛ yee dukum ke. Wurubuaɛ faa mmaraase njan bo na nja ke doo kelii debanj keɛ Aberaham duulunj man walanjan njon Wurubuaɛ be yako see nyi waa kɔn ne ke kɔn. Wurubuaɛ tɛɛ ɔ kpilala dɔɔ mo ɔ mmaraase njan fa Mosesi, te njon mɔ moowɔ fa balanjan banj. Nawolo nyi njon doo la Wurubuaɛ na balanjan banj nsana. ²⁰ Walanjan njon ɔ doo balanjan bala nsana ne, ɔ ba senɛɛ fa dikpii dokolonjan ya. Mɔna Wurubuaɛ njon dana donj nyi waa yee kpene kamase ɔ baam dɔɔ. Mena dɔɔ ɔ be hia nyi njolo waa doo njon na balanjan nsana ya. ²¹ Na kei nawolo baa nyi Wurubuaɛ mmaraase njan, na keyako see keɛ ɔ be yako see ne bɛɛ kyaa na donja baa ya yaa? Korakora, be doo mena ya. Akpaa nyi mmaraase njaale kyaa keɛ gyae ke tale fa walanjan nyeedonjan na, kenanj na nafɔ walanjan de di nje dɔɔ na, ɔtenate gbɛenerj gyae ka tenɛɛ Wurubuaɛ siaman. ²² Mɔna Wurubuaɛ nombia anjarasenj see ne yako nyiaa, dukum te di tɛɛle kei balanjan pou dɔɔ mena dɔɔ kɔɔ ne tale baa di mmaraase njan dɔɔ ya. Lee mena dɔɔ Wurubuaɛ yakowɔ see nyiaa, balanjan banj pou baa lee Yesu Kristo di na, baa nyinj nyeedonjan kekpaɔ keɛ ɔ be yako see nyi waa fa balanjan ne.

Dɔɔ tekaa yɛɛ mmaraa keŋ gbeŋawɔ bela ya

²³ Pete Yesu Kristo ke kɔŋ na, Mosesi mmaraase ŋan te tɔ daa do ŋgba mena keŋ bɛɛ tɔ walaŋ do deni man nɛ. Kenanŋ wɔle na te Wurubuarɛ kaa lesewɔ wola daa nyiaa, nyi walaŋ de lɛɛ Yesu Kristo di na waa tale nyiŋ ɔ wose lee mmaraase ŋan tɛɛ. ²⁴ Kei nawolo baa nyi, na Mosesi mmaraase ŋan ne diina de dɔɔ pete Kristo kɔŋawɔ. Kristo ke kɔŋ wɔle na, lee ŋon Kristo ke lɛɛdi man te walaŋ gbɛneŋ na teneɛ Wurubuarɛ siaman. ²⁵ Nɛnɛɛ keŋ dɔɔ lɛɛ Kristo di dɔɔ, mmaraase ŋan ba tekaa dana doŋ de dɔɔ bela ya.

²⁶ Lee mena keŋ ɛ be lɛɛ Yesu Kristo di dɔɔ, te ɛ popou bese Wurubuarɛ bia gbagba nɛ. ²⁷ Nawolo nyi ɛmɛɛ ban pou dɔɔ ɔ ŋon Wurubuarɛ loŋ Kristo man nɛ, te yeli ɛmɛɛ na Kristo ta bese walaŋ dokoloŋ. Lee mena dɔɔ Kristo dinɔɔ keŋ te kaa doo ɛ man. ²⁸ Lee mena dɔɔ n yɛɛ Gyuda baale o, n te yɛɛ Gyuda baale ya o, n yɛɛ gbenji o yaa n yɛɛ gyooro bu e, n yɛɛ alo e yaa n yɛɛ baale o nɛ, keŋ be famenɛ bela ya. Nawolo nyi ɛ popou te yɛɛ dokoloŋ Kristo man. ²⁹ Nyi akpaa ɛ yɛɛ Kristo balanŋwɔ na, kenanŋ na ɛ yɛɛ Aberaham duulunŋ man balanŋwɔ. Mena ke mɔ te Wurubuarɛ waa hiraa ŋon, ŋgba mena keŋ ɔ be yako see nyi waa hiraa Aberaham nɛ.

4 ɛ yela maa mo me nombii ma aneyakorŋ kei maa na nombia keŋa wola ŋon kpene keŋ mɛɛ gyae maa yako nɛ. Nyi abɔɔ diiri sɛɛ ɔ yɛɛ biikyaa e nɛ, na yɛɛ yaa ŋgba ɔ yɛɛ gbenji e nɛ. Be famenɛ nyi abɔɔ ŋan pou yɛɛ ɔ wui ya. ² Nawolo nyi deban keŋ ɔ sɛɛ ɔ yɛɛ biikyaa e nɛ, ɔ doe kegyiise baale nyinmaa man. Ban ne gyae la baa kɛɛ ŋon na abɔɔ ŋan pou dɔɔ, kelii deban keŋ ɔ kya ba see nyi baa mo abɔɔ ŋan do e ɔ nyinmaa man nɛ. ³ Nafɔ mena ke te daa mɔ doo. Nawolo nyi deban keŋ da te lɛɛ ta Yesu nombia ŋan di ya nɛ, na tɛɛle kei dɔɔ nombia ne diina de dɔɔ lee da kekyaabii man ŋgba gbenja nɛ. ⁴ Mɔna deban keŋ Wurubuarɛ ba see nɛ kelii na, ɔ kpila ŋon gbagba bu kɔŋ tɛɛle kei dɔɔ te ɔ yela alo lola e. Mena deban kenanŋ na, balan doo bo Gyudatena mmaraase ŋan tɛɛ. ⁵ Wurubuarɛ kpila ɔ bu kei bo nyi waa kɔŋ kaa tɔ de nombiakumɛɛ pou kom, na waa lese daa lee mmaraa keŋ doŋ tɛɛ, na dee nyiŋ bese Wurubuarɛ bia gbagba.

⁶ Nɛnɛɛ keŋ dɔɔ bese Wurubuarɛ bia dɔɔ nɛ, ɔ te yeli ɔ bu ŋon feliiŋ ŋon te kaa kyaa de konɔɔse man. Feliiŋ ŋonanŋ ne yele la te dɛɛ tale baake Wurubuarɛ nyi “De kya” nɛ. ⁷ Lee mena dɔɔ ɛ te yɛɛ gbeŋawɔ bela ya, mɔna nɛnɛɛ dɔɔ ɛ ta bese Wurubuarɛ bia. Te lee mena keŋ ɛ ba bese Wurubuarɛ bia dɔɔ, ɛ ke nyiŋ abɔɔ ŋan pou waa mo fa ɔ bia nɛ.

Pɔɔl kayeyɛɛ Galatiatena dɔɔ

⁸ Gyangba keŋ ɛ ta gyeŋa ta Wurubuarɛ ya nɛ, na ɛ na som bɛneŋ ŋan nafɔ tekaboena nyi yaa som ŋa ya nɛ te ɛ bese ŋe gbenja. Bane mɔ te yɛɛ Wurubuarɛ e keŋ kaboena nyi yaa som e ya. ⁹ Mɔna nɛnɛɛ keŋ ɛ be kaa gyeŋ Wurubuarɛ, yaa maa yako nyi nɛnɛɛ keŋ ŋon

Wurubuarɛ ba gyeŋ ŋon nɛ, wonŋ dɔɔ te ɛ ne gyae ɛ ka bese ke sila tɛɛle kei dɔɔ waranase abɔɔ ŋan ŋɔɔ tan doŋ ya nɛ? ɛ ne gyae baa nyi ɛ ka bese ke doo mena abɔɔ ŋenanŋ tɛɛ ŋgba gbenja nɛ bela? ¹⁰ Me te nyii nyi ɛ ne di Gyudatena ɔsom weeya na gyaalanŋna na debanse na kulutooneŋ kpaakpaa ŋaale ŋgba mena keŋ ba mmaraase na wolo nɛ. ɛ ne yɛɛ keŋa pou nɛ, na ɛmɛɛ gyeŋ nyi Wurubuarɛ kegyaabii yaa ɛ ne yɛɛ nɛ. ¹¹ ɛ nombia ayɛɛsa dana manŋ gyakoloŋ. Ne yɛɛ manŋ nyi diyem keŋ mɔɔ naa yɛɛ tom ɛ gyanŋ nɛ pou te yɛɛ yakaa.

¹² Me tebia, mɛɛ waase ŋon bo nyi ɛ kaseɛ manŋ. Na-wolo nyi keŋ na ma keyɛɛ Gyuda baale koranŋ nɛ, ma moo ma wose ŋgba ɛ man ŋolo nɛ keŋ nyi mɔɔ na tekaa di Gyudatena mmaraase ŋan dɔɔ ya. ɛ te yɛɛ ta kolo kum mɔ tia manŋ ya. ¹³ ɛ tɔɔse nyi ma kekɔŋ ɛ gyanŋ gyangbate keŋ nɛ, kawee yele la te me nyiŋa gbɛɛ kolosi Kristo nombia kpaakpaa ŋan fa ŋon. ¹⁴ Doo nyi na me kawee kenanŋ yɛɛ kateesa ke fa ŋon, mɔna ɛ te ŋmanyarŋ manŋ ya te ɛ te bɛɛ manŋ mɔ ya. ɛ lɛɛ manŋ ŋgba Wurubuarɛ kpilale ŋolo lee la adido kɔŋ nɛ, yaa ŋgba manŋ yena Yesu Kristo ŋon gbagba nɛ. ¹⁵ Mena deban kenanŋ na me naawɔ nyi gyonŋ daale doo ɛ man keŋ nyi nafɔ yeŋ nyiŋa gbɛɛ koranŋ, yeŋ kulii ɛmɛɛ gbagba ɛ siabia do manŋ. Nɛnɛɛ mena gyonŋ kenanŋ lanja alenŋ? ¹⁶ Keŋ mɔɔ yako ŋon anokoare keŋ dɔɔ na, me ta bese ɛ kolare?

¹⁷ Balanŋ banŋ bɛɛ beo yɛɛ ba wose nyi be yɛɛ Kristotewawɔ nɛ, bɛɛ gyae bo nyi baa beo ŋon na ɛ kaa di Gyudatena mmaraase ŋan dɔɔ, mɔna ŋa be gyae ke yɛɛ tɔɔɔ kamase fa ŋon ya. Bɛɛ gyae bo nyi baa tira daa na ŋon nsana, na ɛ ke nyiŋ mo ɛ loo pou gyakaa be dɔɔ. ¹⁸ Akpaa ɛ yase ɛ sia te ɛ ne yɛɛ kolo kpaakpaate na ke dei. Mɔna kaboena nyi yaa yɛɛ ke deban kamase. Te yɛɛ nyi me kyaa ɛ gyanŋ kaagerŋ te ɛ ke yɛɛ ke ya. ¹⁹ Me bia kpaakpaa, mena keŋ alo na donjeɛ te ɔ ne naa diyem nɛ, mena yaa mɛɛ naa diyem lee ɛmɛɛ dɔɔ. Te maa naa mena diyem kei kelii deban keŋ ɛ ke nyiŋ Kristo dinɔɔ keŋ. ²⁰ Ma kegyaabii yena nyi nafɔ na me kyaa ɛ gyanŋ, na maa kyɛɛkee ma kekolosi na ke kyaa na ɛ kegyaabii. Nawolo nyi ɛ nombia ayɛɛsa dana manŋ gyakoloŋ.

Nɔɔse ala ŋan Wurubuarɛ be bake see nɛ

²¹ ɛ yela maa bɔɔse ŋon nombii kei. ɛmɛɛ banŋ ɛ ne gyae nyi ɛ ke doo Mosesi mmaraase ŋan tɛɛ nɛ, gbagbaagba na ɛ gyeŋ kpene keŋ mmaraase ŋan ne yako? ²² Wurubuarɛ nombia anmarasenŋ see ne yako nyiaa, Aberaham lola bia baala bala. Be man ŋolo ɔ naa yɛɛ gbenji e, te ŋolo mɔ ɔ naa yɛɛ gyoorobu e. ²³ Aberaham bu ŋon gbenji ŋon ba lola fa e nɛ, ba lola e bo ŋgba mena keŋ alo kamase ne tanŋ lola nɛ. Mɔna ŋon gyooro bu ŋon ba lola fa e nɛ dɔɔ, Wurubuarɛ wulaa yakowɔ see nyi baa lola e pete be kaa lola e.

²⁴ Mena nombia keŋa yɛɛ dudu ke keŋ na lese nombia ŋaale wola. Ala bala kɛwɔ seŋɛɛ fa nɔɔkebakeseɛ ala ŋan Wurubuarɛ be bake see fa ɔ balanŋ nɛ. Nɔɔkebakeseɛ keŋ ba lee Sinai bula dɔɔ nɛ, keŋ seŋɛɛ la fa

alo ngon bɛɛ baake e nyi Haga nɛ. ɔ bia yɛna balan ban Mosesi mmaraase njan ba besena wɔ yɛɛ gbenja nɛ. ²⁵ Haga senɛɛ fa Sinai bula keɗ ke kyaa Arebia tɛɛle man nɛ. ɔ yɛɛ ngba gyɛn wee kei Gyerusalem nɛ. Mosesi mmaraase njan ta besena ke man balan ban pou yɛɛ gbenja.

²⁶ Mɔna Gyerusalem keɗ ke kyaa adido nɛ, keɗ yɛɛ ngba gyoo bu ngon bɛɛ baake e nyi Saara nɛ. Ke man bia be doo mmaraase kamase tɛɛ ngba gbenja nɛ ya. Saara njan yɛna daa ban dɔɔ doo Gyudatena mmaraase tɛɛ ya nɛ de naa. ²⁷ Nawolo nyi Wurubuare nombia anmarasen see ne yako nyiaa, “Nyan ɔlamanbo ngon n ta lola ta see ya nɛ, yela ke yɛɛ neɗ gyon.

Nyan ngon n ta donɛe ta see ya nɛ, yela ke yɛɛ neɗ gyon na n ke ɔ akelelee.

Doo nyi n baale ta lese ɔ sia lee n dɔɔ, mɔna maa yela waa bese kɔn n gyan na n bia ke wuku kela ngon ɔ kyaa yale tɛɛ nɛ.”

²⁸ Me tebia Kristotena, e yɛɛ ngba Asiki nɛ. Nawolo nyi mena keɗ Wurubuare be wulaa yako ɔ nombia see pete bɔɔ kaa lola e nɛ, mena yaa ɔ yakowɔ see te daa mɔ kaa bese ɔ bia nɛ. ²⁹ Deban kenan man na, bu ngon bɔɔ lola e ngba mena keɗ bɛɛ lola walan kamase nɛ, naase bu ngon bɔɔ tɛɛ Wurubuare felin ngon don man lola e nɛ diyem. Mena ke yaa sɛɛ doo kaa lii gyɛn wee kei nɛ. ³⁰ Mɔna sena te Wurubuare nombia anmarasen see njan ne yako? Nombia njan yakowɔ nyiaa, “Gegi gbenji ngon na ɔ bu, nawolo nyi tekaboena nyi gbenji bu ngon waa di ɔ kya abɔɔ kpu na gyoo bu ngon ya.” ³¹ Mena dɔɔ me tebia, da te yɛɛ gbenji ngon biawɔ ya. De yɛɛ gyoo bu ngon biawɔ.

Kristo te yeli de te nyin da wose

5 Kristo te lɛɛ da nyeyya yela de te nyin da wose bese gyoorobia. Mena dɔɔ kaboena nyi yaa sen e kelɛɛdi keɗ man keɗkeɗ. E na fa njolo gbɛɛ na waa besena ngon yɛɛ ɔ gbenja bela ya.

² E tei me nɔɔwoya nideli. Man ɔɔɔ ne yako na ngon nombia keɗa nɛ nyiaa, akpaa e fa gbɛɛ nyi baa kara ngon e baala wose ngba mena keɗ Mosesi mmaraase njan nawolo nɛ, na nawolo baa nyi kpene keɗ Kristo be yɛɛ nɛ be tan tɔɔɔ fa ngon korakora ya. ³ Mɛɛ yako ngon e ke nyii nideli bela nyiaa, akpaa e man njolo de fa gbɛɛ nyi baa kara e ɔ baala wose nɛ, kenan na kaboena nyi ɔtenate dee di Mosesi mmaraase njan pou dɔɔ. ⁴ Akpaa e man njolo de yɛɛ kakyɛn nyi ɔ ne di Mosesi mmaraase njan dɔɔ na Wurubuare ke nyin lɛɛ e do nɛ, kenan na nawolo baa nyi ɔtenate te tira ɔ wose lee Kristo man. Mena ke mɔ yaa ɔtenate te tira ɔ wose lee Wurubuare bɛɛɛ keɗ ɔ na mo boele balan nɛ man.

⁵ Daa dɔɔ, Wurubuare felin ngon don man dɔɔ de loo gyakaa nyi Wurubuare waa lɛɛ daa do nyi de gbɛɛnen teneɛ ɔ siaman, nawolo nyi dɛɛ lɛɛ Kristo di. ⁶ Yesu Kristo kelɛɛdi be famenɛ nyi njolo kara ɔ baala wose yaa ɔ te kare ya. Mɔna kpene keɗ ne hia yɛna nyi dɛɛ lɛɛ Yesu Kristo di, na dɛɛ gyaa Wurubuare na de tebia.

⁷ Kewalan keɗ na, nafɔ e ne yɛɛ nombia kpaakpaa lee e kelɛɛdi keɗ man. Nɛnɛ amɔte beo na ngon te e tinaa anokoare keɗ kesila yela? ⁸ Ma gyɛn nyi mena kabeo kei ta lee Wurubuare gyan ya. Nawolo nyi ngon baake na ngon nyi e kaa bese ɔ bia. ⁹ Mena keɗ bɛɛ mo bodobodo tee kyomii do bodobodo bilin man te ne yeli keɗ koro nɛ, mena ke mɔ te nombiikum bii gyaa ke tale beo balan burum. ¹⁰ Mɔna mɛɛ lɛɛ de Gbengyoo Yesu di nyiaa, e be gyaa e ka lee me wɔle ke lɛɛ nombii wɔle daale di bela ya. Walan kamase ngon waa yela e ka lee me wɔle ke lɛɛ nombii wɔle daale di na, ɔtenate yɛɛ won e o, ɔ te yɛɛ won e ya o nɛ, Wurubuare waa wɔn ɔ denjele.

¹¹ Me tebia, nyi akpaa me gyakaa mee kolosi nyi yaa kara e baala wose pete Wurubuare ke lɛɛ ngon do ngba mena keɗ Gyudatena mmaraase njan nawolo na, won dɔɔ te bɛɛ naase man diyem? Nyi men ne kolosi baa nyi, kaboena nyi walan waa kara ɔ baala wose pena Wurubuare ke lɛɛ e do nɛ, nafɔ Gyudatena be gyaa baa naase man diyem nyi mee kolosi Kristo yɛn keɗ ɔ ba yem ɔpanɗan dɔɔ nɛ nombia ya. ¹² Balan ban be dana baala wose kekara nombia bɛɛ naase ngon diyem nɛ, nafɔ man kegyaebii yɛna nyi baa gyɛn gyuu ka lese ba wose saaye gba.

¹³ Me tebia, emɛɛ dɔɔ Wurubuare baake ngon bo nyi e kaa bese gyoo bu bia. Mɔna e na yeli e gyoorobiiri keɗ ke fa ngon gbɛɛ na e ke yela e lookum ke di e dɔɔ ya. E mo balan kegyaae gyaa dɔnɔ na e ke kyɔ dɔnɔ. ¹⁴ Mosesi mmaraase njan pou senɛɛ bo nombii dokolon dɔɔ. Keɗ yɛna nyiaa, “Gyaa n dɔɔ ngba nyan gbagba n wose nɛ.” ¹⁵ Mɔna nyi akpaa e sɛɛ e ne yoo na dɔnɔ ngba wonembia kumɛɛ na, kenan na e keɗ e wose nideli. Na mena ya na, e ka koe dɔnɔ munu.

¹⁶ Mena dɔɔ mɛɛ yako ngon baa nyiaa, e yela Wurubuare felin ngon ke ta e siaman lee kpene kamase keɗ e ne yɛɛ nɛ man. Akpaa e yɛɛ mena na, e ba tekaa sila emɛɛ gbagba nombiakumɛɛ njan e ne gyaa nɛ ya. ¹⁷ Nawolo nyiaa, abɔɔ njan deniwalan kegyaebii keɗ ne gyaa waa yɛɛ nɛ, na njan te Wurubuare felin ngon ne gyaa nyi waa yɛɛ ya. Wurubuare felin ngon na deniwalan kegyaebii keɗ bɛɛ gyoo ya. Lee mena dɔɔ emɛɛ be gyaa e ke tale yɛɛ e kegyaebii ya. ¹⁸ Mɔna akpaa e yɛɛ kpene keɗ Wurubuare felin ngon ne gyaa nyi yaa yɛɛ na, kenan na e ba tekaa doo Gyudatena mmaraase njan tɛɛ bela ya.

¹⁹ Abɔɔ njan deniwalan kegyaebii ne gyaa nyi waa yɛɛ nɛ, nɛ bɛɛ weese ya. Njan yɛna nyi n ka lee n weele yaa n baale wɔle, yaa n ka mo ayimɛɛ wuu n wose, yaa desɛn nombia keyɛɛ. ²⁰ Njaale mɔ yɛna bane ɔsom, na yolo nombia, na balan kekɔla, na kale kegyaae, na daaworo nombia, na ban kagyɛn, na kedikum, na anmaaren nombia, na dɔnɔ wɔle kalee. ²¹ Njaale mɔ yɛna sibii, na solon kenɔɔ dɛɛɛ, na nɔɔkedi keɗ ayoi kumɛɛ doo ke man, na nombia nkanankeyɛɛ, na nombiakumɛɛ njan pou nɛ yɛɛ ngba keɗa dinɔɔ nɛ. Mɛɛ faree ngon baa bela ngba mena keɗ mɔ wulaa faree ngon kaalan nɛ nyiaa, walan kamase ngon ɔ ne yɛɛ mena abɔɔ keɗa na, ɔ be gyaa waa nyin gbɛɛ gyuu Wurubuare gyoorobiiri keɗ man ya.

²² Mɔna nʏi Wurubuare feliŋ ŋon de kɔŋ kaa doo n man na, abɔɔ ŋan ɔ ne yeli n ne nyim yɛna, balan kegyae, na kenyaŋee, na wosefɛereŋ, na konɔɔ kenyiŋ, na wɔe keyee, na deeli keyee, na anokoare kedi, ²³ na wose keyɔkɔse, na wose dɔɔ kedi. Mmaraa kamase be kyaa keŋ ne tɔ mena abɔɔ kɔŋa keyee ya. ²⁴ Ban pou be yee Yesu Kristo balanwɔ nɛ, be te tina be nombi-akumɛɛ na lookum keŋ pou doo be man nɛ yela. ²⁵ Wurubuare feliŋ ŋon te fa daa nyeedon wɔle. Mena dɔɔ kaboena nʏi dɛɛ yela feliŋ ŋonan ka wola daa gbɛɛ keŋ man dɛɛ kyaa de dinɔɔ wɔle kenan man. ²⁶ Mena dɔɔ ɛ na yeli dɛɛ gate da wose adido, yaa dɛɛ do dɔŋa ban yaa de sia keyee dɔŋa abɔɔ ya.

Ɛ kyɔ dɔŋa

6 Me tebia, akpaa ɛ naa nʏi ɛ man ŋolo ne yee dukum nɛ emɛɛ ban Wurubuare feliŋ ŋon doo ɛ man nideli nɛ, ɛ gyu kekolosi fa e wose keyɔkɔse man na waa nyiŋ bese kɔŋ gbɛɛ kpaakpaate keŋ man. Mɔna ɛ keɛ ɛ wose nideli, keŋ nʏi emɛɛ mɔ be yee dukum kenan ya. ² Ɛ yela ɛ tebia nombia ke yee ɛ nombia. Akpaa ɛ yee mena na, na nawolo baa nʏi Kristo kegyaebii yaa ɛ ne yee. ³ Akpaa ŋolo ne keɛ ɔ wose nʏi ɔ yee walan ŋolo e, mɔna kegbagba na ɔ te yee ŋolo e ya nɛ kenan na ɔ na beo ɔ wose bo. ⁴ Kaboena nʏi walan kamase waa gyoo ɔ wose man nideli keɛ nʏi ɔ nombia ayɛɛsa dei. Akpaa ɔ naa nʏi ɔ nombia ayɛɛsa dei na, kenan na waa tale gyina ɔ wose adido lee ŋon gbagba ɔ nombia ayɛɛsa dɔɔ, keŋ nʏi ɔ be gyae waa mo ɔ wose maa na ŋolo ya. ⁵ Nawolo nʏi, kaboena nʏi walan kamase waa seele ŋon gbagba ɔ kasolɔ. ⁶ Walan kamase ŋon bɛɛ wola e Wurubuare nombia nɛ, abɔɔ kpaakpaa ŋan ɔ dana na kaboena nʏi waa yela ŋaale ke tun walan ŋon ɔ na wola e nombia ŋan nɛ.

⁷ Ɛ na beo ɛ wose ya. Ŋolo be gyae waa tale kulu Wurubuare ya, nawolo nʏi kpene kamase keŋ walan de duu na, keŋ ke te waa ɔ. ⁸ Walan kamase ŋon ɔ ne yee kpene keŋ ɔ dinɔɔ kum keŋ ne gyae na, gyae ke yela waa wɔlɛ kekpaakekpaa lee ɔ dinɔɔ kum kenan man. Mɔna walan kamase ŋon ɔ ne yee kpene keŋ Wurubuare feliŋ ŋon ne gyae na, gyae ke yela Wurubuare

feliŋ ŋon ke fa e nyeedon kekpaakekpaa. ⁹ Ɛ na yeli deeli keyee ke takaa daa ya. Nawolo nʏi akpaa deeli keyee te takaa daa ya nɛ, Wurubuare waa tɔ daa kom deban kpaakpaate keŋ man. ¹⁰ Lee mena dɔɔ akpaa de nyiŋ gbɛɛ nʏi dɛɛ yee deeli na, kaboena nʏi dɛɛ yee ke fa walan kamase. Tuturu na ɛ yela dɛɛ yee deeli fa de tebia Kristotena.

Ɛ keɛ ɛ wose nideli

¹¹ Ɛ keɛ me nɔɔwoya ɔtoman nyiŋan keŋa na ɛ kena nʏi man gbagba moonna me nyiŋmaa ŋmarase keŋmarasebia dinaana keŋa yelee ŋon nɛ.

¹² Balan ban bɛɛ gyae nʏi be nombia ka gyoo Gyudatena sia nɛ, ban na ŋere na ŋon nʏi yaa kara ɛ baala wose. Mena balan benan ne yee nʏi akpaa be kolosi Kristo yeŋ keŋ ɔ ba yem ɔpanɔan dɔɔ nɛ wose man nombia na, balan baa naase wɔ diyem. ¹³ N keɛ na, balan ban bɔɔ kara be baala wose nɛ koran bɛɛ tale di mmaraase ŋan dɔɔ ya. Mɔna bɛɛ gyae bo nʏi ɛ ke kara ɛ baala wose, na baa nyiŋ gyina ba wose adido nʏi ban yelee la te ɛ kara ɛ baala wose te ɛ bese be balan. ¹⁴ Te man dɔɔ nʏi maa gyina ma wose adido koran na, kenan na de Gbengyoo Yesu Kristo yeŋ keŋ ɔ ba yem ɔpanɔan dɔɔ nɛ, ke nombia dɔɔ te maa gyina ma wose adido. Nawolo nʏi lee Kristo yeŋ keŋ dɔɔ, tɛɛle kei dɔɔ abɔɔ pou ta tekaa yee kolo ke me siaman ya. Mena ke mɔ yaa lee Kristo yeŋ keŋ dɔɔ, tɛɛle kei dɔɔ abɔɔ kegyae loo ta lee me man. ¹⁵ Nʏi ŋolo kara ɔ baala wose yaa ɔ te kare ya o nɛ, keŋ bee hia ya. Kpene keŋ ne hia yɛna nʏi lee Kristo dɔɔ ɔtenate te nyiŋ dinɔɔ wɔle. ¹⁶ Balan ban pou bee nyii nombia keŋa te bee di ŋe dɔɔ nɛ, Wurubuare waa wii be waranase na waa fa wɔ wosefɛereŋ. Mena balan kɛwɔ yena Wurubuare bia gbagba ban ɔ ba lese nɛ.

¹⁷ Lee gyɛŋ ne gyu nɛ, mɛɛ fane nʏi ŋolo na tekaa naase man diyem bela ya. Nawolo nʏi gyanterɛ ŋan mɔɔ nyim lee ketuku na boya kefunii keŋ me yee Kristo kpilale e dɔɔ nɛ tekaboɛ man.

¹⁸ Me tebia, de Gbengyoo Yesu Kristo waa mo ɔ bereɛ boele ɛ popou na waa seŋ ɛ wɔle Amen.

Efesotena

1 Tɔne kei lee maŋ Pɔɔl ŋon Wurubuaɛ be gyae nyi maa bese Yesu Kristo kpilale ne gyaŋ. Mɛɛ ŋmarase ke mee yelee emɛɛ Kristotena baŋ ɛ kyaa Efeso donɔɔ man, te Wurubuaɛ ba mo ɔ nyiŋmaa gyakaa ɛ dɔɔ te ɛ ne di anokoare ɛ gbɛɛneŋ man fa Yesu Kristo ne.

² Wurubuaɛ ŋon ɔ yɛɛ de kya e, na de Gbɛŋgyoo Yesu Kristo baa mo be bɛrɛɛ boele ŋon, na baa fa ŋon wosefɛereŋ.

Wurubuaɛ tɛɛ Kristo dɔɔ hiraɔ balan

³ ɛ yela dɛɛ lese de kya Wurubuaɛ ŋon ɔ yɛɛ de Gbɛŋgyoo Yesu Kristo Wurubuaɛ na ɔ kya e ne yelee. Nawolo nyi keŋ daa na de Gbɛŋgyoo Yesu Kristo yɛɛ dokolonɔ dɔɔ, ɔ ta mo abɔɔ ŋan pou kyaa adido ne boele daa. ⁴ Yesu Kristo dɔɔ te ɔ lese daa pɛte ɔ yɛɛ tɛɛle kei na abɔɔ pou, nyi dɛɛ yɛɛ balan baŋ de yɛɛ ŋon gbagba wui ɔ siaman keŋ ayimɛɛ be doo de man ya, lee mena keŋ daa na Kristo yɛɛ dokolonɔ dɔɔ. ⁵ Lee kegyae keŋ ɔ ne gyae daa dɔɔ ɔ tanɔgbɛɛwɔ yako see nyi waa ta Yesu Kristo dɔɔ mo daa yɛɛ ɔ bia lee ŋon gbagba kegyaebii man. ⁶ ɔ lese daa mena na dee nyiŋ lese ɔ gyooro bɛrɛɛ yelee keŋ ɔ ba moo fa daa, nawolo nyi de yɛɛ Wurubuaɛ bu ŋon ɔ ne gyae daa ne wui. ⁷⁻⁸ Keŋ Kristo ba yem kyɛɛkee ɔ fatabo leki dɔɔ, Wurubuaɛ lɛɛ da nyee te ɔ moo de dukum kyɛɛ daa. Kei ne yelee la dɛɛ naa nyi Wurubuaɛ bɛrɛɛ keŋ ɔ ba mo boele daa ne boe nideli. Wurubuaɛ gbagba nyansa na ɔ nombia kagyen man te ɔ moowɔ yɛɛ mena. ⁹ Te kpene keŋ ɔ be wulaa yako see nyi waa yɛɛ ne, ɔ tɛɛwɔ Kristo dɔɔ lese ɔ nombia ŋan weesɛɛ ne wola daa ŋgba mena keŋ ɔ ne gyae ne. ¹⁰ Kpene keŋ Wurubuaɛ be yako see nyi waa yɛɛ ne yɛna nyi, deban keŋ de lii ne waa yilaa kpene kamase keŋ kyaa adido na keŋ kyaa tɛɛle kei dɔɔ ne pou do Kristo tɛɛ.

¹¹ Te keŋ de doo Kristo man dɔɔ, Wurubuaɛ ta mo daa yɛɛ ɔ balan mɔ, ŋgba mena keŋ ŋon ɔ be yɛɛ abɔɔ pou be yako ɔ nyeeman see nyi waa yɛɛ daa ne. ¹² Wurubuaɛ yɛɛ keŋa pou na daa baŋ dɔɔ tanɔgbɛɛ lɛɛ Kristo ne, ka lese ɔ gyoorobiiri keŋ yelee. ¹³ Mena te doo fa emɛɛ mɔ. ɛ ke nyii Wurubuaɛ nombia ŋan ŋe doo ŋe gbɛɛ dɔɔ te ŋɛɛ fa nyeedonɔ ne, ɛ lɛɛwɔ di. Lee mena dɔɔ Wurubuaɛ moo ŋon yɛɛ ɔ wui, te ɔ moo ɔ felinɔ ŋon ɔ be yako see nyi waa mo do ɛ man tɔ nɔɔ ne see ŋon. Kei nawola la nyi ɔ ta mo ɔ nyiŋmaa gyakaa ɛ dɔɔ nyi ɛ yɛɛ ɔ wui. ¹⁴ Wurubuaɛ felinɔ kei yɛna kpene keŋ doo ɛ man, ŋgba kpene keŋ ɔ ba mo see ateta ne. Kei nawolo nyi dee nyiŋ abɔɔ ŋan pou Wurubuaɛ be yako

see nyi waa mo fa ɔ balan ne. Kei ne yelee la dɛɛ gyem nyi Wurubuaɛ waa lese balan baŋ pou be yɛɛ ɔ wui ne lee be gbɛɛneŋ kumɛɛ man. Mena dɔɔ ɛ yela dɛɛ lese Wurubuaɛ gyoorobiiri keŋ yelee.

Pɔɔl kefane

¹⁵ Lee mena dɔɔ me ke nyii mena keŋ ɛ be lɛɛ Wurubuaɛ di, na mena keŋ ɛ ne gyae balan baŋ pou bɔɔ lɛɛ Kristo nombia ŋan di ne, ¹⁶ me bee tina Wurubuaɛ nɔɔ ka do yela ya. Mɛɛ tɔɔse ɛ yela deban kamase keŋ mɛɛ fane fa Wurubuaɛ ne. ¹⁷ Mɛɛ fane mɔ nyi Wurubuaɛ ŋon ɔ yɛɛ de Gbɛŋgyoo Yesu Kristo na gyoorobia pou be kya e ne, waa mo ɔ felinɔ ŋon do ɛ man na waa yela ɛ sia kekara, na ɔ felinɔ ŋon ka lese Wurubuaɛ ŋon wola ŋon na ɛ ka gyen e nideli. ¹⁸ Mɛɛ solo nyi waa gyuuusu ɛ konɔɔse, na ɛ ke nyiŋ gyen kpene keŋ dɔɔ ɔ ba lese ŋon na kpene keŋ dɔɔ ɛ loo gyakaa ne, na ɛ ke nyiŋ gyen abɔɔ ŋan Wurubuaɛ be yako see nyi waa mo fa baŋ bɔɔ mo ba wose fa Kristo ne. Ŋe yɛɛ abɔɔ ŋan ŋa koya dana donɔɔ nideli. ¹⁹⁻²⁰ Dɛɛ fane nyi yaa gyen ɔ donɔɔ dinaa keŋ ka dokoso be kyaa ya ne. ɔ ta mo mena donɔɔ kei fa daa baŋ dɛɛ lɛɛ e di ne. Mena donɔɔ kei te ɔ moowɔ gyuuusu Kristo lee yen man, te ɔ moo e kyaase ɔ dunolonɔ dɔɔ Wurubuaɛ man. ²¹ Wurubuaɛ te yeli Kristo te di donɔɔ kela yela pou na gyoorise pou na bɛɛneŋ pou na yola pou na woya pou na ŋmeeseŋ pou na kpene kamase keŋ ne di donɔɔ deniwalanɔ dɔɔ ne. ²² Wurubuaɛ ta mo kpene kamase do Kristo tɛɛ, te ɔ moo e yɛɛ kpene kamase nyee fa Kristo balan baŋ pou. ²³ Kristo balan kewɔ yɛna Kristotena dikpii keŋ. Te wose kei man te Wurubuaɛ ŋon ɔ be yɛɛ kpene kamase, te ɔ kyaa yɛnanɔ kamase te ɔ ne yeli abɔɔ kamase na sem nideli gbɛɛ kamase man ne kyaa.

Wurubuaɛ te fa daa nyeedonɔ Kristo man

2 Gyangba keŋ na nombiakumɛɛ keyɛɛ te tira emɛɛ na Wurubuaɛ nsana, ² gyangba kenanɔ na, ɛ silana tɛɛle kei dɔɔ nombiakumɛɛ. ɛ silana ɔɔɔnsam ŋon ɔ yɛɛ dukum pou nyee e ne. Te ŋon mɔ ne diina baŋ pou bɔɔ ne tɛɛ Wurubuaɛ gbɛɛneŋ dɔɔ ya ne dɔɔ. ³ Nafɔ nne te daa na wɔ mɔ pou kyaaawɔ, na dɛɛ yɛɛ kpene keŋ dɛɛ gyae. Dee sila de dinɔɔ benɛɛ ŋan te dɛɛ yɛɛ kpene keŋ da wose na de konɔɔ man nombia na wola daa nyi dɛɛ yɛɛ ne. Nafɔ nne yaa Wurubuaɛ baŋ keŋ ne fa denjele kewɔŋ ne doo de dɔɔ, ŋgba balan akan baŋ ne.

⁴ Mɔna Wurubuaɛ wii de waranase te lee ɔ kegyae dinaa keŋ ɔ ne gyae de nombia ne dɔɔ, ⁵ ɔ tɛɛwɔ Kristo

dɔɔ fa daa banɔ nafaɔ debanɔ kenanɔ man dɔɔ yem de dukum man nɛ nyeedonɔ. Mena dɔɔ ɛ tɔɔse nyi Wurubuarɛ bɛrɛɛ keɔ ɔ ba mo boele daa dɔɔ te ɛ nyiɔa nyeedonɔ. ⁶ Te mena keɔ Wurubuarɛ be gyuuusu Kristo lee yeɔ man nɛ, mena mɔ yaa ɔ gyuuusu daa mɔ lee mena yeɔ kei man, te ɔ moo daa kekyaa Yesu Kristo gyanɔ adido na daa na e kaa di gyoori. ⁷ ɔ yeɛ nne kei na debanɔ kamase keɔ keɔa pou gyae kekɔn na, kenyiɔ lese ɔ bɛrɛɛ na ɔ wɛ keɔ doo Kristo man te ka kela kpene kamase nɛ wola. ⁸ Nawolo nyi, bɛrɛɛ keɔ ɔ ba mo boele daa, na da kelɛdi keɔ dɔɔ lɛdi dɔɔ te ɔ fa daa nyeedonɔ. Keɔa pou ta lee daa gbagba gyanɔ ya, ke yeɛ kpene keɔ Wurubuarɛ ba mo fa daa. ⁹ Ta lee tomse ɔn dɔɔ yeɛ dɔɔ ya, mena dɔɔ ɔlo na wola ɔ wose ɔ dɔɔ ya. ¹⁰ Nawolo nyi Wurubuarɛ yeɛ na daa mena keɔ gyɛn de doo nɛ. Keɔ daa na Kristo be yeɛ dokolonɔ dɔɔ, te ɔ lese daa nyi dɛ yeɛ tomse kpaakpa a ɔn ɔ be wulaa desina see nyi dɛ yeɛ nɛ.

De popou yeɛ dokolonɔ Kristo man

¹¹ Mena dɔɔ ɛ tɔɔse mena keɔ nafaɔ lolo man na, ɛ te yeɛ Gyudatenawɔ ya nɛ. ɛmɛ te Gyudatenana nɛ baake nyi, banɔ ba te kara be baala wose ya nɛ. Be wui baala wose keɔ bɔɔ kare nɛ, nyiɔmaa te ba moowɔ kara. ¹² ɛ tɔɔse nyi debanɔ kenanɔ na, ɛmɛ na Kristo betanɔ loɔtoro ya. Na ɛ yeɛ yenaasetenawɔ, ɛ te yeɛ banɔ Wurubuarɛ ba lese nɛ ya. Na ɛ yeɛ ɔkɔla banɔ ɛ be kpue kebakesee keɔ Wurubuarɛ na ɔ balanɔ be bake see nɛ man ya. Na ɛ sia be gyakaa kolo mɔ dɔɔ ya, te ɛ ba gyɛn Wurubuarɛ tɛle kei dɔɔ ya. ¹³ Te nɛnɛ keɔ ɛ doo Kristo man dɔɔ, ɛmɛ banɔ nafaɔ ɛ kyaa lemlem, te ɛ ba benaa na Kristo ya nɛ, lee ɔ yeɔ keɔ ɔ ba yem nɛ dɔɔ, ɔ te tuu ɔn benaa na ɔ wose.

¹⁴ ɔn gbagba yɛna da wosefɛerenɔ. ɔ te yeɛ Gyudatenana na banɔ ba te yeɛ Gyudatenawɔ ya nɛ walanɔ dokolonɔ. Lee ɔ yeɔ dɔɔ, ɔ tekerii dekyanɔ keɔ nafaɔ ke yeɛ kekɔla dekyanɔ te nɛ kpase mena balanɔ akpeɔ ala keɔwɔ nsana nɛ. ¹⁵ Nawolo nyi, ɔ wose te ɔ moowɔ lese Gyudatenana mmaraase, na gbɛenenɔ, na nombia burum ɔn. Kpene keɔ dɔɔ ɔ be yeɛ kei yɛna nyi, na waa nyiɔ mo mena balanɔ akpeɔ ala keɔwɔ yeɛ dokolonɔ kɔn ɔn gbagba man. Nne te ɔ yela ɔ wosefɛerenɔ kɔnawɔ be man. ¹⁶ ɔ tɛawɔ ɔpanɔan keɔ dɔɔ pataa akpiise ala keɔwɔ, kyanɔ wɔ mo do Wurubuarɛ man, yeɛ wɔ walanɔ dokolonɔ. Nawolo nyi, ɔ ta mo ɔpanɔan keɔ dɔɔ lese kpene keɔ nɛ yeɛ bɛ kɔla dɔnɔ nɛ. ¹⁷ ɔ kɔnawɔ kaa yako wosefɛerenɔ nombia ɔn fa ɛmɛ Gyudatenana banɔ ɛ benaa na Wurubuarɛ, na banɔ ba te yeɛ Gyudatenawɔ ya nɛ. ¹⁸ ɔn dɔɔ te Gyudatenana na banɔ ba te yeɛ Gyudatenawɔ ya nɛ pou nyiɔa gbɛɛ Wurubuarɛ felinɔ dokolonɔ man, mo gyu kya ɔn gyanɔ.

¹⁹ Mena dɔɔ nɛnɛ nafaɔ ɛmɛ banɔ ɛ ba benaa na e ya nɛ, ɛ ta tekaa yeɛ ɔkɔla na balanɔ yenaasetenawɔ bela ya. ɛ yeɛ banɔ Wurubuarɛ be hiraa wɔ nɛ be dɔɔna na be tebia na Wurubuarɛ dekpɔnalanɔmantenawɔ. ²⁰ ɛmɛ mɔ, be ta mo ɔn ɔn ɔn gba deni nɛ, Wurubuarɛ akpeɔkpɛnɔgyɔwɔ na Yesu kpilala banɔ yɛna dekyanɔ keɔ mokɔwɔ kasee. ɛmɛ te bɛ mo ma gyakaa ke dɔɔ. Yesu

Kristo gbagba yɛna boe keɔ fa deni keɔ pou donɔ nɛ. ²¹ ɔn dɔɔ te deni keɔ boe kamase na sem nideli, te keɛ bee bese Wurubuarɛ kedeese deni keɔ bɔɔ maa see fa Wurubuarɛ ɔsom, te ayimɛ be doo ke man ya nɛ. ²² ɛmɛ na Yesu te yeɛ dokolonɔ dɔɔ, te yela ɛmɛ na akanɔ banɔ pou bese dekyae keɔ Wurubuarɛ nɛ tɛ ɔ felinɔ ɔn dɔɔ kyaa.

Ɔkɔl tom keyɛ banɔ ba te yeɛ Gyudatenawɔ ya nɛ man

3 Mena dɔɔ mɛ fane fa Wurubuarɛ. Manɔ Ɔkɔl ɔn bɔɔ kyanɔ manɔ tɔ deni lee mena keɔ mɛ yako Yesu Kristo nombia ɔn mɛ fa ɛmɛ banɔ ɛ te yeɛ Gyudatenawɔ ya nɛ dɔɔ. ² Ma gyɛn nyi ɛ te nyii nyi ɛmɛ dɔɔ te Wurubuarɛ moo ɔ bɛrɛɛ keɔ boele manɔ, na maa nyiɔ tale yako Yesu Kristo nombia ɔn fa ɔn lee ɛ deeli dɔɔ. ³ Wurubuarɛ ta lese nombia ɔn weeseɛ nɛ wola manɔ, ɔn gba mena keɔ mɔɔ tanɔgbɛ ɔmarase fa ɔn nɛ. ⁴ Akpaa ɛ kala ke na, ɛ kena mena keɔ mɔɔ nyii Kristo nombia ɔn nafaɔ ɔn weeseɛ nɛ man. ⁵ Gyangba keɔ na, ɔ ta lese mena nombia aweesenɔ keɔa wola deni-walanɔ ya, mɔna Wurubuarɛ te tɛ ɔ felinɔ ɔn dɔɔ lese ɔn wola Yesu Kristo kpilala na Wurubuarɛ akpeɔkpɛnɔgyɔwɔ banɔ ayimɛ be doo be man ya nɛ. ⁶ Mena nombia aweesenɔ keɔa yɛna nyi; lee Wurubuarɛ nombia ɔn dɔɔ balanɔ banɔ ba te yeɛ Gyudatenawɔ ya nɛ, ta bese Wurubuarɛ wui ɔn gba Gyudatenana nɛ. Be popou ta bese walanɔ dokolonɔ na banɔ baa di abɔɔ ɔn Wurubuarɛ be yako see nyi waa ta Yesu Kristo dɔɔ fa wɔ nɛ.

⁷ Keɔ dɔɔ te ɔ moo ɔ bɛrɛɛ boele manɔ, te ɔ moo manɔ yeɛ Yesu Kristo nombia ɔn kegbetibii, lee ɔn gbagba ɔ donɔ keɔ dɔɔ. ⁸ N keɛ na, manɔ yɛna Wurubuarɛ balanɔ banɔ man pou kemaasa, mɔna manɔ mɔ te ɔ moo ɔ bɛrɛɛ keɔ boele, nyi maa yako Kristo wose man nombia ɔn ɔn lee koya te ɔn betanɔ tɔ ya nɛ fa banɔ ba te yeɛ Gyudatenawɔ ya nɛ. ⁹ Na maa yela balanɔ pou kena Wurubuarɛ ɔn ɔ be yeɛ kpene kamase nɛ, gbɛ keɔ ɔ ba weese lee kewalanɔ keɔ nɛ. ¹⁰ Te ɔ kegyae yɛna nyi, debanɔ kei man nɛ waa ta Kristotena dikpii keɔ dɔɔ yela felinɔ man gyoonɔn na donɔ ɔn pou ɔn kyaa adido nɛ ka gyɛn Wurubuarɛ sia kekara keɔ betanɔ tɔ ya nɛ kpene kamase man. ¹¹ Wurubuarɛ yeɛ kei, lee kebake keɔ ɔ be bake see ɔ nyeeman, te betanɔ tɔ ya nɛ dɔɔ. ɔ tɛ de Gbengyoo Yesu Kristo dɔɔ te ɔ yeɛ kei. ¹² Keɔ dɔɔ lɛ e di te daa na e be yeɛ dokolonɔ dɔɔ, te dɛ tale gyɔ de konɔwɔ gyu ɔn Wurubuarɛ gyanɔ keɔ dɔɔ nɛ yeɛ ya. ¹³ Mena dɔɔ mɛ waase ɔn nyi, ɛ na yela ɛ wose ke tekerii ɔn lee diyem keɔ mɛ naa fa ɔn nɛ dɔɔ ya. Keɔa pou yeɛ fa ɛ deeli dɔɔ.

Ɔkɔl kefane fa Efesotena

¹⁴ Kei dɔɔ te mee bunɔ ma doona dɔɔ de kya Wurubuarɛ siaman. ¹⁵ Lee ɔn dɔɔ te loɔtoro kamase keɔ kyaa adido na tɛle kei dɔɔ nɛ nɛ nyiɔ ka yeɛ. ¹⁶ Mɛ sola Wurubuarɛ nyi, waa mo ɔ gyooro wose deeli keɔ na waa ta ɔ felinɔ ɔn dɔɔ, na waa fa ɔn donɔ, na waa do ɔn kakyɛnɔ. ¹⁷ Waa yela Kristo kekyaa ɛ konɔwɔ man

ε κελεδι δα, na kegyae keη ε ne gyae Wurubuaε na balan ne kefa ηon don na ε ka seη keηkeη. ¹⁸ Na εμεε na Kristotena akan baη pou kenyiη gyeη nyi Wurubuaε kegyae keη ε ne gyae daa ne boe nideli te ka betan ε to ya. ¹⁹ Na ε ka gyeη nyi kegyae keη Wurubuaε ne gyae daa ne boe, keη δα δα gyae δεε tale naa ke man tan ya. Na Wurubuaε ka mo ε dinε pou do ε man.

²⁰⁻²¹ Ε yela δεε ta Yesu Kristo na Kristotena dikpii keη δα lese de Wurubuaε gyoorobiiri keη yele deban kamase. Nawolo nyi ηon ne tale la yeε abε burum kela mena keη δεε bεε yaa δεε gyueη lee ε don keη ne yeε tom de man ne δα. Daa balan baη pou δα lee e di te daa na e yeε dokolon ne, ε yela δεε lese ε yele kekpaekpa. Amen.

Ναδολοη keyε Kristo man

4 Mena δα nenεe man pεη ηon me doo deni man keη mee yako Kristo nombia ηan δα ne, mee waase ηon nyi ε yela ε dinεε ke kaboena kebaake kpaakpa keη Wurubuaε be baake ηon ne. ² Ε yεε ε wose. Ε woo na ε kenyiη konε. Ε gyae δα nombia na ε kewii fa δα. Ε na mo ηolo mε nombia do ε ε man ya. ³ Ε kyan ε wose na ναδολοη keη Wurubuaε felij ne teε wosefeereη δα fa daa ne kekyan ηon bom. ⁴ De popou yeε dokolon. Wurubuaε felij dokolon kyaa la mena δα te Wurubuaε baake daa te de sia gyakaa kolo dokolon koon δα. ⁵ De Gbengyoo yeε dokolon te Wurubuaε lonkeε mε dokolon koon kyaa, la te gbεε dokolon mε δα te δεε teε lee Wurubuaε di. ⁶ De popou dana Wurubuaε dokolon na kya dokolon. ηon yena de popou de Gbengyoo ηon ε kela kpene kamase, te ε doo de popou man te ε ne yeε tom de popou man ne.

⁷ Yesu gbagba kegyaebii te ε moo ε bereε boele daa dokolon dokolon, walaη kamase na ε wui. ⁸ Mena δα te be ηmarasewε Wurubuaε nombia ηan man nyiaa, "Deban keη ε ne gyu adido ne ε moo baη ε be yoo dii be δα ne kpu na ε wose lan, te ε moo abε fa balan."

⁹ Te akpa be yako nyi ε gyeηawε gyu adido na nawolo nyi sena? Kei nawolo baa nyi, ε tanεεε tisi gyoo teεle kei ateta pε. ¹⁰ Te ηon ε ba gyoo teεle man ne, ηon ke yena walaη ηon mε ε ba koro gbaa ηoma pou na waa nyiη kyaa yenaη kamase. ¹¹ Abε ηan ε ba mo boele ε balan yena nyi, baale baa bese Kristo kpilala, na baale ka bese Wurubuaε akpenkpenεyε, na baale mε ka bese baη beε teε kolosi nombia kpaakpa ηan ne, te baale mε baa yeε εεε na wolala. ¹² ε moo tomse keηa boele ε balan, na waa desina wε fa wε som keη, na kenyiη yela Kristotena dikpii keη ka bee nideli, ¹³ kelii deban keη de popou δεε bee yeε dokolon, na δεε lee Wurubuaε bu ηon di nideli na δεε lee Kristo de dinε man, da keλεδι na de kagyη keη da gyeη e nideli ne man.

¹⁴ Na δα tekaa bese bia wλεε keη balan ka mo kawola kumεε kamase na ba adao gbεeneη kaa beo daa, na kegyo daa gyu sia na wλεε ηgba mena keη felij ne

gyo degbele lon δα ne ya. ¹⁵ Mena δα ε di anokoare fa δα lee ε konεε man, na ε kegyae δα nombia, na ε ka mo gbεε kamase man bee Kristo ηon ε yeε dikpii keη nyee ne man. ¹⁶ Yesu Kristo man te wose man yenaase kpookpoo ηan pou ne gyanee nkyakaase man kyan δα nideli. Te akpa yenaase kpookpoo kamase keηa ne gyae δα, te ηεε yeε tomse ηan ne kaboena ηa na, ne yeli Kristotena dikpii keη na bee nideli.

Nyeedon wλε keη doo Kristo man ne

¹⁷ Mena δα mee faree ηon de Gbengyoo ηon yele man nyi, ε na kyaa bela ηgba balan akan baη δα gyeη Kristo ya, te be gbεeneη betan εεε ne ya. ¹⁸ Ba nyeeη man dana ditiηεε, te δα tan nyeedon keη Wurubuaε be fa daa ne ya, nawolo nyi ba te ε be konεε beε Wurubuaε nombia ηan kenyii. ¹⁹ Te keη δα tan desey bela δα ya ne, be ta mo ba wose beε yeε nombia akarankaraη ηan tekaboena ya ne, te ηolo beε ε gbεε ya. ²⁰ Mε εμεε δα, ε te kasee kei lee Kristo wose man ya. ²¹ Ampan te ε nyii Kristo wose man nombia ηan. Te keη ε yeε ε silalawε δα, be ta wola ηon anokoare keη doo Yesu man ne. ²² Mena δα ε tina ε dinε benεe ηan na beo ηon, te ne wλεε ηon ne yela. ²³ Ε yela ε nyeeη na ε konεε man nombia ke yeε wλεε. ²⁴ Ε yela Wurubuaε dinε keη tenεe, te ka betan ayimeε ya ne ke yeε dinε wλεε ε man.

²⁵ Mena δα ε tina akereε kedi yela, na ε kedi anokoare fa δα. Nawolo nyi de man walaη kamase yeε Kristotena dikpii keη yenaη daale ke. ²⁶⁻²⁷ Te akpa ε gyeη baη na, ε na yeli ε baη keη ka mo ηon gyu dukum man ya. Ε na yeli weese ka gyoo na baη keη seε doo ε man ya. Na mena ya na ε ke fa εεε nae dasenae na waa keεse ηon keε. ²⁸ Walaη ηon nafa ε yeε ημεεlate e na, waa tina ημεελεη yela, na waa mo ε nyiηmaase yeε tom gbεε kpaakpa δα, na waa nyiη kolo na waa fa ayematena mε.

²⁹ Ε na yeli ναεwε ηan tekaboena ya ne ka lee ε εεε man ya, mεna ε yela ε kekolosi ka do balan kakyη na baa bee. ³⁰ Ε na yeε kpene keη gyae ka weε Wurubuaε felij ηon ya, nawolo nyi ηon te Wurubuaε moowε see ηon nso, keη nawolo nyi ε yeε ε wui. Kei nawola la nyi, weε daale waa kεη kaa lese ηon na ε kenyiη ε wose. ³¹ Ε tina nombia akarankaraη keηa pou, ηgba εεε ηan na akpanyaηnyan na baη na nyee-man boalaη na balan kewλεε na kale na balan katee na kelabereketao na dinε kumεε ηan pou keyε yela. ³² Mεna ε yeε wε, na ε ke wii fa δα. Ε mo walaη kamase dukum kyεe e, ηgba mena keη Wurubuaε be teε Kristo δα mo ε nombiakumεε kyεe ηon ne.

Ε kyaa keηmanεe man

5 Εμεε baη ε yeε Wurubuaε bia baη ε ne gyae ε nombia ne, ε yeε kakyη na ε kekasee e. ² Ε kyaa na δα gyon man, ηgba mena keη Kristo be gyae daa, te ε ba mo ε wose yeε ηgba kedeεa nam, te ba gyoo Wurubuaε sia ne.

³ Te kafonj na dinɔɔse kumεε njan tekaboena ya, yaa sibii dɔɔ, ε na yeli baa baake nja yela ε man ya. Nawolo nyi njan tekaboena Kristotena ya. ⁴ Mena yaa desεnj nombia, na diyinj ayεesa, na nsendeekum tekaboena njon ya, mɔna ε fa Wurubuare karanj debanj kamase. ⁵ Mεε gyae ε ka gyej nyi, kafonjena yaa banj bεε yεε ayimεε nombia na banj be dana sibii nε betanj dekyae Kristo na Wurubuare gyoori kejj man ya. Nawolo nyi n dana sibii na, abɔɔ na bese bεenerj bo fa nejj.

⁶ E na yeli njolo ka mo akεrεε nɔɔwoya njan betanj tɔɔɔɔ ya nε beo njon ya, nawolo nyi nombia kejj dɔɔ te Wurubuare banj ne kɔnj balan banj ba dejjela dana dojj nε dɔɔ. ⁷ Mena dɔɔ ε na mo ε wose do na balan kejj dinɔɔ ya.

⁸ Nafɔ gyanjgba kejj na εmεε mɔ kyaa ditiɔtεε man, te nenεε kejj ε ba bese Kristotena dɔɔ ε kyaa kejjmanjee kejj man. Lee mena dɔɔ ε ta njgba balan banj be kyaa kejjmanjee kejj man nε. ⁹ Kejjmanjee kejj tɔɔɔɔ yena nyi, balan ne yεε abɔɔ kpaakpaa na abɔɔ njan tenεε te bee di anokoare mɔ. ¹⁰ E yεε kakyenj na ε ke yεε kpene kamase kejj gyae ke yεε de Gbenjgyoo Wurubuare gyonj. ¹¹ E na mo ε wose do na balan banj bεε yεε ditiɔtεε man abɔɔ njan betanj tɔɔɔɔ nε ya. Mɔna ε lese mena ditiɔtεε man abɔɔ kumεε njenanj debɔɔ. ¹² Yεε desεnj ke gba nyi εmεε mɔ yaa yɔɔ nombiakumεε njan balan ne yεε ditiɔtεε man nε afa. ¹³ Te kpene kamase kejj kejjmanjee kejj da lee ke dɔɔ na, kεε lese ke dinɔɔ gbagba wola. ¹⁴ Nawolo nyi kejjmanjee kejj ne yεε la balan ne naa kpene kamase kejj nafɔ weesεε nε dinɔɔ. Mena dɔɔ te be Wurubuare nombia anjmarasεnj see ne yako nyiaa, “Nyanj njon n be doo nε fonj lee n dosoronj man, Fonj lee n yenj man.

Na Kristo kejjmanjee kejj ke kɔnj n man.”

¹⁵ E kεε ε keta man nideli. E na tεε njgba ayinjtena ya, mɔna ε ta njgba siakaralatenε nε. ¹⁶ Te debanj kamase kejj ε nyim na, ε mo yεε kolo kpaakpaa. E na yeli debanj ke lanj njon ya, nawolo nyi nenεε nombiakumεε keyεε ta boo. ¹⁷ Mena dɔɔ ε na gyim ya, ε yεε kakyenj na ε ka gyej kpene kejj Wurubuare ne gyae ε ke yεε nε.

¹⁸ E na dεese ya, nawolo nyi solonj kedεese ne wɔlεε walanj bo. Mɔna ε yela Wurubuare felinj njon ke doo ε man nideli. ¹⁹ E mo nombia njan doo Wurubuare nɔɔɔɔnε man nε do dɔɔnε kakyenj. E mo nɔɔɔɔnε kekpee na suya kejj kejj ba lee ε konɔɔɔɔ man nε lese de Gbenjgyoo Wurubuare ye. ²⁰ Debanj kamase na ε ta de Gbenjgyoo Yesu Kristo dɔɔ fa de kya Wurubuare karanj lee kpene kamase man.

Ala na baala

²¹ Kejj Wurubuare keyee doo ε man dɔɔ, ε yɔɔɔɔ ε wose fa dɔɔnε debanj kamase. ²² Ala, ε yɔɔɔɔ ε wose fa ε baala kpene kamase man, njgba mena kejj ε ne yɔɔɔɔ ε wose fa de Gbenjgyoo nε. ²³ Nawolo nyi baale njon ne diina dojj ɔ wεεle njon dɔɔ, njgba mena kejj Kristo ne di dojj Kristotena dikpii kejj dɔɔ nε. Te Kristo kejj gbagba lεε na balan banj be doo Kristotena dikpii kejj yεε ɔ wose ke nε nyee. ²⁴ Mena dɔɔ alo kamase waa yɔɔɔɔ ɔ wose fa ɔ baale kpene kamase man, njgba

mena kejj Kristotena dikpii kejj ne yɔɔɔɔ ka wose fa Kristo nε.

²⁵ Baala, ε gyae ε wεεla nombia njgba mena kejj Kristo ne gyae Kristotena dikpii kejj nombia, te ɔ ba yem fa ke nε. ²⁶ Kristo yenjawɔ fa Kristotena dikpii kejj, te ɔ moo ɔ nombia njan yεε njgba lonj nε, faafɔ balan banj be doo Kristotena dikpii kejj man lese ba ayimεε te ɔ moo wɔ see fa Wurubuare. ²⁷ ɔ yεε kei na waa nyinj mo Kristotena dikpii kei kɔnj njon gbagba ɔ siaman kaa yεε ɔ wui, kejj gyanjtare yaa ayimεε, yaa nombiikum kamase be doo ka wose man ya. ²⁸ Mena ke mɔ te kaboena nyi baala baa gyae be wεεla nombia, njgba mena kejj bεε gyae banj gbagba ba wose nε. Baale njon ɔ ne gyae ɔ wεεle nombia nε, ne gyae njon gbagba ɔ wose baa. ²⁹⁻³⁰ Njolo be kyaa kejj ɔ ne kɔla njon gbagba ɔ wose ya, mɔna ɔ ne desina ke te ɔ ne kεε ke dɔɔ mɔ. Nnε mɔ yaa Kristo mɔ ne desina, te ɔ ne kεε Kristotena dikpii kejj dɔɔ, nawolo nyi de yεε ɔ wose man balanjwɔ. ³¹ Kejj dɔɔ te Wurubuare nombia anjmarasεnj see ne yako nyiaa, “Lee mena dɔɔ baale waa lee ɔ kya na ɔ naa gyanj, na waa gyu ke kpu na ɔ wεεle na njon na e ka bese walanj dokolonj.” ³² Mena nombii kei yεε nombii kejj ke dana yunj te njolo mɔ be tale nyii ka asεε ya. Te manj dɔɔ ma gyej nyi Kristo na balan banj bɔɔ lεε e di nε wose man nombia yaa bεε yako. ³³ Mena dɔɔ kaboena nyi baale kamase mɔ waa gyae ɔ wεεle njgba njon gbagba ɔ wose nε, na alo kamase mɔ ke yɔɔɔɔ ɔ wose fa ɔ baale.

Bia na ba lolala

6 Bia, kejj ε yεε Kristotenawɔ dɔɔ kaboena nyi yaa tei ε kya na ε naa dei. Nawolo nyi ε ne yεε kei na, ε ne yεε kpene kejj dei. ² Tei n kya na n naa dei, nawolo nyi kei yena Wurubuare mmaraa gyanjgbate kejj Wurubuare be yako nyi n di ke dɔɔ na, nyanj kenjinj ke tɔɔɔɔ. ³ Tɔɔɔɔ kenanj yena nyi akpaa n di mmaraa kei dɔɔ na, kpene kamase gyae ke de fa nejj na n kenjinj kyaa tεεle kei dɔɔ kyare. ⁴ Kyaa, ε na do ε bia banj lee kpene kejj ε ne yεε wɔ nε dɔɔ ya. Mɔna kaboena nyi yaa kεε be dɔɔ na ε ka wola wɔ Wurubuare nombia na baa di njε dɔɔ.

Gbenja na be gbenjgyoona

⁵ Mee kolosi mεε fa εmεε gbenja mɔ nyi, ε tei ε gbenjgyoona banj ε kyaa be gyanj nε dei lee ε konɔɔɔɔ man, njgba mena kejj ε ne tei Kristo nε. ⁶ E na yako nyi, debanj kejj be kyaa ε gyanj te bεε kεε njon dɔɔ te ε ke yεε tom ka gyoo be sia na baa kelεε njon ya. ⁷ E na yεε ε tomse njgba denibalanj yaa ε ne yεε fa nε ya, mɔna ε yεε nja na gyonj njgba ε Gbenjgyoo Yesu yaa ε ne yεε fa nε. ⁸ Nyi n yεε gbenji o, n yεε gyooro bu e o, ampanj yaa mεε yako njon nyi, Wurubuare waa tɔ walanj kamase kom, lee ɔ tom kpaakpaa kejj ɔ ne yεε nε dɔɔ.

⁹ E mεε gbenjgyoona banj mɔ, ε tela ε gbenja njgba mena kejj kaboena nε, ε naa njmaase wɔ ya. E tɔɔɔε nyi, εmεε na ε gbenja banj pou yεε ε Gbenjgyoo njon ɔ kyaa adido nε wui. Njon ne diina nombia kejj ɔ bεε kεε njolo siaman ya.

Ɛ do Wurubuaɛ yoo abɔɔ

¹⁰ Pɛ me nɔɔwoya kesi na, me nɔɔwoya akan yena nyi, ɛ sen de Gbenɔyoo wɔɔle dinaa ken man kenken. ¹¹ Ɛ mo Wurubuaɛ yoo abɔɔ ɲan pou do ɲgba yoo keg-base nɛ, na ɛ ke tale di ɔɔnsam ɲon adao gbɛɛnɛn kumɛɛ ɲan pou dɔɔ. ¹² Nawolo nyi de yoo ken dee yoo nɛ, te yɛɛ denibalan yaa dɛɛ yoo na ya. Mɔna dee yoo bo na felɲkumɛɛ ɲan ɲee di don ɲɔma man nɛ, na felɲkumɛɛ ɲan ɲee di don balan dɔɔ, te bɛɛ som ɲa tɛɛle kei dɔɔ nɛ. Felɲkumɛɛ ken ɲaale yena ɲgba woya, na bɛɛnɛn, na yola na ɲmeesen, na gyabunise na gaose na donse ɲan pou ɲe yɛɛ felɲkumɛɛ ɲa, te ɲe kyaa ditɲtɛɛ man adido na tɛɛle kei dɔɔ ken de bɛɛ mo de sia fonɛɛ naa ɲa ya nɛ. ¹³ Mena dɔɔ ɛ do Wurubuaɛ yoo abɔɔ ɲan pou, na ɛ kenɲiɲ tale sen kenken ɲmanyɲ ɔɔnsam ɲon nombiakumɛɛ keyɛɛ deban kei man. Te akpaa ɛ yoo ken de tan na, baa naa nyi ɛ sɛɛ ɛ senɛɛ ɛ da senɛɛ ken man.

¹⁴ Ken dɔɔ ɛ desina ɛ wose na ɛ ka sen kenken. Ɛ yela anokoare ken ɛ ne dii fa Wurubuaɛ nɛ ke yɛɛ ɲgba abɔɔɔ nɛ, na ɛ ka mo kpan ɛ tenase man, na ɛ gbɛɛnɛn kateneɛ mɔ ke yɛɛ ɲgba nyeele pampasan ken yoonɔɔtena na mo gyee be konɔɔ nɛ. ¹⁵ Te kegyae ken ɛ ne gyae nyi ɛ ke yako Wurubuaɛ nombia ɲan ne fa balan wosefɛɛɛn nɛ, ke yɛɛ ɲgba nkyokotase ɲan ɛ na doo nɛ. ¹⁶ Ken pou wɔle nɛ, ɛ yela ɛ kelɛɛdi ke yɛɛ ɲgba nyeele pampasan ken nɛ. Kei te ɛ ke tale mo lɛɛ ɔɔnsam ɲon apiase ɲan ɲe nɔɔse dana boalan nɛ. ¹⁷ Ɛ yela nyeekeɛ ken Kristo be lɛɛ ɲon nɛ, ke yɛɛ ɲgba

nyeele kotɔɔ ken yoonɔɔtena na mo wuu lɛɛ ba nyeeɛ nɛ. Na ɛ ke yela Wurubuaɛ nombia ɲan, ke yɛɛ ɲgba yoosila ken Wurubuaɛ felɲ ne fa ɲon nyi yaa mo tela gyu yoo nɛ. ¹⁸ Ɛ mo kefane yɛɛ abɔɔ ken pou. Ɛ sola Wurubuaɛ na waa fa ɲon don. Ɛ fane deban kamase, ɲgba mena ken Wurubuaɛ felɲ ɲon na wola ɲon nɛ. Lee nne dɔɔ ɛ doo ɛ wose dɔɔ nideli, ɛ na yeli ɛ wose keyɔɔse ɲon ya. Na ɛ ke fane deban kamase fa Wurubuaɛ balan pou.

¹⁹ Ɛ fane fa man mɔ, nyi me na yee ya. Te me gyu mɛɛ yako Wurubuaɛ nombia ɲan na, Wurubuaɛ gbagba ka mo ɔ nɔɔwoya ɲan do me nɔɔman, na maa tale lese nombia aweesen ɲan doo Wurubuaɛ nombia man nɛ wola. ²⁰ Lee mena ken ma senɛɛ fa nombia ken dɔɔ, te be kyana man do deni man. Ɛ fane fa man, na maa gyɔ me konɔɔ yako nombia ɲan ɲgba mena ken kaboena nyi maa yako nɛ.

Nɔɔkado ɔtomante

²¹ Mee kpila Tikikuse, de gyoo ɲon dɛɛ gyae ɔ nombia te ɔ ne yɛɛ de Gbenɔyoo Kristo tom ken ke gbɛɛ dɔɔ nɛ ɛ gyan. ɔ ken na waa yako ɲon ma wose man nombia pou, na ɛ ka gyan ma kekyaabii man. ²² Lee mena dɔɔ te mee kpila ɛ ɛ gyan, na waa yako ɲon da kekyaabii man, na waa do ɲon kakyer mɔ.

²³ De kya Wurubuaɛ na de Gbenɔyoo Yesu Kristo baa fa ɛmɛɛ de tebia ban ɛ silana Kristo nɛ wosefɛɛɛn. Na baa yela ɛ ke gyae don na ɛ ke lɛɛ Kristo di nideli. ²⁴ Wurubuaɛ waa mo ɔ bɛɛɛ boele ban pou bɛɛ gyae de Gbenɔyoo Yesu Kristo kegyae ken betan ɔto ya nɛ.

Filipitena

1 Tɔne kei lee maŋ Pɔɔl na Timoti baŋ de yee Yesu Kristo tewulɛɛwɔ ne gyaŋ. Dɛɛ ŋmarase ke dee yelee emɛɛ Wurubuare balan baŋ pou emɛɛ na Yesu Kristo be yee dokolon, te ɛ kyaa Filipi donɔɔ man ne na Kristotena kegyiise na baŋ pou bɛɛ kyɔ wɔ ne.

² De kya Wurubuare na de Gbergyoo Yesu Kristo baa mo be berɛ boele ŋon na baa fa ŋon wosefɛɛɛɛɛɛ.

Pɔɔl kefane fa Kristotena baŋ be kyaa Filipi donɔɔ man ne

³ Debaŋ kamase keŋ me tɔɔse ŋon na, mɛɛ fane fa me Wurubuare karan lee ɛ dɔɔ. ⁴ Mena mɔ te debaŋ kamase keŋ mɛɛ fane fa ŋon na mɛɛ mo gyon fane. ⁵ Nawolo nyi lee debaŋ keŋ ɛ be lee Wurubuare nombia ŋan di ne, te ɛ gyakaa ɛ ne kyɔ maŋ lee nombia ŋenan kekolosɔ man kaa lii naŋ gyɛŋ. ⁶ Te mɛɛ lee di nideli nyi Wurubuare ŋon ɔ be fi tom kpaakpaa kei asɛɛ ɛ man ne, waa yee ke tɔɔle kelii wee keŋ Yesu Kristo waa bese kɔŋ ne.

⁷ Mɛɛ gyae ŋon nideli lee me konɔɔ man. Mena dɔɔ ma gyɛŋ nyi ke dei nyi maa gyuen ɛ wose man ŋgba mena keŋ mɛɛ gyuen ne. Nawolo nyi debaŋ keŋ bɔɔ kyan maŋ tɔ deni, na debaŋ keŋ mee yoo lee Kristo nombia kpaakpaa ŋan dɔɔ, na debaŋ keŋ mɛɛ lese Kristo nombia kpaakpaa ŋenan man wola balan nyi ŋe yee ampan ne, ɛ popou kyɔɔ maŋ lee tom keŋ Wurubuare ba mo boele maŋ ne keyɛɛ man. ⁸ Wurubuare gbagba gyɛŋ nyi ɛ nombia doo me loo man, te mɛɛ gyae ŋon nideli ŋgba mena keŋ Yesu Kristo ne gyae daa ne.

⁹ Lee mena dɔɔ mɛɛ fane fa ŋon nyiaa, ɛ balan kegyae keŋ dɛɛ bee kpu nideli na ɛ ke nyii Wurubuare nombia ŋan man, na ɛ ka gyɛŋ kpene keŋ kaboena nyi yaa yee lee ɛ kekyaabii man. ¹⁰ Kei gyae ke yela ɛ ke tale gyɛŋ kpene keŋ dei ne nideli, na ɛ ke kyaa keŋ nombiikum kamase yaa ayimɛɛ kamase be doo ɛ wose man ya, kelii wee keŋ Kristo waa bese kɔŋ. ¹¹ Mɛɛ fane mɔ nyi Yesu Kristo waa desina ŋon na ɛ ke tale yee abɔɔ ŋan ŋa tenɛɛ Wurubuare siaman ne, na ke yela balan ka mo obuoa fa Wurubuare na baa lese ɔ yelee.

Ba kekyan Pɔɔl tɔ deni te yeli Wurubuare nombia ŋan te yaasee

¹² Me tebia, mɛɛ gyae ɛ ka gyɛŋ nyi nombia ŋan be tun maŋ ne gba te yeli Wurubuare nombia ŋan te yaasee. ¹³ Lee mena dɔɔ yoonɔɔtena baŋ bɛɛ deke gyoo dɛɛ, na balan akan baŋ pou te nyii nyi keŋ mɛɛ som Kristo dɔɔ te be kyan maŋ tɔ deni ne. ¹⁴ Ba ke kyan

maŋ tɔ deni keŋ ta do me tebia Kristotena burum kakyɛŋ ba kelɛɛdi man. Ka te yeli bɛɛ gyɔ be konɔɔ kolosi nyeekelɛɛ nombia ŋan keŋ bɔɔ ne yee kolo bela ya.

¹⁵ Ma gyɛŋ nyi sibii na daaworo dɔɔ te balan baale dɔŋɛɛ bee kolosi Kristo nombia ŋan. Mɔna baale mɔ na, baŋ ne kolosi nombia ŋan bo lee be konɔɔ kpaakpaa man. ¹⁶ Mena balan wɔle nyiban kɛwɔ dɔɔ, keŋ bɛɛ gyae maŋ dɔɔ te bee kolosi nyeekelɛɛ nombia ŋan. Nawolo nyi ba gyɛŋ nyi Wurubuare lese na maŋ, na maa nyiŋ lese wola balan nyi ɔ nyeedon nombia ŋan yee ampan. ¹⁷ Balan gyangba nyiban baŋ dɔɔ, baŋ gbagba deeli dɔɔ te bee kolosi Kristo nombia ŋan. Bɔɔ na lese be konɔɔ man kolosi nyeekelɛɛ nombia ŋan ya, te ba gyɛŋ nyi be yee mena na baa tale yela diyem keŋ mɛɛ naa ne, ka bo kpu debaŋ keŋ me doo deni man ne.

¹⁸ Mɔna maŋ dɔɔ kei bee hia maŋ ya. Kpene keŋ ne hia maŋ yena nyi bee kolosi Kristo nombia ŋan. Nyi ba moo konɔɔ kpaakpaa bo kolosi ŋa o, be ta mo konɔɔ kpaakpaa kolosi ŋa ya o ne, gbɛɛ kamase man na bee kolosi Kristo nombia ŋan. Kei dɔɔ te dana maŋ gyon ne, te gyae ke yee maŋ gyon menɛɛ kelii tɔ.

¹⁹ Nawolo nyi ma gyɛŋ nyi ɛ ne fane fa maŋ, te Yesu Kristo felin ŋon mɔ ne kyɔ maŋ. Mena dɔɔ ma gyɛŋ nyi keŋa pou gyae ke yela maa kaa nyiŋ ma wose. ²⁰ Mɛɛ gyae me konɔɔ man nideli te me loo mɔ gyakaa nyiaa, Wurubuare be gyae waa yela desɛŋ ke kyan maŋ lee gbɛɛ kamase man ya. Waa yela maa gyɔ me konɔɔ kolosi ŋgba mena keŋ mɛɛ taŋ yee ne, na nyi me kyaa na me sia bo o, yaa ma yeŋae o ne, na maa nyiŋ lese Kristo yelee lee ma kekyaabii man. ²¹ Maŋ dɔɔ, akpaa me kyaa na me kyaa bo fa Kristo. Te akpaa ma yem mɔ na, ke yee tɔɔke ke fa maŋ. ²² Akpaa me sɛɛ me kyaa nyeedon man na, ke yee gbɛɛ daale ke fa maŋ na maa nyiŋ yee tom kpaakpaa fa Wurubuare. Mena dɔɔ mɔ gyɛŋ keŋ maa lese ya. Nyi maa lese nyeedon bo o, yaa maa lese yeŋ bo o, mɔɔ gyɛŋ ya. ²³ Ma te dɔɔ abɔɔ ala keŋa nsana. Nafɔ ma kegyae yena nyi maa yeŋ lee tɛɛle kei dɔɔ na me kaa kyaa Kristo gyɛŋ adido, nawolo nyi keŋ dei kela ma kekyaa tɛɛle kei dɔɔ. ²⁴ Mɔna lee emɛɛ dɔɔ, dei nyi maa kyaa tɛɛle kei dɔɔ na maa nyiŋ kyɔ ŋon. ²⁵ Mɛɛ lee di nideli nyi daa na ŋon pou dɛɛ kyaa, na maa nyiŋ kyɔ ŋon na ɛ ka bee ɛ kelɛɛdi man na ɛ ke nyiŋ di gyon lee ɛ Wurubuare kelɛɛdi man.

²⁶ Kei gyae ke yela nyi akpaa ma bese kaa kyaa na ŋon na, lee maŋ dɔɔ gyon keŋ ɛ ne dii lee Yesu Kristo dɔɔ ne, gyae ka bese gbaa.

²⁷ Nenɛɛ kpene keŋ be kaa ɛ ke yee yena nyiaa, ɛ yela ɛ kekyaabii ke kyaa na mena keŋ nyeekelɛɛ nombia

ňan nawolo ne. Akpaa e yee mena ne, kenan na nyi me kyaa e gyan yaa maa kyaa e gyan koran ya na, maa nyii nyi e dana Wurubuarẽ nombia ñan kenken, te e senẽ na e tebia nãdokolon na e nombia ayeesa pou man, te e ta mo nãdokolon e ne kyã balan na baa lãe Kristo nombia kpaakpaa ñan di. ²⁸ Te maa nyii maa nyi e bee yee balan ban bẽe koro sen tia ñon ne lee gbẽe kamase man ya. E yee mena na gyae ka lese wola wã nyi Wurubuarẽ waa wãlãe wã, mãna emẽe dã Wurubuarẽ waa lãe e nyee. ²⁹ Nawolo nyi Wurubuarẽ te fa ñon gbẽe nyi yaa lãe Kristo di kaagen bo ya, mãna ÷ faa ñon gbẽe nyi lee ñon Kristo dã yaa naa diyem mã. ³⁰ E naa diyem ken maa deban ken me kyaa e gyan ne, te e ne nyii mena ken me gyakaa mẽe naa diyem ne. Mena diyem kenan ñaale yaa emẽe mã ne naa ne.

Ɛ yãkãse e wose ñgba Yesu ne

2 Lee nãdokolon ken emẽe na Kristo be yee e kekyaabii man dã ÷ na do ñon don, te ÷ balan kegyae ken mã na do ñon kakyen. Mena mã te lee nãdokolon ken doo emẽe na Wurubuarẽ felin ñon man dã, ne yeli emẽe na e tebia ne yee nãdokolon te e ne yee deeli fa don te e ne wii don waranãse. ² Mena dã e yela ya agyuen ke yee dokolon, na e ke gyae don kyẽkyẽ. E yela emẽe na e tebia pou ke yee nãdokolon na e ka sen nombii dokolon dã. Akpaa e yee mena na, e ke yela gyon ken doo me man ne ka bo kpu. ³ E na yee sibiikum ya, te e na wola e wose lee gbẽe kamase man ya. Mãna e yãkãse e wose fa don, na e ke bu e tebia nyi ba kela ñon. ⁴ E na yeli e sia keyee emẽe yaagen wui abã dã ya, mãna e gyae e tebia mã deeli.

⁵ E yela e dinã ke kyaa na Yesu Kristo wui.

⁶ E tãse nyiaa,

Yesu na Wurubuarẽ yee dokolon lee gbẽe kamase man.

Mãna ÷ te kee ÷ wose nyi ñon na Wurubuarẽ yee kyẽkyẽ ya.

⁷ ÷ te kee ÷ wose nyi ÷ yee ñolo e ya.

Mãna ÷ moo ÷ wose yee ñgba gbenji ne, te ÷ yela ba lola e ñgba deniwalan ne.

⁸ Be ka lola e ñgba deniwalan ne,

÷ yãkãse ÷ wose te ÷ nyii Wurubuarẽ dei kelii ÷ yen man.

Yen ken ÷ ba yem gba ne,

yee ken ÷ gyã e mataa ÷panan dã ñgba dukumyẽere ne.

⁹ Mena dã Wurubuarẽ gyina e adido adido te ÷ faa e gyoooro dekyae,

te ÷ fa e yelee ken kela yelee kamase.

¹⁰ Lee mena yelee kenan dã,

balan na kpene kamase ken kyaa adido

na ñan pou ñe kyaa tãle kei dã,

na ñan pou ñe doo tãle kei ateta

ne gyae ke bun som Yesu.

¹¹ Mena ke te walan kamase waa gyuusuu ÷ ÷ã yako nyi

Yesu Kristo yena de Gbengyoo.

Kei gyae ke yela balan ka lese de kya Wurubuarẽ yelee.

¹² Mena dã me tebia kpaakpaa, deban ken me kyaa e gyan na e ne di nyeekelee nombia ñan dã. Mena mã yaa mẽe gyae nyi nenẽe ken mã kyaa e gyan ya ne, e kyan e wose na e ke di ñe dã kela gyanãba ken. E mo Wurubuarẽ keyee deke e wose, na e ke sila nyeekelee nombia ñan nideli. ¹³ Nawolo nyi Wurubuarẽ ne yee na tom e man, mena dã te ÷ ne yeli e ne gyae nyi e ke yee ÷ kegyaabii te ñon mã na doo na ñon kakyen te e ne tale yee ÷ kegyaabii.

¹⁴ Kpene kamase ken e ne yee na e na toron ya, te e na mo gyoo don mã ya. ¹⁵ E yee mena na ayimẽe kamase be gyae ke doo e wose man ya, te ñolo mã be gyae waa nyin nombiikum daale yako lee e wose man ya. Na e ke nyin bese Wurubuarẽ bia ban bẽe yee nombia kpaakpaa balan kumẽe man. E yela e nombia kpaakpaa keyee ka lee debã be man, ñgba mena ken kyolobiise ne ñalakee ditinẽe man ne. ¹⁶ E kyan nyeedon nombia ñan man nideli. Akpaa e yee mena na, lee emẽe dã maa tale gyã me konã wee ken Kristo waa kã ne, na ka wola nyi me kaale na ma tom ken mã yee ne pou te yee yakaa ya. ¹⁷ N te kee ya na baa ko man. Nyi de ken mena na maa yee ñgba wonembu ñon e ba mo deesi fa Wurubuarẽ lee mena ken e be lãe e di dã ne. Dekon mena na gyae ke yee man gyon, na ke yela de popou ke nyanẽe. ¹⁸ Mena ke te kaboena nyi deẽ yee emẽe mã gyon, na daa na ñon pou ke kyaa gyon man.

Pãkã kekpila Timoti na Epaferadituse

¹⁹ Me loo gyakaa de Gbengyoo Yesu dã nyi ÷ fa man gbẽe na, be gyae ke kyare ya maa kpila Timoti e gyan. Na ke yela maa nyii e kekyaabii man, na emẽe mã ke nyii ma kekyaabii man na ka do man kakyen. ²⁰ Ma be dana ñolo ken ÷ na gyuen e deeli dã kpu na ñon Timoti ya. ²¹ Nawolo nyi balan akan ban pou dã, be sia gyakaa ban gbagba abã dã bo. Bã na gyuen Yesu Kristo nombia ñan dã ya. ²² Mãna e gyen nyi Timoti ta lese wola nyi, ÷ yee walan ñon n ke tale mo n wose ÷ ÷ dã. Nawolo nyi deban ken mee kolosi Kristo nombia kpaakpaa ñan ne, ÷ senãwã me gyan ñgba mena ken bu na sem ÷ kya gyan ne. ²³ Mena dã akpaa ma betaa naa mena ken ma kekyaabii man doo na, maa kpila e e gyan. ²⁴ Mena mã te me loo gyakaa nyi de Gbengyoo Yesu de seẽ na, be gyae ke kyare ya na man gbagba maa kã e gyan.

²⁵ Mãna me naawã nyi kaboena nyi maa kpila me dã Kristo baale Epaferadituse ñon daa na e ne yee tom dokolon, te e be kpila e nyi waa kã kã kyã man ne nyi waa bese kã e gyan. Daa na e ne yee na tom dokolon, te dee yoo na nyeedon nombia ñan keyako ñgba yoonãtãna ne. ²⁶ ÷ ne gyae lee ÷ konã man nyi waa naa e popou. Nawolo nyi e ke nyii nyi ÷ na wee ne ke takaa e nideli. ²⁷ Kawee gbagba na ÷ weewã ken koran ÷ yela waa yen, mãna Wurubuarẽ wii ÷ waranãse. Na ñon waagen waranãse te Wurubuarẽ wiiwã ya, mãna ÷ wii man gbagba mã waranãse. Na mena ya na nafã men yeyẽwã nideli. ²⁸ Mena dã mẽe gyae nyi waa kã e gyan bilen, na e naa e na ke yee ñon gyon na man mã

wɔe ke fɛɛ maŋ. ²⁹ Nyi akpaa ɔ kɔŋ na ε lɛɛ e gyonŋ man, nawolo nyi de popou yɛɛ de Gbenɣyoo Kristo balanɔwɔ. E mo obuo fa mena balan kɛwɔ dinɔwɔ. ³⁰ Nawolo nyi Kristo tom keŋ doɔ te ɔ yela waa yeŋ nɛ. Nɔn moonaa ɔ wose fa yeŋ kaa seŋ ε nawɔwɔ man kyɔ maŋ tom keŋ keyɛɛ man.

Yesu kelɛɛdi ne yeŋ la te Wurubuare ne lɛɛ walaŋ do

3 Me tebia, nombii keŋ be kaa maa yako ŋon yɛna nyi ε yela ke yɛɛ ŋon gyonŋ lee kpene keŋ de Gbenɣyoo Yesu ne yɛɛ fa ŋon nɛ doɔ. Maŋ doɔ bɛɛ takaa maŋ nyi me ta bese mɛɛ ŋmarase ŋon nombia ŋan mɔwɔ wulaa ŋmarase ŋon kaalan nɛ ya. Nawolo nyi ma gyenŋ nyi nombia ŋenanŋ gyae ke kyɔ ŋon, na ε ke tale seŋ keŋkeŋ ε kelɛɛdi man. ² E kɛɛ ε wose man nideli na balan baŋ be dana nombiakumɛɛ te bɛɛ gyae baa wɔlɛɛ ε kelɛɛdi, te bɛɛ ŋere balan nyi baa kara be baala wose nɛ. ³ Daa yɛna balan baŋ bɔwɔ kara de baala wose gbagba. Nawolo nyi daa ne tɛɛ bo Wurubuare felinŋ ŋon doɔ som Wurubuare. Lee Yesu Kristo mɔ doɔ dɛɛ gyo de konɔwɔ. Mena doɔ bɛɛ tekaa hia nyi dɛɛ mo de sia gyakaa baala wose kekara keŋ bɛɛ mo nyinmaa kara nɛ nombia doɔ ya. ⁴ Nafɔ maŋ yɛna walaŋ ŋon kaboena nyi maa wola ma wose lee mena abɔwɔ keŋa dinɔwɔ man.

Akpaa nyi ŋolo dana kpene keŋ doɔ te waa tale mo ɔ wose lo mena abɔwɔ keŋa dinɔwɔ doɔ na, nafɔ ŋolo be kyaa me wɔle ya. ⁵ Kpene keŋ doɔ te mɛɛ yako mena yɛna nyiaa, be ka lola maŋ weeya gyanaarate na te be kara maŋ me baala wose. Me yɛɛ Iserae bu gbagba e ŋon mɔwɔ lee Gyekɔpo bu Bɛngyamɛn dekpaŋalanŋ man. Me naanao yɛɛ Hiburutenawɔ mena doɔ maŋ gbagba mɔ me yɛɛ Hiburutena fatabo man walaŋ e. Nyi akpaa de kɛɛ Gyudatena mmaraase ŋan doɔ kedi na maa tale yako nyi me yɛɛ Farasii baale e, nawolo nyi me dii ba mmaraase ŋan pou doɔ nideli. ⁶ Ma doo kakyenŋ Gyudatena ɔsom keŋ man nideli, te me naase Kristo silala baŋ diyem nideli. Akpaa nyi nafɔ kaboena bo nyi walaŋ waa di mmaraase ŋan doɔ pɛna Wurubuare ke lɛɛ e do na, nafɔ maŋ doɔ nombiikum daale be doo ma wose man ya.

⁷ Abɔwɔ ŋan pou nafɔ ŋe dana tɔwɔwɔ fa maŋ nɛ, nɛnɛɛ lee Kristo doɔ kɔwɔ taŋ tɔwɔwɔ fa maŋ bela ya. ⁸ Na abɔwɔ ŋenanŋ ŋaagenŋ ya. Mɔna abɔwɔ ŋan pou nafɔ gyangba mɛɛ mo ma wose lo ŋe doɔ nɛ, nɛnɛɛ mo lee me Gbenɣyoo Yesu Kristo kagyenŋ keŋ kela abɔwɔ ŋenanŋ pou doɔ, me te funŋ ŋe popou leki. Lee ŋon Kristo doɔ kpene kamase te bo maŋ, te mɛɛ kɛɛ ŋa ŋgba dufunŋ doɔ abɔwɔ nɛ, na maa nyinŋ bese Kristo wui kekpa. ⁹ Na daa na e ke yɛɛ dokolonŋ kekpa na me nombia ke nyinŋ teneɛ Wurubuare siaman. Kei te yɛɛ nyi lee tom keŋ maŋ gbagba be yɛɛ nɛ doɔ yaa keŋ mɔwɔ di Wurubuare mmaraase ŋan doɔ nɛ doɔ ya. Mɔna keŋ mɔwɔ lɛɛ Kristo di doɔ te me nombia teneewɔ Wurubuare siaman ya. ¹⁰ Mɛɛ gyae nyi maa gyenŋ Kristo nideli, na maa naa donŋ keŋ Wurubuare ba mo gyuuusu e lee yeŋ man nɛ. Na maa kpu na e naa diyem keŋ ɔ be naa nɛ, na ke yɛɛ ŋgba daa na e yeŋa la nɛ. ¹¹ Mena doɔ me loo gyakaa

nyi de kɔŋ mena na, wee daale Wurubuare waa gyuuusu maŋ lee yeŋ man.

Mo n sia gyakaa kpene keŋ doo n siaman nɛ doo

¹² Na mɛɛ yako baa nyi me taŋ ke nyinŋ mena abɔwɔ keŋa pou, yaa me gbɛenenŋ teneɛ Wurubuare siaman kekpa ya. Mɔna mɛɛ yɛɛ kakyenŋ bo nyi maa nyinŋ kpene keŋ doɔ Yesu Kristo be baake maŋ nyi me kaa bese ɔ wui nɛ. ¹³ Me tebia, na mɛɛ yako baa nyi me taŋ ke nyinŋ kpene keŋ mee yoo nyi maa nyinŋ nɛ ya. Mɔna nombii dokolonŋ keŋ mɛɛ yɛɛ yɛna nyiaa, mee woleɛ abɔwɔ ŋan pou be kaa lam nɛ. Mɔwɔ na tekaa tɔwɔŋ ŋa bela ya. Mɔna kpene keŋ doo me siaman nɛ, ke doɔ te me loo gyakaa. ¹⁴ Akpaa balanŋ na peree keyeu man na, bɛɛ yɛɛ kakyenŋ yeu kelii botɔwɔ keŋ kaboena nyi baa lii nɛ pɛna baa nyinŋ kpene keŋ doɔ bɛɛ peree nɛ. Mena ke mɔwɔ yaa me gyakaa mɛɛ yɛɛ kakyenŋ me kaa lii tɔwɔ, na Wurubuare ke nyinŋ fa maŋ kpene keŋ ɔ be yako see nyi waa mo tɔ maŋ kom nɛ. Kom keŋ Wurubuare waa tɔ maŋ yɛna nyi, keŋ mɔwɔ lɛɛ ɔ bu Yesu Kristo di doɔ waa yela maa nyinŋ gbɛɛ gyuu ɔ gyoorobiiri keŋ man.

¹⁵ Daa baŋ pou doɔ bee Wurubuare ɔsom keŋ man nɛ, mena dinɔwɔ kei te kaboena nyi de popou dee nyinŋ. Mɔna akpaa ε man baale dana agyuenŋ kpoo daale na, Wurubuare waa kyɔ ŋon na ε ke nyii me nombia keŋa man nideli. ¹⁶ Kpene keŋ ne hia yɛna nyi, ε yela dɛɛ kyaa ŋgba mena keŋ Wurubuare be wulaa yako nyi dɛɛ kyaa nɛ.

¹⁷ Me tebia, ε popou ε kaseɛ ma kekyaabii ŋgba mena keŋ baale ne yɛɛ nɛ. E see ε sia tɛɛle man, na ε ke kaseɛ balanŋ ba kekyaabii yɛɛ ŋgba mena keŋ doɔ wola ŋon nɛ. ¹⁸ Me te wulaa yako ŋon nombii kei. Te nɛnɛɛ mɛɛ mo siasaraŋ mɛɛ yako ŋon bela nyiaa, balanŋ baale ta besena ba wose Kristo kɔlala. Be nombia ŋan bɛɛ yɛɛ nɛ nawolo nyi baŋ gyenŋ na, Kristo yeŋ keŋ ɔ ba yem nɛ be dana tɔwɔwɔ ya. ¹⁹ Wurubuare waa wɔlɛɛ mena balanŋ benaŋ kekpaakekpa. Nawolo nyi be ta mo abɔwɔ ŋan baŋ gbagba ne gyae nɛ besena be Wurubuare. Kpene keŋ yɛɛ desɛnŋ nombia ŋa nɛ, ŋan man te baŋ ne gyo be konɔwɔ. Tɛɛle kei doɔ abɔwɔ kegyae kaagenŋ te baŋ na gyuenŋ. ²⁰ Mɔna daa doɔ de dɛɛ yɛna Wurubuare man adido. Botɔwɔ te de loo gyakaa nideli nyi da nyeeɛere ŋon waa lee kɔŋ. Nɔn yɛna de Gbenɣyoo Yesu Kristo. ²¹ Debaŋ keŋ waa kɔŋ nɛ, ŋon ne gyae la waa mo donŋ keŋ ɔ dana ɔ ne gyee kpene kamase nɛ kyɛɛkee da wosenaane kei keŋ gyae ka yeŋ nɛ, na waa besena ke na ka ke yɛɛ ŋgba ŋon gbagba ɔ wui gyoorobiiri wosenaane keŋ nɛ.

Pɔwɔl kekolosi fa Filipitena

4 Lee mena doɔ me tebia gyaagyi baŋ mɛɛ gyae ε nombia te ε nombia ne gyo maŋ loo, ε seŋ keŋkeŋ na ε ke di de Gbenɣyoo Yesu nombia ŋan doɔ. E mɛɛ doɔ te maa di gyonŋ na maa nyinŋ yeŋe.

² Ewodia na Sintike, mɛɛ waase ŋon bo nyi ε yɛɛ konɔwɔ dokolonŋ nawolo nyi ε popou yɛɛ de Gbenɣyoo balanɔwɔ. ³ Nɛnɛɛ nyanŋ me doɔ kpaakpa ŋon mɛɛ mo ma

wose lo n dɔɔ, mɛɛ gyae nyi n ke desina ala bala kɛwɔ nsana. Nawolo nyi debarɛ keɛ mee kolosi Kristo nombia kpaakpaa njan nɛ, ba seɲawɔ na maɲ demena na dunoluhɔ pou. Mena ala kɛwɔ na Kelemente na me dɔɔ na akanɛ baɲ pou kyɔɔ maɲ nideli ma tom keɛ keyɛɛ man. Ba te nɲmarase mena balanɛ kɛwɔ pou yela do nyeedonɛ kekpaɛ tɔne keɛ man.

⁴ Debarɛ kamase na, ɛ yela ke yɛɛ njon gyonɛ lee kpene keɛ de Gbenɲgyoo Yesu be yɛɛ fa njon nɛ dɔɔ. Mɛɛ yako njon baa bela nyiaa, ɛ yela ke yɛɛ njon gyonɛ. ⁵ ɛ yela balanɛ pou kena ɛ wose keyɔɔkɔse na ɛ dinɔɔ kpaakpaate keɛ. Nawolo nyi be gyae ke kyare ya, de Gbenɲgyoo Yesu waa bese kɔɲ. ⁶ ɛ na barase na kolo ke yɛɛ ya. Mɔna kpene kamase man na, ɛ fane fa Wurubuare na ɛ ke fa e karanɛ lee nombii kamase man, na ɛ ka mo ɛ nombia njan pou doo ɛ konɔɔ man nɛ see ɔ siaman. ⁷ Akpaa ɛ yɛɛ mena na, keɛ ɛ ne lɛɛ Yesu Kristo di dɔɔ Wurubuare wosefɛɛrenɛ keɛ walanɛ bɛɛ tale nyii ke man ya nɛ, gyae ke yela ɛ wɔe ke fɛɛ njon na ɛ konɔɔ man nombia mɔ ke kyaa njon kyɛkyɛɛ.

⁸ Me tebia, kpene keɛ be kaa maa yako njon yena nyiaa, ɛ mo ya agyueɲ gyakaa nombia njan nje yɛɛ anokoare, na kpene keɛ ke dana obuɔ, na nombia njan nje doo na nje gbɛɛ, na kpene keɛ dukum be doo ke man ya, na kpene keɛ na wola balanɛ kegyae, na kpene keɛ ke dana yele kpaakpaa nɛ dɔɔ. Akpaa nyi kolo kyaa keɛ ke dei keɛ balanɛ ne kɛlɛɛ ke na, kaboena nyi yaa gyueɲ mena abɔɔ njanɛ dɔɔ bo. ⁹ Abɔɔ njan mɔɔ wola njon te ɛ be lɛɛ nja do, na njan ɛ be naa me man na njan ɛ be nyii mɔɔ kolosi nɛ, njan te kaboena nyi yaa yɛɛ. Akpaa ɛ yɛɛ mena na, Wurubuare njon ɔ yɛɛ wosefɛɛrenɛ Gbenɲgyoo e nɛ waa kyaa na njon.

Ɔɔɔ kado Filipitena ɔɔɔ lee kekɔɔ keɛ ɔɔɔ e nɛ dɔɔ

¹⁰ Dana maɲ gyonɛ te mɛɛ lese de Gbenɲgyoo Yesu yele, nawolo nyi nɛnɛɛ ɛ ta bese lese wola nyi me nombia ne hia njon. Ma gyonɛ nyi me nombia wulaa ne hia njon, mɔna gbɛɛ te ɛ te nyim na ɛ ka lese wola ya. ¹¹ Na ma wose kyanɛ na maɲ dɔɔ te mɛɛ yako nombia keɛ ya. Nawolo nyi maɲ dɔɔ, me te wulaa kasee mena keɛ

maa kyaa gyonɛ man lee gbɛɛ kamase man. ¹² Ma gyonɛ diyem man kekyaa, te ma gyonɛ wosekenyɛnɛ man mɔ kekyaa. Kpene kamase man na, ma gyonɛ ma wose katela. Me dii baa bo o, yaa tanam na koo na maɲ bo o, me dana o mɔɔ dana ya o, ma gyonɛ ma wose katela. ¹³ Nawolo nyi Kristo donɛ keɛ doo me man dɔɔ, maa tale yɛɛ kpene kamase.

¹⁴ Mɔna ɛ yɛɛ ke nideli nɲgba ma wose be kyanɛ maɲ te ɛ be kyɔ maɲ nɛ. ¹⁵ ɛmɛɛ Filipitena gbagba ɛ gyonɛ nyiaa, debarɛ keɛ mɔɔ fiasɛɛ mee kolosi Kristo nombia kpaakpaa njan fa njon te mɔɔ lee Masedonia tɛɛle man nɛ, lee ɛmɛɛ wɔle na Kristotena baɲ nɲolo na nɲolo te kyɔ maɲ na kolo ya. ¹⁶ Nawolo nyi debarɛ keɛ gba me kyaa Tesalonika donɔɔ man te ma wose be kyanɛ maɲ nɛ, ɛ yelee maɲ abɔɔ agbaateɛ agbaateɛ. ¹⁷ Na me sia ne yɛɛ bo nyi yaa yelee maɲ abɔɔ ya. Mɔna kpene keɛ dɔɔ te mɛɛ lɛɛ ya abɔɔ yena nyi, mɛɛ gyae nyi Wurubuare ke hiraɛ njon lee ɛ deeli keɛ ne yɛɛ nɛ man.

¹⁸ Mɛɛ gyae ɛ ka gyonɛ nyiaa, abɔɔ njan pou ɛ ba mo yelee maɲ nɛ kaa tunɛ maɲ te njan mɔ yena abɔɔ njan ne hia maɲ. Abɔɔ njan ɛ ba mo yelee Epaferadituse ba mo kɔna maɲ nɛ, te yeli me ta bese nyɛnɛ gbaa. Ya abɔɔ njanɛ yɛɛ nɲgba abɔɔ ofonɛ nyɛnɛ njan ɛ ba mo kaa deesi fa Wurubuare nɛ. Nje yɛɛ kedeesa abɔɔ njan nje kaboena, mena dɔɔ nja gyoo Wurubuare sia. ¹⁹ Me Wurubuare njon mɛɛ som e nɛ, waa fa njon abɔɔ njan pou kaboena nyi yaa nyɛnɛ nɲgba mena keɛ ɔ gyoorobiiri man abɔɔ boe nɛ. Nawolo nyi ɛ te kaa bese Yesu Kristo balanɛ.

²⁰ ɛ yela dɛɛ lese de kya Wurubuare yele kekpaakekpaɛ. Amen.

²¹ ɛ do Wurubuare balanɛ baɲ be kyaa botɔɔ nɛ nɔɔ. Me tebia Kristotena baɲ be kyaa me gyanɛ kebo bɛɛ kyɔ maɲ nɛ na do njon nɔɔ. ²² Wurubuare balanɛ baɲ pou be kyaa kebo nɛ na do njon nɔɔ. Tuturu na, baɲ be kyaa gyoo dinaa Kaesa dekpɛnɛalanɛ man nɛ na do njon nɔɔ.

²³ De Gbenɲgyoo Yesu Kristo waa mo ɔ bɛɛɛ boele njon na waa seɲ ɛ wɔle.

Kolosestena

1 Tōne kei lee maŋ Pōōl ŋon Wurubuare ba lese maŋ lee ɔ kegyaebii man nyi maa yee Yesu Kristo kpilale ne, na de dōō Kristobaale Timoti gyan. ² Dēe ŋmarase ke dee yelee emēe de tebia Wurubuare balan baŋ ε be lēe Yesu Kristo di, te ε silana anokoare keŋ te ε kyaa Kolose donōō man ne. De kya Wurubuare waa mo ɔ bēere boele ŋon na waa fa ŋon wosefēereŋ.

Nōōkado na kefane

³ Debaŋ kamase keŋ dēe fane na dēe fa Wurubuare de Gbenjyoo Yesu Kristo ɔ kya ŋon karaŋ lee emēe dōō. ⁴ Nawolo nyi de te nyii mena keŋ ε be lēe Yesu Kristo di, na mena keŋ ε ne gyae Wurubuare balan baŋ pou ne. ⁵ E ne yee keŋa pou nawolo nyi, ε sia gyakaa abōō kpaakpaa ŋan Wurubuare be desina see ŋon adido ne dōō. Wurubuare nombia ŋan ε be tanjgbēe nyii ne, yele la te ε gyenawōō nyi abōō kpaakpaa ŋaale doo adido fa ŋon. Wurubuare nombia keŋa yena anokoare nombia ŋan. ⁶ Nombia kpaakpaa ŋan bōō yako ŋon ne te lēe tēele kei pou dōō. Te ŋa te yeli balan burum ne kyēekeee lee be gbēeneŋ kumēe man kōŋ Wurubuare gyan, ŋgba mena keŋ ŋa be kyēekeee ŋon lee wee gyanjgbate keŋ ε be nyii nombia ŋenan, te ε be nyii Wurubuare bēere keŋ man nideli ne. ⁷ De dōō gyaagyi Epafirase ŋon ɔ yee Yesu Kristo tobaale e te ɔ ne yee ɔ tom na anokoare, te daa na e pou ne yee tom dokoloŋ ne yako na ŋon bēere nombia keŋa. Ŋon kaa seŋala de nawōō man te ɔ kyōō ŋon. ⁸ Ŋon mōō kaa yako na daa mena keŋ Wurubuare felij ŋon be yeli ε ne gyae Wurubuare balan nideli ne.

⁹ Mena dōō lee wee keŋ dōō nyii ε wose man nombia ne, dēe fane fa ŋon wee kamase nyi Wurubuare waa fa ŋon nyansa na waa yela ε ka gyen ɔ kegyaebii na ε ke nyii ɔ nombia ŋan pou man nideli. ¹⁰ Kei ne gyae la ke yela ε ke tale kyaa ŋgba mena keŋ de Gbenjyoo Wurubuare ne gyae ne, na ε ke yee abōō kpaakpaa ŋan kaboena ne gbēe kamase man, na ε ka gyen ɔ nombia ŋan mōō kpu. ¹¹ Dēe fane nyi Wurubuare waa mo ɔ gyoorobiiri doŋ keŋ ka dokoso be kyaa ya ne do ε man, na waa yela ε kenyiŋ konōō seŋ keŋkeŋ kpene kamase keŋ gyae ke kōŋ ε dōō ne man. ¹² Dēe fane nyi gyon dee doo ε man na ε ke fa Wurubuare karaŋ debaŋ kamase, nawolo nyi ŋon yele la te ε kaboewōō nyi yaa nyiŋ abōō kpaakpaa ŋan ɔ be desina see ɔ gyoorobiiri keŋ man fa ɔ balan ne. ¹³ Nawolo nyi ŋon Wurubuare lese na daa lee ɔbōōnsam ditiŋtēe keŋ man, te ɔ moo daa kōŋ ɔ bu Yesu ŋon ɔ ne gyae ɔ nombia ne gyoorobiiri man. ¹⁴ ɔ bu Yesu Kristo kei te ɔ moowōō tō de nombiakumēe pou

kom. Ŋon Yesu yele la te de nyiŋa da wose te Wurubuare moo de nombiakumēe pou kyee daa.

Kristo kela kpene kamase

¹⁵ Wurubuare bu Yesu Kristo ŋon ɔ kyaa pete Wurubuare be yee kpene kamase ne, ŋon yena Wurubuare ŋon walaŋ bēe mo ɔ sibii naa e ya ne dinōō. Ŋon kela na abōō ŋan pou Wurubuare be yee ne. ¹⁶ Ŋon Yesu dōō te Wurubuare tēewōō yee abōō pou. Abōō ŋan ŋe kyaa adido na ŋan ŋe kyaa tēele man, ŋan dēe mo de sia fonēe naa ŋa na ŋan de bēe naa ŋa ya ne, mo kpu na kpene kamase keŋ ne di doŋ yenaŋ kamase ŋgba gbenjyooona na gyooneŋ pou. Ŋon Yesu dōō te Wurubuare tēewōō yee abōō pou, te ŋe popou mōō kyae fa e. ¹⁷ Ŋon Yesu Kristo kei wulaa ɔ kyaa pete Wurubuare yee kpene kamase, te ɔ doŋ man dōō te kpene kamase mōō kyaa. ¹⁸ Ŋon yena ɔ balan Kristotena dikpii keŋ pou nyee, te ɔ na wola wōō gbēe ŋgba mena keŋ deniwalaŋ nyee na wola na ɔ wose pou gbēe ne. Ŋon ke yena be nyeedoŋ pou nyee, na walaŋ ŋon Wurubuare be tanjgbēe gyuusuu lee yen man, na ke yela waa bese abōō pou man siamante. ¹⁹ Ke yee ŋon Wurubuare gbagba kegyaebii ke nyi, ɔ dinōō pou de kaa doo ɔ bu ŋon man. ²⁰ Yesu yen keŋ ɔ ba yem ɔpanɔan dōō na ɔ fatabo keŋ be kyēekeee leki ne, keŋ kaa desina na kpene kamase na Wurubuare nsana. Keŋ moonna wosefēereŋ kōŋ adido na ateta abōō pou na ŋon Wurubuare nsana.

²¹ Gyanjgba keŋ na nafō emēe na Wurubuare nsana be dana gyon ya, te ε nombiakumēe dōō ε kōla e lee ε konōōse man. ²² Mōna nenēe dōō Wurubuare te tēe Kristo ŋon ɔ be kaa bese deniwalaŋ te ɔ ba yem ɔpanɔan dōō ne dōō desina emēe na ŋon Wurubuare nsana. Wurubuare yee kei na ε ke tale kaa seŋ ɔ siaman keŋ dukum kamase be doo ε man na ke yela waa bu ŋon fōō ya. ²³ Mōna kaboena nyi yaa seŋ ε keleedi keŋ man keŋkeŋ, keŋ nyi ε ba lese ε loo lee abōō ŋan Wurubuare be yako see ɔ nombia kpaakpaa ŋan man nyi waa yee fa ŋon ne dōō ya. Wurubuare nombia ŋan ε be wulaa nyii ne, ŋan ke te be dōŋee bee kolosi fa balan yenaŋ kamase. Wurubuare yele la te maŋ Pōōl mōō kaa bese nombia ŋenan tomyēere te me dōŋ mee kolosi ŋa fa balan ne.

Tom keŋ Pōōl be yee fa Kristotena

²⁴ Dana maŋ gyon ŋgba emēe dōō mēe naa diyem debaŋ kei ne. Kei nawolo nyi mena keŋ Yesu be naa diyem ɔ balan dōō ne, mena diyem kenan ke yaa ma seŋēe ɔ nawōō man mēe naa ŋgba mena keŋ kaboena

nyi Kristo walaŋ waa naa diyem Kristotena dikpii keŋ doo ne. ²⁵ Wurubuaere gbagba lese na maŋ nyi maa bese Kristotena pou tobaale. Tom keŋ ɔ ba mo do me nyinmaa man yena nyi maa lese ŋon Wurubuaere nombia ŋan man pou wola ŋon. ²⁶ Gyangba keŋ na Wurubuaere moo nombia keŋa weese benenjena baŋ, mo na nenee doo ɔ ta lese ŋa deboo wola ɔ balan Kristotena baŋ. ²⁷ Ke yee ŋon Wurubuaere gbagba kegyaebii ke nyi waa lese ɔ nombia aweesen ŋan ŋe yee nombia dinaana ŋa, te ŋe dana tooo ne wola ɔ balan pou. Nombia ŋenan yena nyi, keŋ Kristo doo e konkose man doo e loo gyakaa nyi wee daale e ka bese gyoorobia.

²⁸ Mena doo te dee kolosi Yesu Kristo kei wose man nombia fa walaŋ kamase ne. Dee mo de nyansa keŋ pou de dana ne wola walaŋ kamase Yesu Kristo nombia ŋan te dee mo faree wo, na ke yela baa lee nombia ŋan di na baa seŋ ŋe man keŋkeŋ, na wee daale baa tale seŋ Wurubuaere siaman keŋ dukum kamase be doo be man ya. ²⁹ Kei doo te me yase me sia mee mo Kristo doŋ keŋ ɔ ba mo do me man ne mo yee ɔ tom keŋ ne.

² Mee gyae e ka gyeŋ mena keŋ mee ko ma wose Kristotena baŋ be kyaa Laodisia donoo man, na baŋ pou ba te naa ta maŋ see ya ne doo. ² Kpene keŋ doo te mee yee mena yena nyi, mee gyae nyi maa do ŋon kakyeŋ na e ka seŋ e keliedi man nideli na e ke gyae doŋa na e ke yee konkookolon. Kei gyae ke yela e ke nyin nyii Wurubuaere nombia ŋan nafa ŋa weese ne man nideli, na e ke nyin aboo kpaakpaa ŋan pou na lee Wurubuaere nombia ŋenan man ne. Yesu Kristo gbagba yena nombii aweesen kei, te mee gyae e ka gyeŋ e nideli ³ Wurubuaere ta mo ɔ nyansa na ɔ nombia man kagyere pou weese Yesu Kristo man, na dee nyin ta ŋon Yesu doo gyeŋ Wurubuaere nombia kpaakpaa ŋan ŋe dana tooo ne man nideli. ⁴ Mee wulaa yako ŋon nombia keŋa pou baa, na ŋolo be nyin mo konkoman yeliŋ mo nombia wolee ŋaale kaa beo ŋon ya. ⁵ Doo nyi maŋ gbagba be kyaa e gyan botoo koran ya ne, me konkoo man na ma gyeŋ nyi me kpue na ŋon. Mena doo me ke nyii nyi e ne yee kpene kamase ke gbeye doo, na mena keŋ e be lee Kristo di te e seŋee nombia ŋan man keŋkeŋ ne yee maŋ gyore nideli.

⁶ Mena doo mena keŋ e be lee Yesu Kristo di nyi ŋon yena e gbenyoo ne, e betaa kyaa na e mena. ⁷ E mo e wose teeli na e na e ke kasee ɔ nombia kpu, na e ka seŋ e keliedi keŋ man keŋkeŋ ngba mena keŋ doo wulaa wola ŋon ne, na e ka do Wurubuaere doo nideli debaŋ kamase.

⁸ E kee e wose doo nideli na ŋolo be nyin mo teele kei doo nyansa nombia ŋan doo tan tooo ya ne kaa beo ŋon ya. Mena nombia ŋenan yee denibalan benen nombia na teele kei doo nombia ayeesa ŋa. Mena nombia ŋenan bese wola kolo lee Kristo wose man ya.

⁹ E na yeli baa beo ŋon ya, nawolo nyi debaŋ keŋ Yesu Kristo be koŋ teele kei doo koran na, Wurubuaere dinoo na ɔ doŋ pou doo bo ɔ man. ¹⁰ Nenee keŋ emee na Kristo be kaa yee dokolon doo, e te nyin ɔ dinoo keŋ

pou. E tooo nyi Kristo yena kpene kamase keŋ ne di doŋ ne nyee.

¹¹ Lee mena keŋ emee na Kristo be yee dokolon doo, yee yaa ngba ɔ kara e baala wose baa te e kaa bese ɔ balan ne. Mena baala wose kekara kei, te yee denibalan wui keŋ bese mo nyinmaase kara ne ya. Mo na baala wose kekara kei yee kpene keŋ ɔ ba mo lese ŋon lee e nombiakumee man. ¹² Ba ke so ŋon Wurubuaere loŋ keŋ ne, yee yaa ngba be wuu ŋon baa na Kristo te ba bese wo gyusu emee na e ne. Nawolo nyi e te lee Wurubuaere ŋon ɔ ba mo ɔ doŋ dinaa gyusu Kristo lee yeŋ man ne di.

¹³ Gyangba keŋ na nafa e yee ngba balan baŋ doo yem ne Wurubuaere siaman, lee e nombiakumee na mena keŋ e be bese nyi e be di Wurubuaere mmaraase ŋan doo ya ne doo. Mo na nenee e ke lee Yesu Kristo di doo ne, Wurubuaere ta mo e nombiakumee kyee ŋon te ɔ faa ŋon nyeedon wole, ngba mena keŋ ɔ be gyusu Yesu Kristo lee yeŋ man te ɔ be fa e nyeedon ne. ¹⁴ E yela dee mo kpene keŋ Wurubuaere be yee fa daa ne maa na nombii kei. Yee yaa ngba Wurubuaere te ŋmarase de nombiakumee ŋan pou doo yee ne see, te ɔ buu daa doo nyi waa woŋ da denjele nawolo nyi de bee di ɔ mmaraase ŋan doo ya ne. Mo na ɔ ta feefo mena aboo ŋan ɔ be ŋmarase see ne pou lee toone keŋ man. Mena doo Kristo ka yeŋ koŋdan keŋ doo ne, yee yaa ngba Wurubuaere moo toone kenan baa mataa koŋdan kenan doo gye ke wolee ne.

¹⁵ Wurubuaere te tee Yesu Kristo yeŋ keŋ doo koŋse felinkumee, na kpene kamase keŋ ne di doŋ ne. ɔ yee keŋa pou do wo desere na walaŋ kamase ke nyin naa nyi, Yesu Kristo te di doŋ felinkumee ŋan pou doo.

¹⁶ Mena doo e na yeli ŋolo ke bu ŋon doo lee mmaraase ŋan ŋee to e kedi na e kenoo gbeye, yaa e weeya dinaana kedi yaa gyaalan wole weeya kedi yaa e kefeefoweeya kedi mmaraase doo ya. ¹⁷ Nawolo nyi mena nombia keŋa pou doe, na kawola nyi aboo kpaakpaa ŋaale doŋ wole ne koŋ. Te nombia keŋa pou seŋee bo fa Kristo. ¹⁸ Mena doo e na fa walaŋ kamase gbeye na waa beo ŋon, na waa lese ŋon lee e gbeye man koŋ ŋon wui gbeye kum man nyi e kaa sila e ya. Mena walaŋ ŋonan na wola la nyi yaa som Wurubuaere kpi-lala baŋ be kyaa adido ne. ɔ na beo koŋse ɔ wose nideli koŋ som man, te ɔ ne yako nyi Wurubuaere ta lese nombia ŋaale wola e. Mena doo ɔ ne kee ɔ wose nyi ɔ yee walaŋ dibiliŋ ŋolo e, mo na ɔ konkoo man nombia ŋan doo gyakaa Wurubuaere nombia doo ya ne, na beo na e te ɔ na wola ɔ wose mena ne. Ke gbagba mo na ɔ be dana kpene keŋ doo kaboena nyi waa seŋ na waa wola ɔ wose ya. ¹⁹ Mena walaŋ ŋonan te tira ɔ wose lee Kristo ŋon ɔ yee ɔ balan pou nyee e ne man. Kristo man kedoo ne yele la te baŋ be silana e ne ne nyin doŋ te bese bee ba keliedi man ngba mena keŋ Wurubuaere ne gyae ne. Kristo yee ngba deniwalaŋ nyee ne te ɔ balan mo yee ngba ɔ wose ne. Mena keŋ deniwalaŋ wose man aboo ne kyan wosenaane keŋ towaa te kee bee ne, mena ke te Kristo mo ne fa Kristotena pou doŋ te

bɛɛ bee yɛɛ nɔɔdokolonɔ ɔgba mena keɔ Wurubuare ne gyae nɛ.

²⁰ Kristo ka yeɔ ɔpaɔɔdan keɔ dɔɔ nɛ yeɛ yaa ɔgba emɛɛ na e yeɔala nɛ, mena dɔɔ tɛɛle kei dɔɔ abɔɔ ba tekaa taɔ doɔ ɛ dɔɔ bela ya. Lee mena dɔɔ tekaboena nyi yaa sila tɛɛle kei dɔɔ abɔɔ anekɔlanɔ ɔgba mena keɔ balan baɔ ba te yeɛ Kristotenawɔ ya nɛ ne yeɛ nɛ ya. ²¹ Ba abɔɔ anekɔlanɔ ɔnenɔ ɔaale yeɔa nyi, “ɛ na mo ɛ nyiɔmaa kyaɔ kɔpene kei ya. ɛ na daa kɔpene kei keɛ ya. ɛ na tina kɔpene kei ya.” ²² Mena abɔɔ anekɔlanɔ keɔa pou gyae kaa kyom, nawolo nyi ɔe yeɛ ɔnan denibalanɔ gbagba be bake see te bɛɛ wola balan nyi baa di ɔe dɔɔ. ²³ Balan burum na gyueɔ nyi mena abɔɔ anekɔlanɔ keɔa kesila yeɛ nyansa nombia ɔa, mɔna nyansa kamase be doo ɔe man ya. Balan baɔ bee sila mena abɔɔ anekɔlanɔ keɔa nɛ, ne naa na sia naase ba wose diyem yeɛ abɔɔ ɔaale na kawola nyi bɛɛ som Wurubuare nideli. Bɛɛ beo yɔɔɔse ba wose te bɛɛ naase ba wose diyem, mɔna mena abɔɔ anekɔlanɔ keɔa dɔɔ kedi nɛ, bee yeli baa tale di ba wose dɔɔ nyi bɔɔ yeɛ dukum bela ya.

ɛ kyaa fa Wurubuare

3 Wurubuare ke gyuuusu Kristo lee yeɔ man nɛ, yeɛ yaa ɔgba emɛɛ na e yaa ɔ gyuuusuwɔ lee yeɔ man nɛ, nawolo nyi emɛɛ na Kristo te yeɛ dokolonɔ. Mena dɔɔ debaɔ kamase na ɛ mo ɛ loo gyakaa abɔɔ ɔnan kyaa adido nɛ dɔɔ. Wurubuare te gyina Kristo adido te ɔ moo e ka see ɔnan Wurubuare dunolonɔ dɔɔ adido botɔɔ nyi waa di gyoori kɔpu na e. ² Mena dɔɔ ɛ mo ya agyueɔ pou gyakaa abɔɔ ɔnan kyaa adido nɛ dɔɔ. ɛ na mo ya agyueɔ gyakaa tɛɛle kei dɔɔ abɔɔ dɔɔ ya. ³ Nawolo nyi yeɛ yaa ɔgba ɛ ta yem te ɛ nyeedonɔ weeseɛ Kristo man Wurubuare gyaɔ nɛ. ⁴ Akpaa Kristo ɔnan ɔ yeɛ ɛ nyeedonɔ gbagba e nɛ de bɛɛ lee adido kɔɔ na, emɛɛ mɔ ɛ ke kɔpu na e ɔ gyoorobiiri dinaa keɔ man.

⁵ Mena dɔɔ ɛ wɔɔ ɛ wose lee tɛɛle kei dɔɔ nombiakumɛɛ pou keyeɛ man. ɛ tina nombiakumɛɛ ɔgba kafonɔ na ayimeɛ ka mo wuu wose na lookum na agyueɔ kum yela. ɛ na yeɛ kedikum ya nawolo nyi walaɔ ɔnan ɔ ne yeɛ kedikum na, ɔnan na bane somra yeɛ kyɛkyeɛ. ⁶ ɛ tina nombiakumɛɛ keɔa pou keyeɛ yela, nawolo nyi Wurubuare waa wɔɔ balan baɔ pou bɛɛ yeɛ mena nombiakumɛɛ ɔnenɔ nɛ deɔe. ⁷ ɛ tɔɔse nyi gyaɔgba ɛ kekyaabii man pete ɛ be kaa lee Kristo di na, emɛɛ mɔ yeɛ nombiakumɛɛ keɔa pou. ⁸ Mɔna nɛnɛ dɔɔ kaboena nyi yaa wɔɔ ɛ wose lee mena nombiakumɛɛ keɔa pou man. ɛ tina baɔ kagyenɔ, na baɔ kum na balan katee na balan yela kewɔɔɛ na nombia nkaraɔkaraɔ kekolosi yela. ⁹ ɛ na dii akereɛ fa dɔɔa ya, nawolo nyi ɛ te tina ɛ dinɔɔ bene na ka abɔɔ kumɛɛ ɔnan pou yela. ¹⁰ Nɛnɛ keɔ ɛ be lee Kristo di nɛ, te yeɛ ɔgba ɛ ta bese balan wɔɔɛ nɛ. Wurubuare yeɛ la te ɛ nyiɔa dinɔɔ wɔɔɛ kei, na ɛ ke nyiɔ kyɛkeɛ yeɛ nombia kpaakpaa ɔgba ɔnan nɛ. ɔ na wola ɔnan nyi ya agyueɔ na ya abɔɔ ayɛɛsa pou deɛ yeɛ ɔgba ɔnan nɛ, na ɛ ke nyiɔ gyenɔ e nideli. ¹¹ Nɛnɛ Wurubuare te yeɛ ɔnan balan wɔɔɛ Kristo man. Mena dɔɔ be famenɛ nyi ɔnolonɔ yeɛ

Giriki baale e yaa Gyuda baale e ya. Be famenɛ nyi ɔnolonɔ kara ɔ baala wose yaa ɔ te kare ya. Be famenɛ nyi ɔnolonɔ yeɛ siakaralate e yaa ɔ yeɛ diyinɛte e ya. Be famenɛ nyi ɔnolonɔ yeɛ donɔɔte bu e yaa ɔ yeɛ ɔnɔɔle e ya. Be famenɛ nyi ɔnolonɔ yeɛ gbenɔ e yaa ɔ yeɛ gyoorobu e ya. Mɔna kɔpene keɔ ne hia yeɔa nyi Kristo yeɔa de popou nyee, te ɔnan doo la balan baɔ pou bɛɛ lee e di nɛ konɔɔse man.

¹² Wurubuare ne gyae ɔnan nideli mena dɔɔ te ɔ lese ɔnan nyi yaa yeɛ ɔ balan baɔ nombiakum kamase be doo be man ya. Mena dɔɔ ɛ yela ɛ nombia ayɛɛsa pou ke kaboena ɔnan Wurubuare kegyaabii. ɛ wii dɔɔa waraɔase, na ɛ ke yeɛ deeli na ɛ ke yɔɔɔse ɛ wose, na ɛ ke nyiɔ konɔɔ fa dɔɔa, na ɛ ke yela ɛ sia kedoo tɛɛle man. ¹³ ɛ na mo dɔɔa nombia do ɛ tɔɔse man ya. Akpaa ɔnolonɔ de yeɛ ɔ dɔɔ nombiakum na, waa mo kyee e. Kaboena nyi yaa mo nombiakumɛɛ kyee dɔɔa, ɔgba mena keɔ de Gbenɔyoo Kristo mɔ ba mo ɛ nombiakumɛɛ kyee ɔnan nɛ. ¹⁴ Nombia keɔa pou wɔɔle na, ɛ mo balan kegyae tɔɔ. Nawolo nyi balan kegyae ne yeɛ la te balan ne tale yilaa kyaa debodokolonɔ te bɛɛ yeɛ nɔɔdokolonɔ.

¹⁵ Kristo baake ɔnan bo nyi yaa kyaa wosefɛɛrenɔ man na dɔɔa, mena dɔɔ ɛ yeɛ kɔpene kamase keɔ ɛ ke tale nɛ, na ɛ ke kyaa na dɔɔa wosefɛɛrenɔ man. Nawolo nyi ɛ popou yeɛ walaɔ dokolonɔ. Wurubuare lese na ɔnan nyi yaa yeɛ ɔ balan, mena dɔɔ te ɔ ne gyae nyi emɛɛ na ɛ tebia pou yaa kyaa na dɔɔa, na debaɔ kamase na ɛ ne fane fa ɔnan Wurubuare karaɔ. ¹⁶ ɛ yela Kristo nombia ɔnan ke doo ɛ man nideli. ɛ mo nyansa wola dɔɔa nombia ɔnenɔ na ɛ ke fareɛ wɔ nyi be na yeɛ nombiakumɛɛ ya. ɛ kpee Wurubuare ɔsom nɔɔnɔnɔ kpoookpoo do Wurubuare nɔɔ gyonɔ man lee ɛ konɔɔse man. ¹⁷ Te kɔpene kamase keɔ ɛ ne yeɛ yaa keɔ ɛ keyako na, ɛ yeɛ ɔe popou lee de Gbenɔyoo Yesu yeɛ man. Na ɛ ke ta ɔ dɔɔ do de kya Wurubuare nɔɔ.

Kristotena dekpaaɔalanɔ man kekyaabii

¹⁸ Emɛɛ ala yalala, ɛ yɔɔɔse ɛ wose fa ɛ baala ɔgba mena keɔ kaboena nyi Kristo walaɔ waa yeɛ nɛ.

¹⁹ Emɛɛ baala yalala mɔ, ɛ gyae ɛ weɛla nombia. ɛ na ɔmanyanɔ wɔ ya.

²⁰ Emɛɛ bia mɔ, ɛ nyii ɛ lolala dei kɔpene kamase man. Nawolo nyi mena te de Gbenɔyoo Yesu ne gyae nyi yaa yeɛ.

²¹ Emɛɛ lolala, ɛ na yeɛ ɛ bia akpanyanɔnyanɔ ya. ɛ yeɛ mena na, ba wose gyae ke yɔɔɔse wɔ.

²² Emɛɛ baɔ yeɛ gbenɔawɔ nɛ, ɛ mo obuo fa ɛ gbenɔgyoona tɛɛle kei dɔɔ gbɛɛ kamase man. ɛ na bu wɔ be siaman kaagenɔ keɔ ɛ ne gyae nyi baa keɛɛ ɔnan dɔɔ ya, mɔna ɛ bu wɔ lee ɛ konɔɔ man nawolo nyi ɛ ne yeɛ Wurubuare dɔɔ. ²³ Kɔpene kamase keɔ ɛ ne yeɛ na, ɛ yeɛ ke lee ɛ konɔɔ man ɔgba ɛ ne yeɛ ke fa de Gbenɔyoo Wurubuare nɛ. ɛ na keɛ nyi deniwalanɔ te ɛ ne yeɛ ɛ ke fa ya. ²⁴ ɛ yeɛ ɛ tom nideli nawolo nyi ɛ gyenɔ nyi de Gbenɔyoo Yesu Kristo waa tɔ ɔnan kom nideli. Waa tɔ ɔnan kom keɔ ɔ be yako see nyi waa fa ɔ balan nɛ. ɛ tɔɔse nyi Kristo yeɔa walaɔ ɔnan ɛ ne yeɛ tom fa. ²⁵ Walaɔ ka-

mase ñon ɔ yee nombiikum na, Wurubuaɛ waa ɔɔɔ ɔtenate denjele ñgba mena keɔ kaboenanombiikum keɔ ɔ be yee ne. Wurubuaɛ ne di ɔ nombia na, ɔ beɛ keɛ walaɔ siaman ya.

4 Emee baɔ e dana gbeɔa ne, e tela ɔ nideli na e ke fa ɔ kpene kamase keɔ kaboenanyni yaa fa ɔ na. E ɔɔɔ nyi emee ɔ dana gbeɔgyoo ñolo ñon ɔ kyaa adido, te ɔ ne naa kpene kamase keɔ e ne yee ne.

² E yase e sia fane debaɔ kamase. Akpaa e ne fane na, e mo ya agyueɔ pou gyakaa Wurubuaɛ ɔɔ na e ke fa e karaɔ. ³ E fane fa daa ɔ nyi Wurubuaɛ waa toro gbɛ fa daa, na dee nyiɔ kolosi ɔ nombia ñan nafa ña weeseɛ ne fa balan. Wurubuaɛ nombia keɔa keyako ɔɔ te be kyaaɔa maɔ ɔ deni ne. ⁴ E fane nyi maa tale lese nombia ñan man wola balan nideli ñgba mena keɔ kaboenanyni maa yee ne. ⁵ Akpaa emee na balan baɔ te yee Kristotenawo ya ne kyaa na, e kyaa na wo nyansa man. E keɛ nideli nyi akpaa e nyiɔ gbɛ kyomii keɔ e ka mo kolosi Wurubuaɛ nombia fa ɔ na, e na yeli ka ke laɔ ñon ya. ⁶ E ne kolosi fa ɔ na, e yela e nɔɔwoya keyee gyoo na ka do ɔ kakyee na baa nyiɔ tei ñon. Akpaa e yee mena te ñolo de ɔɔɔ ñon kolo lee e Kristo keɛɛdi keɔ man na, e ka gyee mena keɔ e ke tiranɔ fa e.

⁷ De ɔɔ gyaagyɔ Tikikuse ñon ɔ ne yee ɔ tom anokoare man te ɔ kpue na maɔ te deɛ yee Kristo tom kei ne de ɔɔ na, waa kaa yako ñon ma kekyaabii man nombia pou. ⁸ Mena ɔɔ te mee kpila e e gyaa na ɔ kaa yako ñon da kekyaabii man nombia na waa do ñon kakyee. ⁹ Ñon na de ɔɔ Onesimuse ñon deɛ gyae ɔ nombia nideli, te ɔ ne di anokoare fa Kristo te ɔ yee e man ñolo e ne ne ɔɔala. Baɔ ne gyae la be kaa yako ñon de kebo nombia na da kekyaabii man pou.

¹⁰ Arisitakuse ñon ɔɔ kyaa daa na e ɔ deni ne na do ñon ɔɔ. Mena ɔ te Banabase ɔ naabu Maake ɔ na do ñon ɔɔ. Me taɔ wulaa yako ñon Maake kei wose man nombia, mena ɔɔ akpaa ɔ ɔɔ e gyaa botɔ na e lee e nideli. ¹¹ Gyosua ñon beɛ bese baake e Gyustuse ne ɔ na do ñon ɔɔ. Mena balan batooro keɔ baageɔ yena Gyudatena baɔ be kpue na maɔ te dee kolosi Wurubuaɛ gyooɔiiri keɔ nombia. Ba te yeli me wo te feɛ maɔ nideli. ¹² E deɛ baale Epafirase ñon ɔ na som Yesu Kristo nideli ne na do ñon ɔɔ. Debaɔ kamase na ɔ ne yase ɔ sia fane fa Wurubuaɛ nyi waa yela e ka seɔ keɔeɛ e keɛɛdi man, na e ka bee nideli Wurubuaɛ nombia ñan kagyee man na e ke yee Wurubuaɛ kegyaabii. ¹³ Maa tale gyoo me konɔ yako nyi ɔ na yeɔ e yeɔ. Mena ke te ɔ na yeɔ Kristotena baɔ be kyaa Laodisia na Hirapolise donɔɔ man ɔ ne yeɔ.

¹⁴ De ɔɔ gyaagyɔ Luka ñon ɔ yee ɔketa e ne, na Demase ɔ na do ñon ɔɔ. ¹⁵ E do de tebia Kristotena baɔ be kyaa Laodisia donɔɔ man ne, na de deesi Nimfa na baɔ be gyaa ñon ɔ dekpaaɔalaɔ man ne ɔ na fa maɔ.

¹⁶ Akpaa be kala ɔne kei fa ñon na, e mo ke yelee Kristotena baɔ be kyaa Laodisia donɔɔ man ne, na baɔ ɔ ke kala ke, na emee ɔ ke lee keɔ ɔɔ ñmarase yelee ɔ ne kala.

¹⁷ E yako Akipuse nyi waa yee kakyee na waa keɛ nyi ɔ te ɔɔ te tom keɔ de Gbeɔgyoo Yesu Kristo ba mo do ɔ nyiɔmaa man ne pou.

¹⁸ Maɔ Pɔɔl gbagba moona me nyiɔmaa ñmarase nɔɔkado ɔtomante kei ne. E ɔɔɔ nyi me doo deni man, na e ke fane fa maɔ. Wurubuaɛ waa mo ɔ beɛ boele e popou.

1 Tesalonikatena

1 Tɔne kei lee maŋ Ɔɔɔ na Silase na Timoti gyaŋ. Dɛɛ ŋmarase ke dee yelee emɛɛ Kristotena baŋ ɛ kyaa Tesalonika donɔɔ man, te ɛ ba mo ɛ wose fa de kya Wurubuare na de Gbenɔgyoo Yesu nɛ. De kya Wurubuare waa mo ɔ bɛrɛɛ boele ŋon na waa fa ŋon wosefɛɛrɛŋ.

² Debaŋ kamase keŋ dɛɛ fane na, dɛɛ fa Wurubuare karaŋ lee ɛ dɔɔ. ³ Debaŋ kamase keŋ dɛɛ fane na, de gyakaa dɛɛ tɔɔse mena keŋ ɛ na mo ɛ kelɛɛdi yɛɛ tom. Dɛɛ tɔɔse ɛ kakyerŋ keŋ ɛ na doo lee ɛ balanŋ kegyae, na mena keŋ ɛ ne kyarŋ ɛ wose seŋ keŋkeŋ lee ɛ kelɛɛdi keŋ ne yeli ɛ na mo ɛ loo gyakaa de Gbenɔgyoo Yesu Kristo dɔɔ nɛ.

⁴ De tebia, da gyerŋ nyi Wurubuare ne gyae ŋon te ɔ lese ŋon nyi yaa bese ɔ balanŋ. ⁵ Nawolo nyi debaŋ keŋ dɔɔ kɔŋ kaa yako ŋon Wurubuare nombia ŋan nɛ, na kekolosi kaagerŋ te de kɔŋawɔ kaa kolosi fa ŋon ya. Mɔna de yela ɛ naa Wurubuare felinŋ ŋon donŋ keŋ. Te de yela ɛ gyerŋawɔ nyi daa gbagba te lee di nyi nombia ŋan dee kolosi nɛ yɛɛ ampanŋ. ɛ gyerŋ abɔɔ ŋan pou dɔɔ yɛɛ debaŋ keŋ de kyaa ɛ gyaŋ nɛ, nawolo nyi emɛɛ gbagba ɛ deeli dɔɔ te de yɛɛ mena abɔɔ ŋenanŋ pou. ⁶ ɛ kasee daa na de Gbenɔgyoo Yesu nombia ŋan dɔɔ yɛɛ nɛ. Mena dɔɔ ɛ kayeyɛɛ man koraŋ na, ɛ moo gyonŋ keŋ ba lee Wurubuare felinŋ ŋon gyaŋ nɛ lee nyeedonŋ nombia ŋan. ⁷ Lee mena dɔɔ te yeli Kristotena baŋ pou be kyaa Masedonia na Akaya tɛɛle man nɛ, ne kɛɛ ya abɔɔ ayɛɛsa mo kasee ŋon. ⁸ Nawolo nyi lee emɛɛ dɔɔ, de Gbenɔgyoo nyeekeleɛ nombia ŋan te yaasee bo gyu Masedonia na Akaya tɛɛle man kaagerŋ ya, mɔna ŋa te yaasee gyu yenaŋ kamase. Mena dɔɔ kolo be doo keŋ dɛɛ yako lee ke man bela ya. ⁹ Nawolo nyi mena balanŋ benaŋ pou ne kolosi lee mena keŋ ɛ be lee daa gyonŋ man debaŋ keŋ dɔɔ kɔŋ ɛ gyaŋ nɛ. Bee kolosi lee mena keŋ ɛ be tina banɛɛ kasom yela, kɔŋ ɛ na som Wurubuare dokolonŋ koonŋ ŋon ɔ kyaa kekpaakekpaɛ nɛ. ¹⁰ Bee kolosi mɔ nyi ɛ ne daa ɔ bu Yesu ŋon ɔ be gyusu e lee yerŋ man nɛ ka bese lee adido kɔŋ. ŋon Yesu ne gyae la waa lese daa wee keŋ Wurubuare waa mo baŋ di balanŋ nombia nɛ.

Tom keŋ Ɔɔɔ be yɛɛ Tesalonika donɔɔ man

2 Me tebia, emɛɛ gbagba ɛ gyerŋ nyi da kekɔŋ keŋ dɔɔ kɔŋ ɛ gyaŋ nɛ te yɛɛ yakaa ya. ² ɛ gyerŋ mena keŋ bɔɔ naase daa diyem, te bɔɔ fulu daa Filipi donɔɔ man pete dɔɔ kɔŋ kaa lii ɛ gyaŋ. Mɔna keŋ na balanŋ ka koro seŋ tia daa koraŋ nɛ, Wurubuare doo daa kakyerŋ te de gyɔɔ de konɔɔ kolosi ɔ nombia kpaakpaɛ ŋan fa

ŋon. ³ Nawolo nyi de nombia ŋan dɛɛ yako nɛ, te yɛɛ dekara yaa adao nombia ya. Te na dɛɛ gyae bo nyi dɛɛ kɔ ɛ nyeeɛa man di dɔɔ te dɛɛ yako ŋon mena nombia ŋenanŋ ya. ⁴ Mɔna Wurubuare lee na daa do, te ɔ mo nyeedonŋ nombia keŋa kekolosi do daa de nyinŋmaa man. Na denibalanŋ kegyaebii yaa dɛɛ yɛɛ ya, mɔna Wurubuare ŋon ɔ gyerŋ de konɔɔse man nɛ kegyaebii yaa dɛɛ yɛɛ. ⁵ ɛ gyerŋ nideli nyi de ta mo nɔɔwoya ŋan ŋe dana gyonŋ, yaa kabeo nombia kɔŋ ɛ gyaŋ na dɛɛ mo nyinŋ kolo lee ɛ gyaŋ ya. Wurubuare gbagba yena da adansɛɛte lee mena nombia keŋa man. ⁶ Da te yɛɛ de nombia na emɛɛ yaa ŋolo ke kelɛɛ daa ya. Lee mena keŋ de yɛɛ Kristo kpilalawɔ dɔɔ nɛ, nafa gbɛɛ doo nyi dɛɛ mo da wose la ɛ dɔɔ.

⁷ Mɔna de yɔkɔse da wose kyaa na ŋon, ŋgba mena keŋ talabo ne kɛɛ ɔ bia dɔɔ nɛ. ⁸ Mena keŋ dɛɛ gyae ɛ nombia nideli dɔɔ, na Wurubuare nombia ŋan ŋaagerŋ te da moowɔ kɔna ŋon ya. Mɔna da moo daa gbagba da wose kpu fa ŋon gyonŋ man, nawolo nyi ɛ ta bese balanŋ baŋ ɛ nombia doo de konɔɔ man nideli. ⁹ Me tebia, ma gyerŋ nyi ɛ ne tɔɔse mena keŋ dɔɔ yɛɛ tom na kaale nɛ. Debaŋ keŋ dee kolosi Wurubuare nyeedonŋ nombia ŋan fa ŋon nɛ, de yɛɛ tom nelim na ka weese, na dɔɔ nyinŋ mo de kasolɔ la ŋolo dɔɔ ya.

¹⁰ Emɛɛ Kristotena na Wurubuare ne diina adansɛɛ fa daa nyi, debaŋ keŋ de kyaa ɛ gyaŋ na da wose be dana ayimɛɛ ya. De gbɛɛnerŋ tenɛɛ te da wose mɔ be dana nombiikum daale ya. ¹¹ ɛ gyerŋ nyi da tela ŋon ŋgba mena keŋ kya na tela ɔ bia nɛ. ¹² Da wola ŋon kpene keŋ dei, te da doo ŋon kakyerŋ te de kolosiwɔ fa ŋon na ɛ kekyaabii ke nyinŋ kaboena Wurubuare ŋon ɔ be baake ŋon kɔŋ ɔ gyoori na ɔ gyoorobiiri keŋ man nɛ.

¹³ Dɛɛ do Wurubuare nɔɔ debaŋ kamase, nawolo nyi debaŋ keŋ ɛ be nyii Wurubuare nombia ŋan lee de gyaŋ nɛ, ɛ te lee nombia ŋenanŋ ŋgba denibalanŋ nombia nɛ ya. Mɔna ɛ lee ŋa di nyi ŋe yɛɛ Wurubuare nombia ŋa ampanŋ. Mena nombia keŋa ne yɛɛ na tom emɛɛ baŋ ɛ be lee di nɛ man. ¹⁴ De tebia, da te naa nyi emɛɛ mɔ ɛ yɛɛ ŋgba Wurubuare balanŋ baŋ be yɛɛ Kristo Yesu wui, te be kyaa Gyudia tɛɛle man nɛ. Nawolo nyi ɛ naa diyem ɛ tebia nyinŋmaa man, ŋgba mena keŋ baŋ mɔ be naa diyem be tebia Gyudatena nyinŋmaa man nɛ.

¹⁵ Baŋ Gyudatena benaŋ koonɛ de Gbenɔgyoo Yesu, na Wurubuare akpenŋkpenŋgyɔɔra, te be naase daa mɔ diyem gegi daa lee be donɔɔse man. Be nombia bɛɛ gyoo Wurubuare sia ya, te bɔɔ ne gyae balanŋ mɔ nombia ya. ¹⁶ Nawolo nyi be ta koro seŋ tɔ daa gbɛɛ, na dɔɔ nyinŋ kolosi nyeedonŋ nombia ŋan fa balanŋ baŋ ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ, na Wurubuare ke nyinŋ lee ba

nyee ya. Kei te yeli be nombiakumεε ta boo kpu, mena dɔɔ Wurubuare ta gyeŋ baŋ nyi waa wɔŋ ba deŋele.

¹⁷ De tebia, ba ke yela daa na ŋon nsana ketira te dii ta weeya ya. Keŋ na de kyaa lem na lem de bεε naa dɔŋa koraŋ ya nε, ε nombia doo de konɔɔ man nideli. Mena dɔɔ dεε gyae gbεε nideli nyi dεε bese kɔŋ kaa kεε ŋon. ¹⁸ Nafɔ de gyae gbεε nyi dεε kɔŋ ε gyaŋ. Tuturu na, maŋ Pɔɔl gbagba yεε kakyen agbaatee agbaatee nyi maa kɔŋ ε gyaŋ, mɔna ɔɔɔnsam te yeli dee nyiŋ gbεε ya. ¹⁹ De gyaewɔ nyi dεε bese kɔŋ kaa naa ŋon, nawolo nyi da gyeŋ nyi ε seŋεε ε kelεedi man nideli. Mena dɔɔ de loo gyakaa ε dɔɔ nideli nyi, wee keŋ de Gbenɔgyoo Yesu waa bese kɔŋ nε, εmεε ne gyae la ε ke yela waa kelεε daa na dee nyiŋ yele na de sia kagye ɔ siaman. ²⁰ Kegbagba na, εmεε ne gyae la ε ke yela dee nyiŋ yele na dee di gyoŋ.

3 Nεnεε da kena nyi nombia ta kela daa keŋ dɔɔ gyae dεε tale kaa naa ŋon dɔɔ ya nε, de yεε da agyueŋ nyi dεε bese kyaa Atense donɔɔ man. ² Mena dɔɔ dee kpila de dɔɔ Timoti ŋon ɔ yεε Wurubuare tobaale e, te ɔ kpue na daa Kristo nombia kpaakpaa ŋan kekolosi man nε ε gyaŋ. Dee kpila e nyi ɔ kaa do ŋon kakyen na ε ka seŋ keŋkeŋ ε kelεedi man, ³ na nyi akpaa kayeyεε kei dinɔɔ de kɔŋ ε dɔɔ na, ε man ŋolo be nyiŋ bese ɔ wɔle ya. Nawolo nyi εmεε gbagba ε gyeŋ nideli nyiaa, mena kayeyεε kei yεε kpene keŋ Wurubuare be yako see nyi gyae ke kɔŋ de dɔɔ. ⁴ Debaŋ keŋ de kyaa ε gyaŋ nε, de wulaa yako ŋon agbaatee agbaatee nyiaa, baa naase daa diyem ŋgba mena keŋ be kɔŋ te ε ne naa nε. ⁵ ε kayeyεε keŋ ε na yeyεε nε ne takaa maŋ nideli, te ma te gyae gbεε keŋ maa mo kɔŋ botɔɔ kina. Mena dɔɔ te mee kpila Timoti ε gyaŋ. Me kpila e bo nyi waa kɔŋ kaa kεε nyi ε seŋεε ε kelεedi keŋ man keŋkeŋ. Nawolo nyi me wɔe ne lɔ maŋ nyi, nne ɔɔɔnsam te kaa kεεε ŋon kεε yela ε te tina ε kelεedi keŋ yela. Nyi de kɔŋ mena na, na da tom keŋ pou te yεε yakaa.

⁶ Mɔna Timoti ka lee ε gyaŋ kɔŋ yaa, te ɔ te kɔŋ kaa yako daa nombia kpaakpaa nyi ε seŋεε keŋkeŋ ε kelεedi man te ε ne gyae balan mɔ. ɔ te kaa yako daa nyi debaŋ kamase na ε ne tɔɔse daa, te ε sia te yεε nyi ε kena daa ŋgba mena keŋ daa mɔ ne gyae nyi dεε naa ŋon nε. ⁷ De tebia, mena dɔɔ keŋ na de kayeyεε na be kεε naase daa diyem pou man na, ε kelεedi keŋ na do daa kakyen. ⁸ Nawolo nyi lee mena keŋ ε seŋεε keŋkeŋ de Gbenɔgyoo Yesu nombia ŋan ε be lεε di nε man dɔɔ, de wɔe te fεε daa nideli. ⁹ Nɔɔkado wɔŋti kaboela keŋ dεε tale mo do Wurubuare, lee kpene keŋ ɔ be yεε fa ŋon nε dɔɔ? Dεε fa e karaŋ lee gyoŋ keŋ dɔɔ nyim ɔ siaman lee εmεε dɔɔ nε dɔɔ. ¹⁰ Nelim na ka weese na dεε fane fa Wurubuare nyiaa, waa yela dεε bese naa ŋon na de sia, na dεε kyɔ ŋon na ε ka seŋ ε kelεedi keŋ man keŋkeŋ kelii ɔto.

¹¹ Dεε fane nyi de kya Wurubuare gbagba na de Gbenɔgyoo Yesu, baa toro gbεε fa daa na dεε kɔŋ ε gyaŋ. ¹² Dεε fane nyi de Gbenɔgyoo Yesu waa yela ε balan kegyae keŋ ke doo ε man nideli, na ε ke nyiŋ gyae dɔŋa na balan pou, ŋgba mena keŋ daa mɔ ne gyae

ŋon nε. ¹³ De Gbenɔgyoo Yesu waa desina ε konɔɔse man, na wee keŋ ŋon na balan baŋ pou Wurubuare be desina wɔ see fa ɔ wose nε baa kɔŋ na, ε ke yεε balan baŋ ayimεε na nombiikum kamase be doo ε man ya de kya Wurubuare ŋonaŋ siaman.

Nombia ŋan na gyoo Wurubuare sia

4 De tebia, nombia ŋan be kaa mεε gyae maa yako ŋon yena nyi, da wola ŋon mena keŋ yaa kyaa na ε kekyaabii na ε nombia ayεesa pou kenyiŋ gyoo Wurubuare sia, ŋgba mena keŋ ε be taŋ wulaa ε ne yεε nε. Dεε waase ŋon lee de Gbenɔgyoo Yesu yele man nyi, ε kyaŋ ke keŋkeŋ na ε ke yεε kela mena gba. ² Nawolo nyi ε gyeŋ nombia ŋan dɔɔ tεε de Gbenɔgyoo Yesu Kristo doŋ dɔɔ wola ŋon nε.

³ Wurubuare kegyaebii yena nyi ε na mo ayimεε wuu ε wose ya, na ε ka lese ε wose lee kafon nombia man. ⁴ ε man walaŋ kamase waa gyeŋ mena keŋ waa tela ɔ wose nideli lee gbεε kamase man, ŋgba mena keŋ na gyoo Wurubuare sia te ke dana obuo mɔ nε. ⁵ ε na yεε kewɔlεε nombia ŋgba mena keŋ balan baŋ bɔɔ gyeŋ Wurubuare ya ne yεε nε ya. ⁶ Mena ke mɔ te ŋolo na yεε ɔ dɔɔ nombiikum yaa ɔ na ŋere e do ya. Walaŋ kamase ŋon ɔ ne yεε mena nombiakumεε keŋa pou na, de Gbenɔgyoo Wurubuare waa wɔŋ ɔtenate deŋele ŋgba mena keŋ dɔɔ wulaa yako ŋon te dɔɔ faree ŋon nε. ⁷ Nawolo nyi Wurubuare te baake daa kɔŋ ɔ gyaŋ nyi de kaa yεε ayimεε nombia ya, mɔna ɔ baake daa bo nyi de kaa yεε balan baŋ ayimεε be doo ba wose man ya. ⁸ Mena dɔɔ walaŋ kamase ŋon ɔ bεε mena kawola kei na, na deniwalan nombia te ɔ bεεwɔ ya mɔna Wurubuare ŋon ɔ ba mo ɔ felii do ε man nε nombia yaa ɔ bεεwɔ.

⁹ Nεnεε lee εmεε na ε tebia dɔŋa kegyae wose man nombia dɔɔ, tekaboena nyi dεε bese ŋmarase ke man kolo yeleε ŋon bela ya, nawolo nyi Wurubuare te wulaa wola ŋon nyi yaa gyae dɔŋa. ¹⁰ Ke yεε ampaŋ nyi ε wulaa ε ne gyae ε tebia Kristotena baŋ be kyaa Masedonia tεele keŋ pou dɔɔ nε. Mɔna de tebia, dεε waase ŋon bo nyi yaa yεε kela mena.

¹¹ ε yεε kakyen na ε ke kyaa wosefεereŋ man, na ε man walaŋ kamase ke nyii na ɔ wui. εmεε gbagba ε kyaŋ ε wose yεε tom, ŋgba mena keŋ dɔɔ wulaa wola ŋon nε. ¹² ε yεε mena na, ε be gyae ε ka mo ε wose lɔ ŋolo dɔɔ ya. Kei gyae ke yela balan baŋ bɔɔ kpue na ŋon ya nε ke bu ŋon.

De Gbenɔgyoo Yesu kabese kɔŋ

¹³ De tebia, lee balan baŋ bɔɔ yekee nε wose man nombia dɔɔ, dɔɔ ne gyae ε ke kyaa ditiŋtεε man na ε ka yeyεε ŋgba balan baŋ be loo be gyakaa kolo dɔɔ nε ya.

¹⁴ Dεε lεε di nyi Yesu yenawɔ te Wurubuare gyuusuu e lee yeŋ man. Mena ke mɔ te dεε lεε di nyi wee keŋ Yesu waa bese kɔŋ na, Wurubuare waa gyuusuu baŋ pou bɔɔ lεε e di pete bɔɔ yem nε lee yeŋ man na baa kpu na e. ¹⁵ De Gbenɔgyoo Yesu nombia ŋan ɔ ba wolo te dεε yako ŋon nε yena nyi wee keŋ waa bese kɔŋ nε,

daa banj ɔɔ kaa te de sɛɛ de kyaa nyeedonj man nɛ, ɔɔ gyae dɛɛ tanjɔɔɛ banj ɔɔ yekee nɛ fonj gyu ke gyanjɛ na e ya. ¹⁶ Nawolo nyi de Gbenjgyoo Yesu gbagba waa mo yeesa dinaa kolosi lee adido kɔɔ, te Wurubuare kpilale kegyia njon mɔ waa mo yeesa kolosi, na baa wola Wurubuare kabere kenj. Dekɔɔ mena na, balan banj ɔɔ lɛɛ e di pɛte ɔɔ yem nɛ, banj ne gyae la baa tanjɔɔɛ fonj lee yɛn man. ¹⁷ Kenan wɔle na, daa banj de sɛɛ de kyaa nyeedonj man debanj kenan nɛ, baa mo daa na wɔ pou gyu adido njoma man, na de kaa gyanjɛ na de Gbenjgyoo Yesu na daa na e ke kyaa kekpaakekpa. ¹⁸ Mena ɔɔ ɛ mo mena nombia kenja do ɔɔ kakyen.

ɛ desina ɛ wose daa Yesu kabese kɔɔ

5 De tebia, bɛɛ tekaa hia nyi njolo waa bese njmarase kolo lee debanj yaa wee kenj mena nombia kenja gyae kekɔɔ nɛ wose man nombia fa njon bela ya. ² Nawolo nyi ɛmɛɛ gbagba ɛ gyanjɛ nyi wee kenj de Gbenjgyoo Yesu waa bese kɔɔ nɛ, gyae ke yɛɛ bo njgba mena kenj njmɛɛlate ne kɔɔ nelim nɛ. ³ Debanj kenj balan baa yako nyi, "De kyaa wosefɛɛrenj man, te de wɔɛ mɔ bɛɛ lɔ daa ya nɛ," mena debanj kenan te kayeyɛɛ dinaa gyae kaa futaa wɔ, njgba mena kenj kadojɛɛ ne futaa fulute nɛ. Dekɔɔ mena na, be man njolo na njolo be gyae waa tale lese ɔ wose lee mena kayeyɛɛ kenan man ya.

⁴ Mɔna de tebia, ɛmɛɛ ba tekaa doo ditiɔɔɛ man, na wee kenan kaa futaa njon njgba njmɛɛlate nɛ ya. ⁵ Nawolo nyi ɛ popou yɛɛ kenmanjɛ man balan wɔ, te ɛ doo kenmanjɛ kenan man. ɔɔ tekaa yɛɛ ditiɔɔɛ man balan banj be ɔɔ ditiɔɔɛ man nɛ ya. ⁶ Mena ɔɔ ɛ na yeli dee doo wolee da wose, njgba mena kenj baale ne yɛɛ ne ya. Mɔna ɛ yela dee doo da wose ɔɔ na dɛɛ deke nideli. ⁷ Nawolo nyi banj bee doo nɛ ne doo bo nelim, te banj mɔ bɛɛ dɛɛɛ nɛ ne dɛɛɛ bo balinɔɔ. ⁸ Mɔna kenj daa doo kenmanjɛ man ɔɔ, ɛ yela dɛɛ kɛɛ da wose ɔɔ nideli na dɛɛ mo da kelɛɛdi na de balan kegyae mo yɛɛ nyeele pampasanj mo gyee da wose njgba yoonɔɔɔtena nɛ, na dɛɛ mo da nyeekeɛ kenj ɔɔ de loo gyakaa nɛ wuu da nyeyea ɔɔ njgba nyeele kotɔɔ

nɛ. ⁹ Nawolo nyi Wurubuare te baake daa nyi waa naase daa diyem ya, mɔna ɔ baake daa bo nyi dɛɛ ta de Gbenjgyoo Yesu Kristo ɔɔ nyinj nyeekeɛɛ. ¹⁰ Njon de Gbenjgyoo Yesu yɛn la fa daa, mena ɔɔ nyi de kyae na de sia yaa da yɛnɛ koran na, daa na e pou dɛɛ kyaa. ¹¹ Mena ɔɔ ɛ kolosi fa ɔɔ na ɛ ka do ɔɔ kakyen, njgba mena kenj ɛ ne tanj yɛɛ nɛ.

¹² De tebia, nɛnɛɛ dɛɛ waase njon bo nyiaa, balan banj de Gbenjgyoo ba lese wɔ nyi baa yɛɛ ɛ siamantena, te bɛɛ yɛɛ ba tom na kakyen kolosi fa njon nɛ, ɛ bu wɔ nideli. ¹³ ɛ gyae wɔ na ɛ ke bu wɔ nideli lee ba tom kenj bɛɛ yɛɛ nɛ ɔɔ, na ɛ ke kyaa wosefɛɛrenj man na ɔɔ. ¹⁴ De tebia, dee kolosi fa njon nyiaa, ɛ kolosi fa kebɔɔletena banj. ɛ kolosi do banj gyakolonj dana wɔ nɛ. ɛ kyɔ banj ɔɔ dana donj ya nɛ, na ɛ ke nyinj konɔɔ fa walanj kamase. ¹⁵ ɛ kɛɛ nyi njolo na njolo na mo dukum pou debanj kamase.

¹⁶ ɛ kyaa gyanjɛ man debanj kamase. ¹⁷ ɛ fane debanj kamase. ¹⁸ ɛ do Wurubuare ɔɔ abɔɔ pou man debanj kamase. Mena nombia kenja te Wurubuare ne gyae nyi yaa yɛɛ, nawolo nyi ɛmɛɛ na de Gbenjgyoo Yesu Kristo yɛɛ dokolonj.

¹⁹ ɛ na ko Wurubuare felinj njon ɔ ba mo do ɛ man nɛ ɔɔ ya. ²⁰ ɛ na lɛɛ Wurubuare nombia njan ɔ be tɛɛ wa akpɛnjkpɛngyɔɔɔɔ ɔɔ kolosi nɛ anjmaarenj ya. ²¹ Mɔna ɛ gyoo nombia pou man kɛɛ, na ɛ ke kyanj njan dei nɛ man nideli. ²² ɛ wɔɔ ɛ wose lee nombiikum kamase man.

²³ Dɛɛ sola Wurubuare njon ɔ yɛɛ wosefɛɛrenj Wurubuare e nɛ, nyi waa gberaa ɛ wose ayimɛɛ pou leki na waa yela ɛ gbɛɛnɛn ka teneɛ kenj nombiikum daale na doo ɛ man ya, mo kelii wee kenj de Gbenjgyoo Yesu Kristo waa bese kɔɔ nɛ. ²⁴ Wurubuare njon ɔ be baake njon nɛ, waa yela kekɔɔ mena nawolo nyi ɔ ne di ɔ nombia ɔɔ.

²⁵ De tebia, ɛ fane fa daa mɔ. ²⁶ ɛ do de tebia Kristotena banj pou ɔɔ nideli. ²⁷ Mɛɛ waase njon de Gbenjgyoo yele man nyiaa, ɛ kala tɔne kei fa ɛ tebia Kristotena banj pou. ²⁸ De Gbenjgyoo Yesu Kristo waa mo ɔ bɛɛɛ boele ɛ popou na waa senj ɛ wɔle.

2 Tesalonikatena

1 Tɔne kei lee maŋ ꞑɔɔ na Silase na Timoti gyaŋ. Dɛɛ ŋmarase ke dee yelee emɛɛ Kristotena baŋ ɛ kyaa Tesalonika donɔɔ man, te ɛ yɛɛ de kya Wurubuare na de Gbenɔgyoo Yesu Kristo balanɔwɔ nɛ.

² De kya Wurubuare na de Gbenɔgyoo Yesu Kristo baa mo be bɛrɛɛ boele ŋon na baa fa ŋon wosefɛrɛŋ.

³ De tebia, kaboena nyi wee na wee na dɛɛ do Wurubuare ɔɔ lee emɛɛ dɔɔ ŋgba mena keŋ kaboena nɛ. Nawolo nyi ɛ kelɛɛdi keŋ na bee kpu, te walaŋ kamase mɔ balan kegyae keŋ ɔ dana fa ɔ dɔɔ nɛ na bee kpu.

⁴ Lee mena dɔɔ dɛɛ tale gyoɔ de konɔɔ kolosi ɛ wose man nombia Wurubuare balan man yenaŋ kamase. Nawolo nyi ɛ kayeyɛɛ na ɛ diyem kena pou man koran na, ɛ ne yɛɛ kakyɛŋ seŋ ɛ kelɛɛdi man.

⁵ Keŋa pou na lese la wola nyiaa, Wurubuare ne di ɔ nombia na ke gbɛɛ bo. Kei gyae ke yela ɛ ke kaboena Wurubuare gyoori keŋ dɔɔ ɛ ne naa diyem nɛ man kagyoo. ⁶ Wurubuare ne di ɔ nombia na ke gbɛɛ, mena dɔɔ waa tɔ balan baŋ bɛɛ naase ŋon diyem nɛ kom, ⁷ na waa yela daa baŋ de yɛɛ ɔ balanɔwɔ te dɛɛ naa diyem nɛ ke fɛɛfo wee keŋ de Gbenɔgyoo Yesu na ɔ kpi-lala baŋ be dana donɔ te boalan gyae ke kilisiwɔ lee adi-do kɔŋ nɛ. ⁸ Wurubuare waa wɔŋ balan baŋ ɔɔ gyeŋ e ya, te be ta mo de Gbenɔgyoo Yesu nyeedonɔ nombia ŋan yɛɛ kolo ya nɛ deŋele. ⁹ Waa wɔŋ mena balan be-naŋ deŋele, na baa naa diyem kekpaakekpa. Keŋ kpuɛ bela yɛna nyi, waa lese wɔ lee de Gbenɔgyoo Yesu na ɔ gyoori dinaa keŋ man. ¹⁰ Debaŋ kenan man keŋ waa bese kɔŋ nɛ, ɔ balan baŋ Wurubuare be baake wɔ te ɔ be desina wɔ see fa ɔ wose nɛ baa lese ɔ yele adi-do, na baŋ pou ɔɔ lɛɛ e di nɛ ke kelɛɛ e. Emɛɛ mɔ ɛ ke kpu na wɔ, nawolo nyi ɛ lɛɛ nombia ŋan dɔɔ yako ŋon nɛ di.

¹¹ Lee mena nombia keŋa dɔɔ te dɛɛ fane fa ŋon deban kamase nɛ. Dɛɛ sola Wurubuare nyi waa yela ɛ ke kaboena ɔ kebaake keŋ ɔ be baake ŋon nɛ, na waa fa ŋon donɔ na ɛ ka mo tɔɔ nombia kpaakpa ŋan pou ɛ ne gyae ɛ ke yɛɛ nɛ. Na ɛ ke tale yɛɛ tom keŋ ɛ ne yɛɛ nɛ kelii tɔ lee mena keŋ ɛ ne lɛɛ e di nɛ dɔɔ. ¹² De kɔŋ mena na, de Gbenɔgyoo Yesu yele gyae ka koro adido. Balan baa naa ɔ gyoori keŋ, te Yesu dɔɔ emɛɛ mɔ ɛ yele gyae ka lee. Lee de kya Wurubuare, na de Gbenɔgyoo Yesu Kristo bɛrɛɛ keŋ ɔɔ mo boele ŋon dɔɔ, baa yela keɔŋ mena.

2 Me tebia, lee de Gbenɔgyoo Yesu Kristo kabese kɔŋ na mena keŋ waa yilaa de popou mena wee kenan nɛ man nombia yaa mɛɛ gyae maa lese wola ŋon nideli nɛ. ² Balan baale dɔŋ bɛɛ yako nyiaa, de Gbenɔgyoo Yesu taŋ ke kɔŋ. Mena dɔɔ dɛɛ sola ŋon bo

nyi, ɛ na yele mena nombia keŋa ke yela ɛ wɔe kelb ŋon ya. Nne balan baale te di dekara nyi daa kpa Wurubuare felin ŋon yako na daa nombia keŋa te daa mɔ kaa yako ŋon yaa daa gbagba yako na ŋon nombia keŋa yaa daa gbagba ŋmarase na tɔne yelee ŋon nyi Yesu taŋ ke kɔŋ. ³ ɛ na yeli ŋolo ka beo ŋon lee gbɛɛ kamase man ya. Nawolo nyi pɛna wee dinaa kenan keɔŋ na, balan baa koro seŋ tia Wurubuare. Mena ke te baa lese walaŋ ŋon ɔ bee di mmaraase dɔɔ ya nɛ debɔɔ pɛna wee kenan kelii. Ŋon yɛna walaŋkum ŋon boalan man te waa doo kekpaakekpa nɛ. ⁴ Waa gyina ɔ wose adido, na waa koro seŋ tia Wurubuare na kpene kamase keŋ balan na som nɛ. Waa kaa kyaa Wurubuare ɔsom deni dinaa keŋ man, na waa yako nyi ŋon yɛna Wurubuare.

⁵ ɛ bɛɛ tɔɔse nyi deban keŋ me kyaa ɛ gyaŋ na, mɛɛ kyaa yako ŋon mena nombia keŋa yee? ⁶ Mɔna nɛnɛɛ ɛ gyeŋ kpene keŋ be kyaŋ e dɔɔse dɔɔ te ɔ te kɔŋa ta ya. Debaŋ keŋ Wurubuare ba see e nyi waa kɔŋ nɛ de lii na, waa kɔŋ. ⁷ Balan taŋ ke fiasɛɛ bɛɛ lee Wurubuare wɔle yɛɛ nombiakumɛɛ weese. Mɔna pɛna nombii keŋ mɔɔ yako ŋon nyi gyae keɔŋ nɛ ke kɔŋ na, kaboena nyi Wurubuare waa lese walaŋ ŋon ɔ ne tɔ ke gbɛɛ nɛ. ⁸ Kenan wɔle na te baa lese walaŋ ŋon ɔ bee di mmaraase dɔɔ ya nɛ debɔɔ. De Gbenɔgyoo Yesu ɔɔ-man weesɛɛ te waa mo feefu e ko, na waa mo ɔ gyoorobiiri keŋalakee keŋ wɔlɛɛ e kekpaakekpa. ⁹ Walaŋ ŋon ɔ bee di mmaraase dɔɔ ya na, waa mo ɔɔnsam donɔ bo kɔŋ. Waa kaa beo yɛɛ gyakolonɔ nombia na nombia dinaana burum. ¹⁰ Waa mo nombiakumɛɛ kamase beo baŋ pou baa yeŋ leki nɛ. Baa yeŋ leki kekpaawolo nyi ba te bɛɛ nyi ɔɔ lɛɛ nombia ŋan ŋe doo na ŋe gbɛɛ, ŋan gyae ke yela Wurubuare ke lɛɛ ba nyee nɛ do ya. ¹¹ Lee mena dɔɔ Wurubuare te yeli akɛrɛɛ nombia te kaa gyoo be man, te akɛrɛɛ nombia ŋaagenɔ te bɛɛ lɛɛ di. ¹² Mena dɔɔ Wurubuare waa bu balan baŋ pou ba te lɛɛ anokoare nombia ŋan di ya, te bɛɛ gyae akɛrɛɛ nombia bo nɛ fɔɔ.

¹³ Mɔna emɛɛ de tebia baŋ de Gbenɔgyoo Yesu ne gyae ŋon nɛ dɔɔ, kaboena nyi deban kamase na dɛɛ fane fa Wurubuare karan lee ɛ dɔɔ. Nawolo nyi Wurubuare wulaa lese ŋon see leenan keŋ nyi waa lɛɛ ɛ nyee. Wurubuare tɛwɔ ɔ felin ŋon donɔ man te ɔ desina ŋon see, nawolo nyi ɛ lɛɛ nombia ŋan ŋe doo na ŋe gbɛɛ nɛ di. ¹⁴ Ŋon Wurubuare tɛɛ la nyeedonɔ nombia ŋan dɛɛ yako nɛ dɔɔ baake ŋon kɔŋ nyeedonɔ kei man, na ɛ ke nyin gbɛɛ gyoo de Gbenɔgyoo Yesu Kristo gyoori keŋ man. ¹⁵ De tebia, lee mena dɔɔ ɛ seŋ keŋkeŋ na ɛ ke kyaŋ de nombia ŋan dɛɛ wola ŋon nɛ,

na njan dee kolosi fa njon ne, na njan dɔɔ nmarase yelee njon ne man nideli.

¹⁶ De kya Wurubuarɛ ne gyae daa, te ɔ tɛwɔ ɔ bɛrɛɛ keɲ dɔɔ do daa kakyɛɲ kekpaakekpaɛ, te ɔ faa daa loo kegyakaa kpaakpaate. Dɛɛ solo nyi de Gbenɲyoo Yesu Kristo gbagba na de kya Wurubuarɛ, ¹⁷ baa do njon kakyɛɲ na baa fa njon doɲ na ɛ ke tale yɛɛ abɔɔ kpaakpaɛ lee ɛ kekolosi na ya abɔɔ ayɛɛsa pou man.

3 De tebia, nombia njan be kaa mɛɛ gyae maa yako njon yɛna nyi ɛ fane fa daa, na de Gbenɲyoo Yesu nombia njan ke nyiɲ gbɛɛ yaaseɛ bilenbilen na balan ke lɛɛ nja di obuɔ man nɲba mena keɲ ɛ be lɛɛ nja di obuɔ man nɛ. ² ɛ bese fane nyi Wurubuarɛ waa lese daa lee nombiakumɛɛ na balan kumɛɛ nyiɲmaa man, nawolo nyi na balan pou lɛɛ na Wurubuarɛ di ya. ³ Wurubuarɛ yɛɛ walan njon ɔ ne di ɔ nombia dɔɔ, mena dɔɔ waa do njon doɲ na waa kɛɛ ɛ dɔɔ keɲ nyi ɛ ba gyoo walan kum njon nyiɲmaa man ya. ⁴ Dɛɛ lɛɛ di lee de Gbenɲyoo Yesu yelee man nyi ɛ ne yɛɛ nombia njan dɔɔ wola njon nɛ. Te dɛɛ lɛɛ di mɔ nyi ɛ ke yɛɛ mena kelii ɔto. ⁵ Dɛɛ sola de Gbenɲyoo nyi waa desina ɛ konɔɔse na ɛ ka gyeɲ kegyae keɲ Wurubuarɛ ne gyae njon nɛ, na ɛ ke nyiɲ konɔɔ seɲ kayeyɛɛ man nɲba mena keɲ Kristo mɔ be nyiɲ konɔɔ seɲ nɛ.

⁶ De tebia, dɛɛ faree njon lee Yesu Kristo yelee man nyiaa, Kristobaale kamase njon ɔ yɛɛ kebɔɲalete e te ɔ nombia ayɛɛsa mɔ bɛɛ kyaa na nombia njan dɔɔ wola njon ya nɛ, ɛ wɔɲ ɛ wose lee mena walan njonan man. ⁷ ɛmɛɛ gbagba ɛ gyeɲ mena keɲ kaboena nyi yaa kasee daa, nawolo nyi deɲan keɲ de kyaa ɛ gyan nɛ da

te yɛɛ kebɔɲale ya. ⁸ Mena mɔ te de te di nolo weenɛ yakaa keɲ nyi da te ɔ e kom ya. Mɔna de yase de sia kyan da wose yɛɛ tom nideli nelim na ka weese, na dɔɔ nyiɲ bese kasolɔ ɛ man nolo dɔɔ ya. ⁹ Ka te yɛɛ nyi gbɛɛ be doo keɲ nyi dɛɛ lɛɛ kolo lee ɛ gyan bo dɔɔ te de yɛɛ tom mena ya, mɔna de yɛɛ mena na kabese kolo kekasee fa njon na ɛ ke nyiɲ kasee daa. ¹⁰ Deɲan keɲ de kyaa ɛ gyan koran na de faa njon mmaraa nyiaa, “Nyi akpaa nolo bɛɛ gyae nyi waa yɛɛ tom ya nɛ, tekaboena nyi waa di ya.”

¹¹ De te nyii nyi ɛ man balan baale dɔɲɛɛ keɲ bɔɔ ne yɛɛ tom daale ya. Be dɔɲ bo bɛɛ do be nɔɔse balan nombia man. ¹² Mena dɔɔ dɛɛ faree mena balan benan te dɛɛ do wɔ kakyɛɲ de Gbenɲyoo Yesu Kristo yelee man nyiaa, baa tisi kyaa ba mokɔɔ dɔɔ na baa yɛɛ tom na baa nyiɲ kolo do be nɔɔman. ¹³ De tebia, ɛmɛɛ dɔɔ ɛ na yela nombia kpaakpaɛ keyɛɛ ke takaa njon ya. ¹⁴ Akpaa nolo te di de nombia njan doo tɔne kei man dɔɔ ya nɛ, ɛ mo ɛ sia gyakaa ɔ dɔɔ na ɛ ke wɔɲ ɛ wose lee ɔ man, na desɛɲ kenyiɲ kyan e. ¹⁵ Mɔna ɛ na kɛɛ e nyi ɔ yɛɛ ɛ kolare e ya, ɛ faree e nɲba ɛ dɔɔ Kristobaale nɛ.

¹⁶ Nenɛɛ dɛɛ fane nyi Yesu Kristo njon ɔ yɛɛ wosefɛɛɛɛɛ Gbenɲyoo e nɛ, waa fa njon wosefɛɛɛɛɛ abɔɔ pou man deɲan kamase na waa kpu na ɛ popou.

¹⁷ Man ɲɔɲ gbagba moona me nyiɲmaa nmarase nɔɔkado tɔne kei mee yelee njon nɛ. Mena keɲmarase kei te mɛɛ nmarase me tɔna pou man lese wola nyi man nmarase la. ¹⁸ De Gbenɲyoo Yesu Kristo waa mo ɔ bɛrɛɛ boele ɛ popou na waa seɲ ɛ wɔle.

1 Timoti

1 Tɔne kei lee maŋ Pɔɔl gyaŋ. Da nyeeleere Wurubuaɛ na de Gbenɔgyoo Yesu Kristo ŋon dɔɔ de loo gyakaa nɛ, lese na maŋ nyi maa yɛɛ Kristo kpilale.

² Mɛɛ ŋmarase tɔne kei mee yelee nyaŋ Timoti ŋon lee Yesu Kristo keleɛdi man dɔɔ te n ba bese me bu gbagba nɛ. Mɛɛ fane nyi de kya Wurubuaɛ na de Gbenɔgyoo Yesu Kristo baa mo be bɛɛɛ boele neŋ, na baa wii n waraŋase na baa fa neŋ wosefɛɛɛneŋ.

Pɔɔl ke faree Timoti lee akɛɛɛ wolala wose man

³ Ngba mena keŋ mee gyu Masedonia tɛɛle man te mɔɔ do neŋ kakyeŋ nyi nya kya Efeso donɔɔ man nɛ, mena yaa mɛɛ gyae nyi n ke kya botɔɔ. Na n ke tɔ bal-aŋ baŋ be kya Efeso botɔɔ bɛɛ wola akɛɛɛ kawola Kristo ɔsom keŋ man nɛ nyi baa tina ŋa yela bilɛŋ.

⁴ Yako wɔ nyi be na wɔlɛɛ debaŋ na benɛŋ benɛŋ ŋɔla kegyɔ, na be naanaɔ kalola kegyakaare nombia kawola ya. Nawolo nyi keŋa pou na mo aŋmaareŋ bo kɔŋ, te ŋe bee yeli balan ke yɛɛ Wurubuaɛ kegyaebii ya. N lɛɛ Wurubuaɛ di na te nyaŋ ke tale yɛɛ ɔ kegyaebii. ⁵ Keŋ dɔɔ te mɛɛ yako neŋ mena nombia keŋa yena nyiaa, mɛɛ gyae nyi kegyae keŋ ba lee konɔɔ kpaakpaa man nɛ, na konɔɔ man nombia kpaakpaa na Kristo keleɛdi kpaakpaate keŋ ke doo Kristo walaŋ kamase man.

⁶ Balan baale ta yoo gbɛɛ lee abɔɔ kpaakpaa keŋa man te ba gyoo afa kumɛɛ keyɔɔ. ⁷ Bɛɛ gyae nyi baa bese Wurubuaɛ mmaraa wolala, mɔna kpene keŋ baŋ gbagba ne kolosi na nombia ŋan dɔɔ ba seŋɛɛ keŋkeŋ bee kolosi nɛ bɔɔ gyeŋ ŋe man ya.

⁸ Da gyeŋ nyi mmaraa dei. Akpaa ŋolo de di ke dɔɔ nideli na ke dei fa e. ⁹ Da gyeŋ mɔ nyi ba te yɛɛ mmaraa bo fa balan kpaakpaa ya. Mɔna be yɛɛ ke bo fa baŋ bɔɔ ne di mmaraase ŋan dɔɔ ya, na baŋ bɔɔ ne yɔkɔse ba wose ya, na baŋ bɔɔ gyeŋ Wurubuaɛ ya na nombiakumɛɛyɛɛra na baŋ ayimɛɛ doo ba wose man na baŋ bɔɔ ne sila Wurubuaɛ gbɛɛneŋ ya, na baŋ bɛɛ koe be kyɔɔ yaa be naɔ nɛ na baŋ mɔ bɛɛ koe balan nɛ, ¹⁰ na kafonɔna na baala baŋ bee doo na dɔŋa, na baŋ bɛɛ mo balan gyae kɔba, na akɛɛɛtena na baŋ bɛɛ beo kaŋ ntamse, na kpene kamase keŋ bɛɛ kya na kawola kpaakpaate keŋ ya nɛ. ¹¹ Mena kawola kpaakpaa kei kyaawɔ na nyeedon nombia kpaakpaa ŋan Wurubuaɛ ba mo do me nyaŋmaa man nyi maa kolosi fa balan nɛ. Kawola kpaakpaa kei lee Wurubuaɛ donɔte ŋon balan na lese ɔ yelee nɛ gyaŋ.

Wurubuaɛ bɛɛɛ keŋ ɔ ba mo boele Pɔɔl nɛ

¹² Mɛɛ fa de Gbenɔgyoo Yesu Kristo ŋon ɔ be fa maŋ donɔ kei nyi maa yɛɛ ɔ tom nɛ karaŋ. Mɛɛ fa e karaŋ ŋgba ɔ be kɛɛ maŋ nyi me yɛɛ walaŋ kpaakpaa e, te ɔ ba lese maŋ nyi me kaboena nyi maa yɛɛ ɔ tom keŋ ɔ ba mo do maŋ me nyaŋmaa man nɛ. ¹³ Gyaŋgba keŋ na me kolosi mmusuo nombia tia Yesu, te me naase ɔ kaseela baŋ diyem te me kɔla wɔ mɔ. Mɔna keŋa pou wɔle na Wurubuaɛ wii me waraŋase, nawolo nyi na mɔɔ gyeŋ keŋ mɛɛ yɛɛ nɛ ya te ma te lɛɛ Kristo mɔ di ya. ¹⁴ De Gbenɔgyoo Yesu Kristo moo ɔ bɛɛɛ keŋ boele maŋ nideli, te ɔ yela me lɛɛ e di te ɔ moo ɔ kegyae keŋ do me man.

¹⁵ Kei yena anokoare nombii keŋ kaboena nyi walaŋ kamase waa lɛɛ di. Nombii kenan yena nyi, Kristo Yesu kɔŋaɛ tɛɛle kei dɔɔ ɔ kaa lɛɛ nombiakumɛɛyɛɛra nyee. Maŋ Pɔɔl gba yena nombiakumɛɛyɛɛra pou nyee.

¹⁶ Mɔna lee mena nombii kei dɔɔ te Wurubuaɛ wii me waraŋase, na Yesu Kristo ke nyaŋ ta maŋ nombiakumɛɛyɛɛra pou nyee kei dɔɔ lese ɔ konɔɔ keŋ ɔ dana nɛ wola. Na ka ke yɛɛ kekasee nombii fa balan baŋ pou baa kaa lɛɛ e di na baa nyaŋ nyeedon kekpaakpaa keŋ nɛ.

¹⁷ E yela dɛɛ keleɛ e nyi, "Nyaŋ nyaagen yena Wurubuaɛ na gyoo ŋon n kya kekpaakekpaakpaa. Nyaŋ yena Wurubuaɛ ŋon n bɛɛ yem ya, te ŋolo mɔ bɛɛ naa neŋ na ɔ sia fonɛɛ ya. Nyaŋ nyaagen yena Wurubuaɛ ŋon n kaboena nyi baa mo obuo na gyoorobiiri fa neŋ kekpaakekpaakpaa. Amen."

¹⁸ Me bu Timoti, nombia ŋan mɔɔ mo do n nyaŋmaa man, na ŋan Wurubuaɛ akpenkpenɔgyɔɔra be wulaa yako see lee n wose man nɛ, mena nombia ŋenan pou yɛɛ dokolonɔ. Mena dɔɔ mo nombia ŋenan tela ŋgba yoo abɔɔ nɛ, na n ka mo yoo na akɛɛɛ nombia wolala baŋ. ¹⁹ Na tina n keleɛdi na n konɔɔ man nombia kpaakpaa ŋan yela ya. Baale te bɛɛ nombia kpaakpaa keŋa te be yela ba Kristo keleɛdi keŋ mɔ wɔlɛɛwɔ.

²⁰ Balan benan baale yena Hameneyose na Alekesanda. Me ta mo wɔ fa ɔbɔnsam nyi waa wɔŋ ba deŋela na bɔɔ tekaa kolosi mmusuo nombia tia Wurubuaɛ bela ya.

Wurubuaɛ ɔsom

2 Mena dɔɔ kpene keŋ mɛɛ gyae e ke tangbɛɛ yɛɛ yena nyi, mɛɛ waase ŋon nyi yaa fane fa walaŋ kamase na e ka sola Wurubuaɛ wosefɛɛɛneŋ fa wɔ. E sola Wurubuaɛ bɛɛɛ fa wɔ, na e ke fa e karaŋ lee kpene kamase keŋ ɔ ne yɛɛ fa wɔ nɛ dɔɔ. ² Mena mɔ te kaboe-

na nyi yaa fane fa gyooneŋ na balan̄ ban̄ pou bee di don̄ de doo ne, na de wɔe ke fɛɛ daa na dee nyiŋ kyaa wosefɛereŋ man na dee nyiŋ som Wurubuarɛ gbɛɛ kpaakpaate man lee da kekyaabii man. ³ Mena nombia keŋa deila, te nɛɛ gyoo da nyeeleere Wurubuarɛ n̄on sia. ⁴ Nawolo nyi Wurubuarɛ ne gyae nyi waa lɛɛ walaŋ kamase nyee na baa gyeŋ wa anokoare keŋ. ⁵ Wurubuarɛ dokolon̄ koon̄ kyaa la, te walaŋ dokolon̄ koon̄ mo doo la Wurubuarɛ na balan̄ nsana. N̄on yena Yesu Kristo. ⁶ Yesu kei moon̄a ɔ wose fa yeŋ ɔ balan̄ pou nyee man kom lee ba dukum keŋ doo yɛɛ ne doo. Mena nombii kei te Wurubuarɛ yɛɛwɔ debaŋ keŋ ɔ ba see ne man, na kedi adanseɛ fa balan̄ pou nyi ɔ ne gyae nyi baa nyiŋ nyeekeleɛ. ⁷ Lee kei doo te Wurubuarɛ lese maŋ nyi maa bese ɔ kpilale, na maa yako ɔ nombia kpaakpaan̄ fa balan̄ ban̄ ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya ne. Nombia n̄an mɛɛ yako ne te yɛɛ dekar̄a ya.

⁸ Mena doo mɛɛ gyae nyi baala baa gyina ba nyiŋmaase n̄an ayimɛɛ be doo n̄e man ya ne adido, na baa fane debaŋ kamase. Be na mo ban̄ na aŋmaareŋ do ba kefane man ya. ⁹ Mena mo te mɛɛ gyae nyi ala baa do aboo n̄an kaboen̄a ne, na baa desina n̄a nideli. Be na do ba nyeenyooɔ adaose beŋ n̄gba balan̄ yakaa nyiban̄ ne ya. Te be na mo kɔba aboo na aboo n̄an n̄a koya dana don̄ ne mia ba wose n̄gba men̄a keŋ tekaboen̄a ne ya. ¹⁰ Moɔna baa yɛɛ nombia kpaakpaan̄ n̄an kaboen̄a na balan̄ ban̄ bɛɛ som Wurubuarɛ ne.

¹¹ Kaboen̄a nyi ala baa yɔkɔse ba wose na baa kyaa yididi na baa kasee Wurubuarɛ nombia. ¹² Moɔ ne fa ala gbɛɛ nyi baa wola yaa baa di don̄ baala doo ya. Kaboen̄a nyi baa wuu be doo. ¹³ Nawolo nyi Adam te Wurubuarɛ tan̄gbɛɛwɔ yɛɛ, pɛte ɔ yɛɛ Efa. ¹⁴ Na Adam te ɔkɔnsam beowɔ ya. Moɔna alo n̄on te ɔkɔnsam beowɔ te ɔ leewɔ Wurubuarɛ wɔle yɛɛ dukum. ¹⁵ Moɔna akpaa alo de kyaa ɔ kelɛɛdi man nideli na balan̄ kegyae te ayimɛɛ be doo ɔ konoo man ya na, Wurubuarɛ waa lɛɛ e ɔ kalola man.

Kristotena kegyiise kalese

3 Ke yɛɛ ampan̄ nyi “Akpaan̄ n̄olo ne gyae waa yɛɛ Kristotena kegyia na, tom kpaakpaate yaa ɔ ne gyae ne.” ² Kaboen̄a nyi Kristotena kegyia waa yɛɛ walaŋ n̄on ɔ wose man be dana nombiikum keŋ balan̄ baa naa kolosi ya. Kaboen̄a nyi ɔ wɛɛle dɛɛ yɛɛ dokolon̄. Waa yɛɛ walaŋ n̄on ɔ sia doo tɛɛle man te ɔ ne tale di ɔ wose doo. Waa yɛɛ walaŋ n̄on ɔ wose man dana obuo te ɔ ne tale lɛɛ n̄kɔla. Waa yɛɛ walaŋ n̄on ɔ ne tale wola nombia mo. ³ ɔ na yɛɛ solon̄nyooɔ e ya te ɔ na yɛɛ walaŋ n̄on ɔ wose ne gyae nombia mo ya, moɔna waa yɛɛ walaŋ n̄on ɔ woɛ. ɔ na yɛɛ kale gyaere e ya, te ɔ na yɛɛ walaŋ n̄on ɔ sia ne yɛɛ kɔba beŋ ya. ⁴ Waa yɛɛ walaŋ n̄on ɔ ne tale kɛɛ ɔ dekan̄alan̄ doo nideli, te ɔ bia mo ne nyii ɔ dei nideli te bee bu e lee gbɛɛ kamase man. ⁵ Nawolo nyi akpaa n̄olo bɛɛ tale kɛɛ ɔ dekan̄alan̄ doo nideli ya na, sena te waa tale kɛɛ Kristotena dikpii keŋ doo nideli? ⁶ Walaŋ n̄onan̄ na yɛɛ walaŋ wɔle ɔsom keŋ man ya. Na men̄a ya na waa gyina ɔ wose adido na waa yala, na Wurubuarɛ ke bu e ɔkɔ ng-

ba men̄a keŋ ɔkɔnsam be yɛɛ te Wurubuarɛ be bu e ɔkɔ ne. ⁷ Kaboen̄a nyi balan̄ ban̄ doo Kristo man koran̄ ya ne, baa baake Kristotena kegyia n̄onan̄ yelee kpaakpaan̄, na ɔ be nyiŋ yala ɔkɔnsam kɔta man na deseŋ kedi e ya.

⁸ Mena mo te kaboen̄a nyi kegyiise ban̄ bɛɛ kyɔ siamantena ban̄ ɔsom keŋ man ne, baa yɛɛ balan̄ ban̄ ba wose man dana obuo te balan̄ mo ne lɛɛ wɔ di nideli. Tekaboen̄a nyi baa yɛɛ solon̄nyooɔwɔ ya, te be sia mo na yɛɛ kɔba doo beŋ ya. ⁹ Baa mo konoo kpaakpaan̄ kyan̄ anokoare keŋ Wurubuarɛ ba lese wola wɔ lee ba kelɛɛdi keŋ man ne nideli. ¹⁰ Kaboen̄a nyi Kristotena baa gyoo kegyiise ban̄ man nideli, na baa kɛɛ nyi nombiikum kamase be doo be man ya pena baa mo wɔ see kegyiise.

¹¹ Mena mo te kaboen̄a nyi be wɛɛla baa yɛɛ ala ban̄ ba wose man dana obuo, te doo ne gyae balan̄ wose man nombia kekolosi ya. Kaboen̄a nyi baa yɔkɔse ba wose lee gbɛɛ kamase man, na balan̄ ke nyiŋ tale mo ba wose la be doo.

¹² Kaboen̄a nyi kegyia wɛɛle dɛɛ yɛɛ dokolon̄, te waa yɛɛ walaŋ n̄on ɔ ne tale kɛɛ ɔ bia na ɔ dekan̄alan̄ doo nideli. ¹³ Kegyiise ban̄ bɛɛ yɛɛ tom nideli ne, baa nyiŋ dasen̄ae kpaakpaan̄ na baa nyiŋ don̄ mo di adanseɛ lee ba kelɛɛdi keŋ doo Yesu Kristo man ne man.

¹⁴ Me loo gyakaa nyi be gyae ke kyare ya maa kɔn̄ n̄ gyan̄. Te mɛɛ n̄marase neŋ tɔne kei baa na, ¹⁵ nyi me doo wɔle koran̄ ne, tɔne kei gyae ke yela n̄ ka gyeŋ men̄a keŋ kaboen̄a nyi balan̄ baa kyaa Wurubuarɛ dekan̄alan̄ man. Dekan̄alan̄ ken̄an̄ man balan̄ yena Kristotena dikpii keŋ be yɛɛ Wurubuarɛ n̄on ɔ kyaa kekpaakekpaan̄ ne balan̄wɔ ne. Anokoare keŋ Wurubuarɛ ba lese wola ne, Kristotena dikpii kei yena ka mokoo na ka tuula. ¹⁶ Nyeekeleɛ nombia n̄an ta tekaa yɛɛ nombia aweesen̄ do ɔsom keŋ man ya ne, yɛɛ nombia n̄an n̄e dana yun̄. Nombia keŋa te dɛɛ mo konoo dokolon̄ yako nyiaa,

“Wurubuarɛ ta lese ɔ wose wola n̄gba deniwalan̄ ne.

Wurubuarɛ felin̄ n̄on ta lese e wola nyi

ɔ gbɛɛneŋ tenɛɛ Wurubuarɛ siaman.

Wurubuarɛ kpilala ban̄ naa e,

te Kristotena yako ɔ wose man nombia tɛɛle kei pou doo.

Balan̄ lɛɛ e di tɛɛle kei pou doo,

te Wurubuarɛ moo e gyu adido gyoorobiiri man.”

Akerɛɛ nombia wolala

4 Wurubuarɛ felin̄ n̄on yakowɔ nideli nyiaa, tɛɛle kei da benaa kɔ ɔto na balan̄ baale baa tina Wurubuarɛ kelɛɛdi yela, na baa tei felin̄kumɛɛ na ɔkɔnsam dekarate n̄on nombia. ² Mena kawola keŋa lee balan̄ ban̄ be doo bɛɛ beo ba wose te bee dii akereŋ lan̄ ne gyan̄. Ba nyeeya ta yem n̄gba nyeela te ba moowɔ do boalan̄ man nyakee n̄a ne. ³ Bɛɛ ɔ balan̄ gbɛɛ nyi be na yale ya, te bɛɛ yako wɔ bela nyi be na di weeneɛ n̄aale ya. Moɔna Wurubuarɛ yɛɛ weeneɛ bo nyi balan̄ ban̄ bɛɛ lɛɛ e di te ba gyeŋ anokoare keŋ ne, baa fane fa e karan̄ na baa di. ⁴ Nawolo nyi kpene kamase

kenj Wurubuaere be yeε na ke dei, te akpaa nyi de fane fa e karaŋ na tekaboena nyi deε beε ŋa ya. ⁵ Nawolo nyi Wurubuaere nombia ŋan na kefane kenj te desina ŋa.

⁶ Akpaa n mo mena nombia kenja wola Kristotena na, n ke yeε Yesu Kristo tobaale kpaakpaate ŋon ɔɔ mo kelεedi na kawola kpaakpaate kenj n silana ne keεle e ne. ⁷ Lese n wose lee ŋɔɔ nombia na kawola ŋan ŋɔɔ taŋ tɔɔɔ ya ne man, na n ke sila Wurubuaere ɔsom kpaakpaate kenj gbεε nideli na ka ke male neŋ. ⁸ Nawolo nyi wose kewɔŋee dana tɔɔɔ kyomii bo fa deni-walaŋ. Mɔna Wurubuaere ɔsom dana tɔɔɔ nombia pou man, nawolo nyi keε fa nyeedoŋ gyεŋ te keε fa nyeedoŋ kekpaakekpaadebaŋ kenj gyae ke ɔɔ ne man.

⁹ Nombia kenja yeε ampaŋ, te kaboena nyi deε lεε ŋa di nideli. ¹⁰ Kei ɔɔ te deε kyaŋ da wose yeε tom nideli debaŋ kamase, nawolo nyi de loo gyakaa Wurubuaere ŋon ɔ kyaa kekpaakekpaade ne ɔɔ. Ŋon yena balan pou nyeeleεre, tuturu na balan baŋ pou beε lεε e di ne.

¹¹ Wola wɔ mena nombia kenja, na n ke keε nyi walaŋ kamase te kasee ŋa nideli. ¹² Na yeli ŋolo na ŋolo ke keε neŋ nyi n yeε bu e ya, mɔna yela n kekolosi na n dinɔɔ na n balan kegyae na n kelεedi na n kekyaa kenj ayimεε be doo n wose man ya ne, ka bese kolo kekasee fa balan baŋ ɔɔ lεε Wurubuaere di ne. ¹³ Pete maa ɔɔ na, mεε gyae nyi n ke yeε kakyen mo n debaŋ na n doŋ kala Wurubuaere nombia ŋan balan man, na n ke yako wɔ nyeekeleε nombia ŋan, na n kawola wɔ ŋe man nideli. ¹⁴ Mo Wurubuaere kolo anefaŋ kenj Wurubuaere akpenjkenjgyɔɔ be yako ke nombia, debaŋ kenj kegyiise ba mo ba nyiŋmaase gyakaa n ɔɔ te n be nyim ne yeε tom nideli.

¹⁵ Yeε kakyen di mena nombia kenja pou ɔɔ debaŋ kamase na n ka mo n wose fa ŋa, na balan kenyiŋ naa n siaman kegyu na n nombia ŋan n ne yeε ne. ¹⁶ Keε n dinɔɔ na n kawola man nideli. Yeε kakyen di ŋe ɔɔ debaŋ kamase. Akpaa n yeε mena na, n ke lεε εmεε na baŋ bee tei neŋ ne pou nyee.

Mena kenj kaboena nyi Kristotena baa kyaa na ɔɔŋa

5 Akpaa n ne kolosi na baala kegyiise ne, na fae wɔ ŋgba nya akoso ne ya mɔna kolosi na wɔ ŋgba n kyaa ne. Kolosi na tewuleε mɔ ŋgba n kegyiise yaa n naabia ne. ² Kolosi na ala kegyiise ŋgba n naɔ ne, na n ke kolosi na alebia ŋgba n desina ne, kenj n ba gyuen ba wose man agyuen kum kamase ya.

³ Kaboena nyi nya lese n konɔɔ man tela liala baŋ ɔɔ taŋ baŋ baa keε be ɔɔ ya ne, na n ka mo obuɔ mɔ fa wɔ. ⁴ Mɔna akpaa lialo ŋolo dana bia yaa naanasebia ne, kaboena nyi bia yaa naanasebia baŋ baa tela e nideli na ka lese be Wurubuaere ɔsom nombia ŋan ɔɔ kasee ne wola. Be yeε mena ne, na beε tɔ be kyaa na be naanaɔ kom baa nawolo nyi mena te Wurubuaere ne gyae. ⁵ Lialo ŋon ɔ kyaa ɔ wose ɔɔ kenj ɔ be dana walaŋ ŋon ɔ ne keε ɔ ɔɔ ya ne, ɔ na mo ɔ loo pou gyakaa Wurubuaere ɔɔ bo. Mena ɔɔ nelim na ka weese pou na ɔ gyakaa ɔ ne fane fa Wurubuaere nyi waa keε ɔ ɔɔ. ⁶ Mɔna lialo ŋon ɔ ne gyae tεεle kei ɔɔ

gyoŋ kedi ne ɔɔ ɔ ɔɔ bo yakaa kenj ɔ be dana nyeedoŋ ya. ⁷ Kolosi nombia kenja fa Kristotena baŋ, na ŋolo be nyiŋ nombiikum daale yako lee ba wose man ya.

⁸ Nyi akpaa ŋolo beε tale keε ɔ loŋtona ɔɔ ya, tuturu na ŋon gbagba ɔ denimantena ɔɔ ya ne, na nawolo baa nyi ɔ te tina ɔ Wurubuaere kelεedi kenj yela. Mena walaŋ ŋonaŋ nombiakumεε keyεε gba kela walaŋ ŋon ɔ beε lεε Kristo di ne ya.

⁹ Lialo ŋon ɔ te dii ta kela kulutooneŋ ɔŋotooro (60) ya na, be na kala e kpu liala dikpii kenj man ya. Kaboena nyi waa yeε alo ŋon ɔ be kyaa baale dokoloŋ gyaŋ, kenj ɔ ta lee ɔ baale ŋonaŋ wole ya. ¹⁰ Waa yeε walaŋ ŋon balan na lese ɔ yeε lee ɔ nombia kpaakpaa keyεε man, na mena kenj ɔ be tale keεle ɔ bia nideli te ɔ ne lεε ŋɔɔ ɔ ɔ ne keε be ɔɔ nideli mɔ ne. Waa yeε walaŋ ŋon ɔ ne lεε Wurubuaere balan te ɔ ne keε be ɔɔ nideli, te ɔ ne yeε deeli fa baŋ ba wose be kyaa wɔ mɔ ne. Waa yeε walaŋ ŋon ɔ ne nyiŋ debaŋ yeε nombia kpaakpaa lee gbεε kamase man.

¹¹ Liala baŋ ba te ŋmεε ta ya ne, na kala wɔ kpu mena liala dikpii kei man ya. Nawolo nyi yale de gyɔ wɔ loo kela ba kelεedi kenj na, baa lee Yesu Kristo wole na be kaa yala bela. ¹² Nyi akpaa be yeε mena na, Wurubuaere waa bu wɔ ɔɔ nawolo nyi ba te yala ntam kenj ɔɔ taŋgbεε kaŋ fa Kristo ne ɔɔ. ¹³ Kenan wole na, beε woleε ba debaŋ yakaa na be ɔɔ na akpaŋalaŋ akpaŋalaŋ. Kei wole na, beε kolosi balan wose man nombia na be dana ba wose beε yeε abɔɔ ŋan tekaboena nyi baa yeε ya ne, te beε kolosi nombia ŋan tekaboena nyi baa kolosi ya ne. ¹⁴ Lee mena ɔɔ mεε gyae nyi liala baŋ be yeε alebiawɔ ne, baa yala na baa lola bia na baa keε ba akpaŋalaŋse ɔɔ nideli. Be yeε mena na, de ɔɔ lala baŋ be gyae baa nyiŋ nombiikum kamase kolosi lee da wose man ya. ¹⁵ Nawolo nyi liala baale taŋ lee Wurubuaere wole gyu be silana ɔɔɔsam.

¹⁶ Nyi akpaa Kristo alo ŋolo dana liala ɔ dekaŋalaŋ man ne, kaboena nyi waa keε be ɔɔ kenj ɔ na mo wɔ lɔ Kristotena baŋ ɔɔ ya. Na Kristotena baŋ ke nyiŋ keε liala baŋ ɔɔ taŋ baŋ baa keε be ɔɔ ya ne ɔɔ.

¹⁷ Kristotena kegyiise baŋ be yeε siamantenawɔ te beε yeε ba tom nideli ne, kaboena nyi baa bu wɔ nideli. Tuturu na kegyiise baŋ beε kyaa ba wose kolosi Wurubuaere nombia ŋan te beε wola balan ŋe man nideli ne. ¹⁸ Nawolo nyi Wurubuaere nombia ŋan ne yako daa nyiaa, "Wonembu ŋon ɔ ne tuku amɔɔ ne, ɔɔ ne bake ɔ ɔɔ ya. Mena mɔ te walaŋ ŋon ɔ ne yeε tom na, kaboena nyi baa tɔ e kom." ¹⁹ Nyi akpaa ŋolo da mo nombiikum daale gyakaa kegyia ŋolo ɔɔ ne, ε na lεε ke do ya. Gyise ε be nyiŋ adanseetena bala yaa batooro pena ε ke lεε ke do. ²⁰ Balan baŋ beε yeε nombiakumεε ne, ε lese si wɔ balan nsana na gyakoloŋ ke nyiŋ gyoo balan akaŋ baŋ mɔ.

²¹ Mεε faree neŋ nideli lee Wurubuaere na Yesu Kristo na ɔ kpilala baŋ ɔ ba lese wɔ ne siaman nyiaa, keε nyi n te di mmaraase kenja ɔɔ kenj nyi n be gyae ŋolo kela ŋolo ya.

²² Na barase na n nyiŋmaa ka mo gyakaa balan ɔɔ bilenbilen nyi n na lese wɔ nyi baa yeε Wurubuaere tom

ya, te na mo n wose do balan nombiakumεε ηan bεε yεε nε man ya. Tela n wose nideli keη nyi n be yεε nombiikum ya.

²³ Lee n ɔɔ kawee na n kεε wee bilenbilen keη ɔɔ nε, na tekaa nyɔɔ lon kaager ya mɔna nyɔɔ solon kyomii kyomii.

²⁴ Balan baale wui nombiakumεε na lee debɔɔ bilen pεna baa di be nombia. Mɔna baale wui nombiakumεε ɔɔ ηa weesεε bo, wɔle wɔle pεte na lee debɔɔ. ²⁵ Mena mɔ te nombia kpaakpaa keyεε bεε weese ya. Njan ηa weesεε koran nε, ηe gyae kaa lee debɔɔ.

Nombia kpaakpaa wolala na nombiakumεε wolala

6 Emεε ban ε doo balan tεε nε, ε mo obuο fa ε gbergyoona lee gbεε kamase man. E yεε mena na ηolo be nyin kolosi nombiikum lee Wurubuarε na de kawola keη wose man ya. ² Nyi akpaa ηolo ɔ gbergyoo yεε Kristo baale e nε, ɔ na kεε nyi keη be popou yεε Kristotenawɔ ɔɔ ɔ be bu e nideli ya. Keη gba te kaboe-na nyi waa mo obuο fa e nideli nawolo nyi ban bee di ba tom ɔɔ nε, be yεε Kristotenawɔ te bεε gyae be nombia mɔ. Mena nombia keηa te kaboe-na nyi nya wola wɔ na n ka do wɔ kakyen na baa di ηe ɔɔ.

³ Walaη kamase ηon ɔ na wola nombia kpoo ηan ηɔɔ ne kyaa na de Gbergyoo Yesu Kristo kawola keη na Wurubuarε ɔsom nombia ya nε, ⁴ na mena walaη ηon-aη yεε walaη ηon ɔ ne gyina ɔ wose adido te ɔ ba gyeη daale mɔ ya. Aηmaaren kum na kale nombia ηan ηɔɔ taη ɔɔ ya nε doo la ɔ kawola keη man. Keηa na moona nombiakumεε ηgba balan kekɔla na aηmaaren kelee na daaworo na ɔmanso na balan katee na nyee-man ditiηtεε na ɔɔηa kekɔla nε kɔη. ⁵ Mena balan kewɔ nyeeya ta yekee, mena ɔɔ te deban kamase na be dana nombia bεε wɔηee na ɔɔηa. Anokoare be doo be man ya. Ban gyeη nyi Wurubuarε ɔsom yεε gbεε keη baa mo nyin kɔba.

⁶ Nyi akpaa kyomii keη n dana te n yela ke da gyoo n sia na, Wurubuarε ɔsom dana ɔɔ nε nideli fa neη. ⁷ Nawolo nyi de ta mo kolo kɔη tεεle kei ɔɔ ya, mena mɔ te ɔɔ gyae dεε mo kolo lee tεεle kei ɔɔ gyu ya. ⁸ Mɔna nyi akpaa de dana weenεε na abɔɔ ηan dεε do na, kaboe-na nyi ηe dεε gyoo de sia. ⁹ Balan ban bεε gyae kɔba bein nε ne yale kekeεsekεε na ɔɔnɔsam kɔta man, te ne yeli bεε yεε abɔɔ nkarankaran na be ta yoo lee Wurubuarε gbεeneη man na ba te wɔlεε kekpaakekpaa. ¹⁰ Nyi walaη de yase ɔ sia do kɔba kegyae ɔɔ bein man na, na mo e gyu dukum man. Baale te sila kɔba kegyae bein kei te be tinaa ba keleeɔdi keη yela, te ba moo ba wose do kayeyεε dinaa man.

Ɔɔɔ kekolosi fa Timoti

¹¹ Mɔna nyanη Wurubuarε walaη ɔɔ yeu lee mena nombia keηa pou man, na n ke sila nombia ηan ηa tenεε Wurubuarε siaman nε na Wurubuarε ɔsom kpaakpaate, na nombia ηan n be lεε di nε na balan kegyae na n ke yεε kakyen seη keηkeη, na n ke bu n wose deban kamase. ¹² Yoo keη n ne yoo nyi keη n be lεε Kristo di ɔɔ nε, seη keηkeη na n ke yoo ke nideli na n ke nyin nyeedonη kekpaak keη. Kei ɔɔ te Wurubuarε lɔɔ yeke baake neη, deban keη n be gyusu n nɔɔ kolosi n keleeɔdi keη nombia balan burum siaman nε. ¹³ Ma seηεε Wurubuarε ηon ɔ ne fa kpene kamase nyeedonη nε, na Yesu Kristo ηon ɔ be di Wurubuarε nombia ηan adansεε kegyia Pɔntiɔse Pilato gyaη nyi ηe yεε anokoare nε siaman mεε yako neη nyiaa, ¹⁴ kεε na n kedi mmaraase keηa ɔɔ. Na kyεεkeε ηa ya, na n ke kεε nyi ηolo mɔ be nyin nombiikum daale yako lee n wose ya, kelii wee keη de Gbergyoo Yesu Kristo waa bese kɔη. ¹⁵ Wurubuarε waagerη kaboe-la nyi dεε lese ɔ yeke. Nawolo nyi ηon waagerη yεna donη pou nyee, na gyoonerη pou Gyoo na gbergyoona pou Gbergyoo. Njon ne gyae la waa yela Yesu Kristo kabese kɔη wee keη ηon gbagba ba see nε man. ¹⁶ Njon waagerη kyaa la kekpaakekpaa te ɔ bεε yem ya, te ɔ kyaa keηmaηee keη walaη bεε tale benaa ke ya nε man. Njon te walaη te naa ta e see ya, te ηolo mɔ be gyae waa tale naa e ya. Njon danaana donη keη be taη ɔɔ ya, te ɔ kaboe-na nyi baa lese ɔ yeke deban kamase. Amen.

¹⁷ Faree balan ban be dana ba wose tεεle kei ɔɔ nε nyi be na gyina ba wose adido ya te be na mo be loo gyakaa abɔɔ ηan be dana nε ɔɔ ya, nawolo nyi ηɔɔ gyae ke kyaa kekpaakekpaa ya. Mɔna kaboe-na nyi baa mo be loo pou gyakaa Wurubuarε ηon ɔ ne fa daa abɔɔ pou te ne yεε daa gyon nε ɔɔ. ¹⁸ Faree wɔ nyi baa yεε deeli, na baa yela be deeli keyεε keη ka bo. Baa yεε wɔ na baa nyin tale mo ba abɔɔ ηan be dana nε ηaale fa balan. ¹⁹ Nyi akpaa be yεε keηa na, bεε yεε bo see ba wose wee daale. Kei man te baa tale mo nyin nyeedonη kekpaak keη.

²⁰ Timoti, kεε kpene keη ɔɔ mo do n nyinmaa man nε ɔɔ nideli. Lese n wose lee afa kumεε keyɔɔ na aηmaaren yakaa yakaa ηan balan ne baake nyi nyansa nombia nε man. ²¹ Nawolo nyi balan baale kpa be dana mena nyansa kei, mena ɔɔ te yeli be ta yoo lee ba keleeɔdi man. Wurubuarε waa mo ɔ bεrεε boele ηon. Amen.

2 Timoti

1 ¹⁻² Tɔne kei lee maŋ Pɔɔl gyaŋ. Mɛɛ ŋmarase ke mee yelee nyaŋ me bu gyaagyi Timoti. Wurubuare kegyaebii man te ɔ lese maŋ nyi maa yɛɛ Yesu Kristo kpilale. ɔ kpila maŋ nyi maa gyu ke yako nyeekeleɛ nombia ŋan ɔ be yako see nyi dee nyiŋ lee daa na Yesu Kristo dokolon keyɛɛ man dɔɔ nɛ fa balan. De kya Wurubuare na de Gbenyoo Yesu Kristo baa mo be bereɛ boele neŋ, na baa wii n waraŋase na baa fa neŋ wosefeereŋ.

Pɔɔl kado Timoti kakyen

³ Debaŋ kamaɛ keŋ mɛɛ fane na, mɛɛ tɔɔse neŋ te mɛɛ fa Wurubuare mɔ karaŋ. Mɛɛ som e lee me konɔɔ kpaakpaa man ŋgba mena keŋ me naanaɔ be yɛɛ nɛ. ⁴ Mɛɛ tɔɔse debaŋ keŋ mɔ tina neŋ yela te n be wii nɛ. Mena dɔɔ me loo gyakaa nyi maa naa neŋ na me wɔe ke fɛɛ maŋ. ⁵ Mɛɛ tɔɔse mena keŋ n ba mo n konɔɔ pou lee Yesu Kristo di ŋgba mena keŋ n naana alo Lɔise na n naa Yunisi be lee di nɛ. Ma gyeŋ mɔ nyi nyaŋ mɔ n sɛɛ n dana mena keleɛdi kenan. ⁶ Mena dɔɔ mɛɛ tɔɔse neŋ nyiaa, kpene keŋ Wurubuare ba mo fa neŋ debaŋ keŋ mɔ me nyiŋmaa gyakaa n dɔɔ nɛ, kɛɛ na n ke kyaŋ ke nideli keŋ kɔɔ lee n nyiŋmaa man ya. ⁷ Nawolo nyi Wurubuare te fa daa felin ŋon gyae ka do daa gyakolon ya. Mɔna felin ŋon gyae ka do daa doŋ te kee yeli, dɛɛ gyae balan te kee yeli dɛɛ tale di da wose dɔɔ nɛ te ɔ faa daa.

⁸ Na yeli desɛŋ ke kyaŋ neŋ lee de Gbenyoo nyeekeleɛ nombia ŋan keyako man ya. Mena mɔ te na yeli desɛŋ ke kyaŋ neŋ nyi ba te kyaŋ maŋ do deni man ya. Mɔna lee Wurubuare doŋ keŋ dɔɔ, nyaŋ mɔ yɛɛ kakyen na n kena diyem nyeekeleɛ nombia ŋan keyako man ŋgba maŋ nɛ. ⁹ Ŋon Wurubuare lee na da nyee, te ɔ baake daa nyi de kaa bese ɔ bia. Na de nombia ŋan dɔɔ yɛɛ nɛ dɔɔ te ɔ baake daa ya, mɔna lee mena keŋ ŋon gbagba be wulaa yako see dɔɔ te ɔ boele daa. Wurubuare tɛɛwɔ ɔ bu Yesu Kristo dɔɔ mo ɔ bereɛ kei boele daa pɛte ɔ yɛɛ kpene kamaɛ ¹⁰ Mɔna nɛnɛɛ ɔ ta lese ɔ bereɛ keŋ wola lee da nyeeleɛre Yesu Kristo kekɔŋ man. Ŋon diina yeŋ dɔɔ te ɔ tɛɛwɔ nyeekeleɛ nombia kpaakpaa ŋan dɔɔ wola daa gbɛɛ keŋ dɛɛ mo nyiŋ nyeedoŋ kekpaɛ keŋ.

¹¹ Wurubuare lese na maŋ nyi maa yɛɛ ɔ kpilale na maa ta kolosi na maa wola ɔ nombia ŋan. ¹² Lee kei dɔɔ te mɛɛ naa diyem ma anenaŋ kei. Mɔna desɛŋ be dana maŋ ya, nawolo nyi ma gyeŋ walaŋ ŋon mɔɔ lee e di. Te mɛɛ lee di nideli mɔ nyi waa tale kɛɛ kpene keŋ mɔ mo do e ɔ nyiŋmaa maŋ nɛ dɔɔ nideli kelii wee

keŋ waa bese kɔŋ nɛ. ¹³ Tela nombia kpaakpaa ŋan n be nyii lee me gyaŋ nɛ nideli, na n ka mo ŋa yɛɛ gbɛɛ keŋ nyaŋ ke sila. Tela keleɛdi na balan kegyae keŋ dɔɔ nyim lee Kristo Yesu dɔɔ nɛ nideli. ¹⁴ Tela kpene keŋ Wurubuare felin ŋon ɔ doo de man ba do n nyiŋmaa man nɛ nideli.

¹⁵ N gyeŋ nyi Kristotena baŋ kɔɔ lee Esia tɛɛle man nɛ pou te bɛɛ maŋ. Be man baale yena Figeluse na Hemogenese.

¹⁶ Mɔna Onesiforuse dɔɔ Wurubuare waa wii ŋon na ɔ dekpaŋalanmantena pou waraŋase, nawolo nyi ɔ ne yeli ma wose ne fɛɛ maŋ te bɛɛ yɛɛ e desɛŋ gba nyi ba te kyaŋ maŋ tɔ deni ya. ¹⁷ Kenan wɔle koraŋ na ɔ ka gyoo Roman donɔɔ man na ɔ yɛɛ kakyen keo maŋ kaboenan ɔ naa maŋ. ¹⁸ De Gbenyoo Wurubuare waa yela de Gbenyoo Yesu ke wii ɔ waraŋase ɔ wee dinaa keŋ waa bese kɔŋ nɛ man. N gyeŋ mena keŋ ɔ be kyɔ maŋ lee gbɛɛneŋ burum man debaŋ keŋ me kyaa Efeso donɔɔ man nɛ.

Di anokoare fa Yesu Kristo

2 Mena dɔɔ me bu Timoti, sola Wurubuare na waa ta Yesu Kristo bereɛ keŋ dɔɔ yela n ka seŋ keŋkeŋ. ² Nombia ŋan mɔ wola neŋ balan burum siaman nɛ, mo ŋa do balan baŋ n ne lee wɔ di nɛ nyiŋmaa man, na baŋ mɔ ke tale mo wola balan wɔleɛ.

³ N nyiŋa n yɛɛ Yesu Kristo yoonɔɔte kpaakpaate e nɛ, yɛɛ kakyen na n kena diyem ŋgba daa nɛ. ⁴ Yoonɔɔte ŋolo be kyaa keŋ nyi akpaa ɔ kyaa ɔ tom man na, ɔ na bese mo ɔ kɔɔ ka do balan yakaa nyibaŋ nombia man ya. Mɔna ɔ ne yɛɛ kpene keŋ gyae ka gyoo ɔ kegyia ŋon sia bo. ⁵ Mena mɔ te akpaa ŋolo ne yeu te ɔ te di keyeu keŋ mmaraase ŋan dɔɔ ya na, ɔ be gyae waa nyiŋ yeke yeu keŋ man ya. ⁶ Wɔɔfarale ŋon ɔ yɛɛ ɔ tom nideli na, ŋon te kaboena nyi waa taŋgbɛɛ di ɔ wɔɔ keŋ man weenɛɛ. ⁷ Gyueŋ nombia ŋan mɛɛ yako neŋ nɛ man, nawolo nyi de Gbenyoo waa yela n ke nyii nombia ŋenan pou man nideli.

⁸ Na wolee Yesu Kristo ŋon ɔ ba lee gyoo Defidi lon-toro man, te Wurubuare be gyuuusu e lee yeŋ man nɛ nombia ya. Kei yena Wurubuare nombii kpaakpaa keŋ me doŋ mee kolosi nɛ. ⁹ Keŋ mɔ dɔɔ te mɛɛ naa diyem, te be kyaŋa maŋ ketɔ deni te ba doo maŋ agbaraagbaraase ŋgba nombiakumɛɛyɛere nɛ. Mɔna Wurubuare nombia ŋan dɔɔ, ŋolo be tale do ŋa agbaraagbaraase ya. ¹⁰ Kei dɔɔ te mɛɛ yɛɛ kakyen seŋ keŋkeŋ me diyem kena man lee balan baŋ Wurubuare be wulaa lese wɔ see nɛ dɔɔ. Na Wurubuare keta Yesu Kristo

dɔɔ lɛɛ ba nyee na banj mɔ kenyin ɔ gyoorobiiri kenj ke kyaa kekpaakekpaa nɛ. ¹¹ Nombia njan bɔɔ yako see ne yɛɛ ampanj. Be yakowɔ nyi,

“Akpaɔ daa na Kristo ta yem na,
daa na e dɛɛ kyaa bela.

¹² Akpaɔ de yɛɛ kakyerj seŋ kenkenj da diyem kena man na,

dee kpu na e di gyoori.

Te akpaɔ de bɛɛ e na,
njon mɔ waa bɛɛ daa.

¹³ Akpaɔ daa bɛɛ lɛɛ di ya na,
njon dɔɔ waa di ɔ nombia dɔɔ
nawolo nyi ɔ bɛɛ yako nombii bese lee ke wɔle ya.”

Tomɔyɛre kpaakpaate njon Wurubuare be lɛɛ e do

¹⁴ Debanj kamase na tɔɔse Kristotena banj nombia kenja na n ke faree wɔ Wurubuare siaman nyiaa, baa tina nombia kewɔŋee yela nawolo nyi nɔɔ tanj tɔɔɔɔ ya.

Mɔna nɛɛ wɔlɛɛ balan banj bee tei wɔ nɛ bo. ¹⁵ Yɛɛ kakyerj na n ke nyinj yele Wurubuare siaman, nɔɔba tomɔyɛre kpaakpaate njon ɔ bee di desɛŋ ɔ tom keyɛɛ man ya nɛ. Kaboena nyi nya tale wola nyeedonj nombia njan nɛ yɛɛ anokoare nombia nɛ man nideli.

¹⁶ Lese n wose lee nombia njan nɛ te yɛɛ Wurubuare kegyaebii ya nɛ afa keyɔɔ man. Nawolo nyi nɛɛ desina bo wɔlɛɛ walan na Wurubuare nsana. ¹⁷ Ba afa njan bɛɛ yɔɔ nɛ, ne yaasee bo nɔɔba kawee kum nɛ. Balanj benanj man baale yɛna Hameneyose na Filetuse. ¹⁸ Mena balanj kɛwɔ ta yoo lee anokoare gbɛɛ kenj man. Bɛɛ wola balan nyi debanj kenj balan baa fonj lee yerj man nɛ tanj ke kɔŋ lanj, mena dɔɔ ba te yeli baale ta lee wɔle ba keɛɛdi man wɔlɛɛ. ¹⁹ Mɔna Wurubuare anokoare kenj seŋɛɛ kenkenj kenj nyi kolo be tale wosi ke ya. Nombia kenja te ba moowɔ tɔ ke kɔɔ. Nombia nɛnanj yɛna nyiaa, “Wurubuare gyerj balan banj be yɛɛ ɔ wui.” “Walan kamase njon ɔ be lɛɛ de Gbenjyoo Yesu di na, kaboenan nyi waa lese ɔ wose lee nombiakumɛɛ keyɛɛ man.”

²⁰ Dekpanjalarj dinaa kamase man na, be dana kuruwaase kpookpoo. Kɔɔba yayam na kɔɔba wolom wui doo, te njan bɔɔ mo tɛɛle na daase yɛɛ nɛ mɔ nɛ doo. Bɛɛ mo njaale do weenɛɛ debanj kamase, te bɛɛ mo njaale bo see daa wee dinaa. ²¹ Mena mɔ te nyanj walan njon n lese n wose lee nombiakumɛɛ keyɛɛ man na, Wurubuare waa mo neŋ yɛɛ kolo kpaakpaɔ. Nawolo nyi nyanj walan njonan wose tanj ayimɛɛ ya. N wose dana tɔɔɔɔ fa n Gbenjyoo te n te desina n wose fa tom kpaakpaɔ kamase keyɛɛ.

²² Mena dɔɔ lese n wose lee lookum kenj ne yele alebia na tewulɛɛ ne wɔlɛɛ nɛ man. Emɛɛ na banj bɛɛ mo konɔɔ kpaakpaate som Wurubuare nɛ ɛ mo ɛ loo gyakaa nombia njan tenɛɛ nɛ dɔɔ, na ɛ ka seŋ nombia njan ɛ be lɛɛ di nɛ dɔɔ nideli na ɛ ke gyae dɔŋa na ɛ ke yɛɛ konɔɔkoloŋ. ²³ Lese n wose lee anjmaarenj njan nɔɔ tanj tɔɔɔɔ ya nɛ man, nawolo nyi n gyerj nyi nɛɛ mo kale bo kɔŋ. ²⁴ Tekaboena nyi de Gbenjyoo tobaale waa mo ɔ wose do kale nombia man korakora ya. Mɔna kaboenan bo nyi waa yɛɛ deeli fa walan kamase, na waa yɛɛ walan njon ɔ gyerj Wurubuare nombia kawola,

te ɔ ne nyinj konɔɔ fa walan kamase. ²⁵ Kaboena nyi waa nyinj konɔɔ na waa kolosi fa balan banj bɛɛ lɛɛ e anjmaarenj nɛ. Na waa gyakaa loo nyi mberem Wurubuare waa yela baa kyɛɛkeɛ be konɔɔse, na baa gyerj anokoare kenj. ²⁶ Kei gyae ke yela be sia ke njan nɛ wɔ, na baa yeu lee wɔɔnsam njon ɔ be di be dɔɔ te ɔ ne yeli bɛɛ yɛɛ ɔ kegyaebii nɛ kɔta man.

Kayeyɛ kenj gyae ke kɔŋ debanj ɔtomante kenj man nɛ

3 Me bu Timoti, tɔɔse nyi tɛɛle kei da benaa kɔ ɔ tɔ nɛ kayeyɛɛ gyae kekɔŋ. ² Nawolo nyi balan baa gyae banj baagenj wui bo na kɔba kegyae, na baa gyina ba wose adido na baa wola ba wose na baa tee balan yakaa yakaa. Baa yɛɛ denjele donj ba lolala dɔɔ te baa yɛɛ boniayɛtena te bɔɔ gyae baa gyerj Wurubuare ya. ³ Balanj kegyae be gyae ke doo be man ya, te bɔɔ gyae baa mo nombia kyɛɛ ya. Baa tao balan kelabere te bɔɔ gyae baa tale di ba wose dɔɔ ya. Baa yɛɛ akpanjanjanj te bɔɔ gyae baa gyae kolo kpaakpaɔ mɔ ya. ⁴ Baa lese dɔŋa fa na baa barase yɛɛ abɔɔ. Baa gyina ba wose adido beŋ na baa gyae tɛɛle kei dɔɔ gyonj ke-di kela Wurubuare. ⁵ Baa gyae Wurubuare ɔsom kenj nombia na be sia, mɔna be konɔɔse man na bɔɔ ne lɛɛ Wurubuare donj kenj di ya. Mena dɔɔ lese n wose lee mena balan benanj man.

⁶ Mena balan benanj baale dɔŋɛɛ la na akpanjalarj akpanjalarj bɛɛ beo ala banj bɔɔ ne tale kyanj ba wose ya te nombiakumɛɛ be wulu wɔ, te lookum dɔɔ bee sila gbɛɛ kum kamase nɛ. ⁷ Debanj kamase na mena balan kɛwɔ ne kasee nombia, mɔna bɔɔ gyae baa gyerj anokoare kenj ya. ⁸ Mena kenj Gyanese na Gyamberese ba seŋ tia Mosesi nɛ, mena ke yaa balan kɛwɔ mɔ na sem tia anokoare nombia njan. Be yɛɛ balan banj ba nyeyea man nombia be wɔlɛɛ te bɔɔ dana dasɛŋɛ keɛɛdi kenj man ya. ⁹ Mɔna bɔɔ gyae baa lii lem ya te be diyinj nombia njan gyae ka lee debɔɔ, na walan kamase kenja nɔɔba mena kenj be yɛɛ Gyanese na Gyamberese nɛ.

¹⁰ Mɔna nyanj dɔɔ n gyerj me kawola na me dinɔɔ na nombia njan dɔɔ ma seŋɛɛ nɛ, na ma keɛɛdi na me konɔɔ kenyin na me balan kegyae na me kakyerj kenj me dana, ¹¹ na mena kenj bɔɔ naase manj diyem, na diyem kenj mɔ na Antioke na Ikonium na Listra donɔɔse man, na mena kenj mɔ yɛɛ kakyerj seŋ kenkenj diyem kenj bɔɔ naase manj nɛ man. Mɔna de Gbenjyoo lese manj lee nombia kenja pou man. ¹² Ampanj yaa mɛɛ yako neŋ n ke nyii nyiaa, walan kamase njon ɔ ne gyae nyi waa yɛɛ Wurubuare kegyaebii lee de Gbenjyoo Yesu Kristo yele man nɛ, balan baa naase e diyem. ¹³ Te balan kumɛɛ na banj bɛɛ beo balan nɛ, baa bese yɛɛ nombiakumɛɛ kpu. Baa beo balan na balan mɔ ka beo wɔ.

¹⁴ Mɔna nyanj dɔɔ kyanj kpene kenj n be kasee te n be lɛɛdi nɛ man nideli, nawolo nyi n gyerj balan banj gyanj n be kasee mena nombia njan lee. ¹⁵ Nawolo nyi leenanj n biatɛɛ te n wulaa kasee Wurubuare nombia anjmarasenj see njan gyae ke yela n ka gyerj nyansa na n ke nyinj nyeedonj lee Yesu Kristo keɛɛdi man nɛ.

¹⁶ Wurubuare nombia anjmarasenj see njan pou lee Wu-

rubuare gyan, te nje dei fa nombia kawola na nombia kalese si walaŋ, na nombia kedesina na mena keŋ n ka wola walaŋ kolo lee Wurubuarē kegyaebii man. ¹⁷ Kei gyae ke yela Wurubuarē walaŋ njon ke desina ɔ wose nideli, na waa tale yee tom kpaakpaate kamase keŋ Wurubuarē ne gyae nyi waa yee ne.

Kolosi Wurubuarē nombia debarŋ kamase

4 Timoti, ɔɔse nyi de Gbenjyoo Yesu Kristo waa bese keŋ ɔ gyoorobiiri man na ɔ kaa di balan ban be kyaa na be sia, na ban ɔɔ yekee ne pou nombia. Mena ɔɔ mee faree neŋ nideli lee Wurubuarē na de Gbenjyoo Yesu Kristo siaman nyiaa, ² kolosi Wurubuarē nombia njan fa balan. Yee kakyen kolosi nja debarŋ kamase. Kolosi fa ɔ na n ka wola ɔ gbɛe keŋ kaboena nyi baa mo, na n ka lese nombiakumee njan balan ne yee ne si ɔ, na n ka do ɔ kakyen na n ke nyiŋ konɔɔ fa ɔ lee n kawola keŋ man. ³ Nawolo nyi debarŋ daale gyae kekɔŋ keŋ balan baa bɛe nyi ɔɔ tei nombia kpaakpaa njan ya. Te lee mena keŋ ba deŋela man na toree ɔ ɔɔ ne, baa ta yilaa akereɛ wolala na be kaa kolosi nombia njan ban gbagba ne gyae nyi baa nyii ne fa ɔ. ⁴ Baa bɛe anokoare keŋ kenyii, na baa tei nɔla nombia. ⁵ Mɔna nyarŋ Timoti ɔɔ, yela n sia ke doo tɛele man na n ke yee kakyen ser keŋkeŋ diyem kamase man. Yee tom keŋ Wurubuarē nombia kolosire ne yee ne, na n ke yee Wurubuarē ɔsom tom keŋ nideli kelii ɔɔ.

⁶ Nawolo nyi man ɔɔɔ ɔɔ, ma debarŋ te lii nyi baa kyɛkee me fatabo leki nɔba mena keŋ bee deesi te bɛe toosi soloŋ woli ne. Ma debarŋ te lii nyi maa lee tɛele kei ɔɔ. ⁷ Ma te yoo yoo kpaakpaa keŋ tarŋ, te ma te yeu keyeu keŋ ɔ kelii ɔɔ. Ma te kyan ma kelɛdi keŋ man ɔ kelii ɔɔ. ⁸ Mena ɔɔ de Gbenjyoo Yesu Kristo njon ɔ ne di nombia na nje gbɛe ne, te desina gyooro kotɔɔ keŋ nawolo nyi me gbɛener tenɛɛ ne see na waa mo ɔ man kom. Na maagerŋ te waa yee mena fa ya, mɔna ban pou bee gyeki ɔ kabese keŋ ne ɔ kpuɛ.

⁹ Timoti, yee kakyen na n kekɔŋ me gyan bilen, ¹⁰ nawolo nyi keŋ tɛele kei ɔɔ abɔɔ kegyae loo doo Demase man ɔɔ ne, ɔ te tina man yela lan Tesalonika donɔɔ man. Kiresense te lam Galatia donɔɔ man, te Tituse ɔ te lam Dalemata donɔɔ man. ¹¹ Luka waagerŋ kyaa la me gyan. N ne keŋ na mo Maake kpu na n wose keŋ, nawolo nyi ɔ ne kyɔ man ma Wurubuarē tom keyɛe man. ¹² Me te kpila Tikikuse nyi waa gyu Efeso donɔɔ man. ¹³ Akpaa n ne keŋ na, mo ma kegba wurikyim keŋ ɔ tina yela Kapuse gyan Torase donɔɔ man ne na me tɔna njan kɔna man. Tuturu na mo tɔna njan ɔɔ mo wonambu tɔne yee nja ne kɔna man.

¹⁴ Alekesanda njon ɔ yee luure e ne, te yee man nombiikum daale. De Gbenjyoo waa ɔ e kom lee nombiikum keŋ ɔ be yee man ne ɔɔ. ¹⁵ Mena ɔɔ keɛ n wose man nideli na e, nawolo nyi ɔ bɛe gyae de nombia kpaakpaa njan deɛ yako ne korakora ya.

¹⁶ Me nombia kedi gyanɔbate keŋ man ne walaŋ na walaŋ ta sem me ɔle ya, be popou bɛe man bo. Mee sola Wurubuarē nyi ɔ na mo mena nombia keŋa ɔ ɔ kom ya. ¹⁷ Mɔna de Gbenjyoo Yesu serɔaw me ɔle, te ɔ doo man kakyen te me kolosi ɔ nyeedoŋ nombia njan fa ban pou ba te yee Gyudatenawo ya ne, te be nyi-ɔ te Wurubuarē lese man lee yerŋ man. ¹⁸ Mena ɔɔ de Gbenjyoo waa lese man lee dukum kamase man, na waa mo man gyu ɔ gyoori keŋ man adido wosefɛereŋ man. Njon te kaboena nyi baa lese ɔ yele kekpaakekpa. Amen.

¹⁹ Mee do Pisisila na Akuila na Onesiforse na ɔ dekanalanmantena pou ɔɔ. ²⁰ Erasituse kyaa Korinto donɔɔ man, te me te tina Tirofimuse njon ɔ na wee ne yela Miletuse donɔɔ man.

²¹ Yee kakyen na n kekɔŋ pena waare debarŋ keŋ kelii. Ubuluse na Pudense na Linuse na Klɔɔdia na de tebia Kristotena ban pou na do neŋ ɔɔ.

²² De Gbenjyoo Yesu Kristo waa kpu na neŋ, na Wurubuarē ka mo ɔ bɛere keŋ boele njon.

Tituse

1 Tɔne kei lee maŋ Wurubuaɛ tobaale Pɔɔl ŋon me yɛɛ Yesu Kristo kpilale e nɛ gyaŋ. Wurubuaɛ lese-na maŋ nyi me kaa kyc balan baŋ ŋon Wurubuaɛ gbagba ba lese wɔ see fa ɔ wose nɛ, na baa seŋ ba keleɛdi man keŋkeŋ na maa wola wɔ Wurubuaɛ nombia ŋan ŋe doo na ŋe gbɛɛ nɛ, na baa gyeŋ ŋa kpu nideli. Nombia keŋa kagyɛŋ ne gyae la ke tale yela balan ke yɛɛ Wurubuaɛ kegyaebii. ² Kei gyae ke yela baa nyiŋ nyeedoŋ kekpaɛ keŋ dɔɔ de loo gyakaa nɛ. Wurubuaɛ ŋon ɔ bee di dekara ya nɛ, wulaa yakowɔ see leenaŋ kewalaŋ keŋ nyi dee nyiŋ mena nyeedoŋ kekpaɛ kei pɛte ɔ yɛɛ kpene kamase. ³ Mena dɔɔ debaŋ kpaakpaate keŋ ŋon Wurubuaɛ gbagba ba see kelii nɛ, ɔ lese mena nombia keŋa debɔɔ. Da nyeeleɛre Wurubuaɛ ŋon ɔ ne fa balan pou nyeedoŋ nɛ, ŋon yako na mena nombia keŋa fa maŋ Pɔɔl nyi me kaa yako fa balan pou. ⁴ Mɛɛ ŋmarase tɔne kei mee yelee nyar Tituse ŋon mɔɔ mo neŋ ŋgba me bu gbagba nɛ. Nawolo nyi Kristo te daa na neŋ pou lɛwɔ di. De kya Wurubuaɛ na da nyeeleɛre Yesu Kristo baa mo be bɛɛɛ boele neŋ na baa fa neŋ wosefɛɛreŋ.

Tituse keyɛɛ tom Kreti tɛɛle man

⁵ Kpene keŋ dɔɔ te mɔɔ tina neŋ yela Kreti tɛɛle man yɛna nyi, mɛɛ gyae na n kenyiŋ desina abɔɔ ŋan be kaa na kedesina nɛ nideli, na n ka lese kegyiise fa donɔɔ kamase ŋgba mena keŋ mɔɔ wola neŋ nɛ. ⁶ Kaboena nyi Kristotena kegyia waa yɛɛ walaŋ ŋon ɔ wose man be dana nombiikum kamase ya. ɔ wɛɛle dɛɛ yɛɛ dokoloŋ. Kaboena nyi ɔ bia mɔ baa yɛɛ balan baŋ bɛɛ lɛɛ Yesu di te bee bu balan, te ba wose man be dana nombiikum daale keŋ balan baa naa kolosi ya. ⁷ Lee mena keŋ kegyia seŋɛ la Wurubuaɛ tom keŋ siaman dɔɔ nɛ, tekaboena nyi baa nyiŋ nombiikum kamase lee ɔ wose man ya. ɔ na yɛɛ walaŋ ŋon ɔ na wola ɔ wose yaa ɔ na gyeŋ baŋ bilenbilen ya. ɔ na yɛɛ solonŋyɔɔre yaa walaŋ ŋon ɔ ne gyae kale yaa walaŋ ŋon ɔ sia ne yɛɛ kɔba dɔɔ beŋ ya. ⁸ Mɔna kaboena nyi waa yɛɛ walaŋ ŋon ɔ ne lɛɛ ŋɔɔla, te ɔ ne gyae nombia kpaakpaɛ keyɛɛ. Kaboena nyi waa yɛɛ walaŋ ŋon ɔ gyeŋ ɔ wose katela, te ɔ nombia ayɛɛsa mɔ doo na ke gbɛɛ. Kaboena nyi waa yɛɛ walaŋ ŋon ayimeɛ be doo ɔ man ya te ɔ ne tale di ɔ wose dɔɔ. ⁹ Kaboena nyi waa kyaŋ Wurubuaɛ nombia ŋan ŋe doo na ŋe gbɛɛ ŋgba mena keŋ bɔɔ wolo nɛ man nideli. Kaboena nyi waa kyaŋ ŋa nideli na waa nyiŋ tale mo nyeedoŋ nombia ŋan wola balan na ke gbɛɛ, na waa lese nombiakumɛɛ wolala baŋ nombiakumɛɛ si wɔ.

¹⁰ Nawolo nyi balan burum ta koro seŋ tia Wurubuaɛ nombia ŋan, te be dana be nombia ŋan ŋɔɔ taŋ tɔɔɔ ya nɛ bɛɛ beo balan. Tutura na Kristotena baŋ be yɛɛ Gyudatenawɔ te be sɛɛ be dana baala wose kekara mmaraa keŋ man nɛ, ne yɛɛ na mena nombia keŋa. ¹¹ Kaboena nyi yaa tɔ wɔ mena nombia ŋenaŋ kawola, nawolo nyi be sɛɛ be dana nombia ŋan tekaboena nyi baa wola ya nɛ man. Kei te yeli akpaŋalaŋ akpaŋalaŋ man balan burum ta yoo gbɛɛ lee kawola kpaakpaate keŋ man. Ke yɛɛ desɛŋ nombii ke, nawolo nyi kɔba kegyae dɔɔ te bɛɛ yɛɛ keŋa pou nɛ. ¹² Baŋ Kretitena benaŋ gbagba be kegyia ŋolo yako ba wose man nombia nyiaa, “Kretitena yɛɛ akɛɛɛtenawɔ. Be dana akpanyaŋnyaŋ ŋgba wonembu kum nɛ, te be yɛɛ kebɔŋaletena na diirawɔ.” ¹³ Mena nombii keŋ ɔ be yako nɛ yɛɛ ampaŋ, mena dɔɔ faree Kristotena baŋ be kyaa Kreti tɛɛle dɔɔ nɛ nideli nyi baa kyaŋ ba Kristo keleɛdi keŋ man nideli. ¹⁴ Na baa tina Gyudatena benɛŋ nombia ŋan ŋa te yɛɛ ampaŋ ya, na balan baŋ bɔɔ ne lɛɛ anokoare keŋ di ya nɛ mmaraase dɔɔ kedi yela.

¹⁵ Balan baŋ ayimeɛ be doo be man ya nɛ, kpene kamase dei fa wɔ. Mɔna balan baŋ ayimeɛ doo be man te bɔɔ ne lɛɛ Kristo nombia ŋan di ya nɛ dɔɔ, kolo be kyaa keŋ ke dei fa wɔ ya. Nawolo nyi nombiakumɛɛ te di ba agyeŋ na be konɔɔ man nombia pou dɔɔ, te nombiakumɛɛ keyɛɛ mɔ be dana wɔ desɛŋ ya. ¹⁶ Bɛɛ gyc be konɔɔ yako nyi ba gyeŋ Wurubuaɛ, mɔna be nombia ayɛɛsa bɛɛ wolo nyi ba gyeŋ Wurubuaɛ ya. Be yɛɛ balan kumɛɛwɔ Wurubuaɛ siaman te bɔɔ ne bu e ya. Ba tekaboena nombii kpaakpaɛ mɔ keyɛɛ ya.

Nombia ŋan kaboena nyi nya wola Kristotena

2 Nyar dɔɔ wola wɔ anokoare nombia ŋan ne kyaa na Wurubuaɛ nombia ŋan nɛ. ² Wola baala kegyiise baŋ nyi baa yela be sia kedoo tɛɛle man. Baa yɛɛ balan baŋ obuɔ doo ba wose man, na baa gyeŋ ba wose katela. Wola wɔ na baa lɛɛ anokoare nombia ŋan di, na baa gyae balan lee be konɔɔse man na baa nyiŋ konɔɔ seŋ ba keleɛdi keŋ man nideli.

³ Mena mɔ te wola ala kegyiise baŋ nyi baa kyaa ŋgba balan baŋ bee yee Wurubuaɛ nɛ. Be na yɛɛ balan baŋ bee kolosi balan wose man nombia ya, te be na yɛɛ solonŋyɔɔra ya. Mɔna kaboena bo nyi baa wola nombia kpaakpaɛ. ⁴ Nyi akpaɛ be yɛɛ mena na, baa tale wola alebia mɔ na baa gyae be baala na be bia nombia, ⁵ na baa gyeŋ ba wose katela keŋ bɔɔ wɔlɛɛ ba wose ya. Na baa yɛɛ ala yalala kpaakpaɛ nyibaŋ baŋ

bɛɛ yɛɛ deeli, te bɛɛ yɔkɔse ba wose fa be baala. Dekɔŋ mena na, ŋolo be gyae waa nyiŋ nombiikum daale kolosi lee Wurubuarɛ nombia ŋan wose man ya.

⁶ Mena ke te do tewulɛɛ mɔ kakyen na baa tale di ba wose dɔɔ. ⁷ Kaboena nyi nya yɛɛ nombia kpaakpaa abɔɔ pou man na balan kɛna na baa kasee nen. N nombia kawola man na yela balan kɛna nya anokoare na n sibiiyam. ⁸ Kolosi nombia ŋan ŋe doo na ŋe gbɛɛ nɛ, na balan ban bɛɛ koro sen tɛna nen nɛ be nyiŋ nombiikum daale yako lee n wose man ya. Na desɛŋ ke nyiŋ kyan wɔ nawolo nyi bɔɔ gyae baa nyiŋ nombiikum daale kolosi lee da wose man ya.

⁹ Wola tewulɛɛ na alebia nyi baa yɔkɔse ba wose fa be gbɛŋgyoona lee kpene kamase man, na baa yɛɛ kpene ken gyae ka gyoo be gbɛŋgyoona ban sia. Be na kolosi na be gbɛŋgyoona ban kyɛkyɛɛ ya. ¹⁰ Be na ŋmɛele be gbɛŋgyoona ban kolo ya. Mɔna baa yɛɛ kpene ken gyae ke yela be gbɛŋgyoona ban ke lɛɛ wɔ di nideli. Na be nombia ayɛɛsa pou ke yela da nyeeleere Wurubuarɛ nombia ŋan bɛɛ wolo nɛ kegɔɔ balan loo.

¹¹ Nawolo nyi Wurubuarɛ ta lese ɔ berɛɛ ken gyae ke yela balan ke nyiŋ nyeedon nɛ wola balan pou. ¹² Wurubuarɛ berɛɛ ken na wola daa mena ken dee tina tɛɛle kei dɔɔ nombia, na gbɛnenɛŋ ŋan ŋa te yɛɛ Wurubuarɛ gbɛnenɛŋ ya nɛ kesila yela. Na dɛɛ tale di da wose dɔɔ na de gbɛnenɛŋ mɔ ka teneɛ Wurubuarɛ siaman, na dɛɛ kyaa tɛɛle kei dɔɔ Wurubuarɛ kegɔɔabii man. ¹³ E yela dɛɛ yɛɛ mena deban ken de kyaa dɛɛ daa Wurubuarɛ na da nyeeleere Yesu Kristo kabese kɔŋ ɔ gyoorobiiri man ken dɔɔ de loo gyakaa nɛ.

¹⁴ Yesu moonɔ ɔ wose fa nyi baa ko na waa mo tɔ da nyeeɛman kom lɛɛ daa lee de nombiakumɛɛ pou man. Na dɛɛ bese balan ban de yɛɛ ŋon waagenɛ wui, na waa desina daa na dɛɛ tale yɛɛ abɔɔ kpaakpaa.

¹⁵ Mo n don pou wola wɔ mena abɔɔ ken. Do ban bɛɛ yɔkɔse nɛ kakyen, na n ka lese ban mɔ bɛɛ yɛɛ nombiakumɛɛ nɛ nombiakumɛɛ si wɔ. Na yela be man ŋolo ke kɛɛ nen nyi n yɛɛ bu e ya.

Mena ken kabona nyi Kristotena baa kyaa

3 Tɔɔse Kristotena ban nyi baa yɔkɔse ba wose fa gyoonen na tɛɛle kei dɔɔ kegɔɔise, na baa di kegɔɔise ban mmaraase dɔɔ, na baa doo ba wose dɔɔ na abɔɔ kpaakpaa nyiŋan keyɛɛ deban kamase. ² Kolosi fa wɔ nyi be na mo nombiikum gyakaa ŋolo dɔɔ ya mɔna baa yela ban na balan nsana ke yɛɛ gyon. Be na ŋmanyen balan ya te deban kamase mɔ na kabona nyi baa yɔkɔse ba wose fa walan kamase.

³ Nawolo nyi nafɔ gyanɔba ken na daa mɔ yɛɛ ayiŋtenawɔ te de yɛɛ denjele don te da yoo gbɛɛ. Da abɔɔ ŋan dɛɛ gyae, na tɛɛle kei dɔɔ abɔɔ kegɔɔe dii da nyeeɛya. Da kekyaabii man na, de dana agyuen kumɛɛ na sibii.

Balan kɔla daa te daa mɔ kɔla wɔ. ⁴ Mɔna deban ken da nyeeleere Wurubuarɛ ba lese ɔ deeli na ɔ balan kegɔɔe ken debɔɔ nɛ, ⁵ ɔ lɛɛ da nyee. Kei te yɛɛ nyi daa gbagba tom kpaakpaa ken dɔɔ yɛɛ nɛ dɔɔ te ɔ lɛɛ da nyee ya, mɔna ɔ wii de waranase bo te ɔ tɛɛwɔ Wurubuarɛ felin ŋon dɔɔ saase de nombiakumɛɛ pou leki, te ɔ yela de dinɔɔ kyɛkeewɔ ŋgba ba bese yaa lola daa wɔle nɛ.

⁶ Wurubuarɛ tɛɛwɔ da nyeeleere Yesu Kristo dɔɔ yela ɔ felin ŋon ka kyaawɔ de man nideli. ⁷ Wurubuarɛ yɛɛwɔ mena na ke yela waa lɛɛ daa do, na dee nyiŋ nyeedon kekpaakekpaa ken de loo gyakaa ke dɔɔ nɛ, lee ɔ berɛɛ ken dɔɔ. ⁸ Mena nombia ken yɛɛ ampan te mɛɛ gyae nyi n ke yase n sia wola ŋe man nideli. Kei gyae ke yela ban bɔɔ lɛɛ Wurubuarɛ di nɛ ke kyan ba wose yɛɛ abɔɔ kpaakpaa. Nawolo nyi mena nombia ken yɛɛ nombia kpaakpaa ŋa, te ŋe dana kɔɔɔ fa walan kamase.

⁹ E tina diyin na anmaarenɛ nombia yela. E tina e lolo kegɔɔaare dɔɔ anmaarenɛ kelɛɛ yela. E lese e wose lee kale na anmaarenɛ lee Gyudatena mmaraase ŋan wose man. Nawolo nyi mena nombia ken pou yɛɛ yakaa te ŋɔɔ tan kɔɔɔ daale ya. ¹⁰ Walan ŋon ɔ doo e man te ɔ na koro sen tɛna Wurubuarɛ nombia ŋan te ɔ na mo anmaarenɛ do balan man na, kolosi na e dokolon yaa bola. Akpaa ɔ te nyii nen ya na, lese n wose lee ɔ man.

¹¹ Gyen nyi mena walan kei dinɔɔ yɛɛ nombiakumɛɛyɛɛ e te ɔ bɛɛ gyae anokoare ya. Nɔn gbagba nombia ayɛɛsa nɛ buu na e fɔɔ.

Nɔɔkado ɔtomante

¹² Maa kpila Atemase yaa Tikikuse n gyan. ɔ kɔŋ na yɛɛ kakyen na n kaa gyanee na man Nikopolise donɔɔ man. Nawolo nyi ma te yɛɛ ma agyuen nyi maa kyaa botɔɔ waare tɛɛ. ¹³ Yɛɛ kakyen na n ke kyɔ Senase ŋon ɔ yɛɛ mmaraa wolale e nɛ na Apolo be gbɛɛ keta man, na n ke kɛɛ nyi baa nyiŋ kpene kamase ken bɛɛ gyae.

¹⁴ Kabona nyi daa Kristotena dɛɛ mo da deban yɛɛ kolo kpaakpaa, na dɛɛ tale nyiŋ kolo kyɔ balan na baa lee ba diyem man. Tekabona nyi dɛɛ kyaa kehuhoori man ya.

¹⁵ Balan ban pou be kyaa me gyan kebo nɛ na do nen kɔɔ. Yako de gyoonɔ ban bɔɔ lɛɛ Kristo di te bɛɛ gyae daa nɛ nyi dɛɛ do wɔ kɔɔ. Wurubuarɛ waa mo ɔ berɛɛ boele e pou.

Filemɔn

1 Tɔne kei lee maŋ Pɔɔl ŋon me silana Yesu Kristo dɔɔ te bɔɔ kyaŋ maŋ tɔ deni ne, na de gyoo Kristo-baale Timoti gyaŋ. Dɛɛ ŋmarase ke dee yelee nyaŋ de gyoo gyaagyɪ Filemɔn ŋon daa na neŋ ne yɛɛ tom dokolonɛ, ² na Kristotena baŋ bɛɛ kyaa gyaŋee n dekpɔŋalaŋ man ne, na de gyoo Kristo alo Afia, na de gyoo Akipuse ŋon daa na e yɛɛ yoonɔɔtenawɔ Wurubuare nombia ŋan keyako man ne.

³ De kya Wurubuare na de Gbenɔgyoo Yesu Kristo baa mo be berɛɛ boele ŋon na baa fa ŋon wosefɛɛrenɛ.

⁴ Me dɔɔ Filemɔn debaŋ kamase keŋ mɛɛ tɔɔse neŋ ma kefane man na, mɛɛ fa me Wurubuare karaŋ lee n dɔɔ, ⁵ nawolo nyi me nyii mena keŋ n ne gyaɛ Wurubuare balan baŋ tɔ be baake wɔ te tɔ be desina wɔ see fa tɔ wose ne, na mena keŋ n be lɛɛ de Gbenɔgyoo Yesu di ne. ⁶ Mɛɛ fane nyi Wurubuare waa kyɔ neŋ na n ke nyiŋ tale kolosi Kristo nombia ŋan n be lɛɛ di ne nideli, na ke yela n ka gyeŋ abɔɔ kpaakpaa ŋan pou Wurubuare be fa daa lee keŋ daa na Yesu yɛɛ dokolonɛ dɔɔ ne. ⁷ Me dɔɔ, n balan kegyaɛ keŋ na do maŋ kakyen te keɛ yɛɛ maŋ gyon nideli, nawolo nyi keɛ do Wurubuare balan baŋ tɔ be baake wɔ te tɔ be desina wɔ see fa tɔ wose ne kakyen nideli.

Pɔɔl doo Filemɔn teree fa Onesimuse

⁸ Kristo dɔɔ nafa me dana gbɛɛ nyi maa ŋere neŋ nyi nya yɛɛ kpene keŋ kaboena nyi nya yɛɛ ne. ⁹ Mɔna lee kegyaɛ dɔɔ mɔna na ŋere neŋ ya, mɛɛ waase neŋ bo. Maŋ Pɔɔl ŋon ma seŋɛɛ Yesu nawɔɔ man te nenɛɛ me seɛ me doo deni man lee ŋon dɔɔ ne ne waase na neŋ ne. ¹⁰ Me bu Onesimuse nombia yaa mɛɛ sola neŋ ne. Kristo dɔɔ tɔ ta bese me bu nawolo nyi me dɔɔ te tɔ tɛɛwɔ lɛɛ Kristo di debaŋ keŋ bɔɔ kyaŋ maŋ tɔ deni ne. ¹¹ Gyangba keŋ na nafa tɔ be dana tɔɔɔ daale fa neŋ ya, mɔna nenɛɛ dɔɔ tɔ dana tɔɔɔ fa daa na neŋ pou.

¹² Nenɛɛ mɛɛ besena e baa nyi waa bese kɔŋ n gyaŋ. Tɔ yɛɛ walaŋ ŋon tɔ nombia doo me konɔɔ man nideli.

¹³ Nafa me gyaewɔ nyi waa kyaa n nawɔɔ man me gyaŋ

kebo, na waa kyɔ maŋ debaŋ keŋ me doo deni man lee nyeedonɛ nombia ŋan keyako dɔɔ ne. ¹⁴ Mɔna mɔna ne gyaɛ nyi maa ŋere neŋ nyi nya kyɔ maŋ ya, mɛɛ gyaɛ bo nyi nya kyɔ maŋ lee nyaŋ gbagba n konɔɔ man.

Mena dɔɔ nyi n te seɛ ya na mɔna gyaɛ maa yɛɛ kolo ya. ¹⁵ Mberem na Onesimuse wɔŋa tɔ wose bo lee n gyaŋ debaŋ kyomii na ke yela waa nyiŋ kaa bese n wui kekpaakekpaa. ¹⁶ Nenɛɛ dɔɔ tɔ ta tekaa tɔ yɛɛ n gbenɔ e kaagenɛ ya, tɔ kela gbenɔ. Tɔ yɛɛ de naabu gyaagyɪ e. Mɛɛ gyaɛ tɔ nombia nideli te ma gyeŋ nyi nyaŋ ne gyaɛ tɔ nombia nideli gba kela maŋ. Nawolo nyi tɔ yɛɛ n gbenɔ e te tɔ besewɔ tɔ yɛɛ n naabu e de Gbenɔgyoo Yesu dɔɔ.

¹⁷ Mena dɔɔ nyi akpaa n gyeŋ nyi me yɛɛ n dɔɔ e na, lɛɛ e do ŋgba mena keŋ nyaŋ ke lɛɛ maŋ do ne. ¹⁸ Nyi akpaa tɔ te yɛɛ neŋ nombiikum daale, yaa tɔ dana neŋ kolo kom na mo ke nyi maŋ danaana neŋ kom ne.

¹⁹ Maŋ Pɔɔl gbagba moona me nyiŋmaa mɛɛ ŋmarase mena nombii kei ne. Maa tɔ neŋ kom keŋ tɔ dana neŋ ne, mɔna na wolee nyi nyaŋ gbagba koranɛ dana maŋ kom ya. Nawolo nyi maŋ ye le la te n nyiŋa nyeedonɛ wɔle Kristo man. Kei na wolo baa nyi n dibiliŋ koranɛ yɛɛ me wui. ²⁰ Mena dɔɔ me dɔɔ kpaakpaa yɛɛ nombii kei fa maŋ lee de Gbenɔgyoo Wurubuare ye le man. Kristo dɔɔ yɛɛ ke fa maŋ, na n ke yela me wɔle ke fɛɛ maŋ. ²¹ Mɛɛ lɛɛdi nyi me tɔne kei gyaɛ ke yela n ke yɛɛ kpene keŋ mɔna yako neŋ ne, te ma gyeŋ nyi nyaŋ ke yɛɛ gba kela mena.

²² Mɛɛ ŋmarase neŋ tɔne kei ne, mɛɛ gyaɛ nyi n ke desina dekyae see maŋ nawolo nyi ma gyeŋ nyi Wurubuare waa nyii e kefane keŋ pou, na waa besena maŋ kɔŋ e gyaŋ.

²³ Epafirase ŋon lee Kristo Yesu dɔɔ te bɔɔ kyaŋ daa na e tɔ deni ne, na do neŋ kɔɔ. ²⁴ Mena ke te Maake na Arisitakuse na Demase na Luka baŋ daa na wɔ ne yɛɛ tom dokolonɛ ne mɔ na do neŋ kɔɔ.

²⁵ De Gbenɔgyoo Yesu Kristo waa mo tɔ berɛɛ boele e popou na waa seŋ e wɔle.

Hiburutena

Wurubuare keta ɔ bu ɔɔ kolosi fa balan

1 Gyaŋgba gyaŋgba keŋ na, Wurubuare tɛɛwɔ wa akpenkpenɔyɔɔɔɔ ɔɔ kolosi agbaatee agbaatee fa de naanaɔ lee gbɛneŋ kprookpoo man. ² Mɔna de-
 ban kei man keŋ tɛɛle kei ne gyu ɔ ɔto nɛ, ɔ tɛ ɔ bu
 Yesu ɔɔ kolosi fa daa. ɔ bu ŋonaŋ ɔɔ te ɔ tɛwɔ yɛɛ
 tɛɛle kei pou. Ŋon te Wurubuare lesewɔ see nyi tɛɛle
 kei ɔɔ abɔɔ pou dee doo ɔ tɛɛ. ³ ɔ bu ŋonaŋ ɔɔ te
 ŋon Wurubuare tɛwɔ lese ɔ gyoorobiiri wola, te ɔ bu
 ŋonaŋ mɔ lesena Wurubuare dinɔɔ gbagba keŋ wola. ɔ
 bu kei naɔwɔya ŋan ŋe dana doŋ nɛ, te ɔ moowɔ ɔ
 dana tɛɛle kei pou. ɔ ka yeŋ lɛɛ denibalan lee ba
 dukum man wɔle na, te ɔ gyuuwɔ ke kyaa adido ɔ kya
 Wurubuare dekpatapere ŋon dunoluŋ ɔɔ. ⁴ Lee
 mena ɔɔ Wurubuare bu kei kela Wurubuare kpilala
 pou, te yeŋ keŋ mɔ Wurubuare be fa e nɛ kela Wu-
 rubuare kpilala ban wui. ⁵ Nawolo nyi Wurubuare nom-
 bia aŋmaraseŋ see man nɛ, Wurubuare te yako ta ɔ
 kpilala ban man ŋolo see nyi,
 “N yɛɛ me bu e,
 te gyey man yena n kya ya.”
 Mena mɔ te ɔ te yako ta be man ŋolo see nyi,
 “Me ta bese n kya,
 te nyan mɔ n ta bese me bu ya.”
⁶ Mɔna deban keŋ Wurubuare ne gyae waa kpila ɔ bu
 kegyia nyi waa kɔŋ tɛɛle kei ɔɔ nɛ ɔ yakowɔ nyiaa,
 “Kaboena nyi Wurubuare kpilala pou baa som e.”
⁷ Te nne te Wurubuare kolosiwɔ lee ɔ kpilala ban wose
 man. ɔ yakowɔ nyiaa,
 “Maa yela me kpilala ke yɛɛ ŋgba felin nɛ,
 na maa yela me tewulɛɛ ke yɛɛ ŋgba boalan nɛ.”
⁸ Mɔna Wurubuare yakowɔ lee ɔ bu ŋon wose man nyi-
 aa,
 “Wurubuare, n ke di gyoori kekpaakekpaa,
 te nyan ke di ke ke gbɛɛ ɔɔ.
⁹ N ne gyae nombia ŋan ŋe doo na ŋe gbɛɛ,
 te n ne kɔla nombiakumɛɛ.
 Mena ɔɔ man n Wurubuare ŋon
 ta lese neŋ yeŋ kela n tebia pou,
 te me yela n dii gyon mɔ kela wɔ.”
¹⁰ Wurubuare besewɔ yako nyiaa,
 “De Gbenɔgyoo,
 lee kewalan keŋ na nyan see na tɛɛle kei mokɔɔ,
 te nyan yɛɛna abɔɔ ŋan pou ŋe kyaa adido nɛ.
¹¹ Adido na ateta pou gyae kaa ŋaalaa,
 mɔna nyan ɔɔ nyan ke kyaa kekpaakekpaa.
 Ŋe popou gyae kaa lɔkree ŋgba kanyan nɛ.

¹² Nyany ke ɔ adido na ateta ŋgba kanyan ne
 na n ke kyɛɛkeɛ ŋa.

Mɔna nyan ɔɔ n kedoobii te n doo,
 te nyan ke kyaa kekpaakekpaa.”

¹³ Nombii keŋ Wurubuare ba bese yako ɔ bu ŋon yena
 nyi,

“Kɔŋ kaa kyaa me dunoluŋ ɔɔ,
 kelii deban keŋ maa yoo di n kɔlala pou ɔɔ.”

Kpilala ban man wonŋi te Wurubuare yako e mena
 nombii kei see?

¹⁴ N kɛɛ na kpilala ban ɔɔ, be yɛɛ Wurubuare
 tewulɛwɔ te be doŋ bo felin man. Wurubuare ne kpilii
 wɔ bo nyi be kaa kyɔ balan ban ŋon Wurubuare waa
 lɛɛ ba nyee wee daale nɛ.

Nyeekeleɛ dinaa

2 Lee mena ɔɔ kaboena nyi dɛɛ kyan nombia ŋan
 ɔɔ nyii nɛ man nideli na ɔɔ nyin yo gbɛɛ ya. ² Na-
 wolo nyi nombia ŋan Wurubuare be tɛɛ ɔ kpilala ɔɔ
 kolosi nɛ doo na ŋe gbɛɛ. Mena ɔɔ deban kamase keŋ
 balan be yɛɛ deŋele doŋ te be te di ɔ nombia ŋan ɔɔ
 ya na, ɔ wɔŋa ba deŋele ŋgba mena keŋ kaboena nɛ.
³ Akpaa nne te doo na, kenan na nyi de bɛɛ nyeekeleɛ
 dinaa kei nombia ŋan Wurubuare be fa daa deban kei
 na, sena te dɛɛ yɛɛ na dɛɛ tale lee deŋele kewɔŋ keŋ
 waa wɔŋ daa nɛ man? De Gbenɔgyoo Yesu gbagba
 tanɔgbɛɛ la yako nyeekeleɛ nombia keŋa fa balan. Ke-
 nan wɔle na balan ban ɔɔ tanɔgbɛɛ nyii ŋa nɛ, mɔ dii
 nombia keŋa adanseɛ fa daa nyi ŋe yɛɛ ampan. ⁴ Wu-
 rubuare gbagba mɔ lesewɔ wola nyi nombia ŋan ɔɔ
 kolosi nɛ doo na ŋe gbɛɛ. Nawolo nyi ɔ faa wɔ doŋ te
 be yɛɛ gyakolon nombia na nombia dinaana, te ɔ moo
 ɔ felin ŋon abɔɔ ŋan ɔ na mo boele balan nɛ boele wɔ
 kegyaebii man.

Walan ŋon dee sila na dee nyin nyeekeleɛ

⁵ Tɛɛle wɔle keŋ gyae ke kɔŋ wee daale te dee kolosi
 ka wose man nombia nɛ, Wurubuare te yako nyi waa
 mo ke do ɔ kpilala ban nyinmaa man bo ya. ⁶ Gyoo De-
 fidi yakowɔ Wurubuare nombia aŋmaraseŋ see ŋan
 man yenan daale nyiaa,

“Deniwalan yena amɔte te n na gyuen ɔ ɔɔ,
 yaa tɔkɔ wonŋi doo la deniwalan bu man
 te n ne kɛɛ ɔ ɔɔ mena?”

⁷ N ke yɛɛ deniwalan na,
 n ɔkɔse e te n yela n kpilala ban kela e deban ky-
 omii daale,

kenan wɔle te n kaa faa e gyoorobiiri na obuo,

⁸ te n moo kpene kamase do ɔ tɛɛ.”
 Kei na wolo baa nyi Wurubuarɛ moo kpene kamase do ɔ tɛɛ keɲ ɔ te kaase kolo ya. Mɔna debarɲ kei man nɛ, de bɛɛ naa nyi abɔɔ ɲan pou doo ɔ tɛɛ ya. ⁹ Mɔna da te naa nyi Yesu ɲon Wurubuarɛ be yɔkɔse e kyomii kela ɔ kpilala barɲ debarɲ kyomii nɛ, nɛnɛɛ dɔɔ Wurubuarɛ ta mo gyoorobiiri na obuɔ fa e nawolo nyi ɔ naa diyem te ɔ yɛɲawɔ. Wurubuarɛ bɛɛɛ keɲ ɔ na mo boele balan nɛ dɔɔ, te Yesu lɛɛ walan kamase yɛɲ yɛɲ. ¹⁰ Wurubuarɛ yɛɛna kpene kamase te ɔ moo ɔ doɲ ɔ dana ɲa na ɲe gbɛɛ. Mena dɔɔ ke yɛɛ kpene keɲ doo na ke gbɛɛ nyi waa yela ɔ bia burum ke kɔɲ ɔ gyan na barɲ mɔ kaa di gyoori kpu na e. Lee mena dɔɔ te ɔ yela Yesu Kristo nyeeleɛɛɛ ɲon baa ta ɔ dɔɔ nyiɲ nyeekeleɛ nɛ, nyiɲa dasɛɲae keɲ kaboenɛ ɲon Wurubuarɛ siaman te ɔ naa diyem yɛɲ. Kei nawolo baa nyi Yesu dɔɔ te baa ta, na baa nyiɲ nyeekeleɛ. ¹¹ Yesu ne gberaa na ayimɛɛ lee walan wose man na ɔ gbɛɛnɛɲ ka teneɛ Wurubuarɛ siaman. Walan ɲon ɔ ne gberaa ayimɛɛ lee balan wose man, na balan barɲ bɔɔ gberaa ayimɛɛ lee ba wose man nɛ, be popou be kya yɛɛ dokolonɲ. Mena dɔɔ desɛɲ be dana e nyi waa baake wɔ nyi ɔ lonɲtona ya. ¹² Yesu yako Wurubuarɛ nyiaa,
 “Maa lese n nombia ɲan n be yɛɛ nɛ wola ma lonɲtona. Botɔɔ keɲ balan de gyanɛɛ nyi baa som nɛɲ na, maa keleɛ nɛɲ be siaman.”
¹³ ɔ besewɔ yako nyiaa,
 “Maa mo me loo pou gyakaa n dɔɔ.”
 Te ɔ besewɔ yako bela nyiaa,
 “Kɛɛ, daa na balan barɲ n ba mo wɔ do me nyiɲmaa man nɛ yaa”
¹⁴ Balan barɲ Yesu be baake wɔ nyi ɔ lonɲtona nɛ be yɛɛ denibalanɲaw keɲ be dana wosenaane na fatabo. Mena dɔɔ te Yesu mɔ kaa bese deniwalan ɲgba barɲ nɛ, na waa ta ɔ yɛɲ keɲ dɔɔ di ɔɔɔnsam ɲon ɔ dana doɲ yɛɲ dɔɔ nɛ dɔɔ. ¹⁵ ɔ yɛɛ mena na waa nyiɲ lɛɛ balan barɲ bee yee yɛɲ, te debarɲ kamase na ba agyuenɲ pou gyakaa bo yɛɲ dɔɔ nɛ nyee. ¹⁶ Kei nawolo baa nyi na Wurubuarɛ kpilala te Yesu kɔɲawɔ ɔ kaa kyc ya, mɔna ɔ kɔɲae ɔ kaa kyc Aberaham duulɲ man balan. ¹⁷ Lee kei dɔɔ te ɔ bese deniwalan ɲgba ɔ lonɲtona nɛ gbɛɛ kamase man, na waa nyiɲ bese Wurubuarɛ sae kegyia ɲon ɔ ne wii balan waranɲase, te ɔ ne di anokoare Wurubuarɛ ɔsom keɲ man. Na waa nyiɲ yɛɲ pataa denibalan na Wurubuarɛ nsana. ¹⁸ ɔɔɔnsam kɛɛse ɲon gbagba kɛɛ te ɔ naa diyem nideli, mena dɔɔ waa tale kyc balan barɲ pou ɔɔɔnsam nɛ kɛɛse wɔ kɛɛ nɛ.

Yesu kela na Mosesi

3 Lee mena dɔɔ ɛmɛɛ me tebia Kristotena barɲ mɔ ɛ be lɛɛ Wurubuarɛ di nɛ, ɛ mo ya agyuenɲ pou gyakaa Yesu dɔɔ. ɲon yɛna Wurubuarɛ kpilala na Wurubuarɛ sae kegyia ɲon dɔɔ lɛɛ e di nɛ. ² ɔ moo ɔ konɔɔ pou fa Wurubuarɛ ɲon ɔ ba lese e nɛ, ɲgba mena keɲ Mosesi mɔ ba mo ɔ konɔɔ pou fa Wurubuarɛ ɲon ɔ ba lese e nyi ɔ kaa kɛɛ ɔ balan dɔɔ nɛ. ³ Da gyan nyi walan de barɲ deni na, ɲon nɛ nyiɲa na yele kela deni keɲ ɔ be bam nɛ. Mena mɔ te Yesu dana yele kela Mosesi.

⁴ Walan ne barɲ na deni, mɔna Wurubuarɛ yɛɛna walan na kpene kamase. ⁵ Mosesi moo ɔ konɔɔ pou yɛɛ tom Wurubuarɛ balan man ɲgba Wurubuarɛ tobaale nɛ, te ɔ tanɲgbɛɛwɔ kolosi nombia ɲan Wurubuarɛ waa kaa kolosi wee daale nɛ. ⁶ Mɔna Kristo dɔɔ ɲon yɛɛ Wurubuarɛ bu e, te ɔ lese ɔ konɔɔ pou kɛɛ Wurubuarɛ balan dɔɔ. Mena dɔɔ akpaa de nyiɲ konɔɔ te da mo de sia gyakaa abɔɔ ɲan ɔ be yako see nyi waa fa daa nɛ dɔɔ na, keɲ ne gyae la ke yela dɛɛ tale bese ɔ balan.

ɛ na yɛɛ denjele doɲ ya

⁷ Lee mena dɔɔ Wurubuarɛ felin ɲon yakowɔ nyiaa, “Gyɛɲ kei akpaa nyan ɲon n nyii Wurubuarɛ nombia ɲan na,
⁸ na yɛɛ denjele doɲ ɲgba mena keɲ ɛ naanaɔ be yɛɛ te bɔɔ koro seɲ tia Wurubuarɛ depampaa dinaa keɲ man, te bɔɔ teese ɔ konɔɔman nɛ ya.
⁹ ɛ naanaɔ naa kpene keɲ Wurubuarɛ be yɛɛ kulutooneɲ sɔɲola ɲan man, mɔ kenarɲ wɔle na ba teese ɔ konɔɔman kɛɛse e kɛɛ.
¹⁰ Mena dɔɔ Wurubuarɛ gyan barɲ ɔ balan benarɲ dɔɔ te ɔ yakowɔ nyiaa, ‘Debarɲ kamase na bɛɛ yo gbɛɛ nawolo nyi bɔɔ ne sila me konɔɔwoya ya.’
¹¹ Keɲte ma gyan barɲ kan ntam nyiaa, ‘Bɔɔ gyae baa nyiɲ gbɛɛ gyoo botɔɔ keɲ mɔ desina see wɔ nyi be kaa kyaa na baa fɛɛfo nɛ korakora ya.’”
¹² Mena dɔɔ me tebia, ɛ kɛɛ nideli nyi ɛ man ɲolo be nyiɲ agyuenɲ kum na waa lɛɛ anɲmaareɲ na waa lee Wurubuarɛ ɲon ɔ kyaa kekpaakekpaa nɛ wɔle ya. ¹³ Mena dɔɔ ɛ nyiɲaa ɛ kyaa na ɛ sia nɛ, ɛ kolosi do dɔɲa kakyen wee na wee. Na nombiakumɛɛ ba beo ɛ man ɲolo na waa yɛɛ denjele doɲ ya. ¹⁴ Akpaa de kyan da keleɛdi keɲ dɔɔ tanɲgbɛɛ lɛɛ Kristo di nɛ man keɲkeɲ kelii da yɛɲ wee na, na daa na Kristo yɛɛ dokolonɲ baa. ¹⁵ Wurubuarɛ nombia anɲmaraseɲ see ɲan yakowɔ nyiaa, “Gyɛɲ akpaa nyan ɲon n nyii Wurubuarɛ nombia ɲan na,
 na yɛɛ denjele doɲ ɲgba mena keɲ ɛ naanaɔ be yɛɛ denjele doɲ tia Wurubuarɛ nɛ ya.”
¹⁶ Balan bomɔ nyiina Wurubuarɛ nombia ɲan te ba korowɔ seɲ tia e? Na barɲ yɛna balan barɲ Mosesi be tɛɛ be siaman mo wɔ lee Igyipite tɛɛle man nɛ yee? ¹⁷ Balan bomɔ te Wurubuarɛ gyan barɲ do kulutooneɲ sɔɲola ɲan man? Na barɲ yɛna balan barɲ bɔɔ yɛɛ nombiakumɛɛ, te ɔ be yeli bɔɔ yekee depampaa dinaa keɲ man nɛ yee? ¹⁸ Balan bomɔ te Wurubuarɛ gyan barɲ kan ntam do nyi bɔɔ gyae baa gyoo botɔɔ keɲ ɔ be desina see wɔ nyi be kaa fɛɛfo nɛ ya? Na barɲ yɛna balan barɲ bɔɔ yɛɛ denjele doɲ te ba te lɛɛ e di nɛ yee?
¹⁹ Mena dɔɔ da te naa nyi keɲ ba te lɛɛ Wurubuarɛ di dɔɔ ya, te ba te tale ka gyoo botɔɔ keɲ ɔ be desina see wɔ nyi be kaa kyaa fɛɛfo nɛ ya.
4 Wurubuarɛ keyako see keɲ ɔ be yako nyi ɔ te desina defɛɛfoe daale see fa ɔ balan nɛ, ke sɛɛ ka

senɛɛ mena. Mena ɔɔ ɛ yela dɛɛ kɛɛ nideli keɲ de man ɲolo be yeɛ kolo kum daale, na ka ke tɔ e gbɛɛ keɲ ɔ be nyiɲ gyoo botɔɔ ya. ² Nawolo nyi nombia kpaakpaɛ ɲan ɔɔ kolosi fa de naanaɔ nɛ, ɲan ke te be kolosiwɔ fa daa mɔ. Mɔna nombia ɲan ɔɔ nyii nɛ te yeɛ ɔɔɔ fa wɔ ya, nawolo nyi ba te lɛɛ ɲa di ya. ³ Mena ɔɔ daa ban ɔɔ lɛɛ ɔ nombia ɲan di nɛ, daa daagenɛ ne gyae la dee nyiɲ gbɛɛ gyoo botɔɔ keɲ ɔ be desina see ɔ balan nyi be kaa kyaa fɛɛfo nɛ. Nawolo nyi Wurubuaɛ yakowɔ nyiaa,

“Me ta mo ban kan ntam nyi,
‘Botɔɔ gyae baa gyoo botɔɔ keɲ
mɔɔ desina see me balan nyi be kaa
kyaa fɛɛfo nɛ korakora ya.’”

Mɔna da gyeɲ nyi Wurubuaɛ wulaa bake ɔ nombia see leenaɲ deban keɲ ɔ be yeɛ kpene kamaseɛ taɲ nɛ.

⁴ Wurubuaɛ nombia aɲmarasenɛ see ɲan yakowɔ yenaɲ daale lee wee nyetoorote keɲ man nyiaa,

“Weeya looro te Wurubuaɛ moowɔ yeɛ kpene kamaseɛ,
te ɔ fɛɛfowɔ wee nyetoorote keɲ man.”

⁵ Wurubuaɛ besewɔ yako lee kefɛɛfo kei wose man bela nyiaa,

“Botɔɔ gyae baa gyoo botɔɔ keɲ mɔɔ desina
see me balan nyi be kaa kyaa fɛɛfo nɛ ya.”

⁶ Balan ban ɔɔ tanɲbɛɛ nyii Wurubuaɛ kefɛɛfo kei wose man nombia nɛ, lee ba denjele doɲ ɔɔ Wurubuaɛ te fa wɔ gbɛɛ na baa gyoo botɔɔ keɲ ɔ be desina see wɔ nyi be kaa kyaa fɛɛfo nɛ ya. Kei nawolo baa nyi balan wɔlɛɛ baale te Wurubuaɛ waa fa gbɛɛ na baa gyoo botɔɔ ke kyaa fɛɛfo. ⁷ Mena ɔɔ Wurubuaɛ ta bese see wee daale keɲ ɔ ne baake ke nyi “Gyeɲ,” na ke yela balan ke nyiɲ gbɛɛ gyoo ɔ defɛɛfoe keɲ man. Kulutooneɲ burum ɲaale wɔle nɛ, ɔ tɛɛwɔ gyoo Defidi ɔɔ bese kolosi lee wee kenaɲ wose man, ɲgba mena keɲ ɔɔ wulaa kolosi ka wose man nombia tɔne kei man nɛ nyiaa,

“Gyeɲ akpaa nyanɲ ɲon n nyii Wurubuaɛ Nombia ɲan na,
na yeɛ denjele doɲ ya.”

⁸ Deban keɲ de naana Gyosua be tɛɛ Iseraetena siaman nɛ, ɔ te tale yela baa nyiɲ mena kefɛɛfo kei ya. Nyi ɲon talewɔ yela baa nyiɲ mena kefɛɛfo kei nɛ, nafɔ Wurubuaɛ be gyae waa kolosi kefɛɛfowee wɔle daale wose man nombia bela ya. ⁹ Kei nawolo baa nyi wee daale kyaa keɲ Wurubuaɛ balan baa fɛɛfo ɲgba mena keɲ Wurubuaɛ be fɛɛfo wee nyetoorote keɲ man nɛ.

¹⁰ Walaɲ kamaseɛ ɲon Wurubuaɛ waa yela waa gyoo ɔ defɛɛfoe keɲ man nɛ, nyi ɔtenate de yeɛ ɔ tom taɲ na waa fɛɛfo ɲgba mena keɲ Wurubuaɛ mɔ be yeɛ ɔ tom taɲ te ɔ be fɛɛfo nɛ. ¹¹ Gyangba gyangba balan ban yeɛ denjele doɲ, mena ɔɔ be te nyiɲ gbɛɛ gyoo Wurubuaɛ defɛɛfoe keɲ man ya. Lee mena ɔɔ ɛ na yeli daa mɔ ke yeɛ denjele doɲ na dɛɛ yo gbɛɛ ya. Mɔna ɛ yela dɛɛ yeɛ kakyeɲ na dɛɛ yeɛ Wurubuaɛ kegyaebii, na dee nyiɲ gbɛɛ gyoo ɔ defɛɛfoe keɲ man.

¹² Wurubuaɛ nombii keɲ ɔɔ dana boalan te kɛɛ fa nyeedoɲ kekpaɛ. Ke yeɛ ɲgba sila sia na wɔlete nɛ, te

ke dana beelenɲ kela sila sia na wɔlete kamaseɛ. Kɛɛ tale kara gyoo deniwalan yenaɲ kamaseɛ, lese deniwalan dinɔɔ na ɔ nyeeman na ɔ konɔɔ man nombia pou de-ɔɔ. ¹³ Abɔɔ ɲan pou Wurubuaɛ be yeɛ nɛ, ɲe man dokolonɲ be kyaa keɲ ka weeseɛ ɔ siaman ya. Kpene kamaseɛ doo ɔ siaman penɲenɲereɲ. ɲon Wurubuaɛ siaman te de popou dɛɛ kaa senɛ tɔlɛɛ de ɔɔwɔya wee daale.

Yesu yena de Wurubuaɛ sae kegyia

¹⁴ Mena ɔɔ ɛ yela dɛɛ kyanɲ da kelɛɛdi keɲ de dana nɛ man keɲkeɲ. Nawolo nyi de dana Wurubuaɛ sae kegyia kpaakpaate ɲolo. ɲon yena Yesu, Wurubuaɛ bu ɲon ɔ be lam Wurubuaɛ gyanɲ adido nɛ. ¹⁵ Wurubuaɛ sae kegyia ɲon de dana nɛ, ɔ yeɛ walaɲ ɲon ɔ ne wii daa te ɔ ne yeli dɛɛ tale yeɛ abɔɔ ɲan kaboena nyi dɛɛ yeɛ te ɔɔ ne tale yeɛ ya nɛ. Nawolo nyi ɔɔɔsam kɛɛse e kɛɛ lee gbɛɛ kamaseɛ man ɲgba daa nɛ, mɔna ɲon ɔɔ ɔ te yeɛ dukum ya. ¹⁶ Mena ɔɔ ɛ na yeli dee yee Wurubuaɛ gyanɲ kegyu ya. Nawolo nyi da gyeɲ nyi waa wii de waraɲase na waa mo ɔ bɛɛɛ boele daa, na waa kyɔ daa deban kamaseɛ keɲ da wose de kyanɲ daa na.

5 Walaɲ kamaseɛ ɲon ba lese e nyi waa yeɛ Wurubuaɛ sae kegyia na, bɛɛ lese e bo lee ɲon gbagba ɔ balan man na waa senɛ be nawɔɔ man lee be Wurubuaɛ ɔsom man. Na waa lɛɛ ba kedeese abɔɔ mo gyu ke deesi fa Wurubuaɛ, na Wurubuaɛ ke nyiɲ mo be nombiakumɛɛ kyɛɛ wɔ. ² ɲon gbagba mɔ yeɛ deniwalan e te ɔ ne tale yeɛ kpene keɲ be dei ya, mena ɔɔ ɔ ne nyiɲ konɔɔ fa balan ban ɔɔ gyeɲ ya te bɛɛ yeɛ abɔɔ ɲan be dei ya te ne wɔɲee wɔ lee Wurubuaɛ gbɛɛneɲ man nɛ. ³ Mena ɔɔ te kaboena nyi waa tanɲbɛɛ deesi fa Wurubuaɛ lee ɲon gbagba wui nombiakumɛɛ ɔɔ, pɛna waa tale deesi fa ɔ balan ban mɔ wui nombiakumɛɛ ɲan ɔɔ yeɛ nɛ. ⁴ Akpaa Wurubuaɛ te baake ɲolo nyi ɔ kaa yeɛ ɔ sae kegyia ɲgba mena keɲ ɔ be baake Aarɔn ya nɛ, walaɲ ɲononɲ gbagba be tale see ɔ wose Wurubuaɛ sae kegyia ya. ⁵ Mena te Kristo mɔ ta see ɔ wose Wurubuaɛ sae kegyia ya. Mɔna Wurubuaɛ lese na e te ɔ yako e nyiaa,

“N yeɛ me bu e,
gyeɲ me ta bese n kya.”

⁶ Wurubuaɛ besewɔ yako ɔ nombia aɲmarasenɛ see man yenaɲ daale bela nyiaa,

“N yeɛ Wurubuaɛ sae e kekpaakekpaɛ,
ɲgba mena keɲ Mɛkesɛdɛke be di
Wurubuaɛ saere kekpaakekpaɛ nɛ.”

⁷ Yesu ke kyaa tɛɛle ɔɔ nɛ, ɔ moo yeesa wii lese siasaɲ fane fa Wurubuaɛ. Nawolo nyi ɲon waagen koonɲ ne gyae la waa tale lese e lee yeɲ man. Lee mena keɲ ɔ be yɔkɔɔ ɔ wose mo obuo fa Wurubuaɛ ɔɔ, Wurubuaɛ nyii ɔ kefane keɲ. ⁸ Keɲ na keɲ Yesu yeɛ Wurubuaɛ bu e koranɲ na, ɔ naa diyem nideli. Lee ɔ diyem kena kenaɲ man nɛ, ɔ kasee mena keɲ waa nyii ɔ kya dei. ⁹ Yesu ke tei Wurubuaɛ yeɛ kpene kamaseɛ keɲ ɔ be yako e nyi waa yeɛ taɲ nɛ, keɲ yeɛ la te ɔ kaa bese nyeeɛere na waa yela ban pou bee nyii ɔ dei nɛ

ke nyinj nyeekelee kekpaakekpaa. ¹⁰ Mena dɔɔ Wu-rubuarɛ lese e nyi waa yɛɛ ɔ sae kegyia, ngba mena keŋ Mɛkesɛdeke be yɛɛ ɔ sae kegyia nɛ.

Ɛ na bese ɛ wɔle ya

¹¹ Nafɔ de dana nombia burum dɛɛ yako lee Mɛkesɛdeke na Yesu saere kedi kei wose man, mɔna nombia ŋan man kalese dana banj nawolo nyi ɛ nombia man kenyii dana doŋ. ¹² Debanj kei nɛ nafɔ kaboena nyi emɛɛ mɔ yaa bese Wurubuarɛ nombia ŋan wolala. Mɔna ɛ sɛɛ ɛ yɛɛ ngba bia banj be kaboena bo nyi ŋolo waa bese wola wɔ Yesu Kristo ɔsom nombia ŋan ke-walanj nɛ. Ɛ yɛɛ yaa ngba bia banj be sɛɛ bɛɛ ŋmase dide nɛ. Ɛ ta bee ta na weenɛ doŋ nyinjan kedi ya. ¹³ Nawolo nyi walanj kamase ŋon ɔ sɛɛ ɔ ne ŋmase dide nɛ, na ɔ yɛɛ bu e. Ɔ ta gyeŋa ta kpene keŋ yɛɛ dukum yaa debam ya. ¹⁴ Mɔna kegyiise ne tale la di weenɛ doŋ nyinjan. Nawolo nyi lee mena keŋ nombia be yala wɔ te bɔɔ gyoo ŋe man nideli te bɔɔ naa dɔɔ, ba gyeŋ kpene keŋ yɛɛ dukum na kpene keŋ yɛɛ debam.

6 Lee mena dɔɔ ɛ yela dee tina Kristo ɔsom nombia ŋan dɔɔ kasee kewalanj nɛ yela mena, na dɛɛ kasee abɔɔ ŋan ŋe doo de siaman te ŋe gyae ke yela da Kristo kelɛɛdi ke yɛɛ doŋ nɛ. Ta tekaa kaboena nyi dɛɛ bese kasee nombia kewalanj ŋan dɔɔ kasee kaalanj, ngba kekyɛɛkee lee dinɔɔ ŋan be dana tɔɔɔ ya te ŋɛɛ mo daa gyu yeŋ man, na Wurubuarɛ kelɛɛdi nɛ ya. ² Ɛ na yeli dɛɛ tekaa kasee kolo lee Wurubuarɛ lonjesɔ, na nyinjmaa kamo gyakaa balanj dɔɔ, na woya kefoŋ lee yeŋ man, na Wurubuarɛ nombia kedi debanj ɔtomante keŋ man bela ya. ³ Te nyi akpaa Wurubuarɛ de sɛɛ na dee tina mena abɔɔ keŋa pou keyɛɛ yela, na dɛɛ bee gyu de siaman.

⁴⁵ Nyi Wurubuarɛ da toro walanj agyueŋ te ɔtenate da gyeŋ Wurubuarɛ nombia, te Wurubuarɛ da mo ɔ bɛɛɛ boele e te ɔ mo ɔ felinj ŋon do ɔ man te ɔ nyii Wurubuarɛ nombia te ɔ naa nyi ŋe dei te ɔ gyeŋ doŋ keŋ Wurubuarɛ waa kaa lese wola debanj ɔtomante keŋ man nɛ, lee keŋa pou wɔle te ɔtenate da besena ɔ wɔle tee Wurubuarɛ na, kolo be kyaa keŋ deniwalanj waa yɛɛ na kabesena ɔtenate kɔŋ Wurubuarɛ gyanj ya.

⁶ Mena dɔɔ nyi akpaa ba lee mena nombia keŋa wɔle nɛ, gyae ke yɛɛ doŋ fa wɔ nyi baa tina be nombiakumɛɛ ŋan bɛɛ yɛɛ nɛ yela na baa kɔŋ Wurubuarɛ gyanj bela. Be nombia ayɛɛsa ŋenanj nawolo baa nyi, na yɛɛ yaa ngba ba bese yaa bɛɛ gyɔ Wurubuarɛ bu ŋon baa sakaa ɔpanɔanj dɔɔ fulu e balanj man nɛ.

⁷ Tɛɛle keŋ ɔga ne ŋɛɛ woli ke te ne yeli wɔɔfarale ne nyinj weenɛ kpaakpaa lee ke man nɛ, Wurubuarɛ ne hiraa na ke. ⁸ Mɔna akpaa sɔɔse na ŋalese ne tuu la ke dɔɔ na, na mena tɛɛle kenanj be dana tɔɔɔ ya. Te n te kɛɛ ya na Wurubuarɛ waa tale falaa ke, na waa yela boalanj ke kpa ke.

⁹ Me gyoona kpaakpaa, keŋ na de kɛɛ yako kei koranj nɛ, da gyeŋ nyi emɛɛ dɔɔ nombia kpaakpaa ŋaale doo ɛ man, keŋ ŋɛɛ kyaa na nyeekelee nombia ŋan. ¹⁰ Wurubuarɛ yɛɛ walanj ŋon ɔ ne di ɔ nombia ke gbɛɛ dɔɔ. Mena dɔɔ ɔ be gyae waa wolee ɛ tom keŋ ɛ be yɛɛ, na ɛ

balanj kegyae keŋ ɛ na lese wola e nɛ ya. Nawolo nyi lee ŋon dɔɔ ɛ te kyɔ ɛ tebia Kristotena, te ɛ gyakaa ɛ ne kyɔ wɔ. ¹¹ Da kegyaebii yena nyi, ɛ man walanj kamase waa kyanj nombia kpaakpaa keŋa man nideli kelii ɔto. Kei gyae ke yela ɛ ka gyeŋ nideli nyi ɛ ke nyinj kpene keŋ dɔɔ ɛ loo gyakaa nɛ. ¹² Dɔɔ ne gyae nyi ɛ man ŋolo waa yɛɛ keboŋale Wurubuarɛ ɔsom keŋ man ya. Mɔna dɛɛ gyae bo nyi yaa kasee balanj banj bɔɔ lɛɛ Wu-rubuarɛ di te bɔɔ nyinj konɔɔ yɛɛ kakyenj seŋ ba kelɛɛdi keŋ man kelii ɔto, te Wurubuarɛ be fa wɔ kpene keŋ ɔ be yako see nyi waa fa wɔ nɛ.

Wurubuarɛ nombii ayakonj see te kɔŋ mena

¹³ Debanj keŋ Wurubuarɛ be yako ɔ nombii see fa de naana Aberaham nɛ, ɔ moo ŋon Wurubuarɛ gbagba yeke bo kanj ntam. Nawolo nyi na ŋolo be kyaa keŋ ɔ kela ŋon Wurubuarɛ keŋ waa mo walanj ŋonanj yeke kanj ntam ya. ¹⁴ Wurubuarɛ yako de naana Aberaham nyiaa, "Amanj yaa mɛɛ yako neŋ nyi maa hiraa neŋ, na maa yela n duulurj man balanj ka bo nideli." ¹⁵ Mena dɔɔ de naana Aberaham mɔ nyinj konɔɔ kyaa daa kpene keŋ Wurubuarɛ be yako see nyi waa fa e nɛ, te ɔ nyinjmaa kanj ke.

¹⁶ Nyi akpaa ŋolo ne gyae waa kanj ntam na, ɔ na mo walanj ŋon ɔ kela e nɛ yeke bo kanj ntam. Ntam kekanj kenanj na wola la nyi, nombia ŋan ɔtenate be yako ne yɛɛ amanj keŋ anjmaareŋ keɛɛ be doo ke man ya.

¹⁷ Keŋ Wurubuarɛ ne gyae nyi balanj banj baa nyinj kpene keŋ ɔ be yako see nyi waa fa wɔ nɛ, ka gyeŋ nideli nyi ɔ be gyae waa kyɛɛkee wa agyueŋ ya dɔɔ nɛ, mena dɔɔ te ɔ kanj ntam kpɔ na nombii keŋ ɔ be yako see nɛ. ¹⁸ Nombii keŋ Wurubuarɛ be yako see na ntam keŋ ɔ be kam nɛ, ɔ be gyae waa kyɛɛkee nombia ala keŋa man daale ya nawolo nyi ɔ bee di dekara ya.

Mena dɔɔ nombii kei na do daa banj dɔɔ yeu kaa gyoo e nɛ kakyenj da kelɛɛdi man, na dɛɛ tale kyanj kpene keŋ dɔɔ ɔ be yeli de loo gyakaa nɛ man nideli. ¹⁹ Da nyeedoŋ pou seŋɛɛ mena lookegyakaa kei dɔɔ. Keŋ yeke la te de nyinj gbɛɛ gyoo Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa tɔɔmante keŋ man, botɔɔ keŋ bɔɔ mo kanyanj kpase ke keŋ nafɔ gyanjba na walanj yakaate bee nyinj gbɛɛ gyoo botɔɔ ya nɛ. ²⁰ Yesu te kaa bese Wurubuarɛ saese pou kegyia kekpaakekpaa, ngba mena keŋ Mɛkesɛdeke be di Wurubuarɛ sae kegyia kekpaakekpaa nɛ. Te ɔ te kyanj daa gbɛɛ ka gyoo Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa tɔɔmante keŋ man, na daa mɔ ke sila e.

Wurubuarɛ sae Mɛkesɛdeke wose man nombia

7 Na Mɛkesɛdeke kei yɛɛ donɔɔ keŋ bɛɛ baake ke nyi Saalem nɛ gyoo e, te ɔ besewɔ ɔ yɛɛ Wurubuarɛ dekpatakpere ŋon sae e. Debanj keŋ de naana Aberaham be gyu ke yoo gyooneŋ baale di be dɔɔ bese ɔ ne kɔŋ nɛ, ɔ kaa gyanjeewɔ na gyoo Mɛkesɛdeke kei. Botɔɔ te Mɛkesɛdeke hiraa ŋon de naana Aberaham. ² Keŋte de naana Aberaham kpase abɔɔ ŋan pou ɔ be nyim lee yoo keŋ man nɛ akpeŋ kufu, te ɔ moo

dekperj daale fa Mekesedeke nona. Mekesedeke yele kei ase yena ni "Gyoo non c gbene tenee Wurubuaré siaman," te Saalem gyoo m nawolo ni "Wosefere gyoo." ³ Nolo ba gyej Mekesedeke kei c kya yaa c naa yaa c duuluj man dalee ya. Ba te yako kolo m lee c kalola yaa c yerj wose man ya. C yee Wurubuaré sae e kekpaakekpaa ngba Wurubuaré bu non ne.

⁴ Emee gbagba e kee na, e kena ni c yee wala dinaa e te c dana yele m. De naana Aberaham non c dana yele Wurubuaré siaman koranj ne kpase abcc njan c be nyim lee yoo man ne akperj kufu, te c moo nje man dekperj fa Mekesedeke nona. ⁵ Mosesi mmaraase njan nawolo nyiaa, kaboena ni Gyudatena banj be yee de naana Aberaham c naanasew ne, baa kpala ba abcc njan be dana ne akperj kufu na baa mo nje man dekperj dokolonj fa Lewitena banj be yee saesew ne. Da gyej ni Lewitena kew m yee de naana Aberaham c naanasew, mna Wurubuaré faa Gyudatena mena mmaraase njan ni baa c mena abcc njanj fa banj gbagba be tebia Lewitena banj. ⁶ Mekesedeke kei ta lee Lewi duuluj man gba ya, mna c talew lee abcc kek-pase kufu man dekperj dokolonj kei lee de naana Aberaham non Wurubuaré be yako see ni waa yee kolo fa e ne gyanj te c hiraa e. ⁷ Wala kamase tanj gyej ni kegyia ne hiraa na kemaasa ke njanmaarenj be doo ke man ya. ⁸ Lewitena banj bee lee abcc kekpaala kufu man dekperj kei ne be yee balanj banj bee yem, mna Mekesedeke non de naana Aberaham be c abcc kenja fa ne dca, c ta yem ya ngba mena ke njanj Wurubuaré nombia be yako ne. ⁹ Dee tale yako ni Lewi m teew de naana Aberaham dca c abcc kufu man dekperj kei fa Mekesedeke. ¹⁰ Nawolo ni debanj ke njan de naana Aberaham be gyanje na Mekesedeke ne, na be ta lola ta Lewi ya. Debanj kenanj na c see c doo c naana Aberaham tenja man.

¹¹ Debanj ke njanj Wurubuaré be tee de naana Mosesi dca mo mmaraase njan fa Gyudatena ne, c lese balanj lee Lewitena man ni baa di saere. Ni Lewitena saere tom ke njanj yee ne denj talew yela balanj gbene tenee ke njanj Wurubuaré siaman na, nafc bee tekaa hia ni Wurubuaré waa bese lese sae nolo ke kcj ngba Mekesedeke ne ya. Te nene dca, Wurubuaré te kpila nolo ni c kaa di saere ngba Mekesedeke ne. Mna c ta lee Aarcn non c yee Lewi baale e ne duuluj man ya. ¹² Ni wala non c te yee Lewi baale e ya ne de kaa di Wurubuaré saere na, na kaboena ni baa kyeeke mmaraa ke njan, nawolo ni Lewitena baagenj te kaboena ni baa di Wurubuaré saere. ¹³ Mena nombia kenja dee yako ne, na Yesu Kristo wose man nombia yaa dee yako ne. Nawolo ni c ta lee Lewi dekpanalanj man ya te c kaa dii Wurubuaré saere. C lee dekpanalanj kpoo daale man, te nolo m te dii ta Wurubuaré saere lee mena dekpanalanj kenanj man see ya. ¹⁴ De popou gyej ni de Gbenjgyoo Yesu lee Gyuda dekpanalanj man, te de naana Mosesi m te yako kolo lee Gyuda dekpanalanj mantena benanj saere kedi wose man ya.

Yesu yee Wurubuaré sae e ngba Mekesedeke ne

¹⁵ Nene dca nombii kei man kenjii be dana banj bela ya. Nawolo ni wala wale kpoo kcjala kaa di Wurubuaré saere ngba Mekesedeke ne. ¹⁶ C saere ke njanj c be kaa dii ne, te yee teele kei dca mmaraase yaa dekpanalanj ke njanj c ba lee ne dca te c dii ke ya. Mna c dii saere kenanj bo lee c donj ke njanj c dana, ke njanj be tale di c dca ya ne dca. ¹⁷ Nawolo ni Wurubuaré nombia anjarasenj see yakow ni, Wurubuaré yako Kristo nyiaa,

"N yee Wurubuaré sae e kekpaakekpaa, ngba mena ke njanj Mekesedeke m be di Wurubuaré saere kekpaakekpaa ne."

¹⁸ Mena dca lee gbene daale man na, dee tale yako ni Wurubuaré ta mo Mosesi mmaraase benee njan see yenanj. Nawolo ni njanj dana dca ya, te njanj dana dca donj m ya. ¹⁹ Mosesi mmaraase njan te tale yela de gbene tenee ke njanj ngba mena ke njanj Wurubuaré ne gyae ne ya. Mena dca Wurubuaré te fa daa lookegyakaa kpaakpaate ke njanj ka kela bene ke njanj. Lee mena dca nene dee tale tuu benaa Wurubuaré.

²⁰ Wurubuaré kaja ntam pete c see Yesu saere kekpaakekpaa, mna saese akanj banj dca c bee kaja ntam pete bee see w saere ya. ²¹ Wurubuaré nombia anjarasenj ne yako ni, pe Wurubuaré ka see Yesu saere na c kaja ntam nyiaa,

"Manj Wurubuaré te kaja ntam te mca gyae maa kyeeke ma agyuenj ya. 'Nyanj ke di me saere kekpaakekpaa.'"

²² Wurubuaré ntam ke njanj c be kam ne, ke njanj yele la te Yesu kaa bese wala non c senee ntam kenanj wale, na ka wala ni dca kebakesee wale kei dei kela bene ke njanj.

²³ Gyangba ke njanj na Wurubuaré saese banj boe, nawolo ni yerj bee yeli baa yee be saere tom ke njanj kelii cto ya.

²⁴ Mna Yesu dca c saere kedi ke njanj be gyae ka lee c gyanj gyu nolo gyanj ya, nawolo ni non kyaa kekpaakekpaa. ²⁵ Lee mena dca waa tale lee balanj banj pou bee tee c dca kcj Wurubuaré gyanj ne nyee, nawolo ni c kyaa kekpaakekpaa te c ne fane fa Wurubuaré lee be dca.

²⁶ Yesu Kristo yena Wurubuaré sae kegyia non c ne tale yee kpene ke njanj dee gyae ne fa daa. Nawolo ni c gbene tenee Wurubuaré siaman, te nombiikum kamase na ayimee kamase m be doo c man ya. Wurubuaré lese e lee nombiakumeyera man te c gyinaa e adido kela wala kamase. ²⁷ Yesu be doo ngba Wurubuaré saese kegyiise banj dca kyaa kaalanj ne ya. Banj na wee na wee na kaboena ni baa deesi gberaa ba wose ayimee, pena be kaa deesi gberaa be balanj m wui ayimee na Wurubuaré ka mo be nombiakumee kyee w. Mna Yesu dca tekaboena ni waa yee mena ya, c kedeesa ke njanj yee dokolonj koonj. Debanj ke njanj c ba yem cpanjanj dca ne, te c moo c wose fa ngba kedeesa kolo ne lee balanj nombiakumee dca, na Wurubuaré ka mo be nombiakumee kyee w. ²⁸ Balanj banj dca tee Mosesi mmaraase njanj dca lese w ni baa yee Wurubuaré saese kegyiise ne, ba te yee balanj banj be

gbɛenerɛ tenɛɛ Wurubuarɛ siaman kelii ɔto ya. Mɔna mmaraase njan wɔle na Wurubuarɛ kanja ntam kpu na nombii keɲ ɔ be yako see nɛ, te ɔ lese ɔ bu Yesu Kristo njon dukum kamase be doo ɔ man ya nɛ nyi waa bese ɔ sae kegyia kekpaakekpaa.

Yesu Kristo yena de Wurubuarɛ sae kegyia

8 Nombia njan dɛɛ yako nɛ pou nyee yena nyiaa, de dana Wurubuarɛ sae kegyia njon ɔ kyaa Wurubuarɛ dekpatakpere njon gyoorogbeli keɲ dunolunɲ dɔɔ. ² ɔ ne yɛɛ ɔ saere tom keɲ Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa tɔɔmante keɲ man adido botɔɔ. Kei yena Wurubuarɛ ɔsom deni gbagba keɲ. Na denibalanɲ banja na mena deni kenanɲ ya, mɔna Wurubuarɛ gbagba banja na ke.

³ Akpaa ba see sae kegyia kamase tɛɛle kei dɔɔ na, ɔ tom yena nyi waa mo kedeesa abɔɔ na wonembia banɲ balan ne faa nɛ deesi fa Wurubuarɛ. Mena dɔɔ te kaboena nyi sae kegyia Yesu mɔ, waa nyinɲ kpene keɲ waa mo gyu ke deesi fa Wurubuarɛ. ⁴ Nyi Yesu denɲ kyaa tɛɛle kei dɔɔ nɛ, nafa njon te nyinɲ gbɛɛ di saere kei ya. Nawolo nyi na be te wulaa lese balanɲ banɲ baa di saere nɛ see, nɲgba mena keɲ Mosesi mmaraase njan ba wola wɔ nɛ. ⁵ Tom keɲ bɛɛ yɛɛ Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa keɲ man adido nɛ, keɲ yaa saese banɲ ne kasee yɛɛ Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa keɲ man tɛɛle kei dɔɔ nɛ. Mena mɔ ke te debanɲ keɲ Mosesi ne gyae waa banɲ Wurubuarɛ ɔsom deni keɲ bɔɔ mo kanyanɲ yɛɛ nɛ, Wurubuarɛ faree e nyiaa, “Kɛɛ na n ke yɛɛ kpene kamase nideli, na ke kyaa na keɲ mɔ lese wola nɛɲ bula keɲ dɔɔ nɛ pɛpɛɛɛ.” ⁶ Yesu saere tom keɲ ɔ be kaa yɛɛ tɛɛle kei dɔɔ nɛ dei kela saese benɛɛ banɲ bɔɔ kyaa kaalanɲ nɛ wui. Mena mɔ te nɔkɛbakesee wɔle keɲ dɔɔ ɔ ba moo, na ke yela balanɲ gbɛɛnerɛ ka teneɛ Wurubuarɛ siaman nɛ dei kela nɔkɛbakesee bene keɲ. Nawolo nyi abɔɔ njan ɔ be yako nyi waa ta nɔkɛbakesee wɔle kei dɔɔ yɛɛ nɛ, dei kela abɔɔ njan ɔ be yako nyi waa ta nɔkɛbakesee bene keɲ dɔɔ yɛɛ nɛ.

⁷ Nyi nɔkɛbakesee gyanɲgbate keɲ wose man denɲ be dana nombii ya nɛ, nafa nɔkɛbakesee wɔle ba tekaa hia bela ya. ⁸ Mɔna Wurubuarɛ naawɔ nyi nɔkɛbakesee bene keɲ te yeli ɔ balanɲ gbɛɛnerɛ ka teneɛ ɔ siaman nɲgba mena keɲ ɔ ne gyae nɛ ya. Mena dɔɔ te ɔ yako ba wose man nombia nyiaa,

“Debanɲ daale ne kɔɲ,

keɲ maa bake bɔɔ wɔle see fa me balanɲ Iseraetena na Gyuda duulunɲ man balanɲ.

⁹ Kei be gyae ke yɛɛ nɲgba

nɔkɛbakesee keɲ daa na be naananɔ be bake see, debanɲ keɲ mɔ me doɲ lese wɔ lee Igyipite tɛɛle man nɛ ya.

Nawolo nyi keɲ be te di me nɔkɛbakesee

kenanɲ bɔɔ kelii ɔto dɔɔ ya nɛ, te ma lese me sia yela wɔ.

¹⁰ Nɔkɛbakesee wɔle keɲ maa bake na me balanɲ Iseraetena yena nyiaa,

‘Maa mo me nombia njan do ba agyuɛnɛ man, na maa nɲmarase nja do be konɔɔse man.

Manɲ ne gyae la maa yɛɛ be Wurubuarɛ, na banɲ mɔ ke yɛɛ me balanɲ.’

¹¹ Njolo be gyae waa tekaa wola ɔ dɔɔ nombia bela, yaa njolo mɔ ke yako ɔ lonɲto nyi

‘Maa wola nɛɲ Wurubuarɛ gbɛɛnerɛ ya!’

Nawolo nyi be popou baa gyeɲ man lee ba kemaasa dɔɔ kelii be kegyia dɔɔ.

¹² Maa mo be nombiakumɛɛ pou kyɛɛ wɔ, keɲ mɔ gyae maa tekaa tɔɔse abɔɔ njan bɔɔ yɛɛ tia man nɛ bela ya.”

¹³ Wurubuarɛ ke baake nɔkɛbakesee kei nyi nɔkɛbakesee wɔle nɛ, na ɔ na wola baa nyi gyanɲgbate keɲ te yɛɛ bene. Te kpene kamase keɲ ka de yɛɛ bene na, bɔɔ doo kolo man bela ya. Nawolo nyi be te nyinɲ kolo wɔle see ke nawɔɔ man.

Gyudatena ɔsom

9 Nɔkɛbakesee gyanɲgbate keɲ man nɛ Wurubuarɛ wola wɔ gbɛɛ keɲ man baa mo som e, na botɔɔ keɲ baa som e tɛɛle kei dɔɔ. ² Be banja ɔsom deni dinaa te ba moo kanyanɲ dinaa daale kpase ke man ala. Siamante keɲ man te ba moo kanea na tebulu keɲ dɔɔ bɛɛ mo bodobodo gyakaa fa Wurubuarɛ kedi nɛ see. Botɔɔ te bɛɛ baake nyi Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa siamante. ³ Wɔlete keɲ mɔ te bɛɛ baake nyi Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa tɔɔmante. ⁴ Abɔɔ njan doo botɔɔ yena kedeesa boe keɲ bɔɔ mo kɔba yayam yɛɛ ke te bɛɛ too oliifi ke dɔɔ nɛ, na adakaa keɲ bɔɔ mo kɔba yayam mataa mataa ke pou kilisi nɛ. Adakaa kenanɲ seɲɛɛ la fa nɔkɛbakesee wɔle keɲ. Abɔɔ njan doo adakaa kenanɲ man yena, kɔba yayam nyefale keɲ weenɛɛ njan bɛɛ baake nja nyi maana doo ke man nɛ, na Aarɔn gbutu keɲ ba potee nɛ na boya patalapatala ala njan bɔɔ nɲmarase mmaraase njan Wurubuarɛ ba mo fa Mosesi nɛ gyakaa nje dɔɔ nɛ. ⁵ Ba te yɛɛ Wurubuarɛ kpilala bala banɲ bɔɔ fɛɛɛ be beɲkeɛɛ nɛ gyakaa adakaa keɲ dɔɔ. Kei na wola la nyi Wurubuarɛ kyaa botɔɔ kenanɲ. Bɛɛ baake Wurubuarɛ kpilala benanɲ nyi Kerubimse. Kerubimse banɲ nsana nsana te Wurubuarɛ ne wii balanɲ waranɲase mo be nombiakumɛɛ kyɛɛ wɔ. Kei yena kpene keɲ maa tale yako njon debanɲ kei, nawolo nyi mɔ gyae maa tale lese nombia keɲna man pou wola njon debokeiman ya.

⁶ Nyi akpaa ba see abɔɔ keɲna pou deni keɲ man tan nɛ, Wurubuarɛ saese banɲ na gyoo deni siamante keɲ man ke yɛɛ be saere tom wee kamase. ⁷ Mɔna Wurubuarɛ sae kegyia njon waagenɲ te kaboena nyi waa gyoo Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa tɔɔmante keɲ man. Kulutoo dokolonɲ man na, dokolonɲ koonɲ te ɔ na gyoo ke man. Pɛte waa gyoo ke man mɔ na, kaboena nyi waa nyinɲ wonembu fatabo keɲ waa mo gyoraa ɔ wose na ɔ balanɲ banɲ pou lee be nombiakumɛɛ njan be ta gyem ya te bɔɔ yɛɛ nɛ dɔɔ. ⁸ Wurubuarɛ felinɲ njon dɔɲ nombia keɲna dɔɔ ɔ na wola daa lee abɔɔ keɲna man nideli nyiaa, debanɲ keɲ Wurubuarɛ kanyanɲ ɔsom deni dinaa kei nyinɲ ka seɲɛɛ nɛ, na gbɛɛ ta toro ta fa balanɲ yakaa nyibanɲ nyi baa gyoo Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa tɔɔmante keɲ man ya. ⁹ Kei yɛɛ nombia njan doo fa

daa t̄eele kei d̄ɔɔ balan, na d̄ee kasee kolo lee ke man. Nombia keŋa na wola daa baa nyi, wonembia na ab̄ɔɔ ŋan balan ba mo deesi pataa Wurubuaɛ n̄e, te tale gberaa ba ayim̄ee na baa gyeŋ be kon̄ɔɔse man nyi Wurubuaɛ ta mo be nombiakum̄ee kȳee w̄a ya. ¹⁰ Nawolo nyi b̄ɔɔ ɔsom pou yēe wosenaane man ɔsom ke. Te ba kpene kamase gyakae kedi na ken̄yɔɔ na wose kefaafo mmaraase d̄ɔɔ, ŋgba mena keŋ ba mmaraase na wolo n̄e. Keŋa doow̄a men̄ee kelii deban keŋ Wurubuaɛ be kaa wola w̄a gb̄ee w̄ole keŋ baa mo som e lee kon̄ɔɔbakesee w̄ole keŋ man n̄e.

¹¹ Nen̄ee d̄ɔɔ Kristo yena de Wurubuaɛ sae kegyia, te ɔ ta mo ab̄ɔɔ kpaakpaa k̄ŋ ɔsom w̄ole keŋ nen̄ee de dana n̄e man. Mena ab̄ɔɔ keŋa kela ab̄ɔɔ ŋan nafa ŋe doo ɔsom bene keŋ man n̄e. Te Wurubuaɛ ɔsom deni dinaa keŋ man ɔ ne yēe ɔ tom n̄e, kela bene keŋ lee gb̄ee kamase man. Ka te yēe ɔsom deni keŋ denibalan ba mo be nyin̄maase ma ke ya. Mena d̄ɔɔ ka te yēe t̄eele kei d̄ɔɔ ɔsom deni ke ya. ¹² Deban keŋ ɔ ba gyoo Wurubuaɛ ɔsom deni dinaa t̄ɔmante keŋ man n̄e, na asoose na nunkyuese bia fatabo te ɔ moow̄a gyoo bot̄ɔɔ ya. M̄ɔna ŋon gbagba fatabo te ɔ moow̄a gyoo bot̄ɔɔ ke deesi karatete dokolon mo t̄ɔ nombiakum̄ee kom kekpaakekpa. Lee mena d̄ɔɔ, te yeli Wurubuaɛ ta mo de nombiakum̄ee pou kȳee daa kekpaakekpa. ¹³ Gyangba gyangba keŋ na, nyi akpaa ŋolo da mo ayim̄ee tina ɔ wose n̄e, b̄ee mo asoo na nunkyue baale fatabo, na nunkyue bu ŋon b̄ɔɔ too e n̄e t̄ŋ ŋmatee t̄enate mo gberaa wa ayim̄ee ŋan lee ɔ wose man. ¹⁴ Nyi akpaa nunkyuese na asoose fatabo ne tale gberaa ayim̄ee lee balan wose man n̄e, kenan̄ na Kristo fatabo gyae ke tale yēe kela mena na ke kȳeeke de din̄ɔɔ. Nawolo nyi na ayim̄ee kamase be doo ɔ man ya, te ɔ t̄ee Wurubuaɛ felin̄ ŋon ɔ kyaa kekpaakekpa n̄e doŋ d̄ɔɔ mo ɔ wose deesi fa Wurubuaɛ lee de nombiakum̄ee d̄ɔɔ. ɔ fatabo keŋ ne faafo na de nombiakum̄ee lee de kon̄ɔɔse man, na d̄ee tale som Wurubuaɛ ŋon ɔ kyaa kekpaakekpa n̄e nideli.

¹⁵ Lee kei d̄ɔɔ Kristo te kaa bese walan ŋon ɔ doo daa na Wurubuaɛ nsana lee kon̄ɔɔbakesee w̄ole keŋ man, na ke yela balan ban̄ Wurubuaɛ be baake w̄a n̄e ke nyin̄ kpene keŋ ɔ be yako see nyi waa fa w̄a kekpaakekpa n̄e. Te lee Kristo yeŋ kei d̄ɔɔ, nombiakum̄ee ŋan balan be yēe deban keŋ be doo kon̄ɔɔbakesee gyangbate keŋ man n̄e, Wurubuaɛ ta mo ŋe popou kȳee w̄a.

¹⁶ Nyi akpaa ŋolo de yēe ɔ yeŋ w̄ole ab̄ɔɔ kekpaala t̄one see n̄e, kaboena nyi t̄enate waa yeŋ pena ŋolo ke di wa ab̄ɔɔ. Nawolo nyi walan ta yeŋa ta ya na, b̄ɔɔ ne di wa ab̄ɔɔ ya. ¹⁷ Nyi ŋolo da yem na, p̄ete ɔ yeŋ w̄ole ab̄ɔɔ kekpaala t̄one keŋ ne yēe tom. Nyi akpaa walan ŋon ɔ be yēe ke n̄e ta yeŋa ta ya na, t̄one kenan̄ b̄ee yēe tom ya. ¹⁸ Lee kei d̄ɔɔ te Wurubuaɛ moo fatabo t̄ɔ kon̄ɔɔbakesee gyangbate keŋ n̄e. ¹⁹ Mena d̄ɔɔ te deban keŋ Mosesi be yako balan ban̄ pou Wurubuaɛ mmaraase ŋan tan̄ n̄e, ɔ moo nunkyuese bia na asoose fatabo mo kyakale na lon̄. Kenan̄ w̄ole te ɔ moo wona ŋaale ŋgba kekuŋ n̄e te ɔ kp̄era dan̄ daale tombii, te ɔ moo ŋa bom s̄ɔɔ lon̄ na fatabo keŋ man te ɔ moow̄a ŋmatee

mmaraa t̄one keŋ na balan ban̄ pou mo gyoraa w̄a. ²⁰ Keŋte Mosesi yako balan ban̄ nyiaa, kei yena fatabo keŋ Wurubuaɛ ba mo t̄ɔ nombia ŋan em̄ee na e be bake see nyi yaa di ŋe d̄ɔɔ n̄e n̄e. ²¹ Mena m̄ɔ te Mosesi moo fatabo keŋ ŋmatee Wurubuaɛ ɔsom deni dinaa keŋ, na ɔsom ab̄ɔɔ ŋan pou. ²² Ke yēe ampan̄ nyi Mosesi mmaraase ŋan nawolo nyi, fatabo te b̄ee mo gberaa kpene kamase lese ka ayim̄ee. Mena d̄ɔɔ nyi akpaa fatabo ta lee ya na, kenan̄ na dukum ka mo kȳee m̄ɔ be kyaa ya.

²³ Mena d̄ɔɔ kaboena nyi baa mo wonembia deesi, na baa mo gberaa ab̄ɔɔ ŋan ŋe kyaa t̄eele kei d̄ɔɔ te ŋa seŋee fa adido wui ŋan n̄e. M̄ɔna adido wui ŋan gbagba d̄ɔɔ, kaboena nyi baa mo kpene keŋ kee gyoo sibii kela wonembia fatabo n̄e deesi bo mo gyoraa ŋa.

²⁴ Nawolo nyi na ɔsom deni dinaa keŋ b̄ɔɔ kasee adido wui keŋ yēe n̄e t̄ɔman te Kristo gyooow̄a ya, m̄ɔna ɔ gyoe adido gbagba bot̄ɔɔ keŋ Wurubuaɛ kyaa n̄e. Te nen̄ee ɔ seŋee de naw̄ɔɔ man Wurubuaɛ siaman ɔ na sola e fa daa. ²⁵ Kulutoo kamase na, Gyudatena saese kegyia ŋon na mo wonembu fatabo gyu Wurubuaɛ ɔsom deni dinaa t̄ɔmante keŋ man ke deesi. M̄ɔna Kristo d̄ɔɔ ŋon ta mo ɔ wose gyu bot̄ɔɔ ke deesi fa Wurubuaɛ kulutoo na kulutoo ya. ²⁶ Nyi Kristo den̄ yēew̄a mena n̄e, nafa ŋon naa diyem agbaatee agbaatee mo leenan̄ deban keŋ Wurubuaɛ be yēe t̄eele kei kewalan n̄e. M̄ɔna t̄eele kei kee gyu k̄ɔ t̄o n̄e, ɔ lese ɔ wose wola te ɔ moo ɔ wose deesi karatete dokolon na waa mo lese de nombiakum̄ee. ²⁷ Doo fa deniwalan kamase nyi yeŋ dokolon te waa yeŋ t̄eele kei d̄ɔɔ. Lee kenan̄ w̄ole na Wurubuaɛ waa di ɔ nombia. ²⁸ Mena yeŋ dokolon kenan̄ ke te Kristo m̄ɔ yeŋaw̄a mo ɔ wose fa, na waa nyin̄ lese balan burum lee ba dukum man. Yesu waa bese k̄ŋ t̄eele kei d̄ɔɔ bela. ɔ kee k̄ŋ kei d̄ɔɔ, na ɔ ne k̄ŋ bo ɔ kaa lese balan lee be nombiakum̄ee man ya. M̄ɔna ɔ ne k̄ŋ bo ɔ kaa lee balan ban̄ b̄ɔɔ yēe kakyen̄ be kyaa be daa na e n̄e nyee.

10 Mosesi mmaraase ŋan seŋee bo fa ab̄ɔɔ kpaakpaa ŋan d̄ŋ w̄ole kaa k̄ŋ n̄e, ŋa te yēe ab̄ɔɔ kpaakpaa ŋenan̄ gbagba ya. Lee kei d̄ɔɔ kedeese ŋan balan ne deesi kulutoo kamase ŋgba mena keŋ mmaraase ŋan ba wola w̄a n̄e, be gyae ke tale yela walan gb̄een̄e ka tenee Wurubuaɛ siaman ya. ² Nyi ba kedeese ŋenan̄ den̄ talew̄a yela be gb̄een̄e den̄ teneew̄a Wurubuaɛ siaman n̄e, nafa beŋ wulaa tinaa kedeese ŋenan̄ yela. Nyi ŋe den̄ talew̄a lee w̄a n̄e, nafa b̄ɔɔ tekaa w̄ole nyi Wurubuaɛ waa kaa w̄a ba den̄ee lee be nombiakum̄ee ŋenan̄ d̄ɔɔ ya. ³ M̄ɔna anokoare keŋ doo nombii kei man yena nyiaa, kulutoo kamase na mena kedeese ŋan bee deesi agbaatee agbaatee n̄e, na bese bo yela b̄ee t̄ɔɔse be nombiakum̄ee ŋan b̄ɔɔ yēe kaalan̄ n̄e. ⁴ Nawolo nyi nunkyuese na asoose fatabo, be gyae ke tale faafo dukum lee deniwalan wose man ya.

⁵⁻⁶ Lee mena d̄ɔɔ deban keŋ Kristo ne gyae waa k̄ŋ t̄eele kei d̄ɔɔ n̄e, ɔ yako ɔ kya Wurubuaɛ nyiaa, “Na kedeese na ab̄ɔɔ ŋan b̄ee mo sola nen̄ n̄e na gyoo na n̄ sia ya.

Wonembia katoo kedeesa,
na dukum kasola kedeesa koraj bɛɛ gyoo n sia ya.
Mɔna n te desina ma wosenaane na maa mo ke deesi
fa neɲ.

⁷ Mena dɔɔ,
‘Me Gbenɲyoo maɲ yaa.
Me kɔɲae me kaa yɛɛ n kegyaebii,
ɲgba mena keɲ bɔɔ ɲmarase ma wose man
nombia do n nombia aɲmarasenɲ see ɲan man nɛ.’”
⁸ Kristo taɲ wulaa yako kaalanɲ nyiaa, “Wurubuare bɛɛ
gyae kedeesa na abɔɔ ɲan bɛɛ mo sola e na wonembia
katoo kedeesa na dukum kasola kedeesa ya, te ɲe bɛɛ
gyoo ɔ sia mɔ ya.” Mɔna keɲa pou yɛɛ kpene keɲ
Mosesi mmaraase ɲan na wolo nyi baa yɛɛ. ⁹ Botɔɔ te
Kristo besewɔ yako nyiaa, “Me Gbenɲyoo maɲ yaa. Me
kɔɲae me kaa yɛɛ n kegyaebii.” Kei nawolo baa nyi Wu-
rubuare te bɛɛ kedeesa gyanɲgbate keɲ, te ɔ moo Kris-
to wui keɲ ɔ ba mo ɔ wose deesi nɛ kaa see ke nawɔɔ
man. ¹⁰ Wurubuare kegyaebii keɲ Kristo be kɔɲ kaa yɛɛ
mo ɔ wose deesi karatete dokolonɲ kekpaakekpaa nɛ,
keɲ lese na da ayimɛɛ desina daa see fa Wurubuare.

¹¹ Wee na wee na, Gyudatena saese baɲ gyakaa bee
deesi kedeesa dokolonɲ kenaj agbaatee agbaatee. Mɔ-
na ɲe bɛɛ tale lese dukum lee deniwalaj wose man ya.
¹² Mɔ Kristo dɔɔ ɲon moo ɔ wose deesi fa Wurubuare
karatete dokolonɲ kekpaakekpaa, na waa mo lese de
nombiakumɛɛ. Kenaj wɔle na te ɔ ke kyaawɔ Wu-
rubuare dunolonɲ dɔɔ adido. ¹³ Lee mena debarɲ kenaj
pou nɛ, ɔ sɛɛ ɔ kyaa botɔɔ ɔ ne daa wee keɲ Wu-
rubuare waa mo ɔ kɔlala pou do e ɔ nawɔɔ tɛɛ nɛ.

¹⁴ Kristo kedeesa keɲ ɔ ba mo ɔ wose deesi fa Wu-
rubuare dɔɔ nɛ, te yeli balaj baɲ pou ɔ be baake wɔ te
ɔ be desina wɔ see fa ɔ wose nɛ, ta bese balaj baɲ ay-
imɛɛ be doo be man ya nɛ kekpaakekpaa.

¹⁵ Wurubuare felij ɲon gbagba mɔ ne di adansɛɛ lee
mena nombia keɲa wose man, ɲgba mena keɲ bɔɔ
ɲmarase Wurubuare nombia aɲmarasenɲ see man nɛ
nyiaa.

¹⁶ Wurubuare kpa,
“Nɔɔkebakeseɛ keɲ maɲ ɛ Gbenɲyoo Wurubuare
na me balaj be bake see yɛna nyiaa,
Debarɲ daale de lii na,
maa mo ma mmaraase ɲan do be konɔɔse na ba ny-
eeya man.”

¹⁷ Keɲte ɔ besewɔ yako nyiaa,
“Mɔɔ gyae maa tɔɔse be nombiakumɛɛ
na be nombia nkarajkaraj ɲan bɔɔ yɛɛ nɛ bela ya.”

¹⁸ Te nyi akpaa Wurubuare ta mo de nombiakumɛɛ
kyɛɛ daa na, ta tekaa kaboena nyi dɛɛ bese deesi fa e
lee de nombiakumɛɛ dɔɔ bela ya.

ɛ yela dee tuu benaa Wurubuare

¹⁹ Me tebia, lee Yesu yɛɲ keɲ dɔɔ de te nyiɲ gbɛɛ keɲ
dɛɛ tale gyoo Wurubuare ɔsom deni dinaa tɔɔmante
keɲ man yakaa. ²⁰ Nɛnɛɛ dɛɛ tale gbaa kanyaj keɲ bɔɔ
mo kpase deni dinaa keɲ man nɛ. Nawolo nyi Yesu ta
mo ɔ wose deesi mo toro gbɛɛ wɔle keɲ na mo daa
gyu nyeedonɲ wɔle keɲ man nɛ fa daa. ²¹ Nɛnɛɛ de te

nyij Wurubuare sae kegyia dekpatakpere ɲon daa Wu-
rubuare balaj pou doo ɔ nyiɲmaa man. ²² Mena dɔɔ ɛ
yela dɛɛ mo konɔɔ kpaakpaa tuu benaa Wurubuare, na
dɛɛ kyanɲ kelɛɛdi keɲ dɔɔ lɛɛdi nɛ man keɲkeɲ. ɛ yela
dɛɛ yɛɛ balaj baɲ bɔɔ gberaa be nombiakumɛɛ lee ba
wose man keɲ bɔɔ tekaa wɔlɛɛ na ɲa bela ya, na dɛɛ
yɛɛ balaj baɲ bɔɔ mo Wurubuare lonɲ faafo da ayimɛɛ
pou leki nɛ. ²³ ɛ yela dɛɛ kyanɲ nombia ɲan dɔɔ lɛɛdi te
de loo gyakaa ɲe dɔɔ nɛ man keɲkeɲ keɲ dɔɔ lee de
wɔle ya. Nawolo nyi Wurubuare de yako nombii see
na, ɔ bɛɛ lee ke wɔle ya. Mena dɔɔ abɔɔ ɲan ɔ be yako
see nyi waa yɛɛ fa daa nɛ, waa yɛɛ ɲa fa daa. ²⁴ Mena
dɔɔ ɛ yela dɛɛ gyuenɲ mena keɲ dɛɛ do dɔɲa kakyenɲ, na
dɛɛ gyae dɔɲa na dɛɛ yɛɛ nombia kpaakpaa fa dɔɲa.
²⁵ ɛ na yeli dee tina kegyanɲee som ɲgba Kristotena nɛ
yela, ɲgba mena keɲ baale ba mo ke yɛɛ be dinɔɔ nɛ
ya. Mɔna ɛ yela dɛɛ kyaa gyanɲee na dɛɛ do dɔɲa
kakyenɲ nideli, tuturu na nɛnɛɛ keɲ dɔɔ naa nyi de
Gbenɲyoo Yesu wee dinaa keɲ ɔ be yako see nyi waa
bese kɔɲ na benaa nɛ.

²⁶ Akpaa nyi ɲolo gyenɲ nyeedonɲ nombia gbagba ɲan
te ɔ bese naa na sia yɛɛ nombiakumɛɛ nɛ, kenaj na
kedeesa daale be kyaa keɲ ɔtenate waa deesi fa Wu-
rubuare, na Wurubuare ka mo ɔ nombiakumɛɛ kyɛɛ e
bela ya. ²⁷ Mɔna ɔtenate waa kyaa bo na wɛ kelɔ ɔ ne
daa nombia kedi wee, na boalanɲ degyapaa keɲ gyae
kaa kpa balaj baɲ pou bɔɔ koro senɲ tia Wurubuare nɛ.

²⁸ Gyanɲgba gyanɲgba keɲ nɛ, akpaa ɲolo te di Mosesi
mmaraase ɲan dɔɔ ya te balaj bala yaa batooro de di
adansɛɛ tia e nɛ, bɛɛ ko ɔtenate keɲ bɔɔ ne wii ɔ
waranɲase ya. ²⁹ Akpaa mena te doo nɛ, kenaj na
deɲele keɲ baa wɔɲ walanɲ ɲon ɔ ta mo Wurubuare bu
ɲon nombia ɲan yɛɛ kolo ya nɛ, ka dokoso be kyaa ya.
Baa wɔɲ ɔtenate deɲele nideli, nawolo nyi ɔ nombia
ayɛɛsa nawolo baa nyiaa Yesu fatabo keɲ ɔ ba mo tɔ
nɔɔkebakeseɛ wɔle keɲ bɔɔ, te ɔ ba mo gberaa da ay-
imɛɛ lee da wose man nɛ be dana tɔɔɔ fa e ya, te ɔ ta
mo Wurubuare felij ɲon ɔ na mo ɔ berɛɛ boele balaj
mɔ nɛ yɛɛ kolo ya. ³⁰ Nawolo nyi da gyenɲ nyi Wu-
rubuare yakowɔ nyiaa, “Maɲ ne gyae la maa tɔ me bal-
aj kom lee be nombiakumɛɛ dɔɔ.” Wurubuare nombia
aɲmarasenɲ see na bese yako nyiaa, “De Gbenɲyoo
Wurubuare ne gyae la waa di ɔ balaj nombia.” ³¹ Ke
gyae ke yɛɛ gyakolonɲ, nyi ɲolo ke yala Wurubuare ɲon
ɔ kyaa kekpaakekpaa nɛ nyiɲmaa man.

³² ɛ tɔɔse debarɲ keɲ ɛ be tanɲbɛɛ lɛɛ Wurubuare
nombia ɲan di kewalanɲ nɛ. Nombia dinaana yala ɲon,
mɔna ɛ kyanɲa ɛ wose senɲ keɲkeɲ di ɲe dɔɔ. ³³ Weeya
ɲaale man na bɛɛ tee ɲon, fulu ɲon balaj man. Naale
man mɔ na, ɛ na sem ɛ tebia baɲ bɛɛ naase wɔ diyem
nɛ wɔle, naa diyem ɲgba baɲ mɔ nɛ. ³⁴ ɛ wii ɛ tebia baɲ
bɔɔ kyanɲ wɔ tɔ deni nɛ waranɲase. Be lɛo ya abɔɔ koraj
na ɛ ta ko ɛ wose ya, mɔna ke yɛɛ ɲon gyonɲ bo, nawolo
nyi ɛ gyenɲ nyi ɛ dana abɔɔ kpaakpaa ɲan ɲa kela tɛɛle
kei dɔɔ abɔɔ, te ɲe doo fa ɲon kekpaakekpaa nɛ.

³⁵ Mena dɔɔ ɛ na yeli ɛ wose ke yɔkɔse ɲon Wu-
rubuare ɔsom keɲ man ya. ɛ kyanɲ nombia ɲan ɛ be lɛɛ-
di nɛ man keɲkeɲ, nawolo nyi wee daale Wurubuare

waa tɔ ɲon kom. ³⁶ Kaboena nyi yaa yɛɛ kakyerɲ senj kenken na ɛ ke nyiɲ tale yɛɛ Wurubuarɛ kegyaebii. ɛ yɛɛ mena na ɛ ke nyiɲ kpene kenj ɔ be yako see nyi waa fa ɲon nɛ. ³⁷ Nawolo nyi Wurubuarɛ nombia aɲmarasenj see ɲan ne yako nyiaa,

“Be gyae ke kyare ya,

walanj ɲon kaboena nyi waa kɔɲ nɛ waa kɔɲ.

ɔ be gyae waa dɔɔ wɔle na kekɔɲ ya.

³⁸ Me balan banj be gbɛenenj tenɛɛ me siaman nɛ, lee ba kelɛɛdi dɔɔ te baa nyiɲ nyeedonj kyaa.

Mɔna akpaa be man ɲolo ta senj ɔ kelɛɛdi man kenken ya

te ɔ lee ɔ wɔle na,

ɔ nombia be gyae ka gyoo me sia ya.”

³⁹ Daa te yɛɛ balan banj bɔɔ lee Wurubuarɛ wɔle, te banj na e nsana be tiri kekpaakekpaa nɛ ya. Mɔna daa yena balan banj dɔɔ lɛɛ Wurubuarɛ di, te ɔ be lɛɛ da nyee nɛ.

Wurubuarɛ kelɛɛdi

11 Wonj yena Wurubuarɛ kelɛɛdi? Kenj yena nyi deniwalanj ka gyenj ɔ konɔɔ man nideli nyi, abɔɔ ɲan ɔ loo gyakaa ɲe dɔɔ nɛ waa nyiɲ ɲa. Doo nyi ɔ bɛɛ naa mena abɔɔ ɲenanj na ɔ sia ya, mɔna ɔ gyenj ɔ konɔɔ man nideli nyi mena abɔɔ ɲenanj kyaa, te wee daale waa kaa nyiɲ ɲa. ² Mena ke te benenɲena banj mɔ lɛɛ Wurubuarɛ di, te lee ba kelɛɛdi dɔɔ Wurubuarɛ kelɛɛ wɔ.

³ Lee mena kenj dɔɔ lɛɛ Wurubuarɛ di dɔɔ te da gyenj nyi nɔɔwɔya ɲaagenj te ɔ kolosiwɔ, te abɔɔ ɲan pou ɲe kyaa adido na ateta nɛ kɔɲawɔ. Kei nawolo baa nyi abɔɔ ɲan pou deniwalanj bɛɛ naa ɲa ɔ sia ya nɛ, ɲan te Wurubuarɛ moowɔ yɛɛ abɔɔ ɲan dɛɛ naa na de sia nɛ.

⁴ Abele kelɛɛ kenj ɔ be lɛɛ Wurubuarɛ di dɔɔ, abɔɔ ɲan ɔ ba mo deesi fa Wurubuarɛ nɛ gyoo Wurubuarɛ sia kela ɔ kegyia Kani wui. Mena dɔɔ Wurubuarɛ mɔ lɛɛ e do nyi ɔ gbɛenenj tenɛɛ ɲon Wurubuarɛ siaman. Abele wulaa yerɲawɔ mɔna ɔ kelɛɛdi nombia ɲan ɔ be yɛɛ nɛ, ɲe sɛɛ ɲe doo fa daa.

⁵ Enɔke mɔ kelɛɛ kenj ɔ be lɛɛ Wurubuarɛ di dɔɔ te Wurubuarɛ gate e gyu adido na ɔ sia fonɛɛ. ɲolo te naa e ya nawolo nyi Wurubuarɛ moo e gyu adido. Pɛ Wurubuarɛ ka mo Enɔke gyu adido nɛ, Wurubuarɛ dii adanseɛ lee ɔ wose man nyi ɔ nombia na gyoo ɲon Wurubuarɛ sia. ⁶ Nyi akpaa ɲolo bɛɛ lɛɛ Wurubuarɛ di ya nɛ, ɔtenate nombia be gyae ka gyoo Wurubuarɛ sia korakora ya. Walanj kamase ɲon ɔ ne gyae nyi waa kɔɲ Wurubuarɛ gyanj nɛ, kaboena nyi ɔtenate dɛɛ lɛɛ di nyi Wurubuarɛ kyaa, te waa mo abɔɔ kpaakpaa tɔ balan banj pou bɛɛ yase be sia keo ɔ gbɛenenj man nideli nɛ kom.

⁷ Nowa mɔ kelɛɛ kenj ɔ be lɛɛ Wurubuarɛ di dɔɔ, debanj kenj Wurubuarɛ be faree e lee kayeyɛɛ dinaa kenj gyae ke kɔɲ tɛɛle dɔɔ nɛ, doo nyi na ɔ ba gyenj kayeyɛɛ kenan dinɔɔ ya, mɔna ɔ lɛɛ Wurubuarɛ di te ɔ yae adakaa dinaa. Kenj te ɲon na ɔ dekpaɲalanjmantena pou gyoowɔ ke man, te be nyiɲa nyeedonj debanj kenj lonj be waale tɛɛle pou nɛ. ɔ kelɛɛdi kei te yeli ɔ te bu balan akan banj pou fɔɔ nyi be yɛɛ nombi-

akumɛɛyɛɛrawɔ, kenj kaboena nyi Wurubuarɛ waa wɔlɛɛ wɔ. Lee Nowa kelɛɛdi kei dɔɔ te Wurubuarɛ lɛɛ e do nyi ɔ gbɛenenj tenɛɛ ɔ siaman.

⁸ Aberaham mɔ kelɛɛ kenj ɔ be lɛɛ Wurubuarɛ di dɔɔ, debanj kenj Wurubuarɛ be baake e yako e nyi waa koro lee ɔ tɛɛle man, na waa gyu tɛɛle wɔle daale kenj ɔ be yako see nyi wee daale ke gyae kaa bese ɲon na ɔ du-ulunj man balan pou wui dɔɔ nɛ ɔ nyii Wurubuarɛ dei. Debanj kenan na Aberaham ba gyenj tɛɛle kenj Wurubuarɛ ne yako nɛ wose man kolo ya, mɔna ɔ korowɔ tina ɔ donɔɔ yela gyu botɔɔ. ⁹ Lee Aberaham kelɛɛdi dɔɔ ɔ gyuuwɔ kekyaa tɛɛle kenj Wurubuarɛ be yako see nyi ke gyae kaa bese ɔ wui nɛ dɔɔ ɲgba ɲkɔle nɛ. ɔ ke kyaawɔ kanyan denɛɛ man ɲgba mena kenj ɔ bu Asiki na ɔ naanabii Gyekɔpo mɔ ba ke kyaa nɛ. Wurubuarɛ yakowɔ see fa Asiki na Gyekɔpo mɔ nyi wee daale mena tɛɛle kenan gyae kaa bese be wui, ɲgba mena kenj ɔ be yako see fa Aberaham nɛ. ¹⁰ Na Aberaham dɔɔ, ɲon sia gyakaa bo donɔɔ kenj Wurubuarɛ gbagba ba mo adao lese ke, te ka senjɛ nideli te ke dana donj te ke kyaa kekpaakekpaa nɛ dɔɔ.

¹¹ Doo nyi na Aberaham te ɲmɛɛ gbaa lolo te ɔ wɛɛle Saara mɔ yɛɛ ɔlamanbo e, mɔna lee kelɛɛ kenj ɔ be lɛɛ Wurubuarɛ di dɔɔ Wurubuarɛ yela ɔ lola bu. Nawolo nyi debanj kenj Wurubuarɛ be yako see nyi waa fa wɔ bu nɛ, ɔ lɛɛwɔ di nyi Wurubuarɛ waa di ɔ nombia ɲan ɔ be yako see nɛ dɔɔ. ¹² Lee mena dɔɔ Aberaham ɲon ɔ be ɲmɛɛ gbaa lolo te ɔ loo be gyakaa nyi nafɔ waa tale lola bela ya nɛ, ɔ kaa lola bu te ɔ duulunj man balan kaa wukuwɔ ɲgba kyolobiise ɲan ɲe kyaa adido, yaa epo nɔɔman aɲasa nɛ.

¹³ Mena balan kɛwɔ pou te nyiɲ kpene kenj Wurubuarɛ be yako see nyi waa fa wɔ nɛ ya, mɔna be gyakaa bɛɛ lɛɛ Wurubuarɛ di pɛte ba yekeewɔ. Nawolo nyi lee ba kelɛɛdi dɔɔ yɛɛ yaa ɲgba be wulaa naa abɔɔ ɲan na lem kenj wee daale baa kaa nyiɲ ɲa nɛ. Mena dɔɔ be nyanjɛewɔ do Wurubuarɛ nɔɔ, te be lɛɛwɔ do nyi be yɛɛ ɲkɔlawɔ tɛɛle kei dɔɔ. ¹⁴ Balanj banj bɔɔ gyuuusu be nɔɔ yako mena nombia kenj nɛ, na bɛɛ wolo baa nyi bɛɛ keo banj gbagba be tɛɛle na baa kyaa ke dɔɔ.

¹⁵ Kei nawolo baa nyi na be loo be gyakaa tɛɛle kenj bɔɔ koro tina ke yela nɛ dɔɔ ya. Nawolo nyi, nyi be loo denj gyakaa ke dɔɔ nɛ, nafɔ be dana gbɛɛ nyi baa bese gyu botɔɔ. ¹⁶ Mɔna ba moo be loo bo gyakaa tɛɛle kenj ke dei kela kenj bɔɔ koro yela ke nɛ dɔɔ. Mena tɛɛle kenan yena Wurubuarɛ gyanj adido. Mena dɔɔ be dana Wurubuarɛ desɛɲ nyi mena balan benanj baa baake e nyi be Wurubuarɛ ya. Nawolo nyi ɔ te desina tɛɛle kpaakpaa daale see wɔ.

¹⁷⁻¹⁸ Wurubuarɛ nombia aɲmarasenj see ne yako nyi-aa, Wurubuarɛ yako Aberaham nyi, “N bu Asiki dɔɔ te maa ta na maa yela n duulunj man balan ke wuku.” Mɔna Wurubuarɛ kɛɛse Aberaham kelɛɛdi kɛɛ te ɔ yako e nyi waa mo ɔ bu Asiki ɲonanj deesi fa e. Te lee kelɛɛ kenj Aberaham be lɛɛ Wurubuarɛ di dɔɔ, ɔ desina ɔ wose nyi waa mo ɔ bu Asiki deesi fa Wurubuarɛ.

¹⁹ Aberaham sɛɛwɔ nyi waa mo ɔ bu Asiki deesi fa Wurubuarɛ, nawolo nyi wa agyuenj man na ɔ gyenj nyi ɔ bu

ñon da yem koran na, Wurubuarɛ waa tale gyuuɛ e lee yɛn man. N keɛ gba na, na yɛɛ yaa ngba ɔ moo e baa deesi fa Wurubuarɛ ampan, te Wurubuarɛ gyuuɛ e lee yɛn man nɛ.

²⁰ Asiki mɔ keɛɛ keɛn ɔ be lɛɛ Wurubuarɛ di dɔɔ, te ɔ talewɔ yako ɔ bia Gyekɔpo na Esawu abɔɔ ñan Wurubuarɛ waa yɛɛ fa wɔ wee daale nɛ.

²¹ Gyekɔpo mɔ keɛɛ keɛn ɔ be lɛɛ Wurubuarɛ di dɔɔ deban keɛn ɔ yɛn ba benaa nɛ, ɔ seɱawɔ teeli na ɔ gbutu te ɔ doo Wurubuarɛ nɔ, te ɔ sola e nyi waa hiraa ɔ naanasebia Gyosefo bia baala bala ban.

²² Gyosefo mɔ keɛɛ keɛn ɔ be lɛɛ Wurubuarɛ di dɔɔ pɛ waa yɛn nɛ, ɔ yako ɔ balan Iseraetena nyi wee daale baa kaa lee Igyipite tɛɛle man. Keɱte ɔ wola wɔ mena keɛn baa yɛɛ ɔ ñɔɔ.

²³ Mosesi ɔ kya na ɔ naa mɔ keɛɛ keɛn nɔ lɛɛ Wurubuarɛ di dɔɔ be ka lola be bu Mosesi nɛ, be talewɔ weese e deni man gyaalanɱa batooro, keɛn ba te yee Igyipite gyoo mmaraa keɛn ɔ ba see nyi baa koe bia baala ban nɔ lola wɔ kewalan nɛ ya. Nawolo nyi be naawɔ nyi bu ñon te yɛɛ walan yakaate e ya.

²⁴ Mosesi mɔ keɛɛ keɛn ɔ be lɛɛ Wurubuarɛ di dɔɔ deban keɛn ɔ ba bee nɛ, ɔ bɛɛwɔ nyi be na tekaa baake e nyi Igyipite gyoo bu alebu ñon bu bela ya. ²⁵ Nawolo nyi ɔ kegyaebii yena nyi waa kaa kpu na ɔ tebia Wurubuarɛ balan ban na baa naa diyem, kela keɛn waa kyaa gyoo Faaro dɛɛ di gyon weeya akalanɛɛ ñaale, na waa wɔɛɛ na dukum man kedoo. ²⁶ ɔ naawɔ nyi akpaa nyeelɛɛre ñon waa kaa kɔn nɛ dɔɔ te ba do e desɛn na, dana tɔnɔ fa e kela abɔɔ kpaakpaa ñan pou waa nyin Igyipite tɛɛle man nɛ. Nawolo nyi kpene keɛn dɔɔ ɔ loo gyakaa nɛ, yena abɔɔ kpaakpaa ñan Wurubuarɛ waa kaa fa e wee daale nɛ. ²⁷ Lee Mosesi keɛɛ keɛn ɔ be lɛɛ Wurubuarɛ di dɔɔ, ɔ korowɔ lee Igyipite tɛɛle man keɛn ɔ te yee ban keɛn gyoo ñon waa gyɛn ɔ dɔɔ nɛ ya. Doo nyi nombia ñan be tun e gbɛnaa man nɛ dana don, mɔna ɔ ta bese ɔ wɔɛ ya. Nawolo nyi yɛɛ e ngba ɔ naa Wurubuarɛ ñon walan bɛɛ naa e na ɔ sia ya nɛ nyi ɔ kpuɛ na e. ²⁸ Mosesi keɛɛ keɛn ɔ be lɛɛ Wurubuarɛ di dɔɔ te ɔ banɱa ba nyeekelɛɛwee kedi keɛn dan, te ɔ yela ba koo wonambu te ba moo ɔ fatabo ñmatee ba anaanɔɔɔ dɔɔ. Keɛn dɔɔ bɛɛ yɛɛ mena yena nyi, akpaa Wurubuarɛ kpilale ñon de kɔn nyi ɔ kaa koe bia baala gyangba nyiban ban Igyipite tɛɛle man nɛ, na waa gbaa Iseraetena wui denɛ ñan tina be bia baala ban yela.

²⁹ Iseraetena keɛɛ keɛn nɔ lɛɛ Wurubuarɛ di dɔɔ, te be talewɔ ta ɛpo yayam keɛn man ton ngba be don bo tɛɛle dɔɔ nɛ. Mɔna deban keɛn Igyipitetena mɔ ba gyoo nyi baa ton na, te boo keɛn wuuwɔ mo wɔ pou lan.

³⁰ Iseraetena keɛɛ keɛn nɔ lɛɛ Wurubuarɛ di dɔɔ te be talewɔ ta kilisi Gyeriko donɔ weeya nyetooro, te dekyan keɛn nɔ maa kilisi donɔ keɛn nɛ pou tekeriwo yala.

³¹ Futooli alo ñolo kyaawɔ Gyeriko donɔ kenan man keɛn bɛɛ baake e nyi Rahabo. Rahabo kei keɛɛ keɛn ɔ be lɛɛ Wurubuarɛ di dɔɔ, deban keɛn Mosesi be kpila tewulɛɛ nyi baa gyu ke keɛ Gyeriko donɔ keɛn kedooɔɔ

nɛ, ɔ lɛɛ tewulɛɛ benan ñɔɔlale. Mena dɔɔ deban keɛn nɔ kaa koe balan ban pou nɔ yɛɛ denjele don tia Wurubuarɛ donɔ kenan man nɛ, be ta ko ñon Rahabo ya lee ɔ keɛɛdi dɔɔ.

³² Nafɔ me dana nombia burum maa bese tɔɛɛ fa ñon. Mɔna deban be doo fa man na maa yako ñon kolo lee benɛntena ngba Gidiyon na Baraki na Samsen na Gyɛfeta na Defidi na Samuele na Wurubuarɛ akpenkpenngyɔɔra ban nɔ lɛɛ Wurubuarɛ di nɛ wose man bela ya. ³³ Lee ba keɛɛ keɛn nɔ lɛɛ Wurubuarɛ di dɔɔ, be man baale talewɔ yoo di gyoonɛn dɔɔ te baale mɔ dii gyoori ke gbɛɛ dɔɔ, te baale mɔ nyinɱa abɔɔ ñan Wurubuarɛ be yako see nyi waa fa wɔ nɛ. Baale mɔ dii laamantese dɔɔ keɛn ba te tale kyan wɔ tao ya. ³⁴ Ban mɔ nɔ mo wɔ do boalan degyapaa man nɛ leewɔ ke man keɛn ba te nyakee ya, te baale mɔ leewɔ be kɔlala nyinmaa man keɛn ba te tale ko wɔ ya. Ban mɔ nafɔ nɔ dana don ya nɛ nyinɱa don nideli yoo, te be dii be kɔlala pou dɔɔ keɛn ba te tale seɱ be siaman ya. ³⁵ Lee ala baale mɔ keɛɛ keɛn nɔ lɛɛ Wurubuarɛ di dɔɔ, Wurubuarɛ gyuuɛ be balan ban nɔ yekee nɛ lee yɛn man fa wɔ.

Be naase be man baale diyem yɛn yɛn, mɔna be te tina ba keɛɛdi yela lee Wurubuarɛ wɔɛ ya. Nawolo nyi bɛɛ gyae nyi wee daale Wurubuarɛ ke gyuuɛ wɔ lee yɛn man, na waa fa wɔ dekyae kpaakpaa keɛn ka kela tɛɛle kei dɔɔ wui. ³⁶ Lee baale mɔ keɛɛ keɛn nɔ lɛɛ Wurubuarɛ di dɔɔ be naase wɔ diyem fulu wɔ do wɔ desɛn, te ba doo be man baale mɔ agbaraagbaraase mo wɔ ketɔ deni. ³⁷ Be funji be man baale boya koe, te be bɛɛse be man baale yaalen ala te ba moo silase koe baale. Namense na asoose tɔna te be man baale moowɔ wu ba wose, te be tɛɛwɔ na diyem te balan kɔla wɔ naase wɔ diyem. ³⁸ Tekaboena nyi nafɔ mena balan kɛwɔ baa kyaa tɛɛle kei dɔɔ kpu na nombiakumɛɛyɛra ya. Lee ba keɛɛdi dɔɔ be naa diyem, te be tɛɛwɔ yeyɛɛ depampaa dinaa man na bulase dɔɔ ngba balan ban yoo be gegi wɔ lee ban gbagba be tɛɛle man nɛ, te be tɛɛwɔ dokii boya nɔnɛn na tɛɛle nɔnɛn man. ³⁹ Wurubuarɛ keɛɛ mena balan kɛwɔ pou nideli lee ba keɛɛ keɛn nɔ lɛɛ e di dɔɔ. Mɔna be man ñolo na ñolo te nyin kpene keɛn ɔ be yako see nyi waa fa wɔ nɛ ya. ⁴⁰ Nawolo nyi Wurubuarɛ te desina kolo kpaakpaa keɛn ke dei kela gyangbate keɛn nɛ see daa. Te ɔ kegyaebii yena nyi daa na wɔ pou de dinɔ dɛɛ yɛɛ dinɔ keɛn dukum kamase be doo ke man ya.

ɛ yela dee sila Yesu Kristo

12 Mena balan burum kɛwɔ ban nɔ lɛɛ Wurubuarɛ di nɛ, ne di adanɛɛ fa daa nyi Wurubuarɛ ne di ɔ nombia dɔɔ. Mena dɔɔ ɛ yela dee tina kpene kamase keɛn ne tɔ daa gbɛɛ lee de Wurubuarɛ ɔsom man, na nombiakumɛɛ ñan ne bake daa te ne yeli dɛɛ yale da keɛɛdi man bilenbilen nɛ yela, na dɛɛ yase de sia na dɛɛ kyan dɔ ɔsom keɛn man nideli kelii tɔ ngba mena keɛn de Gbenngyoo ba wola daa nɛ. ² Lee mena dɔɔ ɛ yela dɛɛ mo de sia gyakaa Yesu waagen dɔɔ. Ñon ne ye le la te dɛɛ tale seɱ keɛn da keɛɛdi man, nawolo

nyi da kelɛɛdi pou gyakae ɔ ɔɔ lee ka kewalanj kelii ɔto. Lee gyonj kenj ɔ loo gyakaa ke ɔɔ nɛ ɔɔ, ɔ te yeli ɔpanɔɔɔn ɔɔ yɛn kenj ke yɛɛ e desɛn ya. Mɔna ɔ nyiɔna konɔɔɔ senj kenjkenj yela be gyɔɔ e ɔpanɔɔɔn ɔɔ. Te nɛnɛɛ ɔ kyaa ɔ kya Wurubuarɛ dunolonj ɔɔ ɔ gyoori kenj man. ³ E ɔɔɔɔ mena kenj Yesu be naa diyem nombiakumɛɛyɛɛra banj ɔɔ koro senj tia e nyiɔna man nɛ. Lee kenj pou wɔle na ɔ nyiɔna konɔɔɔ senj kenjkenj. Lee mena ɔɔ ɛmɛɛ mɔ ɛ na yeli ɛ wose keyɔɔɔɔɔɔ njon ya, mɔna ɛ yela kei ka do njon kakyen na ɛ ka senj kenjkenj mena, na ɛ be nyiɔn lee ɔ wɔle ya. ⁴ Nawolo nyi ɛ gyonj nyi debanj kenj ɛ ne fiti nyi ɛ ka lese ɛ wose lee dukum man nɛ, ɛ man njolo te fiti ta kelii debanj kenj kaboena nyi baa ko e lee ɔ kelɛɛdi ɔɔ ya. ⁵ Yaa ɛ te wolee Wurubuarɛ nombia anmarasɛn see njan ne yako mo do ɛ man walanj kamase kakyen lee kenj ɛ yɛɛ ɔ biawɔ ɔɔ nɛ? Wurubuarɛ yakowɔ nyiaa,

“Me bu, nyi akpaa man n Gbenjgyoo ne desina nenj nɛ, see denjele na n ke tei manj nideli.

Akpaa ma lese nombia si nenj nɛ,
na yeli n wose ke yɔɔɔɔɔɔ nenj na n ka lee me wɔle ya

⁶ Nawolo nyi walanj kamase njon mɛɛ gyae ɔ nombia na

te mɛɛ desina e.

Mena mɔ te walanj kamase njon me lɛɛ e do

nyi ɔ yɛɛ me bu e na,
njon te mɛɛ wɔn ɔ denjele.”

⁷ Diyem kenj ɛ ne naa nɛ, ɛ nyiɔn konɔɔɔ na ɛ ka mo ke nyi Wurubuarɛ ne wɔn ɛ denjele baa. Nawolo nyi ɔ ta mo njon yɛɛ ɔ bia. Te biikyaa wonji kyaa la kenj ɔ kya bɛɛ wɔn ɔ denjele ya? ⁸ Nyi akpaa Wurubuarɛ te wɔn ɛ denjele njgba mena kenj ɔ ne wɔn ɔ bia pou denjele ya nɛ, na nawolo baa nyi ɛ te yɛɛ ɔ bia gbagbawɔ ya. ⁹ De popou dana kyaa tɛɛle kei ɔɔ, kenj nyi akpaa de yɛɛ kolo na bɛɛ wɔn da denjele te dee bu wɔ. Nyi akpaa mena te doo nɛ, kenanj na kaboena nyi dɛɛ yɔɔɔɔɔɔ da wose fa de kya Wurubuarɛ njon ɔ kyaa adido nɛ, na dee nyiɔn nyeedonj kekpaakekpaa. ¹⁰ De kyaa banj be kyaa tɛɛle kei ɔɔ nɛ, bɛɛ wɔn da denjele bo banj gbagba kegyaebii man weeya akalansɛɛ njaa. Mɔna Wurubuarɛ ɔɔ, njon ne wɔn da denjele bo lee daa gbagba de deeli ɔɔ na dee nyiɔn nyiɔn ɔ dinɔɔɔ kpaakpaa kenj dukum be doo ke man ya nɛ. ¹¹ Nyi akpaa be wɔn njolo denjele nɛ bɛɛ yɛɛ e gyonj ya. Ne takaa e nawolo nyi gbɛɛ kenj man baa mo e ta nɛ dana donj. Mɔna wɔle wɔle nɛ banj pou bee nyiɔn konɔɔɔ di denjele kewɔn kenj ɔɔ nɛ, be gbɛɛnenj na teneɛ Wurubuarɛ siaman te ba wose mɔ ne fɛɛ wɔ ba kekyaabii man.

ɛ kɛɛ nideli na dukum ba gyoo ɛ man ya

¹² Mena ɔɔ ɛ na yeli ɛ wose ke yɔɔɔɔɔɔ njon ya! ɛ do ɛ wose kakyen na ɛ ka senj nideli ɛ kelɛɛdi man.

¹³ Anokoare gbɛɛ kenj ɛ silana nɛ, ɛ kyanj ɛ wose na ɛ ke sila ke nideli kelii ɔto, na ɛ ke tale kyɔ ɛ tebia banj ba kelɛɛdi be dana donj ya nɛ, na baa tale senj kenjkenj ba kelɛɛdi man kelii ɔto.

¹⁴ ɛ yase ɛ sia na ɛ ke kyaa na walanj kamase wose-fɛɛnenj man, na ɛ ke yase ɛ sia mo ɛ wose pou fa Wu-

rubuarɛ kenj ayimɛɛ kamase be doo ɛ wose man ya. Nawolo nyi akpaa ayimɛɛ doo njolo man nɛ, ɔtenate be gyae waa naa de Gbenjgyoo na ɔ sia wee daale ya. ¹⁵ ɛ kɛɛ ɛ wose man nideli kenj nyi ɛ man njolo be yɛɛ kolo na Wurubuarɛ bɛɛɛ kenj ke bɔ e ya, te ɛ kɛɛ nideli mɔ nyi walanjkum njolo na doo ɛ man na waa mo nombiikum kaa gyoo ɛ man na ke yela balanj burum ka yo gbɛɛ ya. ¹⁶ ɛ kɛɛ ɛ wose nideli kenj nyi ɛ man njolo be yɛɛ kafonj nombia, yaa waa yɛɛ walanj njon ɔ bee yee Wurubuarɛ ya njgba Esawu njon weenɛɛ nyefale dokolonj ɔɔ, ɔ ba mo ɔ kegyiiri yɔɔ fa ɔ naabu nɛ ya. ¹⁷ Kenanj wɔle nɛ ɛmɛɛ gbagba gyonj nyi nafɔ ɔ gyaewɔ nyi ɔ kya ke hiraa e njgba ɔ bu kegyia nɛ mɔna ɔ te nyim ya. ɔ moo siasaranj gyae gbɛɛ kenj nafɔ waa mo kyɛɛkee ɔ kya agyuenj na waa hiraa e, mɔna te dee ɔ kya ke kyɛɛkee wa agyuenj ya.

¹⁸ Wurubuarɛ gyanj yaa ɛ kɔnjawɔ. Mɔna ɛ te kɔn ɔ gyanj bula kenj ɛ ke tale tina ke njgba mena kenj Iseraetena be kɔn ɔ gyanj Sinai bula kenj tenja man nɛ ya. Debanj kenj ɔɔ kɔn ɔ gyanj bula kenj tenja man nɛ, be naawɔ nyi boalanjbii daale ne kpaa te botɔɔ biriwɔ tum te felinj dinaa mɔ gyɔɔɔɔ. ¹⁹ Be nyii kabere kewii botɔɔ na woya njaa. Balanj banj kenyii woya njan nɛ, gyakolonj gyoo wɔ te ba solawɔ nyi woya njan na tekaa kolosi fa wɔ ya, nawolo nyi nombia njan ɔɔ nyii nɛ njɛ yɛɛ nombia dinaana njaa. ²⁰ Nombia njenanj yena nyi, “Nyi wonembu yaa kpene kamase de tina bula kenj na, baa funji e boya ko.” ²¹ Kpene kenj be kɔn botɔɔ nɛ dana gyakolonj nideli. Lee mena ɔɔ te Mosesi gbagba yakowɔ nyiaa, “Gyakolonj dana manj, te ma wose pou mɔ ta yɛn manj.”

²² Mɔna ɛmɛɛ banj ɛ be lɛɛ Yesu di nɛ ɔɔ, ɛ te kɔn kaa lii bula kenj bɛɛ baake nyi Siyɔn nɛ tɛɛ. ɛ te kɔn kaa lii Wurubuarɛ njon ɔ kyaa kekpaakekpaa nɛ dɛɛ. Botɔɔ yɛna Gyerusalem donɔɔ kenj ke kyaa Wurubuarɛ gyanj adido nɛ. Botɔɔ te Wurubuarɛ kpilala banj njolo na njolo be tale kala wɔ ya nɛ gyanjɛewɔ bɛɛ nyanjɛɛ. ²³ ɛ te kɔn Wurubuarɛ bia gyanjbatena banj ɔɔ njmarase ba yela adido te ɔɔ gyanjɛɛ bɛɛ nyanjɛɛ nɛ gyanj. ɛ te kɔn Wurubuarɛ njon waa di balanj pou nombia nɛ gyanj. ɛ te kɔn gyanjgba balanj banj Wurubuarɛ be desinawɔ see fa ɔ wose nɛ gyanj. ²⁴ Nɛnɛɛ ɔɔ Yesu gyanj yaa ɛ kɔnjawɔ. Njon yena walanj njon Wurubuarɛ be tɛɛ ɔ ɔɔ, te ɔ be bake ɔɔkebakeseɛ wɔle kenj fa denibalanj nɛ. Njon yɛnala fa walanj kamase, te ɔ fatabo kenj ba lee ɔ man leki nɛ ne gyae la ka mo abɔɔ kpaakpaa kɔna daa kela Abele wui fatabo kenj.

²⁵ Mena ɔɔ ɛ see denjele nideli na ɛ ke tei walanj njon ɔ ne kolosi fa njon nɛ. Nawolo nyi gyanjgba balanj banj ɔɔ bɛɛ be te nyii Wurubuarɛ nombia njan Mosesi be yako fa wɔ tɛɛle kei ɔɔ ya nɛ, Wurubuarɛ wɔn ba denjele. Nyi akpaa mena te doo nɛ, kenanj na nyi de bɛɛ de te nyii walanj njon ɔ ne kolosi lee adido dei ya nɛ kenanj na Wurubuarɛ waa wɔn da denjele nideli kela wɔ. ²⁶ Mena debanj kenanj man nɛ, Wurubuarɛ woya yela tɛɛle wosiwɔ. Mɔna nɛnɛɛ ɔ te yako see bela nyiaa, “Maa bese yela tɛɛle ke wosi bela. Na tɛɛle kaagenj te maa yela ka ke wosi ya, mɔna maa yela adido mɔ ke

wosi kpu.”²⁷ Keŋ Wurubuaɛ be yako nyi “Waa bese yela tɛɛle ke wosi nɛ, ke dana ka aɛɛ.” Kei nawolo baa nyi, abɔɔ ŋan pou ɔ be yɛɛ te baa tale wosi ŋa nɛ, waa lese ŋa pou leki na ke ka abɔɔ ŋan bɔɔ tale wosi ŋa ya nɛ.

²⁸ Mena dɔɔ ɛ yela dɛɛ do Wurubuaɛ bɔɔ, nawolo nyi dɛɛ kaa di gyoori ɔ gyoorobiiri keŋ ke bɛɛ wosi ya te ke kyaa kekpaakekpaa nɛ man. ɛ yela dɛɛ do e bɔɔ na dɛɛ som e gbɛɛ kpaakpaa keŋ ɔ ne gyae nɛ man, na dɛɛ mo keyee na obuɔ fa e nideli.²⁹ Nawolo nyi Wurubuaɛ denjele kewɔŋ yɛɛ ŋgba boalan keŋ ne kpaa wɔɔɛ abɔɔ nɛ.

Mena keŋ dɛɛ yɛɛ na de nombia ka gyoo Wurubuaɛ sia

13 ɛ na tina dɔŋa kegyae yela korakora ya. ɛ gyae dɔŋa debarŋ kamase ŋgba naa lolobia nɛ.² ɛ na bɛɛ ŋɔɔla keɔɔ ya. Nawolo nyi gyanŋba baale lɛɛ ŋɔɔla, keŋ be ta gyem gba nyi be yɛɛ Wurubuaɛ kpilalawɔ ya.³ ɛ tɔɔɛ ɛ tebia barŋ bɔɔ kyanŋ wɔ tɔ deni nɛ. ɛ yela be nombia ke hia ŋon ŋgba ɛmɛɛ na wɔ yaa be kyanŋawɔ tɔ deni nɛ. Te barŋ mɔ bɛɛ naase wɔ diyem nɛ, ɛ yela barŋ mɔ nombia ke hia ŋon ŋgba ɛmɛɛ na wɔ ne naa na diyem kenanŋ nɛ.

⁴ ɛ bu yale nyi ke yɛɛ kolo kpaakpaa ke ɛ siaman, na ɛ ke di yale mmaraase dɔɔ nideli keŋ ŋolo ba lee ɔ dɔɔ wɔɔɛ ya. Tekaboena nyi baala na ala yalala baa lee dɔŋa wɔɔɛ yaletɛɛ ya. Nawolo nyi Wurubuaɛ waa wɔŋ barŋ pou bɛɛ yɛɛ kafon nombia, na barŋ pou bɛɛ lee dɔŋa wɔɔɛ yale tɛɛ nɛ denjele.⁵ ɛ na yela ɛ sia keyɛɛ kɔba kegyae dɔɔ beinŋ ya. ɛ yela kpene keŋ ɛ dana nɛ ka gyoo ɛ sia. Nawolo nyi Wurubuaɛ gbagba yakowɔ nyi-aa,

“Mɔɔ gyae maa tina ŋon yela ya,
te mɔɔ gyae maa lese me sia mɔ yela ŋon ya.”

⁶ Lee mena dɔɔ dɛɛ tale gyɔ de konɔɔ yako nyiaa,

“De Gbenŋgyoo Wurubuaɛ yena walanŋ ŋon ɔ ne kyɔ manŋ,

mena dɔɔ mɔɔ ne yee gyakolonŋ ya.

Wonŋ te deniwalanŋ waa tale yɛɛ manŋ?”

⁷ ɛ tɔɔɛ ɛ siamantena barŋ gyanŋba bɔɔ yako ŋon Wurubuaɛ nombia ŋan nɛ. ɛ kɛɛ dinɔɔ kpaakpaa keŋ man bɔɔ kyaa mo ka yerŋ nɛ na ɛ ke kasee wɔ, na ɛ ke kyanŋ ɛ Kristo kelɛɛdi keŋ man kenkeŋ.⁸ Nawolo nyi Yesu Kristo bɛɛ kyɛɛkeɛ ya, ɔ kedoobii te ɔ doo. Mena keŋ ɔ doo gyanŋba nɛ, mena te ɔ doo gyenŋ te mena mɔ te waa doo kekpaakekpaa.

⁹ ɛ na yeli balanŋ ka mo kawola nkaranŋkaranŋ ŋaale kaa beo ŋon, na ke wɔŋ ŋon lee gbɛɛ kpaakpaate keŋ man ya. Nawolo nyi Wurubuaɛ berɛɛ keŋ ɔ ba mo boele daa nɛ yena kpene keŋ na do da kelɛɛdi donŋ, na weenɛɛ kekɔla mmaraase dɔɔ kedi ya. Mena weenɛɛ kekɔla mmaraase kenja bɛɛ tale kyɔ balanŋ barŋ bee di ŋe dɔɔ nɛ gbɛɛ kamase man ya.¹⁰ Gyudatena saese barŋ bɔɔ som Wurubuaɛ kyanŋ deni dinaa keŋ man nɛ, be man ŋolo be dana gbɛɛ waa kpu na daa na dɛɛ mo da kedeese abɔɔ ŋan dɛɛ mo lese Wurubuaɛ yele nɛ, fa e dɔɔ som deni man ya.

¹¹ Kulutoo kamase nɛ Gyudatena sae kegyia ŋon na mo wonembu fatabo gyoo Wurubuaɛ ɔsom deni dinaa keŋ tɔɔmante keŋ man gyu ke deesi sola balanŋ nombiakumɛɛ ŋan bɔɔ yɛɛ nɛ. Mɔna wonembu ŋon dibilinŋ dɔɔ, bɛɛ mo e lee donɔɔ keŋ man gyu ka too e.

¹² Mena ke mɔ te ba moo Yesu lee Gyerusalem donɔɔ keŋ man, te ɔ kenaa diyem yerŋ te ɔ moo ŋon gbagba fatabo gberaa nombiakumɛɛ pou lee balanŋ wose man na baa yɛɛ balanŋ barŋ be gbɛɛnenŋ tenɛɛ Wurubuaɛ siaman.¹³ Yesu dii desɛnŋ nideli donɔɔ keŋ mɔman.

Mena dɔɔ ɛ yela daa mɔ ke wɔŋ da wose lee donɔɔ keŋ man gyu botɔɔ, na daa mɔ kaa di desɛnŋ keŋ ɔ be dii nɛ.

¹⁴ Nawolo nyi dɔɔ dana donɔɔ keŋ dɛɛ kyaa ke man kekpaakekpaa tɛɛle kei dɔɔ ya. Mɔna de sia gyakaa bo donɔɔ keŋ wee daale dɛɛ kaa kyaa ke man kekpaakekpaa nɛ dɔɔ.

¹⁵ Lee mena dɔɔ daa barŋ dɔɔ tale gyuusuu de bɔɔ yako nyi Wurubuaɛ yena de Gbenŋgyoo nɛ, da kedeese keŋ dɛɛ tale mo fa Wurubuaɛ yena nyi dɛɛ ta Yesu dɔɔ na dɛɛ do Wurubuaɛ bɔɔ debarŋ kamase.¹⁶ ɛ yɛɛ kakyerŋ na ɛ ke yɛɛ deeli fa dɔŋa debarŋ kamase, na ɛ ke kyɔ dɔŋa mɔ. Nawolo nyi mena abɔɔ kenja keyɛɛ yena kedeese keŋ na gyoo Wurubuaɛ sia.

¹⁷ Kaboena nyi yaa mo obuɔ fa ɛ siamantena barŋ, na ɛ ke nyii be dei. Nawolo nyi barŋ ne kɛɛ na ɛ dɔɔ, te wee daale Wurubuaɛ waa bɔɔɔɔ ɛ wose man nombia lee be gyanŋ. Akpaa ɛ mo obuɔ fa wɔ na, baa yɛɛ ba tom keŋ gyonŋ man. Te akpaa ɛ ta mo obuɔ fa wɔ ya na, bɔɔ gyae baa yɛɛ ba tom keŋ gyonŋ man ya. Dekɔŋ mena na ɛmɛɛ mɔ be gyae ɛ ke nyinŋ tɔɔɔɔ daale lee ke man ya.

¹⁸ ɛ fane fa daa debarŋ kamase. Da gyenŋ nideli nyi de konɔɔ man nombia bee bu daa fɔɔ ya. Te da kegyaebii mɔ yena nyi dɛɛ yɛɛ kpene kamase ke gbɛɛ dɔɔ.¹⁹ Mɛɛ waase ŋon nideli nyiaa, ɛ fane fa Wurubuaɛ na maa nyinŋ gbɛɛ kɔŋ ɛ gyanŋ bilerŋ.

²⁰ Wurubuaɛ gyuusuu na de Gbenŋgyoo Yesu lee yerŋ man. Yesu yɛɛ ŋgba namensekɛɛlere ŋon ɔ ne kɛɛ ɔ namense dɔɔ nideli nɛ. Nawolo nyi ŋon gbagba moona ɔ wose deesi fa Wurubuaɛ lee ɔ balanŋ dɔɔ. ɔ fatabo te Wurubuaɛ moowɔ tɔɔɔɔkekakesee wɔɔ keŋ ɔ be bake na ɔ balanŋ te ke kyaa kekpaakekpaa nɛ bɔɔ.

²¹ Mɛɛ fane nyi Wurubuaɛ ŋon ɔ ne fa wosefɛɛrenŋ nɛ waa fa ŋon abɔɔ kpaakpaa kamase, ŋan ŋe gyae ke kyɔ ŋon na ɛ ke tale yɛɛ ɔ kegyaebii. Mɛɛ fane nyi Wurubuaɛ waa ta Yesu Kristo dɔɔ na waa kyɔ ŋon, na ɛ ke tale yɛɛ kpene keŋ na gyoo ɔ sia. ŋon Yesu te kaboena nyi dɛɛ lese ɔ yele kekpaakekpaa. Amen.

²² Me tebia mɛɛ waase ŋon bo nyiaa, ɛ nyinŋ konɔɔ na ɛ ke tei me nombia kyomii ŋan mɔɔ ŋmarase me dana mɛɛ do ŋon kakyerŋ nɛ.²³ Mɛɛ gyae ɛ ke nyii nyiaa, be ta lese de dɔɔ Timoti ŋon bɔɔ kyanŋ e tɔ deni nɛ lee deni man. Akpaa ɔ wɔŋ me gyanŋ bilerŋ te mɛɛ kɔŋ ɛ gyanŋ nɛ, maa mo e kpu na ma wose na dɛɛ kɔŋ ɛ gyanŋ.²⁴ Mɛɛ do ɛ siamantena barŋ na Wurubuaɛ balanŋ barŋ pou bɔɔ. De tebia barŋ pou bɔɔ lee Itali tɛɛle dɔɔ nɛ mɔ na do ŋon bɔɔ.

²⁵ Wurubuaε waa mo ɔ bεεε boele ε popou, na ε ke kyaa wosefεεrej man. Amen.

Gyemisi

1 Tɔne kei lee man Gyemisi ngon me yee Wurubuaare na de Gbenjyoo Yesu Kristo tobaale e ne gyan. Mee nmarase kei mee yelee Kristotena ban pou bɔɔ yaasee gyoo tsee yenan kamase ne. Mee do e popou nɔɔ.

Mena ken nyan ke kyan n wose kayeyee man

² Me tebia nyi akpaa nombia na kayeyee kamase de yala ngon na, e yela ke yee ngon gyon nideli. ³ E tɔɔse nyi akpaa mena kekeesekeee kenja de ken e dɔɔ te e tale sen e kelɛedi man na, kei gyae ke yela e ke tale nyin konɔɔ sen lee Wurubuaare di lee gbɛe kamase man. ⁴ Mɔna kaboena nyi yaa yee kakyen kyan e wose sen mena kelii ɔto. E yee mena na e ke nyin dinɔɔ kpaakpaate ken kaboena nyi yaa nyin te kɔ gyae ke kyeeke ya ne. ⁵ Nyi akpaa e man ngolo ne gyae nyansa ken gyae ke yela waa tale yee Wurubuaare kegyaebii na waa sola Wurubuaare na waa fa e. Wurubuaare dana wɔe te ɔ beree boe mena dɔɔ walaɔ kamase ngon ɔ sola e kolo na, ɔ be gyae waa beese e ya nawolo nyi ɔ bee kee walaɔ siaman ya. ⁶ Akpaa walaɔ ngon na sola Wurubuaare na, waa lee di nyi ɔ nyinmaa gyae ke ken kpene ken ɔ ne bɔɔse ne. ɔ na lee anmaaren ya nawolo nyi walaɔ ngon ɔ ne lee anmaaren na, ɔ yee ngba epo lon ken felin ne gyɔɔ gyu bese gyɔ ken ne. ⁷ Walaɔ ngon ɔ ne lee anmaaren ne, ɔ na yee wa agyuen nyi waa nyin kolo lee Wurubuaare gyan ya. ⁸ Nawolo nyi walaɔ ngon agyuen be doo debodokolon ya, te ɔ be tale mo wa agyuen gyakaa kolo dokolon mɔ dɔɔ ya.

⁹ Kristo walaɔ ngon balan bee kala e do daale man ya ne, waa yela ke yee e gyon nawolo nyi Wurubuaare siaman na ɔ yee walaɔ e. ¹⁰ Mɔna walaɔ ngon mɔ ɔ dana ɔ wose na nyi Wurubuaare de yɔkɔse e na waa yela ke yee e gyon. Nawolo nyi be gyae ke kyare ya na ɔ ta yem ngba mena ken hale kyenkyenɔɔse be kyare ya na ne te kpiisi yala ne. ¹¹ Weese na gyem te ke nɔɔ ne yee don na, ne yeli hale na boto na ka kyenkyenɔɔse pou te kpiisi. Dekɔn mena na ka kyeo pou ne njaalaa. Mena ke te gyae ke ken walaɔ ngon ɔ dana ɔ wose ne dɔɔ. Nawolo nyi deban ken ɔ sia be yee ɔ dɔɔ ɔ kebu gbɛenen man ne, na yen te ka mo e.

¹² Walaɔ ngon ɔ ne naa diyem ɔ kekyaabii man, te ɔ ne tale kyan ɔ wose sen lee Wurubuaare di na ngon na nyeebam. Nawolo nyi akpaa mena walaɔ ngon de tale sen kekeesekeee kenan man kelii ɔto na, waa nyin nyeedon kekpa ken Wurubuaare be yako see nyi waa fa balan ban bee gyae e ne.

¹³ Nyi akpaa kekeesekeee daale de ken ngolo dɔɔ na ɔ na yako nyi, Wurubuaare ne keese na e waa kee ya. Nawolo nyi ngolo be tale keese Wurubuaare kee nyi waa yee dukum ya, mena mɔ te Wurubuaare be keese ngolo kee nyi waa yee dukum ya. ¹⁴ Mɔna nyi akpaa kekeesekeee daale de ken ngolo dɔɔ na, na mena walaɔ ngon gbagba lookum beo na e wɔnee e ka do dukum man. ¹⁵ Akpaa lookum kenan da boo na ne yeli ɔ ne yee dukum, te dukum mɔ da boo na kee mo yen ken.

¹⁶ Me tebia kpaakpaa, e na beo e wose ya. ¹⁷ Kolo kpaakpaa kamase na kpene kamase ken ke dei ne, na lee bo Wurubuaare gyan. Ngon yeena abɔɔ njan pou ne kyaa adido te ne fa kenmanee ne. Mena abɔɔ kenja da lee na kenmanee te ken, te ne da gyoo na ditinɔɔ mɔ te ken. Mɔna Wurubuaare ngon be doo mena ya nawolo nyi ɔ bee kyeeke ya. ¹⁸ Ke yee ngon gbagba kegyaebii man te ɔ tɛɛwɔ wa anokoare nombii ken dɔɔ fa daa nyeedon wɔle. ɔ yee mena na daa ka bese wa abɔɔ njan pou ɔ be yee ne man gyanngbatena.

E nyii nombia njan na, e di ne dɔɔ

¹⁹ Me tebia, e yela e man walaɔ kamase ke yee ɔsaa na nombia kenyii. Mɔna e na barase na nombia kekolosi ya, te e na gyen ban mɔ bilenbilen ya. ²⁰ Nawolo nyi walaɔ da gyen ban na ɔ be tale yee kpene ken tenɛ Wurubuaare siaman ya. ²¹ Mena dɔɔ e wɔn e wose lee ayimee nombia kamase man, na e ke tina nombiakumee keyee yela. E yɔkɔse e wose na e ke lee Wurubuaare nombia njan ɔ ba mo do e konɔɔse man ne do. Nombia njan ne gyaela ke tale lee e nyee.

²² E yee ngba mena ken Wurubuaare nombia njan ne yako ne. E na nyii njan yakaa ya. Nyi akpaa e ne nyii njan yakaa bo na, kenan na e na beo e wose bo. ²³ Akpaa walaɔ ngolo de nyii nombia njan te ɔ te yee ngba mena ken nombia njan na wolo ya ne, na walaɔ ngon yee ngba walaɔ ngon ɔ ne kee ɔ wose diiku man ne. ²⁴ ɔ kee ɔ wose na ɔ ne naa mena ken ɔ dinɔɔ doo. Mɔna akpaa ɔ tuu lee botɔɔ na ɔ te wolee mena ken ɔ dinɔɔ doo.

²⁵ Mɔna walaɔ ngon ɔ na gyoo Wurubuaare nombia kpaakpaa njan ne lee balan nyee ne man nideli, te ɔ ne kyan ɔ wose kasee njan deban kamase na ngon na nyeebam abɔɔ njan pou ɔ ne yee ne man. Nawolo nyi Wurubuaare waa hiraa e. Na ɔ ne nyii nombia njan bo yakaa na ɔ te wolee njan ya, mɔna ɔ na mo njan yee tom.

²⁶ Nyi akpaa ngolo ne kee ɔ wose nyi ɔ yee Wurubuaare somre kpaakpaate e te ɔ ta do ɔ laakem dekɔn ya na, kenan na ɔtenate ngon Wurubuaare ɔsom ken yee yakaa, te ɔ na beo ɔ wose mɔ bo. ²⁷ Wurubuaare ɔsom

kenj ke dei te kɛɛ gyoo de kya Wurubuarɛ sia yɛna nyi, balan baa kɛɛ yoyolobia na liala dɔɔ ba diyem kena man, na baa wɔŋ ba wose lee tɛɛle kei dɔɔ nombia nkarankaranj keyɛɛ man.

2 Me tebia, ɛ yɛɛ balan banj ɛ be lɛɛ de Gbɛngyoo Yesu Kristo ŋon ɔ yɛɛ gyoorobiiri gbɛngyoo e nɛ di. Mena dɔɔ ɛ na kɛɛ walanj siaman pɛna ɛ ke yɛɛ kolo ya. ² Ɛ yela dɛɛ mo ke nyi ɛ te gyanjɛɛ na balan bala baale te kɔŋ kaa lee botɔɔ. Ŋolo doona kegbase kpaakpaa nyinjan na kɔba kɔlabii ɔ nyinmaa man, na ŋolo mɔ yɛɛ diyemte e te ɔ doo kegbase ayimɛɛ ayimɛɛ atiriisa ŋaale kɔŋ botɔɔ. ³ Te akpaa ɛ mo obuonideli fa walanj ŋon ɔ doona abɔɔ kpaakpaa nyinjan te ɛ yako e nyiaa, “Nyanj kaa kyaa gbɛli kpaakpaate kei dɔɔ kɛbo,” te ɛ yako diyemte ŋon mɔ nyi “Nyanj senj botɔɔ yaa tisi kyaa tɛɛle man kɛbo.” ⁴ Akpaa ɛ yɛɛ mena na ŋgba ɛ ne kɛɛ balan siaman baa pɛte ɛ ne yɛɛ kolo, yaa ŋgba ɛ na mo ya agyuenj kumɛɛ baa di balan nombia?

⁵ Me tebia ɛ tei manj nideli. Balanj banj balan ne kɛɛ wɔ nyi be yɛɛ ayematɛnawɔ tɛɛle kei dɔɔ nɛ, banj te Wurubuarɛ lesewɔ nyi baa lɛɛ Yesu Kristo di. Mena balan benanj te Wurubuarɛ lesewɔ nyi banj ne gyae la baa nyin gbɛɛ gyoo ɔ gyoori kenj ɔ be wulaa yako see nyi waa mo fa balan banj bɛɛ gyae e nɛ. Wurubuarɛ siaman na mena balan kɛwɔ yɛna balan banj be dana ba wose. ⁶ Mɔna ɛmɛɛ dɔɔ ɛ bɛɛ mo ayematɛna yɛɛ kolo ya. Na balan banj be dana ba wose nɛ ne naase na ŋon diyem yɛɛ? Na banj ke ne wɔŋjɛɛ na ŋon gyu nombia dedii man yɛɛ? ⁷ Na mena balan benanj ke ne kolosina nombia nkarankaranj tia ɛ Gbɛngyoo Yesu Kristo gyoorobiiri yele kenj yɛɛ?

⁸ Wurubuarɛ nombia anjarasɛnj see yakowɔ yɛnanj daale nyiaa, “Gyae n dɔɔ ŋgba nyanj gbagba n wose nɛ.” Nyi akpaa ɛ kɛɛ te ɛ di mena mmaraa kei dɔɔ nideli na, kenanj na ɛ ne yɛɛ nombia kpaakpaa baa. ⁹ Mɔna nyi akpaa ɛ kɛɛ balan siaman pɛte ɛ yɛɛ kolo na ɛ te yɛɛ dukum, kenj nawolo nyi ɛ te yala Wurubuarɛ mmaraa kenj dɔɔ. ¹⁰ Nawolo nyi walanj kamase ŋon ɔ di Wurubuarɛ mmaraase ŋan pou dɔɔ te ɔ yala ŋe man dokolonj dɔɔ na, Wurubuarɛ siaman na nawolo baa nyi ɔ te yala mmaraase ŋan pou dɔɔ. ¹¹ Wurubuarɛ ŋon ɔ be yako nyi “Na lee n wɛɛle yaa n baale wɔle ya” nɛ, ŋon ke yakola nyi “Na ko walanj ya” Mena dɔɔ nyi akpaa n ta lee n wɛɛle yaa n baale wɔle ya te n ko walanj na, kenanj na n yala mmaraa kenj dɔɔ baa.

¹² Ɛ tɔɔse nyi wee daale Wurubuarɛ waa di ɛ nombia mo lee mena kenj ɛ ba mo di ɔ mmaraase ŋan na lese balan lee dukum man nɛ dɔɔ. Mena dɔɔ ɛ kɛɛ ɛ kekolosi na ɛ nombia ayɛɛsa man nideli. ¹³ Akpaa ŋolo te wii ɔ dɔɔ waranjase ya na, Wurubuarɛ mɔ waa di walanj ŋonanj nombia kenj ɔ be gyae waa wii ɔ waranjase ya. Nawolo nyi walanj ŋon ɔ ne wii ɔ dɔɔ waranjase na ɔ bee yɛɛ Wurubuarɛ nombia kedi ya.

Keleɛdi na tom kpaakpaa keyɛɛ

¹⁴ Me tebia, nyi akpaa ŋolo de yako nyi ɔ te lɛɛ Wurubuarɛ nombia di, mɔna ɔ bɛɛ yɛɛ Wurubuarɛ kegyaebii ya na, wɔŋ tɔɔse yaa ɔ keleɛdi kenanj dana? Mena

keleɛdi kenanj gyae ke tale lɛɛ ɔ nyɛɛ? ¹⁵ Ɛ yela dɛɛ mo ke nyi Kristo walanj ŋolo kyaa kenj ɔ be dana kegbase yaa weenɛɛ ŋan waa di ya, ¹⁶ te akpaa walanj ŋonanj de kaa sola nenj kolo te n yako e nyi, “Wurubuarɛ waa senj n wɔle na n ke kyaa nideli,” te n te fa walanj ŋonanj kpene kenj ne hia e ya na wɔŋ tɔɔse doo la ke man? ¹⁷ Mena ke yaa keleɛdi mɔ doo. Nyi akpaa ŋolo ta mo ɔ keleɛdi yɛɛ tom Wurubuarɛ kegyaebii man ya na, na ɔ keleɛdi kenanj be dana tɔɔse ya.

¹⁸ Walanj ŋolo waa tale yako nyiaa, “Baale na banj ne lɛɛ Wurubuarɛ di bo te baale mɔ na banj ne yɛɛ nombia kpaakpaa bo.” Sena yaa nyanj ke tale yako nyi n te lɛɛ Wurubuarɛ di lee debanj kenj n bɛɛ yɛɛ kolo kpaakpaa na ke kyaa na Wurubuarɛ kegyaebii ya? Manj dɔɔ me nombia kpaakpaa ŋan mɛɛ yɛɛ te ŋe kyaa na Wurubuarɛ kegyaebii nɛ, ŋan te mɛɛ mo wola nyi ma te lɛɛ Wurubuarɛ di. ¹⁹ N ne lɛɛdi nyi Wurubuarɛ dokolonj kyaa la. Akpaa n ne lɛɛdi mena na dei, mɔna tɔɔse nyi felinkumɛɛ mɔ ne lɛɛdi nyi Wurubuarɛ dokolonj kyaa la, te ne yeli bee ŋerjii.

²⁰ Nyanj diyinje! N ne gyae baa lese wola nenj nyi akpaa ŋolo bɛɛ mo ɔ keleɛdi yɛɛ kolo kpaakpaa ya na, ɔ keleɛdi kenanj be dana tɔɔse yɛɛ? ²¹ Ɛ tɔɔse de naana Aberaham, wɔŋ kɔŋala te Wurubuarɛ lɛɛ e do nyi ɔ gbɛɛnenj tenɛɛ ŋon Wurubuarɛ siaman? Ŋgba kenj ɔ be sɛɛ mo ɔ bu Asiki gyu nyi waa mo ke deesi fa ŋon Wurubuarɛ dɔɔ? ²² Ŋgba n naawɔ nyi ɔ keleɛdi na ɔ nombia ayɛɛsa pou kyaaawɔ kyɛkyɛɛ? Ɔ nombia ayɛɛsa yele la te ɔ keleɛdi kenj senjawɔ nideli. ²³ Ɔ nombia ayɛɛsa ŋenanj yele la Wurubuarɛ nombia ŋan bɔɔ ŋmarase see yɛnanj daale nɛ kɔŋawɔ ampanj nyiaa, “Aberaham lɛɛ Wurubuarɛ di, mena dɔɔ Wurubuarɛ lɛɛ e do nyi ɔ nombia tenɛɛ ɔ siaman.” Mena dɔɔ te balan baake Aberaham nyi Wurubuarɛ ɔ gyoo. ²⁴ Ŋgba ɛ naawɔ? Wurubuarɛ ne tɛɛ bo walanj nombia kpaakpaa ŋan ɔ ne yɛɛ nɛ dɔɔ te ɔ ne lɛɛ e do nyi ɔ gbɛɛnenj tenɛɛ, na tɛnate keleɛdi kaagenj dɔɔ ya.

²⁵ Mena ke te futooli alo ŋon bɛɛ baake e nyi Rahabo nɛ, ɔ nombia ayɛɛsa yele la te Wurubuarɛ lɛɛ e do nyi ɔ gbɛɛnenj tenɛɛ ŋon Wurubuarɛ siaman. Nawolo nyi Rahabo lɛɛ balan banj Iseraetena be kyaa kpila nyi baa gyu ka deke kɛɛ Gyeriko donɔɔ kenj dinɔɔ nɛ ŋɔɔlale, te ɔ wola wɔ gbɛɛ wɔle daale te be yeuwɔ lee Gyeriko donɔɔ kenanj man kenj be te nyin wɔ kyanj ya. ²⁶ Mena kenj akpaa weesɛɛ be doo walanj man ya na ɔ yɛɛ walanj deyenj e nɛ, mena ke te akpaa ŋolo dana keleɛdi te ɔ bɛɛ mo ke yɛɛ tom ya na, na ɔ keleɛdi kenanj mɔ ta yem.

Do n laakem deŋɔŋ

3 Me tebia, ɛ na yeli ɛ man balan burum sia keyɛɛ nyi ɛ ka bese Wurubuarɛ nombia wolala ya. Nawolo nyi ɛ gyanj nyi debanj kenj Wurubuarɛ waa di de nombia na, daa wolala banj wui nombia kedi gyae ke yɛɛ doŋ kela balan akanj banj. ² De popou ne yale gbɛɛnenj burum man agbaatee agbaatee. Nyi akpaa ŋolo kyaa kenj ɔ te yɛɛ ta nombiikum daale lee ɔ kekolosi man see ya na, kenanj na walanj ŋonanj nombia doo na ke

gbɛ te dukum be doo ɔ man ya. Kenan na nawolo baa nyi walan nnonan ne tale tela ɔ wose nideli.

³ E yela dɛɛ mo nombii ken dɛɛ wolo nɛ mo maa na dɛɛkyɔn. Nyi akpaa nolo ne gyae nyi dɛɛkyɔn ke nyii ɔ dei na, ɔ na mo nmelen do e ɔ nɔman. Kei ne yeli ɔ ne tale wɔnɛ e gyu botɔɔ ken ɔ ne gyae. ⁴ Yaa e yela dɛɛ bese mo ke maa na degbele dinaa ken ke gyakaa lon ɔɔ nɛ. Ken na mena ken ka keere te felin dinaa ne tɛɛse na ke koran nɛ, kolobii peperee daale te saare nnon na mo kikii ke gyu botɔɔ ken ɔ ne gyae. ⁵ Mena ke te deniwalan laakem ɔ doo. Ke yɛɛ kolobii peperee ke deniwalan wose man, mɔna ke dana nɔndon. E keɛ mena ken boalanbii peperee ne tale yela laa dinaa dinaa ne kpa pou. ⁶ Deniwalan laakem ɔ yɛɛ ngba boalan nɛ. Ke yɛɛ deniwalan wosenaane yenan daale ke mɔna tɛɛle kei ɔɔ nombiakumɛ pou doe ke man. Ke gyae ke tale yela deniwalan keyaabil man pou kewɔɔɛ. Ke gyae ke tale yela deniwalan wose ke yoi e ngba ɔ doe boalan man nɛ. Mena boalan kei lee ɔɔnsam gyan.

⁷ Balan ne tale yɔkɔse wonembia burum ngba gye-buse, na wonembia ban bee tuu be ɔɔɔ ɔɔɔ, na lon man wonembia pou nɛ. Bee yeli be dinɔɔ ne kyɛɛkeɛ na baa tale kyaa denibalan man. ⁸ Mɔna laakem ɔɔ nolo bɛɛ tale yɔkɔse ke ya. Kɔ dana kekyan ya te ke yɛɛ ngba tee kum nɛ.

⁹ De ɔɔ te dɛɛ mo lese de Gbenjyoo na de kya Wurubuarɛ yele. Mɔna ken ke te dɛɛ mo falaa de tebia denibalan ban Wurubuarɛ be yɛɛ wɔ ngba nnon gbagba dinɔɔ nɛ. ¹⁰ Mena nɔɔdokolon kenan ke man te akelegyi na kefaala pou na lee. Me tebia, tekaboena nyi dɛɛkyɔn mena ya. ¹¹ Lon kpaakpaate na lon kum be gyae ke tale lee ditiribun dokolon man ya. ¹² Me tebia, mango dan be gyae ke tale se paya bia ya, te dukutu dan ɔ be gyae ke tale se mango bia ya. Mena ɔ te ditiribun dokolon be gyae ke tale fa lon kpaakpaa na lon kum ya.

Nyansa ken ba lee Wurubuarɛ gyan

¹³ Amɔte danaana nyansa e man te ɔ gyan nombia? Kaboena nyi mena walan nnonan waa lese ɔ dinɔɔ kpaakpaate wola. Akpaa ɔtenate de yɔkɔse ɔ wose lee ɔ nombia kpaakpaa keyɛɛ man na, gyae kawola nyi ɔ dana nyansa ampan. ¹⁴ Mɔna nyi akpaa e dana sibiikum te e bɛɛ gyae nyi nolo ke dee kpu na nnon ya na, kenan na tekaboena nyi ya wola e wose nyi e dana nyansa ya. Nyi n dana mena dinɔɔ kei te n sɛɛ n na wola n wose na, na nawolo baa nyi n te bɛɛ anokoare ken. ¹⁵ Mena nyansa kenan ta lee Wurubuarɛ gyan ya. Ke yɛɛ tɛɛle kei ɔɔ nyansa ke te ka lee deniwalan agyuen kum man. Mena nyansa kenan yɛɛ ɔɔnsam nyansa ke. ¹⁶ Nawolo nyi akpaa balan sia ne yɛɛ be tebia abɔɔ ɔɔ te bɛɛ gyae ɔ bo nyi baagen wui ke de na, kenan na anmaaren na nombiakumɛ kamase gyae ke doo be man deban kamase.

¹⁷ Mɔna nyansa ken ba lee Wurubuarɛ gyan nɛ ɔɔ, ayimɛ be doo ke man ya. Mena nyansa kenan ne fa wosefɛeren te kee yeli walan ne yɔkɔse ɔ wose te ɔ ne

yɛɛ wɔ fa balan. Kee yeli nolo ne wii ɔ ɔɔ waranase deban kamase, te ɔ ne yɛɛ nombia kpaakpaa ɔ. Mena nyansa kenan bee yeli nolo ke keɛ walan siaman ya, te ne yeli ɔ ne di anokoare ɔ. ¹⁸ Balan ban bɛɛ gyae wosefɛeren gbɛɛ nɛ, deban kamase na bɛɛ kyɔ be tebia na baa ta wosefɛeren man. Be yɛɛ mena na bɛɛ naa nyi deeli na lee kpene ken bɛɛ yɛɛ nɛ man. Na yɛɛ yaa ngba be duu kolobii daale baa balan benan konɔɔse man nɛ. Kenan wɔle na bɛɛ naa nyi kpene ken ɔɔ duu nɛ, kolo kpaakpaa ta lee balan ban dinɔɔ man kɔn ngba deeli keyɛɛ nɛ.

E mo e kpene kamase fa Wurubuarɛ

4 Won na moonna yoo na kalese nombia kɔn ya nsana? Na lookum ken doo e man te ke dana nnon keɛ wɔnɛ gyu kɔn nɛ, na moonna yoo na kalese nombia kɔn ya nsana yee? ² E sia ne yɛɛ ken e ne gyae abɔɔ mɔna e bee nyin nɛ ya. Mena ɔɔ e na koe balan te e sia ne yɛɛ balan abɔɔ ɔɔ mɔna e bee nyin kpene ken e ne gyae ya. E ne kale te e ne yoo na dɔnɔ mɔna e bee nyin abɔɔ nɛn e ne gyae ya, nawolo nyi e bɛɛ sola Wurubuarɛ ya. ³ Akpaa e sola Wurubuarɛ koran na e bee nyin nɛ ya, nawolo nyi e bɛɛ mo agyuen kpaakpaa sola ya. E na sola e abɔɔ nɛn bo na emɛ gbagba ka mo di e kegyaabil man. Mena ɔɔ te e bee nyin nɛ ya nɛ.

⁴ E yɛɛ yaa ngba ala ban ɔɔ lee be baala wɔle nɛ, nawolo nyi e bee di anokoare fa Wurubuarɛ ya. E ba gyan nyi akpaa nolo de yeli tɛɛle kei ɔɔ abɔɔ kegyae de di ɔ nyee na, nawolo baa nyi ɔ ne kɔla Wurubuarɛ yee? Mena ɔɔ nyi akpaa nolo de yeli tɛɛle kei ɔɔ abɔɔ de di ɔ nyee na, na ɔ ta bese Wurubuarɛ kɔlare. ⁵ E te wolee nyi Wurubuarɛ nombia anmarasen see nɛn yakowɔ yenan daale nyi, “Wurubuarɛ felin nnon ɔ ba mo do de man nɛ ɔ ne yoo daaworo?” Yaa e gyan nyi ɔ yako mena nombia nɛn bo yakaa? ⁶ Wurubuarɛ ta mo ɔ bɛɛ boele daa nideli. Mena ɔɔ te ɔ nombia anmarasen see nɛn besewɔ yako yenan daale bela nyiaa, “Wurubuarɛ ne bɛɛ balan ban bɛɛ wola ba wose nɛ, mɔna ɔ na mo ɔ bɛɛ boele ban bɛɛ yɔkɔse ba wose nɛ.”

⁷ Mena ɔɔ e yɔkɔse e wose fa Wurubuarɛ. E sen tia ɔɔnsam, na waa yeu lee e gyan. ⁸ E tuu benaa Wurubuarɛ, na nnon ɔ ke tuu benaa nnon. Emɛ nombiakumɛyɛɛ, e lese e nyinmaase lee e nombiakumɛ man. Emɛ ban ya agyuen ne yɛɛ nnon ala ala nɛ, e lese nombiakumɛ lee e konɔɔse man na e ke nyin konɔɔse kpaakpaa. ⁹ E nyii weelen nideli lee e nombiakumɛ ɔɔ, na dokpokpo ke kyan nnon na e ke wii. E yela e bonɛɛse ka bese kewii, na e gyan kedi ken ka bese nɛn. ¹⁰ E yɔkɔse e wose fa de Gbenjyoo Wurubuarɛ, na waa gyina nnon siaman.

E na wɔlɛ dɔnɔ ya

¹¹ Me tebia, e na tɛɛ wɔlɛ dɔnɔ ya. Nyi akpaa nolo de kolosi nombiakum gyakaa ɔ ɔɔ nolo ɔɔ yaa ɔ bu ɔ e fɔɔ na, kenan na nawolo baa nyi ɔ ne kolosi nombiakumɛ tia Wurubuarɛ mmaraa te ɔ ne bu ke fɔɔ mo

baa. Na ɔ bɛɛ tekaa di mmaraa kenan ɔɔ baa ya, te ɔ ne kɛɛ ɔ wose nyi ɔ dei kela mmaraa ken. ¹² Wurubuarɛ waagerɛ yɛna walan ɛn ɔ ne fa mmaraa te ɔ ne di balan nombia. Nɔn waagerɛ ne gyaela waa tale lɛɛ balan nyee, te ɛn ne gyaela waa tale wɔlɛɛ ba woya mɔ kekpaakekpa. Te nɛnɛ nyan yɛna amɔte ɛn nyan ne di n ɔɔ nombia bu e ɔɔ?

Ɛ na gɔɔ ɛ konɔɔ kyoo ɔɔ ya

¹³ Ɛmɛɛ ban ɛ koro na ɛ ne gɔɔ ɛ konɔɔ yako nyi “Gyerɛ yaa kyoo dɛɛ koro gɔɔ donɔɔ kei yaa donɔɔ daale man, na de kaa kyaa botɔɔ kulutoo na dee di kebu gyaɛ kɔba” nɛ, ɛ tei me man nideli. ¹⁴ Ɛ ne yako mena, mɔna ɛ ba gyɛrɛ kpene ken gyaɛ ke kɔɔ ɛ ɔɔ kyoo gba ya. Ɛ gyɛrɛ ɛ nyeedon kedoobii? Ɛ yɛɛ ngba debunɔta nɛ, kɔɔ ne kyare ya na ka te ɛnaala. ¹⁵ Kpene ken kaboenan nyi yaa yako yɛna nyiaa, “Akpaɛ Wurubuarɛ de sɛɛ te de kyaa nyeedon man na, dɛɛ yɛɛ kpene kei yaa kedɔɔ kei.” ¹⁶ Mɔna ɛ ne gyina ɛ wose adido te ɛ na wola ɛ wose. Mena wose kawola kenan yɛɛ dukum ke. ¹⁷ Mena ɔɔ nyi walan kamase ɛn ɔ gyɛrɛ nombii kpaakpaɛ ken kaboenan nyi waa yɛɛ, te ɔ te yɛɛ ke ya na ɔ te yɛɛ dukum.

Gyemisi kekolosi fa kɔbatena

5 Nɛnɛɛ ɛ tei man ɛmɛɛ ban ɛ dana ɛ wose nɛ. Ɛ wii na ɛ ke di walanɔa nideli, nawolo nyi kayeyɛɛ dinna daale gyaɛ ke kɔɔ ɛ ɔɔ. ² Ɛ kɔba ɛn ɛ dana nɛ pou te wɔlɛɛ, te paapaase mɔ te wɔlɛɛ ya abɔɔ ɛn pou ɛ dana nɛ. ³ Ɛ kɔba yayam na ɛ kɔba wolom abɔɔ ɛn ɛ ba mo weese nɛ pou te doo kandorɔse. Kei ne gyaɛ la kawola nyi ampan ɛ te yɛɛ dukum Wurubuarɛ siaman. Mena ken kandorɔse ɛn be wɔlɛɛ abɔɔ ɛn nɛ, mena ke te ɛ wosenaane mɔ gyaɛ ke wɔlɛɛ ngba mena ken boalan ne wɔlɛɛ abɔɔ nɛ. Nɛnɛɛ ken tɛɛle kei ne gɔɔ kɔ ɔto ken Wurubuarɛ waa di walan kamase nombia na, kenɛte ɛ ne yilaa abɔɔ see fa ɛ wose? ⁴ Balan yɛɛ tom ɛ wɔɔse man fa ɛn mɔna ɛ bɛɛ ɛ te ɔ wɔ kom ya. Ɛ nyii mena ken bee mutii. Balan ban ɔɔ kyɔɔ ɛn te ɛ be kɛrɛɛ ɛ wɔɔse man weenɛɛ nɛ, be kewii te lii de Gben-gyoo Wurubuarɛ don pou nyee ɛn gyan. ⁵ Deban ken ɛ kyaa tɛɛle kei ɔɔ nɛ, ɛ wose te fɛɛ ɛn te ɛmɛɛ gbagba kegyaebii mɔ te ɛ ne yɛɛ. Ɛ te di weenɛɛ kpaakpaɛ nyinɔn doo nun ɛ ne daa Wurubuarɛ nombia kedi wee ken, ngba wonembu ne dii doo nun daa wee ken baa ko e nɛ. ⁶ Ɛ buu balan ban be nombia tenɛɛ Wurubuarɛ siaman nɛ ɔɔ te ɛ koe wɔ. Mɔna ba te yɛɛ nombiikum kamase ya te be ta koro sen tia ɛn lee gbɛɛ kamase man gba nyi ɛ na yɛɛ ɛ kegyaebii ya.

Ɛ nyin konɔɔ

⁷ Mena ɔɔ me tebia, ɛ nyin konɔɔ kelii wee ken de Gben-gyoo Yesu waa bese kɔɔ nɛ. Ɛ kɛɛ mena ken wɔɔ-farale ne nyin konɔɔ gyeki kelii deban ken waa nyin abɔɔ kpaakpaɛ lee ɔ wɔɔman nɛ. ɔ ne nyin konɔɔ gyeki ɔga gyangbate na ɔga ɔtomante ke ɛɛ do ɔ weenɛɛ, te ɔ ne nyin konɔɔ gyeki kelii deban ken ɔ weenɛɛ ɛn na

bee. ⁸ Lee mena ɔɔ ɛmɛɛ mɔ ɛ nyin konɔɔ na ɛ ka sen kenken, nawolo nyi de Gben-gyoo Yesu ka bese kɔɔ ken ta benaa. ⁹ Me tebia, ɛ na toron na ɔɔna ya, na mena ya na Wurubuarɛ waa di ɛ nombia na waa bu ɛn ɔɔ. Ɛ kɛɛ, walan ɛn waa di de nombia nɛ, ɔ kekɔɔ ta benaa.

¹⁰ Me tebia, ɛ wɔɔse Wurubuarɛ akpenkpen-gyooɔɔ ban ɔɔ naa diyem, lee mena ken ɔɔ kolosi de Gben-gyoo Wurubuarɛ nombia ɛn ɔɔ nɛ. Na ɛ ke kasee mena ken ɔɔ nyin konɔɔ sen kenken be kayeyɛɛ man. ¹¹ Balan ban ɔɔ nyin konɔɔ sen kenken naa diyem kelii ɔto nɛ, ban na nyeebam. Ɛ yela dɛɛ mo nombia kenɔ maa na balee ɛn bɛɛ baake e nyi Gyɔbo nɛ. Ɛ nyii mena ken ɔ be nyin konɔɔ sen kenken deban ken ɔ doo kayeyɛɛ man nɛ. Ngba ɛ naa mena ken de Gben-gyoo Wurubuarɛ be ɔ e kom kpaakpaate te ɔ be yeli be yɛɛ e gyon ɔ kaale ken ɔto na? Kei nawolo baa nyi de Gben-gyoo Wurubuarɛ dana wɔte te ɔ ne wii balan waranase.

¹² Me tebia, nombii ken mɛɛ gyaɛ ɛ ka gyɛrɛ nideli yɛna nyiaa, ɛ na kan ntam ya. Ɛ na kan adido yaa tɛɛle yaa kolo daale ntam ya. Nyi nombii kaboenan nyi ya sɛɛ nyi “Ayi” na, ɛ sɛɛ nyi Ayi, te akpaɛ ke kaboenan nyi ya bɛɛ nyi “Koa” na, ɛ bɛɛ nyi Koa. Ɛ yɛɛ mena na wee ken Wurubuarɛ waa di balan nombia na ɔ be gyaɛ waa bu ɛn ɔɔ ya.

Ɛ fane na ɛ lɛɛ di

¹³ Akpaɛ ɛ man ɛnɔlo ne naa diyem na waa fane fa Wurubuarɛ. Akpaɛ ɛ man ɛnɔlo wose de fɛɛ e na waa kpee wɔɔnenɛ lese Wurubuarɛ yele. ¹⁴ Akpaɛ ɛ man ɛnɔlo na wee na waa baake Kristotena kegyiise na be kaa fane fa e, na baa tiu e nun de Gben-gyoo Yesu yele man. ¹⁵ Nyi akpaɛ ba mo kelɛɛdi fane na, kaweeɛ ɛn waa nyin kawee kekyɔɔ. De Gben-gyoo Yesu waa kyɔ e kawee na ɔ wose ke yɛɛ e don. Nyi akpaɛ ɔ yɛɛ nombiikum daale bo koran na, waa mo ke kyɛɛ e. ¹⁶ Mena ɔɔ ɛ lese ɛ nombiakumɛɛ ɛn ɛ ne yɛɛ tia ɔɔna nɛ yako ɔɔna, na ɛ ke fane fa ɔɔna na Wurubuarɛ ke nyin kyɔɔ ɛn ɛ kaweeɛ. Walan ɛn ɔ gbɛɛnenɛ tenɛɛ Wurubuarɛ siaman nɛ, ɔ kefane dana wɔɔdon te kɛɛ yɛɛ tom mɔ nideli.

¹⁷ Ɛ yela dɛɛ mo nombii kei maa na Wurubuarɛ dekenkpen-gyooɔɔ ɛn bɛɛ baake e nyi Elaegya nɛ. ɔ yɛɛ deniwalan e ngba daa nɛ. ɔ fanewɔ nideli lee ɔ konɔɔ man nyi ɔga na ɛɛ ya, te ampan ɔga senawɔ tɛɛle kenan ɔɔ kulutoonenɛ atooro na yale. ¹⁸ Kenɛte ɔ besewɔ fane bela te ɔga ɛn torowɔ, te tɛɛle kenan besewɔ dee weenɛɛ bela.

¹⁹ Me tebia, gyaɛ ke tale kɔɔ nyi ɛ man ɛnɔlo waa yo gbɛɛ lee Wurubuarɛ gbɛɛ ken ka tenɛɛ nɛ man, na ɛnɔlo ka besena e kɔɔ gbɛɛ kenan man. ²⁰ Ɛ wɔɔse nyiaa, nyi akpaɛ ɛnɔlo da besena walanɔkum lee ɔ gbɛɛ kum man na, na mena walan ɛnɔnɔn te lɛɛ walanɔkum ɛn nyee lee yerɛ kekpaakekpaɛ ken man. Kei gyaɛ ke yela Wurubuarɛ ka mo nombiakumɛɛ burum ɛn ɔtenate be yɛɛ nɛ kyɛɛ e.

1 Pita

1 Tɔne kei lee maŋ Pita ŋon me yee Yesu Kristo kpilale e ne gyan. Mee ŋmarase kei mee yelee emee baŋ Wurubuae ba lese yee ɔ balan, te e be yaasee gyu ka bese ŋɔɔla Pɔntuse na Galatia na Kapadosia na Esia na Bitinia tɛelese man ne. ² De kya Wurubuae wulaa bakewɔ see leenaŋ gyanŋba gyanŋba keŋ nyi waa lese ŋon yee ɔ balan. Ŋon tɛe la ɔ felin ŋon dɔɔ lese ŋon, te ɔ desina ŋon see ŋgba ŋon gbagba ɔ balan ne, na e ka som Yesu Kristo. Na Yesu Kristo ka mo ɔ fatabo faafo e nombiakumee pou leki, na e ka bese balan baŋ ayimɛe be doo e wose man ya Wurubuae siaman. De Gbenŋgyoo Wurubuae waa mo ɔ beree keŋ boele ŋon nideli na waa fa ŋon wosefɛereŋ.

Loo kegyakaa kpaakpaate

³ E yela dɛe lese de Gbenŋgyoo Yesu Kristo ɔ kya Wurubuae ŋon yele. Ŋon wii na de waraŋase nideli, mena dɔɔ te ɔ tɛaw Yesu Kristo kefon lee yer man keŋ dɔɔ fa daa nyeedon wɔle. Mena nyeedon wɔle kei dɔɔ te de dana loo kegyakaa kekpaai nyi waa gyusu daa lee yer man wee daale. ⁴ Mena dɔɔ de loo gyakaa nyi dee nyin abɔɔ kpaakpaai ŋan Wurubuae be desina see ɔ balan adido ne. Mena abɔɔ keŋa yee abɔɔ ŋan ŋɔɔ gyae ŋa ke wɔlee ya, te ŋɔɔ gyae ŋa ke ɔɔ mɔ ya. Ŋe gyae ke doo ŋa kedoobii kekpaakekpaai. ⁵ Lee e kelɛedi dɔɔ Wurubuae ta mo ɔ don ɔ ne gyee ŋon na kolo be nyin yee ŋon ya, kelii debaŋ keŋ tɛele kei gyae ke gyu kɔ ɔto. Wurubuae wulaa bakewɔ see nyi, waa lese mena keŋ waa lee balan nyee ne wola mena debaŋ kenan man.

⁶ Mena dɔɔ kaboena nyi yaa yela mena nombia keŋa ke yee ŋon gyon. Mɔna debaŋ kei dɔɔ n te yee ya na e kena diyem debaŋ kyomii, nawolo nyi baa keese ŋon kee lee gbɛener burum man. Mɔna e tɔɔse nyi mena kekeesekeee kei be gyae ke kyare ya na ka te kɔɔ ɔto. ⁷ Kekeesekeee keŋa ne kɔɔ bo e dɔɔ na ka lese e kelɛedi dinɔɔ keŋ ka kela kɔba yayam gba ne wola. Kɔba yayam gba koran pe baa naa ke dinɔɔ gbagba na, bɛe do ke bo boalan man. Kenan wɔle koran na kee tale wɔlee. Te n kee na Kristotena kelɛedi ne hia kela kɔba yayam. Nyi e kelɛedi yee anokoare te e ser ke man keŋkeŋ na, wee keŋ de Gbenŋgyoo Yesu Kristo waa lese ɔ wose wola balan pou ne, Wurubuae waa do ŋon nɔɔ fa ŋon koran na waa yela e ka bese gyoorobia.

⁸ E te naa ta de Gbenŋgyoo Yesu na e sia ya, mɔna e ne gyae e. Keŋ na keŋ e bɛe naa e na e sia debaŋ kei koran ya ne, e ne lee e di te gyon keŋ ke tan keyako ya

ne doo e man. ⁹ Nawolo nyi nyeekelee keŋ dɔɔ e be kaa lee Wurubuae di ne e ne nyin ke.

¹⁰ Wurubuae akpenkpenŋgyɔɔ baŋ baɔ yako Wurubuae beree keŋ waa mo boele ŋon wose man nombia see ne, yase be sia bukitii tɔna, keo ŋe man nideli na baa gyer nyeekelee kei wose man nombia nideli.

¹¹ Kristo felin ŋon ɔ doo Wurubuae akpenkpenŋgyɔɔ baŋ man ne, yako na wɔ mena keŋ Kristo waa naa diyem pena ɔ kaa nyin gyoorobiiri na obu. Mena dɔɔ be yee kakyer gyoo nombia ŋan man na baa gyer debaŋ keŋ mena nombia keŋa gyae ke kɔɔ, na gbɛe keŋ man ŋe gyae ka mo kɔɔ. ¹² Wurubuae lesewɔ wola wɔ nyi nombia ŋan bɛe yako ne te yee fa baŋ gbagba ya, mɔna ŋe yee fa balan baŋ baa kɔɔ be wɔle ne. Mena balan benan yena emee baŋ e ne nyii nombia keŋa ne. Nombia ŋenan yena nyeedon nombia ŋan balan ne tɛe Wurubuae felin ŋon ɔ be kpili lee adido ne don dɔɔ kolosi fa ŋon ne. Wurubuae kpilala baŋ be kyaa adido ne gbagba koran gyaewɔ nideli nyi baa gyer mena nombia keŋa man.

E kyaa keŋ ayimɛe na doo e wose man ya

¹³ Lee mena dɔɔ e yela ya agyuense ke doo ŋon kyeekyee, na e ke desina e wose na e ke tale yee Wurubuae kegyaebii. E tela e wose nideli na e ka mo e loo pou gyakaa Wurubuae beree keŋ waa mo boele ŋon wee keŋ de Gbenŋgyoo Yesu Kristo waa bese kɔɔ bela ne dɔɔ. ¹⁴ Keŋ e yee Wurubuae bia gbagbawɔ te e ne nyii ɔ dei ne dɔɔ, e na bese e wɔle gyu ke yee abɔɔ ŋan e be yee gyanŋba keŋ e ba gyer Wurubuae ne ya. ¹⁵ E tɔɔse nyi Wurubuae ŋon ɔ be baake ŋon kɔɔ ɔ gyan ne, ɔ yee walan ŋon ayimɛe be doo ɔ man ya. Mena dɔɔ kpene kamase keŋ e ke yee na, e kee nyi ayimɛe na doo ke man ya. ¹⁶ Wurubuae nombia anmarasen see ŋan yakowɔ yenan daale nyiaa, "Wurubuae kpa e na yeli ayimɛe ke doo e wose man korakora ya, nawolo nyi ayimɛe be doo me man ya."

¹⁷ E ne fane na e ne baake Wurubuae nyi de kya. Ŋon Wurubuae ne diina walan kamase nombia ŋgba mena keŋ ɔtenate nombia ayɛesa doo ne. ɔ bɛe kee ŋolo siaman pete ɔ ne di ɔ nombia ya. Mena dɔɔ debaŋ keŋ e kyaa tɛele kei dɔɔ ŋgba ŋɔɔla ne, e mo obu fa ŋon Wurubuae. ¹⁸ Nawolo nyi e gyer kpene keŋ Wurubuae ba mo tɔ kom lee ŋon, te e be nyin e wose lee nombiakumee ŋan e be kasee lee e naanaɔ gyan ne man. Na kɔba yayam yaa kɔba wolom ŋan ne wɔlee ne te ɔ moowɔ lee ŋon ya. ¹⁹ Mɔna Yesu Kristo fatabo keŋ ke dana koya don ne te Wurubuae moowɔ tɔ e nyee-

man kom. Yesu Kristo kei yee ngba nambu non ayimee kamase be doo ɔ wose man ya te boɔ mo deesi ne.

²⁰ Pɛte Wurubuare ke yee tɛele kei ne, na ɔ tan ke wulaa lese Yesu Kristo see nyi waa kaa yerɛ lɛe daa wee daale. Mɔna emee doɔ te ɔ lese e wola debarɛ keɛ tɛele kei ne gyu ɔ ɔto ne. ²¹ Lee non Kristo doɔ te e lɛe Wurubuare non ɔ be gyuus e lee yerɛ man te ɔ ba lese e yele ne di. Mena doɔ te e kelɛedi na e loo pou gyakae Wurubuare doɔ ne.

²² Ma gyey nyi e ne di nombia non ne doo na ne gbɛe ne doɔ te e ne gyae e tebia Kristotena mɔ nideli, mena doɔ ayimee kamase be doo e man ya. Nɛnɛe doɔ, e kee na e ke gyae doɛna nideli lee e konɔɔse man. ²³ Nawolo nyi Wurubuare ta lola non wɔle. Mɔna na deniwalan non ɔ be gyae waa kyaa kekpaakekpaɔ ya ne doɔ te ɔ tɛewɔ lola non wɔle ya. ɔ tɛe non Wurubuare nombia non ne bɛe tan ya, te ne bɛe kyɛkeke korakora ya ne doɔ lola non wɔle. ²⁴ Wurubuare nombia anmarasen see non yakowɔ yenan daale nyiaa,

“Walan kamase yee ngba nɔle ne,
te ɔ gyoorobiiri mɔ pou yee ngba ka kyenkyenɔɔse ne.

Nɔle keɛ na yem na ka kyenkyenɔɔse non mɔ te kpiisi yala.

²⁵ Mɔna de Gbenɛgyoo Wurubuare nombia non doɔ non kyaa kekpaakekpaɔ.”

Nombia nenan yena nyeedon nombia non boɔ kolosi fa non ne.

2 Nɛnɛe be ta lola non wɔle. Mena doɔ e lese nombiakumee kamase lee e kekyaabii man. E na dii akereɛ bela ya. E na yee konɔɔse ala ala ya. E na yeli e sia keyee balan abɔɔ ya. E na wɔlɛ balan yela lee gbɛe kamase man ya. ² Mɔna debarɛ kamase na e yela Wurubuare nombia non nɔagen ke gyɔ non loo, ngba mena keɛ dide lon ne gyɔ biikyaa loo ne. Akpaɔ e yee mena na gyae ke yela e ka beɛ e kelɛedi keɛ man nideli, na e ke nyin nyeedon kekpaɔ keɛ. ³ E yela e loo ke gyakaa mena nombia keɛna doɔ debarɛ kamase, nawolo nyi emee gbagba te naa nyi de Gbenɛgyoo Yesu Kristo dana wɔe nideli.

⁴ Mena doɔ e tuu benaa de Gbenɛgyoo Yesu Kristo, nawolo nyi non yena nyeedon pou nyee. ɔ yee ngba boe keɛ deni maara ne kee ke nyi boɔ tan boɔ ya ne. Mɔna Wurubuare non ɔ ba lese e ne siaman na, ɔ dana boɔ nideli. ⁵ Emee mɔ te nyin nyeedon. E yee yaa ngba boya non Wurubuare ba mo ɔ ne ma ɔ deni dinaa keɛ ne, te e bese ɔ saese na e ke ta Yesu Kristo doɔ fa e kedi keɛ na gyoo ɔ sia. ⁶ Nawolo nyi Wurubuare nombia anmarasen see non yakowɔ yenan daale nyiaa,

“Wurubuare kpa e kee,
me ta mo boe kpaakpaate daale
mee see deni mokɔ Gyerusalem donɔɔ man.
Man lese na e,
mena doɔ walan kamase non
ɔ lɛe e di na deserɛ be gyae ke kyan e ya.”

⁷ Emee ban e ne lɛe e di ne doɔ ɔ dana boɔ fa non, mɔna balan ban boɔ bɛe e ne doɔ ba te yeli Wurubuare

nombia non ɔ be nmarase see ne te kaa yee ampan.

Nombia nenan yena nyi,

“Boe keɛ deni maara be bɛe ke ne,
keɛ bese la kaa yee boe keɛ
boɔ kyan deni keɛ seɛ keɛkeɛ.”

⁸ Wurubuare nombia anmarasen see non besewɔ yako yenan daale bela nyiaa,

“Boe kei doɔ te balan baa gyɔ nae kpanɛ.

Mena boe kenan doɔ ke te balan baa sarakee yala.”
Kpene keɛ doɔ te baa sarakee ke doɔ yala yena nyi ba te bɛe Wurubuare nombia non. Wurubuare wulaa yakowɔ lee gyanɛba gyanɛba keɛ nyi be fareba kenan.

⁹ Mɔna emee doɔ, emee yena balan ban Wurubuare ba lese ne. Emee yena ɔ saese na ɔ gyoorobia. Emee yena balan ban Wurubuare ba lese te ɔ be desina wɔ see fa ɔ wose. Emee yena Wurubuare balan gbagba ban. Non lesena non na e ke nyin kolosi ɔ nombia dinaana non non tan keyako ya ne fa balan. Non lesena non lee di-tinɛe man boɔ ɔ kenmanɛe dinaa keɛ man. ¹⁰ Gyanɛba keɛ na nafɔ e te yee Wurubuare balanɔ ya, mɔna nɛnɛe doɔ e te kaa bese ɔ balan gbagba. Gyanɛba keɛ na Wurubuare te wii e waranase ya, mɔna nɛnɛe doɔ ɔ te kaa wii e waranase.

¹¹ Me tebia kpaakpaɔ, e boɔ nyi e yee nɔɔlawɔ te e be gyae e ke kyaa tɛele kei doɔ kekpaakekpaɔ ya. Mena doɔ mee waase non bo nyiaa, e lese e wose lee e wose-naane lookum keɛ ne wɔne non wee na wee ne man. Nawolo nyi mena abɔɔ nenan be gyae ke yela e ke tale yee Wurubuare kegyaebii ya. ¹² Keɛ e kyaa bom na balan ban ba te yee Kristotenawɔ ya ne doɔ, e yela e kekyaabii ke yee loo. Nyi akpaɔ be yako gba nyi “Kristotena keɛ yee nombiakumee yee rawɔ” na, e yela baa naa abɔɔ kpaakpaɔ non e ne yee ne na debarɛ keɛ Wurubuare waa bese boɔ kaa di balan nombia na, baa nyin lese ɔ yele.

E yɔkɔse e wose fa e siamantena

¹³ E yee balan ban e silana de Gbenɛgyoo Yesu Kristo, mena doɔ e yɔkɔse e wose fa balan ban pou beɛ di don tɛele kei doɔ ne. E mo obuɔ fa gyoo dinaa non ɔ ne di don walan kamase doɔ ne. ¹⁴ Mena mɔ te e mo obuɔ fa balan ban gyoo dinaa non ba lese wɔ nyi baa boɔ nombiakumee yee denɛle, na baa keɛ balan ban bɛe yee nombia kpaakpaɔ ne. ¹⁵ Nawolo nyi Wurubuare kegyaebii yena nyi yaa yee nombia kpaakpaɔ lee e kekyaabii man. Akpaɔ e yee mena na balan ban boɔ gyey kolo ya te bɛe wɔlɛ e yele ne, be gyae baa nyin nombiakum daale kolosi lee e wose man ya. ¹⁶ E kyaa ngba balan ban be kyaa ba wose doɔ ne. Mɔna e na yeli e wose doɔ kekyaa kenan ke fa non gbɛe na e ke yee nombiakumee ya. E kyaa ngba balan ban bɛe som Wurubuare ne. ¹⁷ E mo obuɔ fa walan kamase, na e ke gyae e tebia Kristotena ban mɔ. E yela Wurubuare keyee ke doo e man debarɛ kamase, na e ka mo obuɔ fa e gyoo dinaa non.

¹⁸ Emee ban e kyaa balan gyan ne, e yɔkɔse e wose fa e gbenɛgyoona na e ka mo obuɔ fa wɔ nideli. Na e gbenɛgyoona ban be dei te ba wɔe ne baagen te e ke

γὰρ ὡσεὶ φῶς ἐστὶν ἡ ἀποστολή σου, ἀποστολή σου ἐστὶν ἡ ἀποστολή σου. 19 Νὺν ἀκπαὶ ἀποστολῆς σου ἐστὶν ἡ ἀποστολή σου. 20 Ἀκπαὶ ἀποστολῆς σου ἐστὶν ἡ ἀποστολή σου. 21 Μὲν ἀποστολῆς σου ἐστὶν ἡ ἀποστολή σου. 22 Νὺν ἀποστολῆς σου ἐστὶν ἡ ἀποστολή σου. 23 Νὺν ἀποστολῆς σου ἐστὶν ἡ ἀποστολή σου. 24 Νὺν ἀποστολῆς σου ἐστὶν ἡ ἀποστολή σου. 25 Νὺν ἀποστολῆς σου ἐστὶν ἡ ἀποστολή σου.

22 "N̄on Kristo te yee dukum daale ya, te ἡ ὁλο μὲν te nyii debara nombii daale m̄ lee ὡς ἡ ἀποστολή σου." 23 Debar̄ ken̄ ὡς ἡ ἡ, ὡς ἡ ὁλο τὸ κομ ἡ. ὡς ἡ ἀποστολή σου te falaa ἡ ὁλο ἡ. ὡς ἡ ὁλο ὡς ἡ ὁλο ἡ. 24 N̄on Yesu Kristo gbagba l̄ee na de nombiakum̄ee pou seele debar̄ ken̄ ὡς ἡ ὁλο ἡ mataa ὡς ἡ ὁλο ἡ. Na ke yela dee nyii da wose lee de nombiakum̄ee pou man, na de kyaa Wurubuar̄e kegyaebii man. Kristo gyamee ἡ ὡς ἡ ὁλο ἡ te de nyii kawee kekyo. 25 Gyangba ken̄ na nafa ε yee ἡ ὁλο ἡ namense bar̄ ὡς ὁλο ἡ. M̄na n̄ee ὡς ἡ ta bese ὡς ἡ silana ε Gben̄gyoo ἡ ὡς ἡ ὁλο ἡ ὁλο ἡ namensekelere ἡ, na kolo kum kamase be yee ἡ ὁλο ἡ.

Ala na be baala

3 Ἐμεε bar̄ ε yee ala yalalaw̄ ἡ, kaboena nyi yaa γὰρ ὡσεὶ φῶς ἐστὶν ἡ ἀποστολή σου. Akpa ε yee mena na, ε din̄ ὡς ὁλο ke yela ε baala bar̄ ὡς ἡ l̄ee Wurubuar̄e nombia ἡ di ya ἡ, ke kyeeke ba agyueḡ na be kaa l̄ee Kristo di ken̄ ta tekaa yee nyi ε ka mo ε ὡς ὡς yako ὡς nombii daale ya. 2 Nawolo nyi ε baala bar̄ baa naa ε din̄ ὡς kpaakpaa ken̄ ε dana, na mena ken̄ ε ne bu Wurubuar̄e nideli ἡ. 3 Na ab̄ ὡς ἡ ὡς ka mo desina ε wose ἡ ὁλο nyeeya ke desina, na ὡς ὡς ab̄ ὡς kado na ab̄ ὡς kpaakpaa nyiiḡ kado ne gyae la ke yela ε ke yee kyeo ya. 4 M̄na ε yela ε din̄ ὡς gbagba ken̄ ka lese ε kyeo wola. Ken̄ yena kon̄ ken̄ nyii na wose keȳ ὡς. Kei yena kyeo ken̄ ke be ὡς ὡς ya te kee gyoo Wurubuar̄e sia ὡ. 5 Nawolo nyi mena te gyangba ala bar̄ ὡς mo be loo pou gyakaa Wurubuar̄e ὡς ἡ, moo be din̄ ὡς lese ba kyeo wola. Be γὰρ ὡς ba wose fa be baala. 6 Mena te alo ἡ ὡς be baake e nyi Saara ἡ ὡς yee ὡς. ὡς nyii ὡς baale Aberaham dei te ὡς baake e nyi ὡς gben̄gyoo. Mena ὡς akpa ε yee nombia kpaakpaa debar̄ kamase te ε te yee kolo ya na, em̄ee ὡς ta bese ὡς bia.

7 Ἐμεε baala yalala ὡς, mena ὡς te akpa em̄ee na ε w̄ela kyaa na kaboena nyi yaa wii be waran̄ase na ε ke nyii kon̄ fa ὡς, nawolo nyi bar̄ be dana doḡ ἡ ὁλο em̄ee ya. Ε mo obuo fa ὡς nawolo nyi Wurubuar̄e na mo ὡς beere ken̄ boele ὡς ἡ ὁλο mena ken̄ ὡς na mo

boele ἡ ὡς. Akpa ε yee mena na, kolo be gyae ke τὸ ε kefane gb̄ee ya.

Nombia kpaakpaa keyee na ka diyem kena

8 Me nombii ὡtomante yena nyiaa, ε popou ε yee ὡς dokolon̄. Ε wii doḡa waran̄ase na ε ke gyae ε tebia Kristotena bar̄ ὡς, nawolo nyi ε yee balan̄ dokolon̄. Ε wii doḡa waran̄ase, na ε ke γὰρ ὡς ὡς fa doḡa. 9 Akpa ὁλο de yee neḡ nombiikum̄ na, na mo dukum τὸ e kom ya. Akpa ὁλο da tee neḡ na, nyar̄ na tee e τὸ kom ya. M̄na nyar̄ sola Wurubuar̄e wosef̄ereḡ fa e. Nawolo nyi kei ὡς te Wurubuar̄e baake ἡ, na waa nyii hira ἡ. 10 Nawolo nyi Wurubuar̄e nombia aḡmaraseḡ see ἡ ὡς yakow̄ yenaḡ daale nyiaa, "Akpa ὁλο ne gyae nyi ὡς kekyaabii man ke de fa e na waa kyaa gyu siaman na, kenar̄ na kaboena nyi waa tina nombiakum̄ee keyee na akereε nombia kekolosi yela. 11 Kaboena nyi ὡtenate deε ὡς ὡς ὡς wose lee nombiakum̄ee keyee man na waa yee nombia kpaakpaa. Kaboena nyi waa yase ὡς sia gyae wosef̄ereḡ gb̄ee na waa sila ke. 12 Nawolo nyi Wurubuar̄e sia gyakaa balan̄ bar̄ beε yee nombia kpaakpaa ἡ ὡς, te debar̄ kamase ὡς na ὡς ne nyii ba kefane. M̄na balan̄ bar̄ beε yee nombiakum̄ee ἡ ὡς, Wurubuar̄e na lese ὡς sia yela ὡς."

13 Nyi akpa ε ne yee kakyen̄ lee ε kon̄ man nyi ε ke yee nombia kpaakpaa na, am̄te kyaa la ken̄ waa tale yee ἡ kolo kum? 14 M̄na akpa ε naa diyem lee nombia kpaakpaa keyee ὡς na, em̄ee na nyeebam. Ε na yee denibalan̄ ya, te ε na yeli ε ὡς ke lo ἡ ὡς ya. 15 Ε bu Yesu Kristo nideli lee ε kon̄ man, nawolo nyi ὡς yee de Gben̄gyoo e. Ε doo ε wose ὡς ken̄ nyi ὁλο de ὡς ὡς ὡς nombii daale lee kpene ken̄ ὡς te ε loo gyakaa Yesu Kristo ὡς na, ε ke nyii tale tiran̄ fa ὡtenate. M̄na ε mo wose keȳ ὡς na obuo tiran̄ fa ὡtenate. 16 Ε mo wose keȳ ὡς na obuo tira mena nombia ἡ ὡς, na ke yela ε kon̄ man nombia ke doo ἡ kyeekyee. Akpa ε yee mena na deḡ gyae ke kyar̄ balan̄ bar̄ beε kolosi nombiakum̄ee lee ε din̄ ὡς kpaakpaa ken̄ ε dana lee Kristo man ἡ. 17 Nyi akpa ke yee Wurubuar̄e kegyaebii ke nyi yaa naa diyem lee nombia kpaakpaa keyee ὡς na, ke dei kela ken̄ ε kena diyem lee nombiakum̄ee keyee ὡς. 18 Nawolo nyi Yesu Kristo gbagba ἡ dukum kamase be doo ὡς man ya ἡ, yen̄ dokolon̄ te ὡς yen̄ ὡς fa daa nombiakum̄ee yera ken̄ ὡς be gyae waa yen̄ bela ya, na waa nyii mo daa benaa na Wurubuar̄e. Ba koo e, m̄na Wurubuar̄e teε ὡς felii ἡ ὡς gyusu e lee yen̄ man. 19 Kenar̄ ὡle na, Wurubuar̄e felii ἡ yela ὡς gyuu ὡς ke gȳ anokoare nombia ἡ deken̄ken̄ fa woya bar̄ ὡς kyar̄ ὡς τὸ deni ἡ. 20 Mena woya ke ὡς yena balan̄ bar̄ leenar̄ gyangba gyangba de naana Nowa debar̄ ken̄, ὡς beε ba te l̄ee Wurubuar̄e nombia ἡ di ya debar̄ ken̄ Nowa ne yae adakaa dinaa ken̄ ἡ. Wurubuar̄e nyii kon̄ fa ὡς nyi baa kyeeke lee be nombiakum̄ee

man mɔna be bɛɛ. Balan kyomii baale ban be yaanɔɔle yɛɛ balan gyanaara nɛ gyoo la adakaa dinaa ken man, te Wurubuarɛ lɛɛ wɔ lee lon ken man. ²¹ Mena lon kei yɛɛ yaa ngba Wurubuarɛ lonkesɔ ken ne yeli dee nyin nyeedon nɛ. Wurubuarɛ lonkesɔ kei te yɛɛ lon ken gyae ke faafo da ayimɛɛ lee da wose man ya. Mɔna lonkesɔ kei nawolo nyi deɛ sola Wurubuarɛ bo nyi waa faafo da ayimɛɛ pou leki na waa fa daa dinɔɔ kraakpaate. Kei nawolo nyi lee Yesu Kristo kefon lee yen man dɔɔ, te walan ne tale mo konɔɔ man nombia kraakpaan nyinjan kɔn Wurubuarɛ gyan. ²² Nɛnɛɛ non Yesu Kristo te lam adido te ɔ kyaa Wurubuarɛ dunolon dɔɔ. Botɔɔ te ɔ ne di gyoori Wurubuarɛ kpilala, na kpene kamase ken ne di don adido botɔɔ nɛ dɔɔ.

Ɛ kyaa fa Wurubuarɛ

4 Kristo naa diyem tɛɛle kei dɔɔ. Mena dɔɔ emɛɛ mɔ ɛ yela mena dinɔɔ kenan ke doo ɛ man. Nawolo nyi akpaa nolo de naa diyem mena na, dukum bɛɛ tale di don ɔ dɔɔ bela ya. ² Mena dɔɔ tɛnate bɛɛ tekaa yela tɛɛle kei dɔɔ abɔɔ kumɛɛ kegyae ke di ɔ dɔɔ bela ya. Mɔna ɔ sia gyakaa bo nyi waa yɛɛ Wurubuarɛ kegyae-bii deban kamase. ³ Gyangba ken na ɛ wɔlɛɛ ɛ deban yɛɛ abɔɔ njan balan ban bɔɔ gyan Wurubuarɛ ya ne yɛɛ nɛ. Ɛ yɛɛ abɔɔ nkarankaran njan emɛɛ gbagba ne gyae nɛ bo. Ɛ yɛɛ lookum nyɔɔ solon deɛɛ te ɛ yɛɛ deser nombia kpu na banɛɛ ɔsom njan Wurubuarɛ ne kɔle nɛ. Tekaboe mena, ɛ tina mena abɔɔ ken keyɛɛ yela. ⁴ Nɛnɛɛ te doo balan ban ba te yɛɛ Kristotenawɔ ya nɛ nɔɔ, ngba emɛɛ na wɔ bɛɛ tekaa yɛɛ mena abɔɔ nkarankaran ken bom bela ya nɛ. Mena dɔɔ bɛɛ tee non. ⁵ Mɔna kaboena nyi mena balan ban baa gyan nyiaa, baa kaa sen Wurubuarɛ siaman na baa tira be nombia njan bɔɔ yɛɛ nɛ pou nɔɔ. Wurubuarɛ te desina ɔ wose nyi waa di balan ban be kyaa na be sia, na ban bɔɔ yekee pou nɛ nombia. ⁶ Kei dɔɔ te Kristo gyuuwɔ kekolosi Wurubuarɛ nombia njan fa balan ban bɔɔ yekee nɛ. Yen ken bɔɔ yem nɛ yɛɛ kpene ken Wurubuarɛ ba mo bu wɔ fɔɔ, ngba mena ken waa bu walan kamase fɔɔ nɛ. Mɔna Kristo kolosi ɔ nombia njan fa wɔ, na ba woya ke nyin tale kaa kyaa Wurubuarɛ gyan kekpaakekpaan.

⁷ Deban ken tɛɛle kei gyae ke gyu ɔ ɔto nɛ ta benaa. Mena dɔɔ ɛ yela ya agyuen ke doo non kyɛkyɛɛ, na ɛ ke kyan ɛ wose na ɛ ke nyin tale fane fa Wurubuarɛ. ⁸ Kpene ken kela ken pou yena nyi ɛ gyae dɔnɔ nideli lee ɛ konɔɔse man. Nawolo nyi akpaa ɛ ne gyae dɔnɔ na, ɛ ke tale mo nombiakumɛɛ kyɛɛ dɔnɔ. ⁹ Ɛ yɛɛ nɔɔlale fa dɔnɔ nideli ken ɛ na toron ya. ¹⁰ Wurubuarɛ faa ɛ man walan kamase wa abɔɔ anefan njan kpookpoo. Mena dɔɔ ɛ man walan kamase waa kɛɛ ken ɔ be nyim nɛ dɔɔ nideli, na waa mo ke kyɔ ɔ tebia. ¹¹ Akpaa nolo wui yena Wurubuarɛ nombia njan kekolosi na, kaboena nyi waa kolosi Wurubuarɛ nombia bo. Akpaa nolo wui yena balan kasom na, waa mo don ken Wurubuarɛ be fa e nɛ mo som nideli. Akpaa ɛ yɛɛ mena na gyae ke yela balan ke ta Yesu Kristo dɔɔ lese Wu-

rubuarɛ yele nombia pou man. Non Yesu kaboela na gyoorobiiri na don pou kekpaakekpaan. Amen.

Diyem ken doo Kristo kesila man

¹² Me tebia kraakpaan, ɛ na yeli kayeyɛɛ ken ɛ na yeyɛɛ nɛ ke yɛɛ non gyakolon ngba kolo wɔle daale ne yɛna non nɛ ya. Nawolo nyi mena kayeyɛɛ kei ne kɛɛɛ non bo kɛɛ nyi ɛ senɛɛ kenken ɛ kelɛɛdi man. ¹³ Mɔna ɛ yela ke yɛɛ non gyan nyi ɛ ne naa diyem ken Kristo mɔ be naa nɛ. Nawolo nyi kei ne gyae la ke yela ke yɛɛ non gyan nideli deban ken waa kaa lese ɔ gyoorobiiri ken deɔɔ nɛ. ¹⁴ Akpaa balan na tee non lee ken ɛ silana Yesu Kristo dɔɔ na, emɛɛ na nyebam. Nawolo nyi kei nawola la nyi Wurubuarɛ felin non ɔ dana gyoorobiiri nɛ doo ɛ man. ¹⁵ Ɛ na yeli baa naase ɛ man nolo diyem nyi ɔ yɛɛ awudiini e yaa nɛmɛlate yaa nombiakumɛɛyɛɛre, yaa ngba walan non ɔ na mo ɔ nɔɔ do balan nombia man nɛ ya. ¹⁶ Akpaa nyi n yɛɛ Kristo baale e dɔɔ te bɛɛ naase nen diyem na, na yeli ke yɛɛ nen deser ya. Mɔna fa Wurubuarɛ karan nyi Kristo yele ken gyakaa nyan mɔ dɔɔ.

¹⁷ Deban te lii ken Wurubuarɛ waa di balan nombia. ɔ nombia kedi kenan gyae ke fiasɛɛ bo lee Kristotena dɔɔ. Te akpaa waa fiasɛɛ bo lee daa Kristotena dɔɔ na, kenan na won ne gyae la ke kɔn balan ban bɔɔ ne lɛɛ Wurubuarɛ nombia njan di ya nɛ dɔɔ? ¹⁸ Wurubuarɛ nombia anmarasen see njan yakowɔ yenan daale nyiaa,

“Akpaa nyi dana don nyi baa lɛɛ balan ban be gbɛenen tenɛ Wurubuarɛ siaman nɛ nyee na, kenan na won ne gyae la ke kɔn balan ban bɔɔ gyan Wurubuarɛ ya nɛ, na nombiakumɛɛyɛɛra dɔɔ?”

¹⁹ Mena dɔɔ balan ban bɛɛ naa diyem lee Wurubuarɛ kegyae-bii man nɛ, kaboena nyi baa mo ba wose do Wurubuarɛ non ɔ ne yɛɛ kpene kamase nɛ nyinmaa man, na baa kyan be nombia kraakpaan keyɛɛ ken man nideli. Nawolo nyi kpene ken Wurubuarɛ de yako nyi waa yɛɛ na, ken te ɔ ne yɛɛ.

Pita kekolosi fa kegyiise na tewulɛɛ

5 Me dana nombii ken mɛɛ gyae maa mo see emɛɛ Kristotena kegyiise ban siaman. Man mɔ me yɛɛ Kristotena kegyia e ngba emɛɛ nɛ. Me naa mena ken Kristo be naa diyem nɛ na me sia, te man mɔ maa nyin dekyae kpu na e ɔ gyoorobiiri ken man deban ken waa bese kɔn nɛ. ² Mɛɛ waase non bo nyiaa, ɛ kɛɛ balan ban Wurubuarɛ ba mo wɔ do ɛ nyinmaa man nɛ dɔɔ nideli, ngba mena ken namensekɛɛlere ne kɛɛ ɔ namense dɔɔ nɛ. Ɛ na yeli ke yɛɛ ngba bɛɛ nɛre non bo ya, mɔna ɛ yela ka lee emɛɛ gbagba ɛ konɔɔ man ngba mena ken Wurubuarɛ ne gyae nyi yaa yɛɛ nɛ. Ɛ na yɛɛ ngba ɛ ne yɛɛ ke bo mo gyae kɔba nɛ ya, mɔna ɛ yɛɛ ke ngba ken ɛ ne gyae nyi ɛ ka som Wurubuarɛ nideli dɔɔ. ³ Ɛ na nɛre balan ban Wurubuarɛ ba mo wɔ do ɛ nyinmaa man nyi yaa kɛɛ be dɔɔ nɛ ya, mɔna ɛ yela ɛ nombia njan ɛ ne yɛɛ nɛ ke gyɔ wɔ loo na baa kasee nja.

⁴ Akpaa ε yεε mena na wee keη Yesu Kristo ηon ρ yεε namensekεεlere kegyia e ne de kaa bεε lee na, kpene keη waa mo τ ηon kom ne be gyae ke wλεε korakora ya.

⁵ Emεε alebia na tewulεε mκ, mena ke te kaboena nyi yaa yκκσε ε wose fa kegyiise baη. Ε popou ε yκκσε ε wose fa dηη, nawolo nyi Wurubuaε nombia aη-maraseη see ηan yakowκ yenaη daale nyiaa,
 “Wurubuaε na seη tia balaη baη
 bee gyina ba wose adido ne,
 mκna ρ na mo ρ bερεε boele baη
 bεε yκκσε ba wose ne.”

⁶ Mena dκ ε yκκσε ε wose na ε ka mo ε wose do Wurubuaε ηon ρ yεε doη pou Gbeηgyoo e ne tεε, na waa gyina ηon adido ρ debaη kpaakpaate keη man. ⁷ Ε mo ε nombia ηan ne takaa ηon ne pou see Wurubuaε siaman, nawolo nyi ρ na gyueη ε wose man.

⁸ Ε yela ya agyueη ke doo ηon kyεεkyεε na ε ke doo ε wose dκ. Nawolo nyi ε κlare κbκnsam ηon dηεε ρ ne kili ηgba wonembu kum ne, keη ρ ne gyae ηolo waa kyaη tao. ⁹ Ε seη keηkeη ε keλεedi man na ε ke τ e

gbεε. Ε τκκσε nyi ε tebia Kristotena baη be kyaa tεεle kei dκ pou ne mκ ne naa diyem mena. ¹⁰ Mκna akpaa ε naa diyem debaη kyomii na, Wurubuaε gbagba waa yela ε ka bese seη nideli. Waa do ηon kakyη na ε ka seη keηkeη. ηon yεna bερεε pou nyee. ηon baake na ηon nyi yaa ta Kristo dκ na ε ke nyiη ρ gyoorobiiri keη kyaa kekpaakekpaa ne. ¹¹ Ε yela dεε lese Wurubuaε yele nawolo nyi ηon te doη pou yεε ρ wui kekpaakekpaa Amen.

¹² Silase kyκκ na maη te me ηmarase mena τne kei. Ma gyeη nyi ρ yεε Kristo walaη kpaakpaate e keη dekara be doo ρ man ya. Mεε ηmarase τnebiι kei bo maa mo do ηon kakyη, te mεε gyae ε ka gyeη nyi Wurubuaε bερεε keη ρ ba mo boele daa ne te yεε dekara ya, mena dκ ε seη ke man nideli.

¹³ De tebia Kristotena baη be kyaa Babilκn donκκ man ne na do ηon κκ. Wurubuaε lese na baη mκ ηgba mena keη ρ ba lese ηon ne. Mena ke te me bu Maake mκ na do ηon κκ. ¹⁴ Ε mo Kristo kegyae keη pukaa dηη do dηη κκ. Wurubuaε waa fa emεε baη pou emεε na Kristo be yεε κκdokolοη ne wosefεereη.

2 Pita

1 Tɔne kei lee maŋ Simɔn Pita ŋon me yee Yesu Kristo tobaale na ɔ kpilale e ne gyaŋ. Mee ŋmarase ke mee yelee emee baŋ pou e ne lee Yesu Kristo di nideli ŋgba mena keŋ daa mɔ ne lee e di ne. Mena keleeɗi kpaakpaa kei lee Wurubuare ŋon ɔ gbɛneŋ tenɛe ne, na da nyeeleere Yesu Kristo gyaŋ.

² Wurubuare waa yela e ka gyeŋ ŋon Wurubuare na de Gbengyoo Yesu nideli, na ke yela waa mo ɔ bɛreɛ boele ŋon nideli na waa fa ŋon wosefeereŋ keŋ ka dokoso be kyaa ya ne.

Dinɔ keŋ na wolo nyi Wurubuare baake na daa

³ Lee de Wurubuare kagyen dɔɔ Yesu Kristo te tee ɔ doŋ keŋ ka dokoso be kyaa ya ne dɔɔ fa daa kpene kamase keŋ ne hia daa, na deɛ tale yee ɔ kegyaebii teelee kei dɔɔ. Lee ŋon Wurubuare gbagba dinɔ kpaakpaa na ɔ wɔe dɔɔ te ɔ baake daa nyi de kaa bese ɔ balan.

⁴ Lee mena dinɔ kei dɔɔ te ɔ faa daa ɔ nombia kpaakpaa ŋan ɔ be yako see nyi waa fa daa ne. ɔ moo ɔ nombia keŋa fa daa na ke yela e ke nyiŋ lese e wose lee abɔɔ kumee ŋan emee gbagba ne gyae teelee kei dɔɔ te ne yeli walaŋ ne wɔlee ne man, na e ke nyiŋ Wurubuare dinɔ keŋ.

⁵ Lee mena nombia keŋa dɔɔ e yee kagyen na e ka mo deeli keyee kpu na e Yesu Kristo keleeɗi keŋ. Kenan wɔle na e mo nombia kagyen kpu na e deeli keyee keŋ.

⁶ Nombia kagyen wɔle na, e mo wose kekyan kpu, te wose kekyan wɔle na e yee kagyen seŋ keŋkeŋ. Kagyen wɔle na e mo Wurubuare ɔsom kpaakpaate mɔ kpu.

⁷ Wurubuare ɔsom kpaakpaate wɔle na e mo dɔŋa kegyae kpu, te dɔŋa kegyae wɔle na e mo balan kegyae kpu. ⁸ Nawolo nyi akpaa e kyan nombia keŋa man nideli na, gyae ke yela e ka gyeŋ de Gbengyoo Yesu Kristo na ke yela e ke yee balan baŋ e keleeɗi dana tɔɔɔ. ⁹ Mɔna walaŋ ŋon ɔ be dana mena dinɔ kpaakpaa kei ya na, kenan na walaŋ ŋonan sia te wɔlee keŋ nyi ɔ bɛe naa gyu lem ya. ɔ taŋ ke wolee nyi be ta lese e lee ɔ nombiakumee benɛe ŋan man.

¹⁰ Me tebia mena dɔɔ e yee kagyen na e ke kyaa dinɔ kpaakpaate man, na e dinɔ kenan ka wola nyi Wurubuare baake na ŋon te ɔ lese ŋon. Akpaa e yee mena na e be gyae e ka lee wɔle e keleeɗi man ya. ¹¹ Keŋa keyee ne gyae la ke yela Wurubuare ke fa ŋon gbɛe na e ke nyiŋ gbɛe gyoo de Gbengyoo Yesu Kristo ŋon ɔ yee da nyeeleere e ne gyoorobiiri keŋ ke kyaa kekpaakekpaane man.

¹² Ma gyeŋ nyi e wulaa e gyeŋ mena nombia keŋa, te e wulaa e seŋee anokoare nombia ŋan mɔɔ yako ŋon

ne man keŋkeŋ. Mɔna mee gyae nyi maa kyaa tɔɔse ŋon nombia keŋa debar kamase. ¹³ Ma gyeŋ nyi debar keŋ me see me kyaa teelee kei dɔɔ ne, kaboena nyi maa kyaa tɔɔse ŋon nombia keŋa na e be nyiŋ wolee ŋa ya.

¹⁴ Nawolo nyi de Gbengyoo Yesu Kristo ta lese wola maŋ nyi ma woya akan teelee kei dɔɔ ta tekaa bo ya.

¹⁵ Lee mena dɔɔ te mee yee kagyen yako ŋon nombia keŋa, na akpaa ma yem koran na e ke tale tɔɔse ŋa debar kamase.

¹⁶ De kee kolosi de Gbengyoo Yesu Kristo doŋ dinaa na ɔ ka bese kɔŋ keŋ nombia ne, te yee nyi ŋɔla nombia ŋan balan na mo sia kekara gyɔ ne yaa dee kolosi ya, mɔna daa gbagba naa ɔ gyoorobiiri keŋ na de sia fonɛe. ¹⁷ Debar keŋ me kya Wurubuare ba lese Yesu Kristo yele te ɔ ba lese ɔ gyoorobiiri wola ne, na de kyaa botɔɔ. De nyii kɔɔwoya ŋaale lee Wurubuare Kpatakpere ŋon gyoorobiiri keŋ man nyiaa, “Kei yena me bu ŋon mee gyae e lee me kɔɔɔ man, te ɔ na gyoo me sia mɔ nideli” ¹⁸ Daa gbagba nyii kɔɔwoya keŋa ŋan ba lee adido kɔŋ debar keŋ daa na de Gbengyoo Yesu Kristo kyaa Wurubuare bula keŋ dɔɔ ne.

¹⁹ Kei yele la da gyeŋawɔ nideli nyi Wurubuare akpenkpengyɔɔra nombia ŋan bɔɔ yako see ne yee ampan. Mena dɔɔ e see dejele na e ke nyii ŋa nideli.

Nombia ŋenan yee ŋgba kanea keŋ bɔɔ kyanee see di-tiŋte man ne. Kee ŋmanee kelii debar keŋ nebo kyolobii ŋon waa lee. Kei na wola ŋon baa nyi yaa kyan Wurubuare nombia ŋan man nideli kelii debar keŋ Yesu Kristo waa kaa yela e kɔɔɔse ke gyuuusu na e ke nyii ɔ nombia ŋan man nideli. ²⁰ Lee keŋa pou wɔle na nombii tuturu keŋ mee gyae e ka gyeŋ nideli yena nyiaa, Wurubuare akpenkpengyɔɔra baŋ man ŋolo te yako nombii daale keŋ bɔɔ ŋmarase do Wurubuare nombia aŋmaraseŋ see ŋan man ŋon gbagba ɔ baam dɔɔ ya.

²¹ Nawolo nyi Wurubuare nombia ŋan be tee wa akpenkpengyɔɔra dɔɔ te bɔɔ yako ne, ŋe man dokolon be kyaa keŋ ka lee deniwalan gbagba kegyaebii man ya. Mɔna Wurubuare felii ŋon wola na wɔ nombia ŋan ba lee ŋon Wurubuare gyaŋ te be yakowɔ.

Akerɛ nombia wolala

2 Mena keŋ gyaŋgba baale ba beo mo ba wose nyi be yee Wurubuare akpenkpengyɔɔrawɔ Iseraetena man ne, mena mɔ te akerɛ wolala baa kyaa e man. Baa mo nyansa wola nombia ŋan te yee anokoare ya. Baa ta wola balan nombia ŋan gyae ke yela baa yo ne. Baa bɛe nyi bɔɔ gyeŋ de Gbengyoo Yesu Kristo ŋon ɔ ba yem lee daa gba ne ya. Mena dɔɔ be gyae ke kyare

ya, kayeyee dinaa daale gyae ke kɔŋ be dɔɔ. ² Balaŋ burum baa sila wɔ yee ba desey nombia ŋan be yee ne. Te be nombia ŋan be yee ne dɔɔ, balaŋ baa kolosi nombiakumee tia Kristo anokoare gbeneŋ ŋan. ³ Lee sibii dɔɔ mena akereee wolala kɛwɔ baa mo akereee nombia beo ŋon, na baa mo nyansa gbese mo ŋon gyae kɔba. Mena dɔɔ leenaŋ beneŋ beneŋ keŋ Wurubuaere yakowɔ see nyi waa wɔŋ ba denjele, te waa taŋ wolɛ wɔ bo.

⁴ E tɔɔse nyi debaŋ keŋ Wurubuaere kpilala baŋ be kyaa adido be yee nombiakumee ne, Wurubuaere te tina wɔ yela ya. Mɔna ɔ moo wɔ do kayeyee kekpaakekpaamaŋ. ɔ doo wɔ agbaraagbaraase man te ɔ moo wɔ ka do ditɔŋte man, na baa doo botɔɔ kelii ɔ nombia kedi wee keŋ. ⁵ Wurubuaere te tina beneŋtena baŋ be te nyii ɔ dei ya ne yela ya. Nowa yako wɔ mena keŋ baa yee na be gbeneŋ ka tenee Wurubuaere siamaŋ, mɔna ba te kyeekee ba agyueŋ ya. Mena dɔɔ Wurubuaere yela loŋ waalewo wolɛ teele keŋ na ke balaŋ baŋ pou be te nyii ɔ dei ya ne. Mɔna balaŋ baŋ Wurubuaere be lee ba nyee yena Nowa ŋon ɔ gbeneŋ tenee Wurubuaere siamaŋ ne na ɔ dekanjalaŋmantena balaŋ nyetooro. ⁶ E tɔɔse nyi Wurubuaere buu Sodom na Gomoratena fɔɔ. ɔ yela boalaŋ kpaama be popom bese tɔŋ. ɔ yee mena na ka wola nyi nne ne gyae la ke kɔŋ balaŋ baŋ bɔɔ ne nyii ɔ dei ya ne dɔɔ. ⁷ Mɔna Wurubuaere lese lɔɔte lee mena denjele kewɔŋ kei man. Nawolo nyi lɔɔte yee walaŋ ŋon ɔ gbeneŋ tenee ŋon Wurubuaere siamaŋ, mena dɔɔ balaŋ baŋ nombia nkanɔkaraŋ ŋan be yee ne takaa e nideli. ⁸ Lɔɔte keyyaa balaŋ kumee kɛwɔ man na ɔ kena be nombia nkanɔkaraŋ ŋan be yee, na be nɔɔwoya kumee ŋan be kolosi ne takaa e nideli. Nawolo nyi ɔ yee walaŋ ŋon ɔ gbeneŋ tenee Wurubuaere siamaŋ. ⁹ Nombia keŋa pou nawolo baa nyi, Wurubuaere gyeŋ mena keŋ waa lese ɔ balaŋ lee be kaale man. Te ɔ gyeŋ mena keŋ waa yee, na waa wɔŋ balaŋ kumee denjele kelii wee keŋ waa di walaŋ kamase nombia ne. ¹⁰ Keŋa pou wolɛ na, balaŋ baŋ be yee nombia nkanɔkaraŋ ŋan baŋ gbagba ne gyae te ŋee wolɛ wɔ te bɔɔ na mo Wurubuaere yee kolo ya ne, Wurubuaere waa wɔŋ ba denjele nideli. Mena akereee wolala kɛwɔ dana konɔɔyɔŋ te be yee wola ba wose, te be tale gyo konɔɔ kolosi nombiakumee tia baŋ be kyaa adido te be dana gyoorobiiri ne.

¹¹ Mɔna Wurubuaere kpilala baŋ gba koran be dana dorŋ kela akereee wolala kɛwɔ ne, ta tee balaŋ baŋ be dana gyoorobiiri adido ne yaa baa mo nombiakumee gyakaa be dɔɔ de Gbenjyoo Wurubuaere siamaŋ ya. ¹² Mɔna mena balaŋ kɛwɔ baŋ be dana konɔɔyɔŋ ne dɔɔ, nombia ŋan bɔɔ ne nyii ŋe man ya na mmusuo nombiikum kamase keŋ be gyae na te be kolosi lee ka wose man. Be dinɔɔ yee ngba ŋale man wonembia baŋ balaŋ na koe ne. Kpene kamase keŋ de kɔŋ ba nyee man na, keŋ te be yee. Mena dɔɔ baa yeŋ leki ngba ŋale man wonembia ne.

¹³ Wurubuaere waa naase wɔ diyem nideli ngba mena keŋ baŋ mɔ be naase baale diyem ne. Baŋ gyaŋ na nombia nkanɔkaraŋ keyee balaŋ man yena gyon kedi.

Mena dɔɔ e gyaŋee e ne di e nɔɔ te be kaa kyaa bom na ŋan na, be dana wɔ desey gba nyi baa yee be nombia nkanɔkaraŋ ŋan e man ya. Kei ne yeli be wolɛ e yele do ŋon desey. ¹⁴ Bɔɔ ne gyo sibii naa alo laŋ ya, te nombiakumee keyee yena be wui. Be beo balaŋ baŋ bɔɔ dana dorŋ ba kelɛdi man ya ne, te be yeli balaŋ benaŋ ne yee dukum. Be dana sibii nideli. Mena abɔɔ kumee keŋa pou dɔɔ Wurubuaere te falaa wɔ. ¹⁵ Be te tina Kristo gbese kpaakpaama keŋ yela gyu ka mo baŋ gbagba be gbese keŋ be yeli bɔɔ yoo ne. Be silana Beeyo bu Baalam nawɔɔ. Na Baalam kei yee Wurubuaere dekpɛŋkpɛŋgyɔɔre e, te ɔ be famene na nombiakumee keyee lee kɔba keŋ waa nyiŋ lee ke man dɔɔ ya.

¹⁶ Mena dɔɔ Wurubuaere yela ŋon Baalam afurum kolosiwɔ na e lee ɔ nombiakumee ŋan ɔ ne yee ne dɔɔ. Wonembu be tale kolosi ya mɔna afurum ŋon kolosiwɔ na e ngba deniwalan ne, te ɔ yela ɔ tina diteŋ nombia ŋan nafa ɔ ne gyae waa yee ne yela.

¹⁷ Mena akereee wolala kɛwɔ be dana nɔɔɔɔ ya ngba atiribuŋse ŋan nɔɔ dana loŋ ya ne, te ba bese yaa be yee ngba ŋoma ŋan felin ne gyo ŋa laŋ ne. Botɔɔ keŋ Wurubuaere be desina see wɔ nyi ke de yee ba dekyae kekpaakekpaama yena ditɔŋte tuum keŋ man. ¹⁸ Be yee nɔɔman bo mɔna nombii kpaakpaama kamase be doo ba kekolosi man ya. Be yee kewolɛ nombia te be yee wola balaŋ nyi baa tale yee kpene kamase keŋ baŋ gbagba ne gyae nyi baa yee. Mena nombia keŋa te be mo beo balaŋ baŋ bɔɔ lɛdi kewalaŋ te bɔɔ lese ba wose lee mena dinɔɔ kumee ŋenaŋ man ne, na be ta bese ke yala ŋe man bela. ¹⁹ Mena balaŋ kumee benaŋ na beo balaŋ kɛwɔ nyi baa yela na baa nyiŋ ba wose, na baa tale yee kpene kamase keŋ baŋ gbagba ne gyae keŋ Wurubuaere mmaraa kamase be bake wɔ ya. Mɔna baŋ gbagba koran see be yee gbenjyoo fa nombia nkanɔkaraŋ keyee. Nawolo nyi deniwalan kamase yee gbenji e fa kpene kamase keŋ ne di ɔ dɔɔ ne. ²⁰ Nyi walaŋ da gyeŋ de Gbenjyoo Yesu Kristo ŋon ɔ yee da nyeelɛere e ne te ɔ lese ɔ wose lee teele kei dɔɔ abɔɔ nkanɔkaraŋ ŋan ŋee wolɛ walaŋ ne keyee man, te ɔ bese gyu ɔ ne yee ŋa bela na ŋe gyae ke di dorŋ ɔ dɔɔ. Dekɔŋ mena na ɔ dinɔɔ gyae ka bese wolɛ kela mena keŋ nafa ɔ doo pɛte ɔ be kaa lee Kristo di ne. ²¹ Nyi nafa ɔtenate deŋ ta gyeŋ gbese keŋ waa mo na ɔ nombia ka tenee Wurubuaere siamaŋ ya na, nafa dei fa e kela keŋ ɔ ba gyeŋ ke te ɔ ba besena ɔ wolɛ tee Wurubuaere nombia ŋan bɔɔ wola e ne. ²² Ba te gyo aduya ŋaale see nyi-aa, "Babaa ne tɔe na ɔ ta bese ka mo ɔ tɔɔɔ di" te "N sɔ kekuiri na, ɔ na bese bo ka gyoo depate man." Mena balaŋ kɛwɔ dinɔɔ nawolo nyi aduya keŋa yee ampan.

Wee keŋ de Gbenjyoo Yesu Kristo waa bese kɔŋ ne

3 Me gyoona kpaakpaama, kei yena me tɔne alate keŋ mee ŋmarase ŋon. Me ŋmarase tɔna ala keŋa pou bo na maa mo tɔse ŋon nombia ŋan e wulaa e gyeŋ ne na maa do ŋon kakyen, na e ke nyiŋ mo agyueŋ kpaakpaama lee nombia ŋenaŋ man. ² Mee gyae nyi e ke tɔse nombia ŋan Wurubuaere akpɛŋkpɛŋgyɔɔra baŋ be yako see leenaŋ beneŋ keŋ ne. Na e ka bese tɔse

nombia njan de Gbenjyoo Yesu Kristo njon ɔ yɛɛ da nyeeleere e ne be tɛɛ daa ɔ kpilala ban de kyaa ε man ne dɔɔ yako nyi yaa yɛɛ ne.

³ Nombii keɲ mee gyae ε ka gyeɲ nideli yena nyiaa, weeya ɔtoman nyinjan pɛte Yesu ke kɔɲ na, balan baale baa kɔɲ kaa yɛɛ nombia nkarankaran njan ban gbagba ne gyae. Baa kulu njon gbɛɛ kamase man lee ε kelɛɛdi dɔɔ. ⁴ Baa bɔɔse njon nyiaa, "Ngba ɔ yakowɔ see nyi waa bese kɔɲ, ɔ kyaa aley? Woromɔ yaa waa kɔɲ? De bɛɛ lɛɛ nombia keɲa di ya, nawolo nyi de naanaɔ te wulaa yekee kaalan, mɔna kpene kamase sɛɛ doo ngba mena keɲ nje doo leenanɲ kewalanɲ keɲ Wurubuarɛ be yɛɛ adido na ateta ne. Kolo na kolo te kyɛɛkeɛ ta ya."

⁵ Akpaa be yako mena na be karae. Nawolo nyi ba te wolee nyi lee gyangba gyangba keɲ na, nombii yakaa te Wurubuarɛ kolosiwɔ te adido na ateta bɛɛwɔ lee. Wurubuarɛ yela tɛɛle leewɔ loɲ man kɔɲ, te loɲ kenanɲ dɔɔ te ɔ tɛɛwɔ yɛɛ tɛɛle kei. ⁶ Ba te wolee mɔ nyi loɲ kenanɲ te Wurubuarɛ yela ke kaa waalewɔ wɔlɛɛ gyangbatena ban bɔɔ kyaa deban kenanɲ man ne. ⁷ Wurubuarɛ nombii kenanɲ te ɔ moowɔ ɔ dana adido na tɛɛle keɲ dɔɔ ε kyaa ne. Nje doo nɛɛ daa deban keɲ Wurubuarɛ waa mo boalanɲ wɔlɛɛ nja ne. Nje doo menɛɛ kelii nombia kedi wee dinaa keɲ Wurubuarɛ waa wɔlɛɛ balan ban pou be te nyii ɔ dei ya ne.

⁸ Me gyoona kpaakpaa, ε na wolee nombii dokolonɲ kei ya. Nombii kenanɲ yena nyiaa, Wurubuarɛ siaman na wee dokolonɲ yɛɛ ngba kulutoonɲ kakponɲ (1,000) ne, te kulutoonɲ kakponɲ (1,000) mɔ yɛɛ ngba wee dokolonɲ ne. ⁹ Baale na gyuenɲ nyi Wurubuarɛ de yako nyi waa yɛɛ kolo na ɔ bɛɛ yɛɛ ke bilenɲ ya. Na mena te doo ya, mɔna ɔ ne nyin konɔɔ bo fa njon, nawolo nyi ka te yɛɛ ɔ kegyaebii ke nyi ε man nolo waa yerɲ leki ya. ɔ ne gyae bo nyi walanɲ kamase waa kyɛɛkeɛ wa agyuenɲ lee ɔ gbɛɛnenɲ kumɛɛ man na waa kɔɲ ɔ gyanɲ.

¹⁰ Wee keɲ de Gbenjyoo Yesu waa kɔɲ ne, waa kaa futaa daa bo ngba mena keɲ nɛɛlate ne kɔɲ ne. Mena wee kenanɲ na adido gyae ka mo yeesa njaalaa. Boalanɲ gyae ke kpa kpene kamase keɲ doo adido na

ateta ne pou dugudugudugu. ¹¹⁻¹² Nyi akpaa mena te abɔɔ pou gyae ke wɔlɛɛ na, kenanɲ na sena te kaboena nyi ε dinɔɔ dɛɛ yɛɛ? ε ke kyaa ε ne daa Wurubuarɛ wee kei te ε sia be yɛɛ nyi ke dɛɛ kɔɲ bilenɲ ne, kaboena nyi yaa kyaa Wurubuarɛ kegyaebii man, keɲ dukum kamase be doo ε man ya. Mena wee kenanɲ na boalanɲ gyae ke wɔlɛɛ adido pou te boalanɲ kenanɲ ogyefelinɲ keɲ gyae ke yalakee kpene kamase keɲ doo adido botɔɔ ne. ¹³ Mɔna daa dɔɔ de kyaa dɛɛ daa adido wɔle, na tɛɛle wɔle keɲ Wurubuarɛ be yako see nyi waa yɛɛ ne. Botɔɔ te balan ban pou be gbɛɛnenɲ tenɛɛ ne baa kyaa.

¹⁴ Mena dɔɔ me gyoona kpaakpaa deban keɲ ε sia gyakaa mena abɔɔ keɲa pou dɔɔ ne, ε yase ε sia na ε ke yɛɛ abɔɔ kpaakpaa njan gyae ke yela ε ke tale kaa senɲ Wurubuarɛ siaman, keɲ nyi ayimɛɛ yaa nombiikum daale be doo ε wose man ya, na emɛɛ na Wurubuarɛ nsana ke yɛɛ gyonɲ. ¹⁵ ε tɔɔse nyi de Gbenjyoo Wurubuarɛ konɔɔ keɲ ɔ be nyim ne, ke yɛɛ kpene keɲ ne fa deniwalanɲ gbɛɛ na waa nyin nyin nyeekeleɛ pɛna ɔ wee keɲ kelii. Mena nombia njan ke, te de dɔɔ gyaagyɲ Pɔɔl mɔ moo nyansa keɲ Wurubuarɛ be fa e ne nɲmarase ɔ tɔna pou man yelee njon. ¹⁶ Mena ke te ɔ nɲmarasewɔ yako mena nombia keɲa ɔ tɔna pou man. ɔ nombia njaale doo ɔ tɔna njan man keɲ nje man kenyii dana ban. Balan baale ban bɔɔ gyeɲ nombia ya te bɔɔ senɲε kelɛɛdi keɲ man keɲkeɲ ya ne, ne tulii ɔ nombia njan bo. Mena ke mɔ te bee tulii Wurubuarɛ nombia anɲmarasenɲ akanɲ njan mɔ. Bɛɛ yɛɛ mena ne, na Wurubuarɛ kefaala yaa bɛɛ gyae baa fa ba wose ne.

¹⁷ Me gyoona kpaakpaa, ε wulaa ε gyeɲ mena nombia keɲa. Mena dɔɔ ε doo ε wose dɔɔ nideli, na balan ban bɔɔ ne di Wurubuarɛ nombia njan dɔɔ ya ne, be nyin mo ba akereɛ nombia njan wɔnɲee njon lee ε dasenɲε kpaakpaate keɲ man ya. ¹⁸ Mɔna ε yela de Gbenjyoo Yesu Kristo njon ɔ yɛɛ da nyeeleere e ne, ka mo ɔ bɛɛɛ boele njon na waa yela ε ka gyeɲ e nideli. Njon te gyoorobiiri kaboena gyen kei na weeya pou kekpaakek-paa. Amen.

1 Gyɔn

Nombii keɗ kɛ fa nyeedonɗ

1 Walaɗ ɗon ɔ be kyaa leenaɗ kewalaɗ keɗ ne wose man nombia yaa mee ɗmarase mee fa ɗon. ɗon yena walaɗ ɗon ɗɔɔ nyii ɔ ɗɔɔwoya te ɗɔɔ naa e. Daa gbagba naa e na de sia fonɛ te da moo de nyiɗmaase tina e. ɗon yena Yesu Kristo, nombii keɗ kɛ fa nyeedonɗ kekpaɗ nɛ. ²Wurubuare lesena mena walaɗ kei wola daa te de naa e. ɗon ne faa na nyeedonɗ keɗ ba lee Wurubuare gbagba gyaɗ nɛ. Debaɗ kei man nɛ ɔ wose man nombii yaa dee di adanseɗ yako ɗon nyiaa, ɗon yena walaɗ ɗon ɔ ne fa nyeedonɗ kekpaɗ keɗ. Nafɗ na ɔ kyae kya ɗon gyaɗ, mɔna nɛnɛ ɗɔɔ ɔ ta lese e wola daa. ³Walaɗ ɗon daa gbagba be naa e na de sia, te ɗɔɔ nyii ɔ ɗɔɔwoya nɛ wose man nombia yaa dɛɛ yako ɗon nɛ. Dɛɛ yako ɗon baa na emɛɛ mɔ kenyiɗ kaa kpu na daa baɗ daa na de kya Wurubuare na ɔ bu Yesu Kristo ɗon ɗɔɔ yɛɛ dokolonɗ nɛ, na de popou ɗɔɔ ke yɛɛ dokolonɗ. ⁴Dɛɛ gyaɗ nyi mena gyonɗ kei ke doo de man nideli, mena ɗɔɔ te dɛɛ ɗmarase ɗon mena nombia keɗa nɛ.

Ɛ ta keɗmanɗee man

⁵ɗɔɔwoya ɗan Wurubuare bu ɗon ba mo fa daa te daa mɔ ne yako ɗon nɛ yena nyiaa, Wurubuare yɛɛ ɗg-ba keɗmanɗee nɛ te ditiɗtɛɛ be doo ɔ man korakora ya. ⁶Lee mena ɗɔɔ nyi akpaɗ de yako nyi ɗɔɔdokolonɗ doo daa na e man te de sɛɛ dɛɛ yɛɛ ditiɗtɛɛ man abɔɔ na, dee dii akereɗ bo te anokoare keɗ Wurubuare ba lese wola nɛ be doo de man ya. ⁷Mɔna nyi akpaɗ de kyaa Wurubuare keɗmanɗee keɗ man ɗgba mena keɗ ɗon gbagba kyaa ke man nɛ, na ɗɔɔdokolonɗ doo daa na de tebia man. Kenanɗ na ɔ bu Yesu Kristo fatabo keɗ ne gberaa da ayimeɗ kamase lee da wose man. ⁸Akpaɗ de yako nyi dukum be doo de man ya na dɛɛ beo da wose bo, te anokoare keɗ Wurubuare ba lese wola nɛ be doo de man ya. ⁹Nyi akpaɗ de lɛɛ di de konɔɔse man nyi da te yɛɛ dukum te de tɔlɛɛ ɗa fa Wurubuare na, waa mo ɗa pou kyɛɛ daa na waa gberaa daa lee ayimeɗ kamase man. Nawolo nyi ɔ ne di ɔ nombia ɗɔɔ te ɔ gbɛɛnɛɗ mɔ tenɛɛ. ¹⁰Akpaɗ de yako nyi da te yɛɛ ta dukum korakora ya na, de ta besena Wurubuare yɛɛ dekarate. Kei nawolo baa nyi de bɛɛ lɛɛ ɔ nombia ɗan ɔ be yako daa nɛ di ya.

2 Me bia, mee ɗmarase nombia keɗa mee fa ɗon na ɛ be nyiɗ yɛɛ dukum ya. Te akpaɗ ɗolo de yɛɛ dukum na, de dana tereete ɗon ɔ seɗɛɛ Wurubuare siaman ɔ ne doo teree fa daa. ɗon yena Yesu Kristo

ɗon ɔ gbɛɛnɛɗ tenɛɛ Wurubuare siaman nɛ. ²ɗon gbagba moona ɔ wose deesi tɔ de nombiakumɛɛ kom, lee mena ɗɔɔ te Wurubuare moo de nombiakumɛɛ kyɛɛ daa. Na daa daagerɗ nombiakumɛɛ te ɔ moowo kyɛɛ daa ya, mɔna tɛɛle kei ɗɔɔ balan pou nombiakumɛɛ mɔ kpuɛ.

³Akpaɗ nyi de nyii Wurubuare dei na, kenanɗ na dɛɛ tale gyɔ de konɔɔ nyi da gyen e. ⁴Lee mena ɗɔɔ nyanɗ walaɗ ɗon n yako nyi “N gyen e” mɔna n bee nyii ɔ dei ya na, n yɛɛ dekarate e te anokoare keɗ Wurubuare ba lese wola nɛ be doo n man ya. ⁵Te nyanɗ ɗon n ne nyii Wurubuare dei na, Wurubuare kegyae gbagba keɗ doo n man nideli. Kpene keɗ gyaɗ ke yela dɛɛ gyen nyi daa na e dana ɗɔɔdokolonɗ yena nyi, ⁶nyanɗ ɗon n yako nyi emɛɛ na Wurubuare dana ɗɔɔdokolonɗ na, kaboena nyi nya kyaa ɗgba mena keɗ Yesu be kyaa nɛ.

Wurubuare kpa dɛɛ gyaɗ ɗɔɗa

⁷Me gyoona kpaakpaɗ, na mmaraa wɔle yaa mee ɗmarase maa fa ɗon ya, mɔna mmaraa bene keɗ ɛ be nyii lee deban keɗ ɛ be lɛɛ Yesu di nɛ. Mmaraa kei yena nombia ɗan ɛ betanɗ nyii nɛ. ⁸Mɔna kei ta bese mmaraa wɔle keɗ mee ɗmarase mee fa ɗon. Yesu Kristo kekyaa man na, ɔ dinɔɔ wolawɔ nyi ke yɛɛ mmaraa wɔle ke. Emɛɛ gbagba mɔ ɛ dinɔɔ na wolo nyi ke yɛɛ mmaraa wɔle ke. Nawolo nyi keɗmanɗee keɗ tan bɛɛ lee, te ka te yeli ditiɗtɛɛ keɗ mɔ ne ɗaalaa.

⁹Nyanɗ ɗon n kpa n doo keɗmanɗee keɗ man te n sɛɛ n ne kɔla n ɗɔɔ na, n sɛɛ n doo ditiɗtɛɛ keɗ man baa.

¹⁰Mɔna nyanɗ ɗon n ne gyaɗ n ɗɔɔ na n doo keɗmanɗee keɗ man, te kolo mɔ be doo n man keɗ gyaɗ ke yela n kegyɔ n nae ya. ¹¹Mena ɗɔɔ nyanɗ ɗon n ne kɔla n ɗɔɔ na, n doo ditiɗtɛɛ keɗ man te n ɗɔɗɛɛ ke man. N ba gyen botɔɔ keɗ n ne gyu ya nawolo nyi ditiɗtɛɛ keɗ te tɔ n sia.

¹²Me bia kpaakpaɗ,

mee ɗmarase nombia keɗa mee yelee ɗon,
nawolo nyi lee Kristo yele man ɗɔɔ
Wurubuare ta mo ɛ nombiakumɛɛ kyɛɛ ɗon.

¹³Kyaɔ, mee ɗmarase nombia keɗa mee yelee ɗon,
nawolo nyi ɛ gyen walaɗ ɗon ɔ kyaa lee kewalaɗ keɗ nɛ.

Tewulɛɛ, mee ɗmarase nombia keɗa mee yelee ɗon,
nawolo nyi ɛ te di walaɗkum ɗon ɗɔɔ.

Me bia kpaakpaɗ, mee ɗmarase nombia keɗa mee yelee ɗon,

nawolo nyi ɛ te kɔɗ kaa gyen de kya Wurubuare ɗon.

¹⁴Kyaɔ, mee ɗmarase nombia keɗa mee yelee ɗon,

nawolo nyi ε gyeɲ ɲon ɔ kyaa lee kewalanj keɲ nε. Tewulεε, mεε ɲmarase nombia keɲa mee yelee ɲon, nawolo nyi Wurubuaɛ nombia doo ε man te ε seɲεε ɲe man nideli te ε te di walanjkum ɲon ɔɔ.

Ε na mo ε sia gyakaa tεεle kei ɔɔ abɔɔ ɔɔ ya

¹⁵ Ε na mo ε sia gyakaa tεεle kei ɔɔ nombia na ka abɔɔ kumεε ɔɔ ya. Akpaa walanj da mo ɔ sia gyakaa tεεle kei abɔɔ ɔɔ na, nawolo baa nyi ɔ bεε gyae de kya Wurubuaɛ ɲon ya. ¹⁶ Mena abɔɔ ɲenanj ɲaale yena ɲgba abɔɔ kumεε ɲan deniwalanj ne gyae nyi waa yεε nε, na ɲan deniwalanj sia ne naa te ɲεε gyc e loo, na ɲan de dana te dεε gyc de konɔɔ nε. Mena dinɔɔ keɲa pou ta lee de kya Wurubuaɛ gyanj ya. ɲa lee lookum keɲ dεε mo gyakaa tεεle kei ɔɔ abɔɔ ɔɔ nε man. ¹⁷ Tεεle kei na ɲa abɔɔ ɲan pou balanj na mo be loo gyakaa ɲe ɔɔ nε ne lem baa. Mɔna walanj kamase ɲon ɔ nyii Wurubuaɛ dei te ɔ yεε kpene keɲ Wurubuaɛ ne gyae na waa nyiɲ nyeedonj kekpaɔ keɲ.

Kristo ɔɔlare ɲon

¹⁸ Me bia kpaakpaa, debanj keɲ tεεle kei gyae kekɔɲ ɔɔ ɔɔ nε ta benaa. De tanj tanjgbεε yako ɲon nyi tεεle kei da benaa ɔɔ ɔɔ na, Kristo ɔɔlare ɲon waa ɔɔ. Te debokeiman nε dεε naa nyi Kristo ɔɔlala burum kyaa tεεle kei ɔɔ. Kei nawola la nyi debanj keɲ tεεle kei gyae kekɔɲ ɔɔ ɔɔ nε ta benaa. ¹⁹ Nafɔ mena balanj kewɔ kpue na daa, te keɲ daa na ɔɔ ɔɔ te yεε dokolonj ɔɔ ya te ba leewɔ de man. Daa na ɔɔ ɔɔ denj yεε dokolonj na, nafɔ beɲ ta lee de man ya. Be ka lee de man nawolo nyi daa na be man walanj kamase te yεε ɔɔdokolonj ya.

²⁰ Mɔna εmεε ɔɔ ε gyeɲ anokoare keɲ Wurubuaɛ ba lese wola nε, nawolo nyi Kristo ta mo ɔ felij ɲon do ε man. ²¹ Na keɲ ε ba gyeɲ anokoare keɲ ɔɔ te mεε ɲmarase ɲon ɔɔne kei ya, mɔna keɲ ε gyeɲ anokoare keɲ ɔɔ. Te ε gyeɲ nyi dekarate kamase be doo anokoare keɲ Wurubuaɛ ba lese wola nε man ya.

²² Amɔte yena dekarate baa? Dekarate yena ɲon ɔ bεε nyi na Yesu yena Kristo, walanj ɲon Wurubuaɛ be yako see nyi waa kaa lεε da nyee ya nε. ɔtenate yena Kristo ɔɔlare ɲon, nawolo nyi ɔ te bεε de kya Wurubuaɛ ɲon na ɔ bu Yesu Kristo ɲon pou. ²³ Nyanj ɲon n bεε Wurubuaɛ bu ɲon na n te bεε de kya Wurubuaɛ ɲon mɔ baa, te nyanj ɲon n lεε Wurubuaɛ bu ɲon di na n lεε de kya Wurubuaɛ ɲon mɔ baa di.

²⁴ Ε κεε nideli nyi Kristo nombia ɲan ε be nyii lee kewalanj nε, dεε ɔɔ ε man debanj kamase. Akpaa ε yeli Kristo nombia ɲan ε be nyii lee kewalanj keɲ de ɔɔ ε man na, gyae ke yela εmεε mɔ na Kristo na ɔ kya Wurubuaɛ keyεε ɔɔdokolonj. ²⁵ Lee mena ɔɔ dee nyiɲ nyeedonj kekpaɔ keɲ ɔ be yako see nyi waa fa daa nε.

²⁶ Balanj banj bεε beo ɲon nε ɔɔ te mεε ɲmarase nombia keɲa mee yelee ɲon, na ε ke nyiɲ doo ε wose ɔɔ. ²⁷ Mɔna εmεε ɔɔ Wurubuaɛ felij ɲon Kristo ba moo do ε man nε te ɔɔ ε man. Lee mena ɔɔ tekaboε-

na nyi ɲolo waa wola ɲon kolo bela ya. Nawolo nyi Wurubuaɛ felij ɲon ne gyae la waa wola ɲon kpene kamase. Abɔɔ ɲan pou ɔ na wolo nε yεε anokoare keɲ dekarate be doo ɲe man ya. Mena ɔɔ ε yεε ɔɔdokolonj na Kristo ɲgba mena keɲ Wurubuaɛ felij nawola ɲon nε.

²⁸ Me bia kpaakpaa ε gyakaa yεε ɔɔdokolonj na e, na wee keɲ ɔ bese ɔɔ na dεε tale gyc de konɔɔ ɔ siaman keɲ desεɲ yaa gyakolonj be kyanj daa ya. ²⁹ Ε gyeɲ nyi Kristo nombia tenεε, lee mena ɔɔ walanj kamase ɲon ɔ ne yεε kpene keɲ dei Wurubuaɛ siaman na ɔtenate yεε Wurubuaɛ bu e.

3 Ε κεε kegyae kpaakpaa keɲ de kya Wurubuaɛ ne gyae daa, te ɔ ne baake daa nyi ɔ bia gbagba te ampanj de yεε ɔ biawɔ. Kpene keɲ ɔɔ tεεle kei ɔɔ balanj ba gyeɲ nyi de yεε Wurubuaɛ biawɔ yena nyi, ɔɔ gyeɲ Wurubuaɛ gbagba ya. ² Me gyoona kpaakpaa, ɲεnεε de yεε Wurubuaɛ biawɔ, te dinɔɔ keɲ waa yela dee nyiɲ wee daale nε, ɔ ta lese ta ke wola daa ya. Mɔna da gyeɲ nyi wee keɲ waa ɔɔ nε dεε yεε ɲgba ɲon nε, nawolo nyi dεε naa e na dεε gyeɲ mena keɲ ɔ doo. ³ Walanj kamase ɲon ɔ loo gyakaa ɔ ɔɔ mena nε, ɔtenate waa wɔɲ ɔ wose lee dukum keyεε man ɲgba Kristo nε.

⁴ Walanj kamase ɲon ɔ yεε dukum na ɔ ta fom Wurubuaɛ mmaraa keɲ, nawolo nyi dukum keyεε yena Wurubuaɛ mmaraa kafom. ⁵ Mɔna ε gyeɲ nyi Yesu Kristo ɔɔɲae na ɔ kaa lese daa lee dukum man, te ε gyeɲ mɔ nyi dukum kamase be doo ɔ man ya. ⁶ Mena ɔɔ walanj kamase ɲon ɲon na Kristo dana ɔɔdokolonj na, ɔ beε doo dukum keyεε man bela ya. Kei nawolo nyi ɲon ɔ gyakaa ɔ ne yεε dukum na, ɔ te naa ta Yesu Kristo ya te ɔ ba gyeɲ ɔ dinɔɔ mɔ ya.

⁷ Me bia kpaakpaa, ε na yela ɲolo ka beo ɲon do dukum keyεε man ya. Nyanj ɲon n yεε nombia kpaakpaa na, n gbεenerj tenεε Wurubuaɛ siaman ɲgba mena keɲ Kristo gbεenerj tenεε nε. ⁸ Walanj ɲon ɔ gyakaa ɔ ne yεε dukum na ɔ yεε ɔɔɔnsam walanj e, nawolo nyi ɔɔɔnsam yεε dukumyεεe e leenanj kewalanj keɲ pou. Kpene keɲ ɔɔ Wurubuaɛ bu ɲon be ɔɔ yena nyi, ɔ ɔɔɲae ɔ kaa wɔlεε ɔɔɔnsam tom.

⁹ Walanj ɲon ɔ yεε Wurubuaɛ bu e na, ɔ be doo dukum keyεε man ya nawolo nyi Wurubuaɛ dinɔɔ doo ɔ man. Te ɔ be gyae waa tale gyakaa dukum keyεε ɔɔ ya, nawolo nyi ɔ yεε Wurubuaɛ bu e. ¹⁰ Nnε te dεε mo gyeɲ banj be yεε Wurubuaɛ bia na banj be yεε ɔɔɔnsam wui. Nyanj ɲon n bεε yεε kpene keɲ dei ya yaa nyanj ɲon n bεε gyae n ɔɔ ya na n te yεε Wurubuaɛ bu e ya.

Ε gyae ɔɔɲa

¹¹ Nombii keɲ ε be nyii leenanj debanj keɲ ε be lεε Yesu Kristo di nε yena nyi “Dεε gyae ɔɔɲa.” ¹² Ε na yεε ɲgba balee ɲon bεε baake e nyi Kani nε ya. Na Kani yεε ɔɔɔnsam walanj e te ɔ koo ɔ naabu. Wɔɲ ɔɔ te Kani koo ɔ naabu? Nawolo nyi ɲon Kani gbεenerj ba tenεε Wurubuaɛ siaman ya, te ɔ naabu gbεenerj tenεε.

¹³ Mena dɔɔ me naabia, nyi tɛele kei dɔɔ balan ne kɔla nɔn na ɛ na yeli ke yɛɛ nɔn gyakolonɔn ya. ¹⁴ Da gyenɔn nyi daa dɔɔ de ta lee yenɔn man kɔnɔn nyeedonɔn kekpaɔ man, nawolo nyi dɛɛ gyae dɔnɔn dɔɔ. Walaɔn nɔn ɔ bɛɛ gyae ɔ dɔɔ ya na, ɔ sɛɛ ɔ doo yenɔn nyinɔnmaa man. ¹⁵ Nyarɔn nɔn n ne kɔla n dɔɔ na n yɛɛ awudiini e Wurubuareɔn siaman, te ɛ gyenɔn mɔ nyi awudiini kamaseɔn be dana nyeedonɔn kekpaɔ kenɔn ya.

¹⁶ Yesu Kristo ka mo ɔ nyee lɛɛ daa dɔɔ, te da gyenɔn mena kenɔn kaboenɔn nyi daa mɔ dɛɛ gyae de tebia. Mena dɔɔ kaboenɔn nyi daa mɔ dɛɛ mo da nyeeɔn lɛɛ de tebia. ¹⁷ Nyi akpaɔ nɔlo dana abɔɔ tɛele kei dɔɔ te ɔ naa nyi te hia ɔ dɔɔ, te ɔ bɛɛ lese ɔ sia yela e na sena te ɔtenate waa tale yako nyi Wurubuareɔn kegyae doo ɔ man? ¹⁸ Me bia kpaakpaɔ, ɛ na fa dɛɛ mo nɔɔ yakaa gyae dɔnɔn ya, mɔna ɛ yela dɛɛ yɛɛ deeli fa dɔnɔn anokoare man.

¹⁹ Kei ne gyae la ke yela dɛɛ gyenɔn nyi de yɛɛ Wurubuareɔn nɔn ɔ dana anokoare kenɔn nɛ wui. Mena dɔɔ akpaɔ de konɔɔse de bu daa fɔɔ koranɔn na, dɛɛ tale senɔn Wurubuareɔn siaman kenɔn yee gyakolonɔn ya. ²⁰ Nawolo nyi Wurubuareɔn kela de konɔɔse te ɔ gyenɔn kpene kamase man.

²¹ Me gyoona kpaakpaɔ, akpaɔ de konɔɔse bee bu daa fɔɔ ya na, dɛɛ tale senɔn Wurubuareɔn siaman kenɔn dɔɔ yee kolo ya. ²² Te da sola e kpene kamase na dee nyinɔn ke, nawolo nyi dee nyii ɔ dei te dɛɛ yɛɛ kpene kenɔn ɔ ne gyae. ²³ Kei yena kpene kenɔn ɔ ne gyae nyi dɛɛ yɛɛ. Dɛɛ lɛɛ ɔ bu Yesu Kristo di, na dɛɛ gyae dɔnɔn ngba mena kenɔn ɔ be yako daa nɛ. ²⁴ Walaɔn kamase nɔn ɔ ne nyii Wurubuareɔn dei na, nɔn na Wurubuareɔn nɔɔ yɛɛ dokolonɔn. Wurubuareɔn felinɔn nɔn ɔ ba mo do de man nɛ, yele la da gyenɔnɔn nyi daa na Wurubuareɔn nɔɔ yɛɛ dokolonɔn.

Wolala kpaakpaɔ na wolala kumɛɛ

4 Me gyoona kpaakpaɔ, ɛ na lɛɛ walaɔn kamase nɔn ɔ kpa Wurubuareɔn felinɔn nɔn doo ɔ man nɛ di yakaa yakaa ya. Mɔna ɛ keɛse ɔ nombia nɔn ɔ na wolo nɛ keɛ nyi nɔn lee Wurubuareɔn gyanɔn? Nawolo nyi balan burum dɔnɔn bee dii akɛɛɛ nyi be nombia nɔn bee kolosi nɛ lee Wurubuareɔn gyanɔn. ² Nnɛ te ɛ ka mo gyenɔn nyi Wurubuareɔn felinɔn nɔn doo ɔtenate man. Walaɔn kamase nɔn waa lɛɛ do yako nyi Yesu Kristo bese deniwalaɔn kɔn tɛele kei dɔɔ nɛ, na Wurubuareɔn nombia nɔn walaɔn nɔnɔn ne kolosi nɛ yɛɛ anokoare. ³ Te walaɔn nɔn ɔ bɛɛ lɛɛ nombii kei do na waa yako ke mena ya na, kenanɔn na Wurubuareɔn nombia nɔn ɔtenate kpa ɔ ne kolosi nɛ yɛɛ dekarate ke, nawolo nyi ke ta lee Wurubuareɔn gyanɔn ya. ɔtenate yɛɛ Kristo kɔlare nɔn walaɔn e. Be wulaa yako nɔn Kristo kɔlala kɛwɔ kekɔnɔn nombia, te debokeiman man gba be wulaa be kyaa tɛele kei dɔɔ.

⁴ Me bia kpaakpaɔ, ɛmɛɛ dɔɔ ɛ yɛɛ Wurubuareɔn biawɔ te ɛ te di akɛɛɛtena kɛwɔ dɔɔ. Ba te tale beo nɔn ya, nawolo nyi Wurubuareɔn felinɔn nɔn ɔ doo ɛ man nɛ, ɔ kela Kristo kɔlare nɔn felinɔn kenɔn doo tɛele kei dɔɔ balan man nɛ. ⁵ Mena akɛɛɛtena kɛwɔ dɔɔ be yɛɛ tɛele kei dɔɔ balanɔn te tɛele kei dɔɔ agyuenɔn te be dana, mena dɔɔ te tɛele kei dɔɔ balan ne nyii wɔ. ⁶ Te daa dɔɔ de yɛɛ Wu-

rubuareɔn biawɔ. Walaɔn nɔn ɔ gyenɔn Wurubuareɔn nɛ ne nyii daa, te nɔn ɔ te yɛɛ Wurubuareɔn wui ya na ɔ bee nyii daa ya. Lee kei man te dɛɛ mo gyenɔn banɔn be nombia nɔn bɛɛ wolo nɛ ba lee Wurubuareɔn anokoarete nɔn gyanɔn, na banɔn be wui ba lee Wurubuareɔn kɔlare dekarate nɔn gyanɔn.

ɛ fa dɛɛ gyae dɔnɔn

⁷ Me gyoona kpaakpaɔ, ɛ fa dɛɛ gyae dɔnɔn nawolo nyi dɔnɔn kegyae kei lee Wurubuareɔn gyanɔn. ɛ man walaɔn kamase nɔn ɔ ne gyae ɔ tebia na, ɔtenate yɛɛ Wurubuareɔn bu e te ɔ gyenɔn Wurubuareɔn mɔ. ⁸ Walaɔn kamase nɔn ɔ bɛɛ gyae ɔ tebia ya na ɔtenate ba gyenɔn Wurubuareɔn ya. Nawolo nyi kegyae pou nyee yena Wurubuareɔn. ⁹ Nnɛ te Wurubuareɔn lesewɔ wola nyi ɔ ne gyae daa. Wurubuareɔn kpila ɔ bu dokolonɔn koonɔn nɔn ɔ dana nɛ kɔn tɛele kei dɔɔ, na dɛɛ ta ɔ dɔɔ nyinɔn nyeedonɔn kekpaɔ. ¹⁰ Nnɛ yena kegyae gbagba. Te yɛɛ nyi daa tanɔnɔn la gyae Wurubuareɔn nombia ya, mɔna nɔn gyae na daa te ɔ kpila ɔ bu te ɔ kaa moo ɔ wose deesi fa de nombiakumɛɛ. Te Wurubuareɔn tɛɛwɔ ke dɔɔ mo de nombiakumɛɛ nɔnɔn kyɛɛ daa.

¹¹ Me gyoona kpaakpaɔ, nyi nnɛ te Wurubuareɔn gyae daa na kaboenɔn nyi daa mɔ dɛɛ gyae dɔnɔn mena.

¹² Nɔlo na nɔlo te naa ta Wurubuareɔn na ɔ sia ya, mɔna akpaɔ de gyae dɔnɔn na daa na Wurubuareɔn nɔɔ te yɛɛ dokolonɔn, nawolo nyi ɔ te yeli dɛɛ gyae dɔnɔn ngba mena kenɔn ɔ ne gyae nɛ.

¹³ Lee ɔ felinɔn nɔn ɔ ba mo do de man dɔɔ, da gyenɔn nyi daa na e dana nɔɔdokolonɔn. ¹⁴ Da te naa mɔ te dee di adansɛɛ nyi de kya Wurubuareɔn nɔn kpila na ɔ bu Kristo nɔn nyi ɔ kaa lɛɛ tɛele kei dɔɔ balan pou nyee. ¹⁵ Walaɔn kamase nɔn ɔ lɛɛ do te ɔ gyuusɔ ɔ nɔɔ yako nyi Yesu yena Wurubuareɔn bu nɔn na, ɔtenate na Wurubuareɔn dana nɔɔdokolonɔn.

¹⁶ Da gyenɔn kegyae kenɔn Wurubuareɔn ne gyae daa, mena dɔɔ de ta mo da wose la kegyae kei dɔɔ. Kegyae pou nyee yena Wurubuareɔn mena dɔɔ nyarɔn nɔn n ne gyae Wurubuareɔn na n tebia na, ɛmɛɛ na Wurubuareɔn dana nɔɔdokolonɔn. ¹⁷ Akpaɔ kegyae kei doo de man nideli ngba mena kenɔn Wurubuareɔn ne gyae nɛ, na gyae ke yela wee kenɔn Wurubuareɔn waa di tɛele kei dɔɔ balan pou nombia nɛ, dɛɛ tale senɔn ɔ siaman kenɔn nyi dɔɔ yee kolo ya. Nawolo nyi da ke kyaa tɛele kei dɔɔ na, daa na e dana nɔɔdokolonɔn. ¹⁸ Nyi kegyae doo balan man na gyakolonɔn bee doo be man ya. Nawolo nyi kegyae kpaakpaɔ ne gegi gyakolonɔn. Walaɔn nɔn ɔ gyenɔn nyi baa wɔnɔn ɔ denɔnɔn na nɔn ne yee la. Mena dɔɔ walaɔn nɔn ɔ ne yee nyi Wurubuareɔn waa wɔnɔn ɔ denɔnɔn nɛ, na Wurubuareɔn kegyae kenɔn be doo ɔtenate man ngba mena kenɔn Wurubuareɔn ne gyae nɛ ya.

¹⁹ Dɛɛ gyae Wurubuareɔn na de tebia nawolo nyi nɔn tanɔnɔn la gyae daa. ²⁰ Akpaɔ n yako nyi "N ne gyae Wurubuareɔn" te n ne kɔla n dɔɔ na n yɛɛ dekarate e. Nawolo nyi nyarɔn nɔn n bɛɛ gyae n dɔɔ deniwalaɔn nɔn n ne naa e na n sia ya na, sena te n ke tale gyae Wurubuareɔn nɔn n bɛɛ naa e ya nɛ? ²¹ Mmaraa kenɔn Kristo

ba mo fa daa yena nyi, nyaŋ ŋon n ne gyae Wurubuarɛ na kaboena nyi nya gyae n dɔɔ mɔ.

Wurubuarɛ bia te di donɔ tɛɛle kei dɔɔ

5 Walaŋ kamase ŋon waa lɛɛdi nyi Yesu yena Kristo ŋon nɛ yɛɛ Wurubuarɛ bu e, te ŋolo ne gyae bu ɔ kya nɛ na ɔ ne gyae bu ŋon mɔ baa. ² Akpaa dɛɛ gyae Wurubuarɛ te dee nyii ɔ dei na, kei nawola la nyi dɛɛ gyae Wurubuarɛ bia. ³ Akpaa de nyii Wurubuarɛ dei na, keŋ nawola la nyi dɛɛ gyae Wurubuarɛ te ɔ mmaraase ŋan mɔ be taŋ donɔ nyi dɔɔ tale di ŋe dɔɔ ya. ⁴ Nawolo nyi Wurubuarɛ bu kamase te di donɔ tɛɛle kei dɔɔ, te da ke lɛɛ Yesu Kristo di yele la te de dii donɔ tɛɛle kei dɔɔ. ⁵ Amɔte ne gyae la waa tale di donɔ tɛɛle kei dɔɔ? Ŋolo be kyaa ya, gyise walaŋ ŋon ɔ be lɛɛ di nyi Yesu yena Wurubuarɛ bu ŋon nɛ, ŋon ne gyae la waa tale di donɔ tɛɛle kei dɔɔ.

⁶ Yesu Kristo yena walaŋ ŋon ɔ be kɔŋ tɛɛle kei dɔɔ te bɔɔ ɔ e Wurubuarɛ loŋ. Kenanɔ wɔle na be gyɔɔ e mataa ɔpaŋdan keŋ dɔɔ te ɔ fatabo lewo leki. Mɔna na Wurubuarɛ loŋ kaagerɛ te be ɔɔ e ya, ɔ yerawo te ɔ fatabo mɔ lewo leki. Wurubuarɛ felii ŋon ɔ yɛɛ anokoare felii e nɛ, ne diina nombii kei adanseɛ nyi ke yɛɛ anokoare. ⁷ Mena dɔɔ abɔɔ atooro keŋa ne diina nombii kei adanseɛ. ⁸ Wurubuarɛ felii ŋon na loŋ keŋ na fatabo keŋ, te abɔɔ atooro keŋa pou ne sɛɛ dɔŋa. ⁹ Deniwalaŋ de di nombii wose man adanseɛ na dɛɛ lɛɛ ke do, mɔna Wurubuarɛ de di nombii wose man adanseɛ na ka kela deniwalaŋ wui keŋ. Mena dɔɔ ŋan pou Wurubuarɛ be yako lee ɔ bu ŋon wose man nɛ kaboe-na nyi dɛɛ lɛɛ ŋa do. ¹⁰ Walaŋ ŋon ɔ lɛɛ Wurubuarɛ bu ŋon di nɛ, na ɔ gyen ɔ konɔɔ man nyi adanseɛ nombii keŋ yɛɛ anokoare. Te nyaŋ ŋon n bɛɛ lɛɛ Wurubuarɛ di ya na n ta besena e dekarate. Nawolo nyi n bɛɛ lɛɛ adanseɛ keŋ Wurubuarɛ be dii lee ɔ bu ŋon wose man nɛ di ya. ¹¹ Nombii keŋ Wurubuarɛ be yako yena nyi ɔ te fa daa nyeedonɔ kekpaɔ, te ɔ bu ŋon dɔɔ te dɛɛ ta na dee nyii mena nyeedonɔ kei. ¹² Lee mena dɔɔ walaŋ ka-

mase ŋon ŋon na Wurubuarɛ bu ŋon dana nɔɔdokolon nɛ, ɔ dana mena nyeedonɔ kei. Te walaŋ kamase ŋon ŋon na Wurubuarɛ bu ŋon be dana nɔɔdokolon ya na, ɔ be dana mena nyeedonɔ kei ya.

Nyeedonɔ kekpaɔ keŋ

¹³ Mɛɛ ŋmarase keŋa maa fa emɛɛ baŋ e be lɛɛ Wurubuarɛ bu ŋon di nɛ, na e ke nyii gyen nyi e dana nyeedonɔ kekpaɔ keŋ. ¹⁴ Lee mena dɔɔ kpene kamase keŋ dɛɛ sola e na de bɛɛ lo wɛe ya, nawolo nyi da gyen nyi akpaa da sola e te ke yɛɛ ɔ kegyaebii man na waa yɛɛ fa daa. ¹⁵ Akpaa da gyen nyi da sola e kolo ke gbɛɛ dɔɔ te ɔ ne yɛɛ fa daa na, kenanɔ na da gyen nyi de nyii-maa te kaŋ ŋan dɔɔ sola e nɛ.

¹⁶ Akpaa n naa n dɔɔ ne yɛɛ dukum keŋ be gyae ke tira ŋon na Wurubuarɛ nsana kekpaɔ ya nɛ, sola Wurubuarɛ fa e. N sola Wurubuarɛ fa e nɛ, waa fa e nyeedonɔ kekpaɔ. Baŋ be dukum be gyae ke yela baŋ na Wurubuarɛ nsana ke tira kekpaɔ ya nɛ baŋ yaa me dana. Mɔna dukum daale kyaa keŋ ŋolo de yɛɛ na, gyae ke tale tira walaŋ ŋon na Wurubuarɛ nsana kekpaɔ. Na walaŋ ŋon waa yɛɛ dukum kei dinɔɔ yaa me kpa yaa sola Wurubuarɛ fa e ya. ¹⁷ Ŋan pou walaŋ ne yɛɛ te be dei ya nɛ yɛɛ dukum ke, mɔna nombi-akumɛɛ ŋaale kyaa keŋ ŋe bee tira walaŋ na Wurubuarɛ nsana kekpaɔ ya.

¹⁸ Da gyen nyi Wurubuarɛ bu kamase bee doo dukum keyɛɛ man ya, nawolo nyi Wurubuarɛ bu ŋon ne gyee e mena dɔɔ ɔɔɔnsam be gyae waa tale nyii e ya. ¹⁹ ɔɔɔnsam ne di donɔ tɛɛle kei pou balan dɔɔ, mɔna daa dɔɔ da gyen nyi de yɛɛ Wurubuarɛ biawo. ²⁰ Da gyen mɔ nyi Wurubuarɛ bu ŋon te kɔŋ kaa yela de ta gyen Wurubuarɛ gbagba ŋon. Keŋ daa na ɔ bu Yesu Kristo dana nɔɔdokolon dɔɔ, daa na Wurubuarɛ gbagba kei mɔ dana nɔɔdokolon. Ŋon waagerɛ yena Wurubuarɛ gbagba ŋon ɔ ne fa deniwalaŋ nyeedonɔ kekpaɔ keŋ. ²¹ Me bia kpaakpaɔ, e wɔŋ e wose lee bɛɛnerɛ ɔsom man.

2 Gyɔn

¹ Maŋ ɛ kegyia Gyɔn ne ŋmarasena tɔne kei mee yelee emɛɛ Kristotena ban ɛ kyaa botɔɔ nɛ. Mɛɛ gyae ɛ nombia nideli lee me konɔɔ man. Mɔna na maagen ne gyae na ɛ nombia mena ya, ban pou ba gyeŋ anokoare keŋ Wurubuare ba lese wola nɛ mɔ ne gyae ɛ nombia. ² Anokoare keŋ doo de man nɛ dɔɔ te dɛɛ gyae ɛ nombia mena. Mena anokoare kei gyae ke doo de man kekpaɔ.

³ De kɛɛ yɛɛ kpene keŋ Wurubuare ne gyae te dɛɛ gyae dɔŋa mɔ nɛ, de kya Wurubuare na ɔ bu Yesu Kristo baa mo be bɛrɛɛ boele daa na baa wii de waraŋase na baa fa daa wosefɛɛreŋ.

Anokoare na kegyae

⁴ Dana maŋ gyon nideli ŋgba mɔɔ naa ɛ man baale ne sila anokoare keŋ, ŋgba mena keŋ de kya Wurubuare ŋon ba wola daa nɛ. ⁵ Kristotena, mɛɛ waase ŋon bo ɛ yela dɛɛ gyae dɔŋa. Kei te yɛɛ nyi mmaraa wɔle yaa mɛɛ ŋmarase mee yelee ŋon ya. De wulaa da gyeŋ mena mmaraa kei lee deban keŋ dɔɔ lɛɛ Kristo di nɛ. ⁶ Wurubuare kegyae gbagba yɛna ŋgba dee di ɔ mmaraase dɔɔ. Wurubuare mmaraa keŋ ɔ be fa daa lee kewalan keŋ yɛna nyi dɛɛ gyae dɔŋa.

⁷ Akɛrɛɛtena burum te yaasee gyoo tɛɛle keŋ dɔɔ te be dɔŋɛ bɛɛ beo balan. Be dɔŋɛ bɛɛ yako nyi Yesu Kristo ta bese deniwalan kɔŋ tɛɛle kei dɔɔ ya. Walaŋ kamase ŋon ɔ ne yako mena nombia keŋa dinɔɔ na ɔ yɛɛ Kristo kɔlare dekarate ŋon walaŋ e. ⁸ Mena dɔɔ ɛ deke ɛ wose nideli, na kpene keŋ dɔɔ ɛ ne sila Wurubuare nɛ ba lee ɛ nyiŋmaa man ya, na Wurubuare kenyiŋ tɔ ŋon kom pou.

⁹ Walaŋ ŋon ɔ bee sila nombia ŋan Kristo ba wolo nɛ ŋaagen ya te ɔ na mo ɔ wui ŋaale kpu nɛ, na ŋon na Wurubuare be taŋ nɔɔdokolon ya. Te walaŋ ŋon ɔ ne sila nombia ŋan Kristo ba wolo nɛ ŋaagen na, ɔtenate na de kya Wurubuare na ɔ bu Yesu Kristo dana nɔɔdokolon. ¹⁰ Mena dɔɔ akpaɔ ŋolo de kɔŋ ɛ gyan te ɔ na wola kawola daale keŋ ke yɛɛ kpoo lee keŋ Kristo ba wola daa nɛ na, ɛ na lɛɛ ɔtenate see ɛ gyan ya te ɛ na do e nɔɔ gba ŋgba Kristo walaŋ nɛ ya. ¹¹ Walaŋ kamase ŋon ɔ lɛɛ e na ɔ kpue na e ɔ nombiakumɛɛ keyɛɛ man.

¹² Me dana nombia burum maa yako ŋon, mɔna me bɛɛ gyae maa ŋmarase ŋa yelee ŋon ya, nawolo nyi me loo doo nyi maa kɔŋ kaa naa ŋon na dɛɛ kyaa kolosi. Keŋ ne gyae la ke yela dee di gyon nideli.

¹³ ɛ tebia Kristotena ban be kyaa kebo nɛ na do ŋon nɔɔ nideli.

3 Gyɔn

1 Maŋ kegyia Gyɔn ŋon ne ŋmarasena tɔne kei mee yelee nyan me gyoo kpaakpaa Gayose ŋon mee gyae neŋ lee me konɔɔ man nɛ.

² Me gyoo kpaakpaa, mee fane nyi kpene kamase dɛɛ de fa neŋ, na n ke kyaa wosedoŋ man ŋgba mena keŋ n dɔŋɛ Kristo gbɛeneŋ dɔɔ nideli nɛ. ³ Yɛɛ maŋ gyon debarŋ keŋ de tebia Kristotena baale be kɔŋ kaa yako maŋ nyi n dana anokoare keŋ man nideli debarŋ kamase nɛ. Te maŋ gbagba mɔ ma gyeŋ nyi n dɔŋɛ anokoare keŋ man nideli. ⁴ Kolo bɛɛ yɛɛ maŋ gyon nideli ŋgba me nyii nyi me bia silana anokoare keŋ nɛ ya.

⁵ Me gyoo kpaakpaa, n dana anokoare ŋgba mena keŋ n ne kɛɛ da loŋtona Kristotena dɔɔ na barŋ gba be yɛɛ ŋɔɔlawɔ nɛ. ⁶ Be man baale te yako daa Kristotena barŋ de kyaa kebo nɛ mena keŋ n ne gyae balan. Be kɔŋ bee gyu na, yɛɛ kakyeŋ na n ka lese n konɔɔ man lɔ wɔ gbɛɛ, ŋgba mena keŋ Wurubuarɛ ne gyae nɛ. ⁷ Nawolo nyi lee Kristo yele man dɔɔ te be dɔŋɛ, te bɔɔ ne lee kolo lee barŋ ba te yɛɛ Kristotenawɔ ya nɛ gyan ya. ⁸ Mena dɔɔ daa Kristotena te kaboena nyi dɛɛ tela balan kɛwɔ dinɔɔ nideli, na daa na wɔ ke yɛɛ nɔɔdokolon na dee nyiŋ yako anokoare nombia ŋan Wurubuarɛ ba lese wola nɛ fa balan.

⁹ Ma te tanɔgbɛɛ ŋmarase tɔne yelee emɛɛ Kristotena barŋ ɛ kyaa botɔɔ nɛ, mɔna Dioterefese bɛɛ mo nombia ŋan mɔɔ ŋmarase yelee ŋon nɛ yɛɛ kolo ya. Nawolo nyi ɔ kegyaebii yɛna nyi ŋon ke yɛɛ ɛ siamante. ¹⁰ Mena dɔɔ akpaa me kɔŋ na maa lese nombia ŋan ɔ ne yɛɛ ne pou debɔɔ. ɔ dɔŋ ɔ ne di akɛɛɛ wɔlɛɛ da yele. Keŋa pou bɛɛ baa e ya, kenan wɔle na ɔ ne bɛɛ de tebia Kristotena barŋ be dɔŋɛ bɛɛ yako Wurubuarɛ nombia nɛ keɛɛ. Te ɔ ne tɔ barŋ bɛɛ gyae baa lee wɔ nɛ gbɛɛ, te ɔ ne gegi wɔ gba lee Kristotena barŋ man.

¹¹ Me gyoo kpaakpaa, na kasee dukum keyɛɛ ya mɔna kasee deeli keyɛɛ. Nyan ŋon n ne yɛɛ deeli na, n yɛɛ Wurubuarɛ bu e, te nyan ŋon n ne yɛɛ dukum na n ba gyeŋ Wurubuarɛ ya. ¹² Walaŋ kamase ne di adanseɛ lee Demetiryu wose man nyi ɔ yɛɛ walaŋ kpaakpaa e. Te mena keŋ ɔ ne sila Wurubuarɛ anokoare keŋ nɛ nawolo nyi ɔ yɛɛ walaŋ kpaakpaa e. Te daa gbagba mɔ ne di adanseɛ lee ɔ wose man nyi ɔ yɛɛ walaŋ kpaakpaa e, te ɛ gyeŋ nyi nombia ŋan pou dɛɛ yako nɛ yɛɛ anokoare.

¹³ Me dana nombia burum maa yako neŋ, mɔna me bɛɛ gyae maa ŋmarase ŋa do tɔne man ya. ¹⁴ Me loo doo nyi maa kɔŋ kaa naa neŋ weeya ala keŋa. Wurubuarɛ waa fa neŋ wosefɛereŋ. N tebia barŋ be kyaa kebo nɛ pou na do neŋ nɔɔ. Do de tebia barŋ pou be kyaa botɔɔ nɛ walaŋ kamase nɔɔ fa maŋ.

Gyuudi

1 Tɔne kei lee man̄ Gyuudi ñon me yee Yesu Kristo tobaale e, te me kegyia yena Gyemisi ne gyan. Mee ñmarase ke mee yele Kristotena ban̄ pou de kya Wurubuar̄e ne gyae wɔ te ɔ be baake wɔ te Yesu Kristo ne kee be dɔɔ ne. ² Mee fane nyi Wurubuar̄e waa wii ε waran̄ase na waa fa ñon wosefereñ, na waa yela balan̄ kegyae ke doo ε man nideli.

Gyuudi kekolosi akereε wolala wose man nombia

³ Me gyoona kpaakpaa, nafɔ me gyaewɔ nideli nyi maa ñmarase ñon lee nyeedon̄ keñ daa na ñon be nyim ne wose man. Mɔna me naawɔ nyi kaboena nyi maa ñmarase sola ñon nyi yaa yee kakyen̄ sen̄ keñken̄ ε kelɛedi keñ man, na balan̄ kena nyi nombia ñan dɔɔ yako ñon ne yee ampan̄. Wurubuar̄e ta mo mena nombia keñ do ɔ balan̄ nyin̄maa man karatete dokolon̄ kekpaakekpa. ⁴ Nombiakumεyεera baale te nyin̄ gbεε wεlee kaa gyoo ε man. Be dɔñεε bee tullii Wurubuar̄e nyeedon̄ nombia ñan ɔ ba mo boele daa ne, na baa nyin̄ gbεε yee kewɔlee nombia. Ba te bεε de Gben̄gyoo Yesu Kristo dokolon̄ koon̄ ñon, ñon waagen̄ yena de gyoo na de Gben̄gyoo ne. Wurubuar̄e nombia an̄marasen̄ see ñan wulaa kolosiwɔ lee den̄jele kewɔñ keñ doo daa na wɔ ne wose man.

⁵ Ma gyen̄ nyi ε wulaa ε gyen̄ nombia keñ man mɔna mee gyae maa tɔɔse ñon nyiaa, de Gben̄gyoo Wurubuar̄e lese ɔ balan̄ lee Igyipite tεele man, mɔna wɔle wɔle na ɔ koe ban̄ pou ba te lεε e di ya ne. ⁶ Mee gyae maa tɔɔse ñon bela nyiaa, deban̄ keñ Wurubuar̄e kpilala ban̄ be kyaa adido ne te tale kyan̄ be kegyiiri na be dasen̄ae keñ Wurubuar̄e ba mo fa wɔ ne man nideli ya te bɔɔ lee ke wɔle ne, Wurubuar̄e doo wɔ agbaraagbaraase man kekpaakekpa, nyi baa doo ditiñtεe keñ te yee nsendee ya ne man. Botɔɔ te baa doo kelii wee keñ Wurubuar̄e waa di be nombia ne. ⁷ Mena ke te Sodom na Gomora na donɔɔse ñan pou be kilisi ña gyan̄ee ne man balan̄ naa diyem boalan̄ man. Nawolo nyi ba moo ba wose do kafon̄ na nombia nkaran̄karan̄ ñan ñe tan̄ keyako ya ne keyεe man. Wurubuar̄e moo kei baa fee daa kyɔɔla na dεε gyen̄ nyi, ban̄ pou baa yee mena nombiakumεε keñ dinɔɔ ne, baa naa diyem nideli boalan̄ keñ ke bεε yem ya ne man.

⁸ Mena te mena balan̄ kumεε ban̄ bɔɔ nyin̄ gbεε wεlee kaa gyoo ε man ne doo. Bεε beo doosi dosεe ñan ne fa wɔ don̄ nyi baa yee nombia nkaran̄karan̄ mo do ba wose ayimεε ne, te bɔɔ ne kee nyi Wurubuar̄e dana don̄ be dɔɔ ya. Mena ke te bee kolosi nombiakumεε gyakaa Wurubuar̄e kpilala ban̄ be dana gy-

oorobiiri ne dɔɔ. ⁹ Mɔna Wurubuar̄e kpilale kegyia ñon bεε baake e nyi Maekεle ne gba te yee mena ya. Nawolo nyi deban̄ keñ ñon na ɔbɔnsam ne wɔñee Mosesi woo dɔɔ koran̄ ne, ɔ te tale gyɔ ɔ konɔɔ yako nombiakum daale tia ɔbɔnsam ya, mɔna ɔ yako e bo nyi “De Gben̄gyoo Wurubuar̄e waa wɔñ n den̄jele.” ¹⁰ Mɔna mena balan̄ keɔɔ dɔɔ nombia ñan bɔɔ gyen̄ ñe man ya na, bεε yako bo nyi ña be dana tɔɔɔ ya te bεε yee be nombia mɔ bo ñgba wonombia ne keñ nyansa be doo ke man ya. Kpene keñ de kɔñ ba nyee man na keñ te bεε yee. Mena nombia keñ ne wɔlee na wɔ.

¹¹ Mena balan̄ benan̄ baa laako. Nawolo nyi be ta mo balee ñon bεε baake e nyi Kani ne gbεeneñ kumεε nawɔɔ, te kɔba dɔɔ be ta mo ba wose do gbεeneñ kumεε man ñgba mena keñ balee ñon bεε baake e nyi Baalam be yee ne. Be ta koro sen̄ tia Wurubuar̄e ñgba mena keñ balee ñon bεε baake nyi Kora be yee ne. Mena dɔɔ ban̄ mɔ baa yekee ñgba Kora ñonan̄ ne.

¹² Akpaa ε gyan̄ee te ε yee nɔɔdokolon̄ ε ne di weenεε te mena balan̄ benan̄ kpue ε man na, be yee ñgba abɔɔ kumεε ñan kyakalεε ε man te ñεε wɔlee ñon ne. Bεε gyuen̄ ban̄ baagen̄ wui bo te bεε ñmaa weenεε keñ bεε yee wɔ desen̄ ya. Be yee ñgba ñoma ñan felin̄ dana ña ne kyengben̄ te ñɔɔ na mo ɔga kɔñ ya ne. Be yee ñgba daase ñan ñe bεε see bia deban̄ keñ kaboena nyi ñe dεε se ya, te bɔɔ kulu ñan na ña lila te ñɔɔ yem kekpaakekpa ne. ¹³ Be yee ñgba epo lon̄ keñ felin̄ ne gyɔɔ gyu bese gyɔ kɔñ ne. Ba desen̄ nombia ñan bεε yee ne, yee ñgba afofo na ayimεε ñan epo ne gyɔɔ lese ña see deken̄keñ dɔɔ ne. Be yee ñgba kyolobii keñ kɔɔ na sem debodokolon̄ ya ne, te ba dekyae yena ditiñtεε tuum keñ Wurubuar̄e be desina see wɔ kekpaakekpa ne man.

¹⁴ Mena balan̄ kumεε keɔɔ wose man nombia te Wurubuar̄e tεεwɔ Enɔke ñon ɔ gyakaa Adam dɔɔ kalola kegyakaare man nyetoorote ne dɔɔ yako see nyiaa, “E kee de Gben̄gyoo Wurubuar̄e ne kɔñ. Ñon na balan̄ kakpon̄ kakpon̄se ban̄ ɔ be baake wɔ te ɔ be desina wɔ see fa ɔ wose, keñ ñolo be tale kala wɔ ya ne ne kɔñala. ¹⁵ Waa kɔñ kaa di balan̄ pou nombia na waa bu balan̄ kumεε ban̄ fɔɔ lee be nombiakumεε ñan pou bɔɔ yee, na nombiakumεε ñan bɔɔ kolosi tia ñon Wurubuar̄e ne dɔɔ.”

¹⁶ Mena balan̄ kumεε keɔɔ yee balan̄ ban̄ bεε toron̄ deban̄ kamase, te deban̄ kamase mɔ na bεε nyin̄ nombiikum lee balan̄ wose man. Nombia nkaran̄karan̄ ñan ban̄ gbagba ne gyae nyi baa yee ne te bεε yee. Bεε wola ba wose te bεε mo nɔɔwoya gyon̄ nyin̄jan beo balan̄ na baa mo nyin̄ ba wose.

¹⁷ Mɔna me gyoona kpaakpaa, ε ɔɔse kpene keɲ de Gbenɲyoo Yesu Kristo kpilala baɲ be yako see kaalaɲ ne. ¹⁸ Be yakowɔ nyiaa, “Tɛele kei da benaa ɔɔ ɔto na, balan baale baa ɔɔ na be kaa mo Wurubuaɛ nombia ɲan kulu ɲon. Mena balan benaɲ baa yɛɛ baɲ gbagba kegyaebii bo, na Wurubuaɛ kegyaebii te baa yɛɛ ya.”

¹⁹ Mena balan keɔɔ yɛna balan baɲ bɛɛ wɔlɛɛ balan nsana ne. Baɲ gbagba kegyaebii te bɛɛ yɛɛ te Wurubuaɛ felin be doo be man ya.

²⁰ Mɔna me gyoona kpaakpaa, emɛɛ ɔɔ ε mo Wurubuaɛ nombia kpaakpaa ɲan ε be lɛɛ di ne do ɔɲa kakyɛɲ, na ε ke tale seɲ keɲkeɲ ε kelɛɛdi man. ε fane lee Wurubuaɛ felin ɲon doɲ man. ²¹ Debaɲ keɲ ε kyaa ε ne daa wee keɲ de Gbenɲyoo Yesu Kristo waa bese ɔɔ, na ɔ kaa wii de waraɲase na waa mo daa gyu de kaa kyaa ɔ gyaɲ kekpaakekpaa ne, ε mo Wurubuaɛ balan kegyaɛ keɲ kyaa na ɔɲa.

²² ε wii balan baɲ ɔɔ gyeɲ be dasɛɲae Kristo man nideli ya ne waraɲase, na ε ka do wɔ kakyɛɲ. ²³ ε wɔɲ balan baɲ bee gyu boalaɲ man lese na ε ke lɛɛ ba nyee. Balan baale ɔɔ kyaa na, nombiakumɛɛ ɲan baɲ gbagba ne gyae ne te bɛɛ yɛɛ. Kaboena nyi yaa wii be waraɲase, mɔna ε keɛ ε wose ɔɔ nideli keɲ nyi ɔɔ mo be nombiakumɛɛ ɲan kyaɲee ɲon ya.

²⁴ ε yela dɛɛ lese Wurubuaɛ yele nawolo nyi ɲon danaana doɲ keɲ waa tale kyɔ daa na ɔɔ yo gbɛɛ ya. ɲon ne gyae la waa tale gberaa ayimɛɛ kamase lee da wose man, na waa yela dɛɛ tale mo gyon kaa seɲ ɔ sia-man ɔ gyoorobiiri keɲ man. ²⁵ ε yela dɛɛ ta de Gbenɲyoo Yesu Kristo ɔɔ lese Wurubuaɛ yele, nawolo nyi ɲon waagen koon yɛna Wurubuaɛ na da nyeeɛɛre. ɲon waagen koon yɛna gyoo te ɲon waagen koon danaana doɲ kpene kamase ɔɔ leenaɲ gyangba gyangba keɲ, na gyeɲ wee kei na weeya akaɲ ɲan pou kekpaakekpaa. Amen.

Kalesewola

Siaman Nombia

1 Nombia ñan doo tɔne kei man nɛ, Wurubuarɛ moona ña fa ɔ bu Yesu Kristo nyi waa lese ña wola ɔ balan, na baa nyiñ gyeñ nombia ñan gyae kekɔñ weeya kenja man nɛ. Kenje Kristo kpila ɔ kpilale lee adido te ɔ kaa lese mena nombia kenja wola man ɔ to-baale Gyɔn. ² Te man Gyɔn mɔ ñmarase nombia ñan pou man gbagba be naa na me sia nɛ see. Mee di adanseɛ nyi nombia kenja yɛɛ Wurubuarɛ nombia ñan Yesu Kristo ba lese wola man nɛ. ³ Walañ kamase ñon ɔ kala tɔne kei man nombia fa balan na, ñon na nyeebam. Te balan ban mɔ bee nyii tɔne kei man nombia te bee di ñe dɔɔ nɛ, ban na nyeebam. Nawolo nyi debañ kenja mena nombia kenja pou gyae ke kɔñ nɛ ta benaa.

Tɔna ñan Gyɔn be ñmarase yeleɛ Kristotena akpiise nyetooro ñan ñe kyaa Esia tɛɛle man nɛ

⁴ Man Gyɔn ne ñmarase na tɔne kei mee yeleɛ Kristotena akpiise nyetooro ñan pou ñe kyaa Esia tɛɛle man nɛ. Wurubuarɛ ñon ɔ kyaa te ɔ wulaa ɔ kyaa lee gyanɔba gyanɔba kenja te waa kyaa kekpaakekpaa nɛ, na ɔ felin ñon ɔ dana doñse nyetooro te ɔ señɛ ñon Wurubuarɛ gyooro gbeli kenja siaman nɛ, baa mo be berɛɛ boele ñon na baa fa ñon wosefɛɛɛɛɛ. ⁵ Yesu Kristo mɔ waa mo ɔ berɛɛ boele ñon na waa fa ñon wosefɛɛɛɛɛ. Ñon yena walañ ñon ɔ ne di ɔ nombia dɔɔ, te ɔ ne di Wurubuarɛ wose man adanseɛ anokoare gbɛɛ. Ñon yena walañ gyanɔbate ñon ɔ be tanɔbɛɛ fon lee yerñ man, te ñon mɔ ne diina gyoori tɛɛle kei dɔɔ gyoonerñ pou dɔɔ. ɔ ne gyae daa nideli mena dɔɔ te ɔ yerñawo kyɛɛkee ɔ fatabo leki mo lɛɛ daa lee de nombiakumɛɛ pou man. ⁶ ɔ ta mo daa kpu ɔ gyoori kenja man, na dee di gyoori kpu na e. Te ɔ see daa saere na deɛ som de Gbengyoo Wurubuarɛ ñon ɔ yɛɛ ɔ Wurubuarɛ na ɔ kya e nɛ. Ñon Yesu Kristo kaboela na gyoorobiiri te ɔ dana doñ kekpaakekpaa. Amen.

⁷ E kɛɛ, ɔ dɔñ ñoma man ɔ ne kɔñ!
Walañ kamase waa naa e na ɔ sia,
te balan ban gba bɔɔ ɔ e apia nɛ baa naa e.
Te lee ñon dɔɔ deise pou balan baa kyaa walañsa man.

Mena ne gyae la kekɔñ. Amen.

⁸ De Gbengyoo Wurubuarɛ ñon ɔ kyaa te ɔ wulaa ɔ kyaa lee gyanɔba gyanɔba, te waa kyaa kekpaakekpaa kenja ñon yena doñ pou nyee nɛ kpa nyiaa, “Man yena gyanɔbate na ɔtomante.”

Gyɔn naa Yesu na ɔ sia ñgba doseɛ man nɛ

⁹ Man Gyɔn ñon me yɛɛ e dɔɔ Kristo baale e nɛ ne ñmarase na tɔne kei. Lee kenja me silana Kristo dɔɔ, daa na ñon pou nyiñ na konɔɔ te deɛ naa diyem kenja balan ban be doo ɔ gyoori kenja man ne naa nɛ. Nawolo nyi kenja mɔ kolosi Wurubuarɛ nombia ñan te mɔ di Yesu Kristo wose man adanseɛ dɔɔ, te be funja man kelɔ tɛɛlebii kenja lon be kilisi ke gyanɛe te bɛɛ baake ke nyi Patimose nɛ dɔɔ. ¹⁰ De Gbengyoo Wurubuarɛ ɔsom wee daale nɛ, Wurubuarɛ felin ñon kaa gyoowɔ me man nideli te me nyii woja ñaale me wɔle kenken ñgba kabere te ba wolawo nɛ. ¹¹ Kenje woja ñan yako man nyiaa, “Ñmarase kpene kamase kenja n ne naa nɛ do tɔne man, na n ka mo tɔne kenja yeleɛ Kristotena akpiise nyetooro ñan ñe kyaa Esia tɛɛle man nɛ. Donɔɔse ñan man akpiise ñenanja kyaa nɛ yena, Efeso na Simaena na Pegamum na Tiatira na Saadise na Filadefia na Loadisia.”

¹² Botɔɔ te ma besenaa ma wose na maa kɛɛ walañ ñon ɔ ne kolosi na man nɛ. Me kabesena ma wose nɛ, te me naa nyeela nyetooro ñaale. Kɔba yayam te ba moowɔ yɛɛ ña, te bɛɛ mo kanease bo gyakaa ñe dɔɔ. ¹³ Me kɛɛ na kolo señɛ la nyeela nyetooro ñan nsana nsana ñgba deniwalañ nɛ. ɔ doona kegba wurikyim ɔ ɔ nawɔɔ pou, te ɔ moo kɔba yayam abɔɔɔ kpañ karase ɔ konɔɔ man. ¹⁴ ɔ nyee woloseɛ pareparepare ñgba akaralɛ nɛ, te ɔ siabia mɔ ne ñalakee ñgba boalan laakem nɛ. ¹⁵ ɔ nawɔɔ ne ñalakee ñgba ba moo nyeele bo do boalan man kyalase ke nɛ, te ɔ woja mɔ ne seree ñgba boo wuu laa ne lam nɛ. ¹⁶ Na ɔ dana kyolobiise nyetooro ɔ dunolon nyiñmaa man, te yoosila kenja ke yɛɛ sia na wɔle te kɛɛ bee nideli nɛ toseɛ ɔ konɔɔman. Na ɔ siagbɛɛ mɔ ne ñalakee ñgba weese ne gyɔɔ la kpalala nɛ.

¹⁷ Ma kena e nɛ, ma soo ma wose la ɔ nawɔɔɛɛ ñgba ma yerñ nɛ. Kenje ɔ moo ɔ dunolon nyiñmaa gyakaa me dɔɔ te ɔ yako man nyiaa, “Na yee ya. Man yena gyanɔbate na ɔtomante ñon. ¹⁸ Man yena walañ ñon me kyaa nɛ. Kɛɛ, ma yerñawo kaalan mɔna nenɛɛ me kyaa kekpaakekpaa. Te me dana doñ yerñ na woyadɛɛ pou dɔɔ. ¹⁹ Mena dɔɔ ñmarase nombia ñan n ne naa nɛ pou see. Ñmarase ñan pou ñe kyaa debokeiman, na ñan pou ñe gyae kekɔñ wɔle wɔle nɛ see. ²⁰ Kyolobiise nyetooro ñan n be naa me dunolon nyiñmaa man, na nyeela nyetooro ñan bɔɔ mo kɔba yayam yɛɛ ña te bɛɛ mo kanease gyakaa ñe dɔɔ nɛ, mena abɔɔ ñenanja yɛɛ nombia aweeserñ ña. Te kpene kenja ña señɛ fa yaa mɛɛ

gyae maa wola nen ne. Kyolobiise nyetooro nan senje fa kegyiise ban ba senje Kristotena akpiise nyetooro nan ne kyaa donkase nyetooro nan siaman ne. Te kaba yayam nyeela nyetooro nan bee mo kanease gyakaa ne dɔɔ ne mo senje fa Kristotena akpiise nyetooro nan."

Tɔne ken bɔɔ nmarase yele Kristotena ban be kyaa Efeso donkɔ man ne

2 Kenje ɔ besewɔ yako man Gyɔn bela nyiaa, "Nmarase nombia kenja yele Kristotena ban be kyaa Efeso donkɔ man ne be kegyia nan. Yako e nyiaa. Nne yaa man walan nan me dana kyolobiise nyetooro me dunolon nyinmaa man, te me dɔne nyeela nyetooro nan bɔɔ mo kaba yayam yee na te bee mo kanease gyakaa ne dɔɔ ne nsana nsana ne yako. ²Ma gyeɛ e nombia ayeesa. E ne kyan e wose yee tom, te e ne nyin konkɔ sen kenken e kayeyee man. Ma gyeɛ nyi e bee mo e wose do na balan kumee ya. E ta gyoo balan ban bee beo baake ba wose nyi be yee Kristo kpi-lalawɔ ne wose man kee, te e naawɔ nyi be yee akereatenawɔ. ³Lee mena ken e be lee man di dɔɔ e nyin konkɔ sen kenken naa diyem, ken e wose te yɔkɔse nan na e ka lee me wɔle ya.

⁴Mɔna nombii dokolon ken mɔɔ naa lee e wose man ken be dei ya yena nyiaa, balan kegyae ken doo e man lee kewalan ken e be lee Kristo di ne, ta lee e man.

⁵Mena dɔɔ e tɔkase botɔɔ ken nafɔ e senje pete e ba lee e wɔle ne. E kyeeke lee e gbeneɛ kumee man na e ke ken Wurubuae gyan, na e ke yee abɔɔ nan nafɔ e ne yee kewalan ken ne. Nyi akpaa e te kyeeke e dinɔɔ ya ne, maa ken kaa gate dan ken dɔɔ e kanea ken gyakaa ne lee ke dasenae man. ⁶Mɔna nombii dokolon ken e ne yee te ke dei me gyan yena nyi, e ne kɔla Nikolaitena nombia ayeesa ngba mena ken man mɔɔ ne kɔla na ne.

⁷Walan kamase nan ɔ dana denjele anenyiin dei ne, waa see denjele na waa nyii kpene ken Wurubuae felin nan ne kolosi fa Kristotena ban ne. ɔ kpa nyiaa, walan kamase nan ɔ sem kenken te ɔ yoo di nombiakumee pou dɔɔ ne, maa fa tɛnate gbɛe na waa di nyedon dan ken ka senje Wurubuae gyan botɔɔ ken bee baake nyi Paradiso ne bia."

Tɔne ken bɔɔ nmarase yele Kristotena ban be kyaa Simaena donkɔ man ne

⁸Kenje ɔ besewɔ yako man nyiaa, "Nmarase nombia kenja yele Kristotena ban be kyaa Simaena donkɔ man ne be kegyia nan. Yako e nyiaa. 'Nne yaa man walan nan man yena gyan gbate na ɔtomante, te mɔɔ yem te mɔɔ bese fon lee yen man ne ne yako. ⁹Ma gyeɛ nombia nan be yala nan na kayeyee ken e na yeyee. Ma gyeɛ mɔɔ nyi e yee ayematenawɔ, mɔna Wurubuae gyan na e te yee ayematenawɔ ya. Ma gyeɛ nombiakumee nan balan ne kolosi lee e wose man. Mena balan benan ne baake ba wose nyi be yee Gyudatenawɔ, mɔna ke yee dekara ke. N kee na

be yee ɔkɔnsam balanawɔ. ¹⁰E na yeli kayeyee ken gyae kaa ken e dɔɔ ne ka do nan gyakolon ya. Mee yako nan baa nyiaa, ɔkɔnsam waa yela baa kyan e man baale ketɔ deni na waa mo keese nan kee. E kena diyem menee weeya kufu. Nyi akpaa ke yee yen ke koran na, e sen kenken kelii ɔto. Akpaa e yee mena na, maa mo nyedon kekpa ɔ nan kom.

¹¹Walan kamase nan ɔ dana denjele anenyiin dei ne, waa see denjele na waa nyii kpene ken Wurubuae felin nan ne kolosi fa Kristotena ban ne. ɔ kpa nyiaa, walan kamase nan ɔ sem kenken te ɔ yoo di nombiakumee pou dɔɔ ne, tɛnate be gyae waa tekaa yen yen bolate ken bela ya."

Tɔne ken bɔɔ nmarase yele Kristotena ban be kyaa Pɛgamum donkɔ man ne

¹²Kenje ɔ besewɔ yako man bela nyiaa, "Nmarase nombia kenja yele Kristotena ban be kyaa Pɛgamum donkɔ man ne be kegyia nan. Yako e nyiaa.

'Nne yaa man walan nan me dana yoosila sia na wɔle ken kee bee nideli ne ne yako. ¹³Ma gyeɛ e dekyae. Ma gyeɛ nyi e kyae botɔɔ ken ɔkɔnsam ne di gyoori ne. Deban ken Antipase ne kolosi ma wose man nombia anokoare man fa balan botɔɔ te bɔɔ ko e koran ne, e senawɔ kenken e keleeɛdi man ken e ta lee me wɔle.

¹⁴Mɔna nombia bia nan mɔɔ naa lee e wose man ken ken dei ya yena nyiaa, balan baale doo e man ken be silana Baalam kawola ken. Baalam nanan wolana Bala-ki nyi waa beo Iseraetena na baa yee nombiakumee. Kenje ɔ beo wɔ yela be dii weeneɛ nan bɔɔ mo deesi fa beɛneɛ ne, te ɔ besewɔ yela be yee kafon nombia kpu.

¹⁵Mena ke mɔ te balan baale doo e man ken be silana Nikolaitena kawola ken. ¹⁶Mena dɔɔ e kyeeke lee e gbeneɛ kumee man na e ke ken Wurubuae gyan. Na mena ya ne be gyae ke di weeya ya maa ken e gyan, na maa mo yoosila ken doo me nɔkman ne kaa yoo na mena balan benan.

¹⁷Walan kamase nan ɔ dana denjele anenyiin dei ne, waa see denjele na waa nyii kpene Wurubuae felin nan ne kolosi fa Kristotena ban ne. ɔ kpa nyiaa, walan kamase nan ɔ sem kenken te ɔ yoo di nombiakumee pou dɔɔ ne, maa fa tɛnate weeneɛ nan weeseɛ te bee baake na nyi Maana ne njaale waa di. Maa bese fa tɛnate boe wolom ken bɔɔ nmarase yele wɔle daale gyakaa ke dɔɔ ne kpu. Njolo be gyae waa gyeɛ yele ken gyakaa boe kenan dɔɔ kpu na walan nan waa nyin ke ne ya."

Tɔne ken bɔɔ nmarase yele Kristotena ban be kyaa Tiatira donkɔ man ne

¹⁸Kenje ɔ besewɔ yako man bela nyiaa, "Nmarase nombia kenja yele Kristotena ban be kyaa Tiatira donkɔ man ne be kegyia nan. Yako e nyiaa, 'Nne yaa man Wurubuae bu nan me sia ne njalakee ngba boalan laakem ne, te me nawɔ mɔɔ ne njalakee ngba nyeele ken bɔɔ mo do boalan man kyalase ke ne ne yako. ¹⁹Ma gyeɛ e nombia ayeesa. Ma gyeɛ e balan

kegyae na ε keɛedi na ʒ som na ε keɛ kyan ε wose sen kenken kayeyε man. Ma gyen nyi nenεε dɔɔ, ε ne yeɛ nombia kpaakpaa kela deban ken ε be tanɔbεε lεe man di nε.

²⁰ Mɔna nombii dokolon ken mɔɔ naa lee ε wose man ken be dei ya yena nyiaa, ε ne fa alo non bεε baake e nyi Gyesebeli non ɔ ne baake ɔ wose nyi ɔ yeɛ Wu-rubuare dekenkenɔɔre e nε gbεε te ɔ ne yeɛ ɔ kegyaebii. Nawolo nyi ɔ dana ɔ kawolakum ken ɔ na beo me tewulεε, te ɔ ne yeli bεε yeɛ kafon nombia te ɔ ne yeli bee di weenεε njan bεε mo deesi fa bεenenε nε. ²¹ Ma te keɛ ɔ siaman kyare nyi nafa waa kyεεkee lee ɔ gbεenenε kumεε nenan man na waa kɔn Wurubuare gyan, mɔna ɔ bεε gyae waa tina ɔ nombiakumεε nenan keyεε yela ya. ²² Lee mena dɔɔ maa gyc e do kawee, na waa doo dofonon dɔɔ yeyεε. Te akpaa balan ban pou ban na e ne yeɛ mena kafon nombia nenan te wɔn ba wose lee ɔ nombiakumεε nenan keyεε man ya nε, maa yela ban mɔ kena diyem nideli ngba non nε. ²³ Maa koe ɔ balan ban pou be silana e nε. Me yeɛ mena nε, Kristotena ban pou baa gyen nyi man yena walan non ɔ gyen balan konɔɔse na ba agyuenεse man nombia pou. Nombia njan walan kamase ne yeɛ nε te maa keɛ na maa tɔ e kom. ²⁴ Nenεε emεε balan akan ban ε kyaa Tiatira donɔɔ man te ε be bεε ε te sila Gyesebeli kawolakum ken ya, te ε be bεε ε te kasee kpene ken ban be silana alo nonan nε ne baake nyi ɔɔnsam nombia aweesen njan ya nε, mɔɔ gyae maa mo kasolɔ daale lɔ ε dɔɔ bela ya. ²⁵ Mɔna ε kyan nombia njan ε dana nε man kenken kelii deban ken maa bese kɔn.

²⁶⁻²⁷ Walan kamase non ɔ sem kenken te ɔ yoo di ɔɔnsam dɔɔ te ɔ yeɛ ma kegyaebii kelii ɔɔ nε, maa fa e don na waa di tεεlese pou dɔɔ, ngba mena ken me kya be fa man don nε.

Maa fa e don na waa di tεεle kei balan pou dɔɔ,

ken ɔ be gyae waa wii be waranase ya.

Waa yeɛε wɔ bogobogobogo

ngba mena ken bεε yeɛε saabase nε.

²⁸ Na maa bese fa ɔtenate nebo kyolobii non kpu.

²⁹ Walan kamase non ɔ dana denjele anenyiin dei nε, waa see denjele na waa nyii kpene ken Wurubuare felin non ne kolosi fa Kristotena ban nε.' "

Tɔne ken ɔɔ nmarase yelee Kristotena ban be kyaa Saadise donɔɔ man nε

3 Ken te ɔ besewɔ yako man bela nyiaa, "Nmarase nombia ken yelee Kristotena ban be kyaa Saadise donɔɔ man nε be kegyia non. Yako e nyiaa. Nne yaa man walan non me dana Wurubuare felinε nyetooro, na kyolobiise nyetooro njan me nyinmaa man nε ne yako. 'Ma gyen ε nombia ayεesa. E te lεε yelee nyi ε dana nyeedon, mɔ n keɛ na e ta yekee te e dɔn. ² Mena dɔɔ ε koro na ε ka do ε keɛedi kyomii ken be kaa te keɛ gyae ke ka yen nε don. Nawolo nyi ma te naa nyi ε nombia ayεesa bεε tekaa gyoo me Wurubuare sia ya. ³ Mena dɔɔ ε tɔɔse nombia njan ɔɔ wola non na njan ε be nyii te ε be lεε di nε, na e ke kyan njan nideli. Na ε ke kyεεkee ε dinɔɔ lee ε gbεenenε kumεε

man kɔn Wurubuare gyan. Nyi akpaa ε te kyεεkee ε dinɔɔ ya nε, maa kɔn kaa futaa non ngba mena ken nmeɛlate ne kaa futaa walan nε. Nawolo nyi ε be gyae ε ka gyen deban ken maa mo kɔn ya.

⁴ Mɔna ε dana balan kyomii baale Saadise donɔɔ man botɔɔ, ken ban te yeɛ nombiakumεε mo ayimεε kpatee ba wose ya. Mena balan benan baa do kegbase wolomεε pareparepare sila man, nawolo nyi be kaboe-na nyi baa sila man. ⁵ Walan non ɔ sem kenken te ɔ yoo di nombiakumεε pou dɔɔ nε, maa do ɔtenate kegba wolom ngba mena balan benan nε. Mɔɔ gyae maa lese ɔtenate yelee lee nyeedon tɔne ken man ya. Maa di ɔtenate wose man adansεε fa me kya na ɔ kpilala ban pou nyi ɔ yeɛ me walan e. ⁶ Walan kamase non ɔ dana denjele anenyiin dei nε, waa see denjele na waa nyii kpene ken Wurubuare felin non ne kolosi fa Kristotena ban nε.' "

Tɔne ken ɔɔ nmarase yelee Kristotena ban be kyaa Filadefia donɔɔ man nε

⁷ Ken te ɔ besewɔ yako man bela nyiaa, "Nmarase nombia ken yelee Kristotena ban be kyaa Filadefia donɔɔ man nε be kegyia non. Yako e nyiaa. Nne yaa man walan non ayimεε be doo ma wose man ya, te mee di anokoare nε ne yako. Man danaana gyoo Defidi gyoorobiiri safowaa ken. Akpaa me kyan ke tɔ na, nolo be tale toro ke ya. Te akpaa ma toro ke na, non mɔ be kyaa waa tale kyan ke tɔ ya. ⁸ 'Keɛ, ma gyen ε nombia ayεesa pou. Ma gyen nyi ε be dana don nideli ya, mɔna ε dana me nombia njan man kenken ken ε ta lee me wɔle ya. Mena dɔɔ me ta toro denanɔɔ see non ken nolo be kyaa waa tale tɔ ke ya. ⁹ Mεε gyae ε ka gyen nyi mena ɔɔnsam tewulεε ban bεε beo baake ba wose nyi be yeɛ Gyudatenawɔ, mɔna ba te yeɛ Gyudatenawɔ ya nε, maa yela mena balan benan pou kaa bunji ε nawɔtεε, na be popou kena nyi mεε gyae ε nombia nideli. ¹⁰ Lee mena ken ε be di me nombia dɔɔ te ε be nyin konɔɔ sen kenken ε kayeyε man dɔɔ, maa lese non lee kayeyε dinaa ken gyae ke kɔn kaa keese tεεle kei dɔɔ balan pou keɛ nε man.

¹¹ Keɛ, be gyae kedi weeya ya, maa kɔn. Mena dɔɔ ε kyan anokoare kawola ken ε gyen nε man kenken, na nolo be nyin lεo gyoo kotɔɔ ken mɔɔ yako nyi maa fa non nε lee ε nyinmaa man ya. ¹² Walan kamase non ɔ sem kenken te ɔ yoo di ɔɔnsam na nombiakumεε pou dɔɔ nε, maa mo e yeɛ ngba deparadan nε me kya Wurubuare ɔsom deni dinaa ken man. Mena walan nonan be gyae waa tuu lee botɔɔ korakora ya. Maa nmarase me kya Wurubuare yelee, na me kya Wurubuare donɔɔ Gyerusalem wɔle ken yelee gyakaa ɔ dɔɔ. Mena Gyerusalem wɔle kei gyae ke tisi bo lee me kya Wurubuare gyan adido kɔn. Na maa bese nmarase man gbagba mɔ yelee wɔle gyakaa ɔtenate dɔɔ.

¹³ Walan kamase non ɔ dana denjele anenyiin dei nε, waa see denjele na waa nyii kpene ken Wurubuare felin non ne kolosi fa Kristotena ban nε.' "

Tōne keŋ ɔ̄n̄ ɔ̄marase yele Kristotena baŋ be kyaa Laodisia donɔ̄ man ne

¹⁴ Keŋte ɔ̄ besewɔ̄ yako maŋ bela nyiaa, “N̄marase nombia keŋa yele Kristotena baŋ be kyaa Laodisia donɔ̄ man ne be kegyia ŋon. Yako e nyiaa.

N̄ne yaa maŋ Yesu ŋon Wurubuaɛ nombia ŋan pou be t̄ɛ me ɔ̄n̄ k̄n̄ mena, te m̄ɛ mo me konɔ̄ pou kolosi Wurubuaɛ nombia ŋan anokoare man, te maŋ yena abɔ̄n̄ ŋan pou Wurubuaɛ be yeɛ ne nyee ne ne yako.

¹⁵ Ma gyeŋ e nombia ayɛesa pou nyi e be laŋɛ ya, te e be feɛ m̄ɔ̄ ya. Ma kegyaebii yena nyi nafa yaa laŋɛ ya e feɛ. ¹⁶ M̄ɔ̄na keŋ e be laŋɛ ya, te e be feɛ m̄ɔ̄ ya, te e yeɛ bo m̄ɔ̄laa ne ɔ̄n̄, m̄ɛ gyae maa buusu ŋon lee me n̄ɔ̄-man leki. ¹⁷ Em̄ɛ kpa e te nyiŋ e wose keŋ abɔ̄n̄ pou te dee fa ŋon, mena ɔ̄n̄ kolo bee hia ŋon bela ya. M̄ɔ̄ n keɛ na e ɔ̄n̄ kyekpakyekpakyekpa, te e yeɛ ayemate-nawɔ̄. E sia te yeɛ te e ɔ̄n̄ diten̄teli, te e nombia m̄ɔ̄ dana waraŋase. ¹⁸ Mena ɔ̄n̄ m̄ɛ yako ŋon baa nyiaa, e k̄n̄ kaa lee kɔ̄ba yayam kpaakpaate keŋ ɔ̄n̄ mo ke do boalaŋ man kyalase ke ne me gyaŋ. Keŋ ne gyae la ke yela e ke nyiŋ e wose nideli. E k̄n̄ kaa lee kegbase wolom̄ɛ me gyaŋ na e ka mo wuu e wose diten̄teli na e desɛŋ keŋ. E k̄n̄ kaa lee sia tee me gyaŋ do e sia, na e ke nyiŋ naa nideli.

¹⁹ M̄ɛ gyae e ka gyeŋ nyi balaŋ baŋ pou m̄ɛ gyae be nombia ne baŋ te m̄ɛ kale na, na ma te w̄n̄ ba deŋele. Mena ɔ̄n̄ e yase e sia kyɛkeɛ lee e gbɛɛneŋ kum̄ɛ man, na e ke k̄n̄ Wurubuaɛ gyaŋ. ²⁰ E tei maŋ. Ma seŋɛ denanɔ̄ man m̄ɛ gyɔ̄ disim keŋ. Nyi akpaa ŋolo de nyii ma woya te ɔ̄ toro maŋ disim keŋ ne, maa gyoo ɔ̄tenate gyaŋ na daa na e ka do nyiŋmaa di.

²¹ Walaŋ kamase ŋon ɔ̄ sem keŋkeŋ te ɔ̄ yoo di ɔ̄n̄-sam na nombiakum̄ɛ pou ɔ̄n̄ ne, maa fa ɔ̄tenate gbɛɛ na waa kyaa me gyaŋ me gyoo gbeli keŋ ɔ̄n̄. N̄gba mena keŋ maŋ m̄ɔ̄ ba sem keŋkeŋ yoo di ɔ̄n̄-sam na nombiakum̄ɛ pou ɔ̄n̄, te m̄ɔ̄ gyu ke kyaa me kya gyaŋ ɔ̄ gyoo gbeli keŋ ɔ̄n̄ ne.

²² Walaŋ kamase ŋon ɔ̄ dana deŋele anenyiiŋ dei ne, waa see deŋele na waa nyii kpene keŋ Wurubuaɛ felin̄ ŋon ne kolosi fa Kristotena baŋ ne.”

Adido ɔ̄som

4 Keŋa pou w̄le ne, ma besewɔ̄ keɛ na te me naa disim daale adido Wurubuaɛ man na ka toroɛ. Keŋte ma besewɔ̄ nyii woya ŋan be kolosi na maŋ kaalaŋ n̄gba kabere te ba wolawɔ̄ ne ne yako maŋ nyiaa, “Gyeŋ k̄n̄ adido kebo, na maa lese abɔ̄n̄ ŋan pou kaboena nyi ŋe deɛ k̄n̄ keŋa w̄le ne wola neŋ.”

² Karatete dokolon̄ te Wurubuaɛ felin̄ ŋon kaa gyooowɔ̄ me man, te ɔ̄ yela me naa gyoo gbeli daale adido, na ŋolo kyaa ke ɔ̄n̄. ³ Na walaŋ ŋon ɔ̄ kyaa gyoo gbeli keŋ ɔ̄n̄ ne n̄alakee n̄gba boya kpaakpaa nyiŋan ŋan beɛ baake ŋa nyi Gyasipa na Kanelia ne. Te okyimaale ŋolo m̄ɔ̄ te kilisi gyoo gbeli kenan̄ gyaŋee, na ɔ̄ ne n̄alakee n̄gba boe kpaakpaa keŋ beɛ baake ke nyi Emeradi ne. Boya keŋa pou yeɛ boya kpaakpaa ŋan

ɔ̄n̄ ne seɛ ŋe ɔ̄n̄ ya. ⁴ Na gyoo gbelle saɔ anaara (24) n̄aale m̄ɔ̄ te kilisi gyoo gbeli dinaa keŋ gyaŋee, te kegyiise saɔ banaara (24) m̄ɔ̄ kyakeɛ gbelle ŋenan̄ ɔ̄n̄. Kegyiise benan̄ doona abɔ̄n̄ wolom̄ɛ parepare-pare, te be wuuna gyoo kotɔ̄n̄ɔ̄se ŋan ɔ̄n̄ mo kɔ̄ba yayam yeɛ ŋa ne. ⁵ Na ɔ̄n̄ keŋmaale na ɔ̄n̄ kefae na lee gyoo gbeli dinaa keŋ dedoi man. Te kanease nyetooro m̄ɔ̄ ban̄ɛ gyoo gbeli kenan̄ siaman n̄ɛ kpa. Kanease ŋenan̄ yena Wurubuaɛ felin̄se nyetooro ŋan. ⁶ Keŋte me naa kolo gyoo gbeli keŋ siaman n̄gba epo lon̄ ne. Na ke yeɛ gelen̄gelen̄ te keɛ n̄alakee n̄gba diiku ne. Na wonise banaara baale baŋ be dana nyeedon̄ ne ɔ̄n̄ɛ nsana nsana kilisi gyoo gbeli keŋ. Be dana sia be siaman na be w̄le pou.

⁷ Woni gyaŋgbate ŋon yeɛ n̄gba dinaate ne, te balate ŋon m̄ɔ̄ yeɛ n̄gba nunkyue baale ne. Batoorote ŋon siagbɛ yeɛ n̄gba deniwalan̄ ne, te banaarate ŋon m̄ɔ̄ yeɛ n̄gba otoloku ŋon ɔ̄ ne furufu felin̄ man ne. ⁸ Mena wonise banaara benan̄ pou dana ben̄keɛ looro looro. Be dana sia ba yenan̄ kamase na be ben̄keɛ ŋan ateta gba. ɔ̄n̄ ne tina n̄ɔ̄n̄ kekpɛe yela ya. Nelim na ka weese pou na bee kpɛe n̄ɔ̄n̄ lese Wurubuaɛ yele nyiaa,

“De Gben̄gyoo Wurubuaɛ Dekpatakpere,

Ayimeɛ kamase be doo n man ya!

Ayimeɛ kamase be doo n man ya!

Ayimeɛ kamase be doo n man ya!

Nyan̄ yena don̄ pou nyee.

Nyan̄ yena walaŋ ŋon n be kyaa kaalaŋ.

Nyan̄ yena walaŋ ŋon n kyaa deban̄ kei.

Te nyan̄ yena walaŋ ŋon nyan̄ ke kyaa kekpaakekpa.”

⁹ Wonise banaara baŋ ne kpɛe n̄ɔ̄n̄ keɛ walaŋ ŋon ɔ̄ kyaa gyoo gbeli keŋ ɔ̄n̄ kekpaakekpa ne lese ɔ̄ yele. Deban̄ kamase keŋ be yeɛ mena na, ¹⁰ na kegyiise saɔ banaara baŋ te tisi bun̄ii walaŋ ŋon ɔ̄ kyaa gyoo gbeli keŋ ɔ̄n̄ kekpaakekpa ne siaman na be ta som e. Bee gyuuusu be gyoo kotɔ̄n̄ɔ̄se ŋan see gyoo gbeli keŋ siaman, na ba te yako nyiaa,

¹¹ “De Gben̄gyoo, nyan̄ yena de Wurubuaɛ.

N kaboena nyi baa lese n yele na baa mo obuo fa neŋ.

N dana don̄, nawolo nyi nyan̄ yeɛna kpene kamase.

N yeɛ kpene kamase bo n kegyaebii man,

te n kegyaebii man te ŋe popou m̄ɔ̄ kyaa ne.”

Yesu Kristo waagen̄ kaboela nyi waa toro t̄ne keŋ

5 Keŋa w̄le ne, me naa t̄ne debɔ̄sa daale doo walaŋ ŋon ɔ̄ kyaa gyoo gbeli keŋ ɔ̄n̄ ne dunolon̄ nyiŋmaa man. Ba te n̄marase do t̄ne keŋ siaman na ke w̄le pou, te ba moo kolo anemaatan̄ n̄gba keeni ne ɔ̄n̄ ke n̄ɔ̄ betabonyetooro. ² Keŋte me naa Wurubuaɛ kpilale don̄te ŋolo fae yeesa keŋkeŋ ɔ̄n̄ɔ̄se nyiaa, “Am̄ɔ̄te kaboela nyi waa wolee keenise ŋan, na waa toro t̄ne keŋ?” ³ M̄ɔ̄na, na ŋolo be kyaa adido yaa t̄ɛle kei ɔ̄n̄, yaa t̄ɛle kei ateta keŋ waa tale toro t̄ne keŋ na waa kala ke ya. ⁴ Mena ɔ̄n̄ me wiiw̄ɔ̄ nideli, nawolo nyi be te nyiŋ walaŋ ŋon ɔ̄ kaboena nyi waa toro t̄ne keŋ yaa waa kala ke ya. ⁵ Botɔ̄n̄ te kegyiise baŋ

man njolo yako man nyiaa, “Na wii ya. Kεε, walaŋ njon bεε baake nyi Dinaate njon ɔ ba lee Gyuda dekanjalaran man na gyoo Defidi duulur man te ɔ yεε walaŋ dinaa e ne te yoo di ɔɔɔnsam ɔɔɔ. Mena ɔɔɔ njon ne gyae la waa tale wolee keenise nyetooro njan, na waa toro tɔne keŋ.”

⁶ Keŋte me naa Nambu njon ɔ yεε ngba ba koo e bo ne seŋεε gyoooro gbeli keŋ na wonise banaara baŋ, na kegyiise sao banaara baŋ nsana nsana. ɔ dana woo nyetooro na sia nyetooro. Sia nyetooro njan yena Wurubuarε felinjε nyetooro njan ɔ be kpili kɔŋ tεεle kei ɔɔɔ yenaŋ kamase ne. ⁷ Botɔɔ te Nambu njon kɔŋawɔ kaa lεε tɔne keŋ lee walaŋ njon ɔ kyaa gyoooro gbeli keŋ ɔɔɔ ne nyinjmaa man. ⁸ ɔ ke lεε tɔne keŋ ne, wonise banaara (4) baŋ na kegyiise saobanaara (24) baŋ kaa buŋawɔ som Nambu njonaŋ. Na be man walaŋ kamase dana adoleε na kɔba yayam nyefale, na oliifi te wulu ne man. Oliifi keŋ seŋεε baa fa Kristotena kefane keŋ bεε fane fa Wurubuarε ne. ⁹ Keŋte be kpee nɔɔneŋ wole fa Nambu njon nyiaa,

“Nyan kaboela nyi nya lεε tɔne keŋ na n ke wolee keenise njan.

Nawolo nyi ba koo neŋ,
te n moo n fatabo lεε balan fa Wurubuarε.
N lεε balan lee akpanjalaran kamase man,
na deise kamase na tεεle kei ɔɔɔ duulur kpoockpoo man,
na tεεlese kamase man fa Wurubuarε.

¹⁰ N ta mo mena balan benan kpu n gyoori keŋ man,
te n yela ba bese gyoorobia na saese na baa som Wurubuarε,

na be kaa di gyoori tεεle kei balan pou ɔɔɔ.”

¹¹ Me ka bese gεεse kεε ne, te me nyii Wurubuarε kpi-lala burum baale woya. Ba boe keŋ nyi njolo na njolo be tale kala wɔ ya. Na be te kilisi gyoooro gbeli keŋ na wonise banaara baŋ na kegyiise sao banaara baŋ pou.

¹² Na be kpee nɔɔneŋ keŋkeŋ nyiaa,

“Nambu njon ɔɔɔ ko e ne,
njon kaboela nyi dεε lese ɔ yele
na dεε mo obuoa fa nideli.

Njon te doŋ na nyansa na wosekenyinj pou kaboena.”

¹³ Botɔɔ te me nyii kpene kamase keŋ Wurubuarε be yεε te ne kyaa adido, na njan ne kyaa tεεle ɔɔɔ na njan ne doo tεεle ateta, na njan ne doo εpo man ne pou kpee nɔɔneŋ yako nyiaa,

“Walaŋ njon ɔ kyaa gyoooro gbeli keŋ ɔɔɔ,
na Nambu njon te kaboena nyi
dεε lese ba yele na dεε mo obuoa
na gyoorobiiri fa wɔ kekpaakekpa.”

¹⁴ Keŋte wonise banaara baŋ seεwɔ yako nyi, “Amen.” Te kegyiise sao banaara baŋ tisiwɔ buŋii ba doona ɔɔɔ, te ba moo be sia buŋ tεεle man te ba somwɔ.

Yesu ke wolee keenise nyetooro njan

6 Me ka seŋ mεε kεε ne, te Nambu njon wolee keenise nyetooro njan ɔɔɔ mo mataa tɔne keŋ ɔ ke ɔɔɔ ne man gyanjgate keŋ. Botɔɔ te me nyii wonise banaara baŋ man njolo fae yeesa keŋkeŋ ngba ɔɔɔ fae

la ne baake nyiaa, “Kɔŋ!” ² Karatetee dokolon me kεε na, dεεkyɔŋ wolom pareparepare njolo seŋεε laa. Na walaŋ njon ɔ kyaa ɔ ɔɔɔ ne dana banjan, te ba moo gyoooro kotɔɔɔ fa e. Keŋte ɔ kyaa dεεkyɔŋ njon ɔɔɔ lee lan ngba walaŋ njon ɔ ne yoo di deban kamase ne, te ɔ lanjawɔ ɔ kaa yoo di.

³ Nambu njon ke wolee keeni alate keŋ ne, te me nyii wonise banaara baŋ man balate njon woya baakewɔ nyiaa, “Kɔŋ!” ⁴ Karatetee dokolon te me naa dεεkyɔŋ balate njolo mɔ leewɔ kɔŋ. Kei njon yεε dεεkyɔŋ yayam e. Te be faa walaŋ njon ɔ kyaa ɔ ɔɔɔ ne doŋ nyi waa lese wosefεereŋ lee tεεle kei ɔɔɔ, na balan ke nyinj yoo koe ɔɔɔ. Keŋte ba moo yoosila dinaa daale do e ɔ nyinj-maa man.

⁵ Nambu njon ke wolee keeni atoorote keŋ ne, me nyii wonise banaara baŋ man batoorote njon woya baakewɔ nyiaa, “Kɔŋ!” Me kεε na dεεkyɔŋ bibiini kirikirikiri njolo seŋεε laa me siaman. Na walaŋ njon ɔ kyaa ɔ ɔɔɔ ne dana kɔta keŋ bεε mo kerikɔɔ ne ɔ nyinj-maa man. ⁶ Botɔɔ te me nyii kolo ngba walaŋ kekolosi ne wonise banaara baŋ man nyiaa, “Baa ɔɔɔ kefaa bilinj kuruwaatɔɔ lεε walaŋ wee dokolon tom keyεε kɔba. Mena mɔ te baa ɔɔɔ wambela bilinj kuruwaa tɔɔse atooro lεε walaŋ wee dokolon tom keyεε kɔba. Mɔna nuŋ na solon ɔɔɔ, njolo na tina ne ya!”

⁷ Nambu njon ke wolee keeni anaarate keŋ ne, te me nyii wonise banaara baŋ man banaarate njon woya baakewɔ nyiaa, “Kɔŋ!” ⁸ Me gεεse kεε na, dεεkyɔŋ kpala kɔŋkɔŋ njolo seŋεε laa botɔɔ. Walaŋ njon ɔ kyaa ɔ ɔɔɔ ne te bεε baake nyi Yeŋ. Na woyadεε mɔ silana e wɔle wɔle. Ba te fa wɔ doŋ nyi baa mo yoosila na tanam, na kawεese na wonembia kumεε baŋ be kyaa tεεle kei ɔɔɔ ne, koe balan baŋ be kyaa tεεle kei ɔɔɔ ne be man kekpaε anaara man dekeŋ dokolon.

⁹ Nambu njon ke wolee keeni anonjte keŋ ne, te me naa balan baale woya na be doo Wurubuarε kedeese boe keŋ ateta. Mena woya kεwɔ yena balan baŋ lee Wurubuarε nombia njan keyako ɔɔɔ te ɔɔɔ koe wɔ ne. Mena balan benan seŋawɔ keŋkeŋ di Wurubuarε nombia njan wose man adanseε, keŋ be ta lee be wɔle ya.

¹⁰ Botɔɔ te woya baŋ fae yeesa keŋkeŋ ɔɔɔ nyiaa, “De Gbenjyoo Wurubuarε, nyan yena doŋte. Nyan nyaagen yena walaŋ njon n ne di anokoare, te ayimεε kamase mɔ be doo n man ya. Woromɔ te nyan ke di tεεle kei ɔɔɔ balan nombia, na n ke wɔŋ ba deŋele lee mena keŋ ɔɔɔ koe daa ne ɔɔɔ?” ¹¹ Keŋte Wurubuarε faa woya baŋ man walaŋ kamase kegba wolom wurikyim. Te ɔ yako wɔ nyiaa, “E nyinj konkɔ kyaa kyomii. Nawolo nyi kaboena nyi ε tebia Kristotena akan baŋ kaboena nyi baa koe wɔ lee Wurubuarε nombia njan keyako ɔɔɔ, ngba mena keŋ ɔɔɔ koe njon ne be yaanɔɔ keŋ kelii pε.”

¹² Nambu njon ke wolee keeni loorote keŋ ne, karatetee dokolon te tεεle wosiwɔ keŋkeŋ, te weese kyεε-keewɔ biri tuum ngba kanyan bibiini ne. Te gyaalan mɔ kyεεkeewɔ yase goon ngba fatabo ne. ¹³ Botɔɔ te kyolobiise kuliwɔ lee adido yala tεεle man, ngba mena keŋ felinj dinaa de gyɔɔ te daasebia adendeleε ne tirii yala

ne. ¹⁴ Kenje adido mo kawa ngba mena ken beee baa dofofofo ne te ke njaalaawo. Te bulase na teesebia njan lon be kilisi na gyanee ne, pou njaalaawo lee botoo ken na senje ne. ¹⁵ Te teele kei doo gyooner na yoonootena kegyiise, na balan ban be dana koba na teele kei doo kegyiise na gbenji kamase, na gyoorobia pou yekiiwo ka yo boya baa njan man na kpananjan njan ne gyakaa bulase doo ne ateta. ¹⁶ Kenje be fae yeesa baake bulase na kpananjan njan nyiaa, "E bilinji kaa wuu de doo. Na walan njan o kyaa gyooro gbeli ken doo ne be nyin naa daa ya, na Nambu njan mo be nyin mo ban wanj da denjele ya. ¹⁷ Nawolo nyi wee dinaa ken baa mo ban di balan nombia ne te lii. Te amote ne gyae la waa tale sen be siaman?"

Wurubuare balan ban o ba do wo nso ne

7 Kenja pou wole ne, me naa Wurubuare kpilala banaara baale na ba senje teele kei yenaase anaara njan man. Te be doo felinjan njan nee gyoo lee teele kei yenaase anaara njan pou, na doo nyin gyoo teele doo yaa epo doo yaa dan kamase doo ya. ² Kenje ma besewo naa Wurubuare kpilale nolo, na o ta lee weese deele yenan. O dana kpene ken Wurubuare njan o kyaa kekpaakekpaa ne na mo do o balan nso ne o nyinmaa man. Botoo te o doo koo yako Wurubuare kpilala banaara ban Wurubuare be fa wo dor nyi baa mo kayeyee koo teele na epo doo ne nyiaa, ³ "E na wole teele yaa epo yaa daase njan ya, kelii deban ken de mo kpene ken de Wurubuare na mo do o balan nso ne, fee ban pou bee som e ne tirinoo doo pe." ⁴ Botoo te ba wola man balan ban Wurubuare ba do wo nso ne be yaanoo. Be yaanoo yee balan kakponje kufu ala akper kufu ala (144,000). Mena balan kewo pou lee Is-raetena akpanalan kufu ala njan pou man.

⁵ Balan kakponje kufu bala (12,000) lee la Gyuda duulun man.

Balan kakponje kufu bala (12,000) lee la Ruben duulun man.

Balan kakponje kufu bala (12,000) lee la Gade duulun man.

⁶ Balan kakponje kufu bala (12,000) lee la Asa duulun man.

Balan kakponje kufu bala (12,000) lee la Nafitali duulun man.

Balan kakponje kufu bala (12,000) lee la Manase duulun man.

⁷ Balan kakponje kufu bala (12,000) lee la Simeon duulun man.

Balan kakponje kufu bala (12,000) lee la Lewi duulun man.

Balan kakponje kufu bala (12,000) lee la Isaka duulun man.

⁸ Balan kakponje kufu bala (12,000) lee la Sebulon duulun man.

Balan kakponje kufu bala (12,000) lee la Gyosefo duulun man.

Te balan kakponje kufu bala (12,000) mo lee la Bengamen duulun man.

Balan burum ban nolo be tale kala wo ya ne

⁹ Kenan wole me kee na, balan burum baale senje laa ken nolo na nolo be tale kala wo ya. Mena balan ban lee teese na debiise na deise na akpanalanjan na balan kpookpoo kamase man. Mena balan ban pou senje gyooro gbeli ken na Nambu njan siaman. Ba doona kegbase wolomee wurikyim, te walan kamase mo dana koo faaren o nyinmaa man. ¹⁰ Na bee fae yeesa kenken yako nyiaa,

"Wurubuare njan o kyaa gyooro gbeli ken doo ne, na Nambu njan ne lee na da nyee."

¹¹ Deban kenan na, Wurubuare kpilala ban pou senje kilisi gyooro gbeli ken, na kegyiise sao banaara ban na wonise banaara ban. Be popou tisiwo bunji mo be sia bun teele man gyooro gbeli ken siaman, te ba som Wurubuare ¹² te be seewo nyiaa, "Amen."

De Gbenjyoo Wurubuare danaana dor na nyansa na gyoorobiiri.

Mena doo e yela dee do e doo lese o yele kekpaakekpaa.

Amen."

¹³ Botoo te kegyiise sao banaara ban man nolo baa man nyiaa, "Balan bomoo yena ban ba doona kegbase wolomee wurikyim kenja te alen yaa ba leewo?" ¹⁴ Kenje me tirinoo fa e nyi "Kegyia, njan gyan la." Te o yako man nyiaa, "Balan kewo yena balan ban Wurubuare ba lese wo lee kayeyee dinaa ken be koo be doo ne man. Ban yena balan ban doo faafo ba kegbase Nambu njan fatabo ken man te doo lee wolose pareparepare ne.

¹⁵ Mena doo, te be yela be kaa senjawo

Wurubuare gyooro gbeli ken siaman ne.

Bee som Wurubuare o deni dinaa ken man nelim na ka weese.

Walan njan o kyaa gyooro gbeli ken doo ne, waa felee o kanyan wuu wo na waa gyee wo.

¹⁶ Tanam be gyae ka ko wo bela ya, te lonboaner mo be gyae ka ko wo bela ya.

Weese be gyae waa nyakee wo ya, te duwulawula mo be gyae ke nyin wo ya.

¹⁷ Nawolo nyi Nambu njan o senje Wurubuare gyooro gbeli ken nsana nsana ne,

njan ne gyae la waa kee be doo ngba mena ken namensekeelere

ne kee o namense doo ne.

Njan ne gyae la waa ta be siaman mo wo gyoo nyedon lon ken gyan.

Te Wurubuare gbagba ne gyae la waa feefo ba siasan pou lee be siaman."

Nambu njan ke wolee keeni otomante ken

8 Nambu njan ke wolee keeni nyetoorote ken doo mo doo tne ken doo ne, adido botoo pou yee wo yidi-di kelii ngba deban yaale ne. ² Botoo te me naa Wurubuare kpilala nyetooro ban bee sem Wurubuare sia-

man nɛ. Te ba moo kabereɛ nyetooro fa wɔ. ³ Kenɛte Wurubuare kpilale ɲolo kɔɲawɔ kaa seɲ kedeesa boe keɲ gyaɲ. Na ɔ dana kɔba yayam nyefale ɔ nyinɲmaa man. Te ba moo oliifi burum ɲaale fa e nyi waa mo kpu na Wurubuare balan baɲ kefane keɲ beɛ fane nɛ, na waa mo gyakaa kedeesa boe keɲ bɔɔ mo kɔba yayam yɛɛ ke, te ke doo gyooro gbeli keɲ siaman nɛ dɔɔ.

⁴ Kenɛte oliifi keɲ nyɔɔse ɲan na Wurubuare balan baɲ kefane keɲ leewɔ Wurubuare kpilale ɲon nyinɲmaa man gyu Wurubuare gyaɲ. ⁵ Kenɛte Wurubuare kpilale ɲon lese boalan leɛ kedeesa boe keɲ dɔɔ do kɔba yayam nyefale keɲ man wulu. Te ɔ fuɲa ke na boalan keɲ leɛ adido botɔɔ ke lɔ tɛɛle man. Karateteɛ dokolon te ɔga ɲmaalewɔ te ɔ faewɔ na yeesa, te tɛɛle mɔ wosiwɔ.

Wurubuare kpilala kawola be kabereɛ

⁶ Botɔɔ te Wurubuare kpilala nyetooro baɲ be dana kabereɛ ɲan nɛ, desina ba wose na baa wola be kabereɛ ɲenanɲ. ⁷ Kenɛte Wurubuare kpilale gyaɲgbate ɲon wola ɔ kabereɛ keɲ. ɔ kawola ke pɛ te be fuɲa akpelenɲkpelenɲbia na boalan keɲ fatabo kyakalɛɛ ke man nɛ leɛ adido kaa lɔ tɛɛle dɔɔ. Kekɔɲ mena nɛ, boalan kpaɛ tɛɛle kei kekɲase atooro man dekɲen dokolon, na daase pou kekɲase atooro man dekɲen dokolon na ɲalese nalanɲ nyinɲan pou.

⁸ Kenanɲ wɔle te Wurubuare kpilale balate ɲon mɔ wola ɔ kabereɛ keɲ. ɔ kawola ke nɛ, te be fuɲa kolo ɲg-ba bula dinaa daale ne kpaɛ la nɛ kaa lɔ epo man. Karateteɛ dokolon na epo kekɲase atooro man dekɲen dokolon ta bese fatabo goorɲ. ⁹ Ke man wonembia pou mɔ kekɲase atooro man dekɲen dokolon yekeewɔ. Te agbeleɛse dinaana ɲan ɲe dɔɲ epo dɔɔ nɛ, ɲe man kekɲase atooro man dekɲen dokolon wɔlɛwɔ pou.

¹⁰ Kenɛte Wurubuare kpilale batoorote ɲon mɔ wola ɔ kabereɛ. ɔ kawola ke nɛ, te kyolobii dinaa ɲon ɔ ne kpaɛ ɲgba boalan na daakɲee nɛ, leewɔ adido kaa yala boonerɲ na loɲse ɲan ne puu leɛ tɛɛle man nɛ kekɲase atooro man dekɲen dokolon man wɔlɛɛ ɲa pou. ¹¹ Kyolobii ɲonanɲ yeɛle yɛna ɲanɲte. Mena dɔɔ loɲse ɲan pou kekɲase atooro man dekɲen dokolon yɛɛ ɲanɲ, te balan baɲ pou bɔɔ nyɔɔ loɲ kenanɲ nɛ, be man burum yekeewɔ leɛ ke ɲanɲ keɲ dɔɔ.

¹² Kenanɲ wɔle te Wurubuare kpilale banaarate ɲon mɔ wola ɔ kabereɛ. ɔ kawola ke nɛ, te weese kekɲase atooro man dekɲen, na gyaalanɲ kekɲase atooro man dekɲen, na kyolobiise kekɲase atooro man dekɲen pou gyoo ditiɲtɛɛ tuum. Wee dibiliɲ mɔ kekɲase atooro man dekɲen dokolon te nyinɲ kenɲanɲee korakora ya. Mena mɔ te be kpala nelim man akɲen atooro na, ke man dekɲen dokolon mɔ te nyinɲ kenɲanɲee ya.

¹³ Me ka seɲ mɛɛ kɛɛ nɛ, te me naa otoloku ɲolo na ɔ ne furufu adido adido. Kenɛte me nyiiwɔ ɔ ne yako kenɲen nyiaa, "Balan baɲ baa kyaa tɛɛle kei dɔɔ kelii deɲan keɲ Wurubuare kpilala batooro akan baɲ baa wola be kabereɛ nɛ, baa laako bola bola!"

⁹ Kenanɲ wɔle te Wurubuare kpilale banonɲte ɲon mɔ wola ɔ kabereɛ keɲ. ɔ kawola ke nɛ, te me naa kyolobii ɲolo kuluwɔ leɛ adido kaa yala tɛɛle man. Botɔɔ te Wurubuare moo safowaa keɲ beɛ mo toro dis-im keɲ tɛɛ bɔɔ kyilimkyilim keɲ ke taɲ ɔto ya nɛ fa kyolobii ɲon. ² ɔ ka toro bɔɔ keɲ bɔɔ nɛ, nyɔɔse leewɔ ke man ɲgba mena keɲ nyɔɔse na leɛ boalanɲ degyapaa man nɛ. Te nyɔɔse keɲ yela weese na ɲoma pou biriwɔ tuum. ³ Kenɛte akpataana leewɔ nyɔɔse ɲan man kaa yala tɛɛle dɔɔ. Te be faa wɔ doɲ keɲ baa mo tɔ balan ɲgba kanase nɛ. ⁴ Be yako wɔ nyi be na wɔlɛɛ tɛɛle kei dɔɔ ɲaleɛse na daase na abɔɔ ɲan ne tuu tɛɛle dɔɔ nɛ ya. Mɔna baa naase balan baɲ Wurubuare ta do wɔ nso be tirinɔɔse dɔɔ ya nɛ diyem. ⁵ Ba te fa wɔ doɲ nyi baa ko balan benanɲ ya. Mɔna be faa wɔ doɲ bo nyi baa mo naase wɔ diyem gyaalanɲna banonɲ. Te diyem keɲ bɔɔ naa nɛ, wee wɔ ɲgba kana tɔɔ na walanɲ nɛ. ⁶ Mena weeya ɲenanɲ man nɛ, balan baa gyae yeɲ nyi baa yeɲ mɔ bɔɔ gyae baa yeɲ ya. Baa gyae nyi yeɲ de kaa mo wɔ, mɔna yeɲ be gyae waa benaa wɔ ya.

⁷ Mena akpataana benanɲ yeɛ ɲgba dɛɛkyɔɲse baɲ bɔɔ desina wɔ baa mo gyu yoo nɛ. Abɔɔ ɲaale gyakaa ba nyeeɲa dɔɔ ɲgba kotɔɔɔse ɲan bɔɔ mo kɔba yayam yɛɛ ɲa nɛ, te be siagbeɛ mɔ yeɛ ɲgba denibalanɲ nɛ. ⁸ Ba wose wona yeɛ ɲgba ala nyeeɲnyɔɔse nɛ, te be kela mɔ yeɛ ɲgba dinaate kela nɛ. ⁹ Na abɔɔ ɲaale mataa be konɔɔse dɔɔ, ɲgba nyeela pampasanɲ ɲan yoonɔɔtɛna na mo gyee be konɔɔ nɛ. Te be benkeɛɛ mɔ ne yeɛ yeesa ɲgba dɛɛkyɔɲse burum ne tuu na be kotase bee gyu yoo nɛ. ¹⁰ Na be dana gyunɲse ɲan ne tɔ balan ɲg-ba kanase nɛ. Te doɲ keɲ baa mo naase balan diyem gyaalanɲna banonɲ nɛ, doo bo be gyunɲse ɲenanɲ man. ¹¹ Be gyoo ɲon ɔ ne kɛɛ be dɔɔ yɛna ɔbɔɔnsam kpilale ɲon ɔ ne kɛɛ bɔɔ kyilimkyilim keɲ ke taɲ ɔto ya nɛ dɔɔ nɛ. Gyudatena dei man na beɛ baake e nyi Abadɔɔ, te Girikitena dei man na beɛ baake e nyi Apoliyɔɲ keɲ nawolo nyi Abɔɔwɔlɛɛre. ¹² Kayeyɛɛ gyaɲgbate keɲ kaalanɲ laa nɛ. Ala mɔ dɔɲ gbɛɛ ne kɔɲ.

¹³ Kenɛte Wurubuare kpilale loorote ɲon mɔ wola ɔ kabereɛ. ɔ kawola ke nɛ, te me nyii woya ɲaale leewɔ Wurubuare kedeesa boe keɲ bɔɔ mo kɔba yayam yɛɛ ke te ka seɲɛɛ Wurubuare siaman nɛ, ka yenaase anaara ɲan man. ¹⁴ Woya ɲenanɲ yako Wurubuare kpilale loorote ɲon ɔ dana kabereɛ keɲ nɛ nyiaa, "Tina ɔbɔɔnsam kpilala banaara baɲ bɔɔ bake wɔ do boo dinaa Efurate man nɛ yela." ¹⁵ Mena dɔɔ be tinaa wɔ yela. Na Wurubuare te desina wɔ see fa mena deɲan kei, na mena wee kei na mena gyaalanɲ kei na mena kulutoo kei, nyi baa koe tɛɛle kei dɔɔ balan kekɲase atooro man dekɲen dokolon. ¹⁶ Kenɛte ba wola manɲ balan baɲ be kyaa dɛɛkyɔɲse baɲ dɔɔ nɛ be yaanɔɔle. Na be yaanɔɔle yeɛ kakɲon kakɲonɲse sɔɲononɲse ala (200,000,000). ¹⁷ Dɛɛkyɔɲse na balan baɲ be kyaa be dɔɔ te bɔɔ naa wɔ ɲgba doseɛ man nɛ, be dinɔɔ yaa mɛɛ gyae maa wola ɲon nɛ. Nyeela pampasanɲ ɲan balan baɲ be kyaa dɛɛkyɔɲse baɲ dɔɔ ba mo gyee be konɔɔse nɛ, ɲe ɲaale yaseɛ ɲgba boalanɲ nɛ, te ɲaale mɔ birɛɛ yuu te ɲaale mɔ yeɛ kegyim nuɲ ɲgba

kpatakpela ne. Dεεkyoηse ban nyeeya yεε ηgba di-naate nyee ne. Na boalan na nyokse na kpatakpela na lee be nokse man. ¹⁸ Boalan na nyokse na kpatakpela ηan ba lee be nokse man ne, ηan yena kayeyεε nombia ηan ba ko tεεle kei dok balan kekpase atooro man dekpen dokolon ne. ¹⁹ Dεεkyoηse ban don ken bεε mo koe balan ne doe be nokse na be gyunse man. Be gyunse yεε ηgba doma ne, te ηe dana nyeeya ηan bεε mo gooli balan.

²⁰ Balan ban dok kaa tεεle kei dok ken be ta yem lee mena kayeyεε nombia ken man ya ne, te tina be nombiakumεε keyεε yela ya. Ba te kyεεkee ba agyuen na baa tina abok ηan ban gbagba ba mo be nyinmaase yεε ηa ne kasom yela ya. Be te tina felinkumεε na bεenen ηan ban gbagba ba mo koba yayam yaa koba wolom yaa nyeela yaa boya yaa daase yεε ηa ne kasom yela ya. Mōna mena bεenen kεw bεε naa ya, te ηe bee nyii dei ya te ηe bεε tεε mo ya. ²¹ Mena ke mo te ba te kyεεkee ba agyuen na baa tina balan kakoe, na ηmeesen nombia na kafon nombia na ηmεelen nombia yela ya.

Wurubuare kpilale ηon dok dana tōnebii ken dok dok ke ne

10 Kei wole ne, ma besewo naa Wurubuare kpilale don te ηolo bela na dok ta lee adido dok ne koη. Na debueta te kilisi dok wose gyanee ηgba kegba te dok doona ne, te kolo dok te kilisi dok nyee gyanee ηgba okyimaale ne. Dok siagbεε ne ηalakee ηgba weese ne, te dok nawok dok yεε ηgba daakpeese na boalan seηε la ne kpa ne. ² Na dok dana tōnebii daale ken dok gyusu ke ne dok nyinmaa man. Ken te dok mo dok dunolon nae gyakaa epo dok, na dok demena nae dok seηε tεεle dok. ³ Ken te dok fae yeesa ken ken ηgba dinaate muusu la ne. Dok ke fae yeesa ken ne, te dok faewo betabonyetooro. ⁴ Dok ke fae betabonyetooro ken ne, nafok me gyaewo nyi maa ηmarase kpene ken dok nyii lee dok kefae ken man ne see. Mōna me nyii woya ηaale lee adido ken ne yako man nyiaa, "Kyan nombia ηan n be nyii ne do n nyee man. Na ηmarase ηa see ya." ⁵ Botok te Wurubuare kpilale ηon dok naa dok seηε ken dok nae daale gyakaa epo dok, te dok nae daale dok seηε tεεle dok ne gyinaa dok dunolon nyinmaa adido.

⁶ Ken te dok kaja Wurubuare ηon dok kyaa kekpaakekpa, te dok be yεε adido na abok ηan pou ηe kyaa botok, na ateta na abok ηan pou ηe kyaa kebo, na epo na abok ηan pou ηe doo ke man ne ntam. Ntam ken dok be kam ne yena nyiaa, "Wurubuare be gyaee waa dok wole lee kpene ken dok ne gyaee nyi waa yεε ne man ya. ⁷ Mōna deban ken Wurubuare kpilale nyetoorote ηon waa wola dok kabere ken ne, deban ken te nombia aweesen ηan Wurubuare be yako fa dok tewulεε ban be yεε wa akpenkpen gyokawo ne, gyaee ke koη mena."

⁸ Botok te woya ηan dok nyii lee adido kaalan ne besewo kolosi fa man bela nyiaa, "Ta gyu ke lee tōnebii ken dok gyusu ke ne lee Wurubuare kpilale ηon dok seηε te dok nae daale gyakaa epo dok, te dok nae daale dok seηε tεεle man ne nyinmaa man." ⁹ Mena dok me gyuwok Wurubuare kpilale ηon gyan nyi waa mo tōnebii

ken fa man. Ken te dok yako man nyiaa, "Lee ke na n ke tao ke. N ne tao ke ne, ke gyaee ke yεε nen gyon n nokman ηgba teebok ne. Mōna akpa n lila ke na, ke gyaee ke yεε ηan n nokman." ¹⁰ Botok te me lee tōnebii ken lee Wurubuare kpilale ηon nyinmaa man te ma mo ke tao. Me kee tao ke ne, na ke dana gyon ηgba teebok ne me nokman. Mōna ma ke tao ke mo lila ne, me nokman pou yεε man ηan bo. ¹¹ Ma ke tao ke tan ne te me nyii woya ηaale yako man nyiaa, "Kaboena nyi nya bese gyok Wurubuare nombia ηan dok be yako nen ne dekpenken fa balan burum, na tεεlese na deise na gyoonen ηgba mena ken Wurubuare ba lese wola nen ne."

Wurubuare adanseetena bala ban

11 Ken wole ne, te ηolo faa man gbutu ken ke yεε ηgba dan ken bεε mo maa kolo ne. Ken te dok yako man nyiaa, "Koro gyu ke maa Wurubuare dok som deni dinaa ken na Wurubuare kedese boe ken, na n ke kala balan ban pou bεε som Wurubuare botok ne. ² Mōna na maa tεεle ken ke doo Wurubuare dok som deni dinaa ken yenaase ne ya, nawolo nyi be ta mo botok fa balan ban ba te yεε Gyudatenawo ya ne. Ban ne gyaee la baa di don Gyusalem don dok ken dok gyaalan sokoη na ala. ³ Te maa kpila ma adanseetena bala, na baa do lia abok koη kaa kolosi me nombia ηan dok lese wola dok ne gyaalan sokoη na ala."

⁴ Adanseetena bala ban yena oliifi daase ala na kanease daase ala ηan seηεε Wurubuare ηon dok yεε tεεle kei pou Gben gyoo e ne siaman ne. ⁵ Akpa ηolo de koη nyi dok kaa yεε mena Wurubuare akpenkpen gyokra bala kεw nombiikum daale ne, boalan na lee be nokse man kaa ko be kolala benan. Te walan kamase ηon dok ne gyaee nyi waa yεε dok kolo kum daale na, mena gbεε kenan man te bεε mo ko dok tenate. ⁶ Mena Wurubuare akpenkpen gyokra bala kεw dana don, ken baa tale dok gbεε nyi deban kamase ken baa kolosi Wurubuare nombia na dok na ηεε ya. Be dana don ken baa tale yela lonse pou ka bese fatabo, te baa tale yela kayeyεε kamase dok ke yala tεεle kei dok deban kamase ken bεε gyaee.

⁷ Akpa Wurubuare akpenkpen gyokra bala ban de kolosi be nombia ηan tan ne, wonembukum ηon dok ne kyaa lee dok kyilimkyilim ken ka be tan dok ya man ne, waa kaa yokii na dok na waa di be dok na waa koe dok.

⁸ Te baa tina ba woya yela don dok dinaa ken aboktere man. Mena don dok kei man te be gyok be Gben gyoo sakaa dok dok ko. Balan ta do mena don dok kenan yele nyi Sodom yaa Igyipite. ⁹ Balan baa lee don dok kpookpoo, na deise kpookpoo na tεεlese kpookpoo man koη kaa kee woya benan weeya atooro na yaale. Mōna balan baa bεε nyi be na wuu dok ya. ¹⁰ Ba yen gyaee ke yεε tεεle kei dok balan gyon. Baa di wee kenan ηgba ba wee dinaa daale ne, na baa kyεε dok abok. Nawolo nyi Wurubuare akpenkpen gyokra bala kεw naase balan diyem nideli tεεle kei dok.

¹¹ Mōna weeya atooro na yaale kei wole ne, Wurubuare yela dok weese kaa gyoo be man te be fonawo

koro kyaa. Kei yela gyakolonj gyoo balan ban pou bɔɔ naa wɔ ne nideli. ¹² Botɔɔ te Wurubuarɛ kpilala bala ban nyii woya ɲaale kolosiwɔ na wɔ kenkenj lee adido nyiaa, “E gyeɲ kɔɲ adido kebo.” Kenje ba moowɔ ɲɔma man gyeɲ gyu adido, na be kolala ban seɲɛ bɛɛ kɛɛ wɔ. ¹³ Mena debanj kenanj man ne, tɛele wosiwɔ nideli kenj nyi donɔɔ dinaa kenj kekpase kufu man dekpɛɲ dokolonj yeɛɛwɔ. Tɛele kewosi kenanj mɔ koo balan kakponjse nyetooro (7,000). Te gyakolonj gyoo balan akanj ban be ta yem ya ne, te ba lese Wurubuarɛ ɲon ɔ kyaa adido ne ye. ¹⁴ Kayeyɛɛ nombia ɲan alate kaalanja laa, te atoorote mɔ ne kɔɲ.

Be kawola kabere nyetoorote kenj

¹⁵ Kenje Wurubuarɛ kpilale nyetoorote ɲon wola ɔ kabere. ɔ kawola ke ne, te me nyii woya ɲaale lee adido kenkenj nyiaa,

“Nenɛ tɛele kei ɔɔ gyoori
ta bese de Gbenjgyoo Wurubuarɛ
na ɔ bu nyeeɛere ɲon wui,
te de Gbenjgyoo Wurubuarɛ
ne gyae la waa di gyoori kekpaakekpa.”

¹⁶ Kenje kegyiise sao banaara ban be kyaa be gyooro gbeɛɛ ɔɔ Wurubuarɛ siaman ne, korowɔ bunji som Wurubuarɛ. ¹⁷ Te be yakowɔ nyiaa,

“De Gbenjgyoo Wurubuarɛ donj pou Gbenjgyoo,
nyanj kyaa la kaalanj te nyanj sɛɛ la n kyaa.

Dɛɛ do neɲ kɔɔ nawolo nyi
n ta mo n donj kenj ka dokoso be kyaa ya ne,
n ne di gyoori tɛele kei ɔɔ.

¹⁸ Balanj ban ɔɔ gyeɲ neɲ ya ne ta gyeɲ ban n ɔɔ, mɔna nenɛ te kaboena nyi nya lese n banj wola. Debanj te lii kenj nyanj ke di balan ban ɔɔ yekee ne nombia,

na n ke ɔ n tewulɛɛ akpenjkenjgyɔɔɔɔ
na n balan ban pou bɛɛ som neɲ ne kom.

N ke ɔ balan ban bee yee neɲ ne,
na balan ban be dana ye, le,
na balan yakaa nyibanj pou kom.

Te debanj te lii kenj nyanj ke wɔɛɛ balan ban pou
bɛɛ wɔɛɛ tɛele kei ne.”

¹⁹ Botɔɔ te be kyanja Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa kenj ke kyaa adido ne toro, te me naa Nɔɔkebakese Adakaa kenj. Kenje ɔga ɲmaalewɔ te ɔ faewɔ, te tɛele wosiwɔ te akpelenjkenjɲbia dinaana yalawɔ.

Alo fulute ɲolo na wonembukum dekpatakperɛ ɲolo wose man nombia

12 Kenja wɔle te gyakolonj nombia ɲaale lese ɲa wose wola lee adido bela. Me naa alo ɲolo na weese kilisɛɛ na e ɲgba kenj te ɔ doona ne, te gyaalanj mɔ doo ɔ nawɔɔ tɛɛ. Na ɔ wuuna gyooro kotɔɔ kenj kyolobiise kufu ala mataa na ke. ² Na alo ɲonanj dana fulu kenj ɔ na donje, te weelerj kenj ɔɔ ɔ ne fae yeesa.

³ Kenje ma besewɔ naa gyakolonj nombia ɲaale lee adido bela. Me naa wonembukum yayam dekpatakperɛ ɲolo na ɔ yeɛ ɲgba lanjanj ne, na ɔ dana ny-

eeya nyetooro na woo kufu. Na gyooro kotɔɔɔse nyetooro gyakaa ɔ nyeeɛɛ ɲan ɔɔ. ⁴ Akpaa n kpala kyolobiise man akpenj atooro na, wonembu ɲon moo ɔ gyuj gberaa ɲe man dekpɛɲ dokolonj ɔ tɛele man. Na wonembu ɲonanj seɲɛ alo ɲon ɔ na donje ne siaman, nyi akpaa ɔ lola ɔ bu ɲon na waa mo e lila debokenanj man. ⁵ Botɔɔ te alo ɲon lola bu baale ɲon waa di gyoori tɛele kei ɔɔ balan pou ɔɔ, kenj ɔ be gyae waa wii be waranjase ya ne. ɔ ka lola bu ɲon pɛ, te be kaa too e leɔ lee ɔ naa ɲon nyiɲmaa man mo e gyu kefa Wurubuarɛ ɲon ɔ kyaa ɔ gyooro gbeli ɔɔ ne. ⁶ Kenje alo ɲon yeuwɔ ka gyoo kefula man, botɔɔ kenj Wurubuarɛ be desina see e nyi baa kɛɛ ɔ ɔɔ gyaalanja sɔɲola na ala.

⁷ Kenje yoo yalawɔ adido botɔɔ. Wurubuarɛ kpilale kegyia Maekɛle na ɔ tewulɛɛ yoowɔ na wonembukum dekpatakperɛ ɲon na ɔ tewulɛɛ. ⁸ Mɔna wonembukum ɲon na ɔ tewulɛɛ te yeɛ donj ya, mena ɔɔ be te nyiɲ dasenjae adido botɔɔ ya. ⁹ Kenje be gegi wonembukum ɲon lee adido botɔɔ. ɲon yena benɛɲ benɛɲ dom ɲon bɛɛ baake e nyi yeɛ wɔɛɛere yaa ɔɔɔnsam, ɲon ɔ na beo balan pou tɛele kei ɔɔ ne. Te be funja ɲon na ɔ tewulɛɛ ban pou lee adido kaalɔ tɛele man.

¹⁰ Botɔɔ te me nyii woya ɲaale adido ne yako kenkenj nyiaa,

“Nenɛ debanj kenj Wurubuarɛ
waa leɛ ɔ balan nyee ne te lii.

Wurubuarɛ ta lese ɔ donj na ɔ gyoori debɔɔ,
te Kristo nyeeɛere ɲon mɔ ta lese wola nyi
ɔ dana donj tɛele kei balan pou ɔɔ.

Nawolo nyi be te funj ɔɔɔnsam ɲon
ɔ na mo nombiakumɛɛ gyakaa Kristotena ɔɔ
Wurubuarɛ siaman nelim na ka weese ne ke ɔ tɛele man.

¹¹ Nambu ɲon ɔ ba mo ɔ wose fa kedeese ne fatabo,
na anokoare nombia ɲan ɔɔ kolosi ne,
ɲan te ba moowɔ di ɔɔɔnsam ɔɔ.

Be te wii banj gbagba nyeedonj ya,
mɔna ba moo ba wose fa yeɲ lee ba keɛɛdi ɔɔ.

¹² Mena ɔɔ emɛɛ banj pou e kyaa Wurubuarɛ man ne,
e yela ke yeɛ ɲon gyonj.

Mɔ emɛɛ banj pou e kyaa tɛele kei ɔɔ
na epo man ne e laako,
nawolo nyi ɔɔɔnsam ta mo banj tisi
lee Wurubuarɛ man kɔɲ e gyanj.

ɔ ta mo banj tisi kɔɲ,
nawolo nyi ɔ gyeɲ nyi ɔ weeya ɲan
be kaa tɛele kei ɔɔ ne ta boo ya!”

¹³ Debanj kenj wonembukum ɲon be naa nyi be te funj e lee Wurubuarɛ man kaa ɔ tɛele man ne, te ɔ korowɔ ɔ ne gegi alo ɲon ɔ ba lola bu baale ɲon ne. ¹⁴ Mɔna Wurubuarɛ faa alo ɲon otoloku dinaa ɲolo benjkeɛɛ ala, na waa nyiɲ tale mo furufu yela wonembukum ɲon gyu kefula man, botɔɔ kenj ɔɔ desina see e nyi baa kɛɛ ɔ ɔɔ kulutoonɛɲ atooro na yale ne, na wonembukum ɲon be nyiɲ gbɛɛ ke yeɛ e kolo botɔɔ ya.

¹⁵ Botɔɔ te wonembukum ɲon puu lonj lee ɔ nɔɔman ɲgba boo kakpela ne, na ke gyc alo ɲon lanj. ¹⁶ Mɔna

tɛɛle kyɔɔ alo ɲon. Tɛɛle bɛɛwɔ te ke nyɔɔ loŋ keŋ pou wonembukum ɲon be puu lee ɔ ɲonman nɛ. ¹⁷ Mena ɔɔ wonembukum ɲon gyeŋa baŋ alo ɲon ɔɔ, te ɔ laŋawɔ yela e nyi ɔ kaa yoo na ɔ bia akan baŋ. Alo ɲon-an baŋ benaŋ yena balan baŋ pou bee di Wurubuare nombia ɲan ɔɔ, te bee di Kristo wose man adanse nɛ. Kenŋte wonembukum ɲon gyuuwɔ ka seŋ epo ɲonman.

Wonembukum ɲon ɔ ba lee epo man nɛ

13 Botɔɔ te me naa wonembukum ɲolo na ɔ ta lee epo man ɔ ne kɔŋ. Na ɔ dana woo kufu na nyeeɔ nyetooro, te gyooro kotɔɔwɔse wue woo ɲan pou ɔɔ. Te be ɲmarase mmusuo nombia ɲaale gyakaa nyee kamase ɔɔ. ² Wonembukum ɲon mɔɔ naa nɛ yɛɛ ɲgba mokɔɔte nɛ. ɔ dana gelase ɲgba ɔsakuru nɛ, te ɔ ɲɔɔ mɔ yɛɛ ɲgba dinaate nɛ. Kenŋte wonembukum gyangbate ɲon moo ɔ doŋ na ɔ gyoorobiiri na ɔ kegyi-iri ɲan pou ɔ dana nɛ fa wonembukum kei. ³ Gyam dinaa daale kyaawɔ kyaa wonembukum ɲon nyee keŋ daale ɔɔ keŋ nafa ke gyae ke tale ko e, mɔna gyam kenan ta yem. Wonembukum ɲonan nombia dana gyakolon, mena ɔɔ tɛɛle kei ɔɔ balan pou sila e. ⁴ Balan burum som wonembukum dekpatakpere ɲon, nawolo nyi na ɔ ta mo ɔ doŋ fa wonembukum kei. Ba som wonembukum kei te be kelɛɛ e nyiaa, “Amɔte kyaa la ɲgba wonembukum kei nɛ, te amɔte mɔ ne gyae la waa tale yoo na e?”

⁵ Kenŋte be feefuwɔ do wonembukum ɲon nyi waa yɛɛ kegyira nombia, na waa kolosi mmusuo nombia tia Wurubuare. Te be faa e doŋ nyi waa mo di tɛɛle kei ɔɔ gyaalanɲa sɔŋola na ala. ⁶ Te wonembukum ɲon gyuuusu ɔ ɲɔɔ kolosi mmusuo nombia tia Wurubuare wɔɔɛ ɔ yele, na ɔ deni dinaa keŋ na baŋ pou be kyaa Wurubuare man nɛ. ⁷ Kenŋte ba besewɔ fa e doŋ nyi waa mo yoo na Wurubuare balan baŋ na waa di be ɔɔ. Te be faa e doŋ bela nyi waa mo di akpaŋalanse, na tɛɛle kei ɔɔ balan na deise na loŋtoro kamase balan ɔɔ. ⁸ Tɛɛle kei ɔɔ balan burum baa som wonembukum kei. Mena balan kɛwɔ yena balan baŋ ba te ɲmarase ba yela do nyeedon tɔne keŋ man ya nɛ. Nyeedon tɔne kenan yɛɛ Nambu ɲon ɔ ba mo ɔ wose fa kedeese leenan tɛɛle kei kewalan nɛ wui. ⁹ Walaŋ ɲon ɔ dana denjele anenyiin dei nɛ, waa see denjele na waa tei. ¹⁰ Akpaɔ yɛɛ nyi baa kyan ɲolo yoo man na, yoo man te baa taŋ kyan e.

Te akpaɔ yɛɛ nyi ɲolo waa yeŋ sila ɲonman na, sila ɲonman te waa taŋ yeŋ.

“Kei nawolo baa nyi,

kaboena nyi Wurubuare balan baa nyiŋ konɔ na baa seŋ keŋkeŋ ba kelɛɛdi man.”

Wonembukum ɲon ɔ be bɛɛ lee tɛɛle man nɛ

¹¹ Botɔɔ te ma besewɔ naa wonembukum ɲolo te bɛɛ lee tɛɛle man bela. Na ɔ dana woo ala ɲgba nam nɛ, mɔna ɔ kekolosi yɛɛ ɲgba wonembukum dekpatakpere ɲon nɛ. ¹² Doŋ keŋ wonembukum gyangbate ɲon dana

nɛ, keŋ te balate kei mɔ dana ɔ ne yɛɛ ɔ tom ɔ ɔɔ ɲon yele man. Te ɔ yela tɛɛle kei ɔɔ balan pou som wonembukum gyangbate ɲon ɔ dana gyanŋtare dinaa ɔ nyee man nɛ. ¹³ Wonembukum kei mɔ yɛɛ gyakolon nombia dinaana. ɔ yela boalan gba koran leewɔ adido kɔŋ kaa yala tɛɛle man te balan pou naawɔ. ¹⁴ Lee gyakolon nombia ɲan ɔ be yɛɛ wonembukum gyangbate ɲon yele man nɛ ɔɔ, ɔ talewɔ beo tɛɛle kei ɔɔ balan pou. Te ɔ ɲere wɔ te be maa bane ɲgba wonembukum gyangbate ɲon, ɔ mɔ yoo sila gooli e ɔ nyee man yeŋ yeŋ te ɔ ta yem ya nɛ. ¹⁵ Be faa wonembukum balate kei doŋ nyi waa fa bane ɲon ɲɔɔ maa ɲgba wonembukum gyangbate ɲon nɛ nyeedon na waa tale kolosi, na waa yela baa koe baŋ pou ɲɔɔ bɛɛ nyi ɲɔɔ som bane ɲonan ya nɛ. ¹⁶ Te mena wonembukum kei besewɔ ɲere walaŋ kamase, balan baŋ be dana yele na balan yakaa nyiban, na baŋ be dana kɔba na ayemate na na gyoorobia na gbeŋa pou yela ba doo wɔ nso be dunolon nyinmaase man na be tirinɔɔɔ ɔɔ. ¹⁷ Walaŋ kamase ɲon ɔ be dana wonembukum gyangbate ɲon nso keŋ ya nɛ, ɔtenate be dana gbɛɛ nyi waa yoo kolo yaa waa lee kolo ya. Nso kei yena wonembukum ɲon yele, yaa ɔ yele keŋ ɲomba.

¹⁸ Walaŋ ɲon Wurubuare be fa e nyansa nɛ, ɲon waageŋ ne gyae la waa tale nyii nombii kei man. Walaŋ ɲon ɔ dana agyueŋ nɛ, ɲon ne gyae la waa tale gyeŋ wonembukum ɲon ɲomba kei yaanɔɔɔ, nawolo nyi ɲomba kei yɛɛ deniwalan ɲolo yele ke. ɲomba kenan yena sɔŋononse looro na sɔŋotooro na looro (666).

Nambu ɲon na ɔ balan

14 Kenan wɔle ma besewɔ gɛɛse kɛɛ na, te me naa Nambu ɲon ɔ ba mo ɔ wose fa kedeese nɛ seŋɛ Siyɔn bula keŋ ɔɔ. Na balan kakponse kufu bala akpeŋ kufu ala (144,000) seŋɛ Nambu ɲonan gyan. Ba te ɲmarase Nambu ɲon yele na ɔ kya Wurubuare yele gyakaa mena balan benan tirinɔɔɔ ɔɔ. ² Kenŋte me nyii woya ɲaale lee adido ɲgba boo wuu la waale ne lam nɛ, te ka besewɔ wii ɲgba ɔga fae la nɛ. Woya ɲan mɔɔ nyii nɛ, ɲe yɛɛ ɲgba baale ne gyɔɔ na adoleɛɛ nɛ. ³ Mena balan kɛwɔ seŋawɔ Wurubuare gyooro gbeli keŋ, na wonise banaara baŋ na kegyiise baŋ siaman kpee ɲonkeŋ wɔle. Te ɲolo te tale kasee ɲonkeŋ kenan kpu na balan kakponse kufu bala akpeŋ kufu ala (144,000) baŋ Wurubuare be tɔ ba nyee man kom lee wɔ lee tɛɛle kei ɔɔ nɛ ya. ⁴ Mena balan kɛwɔ yena balan baŋ ɲɔɔ tela ba wose nideli, keŋ ba te doo na ala yaa baala see korakora ya nɛ. Bee sila Nambu ɲon gyuan kamase keŋ ɔ ne gyuu nɛ. Balan kɛwɔ yena balan baŋ Wurubuare be tɔ ba nyee man kom lee wɔ lee tɛɛle kei ɔɔ nɛ. Be ta mo wɔ fa Wurubuare na ɔ Nambu ɲon, ɲgba mena keŋ walaŋ na mo ɔ ɲonman weene gyangba nyinjan deesi fa Wurubuare nɛ. ⁵ Be te di dekara see korakora ya, te nombiikum kamase mɔ be mataa na wɔ ya.

Wurubuare kpilala batooro banj

⁶ Kenan wole te ma besewo naa Wurubuare kpilale njolo na o ne furufu felinj man adido. Na o dana Kristo nombia kpaakpaa njan nje kyaa kekpaakekpaana ne waa kolosi fa deise, na akpanalanse na tseele kei doo balan pou. ⁷ Kenje o kolosiwo kenken nyiaa, "E yee Wurubuare na e ka lese o yele, nawolo nyi o nombia kedi debanj kenje te lii. E som Wurubuare, nawolo nyi njon yeena adido na ateta na epo na lonse pou."

⁸ Botoo te Wurubuare kpilale balate njolo mo kwanawo kaa yako nyiaa, "Babilon donoo dinaa kenje te yelee. O te yale, nawolo nyi o ta mo o kafonj nombia kyanee tseele kei doo balan pou. O kafonj kei yee yaa ngba solon donje te o moowo fa tseele kei doo balan te be nyoo dsee ne."

⁹ Kenje Wurubuare kpilale batooro njolo mo kaa yakowo kenken nyiaa, "Akpa njolo da som wonembukum njon, yaa bane njon booo maa ngba njon ne, yaa o see te ba do e nso o nyinjmaa man yaa o tirinoo doo ne, be gyae ke de fa e ya. ¹⁰ Wurubuare waa gyen banj otenate doo na waa wanj o denjele nideli. Gyae ke yee ngba Wurubuare gbagba moona solon donje do leenoo kenje nawolo nyi o ta gyen banj ne man fa e. Mena walan njonan waa naa diyem nideli boalan kenje ne kpa ngba ba moo kpatakpele bo do ke man ne Wurubuare kpilala na Nambu njon siaman. ¹¹ Boalan kenje man mena walan njonan waa yelee ne, ke nyoo gyae ka gyen gyu adido kekpaakekpaana. Te balan banj be som wonembukum njon, na bane njon booo maa ngba wonembukum njonan ne, na banj pou booo do wo wonembukum njonan nso ne, booo gyae baa fefo korakora ya. Baa naa diyem nideli nelim na ka weese."

¹² Mena doo kabona nyi Wurubuare balan banj bee di Wurubuare mmaraase doo, te be silana Yesu anokoare man ne, baa nyinj konoo na baa senj kenken gbee kamase man. ¹³ Kenje me nyi woya njaale lee adido bela nyiaa, "Nmarase see nyiaa, 'Balan banj pou baa yen de Gbenjyoo yele man lee gyen wee kei ne gyu ne, banj na nyeebam.'" Kenje Wurubuare felinj njon mo seewo nyiaa, "Ayi, ke yee ampanj. Baa fefo lee be kaale pou man, nawolo nyi be nombia njan booo yee ne ne gyae la ke sila wo."

¹⁴ Ma besewo geese kee na, te me naa njoma wolomee njaale. Te me naa njolo kyaa njoma njenanj doo ngba "Deniwalanj" ne. O wuuna gyoo kotoo o nyee doo, te o dana sakawa kenje kee bee banjanj ne o nyinjmaa man.

¹⁵ Kenje Wurubuare kpilale njolo mo leewo Wurubuare osom deni dinaa kenje man adido wanj, te o kolosiwo kenken yako walan njon o kyaa njoma njan doo ne nyiaa, "Mo n sakawa kenje na n ke kee weene njan. Nawolo nyi tseele kei doo weene njan te yee, te nja kee mo debanj te lii." ¹⁶ Mena doo walan njon o kyaa njoma njan doo ne, funja o sakawa kenje kee aboo njan pou o yee tseele doo ne.

¹⁷ Kenan wole te Wurubuare kpilale njolo mo besewo lee Wurubuare osom deni dinaa kenje man adido bela. Na njon mo dana sakawa banjanj daale. ¹⁸ Kenje Wu-

rubuare kpilale njolo mo leewo botoo kenje bee deesi fa Wurubuare ne man wanj. Wurubuare kpilale kei ne kee na kedese boalanj kenje doo. Te o fae yeese kenken yako walan njon o dana sakawa banjanj kenje nyiaa, "Mo n sakawa kenje na n ke o gerepo saase njan pou o yee tseele kei doo ne lee nje wonse njan man." ¹⁹ Mena doo Wurubuare kpilale njon mo funja o sakawa kenje o gerepo saase njan pou lee nje wonse man, te o funja nja do booo dinaa kenje man be njmaase bia njan lese nja lonj mo yee solon ne. Mena booo kei senje fa Wurubuare banj kum kenje. ²⁰ Kenje be sakatee gerepo bia njan botoo njmaase nja lese nja lonj donoo kenje wanjman. Te lonj kenje ba lee nje man ne bese fatabo te nje lanjoo ngba booo ne. Fatabo kenan kelanj dooo man gyae ke yee ngba maelese wanjonjse ala ne (200), te ke siilinj mo gyae ke yee ngba nawoo wanj anoj ne.

Wurubuare kpilala banj be dana kayeye nombia nyetooro ne

15 Kenan wole te ma besewo naa gyakolonj nombii dinaa daale Wurubuare man adido bela. Me naa Wurubuare kpilala nyetooro baale na be dana kayeye nombia nyetooro. Kayeye nombia kenja yena Wurubuare balan denjele kewanj otomante kenje. Nawolo nyi nja de kaa lam na, Wurubuare mo waje gyae ke fee.

² Kenje me naa kolo gyoo gbeli kenje siaman ngba epo lonj ne. Na ke yee gelenjelenj te kee njalakee ngba diiku ne, na boalanj mo kyakalee ke man. Te me naa balan baale senje epo kenan wanjman. Balanj benanj yena balan banj booo di wonembukum njon na bane njon booo maa wonembukum njonan dinoo man, te o kombaa senje fa o yele doo ne. Na be dana adoleese njan Wurubuare be fa wo ne. ³ Na bee kpee Wurubuare tobaale Mosesi wanj, na Nambu njon wanj nyiaa, "De Gbenjyoo Wurubuare donj pou nyee, nombia njan n ne yee ne yee nombia dinaana nja, te nje dana gyakolonj.

Nyan yena tseele kei doo pou gyoo.

Nombia doo na nje gbee,

te nje yee anokoare mo.

⁴ De Gbenjyoo,

amote kyaa la kenje o be gyae waa yee nenj ya,

te amote mo be gyae la waa lese n yele ya?

Nawolo nyi nyan nyaagenj koonj

yena walan njon ayimee be doo n man ya.

Tseele kei doo balan pou baa wanj

kaa bunj nenj na baa som nenj.

Nawolo nyi n ta lese nombia

njan nje doo na nje gbee ne deboo."

⁵ Kei wole te me kee adido na, te me naawo na Wurubuare osom deni dinaa wanjman te di adanse nyi Wurubuare kyaa botoo ne ta toro. ⁶ Botoo te me naa Wurubuare kpilala nyetooro banj be dana kayeye nombia nyetooro njan ne, ta lee Wurubuare osom deni dinaa kenje man. Ba doona akaralee kegbase wurikyim njan nje njalakee ne, te ba moo koba yayam aboo wanj kpanj karase be konoo man. ⁷ Kenje wonise banaara banj man njolo moo koba yayam nyefalee nyetooro fa

Wurubuaré kpilala nyetooro banj. Abɔɔ njan doo nyefalé njan man né, yéé kayeyéé kuméé njan Wurubuaré njon ɔ kyaa kekpaakekpaá né waa mo banj mo nja do téele kei ɔɔ balanj né. ⁸ Botɔɔ te Wurubuaré gyoorobiiri na ɔ doɗ yela nyɔɔse kaa wulu Wurubuaré ɔsom deni dinaa keɗ man. Mena ɔɔ nolo te tale gyoo Wurubuaré ɔsom deni dinaa keɗ man ya, kelii debanj keɗ kayeyéé nombia nyetooro njan Wurubuaré ba mo fa ɔ kpilala nyetooro banj né tanjaw.

16 Kenje me nyii woya njaale Wurubuaré ɔsom deni dinaa keɗ man ne yako Wurubuaré kpilala nyetooro banj kenken nyiaa, “É gyu ke kyéékeé Wurubuaré banj kuméé njan nje doo é nyefaléé nyetooro njan man né woli téele ɔɔ.”

² Botɔɔ te Wurubuaré kpilale gyanjbate njon gyuuwo ke kyéékeé kpene keɗ doo ɔ nyefale keɗ man né woli téele ɔɔ. ɔ ke kyéékeé ke woli téele ɔɔ pɛ, te gyaméé kuméé njaale kaa gyɔɔ balanj banj pou ɔɔ do wo wonembukum njon nso, te bée som bane njon ɔɔ maa wonembukum njonan dinɔɔ man né.

³ Kenanj wɔle te Wurubuaré kpilale balate njon ɔ kyéékeé kpene keɗ doo ɔ nyefale keɗ man né do epo man. Botɔɔ te epo lonj keɗ kyéékeewɔ yéé ngba walanj deyenje fatabo né, te wonembu kamase njon ɔ doo epo man né yerjaw.

⁴ Kenje Wurubuaré kpilale batoorote njon ɔ kyéékeé kpene keɗ doo ɔ nyefale man né do booneɗ na lonse man, te nje popou bese fatabose. ⁵ Botɔɔ te me nyii Wurubuaré kpilale njon ɔ ne kéé lonse njan ɔɔ né yakowɔ nyiaa,

“Nyanj yena Wurubuaré njon n wulaa n kyaa lee ke-walanj keɗ,

te nyanj yena Wurubuaré njon n kyaa debanj kei.

Nyanj yena Wurubuaré njon ayiméé kamase be doo n man ya.

Te n dejele kewɔɗ keɗ n ne wɔɗ balanj né, doo na ke gbéé.

⁶ Nawolo nyi ba koe n balanj na nya akpenkpenjgyɔɔra banj.

Mena ɔɔ te n moo fatabo fa wɔ nyi baa nyɔɔ, ngba mena keɗ kaboena wɔ né.”

⁷ Kenje me nyii nolo kolosiwɔ lee botɔɔ keɗ beé deesi né nyiaa,

“Ampanj, de Gbenjgyoo Wurubuaré doɗ pou nyee, n nombia kedi yéé anokoare te ke doo na ke gbéé.”

⁸ Kenanj wɔle te Wurubuaré kpilale banaarate njon ɔ kyéékeé kpene keɗ doo ɔ nyefale keɗ man né woli weese ɔɔ. Te be faa weese doɗ nyi waa nyakee balanj ngba boalanj né. ⁹ Mena ɔɔ weese njon nyakee balanj banj nideli, te be falaa Wurubuaré njon ɔ dana doɗ mena kayeyéé nombia njan ɔɔ né yele. Mɔna be bée ba te kyéékeé ba agyueɗ na baa tina be nombiakuméé keyéé yela, na baa lese Wurubuaré yele ya.

¹⁰ Kenje Wurubuaré kpilale banonje njon ɔ kyéékeé kpene keɗ doo ɔ nyefale keɗ man né woli wonembukum njon gyooro gbeli keɗ ɔɔ. Botɔɔ te ditiɗteé gyoo wonembukum njon gyoori keɗ pou. Kayeyéé keɗ be ɔɗ balanj ɔɔ né, yela be nyii weelenj nideli te be tao

be kela. ¹¹ Be gyaméé njan ɔɔ nyim na weelenj keɗ ɔɔ nyii né, yela be falaa Wurubuaré njon ɔ kyaa adido né. Mɔna be bée ba te kyéékeé ba agyueɗ na baa tina be nombiakuméé keyéé yela, na baa ɔɗ ɔ gyanj ya.

¹² Kenje Wurubuaré kpilale loorote njon ɔ kyéékeé kpene keɗ doo ɔ nyefale keɗ man né, do boo dinaa keɗ bée baake ke nyi Efurate né man. Te lonj keɗ pou yooowɔ, na gbéé ke doo fa gyooneɗ banj baa lee weese déélee man ɔɗ né. ¹³ Botɔɔ te me naa felinjuméé atooro njaale na nje yéé ngba penlase né. Nja lee wonembukum dekpatakpere njon na wonembukum gyanjbate njon, na wonembukum balate dekarate njon ɔɔse man. ¹⁴ Mena felinjuméé kéwɔ yéé ɔɔnsam tewulééwɔ, te be dana doɗ keɗ bée tale yéé gyakolonj nombia dinaana. Be ɔɗ téele kei gyooneɗ pou ɔɔ beé yilaa wɔ, na be kaa yoo na Wurubuaré donje njon ɔ wee dinaa keɗ man.

¹⁵ De Gbenjgyoo kpa nyiaa, “É ɔɔse nyi maa ɔɗ kaa futaa njon bo ngba njeélate né! Mena ɔɔ walanj kamase njon waa kyaa gyee keɗ ɔ be wolee ɔ wose ya, te waa desina ɔ wose keɗ ɔ be tée ditiɗteli na desej balanj man mena wee kenanj ya né, njon na nyeebam.”

¹⁶ Kenje felinjuméé njan yilaa gyooneɗ banj, te be gyuuwo kegyanee botɔɔ keɗ bée baake ke Gyudatena dei man nyi Amagedɔn né.

¹⁷ Kenanj wɔle te Wurubuaré kpilale nyetoorote njon ɔ kyéékeé kpene keɗ doo ɔ nyefale keɗ man né woli felinj man. Botɔɔ te me nyii yeesa kenken njaale lee gyoooro gbeli keɗ ke doo Wurubuaré ɔsom deni dinaa keɗ man né nyiaa, “Nené ɔɔ te tanj!” ¹⁸ Kei wɔle te ɔɗa njaaleewɔ agbaatee agbaatee, te ɔ faewɔ agbaatee agbaatee, te téele wosiwɔ nideli. Leenanj debanj keɗ balanj be kyaa téele kei ɔɔ pou né, téele te wosi ta mena see ya. ¹⁹ Kenje donɔɔ dinaa keɗ kpasewɔ akpenj atooro, te donɔɔse dinaana njan pou nje kyaa téele kei ɔɔ né yeleeewɔ. Te Wurubuaré ɔɔse nombiakuméé njan Babilɔntena be yéé né, mena ɔɔ ɔ gyanj banj kum do wo nideli ngba mena keɗ kaboena né. ²⁰ Te donɔɔse njan pou lonj be kilisi nja gyanjee né, na bulase pou njaalaawɔ. ²¹ Te akpelenj kpeleɗbia dinaana njan nje dana yuj nideli né leewɔ adido yala balanj ɔɔ. Mena ɔɔ balanj banj falaa Wurubuaré lee kayeyéé nombia njan akpelenj kpeleɗbia njan ba mo ɔɗ be ɔɔ né ɔɔ. Nawolo nyi diyem keɗ akpelenj kpeleɗbia njan be naase wɔ né, te yéé nsendee ya.

Futooli alo kum njon

17 Kenanj wɔle te Wurubuaré kpilala nyetooro banj be dana nyefaléé nyetooro njan né, be man nolo ɔɗnawɔ me gyanj kaa yako manj nyiaa, “Kɔɗ na maa wola neɗ mena keɗ maa wɔɗ futooli alo njon dejele. Alo njonan yena donɔɔ dinaa keɗ ɔɔ banj ke booneɗ burum ɔɔman né.” ² Téele kei ɔɔ gyooneɗ ta gyem tisi ɔ ɔɔ ke yéé kafonj nombia na e. ɔ ta mo ɔ kafonj nombia wɔléé téele kei ɔɔ balanj pou nyee, ngba mena keɗ solonj ne wɔléé solonj nyɔɔra nyee ya né.

³ Kenje Wurubuaré felinj njon kaa gyoowɔ me man nideli, te Wurubuaré kpilale njon moo manj gyu depam-

paa dinaa daale man. Botɔɔ te me naa alo ɲolo na ɔ kyaa wonembukum yayam ɲolo ɔɔɔ. Ba te ɲmarase mmusuo yela ɲan ɲɛɛ tia Wurubuare ne gyakaa ɔ ɔɔ pou. Wonembukum ɲonanɲ dana nyeyaa nyetooro na woo kufu. ⁴ Na alo ɲonanɲ doona kanyanɲ yayam na agoo ɔɔɔ. Te ɔ moo kɔba yayam ɔɔɔ na kegyanɲase kpookpoo kpaakpaa nyinɲan ɲan ɲɛɛ ɲalakee te ɲe dana koyadorɲ ne mia desina ɔ wose. Te ɔ dana kɔba yayam kuruwaa keɲ ɔ nombia nkaranɲkaranɲ na ɔ futooli nombia ɲan be wulu ke man ne ɔ nyinɲmaa man. ⁵ Ba te ɲmarase yele daale keɲ walaɲ na walaɲ ba gyeɲ ka asɛɛ ya ne gyakaa ɔ tirinɔɔ ɔɔɔ nyiaa,

*“BABILON DONƆƆ DINAA,
FUTOOLI ALA POU BE NAA,*

TEELE KEI NOMBIA NKARANƆƆ POU NYEE.”

⁶ Keɲte me naawɔ na, alo ɲon te nyɔɔ Wurubuare balanɲ fatabo baa dɛɛse ɲgba solonɲ te ɔ nyɔɔɔ ne. Balanɲ keɔw yena banɲ ɔɔɔ koe wɔ, keɲ ɔɔɔ mo be konɔɔ pou sila Yesu ne ɔɔɔ. Ma kena alo ɲonanɲ ne, ma wose gbirisi manɲ nideli. ⁷ Botɔɔ te Wurubuare kpilale ɲon ɔɔɔse manɲ nyiaa, “Wonɲ ɔɔɔ te n wose gbirisi neɲ? Yela maa lese alo ɲon na wonembukum ɲon ɔ dana nyeyaa nyetooro na woo kufu, te alo ɲon kyaa ɔ ɔɔɔ ne nombia aweesɛɲ ɲan man wola neɲ. ⁸ Wonembukum ɲon n be naa ne nafɔ na ɔ kyaa, mɔna nɛnɛɛ ɔɔɔ ɔ be kyaa bela ya. Waa lee ɔɔɔ kyilimkyilim keɲ ke tanɲ ɔɔɔ ya ne man kɔɲ, na ɔ kaa yeɲ leki. Nyi akpaa tɛɛle kei ɔɔɔ balanɲ banɲ pou ba te ɲmarase ba yela do Wurubuare nyeedonɲ tɔne keɲ ke kyaa leenanɲ kewalanɲ keɲ Wurubuare be yeɛ tɛɛle kei ya ne de naa wonembukum ɲon na, gyakolonɲ gyae ke kyanɲ wɔ nideli. Nawolo nyi nafɔ na wonembukum kei kyaa, te nɛnɛɛ ɔɔɔ ɔ be kyaa ya. Mɔna waa bese kaa lese ɔ wose wola bela.

⁹ Walaɲ ɲon ɔ dana nyansa te ɔ gyeɲ nombia ne, ɲon ne gyae la waa tale nyii nombia keɲa man nideli. Wonembukum ɲon nyeyaa nyetooro ɲan seɲɛ fa bulasebia nyetooro, te bulasebia ɲenanɲ ɔɔɔ te alo ɲon ne kyaa. Bulasebia ɲenanɲ mɔ seɲɛ fa gyooneɲ nyetooro.

¹⁰ Gyooneɲ keɔw man banonɲ ta yekee. Loorote ɲon gyakaa ɔ ne di gyoori, te nyetoorote ɲon te kɔɲa ta ya. Akpaa nyetoorote ɲon de kɔɲ ne, waa di gyoori keɲ bo debanɲ kyomii na baa gegi e. ¹¹ Wonembukum ɲon ɔ be kyaa kaalanɲ te nɛnɛɛ ɔ be kyaa bela ya ne, ɲon yena gyoo gyanaarate ɲon te ɔ kpue gyooneɲ nyetooro banɲ man. Te ɲon ɔɔɔ ɔ ne gyu baa ɔ kaa yeɲ leki.

¹² Woo kufu ɲan n be naa ne, ɲan mɔ seɲɛ fa gyooneɲ kufu, mɔna be te dii ta gyoori ya. Mɔ baa fa gyooneɲ kufu benanɲ na wonembukum ɲon donɲ, na baa di gyoori debanɲ dokolonɲ bo. ¹³ Nombii dokolonɲ ɔɔɔ te gyooneɲ kufu benanɲ pou seɲɛɛ. Baa yeɛ nɔɔɔdokolonɲ na baa mo be kegyiiri na be donɲ pou fa wonembukum ɲon, na waa mo di gyoori. ¹⁴ Baa yoo na Nambu ɲon, mɔna Nambu ɲon na ɔ balanɲ banɲ ɔ be baake wɔ mo wɔ yeɛ ɔ wui, te be silana e anokoare man ne baa di ɔ ɔɔɔ. Nawolo nyi ɲon yena gbenɲgyoona pou Gbenɲgyoo na gyooneɲ pou Gyoo.”

¹⁵ Botɔɔ te Wurubuare kpilale ɲon yako manɲ bela nyiaa, “Booneɲ ɲan n be naa keɲ futooli alo ɲon kyaa ɲe

gyanɲ ne, seɲɛɛ fa balanɲ kpookpoo banɲ be kyaa tɛɛle kei ɔɔɔ ne. ¹⁶ Te wonembukum ɲon na woo kufu ɲan n be naa ne, baa kɔla futooli alo ɲon nombia. Baa wɔɔɛ e ne kyekpakyekpakyekpa, na baa tina e yela ditenɲteli. Baa tao e, na baa too akanɲ keɲ. ¹⁷ Nawolo nyi Wurubuare yele la te gyooneɲ kufu banɲ seɛwɔ, te be yeɛ ɲon Wurubuare kegyaebii. Mena ɔɔɔ te ba mo be donɲ pou fa wonembukum ɲon nyi waa di gyoori kelii debanɲ keɲ Wurubuare nombia anɲmarasɛɲ see ɲan gyae ke kɔɲ mena ne. ¹⁸ Alo ɲon n be naa ne, ɲon yena donɔɔ dinaa keɲ ke gyoo ne di donɲ tɛɛle kei ɔɔɔ gyooneɲ pou ɔɔɔ ne.”

Wurubuare keyeɛɛ Babilon donɔɔ

18 Kei wɔle ne, te ma besewɔ naa Wurubuare kpi-lale ɲolo te tisi lee adido ɔ ne kɔɲ. Na ɔ dana donɲ te ɔ gyoorobiiri ɲalakeewɔ tɛɛle kei ɔɔɔ pou. ² Keɲte ɔ fae yeesa keɲkeɲ nyiaa,

“Babilon donɔɔ te yeɛɛ!

Babilon donɔɔ dinaa keɲ te yeɛɛ.

Botɔɔ ta bese ɔɔɔnsam na ɔ tewulɛɛ,
na felinɲkumɛɛ na gyeɔuse kumɛɛ,
na gyeɔuse nkaranɲkaranɲ pou dekyae.

³ Nawolo nyi ɔ ta mo ɔ kafonɲ nombia kyanɲee tɛɛle kei ɔɔɔ balanɲ pou.

ɔ kafonɲ kei yeɛ yaa ɲgba solonɲ donɲte
te ɔ moowɔ fa tɛɛle kei ɔɔɔ balanɲ
te be nyɔɔɔ dɛɛse ne.

Tɛɛle kei ɔɔɔ gyooneɲ ta gyem tisi ɔ ɔɔɔ
ke yeɛ nombia nkaranɲkaranɲ,
ɲgba mena keɲ baala kafonɲtena na gyem tisi
futooli alo ɔɔɔ ne.

Te tɛɛle kei ɔɔɔ kebudiira burum mɔ
te tɛɛ ɔ futooli keɲ ɔɔɔ nyinɲ ba wose.”

⁴ Keɲte me nyii woya ɲaale lee adido bela nyiaa,
“Me balanɲ,

ɛ koro lee Babilon donɔɔ dinaa kenanɲ man.

Na emɛɛ mɔ be nyinɲ yeɛ nombiakumɛɛ
ɲan doo donɔɔ kenanɲ man,
na Wurubuare ke wɔɲ ɛ denɲele
ɲgba mena keɲ waa wɔɲ mena balanɲ benanɲ denɲele
ne ya.

⁵ Wurubuare te ɔɔɔse ɔ nombiakumɛɛ ɲan,
nawolo nyi ɲe ta boo nideli
keɲ nyi ɔ be tale wolee ɲa ya.

⁶ Nombiakumɛɛ ɲan ɔ ba mo yeɛ balanɲ ne,
ɛ mo ɲe dinɔɔ akpeɲ ala tɔ e kom.

Te solonɲ keɲ ɔ be fa balanɲ be nyɔɔɔ ne,
ɛ mo keɲ ke dana donɲ akpeɲ ala
kela ɔ wui keɲ ne fa e waa nyɔɔɔ.

⁷ Mena keɲ ɔ be di gyonɲ
te ɔ ba lese ɔ gyoorobiiri wola ne,
mena mɔ te ɛ naase e diyem
na ɛ ke yela waa yeyɛɛ nideli.

Nawolo nyi ɔ gyakaa ɔ ne gyɔ ɔ konɔɔ yako nyi,
‘Me yeɛ ala gyoo e, ma te yeɛ lialo e ya.

Te mɔɔ gyae maa di walaɲsa mɔ korakora ya.’

⁸ Lee mena ɔɔɔ weese dokolonɲ koonɲ man

te kayeyee dinaa kenj gyae kekɔŋ ɔ ɔɔ.
 Kayeyee kenanj yena yen,
 na walaŋsa kedi na tanam dinaa.
 Kenanj wɔle koranj na,
 baa too e kekpaɔ.
 Nawolo nyi de Gbenjyoo Wurubuare ŋon
 waa wɔŋ ɔ denjele ne,
 ɔ dana doŋ.”

⁹ Tɛele kei ɔɔ gyooneŋ baŋ ɔɔ gyem tisi ɔ ɔɔ yee
 kafonj nombia na e, te ɔɔ di gyonj kamase kpu na e ne,
 akpaɔ be naa boalanj kenj ne kpa e ne nyɔɔse na, baa
 wii na baa di ɔ walaŋsa nideli. ¹⁰ Diyem kenj gyae kekɔŋ
 Babilɔn donɔɔ kenj ɔɔ ne, gyae ke yee gyooneŋ baŋ
 gyakolonj. Mena ɔɔ baa senj lemlem wii na baa yako
 nyiaa,

“Babilɔn donɔɔ laako!
 Babilɔn donɔɔ dinaa,
 nyanj na gyerebi!
 Nyanj ŋon nafaɔ ɔ dana doŋ ne,
 na debanj dokolonj koonj kei yaa
 be tanj wɔlee nenj ne?”

¹¹ Tɛele kei ɔɔ kebudiira baŋ mɔ baa wii na baa di
 walaŋsa ɔ ɔɔ. Nawolo nyi ŋolo bɛe tekaa lee ba abɔɔ
 bela ya. ¹² ŋolo bɛe tekaa lee ba kegyanase na abɔɔ
 ŋan ɔɔ mo kɔba yayam na kɔba wolom na boya
 kpaakpaɔ nyinjan yee ŋa ne ya. ŋolo bɛe tekaa lee ba
 akaralee kpaakpaɔ nyinjan, na agoo kyanjse na
 kyanjse yayama na abɔɔ ŋan ɔɔ mo tuu kela yee ŋa
 ne ya. ŋolo bɛe tekaa lee abɔɔ ŋan ɔɔ mo daase
 kpookpoo ŋan ŋe dana koya doŋ yae, na abɔɔ ŋan ɔɔ
 mo nyeela kpookpoo na boya ŋan ŋe dana koya doŋ
 yee ŋa ne ya. ¹³ ŋolo bɛe tekaa lee ba abɔɔ buruburu
 ŋan ŋe dana ofonj te bɛe mo saa weenee, na adudo na
 oliifi na pɛpɛre na solonj na nunj na biliŋ na nunkyuese
 na namense na deekyɔŋse na ŋe kɔtase, na gbenja na
 baŋ ɔɔ kyanj wɔ yoo man ne ya.

¹⁴ Kebudiira baŋ baa yako nyiaa, “Abɔɔ kpaakpaɔ ŋan
 pou n be yase n sia gyae ne, ŋe popou ta lee n nyin-
 maa man. Mena kenj n be nyin n wose, na yele kenj n
 be lee ne pou ta yoo kekpaakekpaɔ.” ¹⁵ Nombia ŋan
 gyae ke kɔŋ Babilɔn donɔɔ kenj ɔɔ ne, gyae ke yee ke-
 budiira baŋ ɔɔ di kebu donɔɔ kenanj man nyinj ba
 wose ne gyakolonj. Mena ɔɔ baa senj lemlem wii, na
 baa di walaŋsa. ¹⁶ Baa wii yako nyiaa,

“O Babilɔn donɔɔ dinaa laako!
 O Babilɔn donɔɔ dinaa,
 nyanj na gyerebi.
 Nafaɔ n ne kaa akaralee na abɔɔ yayama
 na agoose bo.
 Nafaɔ kɔba yayam abɔɔ,
 na boya kpaakpaɔ nyinjan abɔɔ,
 na kegyanase kpaakpaɔ nyinjan
 ŋan ne ŋalakee ne abɔɔ te n na doo.

¹⁷ Mɔna debanj dokolonj kei man na,
 nya abɔɔ ŋan pou te ŋaalaa.”

Kegyise baŋ bɛe kee agbele dinaana ɔɔ, na baŋ pou
 bɛe kyaa ŋe man, na baŋ pou bɛe yee tom ŋe man, na
 kebudiira baŋ pou bɛe tɛe epo ɔɔ di kebu ne, baa senj

lemlem na bɛe kee donɔɔ kenanj. ¹⁸ Baa senj botɔɔ na
 baa kee donɔɔ kenj kekpaɔ. Be naa ke kee kpaɔ kenj ne
 baa yako nyiaa, “Donɔɔ wonji kyaa kaalanj, kenj kelii
 mena donɔɔ dinaa kei.” ¹⁹ Baa kyaa ŋgba liala ne na
 baa wii waranjase man nyiaa,
 “O Babilɔn donɔɔ dinaa laako!

O Babilɔn donɔɔ dinaa,
 nyanj na gyerebi!
 Nyanj ɔɔ te kebudiira baŋ pou
 ɔɔ mo agbele dinaana ta epo ɔɔ di kebu ne,
 nyinjan ba wose.

Mɔna debanj dokolonj koonj man na,
 nya abɔɔ ŋan n be nyim ne pou te ŋaalaa.

²⁰ Emee baŋ pou e kyaa adido,
 na Wurubuare balan na Kristo kpilala,
 na Wurubuare akpenjkenjgyɔɔra pou
 e yela ke yee ŋon gyonj.

Nawolo nyi Wurubuare te wɔŋ donɔɔ kenj denjele
 lee diyem kenj ɔ be naase ŋon ne ɔɔ.”

²¹ Botɔɔ te Wurubuare kpilale Dekpatakpere ŋolo
 moo boe dinaa dinaa daale, te ɔ funja ke ka do epo
 man te ɔ yakowɔ nyiaa,

“Nne te baa mo doŋ wɔlee Babilɔn donɔɔ dinaa kenj,
 te ŋolo na ŋolo be gyae waa tekaa naa ke bela ya.

²² ŋolo mɔ be gyae waa tekaa nyii adolee gyɔɔra na
 nɔɔnenj kpeera yaa keferree na kabere wolala nkanj
 donɔɔ dinaa kei man bela ya.

ŋolo be gyae waa tekaa naa tom kamase yeere botɔɔ
 bela ya.

Mena mɔ te ɔɔ gyae baa tekaa nyii nyi
 ŋolo ne nanj kolo boe ɔɔ bela ya.

²³ Te ŋolo na ŋolo be gyae waa tekaa naa
 kanea daale kenjanjee botɔɔ bela ya.

ŋolo mɔ be gyae waa nyii alowɔlere nombia
 donɔɔ kenanj man bela ya.

Nawolo nyi donɔɔ kenanj man kebudiira yena
 balan baŋ be dana yele tɛele kei ɔɔ.

Mɔna ke man ŋmeesentena,
 te yeli tɛele kenanj ɔɔ balan pou ta yoo.

²⁴ Babilɔn donɔɔ dinaa kei man
 te ba koo Wurubuare akpenjkenjgyɔɔra,
 na ɔ balan na balan baŋ pou ɔɔ koo tɛele kei ɔɔ ne.
 Lee mena ɔɔ te Wurubuare ne wɔŋ donɔɔ kenanj
 denjele ne.”

19 Kenja pou wɔle ne, me nyii yeese ŋaalaa adido ŋg-
 ba balan burum yeese ne nyiaa,

“E lese Wurubuare yele.

De Wurubuare yena nyeeleere.

ŋon te gyoorobiiri na doŋ pou yee ɔ wui.

² Nawolo nyi Wurubuare ne di nombia ke gbɛɛ ɔɔ,
 te kaboena mɔ.

ɔ te bu futooli alo dinaa ŋon ɔ ba mo

ɔ kafonj nombia wɔlee tɛele kei ɔɔ balan ne ɔɔ.

Te lee mena kenj ɔ ba koe Wurubuare tewulee ɔɔ,
 te Wurubuare ne wɔŋ ɔ denjele ɔ kom ne.”

³ Kenje ba besewɔ fae yeese adido botɔɔ bela nyiaa,
 “E lese Wurubuare yele.

Be ka too Babilɔn donɔɔ kenj ne,

boalanj keŋ nyɔɔse ta koro lanj adido kekpaakekpa." 4 Botɔɔ te kegyiise saobanaara banj, na wonise banaara banj tisiwɔɔ buŋ te ba som Wurubuarɛ ŋon ɔ kyaa ɔ gyoooro gbeli ɔɔɔ nɛ te be sɛwɔɔ nyiaa, "Ɛ lese Wurubuarɛ ye. Amen."

5 Keŋte yeesa ŋaale leewɔɔ gyoooro gbeli keŋ gyanj nyiaa,

"Ɛmɛɛ Wurubuarɛ tewulɛɛ pou,
ɛ lese ɔ ye.

Ɛmɛɛ banj pou ɛ ne yee Wurubuarɛ nɛ,
ɛ lese ɔ ye.

Balanj banj be dana ye le na balanj yakaa nyibanj pou,
ɛ lese Wurubuarɛ ye."

6 Botɔɔ te me nyii yeesa ŋaale adido ŋgba balanj burum baale yeesa nɛ bela. Yeesa ŋenanj nkanj yɛɛ ŋgba boo dinaa daale wuu la yaa ɔga kefae nɛ nyiaa, "Ɛ lese Wurubuarɛ ye.

Nawolo nyi de Gbenyoo Wurubuarɛ ŋon
ɔ yɛɛ doŋ pou nyee e nɛ,
ŋon ne diina gyoori.

7 Ɛ yela ke yɛɛ daa gyonj na dɛɛ nyanjɛe
na dɛɛ lese Wurubuarɛ ye.

Nawolo nyi debanj te lii nyi Nambu ŋon
ɔ ba mo ɔ wose fa kedeesa nɛ ka kpeo alo.

Te alowɔle ŋon mɔ te desina ɔ wose see.

8 Be ta mo akaralɛɛ keŋ ke dana kyeo
te ka wolosɛɛ nideli nɛ,
kegba fa alowɔle ŋon nyi waa do."

(Akaralɛɛ keŋ seŋɛɛ fa Wurubuarɛ balanj nombia kpaakpaan banj bɛɛ yɛɛ nɛ.)

9 Keŋte Wurubuarɛ kpilale ŋon yako manj nyiaa, "Ŋmarase nyiaa, 'Balanj banj ɔɔɔ baake wɔ Nambu ŋon alowɔle weenɛɛ tɛɛ nɛ, banj na nyebam.'" Te ɔ besewo yako manj nyiaa, "Wurubuarɛ nɔɔwoya gbagba yena keŋa." 10 Botɔɔ te me tisiwɔɔ buŋ ɔ nawɔɔtɛɛ nyi maa som e, te ɔ yako manj nyiaa, "Naa yɛɛ mena ya. Nawolo nyi manj mɔ yɛɛ Wurubuarɛ tobaale e, ŋgba ɛmɛɛ na n tebia banj pou de dana Kristo nombia ŋan ɔ ba lese wola daa man nideli nɛ. Mena ɔɔɔ Wurubuarɛ waagenj te kaboena nyi dɛɛ som."

Nawolo nyi anokoare keŋ Yesu ba lese wola daa nɛ, keŋ ne faa na ɔ balanj doŋ te bɛɛ tale kolosi ɔ nombia.

Walanj ŋon ɔ kyaa dɛɛkyɔɔŋ wolom ŋon ɔɔɔ nɛ

11 Keŋte me naawɔɔ na adido ta toro, te me kɛɛ na dɛɛkyɔɔŋ wolom ŋolo seŋɛɛ laa, na ŋolo kyaa ɔ ɔɔɔ. Walanj ŋon ɔ kyaa ɔ ɔɔɔ nɛ ye le yena nyi, "Walanj ŋon ɔ dana anokoare, te ɔ bee di debara ya." Nawolo nyi ɔ ne di ɔ nombia na ke gbɛɛ, te ɔ ne yoo ɔ yoo mɔ na ke gbɛɛ. 12 Na ɔ siabia yɛɛ ŋgba boalanj laakem nɛ, te ɔ wuuna gyoooro kotɔɔɔɔ burum. ɔ dana ye le daale keŋ ɔɔɔ ŋmarase gyakaa ɔ ɔɔɔ, keŋ ŋolo ba gyanj ye le ke nanj kpu na e ya. 13 ɔ doona kegba wurikyim daale keŋ ɔɔɔ mo ke do fatabo man. ɔ ye le keŋ bɛɛ baake e yena nyi, "Wurubuarɛ Nombii." 14 Na Wurubuarɛ adido yoonɔɔtɛna kyaa dɛɛkyɔɔŋse woloma ɔɔɔ be silana e. Ba doona akaralɛɛ kegbase kpaakpaan nyinjan, ŋan ayimɛɛ kamase be doo ŋe man ya. 15 Yoosila keŋ ke yɛɛ

sia na wɔle te kɛɛ bee nideli nɛ toseɛ ɔ nɔɔman. Yoosila kenan te waa mo yoo di tɛɛle kei balanj pou ɔɔɔ. Waa yɛɛ doŋ na waa di gyoori tɛɛle kei balanj pou ɔɔɔ, keŋ ɔ be gyae waa wii be waranjase ya. Te waa yela Wurubuarɛ ŋon ɔ yɛɛ doŋ pou nyee e nɛ, ka mo ɔ banj kum keŋ wɔŋ ba denjele nideli, ŋgba mena keŋ bɛɛ ŋmaase danjii lese ka loŋ nɛ. 16 Te ye le keŋ ɔɔɔ ŋmarase gyakaa ɔ kegba na ɔ yii ɔɔɔ yena nyiaa,

"GYOONENJ POU GYOO,

NA GBENGYOONA POU GBENGYOO."

17 Botɔɔ te me naa Wurubuarɛ kpilale ŋolo seŋɛɛ weese man. Keŋte ɔ fae yeesa keŋkeŋ baake gyebuse banj pou bee furufu adido nɛ nyiaa, "Ɛ kɔŋ kaa yilaa Wurubuarɛ Dekpatakperɛ ŋon gyanj, na ɛ ke di weenɛɛ ŋan ɔ be desina see ŋon nɛ. 18 Ɛ kɔŋ kaa kyonjii gyoonenj na yoonɔɔtɛna kegyiise, na yoonɔɔtɛna banj ɔɔɔ yale yoo man nɛ naane. Ɛ kɔŋ kaa kyonjii dɛɛkyɔɔŋse na banj be kyaa be ɔɔɔ nɛ, na balanj pou na gbenja na gyoorobia na balanj banj be dana ye le na balanj yakaa nyibanj pou naane."

19 Keŋte me naa wonembukum ŋon, na tɛɛle kei ɔɔɔ gyoonenj na be yoonɔɔtɛna pou, na be te yilaa bɛɛ kɔŋ be kaa yoo na walanj ŋon ɔ kyaa dɛɛkyɔɔŋ wolom ŋon ɔɔɔ nɛ, na ɔ yoonɔɔtɛna. 20 Mɔna be dii wonembukum ŋon, na debara dekpɛŋkpɛŋgyɔɔre ŋon ɔ be yɛɛ gyakolonj nombia wonembukum ŋon ye le man nɛ ɔɔɔ. Nawolo nyi gyakolonj nombia keŋa te ɔ moowɔ beo balanj banj ɔɔɔ do wɔ wonembukum ŋon nso, te ɔɔɔ som bane ŋon ɔɔɔ maa wonembukum ŋon dinɔɔ man nɛ. Keŋte be funja wonembukum ŋonan, na ɔɔɔnsam debara dekpɛŋkpɛŋgyɔɔre ŋon na be sia fonɛɛ do boalanj degyapaa keŋ kɛɛ kpaan ŋgba kpatakpela nɛ man. 21 Yoosila keŋ doo walanj ŋon ɔ kyaa dɛɛkyɔɔŋ wolom ŋon ɔɔɔ nɔɔman nɛ, keŋte ɔ moowɔ koe balanj akanj banj pou, te gyebuse kaa wuuwɔ be naane ɔɔɔ te be dii ŋa ba kegyaebii.

Kulutoonenj kakponj ŋan

20 Keŋte me naa Wurubuarɛ kpilale ŋolo te tisi lee adido ɔ ne kɔŋ. ɔ dana safowaa keŋ bɛɛ mo toro ɔɔɔ kyilimkyilim keŋ ke tanj ɔto ya nɛ, na agbaraagbaraa dinaa daale ɔ nyinmaa man. 2 Botɔɔ te ɔ kyanj wonembukum dekpatakperɛ ŋon ɔ yɛɛ ŋgba lanjan nɛ doŋ man. Ŋon yena benenj benenj dom ŋon bɛɛ baake e nyi ye le wɔlɛɛre yaa ɔɔɔnsam nɛ. Keŋte ɔ bake e see nyi waa doo botɔɔ kulutoonenj kakponj (1,000). 3 Te Wurubuarɛ kpilale ŋon funja e do ɔɔɔ keŋ ke tanj ɔto ya nɛ man, te ɔ ɔɔ ke safowaa. Keŋte ɔ moo kolo ɔ ke kɔɔ, na ɔ ba tekaa nyinj gbɛɛ ta beo balanj tɛɛle kei ɔɔɔ bela ya, kelii kulutoonenj kakponj (1,000) ŋan ɔto. Kenan wɔle na, baa bese lese e debanj kyomii daale bela.

4 Kenan wɔle te me naa gyoooro gbeɛɛ ŋaale bela. Na balanj banj be kyakɛɛ ŋe ɔɔɔ nɛ, yena balanj banj ɔɔɔ fa wɔ doŋ nyi baa di balanj nombia nɛ. Keŋte ma besewo naa balanj banj ɔɔɔ kolosi Wurubuarɛ nombia ŋan, te ɔɔɔ di Yesu Kristo wose man adanseɛ ɔɔɔ ɔɔɔ keɛɛ ba nyee ya nɛ ba woya. Mena balanj kewɔ yena balanj banj be te buŋ som wonembukum ŋon ya, yaa bane ŋon

ḅḅ maa wonembukum ḅḅ dinḅḅ man ya, te ba te sḅḅ ḅḅ nyi baa do ḅḅ wonembukum ḅḅ nso be tirinḅḅse ḅḅ yaa be nyinḅḅmaase ḅḅ ya nḅ. Mena balan̄ kḅḅw fonḅae lee yḅḅ man, na balan̄ na Kristo kedi gyoori kulutooneḅ kakpon̄ (1000). ⁵ Kḅḅw yḅḅna balan̄ gyanḅgbatena balan̄ ḅḅ tanḅgbḅḅ fon̄ lee yḅḅ man. Woya akan̄ balan̄ ḅḅ, ḅḅ gyaḅ baa fon̄ ya kelii kulutooneḅ kakpon̄ (1000) ḅḅ ɔto pḅ. ⁶ Balan̄ balan̄ be kpue balan̄ gyanḅgbatena balan̄ ḅḅ tanḅgbḅḅ fon̄ lee yḅḅ man nḅ, balan̄ na nyeebam te Wurubuarḅ siaman na, ayimeḅ kamase be doo be man ya. Mena balan̄ kḅḅw ḅḅ, yḅḅ bolate ken̄ be dana don̄ be ḅḅ bela ya. Baa bese Wurubuarḅ na Kristo saese, na balan̄ na Kristo ke di gyoori kulutooneḅ kakpon̄ (1000).

Be te fun̄ ḅḅḅnsam do boalan̄ man

⁷ Kulutooneḅ kakpon̄ (1000) ḅḅn wole nḅ, baa lese ḅḅḅnsam lee botḅḅ ken̄ ḅḅ ɔ e do nḅ. ⁸ Waa ta beo tḅḅle kei ḅḅ yḅḅn̄ kamase balan̄ pou, na waa yilaa wḅ fa yoo. Be yaanḅḅle yḅḅ ḅḅḅna epo ḅḅḅman aḅasa nḅ. Tḅḅlese ken̄ te beḅ baake nyi Gḅḅge na Magḅḅ. ⁹ ḅḅn na ḅ balan̄ yaaseewḅ gyoḅ tḅḅle kei ḅḅ pou, te be kilisi Wurubuarḅ balan̄ na ḅ donḅḅ ken̄ ḅ ne gyaḅ ke nḅ. Mḅna boalan̄ leewḅ adido kḅḅ kaa kpa ḅḅ pou. ¹⁰ Ken̄te be fun̄a ḅḅḅnsam ḅḅn ḅ ba beo ḅḅ nḅ do boalan̄ degyapaa ken̄ kḅḅ kpaḅ ḅḅḅna kpatakpela nḅ man. Botḅḅ ken̄ ḅḅ wulaa fun̄ wonembukum ḅḅn na dekara dekpen̄kpen̄-gyḅḅre ḅḅn do nḅ. Botḅḅ te baa naa diyem nelim na ka weese kekpaakekpa.

Nombia kedi ɔtomante

¹¹ Ken̄te me naa gyooro gbeli wolom dinaa dinaa daale, na walan̄ ḅḅn ḅ kyaa ke ḅḅ nḅ. Te adido na atḅta pou ḅḅaalaawḅ ḅ siaman, ken̄ ḅḅlo na ḅḅlo te naa ḅḅa bela ya. ¹² Te me naa balan̄ balan̄ pou be dana yeḅḅ na balan̄ yakaa nyiban̄ balan̄ ḅḅ yekeḅ nḅ, na ba sen̄ḅḅ gyooro gbeli ken̄ siaman. Botḅḅ te be gyuuḅu tḅḅna ḅḅaale man. Ken̄te ba besewḅ gyuuḅu tḅḅne ken̄ beḅ baake ke nyi nyeedon̄ tḅḅne nḅ. Te be dii woya balan̄ nombia, ḅḅḅna mena ken̄ ḅḅ ḅḅmarase ba wose man nombia do tḅḅna ḅḅn man nḅ. ¹³ Botḅḅ te epo lese balan̄ balan̄ pou ḅḅ yem ḅḅ ke man nḅ debḅḅ, te yḅḅ na woyadḅḅ ḅḅ lese woya balan̄ be doo be nyinḅḅmaa man debḅḅ. Te be dii be man walan̄ kamase nombia, ḅḅḅna mena ken̄ ḅḅ ḅḅmarase be nombia ayḅḅsa do tḅḅna ḅḅn man nḅ. ¹⁴ Ken̄te be fun̄a yḅḅ na woyadḅḅ do boalan̄ degyapaa dinaa ken̄ man. Boalan̄ degyapaa kei yḅḅna yḅḅ bolate ken̄. ¹⁵ Walan̄ kamase ḅḅn ba te naa ḅ yeḅḅ nyeedon̄ tḅḅne ken̄ man ya nḅ, bee fun̄ ɔtenate bo do boalan̄ degyapaa ken̄ man.

Adido wole na tḅḅle wole

21 Kenan̄ wole te me naa adido wole na tḅḅle wole. Adido gyanḅgbate na tḅḅle gyanḅgbate ken̄, na epo pou te ḅḅaala. ² Botḅḅ te me naa Gyerusalem donḅḅ wole ken̄ ke yḅḅ Wurubuarḅ donḅḅ ke nḅ, te tisi lee Wurubuarḅ gyan̄ adido ne kḅḅ tḅḅle man. Wu-

rubuarḅ te desina donḅḅ kenan̄, ḅḅḅna mena ken̄ bee mia alowḅle na ḅ kaa gyanḅḅ na ḅ baale nḅ. ³ Ken̄te me nyii woya ḅḅaale kolosiwḅ ken̄ken̄ lee gyooro gbeli ken̄ gyan̄ nyiaa, “Nḅḅḅ ḅḅ, Wurubuarḅ te tisi kḅḅ ḅ kaa kyaa ḅ balan̄ man. Waa kyaa be man, na balan̄ ḅḅ ka bese ḅ balan̄. Wurubuarḅ gbagba waa kyaa be man, na waa bese be Wurubuarḅ. ⁴ ḅḅn Wurubuarḅ ne gyaḅ la waa feefo be siasaran̄ pou. Te yḅḅ yaa kewii, yaa walan̄sa kedi yaa weelen̄ ba gyaḅ ka tekaa kyaa botḅḅ bela ya. Nawolo nyi abḅḅ benḅḅ ḅḅn pou te lam.”

⁵ Botḅḅ te walan̄ ḅḅn ḅ kyaa gyooro gbeli ken̄ ḅḅ nḅ yakowḅ nyiaa, “ḅ kḅḅ! Nḅḅḅ mḅḅ yḅḅ kpene kamase wole!” Ken̄te ḅ besewḅ yako man̄ bela nyiaa, “ḅḅmarase nombia ḅḅn n ne nyii nḅ see, nawolo nyi ḅḅ yḅḅ anokoare, te kaboena nyi walan̄ kamase waa lḅḅ ḅḅ di.” ⁶ Te ḅ besewḅ yako man̄ nyiaa, “Te tan̄! Man̄ yḅḅna Alfa na Omega, kpene kamase gyanḅgbate na ɔtomante. Balan̄ balan̄ lonḅboan̄ na ko ḅḅ nḅ, maa kyee nyeedon̄ lon̄ ken̄ fa ḅḅ na baa nyḅḅ, ken̄ ḅḅ gyaḅ baa ḅḅ kom ya. ⁷ Walan̄ kamase ḅḅn ḅ sem ken̄ken̄ te ḅ yoo di nombiakumḅ pou ḅḅ na, maa fa e abḅḅ ken̄ pou. Maa bese ɔtenate Wurubuarḅ, na ḅḅn ḅḅ ka bese me bu. ⁸ Mḅna gyakolon̄tena, na balan̄ ḅḅ ne lḅḅ man̄ di ya, na balan̄ beḅ yḅḅ nombia nkaranjkan̄ na balan̄ beḅ koe balan̄ na kafon̄tena na ḅḅmesen̄tena, na banesomra na akereḅtena pou ḅḅ, baa fun̄ ḅḅ bo do boalan̄ degyapaa ken̄ kḅḅ kpaḅ ḅḅḅna kpatakpela nḅ man. Kei yḅḅna yḅḅ bolate ken̄.”

Gyerusalem donḅḅ wole ken̄

⁹ Ken̄te Wurubuarḅ kpilala nyetooro, balan̄ nafa be dana kayeyḅḅ nombia nyetooro akan̄ ḅḅn doo nyefaleḅ nyetooro ḅḅn man nḅ, be man ḅḅlo kḅḅḅna kaa kolosi na man̄ nyiaa, “Kḅḅ, na maa wola nen̄ alowḅle ḅḅn. ḅḅn yḅḅna Nambu ḅḅn weele ḅḅn.” ¹⁰ Ken̄te Wurubuarḅ felin̄ ḅḅn kaa gyoowḅ me man nideli, te Wurubuarḅ kpilale ḅḅn moo man̄ gyu bula dinaa dinaa daale ken̄ ka korḅḅ nḅ nyee man. Botḅḅ te ḅ yela me naa Gyerusalem donḅḅ wole ken̄ ke yḅḅ Wurubuarḅ donḅḅ ke nḅ, na ke te tisi lee Wurubuarḅ gyan̄ adido ne kḅḅ tḅḅle man. ¹¹ Na Wurubuarḅ gyoorobiiri te yeli donḅḅ kenan̄ ne ḅḅalakeḅ, ḅḅḅna boe ken̄ ke dana koyadon̄ te beḅ baake ke nyi Gyasipa te kḅḅ ḅḅalakeḅ ḅḅḅna diiku nḅ. ¹² Na ba te ma dekyan̄ ḅḅḅlon̄ ḅḅḅlon̄ daale kilisi donḅḅ kenan̄, te ke dana anaanḅḅse kufu ala. Na Wurubuarḅ kpilala kufu bala ne kḅḅ na anaanḅḅse ḅḅn ḅḅ. Ba te ḅḅmarase Iserae akpan̄alan̄se kufu ala ḅḅn yela gyakaa anaanḅḅse ḅḅn pou ḅḅ. ¹³ Dekyan̄ ken̄ dana yḅḅna anaara, te anaanḅḅse atooro ḅḅ doo yḅḅn̄ kamase man. Anaanḅḅse atooro doo weese dḅḅlee, te atooro ḅḅ doo weese dḅḅyalae. Atooro doo ado, te atooro ḅḅ doo ata. ¹⁴ Boya kufu ala te ba moowḅ see dekyan̄ ken̄ be kilisi donḅḅ ken̄ nḅ mokḅḅ, te be ḅḅmarase Nambu ḅḅn kpilala kufu bala balan̄ yela gyakaa boyan̄ ḅḅn.

¹⁵ Na Wurubuarḅ kpilale ḅḅn ḅ be kolosi na man̄ nḅ, dana dan̄ ken̄ ḅḅ mo kḅḅa yayam yḅḅ ke te beḅ mo maa abḅḅ nḅ. Ken̄ te waa mo maa donḅḅ ken̄, na ka anaanḅḅse ḅḅn na ka akyan̄se ḅḅn pou. ¹⁶ Donḅḅ ken̄

ɔfalabon na ke dɔɔlon pou yee kyeekeye. Wurubuarɛ kpilale non moo ɔ dan ken maa donɔɔ ken dɔɔlon man na, ke gyae ke yee ngba maelese kakpon dokolon na yaale ne (1,500). Donɔɔ ken dɔɔlon na ɔ ɔfalabon na ɔ ɔkooron pou yee kyeekeye. ¹⁷ Wurubuarɛ kpilale non maa donɔɔ ken dekyan ken ɔkeeren man na, na ke yee nawɔɔɔse sɔnononse akpen ala na kufu looro.

¹⁸ Boe kpaakpaa ken bɛ baake ke nyi Gyasipa ne, te ba moowɔ ban dekyan ken. Te kɔba yayam gbagba ken kee nɔlakee ngba diiku ne, te ba moowɔ ban donɔɔ ken. ¹⁹⁻²⁰ Boya kprookpoo kpaakpaa nyan nyan ne dana koyadon te ne dana kyeo ne, te ba moowɔ see dekyan ken be kilisi donɔɔ ken ne mokɔɔ.

Boe gyanɔbate ken yena Gyasipa,
alate yena Safire,
te atoorote yena Agate
te anaarate yena Emeradi
te anonɔte ken yena Oniki
te loorote yena Kanelia
te nyetoorote yena Kirisolite
te gyanaarate yena Berile
te kadaalete yena Topasi
te kufute yena Kirisopase
te kufudaalete yena Yasinti
te kufu alate yena Ametisiti.

²¹ Kegyanase kufu ala te ba moowɔ yee anaanɔɔse kufu ala nyan pou. Kegyanɔ dinaa dokolon te ba moowɔ yee denanɔɔ kamase. Te ba moowɔ kɔba yayam gbagba ken ne naa ngba diiku ne, yee donɔɔ ken abɔntere dinaa ken.

²² Ma te naa Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa daale donɔɔ ken man ya. Nawolo nyi na de Gbenɔgyoo Wurubuarɛ don pou nyee non, na Nambu non kyaa botɔɔ ken balan na som ɔ yan kamase. ²³ Bɛ tekaa hia nyi weese yaa gyaalan de le donɔɔ ken man ya. Nawolo nyi Wurubuarɛ gyoorobiiri ken ne nmanee la botɔɔ, te Nambu non yena ke kanea. ²⁴ Mena kenmanee ken man te tɛle kei dɔɔ balan pou baa naa ta, te tɛle kei dɔɔ gyoonen ɔ baa mo ba wosekenyin kɔɔ donɔɔ ken man. ²⁵ Baa toro donɔɔ ken anaanɔɔse nyan see, ken bɔɔ gyae baa ɔ n korakora ya. Nawolo nyi ditiɔte be gyae ke kyaa donɔɔ ken man ya. ²⁶ Debiise pou balan baa mo be gyoorobiiri na ba wosekenyin kɔɔ donɔɔ ken man. ²⁷ Mɔna kpene kamase ken ke dana ayimee ne be gyae ka gyoo donɔɔ ken man ya. Walaɔ kamase non ɔ ne yee nombiakumee, yaa deserɔ nombia yaa non ɔ ne dii akere ne, be man nolo na nolo be gyae waa gyoo donɔɔ ken man ya. Mɔna balan ban bɔɔ nmarase ba yela do Nambu non nyeedon tɔne ken man ne, ban baagen ne gyae la baa gyoo donɔɔ ken man.

²² Kenɔte Wurubuarɛ kpilale non wola man boo ken ka lon ne fa nyeedon ne, na ke yee gelenɔlen te kee nɔlakee ngba diiku ne. Na lon ken na lee bo Wurubuarɛ na Nambu non gyoo gbeli ken tɛ. ² Lon ken dɔɔ bo na abɔntere dinaa ken ke doo donɔɔ ken nsana nsana ne. Nyeedon dan serɛ boo ken dingyin na dingyin. Dan ken na see bia

betabokufuala kulutoo dokolon man. Kei nawolo baa nyi gyaalan kamase man na, kee see bia. Te ke faarenɔe ɔ te bɛ mo ky tɛle kei dɔɔ balan kawee pou. ³ Kpene kamase ken Wurubuarɛ ne ɔle ne, be gyae ke kyaa donɔɔ ken man ya. Wurubuarɛ na Nambu non gyoo gbeli gyae kedoo donɔɔ ken man, te ɔ tewulee ɔ baa som e. ⁴ Baa naa Wurubuarɛ na be sia, te ɔ ye gyae ke gyakaa be tirinɔɔse dɔɔ. ⁵ Tɛ be gyae ke yu botɔɔ bela ya. Te bɔɔ gyae baa hia kanea yaa weese ɔ botɔɔ ya, nawolo nyi de Gbenɔgyoo Wurubuarɛ ne gyae la waa yee ba kenmanee. Te baa di gyoo ɔ kekpaakekpa.

⁶ Kenɔte Wurubuarɛ kpilale non yako man nyiaa, nombia ken yee anokoare ken kabona nyi walaɔ kamase waa lee nɔ di. De Gbenɔgyoo Wurubuarɛ non ɔ ba mo ɔ felin do wa akpenkpenɔgyɔra man ne, kpila na man nyi me kaa lese nombia nyan ne gyae ke kɔɔ weeya ken man ne wola ɔ balan.

Yesu ne kɔɔ

⁷ Yesu kpa e tei nideli, be gyae ke di weeya ya maa kɔɔ. Walaɔ kamase non waa di nombia nyan ɔ lese wola non tɔne kei man dɔɔ ne, non na nyeebam.

⁸ Man Gyɔn ɔ yena walaɔ non ɔ nyii nombia ken pou te ɔ naa nɔ na me sia. Me ke nyii nɔ na ma kena nɔ wɔle ne, me tisiwɔ bun Wurubuarɛ kpilale non ɔ ba lese nɔ wola man ne nawɔɔte nyi nafa maa som e. ⁹ Mɔna ɔ yako man nyiaa, "Na yee mena ya. Nawolo nyi man ɔ yee Wurubuarɛ tobaale e, ngba emee na n tebia Wurubuarɛ akpenkpenɔgyɔra ban, na ban pou be dana mena tɔne kei man nombia nideli ne. Mena dɔɔ Wurubuarɛ waagen te kabona nyi de som." ¹⁰ Kenɔte ɔ yako man nyiaa, "Na weese nombia nyan bɔɔ yako see tɔne kei man ne ya, nawolo nyi de ban ken nombia ken pou gyae kekɔɔ ne ta benaa.

¹¹ Walaɔ non ɔ kpa nombiakumee te waa yee na, waa gyakaa ɔ nombiakumee keyee dɔɔ. Walaɔ non ɔ kpa nombia nkarankaran te waa yee na, waa gyakaa ɔ nombia nkarankaran keyee dɔɔ. Walaɔ non ɔ ne yee nombia kpaakpaa na, waa gyakaa ɔ nombia kpaakpaa keyee dɔɔ. Te walaɔ non ɔ kyaa ken ayimee be doo ɔ man ya ne, waa yee kakyen kyaa mena." ¹² Kenɔte Yesu besewo yako nyiaa, "E kee! Be gyae ke di weeya ya maa kɔɔ. Me kɔɔ na, maa ɔ walaɔ kamase kom ngba mena ken kabona nyi maa ɔ e lee tom ken ɔ be yee ne dɔɔ.

¹³ Man yena Alfa na Omega. Siamante na wɔlete, gyanɔbate na ɔtomante." ¹⁴ Emee ban e ne faafo e kebase na e ke nyin gbɛ kɔɔ nyeedon dan ken gyan, na e ke nyin gbɛ mo denanɔɔ ken man gyoo donɔɔ dinaa ken man ne, emee na nyeebam. ¹⁵ Mɔna ban baa dɔɔ donɔɔ ken nɔman ne, ban yena ban bɛ yee nombia nkarankaran, na nmanee tena na kafontena na ban bɛ koe balan, na ban bɛ som beeren na ban bɛ gyae akere te bee di akere ne. ¹⁶ Kenɔte Yesu besewo yako nyi, "Man kpila na me kpilale e gyan nyi ɔ kaa yako nombia ken fa Kristotena ban. Ma lee gyoo Defidi duulun man. Man yena nebo kyolobii non ɔ ne nɔlakee nideli ne."

¹⁷ Te Wurubuarɛ felii ŋon na alowɔle ŋon yakowɔ nyi-aa, “Kɔŋ!” Walaŋ kamase ŋon ɔ ne nyii nombia keŋa ne, ŋon mo waa yako nyi “Kɔŋ.” Walaŋ kamase ŋon loŋboaneŋ na ko e na, waa kɔŋ. Te walaŋ kamase ŋon mo ɔ gyae na, waa kɔŋ na ɔ kaa nyɔɔ nyeedoŋ loŋ keŋ Wurubuarɛ na mo fa balaŋ yakaa ne.

Nombii Ɔtomante

¹⁸ Mɛɛ faree walaŋ kamase ŋon ɔ ne nyii nombia ŋan boɔ yako see tɔne kei man ne nyiaa, akpaa ŋolo da mo kolo kpɔ nombia keŋa man na, Wurubuarɛ waa yela

kayeyɛɛ ŋan pou doo tɔne kei man ne ke kɔŋ ɔ doɔ.

¹⁹ Mena mo te akpaa ŋolo da lese kolo lee nombia ŋan boɔ yako see tɔne kei man na, Wurubuarɛ waa lese ɔ dedii lee nyeedoŋ daŋ keŋ, na Wurubuarɛ donɔɔ keŋ ɔ be yako ke nombia tɔne kei man ne man. ²⁰ Yesu ŋon ɔ be di adanseɛ nyi nombia keŋa pou yɛɛ anokoare ne kpa nyiaa, “Be gyae ke di weeya ya maa kɔŋ” Te maŋ mo sɛɛwɔ nyi, “Amen. De Gbenɔgyoo Yesu, kɔŋ.” ²¹ De Gbenɔgyoo Yesu waa mo ɔ beɛɛ boele Wurubuarɛ balaŋ pou, na waa seŋ be wɔle. Amen.